FLORILEGIUM INSULAE SANCTORUM SEU VITAE ET ACTA SANCTORUM...

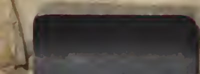
Thomas Messingham, Josè Maria Fonseca de Evora, ...

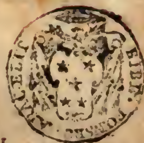

FLORILEGIVM INSVLÆ SANCTORVM SEV VITÆ ET ACTA SANCTORVM HIBERNIÆ.

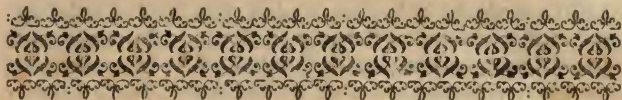
Quibus accesserunt non vulgaria monumenta
HOC EST
SANCTI PATRICII Purgatorium,
S. Malachiæ Prophetia de summis Pontificibus,
Aliaque nonnulla quorum ELENCHVS *post Præfationem habetur.*
Omnia nunc primum partim ex MS. codicibus, partim typis editis
collegit, & publicabat

THOMAS MESSINGHAMVS Sacerdos Hibernus, S. R. E. Protonotarius,
nec non Seminarij Hibernorum Parisijs Moderator.

PARISIIS,
Ex officina SEBASTIANI CRAMOISY, via Iacobæa, sub Ciconijs.

M. DC. XXIV.
CVM PRIVILEGIO, ET APPROBATIONE.

NOBILISSIMIS

& omni virtutum genere conſpicuis Dominis,

DD. BALTAZARI, ET REMVNDO

LESCALOPIER, AMPLISSIMI DOM. D. IOANNIS

Leſcalopier, quondam in ſacro Senatu Regi Chriſtianiſſimo à conſilijs, & in Suprema Parlamenti Curia Præſidis, Galliarum Reginæ Cancellarij, necnon Equitis, & Baronis de S. Iuſt, filijs

Omnem precatur felicitatem.

RVDENTER ſanè ſapientiſſimus Sirachi filius aiebat (nobiliſſimi Heroës), Sapientiam abſconditam, & theſaurum inuiſum nullius eſſe vtilitatis; quod nec illa poſteros prudẽtiam edoceat, nec vllius iſte releuet egeſtatem. Hinc philoſophi nonnulli naturali duntaxat ingenuitate præditi, omni ſemper conatu ac diligentia veterum ſcriptorum ac ſapientum præclariora monumenta, inueſtigare, inueſtigata illuſtrare, illuſtrata conſeruatricis memoriæ luci donare ſtuduerunt. Hic ſi tantus in hominibus naturalis luminis ductum ſequentibus adumbratæ virtutis amor, periturǽque ſapientiæ ſtudium; quanta debeat eſſe cura viri Chriſtianæ virtutis melioribus radiis illuſtrati, verarumque virtutum amatoris & ſectatoris in Sanctorum Patrum, veterumque Orthodoxorum ſcriptis monumentiſque inueſtigandis, nemo non facile dijudicat: in his namque non illa quæ inflat, ſed quæ ædificat ſcientia acquiritur; non Solis iſtius volubilitate ſua perpetuò mobilis, cæleſtiumque motuum, ſed Solis æterni in ſe ſemper immobilis, omniũ tamen motoris, cæleſtiumque mentium habetur contemplatio.

Huiuſce ergo rei crebra conſideratione ego nonnihil inuitatus, aliquot pręcipuorum ſanctorũ noſtratũm vitas ab antiquis exaratas authoribus, & in tenebris dudum latentes tranſcripſi, priſtino nitori quâ potui diligentia reddidi, & luce publica dona-

ui. Eo tamen leuior mihi visus est labor, & iucundior industria, quo feliciorem euentum & benignius sortitus est patrocinium. Hocce siquidem opus(sicut & alia olim) vestro sub nomine & protectione, quam alterius cuiusquam in lucem prodire, si preterita & præsentia vestrorum in nos parentum cumulata beneficia non exigerent, id sanè peculiaris scripti ratio, & hæreditarius vester in nos amor ac beneuolentia efflagitaret. Cuius enim nomini aptius dicari possent vitæ sanctorũ, quã adolescẽtibus piissimis piissimorũ parẽtũ veris imaginibus, quorũ actus in adolescentia tanquam in herbis præmonstrant, quæ virtutis maturitas in virilibus futura sit annis? quid pietate & religione præstantius? quid clementia suauius? quid doctrina excellentius? grauitate in iuuentutis vere rarius? morum comitate tanquam magnete omnium animos attrahente dulcius? Hęc in aliis rara & stupenda, nec tamen in vobis (pium par fratrum) adeo miranda, qui ex officina virtutum estis egressi, in seminario pietatis educati, in schola religionis edocti. Quod si gloria filiorum (vt ait sapiens) patres eorum; vestram sane oportet maximam esse gloriam & virtutem: nam vt religiosissimæ matris superstitis pietatem, liberalitatem, cæterasque virtutes taceam. Amplissimi certè felicis memoriæ Pręsidis parentis vestri gesta nemo non extollit, nemo non suspicit ac veneratur virtutes. Cætera eius & plurima & maxima encomia vt missa faciam, aliqua & paucis referam, quæ certa ipse experientia didici. Iudex constitutus, cunctis affabilis & benignus, nulli blandus, nemini inuisus, omnibus ita æquus; vt nec principum minis, nec auri sacra fame, nec honorum aura, amicorum blanditijs, adulantiumue susurris illectus semel ab æquitatis tramite deuiârit; idem semper humilium & sublimium acceptator: vt cũ iustissimo Iob dicere posset: Iustitia indutus sum, & vestiui me sicut vestimento & diademate iudicio meo: auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi; eo quod liberassem pauperem & pupillum, cui non esset adiutor. Sed quia virtutes si separatæ sint facile dilabuntur, ibat indies de virtute in virtutem, & vt cæteras taceam, ita piam iustitiæ liberalitatem, dicam an liberalissimam pietatem adiũxit, vt magis theoricam quam forinsecam vitam agere videretur; re diues, pauper spiritu; sęcularis habitu, religiosus conuersatione; magnus authoritate, humilitate profundus; misericors in pauperes, beneficus in peregrinos; pupillorum pauperumque pater, nutritius studio-

ſorum; omnibus deniq; omnia factus, vt Christum lucrifaceret. Horum non vulgare teſtimonium perhibet aſſidua eius pietas ac magna liberalitas in hocce noſtrum Seminarium, cuius nũquam obliuiſci poſſumus, vti nec debemus. Memores quippe ſumus, nos fidei religioniſque cauſa exulantes, & mediorum inopia obſcuro ſatis in loco manentes, alumnorumque paucitate incognitos, ad magnificam domum ab ipſo tranſlatos, auctiſque mediis, & alumnorum numero, ad cõmunem notitiam deductos. Nobiſcum pro fide exulibus viuere, religioſiſſimo præſidi magnæ erant deliciæ; conuerſari, ingens ipſi videbatur voluptas; ac eo vſque ſe humiliauit & veluti exinaniuit, vt qui inter primos Supremæ Galliarum Curię magnates ſedere ſolebat, poſtremus in exulum Hibernorum menſa accumbere non raro ſit dignatus. Multos continuos dies abſque vel amico vel ſeruo voluntarius exul factus, vt Deo liberius vacaret, nobiſcum manebat, & ſi vxor ipſum è vita præceſſiſſet, perpetuò ſe manſurum ſæpius aiebat. Colloquia eius & ſermones ab omni vanitatis guſtu alieni, pietatem ſemper ſpirabant: vix enim aliud (excepto neceſſitatis aut vtilitatis caſu) niſi de Deo, de ſanctis, de conuertẽdis hęreticis, fide propaganda, animarum ſalute, deque Seminario nobis fundando, annuiſque redditibus aſſignandis (quod & re ipſa dudum præſtitiſſet, niſi morte præoccupatus fuiſſet) aliiſque id genus efferebat. Cum noſtri Seminarij ſacerdotes peractis ſtudijs in patriam eſſent redituri, vt panem Dominicum eſurientibus populis porrigerent, & aquam ſalutaris doctrinæ areſcentibus animis è ſcripturarum fonte haurirẽt, pius & prouidus Pręſes metuens ex paſtorum ignorantia, gregem erraturum, eos ad religioſiſſimum Patrem Binetum Societatis Ieſu examinãdos mittebat: quos ad paſtorale munus repertos idoneos, liberaliſſimus Mœcenas veſtibus competentibus, ſufficientique viatico adornabat; eoſque ſic paratos ad Illuſtriſſimum Cardinalem de Retz Pariſienſem Epiſcopum ipſe conducebat, vt ab eo tanquam perſona publica miſſionis ſuæ authoritatem haberent. Hæc certè licet mira & rara, vera tamen ſunt, & à me pluries viſa. Et quod ad præſens ſpectat inſtitutum; quam deuotus cultor, & ſpecialis Sanctorum venerator extiterit, teſtabantur eius colloquia, teſtabãtur opera, teſtabatur deniq; ingens ac ſuper aurũ & gẽmas pretioſus in cõſpectu ipſius, reliquiarũ theſaurus, quem vndiq; collectum moriturus reliquit. Vtinam, vtinam, talibus columnis Reſpublicæ

Christianæ calamitosissimis hisce temporibus vbique fulcirentur. Gratamur itaque Galliæ, nostræ ciuitati refugij, quæ talem sortita est iudicem; gratulamur & Hiberniæ, quæ tantum nacta est Mæcenatem. Hęc ego (optimæ spei adolescentes) paucula de plurimis Amplissimi parentis vestri laudibus commemorare volui, non vt auribus dem, sed tum vt virtutum eius tam magna lucerna non lateat abscondita, verùm luceat omnibus qui rectè piéque viuere volunt, & glorificent Deum qui gratiarum suarum dona in eum tam affluenter dignatus est effundere; tum vt cumulus hic virtutum & bonorum operum parentis, ob filiorum oculos positus, ęmulationis & imitationis stimulũ vobis adijciat. Nos porro imo totam nostram gentem, beneficiorum à vestris parentibus collatorum æternùm recordari necesse est. Et quia in beneficio recolendo præponderanda magis voluntas quam facultas reponendi, me vobis ingratum videri non opinabor, si optimum quod possum in grati animi symbolum, vobis humillimè & libentissimè offeram. Illud autem non aliud quam hocce Sanctorum nostratum *Florilegium est*, flosculus hic myrrhæ pœnitentialis, quæ in sanctis Hiberniæ maximè vigebat; & thuris boni odoris, bonus namque odor Christi sunt Apostoli, alijque sancti Euangelizantes Euangelium pacis. Accipite igitur (pijssimi parentis pia proles) exulum Seminaristarum vestrorum munusculum & humile obsequium, debitæque gratitudinis indicium; cui cum vel in minimo respondere non valeant, hoc saltem quod possunt pro viribus pręstabunt, & Deum Opt. Max. suosque conterraneos sanctos obnixè orabunt, vt vos ad Gallicanę Reipub. ornamentum, familiæ vestrę splendorem, religiosissimæ matris solatium, nostrique Seminarij conseruationem & protectionem diutissimè incolumes seruet.

VV. DD. obsequentissimus
in Christo seruus

THOMAS MESSINGHAM

PRÆFATIO AD LECTOREM.

ISCIPLINARVM quæ ad humanos vsus quidquam adferunt emolumenti, prudentiorum iudicio non postrema est historia. Illa quippe, vt ait Cicero: [a] Testis est temporum, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuncia vetustatis: [b] exempla *siquidem* omnia, *vt idem alibi*, iacerent in tenebris, nisi literarum lumen accederet. *Quæ cùm generatim dicta profanæ etiam historiæ competant, longè magis Ecclesiasticæ conuenire censendum est; cùm hæc tanto præstantior sit illâ, quantum res diuinæ humanas antecellunt.*

a. lib. 2. de Oratore. b Orat. pro Archia. Historiæ laus.

Verùm Ecclesiasticæ historiæ nulla pars est aut fidelibus vtilior, aut animabus salubrior, quam illa quæ Sanctorum virorum vitas & acta comprehendit. Hinc in vtroque testamento, vetere scilicet & nouo, Sanctorum qui in hac vita Deo placuerunt exempla commemorantur. Iesus filius Syrach quid aliud in suo Ecclesiastico à capite quadragesimo quarto ad quinquagesimum primum, quàm præcedentium Sanctorum Patrum præconia refert, & gesta posteris imitanda proponit? An non longa Patriarcharum & Prophetarum serie recensita Paulus ad fidem in Christum Hebræos hortatur? Hinc etiam initio nascentis ecclesiæ Clemens Papa primus septem vrbis regiones septem Notarijs diuisit, vt passiones Martyrum, & res ab eis gestas ad posteritatis notitiam transmitterent: quibus Fabianus Papa septem Diaconos, totidemque Subdiaconos adiunxit, vt maiori cum fidelitate & diligentia Sanctorum acta conquirerentur, ac describerentur. Hos secuti sunt plurimi sanctissimi Doctores, doctissimique tùm Græci, tùm Latini scriptores, quorum conatus & industria in pietate vel formanda vel augenda continuò desudârat.

Eccli, 42. In sacris scripturis Sanctorum gesta commemorantur. Heb 11. In primitiua Ecclesia cura scribendi gesta Sanctorum.

Intelligebant enim illi hoc genus scribendi multiplicem fidelibus conferre vtilitatem. Sanctorum quippe vita, vt rectè Hieronymus, Sanctarum est interpretatio scripturarum: cui suffragatur S. Augustinus asserens, Sacram scripturam non tantùm de præceptis diuinis, sed etiam de Sanctorum gestis tractare, vt si quando de genuino præcepti sensu dubium occurrat, per ea quæ Sancti gesserunt illuminemur, & instruamur. Nam timere profectò non possumus, ne dùm ad Sanctorum imitationem vitam moresque componimus, in errorem inducamur; quando videmus cunctorum moderatorem clarissimis illos ornasse miraculis, sicque euidenter declarasse illorum vitam gratam sibi esse.

Variæ vtilitates ex vitis Sanctorum eruí possunt. Scripturæ explicatio.

In vitis Sanctorum inueniunt superbi vnde humilientur, duri corde vnde emolliantur, frigidi vnde tepescant, tepidi vnde incalescant, pij & spiritu feruentes vnde magis inflammentur; inueniunt denique omnes cuiuscumque sint ætatis, sexus, condi-

tionis, aut professionis, omnigenarum virtutum flosculos salutaris pœnitentiæ documenta, & veræ pietatis exempla, quæ ad animos commouendum multò sunt verbis efficaciora. Hoc de se [a] Diuus fatetur Augustinus: Hoc [b] testati sunt olim Equites Romani, nobilissimæque Matronæ; qui omnes vel in fide vacillantes, vel in charitate tepentes, audita Beatissimi Antonij Eremitæ vita, tanto spiritus feruore, & deuotionis igne accensi sunt, vt anteactam vitam horrentes, & occasionem de cætero peccandi fugere volentes, mundo cum suis pompis & voluptatibus valere iusso, sese ab hominum consortio separauerint, diuino obsequio se totos mancipauerint: & Christum Sanctorum ducem sequentes, carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifixerint. Nec ijs solùm, sed & innumeris alijs idem euenisse certum est.

a in lib. Confess.
b Hieron. ad Marcellam.
Hominum vel in fide conuersio, vel vitæ emendatio.

Argumento ex actis Sanctorum petito validissime communimur aduersus mortiferos Sirenarum cantus, aduersus exitiosas hæreticorum voces, quibus quotidie clamant: Solam fidem ad salutem sufficere; pœnitentiam verò, ieiunium, peregrinationem, cæterasque id genus ecclesiasticas disciplinas, tanquam supervacaneas, imò & superstitiosas ac impias reijciunt. Sed longe aliter Christus, Apostoli, Sanctique omnes verbis & factis docuerunt. Quid autem fecerint aut senserint, non aliunde melius quam ex ipsorum vita & actis constare potest. Quod si rem hanc pro dignitate prosequi, & singulas vtilitates quas historiarum huiuscemodi lectio parit minutim enucleare vellem, nimis prolixus essem.

Hæreticorum refutatio.

Hæc ego considerans, ac animo sæpe reuoluens, dolebam summoperè hisce calamitosissimis temporibus, quibus ab hæreticis affliguntur, spoliantur, & opprimuntur Hiberni, ingenti fructu quem ex vitis Sanctorum suorum diligenter lectis percipere possent, eos priuari: idque propterea quod Sanctorum nostrorum gesta in tenebris adhuc delitescant, vel si quæ sint, quæ lucem publicam conspexêre, eiusmodi voluminibus inter alia cōprehenduntur, quæ nō nisi magno redimi, & valde difficulter præsertim à tenuis fortunæ hominibus comparari possunt. Dolebam æque Sanctos ipsos, quod incogniti essent, debito honore ab hominibus non affici: dolebam & nostratibus à quibusdam exprobrari, quod paucissimos Sanctos Hibernos in ijs authoribus qui Sanctorum vitas conscripserunt, & omnium manibus communiter teruntur, vnquam legerint. Sanctorum igitur & patriæ zelo commotus, horulis subcesiuis varios hinc inde codices tùm manuscriptos, tùm typis excusos collegi, ex quibus aliquot præcipuorum Sanctorum Hiberniæ vitas & acta descripsi, notis marginalibus pleraque illustraui, in ordinem redegi, omniaque mediocri contenta volumine, quod paruo sumptu ab omnibus haberi potest, luce publica donaui. Et sanè cum imperitiæ meæ bene mihi conscius essem, hoc onus in eorum humeros reiecissem quos ei supportando pares esse opinabar ex ipsis Hibernis non paucos, nisi plerique ita sese subduxissent; (alij zelo quidem pleni, sed serijs negocijs distenti: alij locorum & temporum incommoditate impediti: alij alio atque alio modo occupati & distracti: quos omnes ad commune bonum inuito) vt nihil viderem aliud, quam aut mihi saltem aliquid conandum & incipiendum, aut vix quemquam fore, qui eiusmodi opus opportune suscepturus videretur. In medijs autem laboribus non modicè me recreant varia commoda quæ ex hisce lucubrationibus prouentura confido.

Authorem ad hoc opus suscipiendum quæ mouerunt.

Primò namque mirabilis licet sit Deus in Sanctis omnibus, & longe mirabilior quam in cæteris operibus; in Sanctis tamen Hiberniæ singularius quodammodo (si dicere fas est) quam in aliarum nationum plerisque Sanctis, mirabilis & laudabilis apparet

Ex Sanctorum Actis in Deum redundat laus.

apparet. Mirabiles siquidem illi & veluti singulares in ieiuniis, vigiliis, mortificationibus, peregrinationibus; mirabiles in miraculorum virtute, curationibus ægrorum, resuscitationibus mortuorum: mirabiles demùm in prophetiis, reuelationibus, & apparitionibus. At hæc & similia quæ Deus per eos dignatus est operari, non suis viribus tribuunt, nec laudis inde aliquid sibi ipsis aßumunt, Sed soli Deo laudem & gloriam reseruant, in cuius virtute se omnia fecisse huiuscemodi oratione testantur: Viri Israëlitæ quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hũc ambulare? *Num igitur aliquid de Dei maiestate diminuitur, si Sanctorum gesta narrentur, ipsique honore debito afficiantur & extollantur? minime verò: An vitem lædit qui palmitem laudat? pictorem-ne vituperat qui picturam miratur? Nihil minus: contràque diuinam gloriam magis efferimus, cum Dei amicos, familiares, & domesticos extollimus, prophetâ ad id inuitante:* Laudate Dominum in sanctis eius; *Etenim cum ipsa veritas aßerat:* Beatius esse magis dare quam accipere; *ex eo clare perspicitur quanta in donatâ gratia sit maiestas, cum in acceptâ tanta consistat dignitas; mirabilis namque & laudabilis Deus qui talem potestatem dedit hominibus. Vnde non humani ingenij tarditate, aut naturalium causarum virtute, sed diuinitatis potestate Sanctorum opera metienda sunt; ideoque quamuis nonnulla reperiantur in Sanctorum nostrorum vitis prodigiosa valde, & ab ordinario rerum cursu longè diuersa, non statim cachinnos moueat prudens lector, aut fabularum more despicatui ea ducat. Non enim à fabulosis poetis, aut mendicis adulatoribus, sed à viris sanctis, religiosis & pijs conscripta sunt illa, qui sanè quiduis perpeti maluißent, quam vel leuibus confingendis mendacijs, ne dum grauibus & sacrilegis, posteritati illudere. Qui de his dubitat, sacras legat scripturas, in quibus iuxta* D. Hieronymi sententiam, multa incredibilia reperiuntur, nec verisimilia, quæ nihilo tamen minus vera sunt: legat D. Augustinũ de Ciuit. Dei. lib. 16. 18. & 21. plena prodigijs volumina: legat Hexameron Ambrosij, Dialogos Gregorij, opera Hieronymi: legat vitas* Patrum, *Etymologiarum Isidori lib. 11. 12. & 16. legat Valerium Maximum, Plinium & Solinum: Hos, inquam, legat, nec propter quædam prodigiosa & minus communia inserta* Sanctorum *virorum ac nobilium authorum opera condemnet; sed veré & sincere fateatur plus Deum poße quam hominem noße, longéque trans omnem humanam intelligentiam, diuinam ineffabiliter extendi potentiam: & cum Cassiodoro dicat: Summum genus scientiæ est, scire Deum tanta præstare, quæ humani sensus non valeant attingere.*

Act. 3. v. 12

Non diminuitur, sed augetur gloria Dei cum Sanct. laudantur

Psal. n°. 150

Act. 20. v. 35.

Math. 9. v. 8.

Sanctorum miracula licet prodigiosa non statim reijcienda.

* Ex Cambrensi in præfatione [illegible] expugnationis Hiberniæ.

Hæc nostra Sanctorum *cohors Dæmoni terribilis, mundo odibilis, carniq; inimica, Deo autem chara & amica, ecclesiæ Catholicæ matris suæ gloriã mirificé adauget: dum talium filiorum qui de principe huius mundi, eiusque tyrannicis satellitibus, gloriosam victoriam reportarunt, fecunda mater agnoscitur. Nec incommode ipsa Hibernia in extremis Oceani sita, ex qua velut equo Troiano egregij bellatores & victores isti prodierũt, Ecclesiæ Catholicæ* aureã *interpretari quis poßet* fimbriam, *cuius varietatibus Apostolorũ cum* Patricio, *Prophetarum cum* Columba *Virginũ cum* Brigida, *Martyrũ cum* Fingare, C*onfessorũ cum* Malachia, *Doctorũ cum* Olcano, *Abbatũ cum* Congello, *necnon Eremitarum cum* Fiacrio, *circumamicta astitit Regina Ecclesia in vestitu deaurato à dextris cælestis Sponsi. Hæc terra primùm licet sterilis & infœcunda; tot sanctos filios Christo postmodum peperit, vt olim* Hibernia Insula Sanctorum *vbique terrarum iure nominaretur; ex illa enim veluti inundatione factâ, examina Sanctorum in vniuersam Europam prodierunt, qui Ecclesiam Dei tanquam*

Ecclesiæ accessit decus & fama

Hibernia in sensu accomodato dici potest aurea fimbria Ecclesiæ catholicæ. Psal. 44.

Iocelinus c. 174.

astra fulgentia in generationibus suis ornauerunt. Huius rei testes appello probatæ fidei authores quos initio tractatus sequentis citabo.

Elogia de fide Hibernorum.

Haud aliter Romanæ sedi fidelis Hibernia, quam Æneæ lateri fidus Achates quondam adhæsit. Aliis circumquaque membris propter errores diuersos putrescentibus, & ab Ecclesiæ vnione recedentibus: fimbria hæc salua & integra permansit, & fidem quam semel dedit nunquam retractauit: quamque semel assumpsit, nunquam dimisit: vnde [a] *Baronius*; Hibernia est Christianę fidei tenacissima. *S. Ionas*; omniũ vicinarum gentium fidem præpollet: [c] *Sanderus*: Illius gentis homines præ multis sunt Catholici: [d] *Author historiæ Societatis Iesu*: Intactam catholicam fidem, & sincerissimam erga Romanum Pontificem obedientiam animo ac voluntate Hiberni seruant. *Et Bozius*? Nulla gens è Borealibus tamdiu mansit in vnanimi religionis vnius consensu, vt Hibernica.

a Ad annum. 1053. b In vita S. Columbani c. 1. c De Schismate fol. 362. d Lib. 3. n. 45. e De signis Eccl. lib. 8. c. 1.

Vtilitas Hibernorum ex hoc opere sperate.

Denique cùm studia veterum ad imitationem sui animos prouocent iuniorum, qui exemplis interdum plus proficiunt quam verbis; non dubito quin ex hoc opere fideles omnes maximeque Hiberni *ingentem percepturi sint fructum & spiritualem profectum. Naturalis quippe affectus quem erga Sanctos suos contribules gerunt, ad præcedentium Patrum sequenda vestigia promouebit, & inuitabit, nec non ad sancti Spiritus illustrationes & pias motiones libenter acceptandas veluti disponet. Et ne vllam Sanctos imitãdi impossibilitatis aut nimiæ difficultatis caluam prætexere possint excusationem; animaduertant Sanctos hosce ipsis non naturâ superiores, sub eodem climate natos, eadem regione educatos, sexu pares, conditione haud dissimiles. Sed proh dolor! paucissimos hoc tempore Sanctorum vita, dum carni & sanguini molesta præcipit, habet sectatores; Epicuri verò innumeri non desunt imitatores. Heu cæcitas humanæ mentis! Sanctos viritim, Diabolos cateruatim homines sequuntur; fallacia & momentanea mundi huius oblectamenta amplectuntur, vera ac permanentia Paradisi gaudia aspernantur; ad infernum pernicibus alis, ad cœlum testudineis gradibus incedunt. Sed meminerint egregij isti epulones tubæ illius Angelicæ:* Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum. *Meminerint & vocis istius veridicæ;* Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat, *Ad hæc paueant & contremiscunt delicatuli homunciones.*

Cæcitas & stultitia hominum.

Apoc 18.

Comminatio aduersus delicatulos

*Hæretici verò si qui sint Hiberni, qui naturali ad fidem Catholicam veluti instinctu (bruta enim ipsa in Hibernia nata Papistas, hoc est, Catholica Apostolica & Romanâ fide imbuta esse opportère, facetè olim aiebat Serenissimus Iacobus Magnæ Britanniæ Monarcha) oblito, & conscientia semper reclamante (prout multorum illustrium virorum exitus comprobauit) ad honores adipiscendos, diuitias cumulandas, fauoremque sibi ab hæreticis Anglis & Scotis conciliandum; ab Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ, extra quam salus non est, vnitate ore tenus (*Hibernus *verè hæreticus nigro rarior est cygno) sese nefariè separârunt: hi, inquam, nisi simul cum fide omnem penitus exuerint pudorem, non possunt non erubescere, & confundi; cum hinc clarè perspiciant totam Ecclesiæ* Hibernicæ *antiquitatem, ipsumque* Patriarcham Patricium *qui intra illa tempora claruit, quibus ex ipsorum hæreticorum confesso Romana Ecclesia non dum à vera fide discessit (Ecclesiam, quæ est* [a] *Columna & firmamentum veritatis, &* [b] *aduersus quam portas inferi non præualituras veritas promisit, à vera fide recessisse, aut errare posse, blasphemia est) grauissime ipsis aduersari, idem quod Catholici moderni & credidisse & docuisse. Catholicos autem* Hibernos *obsecro; vt quamuis ad æqualem cum Sanctis illis antiquis mortificationis & perfectionis*

* Vide Analecta prima parte, pag. 68.

Motiua ob quæ pauci Hiberni fidem negant.

a 1. Timot. 3.

b Matth. 16.

Tela Catholicorũ aduersus hæreticos ex pharetris SS. Patrum extracta

nis gradum ascendere non poßint aut verius efficaciter non velint: ne saltē auitâ fide deserta, & illustri ac vetusta Sanctorum ecclesia relicta, ad nuperas & obscuras Nouatorũ Synagogas sese conferant. Sed hæreticis eos inuitantibus, vel cogentibus fortiter resistant, & audacter cum S. Augustino respondeant: [a] Multa sunt quæ in ecclesiæ Catholicæ (*Apostolicæ & Romanæ*) gremio me iustissimè teneant. Tenet consensio populorum atque gentium, tenet autoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata; tenet ab ipsa sede Petri Apostoli cui pascendas oues suas post resurrectionem Dominus commendauit, vsque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum: tenet postremò ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista ecclesia sola obtinuit, vt cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hæreticorum vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere. Ista ergo tot & tanta Christiani nominis charissima vincula recte hominem tenent credentem in Catholica ecclesia etiamsi propter nostræ intelligentiæ tarditatem vel vitæ meritum, veritas non dum se apertissime ostendat. Apud vos autē vbi nihil horum est quod me inuitet ac teneat, sola personat veritatis pollicitatio. [b] Vos (*Lutherani, Caluinistæ & Protestantes,*) ô noui Iudæi, & Caiphæ filij, quos tandē nominũ vestrorũ potestis ostēdere progenitores? [c] Vestræ cathedræ originē ostendite, qui vobis vultis Sanctam ecclesiam vendicare. [d] Qui estis vos, vnde & quando venistis? vbi tamdiu latuistis? [e] Quisquis assertor es nouorum dogmatum quæso te, vt parcas Romanis auribus, parcas fidei quæ Apostolico ore laudata est. Cur post quadringentos (*imò mille quingentos*) annos docere nos niteris, quod ante nesciuimus? vsque in hanc diem sine vestra ista doctrina Christianus mũdus fuit. *Si iam dudum vera ecclesia perijt,* [f] Vnde ergo Donatus (*Caluinus, Lutherus & similes*) apparuit? de qua terra germinauit? ex quo mari emersit? de quo cœlo cecidit? *Quis eum misit? Vnde mißionis suæ testimonium habet? Vbi authenticam scripturam reperit?*

a Libro cōtra Epist. Manichæi c. 4.

b Athā Li. de decretis Nicenæ Synodi cōtra Eusebium

c Optatus l. 2. cōtra Parmenianum

d Tertull. lib. de Præscript.

e Hieron. Epist. ad Pāmachiũ & Oceanũ.

f Augustinus contra Donatistas.

Vestrorum magistrorum dogmata non tantũ noua sunt; ideoque suspecta & nequaquā Catholica, sed & Christianæ sanctitati penitus cõtraria. Hoc non aliunde quam ex iisdē ipsis ostendā. [g] Mũdus (*inquit Lutherus*) ex hac doctrina (*noui Euangelij*) quotidie redditur deterior. Iam homines singuli septenis diabolis obsidentur cũ antea tãtum vnico obsessi fuissent. Diabolus iam cateruatim in homines ingreditur, vt nunc in tam splendida Euangelij luce sint auariores, callidiores, iniustiores, crudeliores, proteruiores quam prius in Papatu fuerãt. *Alibi verò aßerit suæ sectæ homines decuplo Sodomitis euasisse deteriores.* [h] In exiguo illorum numero (*verba sunt Caluini*) qui se ab idololatrijs Papatus subduxerũt, maior pars plena est perfidia & dolis. Præclarũ quidē Zelum simulant; si tamen intus excutias, reperies plenos esse fraudibus. *Et alio in loco:* [i] vix eorum dicimus quisque est, qui alio fine Euangelio nomen dederit, quam vt solutius in omnem lasciuiam difflueret. *Haud mirum profectò; qualis Doctor, tales & discipuli.* [k] Quod si fateri veritatem volumus, (*inquit Andreas Musculus*) tum hoc de nobis Euangelicis testari cogimur, magis quam nos scortationibus, vsuris, circumuẽtionibus, fraudibusque deditos in toto iam mundo nusquam inueniri. *En noui Euangelij fructus! non enim potest* arbor mala fructus bonos facere. *Sed longe aliter de Catholicis testatur ipse Lutherus; sic enim ait:* [l] Nos fatemur sub

Hæreticorũ doctrinam sanctitati contrariam esse ex ipsis hæreticis probatur.

Testimonium Lutheri de hæreticis

g In postilla domestica Lenæ impressa, concione 1 Dom. 1. Aduẽtus.

h In c. 11. Dan. v. 34.

i Commẽt. 2. Petri 3. 2

k lib. de nouissimo die.

l Lib contra Anabaptistas.

Testimonium Lutheri de Catholicis. Papatu plurimum esse boni Christiani, immo omne bonum Christianum, atq; etiam illinc ad nos deuenisse. Quippe fatemur in Papatu verã esse scripturã sacrã, verũ baptismũ, verũ Sacramentũ altaris, veras claues ad remissionem peccatorum, verum prædicandi officium, verum catechismum, vt sunt, oratio Dominica, decẽ præcepta, articuli fidei. Dico insuper, sub Papatu veram Christianitatem, immò verum nucleum Christianitatis esse. *Tanta enim est vis veritatis, vt etiam aduersarios cogat interdum sibi testimonium dare, è contra verò tanta falsitatis est nequitia, vt ipsius defensores eam vel inuiti fateantur.*

Comparatio Ecclesiæ Catholicæ cũ synagogis hæreticorum. *Porro quis tam demens esset, vt relicta vna, sancta, Catholica, Apostolica Ecclesia à Christo supra petram fundata, ab Apostolis rigata, ac miraculis illustrata, ad nupera se conferat hæreticorum conuenticula, mirabiliter inter se diuisa & distracta, à paucis duntaxat annis inchoata, à votorum violatoribus fundata, & omni vitiorum genere referta, vt ex ipsorum confesso liquet? Eiusmodi certe non erunt Catholici* Hiberni. *Quod crediderunt* Patres, & Patroni *nostri*, Patricius, Columba, Brigida, *cæterique nostrates sancti, credimus: quod docuerunt, docemus; quod prædicauerunt prædicamus. Sanctos, sicut & illi, honoramus, & deprecamur; sed non propterea idololatriã exercemus. Nam in sanctos non transferimus honorem Deo debitum, sed alium longe inferiorem eis tanquam Dei amicis electis, & domesticis dilectis exhibemus, illosque vt precibus suis, & intercessione causam nostram apud Deum velut aduocati & patroni agant, cunctaque nobis necessaria ab illo impetrẽt, oramus & obsecramus.* Cultum Sanctorum non esse idololatriã variè probatur. *Si eiusmodi deprecatio dicenda sit idololatria, tota primitiua ecclesia in re maximi momenti grauissimè aberrauit: Antiquissimi Patres, & sanctissimi ecclesiæ Doctores errarunt, & fideles omnes turpissimè deceperunt.*

S. Athanasius sic virginẽ Deiparã orat. [m] Inclina autem tuam in preces nostras, & ne obliuiscaris populi tui: *Et infra.* Ad te clamamus, recordare nostri sanctissima virgo: *& post*: Intercede hera, & Domina, & Regina, & Mater Dei pro nobis. S. *Basilius ad orandum sanctos, sic homines inuitat*: [n] Qui aliqua premitur angustia, ad hos (*Martyres*) confugiat: qui rursum lætatur, hos oret: ille vt à malis liberetur, hic vt duret in rebus lætis. S. *Chrisostomus, de sanctorum cultu sic ad populum concionatur.* [o] Nam & ipse qui purpuram indutus est, accedit illa complexurus sepulchra, & fastu deposito stat sanctis supplicaturus, vt pro se apud Deum intercedant; & scenarum fabrum, & piscatorem vt protectores orat qui diademate redimitus incedit. S. *Ambrosius orandos Martyres sic docet*: [p] Obsecrandi sunt Angeli, qui nobis ad præsidium dati sunt, Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vendicare: possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine etiã si qua habuerunt peccata lauerunt. Isti enim sunt Dei Martyres, nostri præsules, speculatores vitæ, actuumque nostrorum. non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere, quia ipsi infirmitatem corporis etiam cùm vincerent, cognouerunt. S. *Hieronymus sic Paulam orat*: [q] Vale, ô Paula, & cultoris tui vltimam senectutem orationibus iuua. Fides, & opera tua Christo te sociãt, præsens facilius, quod postulas, impetrabis. *Sanctus deniq; Augustinus de orandis Martyribus sic monet.* [r] Habet ecclesiastica disciplina, quod fideles nouerũt cùm Martyres eo loco recitant ad altare Dei, vbi non pro ipsis oretur, pro cæteris autẽ defunctis oretur. Iniuria est enim pro Martyre orare, cuius nos debemus orationibus cõmendari.

m Serm. de annunciatione.
n Orat. in 40. Martyres.
o Hõ. 66. ad Populũ
p Lib. de viduis.
q In Epitaphio Paulæ
r Serm. 17. de verbis Apostoli.

Et sane, si viuentes à viuentibus licite possunt inuocari, nulla adferri potest ratio, cur non eosdem aliosque in cælis cum Christo regnantes possint homines similiter inuocare. Nam si non possent, id contingeret, vel quia nolunt sancti pro viatoribus orare, & hoc non, cùm sint maiori charitate præditi in patria, quam cùm in via fuissent: vel quia non possunt, & hoc non, quia si poterant cùm hîc essent peregrini, quanto magis nunc poterunt in patria: vel quod non sciant quid oremus, & hoc non, quia vnde sciunt Angeli conuersionem peccatorum, pro qua tantopere gaudent in cœlis, vt dicitur Luc. 15. inde sciunt sancti nostras preces: vel demùm, quia fit iniuria Deo, aut Christo, si alius, quam ipse, inuocetur, & hoc non, quia tunc non liceret Luc. 15.
viuentes inuocare; At Paulus Apostolus viuentes Christianos obnixè rogat vt pro Rom. 15.
ipso orent: Obsecro vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, & v. 30.
per charitatem sancti Spiritus, vt adiuuetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, vt liberer ab infidelibus qui sunt in Iudæa, & obsequij mei oblatio accepto fiat in Ierusalem sanctis, vt veniam ad vos in gaudio per volun-
tatem Dei, & refrigerer vobiscum. *Item alibi*; orationi instate; orantes si- Coloss. 4. v. 2. 3. 4.
mul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, vt manifestem illud ita vt oportet me loqui. *Idem facit 1. Thes. 5. & 2. Thes. 3. Et Deus ipse præcipit Eliphaz Themanitæ & sociis adire Iob*
ad huc viuentem, vt pro eis ad ipsum oret, sic enim ait. Iratus est furor meus in Iob vlt.
te (*Eliphaz*), et in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut seruus meus Iob. Sumite ergo vobis septem tauros, & septem arietes, & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustum pro vobis: Iob autem seruus meus orabit pro vobis: faciem eius suscipiam, vt non vobis imputetur stultitia. H*æc Catholicorum doctrina est in præcepto Dei fundata, ab Apostolis vsurpata, à patribus per manus ad nos vsq; tradita.* Hæc *& similia præacuta iacula, quæ in sectarios viriliter torqueant, in promptu habeant Catholici, quibus illi icti, & grauiter sauciati, confusi discedent, nec amplius ad nuperas synagogas inuitare Catholicos audebunt. Quod si rationibus acquiescere noluerint hæretici, sed pœnis infli-* Rom. 8.
ctis, aut tormentis adhibitis, Catholicos ad fidem deserendã cogere tentauerint: sumenda sunt illa Apostoli verba; Si compatimur (*Christo,*) *& conglorificabimur.* Existimo enim quod non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Certus sum quod neque mors, neque vita, neque instantia, neque futura, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu; *& ab vna sancta, Catholica, Apostolica, & Romana ecclesia.*

Cæterùm, antequam vlterius progrediatur lector beneuolus, vt inoffenso pede totum Præmonitiones ad Lectorem.
percurrat opus de quibusdam præmonendus est. Authorum huius operis nomina, & tempus ex indice supra pag. 2. posito constare poterunt. Sãctorum Patricij, Columbæ, *&* Brigidæ, *vitas cæteris idcirco præmisi, quod cum omnium sanctorum nostrorum vitæ ad manum non essent, vt sic mensium ordinem seruarem; illi priori loco collocandi videbantur, qui vel antiquiores essent; vel cæteris iuxta nostram æstimationem precellerent. Tres autem prænominati, vel sunt antiquissimi, vel certe si non antiquissimi, celeberrimi tamen, & tanquam præcipui peculiari cultu ab omnibus Hibernis honorantur. Nec miretur quispiam quod* S. Patricium *origine Britãnum inter Hiberniæ sanctos numerauerim: nam non originis titulo, sed Apostoli & Patroni, nostratibus eum vendico. Nec ipsum modò, sed &* S. Cœlestinum *Papam primum*

nostratibus assumere possem; vt pote qui tantam curam & sollicitudinem erga nostræ gentis salutem habuit, vt & S. Patricium, *& ante illum,* Palladium *ad Hibernorum conuersionem destinauerit & reapse miserit.* Sicut enim S. Gregorius *Magnus Angliæ Apostolus à venerabili Beda nominatur, quod fidei precones in Angliam miserit, singularemque curam erga eam gesserit, ita pari iure* S. Celestinus *primus Hibernorum Apostolus dici potest. Vitam* S. Patricij *ex manuscripto codice Monasterij Dungallensis Fratrum Minorum in Hibernia desumpsi. Historiam vitæ* S. Columbæ, *quæ tribus duntaxat libris, capitibus verò nullis anteà distinguebatur; maioris claritatis gratia in capita distribui, capitibusque argumenta præmisi. In vita* S. Brigidæ *à Cogitoso conscripta idem præstiti: aliamque eiusdem* *Sanctæ vitam ex Capgrauio adiunxi; vt si quid in vno deesset ex alio suppleretur, vel vnum idemque plurium calculis comprobatum fortius confirmaretur. Hisce duabus postremis & plerisque sequentibus, additamenta seu fragmenta ex diuersis Authoribus subiunxi, vt si quid ibi notatu dignum esset, ab ijs quibus ipsi Authores non suppetunt, minime ignoraretur; tùm vt variorum testimonijs de patria Sanctorum, ac iustitia causæ nostræ aduersus recentiores quosdam Scoto-Britannos scriptores circa appellationem* Scotiæ *&* Scotorum *(cuius controuersiæ occasione tractatulum sequentem de Nominibus* Hiberniæ, *vitis Sanctorum nostrorum præfixi) omnibus innotesceret. Ab omni mutatione, quæ vel scriptoribus præiudicium inferret, vel collectoris fidelitatem diminueret, in toto hoc opere abstinui, vt ea legenti & cum originalibus conferenti patebit. Vltima in Iocelinum elucidatio quæ inferius octaua habetur, non Reuerendissimi Ossoriensis Episcopi, sed mea est; idque præmoneo, ne quidquam ibi videri posset, talis tantique viri ingenio minus dignum, cuius vtpote de tota nostra gente optimè meriti, mihique amicissimi, famam ne in minimo quidem lædere vllatenus vellem. Reliqua, quæ post vitas Sanctorum, & inter eas sparsim habentur vetera monumenta, hic addere & inserere volui; quòd vel Sanctorum de quibus in hoc volumine tractatur, sint opera; aut certè de alijs* Hiberniæ *Sanctis in eis agatur; quæ, si dispersa forent, temporum iniuriâ breui peritura verebar. Cætera quæ præcognoscenda forent, infra suis locis admonentur. Nostrum hoc opus non modò ad sacram, sed ad profanam quoque historiam nostratem facem præferet, & ad multa plerisque hactenus aut omnino incognita, aut saltem magis obscura viam aperiet.* Hibernia *præter suum Apostolum* Patricium, *filiosque & tutelares* Columbam *&* Brigidam *aliorum filiorum suorum egregiam turbam hîc reperiet. Britannia* Fingarem *cum socijs: Italia* Columbanum; *Germania* Gallum, Magnum, Kilianum *&* Virgilium; *Belgia* Dymphnam; *Francia* Fiacrium; *Picardia* Furseum;; *Normannia* Laurentium; *Burgundia* Malachiam; *Scotia moderna* Blaithmac *suos alumnos & Patronos hîc inuenient.*

Legant igitur Catholici tam externi quam Hiberni, legant & hæretici Florilegium hocce Sanctorum, quod tanto labore collegi, & in publicum emisi; vt Lectores exemplis Sanctorum permoti & edocti; ad veræ fidei rectas semitas redeant illi qui per schisma aut hæresim sese à Sanctorum Ecclesia imprudenter & impie separarunt; ad Christianæ pietatis officia excitentur ij qui hactenus fide quidem coniuncti, moribus autem disiuncti, à Sanctis fuêre; & ad profectum in virtutibus ac perseuerantiam in bonis operibus extimulentur hi qui fide & actione cum Sanctis concordarunt: Denique ne densissima caligine, & inglorijs tenebris Hiberniæ fama, & maiorum nostrorum, cælestiumque ciuium laus & memoria vlterius delitescat: Sed dùm amplior & Ecclesiastica & profana Hiberniæ *historia colligitur & disponitur, nostrum hoc qualecumq;*

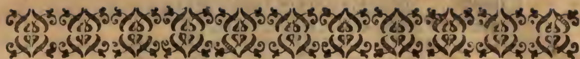
opus

opus veluti præambulum in medium prodeat. Quod si omnibus à me non sit satisfactum: sciant illi, vnum omnia scire non posse, remque arduam ac pœne impossibilem esse, veritate seruata, omnium palato satisfacere: mihi verò sat erit, quod talentum mihi à summo distributore traditum non in terra foderim, sed cum eo negociatus fuerim, vt lucrum Domino redeunti, & suum quærenti offerre possem: & quanquam finem intentum non fuerim fortasse consecutus, spero nihilominus non me velut seruum torpentem à Domino reijciendum. Magis autem pijs prodesse, & communi bono consulere, quam curiosis placere desiderabam. Si quis autem morosulus alio atque alio modo res desiderauerit; tùm demùm non temerario, sed maturo & prudenti iudició id facere credetur, vbi ipse præclarum aliquod ingenij sui monumentum publicæ vtilitati exhibuerit. Interim spero ego me saltem doctioribus, patriæque zelatoribus, quibus & otium maius, & locupletior librorum copia suppetit, fusius & fœlicius scribendi ansam præbuisse. Vale pie Lector, & Sanctos pro collectore precator.

Indiculus Dierum, & Mensium, quibus celebrantur Festa Sanctorum, quorum vitæ hoc volumine continentur.

INDEX VITARVM, ET PRÆCIPVARVM RERVM, quæ hoc Tomo comprehenduntur.

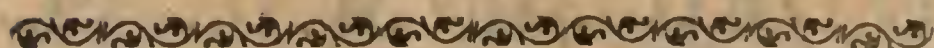
IN FLORILEGIVM INSVLÆ SANCTORVM, EIVSQVE Authorem:

ONE *supercilium, residesque* Hibernia *curas;*
Ecce tuos cineres viua fauilla fouet.
Ecce diu latitans facies optata tuorum
Pignorum, ab offusâ libera nube micat.
Quæ tua progenies patulum memoranda per orbem
Patrârit, cælo grata, stupenda solo.
Sparsa diu collecta vides, vmbrata relucent;
Mira vetusta vides, mira venusta vides.
Huic operi gratare nouo, gratare parenti;
Florilega Thomas *legerat ista manu.*
Pro spicis Sanctos, pro granis aurea gesta,
Hæc Messinghami *gemmea messis habet.*
Quæ varij vario dispersa volumine tradunt,
Vnicus hic vno conserit ista tomo.
Hinc merito nec honore minor, par pluribus vnus,
Qui solus, multi quæ retulêre, refert.
His mellis genitrix croceâ nil dulcius Hyblâ.
Nil in Hymettæis collibus haurit apis.
Viuifica his cedit, quæ omnem dabat vna saporem,
*Fusa solo Cades, nata * pruina polo.* * Manna.
En Solis mensam, *vario variata palato;*
Hæc sapere ad placitum cuilibet esca potest.
Siue placet lapsum deflere, cauere relapsum;
Seu fixos fines figere mente placet:
Seu placet attenuare fame, sudore domare,
Seu corpus loris tundere: cuncta vides.
Subditur elatus, reticet verbosus; amores
Naso, bella Hector, Cræsus abhorret opes.
Pastor oues refouet, præco tonat, admonet Abbas,
Soliloquus monachus nominis vsque memor.
En vitæ speculum, virtutis calcar, agendi
Exemplar, viuæ laudis & alma seges.

Vtimini (hæc merces) crebro non deficit vſu,
Sed capit augmentum : nauſea ſola nocet.

Eugenius Suinæus Sacerdos Hibernus.

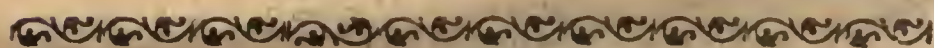
In Diuum Patricium Hiberniæ Apoſtolum.

DE glacie flammas, ſene pubem, Principe vulpem,
Saxo lac, ſolo aquas, mella figurat aquis.
Cùm mandat, rixas ponit mare, flamma calorem,
Nox tenebras, rabiem flabra, venena draco.
Lenta quater denos ſeruat ieiunia ſoles :
Tres & ter denos mortis ab orbe refert.

In Purgatorium ſancti Patricij.

SPirituum hìc thermæ, hìc lethæa piacula : qui ſe
Balneat hìc, Stygij non timet amnis aquas.

Petrus Cadellus Sacerdos Hibernus.

De duodecim diebus, abſque vlla noctis interpolatione in exequijs S. Patricij, continuatis.

PAtricij exequias celebrans plebs, dum æmula certat,
Quæ tanti tumulo nobilitetur humus:
En ſtupet ipſe æther ! bis ſena nocte repulſa,
Continuus minima fit ſine nube dies.
Eſſe quid hoc referam? Solem rapit Echſtaſis alta,
Immemor & raptu redditur ille viæ.
Vel modò Sole caret mundi pars altera, vel Sol
Multiplicatus erit, vel replicatus erit.
Phœbe, quid vnius memor, obliuiſceris orbis?
Ecce moras tantas quanta querela gemit.
En madidas lacerata genas, ſoror æmula luget,
Iure quòd alterno ſit viduata poli.
Miratur ſtabiles nebulas nunc nubilus Indus :
Aut Indis bilocus tu replicatus ades.

Alter ait, stabilem vult Sol modo figere sedem:
Alter, in Occasum vertitur Ortus, ait.
Si somnum simulas, oculis quis dormit apertis?
Si vigilas, Lethes ora rigauit aqua.
Digna beatificâ an censens hæc corpora luce,
Incipis æternos præmia digna dies?
Quid? te Mnemosyne fallit? mortale cadauer
Absque maritata mente, beare nefas.
Sol nouus an ne micat? geminoque triumphat Hibernus,
Vno contentus totus & orbis erit.
Fallor; an ipsa suos alternos Cynthia gyros
Ducit: at induuijs Solis amicta micat?
Scilicet, vsurâ sine lucis, Luna veretur,
Exequias tanti condecorare viri.

Hugo Rellius Sacerdos Hibernus.

In S. Columbam Hyensem Abbatem, Pictorum Apostolum, & specialem Tir-Conalliæ Patronum.

* Maior & Minor .i. Hibernia, & moderna Scotia.

** VTraque turtureos fœtus, nidumque Columbæ,*
Cunas & tumulum Scotia maior habet.
Mundi oculus, Iouis interpres, Christique Sybilla,
Quid latet abstrusum mente, vel ente videt.
Flectitur imperio quævis natura Columbæ:
Saxa natant; vndas petra dat, vnda merum.

De mutatione primi nominis S. Columbæ quod erat vulpes, in Columbam.

Vide Lectionem 4. infra pag. 183.

ESse quid hoc dicam? excelsæ mutatio dextræ:
Vulpes vafra, insons facta Columba: stupor!
Fallimur; ast falsi deponit nominis vmbram,
Vulpina haud vltra pelle columba latet.

Aliud.

SÆpe columbinas vulpecula sumere plumas
Fertur; & agnina pelle latere lupus:
Mentitur simplex sed rara Columba figuram:
Quid? rarum hoc virtus non nisi rara facit.

In Castitatem S. Columbæ.

T*Vrtureus thalamos reliquus fugit vsq; secundos*
Cætus; & hanc generat vena pudica fugam:
Lacteus at totus thalamo meus horret ab omni
Turtur: inest casti tantus honoris amor.

Eugenius Suinæus qui suprà.

In nidum S. Columbæ Hyensis Abbatis, idest, insulam Hy.

T*Vrtur vt edoceat patrium per inane volare,*
Pullos, & pennâ vomere arare nothos;
Fabricat exesa nidum sub viscere rupis:
Eminet inde solo, distat & inde salo.
Nare freti, gressum prohibet distantia terræ,
Libertas alâ in remige cuncta manet.
Hinc inde generi virtute per aëra fœtus
Turtureus, patrum roscida rura volat.
Sic pius, Hyensis nidum sibi turtur eremi,
Fabricat Hy, & fœtus scandere ad astra docet.
Hinc docet amotæ speculari tædia terræ;
Hinc Acherontæi dira pericla Stygis.
Copia sola manet cæli; prior ipse Columba
Astra Columbinâ prole sequente, petit.
Hìc licet astripetas sine fine videre phalanges;
Qualiter, & turmâ turma sequente volet.
O faustas cunas! vbi reptilis incola terræ,
Ales inassueto scandit ad astra gradu.

Io. Colganus Minorita Hibernus.

In SS. Columbam Hyensem, & Columbanum, aliâs Columbam, Luxouiensem & Bobiensem, Abbates.

I*Nsula Sanctorum est geminos enixa Columbas,*
Queis totus similes non tulit orbis aues.
Par Diuûm absq; pari est, Monachûmq; par omnibus impar,
Nam nequeunt huic par iure referre pari.

Cœnobiis implent Eoa atque vltima Thulæ;
Cellicolis cælum, cælicolisque solum.
Nam cellas, tanti Soles & sidera, cælos
Fecerunt; cælum queis sua cella fuit.
Tamque fuêre pares cellæ, cælique Columbis;
Pro cellis cælos vt Deus ipse daret.
Ergo Columbinis, quæ scandere sidera pennis
Faustæ, alienigenas instituistis aues;
Nos etiam patrios, auibus volitando secundis,
Pullos, Dædaleâ ducite ad astra manu.

Hugo Vardeus Minorita Hibernus.

In S. Brigidam Kildariensem Virginem

DVm Brigidæ fit Hymen, frondet pes aridus aræ:
Quid? nota frons floris, floris at hostis Hymen.
Sidere se priuat, velut hoste pudoris ocello;
An quia dat cæcis lumina, cæca manet?
Dat Bellona viros, Brigida vmbras ensibus escam:
Brigida bruta facit scire, Minerua viros.
Res cunctas parêre parum est; en recula inanis
Vmbra capit vulnus, pondus & vmbra subit.

In ignem S. Brigidæ, qui per multas annorum centurias cineribus nullatenus auctis, inextinctus mansit.

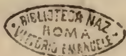
ARdet inextinctus Brigidæ focus igne perenni;
Non capit augmentum coctus at inde cinis.
Quid notat ille rogus? tacitæ-ne incendia mentis?
Viuaci viuax igne notatur amor?
Sed si hæc flamma suos dum Brigida fouerit ignes;
Nescia mortis erit; nescia mortis erit

Edmundus Duuyer Sacerdos, Hibernus.

In Diuos Patricium, Columbam & Brigidam, principales Hiberniæ Patronos.

HOs tres voce vna colit, vno Hibernia cultu:
Vrna est vna tribus, spiritus vnus erat.

Tho. Messingham operis Author.

In S. Columbanum, aliâs Columbam, Luxouienſem & Bobienſem Abbatem.

VIta Columbanum ſimilat nomenque Columbæ:
Virtus par, eadem his patria, numen idem.
Orbi promittunt matris te ſomnia Solem
Occiduo exortus Sol, Oriente cadis,
Vrnam nam Latium, cunas Hibernia, geſta
Gallia, ſplendorem totus & orbis habet.
Aligero pecori Iouis hactenus imperat ales;
Nunc aquilam & volucres quaſque Columba regit.

Guillielmus Coghlan Sacerdos Hibernus.

In S. Fingarem, sociósque DCC. LXXviij. Martyres

SCeptra paterna fugit, Fingar; cadit enſe Tyranni
Exul, cum ſacro concomitante choro,
Abſciſſum, manibus portat caput; abluit vndis;
Relliquias primus ſic colit ipſe ſuas.
Impia quæ viuum & pluſquam fera dextra trucidat,
Quem cerui extinctum, quem coluêre canes.

Patricius Cahil Sacerdos Hibernus.

In SS. martyres Kilianum Epiſcopum, Colomannum Presbyterum, & Totnanum Diaconum.

CVm ſocijs cædit Kilianum humana libido,
Sordibus at tumulum ſpargere bruta cauent.
Impia Pontificem Kilianum dextra trucidat;
Tortore at tortor non meliore cadit,
Sæuit iniqua manus in propria viſcera; & idem
Criminis eiuſdem tortor & vltor erat.
Heu furibunde tuus non ſemper præmiat ictus.
Non ſemper martyr qui cadit enſe tuo eſt;
Non proſunt Dño, quæ proſunt omnibus artes:
Dat cælis alios, te tua dextra ſtygi.

Rogerius Moloy Sacerdos Hibernus

In S. Dymphnam filiam Regis Hiberniæ, Virginem & Martyrem.

DYmphna Thyestæos thalamos exosa parentis
Exulat; insequitur cæcus amore pater.
Hinc furor, inde pudor, certant; victore pudore
Pro thalamo tumulum Nympha pudica capit.
Nais nympha thori fugitiua, secundáque Daphne
Dymphna, parentali cuspide cæsa cadit.
Virgineus sponsum & patrem pudor horret eundem:
Tortorem at patrem cæca libido facit.

Laurentius Sedgrauus Coll. Hib. per Belgium Vice-præses.

In S. Laurentium Dubliniensem Archiepiscopum.

NVnc impexa caput radiorum laurea cingit,
Quondam Laurentij laurea, spina fuit.
Carnibus haud vnquam carnem; crucis ille diebus
Parco, cum Thety non nisi pane fouet.

Iacobus Delan Sacerdos Hib.

In S. Malachiam Hiberniæ Primatem, & sedis Apostolicæ Legatum.

PEtreidis vates sedis, Romana Sybilla
Præsagit seriem, Pontificumque notas.
Dum monumenta colit tellus, dum præsule gaudet
Roma, Malachiæ fama perire nequit.
Cuncta referre volens miracla, recenseat omnes
Vitæ actus; vita hæc quid nisi signa fuit?

Thomas Guyer Sacerdos Hibernus.

APPROBATIO.

NOS infrascripti in sacra sacræ Theologiæ facultate Parisiensi Doctores fidem facimus nos vidisse librum hunc, cui titulus est FLORILEGIVM INSVLAE SANCTORVM, collectionem & congeriem Sanctorum Iberniæ continentem, ex diuersis ijsque & antiquis & Catholicis authoribus extractam & excerptam: labore tamen & industria Domini & magistri THOMAE MESSINGHAMI Sacerdotis Hiberni, necnon Protonotarij Apostolici coaccruatam, coactam & coadunatam, vnà cum notis marginalibus, aliquotque in Iocelinum elucidationibus à nobis integrè & accuratè perlectis: in quibus nihil ab auita, recta & orthodoxa Catholicæ Apostolicæ, & Romanæ Ecclesiæ fide & doctrina, ne ad latum quidem vnguem dissonum aut dissentaneum reperimus. In cuius rei fidem ac testimonium, chirographum nostrum hìc duximus apponendum. Parisijs 3. Martij 1624.

ROCHE. DV FRESNE DE MINCE'.

LICENTIA.

IOannes Franciscus de Gondy Dei & Sanctæ Sedis Apostolicæ, gratia Parisiensis Archiepiscopus, Christianissimi Domini nostri Regis in suis status, & Sanctiori consilijs Consiliatius, ac Capellæ Regiæ magnus Magister, vniuersis præsentes literas inspecturis salutem in Domino. Notum facimus quod visa per nos Attestatione sacræ facultatis Theologiæ Parisiensis Doctorum, qua fidem faciunt vidisse & perlegisse librum cui titulus est *Florilegium insulæ Sanctorum*, collectionem & congeriem Sanctorum Hiberniæ continentem, ex diuersis ijsque & antiquis & Catholicis Authoribus extractam & excerptam; labore tamen & industria Magistri THOMAE MESSINGHAMI Sacerdotis Iberni, necnon Protonotarij Apostolici coaccruatam, coactam, & coadunatam, vnà cum notis marginalibus, aliquotque in Iocelinum elucidationibus ab eis integrè & accuratè perlectis; in quibus nihil ab auita, recta & orthodoxa Catholicæ & Apostolicæ, & Romanæ Ecclesiæ fide & doctrina ne ad latum quidem vnguem, dissonum aut dissentaneum reperisse. Eidem Messinghamo Authori huiusmodi librum tanquam Ecclesiæ perutilem typis cudi faciendi, licentiam concessimus & facultatem impartimur. In quorum fidem has præsentes literas per Magistrum Ioannem Baudouyn in iure Canonico Licentiatum publicum authoritate Apostolica, Curiæq; nostræ Archiepiscopalis Parisiensis Notarium Iuratum, & Archiepiscopatus nostri Parisiensis Secretarium ordinarium fieri & signari, Sigilloque Cameræ nostræ fecimus & iussimus appensione communiri. Datum Parisijs Anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo quarto die duodecima mensis Martij.

De mandato præfati Illustrißimi & Reuerendißimi Domini mei Domini Parisiensis Archiepiscopi.

BAVDOVYN.

SVMMA PRIVILEGII.

L*VDOVICI XIII. Galliarum & Nauarræ Regis Christianißimi authoritate concessum est* Sebastiano Cramoisy *Bibliopolæ Parisiensi Iurato, typis mandare & venalem habere librum qui inscribitur* Florilegium Insulæ Sanctorum, Collectore Thoma Messingham, &c. *alijsque cuiuscunque conditionis interdictum est intra sexennium sub pœnis originali Diplomate contra delinquentes expreßis. Lutetiæ Parisiorum 18. Martij M. DC. XXIIII.*

De mandato Regis.

RENOVARD.

TRACTATVLVS PRÆAMBVLARIS DE NOMINIBVS HIBERNIÆ.

QVoniam præcipuorum quorundam Hiberniæ Sanctorum vitas, & acta per varios sparsa codices, in vnum collegi: non abs re fore iudicaui, tractatulum præmittere de variis Hiberniæ nominibus: ne videlicet, id quod Insulæ nostræ diuersa nomina habenti, proprio iure competit, in aliam regionem, ex nominum ignorantia transferatur. Pre cęteris autem appellationem Scotiæ *fusè prosequar, vt nimirum equiuocationem in ea latentem manifestè ostendam. Nomen siquidem* Scotiæ *&* Scotorum, *quod nunc Aquilonari Britanniæ parti, eiusque incolis, factum est proprium: primitùs quidem Hiberniæ, illiusque indigenis, præsertim illo æuo, quo maximè apud Hibernos floruit religio Christiana, sanctitas, & doctrina, proprium & peculiare fuit: Atque ita plurima quæ de Scotorum sanctitate & virtute paßim leguntur, ea Hibernis verè conueniunt. Et quia in hoc stat cardo controuersiæ nuper inter nos, & Scoto-Britannos, de viris seu sanctitate, seu doctrina, seu aliunde præclaris ortæ (quæ operi præsenti propria est): paulò prolixius in hac nominali difficultate eliquidanda immorabor.*

Si quid autem in toto huius operis decursu occurrat, quod vel apparenter modernos Scotos offendere videatur; prudens, id velim intelligat Lector, non de omnibus Scotis, sed aliquibus duntaxat recentioribus dictum scriptoribus, qui de rebus nostris in dicta præsertim controuersia minus rectè scripserunt; maximéq; nuperrimo quodã, cuius nomini parco, qui superseminatis discordiarum zizanijs, mutuæ cognationis & neceßitudinis inter Hibernos & Scotos, parentes & filios, triticum suffocare molitus est. Sed frustra: vnius aut paucorum inuidia seu maledicentia gentium amicißimarum pristinam beneuolentiam non dissoluet.

Tractatulus igitur hic duo duntaxat membra continebit. In priori varia Hiberniæ nomina recensebuntur, & ad suos fontes ac origines reducentur. In posteriori verò, de nomenclatura Scotiæ *accurratè tractabitur, ideóque in decem paragraphos distribuetur.*

MEMBRVM PRIMVM.

Varia Hiberniæ nomina recensentur, & explicantur.

a *Anthor vita S. Kiliani;* b *Surius & Molanus 8. Maij.* c *Baroni' ad Annũ 1053.* d *Gulimã: in vita S. Florentij.* e *S. Bernardus in vita S. Malachiæ* f *Iocelinus in vita S. Patritij.* g *Camdenus in descriptione Hiberniæ.* h *Henricus Antisiodorensis in dedicatoria vita S. Germani ad Carolũ Caluum.*

HIbernia, insula est maris Oceani, Britanniæ proxima, *a* fœcunda quidem glebis, sed sanctissimis viris clarior, *b* ita vt stellarum prope numerum, Sanctorum patrociniis æquet: *c* vnde cùm Christianæ fidei fuerit tenacissima, *d* ac sanctissimorum, doctissimorumque officina, *e* examina Sanctorum, quasi inundatione facta effudit, *f* indeque ipsa olim speciali nomine, *Insula Sanctorum*, vbique terrarum, iure nominabatur: pares generans Egyptiis Monachis, merito atque numero, *g* quibus nihil sanctius, nihil eruditius reperiri potuit, ad quos Angloſaxones erudiendi vndique confluxerunt, ab eisdemque rationem formandi literas acceperunt. *h* Alij autem vltrò sibi exilium indicentes pro Christo peregrinari volentes, & ignaros erudire cupientes, relicta Hibernia, tanquam greges Philosophorum ad littora Gallicana migrabant, quos sapientissimus Salomon Carolus Caluus, Imperator inuictissimus, & Rex Francorum potentissimus, honorificè suscipiebat, & libentissimè suspiciebat.

Diuersa Hiberniæ nomina.

Huic insulæ diuersa à diuersis nomina tribuuntur. Cæsar *Hiberniam*: Orpheus, Aristoteles, Claudianus, & alij *Iernam*: Iuuenalis, & Mela *Iuuernam*: Solinus *Iuuerniam*. Ptolomæus, *Iuerniam*: Eustathius, *Verniam*: Diodorus, *Irin*: Plutarchus, *Ogygiam*: Auienus, *Sacram insulam*: Iocelinus, *Insulam Sanctorum*: Beda, & alij infra citandi, *Scotiam*: Britanni, *Tuerdhon*: Angli, Germani, Galli, Itali, & Hispani, *Irland*, vel *Irlandiam*: Hiberni ipsi, *Ere*, vocant. Alia nomina quibus à domesticis historicis, poëtisque celebratur, impræsentiarum omitto. Nec mirum videri debet, eandem insulam variis adeò nominibus designari: nam si recentia, & antiqua percurrere tempora velimus, obseruare poterimus, multas gentes, diuersis ac ipsi vsi sunt nominibus, ab aliis denominari. Sic, qui patria lingua, *Israelitæ* vocabantur; Græcis, *Hebræi*, & *Iudæi*; atque Ægyptiis *Huesi* nominabantur. Sic, qui seipsos sua lingua *Teutsch*, *Numidas*, & *Hellenas* nuncuparunt; à Romanis, *Germani*, *Mauri*, *Græci* appellantur. Sic hodiè, ne plura persequar, qui suo ipsorum idiomate, *Muselmanni*,

Diuersa aliarum gentium nomina.

Megari, *Czechi*, *Besermanni*, ab Europæis omnibus *Turcæ*, *Hungari*, *Bohemi*, & *Tartari* nuncupantur: Et Angli, qui sua lingua, seipsos *Englishmem* vocant, ab Hibernis, Britannis, & siluestribus Scotis, *Saffon*, siue *Saxony*, appellantur.

Vnde autem profluxerint tot nominum Hiberniæ traditorũ varietates, difficile est inuestigare; cum propter temporis angustias, tum etiam propter absentiam nostræ gentis Antiquariorum, & Chronographorum, quos hac in re declaranda cõsulere oporteret. Verùm his nõ obstãtibus, aliquo saltem modo, singula examinare conabor.

Ac inprimis, vnde nomen *Hibernia*, sit ductum, difficilis apud nonnullos est quæstio. Quidam namque suspicantur, hoc nomen inde fuisse deriuatum, quod aquæ ibi Hibernis temporibus, vehementissima frigorum magnitudine conglacient. Atque hic falsus rumor, Claudianum in fraudem, vt verisimile est, impulit: dum ait.

Scotorum cumulos fleuit glacialis Ierne.

Sed rem longé aliter se habere, satis compertum habeo: habet siquidem ea insula aërem mirificè temperatum, vsque eò, vt multos annos liceat in Hibernia hibernare, & in plerisque partibus vix aliqua glacies per totam hyemem conspiciatur: quod V. Beda Cambrensis & Stanihurstus tradunt.

Hibernia vnde dicta. Communior igitur & verior opinio est, *Hiberniæ* nomen, vel ab *Ibero* Milesij Regis filio, vel ab *Ibero* flumine Hispaniensi, iuxta quod idem *Iberus* habitabat, deriuatum esse: cùm enim initio ipse *Iberus*: & insula *Iberia*, diceretur; nomen *Iberus*, in *Ibernum*, & *Iberia* in *Iberniam*, per additionem literæ, N, in medio per Epenthesim, vel temporum processus, vel hominum consensus mutauit. Vnde fit, vt ab, I, Latina, & non ab aspirationis nota, & litera Pythagorica, H.Y. *Hiberniæ* nomen, exordium sumere, veritati magis cõgruere existimẽ. Consuetudini tamen & vsui etiam eruditorum virorũ, plus quam originis rigori deferentes, in toto huius operis decursu, *Hiberniæ* vocabulum, cum aspirationis initiali nota sequente, I, Latina, excudi curauimus.

Ere vnde prouenit. *Ere*, vel *Eri* (non autem Erin, quo modo nonnulli linguæ Hibernicæ ignari scribunt) deducitur vel ab *Ebero* (qui & Iberus dicitur) per ablationem syllabæ in medio, & aliqua etiam mutatione facta in fine: vel (quod mihi, saluo meliori iudicio, magis arridet) ab *Erimone*, seu *Herimone* dicti Iberi germano fratre; nam hic vix vlla fit mutatio, præter ablationem vnius syllabæ finalis à nominatiuo, *Erimon*; vel duarum à genitiuo *Erimonis*.

Ierna vnde. *Ierna*, ab *Iera* Regina (sic placet Hibernicis Chronicis) quæ ante *Iberi* & *Erimonis* ex Hispania aduentum, insulæ sceptro fuit potita, dimanauit.

Iuuerna item. *Iuuernam*, vel *Iuuerniam*, *Iuerniam*, & *verniam*, ab *Ierna* deriuari existimo. Et quia vox, *Iera*, apud Græcos rem sacram significat, inde fortassis, hæc insula, Græcis *Insula Sacra*, nominata fuit, vt habet Auienus libro, *Oræ maritimæ*.

Irlãd vnde deducitur. *Irlandia*, & *Irland*, vel ab eadem *Iera*, vt sit, *Iera* terra, nam Anglorum (qui primo terram sic nominarũt) lingua: dictio *Land*, terram significat: vel ab *Ere*, (quo nomine ipsi incolæ vtuntur,) quasi, *Ere* terra, traducitur. Cum enim priscis temporibus *Erelandia*, vel *Ereland* diceretur, temporis progressu, *Irlandia*, seu *Irland*, nominationẽ, ab Anglorũ posteritate, accepit insula.

Iris, Yuerdhon. *Iris*, & *Yuerdhon*, ab Iera, vel Ere, originem sumere sentio. *Insula Sanctorum* ab innumera Sãctorũ multitudine appellata est. *Insula Sanctorũ.*

Ogygia. *Ogygia*, i. perantiqua hæc insula nominatur, cuius appellationis rationẽ Camdenus ostendit, dicens; Hibernicos historicos à profundissima antiquitatis memoria suas historias auspicari: adeò vt præ illis omnis omnium gentium antiquitas, sit nouitas, & quodammodo infantia.

Scotia. Verum de *Scotiæ* nomenclatura, maior est difficultas. Quidam namque verbi vim ad Græcas literas reuocantes, à vocula *σκότος*, quod obscuritatis tenebris fuerit opacata, insulam sic nominari affirmant. Quasi verò nulla alia orbis terrarum particula, ab hominum cognitione, simili ignoratione, fuerit remota.

Sed Hector Boëthius sic sentit: Gaidelus Græculus conflata militum manu, ad Pharaonem regem Ægyptium aduentauit; & quia cum sua cohorte, eorum, qui Pharaoni bellum fecerunt, & impetum fregit, & amentiam obruit: Rex quò victori meritam gratiam, debitamque referret, filiam suam adolescentem, *Scota*, dictam, Gaidelo despondit. Quare, vt tanti connubij dignitas, ad posteritatis memoriam prodita, effloresceret; omnes isti Græci, se *Scotos*; & *Hiberniam* in qua post consederunt, *Scotiæ* nomine nuncuparunt.

At Giraldus Cambrensis, licet in quibusdam conueniat, in aliis tamen à Boëthio discrepat. Rem enim totam sic deducit in Topographia Hiberniæ, dist 3.ca.7. Dicti sunt (*Hiberni* videlicet) & *Gaideli*: dicti sunt & *Scoti*. Sicut enim antiquæ referunt historiæ, *Gaidelus* quidam Phenij nepos, post linguarum confusionem, apud Nembrothicam turrim, in variis linguis peritissimus fuit. Ob quam peritiam Rex Pharao, filiam suam *Scotiam*, ei sociauit vxorem. Quoniam igitur Hibernienses ab istis, vt aiunt, originalem lineam ducunt, a *Gaidelo*, & *Scotia*, *Gaideli*, & *Scoti* sunt, sicut & nati, sic & nominati. *Gaidelus* iste, vt asserunt, Hibernicam linguam composuit, quæ & *Gaidelach* dicitur, quasi ex omnibus linguis collecta. *Scotia* quoque pars insulæ Britannicæ dicitur Aquilonaris, quia gens originaliter ab iis propagata, terram illam habitare dignoscitur. Quod tam linguæ, quàm cultus; tam armorum etiam, quàm morum vsque in hodiernum probat affinitas. *Hactenus Giraldus*.

In his nec manifesta falsitas, nec aperta contradictio apparet; & quanquam, argumenta, facti veritatem, persuadentia non adferantur, non idcirco statim reiicienda historia, nisi efficaci ratione in contrarium prius allata. Hæc igitur nec affirmare, nec refutare in animo est; in his detur sua antiquitati venia.

Cæterùm, quidquid sit, communis tenet opinio, *Hiberniam* à *Scota*, seu *Scotia* quadam, (quæcunq; demũ illa sit,) Hibernorũ genitrice, *Scotiam* fuisse appellatam: cumq; postmodũ *Hiberni* septentrionali Britãniæ parte potirentur, ei *Scotiæ* nomen indiderunt. Sed hæc de nominum diuersitatibus sunto satis.

Membrum Secundum.

Vtrum Hibernia Scotiæ nomen aliquando habuerit.

SCoto-Britannus quidam cauillator seu verius calumniator, odiosas hoc sæculo tragœdias propter hanc quæstionem, inter amicissimas olim nationes, Hibernos nimirum & Scoto-Britannos, parentes & filios, excitauit; asserens, aut nunquam, aut non nisi breuissimo temporis spatio, *Hiberniam Scotiæ* nomenclaturã sibi vendicasse. Hoc falsissimo fundamento, pro vero contra conscientiam supposito, propriam magis vtilitatem, & suæ gentis gloriam, quàm Dei, & Sanctorum honorem, intendens; quotquot reperire poterat, Sanctitate, doctrina, aut alio quopiam nomine illustres, qui *Scoti* quouis modo nuncuparentur, gloriabundo Catalogo complexus est; quem iam tertiò aut quartò, sub Scotiæ modernæ titulo typis mandari curauit.

Ego autem non ignoro, de suo cuique tribuendo, præceptum esse ex ipsis naturæ visceribus petitum. Et quemadmodum cuique fas est ius suum tueri, ita alienum inuadere nefas. Quæ verò liquidi iuris sũt; si in extraneos possessores incidant, à veris dominis, liquida vindiciarum actione repeti possunt. Cum igitur omnis ferè odiosa sit litigatio, & non certis argumentis, sed probabilibus coniecturis, aut signis verisimilibus protrahatur: prætermissis ambagibus, & ambiguis petitionibus, ne in fomite discordiarum alendo, nutriendove, iusto tenaciores, aut audaciores habeamur, vel amore patriæ obcæcati iudicemur; id solùm quærimus, vt quod veritas habet, & obtinuit vetustas, & ratio clara euincit in appellatione *Scotorum* & *Scotiæ*, citra cuiusquam offensionem, ad fontes suos, & proprios fines reducatur.

Hoc igitur ante omnia statuimus, *Hiberniam* multis sæculis nuncupatam fuisse *Scotiam*, & *Hibernos Scotos*. Id ita esse constat ex omni genere scriptorum, ex sacris & prophanis: ex priscis & recentibus: ex domesticis & extraneis: ex Catholicis & hæreticis: ex præcipuis totius Europæ nationibus, Gallis, Hispanis, Italis, Germanis, Anglis, Hibernis, & Scoto-Britannis: quicumque demùm in veneranda antiquitate versati sunt, dummodo oculos non occludant luci veritatis, hoc intelligunt.

Sed ne in confusionis ambiguo natemus temporum distinctionem notemus, & inuestigemus per antiquiores notatios, postea & per recentiores antiquarios, quot iam sæcula effluxerint, ex quo *Hibernia* tegio, *Scotia*; & *Hibernica* natio, *Scoti*, nominati fuerint. Et vt clarius fiat legentibus, ac euidentius cunctis pateat intuentibus nostræ assertionis veritas; Auctorum, qui in diuersis sæculis floruerunt, testimonia, diuersis paragraphis distinguemus.

Testimonia Quarti sæculi. §. 1.

ORdiar à S. Hieronymo Ecclesiæ Doctore, qui quarto à verbi Incarnatione sæculo vixit. Is enim prologo lib. 3. *S. Hieronymus floruit Anno 390. Bellarm.*

Comm. in Ieremiam, de suo quodam obtrectatore loquens, sic scribit: *Brito enim tertat, Scotorum pultibus prægrauatur, Scoticæque gentis è Britannorum vicinia progeniem habebat*: vbi nota, non de ipsa Britannia fuisse istam *Scoticam* gentem, cuius progeniem habebat hic Brito, sed de Britannorum vicinia, nempe de *Hibernia*, quam venerabilis Beda histor. Eccl. l. 2. c. 4. proximam Britanniæ insulam indigitat: vnde cũ Scoti moderni, se de Britannia, non autem de Britannorum vicinia, esse, diffiteri non possint; nullaque sit extra Britanniam gens, & de Britannorum vicinia, quæ *Scotica* nuncupetur præter *Hibernos*; clarum est D. Hieronymum hoc loco per *Scotos*, & *Scoticam* gentem, *Hibernos*, & *Hibernicam* gentem intellexisse.

Idem, epist. ad Ctesiphon. *Neque Britannia fertilis Prouincia tyrannorum, &* Scoticæ *gentes, omnesque vsque ad Oceanum, per circuitum barbaræ nationes Moysen, Prophetasque cognouerant*: Hîc rursum *Scotos* à Britannis, & vnam ab altera regione disterminat. Tunc enim *Scoticæ* gentes in *Hibernia*, caligine infidelitatis inuoluebantur, eò nondum aduecto S. *Patricio*, de quo ita canitur in officio Ecclesiastico.

Qui iussione Domini	*Qui tenebras Idololatriæ,*
Missus ad Hiberniam,	Scoticæ *gentis abstulit;*
Quæ plena, erat Idolis,	*Et prædicauit hominibus*
Dura ceruice incredula	*Fidem præclaro lumine.*

Eadem prorsus est hæc *Scotica* gens, à qua S. *Patricius* tenebras Idololatriæ dispulit, & quam S. Hieronymus seiungit à Britannis, & Moysen, Prophetasque nequaquam cognouisse affirmat. At ipsi Scoto Britanni nullatenus dicent à S. *Patricio* fuisse sublatam suorum insularium idololatriam, quam diu ante, *Victore* Pontificante credunt abolitam fuisse: Hiberni verò etsi forte non primum, certè primarium suæ gentis Apostolum, fuisse *Patricium* non modicè gloriantur.

Ethicus. Ethicus Cosmographus in descriptione Europæ *Hibernia* (inquit) à *Scotorum gentibus colitur*. Si tunc *Hiberni* seu *Hiberniæ* incolæ, *Scoti*; *Hibernia* proculdubio *Scotia* nuncupabatur: quoniam sicut à *Scotis* habitatoribus, Aquilonaris Britanniæ pars, *Scotia* posterioribus sæculis dicta est; ita ab iisdem, anterioribus temporibus, *Hibernia*, *Scotiæ* appellationem sibi vendicabat. Subtilem sanè aliquam hîc necesse est excogitare distinctionem, nam glossemate Aurelianensi perspicaci lectori non satisfiet.

Claudianus poëta paneg. in 4. Consulat. Honorij; describens luctum, & lamentationem *Hiberniæ*, de strage copiarum auxiliarium, quas misit in Britanniam sic cecinit *Claudianus anno 391. iuxta Sigebertum.*

—— maduerunt Saxone fuso
Orcades: incaluit Pictorũ sanguine Thule;
Scotorum cumulos fleuit glacialis Ierne.

Idem panegyr. 2. in laudem Stiliconis, exponens apparatum bellicum gentis Hibernorum, qui submittendus erat in Pictorum suppetias; vt coniunctis copiis, *Scoti*, qui *Hiberniam*, & Picti qui Britanniam incolebant, contra Britones arma mouerent, sic Britanniam ipsam inducit exultantem de Stiliconis circa eam prouida sollicitudine:

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Muniuit Stilico; totam cum Scotus Iernam
Mouit, & infesto spumauit remige Tethys.
Illius effectum curis ne bella timerem
Scotica; ne Pictum tremerem: ne littore tuto
Prospicerem dubiis ventura Saxona ventis.

Si quis candidè procedere, & veritatem magis inuestigare, quàm inanes gloriolæ vmbras captare desideret, ex his poëtæ carminibus, idem quod ex superioris Cosmographi prosa, colligere posset; nam primò dicitur, *Hiberniam* cæsæ militiæ *Scoticæ* cumulos defleuisse: quod si *Scoti* non *Hiberniam*, sed Bitanniam tunc inhabitassent, longè potiori ratione ipsa Britannia, quàm *Hibernia*, lugens induci debuisset. Deinde refertur *Scotos* totam *Hiberniam* mouisse, conuenientibus vndique, & exeuntibus ab ea copiis, in auxilium finitimorum Pictorum. Ast quomodo *Scoti Hiberniam* mouissent, nisi in ea ipsi fuissent. Tandem vt omnis lis è medio collatur, & omnes clarè intelligant, non de Scoto Britannis, sed de *Scoto Hibernis* se loqui, author subdit, illum *Scotum*, quem Britannia timebat, mari ab ea disterminatum fuisse, inquiens,

——Et infesto spumauit remige Tethys.

quod nequaquam Scotis Albiensibus siue Britannicis competit, vtpote nullo ab ea freto disiunctis, sed intra eandem insulam inclusis.

Hegesippus Iunior de excidio Hierosolymitano, *Hegesipp.*

lymitano, lib. 5. c. 15. Romanorum vires & potentiam commemorans ita loquitur. *Quid attexam Britannias interfuso mari toto orbe diuisas, à Romanis in orbem terrarum redactas? Tremuit hos Scotia, quæ terris nihil debet.* *Scotia* de qua hic mentio, insula proculdubio est, quæ vndique sit mari circundata, nulli prorsus telluri obnoxia, nulli omnino debens vel continuationem, vel contiguitatem; quod de *Hibernia* verum est, vtpote nulla sui parte, contigua cum altera terra; de Scotia verò moderna dici non potest, quando cum Anglia continua sit, & vnam cum ea & Vvallia insulam efficit.

Cum itaque hoc sæculo, *Hiberniæ* habitatores, Britanniæ verò minimè, *Scoti* ab omnibus appellati sint(, quamuis etiã Hiberni dicerentur, duplici siquidem nomine, tam insula, quàm indigenæ gaudebãt;) & Borealibus Britanniæ incolis non nisi longo pòst tempore, hæc nomenclatura competebat: certum est omnes, qui superioribus sæculis floruerunt, & *Scoti* vocantur, *Hibernos* non Scoto-Britannos fuisse. Omnes ex vno disce. S. *Mansuetus* primus Tullensis Antistes, discipulus *Apostolorum Principis*, & S. *Clementis* socius; qui claruit anno 49. *Scotus* communiter appellatur. Sed *Hibernum* fuisse breuiter, & euidenter ostendo. Adsonius Abbas, qui tempore, vt videtur, *S. Gerardi* Tullensis Episcopi, floruit: vitam eiusdem *Mansueti* scripturus, carmina quædam quæ in illius laudem præmisit, sic exorsus est:

S. Mansuetus.

Inclyta Mansueti claris natalibus orti
Progenies, titulis fulget in orbe suis.
Insula Christicolas gestabat Hibernia gentes;
*Vnde genus traxit, & * sat inde fuit.*

** melius satu.*

Hos versus refert in sua tabula 2. die 31. Augusti, diligentissimus antiquitatum indagator. R. P. Maihevv, quos ab ornatissimo viro D. Carolo Mampurgo, Protonotario Apostolico, & Cathedralis Ecclesiæ Tullensis canonico, nobiscum in hoc consentiente, se accepisse narrat. Sed de huius sæculi testimoniis, ista sufficiant. Vlterius progrediamur.

Testimonia Quinti sæculi. §. 2.

Orosius anno 425. Bellarm.

PAulus orosius S. Augustini discipulus, qui eiusdem Sancti hortatu, vt constat ex initio libri primi, septem historiarum libros, aduersus Paganos conscripsit; lib. 1. cap. 2. post medium, de insulis oceani sic scribit. *Et quoniam Oceanus habet insulas, quas Britanniam & Hiberniam vocant, in auersa Galliarum parte, ad prospectum Hispaniæ sitę sunt, breuiter explicabuntur. Britannia Oceani insula, per longum in Boream extenditur.* Et paucis interiectis. *Hęc insula habet in longo millia passuum octingenta; in lato millia ducenta: à tergo autem, vnde Oceano infinito patet; Orcadas habet insulas, &c.* De Hibernia verò sic subdit. *Hibernia, insula inter Britanniam & Hispaniam sita, longiore ab Africo in Boream spatio porrigitur.* Et paulò post. *Hæc propior Britanniæ, spatio terram angustior, sed cæli solisque* (alias *solique*) *temperie magis vtilis à Scotorum gentibus colitur.* Tota Britannia tã secundũ longitudinẽ, quàm secundũ latitudinem hîc describitur. Altum vbique de vlla eius parte, quæ Scotia nuncupetur, silentium. Nec immeritò: tota siquidem illa insula quæ nunc in Angliam, Vvalliam, & Scotiam diuiditur, communi Britanniæ nomine, tunc contenta erat. De Scotis Britanniam incolentibus nullum hîc verbum. Haud mirum sane, eò quod nulli tunc ibi fuerint. Nam cùm Orosius Scotorum non modo *Hiberniæ*, verumetiam *Menauiæ* (insulæ Scotia moderna longè minoris & obscurioris,) indigenarum, præ aliis cæterarũ insularũ incolis, specialẽ fecerit mentionẽ, verisimile non est ipsum voluisse Scotos Britanniæ habitatores, si qui tunc ibi fuissent, obliuioni tradere. *Hiberniæ* igitur incolæ *Scoti*; & *Hibernia Scotia* hoc sæculo vocabatur, nullique Britanniæ parti hæc denominatio conueniebat. Vnde patet quàm optimè cum superioris sæculi authoribus, Orosius concordet. Ita prorsus veritati veritas congruit.

Prosper Aquitanus. S. Leonis Notarius, & Episcopus Rhegiensis, lib aduersus coll. c. 41. & in Chronico, loquens de S. Cælestino Papa satagente liberare Britanniam à Pelagiana lue, sic habet: *Venerabilis memoriæ Pontifex Cælestinus, cui ad Ecclesiæ Catholicæ præsidium, multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est: non segniore cura, à Pelagiano morbo, Britannias liberauit, quoniam quosdam inimicos gratiæ, solum suæ originis occupantes, ab illo secreto exclusit Oceani: & ordinato Scotis Episcopo, dum Romanam insulam studet seruare Catholicam, fecit etiam barbaram Christianam.* Per *Scotos* hic intelligi *Hibernos*, his constat rationum momentis. Episcopus ille, qui *Scotis* à Cælestino ordinatus est, Palladium fuisse nemo diffitetur:

Prosper anno 460 Bellarm.

Sed ad *Hibernos*, non autem Scoto-Britannos Palladium admandatum fuisse paucis prænotatis euidenter ostendo: Breuiarium canonicorum Regularium, cap. de Sion, de hac Palladij missione sic habet. *Tempore Theodosij, & * Valentini, Papa Cælestinus ad Scotos in Christum credentes Palladium misit Episcopum. Quo defuncto ab eodem missus est ad eos S. Patricius, genere Brito, filius Conches, sororis S. Martini. Qui in baptismo quidem dictus est Suchar: à S. Germano Magonius; à Cælestino vero Patricius, à quo Scotorum Archiepiscopus est ordinatus; per annos sexaginta, sanctitate insignis, & doctrina excellens, totā insulam Hiberniæ conuertit ad Christum.* Sigebertus ad annum 432. *Cælestinus Papa ad Scotos in Christum credentes, Palladium misit primum Episcopum. Post quem ad eosdem ab eodem missus est* S. *Patricius, &c.* Marianus ad eundem annum. *Ad Scotos in Christum credentes, ordinatus à Papa Calestino Palladius, primus Episcopus missus est. Post ipsum S. Patricius fuit, genere Brito, à S. Cælestino Papa consecratus, & ad Archiepiscopatum* Hiberniensem *mittitur: ibi per annos quadraginta, signis atque mirabilibus prædicans, totam insulam* Hiberniam *conuertit ad fidem.* Probus lib. 1. vitæ S. Patricij, quæ habetur inter opera Bedæ. *Nec dum tamen vir Domini Patricius ad Pontificalem gradum fuerat promotus, quod ideo nimirum distulerat, quia sciebat quòd Palladius Archidiaconus calestini Papæ, qui quadragesimus quintus à S. Petro Apostolicæ sedi præerat, ordinatus ab eodem Papa, directus fuerat ad hanc insulam* (Hiberniam videlicet) *sub brumali rigore positam, conuertendam, &c.* Iocelinus infra c. 25. *Præmiserat* (inquit) *præfatus Papa* (Cælestinus primus) *prædicandi gratia in* Hiberniam, *ante illum* (scilicet Patricium) *alium Doctorem nomine* Palladium, *Archidiaconum scilicet suum, &c.*

*alias Valentiniani.

His positis, sic intentum ostendo. Ad illos *Scotos* missus est *Palladius*, ad quos posteà *S. Patricius*, vt ex allatis testimoniis constat: Sed ad *Hibernos*, seu *antiquiores Scotos S. Patricium* destinatum esse, nemo nisi ignarus, aut mentis impos negare audebit; ad illos siquidem missus est, quorum Archiepiscopus ordinatus est: in quorum terra purgatorium inuenit horrendū: quos sanctitate vitæ, miraculorum virtute, & cęlestis doctrinæ abundantia ad fidem Christi conuertit: & apud quos diem clausit extremum. Sed in *Hibernos* non autem in Scoto Britannos, hæc omnia optimè quadrare, manifestum est: tum ex authoribus mox citatis; tum ex aliis infra pag. 92. §. 8. (vbi de inuentione purgatorij *S. Patricij*,) tum demum ex probo, & Iocelino, ac Pitseo, qui locum eius obitus in illa parte Hiberniæ, quæ *Vlidia* nuncupatur, assignant. Neque enim, vt arbitror, ipsi Scoto-Britanni contendent *S. Patricium* suæ gentis Apostolum fuisse, propter rationem à nobis suprà §. 1. insinuatam: Quod si *Patricium* non recipient: certè neç Palladium; prout ex dictis apertum est, ad se trahere possunt, igitur, à primo ad vltimum, *Scoti* illi, quibus Palladius ordinatus est Episcopus, vt habet Prosper loco supra citato, *Hiberni* erant, ac proinde tempore S. Prosperi, hoc est 5. sæculo *Hiberni* vocabantur *Scoti*, & *Hibernia* consequenter *Scotia*. Absit proteruia, & de hoc nemo dubitet, maximè cum Gildas, Beda, Sigonius, Pomponius, Lætus, Paulus Diaconus, Marianus, Cambrensis, Ado, Baronius, Bosius, clarissimè ostendant, nullos fuisse Britanniæ inquilinos, ne dum indigenas, multis post mortem Palladij annis.

Denique S. Prosper, ibi distinguit duas insulas, quarum vnam, videlicet Britanniam, vocat Romanam, & à Catholica fide prius susceptа, per Pelagij errores deficientem: alteram vero, nempe Hiberniam, barbaram (more scilicet Græcorum, quibus barbarum erat, quicquid alieni iuris & cultus: alioquin, teste Cornelio Tacito, *Hiberniæ aditus, portusque, meliùs quàm Britanniæ, per commercia & negotiatores cogniti fuère*, quod sanè veram barbariem non compatitur,) & nondum Christianam, cui propterea Episcopum ordinauit. Sed quod *Hibernia*, non autem Scotia moderna, sit ista insula, quæ barbara & nondum Christiana hîc cognominatur, patet, tum ex eo quod *Hibernia* per se sit insula: Scotia verò Britannica, non nisi pars insulæ, magnæ videlicet Britanniæ: tùm quod vt Scotici scriptores asserunt, diu ante Palladium, Scotia moderna Christianismum professa sit, Anno nimirum 203. non Cælestino, sed Victore sedente. *Scoti* igitur illi quibus à Cælestino Episcopus est ordinatus, & quorum insula, iuxta Prosperum, Anno 434. nondum Christi fidem suscepit, sed in tenebris idololatriæ viuebat, donec Cælestinus

nus misso primùm Palladio, deinde Patricio, ad agnitionem veritatis eam perduxit; *Hiberni* procul dubio sunt, vt pote qui omnium consensu Cælestino mittente, & Patricio prædicante ad fidem conuersi sunt.

Legatur etiam Gildas Sapiens, qui hoc sæculo floruit, & lib. de excidio Britanniæ *Scotos & Hibernos*, pro eadem gente accipit; ac *Scotos, Hibernos* grassatores appellat.

Testimonia Sexti sæculi. §. 3.

COgitosus coæuus & nepos S. *Brigidæ*, vt ipse insinuat, in prologo ad eiusdem Sanctæ vitam his vtitur verbis. *Hæc ergò egregiis crescens virtutibus, & per famam bonarum rerum ad eam de omnibus Prouinciis Hiberniæ, innumerabiles populi de vtroque sexu confluentes, vota sibi vouentes voluntarie, suum Monasterium, caput penè omnium Hiberniensium Ecclesiarum, & culmen præcellens omnia Monasteria Scotorum: cuius Parochia per totam Hiberniensem terram diffusa à mari vsque ad mare extensa, in campestribus campi Liffei, supra fundamentum fidei firmum construxit.* Addit. *Suam erexit* (S. Brigida) *principalem Ecclesiam, & amborum* (S. Brigidæ, & Episcopi eiusdem Ecclesiæ) *meritis, sua Cathedra Episcopalis, & puellaris, ac si vitis frugifera diffusa vndique ramis crescentibus in tota Hiberniensi insula inoleuit. Quam semper Archiepiscopus Hiberniensium Episcoporum, & Abbatissa quam omnes Abbatissæ Scotorum venerantur, fælici successione & ritu perpetuo dominantur.* Concludit verò ad finem suæ historiæ, de Ecclesia illius Monasterij tractans. *Ciuitas est refugij tutissima deforis suburbanis in tota Scotorum terra, cum suis omnibus fugitiuis, in qua seruantur thesauri Regum, & decorati culminis excellentissima esse videntur.*

Porrò quis non videt, hunc authorem tantæ antiquitatis, & autoritatis, vtpote quem Card. Baronius cæteris huius vitæ scriptoribus præfert, *Hibernos & Scotos* synonime accipere. Nam ille *Liffeus* iuxta quem *S. Brigida* suum construxerat mona-

Dublinii Hiberniæ Metropolis. sterium, fluuius est *Hiberniæ*, per Dublinium, in mare se exonerans. Huius autem Monasterij Parochia & iurisdictio non extendebatur extra *Hiberniam*: nam dicitur: *cuius Parochia per totam Hiberniensem terram diffusa à mari vsque ad mare extensa est.* & nihilominus asseritur fuisse caput pænè omnium *Hiberniensium* Ecclesiarum, & culmen præcellens omnia Monasteria *Scotorum*, omnesque Abbatissas Scotorum, illius Monasterij Abbatissam veneratas fuisse: ac demum, esse ciuitatem refugij in tota *Scotorum* terra, in eaque thesauros Regum *Scotorum* seruari solere. Quod manifestissimum signum est, *Hibernienses* seu *Hibernos, & Scotos*, pro vno eodemque hîc sumi: alioquin illud Monasterium in Hibernia situm, & cuius iurisdictio mari vtrinque claudebatur, principatum habuisset super omnia Monasteria Britanniæ Aquilonaris, seu Scotiæ modernæ; illorumque Monasteriorum Abbatissæ, Abbatissam Monasterij S. *Brigidæ* iuxta Liffeum veneratæ fuissent: illa Ecclesia in Hibernia collocata, foret ciuitas refugij in tota terra Scoto-Britannorum: Denique thesauri Regum Scotiæ Albionsis seruarentur in Ecclesia prope Liffeum in *Hibernia* sita. Quæ si quis absurda non putabit, rationibus cum eo amplius agendum esse non censeo.

Rursum, *Scoti* de quibus hîc sermo est, illi proculdubio sunt, in quorum terra natam fuisse S. *Brigidam* ipse Cogitosus cap. 1. asserit, & diem clausisse extremum Martyrologium Romanum, & Sigebertus affirmant: Sed in *Hibernia* primam lucem aspexisse D. Bernardus, Surius, Capgrauius, & Hareus, autores sunt: & in *Hibernia* obiisse, Notkerus, Rhabanus, Marianus, Cambrensis, & Ferrarius ostendunt. Vnde constat eandem insulam nunc ab illis *Scotiam*, nunc ab istis *Hiberniam* vocari. Et sanè mirari satis non possum quàm inconstanter loquatur quidam Scoto-Britannus, qui S. *Brigidam Hiberniæ* eripere, & Scotiæ Britannicæ adscribere contendit, non alio ductus argumento, quã quod communiter *Scota* siue in *Scotia* nata, dicatur, cũ tamen S. *Columbam* qui multis post eã annis floruit, & Scotus similiter appellatur, *Hibernum* fuisse fateatur. Nam si vnquam *Hibernia*, *Scotiæ* nomen sibi vendicabat, id vel maximè sæculis anterioribus, nimirum, antequam pars Scotorum ex ea in Albium accessit, pacificamque, deletis Pictis, Aquilonaris Britanniæ possessionem obtinuit, vt ex sequentibus magis patebit.

Testimonia. vij. sæculi. §. 4.

SAnctus Isidorus, Hispalensis Episcopus lib. 14. orig. c. 6. paucis, sed effica- *S. Isidorus anno 630. Bellarm.*

cissimè nostrum intentum probat; *Scotia eadem & Hibernia, proxima Britanniæ insula.* Quid clarius? Quid significantius dici potuit? Quid aliud quærimus? Ad confusionem nihilominus contumacium, alia adiiciemus.

S. Ionas anno 650. Bellarm. S. Ionas, historiam vitæ S. Columbani sic orditur. *Columbanus igitur, qui & Columba, ortus est in Hibernia insula, quæ est in extremo Oceano sita?* Et mox. *Hanc & Scotorum gens incolit; gens quanquam absque reliquarum gentium legibus, tamen in Christiani vigoris dogmate florens, omnium vicinarum gentium fidem præpollet.* Idem prorsus hîc asserit Ionas, quod supra. 4. sæculo Ethicus:& 5. Orosius; vnde fit, vt toto illo temporum decursu, tam à domesticis, quàm ab exteris scriptoribus, *Hibernia* nuncupata sit *Scotia.* Vide etiam infra in eundem finem alium S. Ionæ locum, cap. 22. vitæ S. Columbani.

S. Adamnanus anno 690. Possevinus. S. Adamnanus Abbas Hyensis, author grauissimus, qui vitam S. *Columbæ* conscripsit, sæpissimè per totam illam historiam, *Hiberniam Scotiam*; *Hibernos Scotos*, & linguam *Hibernicam Scoticam* appellat. Sed quoniam ipsa historia infra habetur, breuitatis causa, omisso ipso textu, contenti erimus citatione capitum, & locorum, in quibus de re præsenti tractatur. Author hic l. 1. c. 1. narrat *S. Columbam* anno secundo post bellum *Cule-dreibhne*, de *Scotia* ad Britanniam enauigasse. Hic parum persisto, & primùm quæro à nostris æmulis; de qua *Scotia S. Columba* in Britanniam enauigauit? Si de *vlteriore* (vt ait *D. Bernardus*) id est *Hibernia*; conuenimus. Sin autem de citeriore siue Britannica, quid obsecro nauigio opus erat, cum hæc vnam insulam cum reliqua Britanniæ parte, hoc est, Anglia & Vvallia, efficiat? Deinde, admisso, quod nauigatione licet non necessaria vsus sit S. Columba; quæro adhuc, an ad Angliam, an ad Vvalliam (nihil enim aliud dicere possunt) tunc peruenit? Ad neutram certè vnquam eum venisse legimus. Quid ergo? relicta patria sua *Scotia* nimirum *maiore*, seu *Hibernia*, enauigauit in Aquilonarem Britanniæ partem, mari ab *Hibernia* separatam, & quæ modo Scotia nuncupatur. Tertiò ab aduersariis quæro: in qua Scotiæ Albiensis parte commissum sit celebre illud bellum *Cule-dreibhne*, de quo ibi fit mentio? qua occasione inceptum? inter quos pugnatum? & quare illud vt terminus, magis quam aliud, in exordio huius historiæ narratur? Has sanè quæstiunculas, non Albini, sed Hiberni historiographi per singulas circumstantias explicant.

Sed vt rem totam paucis persoluam sic concludo. De illa profectò Scotia enauigauit in Britanniam S. *Columba*, quæ ipsius erat natale solum; Sed Hiberniam eius patriam fuisse affirmant Notkerus, Hermannus, Beda, Capgrauius, Baronius, Spōdanus, & Yepez; nec diffitentur ipsi Scoto-Britanni; igitur *Scotia* de qua S. *Adamnanus* hic loquitur, *Hibernia* est, ac proinde ipsius tempore *Hibernia Scotiæ* appellationem obtinebat.

Idem author cap. 2. eiusdem libri, narrat *S. Fintenum* propositum habuisse, *Hiberniam* deserendi, & S. *Columbam* in *Iona* insula (. i. Hy) commorantem adeundi: S. *Columbam* de eiusdem *Finteni* ex *Scotia* aduentu Prophetasse, suoque successori *Batheneo* præcepisse, vt eum in *Scotiam* remitteret, quò Monasterium in Laginensium finibus construeret; Demum verbis Sanctorum obtemperando, *Fintenum* ad *Scotiam* transnauigasse; & per vniuersas *Scotorum* Ecclesias valdè noscibilem habitum esse. Si quis contextum huius capitis attentè legerit, nostræ in re præsenti sententiæ subscripturum non dubito. Primò namque dicitur *S. Fintenum* proposuisse *Hiberniam* deserere, & *S. Columbam* in insula *Hy* manentem inuisere: *S. Columbam* eius ex *Scotia* aduentum præsciuisse; Quî verò fieri posset, vt ille qui in *Hibernia* morabatur, de *Scotia* venisset in insulam *Hy*, nisi *Hibernia* eadem esset quæ *Scotia*. Deinde additur. *S. Columbam* præcepisse, vt in *Scotiam Fintenus* remitteretur, vt in Laginensium finibus Monasterium construeret; eumque Sancti viri præceptis obaudientem, in *Scotiam* transnauigasse. Ad illam sanè *Scotiam* remitti iubetur, & transnauigauit, quam prius deseruit, & in qua fines Laginenses sunt: *Hiberniam* deseruit, in eáque, prouincia dicta Laginia, vsque in hodiernum diem, habetur. *Scotia* igitur eadem & *Hibernia* ex *Adamnano.* Vnum adhuc locum, sed clarissimum, ex eodem authore referam. Capite enim 18. habetur *S. Columbam* in insula Hy commorantem, prædixisse, de Aquilonari, Hiberniæ

berniæ regione, gruem hospitam eò paucis post diebus superuenturam, eamque resumptis viribus ad *Scotiam* reuersuram; de eadem regione esse, de qua ipse S. *Columba* oriundus erat. & in fine subditur, omnia euenisse iuxta Sancti Prophetiam, & gruem prædictam ad *Hiberniam* repedasse. Quod si grus ista de *Hibernia* superuenit, & ad *Scotiam* reuersa est, iuxta Sancti Prophetiam, certè Hibernia erat Scotia, nam non aliò quam vnde venit, reuerti quis dicitur: idque ipsum ex fine capitis constat, nam dicitur, eam ad *Hiberniam*, sicut Sanctus prædixit, remeasse.

Cæterum hîc obseruandum est, non obscurè hinc colligi posse S. *Columbam Hibernum* esse, cum ipse affirmet hanc gruem Hibernicam, ex suæ paternitatis regione. i. natali solo, oriundam esse: Quod optime confirmatur ex iis quæ lib. 2. cap. 16. idem author habet, nam ibi S. *Columba* dicit, mulierem Hibernicam sibi cognationalem esse: similiter lib. 3. cap. 14. idem Sanctus in Ioua cõmanens, asserit se triginta annis in Britannia peregrinatum fuisse. Si peregrinus in Britannia fuerat, profectò Britannus non erat. Cuias ergo? *Hibernus* seu *Scotus*, vtpote cuius conterranea erat grus Hibernica, & cuius cognationalis mulier Hibernica. Quod si S. *Columba* in Hy residens insula, affirmat se in Britannia peregrinari: certè Aquilonaris Britanniæ pars, seu Scotia moderna non alio, quã Britanniæ nomine tũc gaudebat. Vnde clarissimè soluitur quod à nobis aduersarij quærunt, quo, scilicet, modo Scotia moderna nuncupabatur, quando *Hibernia* vocabatur *Scotia*. quod absque importuna, & futili interrogatione ex Venerabili Beda lib. 3. histor. c. 4. vbi de aduentu S. *Columbæ* ex *Hibernia* in Britanniam loquitur, si ignorant, facillissimè addiscere possent.

Legenti eandem historiam, alia plurima loca occurrent, quibus eadem insula nunc *Hibernia*, nunc *Scotia* indifferenter nominatur, videantur præ cæteris libri primi cap. 3. 8. 10. 12. 13. 14. 16. lib. 2. c. 1. 3. 4. 13. 14. 18. & lib. 3. cap. 2. 4. 5. 7. 8. 11. 12. 16. & 18.

Testimonia. VIII. *sæculi.* §. 5.

S. Beda anno 731. Bellarm.

VEnerabilis Beda probatissimæ fidei historicus, in totius causæ arcem inuadere videtur. Libro siquidem primo de Hibernia scribens, sic habet. *Est autem Hibernia insula omnium post Britanniam maxima*, &c. & propè finem: *Hæc autem propriè Scotorum patria est. Ab hac egressi, tertiam in Britannia Britonibus, & Pictis gentem addiderunt.* Luculentum sanè & clarum testimonium, quod glossa non indiget. Qui legere illud caput volet, frequenter *Scotos* pro *Hiberniæ* incolis accipi videbit.

Idem lib 2. c. 4. loquens de S. *Laurentio* Cantuariensi Archiepiscopo, *Denique* (inquit) *non solum nouę, quæ de Anglis erat collecta, Ecclesiæ curam gerebat; sed & veterum Britanniæ incolarum, nec non & Scotorum, qui Hiberniam insulam Britanniæ proximam incolunt, populis Pastoralem impendere solicitudinem curabat. Siquidem vbi Scotorum in præfata ipsorum patria, quomodo & Britonum in ipsa Britannia, vitam ac professionem minus Ecclesiasticam in multis esse cognouit*, &c. Posteà verò initium epistolæ quam præfatus Laurentius, *Hibernis* siue *Scotis* Episcopis, & Abbatibus scripsit, sic recitat: *Dominis charissimis fratribus Episcopis, vel Abbatibus per vniuersam Scotiam, Laurentius, Mellitus, & Iustus Episcopi, serui seruorum Dei*, &c. Hinc apparet, *Hiberniæ* incolas, non minus propriè vocari *Scotos*: quam Britones Britanniæ indigenas; ac proinde non magis propriè Britanniã, Britonũ esse patriam, quam Scotiam *Hibernorum*: ab incolis siquidem *Scotis Hibernia* dicta est *Scotia*, sicut à Britonibus Britannia. Diligens lector plura ad eandem rem spectantia, ex reliqua huius capitis parte colligere poterit.

Item lib. 3. c. 3 *Porrò gentes Scotorum; quæ in Australibus Hiberniæ insulæ partibus morabantur, iamdudũ ad admonitionẽ Apostolicæ sedis; pascha canonico ritu obseruare didicerunt.* Ecce, illius partis *Hiberniæ*, quæ ab Aquilonari Britannia remotissima est, habitatores, *Scoti* appellantur; quod si illi sic dicti sunt, sanè totius Hiberniæ indigenæ, simili nomine gaudebant, vnde idem author, paulò ante verba citata, loquens de Boreali Hiberniæ parte, eam *Septentrionalem Scotorum Prouinciam* vocat.

Deinde lib. 5. c. 16. *Quo* (inquit) *tempore plurima pars Scotorum in Hibernia, & nonnulla etiam de Britonibus in Britannia, rationabile, & Ecclesiasticum paschalis obseruantiæ tempus, Domino donante suscepit.* Explicatio hic superflua esset.

Præter ista, plura sunt alia eiusdem authoris, in eodem opere, loca, quibus Hiber-

nos Scotos, & *Hiberniam Scotiam* appellat; De Scotis verò Albiensibus, aut Scotia recentiori, nusquam ferè nisi cum aliquo additamento, aut signo distinctiuo, loquitur. Videatur c. 4. l. 3. vbi Beda, Patriam *S. Columbæ Hiberniam* assignat; At in Epitome, eiusdem Patriam, *Scotiam* indicat. Videatur etiam eiusdem libri cap. 19. in quo *Scotia* quæ erat Patria *S. Fursæi*, insula dicitur; quod modernæ Scotiæ, vt supra diximus, nequaquam competit. Legatur adhuc ca. 25. & 26. libri mox citati; & lib. 4. c. 4. ac 26.

Tandem in Martyrologio, viij. Idus Iulij de S. Kiliano & sociis sic habet: *In pago Austriæ, & castro nomine Vvirciburg, iuxta Menum fluuiũ sito, natale S. Kiliani martyris, & duorum sociorum eius, qui ab Hibernia Scotorum insula venientes nomen Christi in prædictis locis prædicauerunt: ibique ob veritatis confessionem, sub quodam indice Gozberto trucidati sunt, & multis posteà signis, veri, Christi, martyres esse claruerunt.* Hiberniam, quam initio Patriam; hîc insulam, Scotorum, Beda nominat.

Probus. Possenin'. Probus Hibernus, author omnium iudicio fide dignissimus, qui circa Bedæ, vt videtur, tẽpora floruit, vitam S. Patricij Hibernorum Apostoli scripsit. Is lib. 1. circa medium; *Themoriam* ciuitatem, Regni *Scotorum* caput appellat. Hanc autem *Themoriam* in *Hibernia* esse, & Regum *Hiberniæ* fuisse antiquitus sedẽ, legenti librum citatum, & Iocelinum infra, præsertim cap. 40. & 44. luce meridiana clarius apparebit.

Alcuinus anno 780 Bellarm. Alcuinus Bedæ discipulus, & Caroli Magni præceptor; *Hiberniam, Scotorum Patriam* appellat; sic enim inchoat librum secundum, quem ligata oratione, de vita S. Vvillibrordi scripsit:

Venerat Occiduis quidam de finibus orbis,
Vir virtute potens, diuino plenus amore,
Ore sagax, & mente vigil, & feruidus actu.
Ad te temporibus Pippini, Francia felix,
Quem tibi iã genuit fœcunda Britannia mater,
Doctaque nutriuit studiis sed Hibernia *sacris,*
Nomine Vvillibrordus meritis viuacibus alm'.

Posteà verò in elegia de S. Vvilgiso S. Vvillibrordi parente, fini eiusdem libri adiecta, idem repetens; Hiberniã, quã prius dixerat S. Vvillibrordũ studiis nutriuisse sacris, *Patriam Scotorum* vocat, eamq; illius claram fuisse magistram asserit: & sic incipit:

Nobilis iste fuit magna de gente sacerdos:
Sed magnis multò nobilior meritis.
Vt dudum cecini, fæcunda Britannia mater,
Patria Scotorum clara magistra fuit.
Francia sed felix rapuit, veneratur, habebat,
Illius atque hodie membra sepulta tenet.
Hũc Vvilgils genuit proprio pater inclytus æuo:
Vir sanctus, sapiens, ac pietate probus.

Eginhartus Caroli item Magni Cancellarius: *Norvvegi* (inquit) *Hiberniam Scotorum insulam aggressi, à Scotis in fugam conuersi sunt.* Ecquis igitur ab horum duorum Imperatori coniunctissimorũ sententia appellare audebit? si non appellatur, causa certè cadunt aduersarij. Et ex hoc sæculo sufficiant hi quatuor fortissimi causæ nostræ defensores, æquissimique iudices. *Eginhartus anno 780. Bellarm.*

Testimonia. ix. Sæculi. §. 6.

Rhaban' anno 835. Bellarm. Rhabanus Maurus Episcopus Moguntinus, in suo Martyrologio. VIII. Iduum Iuliarum, agens de S. Kiliano, clarissimum pro hac conuersia testimonium adfert. *In pago* (inquit) *Austriæ, & castro nomine Virzburg iuxta Moin fluuium, Sanctorum natale Kiliani martyris, & duorum sociorum eius, qui ab Hibernia Scotorum insula venientes, nomen Christi in prædictis locis prædicauerunt. Ibique ob veritatis confessionem à quodam iudice iniquo, nomine Gozberto, trucidati sunt, & posteà multis signis, veri Christi martyres esse claruerunt.* En quam optimè Germanus Antistes, cum Galliæ Cancellario, Anglo Martyrologo, aliisq; superiorũ sæculorum scriptoribus concordat.

Auctor vitæ S. Kiliani. Sed audiamus, ipsum vitæ S. Kiliani authorem, non minoris, vt videtur, antiquitatis. *Beatus* (inquit ille) *Kilianus Scotorum genere nobilibus ortus parentibus, diuinæ tamen gratiæ factus est nobilitate clarissimus. Scotia, quæ & Hibernia dicitur, insula est maris Oceani, fæcunda quidem glebis, sed viris sanctissimis clarior: è quibus Columbano gaudet Italia, Gallo ditatur Alemannia, Kiliano Francia Teutonica nobilitatur.* Quid amplius laboramus? *Hibernia* dicta est *Scotia*; hoc contendimus; Author hic, idẽ asserit. *Hiberni* appellati sunt *Scoti*: id asserimus; Author nobiscum sentit.

Vvalafridus anno 849. Bellarm. Vvalafridus Strabo Abbas Augiensis, in præfatione ad vitam S. Galli inferius positam, eum ex *Hibernia* oriundum asserit his verbis. *Et quia Prouinciarum descriptiones attigimus, liceat paucis* Hiberniæ *insulæ, de qua nobis tantum decus* (S. Gallus) *emicuit, iuxta eosdẽ authores, situm commemorare.*

Idque ipsum cap.1. vitæ S. Galli, insinuat: capite tamen 20.lib.1. Idem S. Gallus dicitur esse de genere *Scotorum*:& cap.46.quidam de natione *Scotorum*, eum tanquam suæ gentis Sanctum, suumque compatriotam, inuocat. Cum igitur S. Gallus ex *Hibernia* sit oriundus, & de *Scotorum* genere dicatur, ac *Scotorum* compatriota vocetur; clarum inde consequens est *Hiberniæ* incolas tunc *Scotos*, & *Hiberniam Scotiam* nuncupari solere.

Sangallensis. Monachus Sangallensis, qui circa Caroli Magni tempora floruisse videtur, vt ipse lib.1. cap.20. insinuat; vel post, vt ex ipso, & Stumfio simul iunctis colligitur: ille namque lib. 2. c.15. Abbatis olim Hartmuti meminit, suo tempore inclusi; hic autem li.5. c.5. Hartmutum anno 872. siue 883. siue sequenti resignasse scribit. Is, in quā, li.1.de gestis Caroli Magni c.1.(quod opus apud Henricum Canisium to. 1 antiq. lect. habetur) sic scribit. *Omnipotens rerum dispositor, ordinatorque regnorū, & temporum, cùm illius admirandæ statuæ pedes ferreos, vel testaceos comminuisset in Romanis: alterius non minus admirabilis statuæ caput aureum per illustrem Carolum erexit in Francis. Qui cùm in occiduis mundi partibus solus regnare cœpisset, & studia literarum vbique propemodum essent in obliuione: contigit duos Scotos de Hibernia cum mercatoribus Britannis ad littus Galliæ deuenire, viros & in sæcularibus, & in sacris scripturis incomparabiliter eruditos.* Nomina illorum posteà recenset, Clementem videlicet & Albinum, Parisiensis & Ticinensis Academiarum Fundatores. Hos autem duos Scotos, non Scoto-Britannos, sed Hibernos fuisse, satis apertum est ex illo additamento, *de Hibernia.* Quod si hoc nō satisfaciat, adiungā verba Lupoldi Beberburgi lib. de zelo veterum principum Germaniæ, vbi apertè dicit vnum è duobus prædictis, *Clementem* scilicet, *Hibernum* esse, sic enim habet. *Gallici æquari possunt Romanis, & Athenienisibus, per operam Clementis Hiberni.* Si *Clemens*, *Hibernus* erat, certè & *Ioannes*, nam compatriotæ fuerant: idque præter S. Antoninum, Chassanæum, & Zabarellam, Vincentius Bellouacensis testatur in speculo historiali.

Hiberni itaque ex Sangallensi Monacho, Vualafrido Abbate, Rhabano Episcopo, & Anonymo citato, Scoti nono sæculo dicebantur.

Testimonia. x. sæculi. §. 7.

S. Notkerus cognomento Balbulus, in suo Martyrologio. v. Idus Iunias de S. *Columba* sic scribit. *In Scotia insula Hibernia depositio S. Columbæ, cognomento apud suos Columbkilli, eò quod multarum cellarum, id est, Monasteriorum, vel Ecclesiarum institutor, fundator, & rector extiterit. Scotia* itaque illa *Hibernia* est, quæ per se insula est, quæ vndis vndequaque alluitur, & hac aquarum alluuione ita cingitur, vt terræ nihil debeat. Scotia moderna eiusmodi non est, vtpote quæ cum Anglia vnā facit & continentem & insulam *S. Notkerus anno 971. Posseuin.*

Idem. VIII. Idus Iulias, de S. *Kiliano* & sociis loquens. *In pago* (inquit) *Austriæ id est, nouæ Franciæ castro, imo ciuitate vt Teutonico nomine prodit Vvirzburg, iuxta Moin fluuium sita, passio S. Kiliani, primi eiusdem ciuitatis Episcopi, & duorum discipulorum eius; Colonati scilicet presbyteri, & Totnani diaconi, qui ab Hibernia Scotorum insula venientes, & à Pontifice sedis Apostolicæ authoritate accepta, nomen Christi in eodem loco, & in circuitu prædicauerunt.* Hibernia igitur Scotorum insula est, Scotorum Patria; Hiberni igitur Scoti, & Hibernia Scotia.

Item XVI. Calendas Aprilis, *In Scotia natiuitas S. Patricij Episcopi, natione Britanni, qui in Hibernia insula, Scotis primùm Euangelizauit nomen Domini nostri Iesu Christi, & eos per miraculorum ostensionem ad fidem conuertit.* Idem eodem die, totidem ferè verbis habet Rhabanus supracitatus; Vterque autem de natiuitate, siue natali, non more gentium, sed more Ecclesiastico loquitur: In Martyrologiis enim, vbi summatim acta Sanctorum tanguntur, locus & dies natalis intelliguntur, non illi quibus in hanc vitam ingrediuntur, sed quibus ex hac vita migrant: vnde Cyprianus ad clerum suum Chartaginensem epist.37. sic admonet. *Dies eorum, quibus excedunt, annotate, vt commemorationes eorum inter memorias martyrum celebrare possimus.* Regio igitur illa, in qua *S. Patricius* ex hac mortali vita ad immortalem transiit, Scotia, temporibus Rhabani, & Notkeri, vocabatur. Sed in *Hibernia* non autem in Scotia Albiensi *S. Patricium* obiisse, idque præelectione diuina refert Probus libro 2. vitæ S. Patricij: & Iocelinus infra cap. 196. Martyrologium item Romanum Grego-

rij XIII. auctoritate recognitum, Natalem S. Patricij diem in Hibernia statuit his verbis, *in Hibernia Natalis S. Patricij Episcopi, & Confessoris, qui primus ibidem Christum Euangelizauit, & maximis miraculis, & virtutibus claruit.* Scotia igitur illa, in qua S. Notkerus natiuitatem *S. Patricij* collocat, Hibernia est: quod ex solis ipsius Notkeri verbis mox citatis apertè constat: nam *Scotos Hiberniæ* habitatores fuisse affirmat, dum ait; *Qui* (scilicet Patricius) *in Hibernia insula Scotis primùm Euangelizauit*: Quod si *Scoti Hiberniam* tunc inhabitauerint, certè terra ipsa *Scotia* nuncupabatur; nam non prius regio nomenclaturam *Scotiæ*, quam indigenæ, *Scotorum* appellationem amiserant. Denique, vt supra dictum est, ipsi Scoti Albienses, vltrò fatentur, diu ante S. *Patricij* ætatem, veram se fidem recepisse. Illi ergo non sunt Scoti, quibus *Patricius* primùm Euangelizauit nomen Domini nostri Iesu Christi, & in quorum terra eius natiuitas celebratur. Sed quinam illi sunt *Scoti*, & quæ ista *Scotia*? *Scoti* profectò illi, *Hiberni* sunt, & *Scotia* ista, *Hibernia.* Hinc facile intelligitur quomodo explicanda sit illa nuncupationis *Scotiæ*, & *Hiberniæ*, diuersitas, quæ in diuersis tum Martyrologiis, tum Hagiologiis reperitur, vt partim supra sexto sæculo, partim hic monstrauimus.

Rhegino 912 posseuinus. Huc spectat Rheginonis, sequenti sæculo citandi, autoritas, quam potius ibi quàm hic ponendum censui.

Testimonia. XI. *sæculi.* §. 8.

Marianus an. 183. Bellarm. MArianus Scotus in Chronicis ad Annum Christi 686. *Sanctus* (inquit) *Kilianus Scotus, de Hibernia insula natus, Virtzburgensis Episcopus, clarus habetur.* Eum qui in Hibernia natus est, *Hibernum* esse, nemo, vt reor, diffitebitur: cum ergo Marianus S. *Kilianum* ex *Hibernia* oriundum *Scotum* appellet; censuit ipse *Scotos* & Hibernos, & consequenter *Scotiam* & Hiberniam synonima esse.

Vide Serariū in notationibus ad gesta S. Kiliani, quæ partim infra post ipsius Sancti vitam habentur. Idem ex vetusto Manuscripto Ioannis Latomi, ad Annum Christi 674. *Hibernia, insula Scotorum, Sanctis viris plena habetur*: Illa verba, *insula Scotorum*, in editione Basileensi non habentur, quæ iussu quorundam *Hiberniæ* aduersariorum, omissa crediderim; sicut & nonnulla eidem auctori adiecta esse à Catholicæ Ecclesiæ oppugnatoribus quidam asserunt.

Hermannus anno 850 Bellarm. Hermannus Contractus in Chronicis ad annum 812. *Classis Danorum Hiberniam inuadens, à Scotis victa est.* Idem habent Annales Fuldensis Monasterij ex editione D. Andreæ Du Chesne pag. 14. *Eodem anno* (nimirum 812.) *Classis Danorum Hiberniam aggressa, à Scotis prælio superatur.* Et Rhegino Prumiensis Abbas in Chronicis, ex eadē editione, de Normannis loquēs sic scribit; *Anno Dominicæ Incarnationis* DCCCXII. *Classis Nortmannorum Hiberniam insulam aggressa, commissoque cùm Scotis prælio, multi ex eis interfecti, cæteri fuga lapsi sunt.* De iisdem, in Annalibus Regum Franciæ, Petrus Pithoëus idem habet. *Hiberniam Scotorum insulam classis Normannorum aggressa, & parte Normannorum non modica interfecta, turpiter fugiendo, domum reuersa est.* Hæc tria posteriora testimonia, Hermanno adiungere libuit, non quod eiusdem ætatis eorum authores existimem, hoc enim in præsenti non decido; sed quia Hermanni testimonium strenuè confirmare videntur. *Scoti*, ex his omnibus, tam fortiter pro *Hibernia* pugnarunt, vt Danos, & Normannos vel interfecerint, vel a suis finibus reiecerint. Sed cur, obsecro, *Scoti* tanto se discrimini pro *Hibernia* exponerent, nisi ipsorum patria foret, cum ipsi *Hiberni Scotis Albiensibus*, armis, nequaquam inferiores fuerint. Deinde Pithoëus expressè *Hiberniā Scotorū insulā* vocat. Si insula, Patria certè; si Patria, *Hiberni*, *Scoti* sūt illi, qui pro aris & focis pugnantes Danos ac Normannos, partim fugarunt, partim trucidarunt.

Rhegino. *Pithæus.*

Testimonia. XII *sæculi.* §. 9.

S Bernardus anno 1130. Bellarm. S. Bernardus Clarauallensis Abbas, in vita S. *Malachiæ*, quem Hibernum esse ipse affirmat: eiusdem Sancti sui amici mortem deplorans, & referens quomodo à longinqua terra sua ad Claramuallem accessit, ibique diem clausit extremum, sic ait; *Ab vlteriori Scotia vsque cucurrit ille ad mortem.* De illa profectò *Scotia*, hic sermo est, à qua S. *Malachias* initium itineris suscepit, & cuius gratia Summum Pontificem adibat: Sed ab *Hibernia* eum discessisse, & vt Ecclesiæ Hibernicæ pallium impetraret, iter inchoasse, ipse Sanctus testatur Bernardus.

Hibernia Scotia vlterior.

Idem in eodem opere, narrans quomodo quidam indigenæ illius in Hibernia Prouinciæ, in qua Benchor monasterium, antiquitus celeberrimum, situm est, S. Malachiam

lachiam conati sint impedire, ne lapideum oratorium ibi construeret, sic eos Sanctum alloquentes introducit. *ô Bone vir, quid tibi visum est, nostris hanc inducere regionibus nouitatē? Scoti sumus, non Galli.* Isti, qui se *Scotos* vocant, non Scoto-Britanni siue Britanniæ Aquilonaris incolæ erant, sed Hiberni, vtpote Vltoniæ, illius nimirum in Hibernia Prouinciæ, in qua Monasterium Benchor olim florebat, habitatores. Tempore igitur S. Bernardi, *Hiberni* appellabantur *Scoti*, & *Hibernia*, cum signo saltem determinatiuo *Vlterior*, nuncupabatur *Scotia*.

Hunting-donensis anno 1148 Pitseus. Henricus, Huntingdonensis, Archidiaconus, Hist. lib. 1. asserit *Hiberniam propriè patriam esse Scotorum.* Et addit. *Certum est quod Scoti ab Hispania in Hiberniam venerunt, & inde pars eorum egressa tertiam in Britannia Britonibus & Pictis gentem addiderunt.*

Malmes-beriensis. 1142. Vvigor-niēsis 1119 Pitseus. Henrico consentiunt alij, eiusdem æui, Angli scriptores, Malmesberiensis, Vvigorniensis, &c. vt eorum scripta legenti patebit.

Cambrē-sis anno 1172. Giraldus Cambrensis in Topographia Hiberniæ dist. 3. c. 7. ea de re sic sentit. *Dicti sunt* (Hiberni scilicet) *& Gaideli, dicti sunt & Scoti*; Et horum nominum deriuatione mōstratā, sic subdit: *Scotia quoque pars insulæ Britannicæ dicitur Aquilonaris, quia gens originaliter ab his* (.i. Hibernis, seu Scotis de quibus paulo ante locutus est) *propagata, terram illam habitare dinoscitur. Quod tam linguæ, quàm cultus; tam armorum etiam quàm morum, vsque in hodiernū, probat affinitas.* Id verum esse, præsens testatur ætas; nam quamuis Australes Scoti Anglicè loquantur; Boreales tantùm Hibernicè, vulgò sciunt.

Hactenus seriatim, à quarto inclusiuè post Verbum Incarnatum sæculo, vsque ad decimum tertium exclusiuè, quo vel maxime tēpore viri & sanctitate & doctrina, ex Hibernia prodierūt illustres ex probatis authorib⁹ euidēter ostēdimus, *Scotiæ* & *Scotorum* appellationem, *Hiberniæ* & *Hibernis* conuenisse. Nunc ad recentiores præcipui nominis in primaria quaque natione, scriptores, qui cum laude scrutati sunt vetera nationum scrinia, veniamus, & nostræ in præsenti controuersia sententiæ subscribentes videbimus.

Quid scriptores posteriorum sæculorum de præsenti controuersia senserint. §. X.

THomas Bozius Italus lib. 8. de signis Ecclesiæ cap. 1. *Scotiam* pro *Hibernia* passim sumptam notat. verba ipsius sunt hæc. *Nulla gens è Borealibus, tamdiu mansit in vnanimi religionis vnius consensu, vt* Scotica: *constat ex Annalibus Prosperi Anno 434. missum à Cælestino Pontifice* Palladium *Episcopum* ad Scotos; *sed adiicit Prosper, iam credentes in Christum. Quocirca, tradunt,* in Scotia, quæ tunc erat Hibernia, *Christi cultum disseminatum eodem tempore, quo in Britannia, sub annum scilicet 203. Victore sedente. Agitur itaque annus 1350. ex quo Scoti, Christi cultum sunt amplexati, & in eo constantes fuêre. At hoc nulli alij genti è Borealibus euenit.* Et paulò pòst. *Britannia Pelagij opinionem & alias hæreses adeò est secuta, vt quo tempore Augustinus missus est à Gregorio Magno, nullus in ea Catholicus esset, vt ex eius vita apud Bedam liquet. Missus est Augustinus anno 596. Non ita in Hibernia, in qua tùm Scoti degebant. In ea non modo semper Catholica religio perstitit (quamuis nondum è tota insula, antiquarum superstitionum falsitas, esset extirpata omninò), vt ex ea viri sanctitatis illustrissimæ prodierint. In his Columbanus, Gallusque Columbani discipulus; à quibus in Gallia Luxouiense Monasterium; in Alemannia, S. Galli: in Italia. Bobiense extructa fuerunt, ante accessum Augustini in Britannias. Similiter quidquid est regionis, vltra Rhenum, & Danubium, quod antiquis temporibus Christo fuerit adiunctum, id Ariana labe, qua Vandali, Gothi, Longobardi, Heruli, Turcilingique infecti fuerūnt, postea contaminatum fuit. Quocirca, quantum colligimus ex historiis, nulla è Borealibus gentibus constanter Scotica fuit, in eodem cultus vnius sensu.* *Bozius Italus.*

Philippus Villanus, & ipse Italus, in vita S. Andreæ Scoti. *Andreas* (inquit) *vir Dei, ex insula fuit Hiberniæ, quæ alio nomine vulgariori, Scotia appellatur, in occiduis sita regionibus, iuxta littus Oceani.* *Villanus Italus.*

Ioānes Molanus, ciuis & Doctor Theologus Louaniensis, diligentissimus scriptor, cum 1. die Iulij, ex Martyrologio Mechliniensi retulisset *Sanctū Rumoldum Scotorum Regis filium, ex parte Scotiæ, quæ hodie Hibernia dicitur, desertis patria, parentibus, nobilitate, & Archiepiscopatu Dublinensi, Romam iuisse, & inde habita Pontificis benedictione, iuxta Angeli apparitionem, eò per-* *Molanus German⁹.*

venisse, vbi Schaldis fluuius in mare se exonerat, &c. Hæc, inquam, cum retulisset, & quorundam suspicionem tetigisset, qui eundem Sanctum, in modernam Scotiam rapere, & Regis Etfini filium facere vellent, eam opinionem hisce refellit verbis. *Ex temporum consensu, magnam haberent illa probabilitatem, nisi vetusta Mechliniensium monumenta, eum filium assererent Dauidis Regis, & precibus Gualaferi Præsulis Dubliniensis, editum testarentur, ac ab eodem baptizatum. Ex quibus colligo, eum fuisse filium cuiusdam Regis Hibernici. Neque mirum est, si hic Dauid alibi non legatur, cum B. Bernardus testetur, Hiberniam non vnum regnum, sed plura fuisse, quorum tamen regnorum seriem magna ex parte intercidisse puto. Si vrgeat, eum ex regali Scotorum prosapia oriundum esse; admitto: nam id passim per Ecclesias Diœcesis Mechlinensis canitur: sed antiquitus Hibernos Scotorum nomine comprehensos fuisse ex vita B. Patricij, & aliunde est manifestum. Quò pertinet, quod Beda asserat, Hiberniam propriè esse Scotorum Patriam: quodque Ionas scribit initio vitæ Columbani, Hiberniam insulam, Scotorum gentem incolere.* Hæc ibi Molanus. Idem obseruauit in notationibus ad Vsuardum 17. Martij, vbi de S. Patricio agitur.

Miræus Germanus. Aubertus Miræus, Bruxellensis, Protonotarius Apostolicus, in suis operibus sparsim notauit, *Hiberniam* olim *Scotiam* dictam, & *Hibernos Scotos* appellari solere: Duo duntaxat ex ipsius Fastis loca, hic apponam. Tertio Decembris, de *S. Eloquio* presbytero Hiberno, scribens; variis primùm nominibus Hiberniæ recensitis; de nomine Scotia, sic addit. *Scotia etiam dicta fuit* (Hibernia) *Isidoro & Bedę à Scotis incolis: & inde Scotiæ nomen, cum Scotis, & lingua veteri Hibernica, in Britanniam seu Albionem insulam commigrauit. Orosius certè sub Honorio & Arcadio Augustis, Hiberniam à Scotorum gentibus inhabitatam fuisse disertè scribit vnde eius Synchronus Claudianus.*

Scotorum cumulos fleuit glacialis Ierne.
Et alibi:
Totam cum Scotus Hibernem Mouit.

Hęc est illa, de qua Isidorus lib. 14. orig. cap. 16. scribit: Scotia eadem & Hibernia, proxima Britanniæ insula. Beda lib. 1. hist. c. 1. & lib. 5. c. 14. Hibernia (inquit) *est insula omnium post Britanniam maxima, ad occidentem Britanniæ sita: hac propriè Scotorum patria est.* Hæc ibi Miræus.

Similiter 13. Nouembris de S. Chiliano agens sic lectorem admonet. *Hoc loco semel monuisse suffecerit, Hibernos apud veteres frequentissimè Scotos nuncupari.* Qui plura eiusdem Authoris testimonia desiderat, legat tum opus prænominatum, tum alia eius opera: inuenietque, eum sæpissimè *Scotos* & *Hibernos*, pro synonimis accipere. *Chilianus hic, est alter ab illo Vuirziburgensi Episcopo.*

Serarius Germanus. Nicolaus Serarius Societatis Iesu, Germanus similiter, in notationibus suis historicis ad gesta S. Kiliani Vvirziburgensis Episcopi a se edita, proximè à Prologo ipsius vitæ, ponderando verba vetusti sui textus, in quo dicitur; *Scotia, quæ & Hibernia dicitur, insula est maris Oceani, &c.* in margine sic annotat. *Frequens est apud scriptores quosdam, vt Scotiam pro Hibernia dicant.* Et in fusioribus notis, not. 4. expēdens locum Mariani Scoti asserentis *S. Kilianum de Hibernia insula natum*, ita adiungit. *Sciendum videlicet, etiamsi hodiè Scotia propriè vocetur ea Britanniæ pars, quæ ipsi Angliæ continens ad Septentrionem vergit: olim tamen eo nomine Hiberniam notatam fuisse ostendit V. Beda; cùm è Scythia Pictorum gentem, in Hiberniam venisse ait, ibique Scotorum gentem inuenisse.* Et pergit per duas integras paginas, id roborare diuersorum scriptorum suprà à nobis citatorum auctoritatibus. Tandem sic concludit: *Hibernia Scotiæ sibi nomen etiam vendicabat: Quia tamen ex Hibernia ista, Scotorum pars quædam egressa est, in eaque Britanniæ ora, quā Picti iam habebant, consederunt: ij quidem principio à Duce suo Rhenda, Dalrhendini dicti fuerunt, vt ait V. Beda: posteà tamen Pictos inde ipsos exegerunt, & Boreale totum illud latus obtinuerunt, eique vetus gentis suæ nomen indiderunt; ita vt Scotorum gens vna fuerit, sed Scotia duplex facta sit; vna vetus & propria in Hibernia, recensior altera in septentrionali Britannia: vnde factum, vt siue ex Hibernia, siue ex Aquilonari Britannia, diuini verbi præcones venirent, ij, Scoti, omnes appellarentur.* Hucusque Serarius. *Hibernia, Scotia vetus, & propria.*

Canisius Gretserus, Germani. Huic adiunge duos alios eiusdem Societatis doctissimos patres Petrum Canisium, & Gretserum; quorum ille in vita S. Fridolini, hic de Bened. l. 1. c. 2. & 3. idem quod Serarius, sentiunt.

Desmay, Gallus. Iacobus Desmay Doctor Sorbonicus, Gallus, in vita S. Fursei, quam ex variis Biblio-

Bibliothecis ac membranis collectã, Gallico idiomate conscripsit, nostræ, de *Scotiæ* & *Hiberniæ* synomia, sententiæ subscribit, & per multas paginas idipsum strenuè confirmat.

Sirmondus, Gallus. Iacobus Sirmondus Societatis Iesu, item Gallus, veterum monumentorum eximius illustrator, in suis notis ad Karoli Calui,& successorum aliquot Franciæ Regum capitula; pag. 187. *Scotos* pro *Hibernis* antiquitus accipi notauit. Eundem vide in notis ad Sydonium Apollinarem præsertim pag. 214.

Capgrauius, Anglus.1484 Ex Anglis; Ioannes Capgrauius, Augustinianæ familiæ in Anglia Prouincialis, variis in locis hanc nominis animaduersionem obseruauit. Nam initio vitæ S.*Columbani*,sic loquitur. *Beatus Columbanus in Hibernia insula in Oceano sita, quam Scotorum gens inhabitat, ortus est: Hibernia enim antiquitus Scotia dicta est; de qua gens Scotorum Albaniam, Britanniæ maiori proximam, quæ ab euentu,modò Scotia dicitur,inhabitans,originem duxit, & progressum habuit.* Idem in vita *D.Columbæ*,suam narrationem his verbis terminat: *est autem sciendum, quòd Hibernia propriè Scotorum patria est; antiquitus igitur Scotia,pro Hibernia sæpius scribi solet, sicut hic in vita S.Columbæ diligenter intuentibus apparet, & etiam venerabilis Beda de gestis Anglorum, multis in locis, Hiberniam exprimere volens,Scotiam scripsit.*

Item in vita S.*Fiacrij*,quem ex Hiberniæ partibus oriundum narrat; sic eum S.*Pharoni*, de eius patria sciscitanti, respondentem introducit. *Reuerendissime pater, Hibernia Scotorum insula, mihi, meisque genitoribus originem dedit.* Hæc ex Capgrauio sufficiant.

Cambdenus Anglus. Guilielmus Cambdenus, historiarum & rerum Britannicarum peritissimus, in sua Chorographia manifestè ostẽdit, quæ nos hucusque, de Scotorum ac Hibernorum, de Scotiæ item atque Hiberniæ nominum communione deduximus. Nam vbi de Scotis agit,ita eorum deducit originem. *Constat enim Scotos* (modò dictos) *ex Hibernia in Britanniam transmisisse:nam & Isidorus Hiberniam, à Scotorum gente Scotiam vocat; Scotosque Hiberniam coluisse Orosius, Beda & Eginardus sunt testes omni exceptione maiores.* Deinde ibidem: *Hiberniam enim Scotiam maiorem, & Scotorum in Britannia regnum Scotiam minorem appellarunt* *Hibernia, Scotia maior.* *historici.* Posteà etiam in descriptione Hiberniæ; variis Hiberniæ nominibus recensitis,sic subdit. *Hæc de Hibernia nominibus, vt tamen intereà meminerimus posteriori tempore Scotiam etiam dictam fuisse Isidoro, & Bedæ à Scotis incolis, & inde Scotiæ nomen cum Scotis in Britanniam nostram commigrasse. Sed hoc iam anteà à nobis dictum, nec hic repetendum.* Denique ibidem §. de Vltonia, Anglicè Vlster. *Hi sunt antiqui Vltoniæ accolæ, quibus tandem permisti Scoti; hinc Scotorum nomen in Borealem Britanniæ plagam transuexerunt. Sex enim (vt author est Gyraldus) Muredi Regis Vltoniæ filij, Boreales Britanniæ partes circa annum salutis. 400.occuparunt,vnde Scotia specificato vocabulo appellata.* Hæc ille.

Harpesfeldus Polidorus. Pitseus. Idem quod prædicti, sentiunt alij scriptores Angli,Nicolaus Harpesfeldus, Polidorus Vergilius, Ioannes Pitseus, &c. prout ex ipsorum operibus constat.

Maihevv Sed omnium exterorũ scriptorum,quos mihi videre contigit,fusissimè, accuratissimè, & solidissimè præsentem controuersiam tractat, & nostræ sententiæ subscribens decidit nuperrimus scriptor R. P. Maihevv Benedictinus Anglus tabula 2. die 31. Augusti,in Appendice de S.*Aidano*, Lindisfarnensi Episcopo; vbi è visceribus antiquitatis tanta eruit, vt cuiuis etiam pertinaci satisfacere videri posset;quę quia nimis prolixa sunt; ne lectori fastidium pariant,eorum duntaxat citatione contentus erô.

Ardmachanus. Ossoriẽsis. Cauellus. Fitz-Simon. Vitus. Stanihurstus Hiberni. Prætermitto etiam Illustriss. & Reuerendiss. D.Petri Lombardi Archiepiscopi Ardmachani, Reuerendiss. D.Dauidis Rothi Ossoriensis Episcopi, R. P. Hugonis Cauelli ordinis Seraphici Diffinitoris Generalis; RR. PV. Henrici Fitz Simon, & Stephani Viti Societatis Iesu; D. Richardi Stanihursti, aliorumque Hibernorum de hac eadem re obseruationes;ne testes affectu præoccupatos (ab omni tamen suspicione falsitatis alienos) in causæ iustæ patrocinium, afferre videar.

Buchananus Scotus. Videamus modò, an ipsi Scoto-Britanni,hoc possint aut velint negare. Georgius Buchananus, si quis alius vetustatis inquirendæ non incuriosus,hoc ipsum quod nos hactenus probauimus, non dissimulanter admittit.Ita ille lib.2.hist. Scot. *Scoti, omnes Hiberniæ habitatores initio vocabantur, vt indicat Orosius: Nec semel Scotorum, ex*

Hibernia transitum in Albium factum, nostri annales referunt. Et paulò post. *Principio cùm vtrique, id est, Hiberniæ incolæ, & Coloni eorum in Album missi, Scoti appellarentur, vt discrimine aliquo, alteri ab alteris distinguerentur: initio cœpêre alteri Scoti-Ierni; alteri Scoti-Albini vocari.* Hoc communis appellationis discrimen à Buchanano allatum, tametsi sufficienter vtramq; nationē secernere possit, tamen haud ita frequens eius vsus apud exteros scriptores reperitur, quidquid sit de domesticis apud quos notior & vsitatior esse poterat. Externi namque scriptores, si quando vllum additamentum, aut signum distinctiuum communi *Scotiæ* appellationi apponunt; *Hiberniam, Scotiam vlteriorem*, vt D. Bernardus; *maiorem*, vt Camdenus; aut *veterem* vt Gretserus, & Serarius: Scotiam verò Britannicam, nominibus oppositis, nuncupare solant.

Ex quo manifestè patet, ignorantiæ aut maleuolentiæ necessariò redarguendū esse quendam Scoto-Britannum, qui sic in Hibernos scriptores inuehitur: *Portenta tanta, quæ addunt* (scilicet Hiberni, contra quos agit) *de Scotia minore, & maiore, veteri & noua, quam à Geographis & historicis sint aliena nemo melius Illustriß. V. D.* (Illustrisf. Card. Barberinum, nunc Romanæ sedis Pontificem alloquitur) *nouit; & ego paratus sum causa cadere, si vnquam id vllius nisi Hirlandi* (Hibernum intelligit), *auctoris loco ostendi poßit.* Sed viderint omnes nūm S. Bernardus? num Camdenus? numque Gretserus, & Serarius Hirlandi, sint? Nemo id sanæ mentis affirmabit: Scoto-Britannus tamē ille, hos omnes aut inscius, aut incautus Hibernos effecit. nō vt gloriā Hibernorū vllatenus extollat, sed vt hyperbolica illa loquendi forma, seu potius iactabundo mendacio, plures & sanctitate & doctrina illustres Hibernis eriperet, & ad se traheret. Porrò cum supradicti quatuor Hiberni non sint, illaque portenta de Scotia *maiore, minore, veteri* & *noua* in suis scriptis habeant, iudicent æqui arbitri, num Scoto-Britannus ille causa ceciderit? num omnes illos sanctos, de quibus contra Hibernos turbulentissimam & odiosam mouebat litem, pacto à se vltrò, sed imprudenter inito, amiserit.

Maior Scotus. Ioannes Maior Doctor Theologus, & ipse Scoto-Britannus, lib. 11. de gestis Scotorum, asserit, Hiberniam antiquitus nuncupatam fuisse *Scotiam*, illamq; regionem quam hodie Scotiam vocamus, ab Anglia distinctam non fuisse.

His ita deductis, clara erit intelligentia, & perspicuus sensus veterū historicorum, Martyrologorum, hagiologorumque, qui Hiberniæ indigenas, nunc *Hibernos*, nunc *Scotos* appellant, Hiberniæq; regionē nunc *Scotiam*, nūc *Hiberniam* nuncupant. quippe *Hibernia* & *Hiberni*, absolutam & illimitatam *Scotiæ*, & *Scotorum* nomenclaturam semper retinuerant, vsque ad extinctionem Pictici principatus, & regni eorum in Britannia excidium: Quod nono circiter sæculo à salute in Christo reparata contigisse Leslæus in Kennetho & Donaldo insinuat: siue, vt Genebrardus in Edgaro indicat, sæculo vndecimo, hoc est Anno Domini 1098. Pictis autē debellatis, vtraque regio, *Hibernia* nimirum, & *Scotia moderna*, promiscuè dicta est *Scotia*: Deinde, quando vtrique genti & regioni cœpit ex æquo nomen *Scotorum* & *Scotiæ* tanquā diuersæ nationi & regno attribui; auctores qui accuratè scribebant, solebant distinctionem vtriusque insulæ, & insularium, vel à tempore, vt *noua*, & *vetus*: vel à quantitate, vt *maior*, & *minor*: vel à situ vt *citerior*, & *vlterior*; vel aliunde, haurire, vnde facile vna tam regio, quam natio ab altera dignosci posset: Donec tandem vsus obtinuit, vt Scotia moderna seu Britannica, Scotia absolutè dicatur, & nunc sola eo nomine vocetur, cum Hibernia iam penitus desierit, Scotia vocari.

Etenim quid absurdius excogitari potest, quam ita fines temporum, & limites rerum transponere, vt quia rebus mutatis, mutatæ sunt regionum nomina, ea quæ vni conueniunt proprio, liquidoque iure, velle transfundere in aliam, fallaci appellationis titulo. Rectè Seneca, de consolat. ad Albinam: *Nihil eodem loco mansisse, quo genitum est. Assiduus humani generis discursus est. Quotidiè aliquid in tam magno orbe mutatur. Noua vrbium fundamenta iaciuntur. Noua gentium nomina, extinctis nominibus prioribus, aut in accessionem validioris conuersis, oriuntur.* Annon eadem terra, quæ Romanis est Hispania, Græcis Iberia, Poëtis Hesperia, ab aliis Spania vocatur? Græcorum nomen tam celebratum Latinis, Græcis ipsis est obscurius. An non tota illa insula quæ Angliam,

gliam, Scotiam modernam, & Vvalliam comprehendit, antiquitus vnico Britanniæ nomine contenta fuit? Scoti, & Angli, quæ hodiè præcipua gentium Britannicarũ nomina sunt, priscis etiamnum Scotis, & Britannis (vt loquitur Buchananus hist. lib. 2. pag. 44.) propè sunt ignota. Alteros enim, id est Scotos (vt idem ait) Albinos, alteros hoc est Anglos Saxones appellant. Quare nemini mirum videri debet, si in tanta rerum humanarum inconstantia, de nominibus gentium, locorumve, non semper conueniat inter scriptores diuersis imò iisdem temporibus natos, magnis terrarum interuallis dissitos, lingua & moribus dissidentes.

An quia Hibernia dicta sit Hesperia, attribuemus ea nostræ nationi, quæ verè non conueniunt nisi Hispanis, à quibus nostri originem traxerunt: vel si iure successionis, aut originis consortio, particulam honoris vendicare possumus, num totum propterea cupiemus absorbere nobis, & penitus abalienare à propriis dominis, nostris progenitoribus? absit iniuria.

Itaque si iure & ratione nobiscum agere velint Scoto-Britanni, omninò debent antiquitati deferre, & testimonium admittere historicorum, qui ab omni suspicione odij, amoris; ab omni corruptela, & præiudicio semoti, ex bona & probata fide scripserunt: quorum vel iudicij maturitas, vel doctrinæ integritas, vel vitæ sanctitas, magnam apud posteros gloriam, & maximam apud omnes authoritatem, debet obtinere, & iam obtinuit per multa sæcula. Noua & vetera, aliena & domestica, sacra & prophana testimonia nobis in præsenti controuersia suffragantur: Hiberniam antiquitùs appellari solere Scotiam & Hibernos Scotos, testantur Martyrologia, & Hagiologia tum manuscripta, tum typis excusa: testantur antiquarum historiarum Sancti & sanctitatis opinione percelebres scriptores; testantur veterum monumentorum moderni lyncei perscrutatores, testantur hæretici, testãtur & Ethnici: Testãtur denique illustres viri in singulis ætatibus ab Anno Saluatoris nostri CCCXC. ad Annum circiter M. C. LXXIJ: quorum Catalogum supra recensuimus.

Facessant igitur Scoto-Britannici scriptores irrumpere in nostra septa & sata, volentes metere quæ non seminarunt: Et quamuis nunc dierum soli ipsi Scoti nominentur, fas sibi licitumue ne putent omnia quæ sub Scotiæ & Scotorum nomine habentur in suam Albiensem & modernam Scotiam vendicare, quæ verè, & syncerè non nisi ad Hiberniam veterem scilicet & maiorem Scotiam spectant. Quod si vlterius progredi tentauerint, & rationibus ac monitis acquiescere contempserint; contra eiusmodi pertinaciam vincet tandem veritas fusius enucleata, & valebit vetustas prolixius citata.

Alius Hymnus ex eodem officio.

IESV corona præsulum,
Conserua tuum populum,
qui hodie Patricium
Ducis ad cæli solium.
Vir magni sacer meriti
Affert lucrum Dominici.
Talenti sibi traditi
Auctum fructu multiplici.
Sumpta Christi parabola
Propalat Euangelica
Per hunc facta Christicola
Tota gaudet Hibernia
Hic est Doctor beneuolus,
Hibernicorum Apostolus,
Cui loca Purgatoria
Ostendit Dei gratia.
Præsta beata Trinitas
Concede simplex vnitas
Vt precibus Patricij
Hæredes simus gaudij Amē.

S. PATRICIVS HIBERNIÆ APOSTOLVS
Claruit Anno Domini CCCCLVIII.

INCIPIT

PROLOGVS IOCELINI MONACHI DE FVRNESIO IN VITAM SANCTI PATRICII ARCHIEPISCOPI, Primatis, & Apostoli Hiberniæ.

LVRIMORVM *propositum erat, & studium, à diebus antiquis, Sanctorum virorum vitas, virtutum perpetuare stilo, ne æmulandæ sanctitatis feruor, obliuionis sepeliretur tumulo; sed potius in propatulo præfixa posteris ad imitandum reluceret, quasi in speculo. Vnde & in Rationali Summi Pontificis, diuinitus iubebatur, nomina duodecim Patriarcharum filiorum Israel, duodecim gemmis insculpi, quatenus inspectione magistra commouerentur fideles quique, actus Sanctorum Patrum imitari. Dignum planè est, vt quorum gloriamur titulis, delectamur præconijs, protegimur patrocinijs, illorum moribus conemur conformari, confirmarique exemplis. Sed quia multæ literaturæ inualescebat inopia, desidiæque ad discendum exuberabat copia, perplures idiotæ, & dictandi ignari, vitas Sanctorum scriptitabant, intentione quidem pia, sed oratione inculta, ne delerentur à fidelium memoria. Quocirca multis ad legendum vitas Sanctorum, & gesta, stilo incondito, seu sermone barbarico digesta, nausea prouocatur vel fastidium, generatur sæpius tarditas ad credendum. Hinc est, quod & vita gloriosi pontificis Patricij, Hiberniæ patroni, & Apostoli, signis, & prodijs clarißima, à multis illiteratis multipliciter dictata, ob confusionem, & obscuritatem stili, nec patet, nec placet pluribus, sed habetur tædio, ac contemptui. Compellente igitur charitate, conabimur confusa in seriem reducendo colligere, collecta in codice cudendo condere, condita etsi non latinißimi, saltem vel latini sermonis sapore condire. Huic nostro conatui, trimodi instrumenti instructio suffragatur quæ candelabro tabernaculi inesse describitur. Legimus enim in eo emunctorium, extinctorium, & infusorium, quibus competenter vti consuescimus, si vitas*

Marginal notes: Exodi 28. (beside "nali Summi Pontificis"); Exodi 25. (beside "delabro tabernaculi")

Sanctorum, qui verbo & exemplo quasi candelabrum lucebant, ante Dominum describendo, emungere superflua, extinguere falsa, dilucidare obscura satagimus. Quæ quamuis ex deuotione quam erga S. Patricium habemus actitare teneamur: Reuerendissimi tamen Thomæ Ardmachani Archiepiscopi, totiusque Hiberniæ Primatis, & Malachiæ Dunẽsis Episcopi ad hoc opus aggrediendum præceptis perstringimur: Illustrissimi nihilominus Ioannis de Cursi, Vlidiæ Principis super hac re petitio adiungitur, qui S. Patricij specialissimus dilector, & venerator esse dignoscitur, cui obtemperare dignissimum arbitramur. Si quis coluber in via, cerastes in semita, calcaneum nostrum obseruans, præsumptionis temerariè nos in hac parte arguerit, vipereoq; dente manum nostram inuaserit; nos nihilominus cum
Actor. 28 *Beato Paulo ad ignem accendendum sarmenta colligimus, & in ignem viperam proijcimus. Quia profecto Sanctorum veræ viti adhærentium quorum membra in puluere aruerunt, actus, describentes, quibus mentes fidelium ad amorem Christi, & fidem inflammentur, linguas inuidorum, & detrahentium paruipendimus; quia si à talibus iudicemur, cum Apostolo pro minimo habentes, diuino iudicio totum committimus.*

Explicit Prologus.

INCIPIT VITA SANCTI PATRICII ARCHIEPISCOPI, PRIMATIS *& Apostoli Hiberniæ.*

CAPITVLVM PRIMVM.

XTITIT vir quidam Calphurnius nomine, filius Potiti Presbyteri, Brito natione, in pago * Taburnia Vocabulo, hoc est tabernaculorum campo, eo quod Romanus exercitus tabernacula fixerit ibidem, secus oppidum Empthor degens, mari Hibernico collimitans habitatione. Hic duxerat in matrimonium puellam Francigenam Conquessam nomine, Beati Martini Turonensis Archiepiscopi * consanguineam, forma, atque morum elegantia egregiam: de Gallijs namque obductam, cum sorore priore natu, ad Aquilonales partes Britanniæ, & in obsequium patris sui venditam adamauit, eiusque delectatus moribus, delinitus obsequijs, illectus pulchritudine, illam ex ancillari famulatu, in coniugale consortium promouit. Soror verò illius, alteri tradita viro, habitabat in Empthor oppido prænominato.

* Taburnia sita est in Coroubia præfectura Angl.

* Sororem

Erant enim ambo iusti ante Dominum, incedentes sine querela in iustificationibus Domini; genere, & fide, spe, ac religione præclari. Et licet viderentur sub angaria seruire Babyloniæ, habitu exteriori, & commoratione, se tamen ciues Hierosolymæ exhibebant actu, & conuersatione. De terra itaq; carnis suæ à ruderibus peccatorũ criminalium, & noxijs grauaminibus vitiorum mundatæ, vomere Euangelicæ & Apostolicæ doctrinæ excultæ, virtutũ germine fœcundæ, velut fructum optimum, & opimum, generãdo protulerũt filiũ, quem, cum deponeret veteris hominis exuuias in sacro fonte, nominari fecêre Patricium, patrem, patronumque plurimarum gentium futurum; qui profectò puer purissimus, vas electionis, quam deuotus foret cultor Sanctæ Trinitatis, statim ipse Deus trinus & vnus, in eo baptizato declarare dignatus est indicio miraculi triplicis. Postquam verò aliquantulum processerant in diebus suis, fœlici generatione completa, communi consensu castitati studuerunt, & sancto fine in Domino quieuerunt. Calphurnius autem prius in Diaconatu diutius Domino seruiuit, postremo in Presbyteratu vitam finiuit.

Patricius nascitur.

post Patricium natum Calphurnius sacros ordines suscepit.

De eruptione fontis, illuminatione cæci, & intelligentia literarum.

CAPITVLVM II.

VIDAM vir Gormas nomine, ex matris vtero cæcitatis carcere damnatus, audiuit in somnis vocem præcipientem sibi, vt pueri Patricij recenter baptizati apprehensa dextera, signum crucis humo imprimeret: adijcientem, quòd ad illius tactum noui fontis scaturitio erumperet, cuius latice si oculorum orbes irrigasset, consequenter visum reciperet. Diuino itaque edoctus oraculo, ad paruulum cæcus accessit, illius dextera signaculum salutis humo impressit, & continuò in eodem loco * fons nouus erumpens ema-

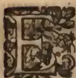
Primum miraculũ.

nauit. Ex eiuſdem itaque aquæ ſalutari liquore funeratæ frontis orbes irrigati, infu-
2 ſum cenſere diem*, ac quaſi Siloë iteratam virtutē. Et vt multiplicius *confiterentur Domino miſericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum*, dum exterius exterſa caligine cæcus illuminatur, interiores obtutus reuelati dono ſcientiæ illuſtrantur: & qui nunquam cognouit literaturam expertus potentias Domini, legebat & intelligebat ſcripturam; ſicut ergo exteriori beneficio effectus fuerat videns de cæco, ſic interiori gratia literatus de laico. Fons verò præfatus
3 profluuio profuſiori dilatatus, vſque in præſens perſpicuas emanans aquas, S. Patricij nomine inſignitur, hauſtu dulcis, guſtuque ſalubris; vt dicitur, varijs incommodis laborantibus ſoſpitatem, aut leuamen impartitur: oritur enim ſecus limbum maris, ſuper quem poſterorum diligentia ædificauit oratorium habens altare in modum crucis extructum.

Pſalm. 106.

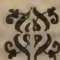
De lapide Sancti Patricij.

CAPITVLVM III.

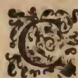
ST lapis prope locum poſitus, quem Patricij petram incolæ vocant; quia ſuper illam quidam eum natum fuiſſe, quidam Miſſam celebraſſe exiſtimant. Quoties aliqua controuerſia inter conuicaneos, vel vicinos vertitur, quæ iuramento concludenda decernitur, ad petram prædictam acceditur, & ſacramento corporaliter præſtito, cauſa terminatur. Si verò peierans, aut falſidicus teſtis ſuper eam manum extenderit, protinus aquam effundere conſueſcit; & quam ſit execrabile crimen periurij, aut falſi teſtimonij, cunctis patenter Patricij ſanctitas oſtendit: alioquin nec guttulam ſudare ſolet, ſed in ſiccitate, duritiaq; naturali permanet. Quæ autem opinio vulgi ſuper lapide probabilior ſit, à nobis ignoratur; quanquam poſterior veritati vicinior videatur: Sufficiat ergo miraculum memoraſſe, quod S. Mel Epiſcopus teſtatur, ſe ſæpius conſpexiſſe.

Patricius Miſſam celebrauit.

De ſentina exſiccata.

CAPITVLVM IIII.

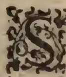

RESCENTE ætate, creſcere videbatur & gratia, & velut ex promptuario pleno ſpiritualium vnguentorum diuinum odorem intrinſecus manante, foras aromatizabat multiplicium miraculorum copia. Nutriebatur namque in Empthor oppido puer Domini Patricius, in domo matertera ſuæ, cum ſorore ſua Lupita nomine. Contigit hyemali tempore glacie diſſoluta ſentinam excreſcere, plurimarum domorum infra oppidum ſubuerſionem minitare, manſionem etiā illam in qua degebat Patricius aquarum exundantia occupabat, & totam ſupellectilem ſubuertebat, omniaq; vaſa enatare faciebat. Porro paruulus eſuriens, more infantili petebat panem, nec erat qui frangeret ei, ſed potius voce obiurgatoria, illum proximiorem ſubmerſioni quam refectioni à nutrice ei reſpondetur. Puer verò tres digitos aquæ intumeſcenti intinxit, ac ſtans in ſicco, præmiſſa oratione ter quaſi alluuionem aquæ in modū crucis reſperſit, & ſentinæ, vt quantocius recederet in nomine ſanctæ Trinitatis imperauit. Mira res, continuo curſu refluo exundatio illa tota receſſit,* 4
ſiccitas rediit, nec læſio vlla aut damnum in vaſis habitaculi illius, vel rebus apparuit. Videbantur enim intuentium oculis, de digitis Sancti puerulı orantis, pro ſtillulis aquæ, ſcintillæ igneæ reſpergi, atque aquam ab ipſis ablingi & abſorberi; ſic ſic *congregans Dominus ſicut in vtre aquas maris ponens in theſauris abyſſos* laudatur ab omnibus, qui tam magna operatus eſt in dilecto ſuo Sancto Patricio paruulo, magnificatur & paruulus, qui tot & tanta potuit in magno & laudabili Domino.

Pſalm. 32.

Quomodo de glacie produxit ignem.

CAPITVLVM V.

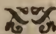

ANCTVS Patricius in ætate puerili licet ſaperet & interdum ageret vt paruulus, quam pretioſus fuerit in oculis illius

paruuli, qui natus est nobis, clarissimis declarabatur operibus. Quadam die, brumâ cuncta congelante, puerorum coætaneorũ suorum ludentium retibus immixtus Patricius puer, glacierum fragmina plurima in gremio collegit, eaque domum deportans in aream proiecit. Nutrix verò illius hoc videns, dicebat, commodius ipsi fore ligna ad focum construendum congerere, quam glacialibus frustulis ludere. Respondet puer lingua senili; facile fore Domino conditori, lege naturarum mutata, de huiusmodi vsibus, suis focum facere, atque eius nutu, si fides non desit, ignem in aquã præualere: Et vt scias, inquit, omnia possibilia credenti, probabis oculata fide, quæ dico tibi. Cõgessit ergo ad instar titionum, struem glacierum, & orauit, factoq; crucis signaculo insufflauit, statimque * ignis
5 egressus, glaciem accendens flammarum comam longius produxit; nam non solum focus ille accedentibus exhibuit beneficium calefactionis, verumetiam materiam ministrauit magnæ admirationis: videbatur ex ore pueri Patricij pro flatu flamma processisse, vt liquidò clarescerent illum immenso lumine diuinæ gratiæ interius illustratum esse. Nec hoc miraculum, multum ab illo antiquo degenerat, quod sub Nehemiâ scriptura gestum narrat: cum enim ipse populum Hæbræorum post longam captiuitatem, à Cyro Rege Persarum libertati donatum, in terram Iuda reduceret, iussit locum indagari, in quo Patres eorum in transmigratione ignem sacrificij absconderunt; quò cum peruentum esset, non inueniebatur ignis, sed aqua crassa, quam iussit Nehemias afferri, & ex ea sacrificium aspergi; ignis enim copiosus statim accensus, holocaustum deuorauit, & lapides durissimos concremauit. Eiusdem itaque potentia, ignis aquam congelatam combussit, quæ de aqua exiens, victimas, & lapides consumendo incinerauit. Admiranda est ergo nouitas miraculi, veneranda sanctitas Patricij, & in his omnibus adoranda virtus omnipotentis Dei; præclaro namque prognostico in tali signo S. Patricium Dominus clarificauit, cuius prædicatio postmodum plurimos in infidelitate congelatos igne fidei, & charitatis Dei inflammauit.

2. Mach. 1.

Hoc miraculum fuit figura conuersionis Hibern.

De Sorore S. Patricij sanata.

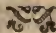
CAPITVLVM VI.

QVADAM die soror S. Patricij prænominata Lupita, iam grandiuscula, cum iussu matertera suæ ad agnos tempore ablactationis à matribus segregandos cursitaret, collapsa corruit, collisoque capite ad peracutum silicem, grauissimo vulnere fronti eius inflicto quasi mortua iacuit. Accurrunt è familia plures, confluunt noti, & amici condolentes vulneratæ & afflictæ; affuit & germanus cum cæteris, compatiens sorori suæ, sed confidens de diuino medicamine; accedens enim erexit eam, & pollice manus eius dexteræ, saliuæ oris sui intincto, fronti cruentatæ puellæ signum crucis impressit, & illam sanitati illicò restituit*; cicatrix tamen vulneris inflicti remansit, ob 6
indicium, vt reor, facti miraculi, & sanctitatis experimentum illius, qui illud in fide crucis Christi fecit.

De nutritio eius resuscitato.

CAPITVLVM VII.

MARITVS materteræ S. Patricij, qui illum infantem in vlnis gestare solebat crebrò, repentina morte præuentus expirauit. Coniunx verò illius cum cæteris accurrentibus aduolauit, ac Patricio propè astanti, in hæc verba prorumpens cum fletu, ait; Ecce Patrici, nutritius, & gerulus infantiæ tuæ, defunctus iacet, ostende in illo tuam viuificam virtutem, quæ cæteris mederi solet. Compassus igitur sanctæ indolis adolescens, nutricis suæ lachrymis, ac nutritoris sic iacentis miseriæ, accessit ad ipsum exanimem, fusa super eum oratione, cum benedictione, & vitalis signi impressione propriis manibus caput, & collum complexus, illumq; erigens*, viuum reddidit, & incolumem. Omnes verò videntes hoc signum, operantem 7
in Patricio Deum laudauerunt.

De oue à lupo liberata.

CAPITVLVM VIII.

RAT S. Patricio adoleſcentulo à matertera, ouium custodia delegata, cui ipſe omnem diligentiam adhibuit, vnâ cum ſorore ſua ſuperius memorata. Non enim tunc temporis in gente illa, ignauiæ, vel ignominiæ huiuſmodi opera adſcribebantur, quia filij optimatum, opilionis officio olim deputabantur: Vnde Iacob, & filij eius Patriarchæ, coram Pharaone ſe paſtores ouium, ſicut patres eorum, tam venerabiliter, tam veraciter proteſtabantur; *Geneſ. 47* & Moyſes Legiſlator, & Dauid Rex cla- *Exod. 3.* riſsimus in paſcendis ouibus diu deſudaſſe *1. R. 16. & 17.* leguntur. Quadam igitur die cum eſſet puer Patricius in paſcuis, cum ouibus ſibi commendatis, è vicina ſilua lupus progrediens vnam ouiculam abripuit, abreptam aſportauit: Veſpere verò, reuerſo Patricio, cum grege ad hoſpitium, prædicta matertera, pueri negligentiæ ſeu deſidiæ, damnum imputauit illatum. Puer autem licet à voce increpantis, & obloquentis erubuerit, verba tamen illa patienter ſuſtinuit & pro reductione ouis preces fudit: In craſtinum verò cum minaſſet gregem ad paſcua, lupus memoratus occurrit, ouiculam ore geſtatam depoſuit ante Patricij veſti-
8 gia,* notaque nemoris repetijt loca. Puer autem Domino gratias retulit, qui ſicut *Dan. 6.* Danielem à rugientibus præparatis ad eſcam intactum tutauit; ſic nunc ob ſui conſolationem, ouem à lupinis dentibus illæſam conſeruauit.

De Vacca à dæmone liberata, & alijs quinque vaccis ſanatis.

CAPITVLVM IX.

ABEBAT plures Vaccas materfamilias quæ nutriuit S. Patricium, quarum vnam ingrediens torquebat dæmonium: illa præ furore cornupeta effecta: pedibus contendendo, ac cornibus impingendo, quinque Vaccas euiſcerauit, reliquum autem armentum vndique ventilauit. Poſſeſſores autem armenti, de caſu qui contigit doluerunt; homines, & iumenta ab impetu furioſæ, veluti à facie leonis timuerunt. Puer verò Patricius fide armatus obuiam proceſſit, editoque ſigno Crucis, ab omni vexatione dęmoniaca Vaccam liberauit;
Accedens deinde ad Vaccas ſauciatas, ac 9
proſtratas, præmiſſa prece benedixit, & ſoſpitatem priſtinam omnibus reſtituit. Bucula autem à dæmone mundata, liberatorem ſuum non ignorans, propius acceſſit obſtipo capite, pueri manus, ac pedes lambens, omnes videntes in laudem Dei, & venerationem Patricij conuertit.

De aqua in mel verſa, & nutrice ſanata.

CAPITVLVM X.

VTRIX S. Patricij, ægritudine depreſſa, mel deſiderabat, cuius guſtu ſe meliorandam confidebat. Quæritur mel à circumſtantibus, nec inuenitur, inueniendi impoſſibilitas deſideranti nnntiatur; vnde factum eſt, vt ex non adepto quod cupierat, eius appetitus ampliori auiditate acueretur, & neminem ſui memorem, ſeu ſibi ſubuentorem conquereretur. Audiens hoc almificus adoleſcens, alumnus eius Patricius, illi condoluit, & confidens in Domino, vas de recenti aqua fontis repleri, ac ſibi afferri præcepit: ipſe verò in oratione genua flexit, ac ſurgens crucis ſignaculo illud benedixit, ac mulieri mel deſideranti porrexit. Res mira: ſtatim aqua illa in mel optimum eſt cõ-
uerſa; *guſtauit ergo mulier, & anima eius 10
ſaturata eſt, ac conſequenter ab infirmitate ſanata eſt. Sic ſic Patricius laticem in mel mutauit, in eius nomine, qui aquam conuertit in vinum in Cana Galilææ.

De perpetuo fimi exterminio, à quodam municipio.

CAPITVLVM XI.

RAT autem in quodam promõtorio ſupereminenti præfato oppido Empthor, munitio quædam extructa, cuius adhuc murorum apparent

parent ruinosa vestigia. Dominus autem loci, iugo duræ seruitutis, sibi subiugatam in famulam depresserat nutricem S. Patricij. Inter opera seruilia cætera ipsi iniuncta, iussit illi, quotidie cunctas officinas infra municipium existentes scopis emundare, à stabulis etiam equorum fimum exportare. Mulier veró mente ingenua intelligens omnem potestatem à Deo esse, cunctaque quæ à Deo sunt, ordinata existere, *Rom. 13.* necessitatem vertit in virtutem, ac patienter sustinuit impositam sibi seruitutem. Puer veró Patricius compassus afflictioni nutricis suæ Dominum exorabat, vt illam dignaretur de tam seruilis operis laborioso laboritio liberare. Orante igitur Patricio, omnia habitacula illa absque humana manu mundata cernebantur, nec infra, seu
11 iuxta, fimi alicuius vestigium inueniebatur. Mirabatur municeps, & omnes qui viderant, vel audierant hoc signum; absoluitur nutrix à iugo seruitutis, ob alumni sui meritum. Nec hoc miraculum momentaneum videtur, aut annuum, quia vsque in præsens, constat esse continuatum. Sicut enim incolæ loci illius, atque finitimi attestantur, si infra præfatæ munitionis ambitum, tot iumenta, quot locus capere posset, aggregata ibidem demorentur, nullatenus aliqua fimi particula reperitur. Est autem locus celebris in valle Clud situs, lingua gentis illius, Dunbreatan .i. mons Britonum nuncupatus, signum scire sitientes non sinit latere, vtpote toties diuulgatum à patriotis omnibus.

De religiosa conuersatione sancti Patricij.

CAP. XII.

PROFICIEBAT Patricius puer, pretiosus in conspectu Domini, sensus canitie, maturitate morum, multiplicabaturque magis meritorum in eo numerus, quam annorum: exuberabat in pectore puerili, affluentia charismatum spiritualium; in iuuenili corpore virtutum conuentus constituerat sibi domicilium. Ingrediens itaque, & progrediens lubricam viam adolescentiæ, continebat pedes suos à lapsu, vestemque quam natura neuit, næuum nesciens niuei pudoris, indecisam conseruauit, perseuerans virgo carne, & spiritu. Et licet vnctio docuerit eum de omnibus, tempore tamen accepto habili doctrinæ, à parentibus sacris literis traditur imbuendus. Ipse veró animum adhibuit literarum studijs, præcipuè tamen Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus discendis, & memoriter retinendis ac iugiter Domino decantandis: vnde & ab ipso primæuæ pubertatis flore, quotidie consueuit totum Psalterium deuote Domino decantare, & ex phiala purissimi cordis, multarum orationum odoramenta aromatizare. In ieiunijs, & vigilijs multis, ac pijs sanctorum laborum exercitijs corpus tenerum conterens, hostiam viuam, sanctam, Deo placentem, semetipsum offerebat; sicque in carne, contra ac supra carnem degens, conuersatione Angelum repræsentabat.

Patricius totum Psalteriū quotidie recitauit.

De S. Patricij in Hiberniam abductione.

CAP. XIII.

VONIAM teste scriptura, aurum probat fornax, & iustos caminus tribulationis, vt Patricius *Eccl. 27.* probatior perciperet coronam vitæ, accessit ei hora tentationis. Cum enim ipse puer illustris tria lustra perlustrasset, sextumdecimum attingens annum, cum alijs pluribus compatriotis, à Piratis fines illos deprædantibus rapitur, captiuatur, & in Hiberniam ducitur: cuidam deinde Regulo Paganisimo, Milchoni nomine, in Aquilonali parte eiusdem insulæ principanti, in seruitutem venditur, in qua, scilicet, ætate Ioseph in Ægypto venūdatus fuisse memoratur. Ioseph autem venditus, post sui humiliationem, exaltatus super vniuersam Ægyptum potestatem accepit, & imperium: Patricius post sui venditionem, & afflictionē super Hiberniam specialis ac spiritualis principatus promeruit primatum. Ioseph Ægyptios fame laborantes refecit frumento: Patricius pauit processu temporis Hibernicos idololatria pereuntes, Christianę fidei salutari alimento: vtriq; tamen illata afflictio erat ad profectum animę, quod flagellum grano, fornax auro, lima ferro, tor-

Gen. 37. & 41.

comparatio Patric. cum Iosepho.

cular vuæ, prælum oliuæ. Principis itaque præfati præcepto, Patricius porcorum custodiæ mancipatur, mirumque in modum sub illius cura, grex fæcundis fœtibus numerosius multiplicabatur. Ex qua re rectè conijci potest, & colligi, sæpius substantiam Domini, vel patrisfamilias augeri, vel meliorari ob gratiam & solicitudinem serui, siue dispensatoris soliciti, & fortunati; sicut è diuerso, minui, aut deteriorari sub manu pigri, & infausti. Sanctæ igitur indolis adolescens iudicium Domini animo amplexans, necessitatem illam vertit in virtutē, & subulci solicitudine solitudinem nactus, sui ipsius operabatur salutē. Morabatur in montibus, & syluis, ac spelūcis eremi, vacans orationi, & vidēs quam suauis est Dominus, liberius atque libentius ad libitum libabat precum thymiamata in conspectu altissimi. Centies namque in die, totiesque in nocte flexis genibus conditorem adorabat, & orabat aliquanto tempore penitus ieiunus, quandoque herbarum radicibus, seu leuissimis cibis se sustentans, membra sua, quæ erant super terram mortificabat. Non illum æstus, aut frigoris, niuis, grandinis, glaciei, aut aliqua alia inclementia aëris arcere potuit à spiritualibus exercitijs. Ibat ergo quotidie crescens & proficiens seipso robustior in fide, & amore Iesu Christi; imo quo infirmior, & imbecillior videretur, eò validior & potentior fuit in exercendis mandatis Domini.

Pietas & mortificatio S. Pat.

De somnio Milchonis & eius interpretatione.

CAP. XIIII.

ASPICIEBAT in visu noctis, Milcho memoratus: Et ecce Patricius quasi totus igneus domum suam ingrediebatur, flammaq; de ore eius, & naribus, oculis, ac auribus egressa ipsum cremare videbatur. Milcho verò comam flammigeram à se repulit, nec ipsum vllatenus tangere præualuit: flamma diffusa dextrorsum diuertit, & duas filias eius paruulas in vno lecto quiescentes arripiens vsque ad cineres combussit; Auster denique perflans cineres illos sursum eleuauit, & in plures partes Hiberniæ deportauit. Euigilans Milcho meditabatur secum in cubili suo, quid ponderis portaret, aut quid prodigij protenderet ista terribilis visio. In crastino, Patricio ad se accersito narrauit somnium per ordinem, obsecrans, & obtestans vt si sciret, sibi enodaret ipsius interpretationem. Patricius plenus gratia Spiritus sancti respondit Milchoni: Ignis quem vidisti de me exire, fides est Sanctæ Trinitatis, qua totus illustror, quam & tibi prædicare conabor; sermo autem meus non capiet locum in te, quia cæca mente lucem diuinæ gratiæ repelles a te, moriensque in tenebris infidelitatis tuæ: filiæ autem tuæ ad prædicationem meam in Deum verum credent, ipsæque in sanctitate, & iustitia omnibus deinceps diebus vitæ suæ Deo seruientes, sancto fine in Domino requiescent, ipsarum quoque cineres, scilicet, reliquiæ, Domino reuelante, ac signa faciente, in multos fines Hiberniæ deferentur, ac sanitatum beneficia infirmis plurimis impertientur: & verum est somnium, & eius interpretatio, quæ implebuntur in tempore suo. Hæc dicens, Patricius abijt ad consuetum opus suum, cunctaque euenerunt postea Milchoni, & filiabus eius secundum Patricij verbum.

Patricio data est gratia interpretationis sermonum.

De Victore Angelo S. Patricio, apparente.

CAP. XV.

EVOLVTIS sex annorum orbitis, cùm Domino dispensante didicisset apprimè Hibernicam linguam ad eiusdem nationis conuersionem, lachrymis ac gemitu indesinenter à Deo precabatur sibi indulgeri è seruitute ereptionem, & ad patriam suam reuersionem. Oranti illi quadam die Angelus Domini apparuit, stans super cuiusdam præeminentis petræ præruptum, annuntians orationes ipsius, & ieiunia asendisse in memoriam ante Deum: adiecit, etiam in proximo ipsum seruitutis iugum de collo excussurum, & ad patriam, propriosque parentes expleta nauigatione prosperè peruenturum. Facie ad faciem famulus, factoris Angelum intuebatur, & ore ad os cum illo

illo tanquam amico familiariter loquens, quis esset, & quo censeretur nomine sciscitabatur. Nuntius cælicus, se esse Angelum Domini, administratorium spiritum in mundum missum propter eos qui hæreditatem capiunt salutis; Victorem vocari, specialiter ipsius custodiæ deputatum profitebatur; in omnibus suis agendis coadiutorem, & cooperatorem affore pollicebatur. Et licet cælestes spiritus vocabulo humano censeri necesse non sit, pulchrè tamen Angelus humana forma ex aëre assumpta indutus, se Victorem appellauit: ipse nimirum virtutem vincendi, & vinciendi aëreas potestates, & principes tenebrarum harum, a victoriosissimo Rege Christo accepit; qui etiam seruis suis de puluere plasmatis, potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, vincendi & conterendi Sathanam donare consueuit. Conserto colloquio mutuo, ostendit Angelus Patricio fossuram humi à porcis euisceratæ, præcepitque ei aurum, pretium quo redimeretur de manu crudelis Domini, in ea quærere: adiecit etiam, nauem paratam ad transfretandum in Britanniam, stare in portu à loco illo ducentis millibus passuum distante, & nutu diuino secundam auram, absque sui præsentia habere non posse. Hæc dicentis Angeli visio disparuit, & allocutio; eiusque vestigia vsque in præsens petræ impressa, in finibus* *Dalnardiæ*, in monte *Mis*, vt incolarum attestatur assertio, apparent: est enim ibi constructū in honore sancti Patricij oratoriū, in quo vigilare, & orare solet deuotio fidelium.

Hebr. 1.

*f. * Dalnardia.*

Mons Vlidia.

De redemptione Sancti Patricij.

CAP. XVI.

Patr. thesaurum miraculosè inuenit.

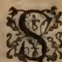
PERREXIT Patricius ad locum indicio Angelico designatum, & inuenit inibi auri pondus non minimum: Suum deinde Dominum dirum, & durum, super sui manumissione conuenit, eiusque animum, auri auidum, ad assensum conferendæ libertatis, oblato datoque fului metalli obrizo auro inflexit. Solenniter ergo à seruitute mancipij mammona emancipatus abijt viam suam gaudens, & versus mare iter arripit, repatriare cupiens. Milcho verò doluit dimisisse se seruum sibi pernecessarium, pactumque preuaricans vt Patricium reduceret, & solitæ seruituti subijceret, ad instar Pharaonis Hebræos persequentis, è uestigio recedentem insequebatur. Sed nutu diuino, mente & pede oberrans, quem quæsiuit non inuenit. Omni conamine frustratus, cum dedecore & dolore ad propria reuertebatur. Ad illius etiam augmentum languoris afflixit, quod sicut Patricius libertati donatus aufugit, sic libertatis eius pretium aurum, scilicet, domi regresso non comparuit. Consonat etiam sanctio legalis edicti liberationi, ac libertati S. Patricij: sex enim annis seruituti subiectum, in septimo decreuit lex libertati restituendum.

Thesaurus mirabiliter disparuit.

Gen. 21.

Qualiter fame periclitantibus subuenit.

CAP XVII.

SANCTVS Patricius conductu ductus Angelico ad mare peruenit, ibique nauem, in qua erant gentiles ad transfretandum in Britanniam, expositam inuenit, qui gratanter illum intromiserunt, ventis ad vota spirantibus vela cōmittentes post triduum applicuerunt. Egressi verò ad aridam, inuenerunt regionem illam desertam & inhabitatam: cæperunt ergo itinerando terram illam perambulare viginti quatuor dierum spatio, & ob victualium defectum in horroris & vastæ solitudinis loco, laborabant famis exitio. Per totum verò iter illud prædicabat Patricius Paganis verbum Dei, disputans & persuadens de fide Sanctæ Trinitatis, & regno Dei: at illi instar aspidis surdæ, & obturantis aures suas ad vocem incantantis sapienter, sepierunt aures audiendi verbum Dei, donec vexatio daret intellectum auditui. Fame namque acrius ingruente & ingrauescente, maior eorum in hæc verba fertur prorupisse: Ecce cernis Christicola nos squalentes ægestate & miseria, oculique nostri languent præ inopia; Deum ergo tuum, quem omnipotentem instruis & astruis, pro nobis interpella, vt sua nos reficiat munificentia, eiusque à nobis adoretur & glorificetur magnificentia. Ad hoc Sanctus Patricius: Credite, in-

Psal. 57.

quit, & confitemini Deo cæli qui dat escam omni carni, quo aperiente manum suam, ipsius bonitate saturabimini. In hunc modum Patricio plura perorante, ac pro eis orante, subitò grex porcorum apparuit, & mel syluestre, quorum profectò copia illis ad satietatem suffecit, nec ab illa die in tota via illa refectionis sustentatio defecit. Viso ergo tanto miraculo Deo gratias egerunt, & Sanctum Patricium in summa veneratione habuerunt.

De ieiunio viginti dierum protenso.

CAP. XVIII.

SVCCEDENTIBVS prosperis, ac viatici arridente abundantia, homines illi citò obliti sunt Deum, qui saluauit eos de famis angustia: immemores enim Dei, & ingrati beneficio sibi diuina largitate collato, immolauerunt de cibis suis, dæmonijs & non Deo, imitati sunt in hac parte Samaritanos illos, quos liber Regum refert, Deũ
4. Reg. 17 coluisse, nec tamen Idolorum suorum culturam reliquisse. Vnde contigit S. Patricium viginti diebus continuis nullo terreno cibo vesci, quia licet plurimum rogatus, nullaténus illis voluit in conuiuio cōmisceri, ne videretur immolaticis contaminari: dedit namque Dominus Patricio virtutem abstinentiæ huius tolerandæ, qui quondam facilitatem ieiunandi quadra-
3. Reg. 19. ginta diebus tradidit Heliæ Prophetæ.

Patricius ieiunat viginti diebus.

De tentatione inimici superata.

CAP. XIX.

MIRABILIS moderator omnium Deus electos suos, quos arctius amat multoties signis & virtutibus clarificat, aliquoties in varias tentationes, iuxta Apostolum, sinit incidere, vt discant, & sciant fortitudinem suam ad Deum, qui susceptor est eorum, custodire, & nihil in se, vel de se confidere: Vnde & dilectus, & electus Dei Patricius permittitur diuino iudicio ab Angelo Sathanæ grauissimè tentari, ad cumulum confusionis tentatoris, & ipsius tentati coronæ augmentum, & ne fortè magnitudo signorum, aut ieiuniorum extolleret eum. Nocte namque, in ipsum dormientem princeps tenebrarum fortiter irruit, & mole ingentis saxi illum oppressit: cadens etiam super eum, omnium membrorum motum, & officium effectumque sensualitatis ei abstulit, tenebras inducens, & torporem, per triduum supra modum humanæ tolerantiæ vexare & cædere non cessauit. Sanctus autem in tribulatione sua clamauit ad Dominum, bis inuocans in nomine Domini Heliam principem Prophetarum sibi in adiutorium. Missus itaque Helias à Domino cum lumine immenso illum ab omni pressura inimici, quæ circundedit eum liberauit, illuminansque illum mirabiliter intus & exterius, omnium artuum, atque sensuum vires ei reparauit. Inimicus autem humani generis confusus, compulsus est confiteri se ab eo deuictum, nec vllatenus in posterum se habiturum potestatem præualendi aduersus eum.

Qualiter sit captus, & liberatus miraculo cacabi.

CAP. XX.

DIGREDIENS autem Patricius à consortio conuiatorum suorum, vt experiretur quod multæ sunt tribulationes iustorum, per quas oportet eos introire in regnum cœlorum, incidit in manus alienorum à quibus dum captus & detentus esset, ac anxiaretur spiritus eius in se, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis secundum solitum morem destinauit Angelum Victorem ad confortandum eum, prædicentem & pollicentem in breui eum eripiendum de manibus detinentium ipsum. Quanta enim veritate subnixa fuerit angelica promissio, probauit ipsius festina exemptio, quæ subsecuta est completo tantum duorum mensium spatio. Barbari namque, cuidam de vicinis vendiderunt eum pro quodam cacabo, exiguo satis pro tanta re commercio? Emptum autem pro pretio tali vasculum, dum aqua repletum, ob coquenda cibaria more 13
solito superponeretur foco, nullum ignis calorem admisit, imo quò copiosius ignis succenderetur, eò amplius friguit; sæuiebat vndique flamma fomentis adhibitis exterius, sed sentiebatur aqua congelata interius

rius, ac si pro igne glacies subtus poneretur. Diutius ergo circa huiusmodi, sed frustra desudatum est, verbumque istud circũquaque diuulgatum est: æstimans emptor quod accidit, alicuius fascinatione factum esse, cacabum ipsius venditori restituit, & Patricium in sua ditione denuo recepit. Vas ergo memoratum suscepto calore, naturaliter ministerium exhibuit cõsuetum, cunctisque claruit, causa Patricij iniustè vexati, illud contigisse miraculum, statimque qui illum ceperant, dimiserunt liberum. Liberatus ergo diuinitus de filiorum alienorum manibus, post diutinam captiuitatem restituitur proprijs parentibus: Videntes autem illum gauisi sunt gaudio magno valdè, reuixitque spiritus illorum quasi de graui somno euigilantium, in aduentu filij reuersi de longinqua regione: rogatur ab illis, multa precum instantia, & lachrymarum affluentia, ne sua suos vlterius viduaret præsentia: ille verò, vt debitum honorem, & obedientiam exhiberet parentibus, cum illis remansit aliquot diebus.

De somnio Sancti Patricij.

CAP. XXI.

EMERSO aliquanti temporis spatio, in paternis constitutus laribus, in visu noctis vidit virum venusti vultus, & habitus, quasi de Hibernia plures epistolas afferentem, & vnam sibi ad legendum porrigentem, quam ille suscipiens legit, literarumque in limine scriptum inuenit: HÆC EST VOX HIBERNIGENARVM. Perlecto enim principio, cum in legendo vellet procedere, videbatur sibi in spiritu infantulos Hibernicos maternis vteris inclusos voce clara conclamantes se audire: *Rogamus te Sancte puer Patrici, vt venias, & ambules inter nos, & liberes nos.* Ad hunc clamorem compunctus Patricius corde, perlegere epistolam non potuit, sed à somno expergefactus omnipotenti Deo immensas gratias persoluit: Fixum ergo animo habuit ex visione, quod Dominus, qui segregauit eum ex vtero matris suæ, vocaret per gratiam suam ad conuertendam, & saluandam Hibernicam gentem, quæ videbatur, ipsius desiderare & inuocare præsentiam. Consuluit super hoc negocio, magni consilij Angelum, & vt patriam parentesque deserens, Gallias peteret ob fidei Christianæ doctrinam, disciplinamque discendam, per Angelum Victorem, diuinum suscepit oraculum.

Quod cum B. Germano deguerit, & à S. Martino habitum susceperit.

CAP. XXII.

CÆLITVS edoctus, & eductus, licet vtroque parente renitente, ac tenêre eum volente, de terra & cognatione sua, & domo patris sui cum fideli Abraham exiuit, natale solum Britanniæ pertransiens, Galliarum fines adiuit. *Genes. 12.* Et ne fortè in vacuum curreret, aut quod nõ didicit doceret, B. Germano Antisidiorensi Episcopo adhæsit, & vt in Christiana religione, ac eruditione plenius proficeret, cum illo * octodecim annorum spatio legens, & ad implens sacras Scripturas (sicut in eiusdem B. Germani gestis continetur) moram fecit. *S. Patric. octodecim annis sacræ Scripturæ operam nauat.* Susceperat vterque diuinum oraculum, Patricius scilicet, vt cum S. Germano maneret, & Sanctus Episcopus, vt eundem sanctum adolescentem, secum erudiendum retineret. Erat hic Antistes genere, dignitate, vita, doctrina, officio, & signis celeberrimus, à quo singulos sacrorum ordinum gradus, & etiam * Sacerdotalem apicem, secundum instituta canonum percepit Patricius. *Post studia in sacerdotem consecratur.* Simili nihilominus intentione, ob diuinæ doctrinæ dignoscendæ gratiam, cum B. Martino Turonensi Archiepiscopo, aliquanto tempore demorabatur, qui etiam * auunculus matris eius Conquessæ, esse dicebatur: *germanus.* Et quia idem sanctissimus Sacerdotum carbunculus, monachus fuit, cognato suo Patricio monasticum habitum, & eius instituta tradidit obseruanda, quæ ille deuotè suscepta, actibus habitui respondentibus adornauit, & in eisdem perseuerauit. *Post sacerdotium, habitum monasticum à S. Martino suscipit.* Valefacientes ad inuicem discesserunt ab alterutro, quia B. Martino, vt ad Tamerensem insulam proficisceretur, iniunctum est ab Angelo; Sanctus autem Patricius, ad B. Germanum reuersus, remansit cum ipso aliquot diebus.

De carnibus in pisces mutatis.

CAP. XXIII.

PATRICIVS monachus effectus, quæ retro sunt obliuiscens, in anteriora se extendit, & quasi paruipendens præteritam conuersationem, ad celsitudinem perfectionis festinauit. Incredibili enim abstinentia, vigiliarumque protelatione ac cæterarum virtutum exercitijs semetipsum affligebat, & crucis mortificationem, quam habitus prætendit, in corde, & corpore iugiter ferebat. Summus autem pastor, qui illum ad culmen sanctitatis Ecclesiæ prouehere disposuit, vt disceret humilia de se sentire, humilibusque consentire, infirmis compati, propriam infirmitatem experiri permisit. Sic profectò vt tantò robustiùs staret in magnæ perfectionis fastigio, quanto firmius fixus collocaretur in veræ humilitatis fundamento. Ipsi namque desiderium vescendi carnibus irrepsit, tandem à tali concupiscentia abstractus, & illectus, carnes porcinas acquisiuit, acquisitas in quodam dolio abscondit: arbitrabatur rectius, vt nactus opportunitatem, clanculò appetitui suo satisfaceret, quam vt palam hoc faciens, lapis offensionis, & petra scandali cæteris fratribus fieret. Nondum à loco lõgius recessit, & ecce quidam habens oculos antè, & retrò, coram eo astitit; quem intuens Patricius, oculatum modo tam miraculoso, imo monstroso, mirabatur, & quis esset, aut quid oculi ante, & retro fixi prætendebant, sciscitabatur. Cui ille, minister Dei sum ego, oculisque in fronte fixis, quæ in conspectu sunt video, ac obtutibus in occipite positis intueor monachum in dolio carnes occultantem, vt satisfaciat ventri suo. Hæc dixit, & continuò disparuit. Patricius verò crebro pugno pectus percutiens, in terram corruit, tantoque lachrymarum imbre, ac si omniũ criminum reus esset, illam inebriauit: cũque solo procumberet eiulãs, & flens, apparuit ei sæpe dictus Angelus Victor in forma consueta dicens; Surge, confortetur cor tuum, quia Dominus transtulit peccatum tuum, deuita in posterum huiuscemodi lapsum. Surgens igitur S. Patricius, abiurauit, & abscidit à se omnem esum carnium in vitę suæ tempus reliquum: adhuc tamen humiliter deprecabatur Dominum, vt aliquo euidenti signo, sibi demonstraret dimissum esse reatum suum. Iussit igitur Angelus Patricio carnes illas absconsas, in medium proferre, prolatasque in aquam ponere: fecit itaque Patricius quod imperauit Angelus. Mira res. carnes illæ aquis immersæ, ac extractæ, statim in pisces sunt conuersæ. Hoc signum S. Patricius sæpius solebat suis discipulis referre, ob refrænandam concupiscentiam gulæ. Perplures autem Hibernigenarum, hoc signum sinistrè sectantes, solebant in die S. Patricij, quæ semper infra quadragesimam euenit, carnes aquis immergere, mersas extrahere, extractas coquere, coctas comedere, illasque Patricij pisces nominare. In hoc signo insigni discat religiosus quisquis gulam reprimere, carnes illicitè non comedere, nec attendat quid populus stultus, & insipiens consuescat agere.

Quidquid fit de pristinis temporibus, hic abusus à multis retrò sæculis cessauit.

Quomodo Romam adiens, baculum Iesu inuenit.

CAP. XXIIII.

SEDIT animo Patricij sedem sancti petere Petri in Petra fundati, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ canonicis institutis vberius imbui, cupiens authoritate Apostolica iter, & actus suos roborari. Cum autem quod corde conceperat, enodasset B. Germano, approbauit sanctum ipsius propositum S. Germanus, adiungens ei Christi seruum Sergecium Presbyterum, itineris socium, laboris solatium, sanctæ conuersationis testem idoneum. Profectus verò, diuino instinctu, seu reuelatione Angelica ad quendam in quadam insula Tyrreni maris degentem secessit solitarium, sacræ vitæ, opinionis optimæ, magni meriti virum, nomine, ac opere Iustum: cumque post sanctam salutationem, salutaria mutuò verba conferrent, dedit idem vir Dei Patricio baculum, quem se suscepisse asseruit de manu Domini Iesu sibi apparentis, ipsi conferendum. Erant etiam in eadem insula quidam alij viri àb habitaculo illius solitarij, semoti, quorum quidam iuuenes videbantur, alij senes decrepiti. Cum quibus cum conseruisset Patricius

colloquium, didicit ab eis seniſſimos, eſſe filios illorum iuuenum: cumque admirans S. Patricius inquiſiſſet euentum tam grandis miraculi; reſpondentes, dixerunt ei, nos à pueritia, Domino miſerante, miſericordiæ operibus fuimus iugiter intenti, oſtiumque noſtrum patuit omni viatori, pro Chriſti nomine victualia ſiue hoſpitium petenti: quadam nocte quendam peregrinum, in manu baculum habentem hoſpitio collegimus, & ſecundum poſſe noſtrum omnem ei humanitatem exhibuimus; mane igitur facto nos benedixit & ait; Ego ſum Ieſus Chriſtus cuius hactenus membris miniſtraſtis, quem hac nocte in propria ſuſcepiſtis perſona; deinde baculum quem manu geſtabat, dedit viro Dei, ſpirituali patri noſtro, præcipiens ei, vt illum ſeruaret, & cuidam peregrino nomine Patricio, poſt multos dies ad ſe venturo tribueret: hæc dicens, aſcendit in cœlum, noſque permanſimus in eodem ſtatu iuuenilis decoris, & vigoris quo tunc fuimus vſque in diem hodiernum, filij verò noſtri qui tunc erant paruuli, iam vt cernis effecti ſunt decrepiti. Sanctus Patricius Deo gratias agens cum viro Dei diebus aliquot manſit, ac eius exemplo magis ac magis in Deum proficiens, ei tãdem vale facto cum baculo Ieſu proficiſcebatur quò propoſuit. O datum optimum deſcendens à patre luminum, Eulogia egregia, ægris remedium, ſignorum effectiuum, munus à Deo miſſum, fatigato ſuſtentaculum, vianti miniſtrans iter proſperum. Sicut enim Dominus multa ſigna per virgam fecit in manu Moyſi educturi populum Hebræorum de terra Ægypti, ſic per Patricium in baculo, quem proprijs manibus formatum geſtauerat, ad conuerſionem gentium plurimarum multa & magna voluit operari. Baculus iſte in Hibernia magnæ venerationis habetur, & vſque in præſens baculus Ieſu nominatur.

Præmium hoſpitalitatis.

Gen. 7. 14. & 17.

Quomodo Romam veniens in Epiſcopum conſecratur, & de Palladio legato Hiberniæ.

CAP. XXV.

PATRICIVS, proſperum iter ſibi faciente Deo ſalutarium noſtrorum, ad vrbem orbis caput deuenit, Apoſtolorum, martyrumque memorias debita deuotione venerationis viſitans, notitiam, & familiaritatem ſummi pontificis nactus, in oculis eiuſdem gratiam inuenit. Præſidebat tunc temporis Apoſtolicæ cathedræ, nomine & conuerſatione Papa Cæleſtinus primus, à B. Petro Apoſtolo quadrageſimus tertius; hic autem S. Patricium ſecum retinens, fide, doctrina, & ſanctitate probatum, perfectumque inuentum, in Pontificem tandem conſecrauit, ipſumque ad conuertendum Hibernicam gentẽ deſtinare decreuit. Præmiſerat præfatus Papa prædicandi gratia in Hiberniam ante illum, alium Doctorem nomine Palladium, Archidiaconum ſcilicet ſuum, cui adiunctis ſocijs contulit copiam librorum, vtrumque videlicet teſtamentum, cum reliquijs Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac martyrum plurimorum: Hibernicis verò prædicationi non credentibus, ſed obſtinatiſſimè oppugnantibus, à regione illorum diſceſſit, Romamque tendens, in Britannia infra fines Pictorum, in fata deceſſit; quoſdam tamen in Scotia ad Chriſtum conuertens, baptizauit, treſque eccleſias de robore exſtructas fundauit, quibus diſcipulos ſuos prælatos, Auguſtinum, videlicet, & Benedictum, Silueſtrum & Solomum, collatis codicibus ſuis & reliquijs ſanctorum reliquit. Huic, fructuoſiori legatione, & labore Patricius ſanctus ſucceſſit, quia vt Hibernico prouerbio dicitur: *Non Palladio, ſed Patricio Dominus conuertendam Hiberniam conceſſit.* Certificatus Dominus Apoſtolicus de morte Palladij, iter & opus ſalutaris legationis Patricio præciſè præcepit aggredi, quod antea facere diſtulit conſilio vſus ſtrictiori.

Patr. in Epiſcopũ conſecratur.

Patricius miſsionẽ ſuam accipit a Papa

Quod videns Dominum ſalutauit eum.

CAP. XXVI.

PAVCO tempore poſt epiſcopalem gradum acceptum elapſo, Angelus Domini ſæpè nominatus Victor, Romæ commoranti Patricio apparuit, præcepitque ei, vt ad Hiberniam iter maturaret, eiuſdemque inſulæ plebem prædicando, Chriſto lucrifaceret, ſicut Dominus diſpoſuit. Patricius verò tanto oneri, operique tam arduo impotentem

& imparem se iudicans, respondit, se nul-
latenus velle vel posse id attentare nisi
prius videre Dominum posset atque salu-
tare. Ductus est ergo ab Angelo ad mon-
tem Morion, Tyrreno mari vicinum, se-
cus ciuitatem Capuam situm, ibique sicut
Moyses dominum videre & salutare me-
33 ruit iuxta sui amoris ardentis affectum.
Quis quæso mente metiri meritum pote-
rit Patricij, quæue lingua ad liquidum elo-
qui, cui in terra degenti donatum est Re-
gem gloriæ, quem in decore suo Angeli
desiderant prospicere facie ad faciem in-
tueri, & quod prædicaret hominibus ab
ore altissimi edoceri? Promisit ei Domi-
nus se preces eius exauditurum, & in om-
nibus suis agendis coadiutorem affuturum.
Ex visione ergo, & collocutione diuina
confortatus, & corroboratus ad opus mini-
sterij diuinitus sibi iniuncti, à Domino
etiam Papa cōmissi, consummandū anhela-
uit, & versus Hiberniam cum viginti viris
vita ac sapientia præclaris ab ipso summo
Pontifice sibi deputatis in adiutorium, re-
gressum maturauit. Diuertit autem ad bea-
tum Germanum nutritorem & eruditorem
suum, ex cuius munere accepit calices, &
vestimenta sacerdotalia, copiam codicum,
& alia quæ pertinent ad cultum & ministe-
rium ecclesiasticum.

De transfretatione leprosi valde mirabili.

CAP. XXVII.

BEATVS Patricius iter accelerans, versus Hiberniam cum in portu Britanniæ finibus sito nauem cum suis transfretaturus conscenderet, quidam leprosus littori astans se sancto obtulit, obsecrans & obtestans in nomine Domini Iesu quatenus ipsum in naui secum assumptum in Hiberniam trāsueheret. Vir Dei pietatis visceribus affluens, annuit precibus pauperis miserandi, sed nautæ contradicebant & cæteri, qui erant in naui asserentes, quòd nauis satis onusta esset, & ipse foret omnibus oneri & horrori. Sanctus de Dominicæ potentia clementiæ confidens, altare lapideum sacratum à Domino Papa sibi donatum, super quod diuina mysteria celebrare consueuerat, in pelagus proiecit, ac super illud leprosum sedere fecit. Sed horret animus, hebet stylus exprimere quod accidit diuinitus, tabula illa lapidea taliter sarcinata ferebatur super aquas regente illam *lapide angulari*, ac cōtra naturam natans, nauique collaterans cum ea concertabat pari cursu,
sicque eodem momento in eodem loco 14
applicabatur littori. Applicatis itaque omnibus prosperè, inuentoque altari cum onere suo, sonat gratiarum actio & vox laudis in ore sancti Præsulis, exprobratque discipulis & socijs itineris incredulitatem, & duritiam cordis, emollire moliens corda lapidea in carnea, ad exercenda opera charitatis.

Altare portatile Patricij.

Qualiter dæmones viderit

CAP. XXVIII.

CVMQVE Sanctus cum suis nauigando approximasset terræ, prospexit multitudinem dæmonum in modum circuli conglobatam, totam insulam circumcingere, & ex aduerso opponentes sese quasi murum, atrium suum velle fortiter custodire, conantes ingressum sibi obstruere. Sancti verò cor non turbabatur, nec formidabat à facie deformium illorum, sciens plures secum esse potentiores quam cum illis, ad sui tutelam & deiectionem ipsorum. Stabat ergo Sanctus, fide immobilis sicut mons Syon, confisus in Domino, quia montes Angelici in circuitu eius, & Dominus in circuitu famuli sui, fortis plane & potens in prælio. Sciens sanctus præsul omnes hostes illos in virtute crucis Christi à se deuincendos, erecta sacra dextera signum crucis edidit, & quod vidit enarrans, suosque in fide confirmans, illæsus & imperterritus pertransiuit. Indutus itaque virtute ex alto, accepta arma potentiæ à Domino, ad conterēdas aëreas potestates, aduersus omnem altitudinem, extollentes se contra scientiam Domini, viriliter exercuit, in promptu habens vlcisci omnem inobedientiam & contradictionem eorum sicut in sequentibus euidentius elucebit.

De flumine

De flumine perpetua sterilitate damnato.

CAP. XXIX.

PPLICVIT vir Domini cum sui itineris consortibus infra fines Lageniæ in portu *Innbberde*, vbi flumen mari influẽs abundabat tunc temporis piscium multitudine copiosa. Piscatores autem tunc ex aqua ascenderant, ac retia repleta piscibus ad ripam post se trahebant. Sancti enim præsulis familia fame fretoque fatigata, obnixè petebat ab eis aliquod solatium sibi impartiri de piscibus; sed barbari, bruti, & inhumani, non solum repulsam, sed & contumeliam reddebant, rogantibus. Quod Sanctus molestè accipiens, sententiam quasi maledictionis protulit dicens: flumen istud in posterum non procreet pisces, ex cuius captura copiosa, cultores cunctipotentis petentes, ab Idololatris dimittuntur inanes. Ab illo ergo die vsque in præsens, flumen istud sterilitate damnatur propterea, vt sententia ore Pa-
15 tricij prolata patenter probaretur à facie Domini Dei sui egressa.

De Terra in paludem conuersa.

CAP. XXX.

ROGRESSVS Pontifex sanctus, ad locum qui vocatur *Aonach Taillten* diuertit, ibique quantalicunque quietis refrigerio se atque suos recreare, ac prędicationis suę officium nuntiare disposuit. Loci verò incolæ idololatrę non sufferentes viri Dei præsentiã, congregati in vnum, violenter expulerũt eum à finibus suis, quia Solaris lampas lippientibus oculis est intolerabilis. Sed Deus, quem Patricius portabat, & glorificabat in corpore suo, non sinebat, famulo suo pro nomine sui ignominiã illatam, iri inultam, sed indigenis intulit condignam velociter vindictam; terram namque eorum fructife-
Psal. 106 ram conuertit Dominus in salsuginem à malitia habitantium in ea, quia mare insoliti reumatis nouo profluuio illam operuit, & vt inhabitabilis fieret in æternum, in pa-
16 ludem vliginosam est conuersa. Diuertens deinde ad quandam insulam paruulam, aliquantis diebus recreandi gratia ibidem demorabatur, quæ non longè à terra distans, insula S. Patricij vsque in præsens nominatur.

Qualiter ad vlidiam peruenit, & de vaticinio Magorum super eius aduentu.

CAP. XXXI.

EATVS Patricius cum suis nauim ascendens, diuertit ad Aquilonares partes insulæ, aquilonarem hostem expugnaturus, ipsumque ex cordibus in quibus sedem posuerat sibi, expulsurus, sic profectò recedente Aquilone Auster perflans adueniret, & in lateribus Aquilonis hortum Domini aromata perfluentem plantaret: velle etiam adiacebat ei, Milchonem regulum adhuc superstitem, cuius seruitio subiugatus quondam fuerat, ad agnitionem veritatis perducere, Regisque veri, cui seruire regnare est, seruum facere. Sed quia non est via hominis in potestate eius, sed gressus eius à Domino diriguntur, applicuit in finibus Vlagh, quæ modo Vlidia dicitur, vt vasa misericordiæ ibi colligerentur. Egressuro autem ad aridam Patricio, paganorum multitudo ipsius aduentum expectans, occurrens, obstat, obuiam: Magi namque & Arioli ipsius regionis, coniecturando vel vaticinando, insulam per Patricij prædicationem conuertendam præcognouerant, eiusque aduentum longè antea in hæc verba prædixerant, *Adueniet in circulo tonsus in capite, cum suo ligno curuo, cuius mensa erit in oriente domus suæ, populusque illius retrorsum illi astabit, & ex mensa sua nefas cantabit, & tota familia sua, fiat, fiat, respondebit: hic autem cum aduenerit, Deos nostros destruet, templa & altaria subuertet, turbas post se ducet, Reges sibi resistentes subijciet, aut de medio tollet, & doctrina eius in sæculum sæculi regnabit.* Non ergo mirum aut incredibile videatur si Domino inspirante aut etiam permittente, Magi de aduentu S. Patricij, & actibus talia protulerint præsagiendo, cum Balaam Ariolus, & Nabuchodonosor rex præclarè prophetauerint de aduentu Dominico, & testimonium dæmonia perhibuerint Dei

Præsagiũ de tonsa corona S. Patr. de baculo pastorali, de altari & Missa in eo celebranda.

Num. 24.

filio. Quod autem dixerunt, illum nefas cantaturum ex mensa, liquidò constat ipsum qui in veritate non stetit, sed ab initio erat mendax, & pater mendacij, hæc blasphemando protulisse per ipsorum ora.

De cane obmutescente & conuersione Dichu, & fonte de terra producto.

CAP. XXXII.

Rex autem principalis totius Hiberniæ, Leogarius nomine, filius Neyll, recolens prædictum præsagiũ, pręcepit patriotis suis, vt Patricium pede terram contingentem confestim eliminarent de partibus illis. Sanctus autem Patricius in portu vocabulo *Innbberstan* existens, de naui solus exiuit, de salo ad solum: statimque populus infidelis, ac moribus caninus canem, instigabat ferocissimum ad morsum mortiferum pontifici inferendum. Canis verò viso viro Dei penitus obmutescens, ad instar la-
17 pidis totus diriguit, atque immobilis quasi fixus subsistit; euidenti indicio suos instigatores, lapidum cultores dijs suis similes ostendit. Quod cum cerneret quidam vir viribus robustus, statura giganteus, animo atrox Dichu dictus, festinus gladium in Sancti viri vibrauit interitum. Sed opponente Domino brachium protectionis suæ, omne robur in eo emarcuit, totusque obriguit, vt nec pedem ad accessum, nec ma-
18 num mouere posset ad ictum. Vir ille tale signum in se expertus, repente in virum alterum mutatur. De elato humilis, de truculento mitis, de Idololatra fidelis effectus, prædicante Patricio, cum omni domo sua in Christum credens baptizatur: Sic profectò, qui primus & pręcipuus erat Christianæ fidei in illa terra impugnator, eiusdem effectus est primus professor, & vsque ad vesperum dierum suorum constantissimus executor. Sicut, itaque à vinculis peccaminũ absolutus est in anima, sic ab omni stupore stoliditatis soluta sunt ipsius membra, singulisque artubus sensualitatis & roboris pristini, restituta sunt officia. Ecce signum quod quondam in rege Ieroboam patratum liber Regum narrat, Patricius in Dichu salubrius iterabat. Nam cum idem Rex idolis sacrificans, ad prophetam se re- 3. Reg. 13.
darguentem comprehendendum, manum extenderet, mox brachium eius obstupuit, quod postmodum ipsi pœnitenti, prophetę deprecatio restituit, nec tamen sanus effectus errorem suum deseruit: Dichu verò vtriusque hominis sanitatem adeptus, ad augmentum & argumentum internæ deuotionis, quam erga fidem susceptam habuit, locum cum pertinentijs suis, in quo signum illud apparuit, ad nouam Ecclesiam in eo extruendam, Sancto Patricio contulit. In eodem loco, ipso Dichu petente (nescio qua de causa) à Sancto Dei ab Aquilonari parte versus meridianam plagam Ecclesia ædificatur, fortè vt ab Aquilonari frigore infidelitatis, ad feruorem meridianum fidei, charitatisque Christi, mystica huius structurâ cultores idolorum incitari viderẽtur, quæque vsque in præsens ab incolis *Sabball Phadruig*. i. horreum Patricij nominatur: processu enim temporis, egregium inibi monasteriũ construxit, in quod perfectos monachos introduxit, ad quorum vsum de non longè à loco pernecessarium de terra fontem oran- 19
do produxit; huic cœnobio S. *Dunnium* discipulum suum Abbatem constituit, vbi & ipse de prædicatione reuersus, cum eo non paucis diebus deguit.

De malefico à terra absorpto.

CAP. XXXIII.

Qvadam die cum in eadem Ecclesia almificus Antistes Patricius astaret altari diuina mysteria agens, quidam maleficus, filius perditionis, satelles Sathanæ, accessu ausuque execrabili foris stans per fenestram cum virga calicem euertit, & sacrosancta sacrificia sacrilegus super altare effudit. Dominus autem scelus tam horribile in instanti terribiliter vindicauit, hominemque nefarium, nouo, imo innouato modo è medio tulit. Repente enim terra terribili hia- 20
tu aperiens os suum (sicut quondam Dathan & Abiron) deglutiuit magum illum, Num. 16.
descenditque viuus vsque ad infernum. Absorpto verò mago, tellus discissa & dirupta hiatum contrahendo conclusit, sed fossa ibidem remanens cernentibus diuinæ vindiciæ indicium ostendit. Contristatus

autem

autem Sanctus sacrifex super effuso calice cum grauissimis lamentis se afficeret, calix cum diuinis sacrificijs integris loco suo compositus diuina virtute coram illo erectus stetit, nec vllum vestigium effusi libaminis vspiam apparuit.

De Sene in iuuenilem ætatem reflorescente.

CAP. XXXIV.

ERAT prædicto Dichu germanus carne, Rius nomine, ætatis & infidelitatis prouectæ, cuius corporis tabernaculum præ senio sentiebatur pronum proximumq; ruinæ, qui grauissimè dolebat super Magi interitu & fratris conuersione. Hic enim totus terram sapiebat, vitam nullam præter præsentem esse credebat, fratrem etiam suum se amisisse æstimabat, qui in Christũ credens ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in seruis eius omni annisu anhelabat. Hac de causa singulis diebus impugnans tribulauit Patricium, & nitebatur oppilare os suum ne disseminaret verbum Dei per illam regionem, vt augeretur in Domino numerus credentium, Sanctus autem hominem Christo lucrifacere volens, conuenit illum viuis ac veris rationum assertionibus, ad credendum in cunctorum conditorem, ex ipsis creaturarum speciebus & naturis persuadens, & vt eum in viam veritatis efficacius induceret, verbis fidem faciens signum secuturum spopondit, dicens. Cum omnium artuum sensuumque tuorum officia in te sopiantur emortua, vitæque tuæ lumen in limine iaceat, si Christus tibi restitueret vires & venustatẽ vernantis iuuentutis, nonne iure in illum credere tenereris? Respondit ille, si tanti miraculi exhibitionem exequaris in me per Christum, consequenter credam in ipsum. Orauit ergo S. Patricius & manus imponendo eum benedixit, statimque decorem & fortitudinem induens, in statum iuuenilis ætatis refloruit. Omnes ergo, qui aderant ob tale signum patratum stupor circundedit, & in laudes Christi, & reuerentiam S. Patricij illorum ora resoluti.

De communione illius infidelis Rius.

CAP. XXXV.

SVPRA memoratus igitur Rius, sicut exterius in corpore, sic interius renouatus spiritu mentis suę, adiunctis sibi tribus fratribus suis, cum alijs multis purificari meruit fonte salutari. Post hæc videns hominem Sanctus Patricius penitus à peccato purgatũ, & lutosam lubricamq; viam vitæ mortalis transgredienti, in foribus adesse peccatum, Sancto Spiritu dictante, dixit ad eum: Elige modo vtrum in hac valle lacrymarum, in terra tribulationis, & angustiæ elongentur anni tui, an impræsentiarum finita præsentis vitæ miseria, ab Angelis lucis assumptus, introeas in gaudium Domini Dei tui. Ille verò credens videre bona Domini in terra viuentium; eligo inquit, & cupio dissolui, & esse cum Christo *Philipp. 1.* in æternum, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Accepit de manu Episcopi sancti vitale viaticum, scilicet, in manus Domini commendans spiritum, introductus est in sempiternæ quietis refrigerium.

De interitu Milchonis.

CAP. XXXVI.

SANCTVS Patricius sæpedicto Dichu dilecto suo, sua custodiẽda commendans, ad visitandum Milchonem quondam Dominum, imo tortorem suum, sicut corde conceperat, cæpit proficisci; vt ipsum iam inueteratum dierum malorum prædicando, verè faceret cõuersum ad infantiam Christianæ fidei. Milcho autem malitiosæ mentis homo, & minister mortis, sperabat Patricij prædicationem posse penetrare pectus quodlibet saxeum: verbo etiam lucido atque ignito, aut miraculo irrefragabili se compelli ad credendum timuit. Indignum, imo ignominiosum ducebat, doctrinæ serui quondam sui subjici, & insuetæ creatoris culturæ potius quam Idololatriæ inueteratæ subiugari. Vt autem audiuit Antistitem altissimi aduenire, datus in reprobum sensum, filius perditionis

collectam totam substantiã suam in vnum, flammis tradidit, seque desuper in medijs
Matt. 27. ignibus projiciens instar Iudæ, infernalibus furijs holocaustum se fecit. Sanctus Presul, reguli rogo consumpti exitialem exitum de monte propinquo prospiciens, ipsius animam in formam igniti serpentis mergi in barathrum vidit, iudiciorum Dei abyssum multam aduertens, lacrymosis suspirijs in hæc verba prorupit: *Regis huius: qui se dupliciter damnauit, ne crederet in creatorem cæli & terræ, semen non possideat terram hæreditate, sed in perpetuum deprimatur insolubili seruitute.* Quod itaque iuxta verbum viri Dei euenit. Nam nullus de stirpe eius in regni solium post ipsum ascendit. Sed in breui generatio illius gladio aut fame, seu captiuitate sub durissimę seruitutis iugo de terra, vt dicitur, citò disperijt. Sic sic Dominus visitat, & vindicat, peccata patrum in filios; & securis ad radicem arboris mortiferæ ponitur, ne prauitatis proferat ramos. Sed quia Deus multoties de lapidibus suscitat filios
Luc. 3. Abrahæ, & de spina solet rosas producere, ipso Domino inspirante, duæ filiæ illius supramemorati Milchonis conuersæ sunt ad fidem, Patricij prædicatione. Nominabatur vtraque *Emeria*, dum salutari ablueerentur vnda, quæ sanctè & religiosè vixerunt, & post mortem sepultæ sunt in loco, qui dicitur *Cluainbroin*, & sicut ipse Patricius longè prædixit, multis miraculis claruerunt. Reuersus inde Sanctus ad domum Dichu, diebus deguit ibidem non paucis, atque ad Christianam fidem suscipiendam prædicando, signa & prodigia faciendo profuit populis plurimis.

Maledicit Milchoni, & semini eius.

De sancto Mochna.

CAP. XXXVII.

Fuit quidam bonæ indolis adolescens Mochna nomine, porcos pascens, quem Sanctus Patricius inuenit secus oppidum *Breattan* per illas partes prædicando iter faciens; spiritu reuelante, intelligens illum futurum vas electionis, prædicabat illi viam salutis. Ad vnius verò prædicationis vocem puer credidit, baptismum suscepit, quem Sanctus statim alphabetum docuit; data nihilominus benedictione litteris instruendum tradidit, sicque in viam suam abijt. Adolescens autem vnctione magistra, infra vnius mensis spacium didicit Psalterium, & antequam annus expleretur peruenit ad notitiam sanctarum Scripturarum. Euoluto aliquanto tempore reuertebatur ad præfatum Pagum beatus Patricius, cui occurrit Mochna memoratus. Cum autem consedentes conferrent de cælestibus mutuò, baculus destinatus cælitus, cecidit illorum in medio, cuius caput in sinu Patricij, cuspis iacuit in Mochna gremio. Adgratulans Sanctus de munere misso mirabiliter adolescenti, dixit illi: Noueris fili charissime hoc baculo pastorali, animarum custodiam committendam tibi. Ipso verò recusante, & prætēdente inopiam scientiæ, & imperfectionē ætatis suæ, Sanctus fertur ad illum dixisse. Noli dicere, quia puer ego sum, quoniam ad omnia ad quæ mittet te Dominus, ibis, & quæ mandauerit tibi, in eius nomine loqueris. Per singulos igitur gradus sacros, ordine debito decenter promotum, tandem illum in Episcopum præfato baculo sibi collato cōsecrauit, & *Edrumensi* Ecclesiæ præfecit. Ipse verò in Ecclesia Dei multum verbo & exemplo profecit, virtutibus & signis clarus ad cælestia regna migrauit. Sepultus in Ecclesia sua, in qua Deo dignè ministrauit, crebrisque miraculis coruscans, cum Christo se viuere comprobare consuescit. Baculus memoratus in eadem Ecclesia reseruatur, *baculusque volans* ab Hibernicis nominatur. Et quia Sanctus Patricius virum illum de subulci cura ad pontificatum promouit. Porcus de territorio eius assumptus, annuatim Ecclesiæ Dunensi persolui consueuit.

De obsidibus Dichu liberatis ab Angelo.

CAP. XXXVIII.

Leogarius leoninæ feritatis homo, superbo & insatiabili corde ambulabat in magnis & mirabilibus super se, eo quòd sibi videretur se terram possidere in fortitudine brachij sui, & robore virtutis suæ. Habebat namque omnium magnatum comprouincialium collimitantium regno

gno suo obsides, & ipsius etiam Dichu fœlicis filios penes se habebat, ne quis eorum auderet caput leuare repugnandi, aut calcaneum recalcitrandi contra se. Erat enim Magorum & Aruspicum ardentissimus amator, radicatus & fundatus in Idololatriæ errore; quinimo dura ceruice & indomabili corde ad credendũ & obediendum sanæ doctrinæ. Vt autem agnouit, Dichu cum omni domo sua, cognatione & gente, ad Christum, conuersum, patrijs dijs, imo dæmonijs abrenunciasse, turbabatur animus & oculus eius præ furore iræ, & indignationis suæ. Motus igitur animo, obsides eius modo satis pernicioso præcepit puniri, quia vt siti perirent, prohibuit potum illis ministrari. Pontifex sanctus hoc, spiritu docente didicit, & ipsi Dichu indicauit. Admonuit itaque vt ab eodem Leogario inducias saltem decem dierum peteret, donec ipse Patricius præsentiam suam Regi exhiberet. Petijt ergo homo iuxta viri Dei monita, nec vllatenus vnius diei requiem impetrauit, sed potius prece sua, velut vehementiori flatu, cor vltro succensum, acriori iræ incendio inflãmauit, quod cum ad aures peruenisset Præsulis, ad consueta confugit arma orationis: & ecce nocte sequenti obsidibus incarceratis, angelus Domini apparens, ipsis potum propinauit, sitim illorum sedauit, imo mirabilius extinguendo effugauit. Ab illa hora nulla sitis perpessio illos apprehendit, donec paucis diebus transactis, orante Patricio iterum angelus adueniens, de domo carceris, & de manu inimici eos liberauit. De loco namq; in quo carcerati tenebantur, à Dunensi ciuitate distante, dieta prægrãdi per aëris vasta, sicut olim Habacuc Prophetã, illos transportans, vnum illorum, in loco vbi nunc in Dun ædificata est Ecclesia sancti Patricij, alterum in monticulo vicino, circumcluso palude pelagi, dimisit, & catenas quibus vinculati erant, separatim confregit: vterque verò locus vsque in præsens à catenis cõfractis vocabulum scilicet *Dun dalcathglas* est sortitus.

Dan. vlt.

De sancto Benigno, & Prophetia super eum facta.

CAP. XXXIX.

PROPE erat pascha, dies festus Christianorum, in quo vita mortua, ex mortuis resurgens primitiauit, & probauit resurrectionem mortuorum. Sedit enim sancti Pontificis cordi, hanc diem solemnem, quam Dominus rediuiuis cælicis ciuibus, atque terrigenis fecit exultabilem, in campo *Breagh* specioso, ac spatioso solemnizare, ibidémque Euangelizando regnum Dei, & Baptizando populum acquisitionis, genus electum Christo aggregare. Ascendens in nauem, nauigando deuenit, ad quendam portum præfato campo vicinum, egressúsque ad terram cõmendata naui sua, suo nepoti Sancto Lumano, pernoctandi gratia, in cuiusdam viri venerabilis qui vocabatur *Sesgnen* declinauit domum. Paterfamilias Patricium gratanter hospitio collegit, sperans salutem domui suæ affuturam ex hospite tanto: nec fefellit eum spes sua, quia prædicante Patricio verbum salutis, credens baptizatus est cum omni domo sua. Habebat vir ille filium, quem sanctus vnda salutari abluens, ac nomẽ ei ex re adaptans nominauit Benignum: & verè sicut vocabulo, sic & vita & moribus erat benignus, dilectus Deo & hominibus, in terra & in cælo gloria & honore dignus. Hic sancti Præsulis lateri firmiter adhæsit, nec ab illo auelli vllatenus potuit: cum enim sanctus quieti membra daturus, lecto se recepisset, ille purissimus puer à patre & matre fugiens ad pedes sancti se proiecit, ipsósque ad pectus suum, suis manibus constringens, crebróque deosculans ibidem pausauit. In Crastinum cum sanctus procinctus ad iter, vno pede in sandalibus, altero in terra posito, vehiculum ascenderet, puer pedem illius strictis manibus apprehendit, obsecrans & adiurans ne se derelinqueret. Et cum illum amouere à sancti vestigijs, & secum retinere vellet vterque parens, puer cum fletu & eiulatu magno clamauit dicens: recedite quæso, recedite, dimittite me vt pergam cum meo spirituali patre. Sanctus verò in tenello corde & corpore

deuotionem tantam intuens, in nomine Domini illum benedixit, secum illum leuari in vehiculum iubens, ipsum successorem ministerij sui, sicut & fuit, fore prædixit: Idem namque Benignus in regimine Pontificatus, Primatusque totius Hiberniæ successit sancto Patricio, virtutibus & miraculis clarus requieuit in Domino.

S. Benig. s. Patricij successor.

De igne à Patricio accenso.

CAP. XL.

SANCTUS Episcopus sacratissimo Sabbatho in vigilia paschæ ad locum aptum atque amænũ, Vocabulo *Feartfethin*, in campo prænominato, prǽclaram solemnitatem celebraturus diuertit, ibique iuxta sanctæ Ecclesię consuetudinem de igne benedicto luminaria accendit. Contigit nocte eadem Idololatras, quoddã sublime festum quod dicitur *Rach* frequentare, quod & ipsi in tenebris incedẽtes principi tenebrarum solebant consecrare. Moris erat apud illos vt ignis totus circumcirca extingueretur, nec reaccenderetur ab aliquo in circumiacenti prouincia, nisi prius accensus appareret in aula regia. Rex autem Leogarius in loco dicto ** Teomaria* tunc temporis principali sede totius regni Hiberniæ, cum suis aulicis constitutus, ignem à Sancto Patricio accensum intuebatur, admirabatur, indignabatur, & quis tale quid præsumere audebat, sciscitabatur. Quidam magus inter cæteros affuit, igneque conspecto, quasi vaticinando regi dixit: *nisi hac nocte ignis ille extinctus erit, accensor eius cum suis sequacibus in tota insula principabitur.* Quo audito rex adunans & adducens secum suorum multitudinem, in impetu iræ suæ perrexit ad extinguendum ignem. Duxerat enim ter nouies currus secum, quia fascinatio nugacitatis seducens cor eius, persuaserat ei tali numero vbique prouenire sibi omnem triumphum: Conuertit etiam facies hominum & iumentorum ad læuam Patricij secundum traditionem magorum, credens conatum suum non posse ab illo impediri. Videns Sanctus multitudinem curruum, incepit hunc versum, *Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri inuocabimus.* Cum verò rex appropinquaret ad locum, Magi dissuaserunt Regi accedere ad Patricium, ne videretur præsentia sua honorare, & reuerendo quasi adorare illum. Substitit rex, & maleficis monentibus mittens nuncios Patricio præcepit præsentiam sui exhibere sibi, interdixitque suis omnibus, ne quis assurgeret aduenienti. Præsul peracto diuino officio vocatus adfuit, nullusque ob interdictum regis Sancto assurrexit.

*Teambair.

Psal. 19.

De sancto Herco.

CAP. XLI.

QVIDAM autem Hercus nomine filius *Degba* qui multa de sancto Patricio audiuit, in conspectu omnium assurgens illum honorificè suscepit. S. Præsul ipsum benedixit, vitamque ipsi æternam promisit; ipse autem in Deum credens baptismi gratiam percepit, & vitam virtutibus & signis inclytam ducens, postmodum Episcopus effectus, in ciuitate Slani ad cælestia migrauit.

De mago confracto.

CAP. XLII.

EXstitit quidã magus, regi acceptus atque amicissimus, nominatus in illo loco *Lochu*, loquens nefaria, aduersus Dominum & Christum eius. Artibus namque dementatus dæmoniacis, Deum se esse asseruit, eiusque præstigijs populus perstrictus, perniciosæ doctrinæ peruicaciter adhærens, ipsum quasi numen aliquod coluit. Blasphemabat iugiter viam Domini, & ab Idololatria recedere volentes, satagebat subuertere, vel auertere à fide Iesu Christi. Eodem penè modo aduersabatur S. Patricio, quo Simon magus restitisse legitur Apostolo Petro. Quadam enim vice cum à principibus tenebrarum, ac potestatibus aëreis, huiusmodi de terra in aëra eleuaretur, rex populusque intuerentur illum quasi euntem in cælum. S. Patricius hoc videns, in huncmodum precem fertur fudisse ad Dominũ: Domine Deus omnipotens, tolle Magum istum blasphemum sancti nominis tui de medio, ne in te credentibus, vel credituris vlterius sit impedimẽtum. Nec mora è sub-

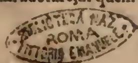
Actor. 8.

limi & inani ad terram demiſſus cum globo niuis, ante pedes viri Dei corruit, capitéque ad ſilicem eliſo, diruptus & confractus expirauit, ſpiritumque ſepeliendum in inferno tradidit.

De liberatione S. Patricij mirifica, ſed terribili.

CAP. XLIII.

REx autem ſuper Magi morte multum moleſtatus, ira totus incanduit, & cum ſuorũ populoſa caterua in ſancti Patricij necem conſurrexit. S. Patricius videns impetum illorum, clara voce pſallendo illum verſiculum inchoauit de Pſalterio, *Exurgat Deus & diſsipentur inimici eius, & fugiant qui*
Pſal.67. *oderunt eum à facie eius.* Dominus autem adiutor & protector ſuorum in ſalutem, ſaluauit ab hac multitudine Patricium in omni domo ſua famulum fidelem, ſic: excitatis enim terribili terræ motu, & horribili tonitruo, ictu etiam fulminis coruſcantis, quoſdam peremit, alios in terram proſtrauit, reliquos in fugam conuertit Dominus. Sic ſic iuxta propheticum eloquium,
Pſal.17. *emiſit Dominus ſagittas ſuas & diſsipauit eos, fulgura multiplicauit & conturbauit*
Iſa.19. *eos.* Miſit enim inter eos ſecundum Iſaiæ præſagium ſpiritum vertiginis, & conuertere fecit idololatras illos, contra ſe ipſos, velut Ægyptios contra Ægyptios: vnuſquiſque enim in alterum irruit, & vir in fratrem ſuum arma conuertit, currus & aſcenſores eorum deiecti ſunt per planitiẽ, & præcipitati, quadraginta nouem viris proſtratis vix cæteri euaſerunt ſemiuiui. Rex autem *ab increpatione Domini, & ab*
Pſal.17 *inſpiratione ſpiritus iræ eius* tremefactus, fugiendo latitabat, tantum cum quatuor viris in quodam conclaui, vt ſe abſconderet à facie furoris Domini. Regina verò pro regis recõſiliatione rogatura, reuerenter acceſſit, genibus flexis ante S. Patricium, ſpondens ſponſum ſuum ad ipſum venturum, & Deum ſuum adoraturum. Sanctus annuit & orauit ad Dominum, & ceſſauit clades, & redijt ſerenum. Rex iuxta condictum, ſed tamen duplici corde ad ſanctum acceſſit, genua flexit, finxit ſe Chriſtum adorare, in quem non credidit. Labijs

etiam iniquis & corde doloſo Præſulem precabatur, vt in craſtinum domum ſuam viſitare dignaretur, ſeque illius monitis & præceptis pariturum pollicebatur. Vir verò Dei licet Domino reuelante non ignoraret iniquitatem, quam peſſimus meditabatur in cubili cordis ſui, confidenter tamẽ habitans in adiutorio altiſſimi acquieuit eius petitioni.

Qualiter Sanctus inſidias mortis euaſerit.

CAP. XLIV.

REx valefaciens Epiſcopo reuertebatur ad propria, varijſque in locis per quæ tranſiturus erat Patricius poſuit inſidias, vt aduenientem priuaret vita: & quidem plures amnes interfluebant, qui in diuerſis locis tranſuadari poterant, quorum ſecus quodlibet vadum abſcondit nouem currus cum funeſtis ſatellitibus, vt ſi ab aliquo euaderet in alium incideret, ſicque nullo modo pertranſiret indemnis. In craſtinum autem Patricius cum octo viris tantum & puero Benigno ſuperius memorato, recto itinere *Teomariam* vbi rex tunc morabatur tendens tranſibat per medium vitæ eius inſidiantium, oculiq; eorum tenebantur ne viderent vel agnoſcerent illum, ipſorum enim obtutibus apparuerunt octo cerui, cum vno hinnulo ſalientes in montibus, tranſilientes colles, aquas tranſuadantes, ſicque ſanctus cum ſuis comitibus Deo protectore euaſit, ſibi mortem machinantes. Ipſe verò ad regiam peruenit vrbem, regemque cum ſuis cænantem inuenit. Ingreſſo Pontifici domum regis nullus cõuiuantium aſſurrexit, excepto quodã poëta regis, nomine *Dubbtacbo*, qui ſurgens ſanctum deuotè ſalutauit, ſeque fieri Chriſtianum ab eo petijt & impetrauit. Credidit *Dubbtachas* diſcumbentium primus in Domino, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam: Baptizatus namque & in fide Chriſti confirmatus, carmina quæ quondam ſtudio floreſcente peregit in laudem falſorum Deorum, iam in vſum meliorem mentem mutans & linguam, poëmata clariora compoſuit in laudem omnipotentis Dei, & ſanctorum eius præconum.

Anglicè Taragh.

De veneno vino immixto.

CAP. XLV.

REx Leogarius sepè nominatus, nequitiæ & fraudulentiæ felle fermentatus, qualiter sanctus euasisset insidias agnoscēs, & admirans, ad alia cōmenta se cōuertit, & quem fortium ferro ferire non valuit, veneno intoxicare voluit. Calicē enim suum per manum malefici cui nomen *Lugaich Mael*, assidenti Patricio ad potandum porrexit, in quem idem satelles Sathanæ de assensu regis vino venenum immiscens, Patricio propinauit. Vir verò Domini calicē accipiens, & nomen Domini inuocans: illum inclinauit & quidquid in potu pestiferum positum fuit, in volam propriam absque reliqui liquoris admixtione refudit: impresso denique crucis signaculo, residuum benedixit, & ad magi venefici confusionem, & omnium assidentium admirationem, ex eo bibens nullam lęsionem aut molestiam penitus sensit.

De *niue Fantastica.*

CAP. XLVI.

RVBORE ergo perfusus imo cōfusus Magus magis doluit, & ne victus videretur, ad facienda signa de cœlo Patriciū prouocauit. Sancto respondente Episcopo, se nolle quippiam diuinæ voluntati aduersum attentare: Magus maleficiis suis fines illos & confinia frigidissima respersit niue, & incolas afflixit frigore. Instabat Sanctus antistes admonēs & angarians, vt magus amoueret à terra niuem & frigus ab hominibus: ille compulsus confitebatur publicè, se nullatenus id actitare posse vsque in crastinum suis artibus. Ex ore ergo tuo, inquit Sanctus te iudico homo nequam, & conuinco artificem mali, ministrum diaboli esse, qui malum tantummodo potest inferre, bonum verò nulli conferre. Eleuata deinde manu sacrata sacerdos sanctissimus, campum & circūiacentia loca candentia niue in nomine S. Trinitatis benedixit, totaque nix vtpote fantastica, quæ nec liquescere consueto more videbatur, confestim euanuit. Admirabantur vniuersi, confitentes & clamantes operantem in Patricio manum Domini, detestantesque delusoria opera Magi.

De tenebris effugatis.

CAP. XLVII.

ALEFICVS videns vilescere & vilipendi vires artis suæ, loca quę prius niue dealbauit, iterum incantationibus suis palpabili tenebrarum densitate inducta, eadem obtexit. Timor & tremor venerunt super homines illos quos texerunt, vel tunc *Psal. 54.* saltē tenebræ, experti inquantum à meræ & veræ fidei caligabāt claritate. Nec mirandū si alieni ab agnitione veræ lucis, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc *Io. 1.* mundum, magicis tenebris potuerunt obuolui, qui corde cæco credendo ac obsequendo adhæserunt tenebrarum principi. Conuenit iterato modo Patricius maleficum super expulsione caliginis, sicut antea super amotione niuis: sed replicauit ille, asserēdo eadēquæ prius. Effudit ergo orationem deuotam filius lucis ad candorem lucis æternæ, Solis iustitiæ, statimque exoriente ac radiante materiali sole, effugatæ sunt tenebræ. Populus ergo gentium illarum, qui sedebat in tenebris iam videns lu- *Isa. 9.* cem magnam, acclamando gratiarum actiones summæ luci, ac laudum præconia, personabat, Patriciumque præconem perennis lucis magnificabat.

De *Mago & eius veste combustis, & puero Benigno, & casula Patricij obseruatis.*

CAP. XLVIII.

AGVS autem sæpedictus *Lugbaidh Mael* nomine, lucis malignus eliminator, magis diligens tenebras quam lucem, in artificijs tenebrarum tenebrescens, obstinatè in malitia

malitia sua perseuerabat & adhuc contentiosè agens sua dogmata praua atque peruersa præeminere & prævalere Patricij doctrinæ affirmabat. At rex verebatur opera Magi sic esse subuersa, quandam ex ipsis examinationem experiendam proponens dixit vtrique: libri vestri mergantur in aqua, & quorum deleta vel obliterata fuerit scriptura, prædicationis eius despiciatur doctrina: in codicibus verò cuius nulla comparuerit obliteratio, eius deuotè suscipiatur ac firmetur prædicatio. Annuit sententiæ regis, Patricius, sed contradicebat Magus, affirmabat enim Patricium elementum aquæ pro Deo colere, eo quòd credentes baptizasset aqua in nomine Dei sui. Rex iterum examinationis modum mutans iudicauit vtriusque codices mittendos in igne, & cuius libri permansissent illæsi, ipsius ab omnibus acquiescendum esse doctrinæ. Sanctus autem huic definitiuæ sententiæ, ac conditioni assensum præbuit, sed Magus diffidens de se penitus non acquieuit, dicebat enim Patriciũ, nũc aquã, nunc ignem, versa vice colere, & idcirco vtrumque elementum sibi propitium habere. Respondit Patricius, se nullum elementum adorare, sed omnium elementorum conditorem colere. Cum ergo in congregata concione contentio cresceret, claudicante populo in vtramlibet partem, Domino inspirante, ad discernendam lucẽ veræ fidei à tenebris idololatriæ, veritatem sanæ doctrinæ, à vanitate magicæ leuitatis, nouum genus per ignem excogitatur & exquiritur probationis. Omnium ergo communi consilio, consentiente etiam vtroque, videlicet Patricio atque Malefico, domus noua, nouo construitur modo, cuius vna medietas ex viridi robore, altera ex arida materia ac cariosa ædificatur, duos itaq; vinctis manibus & pedibus ex opposito positos, Benignum scilicet præfatum puerum Patricij, veste Magi indutum in parte domus arida, Magumque in viridi indutum casula S. Patricij statuerunt, igne apposito domum incenderunt. Res mira & valde inusitata; ignis insurgens sæuiendo Magum cum parte domus viridi in qua stetit vsque ad cineres combussit, & in casula S. Patricij qua amiciebatur nullum adustionis vel corruptionis vestigium apparuit, puerum vero benedictum Benignum stantẽ è contra cum parte arida domus, igni omnino non tetigit, nec quicquam molestiæ intulit, sed vestẽ Magi qua induebatur consumendo in fauillam redegit. Ecce in hoc signo insigni, in igne patrato, duplicato modo miracula iterantur, quæ canonicis codicibus inscripta leguntur; sicut quondam in tribus pueris camino Chaldaico iniectis, ignis vim suam ob illorum comburenda vincula, ipsis illæsis exercuit, sic Magum cum parte domus viridi casula Patricij illæsa, vestemque malefici puero cum cariosa parte domus intacta incinerauit. *Dan. 3.*

De multis à terra absorptis, & cæteris ad Deum conuersis.

CAP. XLIX.

INDVRATVM est cor regis Leogarij, sicut quondam Pharaonis coram Moyse erga mandata Domini. Non enim tot licet signis exhibitis timuit exacerbare Deum excelsum, & exasperare seruum eius Patricium. Neronem namq; nouum, etsi alterum, sed non alteratum repræsentans seipsum, ob vlciscendam mortem malefici, ex suis plures parauit in Patricij iugulum. Et quia secundum scripturæ sacræ testimonium, *Rex iniquus omnes ministros habet impios*, de satellitibus ipsius sese plurimi præbuerunt ad tale sacrilegium perpetrandum accliues, spontaneos, & expeditos. Sed Deus omnipotens suorum protector potentissimus ac propugnator, armauit zelum creaturæ contra insensatos idololatras illos, & antequam conatum suum producerent ad effectum, de terra delens disperdidit illos. Aperta est enim terra Domino vindicante, & deglutiuit eos aliosq; quamplures de populo Teamhrach illis consentientes, dilatauitque infernus, sicut scriptum est, os suum & absorbuit eos velut viuentes. Reliqui verò horum superstites, ac omnes terræ illius habitatores, hæc videntes vel agnoscentes, timore horribili perterriti obstupuerunt, & ne pœna pari plecterentur, credentes in Christum, ad baptismum conuolarunt. Tremebundus autem Rex, prouolutus pedibus S. Patricij veniam postulauit, seque in posterum præ-

Exod 1. *Prou. 29.*

ceptis illius in cunctis obtemperaturum promisit. Pius igitur pater, quod in se commisit, clementer illi indulsit, & licet diu de fide Domini Iesu illum instruxisset, ad subeundum salutare lauachrum inducere non potuit. Sanctus autem dimisit illum sibi, vt libero vtens arbitrio iret in adinuentionibus cordis sui, ne videretur ab ipso ad fidem compelli; tamen de illo & posteris eius intus spiritu reuelante, quod agnouit ipsi aduenturum palam prædixit. *Quia*, inquit, *doctrinæ meæ semper restitisti, meque supra modum affligere non cessasti, insuper & in omnium creatorem credere contempsisti, filius quidem mortis es, & cum cæteris, imo præ cunctis tuis participibus, pænis perpetuis in præsenti perire iure deberes, sed quoniam humiliter ad me veniens veniam petisti, & instar regis Achab coram Deo meo te humiliasti, non inducet tibi Dominus malum statim quod promeruisti; veruntamen nullus de semine tuo post te in solium tuum surget, sed fratri tuo minori in Deum meum credituro, & semini eius in generationes sæculorum seruiet*. Regina verò in Christum credidit, & à sancto Patricio baptizata & benedicta, sancto fine in Domino requieuit. Patricius verò profectus prædicabat cum suis per vniuersam regionem, credentes baptizans in nomine S. Trinitatis, Deo cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Patric. maladicit Leogario & semini eius.

3. Reg. 21.

Mar. 16.

De Sororibus & nepotibus S. Patricij.

CAP. L.

Erant tres sorores S. Patricio memorabiles in sanctitate & iustitia, Domino placentes: harum fuerunt nomina, Lupita, Tygridia, & Darercha. Tygridia fœlici fœcunditate ditata, fructus optimos protulit, quia septemdecim filios & quinque filias edidit; Omnes mares magni meriti Pontifices sanctissimi, sacerdotes optimi, & monachi fuerunt, fœminæ verò sanctimoniales effectæ, in magna sanctitate dies consummauerunt; Episcoporum nomina, Brochadius, Brochanus, Mogenochus, & Lumanus fuerunt, qui cum S. Patricio auunculo suo de Britannijs in Hiberniam venientes, & in agro Dominico strenuè collaborantes, messem multam ad horrea cælestia transmittenda collegerunt. Darercha verò sororum vltima, mater erat Episcoporum sanctorum Mel, Moch, & Munis, quorum pater dicebatur Conis. Hi similiter in prædicatione, & itinere B. Patricium comitabantur & in locis diuersis Pontificalem dignitatem sortiebantur. Verè generatio istarum apparet benedicta iuxta sacri seriem eloquij, & hæreditas sancta nepotes S. Patricij.

Eccl. 44.

Qualiter S. Lumanus nauigauerit contra fluuium & ventum contrarium.

CAP. LI.

Sanctvs Patricius de partibus Vlidiæ nauigio transuectus, in Midiæ finibus ad ostium *Boinn* applicuit inter barbaros & idololatras, nauem suam cum armamentis eius S. Lumano nepoti suo custodiendam commisit, iniunxit enim illi vt saltem quadraginta diebus in illis partibus commorando, istam obedientiam sustineret, dum ipse ad vlteriora interim regionis loca ad prædicandum pergeret. Lumanus verò lucis manens nuntius, spe martyrij obtinendi factus obediens, iniunctum sibi dierum spatium ibidem demoratus duplicabat, quod nullus sociorum eius facere capiti suo timens audebat. Ipse verò filius obedientiæ non est frustratus à fructu mercedis suæ in hac parte. Dum enim semen obedientiæ suscipiens, patientiæ fructum in se protulit, diuini verbi semine fœcundare terras alienas ad proferendos fidei flores fructusque iustitiæ producere promeruit; & quantò deuotius obediebat patri spirituali, tantò mirabilius elementa obtemperabant ei. Expletis namque dierum duobus quadragenarijs, cùm fatigatus esset diutina expectatione super reditu S. Patricij, quadam die flabris ventorum vehementius ex opposito spirantibus, armamenta nauis explicuit, & feruens fide fidensque de S. Patricij meritis, ipsius auctoritate naui quatenus se transueheret ad locum sibi congruum præcepit. O signum hactenus inauditum & incompertum, nauis nemine gubernante

bernante contra fluuium & ventum ad votum viri Dei velificauit, & ab ostio *Boinn* fluminis vsque ad *Athtrym* cursu prospero illum transuexit: Ipse verò nauem ob merita Patricij vexit aduersus auræ flatum absque remigio in flumine contrario, qui quondam fluenta Iordanis conuertens retrorsum, in aluei proprij fontem retorsit, cursu retrogrado.

nunc Trim.

Iosue 30.

De Forkerno, & parentibus eius conuersis & baptizatis.

CAP. LII.

APPULSUS S. Lumanus secus oppidum Athtrym superius nominatum; prius filium cuiusdam optimatis ibidem dominantis, vocabulo Forkernum, ad se dum recitaret Euangelium, venientem, deinde matrem eius Britonissam natione, ad vltimum patrem ipsius, Fethleminum nomine, ad Christum conuertit, & in fonte, quem in oculis eorum de terra precibus produxit, illos & alios multos baptizauit. His itaque gestis Sanctus Sacerdos xxv. anno ante fundationem Ardmachiæ ibidem exstruxit Ecclesiam, cui dotandæ, ditandæque Fethleminus fidelis famulus Christi effectus, Athtrym & Midiam cum prædijs multis, &pertinentijs suis, solemni donatione contulit. Ipse verò trans amnem secedēs, mansionem sibi ac suis fecit, diesque suos in bonum consummauit. Lumanus in Ecclesia præfata Pontifex factus, Forkernum neophitum suum literis imbuendum tradidit, &in breui sufficienter literatum ad Sacerdotium promouit. Approximante die sui exitus de corpore, cum Forkerno præfato profectus est ad fratrem suum Brocadium, præcepitque Forkerno in virtute obedientiæ, vt Ecclesiæ, cui præerat, regimen susciperet post ipsius decessum. Ipso verò recusante, &allegante non esse rationi, seu iustitiæ consentaneum, vt in Ecclesia vel allodia Patris sui regimen susciperet animarum, ne videretur hęreditate possidere Domini sanctuarium. Iterato pater & pastor præcepto perstrinxit illum. Quid plura? Benedicere noluit illum, donec huic oneri suscipiendo præberet assensum. Sancto denique Lumano ex hac luce ad luciferæ patriæ perpetuam mansionem migrante Forkernus Ecclesiæ præscriptæ iniunctam sibi curam suscipiens, tribus tantummodo diebus illi præfuit, ac deinde cuidam peregrino, genere Britanno, Cathladio nomine, regimen illius commisit. Sic profecto vir Dei Patris sui præceptum adimpleuit, & ne cæteris daret exemplum vendicandi ius aliquod in Ecclesijs, aut hæreditate parentum, omnimodè vitare curauit. Huius tamen Ecclesiæ cuncta prædia, de assensu principum, à S. Lumano beato Patricio, eiusque successoribus sunt collata, & ad ius Ardmachanæ spectant Ecclesiæ in perpetuum possidenda.

Antiquitas Ecclesiæ Trimensis.

De Prophetia S. Patricij super Coyrbre, & sterilitate fluuij.

CAP. LIII.

ERANT regi Leogario filio Neyll duo fratres, quorum prior natu vocabatur Coyrbre, crudelitate, & incredulitate similis illi, si tamen in regione illa inuentus est similis illi, qui contemneret & condemnaret legem excelsi. Alter adolescentior dicebatur Conallus, nihil amplius contrahens de generatione sua, quàm quod piscis de pelago, vel rosa de spina. Ad præfatum autem Coyrbre conuertēdum, qui tunc manebat in loco agonis regalis vocabulo *Taillten* profectus Patricius, prædicauit veritatem fidei Catholicæ tentans, si quo modo posset de lapide illo suscitare filium Abrahæ; ipse verò cordis Adamantini ad credendum effectus, prædicanti sibi salutem machinabatur mortem; in medio etiam fluuij proximi flagellauit famulos S. Patricij; sciens enim sanctus Patricius hominem in errore suo obstinatum, & à Deo reprobatum, vocitans inimicum Dei prophetando dixit ad illum. Quoniam iugum Christi cœlestis regis, cui seruire regnare est, gestare recusasti, nullus de posteris stirpis tuæ obtinebit Thronum regni tui, sed perpetua seruitute subiugabitur semini iunioris germani tui Conalli: hoc autem erit tibi signum, quod implebit Dominus verbum, quod locutus est per os meum. Fluuius vicinus mansioni tuæ, in quo tam crudeliter cæcidisti famulos meos, qui præ abundantia piscium

Laus Conalli.

pascere te tuosque consuescit, ab hodierna die vsque in æuum piscem non procreabit. Verbum ergo viri Dei fixum stetit, quia tota posteritas eius semini Conalli fratris sui, sceptrum regni obtinenti seruiuit, & fluuius ille Seyle vocatus, vsque in præsens pisce caruit.

De Conallo, & Prophetia S. Patricij super eo.

CAP. LIV.

RELINQVENS S. Patricius filios iræ ac tenebrarum in cæcitate cordis, & profundo sui erroris, diuertit ad Conallum supra memoratum, futurum filium veritatis. Ipse verò S. Patricium sicut angelum pacis & lucis lętabundus, & laudans suscepit, eiusque salutiferæ prædicationi aures audiendi aperiens, credidit, & per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti Christo incorporari meruit. Quo in facto euidenter edocemur, figulum cœlestem ex vna massa quædam vasa secundum velle suum posse formare in iram & contumeliam, quædam in honorem & gratiam. Confortatus Conallus confirmatusque in Catholica veritate totam mansionem suam cum fundo ipsius & prædio, S. Patricio obtulit, & vt inibi ad dilatandam Christianitatem, ciuitatem sibi, suisque construeret, crebris precibus efflagitauit: ipse verò asseruit se velle aliud habitaculum sibi ædificare in confinio ciuitatis suæ. Sanctus præsul neophiti sui tantæ charitati congratulans, ne ipsius preces spreuisse videretur, ciuitatem, quæ nunc dicitur* *Dombnach Padruig*, id est, ciuitas Patricij ædificauit, & habitaculum Conallo, quod nunc nuncupatur * *Rathyrtair* tactu baculi sui designauit. Sanctus illum deinde benedixit in nomine Domini, & inter cætera quæ ei ventura erant, ore præsago prædixit; Faustum & fœlix erit habitaculum istud, multique fœliciter in eo morabuntur, nec in eo alicuius hominis, nisi vnius tantum sanguis effundetur; Benedicens benedicet tibi Dominus, & firmabit tibi solium tuum, multiplicabit imperium, semenque fratrum tuorum seruiet semini tuo in sæculum. Omnia ista, quæ Sanctus protulit ore prophetico, non sunt frustrata ab euentu & effectu suo.

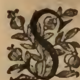
Ecclesia in Comitatu Dungallensi.

Patricius Iacob spiritualis benedicit Conallo Iuda spirituali, & semini eius vsq; in sæculum.

Gen. 49.

De altari S. Patricij.

CAP. LV.

Edit cordi S. Patricij Connactiam regionem visitare, & præcipuè propter oraculum sibi quondam in somnis factum, quo inuitaretur ab infantulis, vteris matrum illius regionis inclusis; patriotis illis regnum Dei optabat euangelizare. Proposuit postea circuire totam insulam, & perambulare eam, vt ad Christum conuerteret eam: Sanctus ad iter procinctus, Conallum charissimum suum benedictione muniuit, & in sui memoriã in ciuitate * præscripta, quasi quoddam pignus sanctitatis suæ, altare suum lapideum ad salutem languẽtibus conferendam, signorum effectiuum reliquit; Cumque iter arriperet, altare illud sequens illum egrediebatur, nec alicuius hominis oculis perceptibile fuit à quo portabatur, sed (vt reor) eius potentia atque virtute, lapis ille post Patricium portabatur in via, cuius nutu de Iudæa in Chaldęam transuectus est *Habacuc* Propheta. Vt enim lapis ille angularis, scilicet Christus, cunctis ostẽderet Patricij sanctitatem, absque humana manu ferri fecit illum sanctum lapidem. Respiciens Antistes sanctus, altare modo tam miraculoso post se gestari, exultabat in Domino, reuersusque collocauit illud in loco idoneo. Ab illo ergo die vsque in præsens fixum perstitit, sed miraculis coruscare non destitit, ac si virtus Patricij mansisset in eo, aut manasset ex eo.

Dombnach Padruig.

Dan. vltimo.

De Simulachris cœlitus comminutis, & fonte de terra producto.

CAP. LVI.

Ex Leogarius dæmonum deditus culturæ, cum plurima parte populi placere sibi satagente adorabat quoddam Idolum ex auro & argento magnificè coopertum, & in campo, cui nomen *Maghsleidh* erat erectum. No-

minabatur enim *Ceancroithi*, id eſt, caput omnium Deorum, eò quod reſponſa dare putabatur à populo ſtulto & inſipiente qui colebat illud. Circumſteterunt etiam idem ſimulachrum xij. deiculi ærei, quaſi ſubiecti eidem & accliues. Diuertit ſe ſanctus Patricius ad locum illum, vt ſubuerteret ſimulachrum illud, & prædicatione ſancta eius cultores ad Creatoris culturam conuerteret. Sed cum prædicando, ſeu ſigna faciendo parum proficeret, nec idololatras reuocaret à radicata in illorum pectoribus dementia, ad orationis conſueta confugit arma. Cùm ergo de vicino colle conſpiciens Idolum, & ob illius euerſionem puras manus in oratione protenderet ad Dominum, & contra illud minando eleuaſſet Ieſu baculum, ſubitò Dei virtute corruit in latus ſiniſtrum, defluxitque ab eo totum aurum & argentum penitus comminutum & in puluerem redactum; videbatur etiam in duro lapide, baculi velut effigiati veſtigium, licet non tetigiſſet illum, ac ſi molli ceræ vel butyro fuiſſet impreſſum: Cunctos etiam circum erectos deiculos vſque ad collum abſorbuit terra, eorumque capita extant adhuc ex humo prominentia. Sic, ſic, quod nō valuit vis humana, effecerat potentia diuina. Plures, videntes quod acciderat, in Deum viuum, & verum crediderunt, & conſequenter baptizati (ſecundum Apoſtolum) Chriſtum induerunt. Gal. 3. In illo loco fontem optimum S. Patricius de terra prece produxit, in quo plures poſtmodum baptizauit.

De tenebris exterminatis.

CAP. LVII.

SAnctus, ſimulacris ſubuerſis, viam quò propoſuerat, carpebat, famâque ſanctitatis eius præuolans, præſentiam eius prænuntiabat. Cum autem appropinquaret Connactiæ finibus, duo Magi filij Neyll, in illis locis degentes, quorum vnus vocabatur *Mael*, alter *Cabhlait*, audierunt aduentum eius: erant ambo dominio dæmoniorum mancipati, non minus maleficiorum exercitijs, quàm natiuæ generationis germine germani; hi maleficijs ſuis, denſiſſimis tenebris totam regionem obuoluerant continuatis per triduum, quibus ſe poſſe Patricio in fines illos, intercludere autumabant, ingreſſum. Filius autem lucis in cuius corde indeciduus Lucifer iugiter lucebat, dum cor, manus, & linguam orando extolleret in cælum, ac ſacris ieiunijs maceraret innocentiſſimum corpus ſuum, magicis tenebris per regionem illam ſparſis, Solis emergentibus luciſluis radijs, induxit exterminium: ipſe liberum in Connactiam nactus introitum, & tranſitum, omni niſu aperire ſatagebat indignis veritatis hoſtibus fidei oſtium.

De virginibus ad cælum migrantibus.

CAP. LVIII.

FVERVNT ſæpius memorato Leogario Regi duæ filiæ, velut de roſeto exortæ roſæ, *Ethne* rufa, & *Fedella* alba vocatæ, & à præfatis Magis nutritæ, & educatæ, quæ cùm die quadam manè, orto iam Sole veniſſent, lauandi gratia, ad quendam fontem perſpicuum, repererunt ſuper eiuſdem fontis marginē, cum aliis ſanctis Sacerdotibus, & viris, actu ac habitu religioſis, ſedentem Patricium: intuentes enim ſingulorum vultum & habitum, admiratione ſumma percellebantur, de genere & loco manſionis illorum diligenter ſciſcitantes, phantaſmata eos eſſe opinabantur. Sanctus Patricius admonuit illas potius in Deum ſuum credere, quàm de loco habitationis illorum, & genere ſolicitè inquirere. Puellæ verò de Deo certiora cupientes, inſtantius de illius potentia, diuitiis, & gloria perſiſtebant inquirentes. Sanctus verò docebat eas de fide Catholica, affirmans veris aſſertionibus Deum cœli, & terræ, maris, & omnium quæ in eis ſunt, eſſe plaſmatorem, & rectorem; & habere filium ſibi coæternum, coæuum, & conſubſtantialem, vbique regnantem, omnia regentem, omnia poſſidentem: promiſit etiam eis, pro terreno regno & tranſitorio, cæleſte & æternum regnum commutandum, aſſerens ipſas, ſi ſuis acquieuiſſent monitis ſiue conſiliis, cum Rege cæleſti contracturas caſtum & indiſſolubile coniugium. Cúmque multa in hunc modum

diuinæ doctrinæ verbis persuasibilibus prædicaret pastor egregius, puellæ in Christum crediderunt, & ab ipso in eodem fonte baptizatæ sunt. Christianæ igitur effectę rogauerunt Patricium sanctum, secundum promissum suum, sibi faciem Christi sponsi earum ostendere. Ad quas sanctus: oportet vos prius carnem & sanguinem sponsi vestri, ore cordis, & corporis deuotè sumere, vt tam vitali viatico vegetatæ, morte degustata, de hoc mundo immundo, ad eius thalamun stelliferum possitis transire. Virgines verò verbo viri Dei fidem accommodantes sacram Eucharistiam deuotè postulauerunt, & acceperunt, statimque obdormientes in Domino, ex mundis corporum habitaculis egressæ, ad cælestis sponsi nuptias peruenerunt. Accurrentes autem amici, & cognati earum, planxerunt illas iuxta consuetudinem patriæ, per triduum; sicque recondiderunt illas sacras exuuias in ventre matris omnium. Illo in loco extructa est Ecclesia, quam sibi collatam possidet sedes Ardmachana. Duo verò prænominati Magi, qui illas nutrierant, super illarum morte molestati, sanctum virum verbis valdè asperis & amaris aggressi sunt: sed Patricio Dauidicam cytharam tangente, & Euangelizante illis regnum Dei, cõuersi ad fidem in Christo baptizati sunt.

Antiquitas praecepti sumendi caeleste viaticum ante mortem.

Ius Ecclesiæ Ardmachanæ.

De Mago fulmine percusso, & duodecim millibus hominum ad Christum conuersis.

CAP. LIX.

POST hoc, magnum & solemne solemni in loco à comprouincialibus in vnum congregatis celebrabatur concilium, cui intererant septem filij *Amblaich*, viri genere, dignitate, diuitijs, ac potentia præclari, cum copiosa caterua suorum, secum astantium. Sanctus autem, vt in multitudine multos Christo lucrifaceret, se in medium cœtus contulit, & ad sectionem, & succisionem idololatriæ, arma spiritualia potentia Dei arripuit. Cumque inclytus prædicator euaginasset gladium spiritus, in dæmonum perniciem, & hominum salutem; quidam Magus *Rochait* nomine, surgens in medio, omni annisu conabatur Patriciũ tollere de medio. Sed ne scelerati hominis conatus, in sceleratiorem prorumperet actum, omnipotentis manus, misso desuper igne, consumpsit Gehennæ filium, fulminatum in conspectu omnium. Viso ergo tanto, tamque mirifico miraculo, & terrifico, septem filij *Amblaich* cum duodecim millibus hominum in Christum credentes baptizati sunt, & in fide Catholica, quam susceperant, fideliter, firmiterque permanserunt. Duæ etiam filiæ cuiusdam nobilis *Gleranni* nomine, quæ materna aluo inclusæ sanctum Patricium inuocasse dicebantur, cum cæteris conuersæ ad Christum, in ipso baptizabantur. Hæ postmodum sanctè & religiosè viuentes, sancto fine in Domino quieuerunt, & post mortem crebris signis sese sedes cum sanctis in cœlestibus accepisse docuerunt. Sanctus etiam Patricius præfecit huic populo conuerso nouiter ad Christum magistrum *Mancenum*, virum religiosum & optimè in scripturis sanctis exercitatum.

De altero Mago, quem terrà deuorauit.

CAP. LX.

EDIT Dominus sancto Patricio contra Magos forte certamen & frequens, vt vinceret & sciret, quoniam omnium potentior est sapientia, in cuius nomine contrita & euacuata sunt eorum cuncta conamina. Sicut enim Iannes & Mambres (secundum Apostolum) restiterunt Moysi, sic Patricio perplures malefici. Altero namque die, in loco concilij supra memorati, Sathana instigante maleficus accessit alter, non alteratus à malefici, in sanctum Pontificem, vt illum morti traderet consimili insurgens insania. Sed dextera Domini magnificata est in fortitudine, quæ priorem percussit inimicum nominis sui consumptorio igne, istum sequentem accessu & excessu in multitudine non minoris potentiæ deleuit à facie terræ. Terra namque dehiscens, aperuit os suum, & Magum illum, qui se maleficijs multoties multimodis maculauerat, in sese concludens demersit in abyssum.

2. Tim. 3. Exod. 7.

De tertio mago ad aures demerso, & iterum eleuato.

CAP. LXI.

EXitialem exitum præfati malefici cernens carne, & secta illius germanus ingemuit, & qui fratri pereunti occurrere atque succurrere non valuit, fraternam necē in Patricium velut ipsius interfectorem vindicare voluit. Efferatus ergo in eum, nitebatur ei mortē inferre. Sed Domino pro patricio pugnāte ipsumMagū vsq; ad aures absorbuit hiatus terræ. Exclamās homo, ab humo totus penè absorptus, à Sancto veniam postulauit, seque in Christum crediturum, & doctrinæ S. Patricij pariturum promisit. Bonus pastor Patricius misericordia motus, pro eo preces fudit ad Deum, & continuò tellus euomens emisit, & eleuauit eum. Miser ergo ille misericorditer liberatus, liberatori gratias egit, credensque in Christum, baptismi gratiam percepit. Sic, sic Dominus diuidens inter lucem ac tenebras, quosdam incorrigibiles & obstinatos in malo districtius damnat, quosdam ad misericordiam fugientes misericorditer saluat.

De saxo à Sancto eleuato.

CAP. LXII.

PRæteriens S. Patricius quadam die vidit adunatam hominum multitudinem, vt amouerent à loco quendam lapidem prægrandem: diu in tali opere, sed frustrà, desudabant, quia conamine casso, velut viribus eneruati, & fatigati, illum eleuare, vel erigere non præualebant. Accessit Antistes almus ad locum, laudabilis latomus templi videlicet, Dei viui ædificandi in Domino, factâque oratione, ac datâ benedictione, solus saxum illud ingens, quod à centum viris actitari non potuit, amouit, erexit, leuauit, ac locauit in loco apto. Homines verò illi, illud opus mirabile admirabantur, & ad Deum sancti Patricij conuertebantur credendo, & qui hactenus habentes corda lapidea lapides colebant, huius lapidis à sancto leuati occasione, in lapidem viuum pretiosum, angularem, electum, positum in fundamentis Sion, credebant: Hunc lapidem ipsi diu reprobauerant, sed iam tanquam lapides viui, fidei, Catholicæ cæmēto conglutinati, sacra doctrina secti, atque politi, & baptismo abluti, in templum sanctum in Domino crescebant.

Isa. 28.
Psal. 117.

De resuscitatione duarum fœminarum à morte.

CAP. LXIII.

VBicumque vir Domini Patricius prædicando proficiscebatur, labia eius disseminabant scientiam salutarem, augebatúrque numerus credentium in Domino de die in diem. Dominus namque cooperans fideli famulo suo sequentibus signis, ipsius confirmabat sermonem, quia ipse non adulterans verbum Dei, prædicando, seu signa faciendo, non suam propriam, sed vbique Domini sui gloriam quæsiuit, & laudem. Quodam quoque die profectus in prædicatione, ad locum quendam vocabulo *Fearta* deuenit, vbi in cuiusdam collis rotunda superficie, mulieres duas mortuas atque sepultas inuenit. Homo verò Dei ad tumulum accedens, amoueri aggerem terræ fecit, & inuocato Christi nomine, funeratas resuscitauit. Resuscitatæ verò Idola vana, & Deos dæmonia clamantes, Christum verum Deum esse, in conspectu præsentium asseruerunt, & in nomine ipsius baptizari se petiērunt quod & impetrarunt. Omnes ergo astantes Deum glorificauerunt, & eius fidem & baptismum deuotè susceperunt. Sic profectus Pontifex sanctissimus, duas mortuas in carne viuificauit à duplici morte, earumque resurrectio corporalis multos resurgere fecit à morte animæ.

Mar. vlt.

De duabus fœminis prægnantibus à morte cum prole resuscitatis.

CAP. LXIV.

ERat quædam in illis finibus fœmina *Fidelina* nuncupata, fidei Christianæ ignara: hæc autem prægnans, in vtero filium habuit, sed instante partu, ac deficiente vir-

tute pariendi animam exhalauit. Sed sicut
Math. 5. *non potest ciuitas abscondi supra montem posita*, nec lucerna supra candelabrum eleuata, nec horti aromatici suauis fragrantia, sic licet latere volentis, nec Patris Patricij latet præsentia. Virtus enim de illo exiens multos male habentes ad se trahebat, & odor vnguentorum eius plures post se currentes faciebat; horum itaque gratia, defunctæ mulieris amici attracti, cadauer ei⁹ exanime ad S. Patricium attulerunt, &, vt virtutem, quam in prioribus exhibuerat, in hac etiam posteriori iteraret, lachrymosis precibus petierunt. Vir Deo plenus, protinus se in orationem dedit, defunctámq; ad vitales auras reduxit; vitæ verò restitutâ parit filium, & tempore competenti post puerperium vnà cum prole suscepit baptismum: Vtérque ergo ab vtriusque hominis morte viuificatur per Patricium coram populo; *Et*
Luc. 18. *omnis plebs vt vidit*, credidit, & *dedit laudem Deo*. De gloria cœlesti, & pœna infernali; quas vidit defuncta enarrauit, eiusque testimonium credibile factum nimis, multa millia ad Christum conuertit. Eodem modo post paululum mulierem alteram prægnantem, & defunctam, resuscitando, & vnà cum prole baptizando, iterauit hoc signum.

De Ecclesia ex limo terræ constructa.

CAP. LXV.

Circuibat sanctus Patricius fines Connactiæ, disseminans verbum Dei per vniuersam regionem, nec cessauit à prædicatione, & signorum operatione, donec illius incolæ conuerterentur ad christicolarum religionem. Pluribus in locis Ecclesias construxit, Sacerdotes & cæteros Ecclesiasticos ministros ad regimen animarum, ac diuinum officium peragendum in illis constituit. Cum verò consueto daret operi intellectum, venit in quãdam planitiem situ & amœnitate aptam Ecclesiæ ædificandæ, sed lignorum & lapidum expertem. Sylua namque longo interstitio à loco distabat, & lapidicina non inueniebatur in partibus illis, vel si reperiretur vspiam, operandi de eo vsus defuit indigenis. Sacerdos Christi præmissa oratione, vt creditur, cœlitus adiutus, ædificauit Ecclesiam ibidem tantummodo de limo terræ, tunc temporis perpulchro factam scemate, atque diuina præditam virtute. Nullo namque vento, gelu, grandine, pluuia aut aëris aliqua inclementia deteriorari dignoscitur, sed ab illo tẽpore vsque in præsens, in eodem statu permanere perspicitur. Sedes Sancti Patricij prope ipsam Ecclesiam, in qua prædicans residere solebat, ostenditur, multáque miracula mirificantia S. Patricium inibi claruisse referuntur.

De duobus fluminibus, videlicet Dubh & Drobhaois.

CAP. LXVI.

Dvo Flumina in partibus illis esse memorantur quorũ vnum *Dubh*, alterum *Drobhaois* nominatur; consueuit vnum illorum *Dubh*, videlicet, piscibus abundare, alterum verò nullum piscem procreare. S. Patricius transiens secus ripam amnis piscosi, rogabat piscatores, ex copiosa multitudine, quam ceperant, sibi aliquod beneficium impertiri. Piscatores charitate carentes charissimum Domini Patricium dimiserunt vacuum, piscem penitus ei denegantes. Deus autem author & amator charitatis, contractis corde, congelatisque auaritia, consuetæ copiæ piscationis emolumentũ subtrahens, flumen illud perpetua productione piscium euacuauit; & alterum vsque sterile tunc, scilicet *Drobhaois*, copiosa fœcunditate deinceps ditauit. Est enim fluuius iste, sicut cæteris fœcundior, sic eius aqua cunctis aquis in Hibernia clarior. Ex qua re sapiens quilibet potest pensare, qua charitate colligere debeat vnusquisque membra Christi, & amicos Dei suscipere, atque beneficiis sustentare. Quidquid enim honoris, seu beneficij illis impenditur, Christo proculdubio exhibetur; sicut è diuersò quod illis iniustè subtrahitur aut denegatur, illo se defraudatum Deus attestatur.

De

De voce emissa de sepulchro.
CAP. LXVII.

SAnctus signifer Dominici vexilli, vt ipse agere consueuit, constituit, ad caput cuiuslibet Christiani extra cæmiterium sepulti, crucem figere, quia in regione ad fidem nouiter conuersa, præ paucitate Ecclesiarum, nouerat omnes defunctos in cæmiterijs funerandos nón fore; voluit etiam optimus pastor tam fœlici charactere oues ab hædis, sepultos scilicet Christianos à Paganis distinguere. Sic profectò Christicolæ venientes, viso vitæ signo, funeratum fuisse famulum fidei crucis Christi valerent agnoscere, atque pro eius anima non cunctarentur cunctorum conditori preces offerre. Fidelis planè consuetudo, constitutióque omnium acceptione digna, vt qui in morte Christi baptizatus, & in fide ipsius esset mortu⁹, stigmata mortis eius secus se, vel supra se haberet sepultus. Contigit autē Patricio vero Israelitæ, in egressu suo de Connactia, in exitu suo de illo populo barbaro, à barathro iam elongato, & domestico Dei effecto, duorum hominum recenter tumulatorum sepulchra intueri, viditque ad caput vnius eorum signum crucis erigi. Sedens in curru itaque, vt mos patriæ illo in tempore exigebat, aurigæ suo lorum retrahere iussit, ipse oratione facta, quasi ad viuentem, ad sepultum loquens, quis, & cuius sectæ fuisset, inquisiuit; vox verò de tumulo emissa respondit, se hominem fuisse, secta Paganum, diuini cultus penitus ignarum: Quid tibi, inquit sanctus, & cruci Christi, cuius cultor & confessor nunquam fuisti? Et vox ad ipsum: qui iuxta me sepelitur Christianus extitit; veniensque quidam fidei vestræ professor ignorantia ductus, ad meum caput crucem posuit. Hæc vox illa protulit, & conticuit. Descendens ilicò vir Domini de curru, crucem à loco illo amouit, illamque ad caput baptizati fixit, orauit, & inde discessit.

De itinere eius, & signorum numerositate.
CAP. LXVIII.

EGressus Patricius de Connactiæ finibus, fundatis firmatisque in fide, ad Aquilonalem partem Hiberniæ * Dalnardiam dictam diuertit, gentesque degentes illis in partibus, verbis & exemplis, ac miraculis ad fidem Christi, & fidei sacramenta conuertit. Deinde transiuit montem *Fıroth* vsque ad campum magnum *Bregh*, sic per Midiam ad Lageniam progrediens; vbique fidem & regnum Dei euangelizauit, & quosdam de discipulis suis in locis opportunis ad Episcopalem gradum sublimauit. Quantis autem miraculis per totum iter istud claruit, quotve infirmis medelam sanitatis præstiterit, singillatim describere, alicuius etiam disertissimi stilus non facile posset. Non solum tangendo siue orando, verumetiam pertrāseundo ex vmbra corporis sui sanitatem pluribus contulit, ac si fuisset alter Petrus. Quoscunque vnda salutari nondum ablutos agnouerat, ad baptismum subeundum attrahere satagebat; quos vero baptizatos esse sciebat, ne ab hoste antiquo à fide auerterentur, aut sub fidei specie, aliqua hæretica doctrina subuerterentur, in fide confirmabat. Et quia fides, teste Apostolo Iacobo, sine operibus mortua est, & mortua fides non est fides; * ad sanctæ sincerǽque fidei per dilectionem operantis opera bona, bonus prædicator, studuit instigare credentes. Cæterùm, qui in profundum malorum venientes, illius doctrinam contempserunt, Deoque rebelles, peruicaci pertinacia perstiterunt in dæmonum cultura, Patricio precante, siue imprecante, sæpe tulit è medio, diuinæ iustitiæ subita censura, sicut in præcedētibus, & adhuc sequētib⁹ declarabit nostra narratio.

*Dalnardiam.

Actor. 5.

Iacob 2.

* Supple, meritoria.

De prophetia Sancti super Dublinia, & homine sanato.
CAP. LXIX.

DIscedens Patricius de Midiæ finibus, versus Lageniam euangelizandi gratia, dirigebat gressus. Cumque iter agens deuenisset trans flu-

men *Finglas* nomine, ad quendam collem qui à pago *Athcliath* qui modò dicitur Dublinia, vno ferme miliari distat: considerans locum, & cricumiacentia eius, & benedicens, in hanc fertur prophetando prorupisse vocem; *Pagus iste nunc exiguus, eximius erit, diuitijs & dignitate dilatabitur, nec crescere cessabit, donec in regni solium sublimetur.* Quod profectò verbum, quàm fuerit veritatis effectiuum, probat præsentis temporis indicium manifestum. Post paululum præfatam intrauit villam, eiusq; habitatores auditis signis, quæ fecerat Dominus, in manu illius cum gaudio processerunt ei obuiam: Domini verò loci illius, filius vnicus laborabat in extremis, ita vt iam expirasse diceretur à multis. Sanctus autem rogatu patris, & cœterorum accurrentium, ad ægroti lectum accessit, genua in terram fixit, preces fudit, seminecem benedixit, ereptumque de faucibus mortis, mox in oculis omnium sanum exhibuit. Homines autem videntes hoc signum, in auctorem vitæ crediderunt, & in eius nomine à Sancto Pontifice baptizati sunt.

De fonte de terra producto.

CAP. LXX.

Anctus Patricius in domo cuiusdam matrisfamilias manētis in prænominato pago hospitabatur, quæ in eius præsentia, de dulcis aquæ penuria multùm conquerebatur: flumen namque secus villam præterfluens, ex accessu reumatis maris, penitus amaricabatur; nec ante recessum refluuij, aqua dulcis nisi de longè hausta sibi afferebatur. Sanctus verò Patricius, qui iugiter *ad Deum fontem viuum sitiuit*, compassus hospitæ suæ querimoniæ, necnon & labori multitudinis in Christo recenter renatæ, quin potius vt ad fontem vitæ ardentius anhelarent, ipsius virtutem declarare cōgruum duxit. In crastinum coram multis astantibus ad quendam locum aptum accedens, terram cuspide baculi Dn̄i Iesu, prece præmissa, percussit, & in nomine Domini de illa fontem optimum produxit. Eodem penè modo signum iterauit Dominus per baculum in manu Patricij sui præconis, quo quondam per virgam operari dignatus est in manu Moysi legislatoris petram percutientis: ibi petra bis percussa largissimas aquas emanauit; hîc terra transfixa fontem perspicuum effudit. Est itaque fons ille Dubliniæ, scaturigine latus, profluxu peramplus, gustu sapidus, qui (vt dicunt) multis infirmitatibus medetur; & vsque in præsens, *S. Patricij fons* rectè vocatur.

Psal. 41.

Exod. 17.

De mortuis resuscitatis, Rege & populo cōuersis, productione fontis, & tributis promissis.

CAP. LXXI.

Iuina prouidentia labili consulit mundo solicitudinem scribendi literas, vt humanum genus, quod, morte interueniente, non potest in memoria permanere, scribendi suffragio, diuina vel humana magnalia posteris recoleret temporibus, & quasi præ oculis facta in vsum reuocaret. Eadem enim mihi, memoriæ commendāda videntur, qualiter gloriosus vir Hiberniensis populi Doctor egregius, Patricius, dispensandi verbi Dei gratia documentis, signis, ac virtutibus, triumphator factus hostis antiqui *in conueniendo populos* Hiberniæ *in vnum, & Reges, vt seruiant Domino*; tandem victor aduenerit in vrbem nobilem, quæ vocatur Dublinia. Hæc enim à Norvvagiensibus, & insularum populis habitata, eisdem tempore pacis, ob necessariorum administrationem, à Rege Hiberniæ concessa, in fauorem Regis, sub Regina filia Regis Norvvagiæ initiata: in posterum per varias rerum vices, modò fœderata, modo rebellis Regibus Hiberniæ consistit. Adueniens igitur S. Patricius ad hanc, inuenit eam spurcitiis idolorum fæculentam, proprijque creatoris ignaram. Qui verò seras mortis, & inferni dirupit, suo famulo ad hanc facilem fecit ingressum: nam Rex & ciues, qui ante dicebant DOMINO, *Recede à nobis scientiam viarum tuarum nolumus*, ita luctu ērant deiecti, vlulatibus, & lamentis occupati, vt omnis memoria solitæ ferocitatis, barbaricæ scurrilitatis, omnisque idololatriæ fastus sopiretur. Miserabili namque

Psal. 50.

Iob. 21.

spectaculo

ſpectaculo illa die, gemina ſpes regni, & ciuium ciuitatis deliciæ, ſolatia ſenum, ſodales iuuenum, filius ſcilicet Regis Dubliniæ, thalamo fuit defunctus; ſororque eius germana, ſtudio natandi flumen vicinum ſubiēs, medio gurgite abſorpta interiit. Ingens in vrbe tumultus oritur, & adoleſcentis filij Regis neglectis exequiis, ordine confuſo litus aditur: pars, non depoſitis veſtibus, flumen ſubintrat; alia pars natabili agilitate, profunda aquarum penetrat; alij præueniunt nauigio curſum maris, ne forte præceps in abyſſum corpus puellæ regiæ deuoluat. Sed ſpeculatores viri, aſcenſa naui, & expanſo aureo ſcuto, aſpiciunt in aqua puellam glareis inhærentem, ſimilémque dormienti: paſſa moram nullam, regia puella defertur à profundis aquarum, vehitur thalamo fratris ad exequias, ſicque Gentilium ſuperſtitione præparantur mauſolea. Interea rumor fit in aula, quod ille Patricius Ardmachanus, qui in nomine Ignoti, plures mortuos iam reſuſcitauerat, cernebatur illa die nouus hoſpes in vrbe. Audiens hoc Rex, gauiſus valdè, facit eum venire, quò duorum natorum pignora iacuerant: plenus iam fide fidelem ſe, totámque ciuitatem fore, promittit, ſi Deus, Sancti viri precibus natos eius vitæ reſtituat. Huic voto fauent omnes Proceres, ac tota ciuitas ad fidem anhelat, ſi reſurgendi iuuenibus facultas veniat. Videns igitur Sanctus, animarum lucra ibi eſſe parata, fuſis precibus, præſentibus Rege, & populo, Regios adoleſcentes vitæ priſtinæ reparauit; qui cooperatores fidei ilicò effecti, reſurgentes in corporibus, animarum reſurrectionem ſunt cooperati in patre &. populo. Et Rex quidem vocabatur *Alphinus*, filius *Cochadh*, filia vero *Dublinia*, quæ ciuitati nominis ſui dedit vocabulum. Hoc ergo miraculo ſtupefacti, reijcientes idola cum cęteris ſpurcitijs dæmonum, Rex totuſque ſuus populus conuerſi ſunt ad Chriſtum, & baptizati ad fontem Patricij, iuxta ciuitatem ad Auſtrum, quem ad augendam credentium fidem percutiens terram cum cuſpide baculi Ieſu fecerat ebullire; vnde & iuxta eum, victimam ſalutarem Sanctus obtulit; ibique vſque hodie B. Patricij & ſucceſſorum eius Ardmachanorum Primatum honor conſeruatur & reuerentia. Ex illa ergo die Rex Alphinus, & omnes Dubliniæ ciues vouerunt ſe, & omnes poſteros ſuos in ſeruitium. S. Patricij, & Ardmachanorū Primatum, ſtatuentes Eccleſiam iuxta prefatum fontem, & aliam manſionem iuxta Eccleſiam Sanctæ Trinitatis, & in ciuitate ad Occidentem eiuſdem ſedis Archipræſulis. Statuerunt ergo reditum S. Patricio ſuo Patrono, videlicet de ſingulis nauibus mercimonialibus capam cōpetentem Ardmachano Primati, aut cadum mellis, ſeu vini, aut ferri falcem, ſeu menſuram ſalis: de ſingulis vero tabernis medonis ſeu ceruiſiæ metretas ſingulas; de omnibus etiam officinis & virgultis, exenia donumque conueniēs, in ſotularibus, chyrothecis, cultellis, pectinibus, & aliis huiuſmodi rebus. Et illa quidem die Rex & alij Proceres ſingula talenta obr. ſi auri ſinguli obtulerunt, alij verò, quod poterant, offerebant. Quæ omnia collata pauper Chriſti Patricius pauperibus erogauit, parte retenta pro ſtructuris Eccleſiarum. Benedixit ergo ſenior benedictionibus Iacob Patriarchæ, benedictionibus Moyſi ſerui Dei, cuius ætate & ſpirituali ducatu geſſit formam, Prophetans, & precans, eos inuictos fore & fortunatos, ſi dictis facta compenſarent; imbecilles verò, & miſeros eos redderet votorū preuaricatio. Quod liquidò fuerat comprobatum, quando ſuperbiens populus oblitus benedictionis S. Patricij debitos reditus neglexit perſoluere.

Dubliniā vnde dictum.

Tributū debitum Primati Ardmachano à ciuitate Dubliniensi.

Gen. 49. Deut. 33.

De ſententia Murino illata.

CAP. LXXII.

INcolis Dubliniæ tum ſanctæ prædicationis inſtantia, tum ſignorum efficacia confirmatis in fide ſuſcepta, Pontifex ſanctus benedixit & valefecit, atque ad ſimile opus ſe accingens iter proprium inchoauit. Proficiſcens igitur ad oppidum vicinum peruenit, quod à modernis caſtellum *Cnoc* dicitur, vbi quidam vir tunc Belial, & infidelis Murinus nomine dominabatur. Voluit ſanctus prædicator illum in viam vitæ & veritatis inducere: at filius mortis audiens famam virtutum, & ſapientiæ eius, quibus neminem putabat poſſe reſiſtere, abſentauit ſe ab eo, velut à ſæuiſſimo hoſte. Mandauit illi Sanctus, vt ſaltem ſibi ſui copiam exhiberet, remandauit ille latitans in quodam conclaui, quatenus ſe dormire

sineret. Quæ cum vtrinq; sæpius repetita fuissent, & Sanctus, Spiritu sancto docente, virum illum Gehennæ filium intelligens, Dei iustitiæ concordans, subintulit, dicens: *Dormiat, dormiat, nec ante diem iudicij euigilet, aut resurgat*, hæc dicens Sanctus inde recessit, & ille miser somno vtriusque mortis oppressus occubuit. Sic profectò qui dormiens, ad vocem amici sponsi se excitantis à mortuis, exsurgere contempsit, vt illuminaret sibi Christus, tenebris infideliter obuolutus, ad terram tenebrosam, opertam mortis caligine descēdit perpetuò mansurus: vndè & inepto sopore stertenti Hibernica imprecatione crebrò solet dici, *Sic tu dormias; sicut Murinus obdormiuit ad verbum sententiantis S. Patricij.* Ephes. 5.

De Foylge duplici morte mulctato, & delusore dæmone ex eius corpore effugato.

CAP. LXXIII.

FVit in finibus Lageniæ idololatra quidam vir Belial, Foylge rufus nomine, incomparabilis aduersarius nominis Christi secundum suum posse. Hic quærebat crebrò opportunitatem mittendi manus nefarias in Christum Domini Patricium, eò quòd esset ei grauis, non solum ad videndum, verumetiam ad audiendū. Inueterato namq; odio erga virum Dei stimulabatur, eò quòd Idolum *Ceanncroythi* superius nominatum destruxerat, cuius culturæ detestabili specialiter mancipatus exstiterat. Sed cum ille nequissimus nequiuisset affectum effectui mancipare: die quadam in S. Patricij aurigam, O*dranum* nomine, sedentem in curru, irruens iugulauit eum in oculis eius, vt acrioris languoris aculeo, propter necem interfecti, instimularetur cor eius. Sanctus sauciatus corde maledictionis iaculum in ipsum filium Gehennæ intorsit, talique telo confossus, eodem die vitam exuēs, spiritum fœtidum in tartarea habitacula mergendum eructauit. Vt enim quidam scripserunt, idem O*dranus* præsciens Sathanæ satellitem in necem Sancti Præsulis penitus conflatum, precibus obtinuit apud virum Dei, vt eodem die vice sua minaret currum. Hoc ideò fecit, vt in loco Sancti sedens animam suam pro eo poneret, ne, tali lucernâ extinctâ, populus Hiberniæ in tenebris iterum ambularet. Sanctus animam eius in cælum ab Angelis conspexit deferri, & inter martyres locum sortiri. Antiquus autem hostis, corporis mortui habitaculum ingrediens, quasi rediuiuum illum hominibus exhibuit, ipseque fallax & fantasticus Foylge, quasi ad sua suosque regressus in domo propria habitauit. Euolutis aliquantis diebus propè domum illam S. Patricius transitum faciens, quendam de familia ad se accersiuit, & vbi Foylge esset inquisiuit; illo verò respondente, virum domi esse: Sanctus fertur assertiuè dixisse. *Anima Foylge, ex quo interfecit aurigam meum iniuste, iudicante ac vindicante iustè causam meam Domino, statim exiens de corpore, sepulta est in inferno: Sathanas autem cadauer eius ad illusionem ac seductionem hominum occupauit ingressu suo vsque adhuc manens in eo, velut in vasculo proprio.* Interdixit denique Sanctus Sathanæ, ne vlterius demoraretur in illo vase, ne amplius ludificarentur homines tam nefando phantasmate. Continuò ad imperium viri Dei, seductorius spiritus luteum domicilium deseruit; illudq; scaturiens vermibus, videntibus fœtorem & horrorem incussit, & vt ab oculis omnium tolleretur, sepulturę celeri mādatur. Nec nimis mirandum, si se dæmon demonstraret consueti instrumenti sui visibili forma, ipso *Foylge* hoc promerente, ac Domino permittente, cuius *iudicia abyssus multa*; Psal. 35. sed potius timeatur ille qui potest perdere Luc. 12. corpus & animam in gehennam.

De Prophetia Sancti super Regibus Momoniæ.

CAP. LXXIIII.

EXiens Patricius à finibus Lageniæ, prosperè properauit iter suum in regionem Momoniæ. Audiens, aduentantem Antistitem almum, Rex illius terræ, *Oengus* nomine, occurrit ei lætabundus, & laudans præ cordis exultatione; materiam verò exultandi, ac fidem suscipiendi sibi ministrauit, quòd illius diei diluculo adoraturus idola sua phanum ingressus, ipsa omnia in terram prostrata in

facie

facie reperit. Et cum sæpius ab eo erigerentur, diuinitus expulsi sunt, nec potuerunt stare, sed continuò prosternebantur. 1. Reg. 5. Sicut enim quondam Dagon stare non potuit secus Arcam Testamenti; sic nec idola in aduentu finibus illis approximantis. S. Patricij. Ipse namque non incongruè dici potest arca fœderis, qui in corde mundo, velut vrna aurea, manna contemplatiuę dulcedinis, tabulas diuinę legis, virgamq; præferebat disciplinæ cælestis. Adduxit ergo eum Rex præfatus in domum suam in ciuitate *Cassel* cum magna reuerentia & honore, quia ex multo tempore sitiuit in illum, & animus, & oculus eius propter multa mirabilia, quæ cognouerat illum actitasse. Ad prædicationem enim S. Patricij Rex credidit, in nomine sanctæ Trinitatis, in quo, & regeneratus est vnda lauacri salutaris. Postea cum benedixisset Regem, eius tangendo caput, id crebrò cum summa deuotione postulantis, pes eiusdem Regis vulneratur cuspide baculi Pontificis. Rex autem auiditate ardentissima benedictionem accipiens à Domino Episcopo, nullum vulneris dolorem, licet sauciatus sensit in corpore, cuius mens vulnerata charitate recuperata, suæ animæ gaudebat sospitate. Data verò benedictione, animaduertens Sanctus pedem Regis cruentatum, crucis signaculum imprimendo, benedixit illum, & reddidit sanissimum. Rege verò de signo insigni in se patrato exultante, & gratias agente, Præsul spiritu prophetico plenus prædixit illi, dicens veridica voce: *Non effundetur sanguis alicuius Regis, qui de stirpe tua in loco isto sedebit super thronum tuum, nisi vnius tantùm.* Hanc prophetiam asserunt illius regionis indigenę, irrefragabili veritate suffultam esse, quoniam Regem nullum ex posteris eius vsque ad decimam generationem præter vnum narrāt historiæ occisum fuisse. Remansit in loco illo tabula lapidea, super quam Sanctus fortasse celebrauerat diuina Sacramenta; vocatur autem ab Hibernicis *leac Phadruig*, id est, lapis Patricij, super quem ob reuerentiam illius solent Reges Casselenses in principatum promoueri, & in regni solium sublimari.

De Dercardij, suorumque extinctione.

CAP. LXXV.

DE migrauit post hæc Sanctus ad fines Vrmoniæ, vt ex illis locis spinas & vepres erroris, qui antiqui hostis versutia plantati succreuerant, erueret, ac triticum Euangelicum inibi spargeret. Vir verò quidam de *Comdothan* vocabulo *Lonanus*, gratanter illum hospitio collegit, atque illi, suisque itineris consortibus cœnam magnam fecit. Sanctus verò Patricius dignum duxit dispertire illis spirituales epulas & æternas, qui sibi præparauerant temporales & transitorias. Cænâ autem factâ, cum Sanctus vitæ verbo satiare satageret magis mentes quam ventres, quidam improbus nomine *Dercardius* irreuerenter accessit, & inconditis importunisque sermonibus, imo clamoribus, Pontificis aures onerans, animum affligens, os quodammodo obstruens, alimoniam postulauit. Sanctus verò quod illi daret ad manum non habens, erubuit, improbitatem etiam, quæ prædicationi suæ impedimento fuit aliquantulum molestè accepit. Intuens vir quidam *Nessan* nomine, spiritum iusti anxiatum, arietem obtulit illi, quem statim iussit Sanctus dari importunè petenti. Accepto igitur veruece, reuertebatur homo ad suos, exultans & iactitans saxei cordis Patricij duritiam importunitatē sua se penetrasse, sicut & guttæ aquæ iugiter stillantis, lapides solent excauare. Mactant ergo homo, & sui arietem, & sicut velle se nouerant, præparant, & manducant. Adhuc autem veruetinæ carnes erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super Psal. 77. eos, carniumque esus, velut virus peremptorium, repentè Deo vindicante iniuriam serui sui, extinxit vniuersos. Qua in re satis admonemur, à molestia famulis Dei ingerenda cautius cauere, ne offendamus omnipotentem Deum, illorum inhabitatorem & propugnatorem in eorum grauamine.

De duobus fratribus corrixantibus.

CAP. LXXVI.

BEatus Patricius, vt Angelus pacis annuntiaturus pacem illam, quæ exuperat omnem sensum humanum, his quippe qui propè & procul sunt in sanguine Iesu Christi, transiuit per medios fines *Ciarraghi*. Et cum iter carperet, vidit de proximo duos fratres, *Bibradium*, & *Locradium* nuncupatos, patre recenter defuncto, & funerato, super hæreditate inter se diuidenda, linguas prius in litigium acuentes, & paulò post ad inuicem acerrimè confligentes. Cum autem vterque in alternam necem ferrum ferociter stringeret, veritus est Sanctus vehementer, ne fratricidij facinus fieri in suo conspectu contingeret. Sanctus igitur, cor ad compassionem miserorum immisericordiam, os ad orationem, & ad benedictionem manus mouit; eorumque manus cum brachiis, instar ligni, aut lapidis immobiles & inflexibiles efficiens in aëra suspendit. Videntes igitur sese tam miraculoso euentu preuentos esse, à concepti sceleris furore conquieuerunt, & ad arbitrium Sancti *Euangelizantis pacem, annuntiantis bona*, prædicantis salutem, in fraternæ charitatis mutuam gratiam redierunt. Pacificatis itaque fratribus, ac benedictione data, restituit Sanctus manuum ac brachiorum officia. Ipsi verò ad ædificandam Ecclesiam contulerunt Sancto Præsuli agrum, in quo accidit huiusmodi miraculum.

De refectione miraculosa xiiij. millium hominum de. V. animalibus.

CAP. LXXVII.

POstquam signipotens Pontifex Patricius suis sanctissimis monitis Momoniæ munierat incolas, quos iam fide Christi repleuerat; nitebatur visitare partes Aquilonares terræ, scilicet fines filiorum *Neyll*, vt eius inhabitatores ad fidem converteret, vel in fide confirmaret. Rex autem *Oengus* præfatus cum duodecim subregulis, & aliis Magnatibus sibi subiectis, & maxima multitudine hominum, xiiij. videlicet millium sequebatur Sanctum, *pane vitæ & intellectus* refici cupientium. Cum Eccles. 15. autem peruenissent ad flumen *Brosnach* nomine, vbi Triamus Episcopus, natione Romanus, S. Patricij itineris & laboris socius, S. Triamus. in loco *Choibeach* vocabulo habitabat, totius multitudinis vtrumque hominem reficere Sanctus desiderabat. Prius ergo omnes, qui doctrinæ desiderio ad eum confluxerant, spirituali alimonia satiauit; deinde ipsis ad cœnandum discumbere iussit. Præfatus autem Pontifex Triamus vnam tantum vaccam habuit, de cuius lacte solebat sustentari, & illam ad præparationem cœnæ fecit occidi. Sed hæc quid inter tantos? Patricius ergo dilectus Domini, dirigebat orationem in cæleste sanctuarium, & ecce subitò duo cerui ex vna parte nemoris vicini, & duo apri ex altera prorumpentes, tanquam domiti, & domestici, vtpotè diuinitùs destinati, venerunt ad illum. Hos, altissimo largitori gratias agens, simili modo iussit occidi, fusâque benedictione apponi. Comederunt cuncti, copioséque saturati sunt, & reliquiæ, ne perirent, collectæ sunt; Ex quinque ergo animalibus quatuordecim millia hominum in eius nomine plenissimè Patricius pauit, qui de quinque panibus, & duobus piscibus quinque millia hominum satiauit. Ipse namque dixit, *qui credit in me, opera quæ facio ego, & ipse faciet, &* Matt. 14. *maiora horum faciet*, vt glorificetur Pater in Ioan. 14. Filio. Non discrepant enim miracula hæc, imo licet varientur in numero, quia vtrumque signum idem Dominus operatus est, illud in se, istud in seruo suo. Crastina autem die reperta est in campo vacca simillima occisæ & comestæ, quæ cessit in vsum victus Triamo Episcopo, vt de illius aleretur lacte. Exit enim sermo inter plures affirmans eandem esse vaccam & à S. Patricio resuscitatam. Nos verò Deo nihil impossibile dicimus, sed factum hoc fuisse nec negamus nec astruimus.

De nouemdecim à S. Patricio resuscitatis à mortuis.

CAP. LXXVIII.

Mirandis magis miranda in eodem loco succedunt, mirabilemque Deum in Sancto suo cunctis liquidò ostendunt. Signum enim subsequens ampliori admiratione dignius censetur, quàm præcedens. Cum enim vir Dei Patricius contemnentibus Deum & præcepta eius, prædicando pœnas perpetuas intentaret; eiusque mandata custodientibus vitæ perennis præmia promitteret, miraculi inauditi argumento irrefragabili verbis fidem fecit. Sed ne vllus ambiguitatis scrupulus in cordibus audientium deinceps emergeret, nouemdecim mortuos ac sepultos de tumulis sub omnium oculis resuscitauit, è quibus vnus, *Fota* nominat⁹, funeratus, & à diebus multis incineratus per decēnium, in sepulchrali lare latuit. Omnes igitur ad vitam reducti pœnas, quas perpessi sunt, in auribus astātium narrauerunt, Deumque verum & viuum, quē Patricius prædicabat vnanimiter clamauerunt. Rex verò *Oengus* vniuersusque populus hæc videntes, gloriosum Deū in Sanctis suis, mirabilem in maiestate sua, facientem signa & prodigia, qualia non sunt visa super terram illam, glorificauerunt: sanctumque Patricium tanquam Sacerdotem excelsi Dei, vt suum proprium Apostolum honorauerant. Deinde reuersi sunt vnusquisque ad propria: crebro dicentes, quia vidimus hodie mirabilia. Resuscitati etiam omnes, à S. Patricio baptizati sunt, & vitam pænitentialem profitentes, monachalem habitum susceperunt & cum B. Triamo Episcopo degentes in sanctitate & fide vsque ad vitæ terminum permanserunt.

De filia Regis sanctimoniali effecta.

CAP. LXXIX.

Peruenit S. Patricius in regionem Neyll, in qua principabatur rex *Echu* nomine, habens filiam, nomine *Cynniam* vnicè dilectam, quam in consequenti cōgruum duxit nuptui tradere. Puella paternum propositum postposuit Patricio exhortanti, ad centesimum fructum virginitatis promerendum paruit, carnalésque nuptias nauseans, cælesti sponso se illibatam offerre, & conseruare corde statuit. Vidēs pater in filia mentis columnam circa custodiam castimoniæ virginalis immobilem stare, Sanctum ad se accersiens, ait illi: deliberaui & statui ex corpore natæ, nepotum procreatione prosapiam meam ad robur regni & solatium meum dilatare: sed succissa est successio, frustrata est spes mea in hac parte per te. Si ergo pro tātæ stirpis amissione promiseris mihi regnum cæleste, & me inuitum non compellas Baptismum subire, filia mea famulabitur factori suo secundum formam exhortationis tuæ: alioquin non defraudabor à desiderio meo, sed ab effectu frustrabitur prædicatio tua. Sanctus in Domino confidēs, eius dispositioni negotium istud totum commisit, & quod petebatur, Regi simpliciter promisit. Puella verò à sancto velata & consecrata, in virginitate, & aliis virtutum exercitiis, Domino seruiens multas exemplo suo ad obsequium Dei deduxit, atque in hac vita & post mortem miraculis coruscauit. Commendauerat Sanctus illam custodiæ sanctæ virginis *Cethuberis*, quæ prima omnium Hibernicarum à S. Patricio velum accepit, cui etiam monasterio *Drumdachan* dicto, magna multitudine virginum Christo seruientium repleto, præpositæ epistolam exhortatoriam Sanctus ipse scripsit. In hoc monasterio S. *Cynnia* viuens deguit, & cum plurimis virginum turbis in Domino quieuit. *Prima Sāctimonialis Hib.*

De rege Echu resuscitato.

CAP. LXXX.

Elapsa aliquanto temporis spatio, incidit Rex *Echu* in lectum doloris, & cum morbo inualescente sensisset, sibi diem mortis imminere, destinauit nuntium ob sanctum Patricium vocandum ad se. Districtius etiam prohibuit corpus suum à suis sepeliri ante sancti Præsulis aduentum, eo quòd ipse promiserit sibi cæleste regnum, & maximè quoniam ab ipso desiderabat salutare lauæ-

chrum suscipere. Hæc dicens expirauit, eiusque corpus iuxta præceptum suum vnius diei noctisque spatio ob expectationem Patricij inhumatum iacuit. Sanctus Patricius in Saballino monasterio constitutus, quod à loco, vbi ipse defunctus iacebat, duobus dietis distans, regis obitum in spiritu agnouit, & antequam regis nuntius destinatus ad se adueniret; ad iter versus domum defuncti se procinxit. Affuit tandem Sanctus Dei, & de Regis decessu doluit, præsertim, quia sine baptismi perceptione de corpore migrauit. Orauit Sanctus ad Dominum, & geminæ mortis vinculis absoluit illum, quia enim absque regenerationis Sacramento decessit, continuò vitæ restitutum regulis fidei instruxit, instructumque baptizauit, baptizato autem Rege, coram plebe ad eiusdem ædificationem, ac commendationem suæ prædicationis narrare præcepit, quæ de pœnis reproborum, & gaudiis electorum plenius agnouit. Cumque multa miranda de illis referret, inter cætera dicebat se suum in cælesti patria à Patricio sibi promissum vidisse locum, & quia baptizatus nondum fuerat, illuc intrare non posse, sicque ob precem Sancti iussu diuino corpus suum reinduisse. Sciscitabatur ab eo Sanctus, vtrũ mallet in hoc mundo viuere diutius, an in instanti ad locum sibi præparatum pergere. Respondens Rex resuscitatus, se totius orbis dominium, diuitias, delitias, instar inanissimi fumi ducere asseruit in comparatione gaudiorum cœlestium, quæ oculata fide probauit. Sed rogo, inquit, vt absoluar à *corpore mortis huius*, & educar quantocius de carcere isto, quia vehementissimè *cupio dissolui, & esse cum Christo*. His dictis accepit Eucharistiæ viaticum, & sic dormiens in Domino abiit in immortalitatis locum.

Electio Regis ecbu. *Rom. 7.* *Phil. 1.*

De homine gigantea staturæ resuscitato.

CAP. LXXXI.

Quadam die euangelizandi & curandi causa, consueta Patricius itinerans: reperit secus viam, miræ longitudinis sepulchrum: inestimabili dimensione distentum. Hoc autem fratres conuiantes videbant: sed præ stupore admirationis, quod aliquis homo infra busti septa sepultus tantæ longitudini responderet, nullatenus credebant. Sed sanctus affirmabat Deum facile posse illorum oculis huius Gigantei hominis resurrectione fidem facere, si ipsi nihil hæsitarent titubantes in fide. Erat etiam tunc tẽporis, non parua dubitatio & disceptatio super fide generalis resurrectionis. Rogabãt igitur S. Patriciũ intentissimè, quatenus dictis facta compensaret, & sic ab eorũ cordibus omnem scrupulum dubitationis eliminaret. Res stupenda, & sæculis retroactis incomperta. Accedens igitur almipotens Antistes propius, fusa oratione cum baculo Iesu signauit sepulchrum, & de puluere resuscitauit sepultum. Stetit ergo vir ille coram illis: statura & aspectu horribilis. Intuitus est S. Patricium, & flens amarissimè dixit ad illum. Immensas gratias ago tibi Domine, Dei dilecte & electe, qui saltem vel vna hora à pœnis inenarrabilibus, & à porta inferi eruisti me. Deprecabatur etiã sanctum Episcopum, vt se permitteret pergere secum: abnuit Sanctus, asserens homines nõ posse præ terrore ferre faciem eius. Interrogatus à viro Dei quis esset? respondit se filium *Chays*, *Glarcum* nomine, porcarium quondam Leogarij Regis Hyrotæ fuisse, & iam expletis centum annis, à quodã viro, cui nomen *Fynnan mac con* sibi insidiante in regno Coyrbre iugulatum extitisse. Admonuit S. Patricius virum in omnium Creatorem Trinum & vnum Deum credere, & in eius nomine ad salutem baptismum suscipere, vt posset locum illum tormentorum euadere. Respondit ille; in Deum, quem omnipotentem sciuit, se firmiter credere, atque in eius nomine baptismum velle suscipere. Aiebat etiam se dum viueret ex creaturarum specie creatorem intellexisse, & licet ignoraret eum, secundum posse suum dilexisse. Credens ergo à sancto Patricio baptizatus est, sicque expirans, ac pristino sepulchro intumulatus, & à supplicijs secundum verbum sancti Patricij liberatus est. Sanctus ergo considerans & commendans inæstimabiles diuitias bonitatis Dei, exhortabatur omnes ad amandum ardenter, constanter, perseueranter Deum, & maximè qui sciunt, & intelligunt ipsum, & credunt in eum, asserens hominem illum hanc misericordiam esse consecutum ob dilectionis ardorem, quem quamuis ignorãs habuit erga Deum.

De homine incinerato & resuscitato.

CAP. LXXXII.

QVidam Regulus principatum tenens in Humestia, credidit ad prædicationem sancti Patricij, cum gente sua & Baptizati sunt. Cum autem Sanctus, illum super generali resurrectione credenda instrueret, non facile fidem accomodauit, quia corpora in puluere resoluta, in statum pristinum naturæ propriæ, sed meliorandæ, resuscitanda nullatenus credere volebat. Sed cum vir Dei multa sanctæ Scripturæ testimonia, exempla, signa & prodigia depromeret, vt illum à suo reuocaret errore: tale refertur ad S. Patricium responsum protulisse. Si auum meum à diebus multis incineratum resuscitaueris, in virtute Iesu Christi, firmiter credam resurrectionem mortuorum, quam prædicando asseruisti. S. Patricius hoc audiens, ipso regulo cum plebe multa incedente cum eo, ad tumulum accessit, & cum baculo Iesu illum signauit, humumque erui fecit, & oratione facta, hominem in admirationem omnium astantium, & confirmationem fidei Catholicæ resuscitauit. Erat enim proceræ staturæ, aspectuque terribilis valde, dissimilis tamen priori in longitudine. Ipsum etiam ad iussum suum pœnas infernales enarrantem, & baptismum in nomine Christi deuotè petentem, idem Sanctus baptizauit, baptizatum Eucharistia sacra percepta, sicut & ipse petierat, obdormientem iterum, sed in Domino, proprio sepulchro collocauit. Nulli ergo præsentium de resurrectione mortuorum ambigebant: quoniam illam testimonio tam credibili, signo tam euidenti comprobatam, præ oculis habebant. Huius signi & præcedentis, Sanctus in epistola quadam meminit, quam ad quendam dilectum suum in vltramarinis partibus degentem scribens, inter cætera dicit. *Dedit mihi Dominus exiguo, virtutem faciendi signa in populo barbaro, qualia nec à magnis Apostolis leguntur facta, ita vt in nomine Domini Dei nostri Iesu Christi, resuscitarem à mortuis corpora in puluere ab annis multis resoluta: Nullus tamen obsecro credat, me ob ista siue his similia, parificandum Apostolis, aut aliquibus perfectis viris, cum sim exiguus, & peccator, & contemptibilis*: Attendat auditor in quanto perfectionis culmine vir iste mentem fixerat, qui talia tantáque operans, tam humilia de se sentiebat. Ego planè plus admiror in sancto isto magnam humilitatem, quàm mortuorum resuscitationem.

De puero à porcis discerpto, & resuscitato.

CAP. LXXXIII.

ALius regulus *Elelius* nomine, valdè resistebat doctrinæ S. Patricij, nec vllatenus aurem audiendi aperuit ipsi prædicanti, donec vexatio daret intellectum illius auditui. Quadam namque die filius eius vnicè dilectus à porcis est conculcatus, & ex parte magna comminuitur & deuoratur. Quod cum agnouisset pater, scidit vestimenta sua, & prouolutus vestigijs S. Patricij, quod sibi accidit, exposuit, voce lachrymosa: promisit etiam in Deum ipsius se crediturum, & eius præceptis in omnibus obtemperaturum, si resuscitaret, in eius nomine, filium suum. Sanctus autem præcepit cuidam discipulorum suorum Malachiæ nomine, Britanno natione, vt defunctum & discerptum ad vitales auras reduceret à morte. Ille inobediens & incredulus verbis Sancti viri existens, ex fidei pusillanimitate respondit, dicens: Quis est homo, in terra, qui possit ossa cōminuta reintegrare, neruos resolidare, succrescentes carnes reformare, & cutem superextendere, spiritum corpori, & vitam defuncto inducere? Non petam, & non tentabo Dominum super tali temeritate, nec aggrediar opus, quod non possum adimplere. Et Sanctus ad eum, nonnè legisti promissum Domini dicentis: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*: Et iterum. *Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic monti, transfer te hinc, & mitte te in mare, & fiet.* Illo respondente, se legisse sæpius, subintulit Sanctus, dicens. Quoniam, inquit, quātum in te est, verbum Domini, & fidem nostram euacuasti, prædico tibi, quod domum exilem & exiguam habebis in terra, & non

Io. 14.

Matt. 17.

erit nisi habitatio tantum vnius hominis in Ecclesia tua. Iniunxit deinde duobus Episcopis *Elbeo*, & *Hibaro*, discipulis suis quatenus defunctum puerum restituerent superis: adjiciens, quòd illos ad illud agendum adiuuaret orationibus suis. Paruerunt Pontifices Patri suo Patricio præcipienti, eiusque adiuti precibus puerum discerptū & dilaniatum, non solum vitæ, sed etiam integræ sanitati restituerunt, & pristinæ pulchritudini, & valetudini. Credidit ergo Regulus, & cum omni domo, & plebe sibi subiecta est baptizatus. In loco verò patrati miraculi Ecclesiam construxit, & in memoriam Sancti Patricij, & duorum Episcoporum, & pueri resuscitati, quatuor lapides prægrandes erexit. Quod autem Sanctus inobedienti discipulo prædixit, consequenter euenit. Quare autem non à se solo, sed à discipulis fieri hoc miraculum voluit, fateor esse mihi, meique similibus adhuc incognitum. Quibus tamen sane sapiens intelligat, Sanctum Patricium istum defunctū, sicut & cæteros in nomine Domini resuscitasse, cuius præcepto præstricti, precibus suffulti, quod excellentius est, eius discipuli signum istud potuerunt facere.

De turpissimo per Sanctum Patricium effecto pulcherrimo.

CAP. LXXXIV.

FVit quidam ex Hyberniæ magnatibus Eugenius vocabulo, qui diu prædicanti sibi resistebat Patricio: sed verbi viui, & efficacis ratione tandem circumseptus, & constrictus, ac signis irrefragabilibus conuictus, credidit: atque vitalis vndæ lauacro lotus, in Christo renouari meruit. Erat idem diues, & potens in regno, sed vultu membrorumque habitudine cunctis deformior, qui fuerunt sub eius constituti dominio. Hic multoties super deformitate sua Sancto Patricio conquestus, precabatur illum, vt precum suarum obtentu, suæ larualis faciei horrorem exterminaret, vt sic Dei sui omnipotentiam, in quem cunctus populus credidit experiri posset. Quadam vice Sanctus Patricius precibus pulsatus hominis, de seipso sic verecundati atq; confusi, sciscitabatur ab eo, cui in forma optaret assimilari. Ille verò circumspectis cunctis, in circuitu positis, prælegit speciē *Roichi* Ecclesiastici, custodis codicum Sācti Patricij; erat ipse natione Brito, gradu tunc Diaconus, sancti præsulis consanguineus, speciosus forma præ filijs hominū in finibus illis degentium. Erat nihilominus homo vitæ sāctissimæ, vt dicere posset illud Psalmistę, ex sentētia, *Domine, in volūtate tua præstitisti decori meo virtutem.* S. verò Patricius fecit eos in vno lecto, sub vno amictu somnum capere: stansque, super eos leuauit puras manus in oratione. Res mira & valde inusitata! Cum excusso sopore à strato surrexissent, nulla in vtriusque vultu apparuit distantia. Discreuit illos tantummodò tonsura. Cunctos ergo hoc agnoscentes admiratio percussit: sed hoc in se signum experti copiosior lætitia pectus perfudit. *Psal. 29.*

De præfato homine in altitudinem sufficientem crescente.

CAP. LXXXV.

QVoniam Sanctus Patricius Eugenio prædicto super forma in melius mutata satisfecit, ipse cōfidens adhuc de impetratu, petitionem alteram adiecit. Erat enim valde pusillæ staturæ. Precatus igitur Pontificem sanctum, vt quod suis meritis non præualet homo, in nomine Dei sui adjiceret ad staturam suam cubitum vnum. Præcepit Patricius homini mensuram desideratæ longitudinis sibi ostendi. Stetit ille articulis pedum innixus super hastam suam erectam, extrema digitorum quantum potuit extendit, suique staturam ad eiusdem mensuræ altitudinem poposcit pertingere. Orante ergo Patricio, sub oculis omnium, homo, imo homuncio ad præostensam altitudinem excreuit: & ne signa magica, seu mendacia iudicarentur, in statura & in forma præscripta, in admiratione multorum, vsque ad vitæ terminum perdurauit. *Luc. 12. Math. 6.*

De S. Olcano Doctore & Episcopo, de terra sublato.

CAP. LXXXVI.

Vidam Regulus iter agens audiuit non sine stupore magno, quasi vocem pueruli flentis emissam de tumulo: Stans autem iussit suis aperire sepulchrum, inueneruntque intus cum admiratione magna iuxta matrem mortuam infantulum viuum. Ex communi ergo cōsilio eductum illum à sepulchrali lare, ad Sanctum portauerunt Patricium, quem ipse baptizās, ob dolorem quem sustinuit * Olcanum vocauit, temporeque acceptabili tradidit literis imbuendum. Qui grandiusculus effectus, discēdi auiditate Gallias adijt, ibique diutius degens multæ literaturæ scientiā adeptus, repatriauit: repatriatus scholas rexit, innumeros discipulos, quorum plures Episcopi Sancti fuerunt, erudiendo in literaturæ copiam prouexit. Ipse verò Doctor egregius, Episcopalem gradum ascendit; in sanctitate multa vitam terminans, miraculis etiam multis claruit.

* Deriuatur à verbo Hiberni-co, olc, i. malum.

De dente S. Patricij ex amne, lucente.

CAP. LXXXVII.

Ransiuit quadam vice Sanctus Patricius, cum suo sacro comitatu quendam amnem *Dabhall* nomine, & quia aduesperascebat dies, & inclinata iam erat, secus ripam pernoctaturus, fixit tērorium infra perpulchram prati planitiem. Accedens Antistes ad aquam, manus & os lauit, ac lauando gingiuas, & dentes digitis dignissimis fricauit, fricando vnum dentium præ senio, vel infirmitate motum cum sputo fortuitò, vel potius nutu diuino in aquam proiecit, quo comperto, discipuli eius dentem in aqua diligenter quæsierunt, sed diu quæsitum inuenire nequiuerunt. Noctis verò subsequentis sub obscuro, dens in amne iacens, velut sydus lucidissimum, euicuit, cuius fulgur omnes secus se hospitantes, ad sui spectaculum ac inuentionem adduxit. Dens itaque tam miraculoso euentu inuentus ad patrem defertur, ab ipso & à cunctis omnipotenti Deo gratiarum actio, pro re quæ contigit, offertur. Sanctus autem in eodem loco, Ecclesiam ædificauit; dentemque præfatum infra altare posuit. Qui profectò locus multis claruit miraculis, & vsque in præsens vocatur *Cluayn fiacal.* i. Ecclesia dentis Eiusdem igitur Domini virtute, instar radiantis syderis, sancti Patricij dens illuxit, qua de molari mandibuli dente asini ad precem Sampsonis de Philisthæis triumphantis, fons aquæ profluxit. Distat Ecclesia illa fermè quinque miliaribus à Metropoli Ardmachana Ciuitate. *Iudic 15.*

De Prophetia Sancti, super Treha Virgine, & velo ab Angelo delato.

CAP. LXXXVIII.

Beatus Patricius quodam tempore, dum quēdam Magnatem, nomine Cartanum, & vxorem eius ablui-let salutari lauacro, indicauit mulieri eam habere filiam in vtero, quam ipse velaturus esset, & in virginitate consecraturus cælesti sponso. Tempore constituto peperit fœmina filiam, quam baptizantes nominauerunt *Trebam*, quæ, decennio completo, causa consecrationis suscipiendæ, iter arripuit veniendi ad Sanctum Patricium; sed propositum peruentionis præpediuit stagnum interpositum. Fatigata igitur, & anxiata in ripa residebat, locumque in quo Sanctus Pontifex fuit à longè oculo ac animo sitibundo aspiciebat. Præsul Sanctus, Sancto Spiritu reuelante, iter Virginis, & desiderium agnouit, factaque oratione à loco illo stagnum amouit; sicq; cum suis, siccis vestigijs pertransiens ad illam peruenit. Cum verò Sanctus Patricius prænominatam *Trebam* Virginem consecrasset, ab Angelo Domini velum capiti eius impositum est, vsque ad nares pertingens, & oculos contegens: Sanctissimus Antistes apposuit manum, ab oculis amouere velum volens, sed puella suppliciter prohibuit, dicens; Obsecro, mi Domine, dimittatur velum, sicuti est capiti ancillæ

tuæ impositum, ne videant vlterius oculi mei huius sæculi vanitatem, sed intuitu potius puriori homo interior, sponsi mei contempletur claritatem. At gaudens Pontifex proposito puellæ purissimo, velamentum dimisit: & sicut cælitus erat impositum, genas eius turturinas, & oculos columbinos, omni tempore vitæ suæ, cooperiens, ac si faciei eius agglutinatum esset remansit. Sic sic, huius sacri velaminis obiectu quælibet illecebrosa species ab aditu ad illam arcebatur, ne mors vllatenus per fenestras eius ingrederetur.

De prophetia Sancti super sanctitate S. Columbæ.

CAP. LXXXIX.

PRinceps quidam, Conallus nomine, petiit, & impetrauit benedictionem à S. Patricio. Accessit ad sanctum, intentione simili, frater illius minor natu, Fergus nomine, vnus, imo præcipuus de Optimatibus terræ. Sanctissimus Antistes præmissa oratione benedixit hominē, aptatis manibus super caput eius, cum magna mora, & summa deuotione. Videns germanus eius natu prior, & dominio, quòd iuniorem benediceret diligentius, & deuotius, quàm se; miratus & molestatus est valde: Patricius, ob benedictionem, viri faciem obscuriorem solitò perpendēs, causam tam morosę benedictionis prophetando propalauit, dicens. *Benedicens benedixi Fergussū fratrem suum propter filium benedictum, ex eius semine nasciturum. Filius enim eius Fedbleminus, generabit puerum Columbam nomine, nomen sortiturum ex re, quia Spiritu sancto replebitur ex vtero matris suæ. Siquidem ipse thesaurus sapientiæ & scientiæ diuinæ locupletabitur, & singularis lucerna generationis suæ ardens, & lucens, & propheta altissimi iure vocabitur; ex quo enim ad intelligibilem ætatem peruenerit, nunquam spontaneum mendacium ex ore illius exibit.* Quam veraciter ista prophetia de S. Columba, qui *Coluimcille* dicitur, & centum cænobiorum extitit fundator, fuerit prolata, scire plenius poterit, qui volumen legerit scriptum de eius vita.

Prophetia S. Patricij de S. Columba, ex qua liquidò constat ipsum nō Scoto Britannum, sed Hibernum esse.

Existimo auctorem loqui de vita S. Columbæ per. Adānanum scripta.

De flumine diuiso, & benedicto.

CAP. XC.

VEnit S. Patricius quadam vice, transeundi causa ad quoddam flumen magnum, & intransuadabile, *Boallum* nomine: & cum omne defuisset nauigium, oratione facta, diuisit fluuium, & liberum sibi, seque sequentibus exhibuit transitum. Erectâ deinde dexterâ, flumen illud benedixit, miroque modo vsque in præsens in Orientali parte ab equitantibus ac peditibus potest transuadari, & nullus in occidentali parte transitus, nisi nauigio, valet inueniri. Fluuius etiam ibidem à Sancto benedictus, copiosius, quàm in cæteris locis abundat piscibus. Discipulis autem mirantibus, & rationem & causam huius miraculi tam grandis exponi sibi deposcentibus, respondit S. Patricius: *Filius vitæ, Columba nomine nondum natus, post multorum annorum curricula in loco illo habitabit, & aqua taliter diuisa, illi atque commilitonibus suis in Christo, in varios vsus necessaria erit; copiosa nihilominus captura piscium, fratribus inibi mansuris ministrabit victualium sustentamenta.* Sanctus verò Columba post multum temporis natus, ex quo fuerat adultus, ibidem cænobium egregium ædificauit: & Patricij præsagium veritate subnixum, habitatione ac opere comprobauit.

Prophetia de S. Columba aduentu repetita.

De Prophetico eius ad S. Connedum promisso.

CAP. XCI.

VIsitauit S. Patricius fines Turturinorum, quibus in locis septem hebdomadibus moram fecit, septemque Ecclesias in tantillo temporis spatio extruens, quamlibet illarum *Dominicam* nuncupauit. Hoc enim habebat Sāctus in consuetudine, vt vbi demoraretur Dominico die, si Ecclesiam illic fundasset, *Domhnach*, id est, Dominicam appellaret. Vni autem Ecclesiarum septem prædictarum, quendam de discipulis suis præposuit, nomine Connedum, virum bonum & Sanctum, presbyterum gradu, lege diuina

Consuetude S. Patricij in nominandis Ecclesiis.

diuina eruditum. Suſcipiens ille regimen illius Eccleſiæ, cauſa potius obedientiæ, quàm captu ambitionis propriæ, vnam hebdomadam tantum ibidem compleuit, atque conſequenter eam derelinquens ad S. Patricium remeauit. Sancto Præſuli inquirenti ab illo ſuæ reuerſionis tam feſtinę cauſam: reſpondit, ſe non æquanimiter poſſe ferre illius tam dilecti Patris abſentiam. Nec mirandum, reſpondit S. Patricius, quia filij vitæ non ſunt in illo loco, ſed viri ſanguinum, & commeſtores pecorum, quorum tu formidas ferrum, timéſq; ſanguinem tuum effundendũ. Reuertere, reuertere ſecurus, neque timeas à facie eorum, quoniam nullius hominis ſanguis effundetur in loco illo, vſq; in generationes generationum. Acceptóque tali reſponſo à S. Patricio, vir venerabilis *Connedus* ad Eccleſiam illam regendam regreſſus eſt, verbumque S. Patricij verum eſſe multis rerum argumentis euidentium, vt afferunt patriotæ, probatum eſt.

De Mannia, & aliis inſulis ad Deum conuerſis.

CAP. XCII.

VIdens S. Patricius in Hibernia *Meſſem quidem multam, operarios autem paucos*, transfretàuit Britanniam acquiſiturus ſibi coadiutores in agrum Dominicum & cooperarios. Et quia peſtis Pelagianæ Hæreſis, & etiam Ariana perfidia pluribus in locis, Britanniæ fines fœdauerat; ipſe prædicãdo & ſigna multa faciendo patriotas ad viam veritatis reducebat. Exſtant adhuc in Britannia perplura loca miraculorum eius conſcia, crebriſque miraculis ſanctitatem illius redolentia. Collectos, deniq; viros multos literatos & Religioſos ſecum adduxit, è quibus triginta in Epiſcopalis officij faſtigium poſtmodum ſublimauit. Renauigãs Hiberniã, ad inſulas maris cõuertendas diuertit è quibus *Eubo-niam*, id eſt, *Manniam*, tunc quidem Britanniæ ſubiectam ſalutari prædicatione, ac ſignorum exhibitione ad Chriſtum conuertit. Inter quæ ſigna, illud inſigne claruit; quod quidam maleficus *Melinus* dictus, inſtar Simonis magi, ſe Deum aſſerens ac æthera volatu diabolico repetens, precibus

Luc. 10.

Triginta Epiſcopi Brităni.

Actor. 8.

eius è ſublimi corruit, præcipitatus, confractúſque interiit. Quẽdam diſcipulorum S. Patricij virum ſanctum & ſapientem, Germanum nominatum, in Epiſcopum promotum, illius gentis Eccleſiæ nouellæ regentem præpoſuit, & in quodam promontorio, quod adhuc inſula Patricij dicitur, eò quòd ipſe ibidem aliquantulum demorabatur, & Epiſcopalẽ ſedem poſuit. Aliis autem Inſulis ad fidem Chriſti conuerſis, ſingulis ſingulos, aut etiam plures præfecit præſules, de diſcipulis ſuis: ſicque Hiberniam repetiit. Conſuenit enim S. Patricius, non ſolum in vrbibus, verumetiam in oppidis, & locis celebrioribus Epiſcopos conſtituere, ne baptizati vllatenus defraudarentur Epiſcopali confirmatione. Hoc etiam à Sancto procuratum eſt, vt fideles in præſenti haberent, qui miniſtraret Pontificale officium illis, dum Diœceſis non nimis extenſa non ſubtraheret illis pręſentiam atque cuſtodiam ſui paſtoris. Quarundam Inſularum incolæ legem Dei per S. Patricium prædicatã abiecerunt, abalienati a fide retrorſum; & ideo vſque in hodiernum diem priuantur ſpeciali Dei dono, quod cæteris Inſulis in fide ſuſcepta perſeuerantibus, ſuper veneuoſorum animalium abdicatione per Patricij preces conſtat collatum.

Multitudo Epiſcoporum tempore S. Patricij.

Sacramẽtum Confirmationis.

De prophetia ſancti ſuper ſex Clericis, & pelle data illis.

CAP. XCIII.

SEx Clerici, natione Hibernici, vnanimi deſiderio diſcendi ſcripturam ducti, atque loca ſancta viſitandi, verſus trãſmarinas partes iter arripuerunt; caſuque fœlici S. Patricium de Britannia regreſſum, obuium habuerunt. Ipſis verò, genibus flexis, petentibus benedictionem, Sanctus benedixit, ipſoſque omnes Epiſcopos futuros prędixit: Agnoſcens pontifex vnum ipſorum, qui natu maior, & robuſtior cæteris videretur, omnium codiculos in ſinu portantem, eò quod nõ haberet aliud, in quo portaret ad manum, iuſſit illis dari pellem phocinam, ſuper quam in celebratione miſſarum ſtare conſueuerat, ad ſacculum inde faciendum. Munere S. viri cum gratiarum actione ſuſcepto, proſperè transfretauerunt: nec ab illo die aliqua grauis eos ap-

prehendit inopia, sed siue itinerando, siue in scholis commorando, semper arrisit eis honesta sufficientia. Cognouerunt igitur Sanctum subuentorem sui in benedictionibus suis, Dominumque conseruantem illis misericordiam suam ipsius meritis. Processu verò temporis optimè literis imbuti repatriauerunt, & infra tempus breue, secundum verbum S. Patricij, omnes Episcopi effecti sunt. Horum autem Sacerdotum sanctorum nomina sunt: Lugacius, Columbanus, Meldanus, Lugadius, Cassanus, Ceranus, quorum, Sedium Episcopalium nomina describere,, certa ratione supersedemus. In multis etiam, vocabula locorum, & etiam personarum, ob inconditam verborum barbariem deuitamus, ne latinis auribus fastidium, aut horrorem ingeramus. Prædicti tamen Pontifices in Ecclesia Dei, verbo, & exemplo plurimùm profecerunt, & in magna sanctitate vitam terminauerunt: multa etiam miracula solebant narrare in pellem præfatam patrata, quæ adhuc manet integra, & pro reliquijs, ob S. Patricij memoriam conseruata.

De prędicatione S. Patricij triduo continuata.

CAP. XCIV.

SAnctus Patricius prædicabat populis plurimis, de diuersis partibus in vnum conuenientibus in loco Hiberniæ *Fionnabbair* vocato, qui latinè interpretatur, albus campus. Legebat & interpretabatur illis seriatim Sacrosancta quatuor Euangelistarum volumina, tribus diebus continuis, & noctibus; omnesque præsentes existimabant non plus temporis effluxisse, quàm vnius tantum diei spatium, ita fœliciter decepti, delectatique salubriter in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius: ô salubris, delectabilisq; deceptio, per quam falsitas excluditur, veritas inducitur, illuditur tempori, nox subtrahitur, dies per triduum continuari perspicitur! Ne causetur lector, quòd nominauerim deceptionem, cum Propheta cla- *Ier. 20.* met ad suum conditorem: *Seduxisti me, Domine, & decepisti*: & Apostolus Paulus, *2. Cor. 12* quibusdam discipulis suis, dicat: *Cum essem astutus, dolo vos decepi*: Bonus dolus, qui salutem animarum acquirit; optima seductio, quæ ad Deum perducit.

De visione B. Brigidæ, & eius expositione.

CAP. XCV.

BEata itaque Brigida conuenticulis præfatis intererat, quæ, reclinato capite, dormiebat. Sanctus Antistes prohibuit, ne quis Dei dilectam suscitaret, & euigilaret, donec ipsa vellet. Sicut enim ex fine claruit, illud in Canticis ei satis congruit, *Ego dormio, & cor meum vigilat*; eò quod sponsus eius secreta sua ei re- *Cant. 5.* uelabat. Eidem Sanctæ Virgini postmodum euigilanti, Sanctus Præsul præcepit, vt cunctis enarraret, quæ in somnijs vidit. Obtemperans illa verbo Sancti, dixit: Vidi Synodum candidatorum, & aratra, & boues, & segetes, cuncta candida, deinde omnia illa maculosa, postmodum omnia nigra: ad vltimum, conspexi oues, & sues, canes, & lupos discordantes ad inuicem, & confligentes. Sanctus autem Patricius visionem exponebat, totumque candorem præfatum ad mundi statum, tunc temporis præsētem, pertinere dicebat. Omnes enim in eo Prælati & subditi, erant in fide, ac bonis operibus, secundum Euangelicam doctrinam, & Apostolicam fertiles & feruidi. Maculosa quæque ad tempus sequentis generationis spectare dicebat, in quo fide quidem canderent, sed eam prauis operibus denigrarent. Nigredinem subsequentem asserebat tempori generationis secuturæ congruere, in quo vitam suam homines, non solum iniquis operibus prophanarent, sed etiam fidei Christianæ abrenuntiatione. Discordiam ouium, suum, canum & luporum, pronuntiabat controuersiam innocentium, & immundorum prælatorum, bonorum & prauorum affuturam in diebus posterę generationis, post annorum scilicet curricula plurimorum. His dictis a loco, soluta collecta, Sanctus recessit, Virginisq; visionem, atque sanctissimi interpretationem, veritate suffultam irrefragabili, sicut reor, nullus ambigit.

De Angelis Dei, & luce calesti, & Prophetia S. Patricij.

CAP. XCVI.

Beatus Patricius singulas regiones Hiberniæ crebro consueuit visere, ac prout temporis opportunitas expetebat, & ratio dictabat, in eis moram facere. Vndè & septem annis continuis in regno morabatur Momoniæ, totidemque in regione Cõnactiæ. Diutius tamen degebat in Vltonia, in qua primitus regnum Dei Euangelizans, ad Christi fidem illius incolas perduxerat, cuius fines singulos crebrius sua sancta præsentia perlustrando illustrabat. Vbicunque proficiscebatur, auditores suos, aut ad fidem Christi conuertebat, aut in fide Christi confortabat. Quadam igitur vice visitans S. Patricius illam plagam Vltorum, quæ Dalnardia dicitur, per locum quendam *Mucoemuir* vocatum transiens, progrediebatur, discipulusque illius, nomine Benignus superius memoratus, gradum figens, in cælestibus aliquod mirum contẽplabatur. Vidit enim lucifluos Angelorum choros, locum illum claritate cælica circumfundere, audiuitque ipsos cum inæstimabili melodia laudes creatori canere. Stans horum mirabilium deuotus speculator, dulcedinis intimæ replebatur tripudio, nec tamen intelligebat, quid prætenderet Angelicæ præsentiæ, lucis coruscæ, hymnodiæ cælicæ, in illo loco exhibita apparitio. Post modicum verò temporis interuallum, admirabilis visio illa ab oculis Benigni tota disparuit, illeque præcedentis Patris Patricij vestigia sequendo, vt ad ipsum perueniret, gressus accelerauit. Sancto verò sciscitanti causam retardationis illius, retulit visionem ostensam sibi cælitus. Sanctus verò Pontifex diuinitus edoctus, quid innueret, aut indicaret perfusio luminis & cantus Angelicus exponens, dixit coram præsentibus. Scitote, filioli charissimi, quod in illo loco, quidam filius vitæ, nomine Colmanelus, Ecclesiam ædificabit, multosque filios lucis, ac conciues Angelorum futuros, ibidem adunabit. Ipse presul, atque totius Hiberniæ legatus efficietur; virtutibus ac signis conspicuus, pòst huius vitæ tenebras terminans, ab Angelis Dei, ad æternam lucem & requiem transferetur. Processu verò temporis, loco illo, & personæ prenominatæ, & Prophetatæ omnia euenerunt, sicut S. Patricij labia distinxerunt.

De tentatione sanctimonialis extincta.

CAP. XCVII.

Venerabilis Benignus inter cæteras munerum dotes, quibus illum ditauerat diuina gratia, vocis in cantu dulcisonæ, quadam pollebat prærogatiua; ita vt audientium compungendo plerũque penetraret aures & corda. Sed quoniam virtus, aut donum diuinitus collatum plerisque solet esse odor vitæ in vitam, quibusdam odor mortis in mortem: Ex vocis melodia ministrabat tentator delinquendi occasionem. Quædam namque sanctimonialis fœmina dum oblectaretur, circa S. Benigni cantum mellifluũ, auribus crebrò perceptum, interiori desiderio succendebatur ad peccatum criminale, cum ipso viro Dei, huius ignis ignaro committendum. Turpium ergo scematum fomentis adhibitis, feruens, & fœtens in tantum exarsit, & excreuit concupiscentia, vt vix in eius pectore se caperet amoris perniciosi flamma. Et quia propter disciplinam S. Patricij puella non poterat potiri secreto Benigni colloquio, ex accessus, & alloquij ipsius difficultate, ampliori vrebatur incendio. Calliditate igitur fæminea instructa, grauissimam infirmitatem simulans, decubuit doloris lecto, implorans cum ploratu, animæ consilium, sacræque communionis, salutare viaticum à Sancto sibi præberi Benigno. Erat enim tunc gradu Sacerdos, magna veneratione habitus, qui, & officium sacerdotale sacris adornabat actibus. Sanctus autem Patricius, reuelante spiritu sancto, non ignorabat quo sanctimonialis illa laborabat incommodo. Accito itaq; discipulo suo, videlicet Benigno, præcepit, vt ægram visitaret, & quæ saluti animę congruebant illi ministraret. Obsecundans ille Patri spirituali, eius benedictione postulata, & percepta, domum decumbentis intrauit, editoque signo crucis, sicut moris erat, vbique Patricio domum quam-

Modus ingrediendi domum in primitiua Hibernia Ecclesia.

libet ingredienti, omnes insidias latentis inimici saluti hominũ inuidentis, aut quieti, effugauit. Res mira claruit atque præclara, & licet inusitata, tamen vtilissima; Eleuans oculos puella vidit ingressi Benigni staturam valdè terribilem, faciemque eius flammigeram illud habitaculum, atque se ipsam intus & exterius collustrare, Sanctúmque Patricium manibus suis caput ipsius obumbrare. Ab illa ergo hora vsque ad vitæ terminum, ignem venereum in carne sensit extinctum, ac si corpus ligneum, vel lapideum gestasset, non carneum. Diligebat deinceps S. Benignum illa sanctimonialis sancto sinceróque amore, séque confitebatur ipsius meritis per S. Patricium à gehennali ereptam ardore. Vnusquisque ergo quod sentit super hoc signo videat, quia *vnusquisque* secundum Apostolum *abundat in suo sensu.* Ego verò magis admiror, plusque appretior miraculum hîc gestum, ad animæ viuificationem, ac vegetationem quàm alicuius in carne mortui resuscitationem.

Rom. 14.

De Sancto Comhgallo, & monasterio cœlitus præostenso.

CAP. XCVIII.

Circuibat S. Patricius sæpius Vltoniam, & perambulabat eam, eiusque incolas docens attentius fidem Catholicam. Diuertit aliquoties quiescendi gratia cum suo sanctissimo comitatu ad quendã monticulum, non longè situm à valle, in qua postea constructum est Beannchorense cænobium. Considentes ergo conspexerunt de colle vallem illam ętherea luce, ac multitudine militiæ cælestis repletam, auribus nihilominus haurientes Angelicis vocibus prolatam, cęlestis cæleumatis hymnodiam. Omnes igitur videntes visionem hanc magnam, vnanimi deuotione rogabant S. Patricium, vt in illo loco cælitus sacrato ædificaret Ecclesiam. S. verò abnuit, sed verbo vatidico illis ait. *Annorum sexaginta circulo completo, nascetur quidam filius vitæ, Comhgallus nomine, quod interpretatur * pulchrum pignus, etenim dilectus Deo & hominibus, atque ob morum meritorúmque pulchritudinem intendens, prosperè procedet, & regnabit cum Christo inter ipsius pignora computandus. Ipse verò in loco luce præostenso, Ecclesiam Sanctorum ædificabit, in qua innumera filiorum agmina lucis & vitæ Christi seruitio mancipanda coadunabit*, Omnium horum, quæ S. Patricius prædixit, nec iota vnum incompletum præteriit. Tempore verò prophetato, natus Comhgallus, processuque annorum & virtutum, postea adultus in loco præfato, *Beannchor* nominato, nobilissimum cænobium exstruxit, in quo multa millia Monachorum perfectorũ per Euangelium Christo genuit, & in Christo parturiuit. Locus ille Sanctus, Sanctorum fœcundus, quasi vitis fructificans suauitatem odoris, extendit palmites suos vsque ad mare, & vltra mare sui propagines; quia Hiberniam, Scotiam, insulásque multas monasteriis, monachísque perfectis repleuerunt genimina eius, & etiam transmarinas regiones. Sicut enim relatu, atque scriptis Sanctorum didicimus, vnus ex filiis *Beannchorensis* cænobij, *Luanus* nomine, centum cœnobiorum solus fundator fuit. Alter verò *Columbanus* dictus vir sanctissimus & omnium plenitudine charismatum repletus multa monasteria fundans & construens, innumerabilium quasi monachorum pater extitit; qui prius egregio monasterio *Luxouiensi* in Galliis, deinde *Bobiensi* vltra Alpes præfuit: vbi miraculis multimodis gloriosus ac præfulgens in pace requiescit. Sicque prophetia S. Patricij adimpleta clarescit. De antiqua Beannchorensis Ecclesiæ nobilitate, superfluum videtur in præsenti diffusius prosequi, cum luculenter descripta fuerit in Sanctorum Comhgalli actibus primi abbatis illius loci, & Malachiæ pontificis, & sedis Apostolicæ in Hibernia legati.

Prophetia S. Patricij de S. Cõhgallo & Beãnchorensi monasterio.

** caomh gheall.*

Luanus 100 monasteria fundauit.

Prophetia Sancti de obstinato Fergusso, & filijs eius.

CAP. XCIX.

Venit Patricius in partes *Assul*, infra fines Midiæ, vbi in loco idoneo gratum duxit Ecclesiam construere. Quidam pessimus *Fergus* nomine, illis in locis dominatum habuit, qui Sancto præsuli, ne propositum perficere posset, impedimento magno fuit. Volens Sanctus Dei,

duritiam

duritiam cordis illius potius signo, quàm verbo significare, cum baculo Iesu contra petram positam signum crucis edidit, & continuò petræ superficies, in quatuor partes scissa apparuit, crucisque formam effigiatam in se vsque in præsens exprimit. Homo nihilominus duræ ceruicis & cordis plusquam saxei, ad pœnitendum scindi noluit, sed vxor eius prægnans corde compuncta, postulando veniam ad pedes eius cecidit. Videns Patricius hominem in peruersitate obduratum, voce præsaga dixit ad eum. Sic te dissoluere potuit potentia Dei, si voluisset etiam ad primum verbum oris mei. Sed quoniam nescis, imo credere non vis, quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit, secundum cor tuum impœnitens, & duritiam obstinationis, thesaurizas tibi iram quæ tibi cito appropinquabit; Velociter disperdet te Dominus de terra, nullusque de semine tuo in perpetuum dominabitur in terra ista, vel prosperabitur in alia; excepto solo infante, quem in vtero gestat vxor tua, quia super illum veniet benedictio mea. Hæc autem omnia ore prolata Patricij, euenerunt patri, & proli.

De lapidibus Vsneach ab illo maledictis.

CAP. C.

Simili quoque intentione Ecclesiæ videlicet ędificandæ, diuertit Christi famulus ad locum famosissimum *Vsneach* nomine. Duo verò germani, *Fiechus & Enda* nominati, illis in finibus principabantur; quibus S. Patricius multa bona in præsenti sæculo atque futuro, & etiam semini illorum, si sibi acquiescerent, pollicebatur. Illi autem non solum à prece & prædicatione Patricij aures auerterunt, verùetiam à loco prædicto violenter ipsum expulerunt. Sãctus molestius impedimentũ Ęcclesię fundãdæ, quàm sui expulsionem accepit, ipsis & semini ipsorum injicere maledictionis iaculum incepit. Secundinus autem discipulus S. Patricij sententiæ verbum ex eius ore rapuit, & antequã fine concluderetur deprecando dixit. Obsecro, Domine pater vt maledictio vestra non sit super homines istos, sed super vicinos loci lapides. Sanctus priùs modicè subticuit, & postmodum postulata concessit. Mira res! Ab illo die vsque in pręsens lapides illi, nulli structuræ apti aut vtiles inueniuntur; quin etiam si forte aliqui ex improuiso, ædificio imponantur, velociter opus illud ruere seu dissipare dicitur. Nullum etiam ignis calorem naturalem admittunt, nec in aquam missi, strepitum, vt moris est lapidum, faciunt: vnde & prouerbium apud Hibernicos increbuit, vt si quando lapis in ædificio frangitur, de lapidibus *Vsneach* maledictis à S. Patricio esse dicatur. *Enda* verò prædictorum fratrum iunior, super iniuria S. Patricio illata, pœnituit, & prouolutus pedibus ipsius, veniam poposcit, & postulatam promeruit. Hic nouem filios habuit, quorum vltimum natu, nomine Cormacum, obsequio diuino mancipandum, cùm tota nona parte suæ terræ S. Patricio obtulit; Frater verò ipsius *Endæ*, Leogerus dictus, conuersus ad fidem, quindecim villas S. Patricio contulit, cum suo nepote, quæ spectant ad ius Ardmachanæ Ecclesiæ. S. Patricius baptizauit puerum, educauit, literisque imbuit: puer autem ætate, sapientia, & sanctitate creuit; virtutibus, atque miraculis clarus in Domino requieuit. Prouerb.

De muliere prægnante, & eius prole.

CAP. CI.

Quidam Regulus, *Brendanus* nomine, recenter baptizatus, obnixius deprecabatur Sanctum Patricium, vt quandam mulierem grauidam benediceret, quia illius benedictionem ei, & soboli credidit profuturam. Sanctus eius petitioni annuens manum erexit, sed repentè priusquam verbum benedictionis aut signum crucis ederet, eandem retraxit. Sensit enim, Spiritu reuelante sibi, concepisse illam de semine *Corbre*, in quem sententiauerat, & de cuius successione nullum regnaturum ipse prædixerat. Cur autem Sanctus hoc fecerat, homo mirabatur: sed ei vir Dei rei mysterium intimare, causamque non cunctabatur. Instabat homo postulans attentius, vt vel aliquo modo illã benedicere, & quæ ventura erant soboli, prædicere dignaretur. Pręsul

ſanctiſſimus Patricius, illam, eleuata dextera, benedixit, & ait; Infantulus, quem geſtas in vtero, non regnabit, quoniam verbum, quod locutus ſum, in nomine Domini ſuper *Coyrbre* & ſemen eius, fixum ſtabit: ſed tãtum vnus de Optimatibus terræ, Regi, regnoque perneceſſarius erit. Quod enim Sanctus prædixit, indubitãter euenit.

De piſcibus captis in ſicco à S. Mel Epiſcopo.

CAP. CII.

MAgni vir meriti Mel memoratus, qui cum fratribus ſuis viris ſanctiſſimis, Munio, & Riocho, de Britannia in Hiberniam aduenit, ab ipſo S. Patricio in Pontificalem gradum promotus, ipſi in prædicatione coadiutor extitit. Hic ex proprio labore manuum ſuarum, more Pauli Apoſtoli, ſtuduit victitare, & quod ei à diuitibus datum fuerat, ſolebat egenis erogare. Cum iſto Beato viro, vtpote nepote ſuo commanebat, in vna domo more primitiuæ Eccleſię, Lupita ſoror S. Patricij, vt eius verbo, & exemplo proficere poſſet in exercitio diuini obſequij. Euoluto verò aliquanto tempore, cum Sanctus ſacerdos iuxta morem * media nocte ſurgeret, ad confitendum Domino, Sancta illa fœmina ſolebat ſe ad ſoporandum collocare, pellibuſque cooperire in Sancti Præſulis lecto. Nihil ſiniſtræ ſuſpicionis ex hoc facto fingi ſuſpicabatur, quia ex conſcientiæ propriæ puritate, aliorum mentes metiebatur. Comperiens conſuetudinem mulieris, quiſpiam, nefandam fore familiaritatem illius cum Epiſcopo denotabat, denotatam in vulgo diſſeminabat: Et quoniam infamiæ dilatandæ ianua linguis vulgi reſerata patuit, res latere Patricium diutius non potuit. Sanctus Patricius, ſi ſic ſe res haberet, euidẽtius voluit experiri: conuertit greſſus ad habitaculum præfati Epiſcopi. Sanctus Mel melius arbitrabatur innocẽtiam ſuam probare ſigno, quàm iuramento; arans tellurem in quodam colle, piſces magnos, & multos cepit ex vomere in ſicco, ipſo etiam vidente Patricio. Taliter enim captos obtulit Sancto Dei, quaſi pro miraculo, vt nulla ſuſpicio remaneret in cordibus hoc videntium, dum tale ſignum fieri non ſoleat ab inceſtuoſo. Soror etiam S. Patricij, collectam veſtem in gremio, viuis carbonibus impleuit, quos ſufficienter portans, & excutiens in conſpectu fratris ſui, abſque vllo vſtulationis, aut læſionis ſigno, innoxiam ſe comprobauit. Sanctus Patricius innocentiam ſignis tam euidentibus probatam approbans, illos mundos & immunes pronuntiauit. attamen quod ipſis, alijſque multis ſalubre foret, palam edicere curauit. Imprimis ergo Epiſcopum conueniens admonuit, vt in terra araret, in aqua verò piſcaretur, ne tentare Dominum Deum ſuum videretur: Deindè, ne gloriari præſumeret, in aliquo miraculo ex diuina gratia in ſe patrato; Denique ſanxiuit Sanctus, vt à mulieribus viri ſequeſtrarentur, & vtrique ſexui ædificia, & oratoria diſtincta conſtruerentur. Sic profectò, vt ait idem Patricius, nomen Dei per eos inter gentes, quibus illud prædicabant, non blaſphemaretur; nec infirmis ſcandali occaſio vlla in caſu tali, vel detrahendi materia tribueretur. Quod ergo S. Patricius edixit, & ſtatuit, obſeruari fecit.

Actor. 20

Pſal. 118

Lupita innocens iã ſuam patra ione miraculi probat.

S. Patric. conſtituit diſtincta habitacula, & oratoria viris & mulieribus.

De Virginum veſtigijs petræ impreſſis.

CAP. CIII.

QVadam vice S. Patricius, quatuor virgines ſtantes ſuper lapidem vnum velauit, conſecrauit, ſponſoque cæleſti deſponſauit. Res autem apparuit mira & valdè inuſitata. Virginũ Deo dedicatarum lapidi duro impreſſa vſque in præſens apparent veſtigia; vt cunctis clareſcat, quod benedicentis Patricii præcatio, ſiue prædicatio penetrare poſſit emolliendo pectora etiam ſaxea. Datur nihilominus nobis hac in re intelligere, quod mundum contemnentes ob amorem Chriſti, debeant vias duras cuſtodire; vt ad eum, cui ſe probauerunt poſſint peruenire. Vocatur locus, in quo conſecratæ fuerunt *Tedna*, vbi illis Domino ſeruituris ædificabatur Eccleſia, quæ pertinet hodie ad ius Metropolitanæ ſedis in Ardmachia.

De

De terra in flumine eleuata.

CAP. CIV.

Venit S. Patricius causa transeundi ad quoddam prægrande flumen inter Midiam & Conactiam situm *Synniam* nomine, quod cunctis, exceptis nauigantibus, semper fuit intransmeabile. Diu nauigium quæsiuit, nec inuenit. Orauit igitur ad Dominum, qui quondam in mari fecit viam, & in profundo semitam posuit, moxque in medio fluminis terra diuino nutu eleuata, Sancto Dei, sociisque illius transitum liberum fecit & præbuit: vt autem ripam fluminis attigerunt, auriga Sancti defungitur, ibique ædificata est Ecclesia, quæ ad ius Ardmachanæ Ecclesiæ spectare dignoscitur.

Exod. 14.

Ardmachia sui.

De altari, & quatuor calicibus sub terra repertis.

CAP. CV.

In illo loco, vbi à Magis inductas tenebras Sanctus Patricius orando dimouit, extructa est Ecclesia, in qua quendam de suis clericis *Asluiam* dictum, ad gradum Sacerdotalem quatenus inibi ministraret, promouit. Ordinatus Presbyter conquestus est Sancto Patricio, quòd sibi deessent necessaria sacerdotali ministerio. Sanctus diuinitus instructus indicauit Presbytero quoddam altare mirandi operis, habens in quatuor angulis quatuor calices vitreos, esse in specu subterraneo: & ne forte frangerentur, præcepit ei cautius effodere, humumque egerere; fecit Presbyter sicut præsul præcepit, & omnia sicut prædixit reperit. A quibus autem personis illud altare factum fuerat, aut cum calicibus ibi repositum, nobis adhuc extat incognitum. Quidam verò opinantur, omnia illa fuisse Palladij Episcopi siue sociorum eius, quæ relicta sunt ibi post discessum eius.

vide infra in annotationibus.

De auro in fossura porci bis reperto.

CAP. CVI.

Visum est viro Dei in quodam campo Ecclesiam ædificare, in qua posset populum acquisitionis Deo aggregare: huius rei gratia petiuit à possessore fundi, præparari sibi locū illum, repromittens illi portionem in terra viuentium. Homo autem ille Magicis assuetus artibus, promissam sibi pro nihilo habuit terram desiderabilem, quin potius pro pretio postulans aurum, cuius nimis execrandam famem sustinebat. Sanctus aurum in præsenti respondit se non habere, sed totum quod habuit in Ecclesiarum ædificia, vel necessaria pauperum expendisse. Sed cum homo precanti Pontifici nullatenus assentiret, ad effossuram cuiusdā porci, prece prælibata, perrexit, ibique tantum auri, quantum exigebatur inuenit, inuentum pro commutatione terræ dedit; Erat & alter vicinus habēs agrum illi terræ collimitantem, quam comparauit, quam Sanctus suppliciter Ecclesiæ præfatæ conferri flagitabat. Quo respondente similia verbis prioris, iterum iuit ad effossuram porci, reperitque aurum æquilibre priori, quod homini pro comparatione tribuit agri. Hoc iam tertiò manifestauit Sancto Patricio Dominus in terra, porcorum naribus euiscerata, semel pro sui redemptione, bis in hoc loco pro ditanda dotandaque Ecclesia. Postea posterior fratrum *Ono* nomine, corde compunctus, aurum Sancto Dei non solum reddidit, verumetiam domum suam, prædia, & substantiam ad fundandam Ecclesiam, & ædificandam contulit. Locus autem * *Alfind* vocatur, in quo hodie sedes Episcopalis habetur.

* *Elsinn.*

De pænitentia Asyci Episcopi.

CAP. CVII.

Beatus verò Patricius quendam discipulum suum nomine *Asycum* habitu actuque Monachum, in Episcopum consecrauit, & Ecclesiæ præfatæ præfecit. Ipse verò admonente S. Patricio in Ecclesiam se-

Primus Episcopus Elsinensis.

dis suæ, Collegium Monachorum egregium introduxit, cui regendo iure Abbatis præfuit. Hic quadam vice, dum verum assertiuè dicere debuit, delinquens linguæ lubrico mendacium protulit. In se verò reuersus, postea statuit seipsum contra faciem suam, ex magna pœnitudinis amaritudine elongauit se, & fugiens à facie hominum, mansit in solitudine, ibique septem annis degens à nullo visus est homine. Monachi verò illius diu quærentes eum, expleto septennio in cuiusdam concauo vallis ipsum repererunt, à locóque extrahere ad Ecclesiam suam, tanquam sponsum sponsæ suæ in gremium reducere violenter voluerunt. Episcopus illis nullatenus acquieuit, indignum se iudicans ad officium Pontificale vlterius exercendum, de cuius ore mendacium processit spontaneum, quod sacri Canones definiunt esse sacrilegium in lingua Sacerdotum. Qua in re pensandum est, quantum pœnitere debeant in grauissima crimina lapsi, de suis magnis excessibus, si tam strictè de solo mendacio pœnituit, & satisfecit iste Sanctus. O quanti corda gerunt ad resistendum peccato lutea, ad pœnitendū verò saxea! Multi namque homines flagitiosi, scelerati, abominabiles in vita sua (quod absque dolore dici non debet) animarum regimini se ingerunt, & manibus inquinatis alienas sordes diluere appetunt, funibus etiam mortalium criminum constricti, cæteros ligatos soluere gliscunt, quorum desiderium, dum diuino iudicio adimpletur, multo peiores fiunt, quàm antea fuisse noscuntur. Sub regimine namque constituti, de solis propriis reatibus possunt pœnitere, atque satisfacere, in sede pastorali positi de singulorum sibi commissorum excessibus tenentur rationem reddere. Quia ergo verba Sacerdotum, aut vera sunt, aut sacrilega, horrendum iudicium est illis Sacerdotibus, cæterisque prælatis Ecclesiæ, quorum mendaciis assiduis, aut periuriis inquinatur lingua. Hæc, quasi per digressum diximus, vt non solum flagitia & facinora, sed etiam mendacia, quàm sint vitanda cūctis Christicolis, & maximè pastoribus animarum, ostenderemus. Nunc verò ad historiæ sacræ seriem redeamus. Monachi enim supradicti nolentes à S. Asyco separari, vsque ad exitum vitæ illius ibidem manserunt, eoque sepulto, monasterium ædificantes illic in sanctitate & iustitia Domino seruierunt.

Grauis pœnitentia pro mendacio.

Exhortatio ad Prælatos, & Sacerdotes.

De Prophetia S. Patricij super duobus fratribus.

CAP. CVIII.

SAnctus Patricius, quòd Spiritu Sancto sibi reuelante de vtroque fratre didicit, vtrique minimè tacendum dixit. Prædixit priori fratri dominationem illius terræ illum cum semine suo in breui amissurum, qui mammona Christo, & suæ petitioni prę̨posuit aurum. Iuniori multa bona prædixit, ob deuotionem animi sui sibi euentura, & quòd coadiutor Regum in terra esset, optimique Sacerdotes Dei nascerētur eius de stirpe sancta. Omnia ista quæ Sanctus Prophetico protulit effatu, nullatenus frustrata sunt ab effectu.

De tempestate in mari sedata.

CAP. CIX.

PRædicabat S. Patricius quadam vice Gētilibus, ipsosq; instruendo & baptizando illo in loco demorabatur diutius. Benignus autem Sancti discipulus aliquantulum ferebat molestè moram illam tantam illis in partibus. Sanctus autem dixit, se nolle de locis illis egredi, antequam ad se venirent de remotis partibus discipuli sui & alumni. Altera die cernebatur cœlum nigrescere, ventóque vehementi commoueri & concuti mare. Sanctus verò Patricius obnubilata facie mœstitia, suis secum manentibus indicauit filios suos in Christo genitos nauigio ad se tendentes grauamen ingens perpeti, seque multum afflictis, & maximè puero suo filio *Erchi*, alumno eius supra modum formidanti, dicebat compati: Asserentibus illis non posse nauem sufferre tantam tempestatem, vir Sanctus instantius se conuertit ad orationem. Interuallo modico facto, cunctis qui præsentes erant audientibus, imperauit ventis & mari, quatenus quiescerent à feruore suo in virtute Dei sui. O res stupenda, & admiratione digna! continuò cessauit ventus, siluit fretum, pacabatur procella, & facta est tranquillitas

quillitas magna. Eadem die memorati fratres proſperè ſatis applicuerunt, & qualiter elemētis prius in ſui periculum verſis, ſed inopinato modo pacatis potentiſſimam precem Patricij patris ſui, ſint experti, coram cunctis retulerunt.

De miraculo iterato in ſicco.

CAP. CX.

ALio quoque tempore ijdem fratres, gratia viſitandi Sanctum Patricium viam carpebant itinere pedeſtri, per arenoſa loca littoris marini, vt venirent ad ipſum. Cumque ſimul pergerent, & incedentes, ſermocinarentur; ecce maris acceſſus illos circumcluſit, ſpemque euadendi adimens cunctis formidinem mortis incuſſit. Sanctus verò Patricius diuinitus edoctus, anguſtias aduentantium agnouit, agnitam diſcipulis præſentibus indicans, ſe compati tribulatis dixit. Deindè, prece præmiſſa, præcepit potenti virtute verborum, in nomine Domini Dei ſui reumati maris, vt quantocius recederet, ac filijs ſuis ſe viſitantibus liberum tranſitum & quietum exhiberet. Obediuit continuò mare voci viri Dei & receſſit, ſicque cætus ille fratrum lætabundus, & laudans Deum ad patrem Patricium peruenit, & ſuper tanto miraculo narrato cunctorum audientium corda in laudem Dei mirabilia in Sanctis ſuis operantis reſoluit.

De Cuculla Sancti Patricij à mari intacta.

CAP. CXI.

QVodam tempore, nauigatione neceſſaria completa, Sanctus Patricius, cum ſuis viris religioſis applicuit, & egreſſus ad aridam fortuito caſu cucullā ſuam in littore reliquit. Appulſi Sancti, ſedentes de cæleſtibus ad inuicem contulerunt, & mutuæ collationis conſolatione ſeſe refecerunt. Mare verò, more ſolito, aſcendens arenæ ſuperficiem cooperuit, & vt præſulis cucullam ad ſe traheret, & aſportaret, prope fuit. Hoc Sanctus intuens, interdixit maris reumati, ne tangeret aut tolleret illam, in eius nomine, qui poteſtatem habet in cœlo, & in terra, in mari & in omnibus abyſſis. Res mira! maris profluuium implendo totum locum conſuetum, & ſpatium occupauit; ſed ſolum locum illum, in quo cuculla continebatur, intactum dimiſit. Poſt autem freti refluum receſſum, deferri ſibi cucullam fecit, omneſque qui aderant, ſignum iſtud in Dei laudem, & Patricij venerationem excitauit. De cætero cuncti promptiores ad obediendum illi fuerunt, qui mutum elementum eius imperijs obtemperare conſpexerunt.

De velo cælitus deſtinato.

CAP. CXII.

QVadam vice cum S. Patricius cōſecraſſet duas Virgines in campo ſito in finibus *Cregri*, quoddam velum deſtinatum cælitus cecidit in gremio Patricij: quod ſanctus ſuſcipiens ſumma cūm deuotione, virgini conſecratę poſterius illud obtulit. Sed illa tali munere, tam ſancta eulogia indignam ſe iudicans, Sancto Antiſtiti dixit: Quoniam iſtud datum optimum, donumque perfectum deſcendens à Patre luminum, mihi peccatrici miſſum non eſt, congruum arbitror, vt ipſe habeas, cui delatum eſt, aut conferas alteri, quæ me melior eſt. Applaudens Sanctus virginis humilitati, impoſuit velum illud illius capiti, præcipiens vt illud geſtaret iugiter, donec introduceretur in thalamum ſponſi ſui. Virgo præcepto pontificis acquieuit, ſanctéque viuens ſanctiſſimo fine in Domino requieuit.

De leproſo Sancto, & fonte nouo, & angelico obſequio, & prophetia Sancti ſuper eo.

CAP. CXIII.

SAnctus Patricius ſancta conſuetudine ductus, quendam leproſum ſecum detinebat, cui cum magna deuotione cuncta pro Chriſto neceſſaria miniſtrabat. Vlcera manibus proprijs lauit, vtrumque ipſius hominem cuilibet, cibo competenti, reficere conſueuit. Leproſus enim corporali ſoſpitate penitus perdi-

ta saluti animæ omnibus modis inuigilare studuit, orationi iugiter incũbere, in omnibus agere semper Deo gratias. Cum autem lepræ squalore scissus fœtorem commanentibus ingereret, timuit, ne cæteris esset horrori, clam & humiliter à consortio cæterorum cecessit, & in quadam arbore concaua fortuitò reperta solitarius secum habitauit. Dum enim solus sederet intuens quendam prætereuntem, illum ad se accersiuit, & cuius esset professionis inquisiuit. Quo respondente Christianum se esse; precabatur virum, vt ob eius amorem in quem credidit, non pigritaretur ad proximum accedere iuncosum locum, & de iuncis ibidem radicitus euulsis afferre sibi fasciculum. Ad petentis igitur, vel potius adiurantis vocem, pergens ad locum homo, iuncum extirpauit, & confestim perspicuus fons erupit; fascem enim de iunco factum ad leprosum attulit, & de noui fontis scaturigine, quod accidit, retulit. Ille gratias, & laudes Deo reddidit, deinde homini dixit: Noueris, frater charissime, quòd Dominus noster Iesus Christus huc te adduxit, vt in fontis illius aqua corpus meum abluas, & in eo loco sepelias. His dictis, oculos ac manus in cælum leuans expirauit, corpusque illius præfatus vir in fonte diluit, nullumque lepræ vestigium in eo videns, sed suauissimum repertum ibidem sepulturæ tradidit, & discessit. Euolutis aliquantis diebus Sanctus *Munis* multarum reliquiarum Sanctorum deuotus baiulus, de Roma reuertebatur, & necessitate coactus in loco prædicto per noctem morabatur. Sub noctis autem silentio videt lucem magnam circumfundere locum illum, & Angelos Psallentes audiuit excubias agere vsque mane circa tumulati sepulchrum. Hæc omnia narrauit ille Sancto Patricio, dicens, se velle amouere corpus illud Sanctũ à loco illo deserto. Sanctus Patricius prohibuit hoc fieri, prædicens ibidem habitaturum quendam filium vitæ, nondum natum *Keranum* nomine, qui locum illum repleret præclaro Sanctorum agmine, & corpus illud Sanctum multo sublimaret honore. Quod enim prædixit, processu temporis euenit; est enim locus ille inter Midiam, & Connactiam, in quo sita est ciuitas Cluanensis, in qua habetur hodie Sedes Episcopalis.

De stagno à S. Patricio translato.

CAP. CXIV.

SAnctus Munis memoratus de Roma reuersus, ex itineris longi fatigatione, fastiditus vsum vlterius itinerandi, precabatur S. Patricium, vt sicut fratribus suis Ecclesias habentibus requiem prouidit, sic sibi procuraret locum habitationis contemplationi congruum. Sanctus igitur Patricius illum, licet internæ quietis dilectorem, saluti tamen plurimorum profuturum sciens, obtulit illi locum aptum & optimum, dicens: ecce collis, ecce vallis, ædifica, & inhabita vbi gratius videatur oculis tuis. Illud autem scito, quòd si in valle habitaueris, plures ad Dominum animas perducere poteris: Si autem in colle manseris, pauciores acquires, ob vanitates, & amœnitates oculis obijciendas, & alias causas casusque quamplures. Præmonitus, & præmunitus *Munis* à Spiritu sancto, respondisse fertur Sancto Patricio; non conqueror de colle, seu de valle, sed de stagno proximo, quoniam inibi regalis existat habitatio: Crebra namque aulicorum, aliorumque sæcularium fræquentatio fiet mihi molesta, mentisque meæ Sabbato ingerent impedimenta. Confirmans illum Sanctus Patricius asseruit facile fore Deo huic molestiæ mederi, recedensque paululum, preces deuotas & efficaces effudit in conspectu Dei. Nocte igitur sequenti, stagnum illud cum habitaculis, & habitatis in eo, tam remotè transtulit Dominus, vt nullam molestiam, aut grauamen sustineret inde seruus eius. Sanctus enim *Munis* manens illic Ecclesiam exstruxit, cui S. Patricius, de reliquijs Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & aliorum Sanctorum perplurium, ac insignia quædam ad Ecclesiasticum ministerium necessaria dedit. Ipse postea licet inuitus, virtutibus clarescentibus ad officij Pontificalis promotus fastigium, signis etiam coruscans multis, migrauit tandem ad Dominum.

Quomodo S. Patricius S. Fiechi conſcientiam agnouerit, & eum benedixerit.

CAP. CXV.

FVit quidam iuuenis bene morigeratus, ingenio ſubtilis, eloquentia floridus, forma ſpecioſus *Fiechus* nomine, diſcipulus *Dubhtachi* poëtæ. Hic ante paucos annos duxit in matrimonium quandam puellam, quæ iam recenter obierat, de qua, & vnicum filium ſuſceperat. Hunc Sanctus Patricius cum magiſtro ſuo prænominato conuiantem obuium habuit, & in momento, & ictu oculi, Spiritu reuelante, illius conſcientiam agnoſcens, coram cunctis dixit. Ecce vir vnius vxoris tantùm, qui ſecundum Apoſtolum dignè promoueri poterit in
1 Tim. 3. Sacerdotium, & etiam Pontificatum. Cœpit igitur fidei rationem illi exponere, atque, vt Baptiſmum ſuſciperet, admonere. Mirabatur iuuenis in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore Sancti Patricij, & maximè quia tam citò ab ipſo potuit penetrari ſecretum eius, ac vita dignoſci. Credens igitur ſuſcepit Baptiſmum, & prius renitente diu magiſtro, ſed poſtmodum annuente diſcipulatui Sancti Pontificis ſe contulit. Sanctus autem illum benedixit, & alphabetum manu ſua ſcriptum tradidit ei. Ipſe verò benedictione S. Patricij potitus, in vna die Pſalterium didicit, & infra breue temporis ſpatium inſpirante Spiritu ſapientiæ & intellectus, ſacras Scripturas ſufficienter intellexit. Nulla namque ad diſcendum mora eſt, vbi Spiritus Sanctus doctor adeſt, Sanctus Patricius ad Eccleſiaſticos gradus illum promouit, & in ſingulis dignè miniſtrantem, tandem Epiſcopum conſecratum *Scleptenſi* Eccleſiæ præfecit. Ipſe verò vita, doctrina, & miraculis conſpicuus apparuit, & angelico edoctus oraculo, ſuſcipiens habitum monachalem in Epiſcopali ſede cœnobium monachorum egregium ædificauit.

De curru S. Fiecho, Angelico iudicio miſſo.

CAP. CXVI.

BEatus Patricius Sancto *Fiecho* quendam currum duxit deſtinandum, eo quòd infirmitate grauatus, itinerare pedeſter non potuit, Diœceſim ſuam viſitare, atque Pontificis officium exercere. Attenuatus enim erat abſtinentia nimia, inſuper & in coxa fiſtulæ laborabat moleſtia. Cernens hoc Sanctus *Secundinus* humanum quid paſſus, ægrè tulit, currumque ſibi iuſtius, quàm illi dandum aſſeruit. Pater pius moleſtatum illum intelligens, illi ſatisfacere ſategit potius ſigno, quàm ſermone, dicens: Non graueris, frater chariſſime, ſuper munuſculo confratri, & coepiſcopo noſtro dando, ne detur occaſio nos ſugillandi diabolo, quia plus frater ille, quàm quilibet noſtrum indiget vehiculo. Sed noſtro ne videamur erraſſe iudicio, huius rei diſcuſſio examini relinquatur Angelico. Angelus enim apparens vtrique ad precem Sancti Patricij, ſuppoſitis equis currum iungi, & abſque auriga dimitti iuſſit, & apud quemcumque ſubſtitiſſent, ac manſiſſent equi veredarij, currum ei conferendum cenſuit. Factum eſt enim vt Angelus imperauit, currumque Sanctus iungi fecit; equi verò, nemine regente, per loca inuia, & itinera diſtorta, primò ad habitaculum ipſius *Secundini* veſperè deuenerunt, diſiunctique ad paſcua dimiſſi fuerunt. Facto autem mane, nemine iungente, currui ſubiugati ſunt, ſimilique modo ad alterius Sancti manſionem pertingentes, ibidem pernoctauerũt. tertio tandem die verſus Sanctum *Fiechum* appropinquauerunt, & ſteterunt, & quòd ad ipſum deſtinati fuerant euidenter intelligi dederunt. Non tamen Sanctus ille voluit currum illum aſcendere, antequam Angelus ipſum certificaret de miſſo ſibi munere. Alia vice hoc itidem miraculum eodem modo eſt iteratum de duobus equis *Miraculũ iteratum.* à Sancto Patricio ipſi Sancto *Fiecho* deſtinatis, curruique ipſius ſubiugandis.

De officinis cælitus designatis.

CAP. CXVII.

ANgelus alia vice præcepit præfato *Fiecho* trans flumen ædificare monasterium: singulis officinis proprium, & congruum assignans locum; vbi sibi aper apparuit, refectorium; & vbi cernebat ceruã, illic exstruere iussit oratorium. Respondet Sanctus Angelo, se nullatenus tale quid inchoaturum, nisi S. Patricius Pater & pastor suus adueniens, approbaret opus iniunctum. Non displicuit verbum Angelo Domini, quia sciuit in ipso affectum dilectionis, & obedientię, quam habuit in Christo erga virum Dei. Transactis igitur aliquantis diebus, Angelo monente, Patricius *Fiecho* sui potentiam exhibuit, & in illo loco qui dicitur *Ferrach* exstruxerunt cænobium iuxta exemplar, quod Angelus illis præostendit. Ipse verò *S. Fiechus* in hoc monasterio Abbatis vice præfuit, & Episcopale nihilominus officiũ plenè in diæcesi sua exercuit. Consueuit idem Antistes singulis annis in capite * ieiunij, de cęnobio solus egredi, allatisque quinque panibus hordeacis, cineribus mixtis, secum ad sui sustentationem in secretiori eremo toto illo sacro tempore demorari. In Dominica vero Palmarum, aut aliquoties in Cæna Domini, solebat ad officiũ peragendum suum ad sua reuerti, secum adhuc dimidium panis vnius habens incommesti. Sexaginta etiam Sanctos ad Deum ante se præmisit, quos ipse sequens *Selepti* sepultus fuit. Filius autem eius superius memoratus scientia, & sanctitate patrizauit, & alibi gradum Episcopalem, sortitus in Domino requieuit.

Quadragesimam intelligit.

S. Fiech. Pater 60. Sanctorũ.

De S. Patricij Prophetia super viros de Callria.

CAP. CXVIII.

SAnctissimo Patricio prædicationi diuini verbi viriliter insistenti, quidam viri armati de Callria occurrerunt, ipsumq; Angelum pacis violenter de finibus suis expulerunt. Vir autem Dei quod de illis in spiritu vidit, tacendum minime iudicauit: Quia, inquit, contra inermem arma tulistis, & annuntiantem vobis pacem, prędicantem salutẽ, à finibus vestris effugatis, vos, & semen vestrum in die belli terga dabitis. Illi autem hoc audientes, à facie gladij oris eius valdè timuerunt, & super temeritate sua pœnitentes, flexis genibus ante Sanctum Dei lachrymosis precibus omnes, exceptis quinque, indulgeri sibi petierunt. Sanctus parumper secum deliberabat, iterumque ad illos verbo præsago dicebat. Stabit verbum fixum, quod Spiritu Sancto dictante de vobis, & semine vestro de ore meo est egressum: Attamen quoniam ex corde pœnituistis, licet in fugam conuersi fueritis, non vltra quinarium numerum in alicuius discrimine prælij occumbent ex vobis. Hoc S. Patricij vaticinium narrant Hibernici crebris experimentis esse completum.

De caseis in lapides conuersis, & de prophanis submersis.

CAP. CXIX.

QVidam pessimi, & maligni degentes in terra *Ferros* vitam S. Patricij molientes extinguere, recentes caseos veneno infectos obtulerunt illi, quasi pro benedictione. Quos sibi Sanctus oblatos benedixit, & statim in admirationem multorum, & Dei laudationem, ac suimet venerationem, atque veneficorum ignominiam in lapides conuertit. Manent vsque in præsens illi lapides in loco patrati miraculi, & Patricij meritum prædicant etiam muti, quia sic mutati. Iidem verò venefici sua machinamenta videntes ad Sancti profecisse gloriam, & suam confusionem, adunauerunt ex suis quinquaginta viros armatos, ad sanguinis iusti effusionem. Conglobati ergo aduersus Pontificem, ingressi sunt vadum cuiusdam fluuij, secus cuius ripam itinerans, in occursum illorum adueniebat vir Dei, quorum vultus vt vidit, eorum cogitationes intellexit, & eleuans sinistram manum contra illos, clara voce dixit: Non vos ad nos venietis, nec ad vestros reuertemini, sed in aqua ista cadauera vestra manebunt vsque ad diem iudicij. Iuxta verbum enim viri Dei sententiantis, statim *submersi sunt, quasi plumbum in aquis vehementibus*, nec vsque adhuc illorum corpora, licet multum diuque quęsita, *Exod. 15.*

inuenta sunt à viuentibus. Hoc egit, ex censura diuina, aqua in isto quinquagenario conspirante in necem S. Patricij, quod ignis cælestis in duobus superbis quinquagenarijs à Rege Achab missis ad Heliam Prophetam. Locus enim quo aquis sunt suffocati, vocatur vadum submersorum vsque in hunc diem.

De foueis sine lapsu transitis, & S. Patricij præsagijs.

CAP. CXX.

Vidam tenebrarum filij in campo *Liffy* vocabulo, fecerunt foueas profundas per loca varia publicæ semitæ, quas operuerunt ramusculis, & viridi cęspite, vt Sanctus itinerans incideret in eas improuisè. Quædam verò puella pręparatas insidias intellexit, quas viro Dei, quatenus se cautè cauendo custodiret, ab illis indicare curauit. Sanctus in Domino confidens, iussit suis equos ascendere, dataque benedictione pertransiuit cum suis inoffenso pede. Fragilis namque herba atque tenuis, quasi terra solida equitantes super se sustentabat, quia sacer equitatus ille in cordibus & corporibus suis omnia portantem portabat. Destinauit deindè Dei Sacerdos præfatam puellam ad ipsius patrem, vt illum adduceret ad sui præsentiam ob percipiendam animæ salutem. Fecit virgo, vt Sanctus imperauit, patremque suum in conspectu eius præsentauit. Sancto verò prædicante verbum Dei, homo credidit, ipsumque cum decem filiis, & tribus filiabus, Patricius baptizauit. Baptizatas verò virgines, velamine sacro tradito, Domino consecrauit, & ex filiis eius quinque fore fœlices, florentésque in sęculo, & alios quinque prius in clericali gradu, postea in habitu monachali sanctè victuros ac defuncturos ore pręsago pronuntiauit: prædixit etiam illis, qui foueas insidiosè sibi, ac suis parauerant, quod ipsi, & semen eorum vitam sustentando transigerent, in terra iugiter effodiendo, & eos secundum scripturam apprehenderet, velut aqua inopia. Hæc autem omnia, quæ Sanctus prædixit, rerum euentus probauit.

De Sancti Patricij præsagio super quodam pago.

CAP. CXXI.

Enit Sanctus Patricius ad pagum quēdam, infra insulam *Inchenn*, & inuenit locum Ecclesiæ construēdæ idoneum, quam cum inchoasset, multitudo rusticorum de pago prorupit, & opus incœptum impediuit. Sanctus autem repletus Spiritu prophetiæ, prædixit illis veridica voce. Quoniam mihi, ne possim ædificare domum Domino Deo meo, impedimento, & obstaculo estis, fumus non egredietur de domibus generationis vestræ in isto loco consummatis. Hoc autem Sancti Patricij dictum oculata fides, vsque in præsens probat esse verissimum. Multi enim multoties cœperunt domos ædificare illic, sed ob ingruentes importunitates nunquam illas potuerunt consummare.

De sententia propheticè prolata.

CAP. CXXII.

Vidam prauus atque peruersus, potens in iniquitate, *Dengo* dictus, Sanctum Patricium Ecclesiam ædificare volentem in loco congruo, prohibendo impediuit. Cui Sanctus Patricius iurans per iudicem suum, imo prophetans, dixit. Erit in breui domus tua destructa, & substantia tua dissipata, filij quoque tui ex profanis lumbis tuis egressi, ex maiori parte sese mutuò fratricidio fœdabunt. Cæteri superstites, nunquam alicuius dignitatis, seu potestatis fastigium obtinebunt, sed vsque ad diem mortis suæ vagi, & profugi super terram erunt. Hoc autem S. Patricij præsagium completum, descriptæ miseriæ viro prædicto, filijsque illius inflictæ probauit experimentum.

De prophetia Sancti Patricij super quodam consecrato in Episcopum, & eius consecratore.

CAP. CXXIII.

Ræpotens quidem in allodio proprio, cum Ecclesiam ædificandam prædiis & possessionibus locupletaret: Cui regendæ quendam de suis aptum ad lucrandas animas Sanctus Patricius præponere volebat; Resistebat homo dicens, se de suis clericum habere, quem Ecclesiæ suæ voluit præficere. Sanctus indignum ducens ad præsens pro hac re contentiosè agere, recessit ab homine. In crastinum adduxit homo ad Sanctum Patricium filium suum, volens vt illum consecraret in Episcopum Ecclesiæ præficiendum. Et quia Sanctus à suis auulsus, in locis secretioribus, orationibus, & studiis intendebat: diuertens homo ab eo, duos Episcopos ex discipulis Sancti alibi constitutos adiit, & super consecratione filij sui conuenit. Vnus verò illorum hominis petitioni non acquiescens, nil tale sine consensu vel præcepto Sancti Patricij se velle attentare respondit: sed alter, seu prece, seu pretio præstrictus, quod petebatur facere præsumpsit. Quo comperto, Sanctus Patricius præsumptorem plectens percussione pœnitentiæ satis asperæ, prædixit etiam illum penuriam panis perpessurum omni tempore vitæ suæ. Asseruit etiam Episcopum taliter consectatum depositione dignum, & despicabilem, & Ecclesiam eius pauperrimam fore, ita vt à duobus hominibus sibi vim inferentibus se non posset defendere. Quod ergo Sanctus prædixit, irreuocabiliter euenit. Qua in re sapiens quisque commonetur, ne cæcatus ambitione, simile quiddam attentare conetur.

De cæco illuminato, & vidente cæcato, & tribus claudis erectis.

CAP. CXXIIII.

Vidam cæcitate diutina dānatus *Dombnaldus* dictus, audiens prætereuntem Sanctum Patricium, illi se præbuit obuium, confidens per illum se lumen desideratum adepturum. Et quia palpebræ non præcedebant gressus eius, nec lumen oculorum erat secum, currens, & occurrens cadebat; resurgebat enim, nec fuit, qui ad manum traheret illum. Cernens illum quidam clericus de comitatu sancti Patricij excorruisse, risit, & derisit infortunium cadentis cæci. Quod factum comperiens Sanctus Patricius indignè tulit, & ne quis in discipulatu eius tale quid amplius præsumeret, eius vecordiam verbo, vindictæq; verbere coërcens dixit. Amen dico tibi, quia in nomine Dei mei huius hominis oculi caligine clausi aperientur, tuique obtutus aperti ad malum, concitantes cachinnum cæcitate claudentur. Hæc dicens, impresso signo crucis, à cæco tenebras abstersit, & male videnti cæcitatē incussit. Quo in facto illud sacræ Scripturæ Saluatoris ore prolatum adimpletur, *vt non videntes videant, & qui vident cæci fiant*. Eodem etiam die, diuina virtute tres claudos opem flagitantes erexit, & iuxta propheticum vaticinium, sicut ceruos exilientes, & exultantes ad currendam viam illos effecit. *Io. 9.* *Isa. 35.*

De nouem maleficis cælitus cōbustis, & de fonte de terra producto.

CAP. CXXV.

Alefici numero nouem sancto Patricio præconi vitæ, mortem machinantes, monachos ministrosq; iustitiæ sese simulauerunt, & vt Sanctum in habitu consimili constitutum, facilius possent de medio tollere, candidas cucullas induerunt. Imitati sunt nimirum tenebrarum Principem præceptorem suum Angelum Sathanæ, qui se transfigurat in Angelum lucis, cui frequēter in artibus & actibus suis exhibuerūt obsequium seruitutis. Perpendens vir Illustris *2 Cor. 11.*

lustris amicus Sancti Prȩsulis *Enda* vocatus insidias impiorum, ob Sancti defensionem filium suum, nomine *Conallum* immisit maleficis, illi pręcipiens, vt illorum cassaret conatum, & a viro Dei arceret accessum. Filius enim fecit, quod pater iniunxit, & inter filios noctis, filius lucis stetit. Agnouit denique sanctus Patricius diuinitus edoctus, coruos sub pennis columbæ, luposque latitantes sub ouium vellere, sub cucullas siccas ad latus depēdere. Sciebat nihilominus Æthiopem mutare non posse pellem suam, quamuis bysso contectam, nec magos illos velle deserere malitiam immedullatam, etsi cucullis candidatam. Prius ergo signo Crucis, vndique se muniuit, ac illud contra inimicos crucis Christi opposuit: miro itaq; modo, ignis de cœlo descendēs in conspectu omnium, maleficos consumpsit, stantemque Conallum inter alios tam indemnē à lȩsione ignis, quā immunē à prauitatis cōsensu reliquit. Crux ergo Christi sicut pijs, & fidelibus ad salutem fuit protectio, sic impijs idololatris, ad perditionem exstitit iudicialis punitio. Postea signaculum Crucis, humo Sanctus ibidem impressit, fontemque perspicuum & salutiferum ex terra produxit. Ædificauit etiam Ecclesiam in loco miraculi per crucem patrati, quæ vocatur vsque hodie *Crux Patricij*.

De Mago incinerato.

CAP. CXXVI.

ALia vice magus alter, sed à malitia non alteratus, de ascensu prophani vulgi, ad facinus aggregati, voto se constringens ad sacrilegium perpetrandum consurrexit in interitum Sancti Patricij. Sanctus autem ante accessum ausum execrabilem, percutiens erecta sinistra manu, Malefico maledixit in nomine Domini, & ille confestim igne cœlitus misso, in oculis omnium combustus, instar priorum nouem interijt. Vulgus verò quod ad spectaculum mortis S. Præsulis collectum conuenit, timens exitio pari se periturum, beneficio fugæ, vel diuinæ potius permissu pietatis euasit.

De Sylua à Sancto Patricio maledicta.

CAP. CXXVII.

CVm B. Patricius die quadam accelerasset iter ad ministerium consuetæ prædicationis, cum summa instantia, rota currus, cui insidebat, in duas partes inueniebatur confracta. Ad syluam igitur vicinam curritur, lignum aptum visu: congruum æstimatione succiditur, dolatur, rotæ reparandæ, adaptatur. Attamen casso labore diu desudatur, quia rota sicut prius dissoluta videbatur, & confracta. Iterum enim atque iterum rhedæ restauratio attentatur, sed fractura continuò, ac si cælitus cōtigisset, renouatur. Vir ergo Dei huius casum non sine causa contigisse intellexit, ac diligentius de sylua, quæ, vel cuius esset inquirens, illam consecratā fuisse dijs, imo dæmonijs à referentibus agnouit. Sanctus Secretorū diuinorum cōscius, concorsque cælesti sententiæ, leuata læua maledixit syluæ præfatæ. O miraculum! Lucus ille totus instar euangelicæ ficulneæ confestim aruit, nec vlterius vllum arbustum aptius alicuius vtilitatis viui vel operi quam igni protulit.

De sententia delusoribus suis inflicta.

CAP. CXXVIII.

REgulus quidam & populus eius in loco, qui *Nadese* dicitur, degens infra fines Momoniæ, constituerunt diem atque horam, qua conuenire deberent, & super Ecclesijs fundandis tractare ante Sancti Patricij prȩsentiam. Venit Sanctus Patricius iuxta condictum ad locum & diem præfixum, totaque die vsque ad vesperam expectauit, nec aliquis vel saltem responsalis comparuit. Tali modo multis vicibus homines illi deluserunt virum Dei. Spiritus enim Sanctus inhabitator Patricij non celauit hominibus illis per os eius stipendium contumaciæ tantæ, sed quadam vice vespere venientibus ad se dixit apertè: Quoniam non solum mihi, sed Spiritu sancto toties illusistis, conuenientia negotia, nec vos,

nec semen vestrum post vos in generationes sæculorum ante vesperum in loco isto perficietis. Et sicut prouerbialiter voce vulgi dicitur; hoc dictum à sancto in hominibus illius loci vsque in præsens adimpletur; Nam si summo mane ad aliqua præcipuè agenda conueniant, ante vesperam illa nunquam consummant.

De Monte à terra absorpto, & iterum eleuato.

CAP. CXXIX.

ERat quidam peruersus de Magnatibus Momoniæ *Cearbhallus* nomine, qui semper impedimento fuit Sancto Patricio, ne posset Ecclesiam exstruere in terra ditionis suæ. Erat enim quoddam stagnum pulchrum visu, aspectuque delectabile non longè à mansione sua positum, sed Mons magnus & altus interpositus, sui obiectu omne abstulit ab oculis eius de illo proueniens oblectamentum. Institit Sanctus Ecclesiam fundandam & ædificandam, exhortans, & obsecrans: restitit homo, negãs diutius. Quadam tandem vice homo ille nequã, versuto responso circumscribere volens petentem Patricium, dixit ad illum: Si transtuleris in nomine Domini Dei tui montem istum de loco suo, vt satietur oculus meus visu super stagni desiderati libera contemplatione, liceat tibi Ecclesiã in loco, quo gratum duxeris, ædificare. Hoc idcirco petijt, quia illud omnino impossibile fore credidit. Sanctus verò Patricius fusa oratione, leuauit oculos fidei, & dilectionis ad *montem præparatum*,
Mich. 4. & eleuatum *in vertice montium*, moxque mons ille humiliatus, & absorptus à terra, exhibita planitie, præbuit homini liberam facultatem videndi stagnum. Cum verò Sanctus Patricius inchoasset ædificare, induratus homo ne consummare posset prohibuit, quoniam ob ædificandam Ecclesiam exhæredari se, atque de terra illa expelli formidans, trepidauit, vbi timor non fuit. Sanctus rursus orauit ad Dominum, & mons excreuit in pristinæ celsitudinis statum. Prędixit autem illum in breui dominatum terræ illius amissurum, nullumq; de stirpe illius Magnatem, aut Episcopum futurum. Consequenter complebatur vatidicum verbum sanctissimi Præsulis, quia sicut oculus eius arcebatur à visione stagni, obstaculo montis, sic vita eius finiebatur exitu mortis.

De Euchodio maledicto, & eius filio benedicto.

CAP. CXXX.

PEssimus quidam tyrannus, *Euchodius* nomine, in finibus Vlydiæ regnabat, qui duas sanctas Virgines, quia coniugium spreuerant, ferro vinctas, aquis immergi, & præfocari præcepit, Patriciumque pro eis precantem contempsit. Qua de causa Sanctus sententia maledictionis mulctauit illum, prædixitque nullum de semine suo post se regnaturum, sed regnum potius ad iuniorem germanum eius, vocabulo *Kerelium* transferendum. Coniux autem excommunicati prægnans, accessit ad Sãctum Patricium, obnixè benedici se petens ab eo vnà cum prole, quam gestauit in vtero. Sãctus Patricius, vtrumque benedixit, ipsamque parituram prolem sanctissimam, cuius esset exitus, ambiguus, & inuestigabilis tumulus, ore prophetico prædixit. Peperit mulier filium, quem vocari fecerunt *Douengardum*. Iste enim fuit sanctitate clarissimus, ac signis, de quo multa, & magna mirabilia referuntur ab Hybernicis. Porrò *Euchodius* in breui cum regno vitam amisit, nullusque de semine ipsius ei successit. Sed frater eius præfatus, & semen illius iuxta verbum sancti Patricij, permulta tempora regnum Vlydiæ possedit.

De Sancto Sennacho Episcopo.

CAP. CXXXI.

SAnctus Patricius in loco, qui dicitur *Achadhfolbhuir* Ecclesiam fundauit, & construxit, collatisque illi possessionibus dotauit. Huic etiam quẽdam discipulorũ suorũ nomine *Sennachum* regẽdæ præficiens, in Episcopũ consecrauit, quẽ ob cordis innocentiam, agnũ Dei vocauit. Consecratus autem postulauit à Sancto Patricio, vt obtentu precum suarum impetrare satageret à Domino, quatenus se sub gradu

gradu ſuſcepto illæſum cuſtodiret à totius peccati criminalis cõmiſſo: Adiecit nihilominus ſuppliciter exorando, vt Eccleſia, cui miniſtraret, nõ vocaretur à nomine ſuo, ſicut moris erat multis in locis populo Hibernico. Hoc enim fecit ille ob magnæ humilitatis cuſtodiam, & vanam gloriam, quæ ſolet eſſe tinea virtutum, euitandam. Sanctus igitur Patricius ſentiens de Domino in bonitate, Sennacho in ſimplicitate cordis illum, & quæ illius ſunt quærenti à Domino complenda poſtulata promiſit; ipſum & proſapiam eius benedicens, plures ſanctos & optimos Sacerdotes ex illa proceſſuros fore prophetando prædixit. Sennachus autem in magna ſanctitate Sancto Sanctorum ſeruiuit, ſignis & virtutibus clarus, in cæleſte Sanctuarium fœliciter introiuit.

De Miraculo in ſecantibus ligna facto.

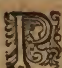
CAP. CXXXII.

CVm tranſiret S. Patricius, iter agens cum ſuis per ſyluam quandam in Midernia, reperit quoſdam ſeruos cędentes ligna; erant enim ſub iugo crudeliſſimi Domini, vocabulo *Tremes*, dira, duraque ſeruitute depreſſi; ſecuribus obtuſis quercus duriſſimas ſecabant, nec cotes, vel aliud acutorium habebant. Vnde factum eſt, vt viribus deficientibus brachia obrigeſcerent, manuſque cute detracta, dilaniatis carnibus, vſq; ad neruos nudatę apparerẽt, ipſique quandoque magis mortem quàm vitam eligerent. Quos vir Dei mox vt vidit, miſericordia motus ſuper illos, tangendo, manus illorum, & brachia, & ferramenta benedixit. Ad tactum igitur & verbum benedicentis, vires illis omnibus reparantur, brachiis & manibus plenaria ſanitas reſtituitur, ferramenta præacuta ſentiebantur, duriſſima robora, quaſi tenerrima virgulta, ſine vllo grauamine ſecabantur; hoc ſignum continuatum perſeuerabat in illis quoaduſque S. Patricius miraculosè libertatem acquireret eis.

De S. Patricij ſputo lapidẽ diuidente, & obſtinato ſubmerſo.

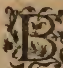
CAP. CXXXIII.

PIus pater Patricius prædictorum ſeruorum dominũ imo tortorem ſuper illorum manumiſſione crebrò conuenit, illumque procacem & inexorabilem inuenit. S. Patricius ad ſolita confugiens arma, triduano ieiunio cum orationibus peracto, ad hominem pro libertate, imo liberatione ſeruis conferenda ſatis humiliter deprecaturus acceſſit, nouumque Pharaonem in illo reperit. Sanctus igitur Patricius ſputaculum ſuper lapidem coram illis forte iacentem proiecit, qui mox ad inſinuandam, imo confutandam & confundendam cordis illius duritiam, in tres partes diuiſus in oculis præſentium crepuit. Sed induratus homo vndè debuit emolliri, durior effectus, currum aſcendit, ſpretoque precante Patricio recedens, præfatos ſeruos operibus grauioribus affligi præcepit. Dominus autem ſui noui Moyſis, videlicet Patricij, contemptum non ſinens tranſire inultum, modo quo quondam in Pharaonem, & eius exercitum, eodem & nunc vindicauit in ipſum ſerui ſui contemptorem temerarium: equi namque iugales currui ſuppoſiti, facto impetu præcipites in ſtagnum quoddam proximum ſeſe dederunt, currumque & aſcenſorem eius aquis ſubmerſum præfocauerunt. Submerſo enim atque ſubuerſo viro Belial, S. Patricius abſque vlla contradictione afflictos de domo ſeruitutis eductos liberauit, liberatoſq; libertati diù deſideratæ donauit. *Exod. 14.*

Quomodo Angelus S. Patricio de S. Moccheo prædixit.

CAP. CXXXIV.

BEatus Patricius in loco ſatis amœne & apto, qui *Ludha* dicitur, Eccleſiam ædificare propoſuit. Sed Angelus ſibi apparens, vt à cœptis deſiſteret imperauit ei dicens, Adueniet in inſtanti quidam famulus Domini, nomine *Moccheus* de Britannia, qui patriam parentéſque deſerens pro Domino

F. Louhtà quo Comitatus Louth, nomen ſortitur.

Hiberniam petiit, peregrinandi gratia. Ille locum istum ædificabit & inhabitabit, diesque suos isthic in bono consummabit. Obtemperans Angelo Sanctus Dei, ad Orientalem plagam loci diuertit, ibique locum Domino, tabernaculum Deo Iacob ipsius Patricij nomine adhuc insignitum erexit. Moccheus autem magnæ virtutis vir, veniens ad locum, oratorium & cæteras officinas sibi competentes construxit, vitamque virtutibus plenam ibidem degens duxit. S. vero Patricius crebrò consueuit, illum euisere, atque de his, quæ ad Deum spectant, cum illo conferre. Quadam enim vice considentibus illis, & de Deo sermocinantibus, epistolam legendam apparens, vtrisque porrexit Angelus, quam acceptam legens Patricius, inuenit in ea quoddam contineri commonitorium, imo præceptorium sibi specialiter directum, iniungens, quod locum, quem ædificauerat, Moccheo cum omnibus pertinentijs eius plenariè conferret, & quod ipse in Ardmachia suam sedem Cathedralem constituere deberet. Fecit ergo gratanter Patricius quod Angelus, imo Dominus per Angelum mandauerat, conferens S. Moccheo cuncta quæ illic possidebat. Duodecim etiam leprosos, quibus pro Christo ministrabat, præfato viro Dei commendans recessit, & Moccheus cuncta suscipiens, curam & custodiam omnium illorum egit.

Admonitio Angeli de Ardmachia ædificanda.

De sententia S. Patricij S. Moccheo Prophetice inflicta.

CAP. CXXXV.

EVolutis aliquantis diebus cum liber Genesis legeretur coram S. Moccheo, audiens quod Sancti Patres ante diluuium nongentorum annorum spatio vel eo amplius, & post Cathaclismum plures trecentis annis vixerint, non facile fidem sacræ historiæ dabat, quia luteum tabernaculum humani corporis, carne tam fragili, pelleque vestitum, ossibus neruisque compactum, tanto tempore nullatenus posse durare asserebat. Quod cum innotuisset S. Patricio, accessit ad virum, vt veris rationum assertionibus, ab animo illius omnem tolleret huiusmodi scrupulum. Dicebat enim S. Patricius totam canonicam scripturam dictatam & scriptitatam esse digito Dei, & idcirco in nullo derogandum aut discredendum ei; asseruit etiam non difficilius esse factori omnium vitam hominis mille annorum spatio protelare, quàm diei vnius si voluerit, quoniam teste Psalmista; *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterna, quæ præteriit.* Adhuc autem super his, quæ dicta sunt à S. Patricio, viro vacillante, fertur Sanctus Pontifex sententiando, vel potius prophetando pronuntiasse. Quoniam, inquit, incredulus fuisti sacræ scripturæ, quæ in illa continentur experimento proprio disces vera esse: trecentis enim annis prolongentur super terram anni tui, nec ante temporis tantum spatium consummatum, intrabis in gaudium Domini Dei tui. Seruus verò Domini super dubietatis errore postea pœnituit, sed sententia ore Patricij, dictante Spiritu Sancto prolata, irreuocabilis extitit. Trecentis enim annis S. Moccheus vixit, sicque naturæ debitum soluens, virtutibus & signis effulgens ad Christum è mundo transiuit.

Psal. 89.

Moccheus 300. annis vixit.

De S. Patricij super duobus fratribus Prophetia, & productione fontis de terra.

CAP. CXXXVI.

VEniens S. Patricius in fines *Dalnardiæ*, cœpit Ecclesiam ædificare in loco, qui *Elum* dicitur, vbi tunc temporis duodecim fratres filij *Killadij* dominabantur. Horum vnus *Seranus* vocabulo, principatum tenuit in terra illa, qui Sancti Pontificis sanctum opus inchoantis manum apprehendens, ne cœpta perficeret, de loco violenter illum eiecit. S. verò Patricius, licet iniuriam sibi allatam patienter tulerit, molestè tamen impedimentum sancti operis accipiens, quod Deo vindice venturum illi nouerat, prophetando dixit. Adhuc modicum & expelleris à terra ista, dabiturque meliori te principandi in ea potestas. Frater autem Serani iunior dictus Colladius locum, qui vocatur *Domhnachcumbuir* Sancto contulit, & ad Ecclesiæ constructionem, donec opus consummaretur, adiutorium sufficienter impendit. Sanctus igitur Pontifex illum benedixit, prædicens

dicens ipsi quod Dominus facere disposuit. In proximo, inquit, principaberis in hac terra, & Reges de te exibunt, & per multas generationes similiter regnabunt. In illo enim loco S. Patricius, precibus produxit optimum fontem de corde terræ, qui nominatur Hibernicè *Slan*, id est, sanans vsq; hodie, eò quòd confert remedia sanitatis potantibus ex eo, licet multiplici laborantibus infirmitate. *Seranus* post hæc ob peruersitatem suam de terra illa expulsus est, & iuxta verbum viri Dei, regnum ipsius fratri suo Colladio collatum est.

De Prophetia Sancti de quodam adolescente.

CAP. CXXXVII.

Dvodecim fratres patre defuncto recenter, qui dominabatur in Dalredia, ob hæreditatem inter se diuidendam in vnum conuenerunt, suumque germanum minimum, nomine *Fergusium* habentes despectui, à portione quæ illum contingebat, exsortem & inanem dimiserunt. Adolescens igitur ille precabatur S. Patricium, vt se, suarum obtentu precum efficeret paternæ hæreditatis participem, promittens se daturum Ecclesiæ Dei construendæ, atque sustentandæ suæ portionis potiorem partem. Pontifice verò sancto pro eo exorante, atque negotium illius perorante, fratribus suis annumeratur Fergusius, competentem paternæ possessionis portionem percepit, cuius medietatem meliorem Sanctissimo Præsuli ad ædificandam Ecclesiam obtulit. Quam Sanctus, ne suam interuentionem vendidisse videretur suscipere renuit, sed Olcano prænominato illam cõferri iussit. Sanctus autem Olcanus infra territorium sibi collatum, in loco qui dicitur, Derkan, Ecclesiam ædificauit, ibique factus Episcopus, in sanctitate & iustitia perseuerauit. Sanctus verò Patricius prædictum benedixit *Fergusium*, & voce Prophetica dixit ad illum. *Licet hodie videaris humilis, & despectus in conspectu fratrum tuorum, eris in breui princeps illorum omnium: de te enim optimi Reges egredientur, qui non solum in terra propria, sed etiam in regione longinqua & peregrina principabuntur.* Elapso igitur non magni temporis spatio, Fergusius iuxta viri Dei vaticinium, principatum in tota illa terra obtinuit, semenque illius per multas generationes in ea regenerauit. Ex eius stirpe processit strenuissimus Edanus filius Gabrani, qui Scotiam, quæ dicitur Albania, subegit, & alias insulas cuius in eis regnat adhuc successiua posteritas.

Prophetia S. Patricij de Fergusio, & eius semine; quæ iam completa euidenter apparet; cum ab ipso originem trahat Serenissimus Iacobus VI. magnæ Britãniæ, & Hiberniæ Monarcha.

Hic Fergusius est auus S. Columbæ; vnde apparet eius cognatio, cum Sereniss. Rege Brit. & Hib.

De Conallo, & scuto eius.

CAP. CXXXVIII.

Sanctus Patricius principẽ Conallum conuenit charissimũ suum. Sciscitatus ab eo si vellet induere habitum monachi. Respondit Regulus, se cor suum paratum habere ad faciendum quod sibi Sanctus vellet iniungere. Gauisus Præsul de cordis illius deuotione ad ipsum fertur dixisse. *Portabis scutum & baculum ob principalis potestatis ac protectionis signum, & meriti monachalis indicium: Nomen & habitum præsentabis laici; sed animum & meritum possidebis monachi: Multi namque Sancti ex te procreabuntur, & multæ nationes terræ in semine tuo benedicentur.* Cum baculo etiam Iesu signum crucis impressit ipsius scuto, asserens quemlibet de stirpe ipsius illud baiulantem in bello, nunquam vincendum ab aliquo. Hoc enim promissum, imo prophetiam S. Patricij Conallo & successiuo semini eius euenisse astruunt historiæ Hibernicæ, & clamant cantilenæ.

Prædictus Fergusius erat Frater huius Conalli Principis, seu Reguli Tirconnallia, quæ ab ipso nomen retinuit; Prophetia de Conall. & semine eius. Victoria promittitur eius semini gestanti scutum ei à S. Patric. datum.

De cælesti luce S. Patricium circumfulgente, & victore conuerso.

CAP. CXXXIX.

Veniens Sanctus Patricius in fines *Mogharnd*, versus oppidum *Domhnach Maghin* tendebat, cuius loci quidam vir victor vocatus, Dominus erat. Hic audiens aduentantem Patricium, magis adhuc diligens tenebras quàm lucem, in condenso nemore posuit tenebras latibulum suum: multum enim verebatur, quod si compareret in conspectu eius, à suæ tenebris infidelitatis exueretur, & ad credendum in veram lucem, etiam inuitus quodammodo traheretur. Nocturnæ au-

tem caliginis superuenit obscurum, nec tamen Patricius minister lucis deseruit iter inceptum. Cum igitur noctis profundę pallium cuncta cæcitate cooperuisset, lucidi verbi prædicatorem iter carpentem tenebræ non obscurabant Patricium, quia nox sicut dies, & sicut lumen ita tenebræ circa ipsum. Lux ergo in tenebris lucens hominem occultantem se circunfundebat, nec vltra se à facie luminis abscondere poterat. Signo tam insigni victor victus, & velut vinctus loris timoris Domini ducebatur ad S. Patricium, & cum magna deuotione postulauit, & impetrauit salutare lauachrum. Baptizatus igitur cum omni domo sua, & plebe sibi subdita, contulit Sancto Patricio ad ædificandam Ecclesiam prædium suum cum omnibus pertinentijs suis, ipseque mansit in discipulatu Sancti Patricij. Processu verò temporis in sanctitate & scientia diuinæ legis profecit, & à Sancto tandem consecratus in Pontificem, in eadem Ecclesia Episcopalis honoris officio & merito clarus effulsit.

De Cymbalo Sancti Patricij perdito & recuperato.

CAP. CXL.

Quidam ministrãtium Sancto Patricio cymbalum eius per incuriam amisit, amissum quæsiuit, diu quæsitum non inuenit, de non inuento pænitendo satisfecit. Satisfacienti verò Pater clementer indulsit, & quod nullatenus inueniretur prius, quàm ibidem Ecclesia construeretur indicauit. Emerso enim multo tempore, quidam religiosus *Dicullus* dictus, in illo loco Ecclesiam ædificauit, ibique cymbalum memoratum reperit, repertum in Ecclesia noua locauit. Ex cymbali verò illic locati lotique latice infirmi potati, vel aspersi frequenter celerem adepti sunt sanitatem, & in instrumento ad exteriorem sonum emittendum composito, Patricij personantem, atque perseuerantem experti sunt sanctitatem.

De S. Volchani obedientia.

CAP. CXLI.

Erat quidam discipulus Sancto Patricio Volchanus nomine, fide & religione præclarus, præcipuè tamen virtute præpollens obedientiæ, volens enim Sanctus Patricius, vt quod in eo notum erat, Deo & sibi, siue suis condiscipulis manifestum fieret, hominibus cæteris ad exemplum, iniunxit illi Ecclesiam ædificare vbicunque Deus dignaretur illi prouidere. Idem autem ob auditu auris verbo Sancti Præsulis obediuit, securim humero impositam portans, ad quęrendum locum Ecclesiæ construendæ idoneum. Cernens pater spiritalis egredientis scapula securim gestari, verbo consolatorio imo prophetico dixit illi. Noli, Volchane charissime, de inuentione loci diffidere, sed vbicunque ceciderit securis, securus ędifica, ibi & inhabita, erisque illic in gentem magnam, Deo propitiantem. His enim auditis, recessit à pręsentia patris charissimi scienter nescius, & sapienter indoctus, animo satis persuasum habens impletum iri, quod ei dixerat doctor veracissimus. Igitur tota die gradiebatur coram facie sua, nec quicquam agebat, nisi profundẽdo preces, extollens manus suas in Sancta. Cumque aduesperasceret, & inclinata esset iã dies, cecidit securis inopinatè, veluti cęlitus proiecta, vel excussa de humero suo, in loco vtique non pręuiso, nec pręmeditato. Securis enim cælestis ex acumine diuinitatis vsque ad radicem etiam cuiuslibet cogitationis sectilis, & ex humanitatis manubrio comprehensibilis, designauit seruo suo casu securis, sicut S. Patricius prædixit locum habitationis. Intelligens vir Dei locum sibi designatum à Domino, cum sudore magno monasterium ibidem ædificauit, multósque filios Dei, qui dispersi fuerant in vnam sanctam Societatem congregauit. In eodem itaquè loco degens reliquum tempus vitæ suæ sanctè ac religiosè compleuit, virtutibus ac miraculis clarus ibidem in Domino requieuit.

De Sancto Rodano eius armentario.

CAP. CXLII.

ERat Sancto Patricio quidam armētarius admodum religiosus, *Rodanus* nominatus. Hic sub pastorali cura vitam quodammodo ducens Eremiticam, ac orationis studio vacans, vaccas cum vitulis in vna pascua pascebat; miróque modo de mandato S. Patricij, sub disciplina totum arcens armentum, nihil inquietum, aut indisciplinatum in sua sinebat cura: vituli namque nunquam accedebant ad matrum vbera, vel ab eis recedebant, nisi ad nutum Rodani, & hæc faciebat authoritate atque virtute S. Patricij patris sui. Is postmodum literas discens, illarum scientiam sufficienter attigit, atque Pontificalem gradum ascendens, in vita, & post mortem miraculis multis effloruit.

De S. Kertenno Clochorensi Episcopo.

CAP. CXLIII.

QVidam discipulorum S. Patricij, *Kertennus* nomine, vice quadam, vrgente necessitate, ipsum senio confectum in humeris gestabat, crebróque anhelitu debilitatem aut lassitudinem suam demonstrabat. Cui S. Patricius: Sæpius me portasti, & nunquam te spiritu tam anhelo pulsatum sensi. Et ille, ne mireris S. Pater, quia iam senui, omnesque penè socij mei pares ætate aliquantulæ quietis potiti sunt refrigerio, ex prouidentiæ tuæ largitate; Ego iam, resperso canis capite, quotidiano labore vitæ actiuæ desudo, & ammodò contemplatiuæ quietem desidero, quoniam illa magis indigeo. Compassus S. Patricius Sancti Kertenni diutino labori, promisit locum vitæ contemplatiuæ congruum, nec tamen ab actiuæ pijs exercitijs alienum. Et quia S. Patricius talis discipuli diligebat præsentiam, prouidit illi Ecclesiam, nec à sede Archiepiscopali, quam in Ardmachia constructurus erat, Angelo iubēte, nimis remotam, nec eidem Metropoli, ne forte à futuris Archiepiscopis grauaretur, valde vicinam. Sic profectò factum est, vt vir Domini non vexaretur, sedem primam frequentando, ac Patricium S. visitando, ob viæ longinquitatem; nec eius Ecclesia despicabilis videretur ob nimiam vicinitatem. Expletis aliquantis diebus, præfecit illum Clochorensi Ecclesiæ, quam ipse S. Patricius tunc regebat, & cum consecrasset eum in Episcopum, contulit illi Chrismatorium, quod cælitus sibi destinatum susceperat. Ibidem ergo S. Kertennus degens interius Abbatis, exterius Pontificis officium exercens, canos suos fouit, & in magna sanctitate vitam finiuit.

S. Patricius Clochorensis Episcopus. *Chrismatorium cælitus destinatur S. Patricio.*

De puero à S. Patricio benedicto.

CAP. CXLIV.

QVædam materfamilias fidelis, filium suum tenellum vocabulo *Lananum* literis imbuendū tradidit, sanctūq; Patricium, quatenus puerum præueniret in benedictionibus dulcedinis suæ, suppliciter postulauit, quoniam ipsius benedictione capaciorē illum ad discendū, & dociliorem fore credidit. Nec eam fefellit fides sua, quoniam ad benedictionem S. Patricij aspirando præuenit puerum, & adiuuando prosequebatur illum gratia diuina. Benedicens enim illi signum crucis ori eius impressit, & Sancto *Cassano* instituendum commendauit, moribus & literis instruendum: Puer ergo S. Patricij benedictione potitus, totum psalterium ad plenum didiscit quindecim diebus. Ipse enim postmodum vir sanctissimæ vitæ fuit, signis etiam effulgens ad Christum migrauit.

De muliere resuscitata.

CAP. CXLV.

VIr quidam nobilis *Enchadius* vocabulo, cuius coniux *Ethra* dicta, iacuit defuncta, cum eiusdē cadauere, vehiculo imposito in occursum venit S. Patricij iuxta quoddā vadum in Connactia. Profusis enim precibus, præsulem Sanctum super resuscitatione mulieris conuenit, sequè cum suis in Christum, quem prædicabat, crediturum

promisit. Sanctus autem Patricius absque mora mortuam resuscitauit, virumque illius, viso signo tam mirabili, iam credentem cum suis baptizauit. Vocatur etiam vadum *Ebræ* à nomine resuscitatæ vsque in diem hodiernum, & fluidum elementum itinerantibus transitum præstans, prædicat resuscitatoris meritum. Crebrò Sanctus Conactiam, & Momoniam visitauit, miracula in eis faciens; & in singulis regionibus septem annis deguit.

Quandiu S. Patricius in singulis regionibus deguit.

De testimonio hominis resuscitati à morte.

CAP. CXLVI.

EXibat homo Dei ad opus suum solitum, & ad operationem vsque ad vesperam dierum suorum sibi consuetam, ad diuini, videlicet, verbi semine, fœcundandum agrum dominicum, de cuius fructu meteret vitam æternam. Hoc satellites Sathanæ videntes, & inuidẽtes, dentibus fremebant, & tabescebant, dicentes ad inuicem in malitia. Quid facimus? Hic homo deorum destructor, nostræ sectæ persecutor, imò secator, multa signa facit. Si dimittimus eum sic, omnes Hibernigenæ per eum credent in Deum eius, & venient Christicolæ, & tollent nostram legem. Consilium ergo fecerunt in vnum, vt eum cum suis dolo perderent, & quasi sub prætextu iustitiæ, morti adjicerent. Quandam namque mulierem mollificantem linum lauando secus locum, quò transiturus erat sanctus Sacerdos, conuenerunt ad hoc inducentes illam, vt lini plurimam partem in arboris cuiusdam concauæ conclaui deberet abscondere, & Patricij sociorumque eius prætereuntium furto sublatam acclamare. Fecit fœmina sicut erat instructa, imo seducta; vociferando ad se accersiuit prædictos viros, Belial, furtique arguit Sanctum Patricium, & socios ipsius lingua nefaria. Iniqui igitur illi & dolosi, sicut antea condixerant sic de latibulis suis prosilierunt, & querelæ mulieris consentientes, S. Patricium, ac discipulos eius tanquam furto deprehensos, reos esse mortis conclamauerunt. Erat autẽ in loco quo cõuenerat tota illa torua turba tumultuans, tumulus: & homo in eo sepultus. Hunc S. Patricius prece præmissa coram cunctis, à somno mortis suscitauit, & vt verum testimonium perhiberet super querimonia sibi ac suis imposita, virtute veritatis, quæ est Deus, imperauit. Ipse verò S. Patricij, discipulorumque eius innocentiá publicè protestatus, fraudulentaque commenta impiorum seriatim denudauit, ac locum factione fanaticorum linum occultantem, in oculis omnium demonstrauit. Sic profectò Patricius cum suis, de manibus malignantium mirabiliter liberatur, sanguisque in illa die seruatur innoxius, multis etiam nocentibus ad salutem profuisse narratur. Nam qui mortem vitæ æternæ præconi machinabantur hoc miraculoso euentu, ad Deum conuersi misericordiam ab ipso consequebantur.

De Cruce non visa, & voce de tumulo emissa.

CAP. CXLVII.

HAbebat S. Patricius in consuetudine, vt vbicunque Sanctæ Crucis triumphale signum exhiberetur, sui itinerantis præsentiæ, etiamsi in curru sederet, protinus de vehiculo descendere, illudque corde, ac capite supplici adorare, manibus tangere, brachijs amplecti, & in indicium deuotæ dilectionis crebra oscula ei infigere. Vna verò die cum iter carperet, in curru sedẽs crucem secus viam positam, contra morem suum pertransiuit insalutatam, quia oculi eius tenebantur ne viderent illam. Ipsam autem auriga intuens admirabatur, quòd Sanctus Patricius contra morẽ suum, quasi inuisa cruce progrediebatur. Rem tamen suppressit silentio, donec recepti essent hospitio. Cum autem consueto more orare cœpissent ante prandium, indicauit se vidisse crucem in via, designans etiam locum. Intermittens illico Patricius prædicator crucis Christi prandium paratum, hospitium egressus est, eademque via, qua venerat, ad locum præfatum reuersus est. Diligenti itaque indagine quæsiuit vitæ signum, & inuenit iuxta illud quoddam sepulchrum. Accedens enim propius, in conspectu Domini orationem fudit; & quis in eo sepultus esset inquisiuit. Vox de intro emissa respondit, se Gentilem fuisse, ac Christianum secus se funeratum,

S. Patricij deuotio & reuerẽtia erga Crucem.

Consuetudo S. Patricij ante prandium

neratum, cuius mater extra Prouinciam constituta non affuit filio morienti, aut reuertenti in ventrem matris omnium. Emersis verò aliquantis diebus venit huc ad lugendum eum; ignorans locum, locauit iuxta me Dominicæ crucis vexillum. Dicebat enim vir Dei, idcirco se illam crucem non conspexisse, quia posita fuit iuxta inimicum crucis Christi paganum hominem. Tollens ergo illam crucem inde ad caput baptizati leuauit, commendataque eius anima Deo, ad hospitium repedauit.

De balatu hirci in ventre furis.

CAP. CXLVIII.

Habebat hircum Beatus Patricius aquæ sibi baiulandæ ministerio deputatum, siue artificio, seu potius miraculo huic operi adaptatum. Hunc quidam vir ventricula de *Oneach* furto surripuit, sublatum mactauit, & manducauit. Author furti siue fautor inuestigatur: quidam suspicioni patens euidentibus aliquantis indicijs inuenitur, sed facinus non inficiatur solum; verumetiam furto periurium accumulans iuramento ab obiecto reatu se exuere conatur. Mirum affatu, sed mirabilius apparuit actu. Hircus comestus in ventre furis, turpisono balatu, latrocinium in auribus astantium prodidit, & clamore miraculoso meritum S. Patricij prædicandum propalauit. Ad huius etiam miraculi augmentum accedit, quod imprecante Patricio, imo sententiante, tota hominis illius successio, barbam hircinam producere consueuit.

F. Iueach

De pallijs cælitus destinatis.

CAP. CXLIX.

Solebat Sanctus Sanctorum virorum consortia & colloquia diligere, eosque sibi in familiaritatem & amicitiam arctius assistere, vt ipsorum verbis & exemplis in Deum posset peramplius, & perfectiùs proficere. Teste enim Salomone *ferrum ferro acuitur*, quia vita Sanctorum, vt in fide, & dilectione Dei firmior feruiorque efficiatur mutuis verbis & exemplis efficacius inflammatur. Quod profectò quàm sit placitum in oculis Dei, ipse demonstrare dignatus est, indicio præclari miraculi. Quadam namque die, cum Beatus Patricius, & vir vitæ venerabilis, *Vinnocus* vocabulo, in vnum consedissent, & de Domino, & de ijs quæ Dei sunt contulerunt adinuicem, vestibusque suis in vsus pauperum erogatis misericordiæ opera ore, opereque commendârunt, & ecce de cœlo diuinitus destinatum descendit inter eos quoddam pallium, tanquam muneris diuini præsens eulogium, & remunerationis futuræ argumentum. Exultant ergo Sancti illi in Domino, atq; hoc quod accidit alter alterius ascribebat merito. Patricius namque asseruit hoc missum *Vinnoco*, qui omnia quæ sunt mundi perfectè dimisit pro Domino. E contrà *Vinnocus* allegat illud collatum Sancto Patricio, qui tanquam omnia possidens nihil habuit, inopes & nudos innumeros vestiens, se ipsum nudum reliquit prò Domino. Illis autē tam amicabiliter vtrimque altercātibus pallium in cœlo sublatum subito disparuit, eisque Dominus, pro vno pallio duo pallia, vtrique videlicet suum, ne vlterius, vel etiam charitatiuè contenderent, Angelo gestante subrogauit.

Pia & humilis altercatio.

De Rege in vulpem transformato.

CAP. CL.

Regnabat in finibus quibusdam Britanniæ, quæ modo *Vallia* dicitur, tyrannus quidam, Ceretićus nomine, flagitiosus, fraudulētus, iniuriosus, blasphemans vbique viam Domini, Christianorum persecutor, & interfector crudelissimus. Audiens autem Sanctus Patricius illius belluæ tyrannidem effrænatam Sancto ferēdam, studuit illum ad viam salutis reuocare, dirigens ad illum conuertendum à vitijs suis pessimis, Epistolam commonitoriam. Ipse verò venundatus, vt faceret malum de die in diem seipso deterior factus, admonitionem derisit Sancti Patricij, & despexit, suaque flagitia, facinora, fraudium factiones, cruentatas cedes dilatauit. Quod cum Patricius relatu veridico didicisset diuinitus edoctus intellexit vas contumeliæ obduratum in nequitiis, nullimodę correctioni, sed potius perditioni præparatum, in hunc modū fertur orasse ad Dominum. Domine, Deus omnipotens, sicuti scis, & potes hominem hunc

Vulpinum, in vitijs monstruosum, modo monstruoso eijce à facie terræ, & illius consummatæ malitiæ finem impone. Inclinans Dominus aures suas ad vocem serui sui, prædictum tyrannum quadam die in medio fori stantem, circumstante multitudine suorum, subitò in vulpem transformauit, illéque à conspectu omnium fugiens nunquam in terra vlterius comparuit. Hoc factum nullus discredere iure poterit, qui vxorem Loth in cautem mutatam, aut hystorias de Nabuchodonosor Rege legerit.

De Machaldo pessimo, & sociis eius conuersis.

CAP. CLI.

FVit in finibus Vlidiæ vir quidam, secta paganus *Maguil*, qui & Machaldus alio vocatur nomine: Maximus in scelere, nominatissimus crudelitate, & quia similis, similem quærit, turbam non modicam furtis rapinis, cędibus cruentis assuetam sibi adunauit. Hic quædam signa diabolica, quæ *Deberth* dicuntur capiti proprio, atq; vniuscuiusque sociorum eius imposuit, vt cunctis patesceret quod de satellico Sathanæ sodalitium illud totum fuit. Contigit quadam die Patricium beatum per locum illum itinerando cum suis transitum facere, in quo malignantium conuentus consederat, concors in iniquitate, expectans & explorans aliquem viantem, in quem diripiendum, & expoliandũ posset irruere. Videntes autem Sanctum Patricium cogitabant prius illum, tanquam animarum seductorem, Deorumq; destructorẽ interficere: sed continuò, consilio, diuino nutu, mutato, ignominiosum duxerunt in illis imbellis, imbecillis, inermis senis, sanguinem ire. Communi tandem consensu ob inuestigandum imo illudendum Christi potentiam, Patricijque sanctitatem, vnum de sociis suis *Garbanum* nomine, sanum licet corpore, mortuum se simulantem in medio stratæ, stratum sub sago posuerunt, virumque Dei, vt funeri exequias impenderet, aut defuncto, more solito, vitam redderet, irrisoria instantia deprecati sunt. Sanctus autem, Spiritu reuelante, quod gestum fuerat agnouit, illósque illusores, licet fallacia non tamen falsa sibi suggessisse super socij morte pronunciauit. Precibúsque nihilominus eorum aurem accomodans, pro anima delusoris ad Dominũ intercessit, abiensque in viam suam indè recessit. Sancto nondum longius progresso, socium socij sago detexerunt, & mortuum non imaginariè aut illusoriè, sed veraciter inuenerunt. Viri enim illi ex tali casu, imo occasu tremefacti, simile quid sibi imminere timẽtes, S. Patricium è vestigio secuti, eiusque pedibus prouoluti, errorem suum confessi sunt, & pœnitendo, ac satisfaciendo, veniam consecuti sunt. Omnes enim in Dominum crediderunt, & consequenter in nomine eius baptizati sunt. Sanctus etiam Patricius ipsis deuotè exorantibus regressus defunctum resuscitauit, ipsumque salutari lauachro dilutum, in Christi fide ipsis sociauit.

S. Patricius viuũ delusorẽ morte mulctauit.

Eundem ad vitam reduxit.

De pœnitentia Sancti Machaldi.

CAP. CLII.

PRocidens *Machaldus* princeps eorum, ante S. Patricium confessis peccatis postulauit cum lachrymis ab eo formam pœnitentialis vitæ sibi imponi, quam tenendo vitam æternam posset adipisci. Sanctus diuinitus inspiratus iniunxit ei natale solum, scilicet, Hiberniam irreuocabiliter relinquere, omnémque substantiam suam pauperibus erogare. Ipsum etiam vili & aspero amictu vestiuit, ferreis compedibus vinculauit, earum clauem in mare proiecit. Præcepit illi deindè, vt lembum de coreo factum, absque vllo Remigio solus intraret, & vbicumque Deo ducente applicuisset in terra illa vsque ad vitæ terminum Domino seruiret. Fecit itaque homo verè pœnitens quod ei iniunxit pastor præcipiens. Solus namque ferro, pedibus constrictus, habens in signum pœnitentiæ in capite tonsuram, lembum ingressus sub protectione Dei cœli freto se commisit, ac eo gubernante ad Insulam Euboniam, quæ *Mannia* dicitur, applacuit. Erant enim ibi duo Episcopi Sancti Connidrius & Romulus vocati, quos ipse Patricius consecrauerat & illuc destinauerat, ad populum Insulæ illius regendum & erudiendum in fide Christi post obitum Sancti Germani primi eiusdem

Primus Manniæ Episcopus.

eiusdem Insulæ Episcopi. Hi videntes hominem, mirati & miserati sunt super miseria eius in tali habitu constitutum, cognitaque causa eius, collegerunt eum hospitio, & retinuerunt secum. Qui cum in illo loco multo tempore demoraretur, die quadam piscis in pelago captus, ad eius hospitium deportabatur, qui cum coram illo incideretur, clauis in eius intestinis inueniebatur, qua compedibus admota & immissa illorum claustrum reseratur, ipseque solutus, Deo gratias multiplices agẽs liber gradiebatur: Qui post modum in magna sanctitate excrescens, post decessum Sanctorum Episcoporum prędictorum Episcopalem gradum promeruit, signis & virtutibus clarus ibidem requieuit. Habebatur enim in illa Insula ciuitas quõdam non exigua, cuius murorum adhuc cernuntur residua, ex eius nomine cognominata. Habetur etiam in cœmeterio Ecclesiæ eiusdem loci Sarcofagus cauati lapidis, in quo latex iugiter resudat, imo sufficienter scaturit, qui haustu dulcis, gustu salubris, multis infirmitatibus & precipuè veneno infectis, vel potatis mederi consuescit. Aut enim post aquæ potationem quilibet celerem sanitatem sentiet, aut cita morte vitam finiet. In hoc etiam S. Machaldi ossa sacra requieuisse referuntur, in quo nihil, nisi aqua limpida, inuenitur. Plures etiam pluries lapidem illum à loco amouere, & etiam Rex Noricorum, vt aquam dulcem haberet, iugiter in mari, qui Insulam sibi subiugauit conati sunt, sed tamen affectu suo omnino frustrati sunt. Quo etiam altius vt lapidem effoderent nisi suffodere sunt, eo firmius & profundius fixus inuentus est in corde terræ.

De agro à mari cooperto.

CAP. CLIII.

ALio quoque tẽpore B. Patricius fatigatus ex itinere diuertit in agellum herbosum iuxta *Roscomam* in Conatia gratia aliquantulum quiescendi, ac equos suos pascendi, & recreandi. Cum autem S. Patricius consedisset, & iuxta se iumenta pabula carperẽt, quidam plebeius possessor loci, prauus atque peruersus accurrit impetu iræ suæ ad expugnandum eum. Prius S. præsulem verbis contumeliosis molestauit, deindè turgidus ac turbulentus, lapides iaciendo ab agro iumenta perturbauit. At læsio ictibus ingesta iumentis, in iniuriam, imo contemptum redundabat illorum soliti sessoris. Et quoniam S. ipse Patricius vnus erat, atque præcipuus de illis equis, quibus Dominus iuxta Habacuc Prophetam viam fecit in mari, hoc sanctis prædicatoribus portantibus Dominum in mundo corde & corpore suo; notificantibus etiam nomen eius in hoc mundo moleste, nimirum accepit, molestiam illatam portatori suo. Deo igitur vindice statim ager aruit, mariquе illũ operiente inarabilis imposterũ permansit. Congruo itaque satis modo, iustoque Dei iudicio, actum est, vt qui viro Dei inuidit cespitem, Deo inuisus populus, illius telluris in perpetuum amitteret messem: & quia erga Sanctum Domini egit contentiosè, vt illum ab agello suo amoueret, omni fructu in perpetuum locus ille priuaretur, pro quo contentio fieri valeret. *Hab. 3.*

De lapide in lac conuerso, & lacte in lapides mutato.

CAP. CLIV.

QVidam à diebus multis maleficijs deseruiuit, sed auditâ famâ virtutum, & miraculorum Sancti Patricij, causa confligendi cum eo in signis faciendis, ad eum venit. Hic itaque in præsentia Patricij, signa multa mendacia multiplicauit, quæ ipse mox fusa oratione, ac signo crucis edito, euacuauit. Cernens Magus omnia sua frustrari figmenta, exegit ab homine Dei, ob declarandam Dei sui potentiam fieri signa. Sanctus nil cunctatur facere quod posset virtutem Christi astruere, & Christicolas fide nihilominus instruere. Durissimum silicem in lactis coagulati massam mollissimam mutauit; & huius iterum lactis duas massiculas, in durissimos lapides in Christi nomine conuertit. Sed ne signa ista fantastica similia Magicis esse putarentur, lapides illi in eadem naturæ soliditate, in qua transmutati fuerant permanere comprobantur. Quod autem factum est corporaliter in oculis hominum, hoc agit spiritualiter diuina virtus in con-

uersione credentium quotidie, cultores namque lapidum, duræ ceruicis homines, ad fidem & dilectionem Christi mollescunt, & quasi modo geniti infantes Apostolicæ doctrinæ, vt in ea crescant in salutem, lac concupiscunt. Quod itaque in illo Mago contigit, quoniam signo præfato viso, credens in Dominum baptismum suscepit.

De plaustro virgis onusto ab igne seruato.

CAP. CLV.

Postulauit S. Patricius virum quendam, vt sibi afferret duo plaustra virgis onusta, quia sic exigebat rei necessariæ causa. Homo ille Sancti Patricij petitioni paruit, & ad locum designatum virgas adduxit. Ignis autem locum, in quo virgæ continebantur inuadens, duo plaustra prænominata circumsepit, vnumque illorum absumpsit, alterum penitus illæsum ab omni adustione reliquit. Admirabantur hoc intuentes, quod in vno plaustro ignis vires suæ naturæ exercuit, & in altero vim habere non potuit, sicut quondam in fornace Chaldaïca tribus pueris ligatis, sed ab igne solutis, absque illorum læsione contigit. Nos autem Patricij prædicandum in hoc miraculo meritum miramur: signi tamen causam discutiendam esse nequaquam arbitramur.

Quomodo Sanctus à pluuia manserit intactus.

CAP. CLVI.

Vir Dei diem Dominicam ducere deuotione singulari solemnem solebat, ob illius maximæ solemnitatis recordationē, quam vita mortua suæ rediuiuæ resurrectionis, melodia cœlis, terris, tartaris fecit exultabilem. Vndè & sancta consuetudine constituit, animo fixum, quasi pro lege, vt vbicumque ei Sabbatum aduesperasceret, ob reuerentiam Dominicæ subsequentis, ibidem pernoctando & procrastinando in Hymnis, & Canticis, & Psalmis spiritualibus medullitus diuinæ contemplationi deditus, vsque in secundæ feriæ maneret mane. quadam nocte dominica, huius sanctæ consuetudinis causa contigit, beatissimum Patricium positum sub dio, sacras excubias cum suis celebrare, imbriumque inundantium vehementiam circumiacentis campi planitiem perfundere. Locum autem, in quo Sanctus ille vigil, custos murorum ciuitatis Ierusalem cum suis fuit, nec vlla pluuiæ distillantis stillula madefecit. Sic profectò in Sancto Patricio signum iteratò claruit, quod quondam in vellere Gedeonis apparuit, quando tota terra rore madente, illud siccum vel inhumectum extitit. *Iudic 6.*

De Digitis Sancti Patricij lucentibus.

CAP. CLVII.

Vt autem candor lucis æternæ ostenderet, quanta gratiæ suæ luce vas suum interius illustrauerit, priori signo Sanctum suum mirificans, mirabilius sequens subiunxit. Nocte nāmque eadem, quam pernox Patricius in diuinis laudibus duxit, campi latitudinem, in quo ipse cōstitutus erat, densissima caligo obduxit. Auriga sancti Pontificis, equos currui subiungandos, quos in campum ad pascendum emiserat, diutius quærebat. Sed præ caligine inuenire non valens, multo fletu ora rigabat. Quod cum almus Antistes agnouisset compassus lachrymis aurigæ, animo anxiati dexteram de manica eduxit, digitosque dimissos sursum erexit. Res mira, & à sæculis inaudita! Continuò illius quinque digiti, velut v. radij Solis lucidissimi effulserunt, miro nouoque modo, totam prouinciam illuminantes, tenebras in lucem, & noctem in diem conuerterunt. Huius itaque claritatis mirificæ subsidio, auriga iugales inuenit, inuentos admirans & exultans ad patrem adduxit, adductosque currui supposuit. Ipse enim superni luminis portitor & prædicator, digitis exterius lucere desistentibus, sed myrrham primam ac probatissimam nequaquam distillare desinentibus, more solito, secūdæ feriæ diluculo vehiculum ascendit; & vbi voluntas se regentis, & in se residētis vocabat, accelerauit. Perpulchro satis, sed signatiuo signo eius digiti, digito Dei dignè in se operante extrinsecus eluxerunt,

runt, qui tam crebrò lucis opera, sanitatum beneficia, gratias curationum, in propatulo exhibuerunt.

Quod ignis visus est de ore eius exijsse.

CAP. CLVIII.

PRædicabat Sanctus Patricius cuidam viro præpotenti verbum Dei, videbaturque ei, quod ex ore Patricij flamma egrediens, aures & os suum ingrederetur, eiusque calore omnia interiora sua replerentur. Erat enim ignis ille non consumens, sed illuminans, non cõburens, sed lucẽs; quod & ille, qui hoc experiebatur, intimare sancto curauit dicens. Video ignẽ flãmiuomum ex ore tuo exijsse, atque cordis corporisque mei intima penetrare. Cui Sanctus. Deus noster vera lux est illuminans omnem hominem venienrem in hunc mundum, qui & ignem venit mittere in terram, quem vult ardere in cordibus credentium. Verbum enim Domini lucidum est, ignitumq; vehementer eius eloquium, cuius in te, me prædicante, habes experimentum.

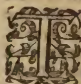
De Sancta Membessa, Virgine ad Dominum migrante.

CAP. CLIX.

ERat quædam puella præclara genere & specie, *Membessa* nomine, filia cuiusdam Principis regnantis in quibusdam finibus Britanniæ. Hæc Spiritus sancti gratia præuenta, ex virtute bonæ naturæ insita, & ex ipsis creaturarum speciebus distinctis Creatorem earum intellexit, intellectum toto corde & anima dilexit, ob cuius dilecti amorem & desiderium diuitias, delicias, decus, & amorem huius mundialis gloriæ, cordis calce calcando despexit. Nondum enim erat lota lauachro salutari, moribus tamen sacris repræsentabat quendam candorem Christianæ fidei. Eius quippe parentes pagani propositum illius conabantur cassare & conquassare verborum verberumque omni annisu, sed virginali cordis columna collocata in petra Christo, nec blandimentis suffodi, nec terroribus cõcuti, aut magicis maleficijs, à suæ nullatenus potuit amoueri stabilitatis statu. Cumque illam ætas vernans venustaret & membrorum habitudo elegans ornaret, & ferret in facie lilia mixta rosis, appetebant eius connubium plures Proceres Regij germinis. Satagebat vterque parens, cæteræque cognationis pars plurima illam commonere aut compellere ad matrimonium contrahendum. Sed nullo modo valuerunt illam inclinare ad thalami collocandi consensum. Casso igitur labore in eam diu desudantes, communi tandem consilio, perduxerunt puellam parentes eius ad sanctum Patricium, cuius sanctitatis fama, signis, ac prodigijs probata, ac propalata erat vbique terrarum. Insinuauerunt vtique Sancto Patricio puellare propositum, obnixius implorantes, vt illam ad Dei sui in quem concupiuit, & defecit anima eius, studeret perducere conspectum. Audiens hoc Sãctus Patricius, exultabat in Domino, gratias agens illi, qui vbi vult, & sicut vult spirat, & quos prædestinauit ad vitam absque prædicante, ad se multoties vocat. Monstratis ergo Christianæ fidei regulis, illam catechizauit, confessamque credulitatem baptizauit, baptizatam Dominici corporis & sanguinis Sacramentis communiuit. Illa verò, viatico accepto, solo prostrata inter verba orationis, spiritum efflauit: sicque de lauachro ascendens dealbata, manibusque Angelicis deducta ad dilecti sui candidi & rubicundi conspectum, & complexum demigrauit. Sanctus ergo Patricius, & omnes, qui aderant Deum glorificauerunt, eiusque sacri corporis glebam honorificè sepulturæ tradiderunt.

De opere facto die Dominico.

CAP. CLX.

TEmpore quodam Sanctus Patricius in portu, in Aquilinari parte Hyberniæ sito, versus oppidum *Drnimbo* vocabulo instante die Dominica applicuit, nec egressus inde, sed ibidem naui quiescens, eandem deuotione solita solemnizauit. Iam verò illa die festo mediãte, audiuit sonum non modicum, cuius indicio agnouit Gentiles suis profanis laboribus contra Sancti Patris consuetudinem &

constitutum, diem Dominicum temerare, & quoddam opus, quod *Rayth*, id est, murum, nuncupabant exercere. His aliquantulum motus Patricius laborantes ad se accersiri fecit, eisque in illa die labores corporei exercitiũ imperatiuè interdixit. Sed gentibus profanaticis & insẽsatis sanctissimi Sacerdotis sentẽtia prohibitoria, non solũ ducebatur contẽptui, sed etiã habebatur cunctis subsannationi, & derisui. Sanctus verò Patricius subsannantium temerarium obstinationem intelligens, post prohibitionem subintulit, dicens, licet labor vester sudet ad effectum, nunquam tamen perducetur ad perfectum, aut nullum inde promerebimini profectum. Sermo enim sanctissimi viri, quàm fuerit veridicus in instanti probauit euentus. Nocte namque subsecuta procellosa pelagus tempestate mirabiliter elatum, & dilatatum omne opus Gentilium dissipauit, & ne vlterius recolligi, & reædificari posset, irreparabili diuisione dispersit.

De homine sanato, & equo resuscitato in loco qui dicitur Feart.

CAP. CLXI.

Ir quidam illustris, nomine Darius, locum habitationis cum agello contulit Sancto roganti Patricio, vbi se reciperet cum suorum Sanctorum contubernio. Est autem locus angustus, secus Ardmachiam situs tempore moderno, *festum miraculorum* nominatus. Euoluto aliquanto tempore, auriga præfati Darij, nocte misit equum suum veredarium in agellum S. Patricij ad depascendum eum, quem in crastino cum eum educere vellet reperit extinctum. Quod cum indicasset Dario Domino suo, felle commotus ille vir sanguinum, præcepit perimi Patricium, tanquam interremptorem equi sui, amoto totius excusationis, aut dilationis, siue retractationis obstaculo. Vix autem vox huiuscemodi in ventum venit ex ore viri, cum eccè subitò infirmitas mortis commonitoria, imo comminatoria illum lecto depressit. Repentè igitur ab eodem cum sententia præcepti cruenti, pedes prompti, & manus assuetæ ad malum, reuocantur ab effusione sanguinis innoxij, quia sola vexatio dabat intellectum illi. Quæ cum annunciata fuissent sanctissimo Præsuli, aspersione aquæ à se benedictæ, iussit, vtrumque iumentum, videlicet mortuum & virum infirmum irrorari. Aspersus igitur vterque, surrexit, equus scilicet à morte, & Darius ab ægritudine sanus.

De cacabo S. Patricio dato, & postea ablato.

CAP. CLXII.

Arius igitur sanus effectus, prægrandẽ cacabum æneum capientem ternas metretas S. Patricio misit per ministrorum manus, qui erat in ipsius & sociorum vsus coquendis cibariis pernecessarius. Quem ille illo egens, gratanter accepit, & tantùm gratias agam, dixit. Reuersis etiam famulis ad Dominum suum, sciscitabatur ipse ab eis viri Dei responsum. Illis autem referentibus, Patricium nihil aliud dixisse, nisi gratias agam. Admirans homo de tali responso, arguit S. Patricium temeritatis, & infacetiæ; volens tamen illius verbi virtutem indagare, iussit iterum suis seruis illud vas à Sancto auferre, & ad se reportare. Quod cum fecissent iterum, gratias agam dixit, quod crebrò in verbis, & operibus suis agere consueuit. Iteratò requisiuit à seruis Darius, quid vel tunc responderit Patricius. Ipsis verò asserentibus verbum suum consuetum, scilicet gratias agam, protulisse, admirans, ac animo amplexans illius constantiam, ipsum stabilem, & constantissimum virum esse, & verbum optimũ, pronunciauit, ex eius ore solito sonuisse: verè (inquit) vir iste magnanimus est & immutabilis, cuius vultus, aut vox ex dati vasis allatione, aut ablatione non variebantur, nec mutabantur, sed semper in eodem statu permanere cernebantur. Iussit ergo Darius iam datum cacabum referri, & reddi Sancto Dei. Ipse vero vestigia portitoris præcedentis secutus, verbis pacificis illum salutauit, agrumq; vicinum habitationi suæ, de quo controuersia poterat emergere, contulit ei.

De Ardmachia S. Patricio data, & fonte de terra producto.

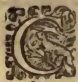
CAP. CLXIII.

Ost modicum tempus, volens vir nobilis Darius, ampliorem gratiã exhibere Pontifici Sancto eduxit illum de loco humili in sublimem, de angusto in augustum, & amœnum, *Druymsaileach* vocabulo, qui postmodum Ardmachia vocabatur, Angelico sibi præostensa miraculo. Sanctus Patricius loci amœnitatem, & opportunitatem considerans, & circuens, ceruam cum hinnulo procũbentem inuenit, quam comitantes Sanctũ interimere volebãt, sed ne hoc fieret Pater Pius prohibuit. Vt enim ostenderet Pater Sanctus viscera pietatis, quam erga creaturas Dei habuit, ipse hinnulum memoratum propriis vlnis baiulans, pius baiulus manibus palpauit, attrectauit, & vsque ad saltum ad Aquilonalẽ plagam Ardmachiæ situm transposuit. Cerua quoque, velut ouis mansuetissima, sequebatur misericordem gerulum, donec demissum, atq; dimissum reciperet fœtum. In illo enim die ad laudem Dei & plebis vtilitatem, Sanctus, suarum precum obtentu, de terra septima iam vice fertur præclarum produxisse fontem.

Ardmachia olim dicta Druimsaileach.

De Angelica visione, & xvj. leprosorum curatione.

CAP. CLXIV.

Vm autem diurnæ lucis lampas extingueretur nocturnis sepulta tenebris; vir Dei aspiciebat in visu noctis Angelos metientes formam & quantitatem ædificandæ in illo excelso loco ciuitatis: vnus autẽ illorũ iniunxit Patricio, vt crastino die iuxta fontem in latere Ardmachiæ situm, qui modo dicitur *Tobar Patraic*. i. fons Patricij in nomine Dei sui curare deberet xvj. viros lepra squalidos ibidem, ob virtutem Domini experiendam, & excipiendam fidem eius, ex pluribus plagis in vnum congregatos. Patricius enim ob auditu auris Angelicæ, voci obediuit, manéque facto viros inuentos ad fidem prædicando conuertit, conuersos in fonte, prædicto baptizauit, baptizatos à lepra vtriusque hominis, mundos & sanos exhibuit. Hoc ergo in notitiam plurimorum propalatum miraculum, ciuitatis fundandæ fuit futurum auspicium præclarum, præsensque adminiculum. Saxum etiam pergrande in via existens, quod vix valuit humano sudori sustolli, aut ingenio, orante Patricio Angelus longius amouit à loco, ne ciuitatem adituris aliquando fieret impedimento.

Angeli metiuntur formã Ardmachiæ.

De ciuitate Ardmachana, & duodecim eius ciuibus.

CAP. CLXV.

Iuitatem itaque egregiam, situ, forma, quantitate, ambitu, Angelicis indicijs designatam, fundauit Patricius, & extruxit, diuinitùs adiutus ad vnguem perduxit, ciues quoque duodecim, quos studiosè vndecũque collegit, discretè delegit, ad inhabitandum in eam introduxit, introductos fidei Christianæ Catholicis institutis, atque dogmatibus diligenter instruxit, Ecclesijs autem honesto, ac spirituali scemate fabricatis, vrbem eandem venustauit, Clerum etiam ad diuini cultus obsequium, ad regimen animarum, ad Catholici populi eruditionem, in ipsis ordinauit. Monasteria monachis, & alia sanctimonialibus repleta, omnisque perfectionis institutis erudiuit. Erat enim in quodam Cœnobiorum frater quidam, nolens ante statutam horam secundum regulam Sancti Patricij, quicquam cibi aut potus sumere, qui siti extinctus fuit, cuius animam ad cęlos ascendere & inter Martyres collocari Sanctus Patricius vidit. In monasterio Ancillarum Dei, erat quædam virgo, filia Regis Britanniæ cum nouem puellis Sanctis, quæ cum ipsa illuc ad Sanctum Patricium venerant, è quibus, tres, vidente Patricio, ad Cælestia migrârunt. Vna enim illarum solebat ceruam mulgere, & cernentibus mirabile spectaculum præbere. Cathedram Archiepiscopalẽ in eadem vrbe collocauit, & vt sedes illa totius Hiberniæ esset primaria Metropolis, & magistra statuit animo. Vt autẽ illius propositũ ratum & inconuulsum permaneret in posterũm, pectori eius sedit,

Monachus martyr.

Tres Sanctæ de Britannia.

S. Patricius Archiepiscopalem in Ardmachia constituit.

sedem Apostolicam adire, eiusque priuilegijs authenticis illud communire.

Quod Angelo monente Sanctus Patricius Romam adierit.

CAP. CLXVI.

Ngelus Domini Sancto Patricio apparens, itineris arripiendi propositum approbauit, & etiam quo Dominus Papa reliquias Apostolorum Petri & Pauli, & aliorum Sanctorum transferre & dispartiri pluribus Ecclesijs deberet, indicauit. Et quia vehicula fortè tunc deerant seni quatuor currus, quasi cælitus destinatos contulit illi, qui ipsum cum suis vsq; ad mare transuexerunt in instanti. Gloriosus ergò Præsul Patricius, postquam prædicationis laboriosæ instantia peracta tot & talium signorum exuberantia totam ad Christum conuerterat insulam, ordinatis Episcopis & Præsbyteris, cæterisque ministris Ecclesiæ in locis singulis, vbi opportunius ducebat, benedicens & valefaciens eis, cum quibusdam filijs, Angelico fultus ducamine, profectus est Romã. Quò perueniens, dum in summi Pontificis præsentia sui aduentus exposuisset causam, in oculis suis summam inuenit gratiam: imprimis ergo illum vt Hiberniæ Apostolum amplexans, ac pronuncians pallio decorauit, illique vices suas committens, atq; Legatum suum constituens, quæcumque in Hibernia gesserat, constituerat, disposuerat, authoritatis suæ munimime confirmauit. Exenia etiam plura, & prætiosa munera, quæ ad decorem, imò robur Ecclesiæ spectant, ei contulit, inter quæ erant reliquiæ Apostolorum Petri & Pauli, ac Stephani Protomartyris, & aliorum plurimorum martyrum. Insuper & linteamen quoddam sanguine Domini nostri Iesu Christi cruentatum, (quod omnibus antecellit) condonauit. Hisque sacrosanctis eulogijs Sanctus in Hiberniam reuersus, Ardmachiam Metropolitanam Ecclesiam ad animarum salutem, & vrbis patriæq; tutelam muniuit, & retro maius altare in scrinio recondidit. Mos etiam in illa Ecclesia inoleuit, à diebus Sancti Patricij, vt diebus Paschæ, & Pentecostes de illo loco efferantur, & adoranda in conspectu populi producuntur.

S. Patricius Nũcius constituitur, & palliũ à Papa accipit.

Reliquiæ Ardmachanæ Ecclesiæ.

De gestis Sancti Patricij Roma reuertentis.

CAP. CLXVII.

Igna verò, quæ Sanctus Patricius Romam proficiscens, vel inde reuertens, & repatrians gesserit in itinere, non est nostræ facultatis per singula, cuncta describere Nam pœnè vbicumque pernoctabat, aut moram fecit, signa sanctitatis suæ, in sanitatis alienæ exhibitione post se reliquit. Extant enim Ecclesiæ & oratoria illis in locis nomini eius attitulata, quæ vsque in præsens sanctitatem illius redolent, & vbi fides petentium promeretur miraculorum beneficia exhibent. Ipse etiam Sanctus in regressu suo aliquantisper in Britannia propria patria moratus, monasteria multa fundauit, atque à Paganis destructa reparauit. Monachorum sacris conuentibus secundum formam religionis, quam eis præfixerit, annuentibus ea repleuit. Multa etiam aduersa & prospera, quæ ventura erant Britanniæ, Spiritu, & ore prophetico pronunciauit. Beati etiam Dauid vtero materno inclusi sanctitatem præuidit, & prædixit. Extant vero rura & oppida, quorum quia indigenæ Sanctum itinerantem, ne pernoctare apud eos posset violenter, eiecerunt; posteri vsque in præsens prosperari illis in locis, seu locupletari non poterant, sed semper alienigenæ, & extranei diuitijs, atque dominio illis præponi consuescunt. Loca autem nemorum, in quibus Sanctus expulsus à pessimis, pernoctans hospitabatur, quæ parua paucáue arbusta antea protulerunt, benedictione tanti hospitis siluescere, ac tanta virgultorum copia fructificare visa sunt, quod succedentium manibus destrui penitus non possunt. In fluminibus quoq; vbi sancto sciscitãti de vadi certitudine, delusores pessimi mẽte ac voce subdola, illi abyssum pro vado ostenderunt; mox data benedictione transiens immunis, illam abyssum vertit in vadum, vadumque antea cunctis peruium, deinceps intransmeabilem fecit abyssum.

Hinc fortassis Abbas à quibusdam scriptoribus appellatur, ideoque duos Patricios alium Abbatem, alium Apostolum cõstituunt.

Prophetia S. Patricij de S. Dauide.

Quid

Quid fecerit Sanctus Patricius reuersus in Hiberniam

CAP. CLXVIII.

BEnedictus Patrici' itinere lōgo, de regione longinqua peracto, præsentia sua suos exhilarabat, & triginta Episcopos ex transmarinis partibus congregatos, & à se consecratos, in Dominicam messem, eò quod esset multa, & operarij pauci, destinabat. *Synodos celebrat.* Cœpit igitur Episcoporum synodos sanctas sæpius congregare, concilia solemniter celebrare, & quod fidei Catholicæ comperit contrarium Ecclesiaticisue institutis aduersum auellere, & destruere, & quod Christianæ legi, quod iustitiæ, quod sacris Canonibus consonum, moribusque optimis consentaneum erat, studuit plantare, & ædificare. Innumeris interim miraculis quotidie coruscabat, & quæ ore docuit, aut constituit, sequentibus signis obseruanda confirmabat, inter quæ quoddam opus fecit: Vndè omnes merito admirantur, ex cuius beneficio vniuersi illius insulæ incolæ, vsque in sæculum iure congratulantur, de quo in sequenti plenius dicere conamur.

De triplici incommodo Hiberniæ.

CAP. CLXIX.

HIbernia à primordiali inhabitatione gentium in ea, triplici laborabat pernicie: venenosorum scilicet animantium, quorum non erat numerus, abondātia, ac Dæmonum visibiliter apparentium manifesta depressione, & maleficorum, magorumq; multitudine. *Venenosorum abundantia.* Tot namque virulenta ac monstruosa animantia præualuerant super insulam è terra marique emergentia, vt non solum homines, atque animalia venenis inficerēt, verumetiam cruentis mortiferisque morsibus interficerent, & multoties membra dilaniarent ac deuorarent. Dęmones etiam, qui per idololatriam in superstitiosis habitabant cordibus, in varijs formis visibiles sese exhibebant illorum obtutibus. *Dæmonū multitudo.* Multis etiam multimodas læsiones, quasi offensi visibiliter inferebant: quibus itidem, sacrificijs, aut muneribus, siue operibus prauis placati, gratiam leuaminis, seu sospitatis præstare videbantur, dum ab eorum læsione cessabant. Tanta multitudo dæmonum in aëre volitantium, vel in terra gradientium crebrò cernebatur, vt ipsa insula illorum incapax putaretur: ac per hoc Hibernia dæmonum domicilium domesticum, & propria possessio æstimaretur. *Magorum turba.* Magorum etiam, & maleficorum, atque aruspicum turba tanta in finibus singulis succreuerat, quantam nulla in aliqua terrarum regione historia narrat.

De triplici pestilentia de Hibernia per sanctum Patricium effugata.

CAP. CLXX.

SAnctissimus Patricius pestilentiæ triplici eliminandę summam operam & diligentiam adhibuit, & tum, salutari doctrina, tum feruentissimæ orationis obtentu, Hiberniam huius grassantis veneni, exsortem exhibuit. Ipse namque pastor præstantissimus, manu, Domini Iesu baculum baiulauit, eiusque eleuatione comminatoria, omnia venenata animantia, Angelico suffultus suffragio, ex vniuersis Hiberniæ partibus in vnum congregauit. *Patricius venenata in vnum congregat.* Deindè omnia vsq; ad editissimū insulæ promontorium in fugam compulit, quod scilicet *Cruachan-ailge*, dicebatur tunc, nunc vero, *Cruach-phadruig* dicitur, ibique totam turbam pestiferam, de prærupta montis crepidine, in virtute præcepti, præcipiti lapsu Oceano absorbendam depulit. *Mari absorbenda tradidit.* O signum insigne! O miraculum magnificum à mundi exordio inexpertum, nunc tribubus, populis, & linguis compertum, cunctis ferè nationibus notorium, specialiter Hiberniæ incolis pernecessarium. Huic tam miraculoso, tamque perutili spectaculo numerosus populus intererat, quorum pars plurima ad signa videnda, quædam ad verba vitæ percipienda vndique confluxerat. Conuertit deinde faciem suam versus Manniam, & cæteras insulas, quas fide Christi, & Sacramentis imbuit, & benedixit, ac precum suarum obtentu, reptilium venenatorum omnes illas tantum expertes fecit & reddidit. *Ergo non naturâ, sed meritis S. Patricij Hibernia ab eis libera manet.* Aliæ vero insulę quæ ad eius prædicationem non crediderant, adhuc virulenta

Maleficos vel ad fidem conuertit, vel è terra euertit. animalia procreant. Maleficorum quam-innumerabiles ad fidem Christianam conuertit; plures etiam obstinatos in peruersitate, & incorrigibiles, sicut iam diximus terribiliter de terra deleuit. Ab hominibus nihilominus, quos in Hibernia Christi Sacramentis initiatos Deo viuo, & vero subiugauit: Dæmonum visiones, & solitas læsiones arceri, atque auferri à Domino poscit, & impetrauit. *Dæmones fugauit.*

De quadragesimali ieiunio Sancti absque terreno cibo expleto.

CAP. CLXXI.

PRæcellentissimus Pastor Patricius, vt nullum in Hibernia, aut cæteris Insulis à se benedictis relinqueretur alicuius reptilis venenati vestigium, aut rediuiuum oriretur seminarium, seu consueta concederetur commoratio cateruis dæmonum, absque victuali terreno quadragenarium transegit ieiunium. Desiderabat enim di ectus Domini imitari ieiunio mystico Moysen, adhuc naturali tantum lege constrictum, vel potius Eliam Prophetam sub lege constitutum, sed potissimum placere gliscens conditori naturæ, legis largitori, & gratiæ, Christo Iesu, qui in se sacrauit tale ieiunium. *Exod 24 3.Reg. 9. Matth 4.* Subiit ergo in montem excelsum *Cruachan-ailge* vocatum, in Conactia constitutum, quadragesimali tempore ante Pascha commodius illis salutiferis diebus ducens, desideranti Domino, & deliberanti, ieiunii immolare holocausta. Quinque itaque lapides in modum crucis locatos disposuit, in quorũ medio, quasi centro, ipse recedit, modo & forma sessionis suæ, sicut & abstinentiæ mortificatione se seruum crucis Christi indicauit. Sedebat ergo solitarius leuans se super se, solummodo in cruce Christi gloriabatur, quam in corde & corpore suo iugiter gestabat, ad dilectum suum candidum & rubicundum indefessè anhelabat, persistebat enim ieiunus in corpore iugiter, sed eius interior homo erat satiatus, saginatus, & sauciatus, sanctæ contemplationis dulcedine, Angelicæ visitationis consolatione, ac dilectionis Dei mucrone. *Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem corporis & animæ*, quo ipse vulneratus erat charitate. *Heb. 4.*

De Dæmonum effugatione.

CAP. CLXXII.

DOlebant Dæmones deletum dominium suum in Hibernia per Patricium, nimisque infesti insistebant illi ieiunanti & oranti, pariter conglobati contra eum. In specie namque nigerrimarum auium, forma, magnitudine horribilium, ac multitudine, super & circa eum volitabant, & horrisonis garritibus gestientes, impedire orationem eius, diutius virum Dei molestabant. Patricius tandem Dei gratia præuentus, protectusque adiutorio, signo crucis edito, aues illas mortiferas, à se longiùs abegit, ac continua crebráque cymbali sui percussione, eas ab Hiberniæ finibus effugauit. *S. Patricius cymbali percussione Dæmones ab Hibernia depulit.* Dæmones itaque à S. Patricio trans mare fugati fugerunt, & in Insulis à fide, & dilectione Dei alienis per phalanges diuisi degere, ac fantasias suas exercere soliti sunt. Ab illo ergo tempore vsque in præsens, venenosa animantia in Hibernia meritis, & precibus sanctissimi Patris Patricij penitus esse cessarunt, Dæmonumque fantasmata, & illorum illusoria scemata, sicut in cæteris regionibus apparere non consuescunt. Cymbalum etiam Sancti, ex crebris ictibus in vna parte apparuit effractum, quod postmodum Angelica manu est resolidatum, cuius fracturæ cicatrix adhuc apparet oculis intuentiũ. *Cymbalũ crebris ictibus fractum, Angelus reparat.* In huius igitur montis cacumine ieiunare, ac vigilare consuescunt plurimi, opinãtes se postea nunquã intraturos portas inferni, quia hoc impetratum à Domino existimant meritis & precibus Sancti Patricij. Referunt etiam nonnulli qui pernoctauerant ibi, se tormenta grauissima fuisse perpessos, quibus se purgatos à peccatis putant, vndè & quidam illorum locum illum Purgatorium Sancti Patricij vocant. *Purgatorium S. Patricij.*

De

De Angelicis cœtibus S. Patricio apparentibus.

CAP. CLXXIII.

Miserante moderatore omnium Deo, qui post nubilum ducit serenum, statim eiectis spiritibus malignis, Angelorũ multitudo maximo fulgore perfundebat locum, mirabilique melodia permulcebat Sanctum. Ipse verò expleto ieiunio, gratiarum ac laudum hostias immolabat Deo, qui homini mortali tantæ abstinentiæ adimplendæ virtutem tribuit, & tanta beneficia ob sui intercessionem largiri dignatus fuit. Insuper & Angelica visitatione se lætificauit. Angelico igitur comitatu deductus de monte descendit, ac cymbalum suum percussit, cuius sonitum per omnes fines vndique Hiberniæ Dominus audiri fecit. Ex qua re nullus fidelium ambigere debet, quod nouissimæ tubæ sonum omnis homo audiet. Eleuatis deinde manibus S. Patricius totam Insulam cum habitatoribus suis benedixit, Christoque commendauit. Mos itaque fuit S. Patricio, sicut & cæteris antiquis Sanctis in Insulis degentibus habere cymbala, tum propter dæmonum expulsionem, tum propter corporalis pigritiæ excitationem, atque ad horas diei, die ac nocte denunciandas, aut forte alia nescio qua causa. Vnum verò pro certo scitur, quod multa miracula sonitu, seu tactu talium cymbalorum gesta esse noscuntur. Benedictus ergo Domini Patricius in cæna Domini, egressus de secreto ad publicum, sua præsentia lætificauit omnem Ecclesiam Sanctorum, quos genuerat Christo per ipsius Euangelium. Pergit itaque Episcopale officium, quod illis sacratissimis diebus instantibus competebat, sicque ad iter, & opus salutis animarum se procingebat.

Cymbali sonitus auditur per totam Hiberniam.

Quomodo Sanctus decimauit Hiberniam, & incolas eius.

CAP. CLXXIV.

Solemnitate igitur Paschali, consueta deuotione peracta, circuibat totam Insulam, & perambulabat eam cum suorum filiorum, quos in Christo parturierat, multitudine sanctissima, vbique viam Domini in veritate docens, aut ad fidem conuertit, aut in fide confirmauit incolas prædicationis efficacia. Omnes ergo Insulani, ad quos vel saltem notitia nominis eius peruenit, propter nouum, & insigne ac tam vtile miraculum, sese suaque dedentes illi, manus dederunt, eiusque doctrinæ, institutis, atque præceptis, tanquam Angelo lucis, vt proprio Apostolo deuotè obtemperauerunt. Videns optimus agricola duritiam agri Dominici emollitam, conabatur sentibus sensim extirpatis, tribulis euulsis, ruderibus erutis, ipsum saluberrimi seminis augmento copiosius fœcundare, quatenus non solum tricesimum aut sexagesimum, verumetiam centesimum posset fructum feracius facere. Fecit ergo totam Insulam in funiculo distributionis diuidi, diuisam cum omnibus incolis vtriusque sexus decimari, omnéque decimum caput, tam in hominibus, quàm in peccoribus in partem Domini iussit sequestrari. Omnes ergo mares Monachos, fœminas sanctimoniales efficiens, numerosa monasteria ædificauit, decimamque portionem terrarum, ac pecudum eorum sustentationi assignauit. Infra breue igitur temporis spatium, nulla eremus, nullus pœnè terræ angulus, aut locus in Insula tam remotus, qui perfectis Monachis, aut Monialibus non repleretur, ita vt *Hibernia* speciali nomine *Insula Sanctorum*, vbique terrarum iure nominaretur. Viuebant enim secundum regulam à Sancto Patricio illis præfixam, mundi contemptu, cælestium appetitu, sancta mortificatione carnis, ac abdicatione voluntatis propriæ: pares Ægyptiis Monachis merito, atque numero; ita vt exteras atque longinquas regiones illustrarent verbo, ac religionis exemplo. Nullus in diebus Sancti Patricij, aut multo post tempore successorum eius, in Pontificem aut regimen animarum promouebatur, nisi diuina reuelatione, aut aliquo signo euidenti dignus demonstraretur.

Hibernia Insula Sanctorũ.

Episcopi Hiberni diuina reuelatione eliguntur.

De statibus Hiberniæ diuersis Sancto diuinitus ostensis.

CAP. CLXXV.

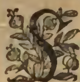
VIr Dei desiderabat attentius, & deprecabatur instantius, super statu Hiberniæ præsenti & futuro certiorari, vt agnosceret quãta fidei deuotione ferueret, aut quanti penderetur labor eius in conspectu Dei. Desiderium enim cordis eius exaudiuit Dominus, & quod petebat, præclara reuelatione manifestauit oculis eius, constitutus enim in oratione, laxato sinu mentis, vidit totam Hiberniam, velut igneam esse flammamque vsque cælum extendentem, audiuitq; Angelũ Dei manifeste sibi dicentem. Talis est Hibernia in præsenti coram oculis Domini. Facto denique paruo interuallo, contemplatus est in omnibus finibus Insulæ montes velut igneos ad æthera vsque porrectos. Postmodum interiecta modica morula pluribus in locis intuebatur quasi candelabra lucere, & paulo post inualescente caligine, lucernas exiguas, ac demum carbones raros incineratos, viuos tamen in abditis apparere. Subiungitur etiã Angelica voce: quod futuris temporibus in statibus diuersis taliter expressis, essent gentes Hibernicæ. Sanctus autem Patricius imbre lachrimarum ora madefaciens, illud Psalmistæ crebrò replicabat, dicens. *Numquid in æternum proyciet Deus, aut non apponet vt complacitior sit adhuc? aut in finem*
Psal. 76. *misericordiam suam abscindet à generatione in generationem? aut obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas?* Et angelus. Respice ad Aquilonalem plagam, & videbis mutationem dexteræ excelsi, tenebrasque dispergendas à facie luminis aduenturi. Leuauit igitur oculos Sanctus, & ecce vidit modicam prius lucem in Vlidia exorientem, diu cum tenebris concertare, tandem ijsdem effugatis suo fulgore totam Insulam illustrare. Nec cessauit lux illa crescere & inualescere, donec videretur ad primum statum igneum Hiberniam reducere. Tunc enim impletum est gaudio cor Sancti Patricij, & lingua eius exultatione, hæc omnia sibi ostensa prosequens cum gratiarum actione. Intellexit vir Dei, & ore deprompsit in magnitudine ignei ardoris, Christianæ fidei & dilectionis, qua feruebant Insulani, deuotionem & zelum Religionis. Per montes igneos, sanctos signis & virtutibus, verbis & exemplis præclaros. Per diminutionẽ claritatis, detrimentum sanctitatis: Per obductam super totam terram caliginem, in ea præualentem infidelitatem. Per morarum spatia, succedentium temporum interstitia. Tempus autem tenebrarum, Hibernici illud autumant, quo prius Gurmundus, ac postea Turgesius Noruagienses principes Pagani, in Hibernia debellata regnabant. In illis enim diebus, Sancti in cauernis & speluncis, quasi carbones cineribus cooperti, latitabant à facie impiorum, qui eos tota die, quasi oues occisionis mortificabant. Ex qua re accidit, vt varij ritus contra Ecclesiastica instituta in Hibernia inducerẽtur, & à Prælatis Sanctæ Ecclesiæ diuinæ legis ignaris, contra formã eiusdem noua Sacramenta conficerentur. Lucem verò prius ex Aquilonari parte exorientem, & licet diutino conflictu tenebras exterminantem, Hibernigenæ sanctum Malachiam asserunt, qui prius in Dunensi Ecclesia, postmodum in Ardmachana Metropoli præfuit, & Hiberniam ad Christianæ legis statum reduxit. E contrà Anglici lucem illam arbitrantur ascribendam suo aduentui, eò quòd tunc Ecclesia videbatur suo iudicio in meliorem statum prouehi: Religio plantari, ac propagari, atq; Sacramenta ecclesiastica, & Christianæ legis instituta, ritu competentiori obseruari. Ego verò finem contentiosum inter eos nec porto, nec dirimo, sed huius rei discussionem, atque diffinitionem diuino iudicio relinquendam censeo.

Explicatio visionis S. Patricij, super Hiberniæ statibus.

Opiniones diuersæ.

De responsione Sancti super oblatione sancti Secundini.

CAP. CLXXVI.

SEdebat Sanctus Secundinus aliquoties in cœtu sanctorum, de gestis & virtutibus Sancti Patricij mutuò conferentium. Cumque quidam illorum affirmasset, illum esse Sanctissimũ omnium super terram viuentium: Sanctus Secundinus dixisse fertur ad illum. Verè sanctissimus esset, nisi minus charitatis fra-

S. Patricius munera spernit.

ternæ, quã decet, habuisset. Non diu enim latuit verbum istud Sanctum Patricium in auribus tot discipulorum eius prolatum. Conuenientibus postmodum in vnum Sancto Patricio, & Secundino, sciscitabatur magister a discipulo, Metropolitanus à Suffraganeo, cur de se, vel potius aduersum se tale verbum protulerit. Secundinus respondit. Quia recusas oblata tibi diuitum munera, & prædia suscipere, quibus possis Sãctorum multitudinem collectam sustentare. Cui Sanctus Patricius. Propter adimpletionem, inquit, charitatis, non admitto istud opus charitatis. Si enim oblata mihi susciperem, duorum equorum pastum Sãctis post nos aduenturis adipiscendum non relinquerem. Sanctus Secundinus super verbo illo, quod locutus est, pænitens, veniam à S. Patricio petijt, & ipse solita benignitate pænitenti clementer indulsit.

Responsum S. Patricij

De hymno à Sancto Secundino in honorem Sancti Patricij facto.

CAP. CLXXVII.

SÆpè dictus Sanctus Secundinus, sapiens, & literatus, dixit Sancto Patricio, velle sibi adiacere, de sancto quodam adhuc superstite carmen componere. Et quia sanctus is erat Patricius, de quo scribere disposuit, illius nomen silentio suppressit. Ad quem Sanctus Patricius; Verè, inquit, dignum, & iustum est, æquum, & salutare, vt *sapientiam* & gloriam *Sanctorum narrent populi, & laudem eorum nuntiet Ecclesia*, sed id quidem dignius, & commodius post lucis terminum totius cœnodoxiæ sublata materia. Lauda ergo diei serenitatem, sed cum aduesperascerit; militis virtutem, sed cum triumphauerit; nautæ prosperitatem, sed cum applicuerit. Dicit enim Scriptura. *Ne laudaueris hominem in vita sua.* Si tamen id omninò cordi tuo infixum fuerit, quod facere disponis, fac citiùs, quia mors tibi adest in ianuis. Omniũ enim Episcoporum qui sunt in Hibernia, de sæculo primus migrabis. Hymnum igitur in laudem Sancti Patricij composuit, & paucis postea diebus elapsis, iuxta verbum Sancti Patricij diem vltimum clausit: sepultusque in Ecclesia sedis suæ in loco, qui vocatur *Domhnach*

Eccli. 44

Eccli. 11.

Seachlainn, crebris se miraculis cum Christo viuere ostendit. Hymnum autem illum Hibernici plures cõsuescunt quotidiè cantare, ac multa magnaque mirabilia ex eius frequentatione narrant euenisse. Plures enim cantantes hunc Hymnum, non visi transierunt per medium inimicorum sanguinem suum sitientium. Illo namque genere cæcitatis erant percussi, quam Acrisiam nuncupant Phisici.

De cuiusdam peccatoris anima per Sanctum Patricium à dæmonibus liberata.

CAP. CLXXVIII.

QVidam Sanctus in Hibernia, nomine *Kaennecbus*, videbat quadam vice phalanges Dæmonum, infernalibus armatos instrumentis pertransire: Quos adiuratos in nomine Sanctæ Trinitatis compulit causas sibi suæ profectionis denudare. Adiurati igitur, licet inuiti, confitebantur sese profectos ob adducendam animam cuiusdam pessimi peccatoris, qui sepeliri promeruit in infernalibus antris. Præcepit illis S. *Kaẽnecbus* in nomine Domini ad se redire, ac quid egissent sibi referre. Post aliqua interualla horarũ, Dęmones cõfusi reuertebantur, ac se suam prædam perdidisse per Patricium protestabantur. Inquirente *S. Kaennecbo* causam ereptionis illius animæ, dixerunt Dæmones, hominem illum in vita sua conuiuium magnum singulis annis in festo Sancti Patricij celebrasse, atque quotidie quædam capitula de hymno in honore Sancti Patricij composito frequentasse, talique de causa, de manibus suis affirmabant Patricium illum tanquam mancipium proprium eripuisse. Hęc dicentes Dæmones in vmbras euanuerunt tenues. Lętatus est Sanctus *Kaennecbus* in his quæ dicta sunt ei; istaque referens, multos incitauit ad hymnum frequentandum in venerationem Sancti Patricij.

S. Patricius se honorantem liberat ab inferno.

Quomodo Sanctus apparuerit hymnum suum canenti.

CAP. CLXXIX.

QVidam Abbas de discipulis S. Patricij, Colmanus nomine, prędictum hymnũ crebrò consueuit repetere. Qui cum conueniretur à discipulis, cur non potius horas constitutas, aut psalmos decãtaret, ac diceretur, hymnum semel cantatum sibi debere sufficere. Respondit, se dum hymnum cantasset, desideratum dilecti sui Patris Patricij iugiter vultum vidisse, nec tamen ex illius contemplatione satiari potuisse. Hęc autem diu post decessum S. Patricij gesta, idcirco scripsimus, vt ostenderemus, quanti pendatur hymnus iste apud Hibernicos, & quàm promptus adiutor in opportunitatibus, in tribulatione, sit Sanctus Patricius se honorantibus, & sui memoriam frequentantibus.

De admirandis Sancti contemplationibus.

CAP. CLXXX.

SAnctus Patricius Prædicator veritatis, viuens adhuc in carne sicut multos viuentes mortuos ad veram vitam verbo & exemplo reuocabat, & prouocabat, sic ex his, qui empti sunt de terra, plures ad terram viuentium precibus perducebat. Multos etiam exutos carne ab ipso perpetui puteo interitus, à rugientibus pręparatis ad escam, precibus potenter eripuit, & ad loca purgatoria reducens expiandos, ipsos saluationi restituit. Ipse sæpius secretorum cælestium contemplator effectus, cœlos apertos, & Dominum Iesum stantem in medio multitudinis Angelorum conspexit, & hoc aliquoties dum Patri filium immolaret, aut Apocalypsim Ioannis deuotè decantaret, videre promeruit. Dum enim visiones illas mirabiles meditando miraretur, miro modo ad quarundam earũ similem speculationem à Domino subleuabatur. Angelus autem Domini Victor sæpè nominatus, ter in hebdomada qualibet illi consueuit apparere, suique colloquij collatione, & consolatione refouere.

S. Patric. calestia intuetur.

De animabus diuitis, & pauperis ad diuersa loca, vidente, Patricio destinatis.

CAP. CLXXXI.

MVltoties Sanctus Dei de corporum tabernaculis animas egressas vidit, ad diuersa loca suppliciorum, siue gaudiorum destinatas, quorum vnum exemplum dignum duximus calamo tradere, quod ædificationis causa Sanctus solebat referre. Erat homo quidam habens nomen magnum iuxta nomen magnorum, qui fuerunt in terra illa, fueruntque illi greges ouium, & armenta boum, eiusque possessio creuit in terra. Vir denique præfatus in fata decessit, cuius funeris exequias, cum ingenti pompa & honore magno secundum ęstimationem hominum cognatio plurima, comitante turba filiorum, celebrans, in ventrem matris omnium ipsum recondidit. Homines vero, qui beatum dicere solent hominem, cui hæc sunt, funeratum illum, qui taliter in vita sua floruit, & in exitu suo tam honorificè sepultus fuit, fœlicem asseruerunt, cuius exitus matutini & Vesperæ delectabiles, cernentes, ipsum Domino placere valdè, putauerunt. Alter vero in vicino degens, mendicus, omnibus diebus vitæ suæ misera squalens ægestate, ingressus est viam vniuersæ carnis. Cadauer autem illius absque ministerio exequiarum aliquandiu iacuit inhumatum, & ab auibus laceratum, postremo per pedes tractum, in quandam foueam fuit proiectum, ac cespite coopertum. Qui verò secundum faciem iudicabant, illum miserrimum & infœlicissimum omnino pronuntiabant. Vir autem Domini respondens dixit, dissidere hominum iudicia ab illius æquitate, qui scrutatur renes & corda, cuius iudicia abyssus multa. Adiecit enim, referens se vidisse prædicti diuitis animam à ministris Tartareis in Barathrum præcipitari; pauperis verò spiritum, cuius vita æstimabatur insania, & finis sine honore, inter filios Dei computari, & inter Sanctos locum beatitudinis sortiri. Verè vani filij hominum, & mendaces in iudiciorum suorum stateris, sed iustus Dominus iustitias dilexit, cuius vultus vidit

dit æquitatem. Hinc enim delicias, & diuitias diuitis: hinc peccata pauperis, quibus fortassis iram meruit, & calamitas, quam patiebatur in statera æquitatis, appendit: vnum ad tormenta de gloria & honore præsenti districtè iudicans: alterum in camino paupertatis & afflictionis expiatum ad gaudia cælestia misericorditer destinauit. Nec solum Sanctus hæc de istis duobus, sed sæpius vidit, & referre consueuit de alijs pluribus. Sic, sic quod veritas ore proprio dignabatur enarrare de diuite purpurato, & vlceroso Lazaro, hoc amicus veritatis se vidisse de aliis attestatus est ore veridico.

Luc. 16.

De Sancto Vinuualoeo mirabiliter à Sancto Patricio ab itineris proposito reuocato.

CAP. CLXXXII.

Floruit in Britannia minori vir vitę venerabilis, Vinuualoeus nomine, signis ac prodigijs præclarus ab ipsis rudimentis infantiæ suæ. Nam sicut eius gesta descripta testantur, plura permaxima ab ipso patrata miracula memorantur. Hic autem Austro perflante ortum suum, vt fluerent aromata illius, sacram opinionem S. Patricij audierat, æstuantique corde in odorem vnguentorum eius currere concupierat. Deliberabat diutius ac desiderabat, demumque animo fixum statuit parentes patriamque relinquere, & ad Hiberniam proficiscendo in discipulatu, & sub disciplinatu S. Patricij Christo seruire. Nocte verò præcedente, qua in crastinum se ad iter proposuit procingere, vidit in visu virum clarissimum Pontificalibus redimitum coram se assistere, ac sibi in sermone Domini dicere. Noueris, charissime Vinuualoee, me esse Patriciū ad quem ire dispopis, nec te fatiges, nec quæras quem inuenire non poteris, instat enim tempus meæ resolutionis, in proximo est vt ingrediar viam vniuersæ carnis. Voluntas Dei est, vt non dimittas locum tuum, sed verbo, & exemplo in terra ista satagas acquirere populum acceptabilem Deo, sectatorem bonorum operum. Superest enim corona vitæ, *Quam repromisit Deus diligentibus se.* Hæc dicens visio disparuit, Sanctusque Vinuualoeus fecit, sicut edoctus diuinitus fuit. Attendat auditor quanta perfectione vir Sanctus Domino adhærens, vnus cum eo Spiritus fuerit, qui Sancti viri manentis in Armoricana Britannia desiderium in Spiritu vidit, agnouit, & ab itineris proposito profectui profecturi oppositi tam mirabiliter amouit.

De quotidianis orationibus & genuflexionibus S. Patricij.

CAP. CLXXXIII.

Exclusa igitur infidelitatis nube, cuius obiectu Hiberni genæ diù veri Solis claritate, & calore caruerant: B. Patricij, quamdiù fuit halitus in eo & Spiritus Dei in naribus eius, lingua, vita, virtus omnibus in via Domini profectis, prouectis, & perfectis profuit, ad dandam scientiam salutis, ad exhibendū exemplum sanctitatis, & ad conferendnm infirmis remedium omnimodæ sanitatis, & hæc quidem forma cunctis proposita patuit absque eo quod intrinsecus latuit. Sanè singularis vitæ modus, quem in secreto exercuit, talis quotidianus continuusque fuit. Omni namque die Psalterium integrum, cum canticis & hymnis, & Apocalypsi Ioannis Apostoli, ac ducentis orationibus strenuè sedulóque solebat Domino decantare: centenis ter vicibus Dominum adorādo genua flectebat; qualibet hora diei canonica, centies crucis se charactere signabat. Consueuit nihilominus quotidie dignissimè & deuotissimè Patri filium immolare, nec prætermittebat populis prædicare, siue discipulos docere.

Qualiter nocturnum tempus Patricius expendebat.

CAP. CLXXXIV.

Supernaturali etiam more distinguens per partes nocturnum tempus, illud ita transigere solebat Dominicæ vineæ cultor, custosque vigilantissimus. Priorem partem eius sub ducentis genuflexionibus duobus quinquagenarijs psalmorum diuinis laudibus libatis, studio vigilanti percurrebat: subsequenti parte aquis algidis se immer-

gens, corde, ore, oculis, ac manibus cœlo infixus tertium quinquagenarium cum orationibus multiplicatis consũmabat. Postmodum verò, super nudum lapidem stratus, capiti eius loco ceruicalis altero lapide supposito, corpus sanctissimum somni tenuis, & modici refrigerio recreabat, imo vt luculentius loquar, illud ad consueti atque continui conflictus laborem reparabat. Tali tamen indulgens membra sopori, lumbis circumponebat particulam aquis algentibus intinctam asperrimi cilicij, ne lex in membris militans, contra legem mentis in detrimentum Spiritus igniculum aliquem veteris fortè fomentaret fermenti. Ipse etiam victu arcto, ac arido, asperoque amictu semetipsum hostiam viuam, sanctam Deo placentem offerebat, nec principem coquorum muros Ierusalem in se attingere permittebat, beatæ sterilitatis carni pœnam inflixit, & ne paruulos procreare posset allisione mortéque dignos, multiplicis fructus fœcundum spiritum effecit.

De habitu, ac gestu, & factis Sancti Patricij.

CAP. CLXXXV.

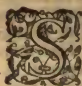
MOre Apostolorum vsque ad quinquagesimum quintum annum ætatis suæ, quo in Hiberniã Episcopali gradu sublimatus aduenit, iugiter pedes gradiebatur, & ex tunc currus vehiculo more illius regionis, illo in tempore, assueto, ob difficultatem itineris in prædicatione vtebatur. Super cætera indumenta cuculla candida amiciebatur, vt ipse habitus forma & colore monachatus sui speciem, & candidatum humilitatis, & innocentiæ repræsentare videretur. Vndè & monachi in Hibernia Sancti Patricij sequendo vestigia, per multa temporum volumina habitu simplici contenti erant, quem ouium ministrabat lana, qualibet extrinseca tinctura remota. Excutiebat manus suas à munere, beatius semper iudicans dare quam accipere. Si igitur aliquando ei munus collatum esset à diuite, quàm citius potuit illud pauperi studuit erogare, ab illo se alleuians velut à graui onere. In vultu, in visu, affatu, incessu, in quolibet membrorum motu, & in totius corporis gestu intuentibus ædificationem pariebat, sermoque eius sale conditus omni ætati, omni sexui, omni gradui, omni conditioni congruebat. In quatuor enim linguis, Britannica videlicet, Hibernica, Gallica, & Latina peritus & expeditus erat, Græcam etiam ex parte nouerat. Extat enim libellus Prouerbiorum eius Hibernicè scriptus, ædificatione plurima plenus. Magnum etiam volumen, quod dicitur *Canoin Phadruig*, id est, canones Patricij scripsit, quod cuilibet personæ, seu sæculari, seu etiam Ecclesiasticæ ad iustitiam exercendam, & salutem animæ obtinendam satis congruè conuenit. Quoties enim conueniebatur super profundis quæstionibus enodãdis, aut causis occultis & ambiguis, primitus, ex humilitatis vsu respondere consueuit: *nescio, Deus scit.* Quoties tamen magna necessitate ductus cogebatur verbum suum certificare, per iudicem suum iurando solebat illud confirmare. Spiritu itaque prophetiæ pollebat, vt innumera futura, tanquam præsentia prædiceret, absentia sciret, & quod de labijs eius exierat absque vllo ambiguitatis scrupulo eueniret. De sanctis namque Hiberniæ & præcipuè Conactiæ, & Momoniæ vsque ad post centum annos nascituris tam luculenter ad prophetiam texerat, vt ipsorum vocabula, merita, & loca habitationis eorum designaret. Quemcunque ligabat, aut absoluebat, ipse ligatum, siue solutum diuina iustitia, indicijs euidentibus comprobabat. Sicut enim benedictionem dando dexteram extendebat, sic inferendo contrarium, læuam leuare solebat. Quem autem benedicebat, benedictio Domini super eum veniebat, & cui maledicebat, maledictionibus repletus apparebat. Quæcunque sentẽtia ex ore Sancti Patricij fuisset prolata, ita inconuulsibilis manebat, & fixa, ac si à superni Iudicis tribunali fuisset egressa. Vnde liquidò constat, quod vir Sanctus adhærens Domino, vnus cum eo Spiritus erat. Sed licet in singulis, aut pluribus virtutibus, cæteris Sanctis æquipollebat aut præcellebat, seipsum tamen humilitate vincebat: vndè & in epistolis suis se peccatorẽ vltimũ, minimum, cõtemptibilem omnium nominare consueuerat. Signa etiam & prodigia, quæ faciebat, parui pendens, nulli viro perfecto æquiparandum se censebat. Et quia non grandis staturæ fuerat se sæpius homuncionem vocabat.

bat. Manuali multoties etiam labori, more *Actor. 20.* Apostoli Pauli piscationi videlicet & agriculturæ, sed præcipue Ecclesiis exstruēdis insudabat, & ad huius exercitium discipulos suos verbo & exemplo incitabat. Insistebat nihilominus instantissimè baptizandis populis, Ecclesiæque ministris ordinandis. Trecentos namque Episcopos & quinquaginta manu sua consecrauit. Septingentas Ecclesias fundauit: quinque millia Clericorum ad sacerdotalem gradum & officium promouit. Cæterorum verò ministrorum infra inferiores gradus constitutorum, ac monachorum atque sanctimonialium, quos diuino obsequio applicauit, solus Deus numerum nouit.

S. Patricius 350. Episcopos consecrauit 700. Ecclesias fundauit. 5000. Clericos ad sacerdotiū promouit.

De infirmis curatis, mortuis resuscitatis, & discipulis, eius gesta scribentibus.

CAP. CLXXXVI.

Sub hac itaque norma sanctissima vitæ præsentis ad brauium tendendo futuræ trāscurrens, tot ac tantis miraculis coruscabat, vt in his, nulli Sanctorum antecedentium secundus appareat. Cæcos enim, & claudos, surdos, & mutos, paraliticos, lunaticos, leprosos, epilepticos ceu quibuslibet membrorum vsibus destitutos, siue morborum generibus grauatos, in nomine S. Trinitatis naturalibus officijs, & integræ sospitati restituebat, & in talibus ille quodāmodo quotidianus, & consuetus vbique vsus erat. Triginta enim & trium mortuorum, quorum quidam, post multorum annorū curricula, incinerati erant, legitur esse, resuscitator magnificus, de quibus superius suis in locis diffusius enarrauimus. Vnde & de his quæ mirificè gessit in mūdo, libelli, vel tractatus referūtur conscripti, sexaginta sex numero, quorum pars plurima principantibus Gurmundo & Turgesio cōsumpta perijt incendio. Quatuor tamen codices de virtutibus & miraculis eius partim Latinè, & partim Hibernicè conscripti reperiuntur, quos diuersis temporibus quatuor discipuli eius, videlicet beatus Benignus successor illius, & Sanctus Mel Episcopus, & Sanctus Lumanus pontifex nepos eius, & Sanctus Patricius filiolus eius, qui post decessum patrui sui Britanniam remeans in fata decessit, in Glasconensi Ecclesia sepultus est honorificè, conscripsisse referuntur. Sanctus nihilominus Euinus simili modo actus Sancti Patricij in vnum codicem compilauit, quē partim Latino sermone, partim Hibernico composuit. De quibus omnibus quæcunque fide digna reperire potui, in hoc opus collecta communicare notitiæ posterorum gratum duxi.

S. Patricius habuit gratiā sanitatum.

Libri 66. scripti de gestis S. Patricij.

Non Patricius Apostolus, sed eius nepos sepultus est in Glasconensi Ecclesia.

De obitu, & loco sepulturæ Sancti Patricij, voce ostensis Angelica.

CAP. CLXXXVII.

Post hæc dilectus Domini Patricius plenus dierum, & meritorum, cum iam fideliter, fortiterque cursum consummasset administrationis sibi creditæ, tum diuina reuelatione, tum terrestris habitaculi, quod gestabat, dissolutione, suæ vitæ vesperum videt imminere. Et cum esset in finibus Vlidiæ constitutus, versùs Ardmachanam ciuitatem sedis suæ maturauit gressus. Sedit enim desiderio suo, illo in loco sacri corporis exuuijs depositis viā vniuersæ carnis ingredi: & sub oculis filiorum, quos in Christo parturierat, in ventre matris omnium recondi. Sed Sancti viri propositum inopinatus commutauit euentus, vt sciant singuli quod, teste scriptura, non est via hominis in potestate ipsius, sed à Domino disponuntur gressus eius. Angelus namq; victor illi, quò proposuerat tendenti occurrit, & secus viam de rubo absq; vllius cōbustionis iactura ardēte loquēs ait. Prohibe Patrici, pedem à cœpto itinere, quia nō est voluntatis diuinæ, vt vita tua morte cōmutetur in Ardmachia, corpusq; claudatur sepulchrali lare. In regione enim Vlidię, quā prius præ omnibus Hibernię finibꝰ conuertisti, Dominus præuidit te moriturum, & in ciuitate Dunensi honorificè tumulandum. Ibi quippe erit tua resurrectio, sed in Ardmachana vrbe, quam diligis, gratiæ tibi collatæ successiua administratio. Memor esto verbi tui, in quo filijs Diuchu, primis Neophitis Hibernigenarum spem dedisti, quando cælitus edoctus in terra eorum te moriturum & funerandum prædixisti, & promisisti. Sanctus autē præsul prius

paululum hoc molestè accipiens obstupuit; sed repentè in se reuersus, diuinæ dispositionis prouidentiam multa cordis deuotione magnaque gratiarum actione amplexatus est, Deique voluntati suam submittens ad partes Vlidiæ regressus est.

Quomodo locus sepulturæ sancti Patricij cœlitus est ostensus.

CAP. CLXXXVIII.

PAucis diebus post hæc transactis, sedebat sanctissimus senex Patricius, in loco non lõge distante à Dunensis ciuitatis matrice Ecclesia, & cum illo erat Brigida Hiberniæ margarita, & Religiosorum, ac Ecclesiasticorum turba non minima; cumque Sanctus concionaretur ad eos de gloria Sanctorum, & mansionibus luciflux patriæ, lux copiosa cœlitus emissa, perfudit quendam locum in Cęmiterij Orientali parte. Quem intuentes qui adderant admirabantur, & ipsa lux quid prætenderet, à sancto sciscitabantur. Sanctus enim pater iussit Beatæ Brigidæ assidenti denudare poscentibus mysterium apparẽtis luminis deifici. Virgo verò palam in auribus omnium, asseruit illam claritatem designasse atque sanctificasse locum sepulturæ cuiusdam clarissimi, Deóque charissimi Sancti ibidem in proximo funerandi. Sancta etiam Ethembria affuit, quæ prima omnium Sanctimonialium in Hibernia fuerat à Sancto Patricio in virginitate consecrata; & quis esset ille Sanctus secretius inquisiuit à Brigida. Illa vero respondit ipsum esse patrem & Apostolum Hibernię Sanctum Patricium illo in loco nuper tumulandum, sed processu temporis exhinc transferendum, se etiam fœlicem fore pronunciauit, si eius sacratissimum corpus obuolueretur linteamine, quod propriis manibus nendo, & texendo ad idem obsequium ipsa præparauerat. Hæc virgo in aure, conuirginali suæ protulit, nec verbum illud absconditum aliquem audisse putauit. Lux etiam, quæ apparuit cœlo, recepta ab oculis omnium disparuit, ascensu suo sanctum Dei ad cælestia migraturum præostendit.

Quomodo Sancta Brigida tulit vestem ad inuoluendum corpus eius.

CAP. CLXXXIX.

SAnctus Patricius edoctus diuinitùs desiderium cordis Brigidæ, otisque alloquium, & præparationem vestis agnouit, illique, vt domum reuerteretur, ac vestem deferret, corpusque suum ob spirituale indicium mutuæ dilectionis in Christo, obuolueret imperauit. Ipse verò reuertebatur ad Cænobium Saballinum, quod egregio Monachorum agmine repleuit, ibique lecto doloris decumbens, terminum vitæ, imo vitæ, ac vitæ initium spe fœlici expectauit. Virgo enim venerabilis ob auditu auris verbo Patris atque Pontificis obediuit; Ad Monasterium suum perrexit, vestem assumpsit, & cum quatuor virginibus sibi adiunctis ad Sãctum, regressum maturauit: sed quoniam nimia abstinentia, & longioris viæ difficultate erant afflictæ, in itinere præ lassitudine substiterunt, & concito gradu, sicut proposuerant, ad Patrem venire non potuerunt. Sanctus autem in Saballo positus virginum fatigationem, Spiritu Sancto sibi reuelante, sciuit, ac aurigæ suo, quatenus Beatæ Brigidæ sociabusque eius, illo in loco cum quinque vehiculis citò occurreret, præcepit. Qui iussa sancti præsulis complens in loco ab illo designato, illas quinque valde fatigatas inuenit, & singulas singulis vehiculis impositas, ad Saballinum Monasterium adduxit. Ipsæ enim exhibitæ præsentiæ viri Dei, vestem illi gratanter suscipienti obtulerunt, & osculantes pedes ipsius, & manus, benedici ab eo meruerunt.

De transitu mortis eius.

CAP. CXC.

INgrauescente igitur corporis molestia, vrgente senio, vel potius ad coronã vocante Domino, Benedictus Patricius mortẽ sibi in ianuis adesse sentiebat, imo ad mortis portum, portâque vitę se properasse, iam & peru enisse gaudebat. Admonitus ergo ab Angelo custode sui, S. *Thasach* Episcopo discipulo

discipulo eius ministrante, misterijs diuinis se muniuit, eleuansque oculos suos, cœlos apertos, & Iesum stantem in multitudine Angelorum conspexit. Erectis ergo manibus, benedicens suos, & Domino cōmendans, ac gratias agens, ex hoc mundo transiuit, de fide ad faciem, de via ad patriam, de præsenti ærumna, ad æternam gloriam. O quam fœlix Patricius! qui vidit Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima eius. Beatus inquam homo, cui cœli patuerunt, qui & penetrauit in sancta, æterna redemptione inuenta, quem cum niueis virginum choræis suscepit Benedicta Maria, quem suo consortio Angelorum admiserunt agmina, Prophetarum prouidus comitatur chorus, Iudiciarius Apostolorum amplexatur senatus, Martyrum laureatus venustat exercitus, Confessorum cādidatus cōdecorat cœtus, quemque omnium electorum gloria, & honore innumerabilis prosequitur numerus. Nec mirum, nec immeritò, quia ipse fuit Angelus Domini, licet non natura, virtute tamen & officio, cuius labia custodiebant scientiam, & legem vitæ requisitam ab ore suo, sincerè denunciauit Dei populo. Iure etiam Propheta Altissimi dicitur, qui tot absentia cognouit, tot ac tanta prædixit futura, quanta prophetasse rarò aliquis Prophetarum inuenitur. Iure etenim Hiberniæ vocatur, & est Apostolus, cum omnes Hibernigenæ, & alij Insulani signa sint Apostolatus eius. Congruè etiam Martyr vocatur, qui crucem Christi iugiter in corpore suo ac corde gestans, hostiam viuam seipsum exhibuit Domino, qui tot insidias & conflictus, à Magis, ab Idololatris, à Regibus, à Dæmonibus perpessus, ad quælibet mortium genera subeunda cor paratum semper habuit. Quàm etiam competenter Confessor Domini sacratus dici debeat, pœnè nullus ignorat, quippe qui nomen Christi iugiter confitendo prędicabat, & ad eiusdem nominis confessionem, & proprij peccati, & laudis Dei, populos, tribus, & linguas, verbis, & exemplis, & signis innumeris inducebat: Virgo etiam permansit corpore, Virgo corde, & virgo fide; & ideò sponso virginum, virginique virginum hac triplici placuit integritate. Meritò ergo Angelicis Choris, & omnium Sanctorum cœtibus aggregari meruit, qui omnium Sanctorum, virtutum particeps fuit.

Alter Stephanus.

S. Patric triūphans ingreditur caelestem aulam.

S. Patric. Angelus.

Propheta.

Apostolus.

Martyr.

Confessor.

Virgo.

De numero annorum vitæ eius.

CAP. CXCI.

CEntesimo vicesimo tertio ætatis suæ anno, xvj. Kal. Aprilis, migrauit à sæculo, cuius vitæ anni distincti hoc modo computantur. Floruit enim xvj. annis, antequam à piratis totam eius patriam deprædantibus ad Hiberniam Insulam est ductus. Sex annis grauissimo oppressus seruitio porcorum greges pascebat. Quatuor namque Euangeliorum dulcissimo pabulo eos, qui prius erant porci, depositis Idololatriæ sordibus, velut candidos agnorum greges pauit. Octodecim quoque annorum spatio sub S. Germani Episcopi Magisterio transacto: quinquagenarius quinquennis natu fuit, quādo Episcopali gradu decoratus Hiberniam prædicandi gratia intrauit. Triginta quinque annorum spacio totam Hiberniam cum aliis quibusdam Insulis ad Christum conuertit; reliquis deinde triginta tribus, contemplatiuæ vitæ dulcedini intendens, potissimum in Saballo, vel monasterio Ardmachiæ constituto commorari consueuit. Nec de facili de sanctis locis solebat egredi, nisi traheretur aliqua causa ineuitabilis negotij. Semel tamen singulis annis concilium celebrabat, vt ad regulam deduceret, quæ correctione egere cognouerat.

S Patric. singulis annis Cōcilium celebrabat.

De humanis, & Angelicis exequijs corpori S. Patricij impensis.

CAP. CXCII.

EXpirante Sancto Patricio, circumstans corona Monachorum, in manus Domini commendabat eius Spiritum, linteamine à S. Brigida præparato, corpus obuoluens sacrum. Multitudo etiam populi, & cleri, copiosa cateruatim confluxit, decessum Patricij Patroni sui, tāquam Patriæ desolationem, suspirijs lachrymosis luxit, in psalmis & hymnis exequias funeri deuotas impendit. Nocte vero secuta Lucifluus Chorus Angelorum, circa corpus cælestes excubias exhibuit, locum & omnes existentes in eo, claritate

circumfulgens, odore oblectans, psalmodiæ mellifluæ modulamine mulcens, spirituali iucunditate cuncta perfudit. Igitur in omnes, qui conuenerant, sopor Domini irruit, & donec Angelicæ explerentur exequiæ, vsq; manè cõsopitos detinuit. Facto autẽ mane cœtus Angelici æthera repetentes, odorem super omnia aromata suauissimum post se reliquerunt, quem à somno expergefacti, & omnes aduentantes cõtinuato duodecim dierum spacio experiri potuerunt. Tot namque diebus continuis sacrum corpus inhumatum custodiebatur, quia clero controuersijs populorum præpedito, in loco cælitus designato, illud sepelire non permittebatur.

De duodecim dierum lumine continuato.

CAP. CXCIII.

Signum quippe magnum, & mirum apparuit, quod ab initio temporis nunquam visum fuit. Per totam enim regionem illam duodecim dies, absq; noctis vllius interpolatione, lux cõtinuauit, quia nox sicut dies resplenduit, illuminata. qua in re patenter datur intelligi, quia mortis tenebræ non obscurabant filium vitæ, inhabitatorẽ lucis æternæ, Patricium, dũ nox illi illuminatio in delicijs suis fuit, & ipse ad lucem sine defectu, diem sine nocte, Solem sine Eclipsi clarus ascẽdit. Videtur enim signum istud insigne, illi antiquo miraculo sub Iosue in die Gabaon patrato assimilari, quamuis in spacio probetur elongari. Sol enim sicut scriptum est contra Gabaon, & Luna
Iosu. 10. contra vallem Aialon vnum diem spacio duorum protelans, fideli populo diuina virtute victoriam ministrauit: Patricij de mũdo & mundi principe triumphantis, duodenæ lucis indefectiua continuatio pari potentia meritum monstrauit.

De mirabili inter contentiosos populos elatione maris.

CAP. CXCIIII.

Viso tanto miraculo, non poterant populi diuersi à contentione cohiberi, quia quod iræ suæ furor, & animorum imperabat impetus, adscribebant habitæ erga Sanctum Dei deuotioni. Duodecimo denique die inter duos populos, videlicet Vlidiæ & Ardmachiæ, super sanctissimi corporis gleba asportanda, orta est contentio grauis satis, & periculosa. Cumque accincti armis bellicis ad congressum consurgerent, vocem de supernis, in sanguine iræ prohibentem audierunt, quam Spiritum Sancti Patricij protulisse putauerunt. Mare nihilominus terminos transgrediens consuetos, instar muralis erectum, vtrumque populum sibi aduersantem, ne mutuis visibus sese conspicere, aut ictibus possent contingere, diuisit: diuisos corporaliter ad concordiam mutuæ pacis ad horam coniunxit. Sedatis ergo populis à furore suo, sedatum statim stetit fretum à furore suo.

De plaustris miraculosè destinatis.

CAP. CXCV.

Reductis igitur fluctibus tumescentibus maris, & in se confractis, duo boues plaustrum nobili onere oneratũ, gleba scilicet, sãctissimi corporis, versus Dunum videbatur trahere; quod Clerus, & populus Vltanus vnanimi deuotione, cum Psalmis, Hymnis & Canticis spiritualibus, sequebantur. Ille plane plaustrum illud minabat, qui quondam Arcam fœderis ab 1. Reg. 7.
Acharon vsque Getht perducebat. Sed in his omnibus visis aut auditis mirabilibus, Ardmachani populi non est furor auersus: Sed adhuc ad bellandũ manus eius extenta, ne Primi præsulis, imo Primatis, Patronique sui, corporis priuaretur præsentia. Sed ne vlterius vlla confligendi, seu litigandi super hac re moueretur materia, vtriusque populi paci definitiuę diuina prospexit prouidentia. Bobus namque ducentibus, quoddam plaustrum apparens, populum Ardmachanum præcedebat ad instar prioris, quod sacrum corpus portans, versus Dunum tendebat; illi enim non desistebant subsequi prçuium, putantes illud thesauro desiderabili onustum, donec peruenirent in confinio Ardmachanæ Prouinciæ, ad quendam fluuium *Cancune* nominatum. Tunc etiam plaustrum illud imaginarium disparuit, populusque præfatus, spe sua frustratus, vacuus, & inanis ad propria redijt.

De

De Sepultura S. Patricij in ciuitate Dunensi.

CAP. CXCVI.

INgressi interim Vltani vrbem Dunensem, Missarum solemnijs celebratis, venerandum corpus veneratione debita in loco luce præostenso sepelierunt: thesaurum desiderabilem, & lapidem pretiosum multum, sub lapide, quinque cubitorum profunditate, in corde terræ, ne forte furtim tolleretur, posuerunt. Quantis vel quibus miraculis, Sacro-sancta ossa illius pullulauerint de loco suo, scriptum non inuenimus, quia fortassis à negligentibus calamo mandata non sunt; vel quoniam à Paganis principātibus in Hibernia pluries, huius scripta incendio deleta sunt. Decessit enim S. Patricius anno Incarnationis Dominicæ CCCC. nonagesimo tertio, Pontificante Felice Papa, primo anno imperij Anastasij imperatoris, principantibus Aurelio Ambrosio in Britannia, Forcherno in tota Hibernia, Iesu Christo Monarchiam tenente in omnibus, & super omnia. Ipsi gloria, laus, honor & imperium, per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Quo tempore S. Patricius obijt.

TRACTATVS

DE PVRGATORIO SANCTI PATRICII

Hibernorum Apoſtoli.

AD LECTOREM PRAEFATIO.

Vangeliſta Ioannes, ſublimis illa aquila, quæ ſupra omnem viſibilium, & inuiſibilium creaturarum conſtitutionem ſe erexit, lucis internæ, atque æternæ fixis oculis contemplator, & generationis diuinæ ſpecialis annuntiator, non erubeſcit, fluenta illa altiſſimi ſui Euangelij, quæ de ſacro Dominici pectoris fonte potauit, hacce periodo concludere: Sunt autem & alia multa, quæ fecit Ieſus, quæ, ſi ſcribantur perſingula, nec ipſum mundum arbitror capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt libros; *vt ſic oſtenderet, ſe non ad gratiam, quòd amicus eſſet Chriſti, ſcripſiſſe. Etenim qui ad gratiam ſcribunt alicuius, nihil prætermittere ſolent, quod ab eo geſtum fuerit, commemoratione dignum; ſe verò multo plura, quàm ſcripſiſſet, & valde memorabilia omiſiſſe. Vel quod probabilius videtur, ne quis exiſtimaret non fuiſſe facta à Chriſto plura miracula, quam quæ ipſe, cæterique Euangeliſtæ commemorârunt, ibique fidei terminum figeret, nihil amplius credens, quòd aut alibi legeret, aut aliunde factum à Chriſto audiret. Quo vel vnico Achillæo iaculo, ſeu lapide ex funda Dauidica proiecto, ſuperbus ille Goliath, & incircumciſus corde Philiſtæus, Lutherus, cum ſuis hæterodoxorum caſtris proſternitur, & fugatur: dum Apoſtolicas, cæteraſque Eccleſiaſticas traditiones, tanquam hominum figmenta, reijcit, nihilque credendum aſſerit, quod in Verbo Dei ſcripto, non comprehendatur expreſſè; & ſiquid ibidem eius turpiſſimæ voluptati, aut palliatæ libertati contrarium (vt eſt Epiſtola canonica D. Iacobi &c.) contineretur, id non niſi vanum, & ſtramineum affirmaret, parique inſania ex Biblijs deleri curaret.*

Io. vlt.

Impudentia Lutheri in reijciendis traditionibus detegitur.

Quis igitur meritò mirari poterit, ſi aliquis ſcriptor vulgaris, quouis Euangeliſta longè inferior, vitam talis Sancti, qualis erat Sanctus noſter Patricius, deſcribens, cuius infantia, adoleſcentia, virilis ætas, & ſenectus, nihil aliud eſſe videtur, quam iugis emanatio virtutum, operatio magnalium, & patratio miraculorum, quibus nec ipſa mors limitem poſuit, aliqua, imò plurima commemoratu digna, à tali Sancto patrata, aut pœnitus ignoret, aut cognita prætermittat?

Cum ergo certiſſimum ſit (vt ex infra dicendis manifeſtè patebit) extraordinarium in Hibernia à S. Patricio inuentum fuiſſe Purgatorium*: certum item ſit, iſtud à Iocelino, in eius vita, aut prorſus ſilentio præteriri, aut leuiſſimè tactum deſeri, non ideò exiſtimamus, communem domeſticorum traditionem, ac exterorum hocce de purga-*

torio

torio, assertionem debilitari, aut Iocelinum imperfecti operis auctorem debere appellari, cum & ipsum sufficienter excusare, & non incongruè suprà relatum Ioannis de Domino dictum, famulo Domini Patricio *accommodare possimus, sic dicendo:* Sunt autem & alia multa, quæ fecit Patricius, quæ non sunt scripta in libro hoc à Iocelino cōposito, *ob causas nimirum suprà in explicatione textus Euangelici memoratas. Deinde non sine magna probabilitate, asserimus, Iocelinum idcirco de* Purgatorio S. Patricij *in libro eius vitæ non tractasse, quod ex aliquorum opinione deceptus, non Patricium Apostolum, sed alium Patricium & ætate, & dignitate, ab hoc diuersum, huius Purgatorij inuentorem fuisse putauerit; quam sententiam, vtpote falsam, infra refutatam videbis. Et sane, nisi veritati indagandæ studuissemus, non est quod tantopere de huius* Purgatorij *auctore altercaremur. an non sat nobis foret, illud ab aliquo, quisquis tandem ille sit, inuentum esse, tam singulari Dei priuilegio nostram patriam gaudere, tamque salutari beneficio nostrates frui?*

Cur Iocelinus nō scripserit de Purgatorio in vita S. Patricij?

Quamobrem (amice Lector) non est quòd in hocce de Purgatorio tractatu styli diuersitatem mirêre: nam cùm nullum reperire potuissemus, qui de eo exactè egisset; sed hunc istud, illum aliud attigisset punctum, satius esse arbitrabamur, quæ apud varios inuenimus in vnum congessisse, quam opus aliqua ex parte imperfectum reliquisse. Sed ne quis laboris præmio defraudetur, aut operis merito priuetur, aut diuersorum opera confundantur, vnius auctoris ab alterius, scripta, hoc modo dignosces.

Quatuor primas Alphabeti literas, in margine apponi curauimus. Quæ itaque sub litera, A, vsque ad aliam sequentem literam, scripta reperies, adscribe Reuerendissimo Domino D. Dauidi Rotho, Ossoriensi Episcopo, & totius Hiberniæ Vice Primati, *viro in omni scientiarum genere versatissimo, Rhetori facundo,* Philosopho *subtili, Theologo profundo, Historico percelebri, acerrimo vitiorum reprehensori, Ecclesiasticæ libertatis defensori, patriorum priuilegiorum propugnatori, Hibernicarum calamitatum zelatori deuotissimo, pacis denique, & vnitatis inter Ecclesiasticos propagatori diligentissimo, qui idcirco Congregationem, vulgò dictam,* Pacificam, *in Hibernia, anno* 1620. *inchoauit, quæ cum magno Ecclesiasticorum fructu magis magisque indies per totum illud regnum dilatatur: qui varia sui ingenij monumenta posteris reliquit, quorum Cathalogum, non sine causa, hìc inserere supersedemus, & maiora ab eo breui speramus.*

Virtutes Ossoriensis Episcopi.

Quæ deinde sub litera, B. scribuntur Henrico Salteriensi Monacho Anglo Ordinis *Cisterciensis tribue; qui à Florentiano Hiberno Episcopo, & à Gilberto de Luda Cisterciensium monachorum Abbate bonas literas, & optima bene viuendi præcepta didicit: Ipse etiam iam edoctus, alios docere solebat initium sapientiæ timorem Domini. Et quia videbat homines, plerunque magis pœne timore, quàm virtutis amore à vitiis deterreri, populo inculcare consueuerat, nihil inquinatum intrare posse in regnum cœlorum; atque adeò omni peccato debitam suam pœnam, & prius secundum diuinam iustitiam satisfaciendum pro delictis, vel in hoc sæculo benè faciendo, vel in Purgatorio supplicia patiendo, quam cuipiam, qui peccati maculam aliquando contraxit, pateat aditus in æternum cælestis beatitudinis refrigerium. Vnde & scripsit ad Henricum Abbatem de Sartis super* Purgatorio S. Patricij *librum vnum: De pœnis purgatorij librum vnum. Claruit anno gratiæ* 1140.

Quis fuerit salteriensis.

Quæ deniq; sub litera, C. inueniuntur, scripta sunt Matthæi Paris, *Angli, Monachi Benedictini, qui ab ipsa adolescentia monasticæ disciplinæ traditus, egregiam quàm natura dedit indolem omni laudabiliori eruditione perpoliuit, omni virtute ornauit:*

Laudatur Matthæus Paris.

Manuarius, scriptor, pictor non vulgaris, Poëta elegans, Dialecticus acutus, Theologus solidus, & quod omnium caput est, morum integritate purus, vitæ innocentia clarus, simplex, candidus; multaque plura de hoc, quæ breuitatis causa omitto, habet Piseus ad annum 1259. quo tempore idem Matthæus obiit.

Historiam Oëni militis Hiberni, habet tam hic Matthæus, quàm præfatus Henricus; sed ille compendiosius, & vt arbitramur ex Henrico descriptam; hic verò prolixius. Quocirca historiam integram ex vtroque conficiemus, supplendo ex vno quæ desunt in altero: propriis tamen ipsorum verbis totam referemus; & (nisi dum pauca erunt) quæ ex vno alteri adiungemus, diuersa, in margine, litera aßignabimus.

Quæ tandem sub litera D. habentur, aut ex nostro adiecimus, aut ex aliis collegimus, prout tractatus complementum requirebat: His omnibus (pie Lector) vtere, Deumque pro nobis interpella, vt ignis Purgatorij ardorem, aut nunquam sentiamus, aut si senserimus, ab eo quantocyus liberemur. Vale.

INCIPIT PROLOGVS HENRICI SALTEREIENSIS IN PVRGATORIVM Sancti Patricij.

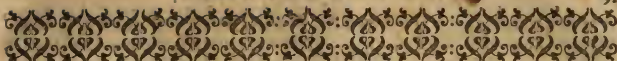

Atri suo in Christo praeoptato, Domino *Henrico, Abbati de Sartis, Frater Henricus* Saltereiensis*, monachorum minimus, continua salute, patri filius obedientiæ munus.*

B. *Iußistis pater venerande, vt scriptum vobis mitterem, quod de purgatorio, in vestra me retuli audisse præsentia: quod quidem eò libentius aggredior, quod ad id implendum paternitatis vestræ iussione instantius compellor. Licet enim vtilitatem multorum per me peruenire desiderarem, vestram verò minimè lateat paternitatem, nunquam me legisse quidquam, vnde in timore, & amore Dei tantum proficerem. Et quoniam Beatum Papam Gregorium legimus multa dixisse de his, quæ erga animas fiunt terrenis exutas corporibus, vt & tristibus negligentium animos terreret, & lætis iustorum affectum ad deuotionem inflammaret; fiducialiùs quod iubes, ad profectum simplicium perficiam. In multis enim exemplis quæ proponit, ad exitum animarum, Angelorum bonorum, siue malorum præsentiam adesse dicit, qui animas pro meritis, vel ad tormenta pertrahant, vel ad requiem perducant. Sed & ipsas animas adhuc in corpore positas, ante exitum multa aliquando de his quæ ventura sunt super eas, siue ex responsione conscientiæ interiori, siue per reuelationes exterius factas, præscisse fatetur. Raptas etiam, & iterum ad corpora reductas, visiones quasdam, & reuelationes sibi factas narrare dicit, siue de tormentis impiorum, siue de gaudijs iustorum. Et in his tamen, nihil nisi corporale, vel corporalibus simile recitasse: flumina, flammas, pontes, naues, domos, nemora, prata, flores, homines nigros, & candidos, & cætera, qualia in hoc mundo solent vel ad gaudium amari, vel ad tormentum timeri; se quoque solutas corporibus, manibus trahi, pedibus duci, collo suspendi, flagellari, præcipitari, & multa huiusmodi, quæ naturæ minimè repugnant, narrat.*

Notum est autem multos multoties quæsijsse qualiter animæ corporibus exeant, quò pergant, quid inueniant, quid percipiant, quid-ue sustineant; quę quia nobis sunt abscondita, magis nobis sunt timenda, quam inuestigẽda. Hoc verò certum habetur, quòd vitam bonam mors mala non sequitur: & licet vsque ad mortem maneat meritum, & post mortem reddatur præmiũ, pœna tamen post mortem esse dicitur, quæ purgatoria nominatur, in qua hi qui in hac vita in quibusdam culpis, iusti tamen, & ad vitam æternam prædestinati, vixerunt, ad tempus cruciabuntur vt purgentur: vnde quemadmodum à Deo corporales pœnæ dicuntur præparatæ, ita ipsis pœnis loca corporalia in quibus sunt, dicuntur esse distincta. Creduntur tamen tormẽta maxima, ad quæ culpa deorsum premit, in imo esse: maxima verò gaudia, ad quæ sursum per iustitiam ascenditur, in summo; in medio autem bona, & mala. Quod & huic de Sancti Patricij purgatorio, videtur cõgruere narrationi: & quod infimus subtus terram, vel intra terræ concauitatem, quasi carcer, & ergastulum tenebrarum communiter creditur, narratione ista asseritur; & quod Paradisus in Oriente sit, & in terra Sur, narratio ista ostendit: vbi fidelium animæ à pœnis purgatorijs liberatæ, dicuntur aliquandiu commorari iucundè. Quod verò B. Augustinus & B. Gregorius dicunt, spiritum pœna corporalis ignis cruciari, ista videntur affirmari narratione. In pœna verò purgatoria, qua post exitum purgantur electi, certum est alios alijs plus, minus-ue, pro meritis cruciari, quæ quidem ab hominibus non possunt definiri, quoniã ab ipsis minimè possunt sciri: ab eis tamen, quorum animæ à corporibus exeunt, & iterum, Deo iubente, ad corpora redeunt, signa quædam corporalibus similia, ad demonstrationem spiritualiũ nuntiantur; quæ nisi in talibus, & per talia ab animabus corporibus exutis viderentur, nullo modo ab eisdem ad corpora reuersis, in corpore viuentibus, & corporalia tantum scientibus, intimarentur: vnde & in hac narratione à corporali & mortali homine spiritualia dicuntur videri, quasi in forma, & specie corporali. Quis verò eam mihi retulit, & quo modo eam agnouit, in fine narrationis indicabo.

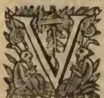
Explicit Prologus.

INCIPIT PVRGATORIVM SANCTI PATRICII.

De nomine, existentia, & loco Purgatorij.

CAP. I.

1. ARIIS appellationibus insignitur hic locus apud scriptores Ecclesiasticos; nam præterquam quòd vulgari nomine dicatur Purgatorium: etiam puteus Sancti Patricij, & antrum, vel specus vocatur multoties. Purgatorium quidem ab effectu animas expiandi, purgandique: puteus verò & antrum à profundo situ, & subterraneo meatu, in quem includuntur expurgandi.

A. *Variae nomina purgatorij.*

2. Nondum mihi contigit locum ipsum inuisere, tametsi multùm optarim. Sed vetuerunt vel pericula itineris, vel occupationes quibus iugiter distinebar: Idcirco quæ de loco ipsius Purgatorij; de tempore Purgationis; de modo purgandi se, siue conficiendi ipsam peregrinationem; de miris euentibus, & exemplis ingredientium, quæ commemorari solent, ex relatu aliorum accepi; sed talium de quorum fide mihi dubitandum non fuit: Sci-

3. scitatus enim eram è diuersis compertæ fidelitatis & auctoritatis tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus, cùm antiquarijs, tùm alijs, qui locum lustrarunt, & lustricam illam expiationem plusquam semel compleuerunt nonnulli eorum quos consului; & quæ ex eorum narratione cum his collata, quæ scriptis monumentis continentur, certiora aut verisimiliora comperi, paucis hoc loco perstringam.

4. Estque ante omnia obseruandum, apud exteros scriptores reperiri mentionem duplicis in Hibernia Purgatorij: Vnum est S. Patricij quod in Aquilonari parte Regni positum est: alterum Sancti Brendani, quod in partibus occiduis eiusdem Regni Radulphus haberi asserit.

Dup'ex purgatorium in Hibernia.

Deinde illud commemorandum est ex eodem Radulpho, duos ab eo distingui Patricios, ætatis pariter, & dignitatis longo inter se distinctos interuallo: quorum alter, qui & primus, Archiepiscopus erat: alter, qui secundus, Abbas. Patricius primus (inquit ille) inter cætera operum suorum signa, duo fertur patrasse; vnum, quòd cuncta venenosa animantia cum baculo suo de terra eiecit; secundum, quòd nullus Hibernicus aduentum Antichristi expectabit. Tamen memorabile quod de eius purgatorio legitur, magis adscribitur secundo Patricio iuniori, qui non fuit Episcopus sed Abbas, qui floruit circa annum Domini octingentesimum quinquagesimum, de quo meminit Martyrologium? quòd quia populum rebellem reperit, de Hibernia recessit, & apud Glastingense monasterium ipso die S. Bartholomæi, diem clausit extremum: hæc ille. 5.

Purgatorium autem istud à Patricio siue primo, siue secundo (de quo opportunius alibi) fuisse inuentum, cùm sit communis Hibernorum sensus & traditio; quã cum lacte nutricis suxisse videntur; & lingua ipsa popularis, fere sit doctrina salutaris, vt in re simili dixerat olim Magn' Ecclesiæ Doctor, morumque Magister Augustinus: Hîc iam quærimus adminicula quædam illius persuasionis, & piæ credulitatis, quæ sic peruasit totam hanc gentem, qua Catholica est, vt si nitaris obtrudere contrariam sententiam, à summis, & imis, & omnibus tanquam nouator, nouarumque opinionum sator exauctoreris, & explodaris; quibus Tantalea curiosorum sitis extinguatur, & intolerabilis hæreticorum impudentia retundatur. 6.

Purgatorij existẽtia probatur.

Primum igitur firmamentum receptæ traditionis, sit ipsa tam constans & consona receptio eius ab omni æuo, & memoria hominum per vniuersam hanc nationem. Neque enim sine causa dicitur, quod omnium fertur ore; præsertim quando id ore 7.

piorum, eruditorum, prudentium, nemine pœnæ refragante constituitur.

S. Secundum, quod domesticis testimoniis adstipulentur exterorum suffragia: vt Henrici Saltereiensis, & Matthæi Parisiensis in visione Oëni militis, inferius ad longum describenda: Dionysij Carthusiani libro de quatuor nouissimis, tertia parte, articulo xiiij. & de iudicio particulari animarum, art. xxiiij. Iacobi Ianuensis (alias) Genuensis, Dominicani in vita S. Patricij in Legenda Sanctorum. Radulphi Hygeden Cisterciensis in polychronico. Cæsarij Heisterbachensis in suis Dialogis. Mombrisij to. 2. de vitis Sanctorum. Marci Maruli lib. 3. cap. 4. Maurolyci Siculi in Martyrologio, & aliorum.

[a] In cap. 35. Solini.
D.
9.
[b] Lib. 10. in Ruff.

Quibus adiũgere lubet Ioannẽ [a] Camertẽ, qui ex aliorũ coniectura ducitur ad suspicandum, [b] Claudianum Poëtam ad hanc foueã, hæc quæ sequuntur carmina aptasse:

Est locus, extremum pandit quâ Gallia littus
Oceani prætentus aquis, quò fertur Vlysses,
Sanguine libato, populum mouisse silentum.
Illic vmbrarum tenui stridore volantum
Flebilis auditur questus, simulachra coloni
Pallida, defunctasque vident migrare figuras.

Hoc si ad veritatem accedat, vt locum esse demus ante Patricium natum, quod etiam historia militis infra describenda non obscure insinuat, quæ sic habe-:
C. *Vnde dum Patricius pro salute populi, in ieiunijs, vigiliis, & orationibus positus, Dominum precaretur prepensius, pius Dei filius apparens ei, duxit eum in locũ desertum, & * ostendit illi speluncam rotundam, & obscuram intrinsecus, & dixit. Quisquis veraciter pœnitens, & in fide constans hanc speluncam ingressus fuerit, spatio vnius diei ac noctis moram in ea fecerit, ab omnibus purgabitur peccatis, quibus in tota vita sua Deum offendit, &c.* ad celebrem tamen religionis vsum, ante Patricium, non fuit accommodatus.

*Ergo antea factã.

Matt. 18 Si itaq; in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum, vt ipsa veritas in Euangelio loquitur, quis nisi perfrictæ frõtis homo audeat auctoritati ternarij numeri triplicati, maxime religiosorum ac probatæ fidei Historiographorum, contradicere?

A.
10. Tertium elicitur ex ipso officio Ecclesiastico, & vniformi consensu Ecclesiasticorum, & Ecclesiæ Sanctorum, qui à multis sæculis inibi floruerunt: quorum omnium auctoritatem, & mutuam consensionem, quæ satis exprimitur in antiquis Breuiariis, & Antiphonariis manuscriptis omnium prouinciarũ, quisquis ille esset, qui non formidaret cõtemnere, ego vtiq; non excusarem eius temeritatem, & audaciam. 11.

Reperitur autem illa traditio, tum in vetustis membranis, tum etiam in excusis codicibus, quos prima typographiæ infantia nobis tradidit, vt ille videatur fuisse vnanimis sententia cleri, pariter & populi, quam & priuatim retinebant, & publice cognoscebant, in illis quæ sanctissimè, & religiosissime colebant muniis & ritibus diuini cultus, & Ecclesiastici. Reclamare autem vsui tam recepto, tam vetusto, tam probato, qui creberrimus erat, & celeberrimus in sermonibus & cordibus fidelium, quis ausit: nisi nouitatis auidus, & vetustatis pariter ac pietatis aspernator? 12.

Sed contra hæc omnia firmamenta objiciet argutus quispiam, Giraldum Cambrensem diligentissimum inuestigatorem Hibernicæ antiquitatis, cum minutos quosque, ac angustos Hiberniæ angulos exquisitius depingat, huius tamen Purgatorij ne mentionem vsquam facere: & quanquam si ratiocinationem ad acrem ac seueram topicorum formam dirigas, non necessariò & Dialecticè concluditur; tamen cum Giraldus apud animum suum proposuerit, omnes notabiles Hiberniæ locos è tenebris in aspectũ lucemque proferre, parum probabile videtur, tam insigne monumentum ab illo fuisse prætermissum, si id temporis aut cognitum, aut miraculis fuisset nobilitatum. D. Prima obiectio.

Verùm vt nihil in hac causa controuersiæ relinquatur, lectori confirmo, Purgatorium Sancti Patricij, Giraldi Cambrensis ætate cognitum fuisse & peruulgatum. Atque istud ipsum Giraldi scripta non modò significant, verumetiam declarant, cuius verba libet adpingere; sic enim habet in Topographia Hiberniæ distinctione secunda: “Est locus in partibus Vltoniæ continens Insulam bipartitam, cuius pars altera probatæ Religionis Ecclesiã, habens spectabilis est, & amœna Angelorum visitatione, Sanctorúmque loci illius visibili frequentia incomparabiliter illustrata. Pars altera hispida nimis, & horribilis, solis Dæmoniis dicitur assignata: quæ & visibilibus cacodæmonum turbis & pompis fere semper manet exposita: pars ista nouem in se foueas habet, in quarum aliqua si quis forte pernoctare præsumpserit 13. Solutio.

„ rit (quod à temerariis hominibus non-
„ nunquam constat esse probatũ ,à malignis
„ spiritibus tum arripitur, & nocte tota tan-
„ quam grauibus pœnis cruciatur, tot tan-
„ tisque, & tam ineffabilibus ignis,& aquæ,
„ variique generis tormentis incessanter
„ affligitur, vt mane facto, vix vel minimè
„ specie superstite, reliquiæ misero in cor-
„ pore reperiantur. Hæc, vt asserunt, tor-
„ menta, si quis semel ex iniuncta pœniten-
„ tia sustinuerit, infernales amplius pœnas,
„ nisi grauiora commiserit, non subibit. Hic
„ autem locus, Purgatorium Patricij ab in-
„ colis vocatur. De infernalibus namque
„ reproborum pœnis, de vera post mortem
„ perpetuaque electorum vita, vir Sanctus
„ cum gente incredula dum disputasset: vt
„ tanta, tam inusitata, tam inopinabilis re-
„ rum nouitas rudibus infidelium animis
„ oculatâ fide certius imprimeretur, effica
„ ci orationũ instantia, magnã & admirabi-
„ lẽ vtriusque rei notitiã, duræque ceruicis
„ populo perutilẽ, meruit in terris obtinere.

Ita Giraldus, vbi & locum, & auctorem satis luculentũ exprimit: de cuius amaritudine styli, quæ ipsi familiaris est, & de sugillatione temeritatis eorum, qui foueas illas pœnitentiales adeunt, non est hic tractandi locus. Satis autem superque refellitur eius tam acerba censura, per multitudinem, & frequentiam pœnitentium, qui ab eius æuo, & quotannis solent subire sacras illas stationes cum magno deuotionis fructu, & sensu compunctionis, adeo vt damnandi non sint pro temerariis præsumptoribus.

14. *Secunda obiectio.* Sed adhuc nonnemo fortassis mirabitur, nos istud Purgatorium astruere, cùm de Iocelinus, qui vitam S. Patricij ab infantia vsq; ad mortem exactissimè descripsit, ne vllũ quidem verbum vspiam loquatur. *Solutio.* Sed mirari, existimo, desinet, qui ea, quæ nos suprà in præfatiuncula ad Purgatorium diximus, attentè legerit: quibus (vt varietate delectetur Lector) placuit adiungere responsionem nostri Stanihursti lib. 2. de vita Sancti Patricij; sic enim ait. *Idem Patricius, qui suis Hiberniæ Apostolus, à quibusdam vetustis scriptoribus Abbas nominatur: atque ex hac opinione, non satis cognita, & peruagata, eos existimo in errorem deferri, qui illud tormentarium Antrum* Patricio *Abbati adscribunt*, & Apostolo negant: & postquam varijs testimonijs probauit Patricium Apostolum, fuisse etiam Abbatem, sic tandem concludit: *Istud igitur Abbatis nomen, quod à nonnullis priscis historicis nostro* Patricio *Ardmachano fuit impositum, aliquos in errorem induxit, vt Patricium abbatem à Patricio Hibernorum Apostolo distinxerint, Abbatémque huius, de quo tractamus, Purgatorij auctorem posuerint. Quod secus est, vti satis est comprobatum.* Horum igitur è numero, quos nomen Abbatis in errorem induxerat, Iocelinum fuisse non improbabiliter dicere possumus. His ita stabilitis.

Tertiò notandum, nonnullos opinari ipsum Antrum seu * puteum Sancto Patricio à Christo Domino ostensum, vel incognitum esse, & inconspicabilem: vel saltem non eundem esse, quem peregrini ineunt cùm in specu recluduntur, ad horas viginti quatuor; sed vel subtus delitescere, vel paucis abinde passibus distare. Ita ex veteri traditione retulit nobis. R. D. Ioannes Gambneus Abbas de Leathra, & Ioannes Furuus Mhac Kegan Sacerdos septuagenarius. Alij opinati sunt ignorari pœnitus locum, nec appariturum hominibus, nisi in fine sæculi, vt quod de sepulchro Moysis veteres Hebræi, & de Arca testamenti ante regressum è Babylone: sic de hoc puteo sentiendum esse. Atque hanc opinionem Patri Eugenio Duffio ex instituto S. Francisci, vulgatæ pietatis viro, me audiente, tribuebat Tornius Mulchonrius rei antiquariæ ex officio deditus, & ipse dierum perantiquus. 15. ** Hiatum, qui se aperuit oràte S. Patricio.* A *Variæ opiniones de identitate Purgatorij, à S. Patricio inuenti, & illius quod nũc aditur.*

16. Iacobus autem de vitriaco in sua historia Orientali cap. 92. de puteo hoc sic loquitur. *In Hibernia locus quidam habetur, qui Purgatorium Sancti Patricij nuncupatur: si quis illuc ingressus fuerit, nisi verè pœnitens & contritus fuerit, statim à Dæmonibus raptus & necatus, nunquam postea reuertitur. Qui autem verè contritus & confessus ingreditur, per ignem, & aquam, & mille genera tormentorum à Dæmonibus correptus ibidem purgatur. Qui autem amplius deliquit, acerbius in eodem loco punitur. Qui autem à prædicto loco purgatus regreditur, nunquam deinceps ridere potest, vel ludere, vel aliqua, quæ in mundo sunt, diligere, sed semper lugens & gemens, posteriorum oblitus, in anteriora se extendit.*

17. Hæc pleraque non esse veritate subnixa, si de specu nunc cognito, & frequentato

sermo sit; vsu quotidiano docemur: multi enim sunt, qui iteratis vicibus, Purgatorij antrum subierunt, & tamen regressi ludunt, rident, cachinnantur, in sæculo cum sæcularibus versantur, tractantque negocia huius mundi, non secus ac si ingressi locum illum nunquam fuissent. Alioqui innumeros haberemus in Hibernia Philosophos è schola Heracliti; cum tamen multo plures sint è Democriti familia, effusiores in risum, quàm in fletum proni. Adhuc superest nonnemo optimæ fidei, qui nobis in verbo sacerdotis, asseruerat, à se visos mille quingentos homines, qui simul & semel in Insula obibant nudipedalia, & alias pœnitentias de more consuetas, dum præstolarentur per nouenos, & nouenos ingressum in puteum, nisi quod aliqui per commutationem secubuerint in aliquo ex septem, quæ habētur ibidem pænalia strata aliorum Sanctorum finitima ipsi puteo Sancti Patricij. quod si vna vice tantus fuerit numerus peregrinorum, quid censebimus de vna aliqua ætate, præsertim quando liberior erat aditus, quam nunc experimur ob colonias Protestantium in circuitu?

Non semper lugent egressi purgatorium.

Numerus peregrinantium in Purgatorio.

18. Sin autem vitriacus loquatur nòn de præsenti & conspicabili, sed de altero illo delitescente & abscondito Purgatorio: si vera sit Duffij, Gamhnæi, Conrij, Kegani, & aliorum de hoc relatio, quorum tamen minus recepta sententia est, de re ipsa in alterutram partem, nihil nunc statuo; nec temerè putant recedendum viri graues à communiori opinione & persuasione, quæ visa est apud plures indistinctè obtinuisse, in Insula Darrigij cauernam illam, quæ adhuc spectabilis est sua humili & demissa fornice concameratam, esse verum situm in quo continetur puteus, quem quærimus.

19. Cæterum illud ex doctrina D. Thomę occurrit animaduertendum de loco Purgatorij, vbi non inuenitur aliquid expresse determinatum, dicendum esse secundum quod congruit magis Sanctorum dictis & reuelationi factæ multis; Atque ita locum Purgatorij esse duplicem, vnum secundum legem communem, & sic locus Purgatorij est locus inferior coniunctus inferno, alium esse locum Purgatorij secundū dispensationem, & sic in diuersis locis, aliqui puniri leguntur, vel ad viuorum instructionem, vel ad mortuorum subuentionem, vt viuentibus eorum pœna innotescens, per suffragia Ecclesiæ mitigarentur.

4. Sent. dist. 21. quæst. 1. art. quæstiuncula 2.

Sanè quidem vtrumque membrum distinctionis iam traditæ, tam illud secundū legem communem, quàm istud secundum dispensationem pertinet ad locum Purgatorij posthumi, & ad pœnas post hanc vitam luendas satis patiendo; nos vero nunc dissertamus de pœnis satisfactorijs (quæ etiam meritoriæ possunt esse in hac vita, & via huius sæculi, quam decurrimus ad metam fatalis nostri decessus è victu & conuictu hominum. Atque ita duplex Purgatorium distinguimus; vnum Vitale seu viatorium in hac præsenti vita viatorum & peregrinantium a Domino: alterum posthumum & præliminare, quando anima defuncta onere carnis mortalis confecto prælio & conflictu sæculari, post mortem plectitur & purgatur in vestibulo, vt expurgata ab omni ruga & macula, atque ex piata ab omni reatu pœnæ ac culpæ veniali, admittatur in atria Domini, & recumbat ad cœnam agni in mensa sponsi cælestis, qui præparauit & ornauit eam per gratiam in via, vt in patria bearet eam, & vestiret stola immortalitatis. 20.

Duplex purgatorium.

Itaque de isto agentes viatorio purgamine videtur magis congruere dictis Sanctorum per manus traditis & reuelationibus infra citandis, idemque magis consentaneum est officio Sancti Patricij, si dicamus in illa ædicula Insulæ Darrigij, de qua supra, positum esse Purgatorium seu locum lustraminis, in quo Sanctus hic præco diuini verbi aperuit incredulis intellectum vt subsequam; post egressum hinc, pœnā crederent, & qualis sit conciperent, vt dū vita superesset, tam qui tunc degebant, quā qui post nasci turi erant, & nati natorum euaderent posthuma supplicia æternæ cōbustionis per præsentaneam expurgationem, quam sustinerent in ista palæstra lustrali, in qua se possent expiare viuentes, ad præueniendum Dei seueritatem in futuro. 21.

Atque huc respicere videtur vetus Antiphona, quam Ecclesia Hibernica in eius rei memoriam grato, lætoque animo concinebat in laudem Dei & Sancti Patricij, in hæc verba, 22.

Magni

Magni patris sunt miranda merita Patricij,
Cui Dominus ostendit locum Purgatorij,
Quo viuentes se expurgent delinquētes filij.

Locus igitur ille purgatorius, tametsi aliquādo dicatur puteus, vel antrum, per istā nuncupationem non designat adæquatè totam purgationem, sed partem solummodo, eamque magis arduam pænitudinis, siue pœnalitatis, quæ subitur in hac peregrinatione.

De modo, & ritu conficiendi peregrinationem huius Purgatorij. posterioribus his sæculis.

CAP. II.

Rdo autem conficiendi totius itineris, est huiusmodi.

23. Nouendiale tempus insumitur vt debiti expleantur circuitus in ipsa insula, quæ tota circundatur aqua stagnante, eaque valde profunda, instar cuiusdam ęstuarij, quod alijs hinc inde insulis inspersum est: sed ista Purgatorij cum altera finitima Sancti * Auogi, in qua situm est monasterium Canonicorum Regularium Sancti Augustini duobus aut tribus stadijs ad Occidentem, dissitum, nominatissima omnium & celeberrima est; in hanc lintre excauato monoxylo peruehuntur peregrini, remigio ad hoc parato. Toto tempore quo morantur in ipsa insula, puta per nouem ipsos dies, ieiunandum erit in pane & aqua, non quomodolibet, sed vna refectione ex pane azymo subcineritio, vel cocto in craticula; aut certe farina auenacea incocta, aqua vero lacustri, sed cocta vel saltem calefacta in cacabo, citra salem, aut aliud quodcunque condimentum, atque ista tam cruda & macilenta alimonia, quamuis frendentibus intestinis non nisi semel degustanda erit spatio vigintiquatuor horarum, nisi quod arentes fauces licitum sit refrigerare sæpius, quando sitis vrgeret. Estque ea vis istius aquæ quamuis stagnantis, vt quamtūuis ex ea te velis ingurgitare, nullum inde grauamen sentias, perinde ac si è vena metallica flueret, quod de aqua Spadana ex fonticulo acido emanante perhibent, qui eam epotârunt, absque onere suo vel stomachi grauamine.

Tempus peregrinationis.

Alias virbij seu Fintani.

Lintre peruehuntur in insulam.

Modus viuendi tēpore peregrinationis.

Virtus aquæ huius insulæ.

24. Interdiu necesse habent peregrini ter obire sacras stationes, mane, meridie, vesperi: & lassi sub noctem recubant in fœno vel stramine, sine stragulo, puluinari, culcitra, nisi vel chlamyde se inuoluant, vel fœmoralia capiti obstipent.

Modus accubādi.

Stationes vero ipsæ hoc ordine peraguntur. Admissi à Patre Spirituali qui purgatorio pręest, ex instituto Canonicorum, ad peregrinationē faciendā exuunt se calceos & caligas, & Ecclesiam quæ Sancto Patricio inscripta est deuoti nudipedes ingrediuntur, ibique facta oratione, sacros obeunt circuitus introrsum septies in ipso templo, & extrorsum totidem vicibus in cœmiterio: His peractis recipiunt se ad mansiones pœnosas, seu lectos, quos vocāt aut cellas pœnitentiales Sanctorum quę in gyro sūt; singulas earū circungyrāt septies ab extra nudis pedibus, ab intra flexis genibus; similiter obeunt tum crucem in cœmiterio, tum alteram crucem in aceruo lapidum infixam. Et tot circuitionibus confectis, in aspera & plerumque rupicosa semita veniunt ad lacum, & in marmore subaquato plantas pedum, laceras quandoque, sed semper lassas figunt, & vno minus medio quadrante horæ, dum recitant orationem Dominicam, salutationem Angelicam, & symbolum Apostolorum, persentiscunt tantū refrigerij & roboris ex subiecto pedibus lapide (in quo Sanctus Patricius ipse orasse dicitur, & vestigia pedum suorum impressa reliquisse) vt parati essent è vestigio secundos circuitus facere, quod non licet tamē, nisi interposito aliquo temporis spatio. 25.

Modus peragendi stationes septem primis diebus.

Hac austeritate repetita per dies septem, octauo die duplicant stationes siue circuitus, vt satisfaciant pro eodem, & insequēti die, quo ingrediendus erit puteus: neque enim illo die puteano fas est circuire, nequidem exire è specu, quem inire debent hac seruata cæremonia. 26.

Stationes duplicantur octauo die.

Nouenum illud agmen, cuius vices sūt ingrediendi cauernam, coram patre Spirituali conuenitur, qui verbo exhortationis habito admonet periculi, si mēte inquinata; & præmij si purgatis conscientijs ingrediantur; eaque verbis conceptis cōmemorat horroris exempla, quę stupidissimū mouere, rigidissimū emollire, audacissimū perterrere possint. Suscitat commonitionē pœnitentiæ & constantiæ, vt præmissa cōfessione Sacramentali, & sacra commu- 27.

Modus ingrediendi speluncā purgatoriam.

niono percepta, se parent armentque contra principes & potestates tenebrarum, contra Spiritualia nequitiæ in cælestibus. Compunctos iam & absolutos, ac sanctissima Eucharistia refectos, præeunte vexillo crucis, deducit illos ad exequias Pœnitentiales, vt iam iusta soluant vitæ negligenter anteactæ, & veteri Adamo cum actibus suis in funere peccatorum, & fœnore melioris propositi parentent. Iam ingressuros, & aqua lustrali respersos in ostio speluncæ, quasi in transitu ad alium orbē, & è via ad terminum properantes in agonio positos, cernere est gementes, suspirantes, veniam & pacem offerentes omnibus, & precantes sibi, ignoscentes toti mundo quidquid in se deliquisset, cum singultu, fletu & lachrymis plerique subeunt speluncam, & accluso deforis ostio, recedunt qui comitabantur funus.

28. Est autem cauerna ipsa, lapidea domuncula tam angustis lateribus, & fornice tam depressa, vt homo proceræ staturæ adeò se erigere non posset, vt nec sedere quidem, nisi inclinata ceruice valeret, arctè se cōprimunt noueni sibi assidentes & acclinātes: nec decimus, nisi maximo cum labore, subsistet cum alijs. Habet spelunca lateralem fenestellam, per quam sublucet interdiu tenuis radius, longitudo & amplitudo putei, quanta sufficeret homini iustæ staturæ in dorsum resupino commodè continendo, & extrema pauimenti pars substernitur grandi saxo, sub quo prodūt aliqui subesse voraginem illam & foueam, quam orante Sancto, & terra dehiscente, ad terrorem obstinatorū aperuit * Deus. Et quanquam nostris hisce diebus, & ab hominum lōgissima memoria fundus speluncæ complanatus sit, & reliquæ terræ coæquatus, tamē in prima loci institutione profundiorem fuisse, & paulatim eleuatum sancientibus Episcopis, & annuente sede Apostolica, traditio est quorundam seniorum.

Descriptio speluncæ.

Pauimentum purgatorij, eleuatum autoritate papæ.

**Vel apertam ostēdit.*

29. Et quemadmodum ipse puteus ad Aquilonē tēpli insularis positus est: ita ad Aquilonem putei, circumiectæ sunt mansiones illæ siue cellæ, quas diximus Sanctorum: versus Occidētem verò magalia quædam, seu tuguria è virgulto & cespite, quæ seruiunt pro hospitijs peregrinorum.

30. Post quā igitur reclusi in isto specu permanserint ieiuni 24. horas, nullo penitus sumpto esculento à meridie pridiano: neque enim fas est quidquam degustare in ipso puteo, nisi forsitan pauxillum aquæ ad proluendum palatum, reuisuntur à præfecto peregrinātium, & deducuntur ad marginem stagni, ibique se nudos immergunt aquis lacustribus, & hac lustrati expiatione, veluti noui milites Christi è balneo Pœnitentiæ renati purgatique progrediuntur ad Ecclesiam, vbi pro more actis Deo gratijs, pro expleta pœnitudine renouantur ad militiam Christianam intrepidè prosequendam, & ad crucē Christi generosè portandam. Neque enim securitatem sibi promittere debent, aut cessationem à conflictu Christiano, tametsi hunc agonē Pœnitentialem decurrerint, nec à colluctatione cum antiquo Serpente, tametsi Sanctus Patricius ex Hibernia serpentes eiecerit; (in cuius eiectionis memoriam ostendi solet in insula, nodus osseus magnæ molis, diciturque frustum serpentini ossis, ex illo genimine virulento quod Sanctus expulerat;) sed durāte hac via, durare debet viatorū vigilantia aduersus occultos insidiatores & hostes manifestos, cum quibus nulla pax esse potest pijs hominibus, neque fidæ induciæ. Quinimo sicut totius est corporis bene viuere, sic totius est temporis ferre crucem. Idque tunc maximè verū esse cognoscitur, cum ipsa fides impugnatur, & ea omnia præsidia integritatis & innocentiæ nobis prohibētur, quæ ad eandem augendam muniēdamque deseruiunt; qualia sunt cum alijs multis, opera satisfactoria, & Pœnitentiales industriæ, per quas & vindicta de transactis reposcitur, & medelam ac munimen in posterum adipiscimur.

Nullus cibus vel potus in spelunca sumitur.

Modus egrediendi spelūcam, & peregrinationem terminandi

Nodus osseus serpentinus in insula Darrigij.

Et quoniam locus iste ex institutione sua in hunc finem seruit, vsu ipso comprobatum est multum valere & valuisse omni semper æuo visitationem, satisfactionem, Purgationemque in ea exerceri solitam: quæ si fiat in æstate quis nesciat quam pœnosa sit reclusio tam arcta, tam obscura, tam diuturna, ab æstu solis deforis, & ab intro æstuante halitu se mutuò constipantium & suffumigantium in spelunca: sin hyeme fiat, quam difficilis sit immersio in aquam vt emergas ad Pœnitentiā; & quocunque demum tempore fiat, quam dura sit discalceatio tot dierum, exulceratio pedum, cruda deambulatio in asperis, & in cellis

31. Vtilitas huius peregrinationis.

Difficultas eiusdem.

petricosis stationibus, crebra genuflexio in cellis pœnalibus, inedia, chameunia, insomnia, & cætera quæ ad compunctionem stimulant, ad fletum excitant, lachrymas excutiunt. Vt pro tantillo tempore nouendialis exilij, & peregrinationis, vix vlla subeat cogitatio, nisi de luctu, tristitia, pœnitentia, de peccatis in ieiunio, planctu, oratione, meditatione cælestium, & abdicatione omnis terreni solaminis. Ac proinde si de loco ipso & mora in eo peregrinorum loqueretur Iacobus de vitriaco

Explicatur dictū Iacobi de Vitriaco.

dum asserit, semper lugentes & gementes posteriorum oblitos ad anteriora se extendere, non absurdè sentiret nec absonè ab vsu ipsorum & praxi, dum isthic hærent; sed quod ad totam reliquam vitam, & ad tempus extra Insulam hoc extrahat, certum est non omnes esse Driethelmos, aut Heraclitos, nec illas lachrymas esse perpetes vltra limites lacus rubei. Nec ideo tamen puto contemnendam piam Insulam, sed potius adeundam opportuno tempore ab ijs quibus Deus animum indiderit viresque ad perficiendum iter suggesserit opportunas.

vide Bedā hist. Angl. li. 5. c. 13.

32. Estque illud obseruandum, cum vtriusque sexus quāplurimi soleant frequentare locum, tamen in puteo non includi impermixtè, sed viri seorsim, & fœminæ vicissim. Quod si magna esset multitudo concurrentium peregrinorum, quemadmodum cum 1500. personas vna vice conuenisse visas diximus, vt tam numerosus cœtus commodius expediri posset visitatio putei non affigitur ad certum & statum diem, sed pro arbitrio præfecti dispensatur.

In peregrinatione, viri à fœminis sequestrantur.

33. Quod autem lingua popularis circumfert de immanibus spectris, quæ occursant inclusis in specu, cæteris omissis: vnū tantummodò referā, quod à viro docto & venerando Antistite acceperam, de quodam peregrino, Tirconallio, cui peregrinationem obeunti & incluso iam in spelunca, equum subiugalem furto sustulit quidam compatriota; & ipse absens in insula hac, quin & inclusus in puteo tāquam præsens & comitans furem, omnia eius diuerticula, & semitas conspexit, callem per quem venit, capistrum quod iniecit collo equi, locum quo deduxit, effugium quod captauit, & omnem circuitum quem fecit, dum abduceret furtiuum iumentum, id quod etiam in puteo renunciauit proximò sibi assidenti comperegrino. Egressus verò indè, domumque regressus cum rescisceret ablatum iumentum, mox furem prodidit, & negantem interpellauit coram Dynasta regionis Hugone Odonello: cumque primo inficias ille furti iuisset, conuictus à peregrino, iumenti vero Domino, per indicia certa temporis, loci, instrumenti, modi, latebræ, suffugij, & sic de cæteris, victas dedit manus, & furtum restituit.

Inclusus in speluncā videt furē accipientem equum cū omnibus circūstantijs; quem postea in iudicio conuicit.

De hoc, & alijs huiusmodi quamuis multorum fide contestata sint, nihil temerè definio: quando certum est tutelares Angelos nostræ custodiæ deputatos, & potestates tenebrarum nostræ salutis insidiatrices potuisse ista cognoscere, & in articulo temporis insinuare ea absentibus: si tamen à cacodæmone nota sunt facta, non nisi ad perniciem, turbationem, & fraudem patefecisse accipiatur, sin autē ab Angelo bono in excitationē ad virtutem, in commonitionem ad pietatem in Deum, & ad pænitudinem peccatorum, & maiorem fiduciam diuinæ prouidentiæ, cui omnia subiecta sunt, qui & capillos capitis seruorum suorum in numerato habet, fuisse patefacta intelligamus. 34.

Modi quibus id scire potest.

Atque hæc quidem tumultuariè dicta sint, de hoc Purgatorio Sācti Patricij, non quomodolibet, sed quo nunc modo & ritu visitari solet. De ipso antro quod aditur, de tempore quod insumitur, de pœnitentialibus cellis, & stationibus, quæ obeuntur, de ieiunio quod peragitur. Nec iam quærimus vtrum successu temporis aliqua variatio in his successerit, sed de re ipsa eiusque origine, institutione, continuatione. 35.

Qua autem ratione ante annos quingentos, & quinquaginta celebrata fuerit à quodam pœnitente visitatio Purgatorij, ex subiecta disces historia, quam descriptam habes apud Matthæum Paris ad annum Domini 1152. qui ex Henrico Salteriense integro circiter sæculo Matthæo vetustiore, eandem habente, totam videtur sumpsisse, & quanquam paulo prolixior sit rei gestæ narratio, quia tamen auctores, ex quibus desumpta est, non sunt omnibus obuij, idcirco totam accipe propriis ipsorum verbis, quam eo libentius commemoro, quod eandem summariè 36.

N

conſcriptam, & pro vera hiſtoria receptam à Dionyſio Carthuſiano poſſis inuenire, tum in lib. 4. de quatuor nouiſſimis, art. 48. tum etiam in Colloquio de partic. iudic. anim. poſt mortem, artic. 24. cum ſequentibus vſque ad art. 29.

De Purgatorij inuentione, & ritu in eius peregrinatione antiquitus obſeruato.

CAP. III.

C. 36. *Patricij prædicationi nolunt credere Hiberni, & petunt ſignum.* MAgnus Patricius dum in Hibernia verbum Dei prædicaret, & multis ibi miraculorum ſignis coruſcaret, infideles illius patriæ homines terrore tormentorum infernalium à malo reuocare, & Paradiſi gaudiorum promiſſione ſtuduit in bono confirmare. Sed ipſi affirmabant, ſe plano ſermone ad Chriſtum non conuerſuros, niſi aliqui eorum, & tormenta illa malorum, & gaudia bonorum poſſent intueri, quatenus rebus viſis certiores fierent quàm promiſſis. *S. Patricius orat pro cõuerſione Hibernorũ.* Beatus verò Patricius Deo deuotus, etiam tunc pro ſalute populi deuotior in vigilijs, ieiunijs, & orationibus, atque operibus bonis effectus eſt: & quidem dum talibus pro ſalute populi intenderet, pius Dominus Ieſus Chriſtus ei viſibiliter apparens, duxit eum in locum deſertum, & oſtendit illi ſpeluncam rotundam, & obſcuram intrinſecus, & dixit: *Chriſtus Purgatoriũ S. Patricio oſtẽdit.* *Quiſquis veraciter pœnitens, & in fide conſtans hanc ſpeluncam ingreſſus fuerit, & ſpatio vnius diei, ac noctis moram in ea fecerit, ab omnibus purgabitur peccatis, quibus in tota vita ſua Deum offendit: atque per illam tranſiens non ſolum tormenta malorum, ſed ſi in fide conſtanter perſeuerauerit, videbit & gaudia beatorum.*

B. 37. *S. Patricius Eccleſiam in Inſula Darrigij cõſtruit, & canonicos regulares in eam introducit.* Sicque ab oculis eius Domino diſparente, ſpirituali iucunditate repletus eſt B. Patricius tam pro Domini ſui apparitione, quàm pro ſpeluncæ oſtenſione, per quam ſperabat miſerum Hiberniæ populum ſe ad fidem catholicam cõuerſurum: ſtatimque in illo loco Eccleſiam conſtruxit, & B. Patris Auguſtini Regulares Canonicos vitam Apoſtolicam ſectantes in illam introduxit; ſpeluncam autem prædictam, quæ in cæmiterio eſt extra frontem Eccleſiæ orientalem, muro circundedit, & ianuas ſeraſque appoſuit, ne quis eam auſu temerario, & ſine licentia ingredi præſumeret; clauem verò Priori eiuſdem Eccleſiæ cuſtodiendam commiſit. Ipſius autem B. Patricij tempore, multi pœnitentia adducti hanc foſſam ingreſſi ſunt, quorum alij in ea perierunt: alij verò reuertentes, & tormẽta ſe perpeſſos, & gaudia ſe vidiſſe teſtati ſunt, quorum relationes iuſſit B. Patricius in eadem Eccleſia notari. *S. Patricij prædicatio Purgatorij inuentione, & ingredientium relatione, confirmatur.* Eorum ergo atteſtatione cœperunt alij Beati Patricij Prædicationem ſuſcipere: & quoniam ibi homines à peccatis purgantur, locus ipſe Purgatorium S. Patricij nominatur; locus autem Eccleſiæ *Reglis* dicitur.

Hîc porrò ſciendum eſt, cõſuetudinem eſſe, tam à S. Patricio, quàm ab eius ſucceſſoribus conſtitutam, vt Purgatorium illud nullus introeat, niſi ab Epiſcopo, in cuius eſt Epiſcopatu, licentiam habeat, & qui propria voluntate illud intrare pro peccatis ſuis eligat: qui dum ad Epiſcopum venerit, & ei propoſitum ſuum manifeſtauerit, prius hortatur eum Epiſcopus à tali propoſito deſiſtere, dicens quòd multi illud introierunt, qui nunquam redierunt: ſi verò perſeuerauerit, perceptis Epiſcopi literis ad locum feſtinat; quas cùm Prior loci illius legerit, mox eidem homini Purgatorium intrare diſſuadet, & vt aliam pœnitentiam eligat, diligenter admonet, oſtendens ei multorum in eo periculum: quod ſi adhuc perſeuerauerit, introducit eum in Eccleſiam, vt in ea quindecim diebus ieiunijs, & orationibus vacet. 38. *Ceremonia quæ olim obſeruari ſolebant in ingreſſu Purgatorij.* Quibus peractis, conuocat Prior in vnum Clerum, manéque Miſſa celebrata, munitur pœnitens ſacra communione, & aqua ad idem officium benedicta aſpergitur, ſicque cum proceſſione, & litanijs ad oſtium Purgatorij demùm ducitur: Prior autem infeſtationem, & multorum in eadem foſſa perditionem, oſtium ei coram omnibus aperiens, denuntiat: ſi verò conſtans in propoſito fuerit, percepta ab omnibus Sacerdotib' benedictione, & omnium ſe commendans orationibus, propriaque manu ſignum crucis fronti ſuæ imprimens, ingreditur; moxque à Priore oſtium obſeratur, ſicque proceſſio ad

ad Ecclesiam reuertitur: quæ die altera iterum manè de Ecclesia in fossam regreditur, ostiumque à Priore aperitur, & si homo reuersus inuentus fuerit, cum gaudio in Ecclesiam deducitur, in qua aliis quindecim diebus, vigiliis, & orationibus intentus moratur; quod si eadem hora, die altera reuersus non apparuerit, certissimi de eius perditione, ostio à Priore obserato vniuersi recedunt.

De Militis Pœnitentia, eiusque ingressu in Purgatorium, & nuntijs à Deo ad ipsum destinatis.

CAP. IIII.

C. Iles quidam Oënus nomine, qui multis annis sub Rege Stephano militauerat, licentiâ à
39. Rege impetratâ, profectus est in Hiberniam ad natale solum, vt parentes visitaret. qui cùm aliquandiu in Regione illa demoratus fuisset, cœpit ad mentem reducere vitam suam adeò flagitiosam: quòd ab ipsis incunabulis, incendijs semper vacauerit, & rapinis; & quod magis dolebat, se Ecclesiarum fuisse violatorem, & rerum Ecclesiasticarum inuasorem; præter multa enormia, quæ intrinsecus latebant peccata. Miles igitur pœnitentia ductus, ad Episcopum * quendam illius regionis accessit: cui cum peccata sua deuotus per ordinem detulisset, increpauit eum grauiter Episcopus, asserẽs, illum nimis diuinam clementiam offendisse: vnde Miles multum contristatus, Deo condignam facere Pœnitentiam cogitauit. Habent enim hoc quasi naturaliter homines illius patriæ, vt sicut alterius gentis hominibus per ignorantiam promptiores ad malum: ita dum se errasse cognouerint, prõptiores & stabiliores sunt ad pœnitendum. Cum autem Episcopus, vt iustum sibi videbatur, vellet ei iniungere Pœnitentiam: Miles respondit; dum igitur vt asseris, factorem meum tam grauiter offendi, Pœnitentiam assumam omnibus Pœnitentijs grauiorem, & vt peccatorum meorum merear remissionem accipere, Purgatorium Sancti Patricij volo intrare.

Miles cõstituit se contra se.

**In cuius Episcopatu est purgatoriũ.*

Cõfitetur.

B. *Hiberni faciles ad pœnitendum.*

40. C. *Proponit firmiter ingredi purgatorium.*

Episcopus quàm plurimorum in eo perditionem, vt eum ab hac auerteret intentione, narrauit, sed virilis animi miles, Episcopi dissuasioni non consensit. Admonuit Episcopus vt Canonicorum, vel Monachorum susciperet habitum: Miles verò respondit, se nulla hoc ratione facturum, donec præfatum intraret Purgatorium. Cum igitur Episcopus illum verè Pœnitentem & inflexibilem cognouisset, tradidit ei literas suas ad Priorem loci, mandans vt cum illo ageret, sicut fieri solet cum illis, qui Purgatorium ingredi deposcunt. Prior autem visis literis, & cæteris cæremonijs, vt suprà, peractis, Militem in Ecclesiam perduxit, in qua, secundum morem, quindecim diebus, ieiunijs, & orationibus, instabat: quibus expletis, manè Missa à Priore celebrata, sacra communione Militem communiuit, conuocatis fratribus, & Clero vicino, adductum ad speluncæ introitum, aqua eum benedicta aspersit; & aperto ostio, dixit. Ecce nunc intrabis in nomine Domini Iesu Christi, & per concauitatem speluncæ tamdiu ambulabis, donec in campum exiens, aulam inuenies artificiosissimè fabricatã, quã cũ ingressus fueris, statim ex parte Dei nuntios habebis, qui tibi quæ facturus es, vel passurus diligenter exponent: illis autem exeuntibus, & te solo in ea remanente, statim tentatores accedent; sic enim habetur euenisse his, qui ante te introierunt; tu verò in fide Christi constans esto. Miles autem virilem gerens animum, quod alios audiebat absorbuisse non formidabat periculum, & qui quondam ferro munitus, pugnis interfuit hominum: modò ferro durior, fide, spe, & iustitia armatus, de Dei misericordia præsumens, confidenter ad pugnam prorupit Dæmonum; atque omnium se orationibus commendans, frontem suam viuificæ crucis signo muniuit, ac intrepidus portam intrauit, quam Prior præforis obserans, Ecclesiam cum processione repetiuit.

Episcopus ei dissuadet ingressum, ipse verò constans in proposito manet.

C.

Miles Priorem adit.

Purgatorium ingreditur.

Miles itaque nouam & inusitatam cupiens exercere militiam, per speluncam audacter licet solus pergit. Ingrauescentibus magis ac magis tenebris, in breui totam amisit lucem: tandem ex aduerso 42.

Ad aulam peruenit. lux paruula cœpit per foueam tenuiter lucere; nec mora, ad campum prædictum peruenit, & aulam: lux autem ibi non apparuit, nisi qualis hîc in hyeme post Solis occasum habetur. Aula parietes non habebat, sed columnis & archiolis erat per gyrum subnixa, in modum claustri Monachorum: cumque circa aulam diutius ambulasset, eius mirabilem mirando structuram, infra eius septa vidit eam multò mirabiliorem. Ingressus igitur eam, & intus aliquandiu sedens, oculos huc, illucque conuertit, illius pulchritudinem & structurã admirans, vbi cùm paululũ solus *Nuntij ex parte Dei ad ipsum veniunt.* sedisset, ecce quindecim viri, quasi Religiosi, & nuper rasi, albisque vestibus induti domum intrauerunt, & salutantes eum in nomine Domini, consederunt. Tunc alijs tacentibus, vnus qui prior, & eorum dux videbatur cum ipso loquebatur, dicens: Benedictus sit Deus omnipotens, qui bonum tibi propositum inspirauit, vt pro peccatis tuis Purgatorium hoc intrares, sed nisi te viriliter geras, & corpore & anima peribis. Mox enim vt hanc *Nuntij militem præmonẽt de futuris.* domum fuerimus egressi, multitudo aderit Spirituum immundorum, qui tibi grauia inferentes tormenta, minabuntur inferre grauiora: promittent se ducturos te ad portam qua intrasti, conantes, si vel te hoc modo decipere possint, vt reuertaris. Sed si tormentorum afflictione victus, vel minis territus, seu promissione deceptus, assensum eis præbueris, in corpore pariter & anima peribis; Si verò fortis in fide, spem tuam in Domino posueris, vt nec tormentis, nec minis, nec promissis eorum acquiescas, sed corde integro eos contempseris, non solùm à peccatis omnibus purgaberis, verumetiam & tormenta, quæ præparantur peccatoribus, & requiem, in qua iusti lætantur, videbis. Deum semper habeas in memoria: & quotiescunque te cruciauerint, inuoca Dominum nostrum Iesum Christum, & per inuocationem huius nominis, statim liberaberis *Nuntij illi discedũt.* à quocunque tormento, in quo eris. Tecum enim non possumus hîc diutius morari; sed omnipotenti Deo te commendamus; sicque data benedictione viro, recesserunt ab eo.

De accessu Dæmonum, & primo tormento quod passus est Miles.

CAP. V.

Miles itaque à viris illis solus relictus, ad noui generis militiam se instruere cœpit, & armis Christi munitus, intrepidus expectat, quis eum Dæmonum primò ad certamen prouocet, iustitiæ lorica induitur; spei victoriæ, salutisque æternæ, mens, vt caput, galea redimitur; scuto fidei pectus protegitur; gladium etiam habuit verbum Dei, deuotè inuocans Iesum Christum, vt eo regio munimine tueatur, ne ab aduersariis infestãtibus superetur. Nec eum pietas diuina fefellit, quæ confidentes in se fallere nescit. Miles igitur, vt dictum est, cùm in domo solus sederet, animo impauido Dæmonum pugnam expectans, subitò circa domum cœpit audiri tumultus, ac si totus commoueretur orbis: etenim si omnes homines, & omnia animantia terræ, maris, & aëris toto conamine pariter strepuissent, maiorem tumultum (vt ei videbatur) non facerent; vndè, *Dæmones accedunt.* nisi diuina virtute protegeretur, & à viris prædictis commodius instrueretur, ipso tumultu amentaretur. Et ecce post horribilem sonum, sequitur terribilior Dæmonum visibilis aspectus: cœpit enim vndique innumera multitudo Dæmonum formarum deformium in aulam irruere, cachinnando illum salutare, & tanquam per opprobriũ dicere; Alij homines, qui nobis seruiunt, non nisi post mortem veniunt ad nos: sed tu nostram societatem, cui studiosè deseruisti, in tantum honorare voluisti, vt sicut alij, diem mortis expectare noluisti, sed viuens animam tuam & corpus simul nobis tradere; vt maiorem à nobis remunerationem acciperes, hoc fecisti; recipies ergo à nobis abundanter, quod meruisti: huc venisti, vt pro peccatis tuis tormenta sustineres; habebis ergo nobiscum quod quæris, pressuras videlicet, & dolores. Veruntamen pro eo *Hortãtur militem, vt reuerti cõsentiat.* quod hactenus nobis seruieris, si nostris acquiescendo consilijs, reuerti volueris, hoc tibi pro mercede faciemus, quod ad portam, qua intrasti, te illæsum reducemus,

mus, quatenus adhuc viuendo in mundo gaudeas, ne totum quod suaue est corpori tuo amittas. Hæc ei ideo promiserunt, quia aut terrore, aut blanditijs eum decipere voluerunt. Sed strenuus Christi miles, nec terrore concutitur, nec blandimento seducitur, eodem animo terrentes condemnabat, & blandientes, nihil pœnitus respondens.

44. Dæmones igitur, à milite se contemni videntes, horribiliter fremebant in eum, & rogum ingentis incendij in aula succenderunt, ligatisque manibus & pedibus, militem in ignem proiecerunt, vncisque ferreis huc illucque per incendium clamantes traxerunt. Et ille in ignem missus, cum prius graue tormentum sensisset, veri Dei munimine septus, & à præfatis viris nuper instructus, arma militiæ spiritualis non est oblitus, sed inuocato pijssimi Saluatoris sui Iesu nomine dicens, *Iesu Christe miserere mei*, ita ab illo incendio liberatus est, vt totius rogi scintilla vnica non appareret. Quod cernens miles, audacior effectus est, constanter animo proponens eos de cætero non formidare, quos inuocato Christi auxilio, facile vinci conspexit.

Prima pœna. Dæmones militem in igne cruciant.

Primò liberatur per inuocationem Iesu Christi.

De quatuor campis pœnalibus, ad quos Miles fuerat tractus.

CAP. VI.

45. Elinquentes verò aulam illam Dæmones cum eiulatu, & horrido tumultu, & egressi, discedentes ab inuicem; quidam eorum, militem per vastam regionem diutius traxerunt. Nigra enim erat terra, & regio tenebrosa, nec quidquam, nisi Dæmones qui eum traxerunt, vidit in ea: ventus quidem vrens ibi flauit, qui vix audiri potuit, sed tamen sua rigiditate corpus eius videbatur perforare. Traxerunt autem illum versus fines illos, vbi Sol oritur in media æstate; cumque illuc venissent tanquam in finem mundi, cœperunt dextrorsum conuerti, & per vallem latissimam tendere, versus illam partem, qua Sol oritur media hyeme. Quò diuertendo, cœpit Miles, quasi vulgi totius terræ miserrimos eiulatus, & fletus audire, & quò magis approximauit, eò clarius clamores eorum & fletus audiuit. Tandem itaque tractu Dæmonum, in latissimum, longissimumque campum peruenit, miserijs ac dolore perplenum, cuius fines præ nimia longitudine non poterant à milite transuideri. Ille autem campus, hominibus vtriusque sexus, & ætatis diuersæ, nudis, & in terra iacentibus erat plenus, qui ventribus deorsum versis, clauis ferreis & ignitis per manus, pedésque in terram vsque transfixis, miserabiliter torquebantur: Aliquando autem præ doloris angustia videbantur terram comedere, clamantes, & eiulantes; *Parce, parce, Miserere, miserere*; cum qui parcere, aut misereri nosset, nequaquam adesset: Dæmones vero, super miseros, discurrentes, durissimis flagris eos cedebant; dicentes Militi: Hæc tormenta quæ vides, sentiendo experieris, nisi nobis acquiescas, vt ad portam qua intrasti reuertaris, ad quam, si volueris, pacificè deduceris. Sed ille ad mentem reuocans, qualiter ipsum Deus alibi liberauit, credere eis omninò contempsit. Tunc Dæmones eum in terram prosternentes, ad modum aliorum, affligere conati sunt. Sed inuocato Iesu Christi nomine, in suo conamine defecerunt.

Primus campus.

Secunda pœna.

Secundò liberatur.

Ab illo igitur campo recedentes, Militem ad alium traxerunt campum maiori miseria plenum. Inter quem, & priorem hanc conspexit differentiam, quòd in campo superiori homines afflicti ventres habuerunt deorsum versos, in isto verò eorum dorsa solo hærebant. Dracones autem ignei super quosdam sedentes, & quasi comedentes eos, modo miserabili dentibus ignitis lacerabant. Aliorum quoque colla, brachia, vel totum corpus, serpentes igniti circumdabant, & capita sua pectoribus miserorum imprimentes, ignitum aculeum oris sui in cordibus eorum infigebant. Bufones etiam miræ magnitudinis, & tanquam ignei, videbantur super quorundam pectora sedere, & rostra sua deformia infigentes, quasi eorũ corda conarentur extrahere: Dæmones præterea inter & super eos cursitantes, & flagris asperrimis cædentes, miseros grauiter cruciabant: homines autem sic fixi, & afflicti, à fletu & eiulatu nunquam cessabant. Finem similiter huius campi præ longitudine videre non potuit, sed tantũ in latitudine qua intrauit, & exiuit: in 46.

Secundus campus.

Tertia pœna.

transuersum enim campos pertransibat. Hæc (inquiunt Dæmones) tormenta quæ vides, patieris, nisi nobis, vt reuertaris assenseris. Cumque eos contempsisset, conati sūt, sicût & superius, clauis eum infigere, sed audito Christi nomine nihil amplius potuerunt.

Tertiò liberatur.

47. Transeuntes inde, duxerunt Dæmones Militem in tertium pœnalem campum. Iste etiam campus hominibus vtriusque sexus, & ætatis diuersæ erat refertus, qui ita in terram clauis ferreis, candentibusque fixi iacebant, vt præ multitudine clauorum, à summitate capitis vsque ad digitos pedum, locus vacuus non inueniretur, quantus digiti vnius summitate tegeretur. Isti vocem ad clamandum formare poterant, sed sicut homines qui morti proximi sunt, ita vocem emittebant. Nudi etiam isti, sicut & cæteri videbantur, & vento frigido, ac vrente, flagrisque Dæmonum cruciabantur. Cumque Militem hîc, sicut in aliis pœnis Dæmones torquere voluissent, nomen Christi inuocauit, & illæsus remansit.

Tertius campus. *4. Pœna.* *4 Liberatur.*

48. Dehinc Militem trahentes, peruenerunt in quartum campum multis ignibus plenum, in quo omnia genera inuenta sūt tormentorum. Alij suspendebantur catenis igneis per pedes, alij per manus, alij per capillos, alij per brachia, alij per tibias capitib⁹ ad ima versis, & sulphureis flāmis immersis. Alij vnguibus pendebāt, vncis ferreis fixis in oculis, vel auribus, vel faucibus, vel naribus, vel mammillis, aut genitalibus. Alij quasi super sartagines vrebantur. Alij verubus igneis transfixi ad ignem assabantur, quos Dæmonum alij verterunt, alij diuersis metallis liquescentibus deguttauerunt. Nec inter fletus miseros & eiulatus vniuersorum, Dæmonum transcurrentium flagella defuerunt. Ibi etiam vidit quosdam de suis quondam socijs, & eos cognouit. Omnia genera tormentorum, quæ excogitari possunt, ibi visa sunt: clamores & eiulatus quos audiuit, nulla sufficit lingua exprimere. Hi autem campi non solum cruciatis hominibus, sed etiam excruciantibus pleni erant Dæmonibus. Hęc (inquiunt Dæmones) tormēta patieris, nisi ad portam qua intrasti redire volueris. Quorum minas vilipendit, & inuocato Christi nomine liber euasit.

4. cāpus *5. Pœna* *5. Liberatur.*

De rota ignea, domo fumigante, monte excelso, & flumine frigidissimo ad quod Dæmones Militem traxerunt.

CAP. VII.

AB illo ergo pœnali loco Dæmones Militē impellētes, apparuit ante eos rota mirę magnitudinis ferrea, & ignita, cuius radij, & cāthi vncis ferreis & igneis erāt vndique circumsepti, in quibus homines infixi pēdebant. Huius autem rotæ medietas sursum in aëre stabat, alia in terra deorsum mergebatur: flamma verò tetri sulphureique incendij, quæ de terra circa rotam surgebat, in ea pendentes miserrime torquebat. Hæc, inquiunt Dæmones, quæ isti patiuntur, patieris, nisi reuerti volueris, quæ tamen tolerant prius videbis. Ministri igitur tartarei, ex vtraque parte alij contra alios, vectes ferreos inter rotæ radios impingentes, eam tanta agilitate rotabant, vt in ea pendentium nullum omnino ab alio posset discernere, quia prę nimia cursus celeritate, tanquam circulus igneus apparebat. Cumque iactassent eum super rotam, & in aërem rotando leuassent, inuocato Iesu nomine, descendit illæsus.

49. *6. Pœnalis locus.* *6. Pœna.* *6 Liberatur.*

Procedentes inde, traxerunt eum versus domum vnam grandem horribiliter fumigantem, cuius latitudo nimia fuit, longitudo verò tanta, vt illius non potuerit vltima videre, cum autem adhuc aliquantulū ab ea distarent, præ nimio calore, qui inde exibat, subsistit, procedere formidans. Dixerunt igitur ei Dæmones; balnearia sunt quæ vides, velis, nolis, illuc vsque progrediens cum cæteris in eis lauaberis. Cœperunt autem de domo illa miserrimi fletus audiri & planctus. Introductus in domum, vidit duram visionem & horridam: si quidem domus pauimentum fossis rotundis erat plenum, quæ sibi inuicem ita cohærebant, vt vix inter eas, aut nullatenus iri potuisset. Erant autem fossæ singulæ metallis diuersis, ac liquoribus feruentibus plenæ, in quibus vtriusque sexus & ætatis diuersæ mergebatur hominum multitudo non minima; quorū alij erant omninò immersi, alij vsque ad

50. *7. Pœnalis locus.* *7. Pœna.*

supercilia, alij ad oculos, alij ad labia, alij ad colla, alij ad pectus, alij ad vmbilicum, alij ad fœmora, alij ad genua, alij ad tibias, alij vno pede tantùm, alij vtraque manu, vel vna tantummodò in caldarijs tenebantur. Et omnes præ doloris angustia vociferabant, & miserabiliter flebant. Ecce, inquiunt Dæmones, cum istis lauabis, subleuantesque militem conati sunt eum in vnam fossarum proijcere. Sed audito Christi nomine, vlterius non præualuerunt.

7. Liberatur.

51. 8. pœnalis locus.

Recedentes autem à domo illa petrexerunt in montem excelsum, & ostenderunt ei vtriusque sexus homines, & ætatis diuersæ multitudinem copiosam, comparatione quorum, pauci videbantur ei omnes, quos ante viderat, omnes nudi sedebant super digitos pedũ curuati. Hi quasi mortem cum tremore postulantes, versus Aquilonem incedebant. Cumque miraretur Miles, quid hæc misera multitudo præstolaretur, vnus Dæmonum ait ad eũ: fortè miraris quid tanto cum timore populus hic expectat; nisi nobis consentiens reuerti volueris, scies, quid tam tremebundus expectat. Vix Dæmon verba finierat, & ecce ventus turbinis ab Aquilone veniebat, qui & ipsos Dæmones, & cum eis Militem, totumque populum illum arripuit, & in quoddam flumen fœtidum ac frigidissimum, in aliam montis partem, flentes & miserabiliter eiulantes proiecit; in quo inæstimabili frigore vexabantur: Et cum de aqua frigidissima surgere conarentur, Dæmones super aquam currentes, eos incessanter submerserunt. At Miles adiutoris sui non immemor, nomen Christi reclamans, in alia ripa se sine mora reperit.

8. Pœna.

8. Liberatur.

De puteo flammiuomo, & ponte altißimo, ad quem à Dæmonibus Miles deducebatur.

CAP. VIII.

52. Non9 pœnalis locus.

Ec dum Dæmones, militis Christi iniuria satiati, accedentes traxerunt eum contra Austrum: vbi vidit ante se flammam teterrimam, & sulphureo fœtore plenam, de puteo quodam ascendentem, & homines nudos, & quasi igneos, velut scintillas ignis in aëra sursum compellentem, & flammarum vi deficiente, iterum in puteum & ignem relabi. Quò approximantes dixerunt Militi Dæmones: puteus iste flammiuomus, inferni est introitus, hîc habitaculum nostrum est; & quoniam nobis hucusque studiosè deseruisti, hîc nobiscum sine fine manebis: omnes enim qui nobis seruiunt, hîc semper manebunt, quò si semel intraueris, anima simul & corpore in æternum peribis. Sed tamen si adhuc nobis consentire volueris, vt reuertaris ad portam, qua intrasti, illæsus ad propria remeare poteris. Ille autem de Dei adiutorio præsumẽs, qui eum toties liberauerat, eorum exhortationes & promissa contempsit. Tunc Dæmones indignati præcipitauerunt se in puteum, & secum Militem intruserunt: Et quò Miles in eo profundius descendit, eò latiorem puteum conspexit, & pœnam in eo grauiorem sensit. In puteo quoque illo tantas angustias, ac tam intolerabiles miserias pertulit Miles, vt diu Saluatoris sui oblitus sit nominis: sed Deo tandem spirante, rediens ad se, nomen Iesu Christi, vt potuit, exclamauit, statimque vis flammæ, eum sursum in aërem leuauit. Descendens itaq; iuxta puteũ aliquandiu attonitus stetit, ignorans quò se verteret. Sed eccè noui & quasi incogniti Dæmones ex ore putei prorumpentes, dixerũt ei; Et tu quid ibi stas? socij nostri tibi dixerunt, quod hîc sit infernus; mentiti sunt; non ita fore scias: nam consuetudinis nostræ semper est mentiri, vt quos per verum decipere non possumus, decipiamus per mendacium; hic non est infernus, sed nunc ad infernum te ducemus.

Noua pœna.

9. Liberatur.

Ars Dæmonum mentiri.

53. Decimus & vltimus pœnalis locus.

Trahentes igitur Militem hostes noui cum tumultu magno & horrisono, peruenerunt ad flumen quoddam latissimum & fœtidum, ac totum tanquam sulphurei incendij flamma coopertum, Dæmonumque multitudine repletum. Dixerunt ergo ei, sub isto flumine noueris infernum esse. Pons verò protendebatur vltra flumen, in quo tria quasi impossibilia, & transeuntibus valdè formidanda videbantur: vnum, quòd ita lubricus erat, vt etiã si

latus fuerit, nullus vel vix aliquis in eo pedē figere posset; alterum, quòd tā strictus & gracilis erat, vt nullus in eo stare, vel ambulare valeret; tertium, quod tam altus erat, & à flumine remotus, vt horrendum esset deorsum aspicere. Oportet te (inquiunt Dæmones) per hunc pontem transire, nos autem ventos & turbines commouentes de ponte proijciemus te in flumen: socij verò nostri, qui in eo sunt, te captum in infernum demergent; Volumus enim probare quàm tutum tibi sit, super pontem istum ambulare: si tamen nobis adhuc assenseris vt reuertaris, etiam ab hoc discrimine illæsus ad patriam redire poteris. Sed miles Christi fidelis, cogitans intra se, de quantis liberauerit eum malis aduocatus suus piissimus Iesus, ipsius iterato nomine, pontem audacter ingressus, cœpit pedetentim incedere, nihilque lubrici sub pedibus sentiens, firmus super pontem ambulabat in Domino confidens, & quò altius ascendit, eò spatiosiorem inuenit pontem: & ecce post paululum tanta creuit pontis latitudo, vt publicæ viæ amplitudinem præ se ferret, & vndecim* carra sibi obuiantia posset excipere. Porrò Dæmones, qui militem perduxerunt, tenentes manum eius fricabant super pontem, & vlterius progredi non valentes, ad pedem pontis steterunt, quasi lapsum Militis præstolantes: videntes autem eum liberè transire, ita clamoribus suis horrisonis, & vocibus prophanis aerem percusserunt, vt illo stridore attonitus, intolerabilior ei videretur huius horror clamoris, quam præteritarum aliqua pœnarum, quas ab aliis sustinuerat. Cernens tamen eos subsistere, & vltra progredi non valere, piique ductoris sui reminiscens, securus incedebat. Alij autem hostes inferius supra flumen discurrentes, vncos suos ferreos, & ignitos in eum iaciebant, sed militem tangere nequiuerunt. Securus tandem procedens, & nihil sibi contrarium inueniens, vidit latitudinem pontis in tantum excrescere, vt vix ex vtraque parte eius fines posset aspicere.

20. & vltimò liberatur.

Rhedas.

Finis tormentorū, & certaminum.

De gloria cælesti, & Paradiso terrestri Militi ostensis, & colloquio Pontificum cum eo.

CAP. IX.

Miles itaque inuictus, iam liber factus à vexatione spirituum immundorum, vidit ante se murum altum, & in aërem euectum: erat enim murus mirabilis, incomparandi decoris, & structuræ inpretiabilis; in quo portam vnam, sed tamen clausam cernebat, quæ metallis diuersis, ac pretiosis exornata lapidibus, mirabili splendore radiabat. Ad quam cum Miles appropinquasset, sed adhuc quasi spatio dimidij miliaris abesset, porta illa contra eum aperta est, & tantæ suauitatis odor per eam exiit, vt, sicut ei videbatur, si totus mundus in aromata verteretur, huius suauitatis abundantiam non vinceret, tantasque vires ex ea recepit, vt æstimaret se tormenta, quæ pertulerat, iam posse sine molestia sustinere: respiciēsq; intra portā, vidit portā, Solis splendorē claritate vincentē. Cum autem aliquantulum distasset, egressa est in occursum eius, cum crucibus, cereis, & vexillis, ac velut palmarum aurearum ramis, talis ac tanta, & tam ordinata processio, qualis ac quanta in hoc mundo, prout æstimauit, nunquam visa est. Sequebantur prædicta, vtriusque sexus, diuersæ ætatis, & vniuscuiusque ordinis homines: Alij quasi Archiepiscopi: Alij vt Episcopi, alij vt Abbates, Monachi, Canonici, Presbyteri, ac singulorum Ecclesiæ graduum ministri, sacris vestibus suo ordini congruentibus induti. Omnes verò tam clerici, quam laïci, eadem forma vestium ibi videbantur amicti, in qua Deo seruierunt in sæculo. Militem verò omnes cum magna veneratione, & iucunda lætitia susceperunt, eumque cum concentu harmoniæ sæculo inauditæ, intra portam secum fœliciter conduxerunt.

Finito itaque concentu, & soluta processione, recedentes seorsim duo velut Archiepiscopi, militem in suo comitatu susceperunt, secumque duxerunt quasi patriam, & eius amænitatem ostensuri: qui

54. Initium gloriæ, & requiei.

Murus Paradisi: porta.

B.

Suauis odor.

55. Processio incompatabilis.

Miles introducitur in paradisum.

56. Pontifices militi patriam ostendunt.

qui cum eo loquentes; primò benedixerunt Deum, qui tanta constantia in tormentis, per quæ transiit & pertulit, eius animam roborauit.

Ipsis igitur militem per amœna patriæ conducentibus, huc illucque pertransiens multò plura. quàm ipse, aut aliquis hominum peritissimus lingua vel calamo posset explicare, delectabilia iucundáque prospexit. *Ingens lumen.* Tanta verò lucis erat illa patria claritate lustrata, vt sicut lumen lucernæ Solis obscuratur splendore, ita Solis claritas meridiana posse videbatur obtenebrari, lucis illius patriæ mirabili fulgore; nox illam nunquam obnubilat, quia splendor eam purissimi cœli perenni claritate perlustrat. *Prata amœna.* Erat autem tota patria, quasi prata amœna, atque virentia, diuersis floribus, fructibúsque, herbarum & arborum multiformium decorata: quorum ait, odore sine fine vixisset, si ibidem ei viuere licuisset. *Longitudo patriæ.* Finem verò patriæ, præ nimia ipsius magnitudine scire non potuit, nisi tantum ex ea parte qua per portam intrauit. Tantam in ea hominum vtriusque sexus vidit multitudinem, *Multitudo hominum.* quantam in hac vita neminem æstimabat vir ille, aut residuum sæculi credidit continere posse: quorum alij in his, alij in aliis locis per conuentus distincti commanebant; sed tamen prout *Distinctio mansionum.* volebant, alij de istis in illas, alij de illis in istas cateruas cum lætitia transibant; sicque fiebat, vt alij de aliorum visitatione *Laus Dei.* gauderent. Chori choris per loca assistebant, dulcisque harmoniæ concentu Deo laudes resonabant. Et sicut stella differt à stella in claritate, ita erat quædam differentia concors in eorum vestium, & vultuum claritatis venustate. Alij enim induti videbantur vestitu aureo: alij, atque alij, viridi, purpureo, hyacinthino, cæru*Differentia vestiũ.*leo, candido; forma tamen habitus singulorum, erat eadem, qua vtebantur in sæculo, quæ proinde militi indicabat, cuius meriti quisque fuerit, vel ordinis: quorum habitus, varius color, variæ videbatur claritatis splendor. Alij quasi Reges coronati incedebant, alij palmos aureos in manibus gestabant. Talium igitur & *Delectabilis aspectus.* tantorum fuit in illa requie iustorum militi delectabilis aspectus, nec minor eorundem harmoniæ, suauis & ineffabilior *Dulcis auditus.* dulcis auditus: vndique audiuit Sanctorum concentum, Dei laudes personantium; singuli verò de propria fœlicitate gaudebant, sed & de aliorum gaudio singuli exultabant. Omnes verò qui militem intuebantur, de eius aduentu Dominum benedicebant, & de eius à Dæmonibus eruptione congaudebant: & videbatur ibi, de ipsius aduentu quodammodo quasi noua exultatio fieri. Non æstum, non frigus ibi sentiebat, nec quod vllo modo posset *Nõ æstum aut frigus ibi sentit quis.* offendere, aut nocere videbat: omnia enim pacata, omnia placida, omnia grata; multò plura vidit in illa requie, quam aliquis hominum loqui sufficeret, aut scribere.

His ita completis, dixerunt Pontifices 57. ad militem: ecce frater, auxiliante Deo, vidisti quæ videre desiderasti, vidisti enim *Incipit colloquiũ Præsulum cum milite.* huc veniendo tormenta peccatorum, hîc autem requiem iustorum; Benedictus sit Creator, & Redemptor omnium, qui tibi dedit tale propositum, cuius gratia per tormenta transiens constãter egisti. Nunc autem scire te volumus, quæ sint illa quæ vidisti tormentorum loca, sed & quæ ista tantæ beatitudinis patria.

Patria ista terrestris est Paradisus, de 58. qua propter inobedientiæ culpam eiectus *Lapsus Adami.* est Adã protoplastus: post quã enim Deo inobediens subijci contempsit, vltrà videre quæ vides, imo longè incomparabiliter maiora gaudia, non potuit. Hîc ipsius Dei verba sedulò audierat, cordis munditia, celsitudine visionis internæ, & Beatorum Angelorum aspectu perfrui poterat. Sed cùm per inobedientiam à tanta cecidisset beatitudine, lumen mentis, quo lustrabatur, amisit. quia *cum in honore esset non intellexit*, vndè *comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* *Mortis sententia.* Huius verò vniuersa posteritas, ob ipsius culpam, sicut & ipse, mortis suscepit sententiam. O detestabile scelus inobedientiæ!

Motus tandem pietate misericordissimus 59. Deus super humani generis miseria, filium *Incarnatio.* suum vnigenitum incarnari constituit Dominum nostrum Iesum Christum, cuius *Baptismus ab originali, & actualibus purgat.* fidem suscipientes per Baptismum tam ab actualibus, quam originali peccato liberi ad istam patriam redire nos meruimus: verum quia pallium in Baptismo susceptum *Pænitentia.* maculauimus, cùm per fragilitatem carnis peccauimus; necesse erat vt per pœnitentiam, actualium veniam impetraremus. *Satisfactio purgatoria.* Pœnitentia enim quam ante mortem, vel in extremis positi suscepimus, nec

in vita peregimus, post carnis solutionem, in locis quæ vidisti pœnalibus, alij longiori, alij breuiori temporis spatio, iuxta modum & quantitatem culparum, tormenta patiendo, persoluimus. Omnes enim qui hic sumus ad hanc requiem per illa loca transiuimus: & omnes quos in singulis locis penalibus vidisti, præter eos qui infra os putei infernalis destinentur, postquam purgati fuerint, ad istam requiem venientes salui fient; sed & quotidie quidam purgati veniunt, quos suscipientes sicut & te suscepimus, cum gaudio huc introducimus. Eorum verò qui in
Incertitudo temporis purgatorij. pœnis sunt, nullus nouit quandiu inibi torquebitur: per Missas autem, Psalmos, orationes, & Eleemosynas, quoties pro eis fiunt, aut eorum tormenta mitigantur aut ad minora, & tolerabiliora transferun-
Missas, orationibus &c. liberâtur animæ à purgatorio. tur, donec tandem per talia beneficia omninò liberentur. Et ad hunc locum quietis cùm venerint, quamdiu hîc permansuri sint, pœnitus ignorant: nullus enim nostrum de se hoc scire potest; sicut enim in locis pœnalibus secũdum culparum quan-
Incertitudo temporis in paradiso. titatem illi detinentur, ita & nos qui hîc sumus, secundum merita bona plus minus ue morabimur in ista requie. Ecce, vt vides, à pœnis liberi sumus, & magna quiete perfruimur, nondum tamen ad supernam Sanctorum lætitiam ascendere digni sumus, diemque & terminum nostræ promotionis in melius, nemo nostrum nouit: sed post terminum singulis constitutum, in maiorem requiem transibimus. Quotidie societas nostra quodammodo crescit, & decrescit, dum singulis diebus, & ad nos à pœnis, & à nobis in cælestem paradisum quidam ascendunt.

60. His dictis, venerandi præsules assumentes secum militem in montem vnum, iusserant vt sursum aspiciens, diceret cuiusmodi coloris ei videretur cœlum respectu loci in quo stetit? qui respondens ait;
Porta cæli. auro ardenti in fornace simile mihi videtur. Hoc, inquiunt, quod nunc vides, porta est paradisi, hâc introeunt qui à nobis assumuntur in cœlum. Nec te latere debet, quòd quamdiu hic manemus, quotidiè semel pascit nos cibo cælesti Deus, & qualis sit cibus iste, quamque delectabilis, iam, Deo donante, nobiscum senties gustando. Vix sermone finito, ecce quasi flamma ignis de cœlo descendens, totam patriam cooperuit; & quasi per radios *Cibus cælestis.* diuisa, super singulorum capita flamma subsidens, tota demum in eos intrauit: sed & super militem inter alios, descendit, & in eum intrauit; vnde tantã delectationis dulcedinem in corde simul & corpore sensit, quod vix intellexit vtrũ viuus, an mortuus fuisset. Sed hora illa in momẽto transiuit. Hic inquiũt, est cibus ille, quo semel à Deo quotidiè pascimur: *Visio transiens.* qui autem in cœlũ à nobis assumũtur, eo sine fine perfruuntur. Miles ibi libenter mãsisset, si his delicijs frui ei licuisset: sed post talia tãtaq; iucũda, ei tristia referũtur.

Quoniam igitur (frater) ex parte vidisti, quæ videre desiderasti, requiem videlicet beatorum, & tormenta peccatorum, oportet iam, vt per eandem viam qua intrasti, reuertaris. Quod si amodò sobriè & sanctè vixeris, non solum de ista requie, sed & de cœlorum mansione securus esse poteris: Sin autem, quod absit, malè vixeris, & vitam tuam illece- *Pontifices iubẽt imbiti vt reuertatur.* bris carnis pollueris, en ipse vidisti, quę te maneant tormenta. Securus ergo redeas; nam quidquid tibi huc venienti terroris incusserant Dæmones, simile quid reuertens ne formides, nam Dæmones ad te accedere non audebunt, sed & tibi apparere pertimescent; nec tormenta quæ vidisti, tibi vllatenus nocere poterunt. Ad hæc verba miles attonitus, flens & eiulans cœpit humiliter pontificibus supplicare, ne à tanta beatitudine ad ærumnas sæculi redire cogeretur, dicens; hinc discedere non valeo, quia valdè timeo, ne per fragi- *Miles supplicat pontificibus, ne exire cogatur.* litatem humanæ conuersationis aliquid committam, quod me impediat huc redire. Non, inquiunt, vt postulas erit; sed sicut ille, qui & nos, & te fecit, disposuit, ita fiet: ipse enim so[...]agnouit quid omnibus expediat.

Quomodo Miles egressus est purgatorium; Hierosolymam adijt, & reliquum vitæ tempus insumpsit.

CAP. X.

MIles igitur Oënus accepta benedictione volens egreditur, & tristis admodum eadem qua venerat

Miles egreditur paradisū.

rat, reuertitur via, à præsulibus ad portam Paradisi reducitur, & ipso egresso, porta post ipsum clauditur. Egressus itaque de Paradiso, mœrens & lugens eò quod alterata fœlicitate, ad huius sæculi miseriam reuerti coactus fuerit, via qua venerat, reuersus, ad aulam præfatam, in qua Dæmones eum primitus inuaserunt, peruenit. Dæmones autem in suo reditu vidit, sed ad eius aspectum, quasi timentes per aëra diffugerunt; & tormenta per quæ transijt, eum lædere nequiuerunt. Cumque intrepidus aulam prædictam intrasset: ecce quindecim viri; qui ibidem ei primò apparentes illum instruxerunt, confestim occurrunt ei, Deum glorificantes, qui tantam illi constantiam in tormentis contulerat. Eiusque victoriæ congratulantes dixerunt: Eia frater noster, scimus quoniam per tormenta, quæ viriliter sustinuisti, vicisti, & ab omnibus peccatis tuis purgatus es: ecce iam in patria tua, lucis aurora clarescit; ascende igitur quantocyus, nam si Prior Ecclesię, post Missarum solemnia, cum processione veniens ad portam, te redeuntem non inuenerit, de tuo reditu desperans, obserata porta ad Ecclesiam redibit. Miles igitur accepta benedictione protinus ascendit: & eadem hora, qua portam Prior aperuit, Miles de intro veniens apparuit; quem cum gaudio, & Christi laudibus Prior suscipiens, in Ecclesiā perduxit; ibique eum diebus quindecim orationibus insistere fecit. Deindè signaculo Dominicæ crucis in humero, suscepto, & in terram Sanctam deuotus proficiscens, sepulchrum Domini Ierosolymis, cum locis alijs veneralibus, in sancta contemplatione petiuit. Inde, expleto laudabiliter peregrinationis voto, reuersus, Regem Anglorum Stephanum Dominum suum, cui priùs familiaris extiterat, consulturus adijt, vt eius tanquam industrij & prudentis viri consilio, in sanctæ Religionis ordine, reliquum vitæ suæ expleret, ac Regi Regum de cætero militaret. Contigit autem eo tempore, quòd Geruasius Ludensis cænobij Abbas, Rege Stephano donante, locū ad Abbatiam construendam in Hiberniā obtineret; qui Monachum suum nomine Gilbertum * cum quibusdam alijs ad eundem Regem direxit, vt ab eo locum susciperet: & monasterium ibidem fundaret. At Gilbertus

Ad aulā peruenit.

Dæmones ad eius aspectum fugiunt.

Suprà memorati Nuntij ex parte Dei ad eum accedunt.

Purgatoriū egreditur Miles.

Peregrinaturus in terram sanctam pergit.

Ad Regem Angliæ accedit.

Hic Gilbertus fuit Abbas de Basingwerk.

ad Regem veniens, & ab eo gratulanter susceptus, conquestus est nimis, quod illius patriæ linguā ignoraret. Quod audiēs Rex, ait, optimum tibi, Deo auxiliante, interpretem inueniam: & vocato milite Oëno, iussit Rex, vt cum Gilberto iret, & cum eo in Hibernia remaneret. Quam iussionem Miles libentissimē suscipiens ait ad Regem: gratāter Monacho seruire debeo; Sed & vos, ô Rex, cum gratiarum actione Monachos .... in Regno vestro suscipere debetis: quoniam, vt verum fatear, in Sanctorum requie nō vidi homines tanta gloria præditos, quanta huius religionis viros. Transeuntes autem in Hiberniam, Monasterium construere cœperunt, manentes simul ibidem duobus annis cum dimidio: Gilbertus Monasterij illius erat cellarius; Miles autem forinsecus erat in omnibus Procurator, & minister deuotus, interpresq; fidelissimus. Monachalem igitur habitum suscipiens vixit sanctè ac religiosè, sicut idem Gilbertus testabatur. Quandocumque verò Gilbertus, solus alicubi cùm Milite fuit; de statu purgatorij, & pœnis mirabilibus, quas miles viderat, & experimento didicerat, curiosè ab eo quæsiuit. At Miles qui nunquam audire potuit de purgatorio loqui, quin prorumperet in fletum amarissimum, cœpit sub sigillo secreti, amico ad ædificationē, ea quę audierat & viderat, & experimentis didicerat, enarrare: affirmās sese corporeis oculis omnia conspexisse. Huius autē Monachi industria, & diligentia, huius militis experientia redacta est in scripturam, simul cum relatione Episcoporum regionis, & aliorum Religiosorum, qui causæ iustitiæ, testimonium perhibuerunt veritati.

Rex eū vt interpretē mittit in Hiberniā cū monachis Anglis.

Miles Monachalem habitum suscipit.

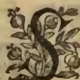
C.

Miles flet quoties de purgatorio mētionē audit.

Authenticè hæc historia scripta est primò tradita.

Huius historiæ Examinatio, & multiplex probatio.

CAP. XI.

Vperiorem narrationē (verba sunt Henrici Saltereiēsis) cum sæpedictus Gilbertus coram multis, me quoque audiente, sicut sæpius ab ipso milite audierat, retulisset: adfuit inter alios vnus, qui hæc ita contigisse, se dubi-

Quidam dubitat de veritate huius historiæ.

Br

Prima probatio. tare dixerat. Cui Gilbertus: sunt quidam qui dicunt, quòd aulam ingressus, in extasim fuerat raptus, & hæc omnia in spiritu viderat; quod nequaquam sibi contigisse *Gilbertus socius Militis dubiũ soluit.* Miles certissimè affirmat, sed corporeis oculis se omnia vidisse, & corporaliter pertulisse constantissimè testatur. Sed & ego præfui in monasterio, & oculis meis harum rerum non valde dissimile, multique mecum conspexêre. Erat enim in monasterio, monachus quidam valdè religiosus, cuius sanctitati Dæmones inuidebant; *Solutionẽ exemplo illustrat & confirmat.* dormientẽ verò nocte quadã de dormitorio corporaliter tulerũt, qui tribus diebus, & tribus noctibus, ab ipsis detentus est, fratribus interim nescientibus quid de eo factum fuisset. Post tertium verò diem, in lectulo suo à fratribus inuentus est, pœnè vsque ad mortem flagellatus, horribiliterque à Dæmonibus verberatus. Mihi quoque confessus est, se horrenda vidisse tormenta. Vixit autem posteà quindecim annos, sed vulnera eius nullo poterant curari medicamine: semper enim aperta, & quasi recentia videbantur, quorum quædam ad mensuram longitudinis vnius digiti, profunda fuerunt. Hic monachus cum aliquando vidisset iuniorem aliquem, immoderatius ridentem, vel iocantem, vel aliquo modo inordinatè se habentem, aiebat: ô si scires, quanta huic dissolutioni maneat pœna, forsitã gestus tuos incõpositos, & mores emendares in melius. Huius Monachi vulnera vidi, & manibus meis attrectaui, ipsumque post obitũ ego

63\. ipse sepeliui. Huius itaque viri tam sancti, *Saltereiensis qui vidit Gilbertum inquirit de Purgatorio.* tam religiosi, mihique tam familiaris relatio, siquid superioris relationis mihi dubietatis inerat, penitus abstulit. Hucusque Gilbertus.

Ego verò (inquit Saltereiensis) postquã hæc omnia audierã, duo de Hibernia Ab- *Secunda probatio petitur ex relatione Abbatis Hiberni.* bates, vt adhuc certior fierẽ, super his cõueni; quorum vnus, quòd omnia essent vera affirmauit; sed & hoc testatus est, quod multi qui intrauerunt non sunt reuersi.

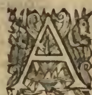
64\. Nuper etiam Episcopum quendam affa- *Tertia probatio petitur ex relatione Episcopi, in cuius diœcesi situm est purgatorium.* tus sum, nepotem Sancti Patricij tertij, socij videlicet, S. Malachiæ, Florentianum nomine, in cuius Episcopatu (sicut ipse dixit) est idem purgatorium, de quo cùm curiosius inquirerem. Respondit Episcopus: certè, frater, verum est; locus autem ille in Episcopatu meo est, & multi pereunt in eodem purgatorio, & si fortè redeant, ob immanitatem tormentorũ, quæ passi sunt, languore, siue pallore diuturno tabescunt: sed si posteà sobriè & iustè vixerint, certi sunt alias pro peccatis suis pœnas se non perpessuros.

Hancce Oëni Militis historiam, quã parte est Henrici Saltereiensis, ex vetusto Bi- D. 65. bliothecæ Sancti Victoris Parisiensis (in qua tribus diuersis in locis olim exarata fuit, & etiamnum in duobus habetur) manuscripto desumpsimus: qua verò parte est Matthæi Parisiensis, ex eius operibus excusis descripsimus. Quam, siquis (vt opinamur) magis temerè, quam solidè & piè credere nolit, aut impugnare velit; cõsulat sanctissimos Patres [a] D. Gregorium, venerabilem [b] Bedam ac [c] Dionysium Carthusianum, & attentè legat varias reuelationes, visiones, & narrationes huic non absimiles, ab eis relatas, quibus tanquam probabilibus ipsi fidem adhibere non verentur, & negare non præsumunt.

a Lib. 4. Dialog. b Lib. 5. hist. c. 19. c De indic. particu. anim: vbi varias obiectiones in contrarium soluit.

De tempore, & materia purgationis, & subiecto purgabili in hoc Purgatorio.

CAP. XIII.

AD complementum huius de Purgatorio tractatus, superest iam de tẽpore & materia Purgationis carptim agere, vt satisfiat subtili obie- A. 66. ctiunculæ circa adæquatam materiam expiationis, siue subiectum expiabile in isto Purgatorio.

Notandum igitur singulare esse in hoc Purgatorio, quòd viuos adhuc & superstites; non autem defunctos propriè attingit; in quo latum est discrimen inter hoc *Quod subiectũ purgabile in purgatorio posthumo, & quod in vitalitio.* Purgatorium priuilegiatum, ac vitalitium, vt sic loquar, & alterum illud vniuersale, & posthumum, sic nuncupatum distinctionis causa; vt secernatur anterius quod suscipitur in hac vita, à posteriori quod non subitur nisi post obitum, & prius illud vocari potest viatorium, seu præcursorium: istud verò posterius periodale, post-vitale, siue,

siue, vt significantius loquamur, posthumum: plenius ita distinguimus, quam si vnum vocemus extraordinarium, nempe hoc quod viuentes concernit; & alterũ ordinarium, quod ad mortuos spectat. Nam etiam post mortem datur ordinarium, & extraordinarium, prout ex aliis * supra produximus, nam quando in loco proprio & definito prope limbum, & marginem barathri damnatorum, iuxta vmbilicum terræ exercetur purgatio animarum, quæ corporibus solutæ sunt, fieri hoc proximè dicitur in Purgatorio ordinario; quando autem extra illos limites, in balneis, cauernis, vel angulis, alijsque recessibus, in quibus animæ, quæ expiantur, audiri possunt, vel adiri à mortalibus, iam dicitur illa expiatio fieri in loco extraordinario.

Duplex purgatorium posthumum.

67. Si verò istos terminos ordinarij & extraordinarij non ad locum referamus, sed ad tempus; vt purgatio illa quæ fit post mortem, dicatur tempore ordinato fieri, iuxta ordinarium cursum, & mensuram temporis, cuius omnes, qui moriuntur in gratia, & habent aliquid luendum post hanc vitam, possunt & debent esse participes: altera verò illa Purgatio, quæ extraordinariè tanquam ex priuilegio conceditur, in hac vita his, qui se obligant ad subeundam pœnitentialem illam cauernam, quæ ex prærogatiua, & precibus Sancti Patricij designata, & certis terminis definita est; quin illo sensu, hæc expiatio dicatur extraordinaria quoad tempus, nihil videtur absurdi habere.

Purgatorium S. Patricij extraordinarium dicitur quoad tempus.

Et huius quidem Purgatorij, quoad tempus, vt dictum est, extraordinarij;
68. materia Purgandi adæquata potest esse reatus omnis pœnæ, & omnes omnino siue næui, siue nexus, qui per virtutem pœnitentiæ, & per actum contritionis deleri possunt, aut dissolui in via. Neq; enim qui sic extraordinariè purgantur, comprehensores sunt, aut in gratia vel charitate confirmati: sed viatores in stadio viæ, ac vitæ mortalis constituti; in statu etiam merendi ac demerendi absolutè positi. Tametsi intercessione Sancti illius Titularis quem diximus, eiusque singulari Patrocinio freti, piam spem concipere possint, si suas expleant partes, & pœnitudinem peccatorum, qua decet ac licet sedulitate exerceant, maioribus gratiæ auxilijs sese fulciendos & corroborandos, ne vel in vita ruant in læthale peccatum, vel post vitam in damnationem; aut saltem si labi contingat ex humana fragilitate, non migraturos ex hac vita impœnitentes.

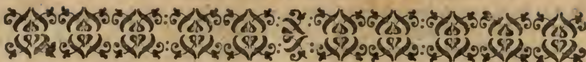
Materia Purgationis.

Multum verò illustrare potest hanc de Purgatorio Sancti Patricij sententiam, 69.
opinio illa quorundam Doctorum de cæmiterio S. Andreæ per D. Gregorium consecrato, & priuilegiato: itemque de anima Traiani, eiusdem precibus liberata; quam D. Thomas videtur sequi, tametsi ab alijs vtraque sit impugnata, de qua nihil attinet impræsentiarum differere. Contenti erimus nostram & maiorum assertionem piè modestéque tueri, relinquentes interim alijs suum sensum & iudicium. Nam si nimium ardenter velimus altercari, rationes ac coniecturas probabiles pro demonstrationibus (quas res subiecta patitur) obtrudamus, aut certè demonstrationes *quia*, pro demonstrationibus *propter quid*, vrgeamus, & ingeramus, ab alijs qui moderatioris ingenij sunt, tanquam immodesti, nimiumque nobis præfidentes, redargui periclitabimur.

Illustratur doctrina de Purgatorio, auctoritatibus.

Vide historiam Vice-Comitis Hispani de hoc Purgatorio apud Philippum O Sullevanum in compendio historiæ Ecclesiasticæ Hiberniæ.

Tractatus, de Purgatorio Sancti Patricij, Finis.

REVERENDISSIMI DOMINI D. DAVIDIS ROTHI, OSSORIENSIS EPISCOPI,

& totius Hiberniæ Vice-Primatis, Præloquium de conuersione Hibernorum; cùm eiusdem doctissimis, & accuratissimis Elucidationibus in aliquot Iocelini capita.

PRAELOQVIVM.

1. DOMINE Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra, qui gloria & honore coronasti Sanctum tuum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. *Hæc namque sunt opera manuum tuarum, quæ admiramur & suspicimus in conuersione Vnius integræ gentis, per indefessum laborem & studium famuli tui: namque assumpsisti, & præfecisti tam sancto & salutari negotio, in quo cum antea plures desudâssent, & industriam suam zelumque collocassent, dum tamen illum, quem præ cæteris ad hoc elegisti, mirificare dignatus es signis & prodigijs, Vt inchoata ab alijs rudimenta ipse perpoliret, & quæ posuerunt fundamenta, superstruendo consummaret. Tua sunt, Christe, hæc opera tua miracula, qui Verè mirabilis es in Sanctis tuis: quos ita dignaris glorificare, Vt eos de hoste humani generis mirabiliter facias triumphare.*

2. *Arduum & difficile erat nationem Hibernicam tenebris densissimis inuolutam illustrare; Magicis præstigiis fascinatam excantare; lapideis cordibus induratam emollire; innumeris erroribus implicitam extricare; erudire, conuertere ad meliorem mentem, & ad medicum salutis attrahere. tentauerunt iam aliqui, sed exiguo fructu; Si Palladius sulcauit hunc agrum, citò dissiluit aratrum ipsius; nam perpusillo tempore moratus in gente non morata, sed dura & immorigera, Viam ingressus est Vniuersæ carnis, paucis tantummodo ad fidem subactis. Quod si ante illum præcoluerunt aliqui ex ipso Apostolorum cuneo, Vt de Petro quidam autumant, de Iacobo maiore alij affirmant; reliquerunt illi quidem arua, vel spinis horrentia, Vel petricosa & arida, Vsque ad præfinitum tempus à Patre luminum, in quo per seruum suum Sanctum Patricium statuit totam terram sentibus expurgare & ruderare siticuloso sabulo infidelitatis; quod fœliciter quando Voluit, per quem Voluit, & quomodo Voluit ipse perfecit.* Quis enim cognouit sensum Domini? Aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi, vt retribueretur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia; ipsi gloria in sæcula.

Quidam volunt, aut S. Petrum, aut S Iacobũ, Euangelium in Hibernia primum prædicasse.

Rom. 11. v. 34.

Magnalia sapientiæ suæ decorauit, qui est ante sæculum, & vsque in sæculum, neque adiectum est, neque minuitur, & non eget alicuius consilio; Quàm desiderabilia omnia opera eius, & tanquam scintilla, quæ est considerare! Omnia hæc viuunt, & manent in sæculum, & in omni necessitate omnia obaudiunt ei, omnia duplicia vnum contra vnum, & non fecit quidquam deesse. Vniuscuiusque confirmauit bona. Et quis satiabitur videns gloriam eius: *inquit Ecclesiasticus.*

Eccl. 42 v. 2. 22. 23. 24. 25.

Verè magnalia sapientiæ suæ decorauit omnipotens sublimando humilem, & magnificando paruulum in oculis suis, vt coruscaret signis & prodigiis, ac scintillaret lumine fidei, in spissa caligine, & cæcitate, in qua mancipia dæmonis addicta erroribus, à Principe errorum, & tenebrarum detinebantur captiua ad ipsius voluntatem: sed misericors Deus, cuius omnia iudicia in numero pondere & mensura sunt, sic ordinat simplicia, vt omnia etiam duplicia peruadat, & vnum vni admensus, omniaque implens, & adimplens ex omnibus beneplacitum suum, nihil deesse, nihil redũdare faciat. Sic cõtra Magos & maleficos Pharaonis armauit & ornauit Moysen: sic contra Simonem Magum, Simonem Petrum Antagonistam dedit: sic contra incantatores & præstigatores in Hibernia, opposuit beneficum & salutiferum prædicatorem, qui virtute magna & potestate posset omnes munitiones contrarias euertere, & omnem altitudinem humiliare extollentem se aduersus Orthodoxam veritatem. 3. Exod. 7. Actor. 8.

Et quia contra portentosos tenebriones portentis & prodigiis decertandum, armisque Dei potentibus contra spiritualia nequitiæ decernendum esse, Sapientiæ Christi visum est, qui ipse vincentem in ligno, è ligno quoque vincendum fuisse, statuerat: ideo quem vita functum duxit beatificandum in gloria, eundem dum fide viueret illustrauit; Ita nimirum illustrauit ipsum, dum in vita hac fungeretur legatione pro Domino suo, alios ad fidem attrahendo, & reconciliando ima summis, vt non deessent signa præcipui amoris, locupletauit illum summis fauoribus, vt etiam in imo adhuc positum, & humi repentem domesticum suum, sed vi æternæ ordinationis descriptum ciuem cœli sursum, quamuis hospitem, & aduenam in terra deorsum, in laboribus eum honestaret, & signis compleret labores illius: vnde iam nemo miretur, indignetur nemo si Mardochæum suum Assuerus Rex vestibus regiis indui iubeat, & imponi super equum, qui de sella Regis sit, & accipere regium diadema super caput suum, & primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum eius, & per plateam ciuitatis incedens clamet, & dicat, Sic honorabitur, quemcunque voluerit rex honorare. *Hinc verò est quòd Christus Dominus suis, qui in eum credituri erant seruis, multa & præclara charismata à se prærogandа promiserit, quod de illis potissime verum esse debet, quorum ministerium in fide propaganda dignaretur adhibere, nempè qualia, ipse dum inter homines homo degeret, diuina miracula patrauerat, talia quoque vel etiam maiora illos patraturos, dæmoniacos liberando, cæcos, claudos, debiles sanando, mortuos resuscitando, & alia huius generis faciendo: neque enim minus admirabile est quod fecit* Petrus *Apostolus Christi dum voce sua, sed virtute Domini defunctam fœminam suscitaret, dicens* Tabitha surge, *quam quod ipse Christus appropinquans portæ ciuitatis Naim, & filius vnicus matris suæ ad sepulturam efferebatur, potestate vocis suæ, non aliena virtute sistens funereos portitores, & feralem loculum manu viuifica attingens, hanc vitæ sententiam protulisset,* Adolescens tibi dico surge. *Et quid minus fecit vmbra* Petri *personando languores omnes, quam fimbria Christi dum sisteret profluuium hæmorrhoissæ. Eadem vtrobique virtus operata est, sed vni erat insita à natura, & plenitudine propria: alteri ex munere, & dono superno mutuata: vni ab intima origine profluens: alteri gratis data, & ab extrinseca scaturigine,* Descendens desursum à Patre luminum, apud quem non est transmutatio vel vicissitudinis obumbratio. 4. Esther ci 6. v. 8. 9. Actor 9. Luc. 7. v. 12. Actor. 5. Marc. 5. Iacob. 1. v. 27.

Quando igitur in rebus gestis Sanctorum mira & supra vires naturæ admiranda nobis occurrunt, non illa debemus statim adunco naso irridere, aut subsannare adducto supercilio, sed magis in speciosa iride laudare factorem eius; & omnipotentiam 5. Sacrilegium affingere

Falsa miracula Sanctis. *conditoris omnium humilibus obsequiis venerari. Esset quidem illud grauissimum sacrilegium & diuini nominis intoleranda blasphemia sanctis affingere quæ non fecerunt, quasi Deus indigeret mendacio nostro; cum piaculum sit valde enorme, inuenire falsum testem Dei, qui est fons veritatis & lucis, qui & ipse est* via, veritas, & vita. *Sed interim tamen si stupenda quædam reperiantur in sacris scriptoribus, in Ecclesiasticis Ritualibus, aut in approbatis & classicis auctoribus, quibus & fidem ipsorum integritas, & auctoritatem sanctitas, & venerationem conciliauit antiquitas, ac recepta maiorum deuotio neruos & robur ad pietatem addidit, non sunt à Criticis nostris nimium emunctæ naris hominibus regidè damnanda, quasi illa fieri non potuerint virtute diuinitus communicata Sanctis à Sancto Sāctorum, cui fideliter illi deseruierunt, & fidem quam docuit disseminârunt. A quo etiam vno & zelum prædicandi, & insuper eandem confirmandi sequentibus signis facultatem desuper acceperunt: etenim* diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus; & diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus; & diuisiones operationum, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus.

Critici miracula multa temerere jiciunt.

Et quia in illa tempora incidimus, in quibus abundat Criticorum turba, qui sua importunitate satagunt facessere negotium temperatis ingeniis, & sobriis mentibus eorum qui per se parati sunt absque anxietate aut subtili indagine amplecti deuotionem à maioribus per manus transmissam: ne illi nimium emungendo eliciant sanguinem, aut nauseam ingenerent his ingenuis sectatoribus auitæ pietatis, quando stylo ferreo vellent in vngue adamantino, aut delendo eradere, aut carpendo erodere quæcunque ipsorum palato minus congruerent: aut certe conuiciis proscindere auderent piè credentes, quidquid ipsi sit superque increduli Deo cursim non caperent; Idcirco visum est pretium huius opellæ meæ, vt percurrendo vitam sanctissimi præceptoris & Apostoli nostri, elucidarem siquid obscurum; siquid asperum emollirem; siquid inuium aut insuetum, obuijs & assuetis illustrarem; quo fieret, vt æquo Lectori appareat omnia hic tradita posse pia credulitate citra periculum recipi, quando illa quæ horridiuscula, & maximè hiulca visa sunt, benignam admittunt interpretationem.

Horrid.

Prima Elucidatio in Cap. 27.

PRimum igitur quod de altaris transuectione vltra fretum Britannicum dicitur, magnam videtur habere admirationem: Et quo minor apparet miraculi necessitas, eo maior est mirandi procliuitas, vt prodigia quodammodo prodigantur, quando sine graui causa, & veluti ad ostentationem eduntur, sed videamus quid de altaris enatatione, & leprosi in graui ac duro marmore transfretatione referat ipse Iocelinus, qui cæterorum, quos videre mihi contigit, omnium optimè & accuratissimè conscripsit, res à Sancto Patricio gestas, in hunc modum recitat illam historiam.

Cap. 27. *Beatus Patricius iter accelerans versus Hiberniam, cum in portu sito in finibus Britanniæ cum suis transfretaturus conscenderet, quidam leprosus littori adstans se Sancto obtulit obsecrans in nomine Domini Iesu quatenus ipsum in naui secum assumptum in Hiberniam transueheret. Vir Dei pietatis visceribus affluens annuit precibus pauperis miserandi: sed nautæ contradicebant, & cæteri qui erant in naui, asserentes quod nauis satis onusta esset & ipse foret omnibus oneri, & horrori. Sanctus de Dominicæ potentia clementiæ confidens, altare lapideum sacratum à Domino Papa sibi donatum, super quod diuina mysteria celebrare consueuerat, in pelagus proiecit, ac super illud*

lud leprosum sedere fecit. Sed horret animus, hæret stylus exprimere quod recidit diuinitus. Tabula illa lapidea taliter sarcinata ferebatur super aquas regente illam lapide angulari, ac supra naturam natans, nauique collaterans cum ea concertabat pari cursu, sicque eodem momento in eodem loco applicabatur litori. Applicatis itaque omnibus prosperè, inuentoque altari cum onere suo, sonat gratiarum actio, & vox laudis in ore sancti Præsulis, exprobratque discipulis & sociis incredulitatem, & duritiam emollire moliens corda lapidea in carnea, ad exercenda opera charitatis.

Ad cuius tam ingentis miraculi commemorationem videns stupere ipsum scriptorem, animum exhorrescere, & hebescere calamum: veruntamen aliud huic consimile prodigium siue de hoc ipso, siue de altero aliquo altari refert in hæc verba idem Iocelinus, Cap. 55.

Sedit cordi Sancti Patricij Connactiam regionem visitare, & præcipue propter oraculum sibi quondam in somnus factum quo inuitaretur, ab infantibus vteris matrum illius regionis inclusis, patriotis illis regnum Dei optabat euangelizare; proposuit postea circuire totam insulam & perambulare, vt ad Christum conuerteret eam. Sanctus ad iter procinctus Conallum charissimum suum benedictione muniuit, & in sui memoriam in ciuitate præscripta, quasi quoddam pignus sanctitatis suæ altare suum lapideum ad salutem languentibus conferendam signorum effectiuum reliquit. Cumque iter arriperet, altare illud sequens illum egrediebatur, nec alicuius hominis oculis perceptibile fuit à quo portabatur, sed (vt reor) eius potentia atque virtute lapis ille post Patricium portabatur in via, cuius nutu de Iudæa in Chaldæam, transuectus, est Abacuc Propheta; vt enim ille angularis, scilicet Christus, cunctis ostenderet Patricij sanctitatem absque humana manu ferri fecit illum sanctum lapidem. Respiciens Antistes sanctus altare modo tam miraculoso post se gestari, exultabat in Domino, reuersusque collocauit illud in loco idoneo. Ab illo ergo die vsque in præsens fixum perstitit, sed miraculis coruscare non destitit, ac si virtus Patricij mansisset in eo, aut manasset ex eo. 9. Dombnach padraig. i. ciuitas Patricij c. 54 Ioc.

Vtraque sanè vectura hæc, perquam miraculosa extitit à natura vtique insitum est 10. corpori ponderoso & graui deorsum ferri, quousque in centro suo conquiescat; eodemque modo leuibus innatum est ad natiuæ sedis superficiem eleuari: nec dispari ratione ingenitum est igni calefacere, & adurere materiam combustibilem de..... approximatam: Et cum ista sit causarum naturalium indoles, quamuis à natura promanet, tamen imperio & voluntati auctoris naturæ subest, & qui discretor est cogitationum cordis, discerniculo suæ omnipotentiæ, discriminare potest à priori posterius, cohibere potentiam ab operatione, suspendere, & separare causam ab effectu, discludere Solem à radio, fontem à riuulo, obiectum visibile à specie visiua; sicut in fornace Babylonis detinuit vi- Daniel. 3. v. 94. ctricem flammam ab innato impetu, vt nihil potestatis habuerit in corporibus puerorum, & capillus capitis eorum non esset adustus, etiam saraballa eorum non fuissent immutata, & odor ignis non transisset per eos, obediuit ignis ad nutum Creatoris; quomodo etiam liquidum aquæ elementum, quod natura sua fluidum est, ad gressus Dominatoris omnium, ne fluitando subsideret, expauebat; dum Spirituum ponderator..... ambulat super pennas ventorū, tametsi deorsum à natura, premente corporea mole, ambularet super mare, & vndarum culmina, non secus ac marmorea tessellati operis pauimēta calcaret; pari ratione ne magnitudo dimensiua penetrationi dimensionum obsisteret, claustrum virginale integrum, obsignatum sepulchri lapidem, & occlusæ domus ianuam idem Dominus, cui semper cum voluerit subest posse, inoffensè permeauit: & quod suæ virtuti proprium erat, non est dedignatus aliquandò alijs benigna sui diffusione communicare sic D. Petro gradiendi super vndosa pelagi fluenta; sic D. Francisco de Paula, S. Raimundo de Pennaforti, alijsque Sanctis suis pro suo concessit beneplacito; sic Elizæo Matt. 14. Prophetæ datum fuit, vt ferrum è fundo ad odorem ligni faceret instar suberis ad superficiem natare; quasi immemor natura sui potentiæ conditoris substernere sciret potentiam suam obedientialem; ita olim radij solares sine alio fulcimine in aëre librarunt perplutam chlamydem Brigidæ virginis, nec imposito ponderi succumbendo 4. Reg. 6. cedebant, vt cederent factoris voluntati. Ita voluit ille sanctitatem famulæ suæ illustrare, quemadmodum & alibi Goarem Presbiterū sanctissimum, & Florentium Episcopum Argentinesem simili miraculo condecorauit: quid verò magis stupendum, quàm Vide Surium in quod de petra, quæ tangente Moyse, aquam contradictionis emisit sitienti populo sa-

vita cor. & Simonē maiol. Coll. 7. tiando eundem per deserti mansiones, & diuerticula consequente, & liquorum quorumlibet appetitum sedante à fide digno assertore D. Thoma Aquinate perhibentur in comment. 1. Corint. c. 10. lect. 1.

11. *Ita sentit paraphr. Chald. c. 21. quem alij sequūtur, vt refert. Cor. àlapide.* Nec ista quantumuis prodigiosa nobis prodige, aut frustra ab eo fieri putanda, qui omnia ponderans in statera iudicij sui, scit omnibus se attemperare, & pro tempore, loco, & personis, etiam pullis coruorum se inuocantibus adest. Et sicut in operibus naturæ non respuit consortium causarum naturalium, sed eas regit, mouet & accommodat ad fines suos, virtutemque, quam indidit, conseruat, & administrat: ita etiam in mirabilibus supra naturam edendis cum ordinem & cursu secundarum causarum despoticè supergreditur ministerio, creaturarum subinde vtitur, ac præsertim Angelorum. (Quippè cum sint omnes administratorij Spiritus) & per intelligentias creatas exequitur quædā, quæ intellectu increato suo iuxta conditiones & circunstantias diuinæ suæ prouidentiæ præordinatas decreuerat exequenda, vt cum pluribus ea modis efficere potuerit vnum præ cæteris prælegerit.

12. Atque ita cum nobis compertum sit, vel se solo, & immediatè, vel mediante Angelo, potuisse illum altare istud S. Patricij cum onere suo transuehere per immensum Oceani sinum, tamen incompertum est, an isto, vel illo modo id sibi faciendum duxerit, tametsi probabilius videatur, & suaui dispositioni Dei magis consentaneum, sacratam aram leprosi Vehiculum Angelo subuehente ad litus appulisse. Quippe hi tutelares Spiritus cum deputentur diuino nutu, alij nationibus & populis; alij regionibus est regnis, vt præsideant & assistant ijsdem; alij etiam ad particularium personarum custodiam, eodem Domino ordinante, assignentur, etiam locis & rebus Deo sacratis libenter adsūt, præsertim verò sacris altaribus ad obsequium & cultum Dei, atque ad vsum tremendi illius sacrificij, in cuius conspectu angelica celsitudo se inclinat, destinatis & sanctificatis assistentiam & obseruantiam exhibent mirabilem.

13. *Vide etiā Lypoman tom. 5 ad c. 196. Sophron. & Maiol. Coll. 18.* Id quod ita esse colligimus ex illa Sophronij historia, quæ refertur in eius prato spirituali: Cum enim Abbas Barnabas iuxta Iordanem eximiæ sanctitatis vitam degeret, etiam altare erexerat, & facultate sibi tradita consecrârat in spelunca sua; ipso postmodum inde migrante, Anachoreta quidam subingressus vidit Angelum Dei stantem super illud: cui percunctanti quid illic ageret, ita respondit Angelus. Ex quo ista consecrata sunt à Deo ipso mihi credita sunt. Vt hinc appareat loco, & lapidi sacro diuina ordinatione adscriptum fuisse custodem & tutorem.

14. Cuiusmodi custodiam & tutelam fuisse diuinitus adhibitam altari, de quo loquimur, eò proniores sumus, vt existimemus, dum consideramus à quo consecratum: nempe à Cælestino sanctissimo Pontifice Christi in terris vicario: cui traditum? nempe Sancto Patricio viro, sanctitate, iustitia, signis, etiam & operibus mirifico, in quem vsum traditum & consecratum; nempe, vt esset myrothecium cœlestium odoramentorum, pro immolando iugi sacrificio, pro sanitatum operatione, pro manifestatione diuinæ virtutis, ad gentem asperam & præfractam Christi iugo subijciendam. Atque hæc suffecerint modo, ad ostensionem & explanationem miraculosæ illius transuectionis, ne ludibrio sit aut subsannationi Criticis nostris historia fideliter scripta, & piè à simplicibus credita.

Secunda Elucidatio in Cap. 2.

15. *Vidā vir Gormas nomine ex matris vtero cæcitatis carcere dānatus, audiuit in somnis vocem præcipientem sibi, vt pueri Patricij recenter baptizati apprehensa dextera, signū crucis humo imprimeret: adijcientem, quod ad illius tactū noui fontis scaturitio erumperet, cuius latice si oculorum orbes irrigasset, consequenter visum reciperet. Diuino itaque edoctus oraculo, ad paruulū cæcus accessit, illius dextera signaculū crucis humo impressit, & cōtinuo in eodem loco fons nouus erūpens emanauit. Ex eiusdem itaq; aquæ salutari liquore funeratæ frontis orbes irrigati, infusum sensere diem, ac quasi Siloë iteratam virtutem. Et vt multiplicius cōfiterētur Domino misericordiæ eius & mirabilia eius filijs hominū, dum exterius extersa caligat*

cæcus

cæcus illuminatur, interiores obtutus reuelati dono scientiæ illustrantur: & qui nunquam cognouit literaturam expertus potentias Domini legebat & intelligebat scripturam; sicut ergo exteriori beneficio effectus fuerat videns de cæco, sic interiori gratia literatus de laico.

16. Sacrilegium esset graui supplicio expiandum, si quis sciens & prudens insereret diuinis tractationibus vana hominum figmenta & fabulas: Nam testimonium dicunt aduersus Deum qui fingunt falsa mysteria, vel affingunt adulterina miracula, etiam veritati confirmandæ. Et cum mirabiliarijs istis Hæreticis, quos merito redarguit D. Augustinus, relinquamus vana figmenta & fabulas visionum, tametsi non sint omnia amplectenda vt sacra, quæ de viris etiam sacratis vulgò circumferuntur; tamen non debemus omnia aspernari, quæ superant communem captum ceu friuola & inania, quandoquidem miraculorum operatio, propria sit dialectus, & genuinum ipsius Dei idioma, quo arcana sua pandit hominibus, & imprimit eorum mentibus credenda atque tenenda. *Graue crimen falsa miracula sanctis ad scribere.* *Tract. 13. in Ioan.*

17. Non est negandum circumforaneos quosdam cauteriatæ conscientiæ homines, quorum Deus venter est, & gloria in confusionem ipsorum, laruantes pietatem ad quæstum, venditare quandoque vana spectra, & deuotis, simplicium animulis vendere inania simulacra deuotionis vnde turpiter & impiè cōquirāt, quod abdāt infœlicibus absumēda hæredibus, vel ipsi indulgentes abdomini suo per libidinem & luxum abliguriant. Contra quorum improbitatem & nequitiam, multa meritò sancita sunt sacris canonibus & Pontificum decretis, vt per Ecclesiasticam potestatem debitis pœnis coërceantur. *Qui solēt miracula affingere.*

18. Sed quemadmodum in historijs profanis, annales secernimus ab anilibus commentis, nec ideo omnia respuimus, quia quosdam scimus quædam comminisci: Ita in Ecclesiasticis narrationibus, tametsi farinæ interspersi sunt furfures aliquando per quosdam furciferos nugiuendios; non propterea tamen omnia reijcienda erunt, sed delectus habendus, & probandi Spiritus si ex Deo sint; & sana quæ fuerint ac syncera grana, à stramine, palea & erosis cicerculis per ventilabrum recti iudicij separanda erunt; vt cassa putamina in sterquilinium proijciantur; triticum verò in horreum Domini recondatur.

19. In capite præcitato continentur duo miracula; vnum de emanatione fontis è terra sicca, crucis signo consignata; alterum de cæco illuminato per aquam ex eodem fonte adhibitam; quibus & tertium adijcitur eundem cæcum tunc recepisse legendi artem, cuius antea inscius erat. Tribus igitur miraculis nobilitatur ille dies, in quo Sanctus Patricius in Christo fuit regeneratus, fœlici admodum præsagio: aliquando fore vt ille quamplurimos educturus esset è tenebris idololatriæ, & cæcitate infidelitatis ad veram fidē & doctrinam Christi, & ab eo sic illuminati ac renati fonte Baptismatis non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus inscriptam digito Dei legem ipsius legerent, intelligerent & obuijs vlnis amplecterentur, antea repudiatis pristinis erroribus, quibus ad voluntatem principis tenebrarum captiui tenebantur. *Tria miracula patrata in natiuitate S. Patricij.* *Cuius rei præsagiū erant ista miracula.*

20. In signo crucis & virtute crucifixi hoc factum est, & antequam fieret, ominosis indicijs, & signis sanitatum operante diuino Spiritu, præmonstratum fuit; Vt nobis fas esse videatur vsurpare de manu huius Apostolici infantis verba quæ D. Chrysostomus de manu & vmbra ipsius Apostoli vsurpauit.

21. *Videre erat luteam manum Dæmonibus imperantem: videre erat luteam manum morbos sanantem: imo vero non manum tantum luteam videre erat, sed quod multo mirabilius erat, luteorum corporum vmbras, & mortem, & incorporeas potestates, Dæmones inquam, superantes. Nam quemadmodū apparente Sole, tenebræ discutiuntur, feræ latibula sua ingrediuntur, homicidæ latrones, & tumulorum prædones ad vertices montium recurrunt: Sic apparente, vocemque mittente Petro, erroris tenebræ discutiebantur, recedebat Diabolus, fugiebant Dæmones, corporum morbi tollebantur, animarum ægritudines sanabantur, malitia omnis artebatur, in terras virtus reducebatur.* *Chrysost. serm. 2. de pentec.*

22. Quod ille aureus Prædicator dixerat de Principe Apostolorum diuinitus ordinato, liceat suo quodam modo accommodare ad Apostolicum primipilarem præordinatum à Deo viuo & vero, verbi sui præconem, eiusdem Principis auctoramento & sub ijsdem signis militaturum.

23. Sed ex magno discrimine, quod inter vtrumque reperitur, difficultas nascitur, & merito considerandus scrupulus. Nam vltra hoc quod D. Petrus esset in Christo regenitus, & virtute ex alto indutus, erat etiam antesignanus agminis & chori Apostolorum Cory-

An ante baptismũ S. Patricij illa miracula sint facta.

phæus; Patricius verò de grege vnus: nec dum militari sacramento ad istam militiam Christianam videtur obstrictus. Neque enim apparet ex Antiphona tertia vespertina officij S. Patricij aut ex tertio responsorio primi nocturni adhuc initiatum aut renatum fuisse, cum ista miracula contigerunt. Sic enim in Antiphona legitur. *Signo crucis edito fons per Christi numen manat; quo dat concito cęco nato lumen.* Ita etiam in dicto responsorio habetur. *Dum baptizandus cuidam cæco venerabilis puer traderetur, Trino miraculo futurus sanctæ Trinitatis seruus declaratur: Arida namque terra manu pueri signata protulit fontem, quo cæcus lota facie lumen & legendi artem recepit.*

Ex quibus verbis videtur inferri posse nondũ puero regenerato patrata fuisse illa signa. 24.

Sed his non obstantibus, vt antiquitati suam deferamus reuerentiam, ne prudentes apud nosmetipsos & nostris maioribus sapientiores esse videamur, dici fortasse poterit non improbabiliter, ista non aliter tunc accidisse, quam quæ alibi reperimus à sanctissimis & spectatissimæ fidei scriptoribus commemorata Dei magnalia, quæ in hoc sacro signaculo ad honorem Christi edita sunt, ipsis etiamnum inimicis Christi mediantibus.

Signo S. Crucis edito Iulianus Apostata Dæmones fugat.

Etenim quis vnquam sæuior Christi hostis, & fidei Christianæ insectator, quàm Iulianus Apostata: Rei & nomini Christiano renunciauit, eiusdemque professioni bellum denunciauit: Dæmonum cultui & inuocationi se deuouit, ac præstigijs magicarum incantationum se totum dedidit. Dumque his maniacis ac demoniacis imposturis operam daret, exterritus aspectu horribilium lemurum, vbi se crucis signo muniuit, ex consuetudine, quam inter Christianos olim Christianus ipse imbiberat, aufugerunt tenebricolæ isti spiritus, non ferentes memoriam trophæi de ipsis dudum reportati. 25.

Verba referam ipsius D. Gregorij Nazianzeni historiam hanc enarrantis in prima sua aduersus Iulianum oratione. *Quod à pluribus commemoratur nec à fide* (inquit) *alienum est, oratione persequar: Descendebas in quoddam aditum plerisque inaccessum & horrendum (quemadmodum vtinam in infernum quoque priusquam in huiusmodi scelera prorumperet) comitem eum habens, qui multis adytis dignus erat, hoc est hominem in huiusmodi rebus sapientem, vel potius * Sophistam. Nam hoc quoque apud istos diuinationis genus est, vt in caliginoso quodam specu subterraneis dæmonibus ob res futuras congrediantur, siue quia tenebris magis oblectantur (vt qui ipsi tenebræ quoque sint & tenebrarum vitij artifices) siue quia ipsorum hominum, qui in terra sunt, societatem & congressum fugiunt, ex ysque infirmiores redduntur. Vt autem * egregium virum progredientem terrores adoriri cœperunt, ac subinde plures & formidabiliores (sonos quosdam insuetos aiunt, tetrosque odores, atque ignea spectra, & nescio quas nugas & deliramenta) rei nouitate perculsus (harum enim rerum studium serò amplexus fuerat) ad crucem, vetusque remedium confugit, hocque se aduersus terrores consignat, eumque quem persequebatur opitulatorem asciscit, Ac quæ sequuntur magis tremenda; valuit signaculum, cædunt Dæmones, pelluntur timores; Quid deinde? Respirat malum: rursus audaciam concipit, rursus aggreditur, rursus ijdem terrores vrgent; rursus signum adhibetur, ac Dæmones cõquiescũt. Atque consilij inopia laborat discipulus: sacrorum Antistes, ipsius lateri hærens, veritatem sinistrè interpretatur; Abominationi illis fuimus dicens non terrori; vincit quod peius est. His enim verbis discipulum permouet, ac permotum ad exitij voraginem ducit. Nec mirum videri hoc debes. Improbus. n. promptius ac libentius malum sequitur, quam à bono cohibetur.*]| 26.

Impostorem.

* *Ironicè.*

Est & aliud non absimile miraculum de Iudæo se signante, cuius intuitu tesseræ, Dæmonum caterua exhorruit, & se confestim è loco subduxit. Historiam facti latè commemorat. D. Gregorius Magnus l. 3. Dialogorum c. 7. quam, quia memoratu digna est, multisque vsibus seruire potest, totidem verbis hîc referam. 27.

Iudæus signaculo crucis signatus à Dæmonibus non tangitur.

Quadam die Iudæus quidam ex Campaniæ partibus Romam veniens Appiæ carpebat iter, qui ad fundanũ cliuum perueniens, cum iam diem vesperascere cerneret, & quo declinare posset minime reperiret, iuxta Apollinis templum fuit; ibique ad manendum se contulit. Qui ipsum loci illius sacrilegium pertimescens, quamuis fidem crucis minime haberet, signo tamen se crucis munire curauit. Nocte autem media, ipso solitudinis pauore, turbatus peruigil iacebat, & repente conspiciẽs vidit malignorum spirituum turbam, quasi in obsequiũ cuiusdam potestatis præire, eum vero qui cæteris præerat, in eiusdem gremio loci consedisse: qui cœpit singulorum spirituum obsequentium sibi causas actusque discutere, quatenus vnusquisque quantum nequitiæ gessisset, inueniret: Cumque singuli spiritus ad inquisitionem eius exponerent, quid operati contra bonos fuissent

sent vnus in medium prosilijt, qui in Andreæ Episcopi animum per speciem sanctimonialis fœminæ, quæ in Episcopio eius habitabat, quandam tentationem carnis cõmouisset, aperuit. Cum vero hoc malignus, qui præerat, spiritus inhianter audiret, & tanto sibi factum lucrum grande crederet, quanto sanctioris viri animam ad lapsum perditionis inclinaret ille spiritus, qui hæc eadem fatebatur, adiunxit: quia vsque adhuc, quoque die præterito, vespertina hora eius mentẽ traxerit, vt in terga sanctimonialis fœminæ blandiens alapam daret. Tunc malignus spiritus atque humani generis antiquus inimicus exhortatus hunc blande est, vt perficeret quod cœpisset, quatenus ruinæ illius singularem inter cæteros palmam teneret; Quumque Iudæus, qui aduenerat hoc vigilans cerneret, & magnæ formidinis anxietate palpitaret ab eodem spiritu, qui cunctis illic sequentibus præerat, iussum est, vt requirerent, quisnam esset ille, qui iacere in templo eodem præsumpsisset. Quem maligni spiritus pergentes, & subtilius intuentes, crucis mysterio signatum viderunt, mirantes dixerunt, væ, væ, vas vacuum & signatum. Quibus hoc renunciantibus cuncta illa malignorum spirituum turba disparuit. Iudæus vero, qui hæc viderat, illico surrexit atque ad Episcopum sub festinatione peruenit. Quem in Ecclesia sua reperiens, seorsum tulit, qua tentatione vrgeretur, inquisiuit. Cui confiteri Episcopus tentationem suam verecundatus noluit. Cum vero ille diceret quod in illa tali Dei famula praui amoris oculos iniecisset, atque adhuc Episcopus negaret, adiunxit, dicens; quare negas quod inquireris, qui adhuc vsque vespere hesterno perductus es, vt posteriora illius alapa ferires. Ad quæ nimirũ verba, deprehensum se Episcopus intuens, humiliter confessus est quod prius pertinaciter negauit: cuius ruinæ & verecundiæ idem Iudæus consulens qualiter hoc cognouisset, vel quæ in conuentu malignorum spirituum de eo audiuisset indicauit. Quod ille agnoscens, se ad terram protinus in orationem dedit. Moxque de suo habitaculo non solum eandem Dei famulam, sed omnem quoque fœminam, quæ in eius illic obsequio habitabat expulit: in eodem vero templo Apollinis Beati Andreæ Apostoli repente oratoriũ fecit, atque omnis illa tentatione carnis funditus caruit: Iudæum, verò cuius visione, atque increpatione saluatus est, ad æternam salutem traxit. Nam Sacramentis fidei imbutum, atque aqua baptismatis emundatum ad sanctæ Ecclesiæ gremium perduxit. Sicque factum est, vt Hebræus idem dum saluti alienæ consulit, perueniret ad suam, & omnipotens Deus inde alterum ad bonam vitam perduceret, vnde in bona vita alterum custodisset.

28. Huic igitur veritati & virtuti, crucis adstipulante vtroque Gregorio, id est, Latina pariter & Græcanica Ecclesia, quis ibit inficias, etiam sine opere operantis ex ipso veluti opere operato, trophæum sacri signaculi signis & prodigijs cælestibus honorari, etiam cum ab hoste ipso erigitur sine vlla fide in Christum quemadmodum in adductis exemplis apparuit semel ab Apostata fidei Christianæ, iterumque à Iudæo eiusdem fidei aduersario, factum vtraque vero vice in memoriam, & honorem Christi celebratum, & miraculis nobilitatum fuisse constat. *L. 83. 99. q. 79.*

Quare aliquando Dæmones non cedũt signo crucis.

29. *Nec mirum est*, inquit D. Augustinus loquens ad hoc propositum, *quod hæc signa valent, cum à bonis Christianis adhibentur, quando etiam cum vsurpantur ab extraneis, qui omnino suum nomen ad istam militiam non dederunt ad honorem excellentissimi Imperatoris valent. Cum autem non cedunt his signis huiusmodi potestates, Deus ipse prohibet occultis modis, cum id iustum, atque vtile iudicat. Nam nullo modo vlli spiritus audent hoc signũ contemnere. Contremiscunt hæc vbicunque illa perspexerint.*] Itaque ex instituto Dei, tametsi non semper cum æquali effectu infallibili cedunt aduersæ potestates imperio summi Regis, & crucis tanquam sceptro eius, vel inuiti se inclinant.

Primus effectus signi crucis.

Tract. 118 in Ioan.

30. Notant autem Theologi tres mirificos effectus huius venerandi sceptri & admirandi signaculi. Primus est quod rebus, quibus imprimitur, vim quandam sanctificationis infundit. Vndè idem alibi B. Augustinus dicit *Quid est, quod omnes nouerunt signum Christi, nisi crux Christi? quod signum nisi adhibeatur siue frontibus credentium, siue ipsi aquæ, qua regenerantur, siue oleo, quo Chrismate inunguntur, siue sacrificio, quo aluntur, nihil eorum rite perficitur.* Atque ideo D. Basilius inter primas traditiones ab Apostolis receptas ponit signare se signo crucis, & D. Basilio antiquior Tertullianus, *Ad omnem*, inquit, *progressum, atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad lauachra, ad mensas, ad limina, ad cubicula, ad sedilia, quãdocunq; nos cõuersatio exercet frontẽ crucis signaculo terimus.*] *Li. de Spirit. c. 37. L. de coro. mil. Signaculo crucis se munire, est Apostolica traditio.*

31. Secundus effectus est pellendi morbos & alia mala, ac sanitatem conferendi. Ita Victor Vticensis refert ab Eugenio Episcopo cæcum illuminatum solo crucis signo. Sic in *Secundus effectus.*

Lib. 2. de vsan. Vvandal. vita S. Aphraatis, S. Macedonij, & aliorum eodem signo varios morbos curatos scribit Theodoretus, vide eundem l.5.hist.c.21. D. Athanasiũ in vita Antonii. D. Hieronymum in vitis Pauli primi Eremitæ, & Hilarionis. Palladium passim in histor. Lausiaca. Sulpitium in vita B. Martini. Nissenum in vita Greg. Thaumat. vt omittam recentiores de sancto Francisco, Dominico, Bernardo, Benedicto, & aliis.

3. effectus. Tertius effectus est terendi & fugandi Dæmones, idque fit tripliciter. Primò, vel ex instituto Dei, & opere operato, non tamen vsquequaque infallibiliter, aut cum æquali manifestatione virtutis. Secundò, ex deuotione hominis & opere operantis, cum sit tacita quædam oratio & inuocatio meritorum Christi expressa signo crucifixi. Tertiò, ex apprehensione Dæmonis, qui viso charactere crucis confestim recordatur, se victum & spoliatum fuisse illa armatura, atque ita non secus timet crucem, qua fuit debilitata eius potestas, quàm canis fugit virgam, vel baculum, quo paulo ante se percussum meminit. Atque idcirco in odium & execrationem huius signi Sagos & Magos, quum tartareis sacris initiantur sibi pro tribunali sedenti obligat Cacodæmon sacramento damnabili coram testibus, quod crucem Domini conculcabunt. quia signo crucis omnia Magica compescuntur, & veneficia inefficacia fiunt, teste D. Athanasio. *Veniat* (inquit ille) *qui istorum dictorum experimentum capere velit, & in ipsis præstigiis Dæmonum, & imposturis vaticiniorum, & in miraculis Magiæ, vtatur signo crucis ab ipsis deriso, nomenque Christi inuocet, & videbit quomodo eius rei metu Dæmones fugiant, vaticinia conquiescant, Magiæ & veneficia iaceant.*] 32.

Cur signo crucis Dæmones fugantur.

L. de incarn. Domini & salut. eius aduent.

Quæ omnia de virtute crucis eò volui referre: primùm, vt intelligeremus absurditatem sectariorum huius æui, qui characterem crucis ita execrantur, vt nec in Baptismo, nec in alio quocunque ritu citra superstitionem adhiberi illum posse proclament. Deinde vt tergeminum miraculum producti fontis, absterſæ caliginis oculorum, & inditæ peritiæ in mentem idiotæ per ablutionem aquæ, quam elicuit è terra crux signata manu infantis, vt in capite citato commemoratur in præsagium acciperemus refulsuræ postmodum sanctitatis, & mirificæ virtutis, qua noster Sanctus Pater & Patronus triplicatam illam operandi vim, qua solet resplendere crux viuifica, siue permanenter expressa, siue impressa transeunter, exeruit in primo vestibulo originis & ortus sui auferendo inscitiam ex animo, conferendo sanitatem corpori, & eruendo è situlosa humo liquorem salutiferum & aptum vtrique effectui consequendo. Vt si illa oculorum caligo vera, & ingenita cæcitas fuerit, tunc curatio prorsus supra naturam fuit; sin autem ex illo, genere morborum curabilium fuerit, de quo medicorum varia essent placita, quomodo olim de cæco illo, quem perhibent sanatum à Vespasiano Imperatore, de quo refert Tacitus Medicos varie disseruisse, non exesam vim luminis, & redituram si pellantur obstantia: sicut & claudo, quem itidem sanauit, elapsos in prauum artus, si salubris vis adhiberetur potuisse integrari; non est negandum, quin ista tam repentina sanatio per nudam ablutionem & applicationem frigidæ, si non in re, saltem in modo miraculosa fuerit, atque ipsa tam integra tam incunctanter secuta sanitatis restitutio, & visiuæ facultatis redintegratio limites naturæ excesserit. Sin denique ex præstigiis Diaboli inducta fuerit tam densa nebula, quæ suffuderit pupillam oculorum huius cœci à S. Patricio sanati, quemadmodum, referente Tertulliano, credibile est cæcum illum & claudum Vespasiani insidente Diabolo in oculo vnius, & alterius tibia impeditum fuisse ab vsu membrorum, tunc dicendum erit necesse habuisse istum præstigiatorem, vel inuitum cedere sceptro summi Imperatoris, siue ex terrore & apprehensione viuifici characteris cum fluore inde secuto: siue ex instituto Dei, & opere operato, siue ex opere operantis, & deuotione ipsius cæci, & interna eius fide ac fiducia, & meritorum crucifixi inuocatione, quam signo crucis expressit, crucis, inquam, suo ipsius ductu, sed infantili auspicio impressæ. 33.

Præsagiũ.

Vespasianus cæcũ & claudũ sanat. Sueton. in Vespasian. Tacit. lib. 4. histor.

Illuminatio cæci miraculosa saltem in modo. Apologet. cap. 22.

Multa his similia ostenta præbet, quando & vbi vult Deus, in ostensionem & indicium futuræ sanctitatis & eminentiæ seruorum suorum. Ita refertur de Sancto Suiberto Vverdensi Episcopo, quod cum nasceretur è clarissima genitrice & Comitissa Berta totam regalem cameram fulgor nimius repleuit, mansitque irreuerberatis radiis protensus, donec ipse in lucem editus esset (Marcellinus in eius vita) quem multi existimant nostratem fuisse, aut certè à nostratibus saltem educatum. De nostro quoque Columbano 34.

Fulgor replet locũ natiuitatis S. Suiberti.

Abbate

Abbate Ionas teſtatur, & ipſe [a] Abbas, grauidā matrem in ſomnis vidiſſe noctu rutilantem Solem, nimioque fulgore micantem procedere, & mundo ingens lumen præbere, nimitum hic Sanctus in Eccleſia Dei, quaſi ſol ſplenduit. Et Hortulana Sanctæ Claræ mater, partui vicina orans coram crucifixo, audiuit vocem huiuſmodi. Ne paueas mulier, quia lumen paries, quod mundum clarius illuſtrabit, quo edocta miraculo natam infantulam in Baptiſmo [b] Claram vocari iuſſit. Et Sāctus [c] Thomas de Aquino adhuc infans chartam verſans, imo comedens ſignificabat quām foret ſtudioſus adultior. Virorum vtique & fœminarum illuſtrium vita & facinora oſtentis & præſagiis ſæpe ſunt prænunciata. Quod de Chriſtianis & Sanctis non debet videri extraneum, quando etiam in Paganis & reprobis aliquid ſimile reperiatur. [d] Ita Socrates vidit per ſomnum oloris pullum ſibi in gremio plumeſcere, qui continuò exortis alis in altum euolans ſuauiſſimos cantus edidit. Hic ſcilicet erat Plato Socratis Diſcipulus, ſapientia & facundia pollens, quem poſtridie pater illi commendauit. Gemelli etiam [e] Iacob, & Eſau inuicem ſe trudebant & coarctabāt, dum vterque geſtit, & nititur prior exire è matris vtero, vt naſci poſſit primogenitus. Hoc autem certamen, inquit Cornelius C. non vi naturæ, ſed Dei nutu factum eſt ad præſagium, quod illi inter ſe de primogenitura & primatu colluctaturi erant: Vndè Iacob tenuit plantam Eſau, quaſi eum ſupplantare volens. De Sancto etiam [f] Benedicto Monachorū Patriarcha referunt hiſtoriæ, exauditum fuiſſe è ventre matris ſuæ cantare Deo laudes, vt ex Chron. gener. Ordin. & Bonifacio Simoneta citat, & ſequitur frater [g] Antonius Daza Chroniſta Ordinis Frāciſcani in vita B. Ioānæ de la Cruz. Et de Sancto Stephano Dienſi Epiſcopo, vna ſolummodo vice diebus veneris infantem lactare ſolitum ille idem ex [h] Surio commemorat. Quod etiam de Sancto Nicolao Epiſcopo perhibet Breuiarium Romanum cum reliquos dies frequens ſugeret lac nutricis quarta & ſexta feria ſemel duntaxat, idque veſperi ſugere conſueuiſſe. Non quod ratione præditi hi tunc fuiſſent, ſed in oſtenſionem & præludium futuræ ſanctitatis, qua diuinitus mirificandi erant.

35. Idemque eſt iudicium de Sancto Patricio adhuc infantulo, qui ſi nondum Baptizatus, ſed vt reſponſorij verba præ ſe ferunt, Baptizandus ſignauit humum, ducente eius manum ipſo cæco, iam conati ſumus elucidare, quo id pacto fieri potuerit abſque vllo abſurdo vel inconuenienti.

36. Hæc tamen ipſum credibilius videri queat, ſi cum aliis, qui vitam ſancti huius conſcripſere accipiamus iſta miracula contigiſſe poſt regenerationem infantuli, hoc nimirum ſenſu, quod illo nondum renato præceſſerit reuelatio facta cæco, qua cælitus declaratum fuit, quām eximius eſſet in ſanctitate futurus, & ſignis mox ſecuturis eius Baptiſmum, id clarius conſtitutum. quam ſententiam Iocelinus ſuprà, quem iam elucidare conamur, expreſſe tradit, his verbis.

Quidam vir Gormas nomine, ex matris vtero, cæcitatis carcere damnatus, audiuit in ſomnis vocem præcipientem ſibi, vt pueri Patricij recenter Baptizati, apprehenſa dextera, ſignum crucis humo imprimeret, &c.

37. *Sicut ergo exteriori beneficio effectus fuerat videns de cæco, ſic interiori gratia literatus de laico, &c.*] Hoc donum legendi & intelligendi ſcripturam, nullo præcedente magiſterio, aliis antehac temporibus à Deo conceſſum, ſcribunt Eccleſiaſtici tractatores, vt de S. Antonio cum ſcribat D. Athanaſius non ſe literis erudiri paſſum; tamen tanta polluiſſe eruditione & prudentia, vt quidam Dux iuſtam de eo veramque ſententiam tulerit dicens: Verè iſtum eſſe Dei famulum, nec in ruſtico homine potuiſſe tantam aliquandò ineſſe ſapiētiam, niſi diuino amore regeretur. De quo etiam ita ſcribit Sozomenus litteras, inquit, neque nouit, neque magni æſtimauit, ſed bonam mentem, vtpote litteris antiquiorem, & earum inuentricem laudauit plurimum.] Vt verè agnoſcamus ſanctū Antonium θεοδίδακτον fuiſſe, ſicut & noſter hic cæcus ab infante Patricio illuſtratus, & quamplurimi etiamnum hodie Syluicolæ, rudes & ignari in noſtra Hibernia, qui diuino inſtinctu audent profiteri Catholicam fidem, quam cum vix tenuiſſima auditione perceperint, tamen interrogati in iudicio non ſe patiuntur dimoueri à ſemita antiqua, & quum nullo pœnè, aut certè rariſſimo docēte didicerint veritatem, nullo modo abijciendam putant. De qua eorum conſtantia, quam recognoſcunt deſcendere ex interuentio-

a Mater S. Columbæ ni dū ipſū vtero geſtat, videt Solem nocti ſplendeſcere.
b S. Clar.
c S. Tho. Aquinatis Doctrina ſignis prænunciatur.
d Laert. in Platone viſio Socratis.
e Gen. 25. Iacob & Eſau.
f S. Bened. ex ventre matris audiuntur laudes Deo cantare.
g Chron. gen. tom. 1. Centur. 1. c. 1.
h Simon. l. 4 Epiſt. pag. 68.
i to. 5. die 7. Septēb. S. Nicol.
C. 1. vitæ S. Anton.
C. 33. S. Anton. doctus ſine magiſterio.
L. 1. c. 13.
Hiberni in fide catholica docti, & conſtantes, nullo vel raro

simo Doctore eos instruente veritatem.

ne sui Protoapostoli Sancti Patricij pro hac gente apud Deum iugiter supplicantis, alibi latius agendum erit.

Ista sunt lineamenta quædam vberrimæ illius gratiæ, quam copiosissimè effudit Deus in primitiuos fidei Christianæ satores; nec est abbreuiata eius manus, vt si necesse esset seriem temporum & historias diuersorum percurrere sæculorum, non pauca inueniremus huiusce generis. Et D. ipse Augustinus postquam retulisset de Sancto illo, & perfecto viro Ægyptio monacho, sic Antonium indigitat, qui sine vlla scientia litterarum perhibetur Scripturas diuinas, & memoriter audiendo tenuisse, & prudenter cogitando intellexisse; commemorat & de seruo quodam Barbaro Christiano, de quo à grauissimis fideque dignis nuper accepisse se scribit, qui litteras quoque ipsas, nullo docente homine, in plenam notitiam orando, vt sibi reuelarentur accepit, triduanis precibus impetrans, vt etiam codicem oblatum stupentibus qui aderant legendo percurreret.] 38.

In prolog. lib. 1. de doct. christian. Dictũ S. August. de doctrina S. Antonij. Seruus quidam scientiam infusam accipit.

Et de S. Ephreemo sunt qui existimant, quod ipse cum esset lingua Syriacus, & nesciret doctrinam Græcam, ex infusione superna accepisset notitiam Græcanici idiomatis, vndè spiritualis gratiæ radios emittebat, & multos Græcorum, eruditósque redarguit, & totius hæreticæ prauitatis infirmitatem nudauit. Vide Cassiodor. lib. 8. hist. trip. c. 6. Vvalden. de Sacramentalibus. tit. 16. de festiuit. sanct. celeb. c. 142. & Gerard. Vossium Ephremi interpretem, in sua Latina editione operum illius Sancti. tom. 1. 39.

S. Ephrem Græcas literas diuinitus didicit.

De quo & Amphilochius in vita Sancti Basilij cap. 11. vbi habet Sancti Basilij precibus hoc donum à Deo concessum fuisse Sancto Ephreem; habeturque in Menologio Græco M. S. Cardinalis Cromensis, cum alijs Sanctorum vitis, quas collegerat, & iconibus sacris illustrauerat Basilius Imperator in octaua Synodo laudatus: Cuius Menologij verba ita habent. *Atque vt magis etiam mortalibus prodesse posset (Ephreem) Cum Cæsaream venisset à Basilio Magno creatus Presbyter, repente linguam Græcam (cuius erat vt homo media Syria natus prorsus rudis & expers) callere cœpit.* Porrò de Theodoro Abbate summa sanctitate ac scientia prædito non solum in actuali vita, sed etiam notitia scripturarum quam ei non tam studium lectionis, quam sola puritas cõtulerat. vide Cassieum l. 5. inst. c. 33. l. 4. de vit. PP. c. 35. Præterea consule F. Antonium Dazam Chronistam Ordinis Sancti Fran. vita B. Ioannæ de la Cruz, quomodo imbuta dono linguarum, Latine etiam & Arabicè sciens, duos Mauros conuerterit linguæ Arabicæ beneficio. Vide insuper V. Bedam l. 4. histor. c. 24. de quodam religioso, qui non ab hominibus neque per hominem institutus canendi artem diuinitus adiutus edidicit gratis canendi donum accepit.

Theodorus Abbas. B. Iãnna Arabicum callet.

Maria quoque Euangelista Monasterij de Cruce Monialis, & coalumna B. Ioannis dono legendi, scribendi memorandique diuinitus prædita fuit: Legatur Daza supra c. 15. & seqq. & Ignatius Iberus Abbas de Fitero in præliminari approbatione; necnon Franciscus Soza Episcopus Canariensis in sua præfatione ad eandem vitam. 40.

Maria Euangelista. Vincẽtius Ferrerius dono linguarum præditus.

Quidquod in memoria Patrum nostrorum de Vincentio Ferrerio ex instituto Patrum Prædicatorum clarissima sunt testimonia, quam multis dotibus gratuitis & inter cæteras, dono etiam linguarum præditus fuerit, & qui Vincentio hoc paulo anterior ætate fuit D. Franciscus de Paula Ordinis Minimorum primus institutor, cum esset expers litterarum, tamen prudentia & scientia cælesti cum eloquio & facundia singulari, ad stuporem eminuit. 41.

S. Franc. de Paula. Breuiar. Roman. Philippus cominei. fol. 69.

Et ne prætercam nostrum Brandanum virum perfectum, & trium millium fere Monachorum patrem, vt in Codice Salmantino de vita & rebus gestis eiusdem habetur, cum vir sanctus pro Domino peregrinaretur apparuit ipsi Angelus Domini in via dicens ei, *Scribe à me verba Religionis Domini.* Tunc Brandanus scripsit ex ore Angeli Sanctam Regulam Ecclesiasticam quæ vsque hodie manet, inquit vitæ scriptor. Atque vtinam ita maneret, vt ad nostram ædificationem manare posset; vt nostri Hiberni Brandano ductore & institutore non minus gloriari queant, quam Tabennenses suo Pachonio, cui pariter apparuit Angelus Domini deferens ei tabulam, in qua erat omnis forma institutionis adscripta, qua docendi forent quicunque ad eius magisterij studia peruenissent. Ex Dionysio exiguo loquor, Abbate Romano, qui vitam eiusdem conscripsit, & habeatur 42.

S. Brand. accipit Regulam ex ore Angeli dictantis. Pachom. suscipit ab Angelo formã

& habetur. l. 1. de vitis Patrum in Pachomio ex editione Rosvveydi. *instituendi suos discipulos.*

43. Et cum plures Brandani olim in Hibernia fuerint, vnus Findlogæ, qui ab Angelo institutionem accepit! alter de Birra denominatus, qui Propheta in scholis Sanctorum Hiberniensium habebatur, maximè autem in ciuitate de *Cluanaird* ad quam pro Ecclesiastica institutione percipienda quasi ad quoddam totius sapientiæ admirabile sacrarium confluebat Doctorum & discipulorum multitudo; relinquo alijs indagandũ vtri Brandano tribuemus illud, quod in M. S. Cod. Salmanticensis Collegij legimus, *Sanctißimi viri Gildæ fama accitum per maria, terrasque ipsum adiuisse. Qui aduentu eius præscito, suis inquit, parate cœnam, prope enim alterum videbitis Petrum. Septem ferreis vectibus iußit portam ciuitatis firmari. Talmacho autem eius discipulo ostium tangente ipse vectibus imperat. Iubetur missam celebrare, sed Missale Græcè scriptũ erat. Diuina virtus aperuit ei sensum; & legit Græcum sicut Latinum. S. Gildas B. Brandano ciuitatem suam obtulit, & se subditum. Cui Brandanus ait, quid mihi & mundo, inquit, & profectus est.*] *Duo Brãdani Hiberni. Vita S. Finniani. cluaniaird sapientiæ sacrariũ. fol. 192. Miracula à S. Brandano patratâ.*

Tertia Elucidatio in Cap. 5. & 10.

44. Congeßit (Sanctus Patricius) *ad instar titionum struem glacierum, & orauit, factoque crucis signaculo insufflauit statimque ignis egressus glaciem accendens, flammarum comam longius produxit, &c.* *cap. 5.*

Audiens hoc (nutricem scilicet suam, ægritudine depressam, conquerentem, neminem esse sui memorem, in inueniendo melle) cuius desiderio ardebat) *almificus adolescens* (Patricius) *illi condoluit, & confidens in Domino, vas de recenti aqua fontis repleri, ac sibi afferri præcepit. Ipse verò in oratione genua flexit, & surgens crucis signaculo illud benedixit, ac mulieri, mel desideranti porrexit. Res mira! statim aqua illa in mel optimum est conuersa, &c.* *cap. 10.*

45. Multas & miras conuersiones legimus in vtroque testamento quibus recencendis si vellemus immorari, multas haberemus paginas implendas, ex his quæ vtraque pagina abundè nobis suppeditat & Ecclesiastici annales copiosè complectuntur. Neque enim de aqua in vinum conuersa à Domino: Neque de colocynthidarum amaritudine per farinæ inspersionem commutata in mellifluam dulcedinem à Propheta Domini: neque de aliis huiusmodi pluribus cum primitiuæ Ecclesiæ, tum etiam propinquorum temporum mirificis mutationibus obscura sunt vel apocrypha, quæ prohibentur. *Io. 2.* *4. Reg. 4.*

In se enim elementa dum conuertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur, & omnia suum sonum custodiunt, vnde æstimari ex ipso visu certo potest. Agrestia enim in aquatica conuertebantur, & quæcunque erant natantia in terram transibant. Ignis in aqua valebat supra virtutem, & aqua extinguentis naturæ obliuiscebatur, flammæ è contrario corruptibilium animalium non vexauerunt carnes coambulantium nec dissoluebant illam, quæ facile dissoluebatur, sicut glacies bonam escam. In omnibus enim manificasti populum tuum Domine, & honorasti, & non despexisti in omni tempore, & in omni loco aßistens eis. *Sapient. 19. v. 17. 18. &c.*

46. Verè magnificasti populum Hiberniæ, assistens eis per mirificam virtutem, quam in signorum exhibitione communicasti seruo tuo, elementorum symbolam combinationem in asymbolam transponenda, & vnius mixti naturam in alteram diuersamque speciem protinus immutando; sic ex dono tuo Thaumaturgus Patricius.

Aquam suis precibus in mel commutauit,
Quo nutricem languidam satians sanauit. *Officium S. Patricij.*

Et quod maiorem admirationem nobis ingenerare queat.

Collectis fragminibus multis glacierum
Ignem suis precibus accendebat verum.

47. De eodem quippe Domino, de quo vno loco scriptum est, *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*; alibi etiam dicitur, *Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea anima mea.* Sunt igitur mirabilia simul & credibilia testimonia Dei, quæ fidelium suorum mentibus obsignat, & eò fere sunt credibilia magis, quò magis sunt mirabilia. quantò enim *Psal. 92.* *Psal. 118*

magis confirmata fuerint diuinæ auctoritatis attestatione, quæ maxime elucescit in miraculorum supra naturæ vires operatione, tantò maiorem merentur fidem, reuerentiam, & obedientiam apud homines, vt suum captiuent intellectum in obsequium Dei & fidei eius. In his enim, quæ potentiam creaturæ superant, tota ratio facti est omnipotentia Creatoris.

Psal. 147. *Qui* vero *dat niuem sicut lanam* ad calefaciendum *& nebulam sicut cinerem spargit* ad exsiccandum; *qui mittit Chrystallum sicut buccellam* ad nutriendum, & *qui præparat coruo escam suam quando pulli eius clamant, ad eum vagantes, eò quod non habeant cibos*: quid mirum, si multa præterea faciat mirabilia vbi voluerit, quoties voluerit, per quos voluerit, & ad quos voluerit. Spiritus enim vbi vult spirat, & nescis vnde venit, aut quo vadit. Quid inquam, mirum, si is qui elementa condidit è nihilo, eadem subdiderit voluntati suæ, vt ex illis faciat quæcunque voluerit? Quidni cœli cœlorum obediant ei, qui in cœlo posuit solium suum, & in sole tabernaculum suum? quidni terra vocem eius audiat, qui fundauit terram super nihilum: pluit è cœlo manna ad manducandum; eduxit de petra, aquam, oleumque de saxo durissimo? quare igitur ex vtero aquæ non fingat fauum, & de torrido latice mellificium?

Etenim omnia quæ facta sunt, obediunt factori, *ignis, grando, nix, glacies, & Spiritus procellarum faciunt verbum eius.* Apparuit Dominus Moysi, quem designauit facere ductorem populi sui è seruitute Pharaonis, & in flamma ignis de medio rubi apparuit illi, & videbat quod rubus arderet, & non combureretur. Apparuit etiam magnificentia illius magno seruo suo Sancto Patricio, quem constituit Doctorem populi Hibernici, vt è faucibus inferorum, è seruitute Dæmonis eos eriperet; magi & malefici obstabant liberationi; venenum antidoto, maleficium beneficio, tartareæ potestates sydereis virtutibus superandæ erant, vorago vitiorum, caligo præstigiorum, fascinatio incantatorum & magorum, solida pietate cælesti lumine, & veritatis erant dimouenda vaticinio. 48.

Exod. 3.

Comparatio Patricij cum Moyse.

Quæ igitur apparitio illi Duci & Ductori facta fuit, in rubo, huic Duci & Doctori nostro facta est in glacie; Nam vt ille destruxit sentes & spinas Ægyptiacæ seruitutis: ita hic dissoluit frigus & pruinam nequitiæ, qua pectora Hibernorum ante eius aduentum conglaciebant: Ille per desertum deduxit populum ad fines & conspectum terræ promissionis: hic verò sua prædicatione in atria Domini perduxit Hibernos, vt ex tabernaculis Ecclesiæ militantis ad triumphantem vltro perueniant.

Quomodo rubus ardebat, & non consumebatur? Sed quemadmodum de rubo ardente & incombusto magna interpretibus difficultas nascitur, qua id ratione fieri queat, vt rubus ardeat, nec consumatur: ita fortasse de ignita glacie eadem erit dubitandi ratio: quî fieri possit, vt glacies sit, & tamen ignescat, vt aquea & frigida materies, flammantes ex se spargat igniculos.

Commentatores exponunt visionem rubi, quod non laruatus ignis, aut simulatus, sed verus à Deo, vel Angelo productus fuerit, siue id ex aëre factum esset, siue ex alia materia rubo vicina, cui subiectiuè inhærebat, cum ipsi rubo nonnisi contiguè adhæresceret: Angelus itaque ignem illum producere potuit, siue applicando actiua passiuis, siue aliunde aduehendo alimentum ignis, eumque apposito sulphure, aliòue fomite nutriendo, simulque impediendo, ne in rubū ageret, inducendo illi liquorem succumue aliquē viscosum & frigidum, qui flammæ resisteret. qua ratione (inquit doctissimus Cornelius in illum Exodi locum) circumforanei quidam putantur naturaliter manus suas mittere in plumbum liquefactum, easque liquore tali imbutas seruare illæsas. Aut id fecit Angelus alio modo, & causa naturali, vel Deus suspendit actionem ignis, vel subducebat concursum suum quo fine, totum inferni incendium stuppam vnam non consumeret. Propriè autem non ardebat rubus (quia ardere est de se spargere flammam, cum hoc sit ignis solius, qui rubum non peruaserat vt vere in se ipso ignitus esset) sed ramos & folia eius ambiebat, & ita lambebat, vt ignis flammas vomere videretur, cùm tamen in rubum ipsum non ageret, nec virentia eius folia minimum afflaret aut desiccaret. 49.

Modi quibus rubus potuit ardere, & non consumi.

Explicatur quomodo glacies ardebat. Hæc quæ eruditi interpretes de rubo commentantur, doctéque explicant: Pro vera illius visionis intelligentia, non erit absonum forsitan si, accommodato quodam sensu, applicentur ad explicandum verum illum ignem, quem è collectis glacierum fragminibus accendebat patronus nationis nostræ, vt in gelidissimis eorum mentibus illum postea 50.

ſtea ignem ſuccenderet, quem vt Filius Dei mitteret in terram, deſignatus eſt de cœlo deſcendere.

51. Siue igitur ex aëre vicino per applicationem actiuorum ad paſſiua: ſiue adducto aliũde nutrimento ignis, ſiue alia qualibet tranſmutatione cauſalitatis, additione, ſuſpenſione vel ſubtractione concurſus, & complemento cauſarum contigerit, ſatis eſt nec impoſſibile eſſe, nec incredibile quod dicitur: rationem autem facti è potentia facientis deducimus.

Nam & hoc quam illud eò facilius intellectu eſt quod iſta glacialis materia qualitercunque adhibita, ſiue ſubiectũm inhæſionis fuerit, ſiue adiectum & contiguum tantũmodo, cui flamma adhæreſceret, non dicatur inconſumpta vel indiſſoluta remanſiſſe, quemadmodum rubus manſit incombuſtus, ſed ita potuit immutari, vt ignis formam ſuſciperet, abiecta, quam in ſubiecto communi prius habebat propriam.

Iamque potuit ſimili modo confici quo legimus in hiſtoria Machabæorum ignem ſacrum in aquam craſſam fuiſſe conuerſum: & ex ea denuò inſperſa ſacrificio, verum ignem reaccenſum fuiſſe. Verba ipſius ſcriptoris hagiographi digniſſima ſunt quæ referantur.

52. *Cum in Perſidem, inquit, ducerentur Patres noſtri Sacerdotes, qui tũc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occulte abſconderunt in valle vbi erat puteus altus & ſiccus, & in eo contutati ſunt eum, ita vt omnibus ignotus eſſet locus: Cum autem præteriſſent anni multi, & placuit Deo, vt mitteretur Nehemias à Rege Perſidis: nepotes Sacerdotum illorum qui abſconderant, miſit ad requirendum ignem; & ſicut narrauerunt nobis, non inuenerunt ignem. ſed aquam craſſam, & iuſsit eos haurire & afferre ſibi; & ſacrificia quæ impoſita erant, iuſsit Sacerdos Nehemias aſpergi ipſa aqua, & ligna, & quæ erant ſuperpoſita. Vtque hoc factum eſt, & tempus affuit, quo Sol refulſit, qui prius erat in nubilo, accenſus eſt ignis magnus, ita vt omnes mirarentur.*]

2. Machab. c. 1. v. 19. &c.

Nehemias aſpergit holocauſtum aqua & ignis accenſus eſt.

Quando igitur aqua craſſa potuit præbere fomentum igni, quare minus, ſi ita incraſſata fuerit vt etiam cum in glaciem induruiſſet? & ita eſt iudicium de aqua liquida, vt conſtat ex Eliæ prophetæ facto, cum mendacij, & fraudis conuinceret prophetas Baal.

53. *Ædificauit de lapidibus altare in nomine Domini, fecitque aquæductum. quaſi per duas aratiunculas in circuitu altaris, & compoſuit ligna, diuiſitque per membra bouem, & poſuit ſuper ligna, & ait implete quatuor hydrias aqua, & fundite ſuper holocauſtum, & ſuper ligna. Rurſumque dixit, etiam ſecundò, hoc facite. Qui cum feciſſent ſecundò, ait. Etiam tertiò id ipſum facite, feceruntque tertiò, & currebant aquæ circum altare, & foſſa aquæductus repleta eſt. Cumque iam tempus eſſet, vt offerretur holocauſtum, accedens Elias Propheta ait, Domine Deus Abraham, & Iſaac & Iſrael, oſtende hodie, quia tu es Deus Iſrael, & ego ſeruus tuus, & iuxta præceptum tuum feci omnia verba hæc. Exaudi me Domine, exaudi me: vt diſcat populus iſte, quia tu es Dominus Deus, & tu conuertiſti cor eorum iterum. Cecidit autem ignis Domini; & vorauit holocauſtum, & ligna, & lapides, puluerem quoque, & aquam quæ erat in aquæductu lambens. Quod cum vidiſſet omnis populus, cecidit in faciem ſuam, & ait, Dominus ipſe eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus.*

3. Reg. c. 18. v. 32. &c.

Orante Elia ignis de cœlo cecidit, qui vorauit holocauſta aqua reſperſa.

Atque his duabus irrefragabilibus hiſtorijs, tertiam licebit adiungere ex S. Epiphanio probatiſſimo auctore, quam eo lubentius adduco, quia ex ea confirmãtur illa, quæ paulo ante attulimus in ſecunda elucidatione ad Cap. 2. de mirifica virtute ſacroſancti ſignaculi Dominicæ crucis, quam manus infantis Patricij humo impreſſit.

Hiſtoria inſignis eſt de Ioſepho comite Chriſtiano, ex Iudaïſmo ad Fidem orthodoxam conuerſo, verba afferam ipſius Epiphanij. Nam poſtquam multa de eo commemoraſſet & quidem præclarè ab eodem geſta, tandem hæc ait.

55. *Ioſeph aſcendit ad comitatum, & Conſtantini Imperatoris amicus euadit, & obtulit, atque expoſuit ipſi omnem ſuarum rerum ſtatum, quomodo eminentiſſimam apud Iudæos dignitatem habuiſſet, & quomodo viſiones Dei ipſi penitus apparuiſſent, Chriſto ipſum vocante ad ſanctam vocationem & ſalutem fidei ac cognitionis ſuę. At bonus ille Rex cum Chriſti ſeruus eſſet in veritate & zelum Dei inter Reges poſt Dauidem, & Ezechiam, & Ioſiam haberet, honorem dat ipſi, velut iam dixi. dignitatis in Regno ſuo: Comitem enim ipſum conſtituit, iuſsitque inſuper petere quicquid vellet. Ioſephus autem nihil petijt, præterquam vt maximum hoc beneficium à Rege conſequeretur, vt permitteretur ipſi per mandatum Regium, quò Chriſto Eccleſias ædificaret in*

Epiphan. hæreſ. 36.

ciuitatibus, ac vicis Iudæorum, vbi nunquam potuit quisquam Ecclesias extruere, propterea quod neque Græcus, neque Samarita, neque Christianus inter ipsos esset; & hoc maxime in Tiberiade, & in Diocæsarea, quæ & Sypphurim appellatur, & in Nazareth, & in Capharnaum. Obseruatur enim apud ipsos, vt non sit aliquis alterius gentis. Iosephus itaque acceptis literis & potestate vna cum dignitate, in Tiberiadem venit, habens etiam Epistolas, vt de regiis expensis sumptum faceret: imò etiam ipse stipendiis à Rege honoratus erat. Incipit itaque in Tiberiade ædificare. Templum autem maximum prius in vrbe fecit, & puto Adrianum hoc fecisse vocatum. Quum vero hoc Adrianum imperfectum permansisset, ciues ad publicum Balneum id instaurare conabantur; quo comperto Iosephus ex hoc occasionem habebat. Et vbi inuenisset id per lapides quatuor cubitorum, ac quatuor pedum ad aliquam altitudinem euectum, hinc incipit facere Ecclesiæ structuram: Erat autem opus calce, & alia materia: caminos itaque extra vrbem multos facere iussit, forte septem numero: fornaces autem vernacula lingua vocant. At vero callidi, & omnia facere audentes Iudæi, à præstigiis apud ipsos fieri solitis non abstinuerunt. Incantationibus enim quibusdam, ac curiosa sedulitate ignem ligare, ac disperdere generosi illi aggressi sunt, sed non perfectè potuerunt. Cessabat itaque ignis, & non operabatur, sed extra propriam, vt ita dicam, naturam constitutus erat. Vbi autem hi qui combustibilem materiam igni addere iussi erant, ligna videlicet, siue sarmenta nihil effecissent, Iosepho rem ipsam significauerunt. Commotus igitur vir ipse, & zelo erga Dominum correptus, extra ciuitatem currit: & vbi aquam in vase afferri iussisset, accepto vase aquæ, coram omnibus (multitudo. n. ingens Iudæorum confluxerat ad spectaculum, euentum videre cupidi, & quid Iosephus facturus esset) magna voce Crucis signaculum proprio suo digito vasi imposuit inuocato nomine Iesu, sic dixit. In nomine Iesu Nazaræi quem crucifixerunt Patres mei, & omnium horum circumstantium, fiat virtus in hac aqua ad reprobationem omnis incantationis, ac Magiæ quam hi fecerunt, & ad efficatiam potentiæ ignis ad perficiendam domum Domini: Et sic accepit aquam in manum, & de aqua singulas fornaces respersit, & dissoluta sunt incantamenta, & ignis coram omnibus emersit. Turbæ vero præsentes clamore edito, vnus Deus, qui auxiliatur Christianis, sic esserunt.

Iosephus Comes respersit fornaces aqua, & ignis emersit.

Superiori sanè miraculo de conuersione aquæ in mel, qui fidem negaret, nunquam puto assensum accommodaret alteri miraculo, de conuersione aquæ in vinum, à Christo Domino in Cana Galilææ, patrato, aut tertio quæ magno, aut maiori quod de Sancto Ruadano legitur, nempe, *ipsi dedisse Deum gratiam spiritualem, vt arbor quædam Tylia nomine, quæ in cella sua* * *erat ab vna hora occasus Solis vsque ad horam nonam alterius diei stillabat liquorem, qui saporem quendam priuatum habebat, sicut de manna legitur, quod in omnem saporem, quem homo desideraret, vertebatur.* Et addit auctor meus. *De hoc liquore plenum vas in hora prædicta inueniebatur, de quo omnes fratres sufficienter in prandio pascebantur. Ab hora vero nona vsque ad horam occasus Solis, vasis dimidietas de præfato liquore inueniebatur, de quo hospites satiabantur.* 57.

* *apud lochra.*

Codex MS. Salmantinus fol. 85.

Fuit hic Sanctus Ruadanus Sancti Finniani discipulus, & apud Loghra locum suæ habitationis elegit, cuius idcirco mentionem feci, vt raritatem miraculi à Sancto Patricio editi, alterius rarioris adductione illustrarem. 58.

Glacie igitur, per merita pueri Patricij, flammarum comam longius respergente, expellitur frigus, nutricis ira compescitur, sedatur indignatio, quiescit tumultus, silet strepitus, glorificatur Deus, qui talem potestatem dedit hominibus etiam puero, quem præparabat iam tum Altissimus, *præire ante faciem suam, parare vias eius; Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum; per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos Oriens ex alto; illuminare his, qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.*

Luc. 1.

Diu sedebamus & in fæcibus infidelitatis desidebamus conglaciati fortiterque constricti, quovsque ille Thaumaturgus noster glaciem dissoluit, tenebras amouit, frigus dispulit, ignem succendit. Nam ignem venit mittere in terram nostram, & quid aliud voluit, nisi vt arderet. Cuius tam vasti incendij, quod insecutum est, Deo prosperante, & fœliciter prouehente eius zelum, & industriam, prænunciæ debebant à teneris vnguiculis emicare scintillæ virtutum, & igniculi charismatum, ac miraculorum, quibus ipse totus collucebat ab exordio vitæ vsque ad exitum & sepulchrum.

Hinc namque in sua infantia, visum cœco restituit, & illiterato idiotæ scientiam literarum

terarum

terarum ſacrarum infudit, & ſentinam excreſcentem ab inundante alluuione deſiccauit ſola immerſione ſuorum digitorum; deinde in pueritia, vt iam videmus humeſcentem glaciem in flammantem focum conuertit; poſtea in adoleſcentia ſororem à medicis deſperatam, priſtinæ valetudini ſola ſua præſentia reddidit: & mortuam alibi aliam reuocauit ad vitam.

60. Quid de virili ætate, de ſenectute, de toto vitæ eius curſu fuit, niſi ingens emanatio virtutum, operatio magnalium, patratio miraculorum, quibus nec ipſa mors eius, limitem poſuit: vt non immerito videatur B. Notkerus in ſuo Martyrologio ſcripſiſſe: *ſi Apoſtolorum cuneum, & poſt Apoſtolos Beatum Martinum Epiſcopum Turonenſem demas, alium non reperiri, qui ab exordio fidei Chriſtianæ pluribus in Eccleſia Dei miraculis, quam Sanctus Patricius coruſcauerit.* Fallor: de Sancto enim Columba loquitur; ſi tamen vitam vtriuſque Sancti contuleris, alterum alteri in hoc genere non inuenies imparem: niſi in multis ſuperet Columbam Patricius. Sed abſit odioſa comparatio quæ nobis non conducit, & Sanctis non poteſt non diſplicere; cum nos potius ad eorum vitam componere & vnanimi patrocinio nos & noſtra vnanimiter commendare debeamus, Deumque inuocare vt reſpiciens in faciem Chriſti ſui; & Sanctorum ſuorum pro nobis interceſſioni, miſericorditer ipſe intendens, auertat indignationem ſuam à gente noſtra, & abſtergat lacrymas ab oculis eorum, qui iam à plurimis annis commaduerunt vndis perſecutionis. *Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes omnium finium terræ, & in mari longè.* *Pſal. 64.*

Quarta Elucidatio in cap. 171.
De quadrageſimali ieiunio.

PRæcellentiſſimus Paſtor Patricius, vt nullum in Hibernia, aut cæteris Inſulis à ſe benedictis relinqueretur alicuius reptilis venenati veſtigium, aut rediuiuum oriretur ſeminarium; ſeu conſueta concederetur commoratio cateruis Dæmonum; abſque victuali terreno quadragenarium tranſegit ieiunium. Deſiderabat enim dilectus Domini, imitari ieiunio myſtico Moyſen adhuc naturali tantum lege conſtrictum: vel potius Eliam Prophetam ſub lege conſtitutum, ſed potiſſimum placere gliſcens conditori naturæ, legis largitori & gratiæ, Chriſto Ieſu, qui in ſe ſacrauit tale ieiunium. Subijt ergo in montem excelſum Cruachan-Ailge vocatum, in Connactia conſtitutum, quadrageſimali tempore ante Paſcha, commodius illis ſalutiferis diebus ducens deſideranti Domino, & deliberanti, ieiunij immolare hoſtiam, &c.

61. Scitè illud dictum eſt, & ſapienter notatum ab Epiſcopo Canarienſi; Credulitatem etiam in optimi cuiuſque mentem facillime irrepere: At viros quoſdam excellentes cum » à vulgi facilitate & credulitate declinant, in aduerſum quandoque vitium incurrere, eſ- » ſe que etiam incredulos, cum in fide nihil eſt vitij in incredulitate vitij nonnihil eſt. *Canus lib. 11. de locis c. 5. ante mediū.*

» Quod ne nobis contingat in his credendis, quæ circumferuntur de magno magiſtro & Apoſtolo noſtrarum animarum, hac regula & diſcriminis nota vtendum arbitramur, vt nec omnibus aſſenſum leuiter præbeamus, quæ vulgò traduntur, nec nimium ſeueri aut ſupercilioſi, ceu noui quidam Ariſtarchi detrahamus fidem & auctoritatem his, quæ priſco Eccleſiæ noſtræ vſu celebrari, & in officio Eccleſiaſtico publice decantari ſolita, & communi piorum doctorumque hominum ſuffragio recepta ſunt, & approbata. *Miracula ficta à veris diſcernenda, nō omnia reijcienda.*

62. Talia verò ſunt, quæ apud Hibernos paſſim creduntur de ieiunio continuo quadraginta dierum abſque terreno victu, quod in monte Algæo Sanctus confecerat, vndè in hodiernum diem cumulus, ſeu collis Sancti Patricij nominatur, & editiori ſitu imminens mari deuotè à peregrinis frequentatur: idque vt fieret cum maiori pietatis fructu, conceſſæ ſunt à paucis retro annis ampliſſimæ indulgentiæ à ſede Apoſtolica, his qui illam peregrinationem piè obirent. *Cruach Phadruig. i. collis S. Patricij.*

Eſtque eo maior loci illius reuerentia apud populum, quod ex illo cacumine credant omnia venenata animantia in ſubiectum mare præcipitata fuiſſe; cum expleto prius

Indulgẽtia concessa peregrinantibus in isto collo.

quadragesimali ieiunio ex vniuersa Hibernia in vnum omnia coegisset Sanctus, & sua dexterâ eleuato baculo Iesu, quem in Tyrrheni maris insula à grădæuo Iusto dono acceperat, exterminauit ex sacræ Insulæ finibus execrabilem illam progeniem, quæ terram hanc antea nimium infestabant.

Homilia 15.

Quidam Heluetius 20. annis absque cibo viuit.

Et sanè quod de ieiunio dicitur, si cui minus id credibile videatur, legat Trithemium de abstinentia & ieiunio monachorum, vbi mirabilem recenset historiam de quodam Heluetio Eremita. *Est*, inquit, *apud Heluetios homo, Nicolaus nomine, cuius abstinentia totius Germaniæ homines conuertit in admirationem, & hodiè in ore omnium cum sanctitatis titulo nominatur. Is quondam ruricola in quodam Heluetiorum vico existens, more Paganorum inter quatuordecim, ius dicere consueuit. Altercantibus villanis contigit eum quodam tempore sententiam sociorum non posse reuocare, quam putabat iniquam, metuensque salutis animæ suæ periculum, relictis domo, vxore, filijs, & cunctis mundi negotijs ac rebus, solus in vicinum nemus secessit pro Dei amore, in quo vitam solitarius agit. Et ecce annus hodie vicesimus est, ex quo solitudinem ingressus, cibum non sumpsit humanum. Omnibus notissima loquor, nec hominem in Germania viuere puto, qui famam huius miraculi non audierit. Et ne quis forsitan imposterum simulatione deceptus non credat, Heluetios vna cum Præsule Constantiensis Ecclesiæ in testimonium citamus, qui mores & vitam eius curiosissime obseruat. Acutissimus ingenio vir est, qui cum sit literarum pœnitus ignarus, tamen quasi alter Eremita quondam Antonius sensum optimè callet scripturarum. Vidimus, quæ disertissimè cum quodam disputauit magistro de Sacramento altaris.* Hucusque Trithemius. 63.

Vide Martin. Becanum tom. 3. opusculorum de plaga regia.

Senex semel in hebdomada panẽ, & aquam sumit.

**Synod. 7. Act. 4. & S. Damasc. l. 1 de fide Diacon. l 1. c. 45. vita Greg. Nicepb. l. 8. c. 41.*

Sunt & alia etiam stupendissima exempla Sanctorum ieiunantium, quæ videri possunt in vitis patrum. Vti est illud de Conone sene, qui hanc vitæ normam per triginta annos custodiens, semel comedebat in hebdomada panem & aquam, & sine intermissione operans, nusquam de Ecclesia egrediebatur, vt refert Ioannes Moschus in Sophronij Limonario, seu prato spirituali, cuius auctoritas in secunda Nicæna synodo, in Ioanne Damasceno, Ioanne Diacono, Nicephoro Calixto & alijs citatur & approbatur. 64.

Pallad. hist Lausiac. c. 51.

Marcus Gracius bis tantũ in hebdomada reficitur.

Idem senex iuuenem, hæreticum calũniatorẽ cursu vincit.

De Simeonis Stylitæ quadragesimali ieiunio; De Marana item & Cyra fœminis ascetrijs portentosæ austeritatis & abstinentiæ mira scribit Theodoretus in Philotheo, vt præ his ne nominari quidem debeat hebdomadarium Eliæ Abbatis in iuuentute ieiunium, quod habetur in historia Lausiaca, nec triduanũ, vel quatriduanum Hilarionis, de quo Sanctus Hieronymus in vita eiusdem sancti; neque vero quod nostris diebus in Hibernia nostra exploratum compertumque satis Marcij Gracij ieiunium celebratum plurimorum attestatione, qui grandæuus annis, vegeto tamen corpore, & spiritu excitato transigebat magnam senectutis partem in pœnitentialibus exercitijs, in oratione, ieiunio, cilicio, solitudine, peregrinatione ad loca sancta, citra omnem humanam cibationem, nisi quod Dominica, & feria quinta cuiuslibet septimanæ modicè vesceretur ad vires reparandas. Cuius tam insolitam hoc æuo abstinentiam cum traduceret quidam hæreticus, & totum ex simulatione factum calumniaretur, vt rei veritas innotesceret, vltro ille obtulit calumniatori, vt sine victu ipsum includeret in quod vellet cubiculum, & ostio obserato, ipsoque prius excusso, & tentato dũ includeretur, aduigilaret ne quid esculenti, vel poculenti inferretur, & nisi peracto ieiunio quatriduano, cursu vincat exploratorem suum per arduum vicini montis iugum, pro simulatore & hyprocrita damnari contentus erat. Facta est probatio, inuentus est vegetus & alacris, & præpeti cursu in senili ætate superauit tentatorem florentem annis & viribus. 65.

Sed in his alijsque huiusmodi lubet vsurpare Theodoreti verba, qui cum Symeonem illum insignem, magnum illud orbis terrarum miraculum cogitaret stylo celebrare, sciretque multos fidem detracturos, inuio descriptionis; *Ego*, inquit, *vereor narrare certamina, quæ omnem superant orationem, ne posteris videatur fabula nuda ab omni veritate. Quæ enim fiunt, humana sunt natura superiora: solent autem homines natura metiri ea, quæ dicuntur. Si quid autem dicatur quod eius excedat limites, falsa videtur oratio ijs, qui non sunt diuinis initiati mysterijs. Quoniam autem pijs, & vera religione præditis terra & mare plena sunt, & qui in rebus diuinis eruditi sunt, & sanctissimi spiritus gratiam accepêre, tantum abest vt non credant, vt ijs etiam magnam fidem sint habituri: prompto & alacri animo accedam ad narrationem.*] hæc ille. 66.

Cuius

Cuius ego imitatione quæ tracto de mirabilibus Sancti Patricij iuxta ea quæ in ipsius vita, & officio Ecclesiastico leguntur, non vt Criticorum quando id respuerent, adunco naso, sed vt piorum honesto studio satisfaciam omninò annotare decreui.

Quarta Elucidatio in Cap. 170.

De eiectione venenosorum.

Anctissimus Patricius pestilentiæ triplici eliminandæ summam operam & diligẽtiam adhibuit, & tum salutari doctrina, tum feruentissimæ orationis obtentu, Hiberniã hui' grassantis veneni exsortẽ exhibuit. Ipse nãq; pastor præstantissimus manu Domini Iesu baculum baiulauit, eiusque eleuatione comminatoria, omnia venenata animantia, angelico suffultus suffragio, ex vniuersis Hiberniæ partibus in vnum congregauit. Deinde omnia vsque ad editissimum insulæ promontorium in fugam compulit, quod scilicet Cruachan ailge dicebatur tunc, nunc verò Cruach phaáruyg dicitur, ibique totam turbam pestiferam de prærupta montis crepidine in virtute præcepti, præcipiti lapsu oceano absorbendam depulit. O signum insigne! ô miraculum magnificum à mundi exordio inexpertum, nunc tribubus, populis & linguis compertum, cunctis fere nationibus notorium, specialiter Hiberniæ incolis pernecessarium. Huic tam miraculoso tamque perutili spectaculo numerosus populus intererat, quorum pars plurima ad signa videnda, quædam ad verba vitæ percipienda vndique confluxerat. Conuertit deinde faciem suam versus Manniam, & cæteras insulas, quas fide Christi & sacramentis imbuit & benedixit, ac precum suarum obtentu, reptilium venenatorum omnes illas tantum expertes fecit & reddidit. Aliæ verò insulæ, quæ ad eius prædicationem non crediderant, adhuc virulenta animalia procreant.

67. Cum cæteris gratuitis dotibus, quas diuinitus Apostoli acceperunt, ad faciliorem fidei Christianæ disseminationem, numeratur donum tollendi serpentes, & apud Euangelistam Marcum proximè subiungitur dono linguarum. Et quia secunda Elucidatione adduximus quædam de isto dono, occasione cœci sanati, quoad oculos corporis, & dono scientiæ illustrati, quoad mentem, iam consequenter aliquid dicendum erit de altero illo dono eijciendi serpentes. *C. vltimò.*

Persuasum autem & traditum est à maioribus nostris, piéque creditur passim ab Hibernis, non caruisse sanctum Patricium isto dono subijciendi sibi serpentes; quin & illa communis opinio est non tantum vulgi, sed etiam Sapientum, & cordatissimorum ex illa natione hominum, virtute & imperio illius sancti liberatam esse hanc Insulam ab omni genere venenosorum; hoc habent Hymni, Antiphonæ, & lectiones officij Ecclesiastici; affirmant idem vernacula monumenta, assentiuntur Latini scriptores; exteri etiã cum domesticis conueniunt, moderni quoque, vno fortassè, vel altero dempto veteribus in hoc adstipulantur.

68. Nec mihi è mente excidit quid mihi dixerit sapientissimus quidam Antistes, cuius nomen est ab eruditione, & pietate in Ecclesia Dei celeberrimum, cuius & ingenij expolitissima monumenta spero breui in lucem proditura, cum ille pro sua benignitate, familiari colloquio mihi communicaret quasdam cogitationes suas, & egregios conceptus, de exornanda, & illustranda Sanctorum nostrorum memoria, hoc inter alia de Sancto Palladio, & Sancto Patricio in vna tabella effigiando cogitauit. Vt prior ille, qui optimo quidem zelo, sed non admodum prospero successu prædicauerat huic genti, depingeretur suspirans, & veluti sinum pectoris aperiens paratus in gremium cordis suscipere, quos spiritu parturiebat, cum non nisi paucissimos peperisset in Domino, & in ipso quasi dolore partus expirasset, in finibus Pictorum. Itaque ad exprimendum vehementiam desiderij, & laborem ac molestiam enitendi anhelans, & sudans pingeretur cum isto, si benè memini, vel alio simili elogio, *cor nostrum patet ad vos Hiberni.* Patricium vero quẽ Deus honestauit in laboribus, cuius & labores compleuit, in conuersione totius gentis, vt denotaretur singulare illud priuilegium eiectionis venenatorum ex toto Regno cũm sym- *Mod' pingendi SS. Palladiũ & Patriciũ in vna tabella.*

bolica hac sententia *Ambulabis & conculcabis*, sensuit delineandum, qua gnomo imagini ipsius adscripta, ipsoque amicto cum mitra, pedo pastorali, & podêre honoris, subiecta eius pedibus serpentum aggerie, quam superambulando protereret, excitare posset in spectatoribus memoria tanti beneficij, & veneratio debita Pastori, & Pontifici nostrarum animarum.

Vtique illam sententiam ex Psalmo 90. desumptam intelligunt Græci Patres Theodoretus & Euthymius de subiectione verorum serpentum, & ferorum animalium, quæ 69.
Cap. 11. illo loco promittitur viris sanctis in Deo confidentibus. Atque ita scribit D. Athanasius in Sancto Anthonio accidisse. *Nam cum ille magnus Dei famulus ingentem auri massam iacentem in itinere à diabolo relictam conspiceret, & magnitudinem admiratus radiantis metalli, rapido cursu quasi quoddam vitaret incendium, ad montem vsque porrexit, ibique flumine trãsuadato, inuenit castellum desertum plenum (ob tempus & solitudinem) venenatorum animalium, in quo se constituens nouus hospes habitauit. Statim ad eius aduentum ingens turba serpentum, quasi persecutorem passa profugit.*]

Certè passim in historijs Sanctorum. PP. quæ apud classicos & probatissimæ fidei 70.
scriptores reperiuntur, multa sunt de hac serpentum & syluestrium ferarum subiectione, quam sanctis hominibus exhibuerunt.

Sed rarum est & præclarum illud exemplum, quod legimus in Actis Apostolorum de
C. 28. vipera, quæ inuasit manum Sancti Pauli, dum ille sarmenta colligebat, quæ igni imponeret. Cum autem pendentem de manu eius bestiam Barbari Melitenses viderent, diuinam vltionem interpretantes, & mortem eius præsentaneam expectantes, cum ille bestiam in ignem excutiens nihil mali pateretur, in admirationem conuersi dicebant eum
a Luca c. 10. v. 19. Cap. 1. esse Deum. Huic historiæ alludens Tertullianus, & de potestate agens à Christo data calcandi supra serpentes, & scorpiones, quando in scorpiaco dicit, Paulum Melitæ eandem dedicasse, quando morsum viperæ spreuit, fortasse nobis insinuat prærogatiuam à Deo communicatam propter Pauli merita, vt gleba ipsius insulæ sit antidotum
Melita libera à serpentibus. aduersus omnia venena, atque vt omnia aliundè aducta virulenta genimina, virus, & nocendi vires ibi amittant.

Estque priuilegium hoc Insulæ Melitensis, valde affine isti alteri quod asseritur Hiberniæ tributum interueniente Sancto Patricio; nisi quod hoc sit discriminis inter 71.
Priuilegiũ cõmune Melitæ cum Hibernia. Discrimẽ istorũ priuilegiorũ. Species venenosorũ in Hibernia, sed veneni expertes. vtramque Insulam, quod cum Melitam inferuntur serpentes, scorpiones, colubri, viperæ, aspides & huiusmodi alia venenata animalia, cum retineant viuendi facultatem & vsuram, nocendi tamen potestate carent: in Hibernia verò adeò lædere nequeunt, vt nec viuere possint, non solum reptilia, sed nec gressilia venenosa: vt non ipsa solum gleba, sed clima quoque, & aura climatis moriendi necessitatem eis afferat. Cernitur apud nos aranea, sed prorsus innoxia. Cernebatur olim rana, sed portentosa, & præsaga futuræ mox expugnationis, vt refertur in vaticinali historia Gyraldi de eadem expugnatione, habetur, & lacertæ species, quam vocamus Campam multipedem bestiolam & multicolorem, sed veneno caret.

Cum igitur experimentum sit irrefragabile, & de re ipsa, seu facto nulla possit esse 72.
dubitatio, de origine rei litem mouet contra Critobulum Irenæus apud Alanum Co-
Dialog. 3. c. 28. pum, aliâs Nicolaum Harpsfeldium. Nam cum Critobulus se legisse, ac sæpius audisse affirmaret precibus beati Patricij Hiberniæ Apostoli, ei regioni beneficium indul-
* Episcopus Lugdunensis.] tum, ne ea Insula lethale aliquid pariat; Contrà, * Irenæus non Patricio, sed naturæ regionis id tribuit.

Variè probatur, Hiberniam nõ natura, sed S. Patricij meritis à venenosis esse liberam. Faciunt pro Critobulo quæ suprà pag. 91. & 92. §. 6. 7. 10. & 11. de inuentione Purgatorij retulimus. Facit & auctoritas vetusti officij Ecclesiastici, quæ sic habet ad primas Vesperas:

Per orbis spatia fidem disseminat;
Et ab Hibernia virus exterminat:
Claudis vestigia dat, & illuminat
Cæcos: ei plebs concinat.

Facit & fides, historiæ humanæ, antiqui, moderni, & medij temporis scriptorum: adeò vt qui genti huic, & Sanctorum nationi non solet esse valdè propitius Syluester Gyral-

dus,

dus, affirmet esse vulgatam per orbem opinionem, quòd Sanctorum meritis, Hibernia careat venenatis. Et alibi dicit esse fauorabilem coniecturam, S. Patricium, aliosque Sanctos Hiberniam purgasse pestiferis. Legatur totum caput 30. dist. 1. Topog. cum tribus proximè sequentibus, & notanter cap. 32. asserit se *Oculis suis corrigiam de corio illius terræ animalium vidisse, periculi causa circumpositam bufoni, ad quam perueniens, & transire volens, statim tanquam capite percussus retrocederet, partes ad oppositas se transferens, & corrigiam vndique inuentam, tanquam pestem fugiens, in medio tandem circuli spatio, terram fimosam subito pedibus effossam multis intuentibus subintrasse.*

73. Quin & aliam experientiam à se visam ibidem subiungit in hæc verba. *Contigit* (inquit) *in diebus nostris, in Borealibus Angliæ partibus, iuuenis os dormientis, colubrum intrasse, & per gutturapertum in ventrem descendisse, qui male suum incontinenti remunerans hospitem, eius intestina rodere dentibus, & lacerare non cessauit; adeò vt iuuenis ille tantis angustijs torqueretur, quòd morte mori mallet, quàm vitam ducere mortis. Post cibum autem sumptum, aliquam respectu temporis alterius quietem habebat, ante verò nullam. Cùm autem loca Sanctorum Domini per Angliam lustrasset, & in cassum. Tandem saniori consilio in Hiberniam transuectus, statim aquis terræ illius salubriter haustis, & cibarijs sumptis, lætalem hostem lætaliter extinctum per inferiora transmisit, & lætus sanitate resumpta repatriauit.*

74. Huius Cambro Britanni testimonio subscribit auctor Polychronici Radulphus Hygedem monachus Cistercienscis asserens, *Sanctum Patricium cuncta venenosa animantia per suum baculum de terra* (Hiberniæ) *eiecisse*, vtrique suffragantur. I. Baptista Fulgosius lib. 1. exemplorum. Richardus Stanihurstus, de vita S. Patricij lib. 2. Gulielmus Thyreus discursu paneg. 4. p. 114. & communis sententia omnium Hibernorum, qui sine stomacho audire non possunt asserentem oppositum. *Ann.490.*

75. Denique ad istius opinionis confirmationem, facit vetusta pictura, quæ passim conspicitur in templis, & oratoriis, tum apud exteros, tum etiam in hac ipsa Insula, cùm mirum sit ab assultu, & incendio nouorum huius æui Iconoclastarum, potuisse aliquod vestigium superesse, tamen in sacrario S. Saluatoris oppidi Vadipontani Ardmachanæ Diœcesis; & in sacello domestico viculi de Maymordry Medensis Diœcesis, & in parochiali Ecclesia S. Patricij Kilkenniæ, & passim in recentioribus sculpturis, quas Hispania, Gallia, Belgica suppeditat, cernitur imago S. Patricij ambulantis super Aspidem & Basiliscum, ad denotandum virtutem eius, & potestatem cœlitus acceptam in expurganda hac Insula, & exterminandis omnibus venenatis ex toto illius ambitu.

79. Et contra tantam nubem testium, quid tandem producit Irenæus. Ipsum audiamus. *Eam* (inquit) *regionem* (Hiberniam) *nihil pestiferum, aut venenatum alere, tum ex multorum sermonibus, tum ex Beda intelligo, adeò vt terra illius regionis exportata, pestifera atque venenata animalia extinguat: Verum, id quidquid est, non Patricio, sed naturæ regionis tribuo, propterea quod longè ante Patricium natum constet eam fuisse eius regionis dotem: quam non est difficile alibi reperire.* Hæc ille, deinde in margine citat Iulium Solinum cap. 35. Itaque Solius ducitur auctoritate Solini, quem in multis alijs constat hallucinatum, multáque parum certa & solida scripsisse, non solum de regionibus his remotioribus, quorum notitiam vix aliundè, quàm leuibus rumusculis percipere potuit; sed etiam de vicinioribus sibi, ad quas breuis, & facilis ei dabatur accessus. Nam, vt prætermittam quæ de inconditis, sibique incognitis incolarum moribus iactat, quod aduectum inde puluerem, seu lapillos si quis sparserit inter aluearia examina, fauos deserunt, quod mare inter Hiberniam, & Britanniam interluens, vndosum, inquietumque toto in anno non nisi æstiuis pauculis diebus est nauigabile. Ibi in ore generare, & concipere ait, sed fabulam refutat Arist. l. 3. c. 6. de gener. anim. aliisque huiusmodi nænijs. Et quid mirum ita olim locutum Solinum, quando etiam nostro æuo quædam præcipitanter & inconsideratè ab Hortelio Gallanæo Botero affinguntur innocuæ nationi, & nescio qui barbari & inhumani ritus ex Solino, vel Syluestro desumpti, quod Gens inhospita, quod sine calcaribus & ephippijs equitant, quod rara ibi auis, nusquam apis cum tamen & auibus, & apibus abundet, & hospitibus excipiendis sit addictissima; quod lucijs perticis gobionibus, phasianis careat: capris item damis & Ericijs, quod tritici grana tam minuta sint, vt vix vanni beneficio purgari queant, & alia multa, quæ scimus veritate destitui.

Solinus multis in rebus hallucinatur

Vide Ger. Mercator. in suo Atlāte Cosmograp.

Hortelius decipitur in descriptione Hiberniæ.

Hiberni à fide suscepta in melius commutantur.

Vndè docemur non esse semper vera, quæ à quibuslibet de quibusuis narrantur, aut litteris mandantur, vt de Laonico Chalcondyla quispiam dixit. Nec tamen inficias iuero, quin, vt in alijs passim regionibus, ita in hac quoque Insula progressu tẽporis multa sint in melius mutata, & vt vsum aluearium, ita cultum hospitalitatis & elegantiam morum, aliaque plura Hiberni melius imbiberint, ex quo imbuti sunt fide Christiana.

Argumẽtum Irenai refutatur.

Sed nec Solinus ipse, quo solo nititur Irenæus Alani, aliud dicit, in quo ille se posset fundare, quàm quod illic nullus anguis, auis rara, apis nusquam. Vno eodemque tenore de tribus loquitur; Itaque si illam velit esse dotem, & indolem vt anguem non ferat; nec auem aut apem ferre poterit. Quod tamen falsum esse deprehendimus, neque enim Vspiam maior alitum copia pullulat, aut apum crescit multitudo, quæ non in aluearibus solum, sed & in cauernis terræ, in tectorum suggrundiis, in cauitatibus arborum abundè mellificant. 77.

Error, quòd Britãnia nec lupos producat, nec alat. Cap. 1.

Fuerunt olim & nuper nonnulli in illo errore vt dicerent Britanniam, nec sponte producere lupos, nec aliundè importatos ferre. Sed refutantur per recentiores ex vetusta historia: nam præter ea, quæ refert Polidorus Virgilius, & Guilielmus Camdenus de lupis per vniuersam Angliam deletis quum Edgarus Rex Luduallo Ordonicum Principi imperaret tricenos lupos in singulos annos vectigalis nomine, vt ab eorum incursu securi essent ouium greges, prolixè exponit eorum internecionem ex Philippi Sydnæi sententia Georgius Daudrius in suis ad Solinum Memorabilibus. 78.

Solos angues vult Solinus eiectos esse ex Hibernia. modi quibus in Hibernia possent esse serpentes, licet tempore Solini non fuissent. Io. 9. Matt. c. 9. v. 8.

Quod si in eiectione serpentinæ sobolis ex vniuersa Hibernia voluisse dicamus diuinam opem, quomodo in exterminandis ex Anglia lupis venatorum operam certum est valuisse, & vtrumque ex historica fide paribus rationum momentis statuatur, quid erit contra tot, & tanta testimonia vnius & solius Solini præiudicata positio? Tantò magis quod nec ipse quidem tam præcisè loquitur, vt omnem serpentum progeniem eliminatam ex tota Insula velit: de Solis anguibus loquitur. Nec sequela constat, si vnam speciem abneges, etiam genus abnegari cui species illa subijcitur. Nihil de aspide, basilisco, vipera, nihil de scorpio, cerasta, aliisque innumeris speciebus serpentini fœtus præscribit Solinus. Quod si ipso auctore vel assertore, nullus ibi anguis fuerit, quo tempore illa sua memorabilia conscribebat, hoc non affirmat ex antipathia terræ, vel occulta auræ cælestis influentia profectum. Potuerunt igitur postmodum aliundè inuehi, vel Dei immissione in vindictam peccati, vel hominum aduectione, seu alio quocunque consilio, quod nobis sit occultum. vt quemadmodum vitium oculorum in cœco nato ad manifestandam Dei gloriam: ita virulenta progenies præuisa fuerit, quod in sublimationem diuini honoris & famuli Dei magnificationem esset redundatura. Honor enim serui in Dominum redundat. Et quemadmodum videntes sanatum paralyticum turbæ timuerunt, & glorificârunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus: Ita Hiberni conspicientes Insulam liberatam illo graui incommodo, quo colubri alijque serpentes eam infestabant magis assurgebant, ad Deum, laudandum & colendum, eiusque famulum Patricium impensius amandum, & reuerendum. 79.

Ieremias venenosa expellit. Epiph. de vita & inter. Prophetarũ. Isidorus eidem assentitur, & an vtrunque Doroth. idem asseruit l. de vitis Prophetarũ.

Simile quidpiam de Ieremia Propheta scribit Epiphanius, cuius verba referam. *Ieremias Propheta Anathothites apud Taphnas in Ægypto à plebe lapidibus obrutus occubuit; Iacet verò in eo loco sepultus, quo dudum Pharao Rex habitauerat. Quamobrem Ægyptij posteà magna eum religione colebant, vbi pluribus se officiis ab illo adiuuari cognouerunt. Aspides enim & vndarum belluæ (quas Niphod appellitant Ægyptij Graci verò τοὺς κροκοδείλους) eos interimentes, postulationis Ieremiæ beneficio, ex illis finibus sunt profligati, nec tam aspidum furor, quàm ex flumine ratione pari insidiæ. Quique vel hodie adhuc fideles comperiuntur, qui eodem in loco supplicare consueuerunt, & sumpto puluere morsibus aspidum medentur, feræ quoque aquarum hinc aufugerunt.*] 80.

Quam historiam cum recitet, ac pro vera, & indubitata recipiat Alani Irenæus, neque in ea recurrendum putet ad naturam soli, vel glebæ dotem, sed Prophetæ precibus defugatos ab eo loco serpentes, & Ægyptios à tactu aspidum securos fateatur, cum D. Hieronymo, seu quisquis auctor est præfationis in Ieremiam, non debuit nimis anxiè mouere scrupulum de immunitate, tum Insulæ à nocumento venenatorum, sitnè precibus Sancti Patricij impetrata, necnè, cum recepta fidelium incolarum opinio, nec pietati repugnet, nec veritati. 81.

82. Multò ille rectius dubitare poterat de his, qui in die conuersionis Sancti Pauli nascuntur, de quibus affirmat, vel affirmatam ab vno Siculo scriptore sententiam approbat, quod quæcunque eos orbis pars in lucem proferat non horrent, nec formidant angues, & quod maius est solâ saliuâ, horum morsibus medentur, atque hanc mirificam proprietatem Diui Pauli meritis ascribit. Qua de re ita Lorinus argutè disserit. *Quod de natis in die conuersionis Sancti Pauli Fazellus asserebat, & Alanus Copus approbat, equidem non facile probo: nullo modo genus illud hominum, qui se de cognatione Pauli vanè, mendaciterque venditant, & angues contrectare sine damno, compertum est istos contra morsum antidotis præmuniri.*]

Thom. Fazellus de rebus Siculis l. 1. 1. decad. prior.

Saliua natorum die Sancti Pauli valet cõtra angues.

83. Vniuersè scribit Plinius, *omnibus hominibus contra serpentes inesse venenum, atque ictus saliua vt feruentis aquæ contactum fugere. Quod si in fauces penetrauerit, etiam mori*; tradit etiam Crates Pergamenus in Hellesponto circu, *Parium genus hominum fuisse, quos Ophiogenes vocat, serpentum ictus contactu leuare solitos, & manu imposita venena extrahere corpori.* Varro etiam refert *quosdam ibi adhuc suo tempore fuisse, quorũ saliuæ contra ictus serpentum medeantur.* Quibus non obstantibus contendit Alanus *pro miraculo habendum, quod 8. Calend. Febr. nati, qui se cognatos D. Pauli appellandos præferũt, saliua sanẽt à serpente præmorsos.*

Commẽt: in Acta c. 28.

Illa opinio tanquã falsa refutatur.

Sed experientia coarguit vanitatis istius rei credulos, cum nulla sit vel ratio firma, vel firmamentum comprobatæ, aut certæ experientiæ, quæ cogat hoc sentire de carentia serpentum in Hibernia, quod illa ex insita vi terræ proueniat.

L. 7. hist. c. 2.

84. Nam quod ibidem Lorinus eam narrationem ducat non solum à Solino, sed etiam à Venerabili Beda: admittimus quidem authoritatem posterioris huius scriptoris, cuius explorata magis, & spectata sententia, minusque suspecta est fides in historia. Sed cum ille referendo effectum, non referat causam, sed relinquat adiaphoram, sitnè ex ingenita soli qualitate, an ex beneficio precibus Sancti impetrato, quis non videt ex eius attestatione nihil in alterutram partem solidè posse concludi? Verba ipsius afferam.

Remediũ commune cõtra venenum.

85. *Nullum ibi* (in Hibernia) *reptile videri solet, nullus viuere serpens valet. Nam sæpè illò de Britannia allati serpentes, mox vt proximante terris nauigio, odore illius attacti fuerint, intereunt: quin potius omnia pænè, quæ de eadem insula sunt, contra venenum valent. Denique vidimus quibusdam à serpente percussis rasa folia codicum qui de Hibernia fuerunt, & ipsam rasuram aquæ missam, ac potui datam, talibus protinus totam vim veneni grassantis, totum inflati corporis absumpsisse ac sedâsse tumorem.*]

L. 1. hist. c. 1.

Sed & Berchorius inter alia ex Isidoro hæc habet. *Hibernia regio est fertilis fructibus, & frugibus opulenta, quoad cæli situm temperata, nam parum aut nihil excedit in frigore vel calore; fluuijs & fontibus irrigua, pratis & syluis amœna, gemmis & metallis fæcunda:* & quibusdam interiectis. *Ibi*, inquit, *nec serpens, nec rana, nec bufo, nec aranea, nec aliquod aliud venenosum inuenitur, imo in tantum contrariatur venenis ipsa insula, quod lana, & vestimenta ouium huius terræ fugant omnia venenosa.*]

L. 13. c. 26.

Bartholomæus etiam Anglicus. *In Hibernia*, inquit, *nullus est serpens, nulla rana, nulla aranea venenosa, imo tota terra adeò est contraria venenosis, vt terra inde delata, & sparsa serpentes perimat, & bufones.*]

L. 15. c. 80. de rerum prop.

86. Ex quibus verbis elici non potest hanc dotem respuendi serpentes esse telluri innatam; quin potius, cum ex ipsius etiam aëris afflatu enecari constet, altiorem aliquam & diuiniorem oportet esse virtutem expellendi, quàm quæ ex humo peti possit.

87. Porrò verba ipsius Solini, cuius assertione maximè nititur illa in diuersum opinantiũ sententia, si accuratè expendantur, vel nihil, vel certè exiliter suffragantur isti opinationi. Nam quemadmodum nullum in Hibernia anguem, ita nusquam reperiri apem affirmat. Cum igitur nulla sit terræ antipathia cum apibus, & eodem modo loquatur de vtrisque ille scriptor, si apes ferre potest, cur non posset angues, quando in alijs regionibus vicinis eiusdem conditionis & naturæ par sit vtriusque speciei genitura, & his reptilibus atque illis infectis natura soli non repugnet.

Arguitur contra Solinum, & Alanum.

88. Huc accedit, quod Solinus sic potuerit hallucinari de Hibernia sicut de Thanato siue Athanato insula in Cantio Britanniæ, vulgò Tenet, certò constat lapsum fuisse; cum assereret eandem nullo serpi angue, & terram inde asportatã angues necare. Iam enim falsum deprehenditur, inquit Camdenus. *Proinde Etymologia illa ἀπὸ τοῦ θανάτου, i. à serpentium morte deducta planè labascit.* Ita tamen error iste apud quosdam inualuit, vt Panegy-

ricus Constantio dictus, ad totam Britanniam extenderit istam dotem, quam falsò adscripsit Solinus vni solum angulo, vel particulæ. *O fortunata,* inquit, *& omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantium Cæsarem prima vidisti, in qua nemora sine immanibus bestijs, terra sine serpentibus noxijs.*] Ita ille in fraudem, vt videtur à Solino inductus.

Maneat igitur *si non omninò certa*, saltem probabilis illa indigenarum opinio, à Sancto Patricio impetratum esse huic regioni priuilegium, quod anguibus cæterisque serpentinæ fœturæ venenosis careat; vt quod de Phoca Martyre Antiocheno scribitur in Marty- 89.
rologio Romano, meruisse à Deo, quod si quispiam à serpente morsus fuerit, & ianuam basilicæ Martyris, credens attigerit, confestim euacuata virtute veneni sanetur, vt illo miraculo declaretur, qualiter de antiquo serpente ille triumphauerit: Ita viciſſim vt mũdo appareret qualiter Spiritus Domini exornauerit solum Hiberniæ, & profligata infidelitate, ac Magorum præstigiis obstetricante manu D. Patricij eductus fuerit serpens tortuosus, voluit benignus Dominus documentum mundo relinquere, ipsum Deum pacis, qui [illegible]nterit Satanam sub pedibus seruorum suorum exterruisse ex isto solo, & salo Hiberniæ ista omnia reptilia, & natatilia noxia, quibus obnoxiæ sunt circumuicinæ regiones, (dempta vnica insula quæ ipsius vel discipulorum eius opera emersit ex tenebris Gentilismi) vt constaret à cœlo non à solo esse nobis salutem, vtramque incolumitatem, & corporis, & animi, ex eodem fonte cœlestis beneficentiæ voluit nobis prouenire.

5. Martij. *Memorabile de Phoca Martyre.*

Obiectio. Sed his omnibus non obstantibus obijciet quispiam, vernaculũ idioma carere proprijs, & specificis nominibus serpentum & venenatorum animantium, ergo verisimile est ab initio caruisse ipsis speciebus serpentinis. 90.

Solutio. Respondeo, multifariam, multisque modis infirmari nominalem hanc & vitream obiectionem, & quidquid sit de origine idiomatis, cuius conditorem Gathelum vel collectorem statuerat Antiquitas; certum hoc in primis esse debet ordine naturæ, res omnes, quæ prædicabiles sunt aut nominabiles, prius esse, vel in se subsistentes, vel subiecto inexistentes, quàm prædicari aut nominari posse vel debere: alterum enim est necessarium, alterum verò contingens: alterum à natura est, alterum ab instituto. Res nominanda ab artifice increato est, iuxta ideas in mente diuina positas: nomen autem rei arbitrarium quodammodo est, & casu nonnunquam, consilio quandoque, nunc citius, nunc serius impositum.

Id ita esse constat in ipso primordio creationis rerum & denominationis earum: prius enim condidit Deus animantia, quàm nominibus ea insigniuit, & inter se distinxit illa Protoplastus, & quod ad nostrum pertinet propositum, cum indidisset Adamus conuenientia nomina tam animalibus terræ, quam volatilibus cœli, quæ singulorum naturam exprimerent, postquam ea Dei nutu in conspectum eius adducta conspiceret, & singulorum indolem, motum, gressum formamque consideraret; Natatilia tamen, qualia sunt cete grandia, piscesque omnis generis; adde natrices, angues, multaque venenosæ generationis aquatilia, nec coram allata, nec ab eo nominata perhibet historia Geneseos, quæ suis tamen paulatim nominibus, siue ante, siue post diluuium nuncupata sunt. 91.

Vide Cornelii in c. 2. Genes. v. 19. lit. C.

Si igitur licebit sic argumentari. Hibernica lingua non habet nomina specifica serpentum: ergo Hibernia nunquam habuit ipsas species; licebit viciſſim sic arguere. Iam cõdito orbe & ornatu eius, nondum indita erant nomina iuxta diuersitatem aquatilium: ergo in orbe non erant aquatilia. Certè pro temporis aliquo interstitio nulla adhuc nomina à primo impositore indita erant aquatilibus (si tamen vnquam ab ipso, & non potius à posteris eius nomina illis imposita ex varijs euentibus, qui successu temporis oboriri poterant) sed siue ab ipso, siue à successoribus post lapsum temporis aquatilia ista in matrice lingua, omniumque primæua Hebraica denominationem acceperunt, vera cum esset hæc propositio. Nondum sortiti sunt pisces propriam & specificam vocis aut nominationis distinctionem in illo idiomate, quod tunc vnicum erat in toto orbe: ergo toto illo tempore pisces non erant in vniuerso orbe. Eodemque modo argumentemur, si placet, de Hibernico idiomate; admittamus defuisse vocabula distinctiua serpentini generis, ergo genus ipsum, aut species ei subiectas ab exordio defuisse constabit.

Illa argumentatio, clarum est quod cum veritate pugnet, quidni & ista? Neque enim 92.
à ne-

à negatione, vel priuatione nominum, ſequitur priuatio, vel negatio rerum in aliqua gẽte, vel natione; Neque contrà ex negatione rerum ſequitur negatio, vel defectus nominum. Quod ſic deduco. Nam alioqui ſi ex defectu nominum validè inferatur defectus rerum quæ nominari poſſunt; ſimili conſequentia aut fortaſſe fortiori ſequetur, in hoc idiomate apud hanc gentem reperiuntur propria & diſtincta nomina omnium ſpecierũ, animantium, volatilium, reptilium, natatilium, quæ vſpiam per vniuerſum reperiri queant, igitur in hac gente, ipſa animalia, volucres, reptilia: natatilia, quantumuis peregrina, & exotica, vel reperiuntur modò, vel reperta ſunt. Atque ita non minus leones quàm lupos, non ſecus elephantos, pantheras, pardos, tygrides, quàm boues, equos, vulpes, feles Hiberniæ tribuemus, ſi nomina non deſint iſtarum ſpecierum.

Itaque lubrica eſt & labilis illatio à defectu, vel copia nominum in aliquo idiomate, ad defectum, vel copiam rerum, per voces, quæ ſunt vel eſſe poſſunt, nominabilium in aliqua natione, prouincia vel Regno.

93. Cum his tamen non admittimus linguam Hibernicam tam inopem fuiſſe, vt omni quo defuiſſent in ea voces, & nomina diuerſorum ſerpentum, & aliorum venenatorum. Tametſi enim vocabularia non ſuppetant nobis locupletiſſima, vt illa dignoſci poſſint, & promiſcuè ab omnibus etiam idiotis legi vel intelligi; quod optandum eſſet, quin tamen à peritioribus illis Antiquarijs, qui aſſidui ſunt in ſuis Syttibis, membranis, & manuſcriptis verſandis, illa pertractata ſatis, & comprehenſa ſint, non debet temerè negari à quouis neſciente, vel minus conſiderante quantum ſtudij & operæ, natio illa ponit in illis vetuſtis vocabulis rimandis, eruendis, & in ſuam priuatam notitiam ab vſu communi & multorum communicatione ſeponendis.

94. Atque inſuper ex abundanti dicimus, in materia ſubiecta, de qua nunc ſermo nobis eſt, adeò non eſſe abſtruſa vel recondita, multóque minus deficientia venenoſorum geniminum vernacula nomina, voceſque ſpecierum diuerſas, vt etiam vulgo & ab imperitis cognoſcantur. Hinc enim præter iſta, quæ linguæ gnaris decantata ſunt, & cognita ſatis, viperæ, ſcorpionis, ranæ, ſerpentis. & alia cõpluria omnibus obuia, & vſitata ſunt vocabula Hibernico conuerſa, quamuis res per voces ſignificatæ, à pleriſque vel omnibus in Hibernia nec viſæ, nec cognitæ fuerint. Vt hinc potius ſequela ſit firma, ſi velimus ad hominem argumentari, cum non deſint modo, nec defuerint ſerpentium nomina diuerſa & ſpecifica, nec defuiſſe quoque ipſas ſpecies, quouſque ex priuilegio diuinitus conceſſo, vel ſancto Patricio ſoli, vt habet cõmunior ſententia: vel ipſi coniuncto cum alijs Sanctis, vt pauci quidã aſſerũt, terra eſſet expurgata, & tam humus ipſa, quã alia omnia ex eadem humo genita in antidotum data eſſent aduerſus omnem morſum, & virulentiam ſerpentinam. Et qui plura legere voluerit, Diuum Bedam initio ſuæ hiſtoriæ conſulat cum his quæ ſuperius ex Giraldo produximus; quæ ſi conferamus cum alijs noſtri æui & recentioris memoriæ euentis, vt de præmorſis ore Hibernorum anguibus pro anguillis in Anglia, de araneis ibidem venenoſis, manuum alliſione compreſſis, de ſaliua in circulum ducta colubrum ne tranſiret cohibente, de laquearibus contabulatis in palatio Vveſtmonaſterienſi è ligno Hibernico, ſimiliter & in aula Hagæ Comitis in Batauia virulentas araneas reſpuente: de Raclinia denique inſula per Iacobum Regem adiudicata in dominium & poſſeſſionem Radulphi Comitis de Antrym in Vltonia litem dirimente (vt accepi) hoc indicio & argumento adminiculante, quod ſerpentes non patiatur ex priuilegio maioris Inſulæ, à qua exiguo freto abiuncta eſt, & priuilegio dotali gaudet è vicinitate ſitus, tanquam appẽdix ſit, & ceſpes acceſſorius, qui debet ſequi naturam terræ principalis. Sic inſula Manniæ, quæ inter Hiberniam & Britanniam ſita eſt, quia fert venenoſos vermes, olim adiudicata Hiberniæ (Giraldo teſte) accenſetur Britanniæ eandem ob cauſam.

95. De loco vndè S. Patricius eiecerit collectum agmen venenatorum ex omnibus Hiberniæ partibus, & coaceruatum in vnam molem, in exterminium abegerit, ſub iudice lis eſt. Qui ſolidius loquuntur, & ex fide codicum Ms. illi montem Algæum deſignant in Conacia, vt ſuprà diximus. Is cum immineat mari, & S. Patricio in tutelam ſit dicatus, commoditate ſui ſitus optimè deſeruire potuit ſerpentibus in ſubiectam vergiui profundum exturbandis. Nonnulli tamen autumant, vel partem eorum, vel vniuerſos ad Cambr. d. 2. c. 15. Topogr.

Orientem è vico maritimo, qui dicitur *Old Patrick*, & inter Dublinum, & Vadipontum interiacet, præcipitatos in Oceanum Hibernicum fuisse; In cuius præcipitij memoriam ad posteros transmittendam, contendunt superesse ibidem in Latomijs, seu fodina lapidum, colubros, bufones, Aspides, aliosque serpentes lapideos, qui in compagibus saxorum fossilium affabre facta delineatione cernuntur; quæ an ludentis naturæ ostenta, an verò rememorandi miraculi vestigia sint, anxiè inquirendum non duco.

Certè ad Anonum Glouerniæ, in Belgis, Britanniæ amnem cerni serpentes in lapides mutatos, per sanctissimam virginem loci patronam Keinam Britannicam, ex æui superioris fide commemorat Guil. Cãdenus, seque vidisse lapidem indè delatum effigie serpentis in spiram reuoluti, cuius caput imperfectius in circumferentia prominuit, extrema cauda centrum occupante, idque ille magis in lusum naturæ, quàm in vsum altioris Theoriæ refert. Cæterum quidquid sit 96.

Ludit in humanis diuina potentia rebus.

Et mira per naturam, supráque naturam, officio quo nouit, & voluit, & potestate, qua valuit, in testimonium sanctitatis seruorum suorum fecit olim Dominus Deus, facitque indies, & in æuum faciet prodigia, & portenta in solatium bonorum, & malis in terrorem, vt discant omnes subesse Deo, & quod subest ei cum voluerit posse, sic beatæ virginis Pharaildis indicio, panes nonnulli in lapides sunt conuersi, quorum adhuc in Sacello ipsius conseruatur memoria; vt refert Molanus 4. Ian. & de nauta, cuius omne nauis onus, quod mandi potuit, in saxa est conuersum, cum pauperi dixisset se nihil habere, nisi lapides, ex quibus & dactylos se vidisse, & oliuas lapide duriores, meminit Greg. Turonen. de glo. Confess. c. 108.

Quinta Elucidatio in cap. idem.

De Baculo Iesu.

Ipse namque Pastor præstantißimus (Patricius scilicet) *manu, Domini Iesu baculum baiulauit, eiusque eleuatione comminatoria, omnia venenata animantia, Angelico suffultus suffragio ex vniuersis Hiberniæ partibus in vnum congregauit, &c.*

Et quia iam vtcumque à nobis constitutum est de eiectione venenatorum facta per D. Patricium: de instrumento, quo eiecit, pauca quædam dicenda nobis erunt. Ponitur autem ex eius vita confectam esse istam expurgationem, præmissa oratione, & ieiunio, in eleuatione manus, & comminatione cum baculo Iesu, quem acceperat à Iusto sene in Tyrrheni maris Insula, cum ex Hibernia Romam versus peregrinaretur; vt refert in eius vita Iocelinus cap. 24. 97.

Faciunt huius baculi præclaram mentionem alij etiam spectatæ fidei scriptores. D. Bernardus in vita Sancti Malachiæ, vbi de Nigello incubatore pulso ex Armacana sede, & sancto Pontifice, ac Metropolitano totius Hiberniæ Malachia introducto agit, hæc ibidem subiungit. *Porrò Nigellus videns sibi imminere fugam, tulit secum insignia quædam illius ædis* (Armacanæ) *textum scilicet Euangeliorum, qui fuit Beati Patricij, baculumque auro tectum, & gemmis pretiosißimis adornatum, quem nominant baculum Iesu, eò quòd ipse Dominus (vt fert opinio) eum suis manibus tenuerit, atque formauerit. Et hæc summæ dignitatis & venerationis in gente illa. Nempè notißima sunt celeberrimáque in populis, atque in ea reuerentia apud omnes, vt qui illa habere visus fuerit ipsum habeat Episcopum populus stultus & insipiens.* Deindè prosequitur Bernardus de Nigello loquens. *Ibat homo gyrouagus, & alter Satanas circuibat terram, & perambulabat eam insignia sacra circumferens: Quæ vbique ostentans, vbique eorum gratia receptabatur.* 98.

Cap. 8. D. Bern. mentionẽ Baculi Iesu facit.

Vbi liquidissimè cernimus quanto cum honore, & veneratione culta fuerint, quantis sumptibus exculta, quæ æstimatio & opinio totius gentis de baculo, quod Christus Dominus, suis ipse manibus illum attrectauerit, & formauerit. De quo etiam scribit Gyraldus, *suo tempore translatum fuisse ex Armachia Dublinum*, disertéque illum nominat baculum Iesu. Qui sanè cum sit Dominus vniuersorum, cui subest cum voluerit

Topog. d. 3. c. 38.

posse,

posse, cuius attactu fimbriæ, virus egreditur, & sequitur sanitas, qui tanquam lignum, quod plantatum secus decursus aquarum quod fructum suum dat in tempore suo, cuius & folium non defluit, & omnia quæcunque facit, prosperantur: quid mirum, si ligno à se attacto & fabrefacto aliquam virtutem addiderit assistendo, vel inserendo indiderit, vndè esset veluti ἀλεξίκακον veneni & venenatorum? *Baculum hoc ab Ardmachia Dublinium translatũ.*

99. Refertur de statua, quam Paneadæ erexit, hæmorrhoissa à Christo sanata, in qua medici & medicatæ, in memoriam factæ sanitatis, ex ære ducta fuit effigies, illa se inclinante ad eius pedes, & ad fimbrium se porrigente, cum ignota quædam herba propè nascens ad oram vestimenti Saluatoris succreuerit vim accipere sanandi varios & incurabiles morbos. *Vis sanãdi in herba.*

100. Si igitur inanimi statuæ in honorem prototypi tanta à Deo collata virtus, quis modum aut mensuram statuere audebit viuifico, & mirifico Saluatori, quin suo salutifero contactu impresserit, quam potuit, quocunque modo imprimere voluit, aut exprimere vitalem virtutem signorum operatricem in baculo, quem formauerat, & famulo suo tradendum destinauerat, quando eum præparabat ad gentem lucrandam, quæ dura nimis, & præfracta erat, magorum ludibrijs dementata, & dæmonum præstigijs ludificata.

101. Mira vis, & energia fuit in baculo, & superhumerali, Senuphi Anachoretæ, quàm suis à Domino precibus impetrauerat in gratiam Theodosij Imperatoris: *Cùm enim ille ad periculosum nimis bellum, in quo de summa rerum agebatur, sese pararet, & diuinum ante omnia sibi numen conciliare studeret per deprecationem sanctißimorum Anachoretarum & monachorum. Et istum celeberrimum patrem, vt apud se esset, enocaret; Ille animi anceps cum & obsequi vellet Imperatori, & cella deserere nollet, diuino instinctu; præclarum cõsilium init fide plenum: nam cum superhumerale & baculum in cœlum sustulisset Dominum sic obsecrauit. Da Deus huic superhumerali & baculo, vt tantùm poßit, quantum ego ipse si illic adessem. Illisque ad Imperatorẽ mißis, mandat vt superhumerali caput contectus, & baculum manu gestans audenter ante omnes procedat in hostes incruentam reportaturus victoriam. Sic egit Imperator magna fide nixus, sic victoriam obtinuit. Festum Imperator nominauit hunc diem, & nunc quoque post magnũ tempus magnificè celebratur ab Alexandrinis & nominatur εἰκόνιον ab imagine: ab eis enim Imperatori facta est statua eo, quo tunc modo armata.* Ita Baron. ad an. 388. ex Glyca Annal. p. 4. & Metaphraste in Actis SS. Cyri & Ioan. 31. Ianuar. *Mirà vis baculi & superhumeralis S. Senuphi.*

Quam historiam eo fine recito, vt consideratis circumstantijs, & collatis inter se prodigiosis effectibus ex vno cognito & admisso, aliud admittatur & clarescat, eò magis, quod narratio, quam attulimus de baculo Iesu, non minus illustres, claros & probatos habeat assertores, quam altera illa de baculo Sancti Senuphi. Sed inter vtrumque baculum hoc discriminis est, quòd ille noster prehensus & formatus ipsius Domini manu perhibeatur, cum ille alter, quem tanti Theodosius fecerat, non nisi manu serui gestatus, & precibus eius commendatus Deo legatur. Et insuper hoc interest, quod baculus iste ab Anachoreta solummodo pro munere datus, & pro victoriæ arrha missus sit ad Imperatorem, cum ille de quo agimus ordinatione & iussu ipsius Christi dedicatus fuerit, & destinatus ad sanctum Patricium.

102. Scribit autem Abulensis virgam illam portentosam, qua Moyses diuisit mare rubrum pro transitu filiorum Israel, in qua etiam signa & prodigia multa operabatur cum in terra Madian creuisset apud socerum eius Iethro, à nullo mortalium exscindi potuisse, nisi à solo Moyse, in qua incisas habebat quatuor literas tetragrammaton. Ea vt vera sit historia, nobis exhibet materiam considerandi, quam longè se porrigat Dei prouidentia, disponendo causas & instrumenta, quibus sua magnalia mundo velit exhibere, & cum multa patrârit portenta in liberatione Israëlis è seruitute Pharaonis, multa etiam paranda duxerit, & patranda ostenta in eruendo populo Hiberniæ è faucibus Inferorum. *Q. 20. in c. 4. Exod. Virga Moysis vide, Virgã, tom. 1. &c. p. 188.*

103. Nihil hoc loco occurrit, quòd difficultatem moueat, nisi quod de apparitione Domini, & exhibitione baculi vera prorsus & non imaginaria perscribitur. Sed non est nouum, aut singulare Christum in persona propria quibusdam apparere, id enim ab exordio Ecclesiæ Christianæ multis, & multoties accidisse ex Patribus & scriptoribus Ec-

Li. de cura pro mort. ger. c. 10.

clesiasticis manifestum est. Quæ si falsa esse responderimus (verbis Augustini libet vti) contra quorundam scripta fidelium, & contra eorum sensus, qui talia sibi accidisse confirmant impudenter venire videbimur.

Orat. cōtra Auxent. Egesip. iunior. l. 3 de excid.

In ipso fidei diluculo post suam ascensionem Christus apparuit Petro, vt Ambrosius auctor est, *Nocte*, inquit, *muro egredi cœpit, & videns sibi in porta Christum occurrere, vrbemque ingredi ait, Domine quo vadis? respondit Christus venio Romam iterum crucifigi, intellexit Petrus ad suam crucem diuinam pertinere responsionem.*

Septima Elucidatio in Cap. 22. 191. 196. De ætate, sepulchro, & ordinatione Sancti Patricij.

Ira est inter auctores discrepantia de ætate, obitu, & sepulchro Sancti Patricij. Sed receptior est sententia, vixisse eum annos 120. obijsse anno Domini 104.
491. sepultum verò in Ecclesia Dunensi. Ætatis seriem ita deduxeris ex probatioribus, qui eius vitam conscripserunt: Anno ætatis 16. ductus est in Hiberniam captiuus; sexque annos in seruitute transegit. Ita ipse sanctus in sua quadam Epistola, cuius fragmentum extat in Codice MS. quem de eius vita ab Anonymo conscripta, largo pergameno pœnes me habeo, & verba ipsius sunt. *Quando ego captus sum, tunc annorum sexdecim eram, Deum verum non cognoscens, sicut debui; adductus sum in captiuitate ad Hiberniam, cum tot milibus hominum secundum merita nostra mala, quia à mandatis Dei recessimus, & præcepta eius non custodiuimus, & Sacerdotibus nostris non obedientes fuimus, qui nostram salutem admonebant: Et ibi Dominus sensum incredulitatis meæ aperuit, vt rememorarem delicta mea, & vt conuerterem ex toto corde ad Deum.* Hæc ille; Ex quo corriges Matthæum Florilegum, qui 24. ætatis suæ anno, è captiuitate in suam patriam reuersum dicit Sanctum Patricium: id enim contigit anno ætatis suæ 22. potuitque error ex numeris oriri, vt pro 22. scriberentur 14.

Ætas S. Patricij cum in Hiberniā esset adductus.

Ætas eius quando liberatus est.

Sexagesimo ætatis anno in Hiberniam venisse à B. Cælestino missum tradunt monumenta, & spectatioris fidei auctores. Nam cum Moyse conueniens annorum numero vt 105.
plerique omnes adstipulantur, quum anno 491. sit mortuus, anno vero 431. vel ad summū 432. inchoato, missus à Cælestino fuerit, oportebit eum anno ætatis 60. aduenisse, vt iustus annorum computus exurgat, & Moysi in ætate adæquetur. Ita verò tradunt membranæ veteres de eius vita in hæc verba. *Anno 60. ætatis suæ, missus est à Cælestino Papa, ad prædicandum in Hiberniam, B. Archiepiscopus Patricius venit.* Aliis itaque 60. annis in Hibernia vixit; 30. annis prædicando & baptizando per diuersas Hiberniæ prouincias; aliis vero 30. annis in suis cellis & monasteriis theoricè vixit. Iuxta quæ corrigendus est Florilegus, qui 50. annos in Hibernia eum Euangelizasse tradit. Corrigendus & Marianus Scotus, qui cum 60. annos tribuat prædicationi eius in Hibernia, tamen non assignat ei longiorem, quàm annorum nonaginta duorum ætatem. *Nam cum esset annorum 16. venditus, sex annis vixit in seruitute; in Romanis partibus*, inquit ille, *sexaginta annis in Hibernia prædicauit.* Iuxta quem computum non nisi 82. eius reperiuntur ætatis, vt rectè Baronius obseruauit à Mariano recedens; magisque accedens ad Probum, qui ex commercio eius cum S. Martino, dum esset annos 30. natus, deducit eum vixisse, quem alij admittunt, nempe 132. annos. Quoto autem anno ætatis suæ S. Patricius B. Martinum adierit nondum liquet, quoue præcisè anno ipse S. Martinus obierit disceptatio est inter Chronographos: de quo videndus est Baronius, tum in suis Annalibus, tum etiam in Annotationibus ad Martyrologium Romanum, proindè non putamus recedendum à communi sententia, quæ non statuit nisi 120. annos S. Patricij.

Quo ætatis anno S. Patricius missus est in Hiberniā à Cælestino papa.

Quamdiu postea in Hibernia vixit.

Tota ætas S. Patricij.

Corrigendi quoque vetusti quidam Codices MS. qui Anno Domini 361. i. anno 1. 106.
Iuliani Apostatæ deductum in Hiberniam captiuum dicunt; quem computum si sequamur 147. anni assignandi erunt illius ætatis; quod nemo concedit. Alij dicunt cohabitasse cum S. Martino per quadriannum, à quo clericus ordinatus fuit, vt Baronius refert

Quamdiu cū S. Martino degerit.

refert ex Probo, & Sigiberto (qui eum genitum ex sorore Martini ponunt.) Alij, 40. tantum dies apud eum transegisse perhibent; ita Liber Ms. quem legi de rebus gestis S. Patricij. Quidam etiam 18. annos vixisse sub institutione Sancti Germani (à quo Presbiter ordinatus fuit) vt habet Henricus Antisiodorensis. Alij assignant 40. annos sub eius disciplinatu, vt Codex Ms. qui suprà.

107. Sunt qui Episcopum ab Amatore Antistite consecratum referunt, vt Probus; vel vt Matthæus Vvestmonst corruptè legit, à Matthæo Archiepiscopo; Et à Cælestino quidem Papa Archiepiscopum factum, sed à quodam seniore Sanctissimo Episcopo antequam Romam venisset Episcopalem gradum accepisse, ita Ms. codex Ardachadensis. Alij & certius à Cœlestino ipso, non autem ab alio ordinatum Episcopum asserunt, vt & missio eius, & consecratio eodem tempore, & ab eodem Pontifice fieret. Rectè vtique illud astruitur à Florilego, quòd nutu Dei Sacris litteris eruditus, atque tandem Romam veniens ibidem tempus suum protrahebat, donec eruditior haberetur, sanctasque percurrens scripturas, diuina mysteria penetraret. Quanto autem tempore Romæ vixerit incompertum nobis est. Solummodo illud habetur ex officio Canonicorum Regularium Lateranensium, quod est approbatum à Pio V. Vixisse illum in Ecclesia Lateranensi Canonicum, & cum Auxilio & Seruinio (alij legunt Auxilium & Iserinum) pariter Lateranensibus Canonicis ad Sacro-sanctum legationis Hiberniæ munus à Cælestino Papa destinatum. Liber est impressus Venetijs apud Iuntas, Anno 1586.

A quo ordinatus in Episcopum.

S. Patricius fuit Canonicus Regularis.

108. In Officio Sancti Patricij recenter excuso habetur, eum in Hiberniam iuisse anno ætatis 55. obijsse vero anno ætatis 120. quem cõputum sic conficies. Quod 33. annos in prædicando & administrando Sacramenta expleuerit, vt habet Codex Ms. Ardachden: alios 32. in cellis & Monasterijs theoricè viuendo, quibus si adijcias annos 55. compleueris numerum annorum 120.

Vtque rem paucis complectar; in seruitutem abductus anno ætatis 16. Liberatus autem anno ætatis 22. reliquam ætatem vsque ad 55. vel ad summum vsque ad sexagesimum ætatis annum consumpsit in cura sui ipsius, & diuinis institutionibus sub Germano, Martino, Cælestino. Nam mora illa perpusilla, quam reuersus è seruitute fecit in domo parentum, non videtur annorum numerum augere. Cùm autem è seruitute liberatus, 38. vel ad summum 48. annos in studijs & diuinis institutionibus collocauit, sub SS. Germano, Martino, Cælestino; majorem illius temporis partem insumebat, sub disciplina Sancti Germani; illa sub Germano mora, quæ diuturnior erat, totius reliqui temporis denominationem ad se quodammodo traxit: Nam ab eo ad Sanctum Martinum digressus, & ad eum reuersus; posteà, pluribus annis interiectus cum Segetio Presbitero ad Cælestinum ab eodem missus, toto illo interuallo veluti discipulo & alumno eo Germanus potiebatur, quovsq; ad Apostolatũ gentis Hibernorũ opere ipso exercendum sese ille contulisset; ibique perfunctus Apostolico munere locum sepulturæ accepit in ciuitate Dunensi; diuina vtique præordinatione, vt habet historia rerum ab eo gestarum tam excusa, quam calamo exarata: Idque habet series officij Ecclesiastici de Sancto conscripti, & traditio illius nationis, & Ecclesiæ; cui suffragantur, Cambrensis, Camdenus, & omnis generis testes, vetusque inscriptio, quæ sic habet.

Computatio ætatis S. Patricij.

Duni sepultus.

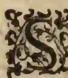
In Burgo Duno tumulo tumulantur in vno: Brigida, Patricius, atque Columba pius.

109. Quorum omnium testimonio magis innitendum est, quàm vnius aut alterius, puta vel Matthæi Vvestmonasteriensis, qui sepulchrum eius non inueniri dicit; vel Nennij Heluodugi, si contra communem sententiam sapere velit. quem vtrumque conuincere debet ipsa solemnitas Translationis reliquiarum trium illorum Sanctorum, quæ celebrari solita est quartò Idus Iunij, magnoque apparatu peracta est prima celebritas principante tum in Vltonia Iohanne Curcæo, interueniente Iohanne Cardinale Sancti Stephani de monte Cælio, Legato Apostolico, cum Thoma Armachano Archiepisco, Malachia Dunensi Antistite, pluribusque præterea Episcopis & Prælatis inferioribus, & continentur in Ecclesiasticis lectionibus illius festi, de quo agendum erit suo loco.

Translatio SS. Patricij, Columba, & Brigida.

Octaua Elucidatio in Cap. 105. 165. 166. De antiquitate Christianæ Religionis, & dignitatis Archiepiscopalis in Hibernia.

Quidā ex Apostolis prædicauerunt Euangeliū Hib.

SVnt nonnulli diligentissimi Hibernicarum antiquitatum inuestigatores, qui referunt aliquos ex ipso Apostolorum cuneo Euangelium in Hibernia prædicasse: vt de Diuo Petro quidam autumant. Alij, Diuum Iacobum maiorem, cum Occidentes mundi plagas peragrasset, eò nauigasse, & nonnullos Insulæ habitatores sua prædicatione ad Christum conuertisse affirmant: cúmque posteri maiorum vestigijs insistere non desisterent, aliquos tradunt ipsius S. Patricij ætate repertos esse, qui impressam doctrinæ Christianæ orbitam consectabantur; qui tamen per totam illam continuationem, seriemque annorum, inter Infideles, vt perpaucæ margaritæ inter multos vmbilicos delitescere solebant. E quorum numero erat fortassis Albius ille Episcopus Hibernus, qui inter primos suæ regionis incolas, Patricij visendi ac salutandi gratia venit. 110.

Stānihurstus lib. 1. de vit. S. Patricij.

Ossoriensis supra in præloquio § 2.

Vita S. Cathaldi, authentica.

Cum quibus optimè cohærent illa, quæ in vita S. Cathaldi Hiberni, Tarentinæ ciuitatis in Italia Patroni, referuntur. Hanc autem tanquam satis probatam, & authenticam omnes admittere debent, quippe quæ ex Tarentinæ Ecclesiæ vetustissimis manuscriptis codicibus, ex officio Ecclesiastico iussu summi Pontificis per Cardinalem Sirletum reformato, & è catalogo Sanctorum, per Bartholomeum Moronum Tarentinum fideliter collecta est, & oratione soluta conscripta: deinde à Magistro sacri Palatij Apostolici examinata & approbata; ac demùm Superiorum permissu Romæ anno 1614. typis mandata. 111.

S. Cathaldus secūdo post Christi natum seculo, tēplum virgini Mariæ in Hibernia cōstruxit.

Improbabile est illum solum fuisse Christianū in illa Regione.

In illa enim vita tam exactè probata, & pro vera & authentica admissâ & approbata, pag. 168. sic habetur: *Sanctus iuuenis* (Cathaldus scilicet) *studio Religionis incensus, veritusque ne inter humanas laudes, iactantiæ venenū tacitè serperet, decreuit Beatissimæ virgini templum construere: vt ij, quos ad fidei cultum, ex Idolorum superstitione, vitæ irreprehensibilis exemplo, & assiduis cohortationibus conuertebat, commodius sese in diuinis laudibus exercerent, & erga Dei matrem maiori deuotione ac pietate afficerentur.* Nullum autem alium hoc tempore in tota illa regione veri Numinis cultorem extitisse, non nisi temerè dici potest. A quo, quæso, baptizatus, confirmatus, & fidei dotibus muneratus fuisset? Et comminisci, hæc omnia aut ministerio Angelorum, aut alio miraculoso modo fuisse patrata, est citra necessitatem miracula multiplicare, quod omninò vitandum Theologi communiter docent. Nulla siquidem conuincens afferri potest ratio, quæ firmiter persuadeat aliquos, saltem in Hibernia tunc temporis non fuisse Christianos. 112.

Hoc secūda sæculo omnes pœne Hiberni erant Christiani.

Sed de hoc quidquid sit. Pijssimus adolescens Cathaldus, non sibi soli, sed partim patriæ, partim amicis & fratribus in Christo, natus, & in fide diuina educatus est: lucerna namque erat lucens omnibus, qui in Regno Hiberniæ habitabant, & lux magna populis qui sedebant in tenebris idololatriæ, & infidelitatis; & virtute miraculorum quot animas Christo lucrifecit, & ad viam veritatis reduxit, oratione explicari vix potest. *Nullus enim* (inquit Moronus pag. 169.) *in vniuersa pœne Hibernia relictus est, qui veræ Religionis cultū non addisceret.* Et hoc, vt idem Moronus asserit, & ex infra dicendis clarius elucebit, secundo sæculo post Redemptoris aduentum. Siue igitur ante Cathaldi tempora, Hiberni fidem Christi suscepêre, siue non: ab ipsius saltem ætate, veræ Religionis ignari non fuerant. 113.

Hisce temporibus Archiepiscopi fuerunt in Hibernia.

Nec hocce sæculo, Ecclesia Hiberniæ sola communi Christianorum multitudine, verumetiam ministris inferioribus, pastoribus, Prælatis, Episcopis, & Archiepiscopis constabat, vt pag. 170. Moronus indicat. *Hæc* (inquit) *cùm dixisset* (Rex, qui ex inuidia S. Cathaldum carcere includi fecerat; & posteà in somnis de Cathaldi liberatione erat ab Angelo admonitus) *Cathaldum adduci iubet; veniam ab eo cum lachrymis petit: atque illum quamuis obstinate renuentem, Meltridis Ducem, in demortui locum designat. Cathaldus tùm Diaconus, cùm Dei ministerium Regijs insignibus commutare nollet, in Episcopum eligitur. Quod non modo Rex libentissimo animo approbauit, sed etiam Ducatum Melthridis, in perpetuum Ecclesiæ concessit: quem duodecim Episcopis Cathaldus distribuens, Episcopalem suam sedem, in Archiepiscopalem euexit.* 114.

115. Ex hoc certè vnico Moroni textu varia tum doctrinalia, tum historialia ad propositum spectantia elicere possemus. Atque imprimis, quam humiles olim fuerint Hibernorum Reges, qui ad pedes seruorum Christi sese prosternentes, & cum Dauidem peccantem, magis ex ignorantia quàm malitia peccando sint secuti, eundem pœnitentem sequentes, lachrymis abundè profusis veniam erratorum humillimè obsecrârint; quam liberales in Ecclesiam Dei, quamque deuoti erga ministros altaris extiterint, liquido constat. Deindè quam Sancti, religiosi, ac fideles fuerint ipsi ministri primitiuæ Ecclesiæ Hibernicæ, vtpote, qui non sua, sed quæ Christi erant auidè quærebant: qui abiecti esse in domo Dei magis, quàm elati in palatijs Regum, optabant: qui non auaritia conducti, non superbia inflati, non vana gloria pellecti, non denique turpium voluptatum amore attracti, sed puro gloriæ Patris eorum, salutis proximorum, & beatitudinis cælestis intuitu: terrena dominia abnegantes, mundi diuitias pedibus conculcantes, & carnis illecebras pœnitus rejicientes, Domino, in cuius atrijs melior est dies vna, quàm millia in Regum huius mundi tabernaculis, fideliter seruierunt. Præter ista, & plura alia, quæ ex eo loco erui possent, conducentia tum ad Deum in nostris prædecessoribus glorificandum, qui tam amplè sua dona, & gratias largitus est eis; tùm ad exhortandum huius æui Ecclesiasticos, vt ad vitam, & sanctitatem suorum in Christo progenitorum respicientes, sese illorum moribus conformare studeant.

Humilitas, liberalitas & deuotio Regum Hiberniæ.

Sanctitas & religio Sacerdotum Hibernorũ.

116. Egregium indidem habemus testimonium, contra Gyraldum Cambrensem, & aliquos recentiores, de antiquitate Archiepiscopalis dignitatis in Hibernia. Gyraldus enim asserit, *Archiepiscopos in Hibernia nullos fuisse, donec Ioannes Papiro Romanæ sedis Legatus, quatuor pallia in Hiberniam portauit: quorum vnum apud Ardmachiam posuit; alterum apud Dublinium; Tertium apud Cassiliam; & quartum apud Tuemiam.* Ex quo testimonio colligitur nullum in Hibernia Archiepiscopum extitisse vsque ad annum circiter. 1148. quo scilicet tempore prædictus Ioannes Papiro in Hiberniam venit. Vndè consequens est, nec ipsum S. Patricium, multóque minus vllum alium eò antiquiorem fuisse in Hibernia Archiepiscopum.

Cambrensis error circa Archiepiscopos Hiberniæ.

117. Sed quantum ad D. Patricium spectat, Gyraldum maxime in eò hallucinatum fuisse, ex Iocelini (qui multò accurratius quàm Gyraldus, aut vllus alius, de gestis S. Patricij scripserat) varijs locis, apertissimè declaratur: Ille enim cap. 143. loquens de quodam S. Patricij Discipulo, Forxerno nomine, sic habet. *Et quia S. Patricius talis discipuli diligebat præsentiam, prouidit illi Ecclesiam, nec à sede Archiepiscopali, quam in Ardmachia constructurus erat Angelo iubente, nimis remotam, nec eidem Metropoli, ne forte à secuturis Archiepiscopis grauaretur, valde vicinam,* &c. Deinde cap. 165. de ciuitate Ardmachana scribens: *Cathedram* (inquit) *Archiepiscopalem in eadem vrbe collocauit. Et vt sedes illa totius Hiberniæ esset primaria Metropolis statuit animo. Vt autem illius propositum, ratum, & inconuulsum permaneret in posterum, pectori eius sedit, sedem Apostolicam adire, eiusque priuilegiis auctenticis illud communire.* Denique cap. 166. narrans quomodo monente Angelo Romam petiit; sic ait. *Quò* (scilicet Romam) *perueniens, dum in summi Pontificis præsentia, sui aduentus expesuisset causam, in oculis eius summam inuenit gratiam. Imprimis ergò, illum vt Hiberniæ Apostolum amplexans, ac pronuntians, pallio decorauit: illique vices suas committens, atque legatum suum constituens, quæcunque in Hibernia gesserat, constituerat, disposuerat, auctoritatis suæ munimine confirmauit. Exenia etiam plura, & pretiosa munera, quæ ad decorem, imo robur Ecclesiæ spectant, ei contulit.* Et infra. *Hisque sacrosanctis Eulogiis Sanctus in Hiberniam reuersus, Ardmachiam Metropolitanam Ecclesiam, ad animarum salutem, & vrbis patriæque tutelam, muniuit.*

S. Patriciũ fuisse Archiepiscopum ex variis Iocelini locis ostenditur.

Et quid amplius ad intentum concludendum desideramus? cum hic expresse dicatur, S. Patricium constructurum fuisse in Ardmachia sedem Archiepiscopalem, idque non proprio motu, sed iussu Angeli diuinitus missi, cuius monitis Patricium non acquieuisse, non valdè pium esset cogitare, nedũ dicere; præterea S. Patricium non inefficaciter proposuisse sedem Archiepiscopalem in Ardmachia collocare, habemus manifestè: nam dicitur ibi de facto Cathedram Archiepiscopalem posuisse. Et ne quis comminisci posset ei ad hoc faciendum potestatem defuisse, Christi in terris Vicarium Summum Pontificem, ad illud suum propositum stabiliendum adijt, qui Patricium titulo Apostoli, Pal-

Loca prædicta explanantur.

lio(& quo nisi Archiepiscopi?) & Officio Legati Apostolici decorauit, qui Legatus factus, & in Hiberniam reuersus, quod antea fecerat, autoritate Sedis Apostolicæ confirmauit, & muniuit.

Sed si semel tam authenticè in Ardmachia Sedes Archiepiscopalis sit constituta; dicat, obsecro, Gyraldus quo tempore hanc dignitatem sedes Ardmachana amisit? quis in ea tunc sedit? quod crimen commisit? & quis Summus Pontifex istud priuilegium semel concessum reuocauit? quibus cum aptè responderit, victas dabimus manus, interim tamen possessionem, quam legitimè accepimus, & non constat quando, vel quomodo eam amisimus, firmiter tenebimus. 118.

Cum tẽpore S. Patricij in Ardmachia inceperint esse Archiepiscopi, non potest ostẽdi quãdo eos desiit habere Ardmachia.

Duo profert Gyraldus, *& nullos in Hibernia Archiepiscopos ante Papironis accessum fuisse, & eundem Papironem quatuor in Hiberniam pallia, ad quatuor Regni Archiepiscopos portasse.* Primum fundamentis ante allatis, & alijs infra subijciendis innixi, audacter negamus. Secundum vltrò concedimus; sed Gyraldus nihil inde lucri reportabit. *Nam ab aduentu Patricij in Hiberniam* (vt ipse Gyraldus asserit) *vsque ad Fedhlimidij Regis tempora, triginta tres Reges ex ipsis Hibernis in Hibernia regnauerunt: quorum diebus, fides Christiana illibata permansit, & inconcussa. In huius verò Fedhlimidij tempore Noruagienses Duce Turgesio Hibernica littora appulerunt: qui & manu forti terram occupantes, at gentili furore debacchantes Ecclesias ferè omnes destruxerunt.* Pallia igitur per Papironem ad Hiberniæ Archiepiscopos esse delata fatemur. Sed tunc primò Archiepiscopos in quatuor illis sedibus, aut saltem in Ardmachia, fuisse constitutos, omnino diffitemur. Non enim quod ibi nulli anteà fuerint Archiepiscopi, Pallia eis mittebantur; sed quod singuli post suam consecrationem, & Pacificam Archiepiscopatus possessionem, Pallium in Symbolum plenitudinis potestatis accipere deberent; aut (si mauis,) quod principantibus in illa regione Norvvegis, tãdiu sedes Archiepiscopales vacârint, & vsus Pallij intermissus fuerit, vt quod multò ante fuerat concessum, tunc quasi de nouo debuerit confirmari. Perinde ac si (quod Deo propitio, breui futurum speramus) Archiepiscopo Cantuariensi, alijsque Angliæ, & Scotiæ Archiepiscopis, Pallia à Summo Pontifice mitterentur: non quòd in illis Regnis nulli antea fuerint Archiepiscopi, sed quod tot anni elapsi sint, ex quo vigente Hæreticorum persecutione, nulli Catholici Archiepiscopi suas inibi sedes possederint, & vsus accipiendi Pallij quasi obliuioni traditus fuerit. 119.

Quare fuerunt quatuor pallia per Papironẽ Missa in Hiberniã.

Exemplũ.

Quod etiam multo ante S. Patricium tempore, fuerint in Hibernia Archiepiscopi, manifestè asserit Moronus suprà citatus, Dum de S. Cathaldo loquens, ait. *Episcopalem suam sedem in Archiepiscopalem euexit.* Et sanè probabile non est, S. Cathaldum in illa Archiepiscopali sede nullum habuisse successorem, aut alios tunc temporis, vel ante ipsum non fuisse in Hibernia Archiepiscopos. Sanctus autem Cathaldus ducentis circiter annis S. Patricium antecessit, nam iuxta verisimiliorem sententiam. *S. Patricius vixit* 120. *annis, & obijt Anno salutis* 491. vt præcedenti elucidatione ostensum est. Sanctus verò Cathaldus, relictâ suâ Archiepiscopali sede in Hibernia, & finita peregrinatione Hierosolymitana, *Tarentum ingressus est, Anno à partu Virginis septuagesimo circiter supra centesimum*, vt habet idem Moronus pag. 172. 120.

Ante S. Patriciũ fuisse in Hibernia Archiepiscopos probatur.

Cum ergo ex his liquidò constet, Sacerdotes, Episcopos & Archiepiscopos diu ante S. Patricium in Hibernia fuisse, dici potest, calices illos, de quibus cap. 105. Iocelinus loquitur, ab aliquibus ex istis Ecclesiasticis Palladio longè antiquioribus, in illo specu fuisse reconditos, dum diuina mysteria palam celebrare non potuissent, Paganis Principibus Regnum illud infestantibus, & omnia ad veri Numinis cultum spectantia, destruentibus. Vtrum autem ab his, an à Palladio eiusque socijs calices illi fuêre relicti, non definio, sed alijs discutiendum relinquo. 121.

A quibus relicti calices, inuẽti tempore S. Patricij.

Has elucidationes, non in Iocelinum, sed in officium D. Patricij, nuper repurgatum, & ad ritum Breuiarij Romani redactum, Reuerendissimus Ossoriensis Episcopus edidit. Sed dùm Iocelinum imprimi curarem, in manus meas inciderunt: quas illis Iocelini capitibus, in quibus de eodem miraculo, aut subiecto, de quo in aliqua officij Ecclesiastici parte fiebat mentio, accommodaui: ordinem tamen capitum Iocelini, in Elucidationibus eis accommodandis non obseruaui, sed eum, quem auctor sibi proposuit: idque idcirco feci, quod vel rei dignitas ita postulârat, vel quod omnes simul penes me non habuerim; nullamque prætermittere volens, ordine quo reperi, hîc omnes apposui. 122.

Ratio transpositionis Elucidationum superiorum.

Finis vitæ S. Patricij.

VITA

VITA SANCTI COLVMBÆ PRESBYTERI ET CONFESSORIS.

AVCTORE

SANCTO ADAMNANO ABBATE.

Ex tomo 4. antiquæ lectionis Henrici Canisij, qui eam ex membranis manuscriptis Monasterij Windbergensis in Bauaria, desumptam primò in lucem edidit.

S. COLVMBA HIBERNVS, PICTORVM APOSTOLVS.

Quis dabit mihi pennas sicut Columbæ, & volabo, & requiescam? Psalm. 54. v. 7.

NOTÆ DE S. ADAMNANO EX varijs Scriptoribus collectæ.

Tritheemius de scriptoribus Ecclesiasticis.

DAMNANVS Presbyter, & Abbas Monasterij Huensis, quod Sanctus Columbanus quondam construxit in Insula Scotiæ: vir in diuinis scripturis valde studiosus & eruditus; sæcularium quoque literarum non ignarus; ingenio cautus, & dulcis eloquio, vitâ & conuersatione præclarus, non sine opinione sanctitatis, Pater multorum Monachorum fuit. Scripsit inter cætera satis composito sermone volumen de locis terræ sanctæ librum vnum; & quasdam Epistolas. Claruit sub Iustiniano iuniore Augusto: Anno Domini 690.

Idem lib. 3. de viris illustribus Ordinis S. Benedicti c. 124.

Adamnanus Monachus & Presbyter, Monasterij Sanctimonialium in Anglia, quod Colodi vrbs dicitur, præpositus, natione Scotus, vir austeræ conuersationis, & sanctæ vitæ: ita vt præter Dominicam & quintam feriam, nihil in Hebdomada pœnitus comederet, sæpe etiam noctes integras peruigil in oratione transigeret; magnis effulsit virtutibus: claruit Anno Domini 670.

Idem ibidem cap. 153.

Adamnanus Abbas Monasterij, quod B. Columbanus olim in Insula Hu fundauit in Hibernia, vir Doctus, & Sanctus, & Pater multorum Monachorum; sua Prædicatione sanctissima plurimam partem Scotorum in Hibernia, & etiam Britones in Britannia, ad debitum Paschalis celebritatis tempus reduxit: claruit Anno Domini 700.

Possevinus in Apparatu sacro.

Adamnanus Scotus, Coludius Monachus, & Abbas Monasterij Insulæ Huensis in Scotia, quod S. Columbanus construxit, congregationis Benchorensis; Floruit anno 690 scripsitque de locis terræ Sanctæ librum vnũ; de Paschate epistolas; de vitæ S. Columbæ (fortassis Columbani) Monachi & confessoris lib. 1. cuius initium est: Beati Patris nostri, Christo suffragante vitam descripturus. Extat ad S. Gislenum. Arnold & ante illum Tritem. qui non omnia eius scripta cognouerat.

Epitome Biblioth. Gesneri.

Adamnanus Coludius, Scotus, Monachus Ordinis Apostolici, & cœnobij Huensis moderator, scripsit de locis terræ Sanctæ librũ vnum; de situ Hierusalem librum vnum: de Paschate legitimo librum vnum. Epistolas quoque edidit. Ab hoc Bedam multa sumpsisse, & suis libris inseruisse tradunt. Claruit anno 699.

Molanus in appendice ad Vsuardi Martyrologium.

Adamnanus Abbas, plurimam partem Scotorum in Hibernia, & nonnullam etiam de Britonibus, ad Catholicam Paschalis temporis obseruantiam sua Prædicatione correxit. Scripsit idem librum de locis Sanctis; Beda lib. 5. historiæ cap. 16. & 22.

Porrò (inquit Henricus Canisius, qui de Ecclesia Hiberniæ optimè meruit) de nomine Adamnani obseruandum, variè à varijs appellari. Aliqui, vt etiam Baronius, vocant Adamandum. Alij plerique Adamannum. Codex MS. Rebdorfensis vbique vocat Adamnanum, vel Adomnanum.

Ego verò, omnésque simul Hiberni cum illo codice eum Adamnanum, vel Adomnanum debere vocari cõstanter affirmamus: aliosque omnes qui illum aliter appellant, in nomine deceptos fuisse: nec mirum sanè, nam vix reperire est vllum, qui nomina hominum, locorum, aut rerum alterius gentis, in qua nunquam fuit, cuiusque linguam non callet, apprimè pronunciare, aut rectè scribere potest, aut solet: & quanquam scriptores satis bene nomina aliquando scribant, negligentia tamen Typographorum, & incuria correctorum nomina corrumpuntur. Quæ omnia, quotidiana experientia, satis comperta habemus; cum enim vitas Sanctorum nostratûm ab externis Scriptoribus editas, & Typographis excusas legimus, nomina illa, quæ nobis alioqui optimè sunt cognita, vix aut ne vix quidem vlla ex parte, nisi opinari velimus, intelligere possumus. Sed, Deo propitio, huic vitio remedium adhibere, conabimur prædictas vitas cum alijs à nostræ gentis Scriptoribus Latinè aut Hibernicè compositas conferendo, & veram orthographiam, ac genuinum huiusmodi vocabulorum sensum, à nostris antiquarijs, & chronographis accipiendo.

AD LECTOREM.

NIVS te admonitum volo (Candide Lector) *in sequentibus Sanctorum vitis, nimirum Scotiæ nomen non eam Britanniæ partem quæ nunc Scotia dicitur intelligendam venire, sed Hiberniam, quæ omnium authorum consensu antiquis Scotia nuncupari consueuit, eaque sola hoc nomine per multa sæcula gaudebat olim, vt ex irrefragabilibus innumerorum fermè authorum, Sanctorumque authoritatibus superius demonstratum est, in quod & ipsi etiam* Scoti *Albini, Angli, ac reliqui domestici, externique Scriptores vnanimiter consentiunt; & vel ex his ipsis vitis sat luculenter percipi potest, vt in margine annotauimus. Non deest tamen ex modernis Scotis quidam (ter demens) qui suis commentis hanc tam manifestam veritatem obnubilare conatur, asserens hanc denominationem cum Venerabili Beda natam & extinctam fuisse, cuius impudentiam aut inscitiam admirari satis non possum, præsertim cum multi Beda anteriores, vt Isidorus, Paulus* Orosius, *Adamnanus, Cogitosus, & alij plurimi de quibus supra, Scotiam pro Hibernia accipiant. Quod autem extincta non fuerat cum Venerabili Beda, consulere licet Diuum Bernardum qui Bedam quatuor vt minimum sæculis secutus est, quique* Scotiam *& Scotos pro Hibernia & Hibernis in vita S. Malachiæ accipere non dubitauit.*

Buchanus.

INCIPIT
PRIMA PRÆFATIO
APOLOGIAQVE ADOMNANI
ABBATIS SANCTI SCRIPTORIS IN
VITAM S. COLVMBÆ CONFESSORIS
& Abbatis.

BEATI noſtri Patroni, Chriſto ſuffragante, vitam deſcripturus, fratrum flagitationibus obſecundare volens: imprimis eandem lecturos quoſque admonere procurabo, vt fidem dictis adhibeant compertis, & res magis quàm verba perpendant, quæ (vt æſtimo) inculta, & vilia eſſe videntur; meminerintque Regnum Dei non eloquentiæ exuberantia, ſed in fidei florulentia conſtare, & nec ob aliqua * Scoticæ, vilis videlicet linguæ, aut humana onomata, aut gentium diuerſas * vileſcant linguas; vtilium, & non ſine diuina opitulatione, geſtarum deſpiciant rerum pronuntiationem.

* Hibernica
* f. vileſcant.

Sed & hoc Lectorem admonendum putauimus; quòd de beatæ memoriæ viro, plura ſtudio breuitatis, etiam memoriæ digna à nobis ſunt prætermiſſa: & quaſi pauca de plurimis, ob euitandum faſtidium lectorum, ſint * caraxata. Et hoc (vt arbitror) quiſque hæc lecturus forte annotabit, quòd minima de maximis, per populos fama de eodem Beato viro diuulgata, diſperſerit, ad horum paucorum comparationem, quæ nunc breuiter * caraxare diſponimus. Hinc poſt hanc primam præfatiunculam de noſtri * vocamine Præſulis, in exordio ſecundæ, Deo auxiliante, intimare exordiar.

* f. exarata.
* f. exarare.
* f. nomine.

INCIPIT PRÆFATIO SECVNDA.

VIR erat vitæ venerabilis, & beatæ memoriæ, Monaſteriorum Pater, & Fundator: cum Iona Propheta homonymum ſortitus eſt nomen. Nam licet diuerſo trium diuerſarum ſono linguarum; vnam tamen eandemque rem ſignificat: hoc quod Hebraicè dicitur *Iona*, Græcitas verò ΝΗΠΙΟΤΗΤΑ periſtera vocitat: & Latina lingua *Columba* nuncupatur. Tale tantúmque vocabulum homini Dei, non ſine diuina prouidentia inditum eſſe credimus. Nam & iuxta Euangeliorum fidem Spiritus ſanctus ſuper vnigenitum æterni Patris Filium deſcendiſſe monſtratur in forma illius auiculæ, quæ Columba dicitur: vnde plerunque in Sacro-Sanctis libris myſticè Spiritum ſanctum ſignificare dignoſcitur. Proinde & Saluator in Euangelio ſuis præcepit Diſcipulis, vt Columbarum in corde puro inſertam ſimplicitatem continerent. Columba etenim & ſimplex innocenſque nuncupari debuit, qui in ſe Columbinis moribus Spiritui Sancto hoſpitium præbuit,

lego περιστέραν.

Cui nomini non inconuenienter congruit illud, quod in Prouerbijs scriptum est. *Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ.*

Hic igitur noster Præsul non immeritò, non solum à diebus infantiæ, hoc vocabulo, Deo donante, adornatus proprio ditatus est; sed etiam præmissis multorum Cyclis annorum, ante suæ natiuitatis diem, cuidam Christi militi Spiritu Sancto reuelante, quasi filius repromissionis, mirabili prophetatione nominatus est. Nam quidam proselytus Brito, homo Sanctus, Sancti Patricij Episcopi Discipulus: *Mauetcus* nomine ita de nostro prophetizauit Patrono; sicuti nobis ab antiquis traditum expertis compertum habetur. *In nouissimis* (inquit) *temporibus sæculi, filius nasciturus est, cuius nomen Columba, per omnes Insularum Oceani Prouincias diuulgabitur notum: nouissimaque orbis tempora clarè illustrabit. Mei, & ipsius duorum Monasteriorum agelluli, vnius * sepisculæ interuallo disterminabuntur: homo valdè Deo charus, & grandis coram ipso meriti.*

Huius igitur nostri Columbæ vitam, & mores describens: imprimis breuis sermonis textu, in quantum valuero strictim comprehendam; & ante lectoris oculos sanctam eius conuersationem pariter exponam. Sed & de miraculis eius, succinctè quædam quasi legentibus auidè prægustanda ponam: quæ tamen inferius per tres diuisa libros pleniùs explicabuntur. Quorum primus Propheticas reuelationes: secundus verò diuinas per ipsum virtutes effectas; tertius Angelicas apparitiones, & quasdam super hominem Dei cælestis claritudinis manifestationes continebit. Nemo itaque me de hoc tam prædicabili viro, aut mentitum æstimet, aut quasi quædam dubia, vel incerta scripturum: sed ea, quæ maiorum, fideliùmque virorum tradita expertorum cognoui relatione narrantium, & sine vlla ambiguitate, *carraxaturum sciat. Et vel ex his, quæ ante nos inserta paginis reperire potuimus; vt ex his, quæ audiui ab expertis quibusdam fidelibus antiquis, sine vlla dubitatione narrantibus, diligentius sciscitantes didicimus.

Mauetei de S. Columba prophetia vide cap 89. vitæ S. Patricij, suprà.

**profepicula.*

**exaraturum.*

HYMNVS DE SANCTO COLVMBA

Ex Officio Ecclesiastico eiusdem sancti.

Columba penna niuea, collo resplendens roseo:
Loca petit sydereâ de claustro mundi luteô.
Hic nidum sibi posuit, in petra pœnitentiæ:
Deuotos Christo genuit pullos per verbum gratiæ.
Pro dulci cantu, querulis intendebat gemitibus;
Crebros adiungens sedulis fletus orationibus.
Sit Deo soli gloria, qui nos post cursus stadia,
Columbæ per suffragia, ducat ad cæli gaudia. Amen.

Alius Hymnus.

IEsu redemptor omnium, seruos benignos respice.
Per Columbæ suffragia, mites, & castos effice.
Hic pietatis moribus, refulsit in Ecclesia,
Columbinis operibus, cum summa pudicitia.
Vitæ horrens mollitiem, peccati pro diluuio,
Quæsiuit sibi requiem, in arcis sacræ solio.
Felle carens, & simplicem habens mentis intuitum:
Fraudem cauit multiplicem, super aquarum transitum.
Mundum calcans sub pedibus, suspirat ad cælestia.
Sacris plenis operibus, lætus gaudet in patria.
Sit Deo soli gloria, qui nos post cursus stadia,
Columbæ per suffragia, ducat ad cæli gaudia. Amen.

Nono Iunij celebratur depositio S. Columbæ Abbatis.

INCIPIT LIBER PRIMVS DE PROPHETICIS REVELATIONIBVS.

DE S. COLVMBÆ PARENTIBVS, *eiusque ex Scotia, siue Hibernia in Britanniam nauigatione.*

CAPVT PRIMVM.

ANCTVS igitur Columba Nobilibus fuerat oriundus genitalibus; patrem habens *Fedblimidium*, filium Fergusij, matrem *Aethneam* nomine, cuius Pater Latinè filius Nauis dici potest: Scotica verò lingua Macanaua. Hic anno secundo post *Culedreibhne* bellum, ætatis vero suæ 42. de * Scotia ad Britanniam pro Christo peregrinari volens enauigauit. [** Hibernia.*] Qui etiã à puero deditus Christiano tyrocinio, & sapientiæ studijs, integritatem corporis, & animæ puritatẽ, Deo donante, custodiens; [*Pueritia S. Colũba.*] quamuis in terra positus, cælestibus se aptum moribus ostendebat. Erat enim aspectu Angelicus, sermone nitidus, opere Sanctus, ingenio optimus, consilio magnus, per annos 34. Insulanus miles est versatus. [*Labor cõtinuus.*] Nullum etiam vnius horæ interuallum transire poterat, quo non aut orationi, aut lectioni, vel scriptioni, vel etiam alicui operationi incumberet. Ieiunationum quoque, & Vigiliarum indefessus laborationibus, [*Mortificationes extraordinaria.*] sine vlla intermissione diu noctúque occupatus, ita vt supra humanam possibilitatem vniuscuiusque pondus specialis operis videretur. Et inter hæc, omnibus charus, hilarem semper faciem ostendens, Sanctorum specie Sancti Spiritus gaudio in intimis lætificabatur præcordijs.

De Finteni ex Hibernia in Ionam Insulam profectione à S. Columba prædicta.

CAP. II.

S*Anctus Fintenus*, qui postea per vniuersas *Scotorũ Ecclesias valdè noscibilis habitus est, [** Hibernorum.*] à puerili ætate integritatem carnis & animæ, Deo adiuuante, custodiens, studijs dialecticalis sophiæ deditus. Hoc propositum in annis iuuẽtutis conuersatus in corde habuit, vt nostrum Sanctum Columbam, *Hiberniam* deserens, peregrinaturus adiret.

Eodem æstuans desiderio ad quendam vadit seniorem sibi amicum, in sua gente prudentissimum, venerandumque clericum, qui Scoticè vocitabatur Columbus, [*Hic Colũbus alius erat à Columba.*] vt ab eo prudentiæ quasi aliquod audiret consilium. Cui cum suos tales denudaret cogitatus, hoc ab eo responsum accepit: Tuum vt æstimo, à Deo inspiratum, deuotumque desiderium quis prohibere potest, ne ad Sanctum Columbam transnauigare debeas?

Eadem hora casu adueniunt duo Monachi Sancti Columbæ qui de sua interrogati ambulatione; [** Quæ hic Britannia iam Scotia nũcupatur.*] Nuper, aiunt de * Britannia remigantes hodie à *Roboreto* venimus: sospes ne est, ait Columbus, vester Columba Sanctus Pater? qui valdè illachrimati, cum magno dixerunt mœrore, verè saluus est noster ille patronus, qui his diebus nuper migrauit ad Christum. quibus auditis *Fintenus*, & Columbus, &

omnes qui ibidem inerant, prostratis in terram vultibus amarè fleuêre: *Fintenus* consequenter percontatur, dicens: Quem post se successorem reliquit? *Baithenum*, aiunt, suum alumnū. Omnibusque clamitantibus, Dignum & debitum: *Columbus* ad *Fintenum* ait: Quid ad hæc *Fintene* facies? Qui respondens, ait: Si Dominus permiserit, ad *Baithenum* virum sanctum & sapientem enauigabo: Et si me susceperit, ipsum Abbatem habebo.

Mortuo S. Columba accedit successorē eius & petit fieri Monachus

Tum deindè supra memoratum *Columbum* osculatus, & valedicens, nauigationem præparabat, & sine vlla morula transnauigans *Iouam* deuenit insulam. Et nec dum in id temporis vsque nomen eius in his locis erat notum. Vndè & imprimis quasi quidam ignotus hospes hospitaliter susceptus, alia die internuncium ad *Baithenum* mittit, eius allocutionem facie ad faciem habere volens, qui vt erat affabilis, & peregrinis appetibilis, iubet ad se adduci. Qui statim adductus, primò vt veniebat flexis genibus in terram se prostrauit, visusque à seniore Sancto surgit, & residens interrogatur à *Baitheneo* adhuc inscio de gente, & Prouincia, nominéque & conuersatione, & pro qua causa inierit nauigationis laborem. Qui ita interrogatus omnia per ordinem enarrans, vt susciperetur, humiliter expostulat.

Cui Sanctus Senior his ab hospite auditis, simulque hunc esse virum cognoscens, de quo pridem aliquando Sanctus Columba Prophetice vaticinatus est, Gratias, ait, Deo meo agere debeo quidem in tuo aduentu fili: Sed & hoc indubitanter scito, quod noster monachus non eris.

Hoc audiens valdè contristatus infit: Forsitan ego indignus tuus non mereor fieri monachus? Senior consequenter, inquit; Non quod, vt dicis, indignus esses hoc dixi; sed quamuis maluissem te apud me retinere, mandatum tamen Sancti Columbæ mei defensoris profanare non possum, per quem Spiritus Sanctus de te prophetauit. Aliaque die mihi soli seorsum prophetico sic profatus ore, inter cætera dixit; *Hæc mea, ô Baithenee, intentius debes audire verba, statim namque post meum de hoc ad Christum sæculo expectatum, & valde desideratum transitum, quidam de* * *Scotia frater, qui nunc benè iuuentutem, bonis moribus agens ætatem, sacræ lectionis satis studijs imbutus, nomine, Fintenus, ad te, inquam, perueniens humiliter expostulabit, vt ipsum suscipiens inter cæteros adnumeres Monachos. Sed hoc ei in Dei præscientia prædestinatum non est, vt ipse alicuius fieret Monachus, sed vt Monachorum Abbas, & animarum dux ad cæleste regnum olim electus à Deo est.* * Nobis itaque hunc memoratum virum in his nostris apud te retinere Insulis: ne & Dei voluntati contraire videaris. Sed hæc ei intimans verba ad * Scotiā in pace remittas, vt in * Laginēsium vicinis mari finibus Monasterium construat; & ibidem Christi ouium pascens gregem, innumeras ad patriam animas cælestem perducat.

* Hibernia.

Prophetia S. Columbæ de Finteno.

* f Noli.

* Hiberniam.

* Lagenia Prouincia est Hiberniæ.

Hæc audiens Sanctus Iunior, Christo, lachrymas fundens, agit gratias, inquiens: Secundum Sancti Columbæ Propheticam fiat mihi, & mirabilem præscientiam. His denique verbis Sanctorum obtemperans, & à *Baitheneo* accipiens benedictionem, in pace ad * Scotiam transnauigauit.

* Hiberniam.

De S. Columbæ receptione in Monasterio Cloensi, eiusque de puero Erneneo Prophetia.

CAP. III.

Alio in tempore vir beatus in Mediterranea * Hiberniæ parte Monasterium, quod * Scoticè dicitur, * *Dairmagh* diuino fundans nutu, per aliquot demoratur menses. Libuit animo visitare fratres, qui in Cloensi Sancti Cerani Cænobio commanebant.

* Hibernicè.

* Campus roboris.

Audito itaque eius accessu vniuersi vndique ab agellulis Monasterio vicinis, cum his qui ibidem inuenti sunt, congregati, cum omni alacritate suum consequentes Abbatem *Alitherum*, quasi Angelo Domini obuiam egressi vallum Monasterij, vnanimes pergunt, humiliatisque in terram vultibus, eo viso cum omni reuerentia exosculatus est ab eis, hymnisque & laudibus resonantes, honorificè ad Ecclesiam perducebant: quandamque de lignis pyramidem erga sanctum deambulantem constringentes à quatuor viris æquè ambulantibus supportari fecerunt: ne videlicet Sanctus Senior *Columba* eiusdem fratrum multitudinis constipatione molestaretur.

Fratrum obseruantia erga S. columbam.

Eadem hora quidam valdè despectus vultu & habitu, puer familiaris, & nec dum senioribus placens, retro in quantum valuit,

luit, se occultans accessit: vt videlicet vel illius amphibali fimbriam, quo vir beatus induebatur, occultè, & si fieri posset, ipso nesciente, & non sentiente tangeret, sed hoc tamen Sanctũ non latuit. Nam quod corporalibus oculis retrò se actum intueri non potuit, spiritualibus perspexit. Vndè subitò restitit, & post se extendens manum, ceruicem pueri tenet, ipsumque trahens ante faciem suam statuit, omnibusque qui ibidem circiter astabant, dicentibus: Dimittite, dimittite, quare hunc infelicem & iniuriosum retines puerũ? Sanctus è contra hæc puro pectore verba depromit Prophetica: *Sinite fratres: finite modo.* Ad puerum verò valdè tremefactum dicit, *O fili, aperi os tuum, & porrige linguam.* Iussus tum puer cum ingenti tremore aperiens os suum, linguam porrexit: quam Sanctus, Sanctam manum extendens, & diligenter benedicens, ita Propheticè profatur, dicens: *Hic puer quamuis vobis nunc despicabilis, & valdè vilis videatur, nemo tamen ipsum ob id despiciat, ab hac enim hora non solum vobis non displicebit, sed valdè placebit, bonisque moribus, & animæ virtutibus paulatim de die in diem crescet: sapientia quoque & prudentia magis ac magis in eo ab hac die adaugebitur, & in hac nostra congregatione grandis est futurus profectus. Lingua quoque eius salubri & doctrina, & eloquentia à Deo donabitur.*

Ex vultu nemo iudicandus.

Hic erat *Ereneus*, postea per omnes * Scotiæ Ecclesias famosus & valdè notissimus. Qui hæc omnia supra scripta verba *Segeneo* Abbati de se Prophetata enarrauerat, meo decessore *Failbeo* intentius audiente, qui & ipse cum *Segeneo* præsens inerat: cuius relatione, & ego ipse cognoui hæc eadem quæ narraui. Sed & multa alia ijsdem diebus, quibus in Cloensi cænobio Sanctus hospitabatur, reuelante Spiritu Sancto Prophetauit, hoc est de illa quæ post dies multos ob diuersitatem Paschalis festi orta est inter Scotiæ Ecclesias discordia, & de quibusdam Angelicis frequentationibus sibi manifestatis: quibus quædam intra eiusdem cœnobij septa ab Angelis tunc temporis frequentabantur loca.

* *Hibernia.*

Discordia inter Ecclesias Scotiæ siue Hib. ob celebrationem Paschatis.

Quomodo S. Columba prædicit aduentum Chamnechi, & Columbani, eorumque pericula in mari.

CAP. IV.

ALio in tempore, cum in Ioua Insula die fragosæ tẽpestatis, & intolerabilis vndarum magnitudinis, sedens in domo Sanctus, & fratribus præcipiens, diceret: Præparate ocyus hospitium, aquamque ad lauandos hospitum pedes haurite. Quidam ex ipsis, frater consequenter: Quis, ait, hac die valdè ventosa, & nimis ventosa, & nimis periculosa, licet breue fretum, prosperè transnauigare potest? Quo audito, Sanctus sic profatur: Cuidam Sancto & electo homini, qui ad nos ante Vesperam perueniet, omnipotens tranquillitatem quamlibet in tempestate donabit. Et ecce eadem die aliquandiu à fratribus expectata nauis, in qua Sanctus inerat * *Chamnechus*, iuxta Sancti Prophetationem peruenit. Cui Sanctus cum fratribus obuiam venit, & ab eo honorificè, & hospitaliter susceptus est. Illi verò nautæ, qui cum *Chamnecho* inerant, interrogati à fratribus de qualitate nauigationis sic retulerunt, sicut Sanctus. Columba prius de tempestate, & tranquillitate pariter Deo donante, in eodem mari, & ijsdem horis mirabili diuisione prædixerat, & tempestatem eminùs visam, non sensisse professi sunt.

Alio itidem die Sanctus Columba in sua commanens matrice Ecclesia, repente in hanc subridens vocem erupit, dicens: Columbanus ad nos transnauigare incipiens nunc in vndosis charybdis æstibus valdè periclitatur. Abbasque ad cœlum in prora sedens, palmas eleuat; turbatum quoque, & tam formidabile pelagus benedicit, quem tamen Dominus sic terret, non vt nauis naufragio, in qua ipse resedit, vndis obruatur. Sed potius ad orandum intentius suscitetur, vt ad nos, Deo propitio, post transuadatum perueniat periculum.

De Cormaco eremum in Oceano quærente: de Aldani Regis pugna, & victoria, & de successore Aldani.

CAP. V.

IN tempore quoque alio de Cormacco, viro vtique Sancto, qui tribus non minus vicibus Eremum in Oceano laboriose quæsiuit, nec tamen inuenit, *S. Columba* ita Prophetizans ait: Hodie iterum

Cormacbus desertum cupiens reperire, enauigare incipit ab illa regione, quæ vltra *Modum* fluuium sita est, & *Cirros* dicitur: nec tamen etiam hac vice, quod quærit, inueniet: & non ob aliam eius culpam, nisi quod alicuius Religiosi Abbatis Monachũ, ipso non permittente, discessorem secum non rectè comitari nauigio susceperit.

In tempore alio, hoc est, post multos annorum transcursus, cùm esset vir Sãctus in Ioua insula, subitò dicit ad suum administratorem, * Cloccam pulsa: cuius sonitu Fratres incitati, ad Ecclesiam ipso Sancto Præsule præeunte ocyus currunt, ad quos ibidem flexis genibus infit. Nunc intente pro hoc populo, & *Aldano* rege Dominum oremus, hac enim hora ineunt bellum. Et post modicum interuallum egressus oratorium, respiciens in cœlum, inquit: Nunc barbari in fugam vertuntur: *Aldanoque* quamlibet infœlici, tamen concessa est victoria. Sed & de numero; de exercitu Aldani interfectorum trecẽtorum & trium virorum vir beatus Propheticè narrauit.

**i. Campanã qua Hibernicè Clog dicitur.*

Alio quoque in tempore antè suprà dictum bellum Sanctus *Aldanum* Regem interrogat de regni successore. Illo respondente, nescire quis esset de tribus filijs regnaturus: Sanctus consequenter hoc profatur modo: Nullus ex his tribus erit regnaturus, nam in bellis cadent ab inimicis trucidandi. Sed nunc si alios iuniores habeas, ad me veniant, & quem ex eis elegerit Dominus Regem, subitò super meum irruet gremium. Quibus accitis secundum verbum Sancti, *Euchodius* adueniens, in sinu eius recubuit, statimque Sanctus eum osculatus benedixit, & ad patrem ait: Hic est superstes, & Rex post te regnaturus, & filij eius post eum regnabunt. Sic omnia post suis temporibus plenè adimpleta sunt, & *Euchodius* post patrem in regnum successit.

De Dombnallo, & Scandalano regibus, & de duobus pueris Vaticinium.

CAP. VI.

Vaticiniũ de Dombnallo rege.

D*ombnallus* filius Aido adhuc puer, ad Sanctum Columbam per nutritores adductus est, quem intuens percontatur, inquiens; cuius est filius hic, quem adduxistis? Illis respondentibus, Hic est *Dombnallus*, qui ad te ideò perductus est, vt tua redeat benedictione ditatus. Quem cùm Sanctus benedixisset, continuò ait: Hic super omnes fratres suos superstes erit, & rex valdè famosus; nec vnquam in manus inimicorum tradetur, sed morte placida in senectute, & intra domum suam coram amicorum familiarium turba super suum morietur lectum. Quæ omnia secundum beati Vaticinium viri de eo verè adimpleta sunt.

Scandalanum captiuum visitat S. Columba.

Eodem tempore Sanctus, & in eodem loco ad *Scãdalanum* filium *Colmanni* apud *Aidum* Regem in vinculis retentum visitare eum cupiens pergit; ipsumque cùm benedixisset, confortans ait: Fili, noli contristari, sed potius lætare & confortare. *Aidus*.n. Rex, apud quem vinculatus es, de hoc mundo te præcedet, & post aliqua exilij tempora, triginta annis in gente tua Rex regnaturus eris, iterumque de regno effugaberis, & per aliquos * eiulabis dies; post quos à populo renunciatus per tria regnabis breuia tempora. Quæ cuncta iuxta vaticinationem Sancti plenè expleta sũt: Nam post annos triginta de regno expulsus per aliquod exulauit spatium temporis, sed post à populo reinuitatus; non vt putabat, tribus annis, sed ternis regnauit mensibus, post quos continuò obijt.

** forte exulabis.*

Mortem duobus pueris prædicit.

In tempore alio duo plebei ad Sanctum in Ioua commorantem insula deueniunt, quorum vnus *Meldanus* de filio suo, qui præsens erat, Sanctum interrogat, quid esset ei futurum. Cui Sanctus sic profatur, Nonnè sabbathi dies hodierna est? Filius tuus sexta feria in fine morietur septimanæ, octauaque die, hoc est sabbatho, hîc sepelietur.

Alter proinde plebeius, & ipse de filio, quem ibidem secum habuit, nihilominus interrogans, talem Sancti audit responsionem; filius tuus suos videbit nepotes, & in hac insula senex sepelietur. Quæ omnia secundum verbum Sancti de pueris ambobus suis temporibus plenè sunt expleta.

Quomodo S. Columba Fratrem quendam nauigaturum monet vt cetum caueat.

CAP. VII.

Vadam die, cum vir venerabilis in Ioua demoraretur Insula, quidam Frater *Berachus* nomine, ad *Ethicam* proponens Insulam nauigare, ad Sanctum manè accedens, ab eo benedici

benedici postulat, quem Sanctus intuitus, inquit: O fili hodie intentius præcaueto, ne *Ethicam* cursu ad terram directo per latius coneris transmeare pelagus: Sed potius circuiens minores secus nauiges insulas, ne videlicet, alio monstruoso perterritus prodigio, vix indè possis euadere. Qui acceptâ à Sanctô benedictione secessit, & nauem ascendens Sancti verbum quasi parui pendens transgreditur. Maiora proinde *Ethici* transmeans spatia pelagi, ipse, & qui ibi inerant nautæ, vident, & ecce cetus miræ & immensæ magnitudinis se instar môtis erigens, ora aperit patula, nimis dentosa, supernatans. Tum proindè remiges deposito velo valdè perterriti, retrouersi illam obortam ex belluino motu fluctuationem vix euadere potuerunt, Sanctique verbum recognoscentes propheticum admirabantur.

Eodem quoque die Sanctus *Baitheneo*, ad supra memoratam insulam nauigaturo manè de eodem intimauit ceto inquiens: Hac præterita nocte media cetus magnus de profundo maris se sableuauit, & inter Iouam & Ethicam insulam se hodie in superficiem eriget æquoris. Cui Baitheneus respondens infit: Ego, & illa bellua sub Dei potestate sumus. Sanctus, vade, ait, in pace: Fides tua in Christo te ab hoc defendet periculo. *Baitheneus* tum deinde à Sancto benedictione acceptâ, a portu enauigauit, transcursisque non paruis ponti spatijs ipse & socij cetum aspiciunt: perterritisque omnibus, ipse solus æquor & cetum ambabus manibus eleuatis benedicit intrepidus: eodemque momento bellua magna se sub fluctibus immergens, nusquam deinceps eis apparuit.

Idem cetus Baitheneo apparet.

De Fratricida cum matre sua mœchato S. Columba prædicit.

CAP. VIII.

ALio quoque in tempore Fratres intempesta nocte suscitat Sanctus, ad quos in Ecclesia congregatos dicit: Nunc intentius Dominum precemur: Nam in hac hora aliquod inauditum peccatum perpetratum est, pro quo valdè est tremenda iudicialis vindicta. De quo peccato crastino die aliquibus paucis percontantibus intimauit, dicens: post paucos menses cum *Lugaido* nesciente infelix ille homuncio ad Iouam perueniet Insulam.

Alio itaque die Sanctus ad * *Iormitium*, interiectis quibusdam mensibus, præcipiens præfatur, Surge citius: ecce *Lugaidus* appropinquat. Dicitque ei, vt miserum, quem secum in naui habet, in *Maleam* propellat Insulam, ne huius insulæ cespitem calcet. Qui præcepto Sancti obsecutus ad mare pergit, *Lugaideque* aduentanti omnia Sancti prosequitur de infelici viro verba. Quibus auditis, ille infelix iurauit, nunquam se cibum cum alijs accepturum, nisi prius Sanctum videret Columbam, cumque alloqueretur. Quæ infelicis verba Diormitius ad Sanctum reuersus retulit. Quibus compertis Sanctus ad portum perrexit, Baitheneoque prolatis Sacræ Scripturæ testimonijs, suggerenti, vt miseri pænitudo susciperetur, Sanctus consequenter inquit: O *Baithenee*, hic homo Fratricidium in modum Cain perpetrauit, & cum sua matre mœchatus est. Tum demum miser in littore flexis genibus leges pœnitentiæ expleturum se promisit, iuxta Sancti indicationem. Cui Sanctus ait: si duodecim annis inter Britones cũ fletu & lacrymis pœnitẽtiam egeris, nec ad * Scotiam vsque ad mortem reuersus fueris, forsan Deus peccato ignoscet tuo.

** Diormitium.*

Hæc dicens Sanctus ad suos conuersus dicit: Hic homo filius est perditionis, qui quam promisit pœnitentiam, non explebit: sed mox ad Scotiam reuertetur, ibique in breui ab inimicis interficiendus peribit. Quæ omnia secundum Sancti Prophetiam ita contigerunt. Nam miser ijsdem diebus ad Hiberniam reuersus in regionem, quæ vocitatur *Lea*, in manus incidens inimicorum trucidatus est.

** Hiberniam.*
** Quam hic Scotiã, inferius Hiberniã vocat.*

Quomodo S. Columba ciuitatem in Italia fulgure tactam videt; & pro Monachis suis in Roboreto molestia affectis constristatur.

CAP. IX.

ALio itidem in tempore *Lugbeus*, cuius suprà mentionem fecimus, quadam die ad Sanctum post frugum veniens triturationem, nullo modo eius faciem intueri potuit, miro superfusam rubore; valdéque pertimes-

cens citò aufugit; quem Sanctus complosis paululum manibus reuocat. Qui reuersus à Sancto statim interrogatus, cur ocyus aufugisset, hoc dedit responsum: Ideo fugi, quia nimis pertimui. Et post aliquod modicum interuallum fiducialius agens, audet Sanctum interrogare, inquiens; nunquid in hac hora aliqua tibi formidabilis ostensa visio erat? Cui Sanctus tale dedit responsum. Tam terrifica vltio nunc in remota orbis parte peracta est. Qualis, ait, Iuuenis, vindicta, & in qua regione facta? Sanctus tum sic profatur: Sulphurea de cœlo flamma super Romani iuris ciuitatem, intra Italiæ terminos sitam hac hora effusa est; triaque millia fermè virorum excepto matrũ, puerorumq; numero, disperierunt: & antequã finietur præsens annus, Gallici nautæ de Galliarum Prouincijs aduentantes, hæc eadem tibi enarrabunt. Quæ verba post aliquot menses veridica fuisse sunt comprobata: Nam idem *Lugbeus* simul cum sancto viro ad * CAP Regionis pergens, nauclerum & nautas aduentantes parcè interrogans, sic omnia illa de ciuitate cum ciuibus ab eis audit enarrata, quemadmodum à prædicabili viro sunt prædicta.

* Capno.

Quadam brumali, & valde frigida die S. magno molestatus mœrore fleuit, quem suus ministrator *Diormitius* de causa interrogans mœstitiæ, hoc ab eo responsum accepit: Non immerito, ô filiole, ego in hac hora contristor; meos videns Monachos, quos *Laifranus* nunc graui fatigatos labore in alicuius maioris domus fabrica molestat, quod mihi valdè displicet. Mirum dictu, eodem momento horæ, *Laifranus* habitans in Monasterio *Roboreti campi*, quodammodo coactus, & quasi quadam pira intrinsecus succensus iubet Monachos à labore cessare, aliquamque cibationum consolationem præparari; & non solum in eadem die otiari, sed & in cæteris asperæ tempestatis diebus requiescere. Quæ verba ad fratres cõsolatoria à *Laifrano* dicta Sanctus in Spiritu audiens flere cessauit, & mirabiliter gauisus ipse in Ioua Insula commanens, fratribus, qui ad præsens inerant, per omnia enarrauit, & *Laifranum* Monachum benedixit consolatorem.

Quomodo S. Columba prauidet nauem venturam, in qua vehebatur Fechnaus pœnitens, & Cailtanum ad se accersit, & monet de instanti morte.

CAP. X.

ALio in tempore Sanctus in cacumine sedens Montis, qui huic Monasterio eminus supereminet, ad suum Ministratorem *Diormitium* conuersus profatus est, dicens, Miror quare tardius adpropinquat quædam de * Scotia nauis, quæ quendam aduehit sapientem virum, qui in quodam facinore lapsus lachrymosam gerens pœnitudinem mox adueniet. Post proindè haud grande interuallum ad Austrum prospiciens minister, velum nauis vidit ad portum appropinquantis, quam cum Sancto aduentantem demonstraret, Citò surgito, inquiens. Eamus proselyto obuiam, cuius veram Christus suscepit pœnitentiam. At verò *Fechnaus*, de naui descendens Sancto ad portum peruenienti obuius occurrit, cum fletu & lamento ante pedes eius ingeniculans flexis genibus amarissimè ingemuit; & coram omnibus, qui ibidem inerant, peccantias confitetur suas.

*. Hibernia.

Sanctus cum eo pariter illachrymatus ad eum ait: Surge fili; & consolare, dimissa sunt tua, quæ commisisti, peccamina, quia sicut scriptum est, *Cor contritum & humiliatum Deus non spernit*. Qui surgens gaudenter à Sancto susceptus ad *Baithenеum*, tunc temporis in campo *Lunge*, præpositum commorantem, post aliquot est emissus dies in pace commigrans.

Alio in tempore binos mittens Monachos ad suum alium Monachum, nomine *Cailtanum*, qui eodem tempore præpositus erat in cella, hæc per eosdem nuncios sanctus commendat verba; Citò euntes, ad *Cailtanum* properate, dicitéq; illi vt ad me sine vlla veniat morula. Qui verbo Sancti obsecuti, exeuntes, & ad cellam peruenientes suæ legatiunculæ qualitatem *Cailtano*, intimauerunt. Qui eadem hora nullo demoratus modo, Sancti prosecutus Legatos ad eum in Ioua Insula commorantem, eorum itineris comes celeriter peruenit. Quo viso Sanctus ad eum taliter locutus, his compellat verbis: *O Cailtane*, bene fecisti

cisti ad me obedienter festinando, requiesce paulisper, idcirco ad te inuitandum misi; amans amicum, vt hîc mecum in vera finias obedientia vitæ cursum tuæ. Nam ante huius hebdomadis finem ad Deum in pace transibis. quibus auditis gratias agens Deo, Sanctum lacrymans exosculatus est, & ad hospitium, accepta ab eo benedictione, pergit: eademque subsecuta nocte infirmatus iuxta verbũ sancti in eadẽ septimana ad Christum Dominum emigrauit.

Quomodo S. Columba hospites hortatur vt votum Monachicum emittant, & de morte eorum prædicit.

CAP. XI.

Qvadam Dominica die vltra sæpe memoratum clamatum est fretum; quem audiens Sanctus clamorem, ad fratres qui ibidem inerant: Ite, ait, celeriter, peregrinosque de longinqua veniẽtes regione, ad nos ocyus adducite. Qui cõtinuò obsecuti trãsfretantes adduxerunt hospites. quos Sanctus exosculatus consequenter de causa percontatur itineris. Qui respondentes aiunt, Vt hoc etiam anno apud te peregrinemur, venimus. Quibus Sanctus hanc dedit responsionem. Apud me, vt dicitis, anni vnius spatio peregrinari non poteritis, nisi prius Monachicum promiseritis votum. Quod qui inerant præsentes valdè mirati sunt, ad hospites eadem hora aduentantes dici. Ad quæ sancti verba Senior respondens frater ait, Hoc in mente propositum licet in hanc horam vsque nullatenus habuerimus, tamen tuum sequemur consilium, diuinitus, vt credimus, inspiratum. Quid plura? eodem horæ momento oratorium cum Sancto ingressi deuotè, flexis genibus votum Monachile vouerunt. Sanctus tum deinde ad fratres conuersus ait, Hi duo proselyti, viuam Deo seipsos exhibentes hostiam, longaque in breui Christianæ tempora militiæ complentes, hoc mox eodem mẽse ad Christum Dominum in pace transibunt. Quibus auditis ambo fratres gratias Deo agentes, ad hospitium deducti sunt, interiectisque diebus septem, senior frater cœpit infirmari, & eadem peracta septimana, ad Dominum emigrauit. Similiter & alter post septem alios dies infirmatus eiusdem in fine hebdomadis ad Dominum fæliciter migrauit. Et sic secundum Sancti veridicam Prophetiam intra eiusdem mensis terminum ambo præsentem finiunt vitam.

Quomodo S. Columba prædicit quendam Gentilem eodem loco baptizandum, moriturum, & sepeliendum, & Presbyterum sacrificantem, graui peccato obnoxium esse dicit.

CAP. XII.

Cvm per aliquot dies in Insula demoraretur * Scotia vir beatus, alicuius loci terrulam, mari vicinam, baculo percutiẽs, ad comites ait, Mirum dictu, ô Filioli, hodie in hac huius loci terrula quidam Gentilis senex naturale per totam bonum custodiens vitam, & baptizabitur, & morietur, & sepelietur. Et ecce quasi post vnius interuallum horæ nauicula ad eundem superuenit portum, cuius in prora quidẽ aduectus est decrepitus senex *Geone* primarius cohortis, quam bini iuuenes de naui subleuantes, ante beati viri conspectum deponunt. Qui statim verbo Dei à Sancto per interpretem recepto credens, ab eodem baptizatus est, & post expleta baptizationis mysteria, sicut Sanctus prophetizauit, eodem in loco consequenter obijt, ibidemque socij congesto lapidum aceruo sepeliunt. Qui hodieque in hac hora cernitur: maritima, fluuiusque eiusdem loci, in quo idem baptisma acceperat ex nomine eius vsque in hodiernum diem nominatus & ab accolis vocitatus.

** Moderna Scotia nõ est Insula per se sed pars Insulæ Britãniæ.*

Alio in tempore Sanctus cum in * Scotiensium paulò superius moraretur memorata regione, casu Dominica die ad quoddam deuenit vicinum Monasterium, quod Scotice *Trioint* vocitatur. Eadem die proinde quendam audiens Presbyterum Sacræ Eucharistiæ mysteria conficientem, quem ideo fratres qui ibidem commanebant, ad Missarum elegerant peragenda solemnia, quia valdè religiosum æstimabant, repentè hanc formidabilem de ore profert vocem: Munda & immunda pariter nunc permisceri cernuntur, hoc est, munda sacræ oblationis mysteria per immundum hominem ministrata, qui in sua interim conscientia aliquod grande occultat facinus. Hæc qui inerant audientes, tremefacti nimis obstupuere. Ille verò, de

** Hiberniensium.*

quo dicebantur hæc verba, coram omnibus peccantiam compulsus est confiteri suam, Christique commilitones, qui in Ecclesia, Sanctum circumstantes, occulta cordis audierant manifestantem, diuinam in eo scientiam cum magna admiratione glorificârunt.

Quomodo S. Columba furem prodit, & Poetam Hibernicum interficiendum prauidet.

CAP. XIII.

ALio tempore Sanctus in Ioua commanens insula accitis ad se binis de Fratribus viris, quorum vocabula *Lugbeus* & *Silnanus* eisdem præcipiens dicit, Hinc ad *Maleam* transfretate insulam, & in Campulis mari vicinis *Ertum* quærite furacem, qui nocte præterita solus occultè de Insula *Coloso* perueniens, sub suo fæno tecta nauicula inter arenarum cumulos, per diem se occultare conatur, vt noctu ad paruam transnauiget Insulam, vbi marini, nostri iuris vituli generantur & generant, vt de illis furtim occisis edax valdè furax suam replens nauiculam ad suum repetet habitaculum.

Qui hæc audientes obsecuti emigrant, furemque in locis à Sancto præsignatis absconsum reperiunt; Et ad Sanctum, sicuti illis præceperat, perduxerunt. Quo viso Sanctus ad eum dicit: Quare tu res alienas, diuinum transgressus mandatum sæpè furaris? quando necesse habueris ad nos veniens necessaria accipies postulata. Et hæc dicens præcepit verueces occidi, & pro furtis dari misero furaci, ne vacuus ad sua remearet. Et post aliquantum tempus Sanctus in Spiritu præuidens vicinam furis mortem, ad *Battheneum* eo tempore præpositum, commorantem in campo *Lunge* mittit, vt eidem furi quoddam pingue pecus, & septem * modias nouissima mittat munera. quibus à Batheneo, sicut Sanctus commendauerat, transmissis, ea die inuentus est morte subita præuentus furax misellus, & in exequijs eius transmissa expensa sunt xenia.

* *modios.*

Alio tēpore Sanctus cùm iuxta stagnum *Cei* propè ostium fluminis, quod Latine *bos* dicitur, die aliqua cum Fratribus sederet, quidam ad eos * Scoticus Poeta deuenit, qui cum post aliquam recessisset sermocinationem: Fratres ad Sanctum, Cur, aiunt, à nobis regrediente *Coronano* aliquod ex more suæ artis Canticum non postulasti modulabiliter decantari? quibus Sanctus, quare & vos nunc inutilia profertis verba? quomodo ab illo misero homuncione postularem carmen lætitiæ, qui nunc ab inimicis trucidatus; vsque ad finem ocyus peruenit vitæ? His à Sancto dictis, & ecce vltra flumen aliquis clamitat homo, dicens: Ille Poeta, qui vobis nuper sospes redijt, hora in hac ab inimicis in via interfectus est. Omnes tum, qui præsentes inerant, valdè mirati, se inuicem intuentes obstupuère.

* *Hybernicus.*

De pugna, & interitu duorum nobilium longe distantium, reuelatio.

CAP. XIIII.

ALio itidem tempore Sanctus in Ioua conuersans Insula, repente inter legendum summo cum ingenti admiratione, gemitu ingemuit mœsto: quod videns qui præsens inerat *Lugbeus*, cœpit ab eo percontari subiti causam mœroris. Cui Sanctus valde mœstificatus hanc dedit responsionem: Duo quidam nunc regij generis viri in * Scotia mutuis inter se vulneribus transfixi disperierunt, haud procul à Monasterio, quod dicitur *Cellarois* in Prouincia *Magdenorum* octaua de hac peracta hebdomada, vltra fretum aliquis clamitabit, qui hæc de Hibernia veniens ita taliter facta enarrabit. Sed hoc ô Filiole, quamdiu vixero, nemini indices. Octaua proinde vltra fretum clamatum est die. Sanctus tum suprà memoratum ad se *Lugbeum* vocans silenter ad eum ait: Qui nunc clamitat vltra fretum ipse est, de quo tibi prius dixeram longæuus viator; vade, & educ eum ad nos. Qui celeriter adductus inter cætera hoc etiam retulit. Duo, inquiens, nobiles viri se mutuò vulnerantes mortui sunt, hoc est *Colmaricanus* & *Romanus*.

* *Hic author Hiberniam & Scotiā pro Synonima sumit.*

Post hæc illius verba narratoris, idem *Lugbeus* Christi miles Sanctum seorsim cœpit interrogare, dicens: quæso mihi de his talibus narres Propheticis reuelationibus, quomodo si per visum tibi, an auditum, an alio hominibus incognito manifestantur modo? Ad hæc Sanctus: De qua nunc, ait, inquiris, valde subtili re, nullatenus tibi quamlibet aliquam particulam intimare

potero,

potero; nisi prius flexis genibus per nomē excelsi Dei mihi firmiter promittas, hoc te obscurissimum Sacramentū nulli vnquam hominum cunctis diebus vitæ meæ enarraturum. qui hæc audiens, flexit continuò genua; & prostrato in terram vultu, iuxta Sancti præceptionem plenè omnia promisit. Qua statim perfecta promissione Sanctus ad surgentem sic locutus inquit, Sunt nonnulli quamlibet pauci admodum. quibus diuina hoc contulit gratia, vt etiam totius terræ orbem cum ambitu oceani & cœli vno eodemque momento, quasi sub vno solis radio, mirabiliter laxato mentis sinu, clarè & manifestissimè speculentur.

Quomodo S. Columba res omnes praeuideat.

Hoc miraculum Sanctus quamuis de alijs electis dicere videatur, vanam vtique fugiens gloriam, de se ipso tamen dixisse per obliquum licet nullus dubitare debet, qui Paulum legit Apostolum vas electionis de talibus narrantem sibi reuelatis visionibus. Non enim ita scripsit: Scio me, *Sed scio hominem raptum vsque ad tertium cœlum.* Quod quamlibet de alio dicere videretur, nemo tamen dubitat sic de propria, humilitatem custodientem, enarrare persona. Quem etiam & noster Columba in Spiritualium visionum narratione secutus est, superius memorata, quam ab eo supra dictus vir quem plurimum Sanctus amabat, magnis precibus præmissis vix potuit extorquere, sicut ipse coram aliorum personis Sanctorum post S. Columbæ transitum testatus est, à quibus hæc, quæ de Sancto suprà narrauimus, indubitanter didicimus.

2. ad Cor. 12.

De ferro à S. Columba benedicto, & de curatione Diormitij.

CAP. XV.

ALio in tempore quidam Frater ad Sanctum eadem scribentem hora veniens dicit ad eum, Hoc ferrum, quod in manu habeo, quæso benedicas. Qui paululum extensa manu Sancta, cum calamo signans, benedixit; ad librum, de quo scribebat facie conuersa. Quo videlicet supradicto Fratre cum ferro benedicto recedente, Sāctus percōtatur dicēs: Quod Fratri ferrum benedixi? Diormitius pius eius ministrator. Pugionē, ait, ad iugulandos tauros vel boues benedixisti. Qui è contra respondens infit; Ferrum quod benedixi confido in Domino meo, quod nec homini, nec pecori nocebit. Quod Sancti firmissimum eadem hora comprobatum est verbum Nam idē Frater vallum egressus Monasterij bouem iugulare volens tribus firmis vicibus, & forti impulsione conatus, nec tamen poterat etiam eius transfigere pellem. Quod Monachi scientes experti, eiusdem pugionis ignis resolutum calore, per omnia Monasterij ferramenta liquefactum diuiserūt inlinitum, nec postea vllam potuere carnem vulnerare, illius Sancti manente benedictionis fortitudine.

Alio in tempore Diormitius Sancti Pius ministrator vsque ad mortem ægrotauit, ad quem in extremis constitutum Sanctus visitans accessit, Christique inuocato nomine infirmi ad lectulum stans, & pro eo exorans dixit: Exorabilis mihi fias precor Domine, & animam mei ministratoris pij de huius carnis habitaculo me non auferas superstite. Et hoc dicto aliquantisper conticuit. Tum proinde hanc de sacro ore profert vocem, dicens: Hic meus non solum hac vice nunc non morietur puer, sed etiam post meum obitum annis multis viuet. Cuius hæc oratio est exaudita. Nam Diormitius statim post Sancti exaudibilem precem, plenā recuperauit salutem Per multos quoque annos post Sancti ad Dominum emigrationem superuixit.

Quomodo S. Columba Episcopum alium se simulantem prodit, & de Ernao à se abeuntem prædicit.

CAP. XVI.

ALio in tempore quidam de *Numinensium* Prouincia proselytus ad Sanctum venit, qui se in quantum potuit humiliter, quod nullus sciret, quod Episcopus esset, sed tamen hoc Sanctum non poterat latere Nam alia die Dominica à Sancto iussus Christi corpus ex more conficere, Sanctum aduocat, vt simul quasi duo Presbyteri Dominicum panem frangerent. Sanctus proindè ad altarium accedens, repente intuitus faciem eius sic eum compellat: Benedicat te Christus, Frater. Hunc solus Episcopus Episcopali ritu frange panem. Nunc scimus quod sis Episcopus. Quare hucusque te occulta-

f Momoniensium.

re conatus es, vt tibi à nobis debita nō redderetur veneratio. quo audito sancti verbo, humilis peregrinus valdè stupefactus Christum in Sancto veneratus est, & qui inerant præsentes nimis admirati glorificauerunt Deum.

Alio itidem in tempore vir venerandus *Ernanum* Presbyterum, senem, suum auunculum ad præposituram illius monasterij transmisit, quod in *Hinba* Insula ante plures fundauerat annos. Itaque cum ipsum Sanctum emigrantem exosculatus benediceret, hoc de eo intulit vaticinium dicens: Hunc meum nunc ingredientem amicum non me spero iterum in hoc sæculo viuentem visurum.

Itaque idem *Ernanus*, post non multos dies quadā molestatus ægrimonia ad sanctum volens reportatus est; cuius in peruentione valdè gauisus ire obuius ad portum cœpit. Ipse vero *Ernanus* quamlibet infirmus, propri s tamen vestigiis à portu obuiare sancto conabatur valde alacer. Sed cùm esset inter ambos quasi viginti. I V. M. viæ passum interuallum, subita morte præuentus priusquam Sanctus faciem eius videret viuentis, expirans in terram cecidit, ne verbum Sancti vllo modo frustraretur. Vnde in eodem loco ante ianuam *Canabe* crux infixa est, & altera vbi Sanctus restitit illo expirante similiter crux hodieque infixa stat.

Quomodo S. Columba plebeio cuidam prædicit, familiam eius ex vastatorum manibus euasisse, & alteri genus mortis, quo moriturus erat, prænunciat.

CAP. XVII.

ALio quoque in tempore quidam inter cæteros ad sanctum plebeius venit, quem cum Sāctus ad se vespere venientem vidisset, vbi, ait, habitas? Ille inquit, in regione, quæ littoribus stagni contermina est, ego inhabito. Illam, quam dicis Prouinciolam, ait Sanctus; nunc barbari populantur vastatores. quo audito, miser plebeius maritā & filios deplangere cœpit. quē Sanctus valdè mœrentem videns, consolans inquit: vade homuncule, vade, tua Familiola tota in montem fugiēs euasit, tua verò omnia pecuscula secū inuasores abegerūt, omnémq; domus suppellectilem similiter sæui raptores cum præda rapuêre. Hæc audiens plebeius ad patriam regressus, cuncta sicut à sancto prædicta sunt, inuenit exempla.

Alio itidem in tempore omnium illius ætatis in populo fortissimus virorum, Sanctum percontatus est virum, qua morte esset præueniendus: Cui sanctus, Nec in bello, ait, nec in mari morieris, comes tui itineris, à quo non suspicaris, causa erit tuę mortis. Fortassis, inquit, *Gorens* aliquis de meis comitantibus amicis me trucidare cogitet, aut marita ob alicuius iunioris viri amorem me maleficio mortificare. Sanctus non ita ait, continget. quare *Gorens*, inquit, de meo interfectore mihi nunc intimare non vis? Sanctus, idcirco, ait, Nolo tibi de illo tuo comite nocuo, nunc manifestius aliquid edicere, ne eius crebra recordatio nimis te mœstificet, donec veniet dies, qua eiusdem rei veritatem probabis. Quid immoramur verbis? post aliquot annorum excursus idem suprà memoratus *Gorens* casu aliqua die sub naui residens, cultello proprio christiliam de castili eradebat: tum deinde alios prope inter se belligerantes audiens citius surgit, vt eos à belligeratione separaret. Eodemque cultello illa subitatione negligentius in terra demisso, eius genicula offenso grauiter vulnerata est; & tali faciente comite causa ei mortificationis oborta est: quam ipse continuò secundum Sancti vaticinationem viri mente perculsus recognouit: postque aliquantos menses eodem aggrauatus dolore moritur.

Quomodo S. Columba prædicit aduentum gruis de patria sua Hibernia, & fontem sanguine inficiendum.

CAP. XVIII.

ALio namque in tempore cum Sanctus in Ioua inhabitaret Insula, vnum de fratribus aduocans sic compellat: Tertia ab hac inlucescente die, debebis in occidentali huius Insulæ parte expectare super maris oram sedens. Nam de Aquilonari Hiberniæ regione quædam hospita grus, ventis per longos aëris agitata circuitus, post nonam diei horam valdè fessa & fatigata superueniet, & penè consumptis viribus coram te in littore cadens recumbet. quam misericorditer

Hic planè constat Scotiā pro Hibernia sumi.

subleuare curabis, & ad propinquam deportabis domum; ibidem hospitaliter receptam per tres dies, & noctes ei ministrās sollicitè cibabis, & pòst expleto recreata triduo nolens vltra apud nos peregrinari ad priorem Scotiæ dulcem, vnde orta est, remeabit regionem, plenè resumptis viribus. quam ideò tibi diligenter commendo; quia de nostræ paternitatis regione est oriunda. Obsecundat Frater, tertiaque die post horam nonam, vt iussus fuerat, præscitæ aduentum præstolatur hospitæ; aduentantemque de littore leuat lapsam, ad hospitium portat infirmam, esurientem cibat. Cui ad Monasterium vespere reuerso Sanctus, non interrogans, sed narrans, ait; Benedicat te Deus, mi Fili, qui peregrinæ benè ministrasti hospitæ, quæ in peregrinatione non demorabitur, sed post ternos Soles ad patriam repedabit. Quod ita vt Sanctus prædixit, res etiam probauit. Nam trinalibus hospitata diebus coram hospite ministro de terra se primum volando eleuans in sublime, paulisperque in aëre viam speculata Oceani transuadato æquore ad * Hiberniam recto volatus cursu, die repedauit tranquillo.

Phrasis hybernica paternitas, seu paternitatis regio significat natale solum.

** Superius Scotiā vocat.*

ALio in tempore vir beatus cùm ad campos reuerteretur æquoreos ipse & *Congellus* Abbas, quadam secreta æstiui temporis die, haud procul à supra, memorata munitione resident. Tum proindè aqua de quodam proximo ad manus lauandas fonticulo ad Sanctos in æneo defertur vasculo; quam cum Sanctus *Columba* accepisset, ad Abbatem *Congellum*, à latere sedentem, sic profatur; Ille fonticulus, ô *Congelle*, de quo hæc effusa nobis allata est aqua, & veniet dies quando nullis vsibus humanis aptus erit. Qua causa, ait *Congellus*, eius fontana corrumpitur vnda? Sanctus tum *Columba*, quia humano, inquit, cruore replebitur. Nam mei cognationales amici, & tui secundum carnem cognati in hac vicina munitione belligerantes committent bellum; vnde in suprà memorato fonte aliquis de mea cognatione trucidabitur homuncio, cuius cum cæteris interfecti sanguine eiusdem fonticuli locus replebitur. Quæ eius veridica suo tempore post multos vaticinatio expleta est annos; in quo bello vt multi norunt populi, *Domnallus Aidi* filius victor sublimatus est; & in eodem secundum Sancti Vaticinium viri fonticulo quidam de parentela eius interfectus homo.

Alius, mihi Adomnano, Christi miles *Finanus* nomine, qui vitam multis Anachoreticam annis iuxta *Roboreti* Monasterium Campi irreprehensibiliter ducebat, de eodem bello se præsente commisso aliqua enarrans protestatus est. In supra dicto fonte truncum cadauerinum vidisse, eademque die ad Monasterium Sancti *Congelli*, quod * Scoticè dicitur *Cambas*, commisso reuersus bello, quia inde prius venerat. Ibi denique duos Sancti Congelli senes Monachos reperisse, quibus cum de bello coram se acto, & de fonticulo humano cruore corrupto aliquanta enarraret; illi consequenter, verus est Propheta *Columbanus*, aiunt, qui hæc omnia, quæ hodie de bello & Fonticulo expleta enarras; ante multos annos futura nobis audientibus coram Sancto Congello iuxta *Cæthirni* sedens munitionem prænunciauerat.

** Hibernicè*

alias Columba.

Quomodo S. Columba ex Xenijs ad benedicendum oblatis, offerentium peccata agnoscit, & ijdem ab eo increpati emendantur.

CAP. XIX.

EOdem in tempore Conallus Episcopus penè innumerabilibus Xenijs beato viro hospitium præparauit post * condictum supra memoratorum Regum, turba prosequente multa, reuertenti. Proinde Sancto aduenienti viro Xenia populi multa in platea Monasterij strata benedicenda assignātur, quæ cum benedicēs aspiceret Xenium alicuius opulenti viri, specialiter demonstrans virum ait: Cuius est hoc Xenium pro misericordijs pauperum, & eius largitione Dei comitatur misericordia. Itemq; aliud discernit, inter alia multa, Xeniū, inquiens: De hoc ego Xenio viri sapientis & auari, nullo modo gustare possum; nisi prius veram de peccato auaritiæ pœnitudinem egerit. Quod verbum citò in turba diuulgatum audiens, accurrit *Columbus*, filius *Aidi*, conscius & veram Sancto flexis genibus pœnitentiam agit, & de cætero auaritiæ abrenuntiaturum se promittit; & largitatem cum morum emendatione consecuturum. Et iussus à Sancto surgere, ex illa hora est sanatus de vitio tenacitatis. Erat enim vir sapiens, sicuti Sancto in eius reuelatum erat Xenio. Ille verò diues, largus Brendenus nomine, de cuius Xenio paulo

** conflictū*

superius dictum est, audiens & ipse Sancti verba de se dicta, ingeniculans ad pedes Sancti precatur, vt pro eo ad Dominum Sanctus fundat precem, qui ab eo primum pro quibusdam suis obiurgatus peccatis; pœnitudinem gerens, de cætero se emendaturum promisit, & sic vterque de proprijs emendatus, & sanatus est vitijs.

Huic primo libro hîc imponitur terminus. Nunc sequens orditur liber de virtutum miraculis, quæ plerumque etiam Prophetalis præscientia comitatur.

INCIPIT LIBER SECVNDVS

DE VIRTVTVM MIRACVLIS.

QVOMODO S. COLVMBA AQVAM IN *vinum conuertit, & arborem pomorum ex amara reddit dulcem.*

CAPVT PRIMVM.

ALIO in tempore cùm vir venerãdus in * Scotia apud Sanctum *Findbarrum.* Episcopum adhuc iuuenis, sapientiam Sacræ scripturæ addiscẽs, commaneret, quadam solemni die vinum ad sacrificale mysterium casu aliquo minimè inueniebatur. de cuius defectu cum ministros altaris inter se conquirentes audiret, ad fontem sumpto pergit vrceo, vt ad Sacræ Eucharistiæ ministeria aquam quasi Diaconus fontanam hauriret. Ipse quippe illis in diebus erat in Diaconatus gradu administrans.

* Hibernia.

Vir itaque beatus aquaticum quod de latice hausit, elementum, inuocato nomine Iesu Christi, fideliter benedixit, qui in Cana Galilææ aquam conuertit in vinum: quo etiam operante miraculo inferior, hoc est, aquatica natura in gratiorem, videlicet vinalem, per manus prædicabilis viri conuersa est speciem. Vir itaque Sanctus à fonte reuersus, & Ecclesiam intrans talem iuxta altare vrceum intra se habentem deponit liquorem, & ad ministros: Habetis, ait, vinum quod Dominus Christus ad sua misit peragenda mysteria. Quo cognito, Sanctus cum Ministris Episcopus eximias Deo referunt gratias. Sanctus verò iuuenis hoc non sibimet, sed Sancto *Vinniano* ascribebat Episcopo. Hoc itaque primum virtutis documentum Christus Dominus per suum declarauit discipulum, quod in eadem re initium ponens signorum in Chana Galilææ operatus est per semetipsum.

Ioan. 2.

Quædam erat arbor valdè pomosa prope Monasterium *Roboris Campi*, in australi eius parte, de qua cum incolæ loci quondam haberent pro nimia fructus amaritudine querimoniam; quadam die Sanctus ad eam accessit Autumnali tempore, vidẽsque lignum incassum abundos habere fructus, qui ex eis gustantes plus læderent, quàm delectarent, Sanctus eleuata manu benedicens, ait: In nomine omnipotentis Dei omnis tua amaritudo, ô arbor amara, à te recedat, tuaque hucusque amarissima, nunc in dulcissima vertantur poma. Mirum dictu, dicto citius eodemque momento eiusdem arboris omnia poma, amissa amaritudine, in miram, secundum verbum sancti, versa sunt dulcedinem.

Quomodo

Quomodo seges in Iunio seminata, in principio Augusti metitur.

CAP. II.

Alio in tempore Sanctus suos misit Monachos, vt de alicuius plebei agellulo virgarum fasciculos ad hospitium afferrent construendum, qui cum ad Sanctum oneraria repleta naui de suprà dictis virgularum materijs, reuersi venirent, dicerentque plebeium causa eiusdem valdè dispendij contristatum; Sanctus consequenter præcipiens dicit: Ne ergo scandalizemus virum ad ipsum à nobis bis terni deferantur hordei modij, eosdemque his in diebus arata ipse seminet in terra. Quibus ad plebeium, *Frindebannum* nomine, iuxta Sancti iussionem missis, & coram eo cum tali commendatione adsignatis, gratanter accipiens, ait: Quomodo post medium æstiuum tempus seges seminata contra huius terræ naturam proficiet? Marita è contra: Fac ait, secundum Sancti mandatum. Cui Dominus donabit quodcunque ab eo postulauerit. Sed & qui missi sunt simul hoc addiderunt dicendo; Sanctus Columba, qui nos ad te cum hoc misit munere, hoc mandatum per nos de tua cōmendauit segete, dicens homo ille in omnipotentia Dei confidat quamuis de mense Iunio xij. præmissis diebus, seminata in principijs Augusti mensis metetur. Obsequitur plebeius arando, & seminando, & messem, quam supra dicto in tempore contra spem seminauit, cum omnium admiratione vicinorum in exordio Augusti mensis maturam, iuxta Sancti verbum, messuit.

Quomodo S. Columba de nube prædicit pestifera, & ægrotos, misso ad eos Siluano, sanat.

CAP. III.

Alio itidem in tempore cum Sanctus in Ioua commoraretur insula, sedens in monticulo, qui Latine *Munitio magna* dicitur, videt ab Aquilone nubem densam, & pluuialem de meridie serena obortam. qua ascendente visa, Sanctus ad quendam de suis iuxta se Monachum sedentem, nomine *Siluanum*, Hæc nubes, ait, valdè nocua hominibus, & pecoribus erit; hacque die velocius transuolans super aliquantam * Scotiæ partem, pluuiam vespere distillabit morbiferam: quæ grauia, & purulenta humanis in corporibus, & in pecorum vberibus nasci faciet vlcera: quibus homines morbidi, & pecudes illa venenosa grauitudine vsque ad mortem molestati laborabunt. Sed hos eorum miserati subuenire lāguoribus Domino miserante debemus. Tu ergo Siluane, nunc mecum descendens de monte nauigationem præpara. Crastina die vita comite, & Deo volente, à me pane accepto, Dei inuocato nomine, benedicto; quo in aquam intincto, homines ea conspersi & pecora celerem recuperabunt salutem.

* *Hibernia.*

Quid moramur? die crastina his, quæ necessaria erant, citius præparatis. *Siluanus* accepto de manu Sancti pane benedicto, in pace enauigauit. Cui Sanctus à se eadem emigranti hora addit, hoc etiam consolatorium verbum, dicens: Confide fili, ventos habebis secundos, & prosperos diu noctuque vsque dum ad illam peruenias regionem, vt languentibus ibidem celerius cum salubri subuenias pane. Quid plura? *Siluanus* verbo obsecutus Sancti prospera & celeri nauigatione, auxiliante Domino, ad suprà memoratā perueniens partē, illius regionis plebem, de qua Sāctus prædixerat, deuastatā nubis prædictæ morbifera reperit pluuia superfluente citius præcurrentis, imprimisque bis terni viri in eadem mari vicina domo reperti in extremis morte positi adpropinquante, ab eodem *Siluano* aqua benedictionis asperso, in eadem præsenti die oportunius sanati sunt. Cuius subitæ sanationis rumor per totam illam morbo pestilentiore vastatam regionem citò diuulgatus, omnē morbidum ad S. Columbæ legatum inuitauit populum. Qui iuxta S. mādatum homines, & pecora. pane intincto benedicto, aqua conspersit, & continuò plenam recuperantes salutem, homines cum pecudibus saluati Christum in S. Columba cum eximia gratiarū actione laudārūt. In hac enim suprascripta narratione, vt æstimo, duo hæc manifestè pariter comitantur, hoc est, gratia prophetationis de nube, & virtutis miraculum in ægrotantium sanctitate. Hæc per omnia esse verissima supradictus *Siluanus* Christi miles Sancti legatus Colūbæ corā *Segeno* Abbate, & cæteris testatus est senioribus.

Quomodo S. Columba Mauginam fracta coxa se inuocantem videt, & misso Lugaido curat.

CAP. IV.

Alio in tempore cùm Sanctus in Ioua demoraretur insula, prima diei hora, quēdam aduocans Fratrem *Lugaidum* nomine, & taliter eum compellat, dicens: Præpara citò ad * Scotiam celerem nauigationem. Nam mihi valdè est necesse te vsque ad *Chiliocherum* destinare legatum. In hac enim præterita nocte casu aliquo *Maugina* Sancta Virgo ab Oratorio post Missam domū reuersa titubauit, coxaque eius in duas cōfracta est partes. Hæc sæpius meum inclamitans nomen commemorat, à Domino sperans se accepturam per me consolationem.

* Hibernia.

Quid plura? *Lugaido* obsecundanti, & consequenter emigranti Sanctus Pineam tradit cum benedictione capsellam, dicens: benedictio, quæ in hac capsellula continetur, quando ad *Mauginam* peruenies visitandam, in aqua vasculum intingatur, eademque benedictionis aqua super eius infundatur coxam, & statim inuocato Dei nomine coxale coniungetur os, & densabitur; & Sancta Virgo plenam recuperabit salutem. Et hoc Sanctus addit: En ego ponam in huius capsulæ operculo numerum viginti trium annorum, quibus Sacra Virgo in hac præsenti post eandem salutem victura est vita. quæ omnia sic plenè expleta sunt, sicuti à Sancto prædicta: nam statim vt *Lugaidus* ad Sanctam peruenit Virginem, aqua benedicta, sicut Sāctus commendauit, perfusa coxa sine vlla morula condensato osse, plenè sanata est; & in aduentu Sancti Columbæ, cum ingenti gratiarum actione, gauisa, viginti tribus annis secundum Sancti Prophetiam post sanitatem in bonis actibus parmanens vixit.

Quomodo S. Columba variè varios morbos curat: pars domus, in qua petra salis ab eo benedicta, à combustione seruatur, & folium eius manu scriptum sub aqua incorruptum remansit.

CAP. V.

Vir vitæ prædicabilis, sicuti nobis ab expertis traditum est, diuersorum languores infirmorum, inuocato Christi nomine illis in diebus sanauit. quibus ad Regū pergens condictum, in *Dorso* cetæ breui commoratus est tempore. Nam aut Sanctę manus protensione, aut aqua ab eo benedicta, ægroti plures aspersi; aut etiam fimbriæ eius tactu amphibali, aut alicuius rei, salis videlicet, vel panis benedictione accepta, & lymphis intincta plenam credentes recuperârunt salutem.

Alio itidem in tempore quidam à Sācto petram salis benedictam accepit, sorori, & suæ nutrici profuturam oculorum dolori; quæ ophthalmiæ laborabat. Valdè graui languore, id est, oculorum dolore. Talem Eulogiam eadem soror, & nutricia de manu Fratris accipiens, in pariete super lectum suspendit, casuque post aliquantos contigit dies, vt idem viculus, cum supradictæ domuncula fœminæ flamma vastante, totus concremaretur. Mirum dictu illius parietis particula, ne beati viri in ea deperiret suspensa benedictio, post totam ambustam domum stans illæsa permansit; nec ignis ausus est attingere binales, in quibus talis pendebat salis petra sudes.

Aliud miraculum æstimo non tacendum, quod aliquando factum est per contrarium elementum. Multorum namque transcursis annorū circulis post beati ad Dominum transitum viri, quidam Iuuenis de equo lapsus in flumine mersus, & mortuus, viginti sub aqua diebus permansit, qui sicuti sub asella, cadens, libros in pellicio reconditos sacculo habebat, ita etiam post supra memoratum dierum numerum est repertus sacculum cū libris inter brachium & latus continens. Cuius & ad aridam reportato cadauere, & aperto sacculo, folium Sancti Columbæ Sanctis scriptum digitulis, inter aliorum folia librorum non tantum corrupta, sed & putrefacta, inuentum est nullo modo corruptum, ac si in scrinio esset recondituM.

Quomodo S. Columba ad infantem baptizādum fontem de petra produxit: eiusdemque pueri vitæ cursum prædixit, & fontem à diabolica infectione purgauit.

CAP. VI.

Alio namque tempore cùm Sanctus in sua versaretur peregrinatione, Infans ei per parentes ad baptizandum offertur iter agenti. Et quia

in vicinis aqua non inueniebatur locis, Sāctus ad proximam declinans rupem, flexis genibus paulisper orauit. Et post orationem surgens, eiusdem rupis fontem benedixit, de qua consequenter aqua ebulliens abundanter fluxit, in qua continuò infantulum baptizauit. De quo & baptizato hæc vaticinans intulit verba, inquiens: Hic puerulus vsque ad extremam longæuus viuet ætatem; in annis iuuenilibus carnalibus desiderijs satis seruiturus, & deinceps Christianæ vsque in exitum militiæ mancipandus; in bona senectute ad Dominum emigrabit. Quæ omnia eidem viro iuxta Sancti contigerunt vaticinium. Et qui fonticulus adhuc Sancti nomine Columbæ ibidem pollens cernitur.

Alio in tempore vir beatus cùm in Pictorum Prouincia per aliquot demoraretur dies, audiens in plebe gentili de aliquo fonte diuulgari famam, quem quasi diuinum stolidi homines diabolo eorum obcæcante sensus, venerabantur. Nam de eodem fonticulo bibentes, aut in eo manus, vel pedes de industria lauantes, dæmoniaca, Deo permittente, percussi arte, aut leprosi, aut lusci, aut etiam debiles, aut quibuscumque alijs infestati infirmitatibus reuertebantur. Ob quæ omnia seducti Gētiles, diuinum fonti deferebant honorem. Quibus compertis Sanctus alia die intrepidus accessit ad fontem. Quod videntes Magi, quos ipse sæpe confusos, & victos à se repellebat, & valdè gauisi sunt, scilicet putantes, eum similia illius nocuæ tactu aquæ passurum.

Ille verò imprimis eleuata manu sancta, cum inuocatione Christi nominis, manus lauat, & pedes; tum deindè cum socijs de eadem à se benedicta bibit. Ex illaque die dæmones ab eodem recesserunt fonte. Et non solum nulli nocere permissus est, sed etiam post Sancti benedictionem, & in eo lauationem, multæ in populo infirmitates per eundem sanatæ sunt fontem.

Quomodo S. *Columba maris tempestatem sedauit, & simile quid S. Cabinnechus præstitit.*

CAP. VII.

Lio in tempore vir Sanctus in mari periclitari cœpit: totum namque vas nauis valdè concussum magnis vndarū cumulis fortiter feriebatur, grandi vndique insistente ventorum tēpestate. Nautæ tum fortè Sancto cū illis exhaurire conanti, aiunt: Quod nunc agis, non magnopere nobis proficit periclitantibus. Exorare potius debes pro pereuntibus. Quo audito, aquam cessat amaram exinanire, dulcem verò & intentam precem cœpit ad Dominum fundere. Mirum dictu eodem horæ momento, quo Sanctus in prora stans extensis ad cælum palmis omnipotentem exorauit, tota aëris tempestas, & maris sæuitia dicto citius sedata cessauit; & statim serenissima tranquillitas supersecuta est. Qui verò erant in naui obstupefacti, cum magna admiratione referentes gratias glorificauerunt Dominum in Sancto & prædicabili viro.

Alio quoque in tempore sæua nimis insistente, & periculosa tempestate; socijs, vt pro eis Dominum Sanctus exoraret, inclamantibus, hoc eis dedit responsum, dicens: Hac in die non est meum pro vobis in hoc periculo constitutis orare; sed est Abbatis Cabinnichi Sancti viri. Mira dicturus sum. Eadem hora S. Cabinnichus in suo conuersans Monasterio, quod Latine *Campulus bouis* dicitur, Spiritu reuelante Sancto supradictam S. Columbæ interiore cordis aure vocem audierat. Et cum fortè post nonam cœpisset horam in Oratorio Eulogiam frangere, ocius deserit mensulam, vnoque in pede inhærente calceo, & altero præ nimia festinatione relicto, festinanter pergit hac cùm voce ad Ecclesiam: Non est nobis nunc tempus prandere, quando in mari periclitatur nauis S. Columbæ. Hoc enim momento ipse nomen Cabinnichi ingeminans commemorat, vt pro eo, & socijs periclitantibus exoret. Post hæc illius verba oratorium ingressus flexis genibus paulisper orauit, eiusque orationem exaudiente Domino illico tempestas cessauit, & mare valdè tranquillum factum est. Tum dein Sanctus Columba *Cabinnichi* ad Ecclesiam præparationem in spiritu videns, quamlibet longè conuersantis, mirabiliter hoc de puro pectore profert verbum, dicens: Nunc cognoui, ô *Cabinniche*, quod Deus tuam exaudierit precem; nunc valdè nobis proficit tuus ad Ecclesiam velox cum vno calceamento cursus. In hoc itaque tali miraculo amborum; vt credimus, oratio cooperata est Sanctorum.

Quomodo S. Columba contrarios ventus contraria via ituris eodem die impetrauit: & Columbanum nunquam in se hac vita visurum prædixit.

CAP. VIII.

ALio quoque in tempore Superius memorati viri Sancti ad Sanctum venientes ab eo simul vnanimes postulant, vt ipse à Domino postulans impetraret prosperum crastina die ventum sibi dari, diuersa emigraturis via. Quibus Sanctus respondens hoc dedit responsum: Mane crastina die *Batthenens* à portu *Ionæ* enauigans Insulæ flatum habebit secundum, vsquequo ad portum perueniat *Campi lunge*. quod ita iuxta Sancti verbum Dominus donauit. Nam *Battheneus* plenis eadem die velis magnum totum pelagus vsque ad *Ethicam* transmeauit terram. Hora verò diei eiusdem tertia, vir venerandus *Columbanum* aduocat Presbyterum, dicens: Nunc *Battheneus* prosperè optatum peruenit ad portum. Ad nauigandum te hodie præpara; mox Dominus ventum conuertet Aquilonem. Cui sic prolato beati viri verbo, eadē hora Auster obsecundans ventus se in Aquiloneum conuertit flatum, & ita in eadem die vterque vir Sāctus alter ab altero in pace auersus. *Battheneus* manè ad *Ethicam* terram, *Columbanus* post meridiem Hiberniam incipiens appetere, plenis enauigauit velis, & flatibus secundis. Hoc illustris viri virtute orationum Domino donante, effectum est miraculum, quia sicut scriptum
Marci 9. est: *Omnia possibilia sunt credenti.*

Post illa in die Sancti Columbani egressum, Sanctus hoc de illo Propheticum Columba protulit verbum: vir Sanctus *Columbanus*, cui emigranti benediximus, nusquam in hoc sæculo faciem videbit meam. Quod ita post expletum est. Nam eodem anno S. Columba ad Dominum transiuit.

Quomodo S. Columba signo S. crucis Dæmonem ex vasculo lactis fugauit: lac effusum multiplicauit, lac magicum in sanguinem conuertit, & bouem sanauit.

CAP. IX.

ALio quoque in tempore quidam iuuenis *Columbanus* nomine, qui ad ianuam tugurioli subitò perueniens restitit, in quo vir beatus scribebat. Hic idem post vaccarum reuersus mulsionem in dorso portans vasculum nouo plenum lacte, dicens ad Sanctum, vt iuxta morem tale benediceret onus. Sanctus tum ex aduerso eminus in a[e]re signum, manu eleuatâ, salutare depinxit. Quod illicò valdè concussum est, gergennaque operculi per sua bina foramina retrusa, longius proiecta est; operculum terratenus cecidit; lac ex maiori mensura in solum defusum est. Iuuenculus vas cum paruo quod remanserat lactis, super fundum in terra deponit, genua flectit suppliciter. Ad quem; Surge, ait, Columba, hodie in tua operatione negligenter egisti. Dæmonem enim in fundo vacui latitantem vasculi impresso Dominicæ crucis signo ante infusionem lactis non effugasti, cuius videlicet signi nunc virtutem non sustinens tremefactus toto pariter turbato vase, velociter cum lactis effusione aufugit. Hoc ergo ad me propius vasculum, vt illud benedicam, approxima. Quo facto, Sanctus semiuacuum benedixerat vas, eodemque momento diuinitus repletum repertum est, paruumque quod prius in fundo remanserat vasis, sub sanctæ manus benedictione vsque ad summum citius excreuerat.

Virtus signi crucis.

Hoc factum subsequens in domo alicuius plebei diuitis; vbi cum Sanctus hospitaretur, intra rusticanos cōtendentes duos, quorum prius aduentum præsciuit, rectâ iudicatione iudicauit. Vnusque ex eis, qui maleficus erat, à Sancto iussus de boue masculo, qui prope erat, lac arte diabolica expressit. Quod Sanctus non vt illa confirmaret maleficia, fieri iussit, quod absit; sed vt ea coram multitudine destrueret. Vir itaque beatus vas, vt videbatur tali plenum lacte sibi ocyus dari poposcit, & hac cum sententia benedixit, dicens: modo probabitur non esse verum quod putabatis lac, sed Dæmonum fraude ad decipiendos homines decoloratus sanguis. Et continuò lacteus ille color in naturam propriam, hoc est, in sanguinem versus est. Bos quoque qui per vnius horæ momentum turpi macie tabidus & maceratus erat, morti proximus, benedictâ à Sancto aqua superfusus, mira sub celeritate sanatus est.

Lac magicum demonstrat & bouem sanat.

Quomodo

Quomodo Columbani pauperis vaccæ quinque benedictione S. Columbæ ad 105. multiplicantur, & prædatorem submergi impetrat.

CAP. X.

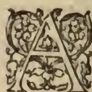
ALio quoque in tempore vir beatus quadam nocte cum apud *Columbanum* tunc temporis inopem benè hospitaret, mane primo Sanctus de quantitate & qualitate substantiæ plebeium hospitem interrogat. qui interrogatus, quinque tantummodo, ait, vacculas habeo; quæ si eas benedixeris, in maius crescent. quas ilico à Sancto iussus adduxit, & huius Columbani buculas quinales æqualiter benedicens, inquit, Centenas & quinque Deo donante habebis vaccas; & erit in filijs & nepotibus tuis florida benedictio. Quæ omnia iuxta Sancti viri Prophetationem in agris & pecoribus eius, & prole plenissimè adimpleta sunt. Mirumque in modum numerus à Sancto præfinitus supra memorato viro in centenario, & quinario vaccarum expletus numero, nullo modo superaddi potuit. Nam illa quæ supra præfinitum numerum excedebant diuersis prærepta casibus nusquam comparuerant. Excepto eo, quod aut in vsus proprios familiæ, aut in opus eleemosynæ expendi poterat. In hac itaque narratione, vt in cæteris virtutibus, miraculum & Prophetia simul apertè ostenditur. Nam in magna vaccarum ampliatione benedictionis pariter & orationis virtus apparet; & in præfinitione numeri prophetalis præscientia.

Vir venerandus supra memoratum Columbanum, quem de paupere, virtus benedictionis eius, diuitem fecit, valdè diligebat; quia ei multa pietatis officia præbebat. Erat autem illo in tempore quidam malefactor homo bonorum persecutor, de regio ortus genere. Hic supra dictum Columbanum Sancti amicum Columbæ persequebatur, domumque eius omnibus in ea inuentis deuastauerat ereptis, non semel, sed bis inimiciter agens. Vndè fortè non immeritò eidem maligno accidit viro, vt tertia vice post eiusdem domus tertiam deprædationem, beatum virum, quem quasi longius despexerat, propius adpropinquantem ad nauim reuertens præda onustus cum sociis obuium haberet. quem cum Sanctus de suis corriperet malis, prædamque deponere rogans suaderet: ille immitis insuadibiliter permanens Sanctum despexit, nauimque cum præda ascendens beatum virum subsannabat & deridebat. Quem Sanctus vsque ad mare prosecutus est, vitreasque intrans aquas vsque ad genua æquoreas, leuatis ad cœlum ambabus manibus, Christum intentè præcatur, qui suos glorificantes se glorificat electos. Tum deinde Sanctus expleta oratione ad aridam reuersus, in eminentiore cum comitibus sedet loco; ad quos illa in hora formidabilia valdè profert verba, dicens, Hic meserabiliter homuncio, qui Christum in suis despexit seruis, ad portum, à quo nuper coram vobis emigrauit, nunquam reuertetur: sed nec ad alias, quas appetit terras subita præuentus morte, cum suis perueniet malis cooperatoribus. Hodie quam mox videbitis, de nube Borea orta immitis immissa procella eum cum socijs submerget; nec de eis etiam vnus remeabit fabulator. Post aliqtantum paucularum interuentum morarum, die serenissima, ecce de mari oborta, sicut Sanctus dixerat, nubes cum magno fragore venti emissa raptorem cum præda inter *Maleam* & *Colosum* Insulā inueniens subito turbato submersit medio mari: nec ex eis, iuxta verbum Sancti, qui naui inerant, vel vnus euasit: mirumque in modum toto circumquaque manente tranquillo æquore. Talis vna rapaces ad inferna submersos prostrauit procella: miserè quidem sed dignè.

Eiusdem Colūbani prædatorē submergi impetrat.

Quomodo S. Columba mortem, & damnationem homicidæ prædicit.

CAP. XI.

ALio quoque in tempore vir Sanctus quendam de nobili Pictorum genere exulem in manum alicuius ditis viri diligenter assignās commendauit, vt in eius comitatu, quasi vnus de amicis, per aliquot menses conuersaretur. Quem cum tali commendatione de Sancti manu viri suscepisset commendatum; post paucos dies dolosè agens crudeli eum iussione trucidauit. Quod immane scelus cum Sancto à commeantibus esset nunciatum, sic

respōdens profatus est, Non mihi, sed Deo infelix ille homunculus mentitus est. Eius nomen de libro vitæ delebitur. Hæc verba æstiuo nunc mediante proloquimur tempore; sed Autumnali, antequam de suilla gustet carne, arboreo saginata fructu, subita præuentus morte, ad infernalia rapietur loca.

Hæc Sancti Prophetia viri cum misello nunciaretur homuncioni, despiciens irrisit Sanctum. Et post dies aliquot Autumnalium mensium, eo iubente, Scrofa nucum impinguata nucleis iugulatur: nec dum alijs eiusdem viri iugulatis suibus. De qua celeriter exenterata partem sibi in veru celerius assari præcepit, vt de ea impatiens prægustans beati viri Prophetationem destrueret. Qua videlicet assata, dari sibi poposcit aliquam prægustandam morsus particulam, ad quam percipiendam, extensam manum, priusquam ad os conuerteret expirans mortuus retrò in dorsum cecidit. Et qui viderant & audierant valdè tremefacti, admirantes, Christum in Sancto Propheta honorificantes glorificauerunt.

Quomodo S. Columba bellua marinæ imperat, & puerum mortuum suscitat.

CAP. XII.

ALio quoque in tempore cum vir beatus in Pictorum Prouincia per aliquot moraretur dies, necesse habuit fluuium transire *Nesam*. Ad cuius cū accessisset ripam, alios ex accolis aspicit misellum humantes homunculum, quem vt ipsius sepultores ferebant, quædam paulo ante nantem aquatilis præripiens bestia morsu momordit sæuissimo: cuius miserum cadauer, serò licet, quidam in alno subuenientes porrectis proripuēre vncinis. Vir è contra hæc audiens, præcepit, vt aliquis è comitibus enatans *Caupulum* in altera stantem ripa ad se nauigando reducat. Quo audito Sancti prędicabilis viri præcepto, *Lugneus* nihil moratus, obsecundans depositis excepta vestimentis tunica, immittit se in aquas. Sed bellua, quæ prius non tam satiata, quam in præda accensa in profundo fluminis latitabat, sentiens, eo nante, turbatam supra aquam, subitò emergens natalis ad hominem in medio natantem alueo cum ingenti fremitu aperto occurrit ore. Vir tum beatus videns, omnibus, qui inerant, tam barbaris, quàm etiam Fratribus, nimio terrore perculsis, cum salutare deuota manu in vacuo & in aëre crucis pinxisset signum, inuocato Dei nomine, feroci imperauit bestiæ, dicens: Noli vltra progredi, nec hominem tangas, retro citius reuertere. Tum bestia, hâc Sācti auditâ voce, retrorsū ac si funibus retraheretur, velociore cursu fugit tremefacta; quæ prius *Lugneo* nanti eò vsque appropinquauit, vt inter hominem & bestiam non amplius esset, quam vnius contuli longitudo. Fratres tum recessisse videntes bestiam *Lugneumque* commilitonem ad eos intactum & incolumem in nauicula reuersum, cum ingenti admiratione glorificauerunt Deum in beato viro. Sed & gentiles barbari, qui ad præsens inerant, eiusdem miraculi magnitudine, quod & ipsi viderant, compulsi Deum magnificauerunt Christianorum.

Illo in tempore quo Sanctus Columba in Pictorum Prouincia per aliquot demorabatur dies, quidam cum tota plebeius familia verbum vitæ per interpretatorem Sancto prædicante viro audiens credidit, credensque baptizatus est, maritus cum marita, liberisque, & familiaribus. Et post aliquantum diecularum interuallum paucarum vnus filiorum Patris-familias graui correptus ægritudine, vsque ad confinia mortis, & vitæ perductus est. Quem cum Magi morientem vidissent, parentibus cum magna exprobratione cœperunt illudere, suosque quasi fortiores Deos magnificare, Christianorum verò tanquam infirmiori derogare. Quæ omnia cum intimarētur beato viro, zelo suscitatus Dei, ad domum cum suis comitibus amici pergit plebei, vbi parentes nuper defunctæ prolis mœstas celebrant exequias. Quos Sanctus valdè tristificatos videns confirmat, dictis compellat consolatorijs, vt nullo modo de diuina omnipotentia dubitarent. Consequēter percontatur, dicens, in quo hospitiolo corpus defuncti iacet pueri? Pater tum orbatus Sanctum sub mœstum deducit culmen. qui statim omnem foris exclusam relinquens cateruam, solus mœstificatus intrat habitaculum. Vbi illico flexis genibus faciem vbertim lachrymis irrigans, Christum præcatur Dominum. Et post ingeniculationem surgens oculos conuertit ad mortuum dicens: *In nomine Domini Iesu*

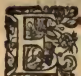
Christi

Christi resuscitare, & sta super pedes tuos. Cum hac Sancti honorabili voce anima ad corpus rediit, defunctusque apertis reuixit oculis, cuius manum tenens Apostolicus homo erexit, & in stationem stabiliens secum domum egressus deducit, & parentibus rediuiuum assignauit. Clamor tum populi attollitur; plangor in lætitiam conuertitur, Deus Christianorum glorificatur.

Comparatio Columba cū Helia, Heliseo, &c. Hoc, noster Columba cum Helia & Heliseo Prophetis habeat sibi commune virtutis miraculum, & cum Petro & Paulo, & Ioanne Apostolis partem honoris similem in defunctorum resuscitatione, & inter vtrosque, hoc est, Prophetarum & Apostolorum cœtus honorificam cœlestis patriæ sedem, homo Propheticus & Apostolicus æternalem cum Christo, qui regnat cum Patre in vnitate Spiritus Sancti per omnia sæcula.

Quomodo S. Columba Broichanum per lapidem benedictum sanat, & seruam liberat.

CAP. XIII.

EOdem in tempore vir venerandus quandam à *Broichano* Mago* Scoticam postulauit seruam, humanitatis miseratione liberandam: quam cum ille duro valdè & stolido retentaret animo, Sanctus ad eum locutus, hoc profatur, Modo scito *Broichane*, scito, quia si mihi hanc peregrinam liberare captiuam nolueris, priusquam de hac reuertar Prouincia, citius morieris. Et hoc coram *Brudeo* Rege dicens, domum egressus regiam, ad *Nesam* venit fluuium; de quo videlicet fluuio lapidem attollens candidū ad comites, Signate, ait, hunc candidum lapidem, per quem Dominus in hoc Gentili populo multas ægrotorum perficiet sanitates. Et hoc effatus verbum consequēter intulit, inquiens, Nunc *Broichanus* fortiter concussus est. Nam Angelus de cœlo missus grauiter illum percutiens, vitream in manu eius, de qua bibebat, confregit in multa fragmenta: ipsum verò anhelantem ægra reliquit suspiria, morti vicinum. Hoc in loco paululum expectemus binos Regis nuntios ad nos celeriter missos, vt *Broichano* morienti citius subueniamus. Nunc *Broichanus* formidabiliter correptus ancillam liberare est paratus.

* *Hiberniam.*

Adhuc Sancto hæc loquente verba, ecce sicuti prædixerat, duo à Rege missi equites adueniunt, omnia quæ in Regis* motione de *Broichano* iuxta Sancti vaticinium sunt acta, enarrantes, & de poculi confractione, de *Broichano* iuxta, & de Magi correptione, de seruulæ parata absolutione: hocque intulerunt, dicentes: Rex, & eius familiares nos ad te miserunt, vt nutritio eius *Broichano* subuenias mox morituro. Quibus auditis Legatorum verbis Sanctus binos de comitum numero ad Regem cum lapide à se benedicto mittit, dicens, si in primis promiserit se *Broichanus* famulam liberaturum, tum deinde hic lapillus intinguatur in aqua: & sic de eo bibat, & continuò salutem recuperabit. Si verò renuerit refragans absolui seruam, statim morietur.

* *Notione.*

Per lapidem à S. Columba benedictū multi sanantur.

Duo missi verbo Sancti obsequentes ad aulam deueniunt regiam, verba viri venerabiliter enarrantes Regi: quibus intimatis Regi, & nutritio eius *Broichano*, valdè expauerunt. Eadem hora liberata famula Sancti Legatis viri assignatur, lapis in aquam intingitur, mirumque in modum lapis contra naturam in aquis supernatat, quasi pomum, vel nux: nec potuit Sancti benedictio viri submergi: de quo *Broichanus* natante bibens lapide, statim à vicina rediit morte, integramque carnis recuperauit salutem. Talis verò lapis postea in thesauris Regis reconditus, multas in populo ægritudinum sanitates similiter in aqua natans intinctus, Domino miserante, effecit. Mirum dictu, ab his ægrotis, quorum vitæ terminus superuenerat, requisitus idem lapis nullo modo reperiri poterat, sic & in die obitus Brudei Regis quærebatur, nec tamen in eodem loco vbi fuerat reconditus prius inueniebatur.

Statutum est omnibus hominibus semel mori.

Quomodo S. Columba contra tempestatem à Magis excitatam securè nauigat, & portas sibi à Rege clausas aperit.

CAP. XIIII.

POst suprà memorata peracta quadam die *Broichanus* ad Sanctum proloquens virum, infit: Dicito mihi Columba, quo tempore cupis enauigare. Sanctus, Tertia, ait, die, Deo volente, & vita comite, nauigationem proponimus in-

cipere. *Broichanus* è contra, non poteris, ait, nam ego ventum tibi contrarium facere, caliginemque vmbrosam superinducere possum, Sanctus, omnipotentia Dei, ait, omnium dominatur, in cuius nemine omnes nostri motus ipso gubernante diriguntur. Quid plura? Sanctus eadem die, sicut proposuit, ad lacum fluminis Nisæ longum multa prosequente caterua, venit: Magi verò gaudere tum cœpere, magnam videntes superinductam caliginem, & contrarium cum tempestate flatum. Nec mirum hæc interdum arte Dæmonum posse fieri, Deo permittente, vt etiam venti, & æquora in asperius concitentur. Sic enim aliquando Dæmoniorum legiones Sancto Germano Episcopo de sinu Gallico causa humanæ salutis ad *Britanniam* nauiganti medio in æquore occurrerant, & opponentes pericula procellas concitabant, cœlumque, diemque tenebrarum caligine obducebant. Quæ tamen omnia, Sãcto orante Germano, dicto citius. Sedata detersâ cessarunt caligine. Noster itaque Columba videns contra se elementa concitari furentia, Christum inuocat Dominum, cimbulamque ascendens, nautis hæsitantibus, ipse constantior factus velum contra ventum iubet subrigi. Quo facto, omni inspectante turba, nauigium contra flatus mira vectum occurrit velocitate. Et post haud grande interuallum venti contrarij ad itineris ministeria cum omnium admiratione reuertuntur. Et sic per totam illam diem flabris lenibus secundi flantibus beati cimba viri optatum prouecta ad portum pulsa est. Perpendat itaque lector, quantus & qualis idem vir venerãdus fuerit; in quo Deus omnipotens talibus præscriptis miraculorum virtutibus coram plebe gentilica illustre suum manifestauit nomen.

Dæmones S. Germano eunte in Angliã tempestatem excitarunt.

Alio in tempore, hoc est, in prima Sancti fatigatione itineris ad Regem *Brudeum*, casu cõtigit, vt idem Rex fastu elatus regio suæ munitionis superbè agens, in primo beati aduentu viri, non aperiret portas. Quod vt cognouit homo Dei cum comitibus ad valuas portarum accedens, primum Dominicæ crucis imprimẽs signum; tum deinde manum pulsans contra ostia ponit: quæ continuò spontè retro retrusis fortiter seris cum omni celeritate aperta sunt. quibus statim apertis, Sanctus consequenter cum suis socijs intrauit. Quo cognito, Rex cum senatu valdè pertimescens, domum egressus obuiam cum veneratione beato pergit viro, pacificisque verbis blandè admodum compellat, & ex ea in posterum die Sanctum & venerabilem virum idem regnator suæ omnibus vitæ reliquis diebus valdè magna honorauit, vt decuit, honorificentia.

Alio itidem in tempore vir beatus aliquãtis in * Scotia versatus ad visitãdos fratres, qui in Monasterio *Diuini Ruris* commanebant *Riuulorum* ab eis inuitatus perrexit; sed casu aliquo accidit, vt eo ad Ecclesiam accedente claues non reperirentur Oratorij. Cum verò Sanctus de non repertis adhuc clauibus, & obseratis foribus inter se conquirentes alios audisset, ipse ad ostium appropinquans, potens est Dominus, ait, domum suam etiam sine clauibus seruis suis aperire. Cum hac tum voce subitò retrò retrusis forti motu pessulis, spõtè aperta ianua Sanctus cum omnium admiratione ad Ecclesiam ante omnes ingreditur, & hospitaliter à fratribus susceptus honorabiliter ab omnibus veneratur.

* *Hibernia.*

Item ianuã oratory aperit.

Quomodo S. Columba pauperis inopiam veru benedicto leuat, & eo combusto is ad pristinam inopiam redit.

CAP. XV.

ALio in tempore quidam ad Sanctum plebeius venit pauperrimus, qui in ea habitabat regione, quæ stagni littoribus aporici est contermina. Huic ergo miserabili viro, qui vnde maritam, & paruulos ciparet, non habebat: vir beatus petenti miseratus, vt potuit quandam largitus eleemosynam, ait; Misselle homuncio, tolle de Sylua contulum vicina, & ad me citius defer. Obsecundans miser iuxta Sancti iussionem detulit materiam; quam Sanctus excipiens in veru exacuit, quodque propria exacuminans manu benedicens, & illi adsignans inopi dixit: Hoc verũ diligenter custodi, quod, vt credo, nec homini, nec alicui pecori nocere poterit, exceptis feris bestijs quoque & piscibus. Et quamdiu talem habueris sudem, nunquam in domo tua ceruinæ carnis cibatio abundans deerit. Quod audiens miser mendiculus valdè gauisus, domum reuertitur, veruque in remotis terræ infixo locis,

locis, quæ Syluestres frequentabant, feræ, & vicina transacta nocte mane primo pergit reuisitare volens veru, in quo miræ magnitudinis ceruum cecidisse reperit, transmissum. Quid plura? Nulla, vt nobis traditum est, transire poterat dies, qua non aut ceruum, aut ceruam, aut aliquam repe-riret in veru infixo cecidisse bestiam: repleta quoque tota de ferinis carnibus domo, vicinis superflua vendebat, quæ hospitium suæ domus capere non poterant.

Sed tamen Diaboli inuidia per sociam, vt Adam, & hunc etiam miserum inuenit; quæ non quasi prudens, sed fatua taliter ad maritum locuta est: Tolle de terra veru. Nam si in eo homines, aut etiam pecora perierint, tu & ipse, & ego cum liberis nostris, aut occidemur, aut captiui ducemur. Ad hæc maritus, inquit: Non ita fiet. Nam Sanctus vir mihi benedicens sudem dixit; quod nunquam hominibus, aut etiam pecoribus nocebit. Post hæc verba mendicus vxori consentiens, pergit, & tollit de terra veru intra domum, quasi amans illud secus parietem posuit, in quo mox domesticus eius incidens canis disperijt. Quo pereunte rursum marita: Vnus, ait, filiorum tuorum incidet in sudem, & peribit. Quo audito, eius verbo maritus veru de pariete remouens ad syluam reportat, & in densioribus infixit dumis, vt putabat, vbi à nullo posset animante offendi: sed postera reuersus die capream in eo cecidisse & perijsse reperit. Inde quoque illud remouens in fluuio, qui latinè potest dici *Nigra Dea*, iuxta ripam sub aquis abscondens infixit. Quod alia reuisitans die *Esocen* in eo miræ magnitudinis transfixum, & retentum inuenit, quem de flumine eleuans vix solus ad domum reportare poterat: Veruque secum de aqua simul reportans extrinsecus in superiore tecti affixit loco, in quo & coruus de volatus impetu lapsus disperijt iugulatus. Quo facto, miser fatuæ consilio coniugis deprauatus veru tollens de tecto, assumpta securi in plures concidens particulas, in ignem proiecit, & postea quasi suæ paupertatis amisso non mediocri solatio, remendicare, vt meritus, cœpit. Quod videlicet penuriæ rerum solamen sæpè superius in veru memorato depēdebat, quod pro pedicis, & retibus, & omni venationis & piscationis genere seruatum posset sufficere, beati viri donatum benedictione, quodque amissum miser plebeius eo ditatus pro tempore ipse cum tota familiola serò licet omnibus de cætero deplanxit reliquis diebus vitæ.

Quomodo Sanctus vtrem lactarium perdendum prædicit, & cognatæ suæ parturienti subuenit.

CAP. XVI.

ALio in tempore beati legatus viri *Lugaidus* nomine, ad * Scotiā iussus nauigare proponens, inter naualia nauis Sancti instrumenta vtrem lactarium quæsitum inueniens sub mari, congestis super eum non paruis lapidibus madefaciendum posuit, veniensque ad Sanctum quod de vtre fecit, intimauit. Qui subridens, inquit, Vter quem, vt dicis, sub vndis posuisti, hac vice, vt æstimo, non te ad Hiberniam comitabitur. Cur, ait, non mecum in naui comitem eum habere potero? Sanctus, Altera, inquit, die, quod res probabit scies. Itaque Lugaidus mane postera die ad retrahendum de mari vtrem pergit, quem tamen salatia noctu subtraxit vnda. Quo non reperto, ad Sanctum reuersus tristis, flexis in terram genibus, suam confessus est negligentiam. Cui Sanctus, illum cōsolatus, ait, Noli, Frater, pro fragilibus contristari rebus. Vter quem salatia sustulit ad suum locum post tuum egressum reportabit venalia.

* Quæ hîc Scotia, inferius Hibernia dicitur.

Eadem die post *Lugaidi* de Ioua Insula emigrationem, hora transacta nona, Sanctus ex circumstantibus sic profatus, ait: Nūc ex vobis vnus ad æquor pergat, vtrem de quo Lugaidus quærebatur, & quem salatia sustulerat vnda, nunc venilia retrahens, in loco vnde subtractus est, repræsentauit. Quo Sancti audito verbo, quidam alacer iuuenis ad oram cucurrit maris, repertumque vtrem, sicut prædixerat Sanctus, cursu reuersus concito, reportans valdè gauisus coram Sancto, cùm omnium qui ibidem erant, admiratione assignauit. In his vt sæpe dictum est, binis narrationibus superius descriptis, quamlibet in paruis rebus, sude videlicet & vtre, Propheticæ simul & virtutis miraculum comitari cernuntur. Nunc ad alia tendamus.

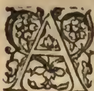
Quadam die Sanctus in Ioua commanens insula citò à lectione surgens & subridens dicit: Nunc ad orationem mihi pro-

perandum, vt pro quadam misellula deprecer Deum fœmina, quæ nunc in Hibernia nomen huius inclamitans commemorat *Columbæ* in magnis parturitionis difficillimæ torta punitionibus, & ideo per me à Domino de angustia absolutionem dari sibi sperat: quia & mihi est cognationalis, de meæ matris parentela genitorem habēs progenitum. Hæc dicens Sanctus illius mulierculæ motus miseratione ad Ecclesiam currit, flexisque genibus pro ea Christum de homine natum exorat. Et post precationem Oratorium egressus ad Fratres profatur occurrentes, inquiens: Nunc propitius Dominus Iesus de muliere progenitus opportunè miseræ subueniens eam de angustijs liberauit, & prosperè prolem peperit; nec hac morietur vice. Eadem hora sicuti Sanctus Prophetizauit misella fœmina nomen eius inuocans absoluta salutem recuperauit. Ita ab aliquibus postea de * Scotia, & de eadem regione, vbi mulier inhabitabat, transmeantibus intimatum est.

* Hybernia ibiq; n. habitauit mulier.

Quomodo Sanctus coniuges placat, & Cormacum in incertum nauigantem ad Orcades peruenturum prædicit.

CAP. XVII.

ALio in tempore cum vir Sãctus in *Rechrea* hospitaretur insula, quidam plebeius ad eum veniens, de sua quærebatur vxore, quæ, vt ipse dicebat, odio habens eum ad maritalem nullo modo admittebat concubitum accedere. quibus auditis Sanctus maritam aduocans, in quantum potuit eam hac de causa corripere cœpit, inquiens: Quare mulier tuam à te carnem abdicare conaris? Domino dicente: Erunt duo in carne vna. Itaque caro tui coniugis tua caro est. Quæ respondens, omnia, inquit, quæcumque mihi præceperis, sum parata, quamlibet sint valdè laboriosa, adimplere; excepto vno, vt me nullo compellas modo in vno lecto dormire cum *Lugneo*. Omnem domus curam exercere non recuso, aut si iubeas vel maria transire, & in aliquo puellarum Monasterio permanere. Sanctus tum ait: Non potest rectè fieri, quod dicis. Nam adhuc viro viuente alligata es lege viri. Quod enim Deus licitè coniunxit, nefas est separari. Et his dictis consequenter intulit: Hac in die tres, hoc est, ego, & maritus cum coniuge ieiunantes Dominū precemur. Illa dehinc, Scio, ait, quia tibi impossibile nō erit, vt ea, quæ, vel difficilia, vel etiā impossibilia videntur, à Deo impetrata donentur. Quid plura? marita eadē die cum Sancto ieiunare consentit, & maritus similiter. Nocteque subsequente Sanctus in somnis pro eis deprecatus est. Posteraque die Sanctus maritam præsente sic compellat marito: ô fœmina, si, vt hesterna dicebas die, parata hodie es ad fœminarum emigrare Monasteriolum? Illa, nunc, inquit, cognoui, quia tua à Deo de me est exaudita oratio. Nam quem heri oderam, hodie amo. Cor enim meum hac nocte præterita, quonam modo ignoro, in me immutatum est de odio in amorem. Quid moramur? ab eadem die vsque ad diem obitus anima eiusdem maritæ indissociabiliter in amore conglutinata est mariti, vt illa maritalis concubitus debita, quæ prius reddere renuebat, nullo modo deinceps recusaret.

Alio in tempore Cormacus Christi miles, de quo in primo huius opusculi libello breuiter aliqua commemorauimus, pauca etiam secunda vice, conatus est eremum in Oceano quærere, qui postquam à terris infinitum Oceanum plenis enauigauit velis. Iisdem diebus Sanctus *Columba* cùm vltra dorsum moraretur Britanniæ, Brudeo rege præsente Orcadum Regulo commendauit dicens: Aliqui ex nostris nuper emigrauerunt, desertum in Pelago intransmeabili inuenire optantes, qui si fortè post longos circuitus Orcadas deuenerint insulas, huic Regulo, cuius obsides in manu tua sunt, diligenter commenda; ne aliquid aduersi intra terminos eius contra eos fiat. Hoc verò Sanctus ita dicebat: quia in Spiritu præcognouit, quod post aliquot menses idem Cormacus esset ad Orcadas vēturus. quod ita postea euenit, & propter supra dictam sancti viri commendationem de morte in Orcadibus liberatus est vicina.

Is erat Rex Pictorum qui Orcadum reguli obsides habebat.

Post aliquantum paucorum interuallum mensium, cum Sanctus in Ioua commoraretur Insula, quadam die coram eo eiusdem Cormaci mentio ab aliquibus subito oboritur sermocinantibus, & taliter dicentibus: Quomodo Cormaci nauigatio prosperè an non prouenit, adhuc nescitur. quo audito verbo, Sanctus hac profatur

voce dicens: Cormacum, de quo nunc loquimur, hodie mox peruenientem videbitis. Et post quasi vnius horę interuentũ, mirum dictu, & ecce inopinato Cormacus superueniens Oratorium, cum omnium admiratione & gratiarum ingreditur actione. Et quia de huius Cormaci secunda nauigatione beati Prophetationem breuiter intulimus viri, nunc & tertia æque Prophetica eius scientia aliqua describenda sunt verba.

Dum idem Cormacus tertia in Oceano mari fatigaretur vice, vsque ad mortem periclitari cœpit. Nam cum nauis eius à terris per quatuordecim æstiui temporis dies totidemq; noctes plenis velis, Austro flante vento ad Septentrionalem plagam cæli directo excurreret cursu, eiusmodi nauigatio vltra humani excursus modum, & irremeabilis videbatur. Vndè contigit, vt post decimam eiusdem quarti & decimi horam diei, quidam penè insustentabiles vndique, & valde formidabiles consurgerent terrores. Quædam quippe in id temporis inuisæ mare obtegentes occurrerant tetræ, & infestæ nimis bestiolæ, quæ horribili impetu carinam & latera, pupimque & proram ita fortiter feriebant percussura, vt pellicium tectum nauis putarentur penetrare posse; quæ vt hi, qui inerant ibidem postea narrarunt, prope magnitudine ranarum, aculeis permolestæ, non tamen volatiles, sed natatiles erant. Sed & remorum infestabant palmulas. Quibus visis inter cætera monstra, quæ non huius est temporis enarrare, *Cormacus* cum nautis comitibus valde turbati, & pertimescentes, Deum, qui est in angustijs pius, & opportunus auxiliator, inlachrymati precantur.

Cormacũ in mari periclitãtem precibus iuuat.

Eadem hora & Sanctus noster Columba, quamlibet longè absens corpore, spiritu tamen præsens in naui cum *Cormaco* erat. Vndè eodem momento personante signo fratres ad Oratorium conuocans, & Ecclesiam intrans, adstantibus sic more sibi consueto prophetizans, profatur, dicens: Fratres, tota intentione pro *Cormaco* orate, qui nunc humanæ discursionis limitem immoderatè nauigando excessit, nunc quasdam monstruosas antè non visas penè indicibiles patitur horrificas perturbationes. Itaque nostris commembribus in periculo intolerabili cõstitutis mente compati debemus fratribus, & Dominum exorare cum eis. Ecce enim nunc *Cormacus* cum suis nautis faciem lachrymis irrigans vbertim Christum intentius precatur. Nos ipsum orando adiuuemus, vt Austrum flantem ventum vsque hodie per quatuordecim dies nostri miseratus in Aquilonem conuertat; qui videlicet Aquiloneus ventus nauem *Cormaci* de periculis retrahebat. Et hęc dicens flexis genibus flebili cum voce ante altarium omnipotentiam Domini ventorum, & cunctarum gubernatricem precatur rerum. Et post orationem citò surgit, & abstinens lachrymas gaudenter grates Deo agit, dicens: Nunc fratres, nostris congratulemur, pro quibus oramus charis; quia Dominus nunc Austrum in Aquilonarem conuertit flatum nostros de periculis commembres retrahentem, quos huc ad nos iterum reducet. Et continuò cum eius voce Auster cessauit ventus, & spirauit Aquiloneus.

Corpore absẽs spiritu præsens.

Per multos post dies & nauis *Cormaci* ad terras reducta est, & peruenit *Cormacus* ad Sanctum Columbam, & se, donante Deo, [illegible] ad faciem cum ingenti omnium ad[illegible]atione repræsentauit, & non mediocri lætatione. Perpendat itaque Lector quantus & qualis idem vir beatus fuerit, qui talem Propheticam habens scientiam ventis & Oceano, Christi inuocato nomine, potuit imperare.

Quomodo in curru non benè præparato feliciter vehitur.

CAP. XVIII.

Lio in tempore cum in * Scotia per aliquot dies Sãctus conuersaretur, aliquibus Ecclesiasticis vtilitatibus coactus, currum, ab eo prius benedictum, ascendit iunctum, sed non insertis primò, qua nescio negligentia accedente, necessarijs obicibus per * axionum extrema foramina. Eadem autem erat diecula *Columbanus* filius *Echudi*; vir sanctus, illius Monasterij fundator, quod * Scotica vocitatur lingua *Snamluthir*; qui operã aurigæ in eodem curriculo cum Sancto exercebat Columba. Fuit itaque talis eiusdem agitatio diei per longa viarum spatia sine vlla rotarum humerulorumque separatione, siue labefactatione; nulla, vt supra dictum est, obicum retentione, vel communitione retinente, sed

* Hibernia.
* f. axiũ.
* Hibernica.

sola diali, sic venerando præstante gratia viro, vt currus, cui insederat, salubriter absque vlla impeditione recta incederet orbita.

Hucusque de virtutum miraculis, quæ per prædicabilem virum in præsenti conuersante diuina vita operata est omnipotentia, scripsisse sufficiat. Hic secundus de virtutum miraculis finiendus est liber, in quo animaduertere Lector debet, quod & de compertis in eo multa propter legentium prætermissa sunt fastidium.

Explicit Liber secundus.

INCIPIT LIBER TERTIVS

DE ANGELICIS APPARITIONIBVS, ET DE TRANSITV S. COLVMBÆ.

DE APPARITIONE MATRI COLVMBÆ facta ante natiuitatem eius.

CAPVT PRIMVM.

IN primo, ex his tribus libellis, libro, vt superius commemoratum est, de Propheticis reuelationibus quædam breuiter succinctéque, Domino iuuante, descripta sunt. In secundo superiore de virtutum miraculis, quæ per beatum declarata sunt virum, & quæ, vt sæpe dictum est, plerunque Prophetationis comitatur gratia. In hoc verò tertio de Angelicis apparitionibus, quæ vel ab ijs de beato viro, vel ipsis de alijs reuelatæ sunt. Et de his, quæ vtroque, quamlibet disparili modo, hoc est, ipsi propriè & plenius, alijs verò impropriè, & ex quadam parte sunt manifestatæ, hoc est extrinsecus & exploratiuè; in ijsdem tamen vel Angelorum, vel cœlestis visionis locis, quæ vtique talium descriptarum visionum suis caraxatæ locis inferius clarebunt.

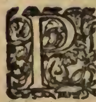
Sed nunc à primordijs beati natiuitatis viri easdem describere angelicas apparitiones incipiamus. Angelus Domini in somnis genitrici venerabilis viri quadam inter conceptum eius & partum apparuit, eique quasi quoddam miræ pulchritudinis peplum assistens detulit, in quo veluti vniuersorum decolorosi colores florum depicti videbantur, quodque post aliquod breue interuallum eius de manibus reposcens abstulit, eleuansque & expandens in aere dimisit vacuo. Illa verò de illo tristificata sublato, sic ad illum venerandi habitus virum: Cur à me, ait, hoc lætificum tam citò abstrahis pallium? Ille consequenter; Idcirco, inquit: quia hoc sagum tam magnifici honoris alicuius est, quod apud te diutius retinere non poteris. His dictis supra memoratum peplum mulier paulatim à se elongari volando videbat, camporumque latitudinem in maius crescendo excedere, montesque & saltus maiore sui mensura superare; vocémque huiuscemodi subsecutam audierat; Mulier, noli tristificari. Viro enim, cui matrimoniali es iuncta fœdere, talem filium editura es floridum, qui quasi vnus Prophetarum Dei, inter ipsos connumerabitur, innumerabiliumque animarum dux ad cęlestem à Deo patriam est prædestinatus. In hac audita voce mulier expergiscitur. *S. Columba inter Prophetas numeratur.*

Alia in nocte eiusdem beati pueri nutritor

tor, spectabilis vir vitæ, Presbyter, post Missam ab Ecclesia ad hospitiolum reuertens, totam inuenit domum clara irradiatam luce. Globum quippe igneum super pueruli dormientis faciem vidit stantem, qui viso statim intremuit, & prostrato in terram vultu, valdè miratus, Spiritus Sancti gratiam super suum intellexit alumnum cœlitus effusum.

Visiones S. Brendani & Finnionis de Sancto Columba.

CAP. II.

Ost multorum interualla temporum, cùm à quadam Synodo pro quibusdam venialibus & excusabilibus causis, non rectè, vt post in fin. claruit, Sanctus excommunicaretur Columba, ad eandem contra ipsum collectam venit congregationem, quem cum eminus appropinquantem Sanctus vidisset *Brendenus*, illius monasterij fundator, quod * Scoticè *Birra* nuncupatur, citius surgit, & inclinata facie eum veneratus exosculatur. quem cum aliqui illius seniores cœtus seorsum cæteris redarguerent semotim dicentes, Quare coram excommunicato surgere, & eum osculari non reuereris? Taliter ad eos inquiens, Si vos, ait, videretis ea, quæ mihi Dominus hac in die de hoc suo, quem dehonoratis, electo manifestare non dedignatus est, nunquam excõmunicassetis, quem Dominus non solum secundum vestram non rectam sententiam nullo modo excommunicat, sed & magis, & magis magnificat. Illi è contra, Quomodo, aiunt, vt dicis, ipsum glorificat Deus, quem nos non sine causa excommunicauimus, scire cupimus. Ignicomam, vel valde luminosam, ait Brendenus, columnam vidi, eundem quem vos despicitis, antecedentem Dei hominem, Angelos quoque Sanctos per campum eius itineris comites. Hunc itaque spernere non audeo, quem populorum Ducem ad vitam à Deo præordinatũ video. His ab eo dictis non tantum vltra Sanctum excommunicare non ausi, cessarunt; sed & valdè venerati honorârunt.

Ob celebrationẽ Paschatis

** Hibernicè*

Alio in tempore vir Sanctus venerãdum Episcopum *Finnionem*, suum videlicet magistrum iuuenis senem adijt. Quem cum Sanctus *Finnio* ad se adpropinquantem vidisset, Angelum Domini pariter eius comitem itineris vidit. Et, vt nobis ab expertis traditur, quibusdam adstantibus intimauit Fratribus, dicens: ecce nunc videtis Sanctum aduenientem Columbam, qui sui commeatus meruit habere socium Angelum cœlicolam. Iisdem diebus Sanctus cum duodecim commilitonibus discipulis * Britanniam transnauigauit.

** nũc Scotiam.*

S. Columba Aidanum, iuxta visionem habitam, in Regem ordinat, & futura de filijs eius prædicit.

CAP. III.

Alio in tempore cum vir prædicabilis in *Himbria* commoraretur Insula, quadam nocte in extasi mentis Angelum Domini ad se missum vidit, qui in manu *Vitreum ordinationis Regum habebat librum*. quem cum vir venerandus de manu Angeli accepisset ab eo iussus legere cœpit. qui cum secundum, quod ei in libro erat commendatum Aidanum in Regem ordinare recusaret; quia magis *Iogenanum* Fratrem eius diligeret; subitò Angelus extendens manum, Sanctum percussit flagello: cuius liuorosum in eius latere vestigium omnibus suæ diebus permansit vitæ; hocque intulit verbum: Pro certo scias, inquiens, quia ad te à Deo missus sum, cum Vitreo libro, vt iuxta verba, quæ in eo legisti, *Aidanum* in regnum ordines. Quod si obsecundare huic nolueris iussioni, percutiam te iterato.

Hic itaque Angelus Domini cùm per tres continuas noctes eundem in manu Vitreum habens codicem apparuisset, eademque Domini iussa de Regis eiusdem ordinatione commendasset; Sanctus verbo obsecutus Domini, ad Iouam transnauigauit Insulam, ibidemque *Aidanum* ijsdem aduentantem diebus in Regem, sicut iussus erat, ordinauit, & inter ordinationis verba de filijs & nepotibus, pronepotibusque eius futura prophetizauit: imponensque manum super caput eius ordinans benedixit.

Cummeneus Albus in libro quem de virtutibus Sancti Columbæ scripsit, sic dixit, Quod Sanctus Columba de Aidano, & de posteris eius, & de regno suo Prophetare cœpit dicens: Indubitanter credo, ô *Aidane*, quod nullus aduersariorum tuorum tibi

Cõmeneus Albus scripsit librũ de S. Columba.

poterit resistere, donec prius fraudulentiam agas in me, & in posteros meos. Propterea ergo tu filijs commenda, vt & ipsi filijs, & nepotibus, & posteris suis commendẽt, ne per consilia mala eorum sceptrum regni huius de manibus suis perdant. In quocumque enim tempore malum aduersum me, aut aduersus cognatos meos, qui sunt in *Hibernia* fecerint, flagellum, quod causa tui ab Angelo sustinui, per manum Dei super eos in magnum flagitium vertetur, & cor virorum auferetur ab eis, & inimici eorum vehementer super eos confortabũtur. Hoc autem Vaticinium temporibus nostris completum est in *Belloroth Domnaldo Brecco* nepote Aidani, sine causa vastante Prouinciam Domnaill nepotis Amureq. Et à die illa vsque hodie adhuc in procliuo sunt ab extraneis, quod suspiria doloris pectori incutit.

Quomodo Sanctus Monachi animam saluari videt, & latronem verbo interficit, item & aprum.

CAP. IV.

ALio in tempore cum vir Sanctus in Ioua conuersaretur Insula, quidam de suis Monachus Britto, bonis actibus intentus, molestia correptus corporis, ad extrema perductus est, quem cum vir venerandus in hora sui visitaret exitus, paulisper ad eius lectum assidens, & ei benedicens, ocius domum egreditur, nolens videre morientem. qui eodem momento post Sancti de domo recessum viri, præsentem finiuit vitam.

Tum vir prædicabilis in plateola sui deambulans Monasterij, porrectis ad cœlum oculis, diutius valdè obstupescens admirabatur. Quidam verò Frater Aidanus nomine, bonæ indolis, & religiosus homo, qui solus de Fratribus eadem affuit hora, flexis genibus rogare cœpit, vt Sanctus eidem tantæ admirationis causam intimaret. Cui Sanctus, Nunc Sanctos Angelos in aëre contra aduersarias potestates belligerare vidi, Christóque Agonothetæ gratias ago, quia victores Angeli animam huius peregrini, qui primus apud nos in hac insula mortuus est, ad cælestis patriæ gaudia euexerunt. Sed hoc, quæso, Sacramentum nemini in vita mea reueles.

Cum vir beatus adhuc Iuuenis Diaconus in parte Lagenensium diuinam addiscens sapientiam conuersaretur, quadam accidit die, vt bono quidam innocuorum immitis persecutor crudelis quandam in campi planitie filiolam fugientem persequeretur. Quæ cum fortè germanum senem supra memorati Iuuenis Diaconi Magistrum in campo legentem vidisset, ad eum recto cursu, quanta valuit velocitate confugit; qui tali perturbatus subitatione Columbam eminus legentem aduocat, vt ambo, in quantum valuissent, filiam à persequente defenderent. Qui statim superueniens, nulla eis ab eo data reuerentia, filiam sub vestimentis eorum lancea iugulauit; & relinquens iacẽtem mortuam super pedes eorum auersus abire cœpit. Senex tum valde tristificatur conuersus ad Columbam quanto, ait, Sancte puer Columba, hoc scelus cum nostra de honoratione temporis spatio inultum fieri Iudex iustus patietur Deus? Sanctus consequenter hanc in ipsum sceleratorem protulit sententiam, dicens: Eadem hora, qua interfectæ ab eo filiæ anima ascendit ad cælos, anima ipsius interfectoris descendet ad inferos. Et dicto citius cum verbo, sicut Ananias coram Petro, sic & ille innocentium iugulator corã oculis Sancti Iuuenis in eadẽ mortuus cecidit terrula, cuius rumor subitæ & formidabilis vindictæ continuò per multas Scotiæ Prouincias cum mira Sancti Diaconi fama diuulgatus est.

Hiberniæ cuius prouincia est prædicta lagenia.

Alio in tempore vir beatus cum in *Scia* Insula aliquantis demoraretur diebus, paulo longius solus orationis intuitu separatus à Fratribus, syluam ingressus densam, miræ magnitudinis aprum, quem fortè venatici canes persequebantur obuiũ habuit. Quo viso eminus Sanctus aspiciens eum restitit. Tum deinde inuocato Dei nomine, Sancta eleuata manu, cum intenta dicit ad eum oratione, vlterius huc procedere nolis: in loco, ad quem nunc deuenisti, morere. Quo Sancti in syluis personante verbo, non solum vltra accedere non valuit, sed ante faciem ipsius terribilis ferus verbi eius virtute mortificatus citò corruit.

Quomodo Sanctus Piscem capiendum prædicit, sanguinis fluxum sedat, & animam defuncti ab Angelis in cælum portari videt.

CAP. V.

CAP. V.

Lio in tempore cum prædicabilis viri * Scotiales strenui piscatores, quinos in rete pisces cepissent in fluuio *Sale* piscoso; Sanctus ad eos iterato ait, Rete in flumen inijcite, & statim inuenietis grandem, quem mihi Dominus præparauit piscem. Qui verbo, Sancti obtemperantes, miræ magnitudinis traxerunt in retiaculo *Chocem* à Deo sibi præparatum.

* *Hyberniales.*

Quadam die quidam bonæ indolis Iuuenis *Lugneus* nomine, qui postea senex in Monastetio Insulæ *Helenæ* præpositus erat, ad Sanctum veniens queritur de fluuio sanguinis, qui crebro per multos menses de naribus eius immoderatè profluebat: quo propius accito Sanctus ambas ipsius nares binis manus dexteræ digitis constringens benedixit; ex qua hora benedictionis, nunquam sanguis de naso eius vsque ad extremum distillauit diem.

Alio in tempore quidam *Euerniensis* peregrinus ad Sanctum perueniens per aliquot apud eum menses in Ioua commanebat Insula. Cui vir beatus alia die, nunc ait. Quidam de Prouincialibus tuis Clericus ad cœlum ab Angelis portatur, cuius adhuc ignoro nomen. Frater verò hoc audiens, cœpit secum de Prouincia perscrutari anteriorum, & de illius beati hominis vocabulo, hocque consequenter intulit verbum inquiens; Alium Christi commilitonem scio, qui sibi in eodem territorio, in quo, & ego commanebam, Monasteriolum construxit, nomine Diormitium. Cui Sanctus ait, ipse est, de quo dicis, qui nunc ab Angelis Dei in paradisum deductus est.

Sed hoc etiam non negligenter adnotandum est, quod idem vir venerabilis multa sibi à Deo arcana ab alijs celata sacramenta, nullo modo in hominum notitiam prodi passus est; duabus, vt ipse aliquando paucis intimauerat fratribus, causis existentibus; hoc est, vt iactantiam deuitaret, & ad semetipsum interrogandum insustentabiles turbas de se aliqua interrogare volentes diuulgata reuelationum fama non inuitaret.

Quomodo S. cum dæmonibus pugnat, & eos ope Angelorum à suo monasterio fugat.

CAP. VI.

Lia die vir Sanctus in Ioua conuersans Insula remotiorem ab hominibus locum aptumque ad orationem in saltibus quæsiuit, ibidemque cum orare cœpisset, subitò, vt ipse postea paucis intimauerat fratribus, videt contra se tetram & nigerimam Dæmonum cum ferreis verubus aciem præliari: qui, sicuti Sancto viro per Spiritum reuelatum erat, Monasterium eius inuadere, & multos, & ex fratribus ijsdem volebant iugulare sudibus. Ipse verò contra tales æmulos vnus homo innumeros, accepta Pauli armatura, Apostoli, forti conflictu dimicabat, & ita ex maiore diei parte vtrinque dimicatum est, nec innumerabiles vnum vincere poterant. Nec eos vnus de sua valebat Insula repellere; donec Angeli Dei, vt Sanctus post quibusdam non multis retulerat, in adminiculum adfuêre, quorum timore perturbati Dæmones loco cessêre.

Eadémque die Sanctus ad Monasterium post Dæmoniorum reuersus de sua Insula effugationem, hoc de eisdem turmis hostilibus verbũ profatur, inquiens, Illi exitiabiles æmuli, qui hac die de huius terrulæ, Deo propitio, regione Angelis nobis subuenientibus, ad *Æthicam* fugati sunt terram, ibidem sæui inuasores fratrum Monasteria inuadent, & pestilentes inferent morbos, quorum molestia infestati multi morientur. Quod ijsdem diebus iuxta beati præscientiam viri, ita & factũ est. Et post interueniente biduo, ei reuelante Spiritu, Bene, ait, *Baithenens* auxiliante Deo, dispensauit, vt eiusdem Ecclesiæ, cui Deo auctore præest in *Campo Lunge*, ieiunijs & orationibus collectio à Dæmonum defendatur inuasione; vbi nemo, excepto vno, qui mortuus est, hac vice morietur. Quod ita iuxta vaticinium eius expletum est. Nam cum multi in cæteris eiusdem Insulæ Monasterijs eodem morbo morerentur, nemo nisi vnus, de quo Sanctus dixit apud *Baithenenum* in sua est mortuus congregatione.

Quomodo Sanctus fabri ferrarij animam in cœlum deferri, & ambas coniuges saluari videt.

CAP. VII.

Vidam faber ferrarius in Mediterranea* Scotiæ habitabat parte, eleemosynarum operibus satis intentus, & cæteris iustitiæ actibus plenus, hic cum ad extrema in bona senectute perduceretur, supra memoratus *Columbus*, eadem hora, qua de corpore eductus est Sanctus Columba, in Ioua commanens Insula, paucis se circumstantibus sic profatus senioribus *Columbus*, ait: Faber ferrarius, non incassum laborauit, qui de propria manuum laboratione suarum prœmia emax fœlix comparauit æterna. Ecce enim nunc anima eius à Sanctis vehitur Angelis ad cœlestis patriæ gaudia. Nam quodcumque de suæ artis negotiatione acquirere potuit, in egenorum eleemosynas expendit.

* Hibernia.

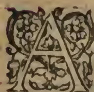
Vtrum de S Colũba, an de Columbo hic loquatur, ambiguũ videtur.

Alio itidem tempore vir Sanctus in Ioua conuersans Insula, quadam die subito oculos ad cœlum dirigens hæc profatus est verba: Fœlix mulier, fœlix, bene morata, cuius animam nunc Angeli Dei ad Paradisum euehunt. Erat autem quidam Religiosus frater *Genereus* nomine, Saxo pistor, opus pistorum exercens, qui hoc audierat verbum ex ore Sancti prolatum; eadémque die mensis eodem terminato anno Sanctus eidem *Genereo* Saxoni: Miram rem video, ait. Ecce mulier de qua, te præsente, præterito dixeram anno, nunc mariti sui religiosi cuiusdam plebei in aëre obuiauit animæ, & cum Sanctis Angelis contra æmulas pro ea belligerat potestates, quorum adminiculo, eiusdem homuncionis iustitia suffragante, à Dæmonum belligerationibus erepta ad æternæ refrigerationis locum anima ipsius est perducta.

S. Columba, reuelata sibi morte SS. Brendini, & Columbani Lageniensis Episcopi, Missam ob eorum venerationem celebrat.

F. Brendani.

CAP. VIII.

LIA itidem die dum vir venerandus in Ioua conuersaretur Insula, mane primo suum aduocat sæpe memoratum ministratorem *Diormitium* nomine, eique præcepit, inquiens, Sacra celeriter Eucharistiæ ministeria præparentur. Hodie enim Natalis beati Brendini est dies. Quare ait Minister, talia Missarum solemnia, hodierna præparari præcipis die? Nullus enim ad nos de * Scotia Sancti illius viri obitus peruenit nuntius. Vade tu, ait Sanctus, meæ obsecundare iussioni debes. Hac enim nocte præterita vidi subitò apertum cœlum, Angelorumque choros Sancti Brendini animæ obuios descendere, quorum luminosa & incomparabili claritudine totus eadem hora illustratus est mundi orbis.

F. Brendani.

* Hibernia.

Quadam itidem die cum fratres se calciantes mane ad diuersa Monasterij opera ire præpararent, Sanctus è contra ea die otiari præcepit, *Sacraque oblationis obsequia* præparari, & aliquam quasi in Dominico prandioli adiectionem fieri. Meque, ait, hodie quamlibet indignus sim, ob venerationem illius animæ, quæ hac in nocte inter Sanctos Angelorum choros vecta vltra sydera cœlorum spatia ad paradisum ascendit, *Sacra* oportet *Eucharistiæ* celebrare *mysteria*. Et his dictis, fratres obsequuntur, & iuxta Sancti iussionem eadem die otiantur, præparatisque *Sacris* ad Ecclesiam *ministeriis*, quasi die solemni, Abbati cum sancto pergũt. Sed forte cum inter alia cum modulatione officia illa consueta decantarent, deprecatio, in qua Sancti Martini commemoraretur nomen; subitò Sanctus ad cantores eiusdem onomatis ad locum peruenientes, Hodie, ait, pro S. *Columbano* Episcopo decantare debetis. Tunc omnes, qui inerant fratres intellexêre, quod *Columbanus* Episcopus Laginensis carus Columbæ amicus ad Dominum emigrauit. Et post alicuius temporis interuallum aliqui de *Lagenea* commeantes Prouincia, ea nocte eundem obijsse nunciant Episcopum, qua Sancto ita reuelatum est.

S. Columbanus Episcopus Lageniensis.

De Monachis S. Congelli submersis, & de Baptismo Gentilis senis.

CAP. IX.

Lio in tempore vir Sanctus cum in Ioua conuersaretur Insula quadam subitatione incitatus, signo personãte, collectis fratribus, Nunc, ait, oratione Monachis Abbatis *Congelli* auxiliemur, hac in hora in *Stagno* demersis, *Vituli*. Ecce enim hoc momento in aëre contra aduersarias belligerant potestates, animam

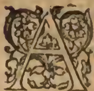
animam alicuius hospitis cum eis dimersi eripere conantes. Tum post lachrymosam & intentam orationem cito ante altarium surgens inter Fratres pariter in oratione prostratos, lætificato vultu, Christo, ait, gratias agite; nunc enim Sancti Angeli Sanctis obuiantes animabus, & ipsum hospitem ereptum à Dæmonum belligerationibus, quasi victoriales liberârunt belligeratores.

Alio in tempore vir Sanctus vltra Britanniæ dorsum iter agens secus *Nisæ* fluminis lacum subitò inspiratus Spiritu Sancto, ad Fratres pariter commeantes, Properemus, ait, Sanctis obuiam Angelis, qui de summis cæli regionibus ad perferendam alicuius gentilici animam emissi. Nos illuc vsque peruenientes exspectant, vt ipsum naturale bonum, per totam vitam vsque ad extremam senectutē conseruantem, priusquam moriatur opportunè baptizemus. Et hæc dicens Sanctus senex in quantum potuit comites festinus præcedebat, donec in illum agrum deuenit, ibidemque quidam repertus senex *Enichatus* nomine, audiens à Sancto verbum Dei prædicatum; & credens est baptizatus.

Qui iuxta legem naturæ viuit, necessario saluabitur.

Quomodo Sanctus in Iona manens Fratri in Hibernia de culmine domus labenti ope Angeli subuenit.

CAP. X.

Lio in tempore vir Sanctus cum in tuguriolo suo scribens sederet, subitò eius immutata facies, & hanc puro de pectore promit vocem, dicens: Auxiliare, auxiliare. Duo verò Fratres ad ianuam stantes; videlicet *Colgus* & *Lugneus*, causam talis subitæ interrogant vocis, quibus vir venerabilis hoc responsum dedit, inquiens: Angelo Domini, qui nunc inter vos stabat, iussi, vt alicui ex Fratribus de summo culmine magnæ domus lapso tam citò subueniret, quę his in diebus *Roboreti campo* fabricatur. Hocque Sanctus consequenter intulit famen, inquiens. Valde admirabilis & penè indiciabilis est angelica volatus pernicitas, fulgureæ, vt æstimo, celeritati parilis. Nam ille cœlicola, qui hinc à nobis nunc illo virò labi incipiente auolauit, quasi in ictu oculi priusquam terram tangeret subueniens, eum subleuauit; nec vllam fracturam, aut læsuram ille qui cecidit sentire potuit. Quàm stupenda hæc inquam velocissima & opportuna subuentio, quæ dicto citius tantis Maris & terræ interiacentibus spatijs tam celerrimè effici potuit.

Angelici volatus velocitas.

Quomodo Monachus quidam S. Columbam cum Angelis conuersantem videt.

CAP. XI.

Lio item in tempore quadam die vir beatus in Iona conuersans Insula Fratribus cōgregatis cum ingenti animi aduersione denunciauit ad eos dicens: Hodie in occidentalem nostræ campulum Insulæ solus exire cupio. Nemo itaque ex vobis me sequatur. Quibus obsecundantibus solus quidem, vt voluit, egreditur, sed Frater quidam callidus explorator, alia means via in cuiusdam monticelli cacumine, qui eidem supereminet Campulo se occultè collocat, videlicet eius causam solitariæ beati egressionis viri explorare cupiens. Quem cum idem explorator de mōticelli vertice illius in quodam Campuli colliculo stantem, & expansis manibus ad cœlum orantem oculosque ad cœlum eleuantem conspiceret, mirum dictu; & ecce subitò res miranda apparuit. Quam idem supra memoratus homo, vt æstimo, nō sine permissu Dei de prioris Monticelli loco oculis etiam corporalibus aspexerat, vt nomen Sancti & eius honorificentia, quamuis ipso nolente, ob hanc manifestatam visionem postea magis in populis diuulgaretur. Nam Sancti Angeli cœlestis patriæ ciues mira aduolantes subitatione, Sanctum virum orantem circumstare cœperunt induti albis vestibus. Et post aliquam cum beato sermocinationem viro, illa cœlestis caterua quasi se exploratam sēntiens, ad summa citius repedauit cœlorum. Beatus & ipse vir post Angelicum condictum reuersus ad Monasterium iterum collectis Fratribus cum quadam non mediocri obiurgatione inquirit; quis de illis esset transgressionis obnoxius. Quibus consequenter se nescisse protestantibus, ille cōscius sui inexcusabilis transgressor vltra non sustinens delictum celare suum, flexis genibus in medio Fratrum choro coram Sancto veniam supplex precatur. Quem Sanctus seorsum ducens ingeniculanti cum grandi commendat comminatione, vt nul-

S. Columba imperat Monacho, ne se viuo quicquam de illa visione dicat. O quanta humilitas!

li hominum de illa Angelica visione in diebus eiusdem beati viri aliquid, etiam parũ, occultumque aperiret. Post egressum verò de corpore Sancti viri illam cœlestis cętus apparitionem Fratribus cum grandi intimauit protestatione. Vnde hodieque & locus illius Angelici condicti, rem in eo gestam suo proprio protestatur vocabulo, qui latinè potest dici colliculus Angelorum, * Scoticè verò *Cnoc-Angel.*

** Hibernicè.*

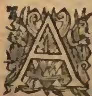
Plures Angelicæ apparitiones S. Columbæ factæ incognitæ, quã cognitæ.

Hinc itaque animaduertendum est, vel non negligenter perscrutandum, quantæ & quales ad beatum virum hyemalibus plerunque noctibus insomnem, & in locis remotioribus, alijs quiescentibus, orantem, Angelicæ fuerint & suaues frequentationes, quæ nullo modo venire in hominum notitiam potuêre; quæ proculdubiò valdè numerosæ fuerunt; si etiam quædam ex ipsis quoquo modo ab hominibus vel in die, vel nocte explorari potuerint, quę absque dubitatione paucæ ad earum comparationem, Angelicarum frequentationum, quæ videlicet à nemine sciri poterant. Hoc idem similiter de quibusdam luminosis manifestationibus adnotandum, quæ à paucis exploratæ inferius *caraxabuntur.

*al. * exarabuntur.*

Quomodo S. Brendenus igneum globum de verticè S. Columbæ Missam celebrantis, ascendentem videt. Tribus diebus cælestes visiones habet S. Columba.

CAP. XII.

ALio in tempore quatuor ad Sanctum visitandum Columbã Monasteriorum Sãcti Fundatores de * Scotia transmeãtes in *Hymba* eum inuenerunt insula, quorum illustria vocabula *Congellus*, *Cahinnechus*, *Brendenus*, *Cormacus*. Hi vno eodemque consensu elegerunt, vt Sanctus Columba coram ipsis in Ecclesia, Sacra Eucharistiæ consecraret Mysteria. Qui eorum obsecũdans iussioni simul cum eis die Dominica ex more post Euangelij Lectionem, Ecclesiam ingreditur, ibidemque, dum Missarũ solemnia celebrarentur, Sanctus *Brendenus*, sicut post Congello, & Cachinnecho intimauit, quendam criniosum igneum globum, & valdè luminosum de verticè Sancti Columbæ ante altare stantis, & Sacram oblationem consecrantis, tam diu ardentem, & instar alicuius columnæ sursum ascendentem vidit, donec eadem perficerentur Sacro-sancta Mysteria.

** Hibernia.*

Missam celebrat S. Columba.

Alio in tempore cum Sanctus vir in *Hymba* commaneret Insula, gratia Sancti spiraminis super eum abundè & incomparabiliter effusa, per triduum mirabiliter mansit, ita vt per tres dies totidemque noctes intra obseratam, & repletam cœlesti claritudine domum manens, nullum ad se accedere permitteret; neque manducans, neque bibẽs. De qua videlicet domo immẽsæ claritatis radij per rimulas valuarum, & clauium foramina erumpentes noctu visebãtur. Carmina quoque quædã spiritualia, & ante inaudita decantari ab eo audiebantur. Sed & multa quædam, vt ipse post coram paucis ad * domum professus est, occulta ab exordio mundi arcana apertè manifestata videbat.

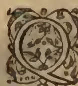
f. admodũ

Scripturarum quoque sacrarum obscura quæque, & difficillima plena & luce clarius aperto mundissimi cordis oculis patebant, *Baithenεumque* alumnum non adesse querebatur. Qui si fortè adesset illo in triduo vel de præteritis, vel de futuris deinceps sæculis ab ore viri beati quædam plurima ab alijs ignorata hominibus mysteria describeret; aliquantas quoque sacrorum explanationes voluminum. Qui tamen *Baitheneus* in *Egea* Insula venti contrarietate detentus vsquequo illi trinales illius incomparabilis, & honorificæ visitationis dies, & totidem noctes terminarentur, adesse non potuit.

Multa arcana, & scripturarum sensus S. Colũba manifestãtur

Quomodo Virgnous, Colgus & Berchanus S. Columbam orantem, & cælesti luce coruscantem conspexerunt.

CAP. XIII.

QVadam hyemali nocte supra memoratus *Virgneus* in Dei amore feruens, Ecclesiam orationis studio alijs quiescentibus solus intrat, ibidemque in quadam exedra, quæ Oratorij adhærebat parieti, deuotus orabat. Et post aliquantum quasi horæ vnius interuallum vir venerandus Columba eandem sacram ingreditur domum simulque cum eo aurea lux de summa cœli altitudine descendens totum illud Ecclesiæ spatium repleuit, sed

& illius exedriolæ separatum conclaue, vbi se Virgnous, in quantum potuit, latitare conabatur, eiusdem cælestis claritas luminis per interiorem illius cubiculi ianuam, quæ ex minore patebat parte erumpens, non sine aliquo formidabili repleuerat terrore. Et sicut nullus æstiuum & meridionalem solem rectis & irreuerberatis potest intueri oculis, sic & illam cœlestem claritudinem ille *Virgnous*, qui viderat, sustinere nullo poterat modo, quia valde oculorum reuerberat aciem illa luminosa & incomparabilis effusio. Quo fulminali & incomparabili splendore viso in tantum idem supra memoratus Frater exterritus erat, vt nulla in eo virtus remaneret. Sanctus verò Columba post non prolixam orationem egreditur Ecclesiam, *Virgnoumque* valdè timoratum ad se crastina aduocat die, hisque breuibus compellat verbis consolatorijs: Bene ô Filiole, ingeminans hac præterita nocte in conspectu Dei placuisti, oculos ad terram deprimendo, claritatis timore perterritus eius. Nam si non ita fecisses, illa inæstimabili obcæcarentur tui luce visa oculi. Sed hoc non negligenter obseruare debes, & vt talem hanc lucis manifestationem nemini vnquam in mea denudes vita. *Humilitas.*

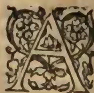
Hæc itaque prædicabilis & admirabilis res post beati viri transitum multis eodem Virgnoo narrante innotuit. Cuius scilicet *Virgnoi* sororis filius *Commanus* honorabilis Presbyter mihi *Adomnano* de hac supra visione * caraxata aliquãdo sub testificatione enarrauerat, qui eam enarratam ab ore ipsius Virgnoi Abbatis & Auunculi sui ab eo, in quantum potuit visam audierat. ** exarata*

Illa itidẽ nocte quidã de Fratribus *Colgus* nomine, cuius in primo fecimus mẽtionem casu, ad ianuam Ecclesiæ, alijs dormientibus, deuenit; ibidemque aliquandiu stans orabat, tum proinde subitò totam videt Ecclesiam cœlesti luce repleri; quæ scilicet fulguralis lux dicto citius ab eius recessit oculis. Sanctum verò Colũmbam hora eadem intra Ecclesiam orantem ignorabat, postque talem subitam luminis apparitionem valdè pertimescens, domum reuertitur. Postera die Sanctus illum aduocans asperius obiurgauit, inquiens: De cætero præcauere debes fili, ne quasi explorator cæleste lumen, quod tibi non est donatum inspicere coneris; quia te effugiet. Et ne alicui in meis diebus quod vidisti enarres. *Humilitas.*

Alio itidem in tempore vir beatus cuidam suo sapientiam discenti alumno nomine *Berchano* non mediocriter quadam denunciauit die inquiens, Caueto fili ne hac sequente nocte iuxta tuam semper consuetudinem ad meum adpropinques hospitiolum. Qui hoc audiens contra interdictum ad domum beati viri in noctis silentio alijs acquiescentibus accessit, callidéque explorans oculos è regione ad clauium foramina posuit, æstimans scilicet, vt res probauit, aliquam intus visionem cælestem Sancto manifestari. Nam eadem hora beati viri illud hospitiolum cœlestis splendore claritudinis erat impletum: quam non sustinẽs intueri transgressor iuuenis illico aufugit. Quem die crastina Sanctus seorsum ducẽs, cum magna seueritate obiurgans, hæc ad eum profatur verba dicens: hac in nocte fili coram Deo peccasti, nãm tuæ infitialis explorationem calliditatis à Spiritu Sãcto celari vel abscondi posse inaniter putasti. Nonne ad mei ostium hospitioli te illa hora appropinquantem, & inde redeuntem vidi? Et nisi ego eodem momento pro te orarem, ibidem ante ianuam aut cadens morereris, aut tui de suis foraminibus oculi eruerentur. Sed tibi hac vice propter me Dominus pepercit. Et hoc scito, quòd in tua Hibernali patria luxuriosè viuens exprobrationem facies tua omnibus patietur diebus vitæ tuæ. Hoc tamen à Domino orans impetraui, vt quia noster sis alumnus lachrymosam ante exitum agas pænitudinem, & à Deo misericordiam consequens. Quæ omnia secundum verbum beati viri ita ei postea contigerunt, sicuti de eo Prophetata sunt. *Berchanus.* *S. Colũba cursum vitæ Berchani Hiberni prædicit.*

Quomodo S. Columbæ ob Ecclesiarum preces prolongatur vita.

CAP. XIIII.

ALio in tempore dum vir beatus in Ioua commaneret Insula, quadam die Sancta facies eius subita mirifica & lætifica hilaritate effloruit, oculosque ad cælum eleuans incõparabili repletus gaudio valdè lætificabatur. Tum post modicum alicuius momenti interual-

lum illa sapida & suauis lætificatio in mœstam conuertitur tristificationem. Duo verò viri, qui eadem hora eius tugurioli ad ianuam stabant, quod in eminentiori loco erat fabricatum, & ipsi cum eo valdè tristificati, quorum *Lugneus* vnus erat, alter verò *Pilu* nuncupabatur, Saxo, causam ipsius subitæ lætificationis inquirunt, & illius subsequentis mœstitiæ. Ad quos Sanctus sic profatur: Ite in pace; ne illius lætaminis causam nec & tristificationis à me nunc inquiratis manifestari. Quo audito illachrymati, & ingeniculantes, prostratis in terram vultibus, suppliciter rogant, scire volentes aliquid de illa re, quæ hora eadem Sancto erat reuelata. Quos valdè tristificatos videns; Quia vos amo, ait, tristificari nolo, promittere prius debetis, ne vlli hominum Sacramentum, quod inquiritis, in vita mea prodatis. Qui continuò Sanctam eius commendationem promptè promiserunt, & post talem promissionem vir venerandus sic ad eos proloquitur: Vsque in hunc præsentem diem, inquiens, meæ in * *Britannia* peregrinationis ter deni completi sunt anni. Interea multis ante diebus à Domino meo deuotè postulaui, vt in fine huius tricesimi anni præsentis, me de meo absolueret incolatu, & ad cœlestem illico Patriam aduocaret. Et hæc fuit mea causa lætaminis, de qua vos me mœsti interrogatis. Angelos enim Sanctos de excelso vidi missos throno ad meam de carne animam obuios educendam. Sed ecce nunc subitò retardati vltra nostræ fretum Insulæ stant in rupe, scilicet volentes ad me de corpore aduocandum adpropiare; sed propius accedere non permittuntur; mox ad cœlorum summa repedaturi, quia Dominus quod mihi totis viribus roganti donauit, vt hac in die ad ipsum de mundo transirem, multarum Magis Ecclesiarum pro me orationes exaudiens dicto citius immutauit. Quibus scilicet Ecclesijs exorantibus sicut à Domino donatum est, vt quamlibet contra meam voluntatem, quatuor ab hac die mihi in carne manenti superaddantur anni. Hæc talis mihi mœsta retardatio hodiernæ tristificationis non immeritò causa fuit, quibus videlicet quatuor futuris Deo propitio terminatis in hac vita annis, subita emigratione, nulla præcedente corporis molestia, cum Sanctis mihi obuiaturis illo in tempore Angelis, ad Dominum lætus emigrabo. Secundum hæc verba viri venerabilis, quæ non sine magno gemitu & mœrore, vt traditur, nec non & ingenti lachrymabilitate prolocutus, quatuor postea annis in carne mansit.

** S. Columba in Iona manens dicit se in Britannia peregrinari: ergo Scotia moderna, in qua est Iona, tunc dicta est Britannia, & non erat patria S. columba.*

S. Columba ob prolongatam vitam contristatur.

Quomodo S. Columba mortis suæ horam prædicit.

CAP. XV.

Annorum supra quatuor memoratorum termino iam appropinquante, post quorum completionem finem præsentis vitæ veridicus præsagator sibi futurum fore multo ante præsciebat tempore. quadam die mense Maio sicut in priore secundo scripsimus libro, ad visitandos operarios fratres, Sanctus senex senio fessus plaustro vectus pergit, ad quos in occidua insula Iouæ laborantes parte, sic ea die exorsus est loqui, dicens: In Paschali solemnitate nuper Aprili peracta mense desiderio desideraui ad Christum Dominum, sicut & mihi ab eo concessum erat, si maluissem emigrare; sed ne vobis lætitia festiuitatis in tristitiam verteretur, diem meæ de mundo emigrationis paulo diutius protelari malui. His ab eo mœsti Monachi familiares auditis interim dictis valdè tristificati sunt. Quos in quantum poterat verbis cœpit consolatorijs lætificare. Quibus finitis, vt erat in vehiculo sedens ad Orientem suam conuertens faciem, Insulam cum Insulanis benedixit habitatoribus. Ex qua die, vt in supra memorato caraxatum est libello viperarum venena trisulcarum linguarum vsque in hodiernum diem nullo modo aut homini, aut pecori nocere potuêre. Post eiusdem benedictionis verba Sanctus ad suum reuehitur Monasterium.

Triginta duobus annis in Britannia tantum vixisse S. Columbã testatur Beda. lib. 2 hist. Angl.

Iouam benedixit.

Viperas tollit.

Tunc proindè paucis diebus transactis dum *Missarum* solemnia ex more Dominica celebrarentur die, subitò sursum eleuatis oculis facies venerabilis viri florido respersa rubore videtur. quia, sicut scriptum est, *Corde lætante vultus floret*. Eadem namque hora Angelum Domini supra volitantem solus vidit intra ipsius Oratorij parietes: & quia Sanctorum Angelorum amabilis & tranquillus aspectus gaudium & exultationem electorum pectoribus infundit; hæc fuit illius subitæ causa lætitiæ beato infusa viro. De qua scilicet causa insperatæ

Angelum vidit.

speratæ lætationis cùm qui inerant ibidem præsentes inquirerent, hoc eis Sanctus responsum sursum respiciens dedit, Mira & incomparabilis est Angelicæ subtilitas naturæ. Ecce enim Angelus Domini ad repetendum aliquod Deo charum missus depositum, nos desuper intra Ecclesiam aspiciens & benedicens, rursum per parasticiam Ecclesiæ reuersus, nulla talis vestigia exitus reliquit. Hæc Sanctus. Sed tunc de qualitate illius depositi, ad quod missus est Angelus requirendum, nemo de circumstantibus recognoscere potuit. Noster verò Patronus Sanctam propriam à Deo sibi commendatam animam, depositum nuncupauit; quæ sicuti, inferius narrabitur, alia * senis interuenientibus continuis diebus, Dominica nocte ad Dominum emigrauit. *sex.

S. Columba tempus suæ mortis ministro suo Diormitio reuelat: equus mortem Sancti futuram deflet.

CAP. XVI.

Vir itaque venerabilis in fine eiusdem hebdomadis, hoc est, die Sabbathi, ipse & pius minister Diormitius, ad proximum pergunt benedicendum horreum, quod intrans Sanctus cùm benedixisset, & duos in eo frugum sequestratos vidisset aceruos, hoc intulit verbum cum gratiarum actione, inquiens: Valde congratulor meis familiaribus Monachis, quia hoc etiam anno, si quodã à vobis emigrare me oportuerit, annonam sufficientem habebitis. Quo audito verbo *Diormitius* minister tristificari cœpit, & sic dixit, Huius anni tempore sæpius nos cõtristas, quia de tuo transitu crebro commemoras. Cui Sanctus hoc dedit responsum: aliquem arcanum habeo sermusculum, quem si mihi firmiter promiseris, nemini ante meum denudare obitum, de meo egressu tibi aliquid manifestius intimare potero. Quam cum talem promissionem minister iuxta Sancti voluntatem flexis genibus terminasset; Vir venerandus consequenter sic profatur, Hæc in sacris voluminibus dies Sabbatum nuncupatur, quod interpretatur, requies; & verè mihi hæc est Sabbatum hodierna: quia huius præsentis laboriosæ vitæ mihi vltima est; in qua post meas laborationum molestias, Sabbatizo; & hac sequẽti media nocte venerabili Dominica secundum eloquia scripturarum Patrum ingrediar viam. Iam enim Dominus meus Iesus Christus me inuitare dignatur, ad quem, inquam, hac mediante nocte, ipso me inuitante emigrabo. Sic enim mihi ab ipso Domino est reuelatum. Hæc mœsta minister audiens verba cœpit amarè flere; quem Sanctus in quantum potuit consolari conabatur.

Post hæc Sanctus horreum egreditur, & ad Monasterium reuertens media residet via, in quo loco crux molari postea infixa lapidi, hodieque stans in margine cernitur viæ. Dumque ibidem Sanctus, vt præfatus sum, senio fessus paulum sedens requiesceret, ecce albus occurrit caballus, obediens seruitor, qui scilicet lactaria intra bocetum Monasterium vascula gestare consueuerat. Hic ad sanctum accedens, mirum dictu, caput in sinu eius ponens, vt credo, inspirante Deo, cui omne animal brutum sapit, sensu quo ipse iusserit creator, Dominum à se suum mox emigraturum, & ipsum vltra non visurum sciens, cœpit plangere, vbertimque quasi homo lachrymas in gremium Sancti fundere, & valde spumans flere. *Equus flet.* Quod videns minister cœpit illum flebilem repellere lamentatorẽ. Sed Sanctus prohibuit eum dicẽs, * sine hunc si nostri ne amator est, vt in hunc sinum fletus effundat amarissimi plangoris. *F. sine hũc, sine nostri amatorem: vel, sine hunc, si nostri amator est.* Ecce tu homo cum sis, & rationabilem animam habeas, nullo modo scire de meo exitu potuisti, nisi quod tibi ego ipse nuper manifestaui. Huic verò bruto & irrationabili animanti quoquo modo ipse conditor voluit, egressurum à se Dominum, manifestè * reuelauit. *F reuelare.* Et hæc dicens, mœstum à se reuertentem equum benedixit ministratorem. Et inde egrediens & monticellum Monasterio supereminentem ascendens in vertice paululum stetit, & stans ambas eleuans palmas, suum benedixit Cœnobium inquiens. Huic loco quamlibet angusto, & vili non tantũ * Scotorum Reges cum populis, sed & barbararum & exterarum gentium regnatores cum plebibus sibi subiectis grandem & non mediocrem conferent honorem. *Hibernorum.* A sanctis quoque & aliarum Ecclesiarum non mediocris veneratio conferetur.

Quomodo Sanctus Columba hora mortis instante mysticam Psalmi diuisionem fecit: & Monachos ad mutuam charitatem hortatur.

CAP. XVII.

POst hæc verba de illo descendens monticellulo, & ad Monasterium reuertens sedebat in tugurio Psalterium scribens & ad illum trigesimi tertij Psalmi versiculum perueniens, vbi scribitur; *Inquirentes autem Dominum non deficient omni bono.* Hic, ait, in fine cessandum est paginæ. Quæ verò sequuntur Baitheneus scribat.

Sancto congruenter conuenit decessuro nouissimus versiculus, quem scripserat, cui nunquam bona deficient æterna, successori verò sequens patri spiritualium Doctori filiorum, *venite fili audite me, timorem Domini docebo vos*, congruenter conuenit. Qui sicut decessor commendauit non solum ei docendo, sed etiam scribendo successit. Post talem superius memoratum terminatæ versum perscriptum paginæ Sãctus ad Vespertinalem Dominicæ noctis *Missam* ingreditur Ecclesiam, qua continuo consummata, ad hospitiolum reuertens in lectulo residet pernox, vbi pro stramine nudam habeat petram, & pro puluillo lapidem, qui hodieque quasi quidam iuxta sepulchrum eius stat titulus monumenti.

Qualis erat lectus & puluillus S. Columbæ morientis.

Ibidem itaque residens vltima ad fratres mandata, solo audiente ministro, commendat, inquiens: Hæc vobis, ô Filioli, nouissima commendo verba, vt inter vos mutuam & non fictam habeatis charitatem cum pace. Et si ita iuxta Sanctorum exempla obseruaueritis, Deus confortator bonorum vobis auxiliabitur; & ego cum ipso manens pro vobis interpellabo, & non tantum præsentis vitæ necessaria vobis ab eo administrabuntur, sed etiam æternalium bonorum præmia diuinorum obseruatoribus præparata præceptorum tribuētur. Hucusque extrema venerabilis patroni verba, quasi de hac tædiali peregrinatione ad cælestem patriam transmeantis breui textu narrata deducta sunt.

De Morte & sepultura Sancti Columbæ.

CAP. XVIII.

POst fœlicia, appropinquante nouissima paulisper hora Sanctus conticuit, tum proinde media nocte pulsata personante clocca, festinus surgens ad Ecclesiam pergit, citiorque cæteris currens solus introgressus iuxta altare flexis in oratione genibus recumbit. *Diormitius* minister tardius prosecutus, eodem momento eminus totam intrinsecus Ecclesiam angelica luce erga Sanctum repleri videt, quo ad ianuam appropinquante eadem lux visa ocius recessit: quam & alij de fratribus pauci, & ipsi eminus astantes viderant.

Iuxta altare orãs genibus flexis cælesti luce perfusus moritur.

Diormitius ergo Ecclesiam ingrediens flebili voce ingeminat, vbi es Pater? Et nec dum allatis fratrum lucernis per tenebras palpans Sanctum ante altare recubantem inuenit. Quem paululum erigens, & iuxta sedens Sanctum in suo gremio posuit caput; & inter hæc cœtus Monachorum cum luminaribus adcurrens Patre viso morientе cœpit plangere. Et vt ab aliquibus, qui præsentes aderant, didicimus Sanctus nec dum egrediente anima apertis sursum oculis ad vtrumque latus cum viua vultus hilaritate & lætitia circumspiciebat; Sanctos scilicet Angelos obuios intuens. Diormictius tum sanctam subleuat ad benedicēdū Monachos Sancti dexteram manum. Sed & ipse venerabilis pater in quantum poterat, simul suam mouebat manum, vt videlicet quod voce in egressu non valebat animæ, vel motu manus fratres videretur benedicere. Et post Sanctam benedictionem taliter significatam continuò spiritum exhalauit.

Adamnanus ab oculatis testibus accepit de B. Columba morte.

Sanctus benedicit moriens.

Expirat.

Quo tabernaculum corporis egresso, facies rubens, & mirum in modum angelica visione exhilarata in tantum remansit, vt non quasi mortui, sed dormientis videretur viuentis. Tota interim personabat mæstis plangoribus Ecclesia.

Facies hilaris.

Sed non prætereundum videtur, quod eadem hora beatæ transitus animæ cuidam * *Ebernienfi* sancto reuelatum est, In quodam namque Monasterio * Scotorum quidam homo erat Sanctus & senex Christi miles, qui *Lugudius* vocitabatur, iustus & sa-

Al. * *Hib.* * *Hibernorum.*

Reuelatio.

& sapiens. Hic itaque primo mane cuidam æque Christiano militi suam enarrauit visionem cum ingenti gemitu dicens: Hac præterita nocte media Sanctus Columba multarum columna Ecclesiarum ad Dominum transit, & in hora beati exitus eius *Iouam* Insulam, ad quam corpore nunquam perueni, totam Angelorum claritudine in Spiritu vidi irradiatam, totaq; spatia aëris vsque ad æthera cœlorum, eorundem Angelorum claritate illustrata; quia ad Sanctam ipsius animam perferendam de cœlis missi descenderant innumeri, altisona quoque carminalia, & valde suauia audiui Angelicorum cantica, eodem momento egressionis, inter Angelicos Sanctæ ipsius animæ ascendentes choros. Hanc Angelicam manifestationem *Virgnous*, vt prædictum est, qui ab ore illius Sancti senis, cui reuelata erat, indubitanter didicerat.

Visio de morte S. Columbæ.

Iisdem diebus de * Scotica remigans *Hymba* in insula reliquis diebus vitæ suæ permanens Sancti *Columbæ* Monachis sæpius enarrabat, qui videlicet *Virgnous* post multos in subiectatione inter fratres irreprehēsibiliter expletos annos, alios duodecim in loco *Anachoretarum* in *Murbulcmar* vitam deducens anachoreticam Christi victor miles expleuit.

* *Hiberniæ, quia monachis Hibernis a Pictis erat tradita.*

Hanc prædictam visionem non solum paginis inscriptam reperimus, sed & aliquibus expertis senioribus, quibus ipse *Virgnous* retulerat, sine vllo didicimus cunctamine.

Eadem quoque hora aliam visionē aliter reuelatam vnus ex eis qui viderant, Christi miles valde senex, cui nomen etiam potest dici *Ferreolus*, qui inter aliorum Sancti Columbæ Monachorum reliquias, & ipse Sanctus Monachus in *Dorso Thomæ* sepultus cum Sanctis resurrectionē expectat, mihi *Adamnano* illo iuuene in tempore cum grandi retulerat testificatione dicens: Illa in nocte, qua S. *Columba* de terris ad cœlos felici & beato fine transiit, ego & alij mecum viri laborantes in captura piscium in valle piscosi fluminis *Fende*, subitò totum aërei illustratum cœli spatium vidimus, cuius miraculi subitatione permoti, oculos ad Orientem eleuatos conuertimus; & ecce quasi quædam pergrandis ignea apparuit columna, quæ in illa nocte media sursum ascendens, ita nobis videbatur mundum illustrare totum sicut dies æstiuus & meridianus sol. Et postquam illa penetrauit columna cœlum, quasi post occasum solis tenebræ succedunt. Huius itaque claritudinem luminosæ & prædicabilis columnæ non tantum nos, qui simul in eodem locò incramus, cum ingenti admiratione vidimus, sed & alij multi piscatores, qui sparsim per diuersas fluminales piscinas eiusdem fluminis piscabantur, sicut nobis postea retulerant, simili apparitione visa, magno pauore sunt perculsi. Harum igitur trium miracula visionum eadem transitus hora venerandi apparentium patroni æternos ei à Deo collatos protestantur honores. Ad propositum reuertamur.

Alia visio.

Intereà post Sanctæ egressum animæ hymnis matutinalibus terminatis sacrum corpus de Ecclesia ad hospitium, vndè paulo ante viuens venerat, cum canora fratrum reportatur Psalmodia, honesteque ternis diebus, & totidem noctibus honorabiles ritè explentur exequiæ. Quibus in Dei sapiendis laudibus terminatis, Sancti, & beati Patroni venerabile corpus mundis inuolutum sindonibus, & præparata positum intra busta debita humatur cum veneratione in luminosa & æternali resurrecturum claritudine. De supra memoratis ergo tribus illis exequiarum diebus, more peractis Ecclesiastico, quod nobis ab expertis traditum est, huius prope finem enarrabitur libri.

Quidam namque aliquando vnus de fratribus coram venerabili viro simpliciter loquens, ad celebrandas, ait ad Sanctum, tuas post tuum obitum exequias, vt putatur, totus harum Prouinciarum populus hanc Iouam remigans replebit Insulam. Quod verbum audiens Sanctus cōsequenter ait, ô mi filiole, non vt loqueris, sic res probabitur, nam promiscuum populi vulgus nullo modo ad meas poterit exequias venire. Mei soli familiares Monachi mea sepulchralia complebunt, & exequialia honestabunt officia. Quod verbum eius prophecticum statim post transitum ipsius omnipotentia Dei adimpleri fecit. Nam per tres illas exequiales dies & noctes grandis sine pluuia facta est ventosa tempestas, qua fortiter prohibente nullus hinc & inde nauicella vectus transfretare poterat. Et post consummatam sepultionem viri continuò

prædicit tempestatem futuram tempore suarum exequiarum.

tempestate sedata, & cessante vento totum tranquillatum est æquor.

Perpendat itaque lector, quanti, & qualis apud Deum prædicabilis Patronus honoris habeatur, cui aliquando in carne mortali conuersante, Deo dignante, oranti tempestates sedatæ sunt, & maria tranquillata, & rursus quando necesse habuit supra memorata occasione orto flamine ventorum, & ventosa, cum voluit concitata sunt æquora; quæ subsequenter, vt superius dictum est, expletis eius sepulturæ ministerijs, in magnam conuersa sunt tranquillitatem.

Hic itaque Prædicabili nostro Patrono vitæ terminus fuit, ita meritorum exordia, qui secundum sententias scripturarum æternis comes triumphis patribus additus, Apostolis & Prophetis consertus, numero aggregatus albatorum milliũ, agnino in sanguine suas Sanctorum, qui lauerunt stolas agnum ductorem comitatur, Virgo immaculatus, ab omni integer labe, ipso Domino nostro Iesu Christo dignante, cui est cum Patre honor, virtus, laus & gloria, & Imperium sempiternum in vnitate Spiritus Sancti: Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Explicit vita Sancti Columbæ Fratris Christi.

S. NOTKERVS BALBVLVS IN Martyrologio de S. Columba hæc habet.

Nota Scotiam & Hiberniã pro Synonimis accipi.

IN Scotia Insula Hibernia depositio Sancti Columbæ, cognomento apud suos * *Columbkilli*, eò quod multarũ cellarum, id est, Monasteriorum, vel Ecclesiarum institutor, Fundator & rector exstiterit, adeo vt Abba, Monasterij, cui nouissimè præfuit, & vbi requiescit, cõtra morem Ecclesiasticum * primas omnium Hiberniẽsium habeatur Episcoporum: nec immerito, quia idem Sanctus per inhabitationem Sancti Spiritus, * nulli post Apostolos, & mirabilem Martinum in Prophetia, doctrina & miraculorũ ostensione, atque Angelica frequentatione videatur secundus: Quod vel ex his paucissimis sentiscere licet. Cum sederit in quadã insula scribẽs, & in alia domus altissima ædificaretur, & quidam de culmine eiusdem enormis fabricæ ad terram corruere cœpisset, in ipso subitanei casus periculo, dixit Angelo Dei sibi assistenti, Auxiliare, auxiliare: Et ecce in ipsius momenti atomo, ita ruenti homini subuentum est ab Angelo, quasi non scriptori, sed fabro semper adesset. Cum grauis infirmitas, imo lues, & pestilentia intolerabilis vniuersum pene populum deuastaret, benedixit lapidem de littoreis saxis, & vbicunque præcepit in aquam mittere, atque ipsa aqua infirmantes potari vel aspergi: Qui in aquam missus, & contra naturam suam in modum spumæ supernatans, & hoc modo diuinam se benedictionem percepisse contestans, & omnes morbos medicando sanificans, super aurum & omnes gemmas pretiosus, ac super omnia medicamenta fuit saluberrimus. Et ad augmentum miraculi, à nullo per id temporis morituro, licet diligentissimè custoditus, & cautissimè requisitus, vnquam poterat inueniri. Hoc vno de multimoda sanatione commemorato, alterum de multiplici in penuria subuentione libet ad memoriam reuocare, vt prudens lector ex his duobus, & tacita discat æstimare. Cuidam pauperculo omnibus rebus indigo, contulum in veru Sanctus exacuit. quod ab eo syluis, & aquis iussit infigi. quod cum faceret, ita diues effectus est, vt & domus eius eandem abundantiam non caperet, & vxor eius terrestres delitias cum marinis fastidiens, idem veru in pernitiem sui à viro suo fecisset incidi. Doctrina verò beatus Columba, cum omnes anteriores adæquaret, in hoc transcendere non iniuria censetur quod per tres dies vltimos commorationis in terra, cuncta ei reuelata sunt Sacræ Scripturæ Sacramenta, omnibus retro mortalibus, aut penitus occulta, aut certè iuxta Apostolum, *Per speculum & in ænigmate* comperta, imo requirenda, atque enucleanda proposita. Quæ propter absentiam *Baithenei*, familiarissimi videlicet illius discipuli, imo propter indignitatem generis humani, litteris non sunt attitulata. Porrò Prophetiæ dono ita mortales omnes

Margin notes: * *Nomen.* — * *Nota.* — * *Laus S. Columbæ.* — *1. Cor. 13.*

omnes præponderauit, vt & præsentia cæteris abscondita, & absentia non solùm vicina, sed & lõge posita, sed & præterita & futura, in vno ineuitabilis oculi ictu deprehenderet. Vas ante eum pro solemni benedictione, lacte plenum, oblatum est. Quod cum benedixisset, & vasculum illico crepuisset, increpuit ministrum, cur non ante infusionem, per signum Sanctæ Crucis, antiquo hosti locum in eo permanendi interdixisset: item lactis similitudinem ex tauri testiculis expressam, in propriam, id est, sanguinis, eminus benedicendo, conuertit naturam. Regum vicinorum, bella & præsciuit, & aliquando compescuit, aliquando verò iustiores causas habentibus fauit, iniustiores verò diuinæ iustitiæ coniunctus non adiuuando despexit. Subuersionẽ quoque ciuitatis, quæ nunc Noua dicitur in Italia, in subitaneo stupore, terræ hiatu imo cœlestis iræ respectu subuersam conspexit & alijs extasin eius mirantibus id ipsum nũciauit: sed & hoc prædixit, quod Gallici nautæ sicut & factũ est, eandẽ rem ipso anno in Scotia relaturi essent. Die quoq; vltimo vitæ mortalis, id est, Sabbato, cum Psalmũ 33. vsq; ad eum versum perduxisset in scribẽdo: *Inquirentes autem Dominum, non deficient in omni bono*, astãtibus, inquit: Quod reliquum est, Baitheneus scribat. Vt videlicet, qui in regimine fratrum ei successurus erat, non solum docendo, sed & scribendo, discipulos ad se vocare deberet: *Venite filij, audite me, timorem Domini docebo vos:* Et addit, hæc dies in scriptura sacra sabbatum, id est requies appellatur, in qua mihi requies æterna paratur. Ecce enim hac nocte resurrectionis Dominicæ vado ad Dominum Iesum Christum magnæ resurrectionis authorem: & hoc scitote, quia per tres continuos dies mare clausum nimia tempestate, tenebitur, vt exequiæ meæ non à vulgaribus turbis superstitiose, sed à Sanctis fratribus meis Religiosè celebrentur. Qui cum plurimos discipulos, vel socios sanctitatis suæ pares habuisset, vnum tamen Congellum scilicet latine Fausti nomine illustrem præceptorem Beatissimi Columbani, magistri Domini, & patris nostri Galli, virtutum ac meritorum suorum, quasi vnicum exemplo Isaac reliquit hæredem.

V. Beda lib. 3. hist. Angl. cap. 4.

Anno incarnationis Dominicæ 565. (quo tempore gubernaculum Romani Imperij post Iustinianum Iustinus Minor accepit) venit de Hibernia presbyter & Abbas habitu, & vita monachi insignis, nomine Columbanus, in Britanniam prædicaturus verbum Dei Prouincijs Septentrionalium Pictorum, hoc est eis qui arduis & horrentibus montium iugis ab australibus eorum sunt regionibus sequestrati.

Idem lib. 5. cap. 10.

Erat autem Columba primus Doctor fidei Christianæ Transmontanis Pictis ad Aquilonem, primusque fundator Monasterij quod in * Hu Insula multis diu Scotorum Pictorúmque populis venerabile mansit. Qui videlicet Columba nunc à nonnullis composito à cella & columba nomine, Columcille vocatur. *Al. Hy, Iona, Ioua, Hiberni-cè ithi vide vitam S. Aidani.*

Hermannus Contractus in Chronicis sic habet.

Sanctus Columba presbyter & Abbas de Hibernia veniens Britannis verbum Dei prædicat.

Idem alibi.

Sanctus Columba presbyter & Abbas post multa miracula in insula Hy iuxta Hiberniam migrauit ad Dominum anno ætatis 73.

Cardinalis Baronius ad ix. Iunij in annotationibus ad Martyrologium Romanum, hæc notat.

De eo (*Columba videlicet*) hac die Beda, (*in martyrologio*) & alij recentiores. Pluribus de eo idem Beda hist. de gest. Angl. l. 3. c. 4. & 25. vbi eundem appellat Columbanum; Columbam autem in epitome anno Domini 565. quo anno ex Hibernia se contulit in Britanniam, vixitque ibi annis triginta duobus, vt idem testatur auctor; sicque peruenisse videtur ad annum Domini 597. de quo & Sigebertus in Chronico, anno 596. & 598. vbi semper Columbanum appellat. Scripsit eius vitam * Adamandus eidem æqualis, de quo Sigebertus de vir. illust. c. 64. Nec moueat quenquã, quod Columba hic præter morem Ecclesiæ Pascha celebrabat decima quarta luna: Excusat enim eum Beda hist. Angl. l. 3. c. 4. in fine; & Vualfridus apud eundem eodem lib. 3. c. 25. ** Adamnanus.*

Spondanus in Compendio Anno 565.

Hoc item anno Domini 565. Iustini primo, Beda consignat Pictorum in insulæ Britan-

VITA SANCTÆ BRIGIDÆ VIRGINIS.

AVCTORE COGITOSO SANCTÆ BRIGIDÆ (VT IPSE insinuat) nepote, & coæuo.

Quæ habetur tomo 5. antiquæ Lectionis Henrici Canisij, qui eam ex Manuscriptis codicibus Monasterij ordinis Prædicatorum Aichstadij in lucem edidit.

S. BRIGIDA VIRGO KILDARIENSIS, HIBERNIÆ PATRONA.

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.
CANTIC. 2.

DE PATRIA S. BRIGIDAE ANIMADVERSIO.

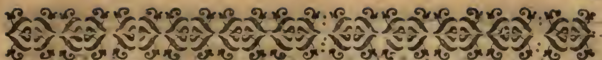

FERRARIVS in sua noua ad Martyrologium Romanum Topographia, se mirari ait, quod cùm Brigida Virgo in Hibernia vixerit & obierit, Scotiæ tribuatur. Rectè equidem miratur, sed multo magis miraretur, si rem penitius intueretur, & causam tantæ admirationis diligentius perscrutaretur.

Ego verò miror, non quod Scotiæ tribuatur, id siquidem veritati optimè congruit: nam Hibernia, cui S. Brigida adscribi debet, non modo ipsius tempore, sed & multo pòst Scotia absolutè appellabatur, prout fusius supra initio operis, & breuiter in admonitione ad Lectorem vitæ S. Columbæ præfixa, probatum est: Sed magis admiror, quòd quidam Scoto-Britannus non consequenter loquens, eam velit Scotiæ modernæ seu Britannicæ attribuendam, non alio ductus argumento, quàm quòd communiter Scota nuncupetur, cùm tamen S. Columbam, qui Scotus plerùmque appellatur, Hibernum fuisse, vel inuitus fateri cogatur. Nam si vnquam Hibernia nomen Scotiæ sibi vendicabat, id maximè anterioribus sæculis, vtpote antequam Hiberni, seu Scoti, Britanniam inuadentes, & Pictos debellantes, Borealem Britanniæ partem, quæ modo Scotia vocatur, in memoriam suæ * propriæ patriæ (videlicet Hiberniæ) Scotiam appellari fecerunt; vnde cum S. Columbam, qui Brigidam subsecutus fuerat; Scoto-Britannum asserere non audeat, hanc multo minus asserere deberet.

* Beda li. 1. hist. angl. c. 1.

INCIPIT

INCIPIT PROLOGVS COGITOSI IN VITAM *Sanctæ Brigidæ.*

COgitis me Fratres, vt Sanctæ & beatæ memoriæ Brigidæ Virginis virtutes & opera, more doctorum, memoriæ literisque tradere aggrediar. Quod opus impositum, & delicatæ materiæ arduum, paruitatis & ignorantiæ meę, & linguæ minime conuenit. Sed potens est Deus de minimis magna facere; vt de exiguo oleo & farinæ pugillo domum impleuit paupeculæ viduæ. 3. Reg. 17. 4. Reg. 4.

Itaque iussionibus vestris coactus, satis habeo, meam non defuisse obedientiam, & ideo pauca de pluribus, à maioribus & peritissimis tradita, sine vlla ambiguitatis caligine, ne inobedientiæ crimen incurram patefacere censeo. Ex quibus quanta, qualisque Virgo virtutum bonarum florida, cunctorum oculis innotescat. Non quod memoria, & mediocritas, & rusticus sermo ingenio mei, tanti muneris officium explicare valeret; sed fidei vestræ beatitudo, & orationum vestrarum diuturnitas meretur accipere, quod non valet ingenium dictantis.

Hæc ergo egregijs crescens virtutibus; & per famam bonarum rerum ad eam de omnibus Prouincijs Hiberniæ innumerabiles populi de vtroque sexu confluentes, vota sibi vouentes, voluntariè suum Monasterium caput penè omniū * Hiberniensiū Ecclesiarum, & culmen præcellens omnia Monasteria Scotorum, cuius Parochia per totam Hiberniensem terram diffusa, à mari vsque ad mare extensa est, in campestribus cāpi * Liffei supra fundamentum fidei firmum construxit & prudenti dispensatione de animabus eorum regulariter in omnibus procurans, & de Ecclesijs multarum Prouinciarum sibi adhærentibus sollicitās, & secum reuoluēs. * Quod sine summo Sacerdote, qui Ecclesias consecraret, & Ecclesiasticos in eis gradus subrogaret, esse non posset; Illustrem virum & solitarium, omnibus moribus ornatum, per quem Deus virtutes operatus est plurimas, conuocans eum de eremo, & de sua vita solitaria, & ibi sibi obuiam pergens, vt Ecclesiam in Episcopali dignitate cum ea gubernaret, atque vt nihil de ordine Sacerdotali in suis deesset Ecclesijs, accersiuit.

* Hiberniensium & Scotorū, vocibus, vt Synonimis vtitur.

* Liffeus, fluuius est per Dublinū Hiberniæ Metropolim in mare se exonerās.

* f. Quod cum sine.

Et postea sic vnctum caput & principale omnium Episcoporum, & beatissima puellarum principalis, fælici comitatu inter se & gubernaculis omnium virtutum suam erexit principalem Ecclesiam, & amborum meritis sua Cathedra Episcopalis, & puellaris, ac si vitis frugifera diffusa vndique ramis crescentibus, in tota Hiberniensi insula inoleuit.

Quam semper, *Archiepiscopus Hiberniensium Episcoporum, & Abbatissa*, quam omnes *Abbatissæ Scotorum* venerantur, felici successione, & ritu perpetuo dominantur. Exinde ergo, vt supra dixi, à Fratribus coactus beatæ huius Virginis Brigidæ virtutes tam eas, quas ante principatum, quàm alias, quas in principatu gessit multo studio breuitatis, licet præpostero ordine virtutum, compendiosè explicare conabor.

Hic iterū promiscuè Scoti pro Hibernis & è conuerso sumuntur.

I. FEBRVARII CELEBRATVR Festum S. Brigidæ Virginis.

Hymnus de S. Brigida.

Deſt dies lætitiæ, quo Sancta Brigida,
De tenebris miſeriæ, tranſijt ad regna lucida.
A ſtatu pueritiæ, Deo ſeruire ſtuduit;
Dono pollens munditiæ, ſponſo ſuperno placuit.
Inſignum pudicitiæ, altaris quod exaruit,
Manus tactu virgineæ, lignum repente viruit.
Hæc eſt laurus Hiberniæ, cuius viror non marcuit
Plena miſericordiæ, nulli petenti defuit.
Per ſæcula ſine terminis, ſoli Deo ſit gloria,
Qui prece tantæ virginis, nos ducat ad cæleſtia.
Amen.

Alius de eadem.

C*Hriſto canamus gloriam, qui per beatam Brigidam*
Decorauit Hiberniam, vitam donans lucidam
Hæc ſpeculum munditiæ, quæ mundo latè claruit:
Hæc roſa temperantiæ, cuius virtus non languit.
Manco manum reſtituit, leproſos mundans maculis;
Greſſum claudis exhibuit, ſanans priuatos oculis.
Cœnam facit mirabilem, multis de vno modio;
Potum præbens laudabilem toto paſchali gaudio.

INCIPIT VITA SANCTÆ BRIGIDÆ.

DE ORTV S. BRIGIDÆ, ET QVOMODO *butyrum oratione multiplicauit.*

CAPVT PRIMVM.

SANCTA itaque Brigida, quam Deus præsciuit ad suam imaginem, & prędestinauit, à Christianis, nobilioribusque parentibus, de bona ac prudentissima *Etech* prosapia, in* Scotia orta, patre *Dubtecho*, & matre *Brocca* genita, à sua pueritia bonarum rerum studijs inoleuit. Electa enim ex Deo puella, moribus sobria, ætatis ac pudicitię plena, in meliora semper crescebat.

Hibernia. Sur. Dupiacum patrem; Brotsech matrem, vocat.

Et quis sua opera, quæ etiam in hac ætate gessit plenè potest enarrare? Sed hæc pauca de innumerabilibus, exempli causa posita demonstrabimus.

Exinde hæc, cum tempus maturum aduenit, in opus coaguli, vt de turbato vaccarum lacte butyrum aggregaret, à matre trāsmissa est, vt sicut aliæ fœminę hoc opus exercere solebant, ipsa quoque æquali munere perageret; vt cum cæteris in tempore placido vaccarum fructum ac pōdus, mensuratumque butyri solitum plenissimè in vsum redderet. Sed hæc moribus pulcherrima & hospitalis virgo, obaudire magis volens Deo, quàm hominibus, pauperibus & hospitibus lac largitur, & butyrum distribuit. Et cum secundum opportunum aduenit tempus, vt omnes redderent fructum vaccarum, ad eam peruentum est. Sed cum cooperatrices eius monstrabant sua opera completa, quæsitum est à beata supradicta virgine, vt & ipsa similiter assignaret suum opus. Et ipsa matris timore pauida, cum non haberet, quod monstraret; quia totum pauperibus erogauit; crastinum non procurans tempus, & inextinguibili flamma fidei accensā; ac firma, ad Dominum se conuertens orauit. Nec mora: Dominus vocem virginis audiens ac preces, largitate diuini Numinis, sicut est adiutor in oportunitatibus affuit, & pro sua in se virginis confidentia affluenter butyrum constituit. Mirum in modum & illa hora post orationem Virgo Sāctissima, nihil de suo opere deesse ostēdēs; sed super omnes cooperatrices* abundasse mōstrauit complesse suum officium: & cum plenissimè inuentum in oculis omnium tanti muneris miraculum innotuit, & laudantes Dominum, qui hoc fecit, tantam fidei virtutem virginali pectore constitisse admirati sunt.

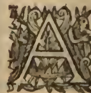
Mira eius erga pauperes misericordia & largitio.

Butyrum miraculosè ad virginis preces augetur.

F. Abiade.

Quomodo S. Brigida virginitatem Deo voueat: lignum altaris, manus tactu reuirescere facit: lardum miraculosè multiplicat, & pluuiam à messoribus arcet.

CAP. II.

AC non multò post, cum eam sui parentes, more humano, viro desponsare vellent, illa cœlitus inspirata; se virginem castam exhibere volēns Deo, ad Episcopum Sanctissimum beatæ memoriæ * *Macca* perrexit. Qui cœleste intuens desiderium & pudicitiam, & tantæ castitatis amorem in tali virgine, pallium album, & vestem candidam super ipsius ve-

Apud Sur. Machillus S Patricij discipulus.

nerabile caput imposuit. Quæ coram Deo & Episcopo ac altari genua humiliter flectens, & suam virginalem coram Domino omnipotente offerens, fundamentum ligneum, quo altare fulciebatur, tetigit. Quod lignum in commemoratione pristinæ virtutis, vsque ad præsens tempus viride, ac si non esset excisum, & decorticatum, sed in radicibus fixum viresceret; & vsque hodie languores & morbos de hominibus expellit fidelibus.

Velum sacram recipit.

Nec prætereundum mihi videtur commemorare de illa virtute, quam hæc famosissima famula dicitur, ac diuino incessanter famulatui tradita, operata est. Nam cum illa aliquando in caldario lardum aduenientibus hospitibus coxerat, cani adulanti, ac flagitanti, misericorditer eam tradidit, & cum lardo de caldario tracto, ac postea hospitibus esset diuisa, ac si non esset dempta plenissimè reperta est. Et valdè hi, qui hoc viderunt admirantes, puellam incomparabilem virtute fidei, merito bonarum virtutum dignis laudibus diuulgauerunt.

Et eadem messores ac operarios conuocat in messem suam, & facta illa messorum conuentione, nebulosa ac pluuialis dies illa accidit conuentionis. Et pluuijs largiter ex nubibus effusis, per totam illam in circuitu prouinciam, ac riuulis guttarum effluentia per conualles & rimas terrarum currentibus; sola messis sua arida sine pluuiarum impedimento & perturbatione perstitit, & cum omnes Messores vndique ipsius regionis prohibiti pluuiali die; sui sine vlla vmbra caliginis pluuiæ, illa die tota, ab ortu vsque ad occasum, Messores Dei potentia opus exercebant.

Messis S. Brigida arida manet.

Quomodo S. Brigida lac hospitibus auget: vestem in aëre pendere facit: & septem vervecibus abactis grex non diminuitur.

CAP. III.

Ecce inter cæteras virtutes ipsius hoc dignum admiratione videtur esse, & admirabile. Aduenientibus enim Episcopis, & cum ea hospitantibus, cùm non haberet vnde eos cibaret, adiuta Dei multiplici virtute, solito more abundanter, vt sua poscebat necessitas, vaccam vnam tribus contra consuetudinem in vna die vicibus mulsit. Et quod solet de optimis tribus vaccis exprimi, ipsa mirabili euentu de vna sua expressit vacca.

copiosum lac ex vacca vna exprimit.

Ecce & hanc virtutem beatitudini vestræ intimare censeo, in qua mens pura virginalis, & manus cooperatrix in vnum conuenire apparent. Nam hæc cum suas ope pastorali pasceret oues in campestri, loco herboso, largitate nimia pluuiarum profusa, humidis vestibus domum redijt, & cum vmbra solaris per foramina domum intrinsecus intraret, illam vmbram obtusa oculorum acie, arborem fuisse transuersam & fixam putans, ac desuper complutam vestem ponens tanquam in arbore grandi & firma, in ipsa tenui solari vmbra vestis pependit. Et cum ipsius domus habitatores vicini hoc ingenti miraculo fuissent perculsi, hanc incomparabilem dignis laudibus extollebant.

Vestē imbre madidam ex vmbra solari suspendit.

Et hoc silentio opus non est prætereundum. Cum enim hæc S. Brigida in agro iuxta gregem ouium pascendum cura pastorali esset solicita, aliquis nequam adolescens callidè subripiens, & ipsius largitatem in pauperibus comprobans, & mutatò septem ab ea Verueces in vna die detulit, & in secreto abscondit. Et cum grex ad vesperum ad caulam esset dirigendus ex more, duabus, vel tribus vicibus diligentissimè adnumeratus sine damno mirum in modum totus integro repertus est numero. Et admirantes, hi qui conscij facti erant, virtutem Dei manifestè factam per virginem, septem quos absconderunt Verueces, ad suum remiserunt gregem, & ille gregis numerus, nec plus, nec minus, sed vt antè integer repertus est.

Quomodo aquam miraculosè in ceruisiam conuertit: sal subitò de lapide facit, & cæco nato visum confert.

CAP. IIII.

His & alijs innumerabilibus virtutibus famosissima Dei famula in ore omnium non immerito, sed dignis laudibus excelsissima visa est. Mirabili quoque euentu ab hac venerabili Brigida leprosi ceruisiam petentes; cum non haberet illa, videns aquam ad balnea paratam, cum virtute fidei benedicens, in optimam

Ioan. 2. Desunt aliqua.

mam conuertit ceruisiam, & abundanter sitientibus exhausit. Ille enim qui in Cana Galilææ aquam conuertit in vinum, per huius quoque beatissimæ fœminæ fidem, aquam mutauit in ceruisiam.

Et secundum quod omnia possibilia sunt credentibus sine vlla possibilitate quotidie innumera miracula operabatur.

Ex lapide sal confit.

Quadam enim die, cùm quidam, sal petens veniret sicut cęteri pauperes, & egeni, & in numerabiles venire solebant, pro suis necessitatibus; ipsa beatissima Brigida in illa hora sal factum de lapide, quem benedixit, in opus poscentis sufficienter largita est. Et sic ab ea sal portans lætus propriam domum redijt.

Ioan. 8. Matth. 5. Ioan. 14. Cæco lumē restituit.

Et hoc potētissimum opus diuinum eiusdem iungendum esse mihi videtur inter cætera, quo Saluatoris instar imitatrix, diuini nominis excelsissimam operata est virtutem. Nam secundum exemplum Domini, & hæc oculos cæci nati aperuit, sua enim nomina & opera membris Dominus largitus est suis, quia de se ipso cum loqueretur: *Ego sum lux mundi*, nihilominus suis dicit Apostolis: *Vos estis lux mundi*, & eisdem dicens intulit: *Opera quæ ego facio, ipsi faciēt, & maiora horum facient.* Inde quem naturalis partus cæcum protulit natum, fides eiusdem Brigidæ grano operata sinapis, & consimilis eidem, oculos simplices & lucidos ingenti miraculo aperuit. Hæc itaque tantis virtutibus illustris humilitate cordis, & puritate mentis morum temperantia, & spirituali gratia plena, tantam auctoritatem, & celebre nomen præ omnibus coætaneis Virginibus habere meruit.

Quomodo S. Brigida puellæ mutæ loquelam tribuit: eius virtute canis depositam carnem diu illæsam seruat: eius candida vestis carne cruda imposita non maculatur, & vaccam ingrato leproso donauit.

CAP. V.

*f. annorum.

ET quadam die, cum vna ex adhærentibus sibi extrinsecus fœmina, cum filia, XII. * annos ætatis ex naturali procreatione muta, ad eam veniret visitandam, cū digna veneratione, & reuerentia, vt omnes solebant, se inclinans & humili collo ad eius pacificum osculum procidens, ipsa omnibus affabilis Brigida, & felix, conditis sale sermonibus diuino eam salubriter allocuta est, ac Saluatoris nostri iubentis exemplo paruulos ad se venire, filiæ manum retinens manu sua; nesciente illa quod esset muta, & voluntatem ipsius interrogans, vtrum velato capite permanere Virgo, an nuptijs tradenda esse vellet, matre ipsius admonente, quod sibi filia nulla daret responsa, respondens matri dixit, se non dimissuram filiæ manum, ni sibi prius responsum redderet. Et filiam cum secunda vice interrogaret, respondit filia sibi dicens: * Non aliud, nisi quod tu volueris, volo agere. Ac sic postea aperto ore sine linguæ impedimento, & soluto ipsius vinculo loquebatur sana.

*mutæ loquelam reddit.

Et quibus hoc eiusdem opus nullis multorum auribus inauditum scrupulum non moueret? Dum enim hæc animo esset intenta cælestium meditatione, vt semper solebat, suam de terrestribus ad cœlestia eleuans conuersationem, quandam non paruam, sed grandem lardi partem cum cane dimisit. Et cum esset inquisita, non alicubi, sed vbi canis in eo loco solebat esse, mense transacto, intacta & integra reperta est. Non enim canis ausus comedere depositum Beatæ Virginis, sed custos patiens lardi, & idoneus contra suum solitum morem diuina refrænatus virtute extitit.

*f. Nam cum aliquis. Misericordia eius in pauperes.

Adcrescente quotidie miraculorum numero, quæ vix enumerari possunt, quantum misericordiæ & pietatis, & in pauperes eleemosynarum opportunè & importunè postulātium operata est.* Nam aliquis indigens cibo pauperum eam rogaret, illa ad eos, qui carnes coxerant, vt ab illis aliquid pauperi deferret, festinauit, & illorum vnus stolidissimus famulus, qui carnes coxerat, insipienter partem nondum carnis coctam, in albatum ipsius sinuatæ vestis receptaculum transiecit, & sic illa non suffocato mantili, & in suo candido colore manente portans pauperi tribuit. Nec non & hoc de gestis fęlicibus admirari debet. Confluentibus enim ad eam vndique pauperibus & peregrinis, ingenti fama virtutis, & nimiæ largitatis tracti; accedens ad eam inter eos ingratus quidam leprosus, optimam de armento vaccam cum optimo vitulo omnium vitulorum insimul sibi donari poscebat. Nec ipsa eius audiens preces distulit; sed mox illam quam optimam, * & alius de omnibus vaccam * & alius

*f. ex illis. * et illius vacca.

vaccæ vitulum elegantem & optimum roganti infirmo voluntariè donauit, & misericorditer suum cum illo transmittens currum * pariter longum & latissimum campum, nec molestiam in vacca minanda infirmus longo fessus itinere sustentaret, vitulum post tergum eius in currum poni præcipiebat. Et sic eum vacca lingua lambens, & tanquam proprium diligens, nemine eam cogente, vsque ad loca destinata consecuta est. Charissimi videtis Fratres, quod & bruta contra consuetudinem ei famulabantur animalia.

* *s. per.*

Quomodo boues abacti, furibus submersis, ad armentum redeunt: vehiculum Sanctæ miraculosè regitur ne præcipitetur.

CAP. VI.

Vodam interuallo temporis alij nequissimi fures, qui nec Dominum nec homines verebantur de aliqua Prouincia ob latrocinium venientes, per amnem grandē facili meatu pedum * egredientes; boues ipsius furati sunt. Sed eos eandem reuertentes viam impetus ingentis fluminis inundatione aquarum subito facta conturbauit. Non enim flumen instar muri erectum scelestissimam boum fraudem beatæ Brigidæ per se transire permisit; * sed eosdem fures demergens, & secum trahens; boues de ipsorum manibus liberati loris in cornibus pendentibus ad proprium armentorum bubulum reuersi sunt. Ecce & hîc virtus diuina apparet.

* *transgredientes.*

* *Fures Virginis boues auferre volentes, aquis suffocantur.*

Cum quadam die ipsa Sanctissima Brigida, cogente aliqua necessitate vtilitatis, vt conuentionem plebis visitaret, in curru sedens equis binis vehebatur, & cum in suo vehiculo meditatione theorica cælestem agens in terris vitam, suum vt solebat dominatorem oraret, de alto procidens loco, alter bruto animo equus saliens in curru; & irrefrænatus habenis fortiter se excutiens, & de iugo exterritus per campestria cucurrit: Et sic manus Domini iugum pendens sine præcipitio sustentauit. Et vidente turba, ob testimonium diuinæ virtutis, secuta, in suo orans vehiculo cum vno equo sub curru posito, ad plebis conuentionem, discursu placabili illæsa peruenit. Et sic signis & virtutibus * sua confirmās doctrina, sermonibus salutaribus, & sale diuino conditis plebem exhortata est. Et hoc virtutibus eius videtur nobis esse deputandum.

A præcipitio miraculosè præseruatur.

* *s. suam confirmās doctrinā.*

Quomodo S. Brigida Aprum benedictione edomat: vulpeculam diuinitus capit, qua iram Regis placat, & captiuum liberat.

CAP. VII.

Vm aper ferus singularis & Syluestris territus & fugitiuus esset, ad gregem porcorum Brigidæ felicissimæ concitus cursu præcipiti peruenit. Quem ipsa ventum inter suas cernens benedixit. Deindè impauidus, ac familiaris cum ipsius porcorum grege mansit. Ecce Fratres videtis, quòd & bruta animalia, & bestiæ sermonibus, & voluntati eius resistere non poterant, sed domita & subiecta sibi famulabantur.

Quadam autem die, cum aliquis nulla suffultus scientia, vulpem, Regis ad Palatium, ambulantem videret; putans illam obcæcatis sensibus suis, feram esse bestiam: Et quod in aula Regis familiaris & mansueta esset, varijs artibus edocta agilitate corporis, & subtilitate animi, Regi & suis Comitibus grande prestans signaculum, ignoraret; vidente multitudine occidit eam. Et statim ab his, qui viderunt factum, alligatus & diffamatus est, ad Regem perductus est. Et cum Rex iratus rem discens gestam, nisi sibi vulpes similis in omnibus calliditatibus quas sua vulpes operabatur, restituta esset, illum iussit occidi; & vxorem, & filios, & omnia quæ habebat, in seruitutem redigi præcepit.

Cumque rem gestam Sancta & venerabilis Brigida didicisset, tanto miseriarum & pietatis affectu permota, currum sibi iungi præcepit, & ex intimo corde dolens pro ipso infœlici, qui iniustè iudicatus est, precibus ad Dominum fusis, & per planiciem campi equitans, perrexit in viam, quæ ad Regis palatium ducebat. Nec mora: Dominus exaudit ipsam, suas fundentem assiduas preces. Vnam de suis Vulpibus feris ad eam venire iussit. Quæ cum velocissimo cursu ad eam veniret, & beatissimæ Brigidæ currui appropinquaret; leuiter se eleuans in curru sedebat, & sub receptaculum Brigidæ vestis se constituens, sobriè in curru cum ea sedebat.

At cum ipsa ad regem veniret, vt ille miser improuidus, qui reatu suæ ignorantiæ tenebatur, liber & absolutus de vinculo egrederetur cœpit precari. Et cum Rex eius precibus consentire noluisset, obtestans, se non illum dimissurum, nisi talem vulpem tantæ mansuetudinis & calliditatis, qualis vulpes sua fuerat, restituta esset. Ipsa suam in medium Vulpem protulit. Quæ coram Rege & omni multitudine, omnes mores, & subtilitatem docibilem varijs artibus alterius agens Vulpis, in eadem forma prioris palam omnibus lusit. Tunc Rex placatus est, hæc vidēs: & Optimates eius cum ingenti plausu multitudinis admirantis mirabile factum, illum solui, & liberum abire, qui fuerat ante reus delicti, iussit.

Captiuū liberat. Nec multo post, cum S. Brigida solutione ipsius & libertate facta, ad suam rediret domum, ipsa vulpes dolosa se inter turbas torquens, & callidè mouens, fugitiua ad loca deserta & syluestria, & ad suum antrum, multis equitibus & canibus sequentibus se, illudens ac per patentes campos fugiens, incolumis euasit. Et omnes admirantes, quod factum fuerat, priuilegio sanctitatis, & prærogatiua multarum virtutum semper pollentem maioribus gestis sanctam venerati sunt S. Brigidam.

Quomodo aues S. Brigidæ imperio parent: homicidas nouem ficto homicidio, quasi satiatos ad pœnitentiam conuertit.

CAP. VIII.

Anates sacræ virginis imperio parent. ET cū in alia die anates pectore carnali natantes in aqua, & per aëra interdum volitantes, beata vidisset Brigida; eas ad se venire iussit. Quæ pennigero volatu, & toto ardore obedientiæ, eius vocibus, tanquam humana cura consuetæ, sine vlla formidine multitudo ad eam volitauit. Quas manu tangens, & amplectens, & per aliquantum temporis hoc idem faciens, redire ac volare suis in aërem alis permisit. Collaudans creatorem omnium rerum, cui omnia subiecta sunt animantia, & cui omnia viuunt, vt quidem ait, officiō gerendi.

Et ex his omnibus manifestè colligi potest, quod omnis natura bestiarum, & pecorum, & volucrum subiecta eius fuit imperio. Et hoc eius miraculum omnibus sæculis celebrandum, auribus fidelium insinuandum est.

Nam cùm semina saluberrima verbi Dominici ex more suæ consuetudinis omnibus seminaret, vidit nouem viros in quadam forma speciali vanæ & diabolicæ superstitionis plausum habentes, vocis ridiculæ ac insaniam mentis maximam, in quorum vijs contritio & infælicitas, & antiquo hosti, qui in illis regnabat votis scelestissimis & iuramentis, sitientes effusionem sanguinis, antequam Calendæ Iulij illius mensis superuenirent, venturi, aliorum iugulationem & homicidia deposuerunt. Quibus reuerendissima, & affabilis Brigida melliflua verborum copia prædicauit, vt mortiferis erroribus relictis, crimina per cordis compunctionem, & veram delerent pœnitentiam. Qui hebetudine mentis suæ, nisi prius vana sua complessent vota, * illud resistentes in viam perrexerūt suam; & pro hac re fusis ad Deum precibus affluenter veneratæ virginis volentis, Domini exemplo, omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis. * Et egredientes illi nefarij imaginem instar viri, quem debuissent iugulare, contemplantes, & continuò suis iugulantes lanceis, & gladijs decollantes, quasi post triumphum de suo aduersario armis sanguineis ☐uersi multis apparuerunt. Mirum in modum cum neminem occiderent, illis visum est complesse sua vota; atque cùm nemo deerat de illa Prouincia de quo illi triumpharent, largitas diuini muneris per sanctissimam Brigidam facta, omnibus innotuit. Et sic illi, qui antea erant homicidæ, per pœnitentiam ad Dominum conuersi sunt.

** F. illi.*

** Desideratur hic verbum, venire, vel simile.*

Quomodo S. Brigida voracitatem cuiusdam sanat: & arborem hominibus immobilem, virtute ipsius, Angeli ad locum destinatum detulerunt.

CAP. IX.

ET in hoc opere per S. Brigidam cultu inenarrabili sacræ religionis diuina manifestata est potentia. Illā enim, * *Luguidinā* nomine, validus vir valde, & virorū fortissimus, duodecim virorum opèra per semetipsum tota fortitudine sui corporis, in vna, cum vellet, la-

** Illum: vnus, 12. virorum opus perficit.*

borans die; Et cibaria quibus sufficienter, 12. viri vesci possent simul comedens (sicut enim illorum opera solus, sic & cibaria æquali modo vnus contra plures comedere poterat) deprecatus est, vt ipsa Dominum oraret omnipotentem, vt eius ingluuiem, qua superflua deuorabat, temperaret; nec antequam virtutem sui corporis pro hac amisisset causa. Et sic illa Brigida illum benedicens, & pro illo Dominum orans; ipse postea victu vnius viri satis contentus, ac, vt antea solebat, laborans, sicut duodecim operarij operabatur, in eadem antiqua permansit virtute.

Item arbor quædam grandis & maxima, ad aliquem paranda vsum, cum his, qui artificia exercere solebant in ligna lignorum secutibus excisa est. Ad quam conuentio virorum fortium propter eius molestiam, & ingentem molem, loca difficillima, in quibus ramorum cum fragore suorum vt deponerent, attraherent cum multis bobus, & artificum machinis ad locum destinatum, vt necessitas rei poscebat, congregata est. Et cum nec multitudo virorum, vires boum, & variæ artificum artes, mouere, vel trahere vllo modo possent eam arborem; recedentibus cunctis ab ea, per fortissimam fidem beatæ Brigidæ grano sinapis similem (per quam fidem, vt Magister cœlestis organo Euangelicæ vocis docet, montes mouentur; sic possibilia sunt omnia credentibus) eam grauissimam arborem Euangelicæ virtutis per diuina mysteria, nullo mortalium auxilio leuantes, sine vlla difficultate ad locum, quem voluit S. Brigida, detulerunt, ac per omnes Prouincias tanta diuinæ virtutis excellentia diuulgata est.

Matt. 17.

Quomodo S. Brigida sente argentea in pisce inuenta fœminam à seruitute, & peccato liberat: vitulum pro eius refectione mactatum, & ligna combusta hospiti reproducit.

CAP. X.

ET nostro occurrit animo, non excludere & hanc virtutem silentio nostro. Quidam enim vir sæcularis, & gente nobilis, & dolosus moribus, exardescens in cuiusdam fœminæ concupiscentiam, & quo modo eius concubitu frui posset callidè cogitans, ac sentem argenteam pretiosam in depositum sibi commendans, quam dolosè retraxit, illa ignorante, & iecit in mare, & cum ipsa non posset reddere, sibi esset ancilla, & eius posteà vteretur, vt vellet amplexibus, machinatus est hoc perficere malum, nulla alia re, ac redemptione placatus fieri posse dicens, nisi aut propria sibi sente argentea reddita, aut ipsa fœmina in seruitutem sibi redacta pro causa culpabili fragilis concupiscentiæ vteretur. Et hæc timens pudica fœmina, quasi ad ciuitatem refugij tutissimam, ad sanctam Brigidam confugit. quæ cum talem comperisset causam, vel quid pro hac re ageret, cogitaret; cum nec dum verba complesset, superuenit ad se quidam cum piscibus de flumine tractis. Cumque illorum viscera, excisa & aperta essent, sentis illa argentea, quam ille crudelis iecit in mare in medio vnius piscis reperta est. Et sic postea secura mente eandem sentem secum portans; & ad conuentum multitudinis pro hac culpa cum tyranno infami progrediens, & monstrans sibi eandem sentem multis testātibus, qui eam agnoscere poterant, non aliam esse, sed ipsam, de qua talis sermo ferebatur, adhærentem sibi fœminam pudicam de manibus tyranni crudelissimi liberauit. Ille verò postea confitens suam culpam, S. Brigidæ humiliter sua subdidit colla. Tunc illa ab omnibus gloriosa peracto hoc ingenti miraculo gratias agens Deo, & omnia in eius gloriam faciens, domum redijt propriam.

Et his miraculis gloriosum eius cum aliqua fideli fœmina hospitium iungi debet. quo prosperum iter faciens S. Brigida in Dei voluntate in amplissimo campo Breg, cùm declinaret ad vesperum dies, ad habitaculum eius veniens cum ea pernoctauit. Quæ obuijs manibus, & gratulanter a suscipiens, gratias omnipotenti b agens de fœlici aduentu reuerendissimæ Brigidæ virginis Christi. Cumque non haberet propter suam inopiam vnde tales nutriret, & cibum, vnde tales hospites cibaret, incidens ligna telaria, in quibus textura telarum operabatur, in pastu ignis, vitulum suum, quem occidit, super struem lignorum ipsorum ponens, igni assauit cum bona voluntate. Et cœna facta, & nocte assuetis transacta vigilijs, expergiscente post illam de mane noctem, vt nullum de receptione,

a eam. b agit.

ptione, & refectione S. Brigidæ vllius rei sustineret damnum ipsa hospitalis, quæ vitulum amiserat suæ vaccæ, alterum in eadem forma viculum cum sua inuenit vacca, quem vt priorem ipsa dilexerat. Et telaria ligna similiter sibi præ cæteris reparata, in tali forma, & quantitate, in qua priora fuerant contemplata est. Et sic Brigida fælici progressu, & mirabili facta virtute, & habitatoribus valedicens, Pontifice in suam viam perrexit.

Quomodo vas argenteum tribus leprosis erogandum, in tres partes æquales allisione ad petram diuidit: vestimenta pretiosa Episcopi data pauperibus, reproducta accipit.

CAP. XI.

ET ecce in tanta miraculorum magnitudine hoc eiusdem opus præclarum admirari solet. Tribus enim leprosis postulantibus munus aliquodcumque ab ea accipere, vas largitá est argenteum. Et ne illis esset causa discordiæ & contentionis, si illi inter se diuiderent, cuidam in ponderibus auri & argenti cōperto dixit, vt inter illos hoc ponderaret tribus æqualibus partibus. Cumque excusare se cœpisset, dicens ponderare se æqualiter non posse; ipsa fælicissima Brigida apprehenso vase argenteo, allidit contra lapidem, & confregit in tres, vt voluit, æquales partes. Mirum in modum, cum postea istæ tres partes in pondere essent emensæ, nulla pars alia minor, vel alia quæ aliam superaret, licet vno obulo, de his inuenta est tribus partibus: & sic ipsi pauperes sine vlla iniuriæ & inuidiæ causa læti recesserunt cum suis donis.

Secundum enim beatissimi Iob exemplum nunquam inopes à se recedere sinu vacuo passa est. Nam vestimenta transmarina & peregrina *Episcopi Conleath* decorati luminis, quibus in solemnitatibus Domini, & vigilijs Apostolorum sacra in altaribus offerens mysteria vtebatur, pauperibus largita est. Et cum tempus Solemnitatis aduenit, secundum consuetudinem, vt ipse summus populorum Pontifex suis indutus esset mutatorijs vestibus. S. Brigida, quæ priora vestimenta illius Episcopi Christo in forma pauperum posito donabat; alia similia per omnia, vestimēta prioribus tam texturis, quàm coloribus, quæ in illa hora à Christo, quem per pauperem induebat, perlata in curru duarum acceperat rotarum, tradidit pro alijs. Voluntariè enim alia pauperibus vestimenta obtulit, & hæc pro eis opportunè recepit. Nam cum ipsa esset viuum & fælicissimum summi capitis membrum, potenter omnia, quæ desiderabat, operabatur.

Quomodo S. Brigida in fauorem cognatorum suorum fluuium à loco proprio, aliò transferri à Deo obtinuit.

CAP. XII.

ITem & hoc Sācta fulsit Brigida miraculo, quia cum Regis illius * patriæ, in qua ipsa fuit, per plebes & Prouincias, quæ sub eius erant ditione, præceptum inualesceret, vt de omnibus eius regionibus & Prouincijs conuenirent populi omnes, atque ædificarent viam latam, & firmam ramis arborum, petris in fundamento positis, & munitionibus quibusdam firmissimis in *grunna* profunda, & penè intransmeabili, & in locis humentibus, atque in paludibus, in quibus grandis currebat fluuius; quæ constructa quadrigas, & equites, & currus, & plaustrorum rotas, & impetum populorum atque incursum vndique hostium sustentare posset.

* *Hibernia, in qua est cāpus Bregii, de quo supra & Monasterium S. Brigidæ, de quo in præfatione: & extra quā, nunquam fuit Brigida.*

Conuenientibus autem vndique populis per cognationes, & familias diuiserunt viam illam, quam ædificare debuerant, in partes proprias; vt vnaquæque cognatio & familia, suam sibi creditam * construxisset partem. Et cum illa pars fluminis difficillima, & laboriosa in sorte alicuius ex ipsis nationibus euenisset: ipsa Natio, durissimum deuitans laborem, per suam fortitudinem. S. Brigidæ infirmiorem coëgit nationem, vt hanc operaretur difficilem pariter in structura viæ; vt suam quam faciliorem habebat partem eligens, ipsa crudelis Natio ædificaret sine vlla fluminis perturbatione.

* *F. Construeret. Hæc cognatio Brigidæ, nō procul à campo Breg in Media de quo supra habitabat. nata enim est in Fathairt, prope Dundalkiam.*

Atque cùm ad S. Brigidam sui secundum carnem cognati fuissent religiosè prostrati, ipsa illis probabiliter dixisse fertur. Abite, voluntatis Dei est & potestatis, vt ille fluuius transeat de loco, in quo est, & vbi vos dura opprimunt opera, in illam

quam ipsi elegerunt partem. Et cum de mane ipsius diei omnesq; surrexissent ad opera populi, fluuius ille, quem querebantur, visus est reliquisse suum locum antiquum, & conuallem, inter ambas currere solebat ripas, & transmutasse de parte, vbi S. Brigidæ natio cõ pulsa operabatur, in illorum fortium & superborum partem, qui alios pauciores & infirmiores se iniustè & durissimè operari compellebant, & in testimonium virtutis, vestigia fluminis, & vallis vacua, vbi inundans & emanans antiquo currebat fluuius tempore, ipso ad alterum flumine recedente locum; ipse locus siccatus sine vllis apparet fluitantibus aquis.

Quomodo lapis molaris ex summo montis vertice ad S. Brigidæ inuocationem facili negotio deducitur, & de diuersis qualitatibus eiusdem lapidis.

CAP. XIII.

On solum autem in sua vita carnali, antequam sarcinam deponeret carnis virtutes operata est plurimas, sed largitas diuini muneris in suo Monasterio, vbi eius venerabile requiescit corpus, semper operari virtutes non cessat, quas nos virtutes non solum audiuimus, sed etiam oculis nostris vidimus. Nam Præpositus maximi & clarissimi Monasterij S. Brigidæ, de quo in eius opusculi principio breuem fecimus mentionem, operarios & lapidum cæsores quærere lapidem & incidere molarem, per loca quæcũque ibi possent inuenire, transmisit. Et illi sine vlla prouidentia viarum arduam ascendentes viam, ad cacumen petrosi montis perrexerunt, & elegerunt lapidem grandem in ipso montis altissimi cacumine. Et cædentes eum de omni parte in rotundum, & perforatum molarem lapidem formauerunt. Cum verò Præpositus de Monasterio inuitatus ab eis, venisset cum bobus ad illum montem, in quo lapis formatus fuit molaris, atque cum boues secum propter arduam montis ascensionem trahere & cogere, non posset: durissimum iter cum paucis illum sequentibus vix ascendere potuit.

Ille verò cum omnibus suis operarijs, dum cogitaret quomodo illum molarem deportaret lapidem de iugo altissimi montis, cùm boues in illo prærupto montis sub oneribus & iugum esse nullo modo potuerint. Tunc facta desperatione, alijs ex eis descendentibus, illum deserere lapidem, & eos in vanum laborasse, qui illum formauerunt. Ille Præpositus prudenti dispensatione, & consilio suis operarijs fideliter dixit, Nequaquam hoc ita fiat; sed hũc leuate viriliter molarem, & submittite in præcipitium de altissimo isto montis cacumine, in nomine & virtute reuerẽdissimæ S. Brigidæ. Quia nos nullis artificijs & viribus per ista loca petrosa hunc molarem lapidem possumus portare, nisi Brigida, cui nihil impossibile est, secundum illud quod *omnia possibilia sunt credenti*, illum portauerit ad locum, ex quo vires boum trahere ipsum possint. Et sic fide firma præcipitans illũ in vallem, & paulatim de monte ascẽdens, aliquãdo petras deuitans, aliquando super eas saliens, & in locis currens humidis in radice montis positis, in quibus nec homines, nec boues stare poterant, pro illorum funditate, mirabili comitatu vsque ad loca plana sine vlla fractione, vbi illorum erant boues, cum eis progressus est. Et exinde cum bobus, vsque ad molendinum vectus est, artificiose cum altero iunctus est lapide.

Lapis molaris ex summo montis vertice ad S. Brigidæ inuocationem deducitur.

Et vt plus iste molaris lapis, qui in nomine Beatæ directus est Brigidæ, omnibus adhuc innotesceret, addit & hoc inauditum antea & præclarum miraculum. Nam cum quidam Paganus ac molẽdino vicinus suo habitaculo dolosè per alium simplicem virum, ignorante molendinario, qui opus molituræ exercebat, suum granum ad hoc transmisit molendinum. Et cum inter hos molares transiectum & fusum fuisset, lapides; illum supradictum lapidem molarem nullus impetus fortis fluminis, & nulla aquarum violentia, nulla artificum conamina mouere potuerunt. Et dum illi, qui hoc viderunt, de hac re cogitarent, nimio perculsi stupore, granum illud Magi esse cognoscentes, nullo modo dubitabant, quod ille molaris lapis, in quo S. Brigida virtutem operata est diuinam, granum gentilis hominis in farinam comprimere respuisset. Et statim tollentes foras granum ipsius pagani, & suum granum Monasteriale subter molarem illum lapidem ponentes, cursus solitus, & quotidianus sine vllis impedimentis reparatus est molæ.

Grana pagani lapis ille molaris respuit, altero lapide, molendinoq; combustis, illæsus manet.

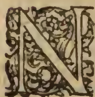
Et post interuallum temporis accidit vt molendinum ipsum igne combureretur. Nec & hoc paruum fuit miraculum, cum ignis totam domum combureret,& alterum lapidem, qui iunctus supradicto lapidi fuit; hunc tantum specialem S. Brigidæ lapidem nullo modo tangere est ausus,& comburere, sine vlla molestia ignis in magno molendini incendio permansit incolumis.

Lapis molaris S. Brigidæ morbos curat.

Posteà hoc viso miraculo ad Monasteriũ perlatus est & iuxta portã interioris castelli, quo Ecclesia ambitur, vbi multi conueniunt ob venerationem S. Brigidæ in ipsa porta honorificè positus est, & de fidelibus hunc lapidem tangentibus morbum expellit.

De situ & descriptione Ecclesiæ Sanctæ Brigidæ.

CAP. XIIII.

NEc & de miraculo in reparatione Ecclesię tacendum est, in qua gloriosa amborum, hoc est Episcopi *Conleath* & huius Virginis S. Brigidæ corpora à dextris, & à sinistris altaris decorati, in monumentis posita ornatis, vario cultu auri & argenti, & gemmarum, & pretiosi lapidis, atque coronis aureis & argenteis desuper pendentibus requiescunt.

Ecclesia namque crescente numero fidelium & vtroque sexu, solo spatiosa, & in altum minaci proceritate porrecta, ac decorata pictis tabulis, tria intrinsecus habẽs oratoria ampla, & diuisa parietibus tabulatis, sub vno culmine maioris domus, in quo vnus paries decoratus,& imaginibus depictus, ac linteaminibus tectus, per latitudinem in Orientali Ecclesiæ parte, à pariete ad alterum parietem Ecclesiæ se tetendit; qui in suis extremitatibus duo habet in * sua ostia, & per vnum ostium in dextera parte positum * intratur ad Sanctuarium ad altare Summus Pontifex cum sua Regularis Schola,& * his Sacris sunt deputati ministerijs, sacra ad Dominica & immolare sacrificia. Et per alterum ostium in sinistra parte parietis supra dicti & transuersi positum, Abbatissa cum suis puellis & viduis fidelibus tantum iuerat, vt conuiuio corporis & sanguinis fruantur Iesu Christi, atque alius paries pauimẽtum domus in duas æquales diuidens partes; à parte Orientali vsque ad transuersum in latitudine parietem extensus est. Et hæc tenet Ecclesia in se multas fenestras, & vnam in latere dextero ornatam portam, per quã Sacerdotes & populus fidelis masculini generis sexus intrat Ecclesiam, & alteram portam in sinistro latere, per quam Virgines,& fidelium fœminarum congregatio intrare solet, & sic in vna Basilica maxima populus grandis in ordine,& gradibus,& sexu,& locis diuersis interiectis,& inter se * partibus diuerso ordine, & vno animo Dominum omnipotentem orat.

**f. sa.*
**f. intrãt*
**f. his qui.*
**f. parietibus.*

Et cum ostium antiquum portæ sinistralis, per quod solebat S. Brigida Ecclesiam intrare, ab artificibus in suis esset cardinibus situm, totam concludere portam instauratam & nouatam nouam non potuit. Quarta enim portæ pars aperta sine conclusione & patefacta apparebat. Et si addita & iuncta ad altitudinem ostij quarta pars fuisset, tunc totã concludere portã posset, altam & instauratam. Et cum artifices alterũ maius nouum facere ostium deliberarent, quod totam concludere portam, aut tabulam facere iunctam in vetus ostium, vt postea sufficere posset, prædictus doctor & omnium præuius artifex *Hibernensium* prudenti locutus est consilio: In hac superuentura nocte orare Dominum iuxta S. Brigidam fideliter debemus, vt ipsa nobis de mane, quid in opere hoc acturi sumus, prouideat. Et sic orans iuxta monimentum S. Brigidæ totam noctem transegit.

Valua Ecclesiæ precibus ad Sanctam fusis ad quartam partẽ augentur, vt ostio aptetur; & de magnificentia dictæ Ecclesiæ.

Et mane surgens oratione præmissa ostiũ antiquum trudens, ac ponens in suo cardine, ianuam conclusit totam: nec aliquid defuit de ipsius plenitudine, nec vlla in eius magnitudine superflua pars reperta est. Et sic S. Brigida illud ostium extendit in altitudinem, vt tota porta illa ab eo sit conclusa, nec in ea vllus locus patefactus videatur, nisi cum ostium retruditur, vt Ecclesia intretur. Et hoc virtutis Dominicæ oculis omnium videntium miraculum, * illam ianuam & valuam manifestè patet.

**f. in illã*

Et quis sermone explicare potest, maximum decorem huius Ecclesiæ,& innumera illius Ciuitatis quî dicemus miracula? si fas est dici Ciuitas, de qua vita in se multorum nomen accepit, maxima hæc Ciuitas & Metropolitana est, in cuius suburbanis, quæ Sãcta certo limite designauit Brigida,

quia quicquid potuit auferens, pauperibus occultè dabat; & veniens ad Regem rogauit illum, vt filiam suam emeret. Et ait ad illam rex. Qua de causa dedisti pauperi gladium patris? cui illa: ego illum dedi Christo: si teipsum & patrem meum Deus meus postularet à me: si possem, vos, cum omnibus quæ habetis, illi darem. Et ait Rex. Ista filia tua, vt video, magna est ad emendum mihi: & maior ad vendendum tibi. Et dedit virgini gladium: vt daret illum patri suo.

Altero oculorum, quos in stuporem pulchros habuit, connubia aspernans orbatur. Lignum altaris aridum, virginitatem Brigida frondibus ac virore testatur, cuius mentionē facit Rom. Mart.

4. Cum grauiter ab amicis ad accipiendum maritum, arctatam se videret: rogauit Dominum, vt aliquam deformitatem super corpus suum daret, vt homines eam petere & affectare cessarent: & statim alter oculus eius crepuit, & liquefactus est in capite suo. Et assumptis secum tribus puellis perrexit ad Episcopum Machillam, Sancti Patricij discipulum. Et intuens eam Episcopus Sanctus, columnam ignis super caput eius apparere vidit. Lectis enim orationibus: Brigida capite submisso pedem altaris ligneum manu sua tetigit: & ab illa hora pes ille viridis sine putredine, & sine defectu in æternum manet. Et accepto velamine: perfectæ sanitati redditur oculus eius.

**i. Præparauit pro celebrādo Paschate. *Hibernicè braith.*

5. Fecit autem * contra pascha ceruisiam de vno * *Brahij* modio, & decem, & octo per circuitum Ecclesijs diuisam misit: & per octauas paschæ omnibus inde gustare volentibus sufficienter abundauit. In eodem pascha venit quidam leprosus & à beata Brigida vaccam sibi dari postulauit. Illa autem vaccam non habens: dixit ei. Vis vt rogemus Deum, vt à lepra tua sanus fias? Et ille: hoc mihi omnibus donis melius est. Tunc illa aquam benedicens corpus leprosi aspersit: & statim sanus effectus, & gratias Deo agens vsque ad mortem cum sancta virgine mansit.

Leprosos, cæcos, & paralyticos sanat.

6. Duæ virgines paraliticæ aquam à Sancta Brigida cum sale benedictam sumētes, sanitate receptâ, gratias reddebāt Deo. Duo Britones cæci cum ministro leproso ducatum eis præbente ad ianuas Ecclesiæ eius peregrè venientes ab ea salutem postulabant. Quæ dixit eis; expectate paulisper, & intrantes hospitale, comedite: nos interim pro salute vestra Deum deprecabimur. Illi autem indignantes dixerunt, infirmos generis tui sanas; nos autem quia si aduenas negligis pro Christo curare. Tūc illa accepto opprobrio exijt ad eos, aqua benedicta aspersit, & mundato leproso, cæci illuminati sunt.

Dæmonē à desidiosa Virgine, prius ei ostensum, exterminauit.

7. Inuitata quędam virgo à Sancta Brigida cum sederet in mensa, vidit dęmonem prope sedentem. Si possibile est, inquit hospita, volo videre eum. Brigida ait. Non est illud impossibile: sed prius signentur oculi tui, vt possis sustinere, ac faciem eius aspicere. Signatisque oculis suis vidit inimicum tetra, & nigra figura, capite ingenti, & per omnes fores flammâ & fumis exhalabat. Loquere, inquit Brigida, nobis Dæmō: & ille. O sancta virgo, non possum tibi loqui nec tua præcepta contemnere, quia tu præcepta Dei non contemnis, & pauperibus eius & minimis affabilis es. Qua de causa, inquit virgo, huc venisti? Apud virginē, ait, hic habito, & causa pigritudinis eius locum in ea habeo. Vide, ait Brigida, virgini, quem multis annis nutrire solebas. Et ex illa die liberata est virgo à dæmone.

Pomariū fructiferū in pœnam immisericordiæ sterilescit.

8. Quædam mulier pomorum munusculá detulit famulæ Dei, & statim venerunt leprosi ab ea eleemosinam postulantes, dixit te ait Sancta illis hæc poma. Hoc audiēs mulier: rapuit à se poma sua dicens. Tibi & virginibus tuis hæc poma attuli non leprosis. Hoc cum displiceret Sanctæ Brigidę, intulit: malè agis prohibens eleemosinam dare; idcirco ligna tua fructum non habebunt in æternum. Tunc mulier foras egressa in horto, quem pomis plenum reliquerat, nullum inuenit, & sterilis semper permansit.

Aliā eius mirabilia & charitatis opera.

9. Cum in curru cum suis puellis sederet; vidit virum cum sua vxore, & familia, & pecoribus in ardore solis onera grauia portantes, & lassitudine grauatos. Et miserta illorum dedit eis equos currus sui ad portanda onera.

10. Cum puellis suis iuxta viam sedens, remansit, dicens: fodite sub cespite propinquo, vt foras aqua erumpat: vt qui sitientes veniēt, & escas hinc potum sumāt. Tunc illis fodientibus, fluuius confestim clarus & lucidus erumpere cœpit. Post paululū venit Dux quidā, & audiens quod Beata Brigida de equis fecerat, dedit ei equos indomitos: & statim, quasi semper sub curru fuissent, domestici facti sunt. Venerunt quidam leprosi ad Sanctam Brigidam petentes currum eius: quæ statim

currum cum equis dedit eis.

Innocentē à falso crimine liberat. 11. Mulier quædam dicebat infantem quemgenuit esse cuiusdam discipuli Sancti Patricij nomine Broon. Quo negante: Sancta Brigida, vocatâ muliere, dixit: de quo concepisti infantem hunc? Et illa: de Episcopo Broon. Tunc Brigida signo crucis, os illius fœminæ signauit: & statim totum caput cum lingua tumuit. Tunc Brigida linguam infantis benedicens, dixit, quis est pater tuus? Ille ait. Non est Episcopus Broon pater meus, sed homo ille turpis & vilis, qui in populo vltimus sedet. Tunc omnibus Deo gratias agentibus: mulier pœnitentiam egit.

Dæmonē fugat. 12. Cum quidam dæmoniacus cognouisset: quod ad Sanctam Brigidam duceretur, cecidit in terram dicens: non me portabitis illuc? Nunquid inquiunt scis locum eius? Scio ait, & ad illam non ibo. Et cum non possent illum mouere, miserunt qui Sanctam Brigidam adduceret. Et videns dæmon Brigidam de longe ad se venientem, ab homine fugit.

Eius cingulo ægroti sanantur. 13. Cuidam virgini eleemosynam quærenti: dixit Brigida. Audiui multos infirmos in Patria tua: accipe ergo zonā meam, & per illam in aqua tinctam in nomine Iesu Christi sanabis eos, & victum, & vestitum dabunt tibi: auferens ergo zonam secum languores sanauit: & lucra accipiens, & diues effecta pauperibus multa distribuit.

14. Dum in solemnitate quadam, plebeius quidam cum tota familia sua cum Sancta Brigida pernoctaret, venientes ad domum eius latrones, boues eius furati sunt: & accedentes ad fluuium inuenerunt illum abundantia aquæ ita repletum, vt transire non possent. Armis ergo, & vestibus super capita boum alligatis, aquam boues intrare coegerunt. Sed regressi impetu magno hominibus nudis post illos currentibus, ad habitaculum Brigidæ recto cursu peruenerunt, & Domino laudem dantes in monasterio Brigidæ pœnitentiam egerunt. *Latrones ad pœnitentiam reuocati.*

15. Quædam regina, cum multis donis venit ad Brigidam, in quibus erat argentea cathena pulchra nimis. Hanc puellæ rapientes in thesauris suis absconderunt: cæteris à Sancta pauperibus datis. Non multo post, cum pauper eleemosynam peteret, illa nihil habens, cathenam accepit, *Cathena pauperi data miraculosè apparet.* & illam pauperi dedit: Quo viso dixerunt puellæ: Perdidimus per te quæ nobis misit Deus: omnia das pauperibus, & nos inopes relinquis. Et illa: quærite, ait, cathenam, vbi in Ecclesia orare consueui; forsitan ibi inuenietis illam. Inuenta cathena, & cunctis ostensa: in testimonium virtutis illam semper reseruârunt.

16. Cum autem leprosum quendam à lepra mundasset; misit ad Sanctum Patricium, vt sibi prædicaret verbū Dei: & dum cum discipulis suis, & in vnum conuenirent prædicauit Sanctus Episcopus per tres dies & noctes loqui non cessans, nec Sol occidit eis: sed vnam esse horam omnes crediderunt. Quidam autem ignarus rerum superueniens Sancto Patricio dixit. Quid tanto tempore hic sedetis? Respondit Sanctus. Quæ est hora diei? Et ille: per tres dies hîc mansistis. Dixit Patricius. Per quadraginta dies & noctes hîc fuissemus, si nullus huc venisset; nullam lassitudinem vel esuriem diuinâ donante gratia sentientes. Quædam regina ad preces Sanctæ Brigidæ filium sterilis peperit. *Tres dies quibus S. Patricius corā Brigida concionabatur, auditoribus vna tātum hora videbantur.*

17. Quidam dæmoniacus furore agitatus, multos affligens ad Sanctam Brigidam adducitur. Cui & dixit, Prædica mihi Verbum Domini nostri Iesu Christi. Ille, ait. O Brigida virgo Sancta, tua iussa implere inuitus cogor. *Amā Deum & amabunt te omnes: honora Deum, & honorabunt te omnes: time Deum, & timebunt te omnes.* His dictis, fugit cum clamore magno. *Dæmon coactus vera pronunciat.*

18. Sanatis per Sanctam Brigidam multis claudis, leprosis, dæmoniacis, & infirmis: venerunt leprosi duo sanitatem cum lachrimis postulantes. Tunc Sancta orans, & aquam benedicens, præcepit eis, vt alterutrum in aqua se lauarent: Quibus lotis: vnus eorum mundatus est. Cui dixit Sancta. Laua & tu socium tuum. qui videns se mundatum de salute sua glorians: alterius lepram tangere renuit: & post modicum dixit. Ego sentio scintillas ignis esse super humeros meos, & statim totum corpus eius altero mundato, lepra percussum est. *Charitatis vicem rependere dedignās, rodunduā lepra castigatur.*

19. Vir quidam, aurigam & currum Brigidæ, in quo sedebat per agrum suum transire prohibens, & equos percutiens, in terram corruit, & spiritum emisit. Mundata quadam muliere à lepræ plaga. Venit *Alia miracula.*

Brigida

Brigida à patre suo rogata ad Regem lagi-nensium dicens: detur mihi, inquit, gladius tuus patri meo, & vnum de seruis tuis mihi dimitte liberum. Cui Rex: quid dabis mihi pro petitionibus his duabus magnis? Et illa: si vis, vitam æternam dabo tibi: & semē tuum Reges erunt per sæcula. Vitam, inquit, quam non video non quæro: de filijs, qui post me erunt, non procuro. Alia enim duo, scilicet vt longæuus fiam in hac vita, quam diligo, & in omni loco & bello victor existam exopto. Hæc duo, inquit Sancta tibi concessa erunt. Nec multo post cum paucis contra multos exiens ad bellum; inuocato Sanctæ Brigidæ auxilio, vidit Sanctam Brigidam cum baculo suo præire & columnam ignis de capite eius vsque ad cœlum ardere: deuictis vero hostibus, nomen Sanctæ Brigidæ extollens laudibus ad sua lætanter rediit.

Reuelato furto, pœnitentiam egit Episcopi minister.

19. Cum autem Eucharistiam de manu Episcopi sumeret, vidit in calice, quē puer Episcopi tenebat, deforme prodigium, hirci videlicet vmbram, & renuens de calice bibere, visionem Episcopo dixit. Tunc Episcopus puero ait, Quid fecisti? Da gloriam Deo: puer autem confessus est se furtum fecisse, & vnum hircorum suorum occidisse, & partem comedisse. Et cum pœnitentiam cum lachrymis egisset, vocata Brigida nihil in calice de hirco vidit.

In aquis etiā glacie concretis, immersa pernox orabat: qua consuetudo apud Hibernos tā-etos inoleuit postea.

20. Quadam nocte, in qua erat nix & glacies, omnibus dormientibus venit ad quoddam stagnum Brigida, & in illa nocte erat in stagno orans & flens: & sic semper in omnibus noctibus facere, & in consuetudinem vertere cogitauit: Christi tamen misericordia hoc diutius fieri passa non est. Alia autem nocte stagnum siccum sine aqua inuenit: & ad stagnum in crastino veniens plenum aqua reperit. Secunda similiter nocte iterum aruit stagnum, & die plenum inuentum fuit.

21. Cum puella quædam naufragium passa nomen Sanctæ Brigidæ inuocaret, siccis pedibus ambulans supra mare, mortis periculum euasit. Puellæ Sanctæ Brigidæ multis farinæ modijs à quodam diuite acceptis, aquam quandam transire non valentes; inuocato Brigidæ suffragio, in alteram fluminis ripam cum oneribus suis subitò translatæ sunt.

Rara fortitudo Virginis turpem tentationem abigentis.

22. Quædam puella Brigidæ virum quendam illicito amore seducta diligens, ad ipsum in nocte exire promisit. Dormiente autem Sancta Brigida de lecto surrexit: & vehementi igne amoris vrebatur: & mira cogitationum perturbatio in eam irruit. Et timens Deum & Sanctam Brigidam, orauit Dominum, vt adiuuaret illam in tali angustia existentem. Inuento tandem consilio, & accenso igniculo pedes in ignem misit: & ignis ignem extinxit, & dolorem dolore vicit. Hæc omnia Brigida diuinitus docta nouit, sed tacuit, vt puella tentata paulisper probari posset. Puella enim peccatum mane confitente, dixit Sancta. Quia viriliter in hac nocte dimicando combussisti, ignis fornicationis in præsenti vita non nocebit tibi: & ignis gehennæ in futura non comburet te. Tunc Beata Brigida pedes eius sanauit, & nullum combustionis signum in eis apparuit.

Varia Brigidæ miracula, charitatis ergo plerumque patrata.

23. Pluuiâ maximâ per prouinciam inundante, guttarum iniuria ab ortu Solis vsque ad occasum messores Brigidæ non tetigit. Illuminato puero cęcitate à natiuitate percusso. viro per septem vices eleemosinam petenti, septem arietibus erogatis, numerus in grege diminutionem passus non est. Aquam sua benedictione in ceruisiam conuertit: & leprosis sitientibus abundanter porrexit. Lapidem crucis signo in sal mutatum, indigenti cum hilaritate dedit. Fortissimum quendam virum multos in ciborum voracitate excedentem, à nimia comestione sanauit: & nulla virtute virium priuata, alijs hominibus in cibo similem fecit. Argentum orando diuinitus accepit, & reum ductum ad iugulandum dato Regi precio redemit. Tunicam vnam duobus pauperibus diuisit: & vtriusque pars integra tunica, diuina virtute facta fuit.

S. Daria restitutis diuinitus oculis, corporeā præfert cæcitatē, captam oculis, quā mundi laqueis captam esse mallens, hanc aliā reor à S. Daria matre S. Vrsula (vt habet

24. Daria virgo cæcitate percussa Brigidæ Sanctæ dixit. Benedic oculos meos, vt videam mundum, sicut ego desidero. Cumque benedictis oculis statim vidisset, ait. Iterum reclude oculos meos, quanto enim quis mundo absentior fuerit; tanto Deo præsentior erit. Tunc beata Brigida iterum reclusit oculos suos, sicut rogauit.

25. Mulier quædam filiam suam mutam ad Sanctam Brigidam duxit: quam cum vidisset, dixit puellæ. Vis virgo permanere? nesciebat enim quod muta esset. Puella statim respondit: Quodcunque mi-

Pet. à Natal.) accōiuge Mauri Regis Scotiæ maioris seu Hiberniæ.

hi præceperis ego faciām. Et sic in virginitate permanens vsque ad mortem eloquentissima permansit.

Virginem cui loquelam contulit, Deo cōsecrari curauit. Inopem de manu potentis eripit.

26. Cum rusticus quidam vulpem in Regis palatio videret, & putans quod non mansueta & familiaris esset: (variis enim artibus docta, Regi solatium facere solebat) vidente multitudine occidit eam. Tunc alligatus & Regi adductus iubetur occidi, nisi alia vulpes, ei similis in omnibus calliditatibus restituta esset: & vxorem, & filios, & omnia quæ habebat in seruitutem redigi. quo audito, Sancta Brigida preces ad Deum pro misero fudit, & statim vulpes alia in currum ad eam intrans, mansuetè sedere cœpit. Quam cum Regi obtulisset: Rex vulpem varijs artibus & calliditatibus ludentem videns, reum liberum placatus dimisit. Brigida autem ad sua regressa, vulpes dolosa in turbas se callidè mouens ad loca deserta & antrum suum refugit.

Alia miracula.

26. Quadam semel necessitate cogente, mel à Domino postulauit virgo Sancta, & in pauimento domus suæ quod petiit, abundanter inuenit. Flumen quoddam de suo loco ad alterum locum mutauit: & vsque nunc, sicut ipsa disposuit, currit. Aues & anates ad se sæpe venire præcepit, & manu illas tangens, & palpans redire permisit.

Homicidium machinātes, saluo, quē peremptuni erant, ad pœnitentiam precibus conuertit.

29. Nouem viris nefarijs votis, & iuramentis in Kalendis Iulij hominem interficere quemdam se adstringentes, prædicatione sanctæ Brigidæ ab errore suo reuocari nullo modo potuerunt. Brigida tamen pro obcæcatione cordis eorum Deum rogante, contemplatur imaginem instar viri, quem disposuerant iugulare. Quam continuò suis lanceis, & gladijs confodientes: quasi post triumphum sui aduersarij cum armis cruentatis ad Brigidam ingressi, veritate cognita ad pœnitentiam conuertuntur.

Misericordia opera.

30. Mulier quædam pauper ligna sua telaria, in quibus texebantur telæ, incidit, & vitulum occisum coxit: & cibum parauit Sanctæ Brigidæ, & qui secum venerant. Mane vitulum viuum & integrum, & ligna telaria restaurata inuenit. Tribus læprosis eleemosinam petentibus, vas argenteum dedit; & orta inter eos pro vase rixa, apprehensum vas, contra lapidem iecit, & tres partes ponderis æqualis subito fecit, & pauperibus dedit.

Mortem carnis præcinit & oppetijt.

31. Appropinquante autem die obitus sui, vocata puella alumna sua, diem transitus sui ei prædixit: & circa annum Domini, quingentesimum octauumdecimum kalendis Februarij, migrauit ad Dominum.

FINIS.

ADITIONES AD VITAM S. BRIGIDÆ ex Varijs authoribus.

GIRALDVS CAMBRENSIS IN TOPOgraphia Hiberniæ.

De igne S. Brigidæ.

APud Kyldariam Lageniæ, quam gloriosa Brigida reddit illustrem, digna memorata sunt miracula multa. Inter quæ primum occurrit ignis Brigidæ, quem inextinguibilem dicunt: non quod extingui non possit, sed quia tam solicitè Moniales, & sanctæ mulieres ignem, suppetente materia, fouent & nutriunt: vt à tempore Virginis, per tot annorum curricula, semper mansit inextinctus, & cum tanta lignorum strues tanto in tempore sit hîc consumpta, nunquam tamen cinis excreuit.

Ignis inextincti cineres nō augētur.

Cum tempore Brigidæ viginti Moniales hîc Domino militassent, (ipsa vicesima existente) post gloriosum eius transitum, tantum vnde-viginti semper extiterunt, & numerum non auxerunt. Cum verò singulis noctibus singulæ per ordinem ignem custodiant, nocte vicesima Monialis vltima lignis appositis, inquit, *Brigida, custodi ignem istum tuum. Te enim nox ista contigit.* Et sic igne relicto, mane materia, more solito, consumpta, inextinctus reperitur.

S. Brigida post mortem ignē sua vice

Virgeo quodam, & orbiculari sæpe ignis iste circuitur, intra quem mas non intrat: & si forte

ſi fortè intrare præſumpſerit (quod à temerarijs quibuſdam nonnunquam attentatum) * diutinam vltionem non euadit. Item mulieribus ſolum, & his non oris flatu, ſed follibus tantum, & ventilabris ignem licet exſufflare. Item per imprecationem virginis caprarum fœtus hîc non proueniunt. Sunt & hîc campeſtria pulcherrima, quæ Brigidæ paſcua vocantur: in quæ nullus aratrum auſus eſt mittere. De quibus pro miraculo dicitur, quod licet Prouinciæ totius animalia ſolo tenus veſperi herbam corroſerint: mane facto, non minus herboſitas apparebit. Tanquam de paſcuis illis dictum fuerit.

inextinctum conſeruat.

** Al. Diuinam.*

Mirabile incrementum fœni.

Et quantum longis carpunt armenta diebus:
Exigua tantum gelidus ros nocte reponit.

Idem.

A tempore Brigidæ Falco quidam egregius locum iſtum frequentabat, qui Eccleſiaſticæ turris ſummitati inſidere conſueuerat. Vndè & à populo *auis Brigida* vocabatur, & in veneratione quadam à cunctis habebatur. Hic ad nutum ciuium, ſeu militum caſtrenſium, tanquam manſueta, & ad hoc domeſtica, anates & alias aues, tam campeſtres, quam fluuiales circa planiciem Kildariæ, cum intuentium non modica delectatione perſequi ſolebat: & ad terram ab aëre innata velocitate coercere. (Quis enim locus miſeris auiculis relinquebatur, cum homines terram & aquas, auis inimica, grauiſque tyrannus aërem obſidebat?) Mirum de hoc alite: quod circa templum quod frequentabat, parem non admittebat: ſed amoris tempore procul inde ſecedens, & apud montana de * *Glindelachan* ex conſuetudine parem inueniens naturæ indulgebat. Quo completo iterum ad Eccleſiam ſolus reuertebatur, viris Eccleſiaſticis, & tunc præcipue cum intra Eccleſiarum ſinus & ſepta diuinis deputantur officijs (ſignum præferens honeſtatis. In ipſo diſceſſu primo Domini Comitis Ioannis ab Hibernia, auem (quæ per tot durauerat ſæcula, & delectabiliter Brigidæ locum illuſtrauerat) demum prædæ, quam ceperat, minus cautè inſidentem, & humanos acceſſus parum euitantem, baculo quem geſtabat, ruſticus quidam petijt. Ex quo patet, caſum in ſecundis fore metuendum, & vitæ diuturnæ delectabili & dilectæ, parum eſſe confidendum.

De Falcone Kildariæ.

** Mira Falconis caſtitas.*

Auis reuerentiâ Eccleſiaſticis præſert.

Idem.

Inter vniuerſa Kildariæ miracula, nil mihi miraculoſius occurrit, quàm liber illè mirandus, tempore Virginis (vt aiunt) Angelo dictante conſcriptus. Continet hic liber quatuor Euangeliſtarum iuxta Hieronymum concordantiam: Vbi quot paginæ fere ſunt, tot figuræ diuerſæ, varijſque diſtinctiſſimæ. Hic maieſtatis vultum videas diuinitus impreſſum: hinc myſticas Euangeliſtarum formas: nunc ſenas, nunc quaternas, nunc binas alas habentes. Hinc aquilam, inde vitulum, hinc hominis faciem, inde leonis, aliaſque figuras pene infinitas: quas ſi ſuperficialiter, & vſuali more minus acutè conſpexeris, littura potius videbitur, quàm ligatura; nec vllam attendens prorſus ſubtilitatem: vbi nihil tamen præter ſubtilitatem. Sin autem ad perſpicacius intuendum, oculorum aciem inuitaueris, & longe penitius ad artis arcana tranſpenetraueris: tam delicatas & ſubtiles, tam actas & arctas, tam nodoſas, & vinculatim colligatas, tamque recentibus adhuc coloribus illuſtratas notare poteris intricaturas: vt verè hæc omnia Angelica potius quàm humana diligentia iam aſſeueraueris eſſe compoſita. Hæc equidem quanto frequentius & diligentius intueor, ſemper quaſi nouis obſtupeo, ſemperque magis ac magis admiranda conſpicio.

De libro miraculoſè cõſcripto.

Figurarũ ſubtilitas.

Nocte prima (cuius mane librum ſcriptor inchoaturus fuerat:) aſtitit ei Angelus in ſomnis, figuram quandam tabulæ, quam manu præferebat, impreſſam ei oſtendens, & dicens: Putaſne hanc figuram, in prima libri quem ſcripturus es pagina poſſis imprimere? Cui ſcriptor, de tantæ ſubtilitatis arte, de tam ignotæ & inuſitatæ rei diffidens notitia, reſpondit? Nequaquam. Cui Angelus. In craſtino die dic Dominæ tuæ: vt ipſa pro te orationes fundat ad Dominum, quatenus ad acutius intuendum, & ſubtilius intelligendum, tibi tam mentis, quàm corporis oculos aperiat, & ad rectè protrahendum manus dirigat. Quo facto, nocte ſequente iterum affuit Angelus, eandem figuram, aliáſque multas ei præſentans. Quas omnes diuina opitulante gratia ſtatim aduertens, & memoriæ fideliter commendans, libro ſuo locis competentibus ad vnguem ſcriptor impreſſit. Sic igitur Angelo præſentante, Brigida orante, ſcriptore imitante, liber eſt ille conſcriptus.

Brigida orante, Angelo præſentãte, & ſcriptore imitante, liber conſcribitur.

Ex historia Sancti Gildæ cognomine sapientis, quæ in Bibliotheca Floriacensi habetur.

S. Gildas nolam seu tintinabulam ad B. Brigidam mittit.

Audiens Beata Brigida, quæ ipso tempore insignis erat, in Hibernensi manens Insula, & Monasterio virginum præerat Abbatissa virgo, pręclara, famam beati Gildæ: misit ad eum nuncium, cum verbis deprecatorijs, dicens. Gaude pater sancte, ac semper in Domino polle. Obsecro te, vt aliquod indicium tuę sanctitatis, mihi transmittere digneris, vt semper apud nos tua vigeat perenniter memoria. Tunc Sanctus Gildas percepta sanctę virginis legatione proprijs manibus formulam fecit fusili opere, & tintinabulum composuit secundum petitionem ipsius, & per nuncium quem miserat, ei transmisit. Quod illa gaudens suscepit, ac velut cæleste munus ab eo sibi transmissum, libenter accepit.

Ex Martyrologio Rhabani.

*Scotia & Hibernia Sinonima antiquis.

In* Hibernia natiuitas Brigidæ Virginis, quæ natiuitas magnorum meritorum & sanctitatis esse prædicatur.

Ex S. Bernardo in vita S. Malachiæ.

* Fochart siue Fachard pagus est in diœcesi Ardmachana intra tertiū lapidem à Dundalkia.

Venerunt aliquando tres Episcopi in villam * Fochart, quem dicunt locum natiuitatis Brigidæ virginis, & quartus erat Malachias.

Ex Sigeberto.

* Hibernia.

Virgo Dei Brigida obijt in * Scotia.

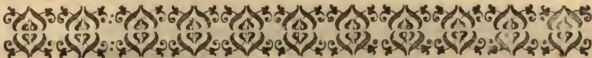
Ex Martyrologio Romano.

* Hibernia.

In * Scotia Sanctæ Brigidæ virginis, quæ cum lignum altaris tetigisset in testimonium virginitatis suæ, statim viride factum est.

Vbi Baronius hæc notat.

De tempore obitus eius (Brigidæ scilicet) Marianus Scotus scribit in chron. clausisse diem extremum, anno tertio Iustini senioris Imperatoris. Est is annus à Christo, secundum fastos Ortelij 521. præclara mentio S. Brigidæ est apud Baronium Tom. 7. anno 521. num. 21.

TRANSLATIO

SANCTORVM PATRICII, COLVMBÆ, ET BRIGIDÆ, EX officio Sanctorum Hiberniæ.

Lectio 1.

GLoriosorum Hiberniæ Patronum, Patricij Archiepiscopi, Hiberniæ Primatis, & Apostoli, atque Sancti Columbæ Abbatis, & S. Virginis Brigidæ, translationem dignis laudibus recensentes, piæ mentis celebremus affectu. Fertur enim quod tempore conquestus Hiberniæ per Anglicos, fuit quidam Malachias, vir magni meriti; & sanctæ vitæ, ac conuersationis, Dunensis Episcopus, vbi corpora prædictorum Sanctorum tunc sepulta fuerunt.

Lectio 2. Episcopus iste sedulò orationibus insistens, Deum quasi quotidie deprecatus est, vt ostendere sibi dignaretur, vbi tam pretiosus thesaurus reliquiarum, videlicet dictorum Sanctorum, absconditus esset, & vt suo tempore manifestaretur. Et cum nocte quadam instantissimè in Ecclesia Dunensi sic oraret, vidit quasi radium Solis per Ecclesiam, & vsque ad locum sepulturæ dictorum Sanctorum corporum perlustrantem.

Lectio 3. De visione prædicta Episcopus multum exultans, intensius orabat, ne radius ille discederet, quo vsque Reliquias absconditas inueniret. Et tunc indè exurgens, adeptisque neces-

necessarijs terram irradiatam adijt, ibique effodit, donec ossa trium corporum prædictorum inueniret. Et super quæ radius ille irradiabat, illa in tabulis separatim inserebat, & illa sic tabulata, ibidem sub terra reponebat.

Lectio 4. In illo tempore præsidebat in Vltonia miles magnæ probitatis Ioannes de Courcy conquestor illius patriæ, qui multum Deo, & eius seruitio deditus fuit, cui dictus Malachias per singula visionem, & facta sua narrauit. Ex cuius assensu, & magno adiutorio Missa fuit * Romæ Summo Pontifici deuota supplicatio, pro translatione dictarum Sanctarum Reliquiarum habenda.

** f. Romā*

Lectio 5. Ipse vero Papa supplicationi prædictæ aures inclinans, Ioannem titulo S. Stephani in Cælio monte Presbyterum Cardinalem, & Apostolicæ Sedis Legatum in Hiberniam misit. Qui in Ecclesia S. Patricij in Duno, quinto Idus Iunij debitis reuerentijs, & seruitijs præmissis, transtulit prænominatas Reliquias ex loco vbi sepultæ, & per Malachiam repositæ fuerunt, vsque in honorabilem locum in Ecclesia ibidem ad hoc præparandum.

Lectio 6. Tempore vero translationis eorum in dicta Ecclesia præsidebant cum dicto Legato quindecim Episcopi cum Abbatibus, Præpositis, Decanis, Archidiaconibus, Prioribus, alijsque viris orthodoxis quamplurimis. Statuentes diem translationis dictorum Sanctorum ab vniuersis Christi fidelibus, per Hiberniam constitutis, quarto Idus Iunij per singulos annos celebrari, & transferentes Festum S. Columbæ in crastinum Octauarum reliquiarum istarum.

Ex lectione 8. Binos Dominus discipulos charitatem habētes mittit ante faciem suam ad Hiberniam, Sanctum scilicet Patricium, & B. Brigidam, ad prædicandum: Patricium humanam, & Brigidam fæmineam fragilitatem in se agnoscentes.

Lectio 9. Et ad maiorem charitatis perfectionem, deinde mittit B. Columbam. Ex nomine vero eius, Spiritus qui summa charitas est, dignoscitur significari. Hi tres vno loco post eorum montem in charitate quiescebant, insimul translati sunt. Illa charitas, quam hi tres habuerunt & prædicauerunt, sit semper cum omnibus nobis, præstante summa Trinitate, cui est honor, & gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

De hac translatione Gyraldus Cambrensis in Topographia Hiberniæ, sic scribit.

Fuerant autem contemporanei Patricio, Sanctus Columba, & Sancta Brigida; & apud Vltoniam, in eadem ciuitate, Dunensi scilicet, ipsorum trium corpora sunt recondita. Vbi, & his nostris temporibus, anno scilicet, quo Dominus Comes Ioannes primò in Hiberniam venit; quasi in spelunca triplici, Patricio in medio iacente, alijs duobus hinc inde. Ioanne verò de Courci tunc ibidem Præsidente, & hoc Procurante, tres nobiles thesauri, diuina reuelatione, inuenta sunt, & translata: vnde versus.

f. inuenti, & translati.

In burgo Duno, tumulo tumulantur in vno,
Brigida, Patricius, atque Columba pius.

FINIS.

PASSIO SANCTORVM GVIGNERI, FINGARIS, PIALÆ, ET SOCIORVM.

SCRIPTA A BEATO ANSELMO Cantuarienſi Archiepiſcopo.

Oſcis fideliter ſatis (chariſſime) Martyris ſacri Guigneri, ſociorumque eius admirabilē vitam, quā prius breuibus notulis retinebas, victoriæque triumphum latiori tibi explicari ſermone. Cupio ſane deuotioni tuæ parere deuotus: etſi non dignè, vt geſtorum fortium depoſcunt magnalia, tamen pro ingenij facultate Sanctorum laudibus occupabor intentus: Quoniam laus militis gloria eſt Imperatoris, & dum Sanctorum virtutes narrantur, Chriſti gloria prædicatur. Spondet ergo deuotio, quod negat ſciētia: & Sanctorum fides, quod non promittit facultas, totum eorum præſumam de meritis. Nec de eloquij paupertate cōfundar, quoniam pro certo non in nitore ſermonis conſiſtere regnum Dei monſtrauit, qui ad ſui gloriam prædicandam idiotas & piſcatores elegit. Glorioſus equidem & prædicandus vbique Domini Confeſſor Patricius, *cùm in Cornubiæ partibus ſanctis actibus moraretur intentus, admonitus eſt voce Angelica, vt Hiberniæ Inſulam, fidem Chriſti in ea prædicaturus, adiret. Tunc fidelis ſeruus & prudens, Domini viſione comperta, ſine mora ſurrexit, & locum ſibi præſignatum à Deo in nullo barbaræ & incredulæ gentis expaueſcens feritatem expetijt. Cuius aduentu fama vulgante præcognito, ſeptem nominatæ iam Inſulæ Reges cum Pontificibus idolorum, cum Satrapis, eiuſdéque gentis non minima multitudine, in Sancti conuenere occurſum. Hos ſanctus Domini fide integer, & deuotione plenus aggrediens cœpit eis Euangelium Chriſti cum fiducia prædicare, & in Ieſu Euangelizare ſalutem. Verùm quia vas plenum abſynthio, niſi prius amaritudine pulſa, alterius liquoris non admittit dulcedinem: illi adhuc pleni ſpiritu ſuperbo, doctrinam ſalutis recipere noluerunt. Sed cernentes humilitatem & vilitatem habitus attendentes non theſaurum latentem interius, ſanctum & vere Apoſtolicum virum penitus contempſerunt. Fuit inter iam dictos Reges nobilior vnus ac potentior omnibus nomine Clito. Huic erat filius adoleſcens bonæ indolis, vocabulo Fingar, electione diuina præcognitus, & ſancti Spiritus iam gratia perfuſus. Hic ex vniuerſis ſolus Sancto aſſurgēs Patricio, quo potuit honore, virum Dei ſuſcipiens ceſſit, & in loco quo ſederat ipſe eum ſedere fecit. Iratus pater ſeuerus, & indignatione grandi ſuccenſus in filium, dicens, quod Deorum ſuorum intenderet euacuare culturam, & nouam Chriſtianorum per Sanctum Patricium introducere legem, regno expulit, & ſolo fecit ex hæredem paterno. Cui plures in nobilibus Hiberniæ procreati adoleſcentes dulciſſimo amore coniuncti, pariter profecti coëxules, terra marique minorem in Britanniā peruenerunt. Quo audito, iudex Britanniæ in terram ſuam nouas accolas aduentaſſe eos ſibi exhiberi præcepit, & diligenter inquirens qui eſſent, ad quid, vel vnde veniſſent? reſponderunt, ſe de Hibernia pulſos, ſerióque proſcriptionis ſuæ ratione expoſita, petierunt, vt in prouincia ſua locum at-

S. Patricius.

** Cornubia Cornuallia, vel Cornugallia eſt Anglia praſtra in Armoricum eluertens; veteres dixêre.*

Septem Reges.

Fingar filius Regis Sancto Patricio aſſurgit.

Rex eum in exiliū mittit.

Hæc eſt, quā nonnulli Armoricam, ſeu Aquitanicam vocant, vtpote in Gallia Celtica conſtitutam. Gallice. Le pays de Bretaigne.

que licentiam eis concederet pro sua clementia. Ingenuitate vero adolescentum comperta, simulque exilij causam Dux agnoscens, summa eorum petitioni liberalitate assentiens, tantum eis terræ ad habitandum concessit, quantum vnus equitando posset currere per diem. Præcepitque venerationi habendos, & maximè Fingarem censuit excolendum. Domini igitur gratiam in omnibus consecuti diliguntur ab omnibus, ab omnibus honorantur, & cum indigenis de cætero noui hospites familiariter habitare cœperunt. Sed cum iam prouidentia summi Dei tyronem suum Fingarem suis arctius vellet applicare obsequijs, tali eum arte discreuit. Die quadā cum suis consortibus ad venandum egressus, repertum canes cœperunt agere ceruū, qui cum canibus importunè infestantibus, ea qua illud animal solet ferri velocitate aufugeret, solus Fingar cū canibus, relictis socijs, prosecutus est fugientē. Quid plura? ceruum labarū retinuit, occidit, & detracta pelle frustratim concidens per artus equo imposuit, quasi reuersurus ad socios, qui eum nebula obducente perdiderant. Sed cum respersam sanguine vestem ac cruentatas manus vellet abluere, huc illucque circumspiciens, non inueniebat aquam: & labari cuspide in terra defixa, improuisi fōtis gratissima manus vena defluxit. Laticis noui miratur fluenta, & illius virtuti factū deputauit, qui * antiquum populum silice percusso potauit. Comparetur, si placet, factum cum antiquo S. Clementis miraculo. Nam quod ille pede agni fontis cognouit thesaurum, iste acumine teli bullientē venam inuenit. Denique cum lauandus se ad fontem disponeret, inclinans se in aquā per vmbram formosi vultus sui pulchritudinem attendens (erat enim speciosus valde, & decorus aspectu) cœpit laudare Deū & benedicere, qui tantam ei contulerat gratiam. Et ex illa hora se ei seruiturum tota deuotione spondens, soluto de capite equi fræno, liberum quo vellet ire permisit. Ipse verò inter saxa sub quodam specu latitans, quercuum glande aliquanto tempore vixit. Socij autem eius per loca diffusi tota intentione quærebāt eum, & cum non inuenissent, anxij valdè & dolentes reuersi sunt ad habitaculum suum. Dominus autem Britanniæ, cum audisset illum deesse, euocatis ad se socijs eius, requirebat eis

Dux Britanniæ minoris amplas terras Fingari cum socijs tribuit.

Labarum non videtur hic accipi pro vexillo militari, de quo multa Baron. Tom. 3. & 4. Sed pro hasta ad feras necandas idonea.

** Exod. 17 Num. 20. Psal. 77. 104.*

Fontē de terra producit.

In specu Deo seruiturus latitat.

quò deuenisset, vel quid de eo factum fuisset? & alligatos in custodia tradens comminabatur, iurans se occisurum omnes, nisi ei veritatem indicarent: arbitrans ab eis in contentione vel litigio interemptum. Sed cur hominem occidissent, prò cuius amore natale solūm reliquerant, laboresque sustinuerant infinitos, terræ marisque discrimina tolerauerant multa? denique tristitia, qua afficiebantur pro eo, non homicidas, sed veros monstrabat amicos, & tales, quibus credi nō de odio, sed de amicitia debuisset. Exposito tamen, qualiter inuentione cerui decessisset ab eis, ad eum iterū inquirendum se offerunt, loca se monstraturos, vbi socium perdidissent, si viros, qui eum sagacius scirent inquirere, destinaret. Itum est, & multo labore inuentus ad præsentiam Ducis adducitur: & cum Dux de eius inuentione lætus, facti benignè causam inquireret; respondit, se omnino diuinis mancipatum obsequijs, nec vlla vnquam ratione ad sæculi deinceps posse redire officia: Si tamen ei locum, in quo constructo oratorio, Deo quieti⁹ possit seruire, pro sua vellet benignitate concedere, libēter susciperet. Dux vero benignus eius voluntati fauere consentiens, locum assignauit; & totam insuper terram, quam ei & socijs eius prius ad habitandum concesserat, liberam ab omni tributo perpetuam delegauit in dotem. Ingreditur igitur electus Domini Fingar locum Ducis clementia consignatum, prædijs ac possessionibus dotatum amplissimè atque ditatum, ac mente tota, ac deuotione in cælestis solij habitationem intentus habitaculū sanctificationis, in quo Deus perpetuò laudaretur, instituit. Accingit se deinceps seruus Dei fortius ad opera fortiora, carnem domat, roborat spiritum, & persequendo se ipsum, se ipsum perficiebat in Domino. Post tempus aliquod ad locum natiuitatis admonitus hortatu Angelico redire iubetur. Quò cum Domini in omnibus præsidio fultus redisset, Hiberniam Christi legibus subditam, in confessione Christiani nominis gloriantem, & totam lauacro sancto perfusam inuenit. Gaudent serui se Dominum accepisse, Christiani fideles consortem patronum. Rogant eum, Clitone patre defuncto, suscipere regnum, cupientes defensorem talem habere, cuius prouidentia gubernaretur regnum, & noua adhuc

Quæritur diligēter.

Inuenitur.

Cōstructo oratorio diuinis laudibus intendit.

Reuertitur in Hiberniam hortatu Angelico

adhuc Christianitas tueretur. Tibi inquiunt, excepto quod fidei Christianæ te cupimus habere fautorem, ex genere Regis honor debetur, ad te hæreditas pertinet, tibi hæreditario iure cedit possessio. Tum ipse, parcite, inquit, Christianissimi, semel dedicatus sum Christo; illi soli me seruiturum deuoui, ad officia sæculi deinceps reuerti non possum: quoniam *nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei*: nemo militās Deo implicat se negotijs sæcularibus, vt placeat ei cui se deuouit. Et cum rogantes pia importunitate instarēt. In vanum, ait, fratres tantis precibus laboratis: ego enim vobiscum diutius detineri non possum. Sed si vultis agere secundum meum consilium, eligite virum industriū, ac fidelem, vnum ex nobilibus patriæ; cuius prouidentia moderetur regnum, & Christianæ fidei tueatur religio: & illi Germanam meam Pialam in vxorem simul cum regno tradite. Fuerat autem clarissima virgo Piala, nobilissimi Regis Clitonis filia, soror Sancti Guigneri, lauacro purificationis regenerata in Christo. Sancti igitur instructi consilio virginem sacram alloquuntur de sponso. Quibus illa, tota in amore Christi fundata, respondit. Sponsus meus Christus est, qui me per suam gratiā regni sui elegit consortem: huic fidem promisi, quam violare non debeo; & ideo aliū sponsum præter ipsum nō possū suscipere. Regni huius gloriā cōtemno, quæ non debet dici gloria, quia non potest carere miseria; & ad regnū, quod promittit Dominus Iesus Christus, suspiro: vbi non est dolor vel tristitia, sed perpetua iucunditas, & lætitia sempiterna. Cernens autem Sanctus virginis intentionem in Christi solidatam amore, ita vt nulla possit ratione ad consensum coniugij flecti; ait: Sinite eam fratres, nolite contra Dei beneplacitum niti: ipse sic voluit, & sic futurum prouidit. Regnum istud Dei prouidentiæ committamus; ipse secundum suam voluntatem prouidebit tutorem ac defensorem. Et omnibus valedicens parabat profectionem. Secuti sunt eum 770. viri, & septem Episcopi: quos Sanctus Patricius per aquam incorruptionis Christo genuerat. Pleni Deo, & diuina lege instructi, cupientes beatæ peregrinationis eius esse consortes in Domino: inter quos fuit supradicta virgo Piala, soror

Regnum renuit.

Fingarē, & Guignerum, nō diuersos, sed vnum eundémque esse existimo.

Septem Episcopi. Piala soror beati Guigneri.

beati Guigneri. Sancto igitur consortio omnes adunati in Domino, simul cum patrono ad littus vsque procedunt: repertoque pro voto nauigio, nauem omnes vnà conscendunt. Paululum iam altius nauigando à terra discesserant; cum ecce virgo quædam nomine Hya, nobili sanguine procreata peruenit ad littus, fœlici Sanctorum cupiens adunari Collegio: cernēsque procul à littore iam remotos, nimio anxiebatur dolore, & fixis in terra genibus manus & oculos ad sublimia erigens, mente consilium è cœlo efflagitabat deuota. Et modicum inferius relaxans obtutum, contemplatur super aquas folium paruum; & protensa virga, quam manu gestabat tangens illud volebat probare an mergeretur: & ecce sub oculis eius cœpit crescere & dilatari, ita vt dubitare non posset, à Deo sibi illud obsequium missum. Et fide fortis, folium audacter conscendens, mirabiliter Dei virtute prolata, alterum socios præuenit ad littus. Hæsitandum non est de operibus Dei: nam qui transituro populo mare rubrum potenter diuisit; & Heliæ Iordanem aperuit, & Petrum supra aquas currere fecit: ipse quo modo voluit, virginem suam transuexit. Socij vero, datis velis, æquoreos fluctus secantes prospero cursu applicuēre Cornubam, ad portum, qui vocatur Heul: vbi iam præuenerat eos sacra virgo Hya, potentia Dei transuecta; & descendentes de naui quoddam habitaculum non longè à littore inuenerunt, in quo virgo quædam Sancta manebat inclusa; & nolens Sanctus Guignerus eam inquietare; salutata virgine ad alium locum transiēre pransuri: vbi cum aquam deesse cerneret Sanctus, plena de Iesu Christo fiducia præsumens, oratione præmissa baculum in terra fixit, & confestim limpidissima aqua Sāctorum prosiliuit in haustum. Post cibum verò proficiscentes inde, ad villam quandam, quæ vocatur Conetconia, peruenerunt. Vbi quædam mulier fidelis & timens Dominum, nomine Coruria, non modicam eis exhibuit benignitatem. Nam cum omnes habitacula eius capere non possent, nec haberet stramen, in quo omnes possent pausare, detectis domibus culmū, quo operiebantur, in Sanctorum cubitum commodauit: Vaccam vnam eis mulier charitate plena in cibum dedit. qua occisa, & eius carnibus, prout

Hya virgo nobilis.

Hya mare traijcit ope folij cœlitus missi.

Hya solo vecta folio cæteros ad littus præcesserat.

Guignerus baculo in terram fixo, aquam derivat.

Domos detectas cooperit; & vaccā mactatā vitæ reddidit.

oportuit diligenter paratis, pariter comederunt. Denique cœna in gratiarum actione completa, iubet Sanctus Fingar nudata carnibus ossa omnia congregari in vnum, & desuper eiusdem vaccæ pellem deponi. Tum Confessores Christi omnes, qui cum eo erant, ad orationem inuitat, dicens: oremus, Fratres, vt Deus, pro cuius amore mulier officiosissimè nobis istam seruiuit vaccam, ei restituat. Et oratione completa, sub omnium oculis stans pulchrior quàm ante fuerat vacca apparuit. Deinde de lacte eius sibi offerri mandauit. Quo hausto simpliciter deprecatus est Deum, vt vena lactis vberior quàm in alijs vaccis triplicaretur in illa. Quod non solum in ea, sed omnibus, quæ ex ea processerunt, factum esse narratur. Mane autem facto, cum iam iter agere vellent, respicientes viderunt omnia habitacula retecta & reparata, ita ac si nunquam discooperta fuissent. Tunc fideles, qui præuio Sancto Guighero Christi vestigia sequebantur, per singula loca cernentes multiplicari mirabilia Dei, magis magisq; confortabantur, & in fide & amore Christi confirmabantur. Et benè Christus debuit talibus consolationibus suos confirmare testes, & consolari, quos per palmam Martyrij in proximo disposuerat coronare. Mane autem facto pergentes gradiebantur per loca quædam siluestria. Sonuerat iam peruulgante fama in auribus Theodorici Regis Cornubiæ, in terra scilicet sua, Christianam multitudinem aduenisse; & timens odibilis Deo tyrannus, ne populum suum ad fidem Christi vellent conuertere: conglobatis militibus ad locum vbi Sanctos esse cognouit, truculentior fera cucurrit. Non expectat causam, rationem non quærit, non vult audire sermonem: sed veniens improuisus à tergo, subito oues Christi Leo cruentus aggrediens, perimit, trucidat, atque prosternit. Cæduntur Sancti, truncantur, dilaniantur, & alij amputatis capitibus, alij confossi gladijs inhumanè, alij trucidati, omnes vna die Christi Martyres effecti, sacræ mortis cōpendio, perennis vitæ brauium perceperunt. Paulùlum S. Fingar tunc fortè separatus à suis in valle quadam * resedens opperiebatur sequentes. Vbi cùm solo baculū, quem manu gestabat, fixisset: mox ad se sambucam retraxit, fons è terra fœcundus erupit. Qui vtrinque duplici saxo decenter

Guillelm' Malmesb. l. 4 de gestis Pont. Angl. narrat idem penè egisse Sacram Vverburgam, cum eius Villicus auiā Syluestrē iniquè edidisset: Iubet, inquit, ossa recolligi, nec mora, signo virgineæ manus mediante, cutis & caro ossibus super inductis cutis cœpit plumescere, donec ales animata, (saltu primo alacri, mox volatu) se librauit in æthera.

** f. recedens.*

Fontem de terra producit.

inclusus, vsque in hodiernum diem copiosa vena fluitare non cessat. Et subitò audiens murmur in comitatu exurgere, miratus quid esset, festinans ad Sanctos regreditur: cernensque passim immolari hostias Christi, & hostilem gladium per Sanctorum membra discurrere: paucis, qui cum eo erant, ait. Ecce Fratres, hic est locus pausationis nostræ, hîc prouidit Deus finem dare nostris laboribus. Venite ergo, Fratres, & libenter immolemur pro eo, qui animam suam dedit in redemptionem pro multis. Non timeamus eos, qui corpus occidunt; sed illum potius, qui potestatem habet & corpus, & animam mittere in gehennam. Facis, inquit, Fili Diaboli, opera patris tui: Et tyrannus ad eum: Tu, inquit manus meas non euades, non effugies gladium. Tunc Sanctus in hilaritate offerens acceptabile sacrificium Deo, baculo, quem manu gestabat, ex latere fixo ceruicem prætendit, vt ictum reciperet ferientis. Immanissimus verò Tyrannus erepto mucrone fortiter nudam ceruicem percutiens amputato capite, Christi Martyrem fecit. Et confestim sacri corporis truncus, caput machæra lictoris, propria de ceruice truncatum, de terra collegit; & in montem, qui non longè distat à loco, proprijs manibus poplite firmo incedens portauit. Erat villa quædam in eiusdem latere montis sita, in qua, cùm mulieres litigantes audiret, litem loco imprecatur æternam: vt inibi habitantes inter se litigantes nunquam desisterent. Vndè, vt fertur, terra licet fructifera manet tamen inhabitabilis: in vno fœcunditatis gratiam retinet; in altero Sancti maledictioni subiecta. Sanctus igitur Martyr nolens pro tumultu in loco repausare: resumpto iterum capite, alium vectitauit ad locum, vbi ipsum deponens caput cruentatum diligenter lauit: in quo loco gratissimus fons iugi riuo vsque hodie emanare non cessat; lauatumque diligenter resumens portauit iterum illud in alium locum. qui locus ab eo, in quo Sancti Martyres passi fuerant, interiecto paruo spatio cuiusdam saltus disparatur. Locus, qui de corpore Sancti venam sanguinis refluentem suscepit, apertus continuò fontem edidit fœcundū, qui vsque hodie monstratur cernentibus. Vnus autē ex militibus cùm Sācti martyris baculum ab eo loco, in quo eum proximus passioni defixerat, rapere vel-

Exhortatur socios ad martyrium.

Alloquitur Tyrānum, eūq; reprehendit.

Occiditur.

Occisus tanquam, alter Dionysius caput manu gestat.

Maledicit locum litis.

Caput suum lauat.

Fons è loco martyrij erumpit.

let: cernit bifurco ramo duplicem iam erupisse in frondem: & tanto tremefactus miraculo, non est ausus eum contingere. Cernitur vsque hodie in testimonium sancti excelsa (vt dicitur) arbor ex baculo, virtute Dei exaucta; sed cuius sit generis ignoratur. Sanctorum adhuc corpora per campum inhumata iacebant: & ecce nocte quadam testis Christi eodē schemate, quo super montem in vlnis proprium caput detulerat, cuidam viro Gur nomine tertio in visu apparens, vt se sepeliret monebat. Expergefactus homo vxori visionem per ordinem narrabat, quomodo videlicet de sepultura esset persuasus à Sancto. Mulier autē dissuadebat fieri, ne fortè Regis iram incurreret, & ob hoc mortis sententiam mereretur. In crastinum verò cum canibus in campum venaturus egrediens, ceruum reperit; qui canum pernicitate insectatus fugiens, ad S. Martyris glebam procumbit, tanquam eius flagitaturus sanctitatis præsidium. Desinunt canes latrare, ac persequi ceruum; & omni feritate laxata, pariter cum ceruo, quasi Sanctum venerantes decumbunt. Contemplatur homo grande spectaculum; & repercussa mente in se reuersus, quæ viderat noctu recogitans, diuino illuc nutu se reputauit adductum. Et accipiens corpus sanctissimi Martyris, veneratione qua potuit tumulauit. Deinde sanctorū Martyrum corpora studiosè per campum requirens, sicuti iacebant in campo sepeliuit. Post tempus aliquantulum cùm iam vinea Domini Sabaoth, id est, Ecclesia Cornubiæ terminos occupare cœpisset: inchota est deuotione fidelium super sepulchrum Sancti Martyris Basilica. Et cum artificibus, qui in opere Oratorij laborabant, necessaria deessent, nec aliquis ministraret: Sanctus eorum recordās qui eius deuotione famulabantur, obsequijs prouincialibus circumquaque in visu nocte apparens, monebat singulos, vt operarijs cibum, & necessariam opem ferrent auxilij. Venit tandem ad hominem quendam, qui taurum habebat indomitum, monens, vt ad operarios ductum eis largiretur in cibum. Mane autem facto sollicitus homo de visione Sancti cœpit cogitare, qualiter posset animal ceruicosum, ac superbum valdè subigere: lorisque arctatum, quò Sanctus Martyr mandauerat, ducere. Et conscenso equo, vt quæreret taurum, egrediens cernit prius indomitū, modo Dei virtute mansuetissimum animal astare pro foribus, qui sponte ante Dominum gradiens mansuetus recto itinere pergebat ad locum, vbi artifices in opere Oratorij laborabant. Mactabatur bestia: & cernentes Martyris sibi adesse auxilium, operi de cætero deuotius institerunt. Aliud quoddam memorabile, & dignum relatione in eiusdem quoque fertur Basilicæ constructione contigisse miraculum. Vnus quidam ex ijs artificibus, qui in opere laborabant, cum in securi incideret, confracta, in duo frusta diuisa est. Turbatus homo iurare cœpit & obtestari, se in opere de cætero nihil facturum. Quod cùm audisset operis procurator, vir quidem bonus, qui pro Deo Basilicæ curam susceperat, & deuotè se mancipauerat obsequijs Sancti, cœpit consolari hominem, & blandis tristem demulcere alloquijs: & accipiens frusta in nomine Iesu Christi, & fractionis ruinas coniungens, confestim meritis Martyris gloriosi compaginatum, & consolidatum est ferramentum; ita vt * nullæ de cætero fracturæ vestigium appareret. Laudatur Deus in commune & benedicitur, & homo, qui se de cætero nihil facturum iurauerat, tanto confortatus miraculo, fortior iam perstitit in opere. Sed quoniam Sancti exorsus sum enarrare virtutes, illud inserēdum credidi lectioni, quod & incredulis metum incutit, & vniuersos de Sanctorum reuerētia monet. Cum super saxum quoddam, quod fuerat anchora nauis eius, in contemptum Martyris sancti, duo milites insultando vrinarent, vtrumque confestim diuina vltio percussit. Ambo enim arrepti à Dæmone, alter eorum linguam frustatim concisam dentibus masticauit: alterius viscera per postrema diffusa sunt omnia, & sic vterque exitu expirauit horrendo. Ecce ex hoc potest satis perpendi, quanta Sanctos vult Deus reuerentia honorari, quorū contemptum tam districto disponit examine expiari: Super Sarcophagum venerabilis cuiusdam Episcopi, qui de contubernalibus fuerat regis Clitonis, corruptor quidam, gremia cuiusdam mulieris incestare præsumpsit, qui more canum in ipso opere turpitudinis inseparabiliter copulati, nulla poterant ratione ab inuicem separari: adducuntur tādem ad memoriam Martyris gloriosi Gui-

Baculus quē Martyrū passurus in terram fixit, in arborē ignoti generis excreuit.

Nocte apparet.

Ceruus ad S. Martyris corpus, tanquam ad præsidium, fugit, & canes eum persequi desinunt.

Corpora Martyrū sepeliuntur.

S. Fingar operarijs sui templi necessaria prouidet.

Taurum indomitū mansuetū reddit.

Frusta securis compaginat.

* F. Nullum.

Contemnentes S. Fingaram Dæmon accipit.

Horrendū facinus mirabiliter punitur.

Punitos misericorditer S. Fingar liberat.

gneri, vbi merito testis Christi, & intercessione fideliũ liberantur. Habebat præterea æedituus Martyris sacri vaccam, quam cùm scelerati homines quidam furati fuissent, ducentes, super cornua eius subito duo luminaria ardentia conspexerunt; & tanto tremefacti spectaculo, redeuntes in crastinum vaccam Sacristę propriã reddiderũt. Et aliam pro satisfactione commissi simul, & pro indulgentia supplicantes dederunt. Terra cum fide, & deuotione, sancti de tumulo sumpta, per meritum Martyris pellit languores, & perficit sanitates. Hæc ego

Miraculum.

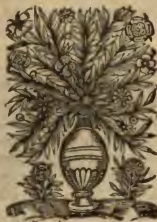
Terra sepulchri sanitatẽ restituit.

seruus Christi Iesu Anselmus de passione Sanctorum, & virtutibus Martyris præciosi Guigneri iuxta fidem narrantium, breui stilo digessi, vt habeant fideles, qui eius spirituali titulo gloriantur, quibus se lectionibus occupant, & patroni proprij fortia gesta cognoscant: & ob hoc nomen meum in fine subiunxi, vt per meritum Martyris, & orationem fidelium misericordiam mereat redemptoris Iesu Christi Domini nostri, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus, Per omnia sæcula sæculorum.

Subscriptio S. Anselmi.

Hæc desumpta sunt ex Tomo tertio operum Diui Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi, studio & opera F. Ioannis Picardi emendatorum, & aliquot D. Anselmi opusculis in Victoriana Parisiensi Bibliotheca repertis, auctorum: & Coloniæ Agrippinæ in officina Petri Cholini impressorum, anno Domini 1612.

VITA

VITA S. COLVMBANI ABBATIS.

AB EIVS ÆQVALI IONA ABBATE conſcripta.

Præfatio Auctoris, quæ apud Surium habetur, & inter Bedæ opera, ex quibus ipſam vitam deſumpſimus, non refertur.

Dominis eximiis & ſacri culminis regimine decoratis, religioniſque copia fultis Vualdeberto & Boleno patribus Ionas peccator Memini me ante hoc ferme triennium, fratrum conniuentia flagitante, vel beati Bertulphi Abbatis, imperio iubente, cum apud eos Appenninis ruribus vagans * in Pobienſi cœnobio morarer, fuiſſe pollicitum, vt almi Patris Columbani, meo ſtuderem ſtylo texere geſta præſertim cum ij, qui eo fuerunt in tempore, & penes ipſum patrata viderunt, quamplurimi penes nos ſuperſtites ſint, qui nobis non audita, ſed viſa, narrent: vel quę etiam nos per venerabiles viros Attalā & * Euſtachium didiſcimus, quorū primus *Bobienſis*, ſecundus *Luxouienſis* cœnobij, quo vos præſules exiſtitis, eius ſucceſſores fuerunt: qui Magiſtri inſtitura ſuis plebibus ſeruāda tradiderunt: quorum vitam vtcumque quiuimus in poſtmodum deptompſimus, ſeu plerorūque, quos cluentia memorabiles reddit. Sed qui ſupradictorum fratrum agapis vel patris prædicti præceptum conijciens rebar liquido meatu exuberari, multum me ego ad hoc opus imparem reperio. Si enim me in hoc opere nequaquam indignum iudicaſſem*, olim iam ad ea texenda temerario quamuis conatu aggreſſus fuiſſem: quamquam me & per triennium Oceani per ora vehi, & ſcarbea lintris abacta ſcalteus molles ſectanda vias, madefacit ſæpe & lenta palus Elnonis plantas, ob venerabilis Amandi pontificis ferendum ſuffragium, qui his conſtitutus in locis, veteres Sicambrorum errores, Euangelico mucrone coërcet. Erit tamen commiſſi operis, venerandi patres, veſtri arbitrij cultus, vt ſi aliqua minus ritè prompta, decore facunditatis caruerint, veſtris phaleramentis decorentur, vt legentibus apta fiant: ne, dum mea imperitia in eloquio exhorret, cum facta dictis non exequantur, Sanctorum virtutes faſtidioſè ferendo non imitentur: Et cum ad partum opus ouantes manum tetenderint, mox ſentium aſperitate cruentam nitantur ſubtrahere Quibus dicendum eſt nantes ſolere rheumate gurgitum fractis viribus ripæ redditos, cum alia defuerint ſubſidia, feſtino conamine ſentes apprehendere. Et diuitum fauces cùm aliæ dapes redundent, ſæpe aggreſtia deſiderare, & pleroſque muſicorum omnium, organi ſcilicet, Pſalterij, citharæ melis aures oppletas, mollis ſæpe auenæ modulamini auditum accommodare. Etſi me quempiam laudare repererint, qui adhuc ſuperis iunctus ſit, non me adulatorem putent, ſed rei bene geſtæ diſſertorem: nec fauere cuiquam panegyrico carmine, ſed digna memoriæ commendare: nec ideò ſi ſupereſt, tumeſcat ſi à me ſibi largita conditoris dona narrata videat, ne elationis ſtimulo ſinceræ mentis ſoliditatem corrumpat. Nulli quippe dubium eſt, quod fauor adulatorum polluat mentes decore plenas virtutum, ſicut ad Iſraël per Iſaiam Dominus loquitur: *Popule meus, qui te beatum dicunt ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant.* Sapientem etenim, vt vulgo dicitur, falſa laus increpat, verax ad meliora tendere prouocat. Adornet ergo eos in eo quod bene geſſerint, fama laudabilis: increpet, ne maculet amittendo feruorem, tepor vituperabilis, cluant alij, ſi dignum imitatione quid geſſerint, nec ſibi inpoſtmodum pernicioſæ elationis damna attrahant ex commemoratione patratæ virtutis. Inſeruerim ergo illa, quæ veris aſſertionibus experti ſumus fuiſſe patrata, vel prætermitti negligentiæ deputauimus. Multaque prætermiſſa ſunt, quæ ex toto nequaquam* meminimus, & pro parte aliquid ſcribere, nullatenus ratum duximus.

Quæ ſunt ergo poſita, duobus libellis interſcidi, vt vno volumine legentibus faſtidium amputarem. Primus S.* Columbæ geſta perſtringit. Secundus diſcipulorum eius Attalæ, Euſtachij, vel cæterorum quos memini, vitam ediſſerit. Ea ergo veſtro libramine penſanda cenſemus, vt à vobis ſagaci examinatione probata, à cæteris ambiguitatem pellant. Nam ſi quædam aliquis non ritè diſtincta, ac de induſtria corrupta repererit, reijcienda iudicabit, præſertim ſi doctorum facundia fultus, affatim ſcientia oppletus abundet. Nouerit tamen nos non ad hoc veſtigia tendere, vt nos putemus doctorum greſſibus coæquari. Illi rore eloquentiæ madentes, virides campos flore pinxerunt: Nobis vix arida tellus arbuſta gignere nouit Illi dites Balſami lachryma ex Engaddi, floreque aromatum ex Arabia: Nobis ex Hibernia vix butyrū pingueſcit. Illi Piper, Nardumque ſumunt ex India. Nobis pinifera iuga Apennina, iuga, quę Zephirijs rigeſcunt frigore flabris, vix tandem ſaliunculam præbent. Illi pretioſi lapidis varietate glorientur. Nobis temerarium videtur Galliæ ſuccino gloriari. Illi poma palmarum magnoperè in peregrina dirigunt: Nobis Auſonium iuxta poëtam, ſunt molles caſtaneæ, & mitia poma. Valete almi Patres, viri vigoris atque roboris, Deo dicati æterno.

Marginal notes: * ā Bobienſi. — * Euſtaſium. — locus deprauatus. — Eſa 3. — * inuenimus. — * Columbanus dicitur etiā Columba

Ex historia Sancti Gildæ cognomine ſapientis, quæ in Bibliotheca Floriacenſi habetur.

S. Gildas nolam ſeu tintinabulam ad B. Brigidam mittit.

*Scotia & Hibernia Sinonima antiquis.

* Fochart ſiue Fachard pagus eſt in diœceſi Ardmachana intra tertiũ lapidem à Dundalkia.

* Hibernia.

* Hibernia.

Audiens Beata Brigida, quæ ipſo tempore inſignis erat, in Hibernenſi manens Inſula, & Monaſterio virginum præerat Abbatiſſa virgo, præclara, famam beati Gildæ: miſit ad eum nuncium, cum verbis deprecatorijs, dicens. Gaude pater ſancte, ac ſemper in Domino polle. Obſecro te, vt aliquod indicium tuę ſanctitatis, mihi tranſmittere digneris, vt ſemper apud nos tua vigeat perenniter memoria. Tunc Sanctus Gildas percepta ſanctę virginis legatione proprijs manibus formulam fecit fuſili opere, & tintinabulum compoſuit ſecundum petitionem ipſius, & per nuncium quem miſerat, ei tranſmiſit. Quod illa gaudens ſuſcepit, ac velut cæleſte munus ab eo ſibi tranſmiſſum, libenter accepit.

Ex Martyrologio Rhabani.

In* Hibernia natiuitas Brigidæ Virginis, quæ natiuitas magnorum meritorum & ſanctitatis eſſe prædicatur.

Ex S. Bernardo in vita S. Malachiæ.

Venerunt aliquando tres Epiſcopi in villam * Fochart, quem dicunt locum natiuitatis Brigidæ virginis, & quartus erat Malachias.

Ex Sigeberto.

Virgo Dei Brigida obijt in * Scotia.

Ex Martyrologio Romano.

In * Scotia Sanctæ Brigidæ virginis, quæ cum lignum altaris tetigiſſet in teſtimonium virginitatis ſuæ, ſtatim viride factum eſt.

Vbi Baronius hæc notat.

De tempore obitus eius (Brigidæ ſcilicet) Marianus Scotus ſcribit in chron. clauſiſſe diem extremum, anno tertio Iuſtini ſenioris Imperatoris. Eſt is annus à Chriſto, ſecundum faſtos Ortelij 521. præclara mentio S. Brigidæ eſt apud Baronium Tom. 7. anno 521. num. 21.

TRANSLATIO
SANCTORVM PATRICII, COLVMBÆ, ET BRIGIDÆ, EX officio Sanctorum Hiberniæ.

Lectio 1. Lorioſorum Hiberniæ Patronum, Patricij Archiepiſcopi, Hiberniæ Primatis, & Apoſtoli, atque Sancti Columbæ Abbatis, & S. Virginis Brigidæ, tranſlationem dignis laudibus recenſentes, piæ mentis celebremus affectu. Fertur enim quod tempore conqueſtus Hiberniæ per Anglicos, fuit quidam Malachias, vir magni meriti; & ſanctæ vitæ, ac conuerſationis, Dunenſis Epiſcopus, vbi corpora prædictorum Sanctorum tunc ſepulta fuerunt.

Lectio 2. Epiſcopus iſte ſedulò orationibus inſiſtens, Deum quaſi quotidie deprecatus eſt, vt oſtendere ſibi dignaretur, vbi tam pretioſus theſaurus reliquiarum, videlicet dictorum Sanctorum, abſconditus eſſet, & vt ſuo tempore manifeſtaretur. Et cum nocte quadam inſtantiſſimè in Eccleſia Dunenſi ſic oraret, vidit quaſi radium Solis per Eccleſiam, & vſque ad locum ſepulturæ dictorum Sanctorum corporum perluſtrantem.

Lectio 3. De viſione prædicta Epiſcopus multum exultans, intenſius orabat, ne radius ille diſcederet, quo vſque Reliquias abſconditas inueniret. Et tunc indè exurgens, adeptiſque neceſ-

necessarijs terram irradiatam adijt, ibique effodit, donec ossa trium corporum prædictorum inueniret. Et super quæ radius ille irradiabat, illa in tabulis separatim inserebat, & illa sic tabulata, ibidem sub terra reponebat.

Lectio 4. In illo tempore præsidebat in Vltonia miles magnæ probitatis Ioannes de Courcy conquestor illius patriæ, qui multum Deo, & eius seruitio deditus fuit, cui dictus Malachias per singula visionem, & facta sua narrauit. Ex cuius assensu, & magno adiutorio Missa fuit * Romæ Summo Pontifici deuota supplicatio, pro translatione dictarum Sanctarum Reliquiarum habenda.

** f. Romã*

Lectio 5. Ipse vero Papa supplicationi prædictæ aures inclinans, Ioannem titulo S. Stephani in Cælio monte Presbyterum Cardinalem, & Apostolicæ Sedis Legatum in Hiberniam misit. Qui in Ecclesia S. Patricij in Duno, quinto Idus Iunij debitis reuerentijs, & seruitijs præmissis, transtulit prænominatas Reliquias ex loco vbi sepultæ, & per Malachiam repositæ fuerunt, vsque in honorabilem locum in Ecclesia ibidem ad hoc præparandum.

Lectio 6. Tempore vero translationis eorum in dicta Ecclesia præsidebant cum dicto Legato quindecim Episcopi cum Abbatibus, Præpositis, Decanis, Archidiaconibus, Prioribus, alijsque viris orthodoxis quamplurimis. Statuentes diem translationis dictorum Sanctorum ab vniuersis Christi fidelibus, per Hiberniam constitutis, quarto Idus Iunij per singulos annos celebrari, & transferentes Festum S. Columbæ in crastinum Octauarum reliquiarum istarum.

Ex lectione 8. Binos Dominus discipulos charitatem habētes mittit ante faciem suam ad Hiberniam, Sanctum scilicet Patricium, & B. Brigidam, ad prædicandum: Patricium humanam, & Brigidam fæmineam fragilitatem in se agnoscentes.

Lectio 9. Et ad maiorem charitatis perfectionem, deinde mittit B. Columbam. Ex nomine vero eius, Spiritus qui summa charitas est, dignoscitur significari. Hi tres vno loco post eorum mortem in charitate quiescebant, insimul translati sunt. Illa charitas, quam hi tres habuerunt & prædicauerunt, sit semper cum omnibus nobis, præstante summa Trinitate, cui est honor, & gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

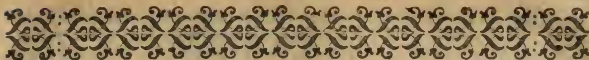
De hac translatione Gyraldus Cambrensis in Topographia Hiberniæ, sic scribit.

Fuerant autem contemporanei Patricio, Sanctus Columba, & Sancta Brigida; & apud Vltoniam, in eadem ciuitate, Dunensi scilicet, ipsorum trium corpora sunt recondita. Vbi, & his nostris temporibus, anno scilicet, quo Dominus Comes Ioannes primò in Hiberniam venit; quasi in spelunca triplici, Patricio in medio iacente, alijs duobus hinc inde. Ioanne verò de Courci tunc ibidem Præsidente, & hoc Procurante, tres nobiles thesauri, diuina reuelatione, inuenta sunt, & translata: vnde versus.

f. inuenti, & translati.

In burgo Duno, tumulo tumulantur in vno,
Brigida, Patricius, atque Columba pius.

FINIS.

PASSIO SANCTORVM GVIGNERI, FINGARIS, PIALÆ, ET SOCIORVM.

SCRIPTA A BEATO ANSELMO Cantuarienſi Archiepiſcopo.

Oſcis fideliter ſatis (chariſſime) Martyris ſacri Guigneri, ſociorumque eius admirabilē vitam, quā prius breuibus notulis retinebas, victoriæque triumphum latiori tibi explicari ſermone. Cupio ſane deuotioni tuæ parere deuotus: etſi non dignè, vt geſtorum fortium depoſcunt magnalia, tamen pro ingenij facultate Sanctorum laudibus occupabor intentus: Quoniam laus militis gloria eſt Imperatoris, & dum Sanctorum virtutes narrantur, Chriſti gloria prædicatur. Spondet ergo deuotio, quod negat ſciētia: & Sanctorum fides, quod non promittit facultas, totum eorum præſumam de meritis. Nec de eloquij paupertate cōfundar, quoniam pro certo non in nitore ſermonis conſiſtere regnum Dei monſtrauit, qui ad ſui gloriam prædicandam idiotas & piſcatores elegit. Glorioſus equidem & prædicandus vbique Domini Confeſſor Patricius, * cùm in Cornubiæ partibus ſanctis actibus moraretur intentus, admonitus eſt voce Angelica, vt Hiberniæ Inſulam, fidem Chriſti in ea prædicaturus, adiret. Tunc fidelis ſeruus & prudens, Domini viſione comperta, ſine mora ſurrexit, & locum ſibi præſignatum à Deo in nullo barbaræ & incredulæ gentis expaueſcens feritatem expetijt. Cuius aduentu fama vulgante præcognito, ſeptem nominatæ iam Inſulæ Reges cum Pontificibus idolorum, cum Satrapis, eiuſdēque gentis non minima multitudine, in Sancti conuenere

S. Patricius.

** Cornubia Cornuallia, vel Cornugallia eſt Angliæ praſtra in Armoricum elnertens; veteres dixêre.*

Septem Reges.

occurſum. Hos ſanctus Domini fide integer, & deuotione plenus aggrediens cœpit eis Euangelium Chriſti cum fiducia prædicare, & in Ieſu Euangelizare ſalutem. Verùm quia vas plenum abſynthio, niſi prius amaritudine pulſa, alterius liquoris non admittit dulcedinem: illi adhuc pleni ſpiritu ſuperbo, doctrinam ſalutis recipere noluerunt. Sed cernentes humilitatem & vilitatem habitus attendentes non theſaurum latentem interius, ſanctum & vere Apoſtolicum virum penitus contempſerunt. Fuit inter iam dictos Reges nobilior vnus ac potentior omnibus nomine Clito. Huic erat filius adoleſcens bonæ indolis, vocabulo Fingar, electione diuina præcognitus, & ſancti Spiritus iam gratia perfuſus. Hic ex vniuerſis ſolus Sancto aſſurgēs Patricio, quo potuit honore, virum Dei ſuſcipiens ceſſit, & in loco quo ſederat ipſe eum ſedere fecit. Iratus pater ſeuerus, & indignatione grandi ſuccenſus in filium, dicens, quod Deorum ſuorum intenderet euacuare culturam, & nouam Chriſtianorum per Sanctum Patricium introducere legem, regno expulit, & ſolo fecit ex hæredem paterno. Cui plures in nobilibus Hiberniæ procreati adoleſcentes dulciſſimo amore coniuncti, pariter profecti coëxules, terra marique minorem in Britanniā peruenerunt. Quo audito, iudex Britanniæ in terram ſuam nouas accolas aduentaſſē eos ſibi exhiberi præcepit, & diligenter inquirens qui eſſent, ad quid, vel vnde veniſſent? reſponderunt, ſe de Hibernia pulſos, ſerióque proſcriptionis ſuæ ratione expoſita, petierunt, vt in prouincia ſua locum at-

Fingar filius Regis Sancto Patricio aſſurgit.

Rex eum in exilium mittit.

Hæc eſt, quā nonnulli Armoricam, ſeu Aquitanicam vocant, vtpote in Gallia Celtica conſtitutam. Gallice. Le pays de Bretaigne.

que licentiam eis concederet pro sua clementia. Ingenuitate vero adolescentum comperta, simulque exilij causam Dux agnoscens, summa eorum petitioni liberalitate assentiens, tantum eis terræ ad habitandum concessit, quantum vnus equitando posset currere per diem. Præcepitque venerationi habendos, & maximè Fingarem censuit excolendum.

Dux Britanniæ minoris amplas terras Fingari cum socys tribuit.

Domini igitur gratiam in omnibus consecuti diliguntur ab omnibus, ab omnibus honorantur, & cum indigenis de cætero noui hospites familiariter habitare cœperunt. Sed cum iam prouidentia summi Dei tyronem suum Fingarem suis arctius vellet applicare obsequijs, tali eum arte discreuit. Die quadā cum suis consortibus ad venandum egressus, repertum canes cœperunt agere ceruū, qui cum canibus importunè infestantibus, ea qua illud animal solet ferri velocitate aufugeret, solus Fingar cū canibus, relictis socijs, prosecutus est fugientē. Quid plura? ceruum labarū retinuit, occidit, & detracta pelle frustratim concidens per artus equo imposuit, quasi reuersurus ad socios, qui cum nebula obducente perdiderant. Sed cum resperſam sanguine vestem ac cruentatas manus vellet abluere, huc illucque circumspiciens, non inueniebat aquam: & labari cuspide in terra defixa, improuisi fōtis gratissima manus vena defluxit.

Labarum non videtur hic accipi pro vexillo militari, de quo multa Baron. Tom. 3. & 4. Sed pro hasta ad feras necandas idonea.

Laticis noui miratur fluenta, & illius virtuti factū deputauit, qui * antiquum populum silice percusso potauit. Comparetur, si placet, factum cum antiquo S. Clementis miraculo. Nam quod ille pede agni fontis cognouit thesaurum, iste acumine teli bullientē venam inuenit.

** Exod. 17. Num. 20. Psal. 77. 104.*

Fontē de terra producit.

Denique cum lauandus se ad fontem disponeret, inclinans se in aquā per vmbram formosi vultus sui pulchritudinem attendens (erat enim speciosus valde, & decorus aspectu) cœpit laudare Deū & benedicere, qui tantam ei contulerat gratiam. Et ex illa hora se ei seruiturum tota deuotione spondens, soluto de capite equi fræno, liberum quo vellet ire permisit. Ipse vero inter saxa sub quodam specu latitans, quercuum glande aliquanto tempore vixit. Socij autem eius per loca diffusi tota intentione quærebāt eum, & cum non inuenissent, anxij valdè & dolentes reuersi sunt ad habitaculum suum.

In specu Deo seruiturus latitat.

Dominus autem Britanniæ, cum audisset illum deesse, euocatis ad se socijs eius, requirebat eis quò deuenisset, vel quid de eo factum fuisset? & alligatos in custodia tradens comminabatur, iurans se occisurum omnes, nisi ei veritatem indicarent; arbitrans ab eis in contentione vel litigio interemptum. Sed cur hominem occidissent, pro cuius amore natale solum reliquerant, laboresque sustinuerant infinitos, terræ marisque discrimina tolerauerant multa? denique tristitia, qua afficiebantur pro eo, nōn homicidas, sed veros monstrabat amicos, & tales, quibus credi nō de odio, sed de amicitia debuisset. Exposito tamen, qualiter inuentione cerui decessisset ab eis, ad eum iterū inquirendum se offerunt, loca se monstraturos, vbi socium perdidissent, si viros, qui eum sagacius scirent inquirere, destinaret.

Quæritur diligēter.

Inuenitur.

Itum est, & multo labore inuentus ad præsentiam Ducis adducitur: & cum Dux de eius inuentione lætus, facti benignè causam inquireret; respondit, se omnino diuinis mancipatum obsequijs, nec vlla vnquam ratione ad sæculi deinceps posse redire officia: Si tamen ei locum, in quo constructo oratorio, Deo quietiꝰ possit seruire, pro sua vellet benignitate concedere, libēter susciperet. Dux vero benignus eius voluntati fauere consentiens, locum assignauit; & totam insuper terram, quam ei & socijs eius prius ad habitandum concesserat, liberam ab omni tributo perpetuam delegauit in dotem. Ingreditur igitur electus Domini Fingar locum Ducis clementia consignatum, prędijs ac possessionibus dotatum amplissimè atque ditatum, ac mente tota, ac deuotione in cælestis solij habitationem intentus habitaculū sanctificationis, in quo Deus perpetuò laudaretur, instituit.

Cōstructo oratorio diuinis laudibus intendit.

Accingit se deinceps seruus Dei fortius ad opera fortiora, carnem domat, roborat spiritum, & persequendo se ipsum, se ipsum perficiebat in Domino.

Post tempus aliquod ad locum natiuitatis admonitus hortatu Angelico redire iubetur. Quò cum Domini in omnibus pręsidio fultus redisset, Hiberniam Christi legibus subditam, in confessione Christiani nominis gloriantem, & totam lauacro sancto perfusam inuenit. Gaudent serui se Dominum accepisse, Christiani fideles consortem patronum. Rogant eum, Clitone patre defuncto, suscipere regnum, cupientes defensorem talem habere, cuius prouidentia gubernaretur regnum, & noua adhuc

Reuertitur in Hiberniam hortatu Angelico.

adhuc Christianitas tueretur. Tibi inquiunt, excepto quod fidei Christianæ te cupimus habere fautorem, ex genere Regis honor debetur, ad te hæreditas pertinet, tibi hæreditatio iure cedit possessio. Tum ipse. parcite, inquit, Christianissimi, semel dedicatus sum Christo; illi soli me seruiturum deuoui, ad officia sæculi deinceps reuerti non possum: quoniam *nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei*: nemo militãs Deo implicat se negotijs sæcularibus, vt placeat ei cui se deuouit. Et cum rogantes pia importunitate instarẽt. In vanum, ait, fratres tantis precibus laboratis: ego enim vobiscum diutius detineri non possum. Sed si vultis agere secundum meum consilium, eligite virum industriũ, ac fidelem, vnum ex nobilibus patriæ; cuius prouidentia moderetur regnum, & Christianæ fidei tueatur religio: & illi Germanam meam Pialam in vxorem simul cum regno tradite. Fuerat autem clarissima virgo Piala, nobilissimi Regis Clitonis filia, soror Sancti Guigneri, lauacro purificationis regenerata in Christo. Sancti igitur instructi consilio virginem sacram alloquuntur de sponso. Quibus illa, tota in amore Christi fundata, respondit. Sponsus meus Christus est, qui me per suam gratiã regni sui elegit consortem: huic fidem promisi, quam violare non debeo; & ideo aliũ sponsum præter ipsum nõ possũ suscipere. Regni huius gloriã cõtemno, quæ non debet dici gloria, quia non potest carere miseria; & ad regnũ, quod promittit Dominus Iesus Christus, suspiro: vbi non est dolor vel tristitia, sed perpetua iucunditas, & lætitia sempiterna. Cernens autem Sanctus virginis intentionem in Christi solidatam amore, ita vt nulla possit ratione ad consensum coniugij flecti; ait: Sinite eam fratres, nolite contra Dei beneplacitum niti: ipse sic voluit, & sic futurum prouidit. Regnum istud Dei prouidentiæ committamus; ipse secundum suam voluntatem prouidebit tutorem ac defensorem. Et omnibus valedicens parabat profectionem. Secuti sunt eum 770. viri, & septem Episcopi: quos Sanctus Patricius per aquam incorruptionis Christo genuerat. Pleni Deo, & diuina lege instructi, cupientes beatæ peregrinationis eius esse consortes in Domino: inter quos fuit supradicta virgo Piala, soror beati Guigneri. Sancto igitur consortio omnes adunati in Domino, simul cum patrono ad littus vsque procedunt: repertoque pro voto nauigio, nauem omnes vnà conscendunt. Paululum iam altius nauigando à terra discesserant; cum ecce virgo quædam nomine Hya, nobili sanguine procreata peruenit ad littus, fœlici Sanctorum cupiens adunari Collegio: cernẽsque procul à littore iam remotos, nimio anxiebatur dolore, & fixis in terra genibus manus & oculos ad sublimia erigens, mente consilium è cœlo efflagitabat deuota. Et modicum inferius relaxans obtutum, contemplatur super aquas folium paruum; & protensa virga, quam manu gestabat tangens illud volebat probare an mergeretur: & ecce sub oculis eius cœpit crescere & dilatari, ita vt dubitare non posset, à Deo sibi illud obsequium missum. Et fide fortis, folium audacter conscendens, mirabiliter Dei virtute prolata, alterum socios prænenit ad littus. Hæsitandum non est de operibus Dei: nam qui transituto populo mare rubrum potenter diuisit; & Heliæ Iordanem aperuit, & Petrum supra aquas currere fecit: ipse quo modo voluit, virginem suam transuexit. Socij vero, datis velis, æquoreos fluctus secantes prospero cursu applicuêre Cornubam, ad portum, qui vocatur Heul: vbi iam præuenerat eos sacra virgo Hya, potentia Dei transuecta; & descendentes de naui quoddam habitaculum non longè à littore inuenerunt, in quo virgo quædam Sancta manebat inclusa; & nolens Sanctus Guignerus eam inquietare; salutata virgine ad alium locum transiêre pransuri: vbi cum aquam deesse cerneret Sanctus, plena de Iesu Christo fiducia præsumens, oratione præmissa baculum in terra fixit, & confestim limpidissima aqua Sãctorum prosiliuit in haustum. Post cibum verò proficiscentes inde, ad villam quandam, quæ vocatur Conetconia, peruenerunt. Vbi quædam mulier fidelis & timens Dominum, nomine Coruria, non modicam eis exhibuit benignitatem. Nam cum omnes habitacula eius capere non possent, nec haberet stramen, in quo omnes possent pausare, detectis domibus culmũ, quo operiebantur, in Sanctorum cubitum commodauit: Vaccam vnam eis mulier charitate plena in cibum dedit. qua occisa, & eius carnibus, prout

Regnum tenuit.

Tingarē, & Guignerum, nõ diuersos, sed vnum eundémque esse existimo.

Septem Episcopi. Piala soror beati Guigneri.

Hya virgo nobilis.

Hya mare traijcit ope folij cœlitus missi.

Hya solo vecta folio cæteros ad littus præcesserat.

Guignerus baculo in terram fixo, aquam elicit.

Domos detectas cooperit, & vaccã mactatã vitæ reddit.

oportuit diligenter paratis, pariter comederunt. Denique cœna in gratiarum actione completa, iubet Sanctus Fingar nudata carnibus ossa omnia congregari in vnum, & desuper eiusdem vaccæ pellem deponi. Tum Confessores Christi omnes, qui cum eo erant, ad orationem inuitat, dicens: oremus, Fratres, vt Deus, pro cuius amore mulier officiosissimè nobis istam seruiuit vaccam, ei restituat. Et oratione completa, sub omnium oculis stans pulchrior quàm ante fuerat vacca apparuit. Deinde de lacte eius sibi offerri mandauit. Quo hausto simpliciter deprecatus est Deum, vt vena lactis vberior quàm in alijs vaccis triplicaretur in illa. Quod non solum in ea, sed omnibus, quæ ex ea processerunt, factum esse narratur. Mane autem facto, cum iam iter agere vellent, respicientes viderunt omnia habitacula retecta & reparata, ita ac si nunquam discooperta fuissent. Tunc fideles, qui præuio Sancto Guighero Christi vestigia sequebantur, per singula loca cernentes multiplicari mirabilia Dei, magis magisq; confortabantur, & in fide & amore Christi confirmabantur. Et benè Christus debuit talibus consolationibus suos confirmare testes, & consolari, quos per palmam Martyrij in proximo disposuerat coronare. Mane autem facto pergentes gradiebantur per loca quædam siluestria. Sonuerat iam peruulgante fama in auribus Theodorici Regis Cornubiæ, in terra scilicet sua, Christianam multitudinem aduenisse; & timens odibilis Deo tyrannus, ne populum suum ad fidem Christi vellent conuertere: conglobatis militibus ad locum vbi Sanctos esse cognouit, truculentior fera cucurrit. Non expectat causam, rationem non quærit, non vult audire sermonem: sed veniens improuisus à tergo, subito oues Christi Leo cruentus aggrediens, perimit, trucidat, atque prosternit. Cæduntur Sancti, truncantur, dilaniantur, & alij amputatis capitibus, alij confossi gladijs inhumanè, alij trucidati, omnes vna die Christi Martyres effecti, sacræ mortis cōpendio, perennis vitæ brauium perceperunt. Paululum S. Fingar tunc fortè separatus à suis in valle quadam * resedens operiebatur sequentes. Vbi cùm solo baculū, quem manu gestabat, fixisset: mox ad se sambucam retraxit, fons è terra fœcundus erupit. Qui vtrinque duplici saxo decenter

Guillelm' Malmesb. l. 4 de gestis Pont. Angl. narrat idem penè accisse Sacram Vverburgam, cum eius Vilicus auā Syluestrē iniqne edisset: Iubet, inquit, essa recolligi, nec mora, signo virginea manus mediante, cutis & caro ossibus super inductis cutis cœpit plumescere, donec ales animata, saltu primo alacri, mox volatu se librauit in æthera.

** f. recedens.*

Fontem de terra producit.

inclusus, vsque in hodiernum diem copiosa vena fluitare non cessat. Et subito audiens murmur in comitatu exurgere, miratus quid esset, festinans ad Sanctos regreditur: cernensque passim immolari hostias Christi, & hostilem gladium per Sanctorum membra discurrere: paucis, qui cum eo erant, ait. Ecce Fratres, hic est locus pausationis nostræ, hîc prouidit Deus finem dare nostris laboribus. Venite ergo, Fratres, & libenter immolemur pro eo, qui animam suam dedit in redemptionem pro multis. Non timeamus eos, qui corpus occidunt; sed illum potius, qui potestatem habet & corpus, & animam mittere in gehennam. Facis, inquit, Fili Diaboli, opera patris tui: Et tyrannus ad eum: Tu, inquit manus meas non euades, non effugies gladium. Tunc Sanctus in hilaritate offerens acceptabile sacrificium Deo, baculo, quem manu gestabat, ex latere fixo ceruicem prætendit, vt ictum reciperet ferientis. Immanissimus verò Tyrannus erepto mucrone fortiter nudam ceruicem percutiens amputato capite, Christi Martyrem fecit. Et confestim sacri corporis truncus, caput machæra lictoris, propria de ceruice truncatum, de terra collegit; & in montem, qui non longè distat à loco, proprijs manibus poplite firmo incedens portauit. Erat villa quædam in eiusdem latere montis sita, in qua, cùm mulieres litigantes audiret, litem loco imprecatur æternam: vt inibi habitantes inter se litigantes nunquam desisterent. Vndè, vt fertur, terra licet fructifera manet tamen inhabitabilis: in vno fœcunditatis gratiam retinet; in altero Sancti maledictioni subiecta. Sanctus igitur Martyr nolens pro tumultu in loco repausare: resumpto iterum capite, alium vectitauit ad locum, vbi ipsum deponens caput cruentatum diligenter lauit: in quo loco gratissimus fons iugi riuo vsque hodie emanare non cessat; lauatumque diligenter resumens portauit iterum illud in alium locum. qui locus ab eo, in quo Sancti Martyres passi fuerant, interiecto paruo spatio cuiusdam saltus disparatur. Locus, qui de corpore Sancti venam sanguinis refluentem suscepit, apertus continuò fontem edidit fœcundū, qui vsque hodie monstratur cernentibus. Vnus autē ex militibus cùm Sācti martyris baculum ab eo loco, in quo eum proximus passioni defixerat, rapere vel-

Exhortatur socios ad martyrium.

Alloquitur Tyrānum, eūq; reprehendit.

Occiditur.

Occisus tanquam, alter Dionysius caput manu gestat.

Maledicit locum litis.

Caput suum lauat.

Fons è loco martyrij erumpit.

let: cernit bifurco ramo duplicem iam erupisse in frondem: & tanto tremefactus miraculo, non est ausus eum contingere. Cernitur vsque hodie in testimonium sancti excelsa (vt dicitur) arbor ex baculo, virtute Dei exaucta; sed cuius sit generis ignoratur. Sanctorum adhuc corpora per campum inhumata iacebant: & ecce nocte quadam testis Christi eodē schemate, quo super montem in vlnis proprium caput detulerat, cuidam viro Gur nomine tertio in visu apparens, vt se sepeliret monebat. Expergefactus homo vxori visionem per ordinem narrabat, quomodo videlicet de sepultura esset persuasus à Sancto. Mulier autē dissuadebat fieri, ne fortè Regis iram incurreret, & ob hoc mortis sententiam mereretur. In crastinum verò cum canibus in campum venaturus egrediens, ceruum reperit; qui canum pernicitate insectatus fugiens, ad S. Martyris glebam procumbit, tanquam eius flagitaturus sanctitatis præsidium. Desinunt canes latrare, ac persequi ceruum; & omni feritate laxata, pariter cum ceruo, quasi Sanctum venerantes decumbunt. Contemplatur homo grande spectaculum; & repercussa mente in se reuersus, quæ viderat noctu recogitans, diuino illuc nutu se reputauit adductum. Et accipiens corpus sanctissimi Martyris, veneratione qua potuit tumulauit. Deinde sanctorū Martyrum corpora studiosè per campum requirens, sicuti iacebant in campo sepeliuit. Post tempus aliquantulum cùm iam vinea Domini Sabaoth, id est, Ecclesia Cornubiæ terminos occupare cœpisset: inchoata est deuotione fidelium super sepulchrum Sancti Martyris Basilica. Et cum artificibus, qui in opere Oratorij laborabant, necessaria deessent, nec aliquis ministraret: Sanctus eorum recordās qui eius deuotione famulabantur, obsequijs prouincialibus circumquaque in visu nocte apparens, monebat singulos, vt operarijs cibum, & necessariam opem ferrent auxilij. Venit tandem ad hominem quendam, qui taurum habebat indomitum, monens, vt ad operarios ductum eis largiretur in cibum. Mane autem facto sollicitus homo de visione Sancti cœpit cogitare, qualiter posset animal ceruicosum, ac superbum valdè subigere: lorisque arctatum, quò Sanctus Martyr mandauerat, ducere. Et conscenso equo, vt quæreret

Baculus quē Martyrū passurus in terram fixit, in arborē ignoti generis excreuit.

Nocte apparet.

Ceruus ad S. Martyris corpus, tanquam ad præsidium, fugit; & canes eum persequi desinunt.

Corpora Martyrū sepeliuntur.

S. Fingar operarijs sui templi necessaria prouidet.

taurum, egrediens cernit prius indomitū, modo Dei virtute mansuetissimum animal astare pro foribus, qui sponte ante Dominum gradiens mansuetus recto itinere pergebat ad locum, vbi artifices in opere Oratorij laborabant. Mactabatur bestia: & cernentes Martyris sibi adesse auxilium, operi de cætero deuotius institerunt. Aliud quoddam memorabile, & dignum relatione in eiusdem quoque fertur Basilicæ constructione contigisse miraculum. Vnus quidam ex ijs artificibus, qui in opere laborabant, cum in securi incideret, confracta, in duo frusta diuisa est. Turbatus homo iurare cœpit & obtestari, se in opere de cætero nihil facturum. Quod cùm audisset operis procurator, vir quidem bonus, qui pro Deo Basilicæ curam susceperat, & deuotè se mancipauerat obsequijs Sancti, cœpit consolari hominem, & blandis tristem demulcere alloquijs: & accipiens frusta in nomine Iesu Christi, & fractionis ruinas coniungens, confestim meritis Martyris gloriosi compaginatum, & consolidatum est ferramentum; ita vt * nullæ de cætero fracturæ vestigium appareret. Laudatur Deus in commune & benedicitur, & homo, qui se de cætero nihil facturum iurauerat, tanto confortatus miraculo, fortior iàm perstitit in opere. Sed quoniam Sancti exorsus sum enarrare virtutes, illud inserēdum credidi lectioni, quod & incredulis metum incutit, & vniuersos de Sanctorum reuerētia monet. Cum super saxum quoddam, quod fuerat anchora nauis eius, in contemptum Martyris sancti, duo milites insultando vrinarent, vtrumque confestim diuina vltio percussit. Ambo enim arrepti à Dæmone, alter eorum linguam frustatim concisam dentibus masticauit: alterius viscera per postrema diffusa sunt omnia, & sic vterque exitu expirauit horrendo. Ecce ex hoc potest satis perpendi, quanta Sanctos vult Deus reuerentia honorari, quorū contemptum tam districto disponit examine expiari: Super Sarcophagum venerabilis cuiusdam Episcopi, qui de contubernalibus fuerat regis Clitonis, corruptor quidam, gremia cuiusdam mulieris incestare præsumpsit, qui more canum in ipso opere turpitudinis inseparabiliter copulati, nulla poterant ratione ab inuicem separari: adducuntur tādem ad memoriam Martyris gloriosi Gui-

Taurum indomitū mansuetū reddit.

Frusta securis compaginat.

** F. nullum.*

Contemnentes S. Fingaram Demon accipit.

Horrendū facinus mirabiliter punitur.

VITA S. COLVMBANI ABBATIS.

AB EIVS ÆQVALI IONA ABBATE conscripta.

Præfatio Auctoris, quæ apud Surium habetur, & inter Bedæ opera, ex quibus ipsam vitam desumpsimus, non refertur.

DOminis eximiis & sacri culminis regimine decoratis, religionisque copia fultis Vualdeberto & Boleno patribus Ionas peccator Memini me ante hoc ferme triennium, fratrum conniuentia flagitante, vel beati Bertulphi Abbatis, imperio iubente, cum apud eos Appenninis rupibus vagans * in Bobiensi cœnobio morarer, fuisse pollicitum, vt almi Patris Columbani, meo studerem stylo texere gesta præsertim cum ij, qui eo fuerunt in tempore, & penes ipsum patrata viderunt, quamplurimi penes nos superstites sint, qui nobis non audita, sed visa, narrent: vel quę etiam nos per venerabiles viros Attalā & * Eustachium didiscimus, quorū primus *Bobiensis*, secundus *Luxouiensis* cænobij, quo vos præsules existitis, eius successores fuerunt: qui Magistri instituta suis plebibus seruāda tradiderunt: quorum vitam vtcumque quiuimus in postmodum deprompsimus, seu plerorūque, quos eluentia memorabiles reddit. Sed qui supradictorum fratrum agapis vel patris prædicti præceptum conijciens rebar liquido meatu exuberari, multum me ego ad hoc opus imparem reperio. Si enim me in hoc opere nequaquam indignum iudicassem*, olim iam ad ea texenda temerario quamuis conatu aggressus fuissem: quamquam me & per triennium Oceani per ora vehi, & scarbea lintris abacta scalteus molles sectanda vias, madefacit sæpe & lenta palus Elnonis plantas, ob venerabilis Amandi pontificis ferendum suffragium, qui his constitutus in locis, veteres Sicambrorum errores, Euangelico mucrone coërceret. Erit tamen commissi operis, venerandi patres, vestri arbitrij cultus, vt si aliqua minus ritè prompta, decore facunditatis caruerint, vestris phaleramentis decorentur, vt legentibus apta fiant: ne, dum mea impetitia in eloquio exhorret, cum facta dictis non exequantur, Sanctorum virtutes fastidiosè ferendo non imitentur: Et cum ad partum opus ouantes manum tetenderint, mox sentium asperitate cruentam n tantur subtrahere Quibus dicendum est nantes solere rheumate gurgitum fractis viribus ripæ redditos, cum alia defuerint subsidia, festino conamine sentes apprehendere. Et diuitum fauces cùm aliæ dapes redundent, sæpe aggrestia desiderare, & plerosque musicorum omnium, organi scilicet, Psalterij, citharæ melis aures oppletas, mollis sæpe auenæ modulamini auditum accommodare. Etsi me quempiam laudare repererint, qui adhuc superis iunctus sit, non me adulatorem putent, sed rei bene gestæ dissertorem: nec fauere cuiquam panegyrico carmine, sed digna memoriæ commendare: nec ideò si superest, tumescat si à me sibi largita conditoris dona narrata videat, ne elationis stimulo sinceræ mentis soliditatem corrumpat. Nulli quippe dubium est, quod fauor adulatorum polluat mentes decore plenas virtutum, sicut ad Israël per Isaiam Dominus loquitur: *Popule meus, qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.* Sapientem etenim, vt vulgo dicitur, falsa laus increpat, verax ad meliora tendere prouocat. Adornet ergo eos in eo quod bene gesserint, fama laudabilis: increpet, ne maculet amittendo feruorem, tepor vituperabilis, eluant alij, si dignum imitatione quid gesserint, nec sibi inpostmodum perniciosæ elationis damna attrahant ex commemoratione patratæ virtutis. Inseruerim ergo illa, quæ veris assertionibus experti sumus fuisse patrata, vel prætermitti negligentiæ deputauimus. Multaque prætermissa sunt, quæ ex toto nequaquam* meminimus, & pro parte aliquid scribere, nullatenus ratum duximus.

** à Bobiensi.*

** Eustachium.*

locus deprauatus.

Esa 3.

** inuenimus.*

Quæ sunt ergo posita, duobus libellis intersecidi, vt vno volumine legentibus fastidium amputarem. Primus S.* Columbæ gesta perstringit. Secundus discipulorum eius Attalæ, Eustachij, vel cæterorum quos memini, vitam edisserit. Ea ergo vestro libramine pensanda censemus, vt à vobis sagaci examinatione probata, à cæteris ambiguitatem pellant. Nam si quædam aliquis non ritè distincta, ac de industria corrupta reperierit reijcienda iudicabit, præsertim si doctorum facundia fultus, affatim scientia oppletus abundet. Nouerit tamen nos non ad hoc vestigia tendere, vt nos putemus doctorum gressibus coæquari. Illi rore eloquentiæ madentes, virides campos flore pinxerunt: Nobis vix arida tellus arbusta gignere nouit Illi dites Balsami lachryma ex Engaddi, floreque aromatum ex Arabia: Nobis ex Hibernia vix butyrū pinguescit. Illi Piper, Nardumque sumunt ex India. Nobis pinifera iuga Apennina, iuga, quę Zephirijs rigescunt frigore flabris, vix tandem saliunculam præbent. Illi pretiosi lapidis varietate gloriantur. Nobis temerarium videtur Galliæ succino gloriari. Illi poma palmarum magnoperè in peregrina dirigunt: Nobis Ausonium iuxta poëtam, sunt molles castaneæ, & mitia poma. Valete almi Patres, viri vigoris atque roboris, Deo dicati æterno.

** Columbanus dicitur etiā Columba*

PROLOGVS IN VITAM SANCTI COLVMBANI.

Rutilantem, atque eximio fulgore micantem Sanctorum Præsulum, atque Monachorum vitam, solertia nobilium condidit, & conscripsit Doctorum, scilicet, vt & posteris alma redolerent priscorum exempla. Egit hoc à sæculis rerum Sator æternus, vt suorum famulorum famam commendaret perennem, vtque prçterita gesta linquerent futuris exempla: Et de præcedentium meritis, vel imitando exempla, vel memoriæ commendando, ventura soboles gloriaretur: quorum beatus Athanasius Antonij, Hieronymus Pauli, & Hilarionis, vt cæterorum, quos cultus bonæ vitæ laudabiles reddebat, Posthumianus verò, Seuerus & Gallus, Martini egregij præsulis, nostris memoriam dimisere sæclis; pleriq; aliorum, quos aut fama, aut bonorum operum exempla, vel virtutum commendarunt monimenta, vt sunt Columnæ Ecclesiarum Hilarius, Ambrosius, Augustinus, qui inter tot sæculi turbines, fluctuante mundo, statum Ecclesiæ sustentarunt: nec flatu aduersante iniquo, ac hæreticorum procella quatiente, veram fidem aduersitas macularet. Quorum nos exempla temerario conatu secuti, qui nec meritorum supplemento, nec facundiæ flore suffulti, nec elucubrante scientiæ fonte, tanti patris nostris sæculis refulgenti Columbani aggredimur texere gesta. Et tamen nostrorum arbiter dictorum, virtutum largitor immensus, qui illi & gratiæ suæ munera, & vitæ perennis largitus est coronam.

HYMNVS. S. NOTKERI BALBVLI, de S. Columbano Abbate.

Nostri solemnis sæculi
Refulget dies inclyta,
Quo sacer cælos Columba
Ascendit ferens trophæa.
Sed priusquam eum mater
In auras lucis ederet,
E sinu solem prospexit
Terris lumen diffundere,
Qui post altus Hibernia,
Sacro edoctus dogmate,
Gallica arua adiens
Plebi salutem tribuit.
Ægri sanantur orijs,
Nautis producit latices,
Piscis in vsum præbetur,
Cedit imber à segete.
Prolem capit sterilis,
Ales rapinam reddidit,
Fanis horrea augentur,
Abscissa caro sospes est.
Tactus vidit, nec cernitur,
Sentit damna ergastulum,
Fugit pestis ab homine
Quam dæmon sæuus miserat.
Ligeri scapham retinet,
Ablato furto prodeunt,
Cæcusque lumen recipit,
Præbendo cibus augetur.
In esca salis veniunt
Feræ iussis obediunt,
Fides patrari conscia
Nouit quod possit omnia.
Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio
Cum Spiritu Paraclyto
Et nunc & in perpetuum. Amen.

VITA

VITA S. COLVMBANI ABBATIS.

CAPVT PRIMVM.

Olumbanus igitur, qui & Columbæ ortus est in Hibernia insula, quæ est in extremo Oceano sita, & spectat Titanis occasum, dum vertitur orbis, & lux occiduas ponti descendit in vmbras: vnde denuò peracto cursu noctis irradiat totum rediuiuo lumine mundum. Insulæ huius situs, vt fertur, est amœnus, ac aduersantium exterarum carens bello nationum. Hanc &*Scotorũ gens incolit, gens quanquam absque reliquarum gentium legibus, tamen in Christiani vigoris dogmate florens, omnium vicinarum gentium fidem præpollet. Natus ergo hic inter primordia fidei gentis illius est vir iste beatus, vt fides, quam infœcundam ex parte gens illa habebat, suò ac sodalium suorum munimine, cultu vberi fœcundaretur. Sed priusquam lucem vitæ præsentis caperet, quid ante eius ortum actum sit, non est silendum. Nam cum eius genitrix aluo grauida teneretur, subito per intempestam noctem sopore depressa, vidit è sinu suo rutilantem Solem, & nimio fulgore micantem procedere, & mundo magnum lumen præbere. Postquam autem sopor membra laxauit, & cœcas surgens tenebras aurora fugauit, intra semetipsam pensare cœpit quæ viderat: & ancipiti gaudio, tantæ visionis vim sagaci animo trutinans, solaminis supplementum à vicinis petit, quos doctrina solertes reddidit, quærens vt tantæ visionis mysterium sapienti corde rimarentur. Tandem peritorum libramine responsa recepit, se egregiæ indolis vtero concepisse virum, qui & suæ saluti vtilia, & proximorum prouideret vtilitati opportuna. Quem mater postquam edidit, tanta custodia seruauit, vt vix eum vel cognatis, vel aliorũ moribus crederet, quoadusque vita pueri ad boni cultus operis duce Christo, sine quo nihil boni agitur aspiraret. nec immerito solem fulgentem & sinu suo mater prodire conspexit, quia hic in matris vniuersorum Ecclesiæ membris, instar Phœbi fulgore micuit, Domino dicente: *Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno patris eorum.* Sic Debbora supplici voce ad Dominum Spiritu Sancto monente, olim loquebatur, dicens, qui autem diligunt te, sicut Sol in ortu suo splẽdet, sic rutilabunt. Æthereus etiam axis siderum distinctione flauescens, sicut de frequentia celebris lucis speciosior est, sicut diei lux, Phœbi aucta splendore mundo amœna refulget: ita corpus Ecclesiæ cum conditoris sui ditatũ opibus, Sanctorum augmentato numero, scientiæ religione nitescit, vt ex frequentia doctorum pullulent lucra subsequentium. Et vt sol, vel luna, astraque omnia noctem & diem suo nitore nobilitant, ita Sanctorum merita Sacerdotum, Ecclesiæ munimenta roborant.

** f Columba.* — *Patria S. Columbani.* — ** Scota.* — *Fides Hibernorũ.* — *Somnium matris S. Columbani.* — *Somnij interpretatio.* — *Educatio S. Columbani.* — *Matt. 13.* — *Comparatio S. Columbani cum Sole.*

CAP. II.

Peractis itaque infantiæ annis, in pueritiæ ætate pubescens, liberalium literarũ Doctrinis, & Grammaticorum studijs, ingenio capaci dare cœpit laborem, quem per omne pueritiæ & adolescentiæ tempus exercens, vsque ad virilem ætatem vberi intentione defixit. Sed cum eum elegãtia formæ, præsertim corporis candor, & pubertas nobilis,

S. Columbani studia incũbit.

omnibus gratum redderet, cœpit tandem contra eum antiquus hostis lethifera tela relaxare, vt quem tanto ingenio crescere cerneret, suis habenis si valuisset, irretiret. Aggressus est igitur lasciuarum puellarum in eum suscitare amorem, præcipuè quas forma corporis perfunctorio decore, horrendo desiderio in miserorum animos solet immergere. Sed cum se egregius miles tantis telis vndique vrgeri conspiceret, & micantem sicam callidi hostis se contra erigi conspexisset, expertus fragilitatem humanam, citò ad procliuia labendo demergi, vt Liuius ait, nihil esse tam Sanctum religione, tamque custodia clausum, quo penetrare libido nequeat: Euangelicum clypeum tenens læua, ensemq; ancipitem ferens dextra, contra immanes cuneos hostium pugnaturus cœpit pergere, ne frustrato labore, quo potissimo ingenio sudauerat in Grammatica, Rhetorica, & Geometria, & diuinarum scripturarum serie, sæculi illecebris occuparetur: datur scilicet adhuc stimulus vrgendi. Cum hæc iam penes se volueret, venit ad cuiusdã religiosæ, ac Deo dicatæ cellulã fœminæ, quam cum prius humili voce salutasset, posteà castigare illam iuuenili, vt poterat, hortamine est aggressus. Quæ videns in adolescẽte vigorem, ego, ait, vtcunq; potui, ad bellum progressa exiui: en duodecim tẽpora voluuntur, quo & domo carui, & hunc peregrinationis locum expetij, & nunquã deinceps Christo præsule manu stiuam tenens, retro respexi: & nisi fragilis sexus obstaret, mare transito, potioris peregrinationis locũ petissem: tu vero adolescentiæ flãmis æstuans, natale solum incolis, & ad fragiles voces, velis nolis fragilitati aurem accõmodas, & visitare te fœmineum sexum liberè credis. Non reminisceris suasu Euæ Adam dilapsum? Samsonem à Dalila seductum? Dauid à pristina iustitia pulchritudine Bersabeæ corruptum? sapientissimum Salomonẽ mulierum amore deceptum? Perge, inquit, ô Iuuenis, perge, euade ruinã, per quam multos comperis corruisse: declina viam, quæ inferi ducit ad valuas. Huius ergo dictis stimulatus adolescens, & vltrà quam adolescentem terreri crederes, grates tales increpanti refert: & sodalibus valedicens iter arripuit, materque eius dolore stimulata, precatur vt se non relinqueret. At ille, non, inquit, audisti: *Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus?* obstanti matri, & limini ostij inhærenti, postulat vt se ire sinat: illa autem eiulans, & pauimento prostrata, denegat se permissuram. Ille enim limen matremque transilit, poscitq; matrem se lætam habeat, illum nunquam deinceps in hac vita visuram, sed quocunq; salutis viam iter pandat, se progressurum. Relicto ergo natali solo quod Lagenorum terram incolæ nuncupant, ad virũ venerabilẽ nomine *Senile* perrexit, qui eo tempore singulari religione, & scripturarũ sacrarũ scientiæ flore inter suos pollebat. Quẽ cum vir Sãctus ingenij sagacis esse videret, omnium diuinarũ scripturarum studiis imbuit: ita tamen vt fieri assolet, cum ludendo magistri discipulos sciscitari conantur, vt de illorum ingenio cognoscant, vel flagrantem vbertate sensum, vel negligentiæ somno torpentem, cœpit ab eo ex difficilium quæstionum materia sensus quærere. At ille pauido quanquam, tamen sagaci è pectore, ne inobediens magistro appareret: non Xenodochiæ auctus vitio, sed magistro parendo, versa vice obiecta sibi elucubrabat, memor illius psalmographi præconij, *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud.* Tantum in eius pectore diuinarũ thesauri scripturarum conditi tenebantur, vt intra adolescentiæ ætatem detentus, Psalmorum librum elimato sermone exponeret, multaque alia, quæ ad cantum sunt digna, vel ad docendum vtilia, condidit dicta.

Tẽtatur. *pugnat.* *Religiosa fœmina ad peregrinandũ eum hortatur.* *Mater obstat.* *Ille nihilominus eam relinquit.* *Lagenia Prouincia Hiberniæ.* *Doctrina Sancti.*

CAP. III.

Edit deinde operam, vt Monachorum necteretur societati, ac monasterium, cuius vocabulũ est *Benchor* petijt, in quo præsul virtutum vbertate cluebat Beatus *Congellus*, egregius inter suos Monachorum pater, quique & religionis studio, & regularis disciplinæ cultu, præcipuus habebatur. Ibi solis orationibus, & ieiunijs vacare cœpit, & iugum Christi quod ferentibus leue est, super se ferre, semetipsumque sibi abnegando, ac crucem suam tollendo, Christum sequi: vt qui aliorum Doctor futurus erat ipse, quod doctrina didicerat, in suo corpore mortificationem ferẽdo, vberius exẽplo monstraret quod alijs implendum fore docuisset. Peractis itaque annorum multorum in Monasterio circulis, cœpit

Benchor adit.

peregrinari intendit. cœpit peregrinationem desiderare, memor illius Domini Imperij ad Abraham: *Exi de* *Gen. 12.* *terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & vade in terram, quam monstrauero tibi.* Cõfessus igitur Venerabili Patri Congello cordis ardorem, & ignitum igne Domini desiderium, de quo igne Dominus in Euangelio loquitur, *ignem veni mittere in* *Luc. 12.* *terram,* * *quē volo vt ardeat*: ardentem patri ** Et quid volo nisi vt ardeat.* patefaciebat affectum, sed non ita Patris reperiebat responsum, vt sua petitio anhelabat: Erat enim Venerabili Congello arduum tanti solaminis pati dispendium. Tandem tamen aspirare cœpit, & cordi anteponere, vt non plus suæ necessitati studeret, quā aliorū vtilitati opportuna pareret: nec sine Omnipotentis arbitrio fiebat, qui tyronem suum ad bella futura erudiebat, vt de eius victorijs gloriosos referret triumphos, lætámque supellectilem de cæsorum hostium reportaret phalangis: vocatóque eo tristem licet sibi, tamen alijs vtilem depromit sententiam: se & pacis vinculum, & solaminis supplementum, comitésque itineris, quos religio claros reddebat, largiturum. Collecto sanè Fratrum cœtu, omnium orationum suffragia postulat, vt futuro itineri solamen largitor pietatis tribuat. Vicesimum *Vigesimo ætatis anno iter arripit.* ergo ætatis annum agens, arrepto itinere cum duodecim comitibus, Christo duce ad littus maris accedunt: ibi omnipotentis misericordiam præstolantur, vt si suæ voluntati inhæreant, concepti consilij effectus perficiantur, agnoscuntque secum clementis Iudicis voluntatem adesse: carinamque ingressi, dubias per freta ingrediuntur vias, & mite salum properantibus zephyrorum flabris pernici cursu ad Britannicos perueniunt sinus. Paulisper ibi- *Ad Britāniam peruenit.* dem commorantes, vires resumunt, ancipitique animo, anxia cordis consilia trutinantur. Placet tandem arua Gallica planta terere, & mores hominum ferventi astu sciscitari: Et si salus ibi serenda sit quantisper commorari: si autem obduratas caligine arrogantiæ mentes reperiant, ad vicinas regionum nationes pertransire.

CAP. IV.

A Britannicis ergo finibus progressi, ad Gallicas tendunt, vbi tunc *Gallias petit.* vel ob frequentiam hostium externorum, vel negligentiam Præsulum religionis virtus penè abolita habebatur, fides tantum remanebat Christiana. Nam *Christianarum virtutum raritas in Gallia.* pœnitentiæ medicamento, & mortificationis amor, vix vel paucis in illis reperiebatur locis. Agebat autem venerandus vir, vt ad quæcunque loca progrederetur, verbum Euangelicum annunciare. Erat enim gratum hominibus, quia quod facundiæ cultus adornabat, elucubrante prædicationis doctrina, simul & exempla virtutum confirmabant. *Prædicat vbique.* Tanta enim erat humilitatis vbertas, vt versa vice, sicut de honoribus homines sæculi conantur quærere dignitates, ita iste cum sodalibus suis de *Humilitas.* humilitatis cultu alter alterum niterentur præuenire: memores præcepti illius, *qui se humiliat, exaltabitur:* Et illud Isaiæ, *ad quem* *Luc. 14.* *respiciam, nisi ad humilem & quietum,* & trementem sermones meos? tanta pietas, *Pietas, charitas.* tanta charitas omnibus inerat, vt vnum velle, & vnum nolle esset omnibus: modestia atque sobrietas, mansuetudo & lenitas æque in omnibus redolebat. Execrabatur *Cætera virtutes in ipso & socijs floret.* ab his desidiæ atque discordiæ vitium, arrogantiæ aut elationis supercilium duris castigationum ictibus feriebatur, iræ ac liuoris noxa sagaci intentione pellebatur. Tanta itaque patientiæ virtus, charitatis affectus, lenitatis cultus aderat, vt mitem in medio eorum Dominum patulè non ambigeres habitare. Si quemquam in his labi *Correptio fraterna.* in vitium reperissent, simul omnes æquo iure negligentem correptionibus cædere studebant: communia omnia omnibus erant: Si quispiam aliquid proprium vsurpare tentasset, cæterorum consortio segre- *Omnia cōmunia.* gatus, pœnitentiæ vltione vindicabatur: Nullus proximo contrarietatem rependere, nullus asperum sermonem audebat proferre, ita vt in humana conuersatione Angelicam vitam agi crederes. Tanta in beato viro gratia redundabat, vt in quorumcunque domibus quantisper commora- *Gratia S. Columbani.* retur, omnium animos ad religionis cultum defigeret.

CAP. V.

PEruenit ergo fama beati Columbani ad aulam Sigeberti Regis, qui eo tempore duobus regnis Austrasiorum, Burgundionúmque inclytus regnabat Francis, quorum eximium nomen præ cæteris gentibus, quæ Gallias incolunt, habetur. Ad

Ad Regē Sigeberth accedit. quem, cum vir Sanctus cum suis accessisset, gratus Regi & aulicis, ob egregiæ doctrinæ copiam redditur. Cœpit tandem ab eo Rex quærere, vt intra terminos Galliarum resideret, nec ad alias gentes transiens se relinqueret, omnia quæ eius voluntas poposcisset se paraturum. *rogat Rex.* Tunc ille ait Regi, non se aliarum opum fore cupidum, sed Euangelici præconij, in quantum *Sanctus respondet.* carnis fragilitas non obstabat, sectaturum exemplum: Qui vult, inquit, post me venire abneget semetipsum sibi, & tollat crucem suam, & sequatur me. Cui talia obijcienti, Rex præbet responsum, si Christi crucem tollere, & ipsum sequi desideras, *Replica Regis.* potioris eremi sectare quietem, tantùm ne nostræ ditionis solo relicto, ad vicinas pertranseas nationes: vt & tui præmij augmentum, & nostræ saluti prouideas opportuna. Datâ itaque optione, obtemperans Regis persuasionibus eremum petit: erat enim tunc vasta eremus *Vosagus* nomine, in qua castrum olim dirutum, quod antiquorum traditio *Anagrates* nuncupabat. *In eremo locum habitationis cōstituit.* Ad quem cum vir Dei venisset, licet aspera essent vastitate solitudines, & scopulorum interpositione loca, ibi cum suis resedit, paruo alimentorum solamine contentus: memor illius verbi, non in solo pane hominem viuere, sed verbo vitæ satiatos affluenti dape abundare, quâ quisque sumptâ, esuriem nesciat in æuum.

CAP. VI.

O ergo in loco viro Dei cum suis commorante, subito vnum è fratribus, vel ob probationem, vel qualibet culpa attrahente, vis febrium cœpit flagellare: sed *Penuria alimenti.* cum nulla alimētorum solamina adessent, nisi corticum & herbarum pabula præberentur tantummodo, cœpit omnium animis aspirare, vt pro ægri Fratris sospitate, ieiunio omnes & oratione vacarent. Tertio die, iam peracto ieiunio, nihil habentibus vnde fessa corpora reficerentur, subito conspiciens virum quendam cum panum supplemēto, vel pulmētorum equos oneratos habentē, ante fores astare: qui se referebat subita cordis admonitione actum, vt *Cibus admonitione diuina eis mittitur.* eis ex sua substantia subueniret, qui tantam pro Christo egestatem in eremo sustinerent. Oblatis itaque viro Dei quæ detulerat, cœpit cum cordis humilitate deposcere, vt vir Sanctus pro coniuge sua deprecaretur Dominum, quam per anni circulum tantus ignis febrium vrebat, vt iā crederetur superis reddi. Humili ergo, & anxio corde poscēti, noluit vir sāctus denegare solamē, adhibitisq; simul fratribus pro ea Domini misericordiā deprecatur: cūque ille cū suis orationem cōplesset, statim ea, quæ periculum mortis in propatulo habebat, sanitati est reddita. *Ægrotam sanitati restituit.* At vero cum vir eius largita sibi à viro Dei benedictione domum remeasset, inuenit coniugem suā domi sedentem: sciscitatusque qua hora eam vis febrium reliquisset, reperit ea hora sanatam fuisse, qua vir Dei pro ea Dominum deprecatus esset. Transacto itaque deinceps paruo temporis interuallo, quo pia capiti Christo placamenta ac piamina mentis, per contritionem carnis, iniuriasque famis, mortificata Deo membra offerrent, ac inuiolatum religionis statum seruare studerent, duris acerbitatibus omnis frangeretur voluptas: vt videlicet prædo *Longum ieiunium.* virtutum omnium explorator criminum foret: nouem transierunt dies, quo vir Dei cum suis non alias dapes caperet, quàm arborum cortices, herbasque saltus. Sed temperauit escæ ariditatem, pietas virtutis æternæ: monuit per visum Abbatem quendam, nomine *Carantocum*, qui monaste- *Monetur diuinitus Abbas vt Sancto cibum mittat.* rio, cui *Salicis* nomen est, præerat, vt famulo suo Columbæ, intra eremi vastitatem consistenti, necessaria deferret. Expergefactus igitur *Carantocus*, cellarium suum *Marchulfum* nomine, vocat, eique admonitæ rei causam narrat: at ille, Fac inquit, vt imperatum est tibi. Iubet ergo *Carantocus Marchulfum* ire, & omnia quæ posset parare, & beato Columbano deferre. Oneratis ergo *Marchulfus* vehiculis, iter arripuit: Sed cum solitudinis ora attigit, viam sibi pandi itineris nequaquam reperit. Fuit autem tandem consilium, vt si in hoc Dei esset imperium præmissis equis imperantis potentia viam aperiret. Mira itaque virtus, antecedentes equi ignotum *Equi ignotam viam inueniūt.* iter vngula callem terunt, rectoque itinere ante fores beati Columbani ad *Anagrates* perueniūt. Mirans ergo *Marchulfus* equorum vestigia subsecutus, ad virum Dei peruenit, & quæ detulerat præsentat. Ille autem grates conditori rependit, qui sic famulis suis in deserto parare mensam non distulit. Acceptâ ergo *Marchulfus* ab eo benedictione,

benedictione, calle, quo venerat, repedauit, omnibusque rei gestæ causam patefecit. Cœpit namque exinde frequentia populi & infirmantium cohortes, ob sanitatem redintegrandam eum frequentare: & omnium infirmitatum suffragia quærere: quorum vota cum reuocare à se nequiret, omnium petitionibus parens, orationum adiumento, cunctorum ad se venientium infirmitates, diuino fultus auxilio, curando subueniebat. *Infirmos sanat.*

CAP. VII.

Isdem in locis euenit, vt per opaca saltus, inter deuia idem vir Dei deambularet: & librum humero ferens, de scripturis sacris secum disputaret: subita cogitatio in mentem ruit, quid de duobus eligeret melius, in hominũ iniurias incidere, quàm ferarum sæuitiam sustinere. *Quæstio.* Cumque vrgeret cogitationem innata seueritas, crebrò frontem signo crucis armans, atque orans intra se ait, melius esse ferocitatem bestiarum absque alieno peccato, quàm hominum rabiem sustinere cum damno animarum. *Optio.* Dumque hæc animo volueret, conspicit duodecim lupos aduenire, & dextrâ leuâque sibi astare, manebatque immobilis, atque dicens, *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina.* *Psal. 69.* Propius autem illi accedunt, atque ora vestimentis suis iungunt: cumque ille constans astaret, intactum relinquunt, saltumque peruagantur. *Lupi eum intactum relinquũt.* Hac tentatione in seruitutem traiecta, iter per saltum carpit: cumque haud procul abisset, audit vocem multorum Sueuorum per auia oberrantium, qui eo tempore ijsdem in locis latrocinia exercebant: sicque dæmon per constantiam traiecta tentatione, pepulit aduersitatem: sed hoc vtrum Diaboli fallacia finxerit, an rei veritas gesserit, patulè non agnouit. Rursumque secessit à cellula, longiorique via eremi vasta penetrans, reperit saxum immane, præruptaque rupis latera, aspera scopulis terga, auia hominibus, ibique conspicit concauum in caute sinum: aggressusque abdita perscrutari, reperit in interiore sinu, vrsi habitaculum, ipsumque interius residentem. *Vrsus ei obedit.* Mitis ergo feram iubet abire, nec deinceps, inquit, hos repetas calles. Abijt autem fera mitis nec prorsus est ausa repedare: distabatque ab *Anagrate* locus ille plus minusque septem milibus. *al. miliaribus.*

CAP. VIII.

Quodam in tempore cum in eadem concauitate scopuli solitariam vitam duceret, sicut eius erat consuetudinis, vt cum Dominici festi, vel quorumlibet Sanctorum sacræ solemnitatis appropinquaret aduentus, ab aliorum societate segregatus, & abditis locis receptus, longioris spatij Eremi secreto tutaretur, vt solida mente, & absque curarum inquietudine solus orationi vacaret, & religioni omni conatu intenderet: *Solitudinis amor.* erat cibus eius attenuatus, ita vt vix eum viuere crederes, nec aliud penitus, quàm agrestium herbarum exigua mensura, vel pomorum paruulorum, quæ eremus illa ferebat, quas etiam Bulgulas vulgò appellant: *Victus tenuitas.* potus illius aqua erat, vt qui sæpe in aliorũ curis occupatus, hæc æquè agere nequiret, saltem per interualla temporum, pro parte mentis vota patraret: eratque in monasterio eius puerulus quidam nomine *Domualis*, qui cum certa opportunitas Monasterij euenisset solus patri renunciaret, ac fratribus obseruanda referret. Positus ergo in præfato sinu eminentis saxi, qui aliunde penè aditum denegabat, multis cum iam inibi diebus resedisset cœpit supradictus puerulus subsilenti voce conquirere, cur in promptu aquam non haberet, sed grandi labore per montis ardua fessis poplitibus deferret. Cui Columbanus, inquit: Fili, paulisper saxi terga sciscitare; memento populo Israël Dominum de caute latices produxisse. At ille patri obediens, rupem cædere aggressus est. Sanctus itaque vir statim genibus prouolutus, orationibus deprecatur, vt suæ necessitati tribuat opportuna. Tandem eius precibus parens, piè petenti larga subuenit potestas: moxque latice producto, fons cœpit manare perennis, qui vsque in hodiernum diem manat. *Fontem è petra manare impetrat.* Nec immerito misericors Dominus suis Sanctis tribuit postulata, qui ob suorum præceptorum imperium proprias crucifixerunt voluntates, tantum fide pollentes; vt qui eius misericordiam postulauerint, impetrare non dubitent, quia ipse promisit dicens: *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic; transi, & * transiet: & nihil im-* *Matt. 17.* ** Transibit.*

possibile erit vobis. Et alibi: Omnia quæcunque orantes petitis, credite: quia accipietis, & euenient vobis.

CAP. IX.

Vmque iam multorum Monachorum societate densaretur, cœpit cogitare, vt potioris loci spatium quæreret in eadem Eremo, quo Monasterium construxisset. Inuenit autem castrum olim fuisse munimine cultum à supra dicto loco distans plus minus octo * milibus: quem locum *Luxouium* prisca tempora nuncupauerant. Ibi aquæ calidæ cultu eximio constructæ habebantur, ibi imaginum lapidearum densitas vicina saltus densabat, quas cultu miserabili, ritúque prophano, vetusta Paganorum tempora honorabant, quibusque execrabiles ceremonias litabant. Solæ ibi bestiæ ac feræ vrsorum, bubalorum, luporum multorum frequentabant. Ibi residēs vir egregium Monasterium construere cœpit. Ad cuius famam plebs vndique cōcurrere, & se cultui Religionis dicare curabat, ita vt plurima Monachorum multitudo adunata, vix vnius Cœnobij Collegio considere valeret. Ibi nobilium liberi vndique concurrere nitebantur, vt spretis phaleramentis sæculi, & præsentium pompam facultatum contemnentes, æterna præmia caperent. Quod Beatus Columbanus cernens, vndique ad pœnitentiæ medicamina plebem concurrere, & vnius cœnobij septa tantam cōuersantium cohortem, absque difficultate non continere: quamuis mente vna, & corde vno, tamen conuersationi tantæ multitudinis incōgruum, alium experimento locum quærit, quem aquarum irriguitas adornabat. Aliudque Monasterium construxit, *cui Ad fontanas* nomen indidit, deditque gubernatores præpositos, de quorum Religione nihil dubitabatur. His ergo in locis Monachorum plebibus constitutis, ipse vicissim omnibus intererat, regulámque quam tenerent, * Spiritui Sancto repletus condidit. In qua autem qualis, & quantæ disciplinæ vir Sanctus fuerit, prudens Lector, vel auditor agnoscit.

** miliaribus.*

Monasterium Luxouiense construit.

Monachorum multitudo.

Aliud Monasterium Ad fontanas dictū ædificat.

** f. Spiritu.*

Regulam Monasticam condit.

CAP. X.

EO itaque tempore quidam Frater nomine *Anciernus* pulsare aures viri Dei cœpit, vt peregrinandi causa in Hyberniam perueniret: Cui Columbanus ait * pergentes in Eremum, voluntatem Domini probemus, vtrum desideratum arripias iter, an in cœtu Fratrum permaneas: Pergentes ergo simul, tertium adolescentem nomine *Soniarium*, qui adhuc superis iunctus est, in comitatum sumpserunt: Et ad destinatum in Eremo locum venerunt, vnius panis cibo tantum contenti, cumque iam duodecimus transisset dies, nec quicquam panis fragmenti remansisset, horaque refectionis appropinquaret, imperatur à Patre, vt per prærupta ruris eant, atque ad ima vallis perueniant, & quicquid ad cibum opportunè reperiant, deferant. Ouantes illi per concaua vallis, Mosella tenus peruenerunt, capturámque piscium olim à pastoribus conseruatam, & vndis oppositam cernunt: accedentésque, quinque magnos reperiunt pisces, sumentésque tres, qui adhuc viuerent, Patri præsentandos vehunt. At ille, Cur inquit, non quinque detulistis? respondent mortuos reperisse duos, proinde reliquisse. Et ille, nequaquam ait, ex his comedetis, nisi quos demisistis, venerint. At illi miraculo perculsi de prouidentia diuinæ gratiæ, pernici cursu locum repetunt; pisces relictos deferunt, increpantur cur repertum manna reliquissent, & sic cibos parare iubentur: nempe Spiritu Sancto vir Dei plenus, nouerat sibi à Domino passim dapes paratas. Alia quoque vice, cum in eadem solitudine moraretur, non tamen in eo loco, iam quinquaginta dies transierunt, vnusq; tantū de Fratribus cum eo erat, *Gallus* nomine, cui ille imperat, vt ad Bruscam eat, piscésque capiat. Ille abijt, reteque duxit, vt ad *Ligonem* amnem pergeret. Quò cum peruenisset, reteque in alueum iactauisset, aspicit tātam multitudinem aduenire, nec prorsus à rete teneri, sed velut in parietem impingerent, retrò reuerti. Laborauit itaque per totum diem, nec vel vnum capere quiuit. Reuersus itaque renunciat Patri defrustratum laborem: ille inobedientem increpat, cur non ad denuntiatum locum properasset: aitque denuo, vade citò, & ad denunciatum perge locum. Peruenit itaque & vndis rete opposuit, tantâq; piscium copia impletum est rete, vt vix prę multitudine trahi potuisset. Hæc nobis supradictus *Gallus* sæpe narrauit.

Vno pane ipsa cum duobus discipulis, 12. diebus sustentatur.

Pisces.

Miraculosa piscatio Galli.

CAP.

CAP. XI.

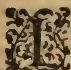
Orabatur autem alia vice in supradicto scopuli sinu, à quo vrsum expulerat, diuque ibi oratione & ieiunio corpus afflixerat. Cognouit ergo per reuelationem, fratres qui penes *Luxouium* erant, diuersis morborum generibus vexari: nec amplius remansisse, quam qui ægrotis administrabant. Egressus itaque de specu, ad *Luxonium* venit. Cumque omnes afflictos cerneret, imperat vt omnes surgant, atque ad messem in area virgas cædant. Surrexerunt ergo, quorum conscientiã obedientiæ ignis vrebat, ad aream que venientes virga messem cædere cum fidei gratia aggressi sunt. Videns ergo pater fidem in filijs, & obedientiæ gratiam abundare, ait: Sinite, inquit, fessa ægritudine membra à labore reficere. Mirantur de sospitate obedientes, nullo doloris vestigio remanente, mensasque parare iubet, vt vberi gaudio omnes reficerentur. Increpantur deinde inobedientes, ignauia fidei arguitur, longitudo ægritudinis eis denunciatur mira vltio: nam supra metam anni inobedientes ægritudinis pœna ita vehementer exussit, vt vix mortem euaderent, impleueruntque mensuram pœnitentiæ de suscepto inobedientiæ tempore.

Reuelatio.

Obedientia premium.

Inobedientia pœna.

CAP. XII.

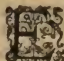

Intereà tempus euenerat, vt copia segetum horreis conderetur, nec prorsus vis ventorum nubes compilare cessabat. Vrgebat sane necessitas, ne maturæ messis spicæ in stipula germine misso perirent. Eratque vir Dei apud *Fontanas* cœnobium, vbi & messium copiam nouus ager locupletem tenebat. Irruebant enim ventorum flabra cum vehementia imbrium, nec omnino nebula cœli dare terris pluuiam quiescebant. Quid inter hæc vir Deiageret, anxio corde pensabat. Armauit mentem fides, docuit impetrare opportuna: accersiuitque omnes, ac segetem præcidi iubet. Mirantur illi Patris imperium, nec tamen quisquã patri cogitatum depromit. Venerunt ergo omnes, falceque inter diffusiones imbrium secant segetem, patremque quid agat conspiciunt. Ille autem quatuor plenos religione viros, per quatuor angulos messi præponit, *Comininum*, & *Eunocum*, ac **Æquonum*, ex * Scotorum genere, quartumque *Gorganum*, genere Britonem. His ordinatis ipse cum reliquis messem medius præcidebat. Mira virtus: fugiebat imber a segete, & vndique pluuia diffundebatur, medios tamen messores Solis ardor torrebat, æstusque vehemens, quousque messem conderent, afflauit. Sic fides & oratio meruit, vt pulsâ pluuiâ æstum inter imbres haberet.

Al. Aequonanũ. * Hibernorum.*

In imbre sine imbre segetes metit.

CAP. XIII.

Erat enim tunc temporis Dux quidam, nomine *Vualdelenus*, qui gẽtes, quę inter Alpium septa, & Iurani saltus arua incolunt, regebat: huic soboles nulla erat, vt Iuuencus de Zacharia & Elisabeth ait, gratius vt donum iam desperantibus esset. Hic cum coniuge sua *Flauia* nomine, & genere & prudentia nobili ad Beatum Columbanum ex *Vesoctonensi* oppido pergit, precantes simul, vt pro eis Dominum deprecaretur, dicentésque se multis opibus esse ditatos, sed cui hæreditatem post obitum relinquerent, hæredem non haberent. Quibus vir Sanctus. Si, inquit, voti vestri est, vt largitoris donum eius nomini consecretis, mihique ex lauacro suscipiendum tradatis, pro vobis Domini clementiam implorabo, vt non solum eum, quem Domino voueatis, habeatis: verum quanta volueritis, pòst pignora suscipiatis. At illi læto animo promittunt, se eius imperijs parituros: tamen pro ipsis Domini misericordiam non desinat implorare. Spondet vir Dei muneribus plenus, se in promptu habere: tantùm ne pacti fœdus studeant violare. Mirum dictu, vix domum remeat, donum creatoris aluo grauida mater futura exspectat. Editum autem puerũ ad virum Dei defert, suis orationibus largitum munus demonstrat, grates conditori agit, qui sic ad petitiones famulorum suorum, quæsita dona largitur. Quem vir Sanctus suis manibus receptum sacrauit, sacroque lauacro ablutum ipse suscepit: *Donatumque* nomen imponit, matrique ad nutriendum reddit: Qui post alitus, in eodem monasterio sapientia imbutus, *Vesocionensis* Pontifex est præfectus, nunc vsque superest eandem cathedram regens. Qui post in amore beati Columbani, ex ipsius

Sterili matrona suis precibus fœcunditatẽ obtinet.

regula Monasterium virorum construxit, quod *Palatium* nuncupant, ob veterum monumenta murorum. Addidit post eum bonitatis largitor, famuli sui promissum, alium filium *Ramelenum* nomine, qui nobilitate & sapientia pollens, post obitum patris in eius honorem est suffectus: quamuis seculari habitu, tamen in Creatoris amore vigil. Nam & ipse in amore beati viri, in saltu Iurensi, super *Nouisonam* fluuiolum Monasterium ex eius regula construxit, in quo *Agrium* Abbatem præfecit: addiditque adhuc duas filias pristino muneri, & sæculo nobiles, & Christi timore deditos. Post ista muneta mater ipsorum *Flauia*, post mariti obitum, Monasterium puellarum construxit in supra dicta vrbe *Vesucionis*, & omni munimine roborans, multarũ puellarum concionem adunauit. Tanta autem in eis viri Dei gratia flagrauit, vt omnia phaleramenta præsentis vitæ contemnentes, ad omnipotentis Dei cultum anhelarent.

Diuersa monasteria iuxta regulam S. columbani.

CAP. XIV.

Ic vero aliqua inserere nitimur, quæ licet parua hominibus videantur, erunt obtrectatorum latratibus patentia, conditoris tamen largitio, æque in minimis, vt in magnis misericorditer aspirat: nec differt in modicis aurem pietatis accommodare, sicut in maximis exaudit vota petentis. Quadam etenim die, cum vir egregius Columbanus ad præcidendam messem cum fratribus penes *Calmem*, quam *Baniaricam* vocant, venisset, & blando commodoque austro flante, falce segetem secarent, euenit vt vnus eorum *Theodegisus* nomine, digitum falce præcideret, nec prorsus hæreret, præter paruæ pellis retentaculum. Itaque stantem vir Dei *Theodegisum* cernens à longè, imperat vt cœptum opus cum sodalibus perficiat. At ille rei gestæ causam promit, celer autem ille ad ipsum properat, digitumque illitum saliua pristinæ statim sanitati restituit, imperatque vt celer ad cœptum opus vires augeat. Cœpit ergo cum gaudio geminare laborem, ac præ cæteris ad præcidendam stipulam vberius vrgere, qui dudum de præciso membro animũ mœrori subdiderat. Hæc nobis ipse *Theodegisus* narrauit, digitũq; mõstrauit, & in supradicto cœnobio *Luxouio* tale quid vice alia gessit simile. Nam quidã Presbyter ex parochianis, pater *Bobolens*, qui nunc *Bobiensi* cœnobio præest. *Vviniocus* nomine, ad beatum Columbanum venit: eratque ille in saltu cum fratribus, ob lignorum opportunitates parandas. Cumque supradictus *Vviniocus* superuenisset, miransque aspiceret, quanta vi truncum quercus cuneis arieteque partirent, elapsus è trunco cuneus, mediam frontem secauit, ac venatum profluas sanguinis vndas produxit. Videns autem vir Dei Columbanus detectum os, sanguinem fluentem, statim in terram orans ruit, surgensque saliua illitum, sanum reddidit, vt vix cicatricis vestigium remaneret. Alia vice cum ad cibum capiendum veniret beatus Columbanus in sæpè fato cænobio *Luxouio*, tegumenta manuum, quæ Galli vuantos, id est, chirothecas vocant, quos ad operis laborem solitus erat habere, supra lapidem, qui ante fores refectorij erat, deposuit. Moxque quiete redditâ, coruus ales rapax aduolauit, vnumque ex eis rostro ferens abstulit. Peractâ autem refectionis horâ, foris vir Dei rediens, tegumenta manuum requirit. Cumque omnes inter se conquirerent, quis abstulisset: vir Sanctus ait, nullum alium esse, qui sine commeatu aliquid præsumeret contingere, nisi alitem, qui à Noë dimissus, ad arcam non remeauisset: addiditque se nullo modo suos pullos aliturum, si rapax furtum celeri volatu non referret. Expectantibus autem omnibus fratribus in medio eorum coruus aduolat, malè sublatum furtũ rostro reportat, nec se pennigera conatur eripere fuga: sed mitis ante omnium conspectum, oblitus ferocitatis, vltionem expectat. Quem vir Sanctus abire imperat. O mira æterni iudicis virtus, qui tanta suis famulis præstat, vt non solum hominum honoribus, sed etiam auium obedientia clarescat.

Saliua sua digitũ præcisum sanat.

Certitudo miraculi.

Aliud graue vulnus sanat.

Gen. 8.

Coruus chirothecam abreptam restituit.

CAP. XV.

Atratum deinceps aliud miraculum, quod per beatum Columbanum, & eius cellerarium factum fuit refero. Cum iam hora refectionis appropinquaret, & minister refectorij ceruisiam ad-

ministrare conaretur, quæ ex frumenti & hordei succo excoquitur, quamque præ cæteris in orbe terrarum gentibus præter *Scordiscas, & Dardanas* gentes. quæ Oceanum incolunt, vsitant, id est, Gallia, Britannia, Hibernia, Germania, cæteræque, quę ab eorum moribus non desciscunt, vas, quod Typrum nuncupant, ad cellerarium deportat, & ante vas quo ceruisia condita erat, apponit, tractoque serraculo meatim in Typrum currere sinit. Quem subito beati Columbani patris imperio, alius è fratribus vocauit. At ille obedientiæ igne ardens, oblitus meatum obserare, pernici cursu ad beatum virum pergit. Serraculum, quem Duciolum vocant, manu deferens. Postquam autem sibi vir Dei, quæ voluerat imperata deprompsit, recordatus negligentiæ, celeriter ad cellerarium redijt, conijciens nihil in vase, de quo ceruisia recurrebat, remansisse: intuitusque est supra Typrum ceruisiam creuisse, & ne minimam stillam foris cecidisse, vt crederes in longitudine Typrum geminatū esse, vt qualis & quanta rotunditate infra Typrum inerat corona, talis in altum creuisset vrna. Quantum imperantis imperium, quanta obsequentis obedietia, vt sic vtriusque tristitiam Dominus voluisset auertere, ne si fratrum substantiam, & imperantis, & obedientis ardor diminuisset, ambo se à licitis alimentis abdicassent. Sicque æquus arbiter occurrit, vt vtrorumque culpas ablueret, quas illis si casu veniente, vel Domino permittente fuissent patratæ, ambo suis noxis euenisse asseruissent.

Preclarū obedientiæ miraculū.

CAP. XVI.

Eodem in tempore actum est, vt per densa saltus viburna, frutricū solitudinis amator, quæ* propter Fredemungiacas culmen erat, vir Dei ambularet, reperitque cadauer cerui, quem Luporū feritas peremerat, vrsum deuorare velle: Cuius iam sanguinem lambens, exiguam partem carnis vorauit. Ad quem vir Dei accessit, increpans ne corium, quod ad vsum calceamentorū necessarium erat, læderet. Tunc bestia oblita ferocitatis mitis esse cœpit, & contra naturam absque murmure blandiens, atque colla submittens, cadauer reliquit. Quod vir Dei ad Fratres rediens indicauit, in eum locum vt irent, & de cerui cadauere corium auellerent. Abeuntes ergo fratres, reperiunt vndique rapacium alitum procul multitudinem abesse, nec ad cadauer supra viri Dei interdictum accedere audere, diuque expectantes à longè, si vel auis, vel fera audaci conatu prohibitæ escæ vrgeretur, prædam capere: conspiciunt ad odorem cadaueris lupos aduentare, & procul adstantes, ac si mortiferum ac lethale aliquid euitare, & celeri fuga omittere. Morantesque alia vice penes Luxouiū, Columbanus, * Vuinicosus presbyter, cuius superius fecimus mentionem, ad eum venit, sequebaturque Vuinicosus Columbæ vestigia, quocunque iret: veneruntque ad horreum, quo frumēta condebantur, aspiciensque Vuinicosus paruipendentis copiæ exiguitatem, ait, se non habere panis abundantiam, quo tanta multitudo alatur, curque segnitia torpeat quærendi frumenta, increpat. Cui Beatus Columbanus respondit, si ritè conditori, suæ deseruiant plebes, nunquam per æuum esuriem scient: Sic enim præconcinentis vox Psalmogaphi concelebrat: *Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem.* Perfacile farre horreum replet, qui de quinque panibus quinque millia hominum satiauit. Manēte denique nocte illa ibi Vuinicoso, viri Dei fide, & oratione horreum repletum est: manéque consurgens Vuinicosus, iuxta horreum transiens inopinatò horreum cernit apertum, clauigerumque simul ante ostium astantem. Sciscitatur autem, quis hoc direxerit, aut quæ plaustrorum congeries hæc frumenta deuexerint. Cui horrei custos ait: non ita est, vt putas. Nam cerne, si vestigia plaustrorum, vel iumentorū telluri impressa appareant: nequaquam autem claues à me hac nocte discesserunt, sed obserato horrei ostio, diuino solamine, frumento repletum est horreum. Cœpit autem ille de industria intentis oculis terram respicere, & deferentium vestigia diligenti examinatione cognoscere. Cumque nihil horum simile quid reperisset, ait, potens est Deus seruis suis parare mensas in deserto. Traiecto autem exindè temporis interuallo, venit beatus Columbanus, *Adfontanas* Cœnobium, reperitque fratres sexaginta sarculo terram colere, & semini futuro confectum glebis aruum parare: Cumque vidisset eos magno labore glebas scindere, ait: sit vobis, ô fratres, à Do-

** Prope.*

Vrsus obtemperat eius verbo.

Alites, & lupi non audent eius interdictum violare.

** Vuinicus.*

Psal. 30.

Matt. 14.

Vacuum horreum; eius precibus impletur frumento diuinitus.

mino collata refectio. Quo audito, minister ait: Pater mi, non sunt nobis amplius quàm duo panes, & parum ceruisiæ. Ille, vade, inquit, & defer huc. Concito ille gradu perrexit, duosque panes, & parum ceruisiæ detulit. Intuens autem cœlos Sanctus Columbanus ait: *Christe Iesu, vnica spes orbis, tu hos panes, & potum hunc multiplica, qui de quinque panibus, quinque satiasti millia hominum in deserto.* Mira res! Satiati sunt omnes, potuque hausto, prout voluntas cuique fuit, dupla minister fragminum spolia recolligit, potusque duplicatam mensuram; sicque intellexit plus mereri fidem, digna diuini muneris lucra, quàm desperationem, quæ solet diminuere etiam collata. Cum ergo quodam in tempore in eodem Cœnobio Luxouio, vir Dei commoraretur; accidit, vt vnus de de fratribus nomine, & ipse Columbanus, febre correptus, atque in extremis positus, fœlicem postularet exitum. Cumque iam vltimo halitu carere vellet, fidens de cœlesti munere, quod longo famulatu quæsierat, vidit ad se virum fulua luce amictum accedere, sibique dicere, non te modo à corpore ducere possum, quia orationibus, & lachrymis patris tui Columbani præpedior. Cumque hæc Columbanus audisset, mœrens, ac si somno euigilasset, suum ministrum *Theodegisum*, cuius superius fecimus mentionem, vocare cœpit: Festina, inquit, perge, & patrem communem Columbanum ad me venire compelle. Concito ergo gradu ille venit, ac Beatum Columbanum in Ecclesia positum flentem reperit, postulatque vt ad ægrotum festinans accedat. Venit ergo perniciter, & quid vellet interrogauit? At ille causam obijcit. Cur me, inquit, tuis orationibus in hac ærumnosa vita detines? Nam adsunt qui me ducere volunt, si tuis fletibus, & precibus non præpediantur. Retentionis solue obstacula, vt mihi iam pateant cœlestia regna. Tum metu Columba perculsus, signo * tacto omnes adesse imperauit, Sancti Sodalis amissionem gaudio temperauit, corpus Christi abeunti de hac vita viaticum præbet, ac post extrema oscula, defunctionis cantus impleuit. Erat enim ex eodem genere, quo Beatus Columbanus, vnoque commeatu, & nomine, ex Hibernia processerunt. Quomodo autem bestiæ ac volucres viri Dei parerent Imperio, non est silendum. Nam *Chagnoaldum* Lugduni Pontificem, qui eius minister, & discipulus fuit, nouimus referentem, qui se testabatur, sæpe vidisse, cum in eremo, vel ieiunio, vel oratione vacans deambularet, esse sæpe solitum feras bestias, ac aues accersere: quæ ad imperium eius statim veniebant. Quas manu blandiens attrectabat, & ita feræ, auesque gaudentes, ac ludentes lætitia vberi, veluti catuli solent dominis adulari, exultabant. Et ferusculam, quam vulgo homines Squirium vocant, sæpe de arduis arborum culminibus accersitam: manuque receptam, suoque collo positam, & sinum ingredientem, ac exeuntem sæpe se vidisse supradictus vir testabatur.

Matt. 14.

Mira panum & ceruisiæ multiplicatio.

Vis magna preci eius.

f. dato.*

Alter Columbanus natione Hibernus.

Feræ & aues obediunt illi.

CAP. XVII.

CRcuerat namque iam passim fama Sancti viri in vniuersas Galliæ, & Germaniæ prouincias, eratque omnium rumore laudabilis, omnium cultu venerabilis, in tantum, vt Theodoricus Rex, qui eo regnabat in tempore, ad eum sæpe veniret, & orationum suarum suffragium omni cum humilitate deposceret. Sigebertus etenim, cuius superius fecimus mentionem, apud *Victorsacum* villam publicam, quæ in suburbano *Arauiensis* vrbis sita est *Hilprici*, germani sui dolo, qui apud *Turnacum* oppidum tunc erat, quem Sigebertus, vsque ad internecionem persequebatur interfectus est. Perempto itaque Sigeberto, Hildebertus filius eius regni sceptra suscepit, annuente matre *Brunehilde. Mortuo deinde Hildeberto, infra adolescentiæ annos regnauerunt filij Hildeberti duo, Theodebertus & Theodericus, cum auia sua *Brunehilde.* Regno Burgundionum Theodoricus potitur: regnum Austrasianum Theodebertus suscepit regendum. Theodericus ergo, quia in terminis regni sui Beatum Columbanum haberet, gratulabatur non minime. Ad quem cum sæpissime veniret, cœpit eum vir Dei increpare, cur concubinarum adulterijs misceretur, & non potius legitimi coniugij solamine frueretur, vt regalis proles, ex venerabili Regina prodiret, & non potius ex lupanaribus videretur emergi. Cumque iam ad viri Dei imperium Regis sermo obtemperaret, & se ab omnibus illicitis segregare responderet, mentem,

Theodoricus Rex eum honorat.

Sigeberti Regis cædes.

*al. * Brunechilde.*

Theodoricum Regem propter concubinas objurgat.

Brunehildis auiæ secundæ, vt erat Iezabelis antiquus anguis adijt, eamque contra virum Dei stimulatam superbiæ aculeo excitat, quia cerneret viro Dei Theodoricum obedire. Verebatur enim, ne, si abiectis cõcubinis Reginam aulæ præfecisset, & dignitatis, atque honoris sui modum amputasset.

Ea re Brunechildem offendit.

CAP. XVIII.

Venit ergo, vt quadam die Beatus Columbanus ad *Brunehildem* veniret (erat enim tunc apud *Brocoriacum* villam: Cumque illa eum in aulam venisse cerneret, filios Theodorici, quos de adulterinis permixtionibus habebat, ad virum Dei adducit. Quos cum vidisset, sciscitatur quid sibi velint. Cui *Brunehildis* ait: Regis sunt filij, tu eos tua benedictione robora. At ille, nequaquam, inquit, istos regalia sceptra suscepturos scias, quia de lupanaribus emerserunt. Illa furens, paruulos abire iubet. Egrediens ergo vir Dei regiam aulam, dum limitem transiliret, fragor exortus totam domum quatiens, omnibus terrorem incussit: nec tamen miseræ fœminæ furorem compescuit. Parat deindè insidias moliri, vicinisque monasterijs per nuncios imperat, vt nulli eorum extra monasterium iter pandatur, neque receptacula Monachis eius, vel quælibet subsidia tribuantur. Cernens autem Beatus Columbanus regios animos aduersum se permotos ad eum properat, vt suis monitis miseræ pertinaciæ in tantum frangat. Erat enim tunc temporis apud *Spissiam*, villam publicam. Quo cum iam Sole occubante venisset, Regi nunciant, virum Dei inibi esse, nec in Regis domibus metari velle. Tunc ait Theodoricus, melius esse virum Dei opportunis subsidijs honorare, quàm Dominum ex seruorum eius offensa ad iracundiam prouocare. Iubet ergo regio cultu opportuna parare, Deique famulo dirigi. Itaque venerunt, & iuxta imperium Regis oblata offerunt. Qui cum vidisset dapes, & pocula cultu regio administrata, inquirit quid sibi velint ista. Aiunt illi, sibi à Rege esse directa. Abominatus autem ea, ait: Scriptum est, *munera impiorum reprobat altissimus*: non enim dignum est, vt famulorum Dei ora cibis eius polluantur, qui non solum suis, verumetiam aliorum habitaculis, famulis Dei aditum denegant. His dictis vascula omnia in frusta disrupta sunt, vinaque, ac sicera solo diffusa, & cætera separatim dispersa. Pauefacti autem ministri, rei gestæ causam Regi nunciant. Tunc ille pauore perculsus, cum auia diluculo ad virum Dei properat: precantur de commisso veniam, se in postmodum emendare pollicentur. His placatus promissis, ad monasterium redijt: Sed polliciti vadimonij iura, non diu seruata violantur: exercentur miseriarum incrementa, solitóque à rege adulteria patrantur. Quo audito, Beatus Columbanus literas ad eum verberibus plenas direxit, comminaturque excommunicationem, si emendare dilatando, non vellet. Ad hæc rursum permota *Brunehildis*, Regis animum aduersus beatũ Columbanum excitat, omnique conatu perturbare contendit; orabatque proceres aulicos, optimates omnes, vt Regis animum contra virum Dei perturbarent. Episcopos autem solicitare aggressa est, vt de eius religione detrahendo, statum regulæ, quam suis custodiendum Monachis indiderat, macularent. Obtemperantes igitur aulici persuasionibus miseræ Reginæ, Regis animum contra virum Dei perturbant, cogentes, vt accederet, ac religionem probaret. Coactus itaque Rex ad virum Dei *Luxonium* venit, conquestusq; est cum eo, cur à comprouincialium moribus discederet, & intra septa secretiora omnibus Christianis, aditus non pateret. Beatus itaque Columbanus, vt erat audax, atque animo vigens, talia objicienti regi, respondit: Se consuetudinem non habere, vt sæcularibus hominibus, & à religione alienis, famulorum Dei habitationis pandat introitum, se & opportuna, aptaque loca ad hoc habere parata, quo omnium hospitum aduentus suscipiatur. Ad hæc Rex: Si, inquit, largitatis nostræ munera, & solaminis supplementum capere cupis, omnibus in locis omnium patebit introitus. Vir Dei respondit. Si quod nunc vsque sub regularis disciplinæ habenis constrictum fuit, violare conaris, nec tuis muneribus, nec quibuscunque subsidijs, me fore à te scias sustentandum: & si hanc ob causam tu hoc in loco venisti, vt seruorum Dei Cœnobia destruas, & regularem disciplinam macules, scito tuum regnum funditus ruiturum, & cum omni propagi-

Negat benedicere spurijs.

Vindicta.

Eccles. 34.

Respuit dapes à Rege missas.

Miraculũ

Veniam precantur Rex & Auia.

Cõminatur Regi in adulterari desinat.

Brunechildis impietas.

colloquiũ Regis, & S. Columbani.

Prædicit Regni ruinam.

ne regia demergendum. Quod postea rei probauit euentus: iam enim temerario conatu Rex refectorium ingressus fuerat. His ergo territus dictis, foras celer repedat. Duris post hæc viri Dei increpationibus Rex vrgetur, contra quæ Theodericus ait, Martyrij coronam à me tibi inferendam speras? non esse, ait, tantæ dementiæ se, vt hoc tantum patraret scelus: Sed quæ sunt potioris consilij se agere, & vtiliora paraturum: vt quia ab omnium sæculorum moribus desciscat, qua venerat, ea via repedare studeat. Aulicorum simul consona voce vota prorumpunt, se habere non velle, his in locis, qui omnibus non sociotur. Ad hæc Beatus Columbanus, se dicit de Cœnobij septis nō egressurum, nisi violenter abstrahatur. Discessit ego Rex relinquens virum quendam procerem, nomine *Baudolfum*. Is enim cùm remansisset, virum Dei à Monasterio pellit, & penes Vesocionense oppidum perducit ad exulandum, quoadvsque regalis sententia, ex eo quod voluisset decerneret. Commorans ergo inibi, audit carcerem eo in loco plenum esse damnatorum hominum, mortis damna expectantium. Ad quem vir Dei properat, ingressusque ostium nullo obstante, verbum Dei damnatis depromit: Spondentque illi, si liberarentur, emendaturos, & de commissa noxa pœnitentiam acturos. Beatus itaque Columbanus, post hæc ministro *Domoali*, cuius superius fecimus mentionem, imperat, vt manu ferrum, quo compedes irretiti erant, atque innexi apprehendat, ac trahat. Quod ille apprehensum trahit. Et veluti frutex putrefactus, per partes comminuitur, egredique carcerem damnatos solutis compedibus iubet Peracto autem Euangelici cultus officio, pedes lauit, linteoque abstersit: imperatque deindè, vt Ecclesiam petant, & commissi sceleris pœnitendo, ac fletibus abluendo culpas lauent. Properantes ergo illi, Ecclesiæ fores obseratas reperiunt. Tribunus igitur militum, cum vidisset virtute Dei, per Beatum Columbanum, damnatorum compedes fractos, & vacuum sibi tantummodo relictum ergastulum, insequi calces damnatorum, ac si à somno excitatus cum militibus cœpit. Illi vero post tergum appropinquare satellites videntes, & fores Ecclesiæ obseratas cernentes, gemina vallati angustia, virum

Expellitur è suo Luxouiensi monasterio.

Multos è carcere miraculosè dimittit.

Dei compellant, vt eruantur. Ille autem anxio anhelitu sursum caput attollit, precaturque Dominum, vt sua virtute ereptos è ferro, non sinat denuò tradi satellitum nexui. Nec morata auctoris bonitas, fores firmis obseratas claustris reserat, atque in angustia positis aditum pandit, pernicique cursu ingrediuntur Ecclesiam. Fores autem post damnatorum introitum, in oculis militum, absque humana manu obserantur, ac si custos vsu clauigero pernici ter, & reserasset, & obserasset. Perueniens ergo Beatus Columbanus cum suis, simulque & tribunus cum militibus, fores obseratas repererunt: *Aspasiumque* nomine custodem quærunt, vt claues largiatur. Qui cum venisset, clauigeroque vsu fores reserare voluisset, ait, se nunquam diligentius obserata claustra inuenisse. Nec quisquam post ausus est damnatis iniuriam inferre, quos diuina virtus eruerat.

Magno miraculo fores templi & patescunt, & clauduntur.

CAP. XIX.

Post hæc vir Dei cernens quod *nullus custodijs augeretur, à nulloque molestiam sustineret; videbant enim omnes in eo Dei virtutem flagrare, ideoque omnes ab eius iniurijs segregabantur, ne socij culparum forent: ascendit Dominica die, in verticem ardui cacuminis, montis illius: (ita enim situs vrbis habetur: cum domorum densitas indiffuso latere procliui montis sita est, prorumpunt arduaa in sublimibus cacuminibus, quivndique abscissi fluminis * *Doua* alueo vallāte, nullatenus commeantibus viam pandit) ibique vsque ad mediam diem exspectat, si aliquis iter ad monasterium reuertendi prohibeat. Et cum nullus contrarius existeret ipse per mediam vrbem, cum suis ad monasterium regreditur. Quo audito *Brunechildis* ac Theodericus, quòd scilicet ab exilio reuertisset, atrocioribus iræ aculeis stimulantur, iubentque militem cohortem vt rursum virum Dei abstrahant, & ad pristinum prorsus exilium reuocent. Venientes ergo milites cum tribuno peragrant septa monasterij, virumque Dei perquirunt Residebat autem ille in atrio Ecclesiæ, librumque legebat. Vbi cum sæpe venisent, & prope eum transirent, ita vt nonnulli in eius pedibus offenderent, & vestimentis

f. nullis.*

al. Dona*

Milites ob eum expellendum missi non vident ad præsentē.

suis eum tangerent; sed obcæcatis luminibus ipsum nequaquam viderent, sed erat spectaculum pulcherrimum. Ille autem ouans cernebat quærentes, nec omnino videbatur: Illi in medio eorum positum, cum viderentur ab eo non videbant, venitque Tribunus, intuitusque per fenestram, virum Dei vidit, inter ipsos lætū residere, & legere: cernensque virtutem Dei ait, quid tam intentè atria Ecclesiæ peragratis, nec omnino reperitis? nequaquam amplius insaniæ errore cor vestrum decipiatur: Non enim vos poteritis eum inuenire, quem virtus diuina tegit. Redite ab hac intentione, & Regi properemus nuntiare, quia eum minime reperistis. Datur autem manifeste intelligi, tribunum militum non sponte ad parandum viro Dei iniuriam venisse, & ideo ad eum videndum, lumen meruisse. Renunciantibus ergo illis auribus regis, ille aucto furore miseræ intētionis, *Bertharium* comitem ad eum requirendum attentus virorum cum præsidio, simulque & *Baudolfum*, quem superius direxit, destinauit. Quò cum venissent, Beatum Columbanum, in Ecclesia positum Psallentem, ac orationi deditum, cum omni cōgregatione fratrum reperiunt: sicque virum Dei alloquuntur, vir Dei precamur, vt tam regijs, quàm etiam nostris præceptis obedias, egressusque pergas eo itinere, quò primum his aduentasti in locis. At ille, non enim, inquit, reor placere conditori, semel natali solo ob Christi timorem relicto, denuo repedare. Cumque nullatenus cernerent sibi virum Dei obedire, relictis quibusdam quibus ferocia animi fortior erat, *Bertharius* abscessit. Hi vero qui remanserant, virum Dei hortantur, vt illis misereatur, qui ad tale opus patrandum infœliciter fuerant relicti, eorumque periculo consuleret, qui si eum violenter non abstraherent, mortis periculum incurrerent. At ille, ait, iam sæpius testatum esse, nisi vi abstraheretur, se non discessurum. Illi autem gemino vallati periculo, vndique vrgente formidine, pallium, quo indutus erat attingunt: alij genibus prouoluti cum lachrymis precantur, vt pro tantis sceleris culpa, illis ignosceret qui non suis desiderijs, sed regiis obtemperarent præceptis. Videns itaque vir Dei periculum aliorum fore, si suæ seueritati satisfaceret, cum omnium eiulatu atque mœrore egreditur, deputatis à Rege custodibus, qui quo vsque ditionis suæ regno pelleretur, non eum relinquerent, sed pariter cum illo ambularent. Inter quos primus, *Ragamundus* erat, qui cum vniuersis fratribus velut funus subsequentibus, Nammetis eum perduxit. Anxius itaque pater tantorum membrorum dispendio, cœlos respicit: Æterne, inquiens, conditor rerum, tu nobis locum præpara opportunum, quo tibi tuæ famulentur in sæcula plebes. Consolatur deinde vniuersam simul cohortem, vt spem non præpediant, sed omnipotenti Deo immensas laudes rependant: se hoc non dispendium suum, vel suorum pati, sed ob multiplicandas Monachorum plebes hanc esse datam occasionem: Et quicunque se sequi velint, promptissimo animo ad sustinendas iniurias conuenirent: qui verò in supradicto Cœnobio remanere voluerint, securi in hoc loco remanerent, citò Dominum de eorum mœrore vnctionem daturum. Sed cum æquo animo de custodia pastoris segregari nollent, custodes Reges inquiunt, nequaquam hinc se sequi alios permissuros, nisi eos, quos sui ortus terra dederat, vel qui è Britannicis aruis ipsum secuti fuerant, cæteros qui Gallico orti forent solo, præceptis esse regijs inibi remansuros. At cum egregius pater cerneret vi à se sua membra decerpi, tam suus, quàm etiam membrorum suorum dolor multiplicabatur: Et pro tanti sceleris pondere Dominum omnium consolatorem deprecatur, vt quos à se regia pertinacia segregabat, ipse sua custodia tueretur. Inter quos venerabilis vir, qui post in eodem monasterio pater exstitit *Eustasius*, discipulus & minister Sancti viri, violenter auellitur, intendentes super eum *Nugetio* auunculo eius, qui *Lingonenicæ* Ecclesiæ Pontifex erat. Egressus ergo vir Sanctus cum suis, vicesimo anno post incolatum eremi illius, per vrbem Vesontionum Augustodunumque, ad *Auellonense* castrum peruenit. Sed priusquam ad *Auellonem* perueniret, in via ei custos equorum *Theoderici* occurrit, lanceaque virum Dei trajicere voluit; sed maleuolam animam vltio mox digna præuenit. Nam dextra, quam aduersum virum Dei leuauerat, torpente, lanceam ante pedes suos humo defixit: ipseque à Dæmonio correptus ante vestigia viri Dei ruit.

Milites eum præsentem nō vident.

Alios mittit Rex qui eum ejiciant.

Sponte egreditur monasterium.

Impia partialitas.

Deus punit nefarium hominem Sancto necem intentantē.

Quem ille cernens vltione diuina percussum die illa nocteque penes se tenuit. Cumque sequens rursus dies illuxisset, ad se accersiuit, Deoq; fauente curatus à peste ad propria remeauit. Deinde ad *Caram* fluuium properans ad domum cuiusdam nobilis, & religiosæ fœminæ *Theodemandæ* peruenit, quò cum perueniret occurrerunt ei, duodecim viri pleni rabido dæmone, furentes, atque ruentes in terram: quos vir Dei protinus oratione curauit. Eadem autem die ad vicum, quem *Coram* vocant, venerunt: ibique quinque viri phrænesi vexati obuenerunt, vbi & mox sanati sunt, Et in *Antisiodorum* properauit, ibiq; allocutus est *Ragamundum*, quia ipse eum via, qua ibat ducebat. Memento, inquit, ô *Ragamunda*, quod *Clotarium*, quem nunc spernitis intra triennium Dominum habebitis. At ille, cur inquit, talia Domine mi, ais? ille que ait, videbis prorsus, quæ dixi, si tunc vitam cum superis feras.

Inimicū sonet, & sanat.

Duodecim dæmeniacos curat.

Prophetia Sancti de Clotario.

CAP. XX.

PRogressus ergo exin ab *Antisiodoro* conspicit iuuenem à dæmonio correptum, pernici ex aduerso currere cursu viginti, etenim miliaribus totis viribus cucurrerat. Quo viso substitit, quousque saucius homo dæmonis arte, veniret: veniensque ante virum Dei ruit se discerpens. Quem vir Dei orationibus curauit, patrique sospitem reddidit. Deinde ad *Niuernense* oppidum venit, custodibus antecedentibus, ac subsequentibus, vt **Ligeris* scapha reciperetur, Britannicoque sinu redderetur. Vbi etiam cum venissent, & tardo conamine scapham insilirent, quidam è custodibus arrepto remo vnum eorum, qui *Lua* dicebatur, percussit virum sanctissimum, & omni religioni deditum. Vir autem Dei intuens sua coram se membra cædi, Cur, inquit, crudelis addis mœrori mœrorem? an non sufficit ad vestram ruinam patrati sceleris malum? cur fessa Christi membra cædis? Cur contra mitem, immitis appares? Cur sæuitiam in mansuetos prætendis? memento te diuina vltione in hoc loco percutiendum, in quo Christi membrum furens percussisti. Probauit autem illatæ sententiæ pœnam, vltio mox subsecuta. Nam vt subsequenti vice rediens ad eundem portum transiturus venit, diuinitùs percussus, in eodem est loco demersus. quid causæ fuit, vt iustus arbiter eandem vltionem, in postmodum distulisset, nisi vt tunc Sancti obtutus, de vindicta eius non macularentur? Inde ad *Aurelianensem* vrbem venerunt: quò cum nec aditum Ecclesiarum sibi ex regijs præceptis pandi videret, cum grandi mœrore super ripam *Ligeris* tentorijs contentus paulisper quiescit: Cumque iam sumptuum necessarijs indigerent, duos in vrbem direxit, vt necessaria quærerent: Quorum vnus erat *Potentinus* nomine, qui adhuc superest. Et in Armoricano loco in suburbano *Constantiæ* vrbis Monachorum cohortem adunauit. Sed cum lustrantes vrbem illi nihil reperissent, quia regio timore omnium corda perculsa manebant, via qua vrbem intrauerant, repedabant: obuiamq; habent mulierem in platea ex genere Syrorum: Quę cum eos vidisset, sciscitata est quinam essent. Illi rei veritate digesta, aiunt se necessaria quæsisse, nec prorsus reperisse. Illa autem infit, accedite Domini mei, ad metatum famulæ vestræ, & quæ sunt necessaria vobiscum vehite. Nam & ego aduena sum, ex longinquo Orientis solo. Illi enim ouantes, eam sunt calce secuti, veneruntq; ad domū eius, selláq; posita, quieuerūt donec detulit quod eis esset ad victum: Eratque simul in concessu vir eius, olim iam luminibus orbatus: de quo sciscitati sunt quis esset. Illa autem infit, vir meus ex eodem genere Syrorum, sicut & ego, cum per multorum circulum annorum lumine priuatum traho. Illi inquiunt, si Christi famuli Columbæ obtutibus præsentaretur, eius interuentu orationum lumen posset recipere. At ille promissi muneris, fideique nexibus mentem roborat, surgensque eorum prosecutus cum duce vestigia. Narrauit ergo *Potentinus* hospitalitatis munus in peregrinis. Nec prorsus verba impleuerat, cæcus astabat, precaturque Dei virum, vt suis orationibus ei lumen restituat. Videns itaque illius fidem, omnes poscit, vt pro cæco orent: Pronusque diu supra humum iacuit, surgensque manu oculos attigit, ac post crucis signum, postulatum lumen reddidit. Gaudens ergo ille reddito lumine domum remeauit, vt videlicet qui interiorem lucem non amiserat, exteriori non careret. Sicque exinde turba obsessorum,

Dæmoniacū curat.

Gallicè Loir.

Maligno homini diuinam prædicit vltionem.

Signo crucis, & precibus restituit cæco lumen.

rum, quos dæmones horrido furore torquebant, ad virum Dei curandi gratia properabant: daturque salus largita à Domino omnibus per virum Dei beatum Columbanum. His namque virtutibus populus vrbis permotus, virum Dei suis facultatibus latenter atque honorificè fulciebat: non enim manifestè propter custodes quicquam præbere audebant, ne eius iram incurrerent: deindè arreptum iter peragunt.

Obsessos à Dæmone liberat.

Aurelianenses ea necessaria præbent.

CAP. XXI.

NAuigantes ergo per *Ligorim*, ad *Turonensem* perueniunt vrbem: vbi vir Sanctus custodes precatur, vt scapham in portui appropinquent, seque ad sepulchrum B. Confessoris Christi Martini ire sinant. Quod abnuentes custodes, nauigare veloci conatu compellunt, remigerosque vrgent, vt omni virtute cursu celeri portum transeant, gubernatori imperant, vt medio fluminis alueo scapham teneat. Quod vidēs Beatus Colūbanus, mœstos vultus ad cœlū erigit, cōpellans se tantæ mœstitiæ subdi, vt ne Sanctorum sepulchra visere permittatur. Vrgentibus ergo omnibus mox vt contra portam ventum est, velut quibusdam anchoris defixis, Scapha stare cœpit, & ad portum caput dirigere. Quod cum custodes obstare non valerent, inuiti scapham quò velit ire sinunt: mirum in modum è medio fluuij *Chilos* ad portum, ceu pennigero volatu peruenit, portuque recepto viro Dei viam pandit. Gratias autem illi Regi refert æterno, qui suis sic obtemperare non dedignatur seruis. Egressus sanè ad sepulchrum Beati *Martini* Confessoris Christi accedit, totaque ibi nocte in oratione excubat. Illucescente vero die, à *Leupario* vrbis illius Episcopo, inuitatus ad esum, ire non abnuit. Præsertim ob suorum requiem fratrum, moratusque est eo die cum supradicto Pontifice: qui cum hora refectionis cum eo ad mensam resideret, interrogatus cur retro ad patriam repedaret? respondit, Canis me *Theodericus*, à meis fratribus abegit. Tunc vnus è conuiuis, *Chrodoaldus* nomine, qui amitam *Theodeberti* Regis in coniugium habebat, Regi tamen *Theoderico* fidelis erat: Hic viro Dei humili voce respondit, esse melius lac potare, quàm Absynthium. Cui vir Dei ait: Cognosco enim te Regis *Theoderici* fœderis iura seruare velle. At ille fatetur se fœdus fidei promissæ, quamdiu valeret obseruare. Cui Beatus Columbanus respondēs, si inquit, Regis *Theoderici* vinctus es fœderi, amico tuo & Domino lætus eris à me legatus directus. Hæc ergo eius auribus infer, & ipsum, & suos liberos intra triennij circulum esse delendos, radicitusque eius stirpem, Dominum esse eradicaturum. Cur inquit, supradictus vir, famule Dei talia promis? At ille, non enim queo silere, quæ mihi loquendo Dominus tradit. Quod in postmodum omnes nationes Galliæ sensêre impletum, confirmauitque hoc superius ad *Regamundum* sententia illata. Sublato deinde prandio, vir Dei ad scapham remeat, reperitque suos multa tristitia depressos: Inquirensque inuenit præterita nocte, quæ in scapha habuissent, furto se perdidisse, simulque aureos quos in pauperes non erogauerat, furto ablatos. Quo audito, ad sepulchrum beati *Martini* repedat, questusque est se non idcirco ad eius excubias isse, vt ille sua suorumque fineret damna patrari fratrum. Nec mora, is qui sacellum cum aureis furatus erat, cœpit inter flagella corporis, pœnasque clamare & dicere, illo & illo in loco se aureos occultatos habere. Quod videntes socij omnes currunt, furtóque sublata omnia reddunt: & virum Dei precantur, vt tanti sceleris culpas ignoscat. Quod miraculum omnibus terrorem incutit, vt deinceps quicunque ista audissent, velut sacrata omnia quæ ad virum Dei pertinebant, attingere non auderent. Præbens itaque necessaria *Leuparius* viro Dei valedicit. Nauali ergo itinere ouans vsque ad *Nammetense* oppidum venit, ibique aliquantisper commoratus est. quo cum quadam die quidam egenus ante fores cellulæ, in qua vir Dei metatus erat, clamaret, ille vocato ministro, ait, præbe cibos alimoniam petenti: At ille non est nobis panis, ait, nisi paululum tantum farinæ. At ille, quantum inquit, habes? testatus est ille amplius se non habere, vt ferebatur, quàm farinæ modium. Dicit ergo, da totum, nec quicquam reserues in crastinum. Obediens autem minister, totum simul pauperi tribuit, nihil ad necessitatem communem reseruans. Ieiunantibus ergo illis, tertia dies illuxe-

Turones vrbis.

Tumulū S. Martini visitare cupit.

Miraculū.

Turonensis Episcopus eum inuitat.

Nota quid possint sancti inuocati.

Nammetense oppidum petit.

Mirabilis charitas.

rat, nihil penes ſe habentibus præter ſpei & fidei gratiam, vndè feſſis ieiunio membris ſubuenirent. Subitò autem audiuit quendam fores ſigno terere: cumque oſtiarius ſciſcitaretur, cuius rei neceſſitas poſceret, ſono fragoris fratrum aures inquietari: is qui fores terebat, ait, ſe à domina ſua *Procula* nomine, eſſe directum, quæ diuinitus admonita, vt ſumptus viro Dei Columbæ, atque comitibus eius, qui apud *Nammetenſe* oppidum morarentur, dirigeret, haberique in proximo: ſeque ideo præueniſſe, vt vaſa quò reciperentur, pararent, centũ dicens modia eſſe vini, ducentaque frumenti, ſed & bracis centum modia: quod oſtiarius celeri curſu patri indicare properat. At ille, ſine, inquit: fratrũque cœtum adunari præcipit, vt ſimul poſiti pro largitate Dominum precarentur, ſimulque grates referant conditori, qui ſuos conſolari non deſinit famulos in omnibus neceſſitatibus, & poſt hæc munus oblatum recipiant. O mira Conditoris pietas: egere ſinit, vt ſua dona egentibus largiendo demonſtret: tentari permittit, vt in tentatione ſubueniens, ſuorum in ſe corda vberius excitet famulorum: ſua membra ſæuis laceranda tradit, vt circa ſanandorum medicamina multiplicata dilectio confirmetur. Alia ſimul nobilis fœmina & religioſa, nomine *Dola* direxit ducenta frumenti, ac promiſcue centum modia. Quæ cauſa maximam verecundiam, vrbis illius Pontifici excitauit, nomine *Sophronio*: à quo cum nihil muneris impetrauiſſent, nec quicquam commutando capere potuere. Ibi cum moraretur quædam mulier, dæmonis peſte plena, cum filia itidem tali atrocitate repleta venit; quas cum Columba vidiſſet, communem pro eis Dominum exorauit, ſanitatique poſt redditas, metatur ſuo redire præcepit.

Vide, vt cura ſint Domino fideles ſerui.

Duas dæmoniacas ſanat.

CAP. XXII.

POſt hæc *Sophronius Nammetenſis* vrbis Epiſcopus, vna cum *Theodoalde* comite, iuxta Regis imperium B. Columbanũ naue ſuſceptum ad Hiberniam deſtinare properabant: vir autem Dei inquit, ſi nauis quæ ſinibus Hiberniæ reddatur, adeſt, omnem ſupellectilem comiteſque ſuſcipiat: ego vero interim ſcapha recepta *Ligeris* vnda vehar, quouſque ad alta maris deferat. Reperta ergo naui, quæ * Scotorum commercia vexerat, omnem ſupellectilem comitéſque ſuſcepit. Cumque iam remigera arte proſperantibus Zephiris nauis ad alta pelagi tenderet, vndarum moles obuenerat, nauimque ad littus redire coegit, planoque terris ſalo depulſam reliquit. Collecto itaq; fluctu in ſinus equorum quieuit, manſitque per triduum abſque vndis carinà. Intellexit ergo dominus nauis, ob viri ſupellectilem, comitéſque receptos ſe eſſe detentum: fuit tandem conſilium, & reiecit omnia à nauis ſinibus quæ ad virum Dei pertinebant. Nec mora: vndarum moles adfuit, carinamque ad alta prouexit. Mirantes itaque omnes, cognouere non eſſe voluntatem Dei vt retro amplius repedaret. Ad metatũ ergo ſuum quò prius fuerat redijt, nullo iam obſtante quò vellet ire: ſed magis prout quiſque poterat virum Dei honoribus ac ſumptibus fulciebat. Nec defuit quicquam præſidij dum in omnibus conditoris manebat auxilium: quia prorſus nunquam obdormiet, qui ſub alarum ſuarum vmbra Iſrael degit. Sic nempe omnibus omnia largiendo demonſtrat, vt ab omnibus pro munerum ſuorum glorificetur largitione.

Theodoricus ei ad Hiberniã redire imperat.

** Hibernorum vt patet ex initio capit.*

Nauis miraculoſe ad littus repellitur.

Pſal. 120.

CAP. XXIII.

MOratus ergo paululum ibidem, poſt ad *Clotharium* * *Helperiti* Regis filium, qui in *Auſtraſijs* Francis regnabat, in extrema Gallia ad Oceanum poſitis, pergit. Porrò Clotharius audierat quantis qualibuſque iniurijs virum Dei *Brunechildis*, ac *Theodericus* fatigauerant: quem cum vidiſſet, velut cœleſte munus recepit, ouanſque precatur, vel ſi velit, intra ſui regni terminos reſideat, ſeque ei prout voluerit famulaturum. At ille, nequaquam ait, his in locis ſe conſiſtere velle, vel ob ſuam peregrinationem augendam, vel illis inimicitiarum occaſionem ſedandam. Tenuit ergo eum *Clotharius* quantis potuit penes ſe diebus, caſtigatuſque ab eo pro quibuſdam erroribus, quibus vix aula regia caret, ſpondet ſe *Clotharius* iuxta eius imperium omnia emendaturum. Erat enim *Clotharius* ſolers in amore ſapientiæ. Inuentum ergo optatum munus gratificabatur. Morante

*Al. * Chilperici.*

Clotharius, Rex illum honoriſice excipit.

Admonet Regem v Auli-orũ vitia corrigat.

rante igitur eo penes *Clotharium* lis oritur inter *Theodebertum & Theodoricum*, disceptantibus vtrisque de regni termino: Et vtrique ad *Clotharium* legatos dirigunt, vterq; aduersus parem auxilium postulat. Quod *Clotharius* Beato Columbano insinuare procurat, consulens vt si videretur eius consilio, se vni consentiendo, contra alium dimicare. Ad quem ille prophetico repletus Spiritu ait, neutris eum fore pariturum consilijs, suam autem intra triennij tempus in ditionem vtrorumque regna venire. Videns autem *Clotharius* à viro Dei talia sibi Prophetico ore dici, neutri parere voluit: sed promissum sibi tempus fideliter expectans, post potitus est triumpho victoriæ.

consiliū S. Columbani datum Clothario.

CAP. XXIV.

Post hæc agit apud *Clotharium* vir Dei, vt sibi solamen largiretur, quatenus per *Theodeberti* regnum, si valeret, ad Italiam, Alpium iuga transcēdens perueniret. Datis ergo comitibus, qui eum vsque ad *Theodebertum* perducerent, itinere arrepto, ad Parisium vrbem peruenit. Quò cum venisset, occurrit ei homo in porta, habens spiritum immundum, debacchans, ac discerpens & garrulans, querulo sciscitatur virum Dei affamine, quid his vir Dei agis in locis? raucóque anhelitu a longe beatum Columbanum venire iamdudum clamabat. Quem cum vir D.. vidisset, ait, egredere pestifer, egredere, nec corpora Christi lauacro abluta, diu obsidere præsumas. Cæde virtuti Dei, & Christi nomine inuocato contremisce. Sed cum diù sæuis, atrisque viribus obstaret, vir Dei manum ori eius iniecit, linguamque attrectat, & in virtute Dei imperat, vt egrediatur. Tunc horrida vi discerpens eum, ita vt vix nexibus teneretur, cum viscerum motione, ac vomituum motu progressus tantum fœtorem adstantibus dedit, vt sulphureos se crederent facilius tolerare odores.

Parisios venit.

Sæuissimū dæmonem eijcit.

CAP. XXV.

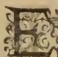
Deinde autem ad *Meldense* oppidum properat: quò cum vi quidam nobilis, nomine *Channericus* Theodeberti conuiua, vir sapiens, & consilijs Regijs gratus, & nobilitatis sapientia vallatus inesset: is virum Dei miro gaudio recepit, séque habere curam spondet, qualiter ad Theodeberti accederet aulam, non esse necesse alios comites è regio latere eum habere. Ad hoc enim aliorum differebat subsidiū, vt virum Dei secum quamdiu valeret, teneret, & eius doctrina sua domus nobilitaretur. Benedixit ergo vir Dei domum suam, filiamque eius nomine *Burgundoforam*, quæ infra infantiæ annos erat, benedicens Domino vouit, de qua postea in subsequentibus narrabimus. Progressus autem indè, venit ad villam quandam *Vulciacum*, quæ supra amnem *Matronam* sita est: ibi receptus est à quodam viro, nomine *Authario*, cuius coniux *Aiga* dicebatur, erantque his filij intra infantiæ annos detenti: quos mater, ad benedicendum viro Dei obtulit. Videns ergo ille matris fidem, infantulos sua benedictione sacrauit: qui post, mox vt pubescere cœperunt, *Clothario* Regi primùm, ac deinceps *Dagoberto* gratissimi habiti sunt. Sed postquam sæculi gloria fuerant illustrati, anhelare cœperunt, vt per gloriam sæculi non carerent æterna: quorum maior natu *Ado* nomine, semet suis voluptatibus abdicauit. Postq; intra *Iurani* saltus, monasterium ex beati regula Columbani construxit: Iuniorque nomine *Dado*, intra *Briegensem* saltum supra fluuiolum *Resbacem*, ex supradicti viri regula monasterium construxit. Tanta autem in viro Dei gratia redundabat, vt quoscunque sacraret, in boni cultus perseuerantia dies suprema inuenisset: illique iure dictum sit, vt quos de industria monuisset, gauisi sint postea se impunitatem meruisse. Nec immeritò tanti viri fultus adminiculo, paris gratiæ potitus est supplemento: qui eius doctrinis innixus, noluit à iustæ vitæ tramite deuiare.

Ad Meldense oppidum accedit, vbi benigniter accipitur.

Duo fratres, duo monasteria iuxta institutū S. Columbani construunt.

Magna vis benedictionis eius.

CAP. XXVI.

Exindè ad *Theodebertum* regem venit: quem cum *Theodebertus* vidisset, ouans suis sedibus recepit. Iam enim multi fratrum post eum ex *Luxouio* venerant, quos ille velut ex hostium præda ereptos suscipiebat: pollicitusque est *Theodebertus*, se reperire intra suos terminos loca venusta, & famulis Dei ad omnem opportunitatem congrua, pro-

Theodebertus Rex cū benignè accipit.

ximasque ad prædicandum nationes, vndique haberi. Ad hæc, inquit, vir Dei, si pollicitationis tuæ adminiculum præbes, & vadimonio falsitatis noxa non opponitur, aliquantisper me commeraturum promitto, ac probaturum, si in cordibus gentium fidem serere valeam. Dedit ergo Rex optionem, vt quacunque in parte voluisset, experimento quæreret locum, qui sibi suisque placuisset, inquisitumque locum inuenerunt, quem fauor omnium reddebat laudabilem intra Germaniæ terminos, *Rheno* tamen vicinum oppidum, olim dirutum, quod *Brigantium* nuncupabant. Sed quid tunc viro Dei, dum per alueum nauigaret, actum sit, silendum non est. Dum quodam die per *Rhens*, vt diximus alueum, scapha veherentur ad vrbem, quam *Moguntiacum* veteres appellarunt, perueniunt: quò cum venisset, remigeri qui in comitatu viri Dei à rege directi fuerant, viro Dei aiunt se habere amicos in vrbe, qui necessarios sumptus præberent: iam enim defecerant longo itinere stipendia sumptuum. Quibus vir Dei ait: ite. Qui cum abissent nihil repererunt: reuersique viro Dei interroganti respondent, se nullatenùs aliquid ab amicis impetrare potuisse. Ad hęc ille; Sinite me, inquit, ad meum abire amicum. Mirantibus illis, vnde hic illo in loco, quò anteà non venerat, amicum haberet, progressus, ad Ecclesiam pergit, quam ingressus, pauimento inhærens, longæ orationis protractione suum Dominum pietatis postulat auctorem. Nec mora, Episcopus vrbis illius domo progressus ad Ecclesiam venit, repertumque Beatum Columbanum, sciscitatur quis esset: at ille fatetur se peregrinum esse. Cui ille, si, inquit, necesse est sumptuum copiâ capere, propera domum, & quantum necesse fuerit, tecum defer. At ille, cum gratia simul conditori, qui sibi hoc inspirauerat, ac illi, qui optatam necessitatis copiam offerebat, referret, attentiùs ille coëgit, ac imperat, vt omnia opportuna sumat, puerosq; festinè ad nauim ipse dirigit, vt omnes veniant, præter custodem vnum dimissum, & quæque vellent secum deportent. Quod ne cui casu euenisse videatur, solitus erat postea idem Episcopus protestari, nunquam se anteà sic attentum in tribuendo necessaria fuisse: & se absque alia opportunitate, ob B. Columbani meritum diuina admonitione ad Ecclesiam venisse. Deinde autem ad destinatum perueniunt locum: quem peragrans vir Dei, non suis placere animis ait: Sed tamen ob fidem in gentibus serendam, inibi paulisper moraturũ se spopondit. Sunt etenim inibi vicinæ nationes *Sueuorum*. Quò cum moraretur, & inter habitatores loci illius progrederetur, reperit eos sacrificium prophanum libare velle, vasque magnum, quod vulgò *Cupam* vocant, quod viginti modia ampliùs nec minùs capiebat, ceruisia plenum in medio positum. Ad quod vir Dei accessit, sciscitaturque quid de illo fieri vellent. Aiunt illi, se Deo suo *Vadono* nomine, quem *Mercurium*, vt alij aiunt, autumant esse, litare velle. Ille autem pestiferum opus audiens, vas insufflat, miróque modo, vas cum fragore dissoluitur, & per frusta diuiditur, vasque rapido cum liquore ceruisiæ prorumpit: manifestéque datur intelligi diabolum in eo vase fuisse occultatum, qui per prophanum liquorem caperet animas sacrificantium. Videntes autem Barbari, stupefacti aiunt, magnum virum Dei habere halitum, qui sic posset dissoluere vas ligaminibus munitum. Castigatos itaque Euangelicis dictis, vt ab his segregarẽtur sacrificijs domum redire imperat. Multi enim eorum tunc per beati Columbani suasum, vel doctrinã, ad Christi fidem conuersi, baptismum sunt consecuti: alioqui quos iam lauacro ablutos error detinebat profanus, ad cultum Euangelicæ doctrinæ monitis suis, vt bonus pastor Ecclesiæ finibus reducebat. Eo itaque in tempore *Theodoricus*, atque *Brunehildis*, non solum aduersus Columbanum insaniebant, verum etiam, & contra sanctissimum *Desiderium*, *Viennensis* vrbis Episcopum aduersabantur. Quem primò exilio damnatum multis iniurijs affligere nitebãtur: ad postremum vero glorioso martyrio coronarunt: Cuius gesta scripta habentur, quibus & quantis aduersitatibus gloriosos apud Dominum meruit habere triumphos. Vagante itaque Beato Columbano, cum suis penes *Brigantiæ* vrbem, durum egestatis tempus obuenit. Sed quamuis alimoniæ deessent, manebat tamen intemerata, atque inconcussa fides, quæ necessaria apud Dominum impetraret. Cumque iam triduo ieiunio fessa corpora ferrent, euenit tanta copia alitum, ve-

Locũ reperit.

Moguntiacũ venit.

Episcopus diuina admonitione necessaria præstat.

Inuaso Deo Mercurio, seu potius dæmoni offerendã. sufflat, idque rumpitur.

Ethnici credunt in Christũ.

Desiderius Viennensis Episcopus, quid passus sit à Theoderico & Brunehilde.

Alites ad virum Dei cælitùs destinantur.

lut Israelitarum castra *Coturnix* olim operuit, ita vt omnem paginam loci illius alitum multitudo oppleret. Intellexit enim vir Dei ob suam suorumq; necessitatem, has dapes terræ diffundi, nec prorsus alibi obuenire præter eo quo ipse moraretur in loco. Iubet ergo suos prius grates, laudesq; rependere conditori, sicque alitum dapes capere. Erat enim mirum, & stupendum miraculum. Capiebantur aues, prout patris imperium vrgebat, nec abcedere pennigera fuga nitebãtur. Mansit ergo alitum manna per triduum diffusa, quarto deinde die, quidam pontifex ex vicinis vrbibus, frumenti copiam diuina monitus aspiratione Beato Columbano direxit: Sed mox omnipotens, qui penuriam patientibus aligeros præbuerat cibos, vt farris adeps aduenit, alitum phalangas imperauit abire. Nam *Eustasio* hoc cognouimus referente, qui eo tempore inter reliquos sub viri Dei obediẽtia ibidem tenebatur adnexus, quod nullus in ea fuerit caterua, qui ante talium genera alitum se vidisse referret: & tantus sapor in cibo aderat, vt regias dapes vinceret.

Num 11.

Pontifex Dei iussu frumentũ adducentiũ mittit:

Fides miraculi.

O mirum diuinæ potentiæ donum, quando terrenæ dapes cultoribus Christi desũt, tunc demum cœlestia tribuuntur: Sicut de Israel dictum est: *Panem cæli dedit eis*: Cum autem terrenæ opes subuenerint, tunc grates amouentur illatæ. Ipso itaque tempore, cum sub quodam scopulo inter vasta eremi ieiunio corpus conficeret, & nihil aliud præter ruris poma, quorum superiùs fecimus mentionem, in cibos caperet: venit ad sueta abditæ voracitatis vrsus, cœpitque necessarios delambere cibos, ac passim poma ore detrahere. Cumque hora refectionis aduenisset, Magnoaldum ministrum direxit, vt consuetam mensuram pomorum deferret, qui cum abisset, vrsum inter ruris frutices, rubósque peruagari ac poma lambendo carpere conspexit: festinusque redijt, patrique indicauit. Ille autem imperat, vt eat, partémque frutricum in cibos feræ dimittat, aliamque partem sibi reseruare iubet. Abijt ergo Magnoaldus, ac iussa patris impleuit: diuisitque virga frutices, rubósq;, quæ poma ferebant, & partem suam iuxta imperium viri Dei, ait, vt fera comedat, aliámque partem in vsus viri Dei reseruet. Mira, in fera, obedientia. Nequaquam ex prohibita sibi parte ausa est carpere cibos: sed in segregata & permissa sibi fruticum parte, tantummodo pabula requisiuit, quoadusque vir Dei in eo loco commoratus est. Interea cogitatio in mentem ruit, vt *Venetiorum*, qui & *Sclaui* dicuntur, terminos adiret, cæcásque mentes Euangelica luce illustraret, ac ab origine per deuia oberrantibus, veritatis viam panderet. Cumque hoc votis patrandum inesset, Angelus Domini per visum apparuit paruoque ambitu velut paginali solet stylo orbis describere circulum, mundi compagem monstrauit: Cernis, inquit, quod maneat totus orbis desertus? perge dextra læuáque qua eligis, vt laboris tui fructus comedas. Intellexit ergo ille non esse gentis illius in promptu fidei profectus: quieuitque in loco, donec aditus ad Italiam viam pandat.

Psalm. 77

Victus tenuis.

Al. Chagnoaldũ.

Vrsus obtemperat, iussu viri Dei.

Angelica apparitio.

CAP. XXVII.

INtereà inter *Theodericum Theodebertumque* lis firmatur, ac quisque aduersus Fratrem vsque ad internecionem desæuit, vtrisque gentium robore superbientibus: inter quę vir Dei ad *Theodebertum* accedit, eique suadet, vt cœptæ arrogantiæ supercilium deponat, seque clericum faciat: & in Ecclesia positus, sacræ subderetur religioni, ne simul cum damno præsentis regni æternæ pateretur vitæ dispendia. Quod & Regi, & omnibus circumstantibus ridiculum excitat, aientes se nunquam audisse * *Merungum* in regno sublimatum, voluntariè clericum fuisse. Detestantibus ergo omnibus Beatus Columbanus ait: si voluntarius nullatenus clericatus honorem sumit, in breui inuitus clericus existit. His ergo dictis vir Dei ad cellulam remeat, moxque Prophetici dicti euentum res non diu dilatæ affirmat, nec mora *Theodericus Theodebertum* ad bellum prouocat, & * propter *Tullum* deuictum fugat, postque collecto exercitûs robore persequitur. Simili modo gentium multarum *Theodebertus* robore vallatus, ad *Tulbiacense* castrum pugnaturus occurrit: ibi prælio inito innumeræ gentium phalanges ex vtróque exercitu perierunt, & victus tandem *Theodebertus* fugit. Eo igitur in tempore vir Dei in Eremo morabatur contentus tantum vnius ministri *Chagnoaldi* famulatu. Ea hora ergo qua apud *Tulbiacum* cõmissum est bellũ,

*Al. * Merouingũ. Merouingi dicti iuxtà Merouæo rege suo.*

** propè.*

Bellum Theoderici & Theodeberti.

supra quercus putrefactum truncum vir librum legens residebat: quem subitus sopor oppressit,& quid inter duos reges ageretur, vidit, moxque excitatus, ministrũ vocat, cruentamque regum pugnam indicat ac multum humanum sanguinem fusum suspirat. Cui temerario conatu minister ait, Pater mi, *Theodeberto* tuis precibus præbe suffragium, vt communem debellet hostem *Theodericum*. Ad hæc Beatus Columbanus ait, Stultum, ac religioni alienum consilium administras Non enim Dominus ita voluit, qui nos pro inimicis nostris orare præcepit. Inquisiuit ergo pòst minister temporis diem & horã, reperitque ita fuisse, sicut viro Dei fuerat reuelatum. Persecutus est ergo *Theodebertum Theodericus*, & suorum proditione captum ad auiam *Brunehildem* direxit: quem cum auia recepisset, quia *Theoderici* partibus *Brunehildis* fauens erat, furens *Theodebertum* fieri clericum rogauit. At non post multos dies, impiè nimis post clericatum perimi iussit.

Reuelatio.

Matth. 5. *Theodebertus recusans liberè clericatũ, inuitus fit clericus, iuxta Columbani prophetiam.* *Crudelis cædes.*

CAP. XXVIII.

Porrò *Theodericus* penes *Metense* morans oppidum, diuinitus percussus, inter flagrantis ignis incendia mortuus est: post quem *Brunehildis* filium eius *Sigebertum* in regnum suffecit. Itaque *Clotharius* memor prophetiæ viri Dei, collecto exercitu fines regni, qui suæ ditioni debebantur, conatur recipere. Contra quem Sigebertus cum hostium cuneis pugnaturus aduenit: quem *Clotharius* captum peremit, fratresque eius quinque *Theoderici* filios, cum auia *Brunehilde* cepit: pueros separatim peremit, *Brunehildem* verò primo ignobiliter camelo impositam, hostibus gyrando monstrauit: postque indomitorum equorum caudis irretitam miserabiliter vita priuauit. Funditùs ergo radicitusque delatâ *Theoderici* stirpe, *Clotharius* potitus est trium regnorum solus Monarchia, quo facto, B Columbæ prophetia in omnibus impleta est, vno intra triennium cum omni stirpe deleto funditus: alio violenter clerico facto: tertio trium regnorum possessione ac dominatione dilatato.

Theoderici dira mors.

Sigebertus succedit Theoderico.

Impia Brunehildis ludibrio exponitur & cum ipsa, ota Theoderici stirps deletur.

Prophetia S Columbani impleta.

CAPVT XXIX.

Beatus ergo Columbanus cum vidisset, vt superius diximus, deuictum à *Theoderico Theodebertum*, relicta Gallia atque Germania, Italiam ingreditur, vbi ab *Egilolfo* Longobardorum rege honorificè receptus est. Qui largita optione, vt intra Italiam quocunque in loco voluisset, habitaret; Dei consultu actum est, dum ille penes *Mediolanum* vrbem moraretur, vt hæresis eorum fraudes, id est *Arrianæ* perfidiæ, scripturarum cauterio discerpere ac dissecare vellet: contra quos etiam libellum florentis scientiæ edidit. Vir quidam nomine *Iocundus* ad Regem venit, qui Regi indicat se in solitudine, finibus *Apennini* Basilicam B. Petri Apostolorum principis scire, in qua virtutes expertus sit, fieri: loca vbertate fœcunda, aquis irrigua, piscium copiam. Quem locum veterum traditio *Bobium* nuncupabat, ob riuum in eo loco hoc nomine fluentem; amnemque alium profluentem, nomine *Trebiam*, super quẽ olim *Hannibal* hyemans, hominum, equorum, elephantorum, atrocissima damna sensit. Vbi cum vir Dei venisset, omni cum intentione Basilicam inibi semirutam reperiens, prisco decori renouans reddidit, in cuius restauratione mira Domini virtus panditur. Nam cum per præruptos saxorũ scopulos trabes ex abietibus inter densa saltus, locis inaccessibilibus cæderentur, vel alibi cæsæ inibi casu elapsæ aspero, aditum plaustrorum denegarent, mirum in modum trabem, quam vix triginta vel quadraginta plano terræ positam, solo vehere valebãt, ibi cum duobus vel tribus, prout ardui callis meatus patebat, vir Dei accedens, suis ac suorum humeris immane pondus imponebat, & vbi antea pro asperitate itineris, libero gressu vix graderentur, onerati mox trabium pondere festini gradiebantur: vt versa vice, qui onera ferrent, ac si ab alijs veherentur, firmis vestigijs, velut ocio vacantes, ouantes irent.

Rex Longobardorum honorificè Sanctum excipit.

Contra Arrianos scribit Columbanus.

Bobiense monasterium construit.

Trabes ingentissimæ molis humeris fratrũ per densa portãtur.

Videns itaque vir Dei tanti auxilij supplementum, suos hortatur, vt arreptum opus læti perficiant, animoque roborati ea consistere in eremo studerent, Deique hoc voluntatis esse affirmat. Secto itaque templi culmine, murorum restaurat ruinas

nas, cæteráque, quæ ad monasterij necessitatem pertinent construere parat. Intereà memoratur *Clotharius* viri Dei Prophetiæ effectum in se fuisse impletum, cernens venerabilem *Eustasium*, qui eius in loco *Luxouiense* monasterium regebat, ad se venire imperat: quem pio affamine rogit, vt sibi cum supplemento publico, legatione fungi curet, sociosque quos vellet nobilium virorum haberet, qui sui vadimonij arbitri essent, postque B. Columbanum pergerent, quocunque reperissent in loco, elegantique suasu ad se venire hortarētur: perrexit itaque venerabilis discipulus, magistri vestigia prosecutus, qui cum ad eum venisset, *Clotharij* verba depromit. Viso ergo *Eustasio*, Beatus Columbanus gauisus, recepti muneris aditu gratulabatur. Retentumque penes se aliquantisper hortatur, vt sui laboris reminisceretur, cohortem fratrū disciplinę habenis erudiret, multorumque collegio Christi plebem adunaret, suisque institutis educaret. Dimissum ergo post hæc ad *Clotharium* ire iubet, talibusque responsis regias mulcere imperat aures, seque retrò repedare nullatenus ratum duceret: tantummodo poscere, vt sodales suos, qui *Luxouium* incolebant, regali adminiculo ac præsidio foueret, & litteras castigationum effamine plenas Regi dirigit. Gratissimum autem munus Rex velut pignus fœderis viri Dei ouans recepit, nec eius petitioni obliuionis noxam præponit, omni præsidio supradictum monasterium munire studet, & annuis censibus ditat: terminos vndique prout voluntas venerabilis *Eustasij* erat, auget, omnique conatu ad auxilium inibi habitantium ob viri Dei amorem intendit. Porrò B. Columbanus, expleto anni circulo, in antedicto cœnobio *Bobiensi*, vita beata functus animā membris solutā cælo reddidit. IX. Calend. Decembris, cuius strenuitatem, si quis nosse velit, in eius dictis reperiet. Reliquię autem eius eo habentur in loco conditæ, vbi & virtutum decore pollent, præsule Christo, cui est gloria, Per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Clotharius legatos ad Columbanum destinat, eumex Italia accersitum.

Redire in Gallias inficiatur. Regemque litteris reprehendit.

Impetrante Columbano Rex ditat annuis censibus Luxouium.

In pace quieuit.

Reliquia S. Columbani, vbi sint.

SANCTI COLVMBANI VITÆ FINIS.

MIRACVLA S. COLVMBANI ABBATIS A IONA PRÆTERMISSA

AB ANONYMO QVODAM conscripta, & nunc primùm ex manuscripto codice Bibliothecæ clarißimi viri, Domini Tuani in suprema Galliarum curia præsidis in lucem edita.

INCIPIT PRÆFATIVNCVLA.

QVÆ Dominus noster per merita patroni nostri sanctissimi Columbani Abbatis pandere dignatus est, ab ortu natiuitatis eius, vsque ad ipsius in partes *Bobiensis*, ceu & de cōstructione ipsius cœnobij, vel obitu eius, Ionæ cuiusdam studio transcripta exprimere, cæteráque quæ adhuc ipse viuens gessit in supra dicto loco, quia præfatus vir silendo præterijt, vt ne tanti viri gesta, vel miracula obliuioni traderentur, * visum est mihi à quodam præceptore meo, vt proprio stylo, quomodo valerem transcriberem. Quod ego denegare non ausus sum, quia vapulare metuebam, & cum es-

f *iunctā.

ſem indoctus inchoare timebam, qua de re vndique premebant me anguſtiæ. Sperans tamen in eum, qui linguas infantium diſertas facit, & qui per Prophetã clamat, *aperi os tuũ,*
Pſalm. 80 *& ego adimplebo illud*, quod ille mihi minimo intellectum poſſet tribuere per miſericordiam, quod deerat per ætatem, ad ea iuxta meam paruitatem recitanda, toto me deſiderio mancipaui: & excogitet quiſquis quod audacter, vel proprijs viribus confiſus ſarcinam, tantæ molis arripuerim, ſed quia* viſio præceptoris me ad hoc opus impulit, nec fas
ſ* iuſſio. fuit eius, ſicut iam retuli, iuſſionibus non parere: Nihil itaque mihi conſcius, ſed prius ad Dominum mente conuerſus ſuppliciter poſtulaui, vt vel ſcintillam ſancti ſui ſpiritus, mihi paruulo non denegaret ad ea enarranda, quæ iuſſus fueram; aliter enim nequibam,
Io. 15. ſicut ipſe dicit. *Sine me nihil poteſtis facere.* Diſcant etiam æmuli non me irridere, quia non ſponte, ſed coactus hoc opus aggreſſus ſum: ab exordio enim ædificationis Eccleſiæ, miracula in iam fato loco, nimirũ *Bobienſi*, & ipſius dilectiſſimæ ſpeluncæ, hæc patrata enarrare cœpi, vt pauca de eius virtutibus diſſererem, quæ à veraciſſimis viris didici, & poſtea ad eas virtutes me contuli, quæ temporibus præcollentiſſimi Hugonis Regis actæ fuerant, quia neceſſe fuit, ibi aliquantulum immorari; titulos etiam, vniuſcuiuſque virtutis ſuppoſui, quò facilius eluceret in capite, quicquid erat requirendum in corpore.

Explicit Prologus.

De aduentu ipſius in Italiam, & de conſtructione Eccleſiæ in loco Bobienſi.

Ibernia ortus, poſt alia cœnobia in partibus Galliarum ſtructa, ceu & poſt nonnulla aduerſa, quæ à *Theodorico* Rege, & *Brunechilde* perpeſſus eſt, monitu angelico in Italiam veniens
al* Agilolpho. ab * *Aigulfo* Longobardorum Rege honorificè ſuſceptus eſt, ſicut in ſacris eius reperimus geſtis, datâque ei optione loci *Bobienſis* Monaſterium inibi conſtruere cœpit: Vbi etiam Eccleſiam in honorem almæ Dei genitricis, ſemperque Virginis Mariæ, ex lignis conſtruxit ad magnitudi-
ſ* cæteras nem ſanctiſſimi corporis ſui. Inter * certas autem virtutes, quas Dominus in ipſa operatus eſt Eccleſia, hæc pręcipuè viguit, ſicut ab anteceſſoribus noſtris audiuimus, quod ſi aliquis triſtis illic adueniebat, ibidemque aliquam habebat morulam interuẽtu Sanctæ Virginis, ſupradictique viri ſancti, læ-
Triſtes læti reddũtur. tus inde reuertebatur. ante ipſam quoque Eccleſiam Sanctus *Atalus* crucem affixit, vbi & meruit cœlos videre apertos. ipſam denique eandem Eccleſiam venerabilis Abbas *Agilulfus* ex lapidibus ſtruxit, turrimque ſuper eam ædificauit, & campanas in ea fecit pendere, ſicut nunc cernitur.

De veſtigio pedum ipſius in petra expreſſo.

VEnerabilis etenim Columbanus ſecretiorẽ locum exquirens, ſicut mos eius erat, vt videtur aliquantulum ſegregatus à fratribus vacare orationibus, & ieiunijs immorari, (*hæc clauſula manca, & intricata, ſic videtur ſupplenda, & clarius diſponenda*: in quo aliquantulum ſegregatus à fratribus poſſet immorari, vt ab ijs orationibus, & ieiunijs vacans, minimè videretur) egreſſo monaſterio, tranſitóque flumine *Treuia*, iuxta illud pergens deuenit ad fluuiolũ, qui vocatur *Corraſia*, indéq; iuxta alueum ipſius fluminis iter agens, rupes illas, circunquaque præuidens, aduenit inter duos montes, vnde illud decurrit, ex quibus vnus, qui eſt ad dextram partem vocatur *Tellectum*, alter verò, qui eſt ad læuam nuncupatur ruſticâ linguâ *Groppoaltum*. In illam verò rupem, quæ eſt ad ſiniſtram partem aſcendens, deuenit ad quandam petrã, quæ videtur in eminentiori rupe eſſe poſita: & exinde circumquaque rupes hinc, & inde conſpicere poterat, mirabiléque dictu in ipſa petra veſtigium ſanctiſſimi pedis eius dextri ſic impreſſum eſt, ſicut hodie apparet, quaſi ſi aliquis ſigillum in cera expreſſerit, & ablato illo cuiuſcunque figuræ ſit demonſtret: ſic & ipſa petra, ſicut prædiximus veſtigium ipſius demonſtret Sancti. Ex illa enim die ipſe locus ob reuerentiam venerãdi viri lingua ruſtica *Adurnam* ſancti Columbani vocatur. Sed in tẽporibus noſtris vnus ruſticus, qui in ipſa rupe capellas cuſtodiebat, ipſam petrã aſcendens, ſicut mos eſt paſtorum in illam aſcendere propter calorem Solis, vel ob cuſtodiam caprarum, non dedit honorem

Deo neque Sancto Columbano: ipsam pariter a corpore totius petræ superauit, & in fluuiolū quē prædiximus deuoluit. Idē verò rusticus ipso die percussus est, & postea nō meruit sanari. Quo cōperto venerabilis Sacerdos *Theoderulphus* nomine, qui eidē speluncæ tunc præerat ipsam perquiri fecit & ad se deportari rogauit, dignoque loco reposuit.

De inuenta spelunca, & petra suo loco apposita.

SANCTVS Columbanus in iam dicta rupe locum sibi apertum nō inueniens, ipsum relinquens in rupem aliam, quæ est iuxta montem prædictum ascendens, subtilissimè perlustrans, deuenit ad radicem saxi, cui supereminet magna rupes. In ea itaq; locum sibi cernens congruum, mundansque, Ecclesiam inibi construxit in honorē Beatæ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ, eâ mensurâ quam suprà ostendimus. Solitariam verò ibi agens vitam soli Deo vacabat in ieiuniis & orationibus, tantum Sabbato vel diebus festis ad Monasterium reuertebatur, totaque quadragesima illic mansisse perhibetur. Cumque semitam illic requireret, vndè venire vel redire posset, transitum habuit secus saxum, de quo olim magna diuisa fuerat, & in itinere iacebat. Denique cum ex nulla parte locum diuertendi inueniret, humano destitutus auxilio ad diuinum recurrit, orās virtutem à Deo sibi dari, quatenus ipsam partem in loco suo posset restituere. Tanta autem Dei pietas adminiculans electo suo virtutem tribuit, vt ipsam loco suo restitueret, vndè visa fuerat cecidisse, liberum gressum omnibus illic tendentibus dans. Ob venerationem itaque tanti miraculi à fidelibus crux iuxta eam posita est, sicut & hodie cernitur.

De cruce iuxta saxum posita.

SANCTVS Columbanus non longè ab Ecclesia, quam supra diximus, locum alium eligens, vbi saxum erat aliquantulum concauum, crucem ibi affixit: consuetudo est enim hominibus eiusdem gentis vnumquemque per diem centies, & amplius genuflectere, ad quod opus locum eundem ab eo credimus expetitum. *Pia consuetudo Hibernorum.* Quidam autē Francigena orationum causa iter agens, transitum habuit iuxta iam fatam speluncā. Vt cognouit autem à dicentibus, in illis partibus Ecclesiam à Beato Columbano esse cōstructam, orationis causa illuc peruenit: cumque venisset ad ostium, & sicut mos est, pulsasset, receptus ductusque est ad orationem. Resumptisque paululum viribus perrexit ad iam dictam crucem, ibique flexis poplitibus orans, crucem ipsam aspiciens sollicitéque inquirens, quis illic eā apposuerit, vt didicit à Sancto Columbano factam, & illic appositam opportunum tempus exquirens, partē ex ea latenter abstulit, & ob amorem sancti semper secum deportauit Romā itaque pergens, locaque Sanctorū circumiens, reuersus postea est in Frāciam. Inter cætera vero narrationis suæ colloquia virtutes S. Columbani, quas à custode prædictæ speluncæ didicerat narrabat: gloriabaturque se habere partem crucis, quam suâ fabricauerat manu, & per quam non paucas virtutes factas narrabat: post multum vero tēporis ex ipsis partibus veniens ad prædictā speluncam, partem crucis, quam deportauerat, & virtutes, quas per eum Dominus egerat narrabat. De quibus virtutibus videtur nobis rectū esse nostro operi vnam inserere. Aiebat enim prædictus Francigena fratrem suum longo tempore caduca passione vexatum, tactu ipsius crucis sanitati pristinæ restitutum, cessante iam omni penè industria medicorum: nullus enim eius potuit incommoditati aliqua medendi arte succurrere: Quia ad laudē sui nominis seruo suo Dominus huius prærogatiuam contulerat sanitatis. *Sanitas restituitur per crucē S. Columbani.* In eodem verò loco, in quo prædicta crux à S. Columbano posita fuerat Ecclesia, in honorem S. Crucis constructa est, sicut nunc cernitur. Vbi etiam ipsa crux pro amore inclyti viri honestissimè seruatur.

De legumine quod nunquam seritur, sed ex se profert semen.

QVIA de constructione dilectissimæ speluncæ loqui cœpimus, libet de virtutibus Colūbani inserere, de quibus ipse locus vsquam nunc floret. Nam legumen

pisi, quod rustici herbiliam vocant ex aduentus sui tempore per singulos annos sponte nascitur per illas rupes, quas ipse perambulauit, nullo serente, & quod nobis maius miraculum videtur, per scissuras petrarum, vbi nullus humor adest, non æqualiter tamen per singulos annos nascitur. In multis autem locis, vbi præsenti anno orta fuerat, in alio deerit. Sed in hoc virtutem Domini nostri esse credimus, quod ipse per seruum suum quotidie operatur. Nam si in vno loco per singulos annos nasceretur, forsan multi putarent non esse meritum Sancti, sed de illius semine, vbi caderet, & indè oriretur. Mos enim est custodi ipsius speluncæ quando apparuerit, ibi signum mittere, quóusque ad maturitatem peruenerit, diligenterque hunc colligere & Abbati transmittere. Abbas verò Regibus suis siue principibus solitus est pro benedictione S. Columbani dare.

De puero quodam ferrario.

VIDAM vir ferrarius nomine Petrus, & in ipsa bene instructus omnibus nobis notissimus, nuper excæcatus est, habens denique vxorem, & filios, contristari cœpit, quomodo eos gubernare vel regere posset, qui humanū lumen amiserat. At ille videns, se esse priuatum lumine, humanam medicinam respuens ad diuinam recurrit; præcepit nāque vxori suæ vt ceram in luminaribus prępararet, & homines qui eam ducerent ad prædictā speluncam acquireret. Veniente autem illo ad iam dictam speluncam, ingressus oratorium cum luminaribus, deprecabatur S. Columbanū quatenus intercederet pro eo ad Dominum, vt ei pristinum lumen restituere dignaretur: meritis itaque S. Columbani meruit amissum lumen recipere, & gratias agens Deo cum gaudio reuersus est domum suam: denique adhuc superest & valet, & bonum testimonium habet ab ijs qui eum norunt. *Lumen cæco redditur.*

De Contracto in solemnitate S. Columbani sanato.

Iraculum quod gestum est, in suprà memorato cænobio *Bobiensi* tempore *Berengarij* Imperatoris, videtur nobis non esse commodum silentio tegere; quia sicut Raphaël Angelus Tobiæ dixit, opera Dei reuelare honorificum & decentissimum est. Huius ergo miraculi, qui adhuc supersunt, testes sunt, qui in ipsa solemnitate ibi affuerunt. *Tob. 12.* Fuit quidam pauperculus nomine *Godinus* ex Francia ortus, omnique corpore contractus, ita vt vascula, in quibus solebat cibum vel potum sumere, nullo modo aliter portare posset, nisi super collum poneret, & sic reptando, cum bacillis properaret. Adueniens igitur in iam dictum cœnobium, receptus ductusque est ad Hospitale, sicut mos est, ibique hospitium & victum inueniens plures illic mansit annos. Quodā itaque anno in vigilia solemnitatis Sanctissimi Colūbani omnibus mēbris dolere cœpit. In ipsa autem nocte sonitis signis, ad vigilias omnes accurrunt. Ipse vero inter eos affuit nimis dolendo atque lamentando, ita vt in ipsis vigilijs magnas voces emitteret, vocesque nonnullorum psallentium vel legentium interrumperet. Multi verò sperabant eum tunc exire de sæculo, condolentes ei: finitis verò matutinis & ad maiorem missam venientibus, ipse sicut iam diximus, aduenit: diaconus verò in ambonem ascendens, Euangeliumq; pronuntians, ipse nihilominus magnis clamoribus agebatur, & cœperunt omnia eius ossa sonare & crepitare, quasi dum virgulta frangerentur, cœpitque se extendere; at illi, qui iuxta eum erant, videntes quod fiebat leuantes eum, adducunt ante cancellos; videntes autem omnes, qui aderant, virtutem Dei, per meritum S. Columbani in ipso fieri, in lachrymas resoluti sunt, ita vt Diaconus, qui Euangelium legere inchoauerat, vix propter luctum finire valeret. Et leuantes eum deportauerunt in criptam ante sacratissimum S. Columbani sepulchrum, laudantes Dominum, qui per seruum suum eo tempore tantum miraculum declarare dignatus est. Ipse autem *Godinus* aiebat, se videre duas Columbas pulcherrimas sedere supra sacratissimum corpus. His tamen, qui ibi aderant, non est datum eas videre; Credimus enim in tanta virtute nō defuisse præsentiam Sācti viri; ipse verò in omnibus recuperatā sanitate per aliquot menses ibidē manserat, & posteà discessit. De his ita, nunc veniamus ad ea, quæ superius promisimus.

De

De principibus qui res S. Columbani inuaserāt, & qualiter Gerlannus supradictam Abbatiam accepit.

TEmpore excellentissimi Regis Hugonis, erant Principes in Italia, qui nec recta facere, neque etiam consentire cupiebant, de quibus sapientissimus *Salamon* nos admonet. *Ne æmuleris,* inquit, *viros malos nec desideres esse eis, quia rapinas meditatur mens eorum & fraudes labia eorum loquuntur*: & ipse in Ecclesiaste: *Interdum dominatur homo homini in malum suum: Vidi impios sepultos qui etiam cum adhuc viuerent in loco sancto erant*, & laudabantur in *ciuitate quasi iustorum operum. Etenim quia non profertur citò contra malos sententia absque timore vllo filij hominum perpetrant mala*: inter quos erant *Guido*, Epicospus *Placentinæ* vrbis, & *Rainerius*, & non pauci alij, qui res Ecclesiæ *Bobiensis* abstractas habebant, & iniustè suo iuri cōiunctas. *Silueradus* autem illo tempore regebat supradictam Abbatiam. Contigit autem, vt *Alda* nobilissima Regina duceret secum sapientissimum, castissimūque, atque nobilissimū virum nomine *Gerlannum*, cupiens eum episcopali fastigio sublimare: vidēs autē eum Rex sapientiæ florere virtutibus, suum sigillum ei tribuit summumque Cancellarium esse præcepit. Mortuo autem *Siluerado* Abbate, tribuit ei supradictam abbatiam, ad quam veniens, inuenit eam sua possessione priuatam; vndè multū tristis effectus, cogitare cœpit quali modo, quaue ratione terram ipsam ab illorum dominatu abstraheret. Vndè sæpius interpellauit supradictum Regem, sed Rex potestatiuè eam non valebat illis efferre. Metuebat enim illos, ne si aliquid contra eorum voluntatem ageret, regni damnum incurreret, quia scimus etiam contra eum sæpius rebellasse: Consilium autem prædicto Patri Rex *Gerlanno* tribuit, vt corpus B. Columbani cautè de tumulo leuaret, & quando ipse colloquium cum suis Principibus ageret, *Papiam* deferret, vt videntes ipsum sacratissimum corpus propter suas res illuc delatum esse, vel sic ab illorum rapacitate cessarent.

Prou. 24.

Eccl. 8.

De magistris ad sepulchrum S. Columbani, frustra laborantibus.

NOn multò post itaque ad Monasterium reuersus paucis senioribus secretum hoc indicauit, iussitq; vni ex magistris nomine *Christiano*, vt ex lignis abiegnis arcam faceret aptā tanto pignori ad portandum: nos autem qui eramus illo in tempore, arcam fabricare videbamus, sed ad quod opus fieret ignorabamus. Appropinquante autē die, quo sanctum corpus leuandum erat, iussit supradicto Magistro vt ad sacratissimum corpus cum magna reuerentia accederet, mensamque subleuaret, quod & factum est; Cum autem vellent lapides desuper sacrum sepulchrum leuare, tota die frustra laborantibus, nec vnum quieuerūt, amouere. Pauore autem perterriti indicauerunt hoc Abbati. Quo audito, nimio terrore percussus ad sacratissimum sepulchrū deuenit prostratóque toto corpore in terram cū lachrymis, asserens se non ob aliam causam leuare velle, nisi necessitate sibi seruientium compellente, diuque ibi orans vt fineret se leuari cum magno gemitu obsecrabat, illoque ad domum suam reuerso tanta celeritate leuati sunt, vt omnes apertè cognoscerent ante se leuari non velle, ad lapidem autem venientibus, qui tegebat sanctissimum corpus non sunt ausi leuare, sed nuntiauerunt Abbati vt veniret, & indicaret quid exindè vellet. Veniente ergo illo cum Religiosis Fratribus, sublato lapide, S. Corpus aspicientes subtilissimo pallio circūdatum, profusi lachrymis, prostratique in terram diu orauerunt, copertóque sepulchro, & sigillo apposito vsque in crastinum dimiserunt.

Qualiter S. corpus de tumulo est eleuatum & de sanitate cuiusdam Presbyteri.

MAne autem peracto, venientibus omnibus Fratribus cum clericis de circumadiacentibus plebibus, quasi hora tertia in maiori Ecclesia, & ipse venerabilis Abbas cum quatuor Religiosis monachis, sacerdotalibus vestibus in-

dutis proſtrati in terram cum magno gemitu & lachrymis orauerunt, ſanctumque corpus aſpicientes, alio pallio circundederunt, & in arcam, quam prædiximus cōdiderunt: itaque arca ſeriſque obfirmatis aliique ante fores ipſius criptæ expectantes cũ cereis, & lampadibus, atq; thyamiaterij, reliqui, omnes in maiori Eccleſia littanijs perſonabāt; leuatũ itaq; pretioſiſſimum corpus delatum eſt in thronum ante altare almi clauigerique Petri, & qui aſtabāt magno fletu permoti grandibus clamoribus aiunt. S. Colũbane adiuua nos, tui ſumus, obſecra Dominũ ne pereamus; & cuſtodibus deputatis perrexerũt omnes ad mēſā; ſed quid ipſo ſpatio Dominus per ſeruum ſuum operatus eſt videtur nobis non eſſe ſilendum. *Grinaldus* quidam preſbiter cuſtos Eccleſiæ S. Martini, grauiſſimo languore per multum tempus percuſſus, ita vt omnium membrorum careret officiis ad Monaſterium adductus eſt. Audito quoq; quod ſanctiſſimum corpus à tumulo eductum & ante altare Sancti Petri poſitum eſſet, rogauit vt illuc portaretur, quo delatus, ſubtus arcam niſu quo valuit toto ſe corpore proſtrauit. Mira virtus, ipſe enim, qui tanto tempore caruit officio omnium membrorum, in paruo ſpatio adeptus eſt tantam virtutem, vt quando fratres ſurrexerunt à menſa, repererint eum ante arcam ſtantem, baculoque ſuo ſe ſuſtentantem Dominum glorificātem & S. Columbano gratias agentem, & non poſt modicam cum alijs ipſum meritum corpus ſequentem.

Quo ordine iter agere cœperunt, & quomodò Candelæ accenſæ ſunt.

DEnique venerablis Abbas conuocauit duos preſbiteros, vnus ex illis nomine *Ramirius*, qui propterea cuſtos ſpelũcæ prædicti ſancti effectus eſt, præcepitq; illis, vt quādiù arca veheretur ſemper ante ipſum duo tintinnabula perſonarentur, iuſſitque antecedere cruces cũ cereis & thuribulis, cappamq; ſuam, nec non & perā vbi aſſuetus erat dum adhuc viueret Euangelia portare, ſignis vero concrepantibus & in Eccleſiam conuenientibus nō modica caterua populorum, diuque cum lachrymis clamantes, ipſe venerabilis Abbas prior acceſſit cum tribus ſenioribus ad arcam, imponenteſque humeris, eſſe cœperunt eo ordine, quo ſupra diximus: Monachi vero antiphonas cantantes, populique, *Kyrie eleyſon* acclamantes, egreſſi á monaſterio venerunt in pratum quod nũcupatur *ad pontem*, ibique ſubter condenſam arborem depoſuerunt, iuſſit denique vt cortex ipſius arboris detraheretur, quatenus ſignum crucis appareret, & vbicumque illud corpus deponeretur ob memoriam ipſius cruces fierent. Illic verò morā agentibus multi venerunt ex vicinis villulis: Et ad arcam venientes baculis dimiſſis humo proſtrati adorabant ſanctum, indeque pergentes peruenerunt in quādam poſſeſſionem prædicti cœnobij, quæ nominatur *Saturianum*, iamque adueſperante die, arcaque in Eccleſia ante altare poſita, candelabris cum cereis accenſis ad caput pedeſque appoſitis & deputatis fratribus, qui illic Pſalmos cantarent, reliquis qui ad hoc officium erant deputati, quæ neceſſaria erant fratribus præparantibus, ſubitò ventus irrupit, & candelas omnes extinxit, turbatique illi, qui ad almum corpus excubbabant, per vicinas domos ignem quærere aggreſſi ſunt, vt poſſint exinde candelas accendere, denique reuertentes inueniunt candelas diuino nutu accenſas, lætioreſque effecti gratias egerunt Deo Sanctóq; Colũbano. Diſpoſitis ergo qui vigilias circa ſacrum corpus Pſalmoſq; pernoctantes canerent, alij ſeſe ſopori dederunt: mane autem facto finitis matutinis iter arripiunt.

De puero à natiuitate muto, & loquela ei reddita.

Vidam itaque ruſticus inhabitans in pago *Cannanimi*, habens filium ab ortu matris permanentem mutum, ipſa die agrum colens vnà cum filio ſuo, repentè exclamauit puer ad Patrem, Pater, Pater, Ecce S. Colũbanus adeſt: illeq; valdè admirans & gaudens ait, quid ais fili? & ille, non audis Pater? Ecce inde auribus auſcultans, intuēſque oculis aſpiciebat, ſi aliquod ſignum videret de hoc quod à filio audierat: dúq; expectans audiuit à longè per montem, qui vocatur *Longas* ſonitum venientium, voceſque *Kyrie eleyſon* acclamantium. Ille itaq; cernens quod à filio audierat verum eſſe, currens ad Eccleſiam nuntiauit ſacerdoti,

Sacerdos autem hoc audiens sacris vestibus indutus iussit vrnas impleri vino, exiensque in viam per quam venturi erãt, prestolabatur eorum aduentum, illis vero appropinquantibus supplex atque submissus obsecrabat Sanctum, narrauitque omnibus quod factum fuerat, & potum tribuens omnibus, gratias agentes Deo iter quod cœperant persequuntur.

De transitu Padi & percussorio tintinnabuli inuento.

Ehinc peruenerunt ad portũ, qui vocatur *Pediculosus*, illicque præparatam nauim inuenerunt, in eam itaque corpus sanctum deponentes cum his, qui tintinnabula, vel cereos ceu & cruces portabant, recto itinere ad aliam delata sunt ripam. Mirantibus verò nautis virtutem esse sancti acclamabant, quòd in neutram partem diuertissent, & cunctis narrabant nunquã eis ita accidisse: sed *Ramerius* sacerdos portitor vnius tintinnabuli, illo nesciẽte percussoriũ sui tintinnabuli in flumen cecidit. Expectante verò illo cum alijs, donec omnes transirent, ad eandem horam venientes, qua sanctum corpus leuare debebant, & tintinnabula iuxta morem sonarent, prædictus *Ramerius* suum commouens nullum sonum reddebat. Miransque illud aspexit, vidensque quod percussorium in eo deesset, nimis tristis effectus est: & hoc suæ negligentiæ deputans lachrymando interpellabat sanctum Columbanum, quatenus illud sibi reddatur. Fratres verò videntes eum nimis tristem & plorantem interrogant, quid ei accidisset, quod tantæ mœstitiæ se subderet. At ille retulit eis quod ei aduenerat asserens, vt quando in nauim introisset iuxta consuetudinẽ tintinnabulum percussisset: sed nesciens qua hora ei cecidisset, aspicientesque vbi ille steterat, vel sederat, eum minime inuenerunt. Iam verò omnes eum desperantes aiunt, se non posse inuenire, eò quod in profundum demersum fuerit *Padi*. Ipse verò nullo modo poterat consolari, sed reuertens ad ripam fluminis multũ mœrens, sicut iam diximus aiebat. Deus pius ac misericors, esto propitius mihi peccatori, tu scis quia multum deliqui, nequiter egi; sed non impediant hodie mea peccata, vt deficiat obsequium, quod debeo Domino meo, & Patri Columbano: sed omnipotẽs & misericors Deus per meritũ S. Columbani affuit precibus eius. Respiciens verò in flumen, vidit ipsum non longe ad pedes suos in aqua iacentem. Et gaudio plenus currens, ipsum eleuans & in ipsum tintinnabulum inserens gratias agens Deo ac S. Colũbano, mœrorẽ in lætitiã conuertens cœptũ officium benè adimpleuit.

De Scinifhis, seu & de Cereis diuinitus accẽsis.

Ransitis itaq; omnibus iam vespere appropinquante nõ longe à via diuertentes nocte illa manserunt, ibique candelæ extinctæ, & diuinitus accensę sunt, sicut in alio loco iam diximus. Aliáque virtus est ibi subsecuta. Nocte illa aër immutatus est, *Scinipheſque* multæ apparuerunt: ita vt illi, qui procul ab arca manserunt, tanta perpessi sunt, vt nocte illa quiescere non valerent, & in crastino facies oculique eorum tremefacti apparuerunt, vt etiam rectè videre non possent, pœnitueritque se longè ipsa nocte secessisse ab arca: Illi verò qui ad arcam excubabant nihil mali perpessi sunt, nonnulli autem alij cognoscentes quod hi qui circa arcam erant nihil mali paterentur confugerunt illuc.

De ingressu eius in ciuitatem, & fœminis à Dæmone arreptis.

Eniquè illucescente crastina, iter peragunt ad ciuitatẽ. Antè ergo quam appropinquarent ad sanctum Petrum, qui dicitur *Leprosorum*, candelæ extinctæ sunt, & data sunt thuribula duobus ex viris prædicti Abbatis, vt ascenderent equos, ignemque citius deferrent, vt non deessent luminaria sacratissimo corpori ingredienti ciuitatem. At illi currentes antequam reuerterentur hi, qui cereos portabant repentè ceram super se fluere conspicientes erectis oculis videntes cereos iam dictos accẽsos post illos clamare cœperunt. Ad sanctum autẽ Petrum venientibus multitudo populi illis obuiam aduenit, quatuorque fœminæ à dæmonibus vexatæ occurrerũt, quæ non post modicum iuxta sacratissimũ corpus, meritis S. Columbani à peste, qua tentæ

fuerant mundatæ sunt. Ibiq; nuntius Regis aduenit rogans illos ex parte Regis, vt ad se in palatio non deferant, non se esse, dignum dicens, vt tam pretiosissimum corpus ad se venire debeat sed ipse magis ad eum veniret suisque se precibus commendaret, & vt sui misereretur exposceret, iussitque vt ad Ecclesiam S. Michaëlis, quæ esset infra mœnia ciuitatis, cōstructa deportaretur. Ad portam ciuitatis quæ vocatur S. Ioannis venientes, tanta multitudo vtriusque sexus occurrit, vt in plateis se non caperent, sed ascendentes supra muros & tecta ipsum sacratissimum corpus videre cupiebant, quod cum grandi labore ad supradictam Ecclesiam perductum est: illa quoq; nocte vigilias exequentes, quæ necessaria erant fratribus, viri fœminæque nobiles omnia administrabant.

De Lothario filio Hugonis Regis à febribus sanato.

IGitur virtutes, quas Dominus in ipsa Ecclesia per seruum suum operatus est quantum ad memoriam Dominus reducere dignatus est, videtur nobis non esse rectum silentio tegere: *Lotharius* bonę indolis puer filius prædicti Regis, quem *Alda* Regina sua genuit, magnis febribus vrebatur, qui iubente Patre ad prædictam Ecclesiam in valuis adductus est, nutritiusque suus vestitū quo erat indutus abstrahens & super aram extendens collocauit, eum subtus arcam, quatenus illic requiesceret. Fratribus denique littanias missasque pro eo celebrantibus ipse somno depressus iacebat. Orationibus pro eo finitis à somno est excitatus & cum cappa ei prædicti Sancti potum tribuentes, integerrimam adeptus est sanitatē: illum vero ad Palatium reducentes, Patri matrique sanum repræsentant, at illi gratias egerunt Deo sanctoque Columbano, quia filium, quem infirmum miserant, sanum recipiunt.

De aduentu Regis & Reginæ ad sanctissimum corpus.

REgina autem post recuperatam filij sanitatē ad Sanctissimū corpus veniens gratias agēs pro filio, supplex exorat, vt pro se etiam intercedere ad Dominum dignetur, pallium ergo super sanctum corpus ponens, Fratres blandè alloquitur, consolabaturq; eos ne abundantiori tristitia absorberentur, promittens eis se inquantum valeret apud Regem suosque optimates interuenturam, & deprecans eos pro se orare, ad palatium redijt: At Rex opportunū tempus exquirit, cupiens illic secretò venire. Quadam itaque nocte, cum paucis occultè veniens, regiamque Ecclesiæ intrans, timens Sancto appropinquare corpori, illuc humo prosternitur, oratione vero finita occultè exiens, ad aulam suam redijt. Postea vero veniens cum suis principibus locutus est fratribus & pallium offerens vnū, recessit.

De muliere brachium habente aridum.

NOnnulli vero promiscui sexus & ætatis quotidiè orationis causa cum luminaribus adueniebant: quædam namque mulier aduenit habens manum aridam: subtus arcam ergo se prosternens orat, vt sanitatem mereretur accipere, precibus autem S. Columbani obtinuit, vt sana reuerteretur domum; vir autem eius domum rediens sanam eam & sedentem inuenit filaque trahentem, miransque ait ad illam, quid est hoc mulier? Et illa, Deo gratias, bene: & ille, quomodo sana facta es? & respondit, fui ad S. Columbanū, & precibus eius obtinui vt sana exinde reuerterer sicuti vides; at ille gaudens & tremens, ait, cui hoc indicasti? & illa, nemini. At ille, malè inquit fecisti; quod monachis hoc non indicasti, surge & præpara panem, & vinum, & carnes, & ceram in luminaribus, & veni mecū, & illis indicabo quid erga te gestum sit: metuo enim si siluerimus, ne crimen incurramus. At ille festinans detulit eis quæ supra diximus & indicauit quid erga vxorem suam actum fuisset; illi vero accipientes quæ detulerant gratias egerunt Deo & S. Columbano.

De muliere, quæ partem pedis arcæ dentibus silenter abstraxit.

ALia itaque mulier veniens nescio quo instinctu, sed sicut rei exitus probat nō recta fide, seseque subtus arcam sternens, particulam arcæ dentibus

tibus absconsæ abstrahens nullique indicans, domum secum detulit: nocte vero subsecuta cùm se vnà cum viro suo sopori dedisset, repentina morte defuncta est, vir autem eius à somno excitatus mulierem alloquitur: sperans eam viuere, comperto denique quòd mortua esset, valde expauit, accensoque lumine intuens eam, partem ligni, quam pridie ab arca abstraxerat ad caput eius inuenit, sciebat enim ipse præterito die illic eam fuisse. Itaque assumens partem, quam suprà diximus illuc deportat, cunctis nuntians quod suæ euenerat vxori: notum autem factum est omnibus, sed non modicus timor inuasit omnes maximè mulieres, dicebantque ad inuicem, non vult S. Columbanus, vt ad eius arcam appropinquemus. Ab illo autem die, nulla ausa est accedere ad arcam.

De muto & loquela ei reddita, & ipsius manu sanata.

PEr idem itaque tempus homo quidam nomine *Maldebertus* à partibus Mediolanensium reuertens, inuenit quẽdam adolescentem nomine *Andream* mutum à natiuitate sua, medioque corpore penè mortuum. Auditoque quod corpus S. Columbani Papiam delatum esset, & magnis floreret virtutibus, misericordia motus super eum, imponénsque illum super asinũ suũ, Papiam duxit, indéque ad Sanctum corpus deferens illic deposuit & abcessit. Illa vero die & altera, sicut erat ibi permanens, tertia dio iam subtus arcam iacens, subito exclamauit: Date mihí aliquid, vt mãducem. Illi vero qui circumstabant, audientes quod loqueretur, cupientes eum audire loquentem interrogabant quid vellet, illeque manum dexteram sanam ostendens aiebat, Modo me S. Columbanus loqui fecit, manumque meam sanauit, quam videtis. At illi magno attoniti gaudio, venerabili Abbati hoc indicauerunt, audiens autem quod factum fuerat festinus ad corpus venit, ipsumque alloquens, manum ipsius, quæ sanata fuerat, plorando osculans, signa Ecclesiæ sonare præcepit. Sed & omnia signa aliarum Ecclesiarum personauerunt & hoc habebant in signum, vt quando Dominus per Sanctum Columbanum aliquam ageret virtutem, illius Ecclesiæ signa primitus sonarent, & postea aliarum signa Ecclesiarum cuncta perstreperent. Auditoque hoc miraculo maxima multitudo vtriusq; sexus aduenit: sed & Regina quam prædiximus, cum magna turba nobilium mulierum accurrit. Venerabilis autem Abbas suis manibus eum leuauit, & supra cancellos posuit, vt ab omnibus videri posset, & audiri, & eleuatâ voce: *Te Deum laudamus*, cum omnibus proclamans, sed in omnibus virtutibus similiter agẽtes, finitóque Hymno admonent illum, vt altè loqueretur, quatenus omnes possent eum audire, & accedebant omnes, qui poterant nobiles & ignobiles plorando, manum ipsius osculantes & valde admirantes, vnusquisque cum gaudio ad propriam reuersi sunt domum.

*De Fratribus ad Archiepiscopum directis, & cuppa cum iussu regali ante se deportata, seu de fuga * Vuidonis, ipsiusque Fratris.* al. * Guidonis.

HIs ita peractis supradictus Venerabilis Abbas duos seniores Mediolanum misit ad *Lambertum* Archiepiscopum, qui eo tempore regebat supradictam Ecclesiam, mandans precando quatenus ei adiutorium ferret, vt res Sancti Columbani abstrahere posset, de manibus supradictorum Principum. Post non multa colloquia ad vltimum hoc dedit in mandatum, vt si ipsam terram acquirere non possent, corpus Sancti illuc deferretur, & ipse de suis rebus tantum tribuere promisit, quantum ad necessaria sufficere posset, quousque supradictum Cœnobium ad pristinum statum rediret. Igitur ad colloquium, quod supradiximus, prędicti Principes venientes, vna die sedente Rege, vnà cum ipsis in Aula Regia, de supradictis rebus colloquentes iussit afferri cuppam Sãcti Columbani, quæ cum magna reuerentia allata, bibit in ea Rex, & optimates eius, sed cum ante supradictum *Vuidonem* & Fratrem eius *Raynerium* perducta fuisset, indignati noluerunt cum ea bibere, sed sicut scriptum est indurata sunt corda illorum vt non viderent cœlum, neque recordarentur iudiciorum iustorum, obliti sunt enim fœdus quod pepigerant Regi, ipsa nocte de ciuitate aufugerunt: sed *Raynerius* diuina vltione de equo cecidit, ita vt om- al. Guidonem.

nes qui ibi aderant, putarent eum esse mortuum: sed noluit Deus, qui neminem vult perire, sed omnes ad pœnitentiám reuerti.

De eo qui rabidus effectus est.

DEnique scimus esse scriptum, incompositos Iudices incompositos habere milites, & ideo non sufficiebat ad ruinam eorum, quod res supradicti cœnobij inuaserant, verumetiam virulentis linguis sanctissimo corpori cœperãt detrahere, dicebantque ex eis quidam, possessiones, quas quæritis propter ossa caballina vel asinina, quæ huc attulistis: inter quos vnus nomine *Alineus*, qui hoc apertè *indomitabat, subitò rabidus effectus, ad corpus sancti magno cum labore adducitur, ibique diu huc illucque cum grandi dolore diuertens asserebat se in Sanctum deliquisse, & nimis peccasse, clamitabatque quòd nisi eius precibus iuuaretur, continuò se esse moriturum: habebat quoque ipse secum sororem sacris vestibus indutam cum magno rugitu & lachrymis procidentẽ ad supradictorum pedes Fratrum, quæ indulgentiam poscebat Germano. At illi cœperũt pro ereptione illius prædictum Sanctum obsecrare cum lachrymis & Littanijs omnes insistere. Qui à circumstantibus sibi corrigia dari poscens suo in collo mittens ad pedem prędictæ arcæ se ligauit, & non post multum somno sopitus iacuit, excitatus denique à somno sanus & incolumis surrexit; agens gratias Deo, Sanctoque Columbano & signa omniũ Ecclesiarum percutientes, sicut supra, & *Te Deum laudamus*, omnes exclamitantes, quique redierunt in sua.

. ingeminabat.*

De rebus Sancti Columbani redditis, vel quæ in Priuilegijs earum continentur, seu & admonitione ad Episcopum.

HIs ita peractis videntes omnes, qui ibi aderant, viri Dei iniurias diuina vltione vindicari, nonnulli ex supradictis Principibus venientes ad sacratissimum corpus mittebant in peram Sancti singulos fustes, vt per hos cunctis clarescceret res Sancti Columbani, quas ante iniustè inuasas habebant, ipsi Sancto restitutas. Rex denique priuilegia Sanctæ Sedis Apostolicæ, Honorij, Theodorij, Martini, Sergij, Gregorij, Zachariæ, & cæterorum Episcoporum ante se recitari præcepit. Visum est ergo huic nostro operi aliquid ex meis inserere, vt audiant temeratores quid cauere eos conueniat: interdicunt enim omnibus Episcopis vicinis, vel procul ab ipso Monasterio constitutis, vt nihil vsurpent, nihilque præsumant, contra hæc, quæ eorum priuilegia instituta decernũt; Videlicet vt Episcopus, quem Pater Monasterij, vel tota congregatio mutauerit ad Missarum solemnia celebranda, aut consecrationes Presbyterorum seu Diaconorum, vel etiam tabularum, in quibus Missæ debent celebrari, ipse habeat facultatem in idem Monasterium ingrediendi tantum ad pij opus Monasterij peragendum. Quo *pacto nihil contingat, sed gratis omnia peragens ad propria mox regredi non moretur. Nihil vero vsurpet de rebus Monasterij, non de sacris altaribus, non de ornamentis, neque de vasis, neque de sacris voluminibus, nec quicquam maius, vel exiguum, sed nec concupiscere attentet. Quia si * probata cõcupiscere satis est noxium, quanto magis sacra auferre, vel desiderare & viri sui mancipare, Domino videtur esse contrarium: prohibent etiam Episcopis, in quorum Parochia esse videtur prædictum Monasterium constructum, vt nihil contra tenorem præsentium Decretorum pia postulatione indultorum quicquam attentent, neq; vllo modo eius baptizantes, Ecclesias, vel decimas de rebus ad ipsum Monasterium pertinentibus sibi vendicent, neque ipsi suorumque successores præsumant prohibita contingere. Chrisma igitur, vel quidquid ad sacra mysteria pertinet, si à Patre Monasterij fuerit postulatum, à quibuscumque ipse prouiderit, concedant præsulibus tribuendum, & vt superius dictum est, nullam potestatem habere permittunt Episcopos in eodem Monasterio, neque in rebus, neque in ordinandis personis, nisi eum, quem cuncta congregatio regulariter elegerit, & secundum eius congregationis electionem, Dominus Imperator in tempore, qui eo fuerit, ordinare concesserit, vt in eodem Monasterio debeat ordinari: super hæc neque Presbyteros, neque Diaconos, nec quamlibet personarum in eodem Monasterio habere vllo modo potestatem immittere quicquam vel agere permittunt. Vt

f. peract.

f. proph.

Vt cognoſcat quia ſub Apoſtolica ſede, id eſt, beati Petri defenſione & tutione eſſe videatur. Rogatus verò Epiſcopus à Patre Monaſterij vel à cuncta congregatione, ſuam debet exhibere preſentiam, non autem petitus ad ſecreta Monaſterij non accedat, nec quietam vitam Monachorum, qui ſolitaria peragere propter Dominum ſtudia decreuerunt, frequens ſacerdotum inſolentia irrumpant, vt in Dei laudibus conuerſantes pro incolumitate ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, & pro excellētiſſimis Regibus piâ gubernatione regnantibus aſſiduè Dominum deprecari non ceſſent. Si autem, quod abſit, Monachi in eodem Monaſterio conſtituti tepidi in Dei amore & inſtitutis Patrum torpentes quandóque conſpiciuntur exiſtere ſecundum regulam ab Abbate, id eſt à Patre Monaſterij corrigi debent. Si enim & ipſe Abbas in ignauia aliquâ contra inſtituta Patrum & regulæ tenorem fuerit, deprehenſus, & in aliquam ſiniſtram partem inclinatus, à ſede Apoſtolica ſub cuius conſtitutione conſiſtit inſtituunt corrigendum. Nec enim *cuidam Epiſcopo dant licentiam ſub obtentu reprehenſionis aliquam in Monaſterio ſuam oſtendere poteſtatē, ſed eius capiti id eſt, ſedi Apoſtolicæ. & poſt pauca contradicunt etiam præſulibus maximeque ſanctæ *Cerdonenſis* Eccleſiæ, atq; *Placentinæ*, quæ viciniores eſſe videntur, vt nullus vnquam, quod moderno tempore eſt tentatum, prædictum monaſterium, vel quæ ad ipſum pertinent à ſancta ſede Apoſtolica ſubtrahere, & ſuæ Diœceſi ſubiugare appetāt, ſed ſit in libertate ſecundum conceſſionem Apoſtolicam, vt fuit priſcis temporibus nullique ſubiectum niſi ſedi Apoſtolicæ, cui pertinere cognoſcitur. Et ſi quædam inuidioſè contra præuilegia iam dictorum præſulum moderno tempore præſumptiuè ſubrepta ſunt, nullam firmitatem obtineant, ſed ſint euacuata, & irrita cum ſuis authoribus, & legitima inſtituta ſanctæ ſedis Apoſtolicæ multis temporibus obſeruata, inuiolata & indirepta permaneant. Quod ſi, quod abſit, calliditate aliqua vel auaritiæ inſtigatione aliquis quicquam de prohibitis preſumpſerit attentandum, vel contra eorum decreta quodammodo obuiandum primùm ſui ordinis gradu & dignitate priuetur, & ex Beati Petri Apoſtoli authoritate, qui ligandi in cœlo & in terra meruit poteſtatem, ſit excommunicatus, & à partipatione Domini noſtri Ieſu Chriſti corporis & ſanguinis immunis ac ab aliorum conſortio ſecluſus, nec non & ab excellentiſſimis, qui in tempore illo fuerunt, Regibus nihilominus ſubmouendus, quatenus ſtatutā perpetua poſſint definitione manere, & temeratores præſentium decretorum de ſuorum temeritatibus pœnis multiplicibus ſubiacere fiat.

f.* cuiquam.

Velim ſcire, ô Epiſcope, qui decreta ſupradictorum præſulum conaris irrumpere, quid ad hæc quæ audiſti, reſpondere cupis? quid rogo tibi melius eſſe videtur, ſi melius eſt tibi bonum, ſocietas ſupradictorum quos ſcimus ſummos paſtores & optimos fuiſſe viros, & magni meriti apud Dominū, ſicut in geſtis eorum inuenimus, quos etiam & Vicarios in ſede Almi clauigeri Petri fuiſſe certiſſimè ſcimus, an à ſocietate corū ſecludi & ab ipſo, cui data eſt à Domino poteſtas in cælo & in terra ligandi atque ſoluendi, excōmunicari, & quod ſummum & magnum malum eſt, à corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti alienari. Forſitā dicis, nolo ſegregari ab illorum ſocietate, neque à beato Petro excommunicari, nec à corpore Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod ſcimus veraciter mortem eſſe animæ, ſicut ipſe dicit. *Qui non manducat meam carnem, & non bibit ſanguinem meum, non habet vitam in ſemetipſo*, nec etiam decreta illorū irrumpere volo, ſed quia ipſum cęnobium penè deſtructum eſſe video, & cupio, vt per me ad priſtinum redeat ſtatum, Epiſcope noli te fallere; caue quod dicis, audi quod ipſi tibi dicunt. Non tibi permittimus ingredi in ipſo cœnobio, niſi inuitatus fueris à patre Monaſterij, vel à cunctis fratribus, & ſi inuitatus veneris, interdicimus tibi ex authoritate ſancti Petri, vt nihil vſurpes, nihilque contingas, nec etiam concupiſcas, ſed ad quod vocatus es gratis omnia peragas ad propria regredi mox non moreris: dicis enim quod pœnè deſtructum eſt. Verùm dicis: ſed ſi verum eſt quod ais, vt per te ad priſtinum redeat ſtatum, vt Abbatem ſecundum regulam habeat, qui adimpleat hoc quod tu aſſeris te velle adimplere & tunc apparebit quòd Zelo Dei vtaris. Et illa vera ſint quæ dicis, quia ſicut ſcriptum eſt; *non poteſtis duobus Dominis ſeruire*; ita & tu non vales

tuum Episcopatum regere & Monachos secundum Regulam Sancti Benedicti gubernare. De his ista sufficiat cum autem venerimus ante conspectum Domini, tunc manifesta erunt abscondita cordis nostri, & recipiemus iuxta quod gessimus, nunc verò ad cœpta redeamus.

Quid in dictis Regum contineatur.

Vpradictis verò Rex auditis priuilegijs præceptum quod bonę memorię *Agilulfus* Rex Sancto Columbano tradidit ceu & Adulgualdi, Cuniberti, Lintprandi, Ratchisi, Aistulphi, Desiderij, Caroli Augusti, Ludouici, atque item Ludouici filij eius, Carlo-magni etiam, Caroli Imperatoris, necnon Arulfi, Berengarijque Imperatoris, ceu & cæterorum regum ante se legere iussit, pro quibus legebat quomodo pręfatum Monasterium Bobiensede reditibus suis possessionibusq; ditauerunt, & cum omnibus ad eundem sanctum & venerabilem locum pertinentibus cum hominibus liberis siue seruis, colonisque & familiis, vtriusque sexus in sua tutione receperint, & post non multa alia; hoc ad vltimum inferunt; vt si aliquis priuilegia Sanctæ Sedis Apostolicæ in eodem loco concessa, vel confirmationes præceptorum suorum infringere tentauerit, scire debuit se compositurum auri optimi libras trecentas medietatéque ipsorum & medietatem parti prædicti cœnobij. Et quid magis cauēdum est quàm si vnquam vllo in tempore quis ex successoribus ipsorum aut princeps, seu aliquis homo eorum statuta aut testamēta eorū, vel supradicta priuilegia dirumpere conatus fuerit quod anathematis vltione multatus partem cum Iuda traditore in fine extremi examinis habere imprecantur.

Ad eos qui res Sancti Columbani iniustè suis obsequijs deputant.

Olo denique cœpta persequi, sed quod superius legitur indiscussum pręterire non queo: scimus enim scriptū esse omne quod semel oblatum Domino siue homo, siue quodlibet animal vel quęcunque res fuerit nullo pacto possit posteà redimi: Et miror quid illi cogitent qui res Sancti Columbani inuadunt & suis obsequijs deputāt. Possessiones enim, quas nunc Sanctus iste locus possidet, à quibusdam oblatæ fuerunt siue à regibus ceu & à cæteris fidelibus; non propter hoc obtulerunt vt aliquando optarent quatenus in possessiones secularium deuenirent, sed ad necessaria Fratrum Domino Sanctóque Columbano hîc seruientium ceu & ad sustentationes pauperum & peregrinorum permanerent: nunc verò è contrario illis subtrahuntur secularibusque deferūtur, hi nudi frigore & gelu vruntur, illi tamen exindè pretiosissimis vestibus induuntur: hi discalceati nudisque pedibus incedunt; illi vero pinguissimos equos exindè equitant. Vndè enim pauperes & infirmos alere debuerūt, indè canes eorum saginantur: vnde hospites & peregrinos suscipere & nutrire debuerunt inde suorum famuli vel famulæ inflantur. Vndè Ecclesias vel domos Fratrum restaurare debuerant, sui homines ditantur: Et quidam qui propria iubentur tribuere non timent quod illorum est auferre, & vbi tunc habent quod Dominus eis percepit in Euangelio, esurientes pascere, infirmos visitare, nudos vestire &c. quæ ibi leguntur, & si in ignem mittendus est, qui non largitur propria, putas vbi mittendus est, qui aufert aliena? a quo enim acceperunt omnia quæ possident, credo enim quod non intelligant ab omnipotēte Deo se accepisse, nonne omnes diuites facere poterat si vellet? vtique potest, nonne solos diuites pretio sui sanguinis redemit? Certè pro omnibus mortuus est Christus, & resurrexit. Res enim vel pecunias quoquomodo acquisitas quas nunc habent filijs vel nepotibus in hæreditatem dimittere cupiunt, & res quas Domino oblatas sciūt abstrahere non timent. Et quomodo possunt quod olim à fidelibus oblatum fuerat Deo, ab ipso abstrahere & suo iuri mancipare? Certè nemo iustè neque legitimè potest. Audituri enim sunt illi a Domino in iudicio, serui mali & pigri quare non omnia mea pauperibus, quæ vobis ad erogandum dedi, & nunc vnà cum ipsis reciperetis regnum æternum? Non solum autem illa fraudastis: sed etiam quod alij dederūt vos abstulistis, proindè quia noluistis perfrui sempiterno regno cum fidelibus, abhinc

cum diabolo habere supplicium æternum. Legimus etiam nonnulla testamenta supradictorum afferentium, inquibus inuitant omnes qui res quas Sancto Columbano tradiderunt tulerunt, vel subtraxerunt in extremi iudicij die ante tremendum iudicem, affore cum eis & exindè rationem reddituros, & quod superius in priuilegiis & in præceptis retinetur cum Iuda traditore, in perpetuum optant habere portionem. Quod non sine magno gemitu, & suspirio audire vel legere possumus. Certè multo melius fuisset illis non nasci, quàm propter cupiditatem huius vanæ gloriæ cum ipso Iuda damnari. Quid ad hæc possumus, dicere tam magnæ cupiditati? ô insatiabilis cupiditas! Quid cogis amatores tuos, magis vis vt ipsi in extremo examine cum Iuda traditore in inferno inferiori sine fine in extinguibili igne crementur, quàm cum Domino & sanctis omnibus in perpetuum fælici gaudio perfruantur. O miseri homines qui supradicta agitis! quare non consideratis quibus pœnis nunc vexatur Iudas, vel quid in extremo examine ipsi patientur, qui cũ eo societatem habere merebãtur? O infælicissima miseria! quis vnquã lætus ad mortem pergit? Quis vnquam ad iugulandum vel ad decollandum libens ducitur? Cessate miseri, parcite cupiditati, nolite animas vestras pro nihilo ducere: totus mundus vobis erit alienus, nudi estis nati, nudi sepeliemini; cogitate itaque mortem quæ finem dat mundi voluptatibus. Et dum *tempus, à rapinis cessate: & larga manu propria, Dei pauperibus vel fidelibus porrigite, pœnitentiam agite quatenus regnum cœlorum Deo auxiliante acquirere & à perpetuis pœnis eripi possitis: dehinc ad ordinem redeamus.

*f. tempus adest

De præcepto à Rege Hugone accepto, & de aqua in puteum restituta.

AVditis itaque Rex præceptis antecessorum suorum excellentissimorum Regum, visum est illi, rectum, ęquum, vt iuxta morem prædictorum Regum præceptum sancitum loco venerandóque Abbati, *Gerlanno* cunctisque fratribus tribueret, quod & fecit. Si quis velit, scire quod in eo legitur, in textu illius agnoscere poterit. Acceptâ igitur licentiâ à rege, vnà cum sancto corpore ad propria reuerti iussi sunt. Egressi denique à *Ticiensi* vrbe ad *Curticellam* Sancti Columbani, quæ vocatur *Bardadam*, venientes, ibi nocte illa manserunt. Manè autem facto iter peragunt, ad curtem dicti Monasterij, *Bobiensis*, quæ vocatur *Memoriola* quam *Gaudulfus* vnus ex supradictis principibus olim inuaserat, per quam venientes, aquam ad potandum minimè inuenerunt. Eratque ibi altus puteus, sed aqua deerat, in quo nonnulli intrãtes, sperantes illic inuenire aquam ad refocillandam sitim quam patiebantur, minimè reppererunt, nisi paruũm & ipsam fœtidam: ille verò qui cuppam Sancti portabat paululum aquæ in ea mittẽs, in ipsum puteum proiecit, & abcessit. Ipsam denique curtem recipientes ad Monasterium redeunt. Post tertium verò diem ad Monasterium aliqui ex ipsis partibus aduenientes, puteum quem sine aqua dimiserant plenum esse affirmant.

De puero sanitati reddito.

IGitur quidam rusticus *Martinus* nomine habitabat in possessiuncula iam fatæ speluncæ, habens filium Sex annorum nomine *Andream*: hic quodam die egressus ad colendum agrum, iussit prædicto filio vt ei ferramentum, quod vulgo manuariam vocant afferret, quatenus arbusculas ipsius agri succideret. Ducens igitur supradictus puer ferramentum, quod iussus fuerat, transitum habuit iuxta quandam maceriam, in quam propinquans magno pauore perterritus est: & ferramento patri tradito domum rediit, ibique sedens aspicit ad se venientes duas formas in specie mulierum tam teterrimas & deformes, vt sicut ipse adhuc asserit, nec antea nec postea similes formas vidisset: & colloquentes cum eo recesserunt. Ex illo verò die omnium membrorũ amisit officium, & sic per circulũ anni in lecto decubans, sine aliqua virtute mansit. Notans igitur supradictus vir diem, in qua beati viri corpus ad Monasterium reuerti deberet, ipse suum filium in collum mittens ad iam dictũ Monasterium ipso Sancto occurrit pro suo filio rogaturus. Supradicto verò corpore ante altare Sancti Petri posito, ipse filium ad arcam

deportans manumque ipsius inuoluens in palla, quæ erat supra arcam extēsa, inquit: Sancte Colūbane, tibi affero filium meum, vt tuus filius maneat in perpetuum, tantummodo deprecare Dominum, quatenus sanitati restituatur; Et hæc dicens subtus arcam collocat, expectans quid accideret: at ille soporatus venit, à somno autem excitatus sanus surrexit: at ille videns filium suum sanitati restitutum gratias agens Deo Sanctoque Columbano, nullique hoc indicans ad domum suam reuersus est gaudens: hoc denique Miraculum per idem tempus fratribus incognitum mansit, sed longo post tempore *Ramerius*, cuius superius mentionem fecimus, custos effectus Sancti Columbani speluncæ, à quodam narrante cognouit. Ille verò rogans ad se venire prædictum patrem pueri subtiliter inquirit, si verum esset quod de puero audierat miraculum factum. Ipse denique recitauit ei omnia, sicut iā superius diximus, prædictus vero *Ramerius* gaudio repletus agens gratias Deo cum lachrymis, increpauit eum valdè quare tanto tempore fratribus hoc indicare noluit. Et eum ad se ducere rogans, secum per decem annos retinuit, & fratribus omnibus, qui ad eum visitandi gratia, sicut mos est, adueniebāt, rei gestæ causam patefecit. Nunc in supradicto Monasterio manet & est: fuit enim sutor pellium, & exindè fratribus omnibus libentissimè seruiuit.

De eo, qui mutus fuerat ad Monasterium deducto, & fæminis in plebibus constitutis.

Venerabilis autem Abbas iuuenē, qui fuerat mutus pro amore Sancti Columbani, eiusque reuerentia, secum adducēs ad Monasterium, & vt illic in testimonium omnibus afferret, iussit vt in hoc hospitali maneret, & exindè quotidie victum acciperet ipse denique vestimenta, quæ ei sufficere possent, annualiter administrare promisit. Postea ipse multis annis in monasterio māsit omnibus nobilioribus illic aduenientibus manum suam, quæ sanata fuerat ostendens, rogabatque illos vt pro amore Sancti Collumbani, qui ei manum loquelamque restituit, aliquod subsidium tribuerent. Quod & nonnulli pro amore supradicti Sancti eius fauebant precationibus. Supradictas vero fœminas, quæ à dæmoniis liberatæ fuerāt, in plebibus manere constituit, præcipiens Archi-presbyteris vt victum, & vestimenta eis annualiter, pro amore Sancti Columbani tribuerent. His ita peractis accipientes sacratissimum corpus, in præfato sepulchro* eum honorificè collocauerunt, vbi floret virtutibus vsque in hodiernū diem: Venerabilis autē Abbas conuocans omnes fratres, admonensque eos vt gratias agerent Deo, qui illis temporibus tantis florere fecit virtutibus Sanctissimum Dominum Columbanum, constituit, vt dies* relationis, qui quidem est 3. calendas Augusti, celeberrimus ab ipsis haberetur: quod & factum est, & vsque nunc peragitur ad laudē Domini nostri Iesu Christi, qui viuit & regnat, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

f illud.*

f translationis.*

Finis Miraculorum Sancti Columbani Abbatis.

ADDITAMENTA AD VITAM SANCTI COLVMBANI ABBATIS ex diuersis Authoribus collecta.

EX LIBRO OCTAVO HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ ORDERICI Vitalis, Angligenæ, vticensis Monachi propè finem, quæ habetur in Historia Normanorum, edita ab Andrea du Chesne, anno 1619.

NOtitiæ posterorum hæc annotaui de modernis præceptoribus, qui nouas traditiones priscorum præferunt Patrum ritibus, aliosque Monachos sæculares vocitant, ac veluti regulæ præuaricatores temerè condemnant. Studium & rigorem eorum considerans, illos magnoperè non vitupero, attamen maioribus & probatis Patribus non antepono. Arbitror, ignorant, quod Beatus Pater Columbanus de Hibernia ortus, Sancto Benedicto contemporaneus fuerit, paternam domum patriámque relinquens, cum præcipuis Monachis in Gallias nauigauerit, & à Childeberto Rege Francorum filio Sigisberti susceptus, in Burgundia Luxouij Cœnobium construxerit, ac postmodum ab impijssima Brunichilde Regina expulsus, in Italiam secesserit, & ab Aigilulpho Longobardorum Rege receptus, Bobiense Monasterium condiderit. Hic admirandæ sanctitatis Pater inter præcipuos laborauit, signis & prodigijs gloriosè inter terrigenas effulsit, & Spiritu sancto edoctus Monachilem Regulam edidit, primusque Gallis tradidit. Florentissimi de schola eius Monachi prodierunt, & in mundo, velût Astra in firmamento, virtutibus micuerunt. Eustasius enim Luxouiensis, Agitus Resbacensis, Faro Meldensis, Audomarus Bononiensis, Philipertus Gemmeticensis, alijque plures Episcopi & Abbates excellentissimæ processere religionis, quorum sanctitas euidentibus miraculis cælitùs ostensa est; ipsorumque studio in filijs Ecclesia insigniter propagata est. Ipsi, reor, Beatum Maurum eiusque socios & Discipulos nouerunt, vtpote vicini, & ab ipsis sicut ab alijs scripta Doctorum ædificationis causa Sancti normam suscepêre Benedicti; Ita tamen vt non abhorrerent sui statuta Magistri, almi videlicet Columbani. Ab ipso siquidem modum diuinæ seruitutis, & ordinem didicerunt, & formam orationum pro cunctis Ordinibus, qui in Ecclesia Dei sunt, nigredinem vestium, aliásque obseruationes sumpserunt, quas pro Religione & honestate ipsius tenuerunt, & sequaces eorum vsque in hodiernum diem reuerenter obseruare appetunt.

S. Columbanus Monachilem regulam, Gallis primum tradidit.

Eximios habuit discipulos.

Qualis prædictus Doctor ante Dominum & homines; quantusque fuerit, liber vitæ eius signis plenus & virtutibus ostendit. In gestis etiam sæpe memoratur Audoëni Rothomagensis Archiepiscopi, & Nouiomensis Eligij, aliorumque virorum, qui ab illo adunati sunt, ac ad pacem virtutum per eius documenta prouecti sunt.

Mentio de S.Columbano.

Baronius tomo octauo Annalium, ad Annum Christi 612.

HIc est ille annus, quo S. Columbanus probatissimæ sanctitatis Abbas; *Ponit ex Iona Prophetiã eius de Clotario factam, & subdit inferius.* Magno planè Dei beneficio factum apparet, vt vir tantus ex Hibernia in Gallias veniens, illustraret temporibus his perditissimis Ecclesiam Dei: quem præexcellum meritis, si quis aliqua ex parte exæquet Eliæ, haud mea sententia à scopo veritatis aberraret; cum videre sit in Sanctissimo viro Eremum cum suis colente, præter mirificam abstinentiam, & exactissimam Monasticam obseruantiam, atque alias eius eminentes virtutes, Dei honoris zelum & fortitudinem animi ad principes arguendos; qui & in eo similior est visus Eliæ, quod persecutoribus non caruerit, nouo Achab, & altera Iezabele, vt tu ipse probè cognoscis, cum res anni huius ab eo gestas accipies. *Item ad eundem annum.* Porrò qui (S. Columbanus) cum

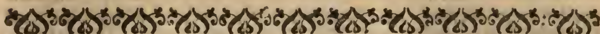
auulſus ab alijs ſecutus eſt intimus Diſcipulus ipſius Euſtaſius, vt Lucas Paulum, totum iter illud ad Italiam vſque accuratè recenſuit ſcribens itinerarium, à quo Ionas qui vitam Sancti conſcripſit, accipiens intexuit actis eius, provt ipſe eum citans profiteri videtur, relegens loca ſingula, ſingulâſque perſonas, apud quas hoſpitio ſuſceptus eſt Sanctus: ſicque ſicuti veram, certámque, ita elegantiſſimam hiſtoriam ſcripſit, quam ſi integram legeris, planè diſces totum illud iter exilij nihil aliud fuiſſe quàm longè ductum eiuſdem viri Dei triumphum, quo ipſius victoria aduerſus Reges, & eorum deteſtanda crudelitas: ſignis, atque prodigijs eſt vbique locorum decantata. Nos autem breuitatis cauſa ea quæ tunc crebrò ſunt facta in via miracula referre prætermittimus. *Et ad annum 615.* Hoc pariter anno mirificus ille Dei cultor Columbanus, Regum prauorum terror, & vindex, ex hac vita migrauit.

Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Anno 630.

Ionas Anglus, ſiue Hibernus, tempore Heraclij, ſcripſit vitam, & res geſtas S. Columbani (vt eſt apud Bedam libr. 5. hiſtoriæ gentis ſuæ. c. 17.) qui vt nouus quidam Apoſtolus Angliam, Gallias, & Italiam mirificè illuſtrauit. Obijt Anno ſexto Heraclij, qui erat annus Domini 615. extat hæc vita apud Surium die 27. Nouembris.

Petrus de natalibus in Catalogo lib. 10. *c.* 49.

Columbanus Abbas claruit in Gallia temporibus Theodorici, & Clothouei Regum Francorum. Hic ex Hibernia inſula natus, cum adhuc matris vtero geſtaretur, vidit eius genitrix per ſomnum ſe Solem parere, mundum illuminantem, &c.

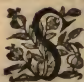

PRÆFATIVNCVLA HENRICI CANISII

IN CARMEN MONOSTICHON SANCTI COLVMBANI ABBATIS:

EX CODICE MANVSCRIPTO Friſingenſi deſumptum:

Et habetur apud eundem tomo primo antiquæ Lectionis.

Anctus Columbanus vixit circa annum 614. Sigebertus de Illuſtribus ſcriptoribus cap. 60. ait eum multa ſcripſiſſe, vel ad canendum digna, vel ad docendum vtilia. Carmen eius contra auaritiam ad Hunaldum extat in Biblioth. SS. PP. vbi hi duo verſus (*Viue Deo fidens, Chriſti præcepta ſecutus: Sint tibi diuitiæ diuinæ dogmata legis*) in noſtro hoc Monoſticho ſecundo & tertio loco poſiti inueniuntur. Et hæc cauſa fuit, quare breue illud carmen etiam huic ſubiungerem. Sanè pietatis plena ſunt hæc Monoſticha. Quæ dum prælo adornantur, ecce tibi adſunt poëmata nonnulla S. Aldhelmi hoc ipſo anno 1601. à R. P. Martino Delrio, Societatis IESV, notis illuſtrata; qui & hæc ipſa Monoſticha ſimul edidit, ex membranis ms. Abbatiæ S. Laurentij Leodicenſis; hoc titulo: INCERTI AVTHORIS MONOSTICHA. Delrius incerti authoris nomen ſagaci coniectura indagans, putat eſſe S. Althelmi Occidentalium Saxonum Epiſcopi, qui obijt Anno Domini 709. Coniecturam hanc ducit ex verſu 21.

Octenas ſtudeas vitiorum vincere turmas.

Cæteri ſcriptores, Septenas potius dicerent; S. Althelmo peculiare eſt, inquit Delrius, octo vitia recenſere caſtitati noxia, quorum pugnam cum octenis virtutibus deſcripſit in carmine de Virginitate Sanctorum. Aitque ſe carmen S. Althelmi de laude Virginum & octeno calculo vitiorum repeririſſe in m.s. ſubiunctum huic carmini Monoſticho.

ADDITAMENTA AD VITAM SANCTI COLVMBANI ABBATIS ex diuersis Authoribus collecta.

EX LIBRO OCTAVO HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ ORDERICI vitalis, Angligenæ, vticensis Monachi propè finem, quæ habetur in Historia Normannorum, edita ab Andrea du Chesne, anno 1619.

Otitiæ posterorum hæc annotaui de modernis præceptoribus, qui nouas traditiones priscorum præferunt Patrum ritibus, aliosque Monachos sæculares vocitant, ac veluti regulæ præuaricatores temerè condemnant. Studium & rigorem eorum considerans, illos magnoperè non vitupero, attamen maioribus & probatis Patribus non antepono. Arbitror, ignorant, quod Beatus Pater Columbanus de Hibernia ortus, Sancto Benedicto contemporaneus fuerit, paternam domum patriámque relinquens, cum præcipuis Monachis in Gallias nauigauerit, & à Childeberto Rege Francorum, filio Sigisberti susceptus, in Burgundia Luxouij Cœnobium construxerit, ac postmodum ab impiissima Brunichilde Regina expulsus, in Italiam secesserit, & ab Aigilulpho Longobardorum Rege receptus, Bobiense Monasterium condiderit. Hic admirandæ sanctitatis Pater inter præcipuos laborauit, signis & prodigijs gloriosè inter terrigenas effulsit, & Spiritu sancto edoctus Monachilem Regulam edidit, primusque Gallis tradidit. Florentissimi de schola eius Monachi prodierunt, & in mundo, velut Astra in firmamento, virtutibus micuerunt. Eustasius enim Luxouiensis, Agitus Resbacensis, Faro Meldensis, Audomarus Bononiensis, Philipertus Gemmeticensis, alijque plures Episcopi & Abbates excellentissimæ processêre religionis, quorum sanctitas euidentibus miraculis cælitùs ostensa est; ipsorumque studio in filijs Ecclesia insigniter propagata est. Ipsi, reor, Beatum Maurum eiusque socios & Discipulos nouerunt, vtpote vicini, & ab ipsis sicut ab alijs scripta Doctorum ædificationis causa Sancti normam suscepêre Benedicti; Ita tamen vt non abhorrerent sui statuta Magistri, almi videlicet Columbani. Ab ipso siquidem modum diuinæ seruitutis, & ordinem didicerunt, & formam orationum pro cunctis Ordinibus, qui in Ecclesia Dei sunt, nigredinem vestium, aliásque obseruationes sumpserunt, quas pro Religione & honestate ipsius tenuerunt, & sequaces eorum vsque in hodiernum diem reuerenter obseruare appetunt.

S. Columbanus Monachilem regulam, Gallis primum tradidit.

Eximios habuit discipulos

Qualis prædictus Doctor ante Dominum & homines; quantusque fuerit, liber vitæ eius signis plenus & virtutibus ostendit. In gestis etiam sæpe memoratur Audoëni Rothomagensis Archiepiscopi, & Nouiomensis Eligij, aliorumque virorum, qui ab illo adunati sunt, ac ad pacem virtutum per eius documenta prouecti sunt.

Mentio de S. Columbano.

Baronius tomo octauo Annalium, ad Annum Christi 612.

Hic est ille annus, quo S. Columbanus probatissimæ sanctitatis Abbas; *Ponit ex Iona Prophetiam eius de Clotario factam, & subdit inferius.* Magno planè Dei beneficio factum apparet, vt vir tantus ex Hibernia in Gallias veniens, illustraret temporibus his perditissimis Ecclesiam Dei: quem præexcelsum meritis, si quis aliqua ex parte exæquet Eliæ, haud mea sententia à scopo veritatis aberraret; cùm videre sit in Sanctissimo viro Eremum cum suis colente, præter mirificam abstinentiam, & exactissimam Monasticam obseruantiam, atque alias eius eminentes virtutes, Dei honoris zelum & fortitudinem animi ad Principes arguendos, qui & in eo similior est visus Eliæ, quod persecutoribus non caruerit, nouo Achab, & altera Iezabele, vt tu ipse probè cognoscis, cum res anni huius ab eo gestas accipies. *Item ad eundem annum.* Porrò qui (*S. Columbanus*) cum

auulſus ab aliis ſecutus eſt intimus Diſcipulus ipſius Euſtaſius, vt Lucas Paulum, totum iter illud ad Italiam vſque accurratè recenſuit ſcribens itinerarium, à quo Ionas qui vitam Sancti conſcripſit, accipiens intexuit actis eius, provt ipſe eum citans profiteri videtur; relegens loca ſingula, ſingulaſque perſonas, apud quas hoſpitio ſuſceptus eſt Sanctus: ſicque ſicuti veram, certámque, ita elegantiſſimam hiſtoriam ſcripſit, quam ſi integram legeris, planè diſces totum illud iter exilij nihil aliud fuiſſe quàm longè ductum eiuſdem viri Dei triumphum, quo ipſius victoria aduerſus Reges, & eorum deteſtanda crudelitas: ſignis, atque prodigijs eſt vbique locorum decantata. Nos autem breuitatis cauſa, ea, quæ tunc crebrò ſunt facta in via miracula, referre prætermittimus. *Et ad annum 615.* Hoc pariter anno mirificus ille Dei cultor Columbanus, Regum prauorum terror, & vindex, ex hac vita migrauit.

Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Anno 630.

Ionas Anglus, ſiue Hibernus, tempore Heraclij, ſcripſit vitam, & res geſtas S. Columbani (vt eſt apud Bedam libr. 5. hiſtoriæ gentis ſuæ. c. 17.) qui vt nouus quidam Apoſtolus Angliam Gallias, & Italiam mirificè illuſtrauit. Obijt Anno ſexto Heraclij, qui erat annus Domini 615. extat hæc vita apud Surium die 27. Nouembris.

Petrus de natalibus in Catalogo lib. 10. c. 49.

Columbanus Abbas claruit in Gallia temporibus Theodorici, & Clothouei Regum Francorum. Hic ex Hibernia inſula natus, cum adhuc matris vtero geſtaretur, vidit eius genitrix per ſomnum ſe Solem parere, mundum illuminantem, &c.

Marianus Scotus lib. 2. ad annum Chriſti 589. fol. 370.

Sanctus Columbanus pater, ex Hybernia inſula cum ſancto Gallo, alijſq; probatis diſcipulis venit in Burgundiam, ibique permittente Theodorico rege, Monaſterium, quod *Luxouium* dicitur, ædificauit. Exindè à *Brunihilda* fugatus, Alemanniam ingreditur, vbi Sanctum Gallum reliquit. Ipſe verò in Italiam tranſiens, Monaſterium, quod *Bouium* dicitur, ædificauit: vbi multorum Pater Monachorum extitit.

Hermannus contractus in chronicis.

Beatus Abbas Columbanus, qui cum diſcipulis ſuis Sancto Gallo & aliis, temporibus Sigiberti Regis de Hybernia veniens Luxouienſe Monaſterium multis virtutibus corruſcans, conſtruebat, cum ſæpe Theodoricum pro ſceleribus ſuis, & maximè adulterijs increpans, ad legitimum hortaretur coniugium, molimine *Brunihildis*, Reginas ambitioſe execrantis, iuſſu Theodorici regis exindè pulſus, Sanctum ibi Euſtaſium pro ſe reliquit Abbatem.

Miræus in Chronico ord. S. Benedicti agens de Bobienſi Monaſterio in Italia.

Huius auctor fuit Sanctus Columbanus, patria Hybernus, qui & Luxouienſe in Burgundia, vt dixi, cœnobium excitauit, &c.

De eodem vide caput 36. libr. 11. hiſtoriæ Francorum Sancti Gregorij Turonenſis decem libris adiectum.

Capgrauius in Legenda Sanctorum Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ; initio vitæ S. Columbani.

Beatus Columbanus in Hibernia inſula in oceano ſita, quam Scotorum gens inhabitat ortus eſt. Hibernia enim antiquitus Scotia dicta eſt: De qua gens Scotorum Albaniam Britanniæ maiori proximam, quæ ab euentu modo Scotia dicitur, inhabitans, originem duxit & progreſſum habuit.

VITA

VITA

S. GALLI ABBATIS ET CONFESSORIS:

An. 580.

EDITA

A VVALAFRIDO STRABO ABBATE Augiensi,

Non autem Abbate Sancti Galli, vt quidam non rectè aiunt;

Quæ habetur apud Surium, Tom. v. die xvj. Octobris.

PRÆFATIO AVTHORIS.

Reg. 15. Ierem. 1. Ibidem.

NISI me Sanctarum authoritas Scripturarum, & præcipuè illa veridici Prophetæ sententia, qua sacrificio obedientia præfertur, ad necessitatem obediendi constringeret, præceptis vestris, ô Sanctissimi Patres, Apologiæ huiusmodi genus opponerem: Si Propheta, qui ante, quàm formaretur in vtero, à Domino electus est, & priusquàm exiret de ventre, sanctificatus est: dum eum Dominus Spiritu suo illustrans, verbi officio manciparet, de ætatis infirmitate & ignorantia conquestus est: quid ego peccator acturus sum, qui in iniquitate conceptus, & in delicto profusus, propter sordes vitæ, incircumcisus sum corde & auribus: quia videlicet nec scientiam dignè percipio, nec audita deuotè conseruo? Quomodo iustitias Domini enarrabo, & assumam testamentum eius per os meum, cuius ætatem nec tempus adhuc impleuit, nec scientia commendauit? Cuius dicta nec doctrina corroborat, nec vita confirmat? Præsertim cum ea scribere iubeatis & ordinare, quorum dignitatem vix animo torpente conijcio. Tres tamen ob causas audendi talia viam inuenio, scilicet quod credo me à Domino subleuandum, ob cuius iussa pariter ac promissa, quod vitium consideratione exhorrui obediendi cupiditate suscepi. Deinde quod me confido B. Galli intercessione, vestrisque precibus adiuuari, pro quorum veneratione ac amore grande onus humeris aptaui debilibus. Postremò, quod alienis insisto vestigijs, veritatisque tenendæ lineam nouis tantummodo cogor passibus demetiri. Vitam igitur S. Confessoris Christi Galli, Patroni nostri, cuius corporis thesaurum fidelibus seruatis excubijs, sensu nobilem, scripto degenerem, vultis à me lumine rectæ locutionis ornari, & seriem confusam capitulorum distingui limitibus.

Ego cum me non possim ab hoc excusare negotio, eligo potius pro ignauia lacerari, quàm pro inobedientia condemnari. Porrò dum pridem ipsum opus perlegerem, inueni ab authore eiusdem conscriptionis terram, quam nos Alemanni vel Sueui incolimus, Altimanniam sæpius nominari, sed ipsius nominis originem quærens, apud nullum scriptorum, quorũ adhuc notitia nos respersit, eius reperi mẽtionem. Nisi fallor enim, ab alto situ Prouinciæ idem vocabulum à modernis confictum est. Nam iuxta scriptores authenticos pars Alemanniæ, vel Sueuiæ inter alpes Pœninas, & meridianum littus Danubij sita, Rhetia dicitur. Porrò quod est ad Septentrionalem plagam Istri, Germaniæ deputatur. Et vt non

Alemanniæ situs.

nostra dicere existimemur, aliquos istius rei testes asciscimus. Paulus Orosius, in cuius dictis fides omnium concordat, de situ terræ scribens, hæc inter cætera ponit: Pannonia, Noricus & Rhetia habent ab Oriente Mœsiam, à Meridie Histriam, ab Africo Alpes pœninas, ab occasu Galliam Belgicam, à circio Danubij fontem, à Septentrione Danubium & Germaniam. Cum Noricus regio sit Baioariorum, & eius Septentrionalis terminus Danubius & Germania, necesse est Rhetiam, quæ simul ponitur eisdem finibus Aquilonem versus terminari. Solinus quoque in Polyhistore, vbi Galliæ facit mentionem, has Prouincias vno terrarum tractu positas, his verbis designat: ex isto sinu, videlicet Galliç, quaqua parte orbis velis, exeas. Si Thrasia sit petenda excipit ager Rheticus, bonus frugibus, Brigantino lacu nobilis: inde Noricus frigidus parciùs fructuosus: qua subducitur à iugis Alpium, admodum lætus. Dehinc Pannoniæ viro fortes solo plano vbertóque, Drauo Sauoque inclytis amnibus circumfluæ. Si Rhetia solummodo infra Alpes est, vt multi volunt quæ consequentia est, vt Noricum à Gallia pergentes, asperitatem Alpium transcendamus, & non potius per maiorem Rhetiam recto itinere Noricum vsque tendamus? In qua etiam Rhetia, secundum supradictam sententiam, Brigantium oppidum, iam vetustate collapsum, lacui, qui Rheno interfluente efficitur, nomen dedit: qui alio nomine, iuxta Græcam etymologiam, Potamicus appellatur. Igitur quia mixti Alemannis Sueui, partem Germaniæ vltra Danubium partem Rhetiæ inter Alpes & Istrum, partémque Galliæ circa Ararim obsederunt, antiquorum vocabulorum veritate seruata ab incolis nomen patriæ deriuemus, & Alemanniam vel Sueuiam nominemus. Nam cum duo sint vocabula vnam gentem significantia: Priori nomine nos appellant circumpositæ gentes, quæ Latinum habent sermonem, sequenti, vsus nos occupat barbarorum. Similiter scimus Francos partes Germaniæ, vel Galliæ non solum potestati, sed etiam suo nomini subiugasse. Et quia Prouinciarum descriptiones attigimus, liceat paucis Hiberniæ Insulæ, de qua nobis tantum decus emicuit iuxta eosdem authores, situm commemorare: Hibernia Insula, vt scribit Orosius, inter Britanniam & Hispaniam sita, longiore ab Africo in boream spatio porrigitur. Hæc propior Britanniæ spatio terrarum angustior, sed cçli Solisque temperię magis vtilis: & vt supradictus Solinus testatur ita pabulosa, vt pecua ibi, nisi interdum æstate à pastibus arceantur, in periculum agat saties. Illic nullus anguis, auis rara. Quàm horrenda verò ipse vel alij de moribus incolarum eius testentur, fide Christi iam lucente, supersedendum est: quia vbi superabundauit peccatum, superabundauit gratia: & à solis ortu Indis vel Æthiopibus vsque ad occasum Britannis, vel Scotis, iam laudabile est nomen Domini. Excelsus enim est super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria eius.

Lac' Brigantinus, vel Potamicus.

Franci Gallias subiugāt.

Hibernia descriptio

Pecua, antiquè dictū pro pecora.

Rom. 5.

Psal. 112.

Ibidem.

Obsecro itaque te, Gosbertè charissime, Abba Monasterij S. Galli cunctósque Fratres, qui sub te militiæ deseruiunt Spirituali, vt me orationibus adiuuetis, quatenus & hoc opus & alia deinceps digne Deo merear explicare. Nam si gratanter rectè à nobis posita susceperitis, clementer verò titubantia correxeris, si Dominus permiserit, huius operis agreste pulmentum, postmodum aliquibus metrorum condimentis infundam. Dignum quippè est, vt nostris laudibus per orbem celebretur, quem de extremis orbis finibus ad nostram salutem Dominus destinauit. Bene valentem & nostri memorem paternitatem vestram in æternum Sancta Trinitas conseruare dignetur. Amen.

O Pater, ô Patris proles, ô Spiritus alme,
Vne & trine Deus, nos miserate rege.
Me tua iussa ligant, tua me promissa gubernent:
Luceat in dictis lux tua, quæso, meis.
In te Galle Deum, in Domino te Galle fatebor,
Tu pro me sacras funde preces Domino.
Vt veniam noxis, dictis moderamina præstet:
Quod nocet, euellat; quod iuuat, amplificet.

VITÆ LIBER PRIMVS.

QVIBVS

QVIBVS INCREMENTIS B. GALLVS A puero vſque ad Sacerdotium ſub B. Columbano profeceris.

Feſtum S. Galli celebratur XVI. Octob.

CAPVT PRIMVM.

VM præclara Sanctiſſimi viri Columbani, qui & Columba, conuerſatio per omnem Hiberniam celebris haberetur, & veluti ſplendidum ignei Solis iubar ſingulari decore omnium in ſe prouocaret amorem, ſicuti de eo priuſquã naſceretur, prouiſum eſſe liber geſtorum ipſius pleniter indicat: inter cæteros, quos fama virtutum eius attraxerat, parentes B. Galli, ſecundum Deum religioſi, ſecundum ſæculum nobiles, filium ſuum primo ætatis flore nitentem cum oblatione Domino offerentes, illius Magiſterio commendauerunt, vt in regularis vitæ proficeret diſciplina, & inter plurimos ſpiritalis militiæ ſectatores obedientiæ & arctioris propoſiti imitaretur exempla. Dumque bonæ indolis vir charo nutriretur affectu, magno virtutum creuit augmento. Supernâ quoque gratiâ ſe præueniente, tanto ſtudio diuinas epotauit ſcripturas, vt de theſauro ſuo noua proferre poſſet & vetera: Grammaticæ etiam regulas, metrorumque ſubtilitates capaci conſequeretur ingenio. Obſcura autem ſcripturarum tam ſapiẽter ſcire volentibus reſerauit, vt cuncti, qui eius prudentiam & ſermones audierant, admiratione eum, & laude digniſſimum iudicarent. Qua ſapientiæ maturitate factum eſt, vt vniuerſorum communi cõſilio, & iuſſione Columbani Abbatis per ſingulos ſacræ promotionis gradus aſcendens inuitus ſacerdotij ſuſciperet dignitatem. Ergo dum ſacris inſtaret officijs die noctuque precibus Dominum placauit & lachrymis: & superni inſpectoris oculis placere deſiderans, pro virtutum & vitæ meritis amabatur ab omnibus, placuit vniuerſis.

Parentes S. Galli commendant eum B. Columbano.

Miri profectus luteris.

Sacerdotio initiatur.

Vt Sancti viri, ſuſcepta peregrinatione, ad Sigebertum Regem peruenerint, & Luxouium incolere cœperint.

CAP. II.

Vm hæc agerentur quotidie B. Columbanus Euãgelicam cupiens aſſequi perfectionem vt videlicet omnibus, quæ habẽbat relictis, crucem ſuam tolleret & nudus Dominum ſequeretur: conſilio ſuo egit cum Fratribus, quorum animos idem feruor accenderat, vt ſpreto propinquorum & prædiorum dulcedine, mentis ardorem opere comprobarent. Aſcendentes igitur nauem, venerunt Britanniam, & inde ad Galliam transfretarunt. Cumque vir Dei ad Sigebertum Regem cum ſuis perueniſſet, rogauit eum Rex vt intra Gallias reſideret, nec eis relictis, ad gentes alias commigraret: ſe vero ſpopondit omnia, quæ Sanctus peteret, præbiturum. Ad hæc vir Dei reſpondit, qui noſtra reliquimus, vt ſecundum Euangelicam iuſſionem Dominum ſequeremur; non debemus alienas amplecti diuitias, ne fortè præuaricatores ſimus diuini mãdati. Cuius obiectioni Rex ita occurrens, ait: ſi crucem tollere & Chriſtum ſequi deſideras, vaſtæ eremi ſectare quietem: tantùm ne ſolo noſtræ ditionis relicto ad vicinas tranſeas nationes. Poteris enim hoc conſilio & tua prœmia cumulare & noſtræ ſaluti proſpicere. Itaque Regis perſuaſioni conſenſit, & accepta optione, eremum, quæ *Voſegus* dicitur, cum ſuis intrauit: Inuenerunt autem locum muris antiquitùs ſeptum, calidis aquis irriguum, ſed iam vetuſtate collapſum, qui vulgo Luxouium vocabatur. Ibi oratorium in honorem B. Petri Apoſtoli conſtruentes, manſiunculas, in quibus commanerẽt, fecerunt, Illiſque ibi conuerſantibus, &

S. Columbanus cũ ſocijs venit in Galliam.

Matt. 19.

Luc. 9.

Luxouienſis Cœnobij initiũ.

ipsum locum excolentibus, multi non solum de genere Burgondionum, sed etiam Francorum, amore vitæ laudabilis ad ipsos confluxerunt, & monitis spiritualibus instituti tantam compunctionis gratiam ex verbis eorum adepti sunt, vt omnia sua ad ipsum locum nõnulli contraderent, & coma capitis deposita, Monasticæ vitæ habitum voluntaria paupertate susciperent.

Vt S. Columbanus Theodoricum Regem reprehenderit, & à Brunechilde è regno eiectus, ad Clotarium Regem, inde ad Theodebertum cum suis venerit.

CAP. III.

CVmque hæc tam fœlix commanentium semper in melius proficeret disciplina, singularis B. Columbani sanctitas, miraculis frequẽtibus comprobata, per totas cœpit Gallias, vel Germaniæ diffamari Prouincias. Laudabatur ab omnibus, colebatur à cunctis, adeo vt Theodoricus Rex filius Cildeberti, nepos Sigeberti, qui eo tempore Burgondionibus regnabat, ad eum sæpè veniret & precum eius suffragia summa cum deuotione deposceret. Quem cum Pater Sanctus increparet, cur concubinarum pollueretur amplexibus, & non potius legitimæ coniugis connubio frueretur, monitis eius obtemperans cuncta huiusmodi illicita se vitaturum promisit. Sed Brunechildis auia Regis, videns eum viri Dei consilijs obedire, stimulo malitiæ concitata, mentem serpentino furoris armauit veneno. Verebatur enim, ne si abiectis concubinis, Regina in consortium regni assumeretur, dignitas sua honore subtracto vilesceret. Quo timore laborans, inuidiam contra virum Dei cœpit habere; & post multas iniurias, quas illi machinata est, vt Scriptura Sanctæ cõuersationis eius testatur, consilio cum Rege inito, vt eum regno suo deturbaret, misit legatorios suos cum Epistola ad Sanctum virum, denuntians ei, ne deinceps in regno illo consisteret. Ille Iezabelis insidias vitans, iter cum suis aggressus, ad Clotarium Regem peruenit. Apud quem cum aliquanto tempore moraretur, rogauit, vt illius solatio ad Theodebertum Austrasiorum Regem peruenire potuisset. Ad quem cum secundùm petitionem voluntatis suæ venerabiliter missus esset, susceptus est ab eo cum omni honore & gaudio magno. Mansit itaque apud illum aliquot diebus Sacras Scripturas aperiens, & insinuans ei veritatem. Cumque & ipsum rogaret vt ad Agilulphum Regem Longobardorum eius iussu per Alemanniam duceretur, molestè ferẽs Rex tantorum discessum virorum, pollicitus est eis intra terminos regni sui se reperturum loca venusta, quæ famulis Dei & ad incolendum essent commoda, & ad instruendas verbo veritatis circumpositas nationes opportuna. Vir Dei semen verbi in cordibus gentium plantare desiderans, aliquantisper moraturum se promisit, si Regia authoritas factis dicta firmaret.

S. Columbanus Theodoricum Regem obiurgat.

Brunechildis eum expellit è regno.

Vt data optione alicuius loci eligendi, Tucconiam venerint, & quid illic egerint.

CAP. IV.

ACcepta igitur à Rege licentia eligendi locum, vbicunque voluissent, dũ loca plurima perlustrassent, venerunt intra partes Alemanniæ ad fluuium, qui *Limagus* vocatur. Iuxta quem ad superiora tendentes, peruenerunt ad lacum *Turicinum*. Cumque per littus ambulantes, venissent ad caput lacus ipsius in locum, qui *Tucconia* dicitur, placuit illis loci qualitas ad inhabitandum. Porrò homines ibidem commanentes, crudeles erãt & impij, simulacra colentes, idola sacrificijs venerantes, obseruantes auguria & diuinationes, & multa quæ contraria sunt cultui diuino, superstitiosa sectantes. Sancti igitur homines cum cœpissent inter illos habitare, docebant eos adorare Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, & custodire fidei veritatem. Beatus quoque Gallus Sancti viri Discipulus, zelo pietatis armatus, fana, in quibus Dæmonijs sacrificabãt, igni succendit, & quæcunque inuenit oblata, demersit in lacum. Qua causa permoti ira & inuidia, Sanctos insectabantur & communi consilio Gallum perimere voluerunt: Columbanum verò flagellis cæsum & contumelijs affectum, de suis finibus perturbare. B. Pater cognito consilio eorum, zelo iustitiæ imprecatus est eis talia, dicens: Deus, cuius prouidentia mundus subsistit, & cuncta reguntur: fac super caput generationis huius reuerti contumelias,

Egregius B. Galli zelus.

Hæc non dicuntur imprecandi animo, sed zelo iustitia.

melias, quas famulis tuis parauerunt. Nati eorum facile pereant, & antequam senescant, præ subitaneo stupore delirare cogantur: Ipsique cum terra, quam incolũt dura potentium dominatione premantur, vt cunctis ignominia eorum pateat in æternum, & sicut scriptum est, conuertatur dolor ipsorum in caput ipsorum, & in verticem illorum iniquitas, ab ipsis patrata descendat.

Psal. 7.

Vt ad Vuillimarum Presbyterum venientes, humaniter accepti sint.

CAP. V.

POst hæc non timore persecutionis perterritus, sed amore spiritalis lucri persuasus, contumacium sterilem turbam reliquit, ne inaniter arida corda diutius irrigaret, qui beneuolis mentibus quamplurimum prodesse interim potuisset. Pergens ergo inde cum suis, peruenit in castrum, quod *Arbona* vocatur: & inuenit ibi Presbyterum bonitate conspicuum, nomine *Vuillimarum*, qui cum intuitus eum fuisset, dixit:
Psal. 117. *Benedictus qui venit in nomine Domini*; & reliqua: Cui vir Dei ita respondit: De regionibus congregauit nos Dominus. Presbyter ergo apprehensa dextera eius, duxit eum in oratorium. Et postquam pariter orauerunt, introduxit eos in hospitium. Qui pacem domui imprecantes, deposuerunt sarcinulas suas. Postquam vero recubuerunt, iussione Abbatis Gallus diuina recitauit eloquia, profunda referans veritatis. Inter sancta doctrinæ salutaris conuiuia, prudentiam viri Sacerdos miratus, à fletu se continere non potuit. Toto autem septem dierum circulo cũ summo honore & diligentia illis ministrauit, & quos carnalibus fouit delicijs, ab ipsis quotidie pastus est dapibus scripturarum. Inter sacræ igitur ædificationis colloquia, Columbanus Abbas Presbyterum interrogauit, si sciret aliquem in solitudine locum, in quo cellula fieri potuisset, custodijs aliquantulum regularibus opportuna. Hospes Sanctorum huic inquisitioni respondit: In hac solitudine locus quidam est, antiquæ structuræ seruans inter ruinas vestigia: vbi terra pinguis & fluctuarijs prouentibus apta, montes per gyrum excelsi, eremus vasta & imminens oppido: planities copiosa, victum quærentibus fructum laboris non negat. Et cum loci ipsius situm per multa laudasset, indicauit nomen eius *Brigantium*.

Vt Brigantium profecti, Oratorium illic instaurarint: quid in conuentu populi B. Gallus fecerit.

CAP. VI.

ILlis igitur illuc ire cupientibus, parauit Presbyter nauiculam & imposuit remiges. Venerabilis autẽ Abbas cũ comitibus Gallo & quodam Diacono nauẽ conscendens, inuocato nomine Domini ad locum desideratum via recta peruenit. Egressi de nauicula, Oratorium in honorem Sanctæ Aureliæ constructum adierunt, quod postmodum B. Columbanus in priscum renouauit honorẽ. Post orationẽ cum per gyrum oculis cuncta illustrassent, placuit qualitas illis & situs locorum. Deinde oratione præmissa, circa oratorium mansiunculas sibi fecerunt. Repererunt autem in templo tres imagines æreas deauratas, parieti affixas, quas populus dimisso altaris sacri cultu, adorabat, & oblatis sacrificijs, dicere consueuit; isti sunt Dij veteres, & antiqui, huius loci tutores, quorum solatio & nos & nostra perdurant vsque in præsens. Columbanus itaque B. Gallo id iniunxit officij, vt populũ ab errore Idololatriæ ad cultum Dei exhortatione salutari reuocaret: quia ipse hanc à Domino gratiam meruit, vt non solum Latinæ, sed etiam barbaricæ locutionis cognitionem non paruam haberet. Cumque eiusdem templi solemnitas ageretur, venit multitudo non minima promiscui sexus & ætatis, non tantum propter festiuitatis honorem, verum etiam ad videndos peregrinos, quos agnouerant aduenisse. Ergo dum ad horam orationis cõcurrerent, iussu venerandi Abbatis, Gallus cœpit viam veritatis ostendere populo, & vt ad Deum conuerterentur, admonere: vtque vanis abiectis, adorarent Deum Patrem, rerum omnium creatorem, & vnigenitum eius Filium, in quo est salus, vita & resurrectio mortuorum. Et in conspectu omnium, arripiens simulacra, & lapidibus in frusta comminuens, proiecit in lacum. His visis, nonnulli conuersi sunt ad Domi-

Oratoriũ S. Aureliæ

S. Gallus cõminuit dæmonum simulacra

num, & confitentes peccata sua, laudes Domino pro sua illuminatione dederunt. Alij propter imaginum comminutionem, ira & furore commoti, graui indignationis rabie turbidi recesserunt. Beatus autem Columbanus iussit aquam afferri & benedicens illam, adspersit ea templum: & dum circuirent psallentes, dedicauit Ecclesiam. Deindè inuocato nomine Domini vnxit altare, & B. Aureliæ reliquias in eo collocauit, vestitoque altari, missas legitimè compleuerunt. Omnibus itaque ritè peractis, reuersus est populus in sua cum gaudio magno. Post hęc permansit ibi Beatus Columbanus cum commilitonibus suis tribus annis: & ædificata inibi cellula, alij hortum laborauerunt, alij arbores pomiferas excoluerunt: B. verò Gallus texebat retia, & misericordia Dei cooperante, tantam piscium copiam cepit, vt nunquam Fratribus defuissent. Quinetiam aduentantes peregrinos huiusmodi iuuit solatio, & de eodem labore assiduas populo benedictiones exhibuit.

Nota antiquos Ecclesiæ ritus.

Quas dæmonum voces Gallus audierit, & de malignitate incolarum aduersus viros Sanctos.

CAP. VII.

T dum quodam tempore retia sua mitteret in * pelagus in silentio noctis, audiuit dæmonem magno vocis strepitu de vertice montis proximi vocantem quendam alterum nominatim, quasi in pelago commorantem: cumque & is, qui vocabatur præstò se esse quasi de lacu responderet: Consurge, inquit ille, in adiutorium mihi, vt peregrinos istos eijciamus de his sedibus: quia ipsi de longè venientes, me de templo meo expulerunt, simulacra mea contriuerunt, & populum qui me sequebatur, post se aduerterunt: commoueat te iniuria, quam patior & hostes communes vnitis viribus, à nostris terminis arceamus, & ipse respōdit: heu quod de tuis calūnijs narras, ex meo contemptu percipio. Nam vnus ex illis me in pelago premit, & mea deuastat: cuius nec retia vnquam corrumpere possum, ne ipsum decipere, quia inuocatio diuini nominis de ore eius nunquam recedit. Qua munitus continua vigilantia insidias nostras contemnit. Quapropter tam cautos bellatores fidei, nostræ non superabunt versutiæ. His auditis, vir Dei muniuit se vndique signo S. crucis, & dixit, illis: *In nomine Domini nostri Iesu Christi adiuro vos vt recedatis de loco isto, & neminem hic lædere præsumatis.* Deinde cum ad littus festinanter redisset, Abbati suo, quæ audierat, nunciauit. Ille hæc auditu percipiens, Ecclesiam petijt, & signo pulsato, Fratres conuenire fecit. Prius autem, quàm initium psallendi fecissent, auditæ sunt diræ voces Dæmoniorum per montium summitates & quasi discedentium eiulatus cum terrore confusus. Hæc audientes serui Dei, prostrauerunt se in orationem, Domini postulantes protectionem, illique laudes & gratias persoluentes, quia eos liberare dignatus est, de terroribus malignorum. Intereà nonnulli ciuium propter idolorum suorum abolitionem, prædicationis eorum monita contemnentes, cœperunt contra eos odia concitare, insidias machinari. Qua etiam intentione locorum ipsorum Ducem nomine Gunzonem, adierunt, & apud eum accusauerunt Sanctos, dicentes venationem publicam in ijsdem locis, propter illorum infestationem peregrinorum, esse turbatam. Quo audito, Dux furore succensus, missis nuntijs, famulos Dei de eodem loco discedere iussit. Sed neque hoc sufficit satellitibus dæmonum: quin etiam vaccam eorum furto abstrahentes, in inuia ducunt syluarum. Quos, cum duo de Fratribus è vestigio insequuntur, consurgentes latrunculi, interficiunt eos & auferentes spolia, discedunt. Mirati autem Fratres, cur tandiù differant redire, mittunt alios, qui eos requirant. Illi vestigia eorum secuti, occisos eos inueniunt, & cadauera ipsorum suis humeris imponentes ad cellam reportant. Inter hos angustiarum & tristitiæ fluctus, nuntius ducis aduenIens, de illo eos loco commeare præcepit. Nec immeritò: quia non est societas luci ad tenebras. Egit autem hoc arte sua Diabolus, vt populum cum in præsentia lucis amittere cœpit, discedente sanctitatis fulgore, tenebris occuparet antiquis. Sancti igitur viri molestè ferentes quod sede pellerentur amabili, consilio communi Italiam petere decreuerunt: & dum nimio tenerentur dolore, Sanctus Pater Colūbanus his verbis cœpit

** Pelagus pro lacu.*

Terriculamenta dæmonū.

Munit se vndique signo S. Crucis S. Gallus.

Gūzo Dux iubet abire viros Sanctos.

Duo ex illis occiduntur.

2. Cor. 6.

eos

eos consolari: Inuenimus quidem fratres his in partibus auream concham, sed venenatis serpentibus plenam: Cedat tamen tristitiæ languor ex malis, quia certa est fiducia de auxilio protectoris. Deus enim cui seruimus, Angelum suum mittet nobiscum, qui nos perducat ad Agilulphum Longobardorum regem, vbi eius clementia præparante, humanos affectus, & pace plenum habitationis locum inueniemus.

Vt alijs recedentibus, Gallus ægrotans remanserit, & à Vvillimaro presbytero peramanter habitus sit.

CAP. VIII.

S. Columbano abeunte in Italiã cũ suis, S. Gallum morbus retinet.

Post hæc igitur cum proficiscendi tempus instaret, B. Gallum repentina febris inuasit. Vnde Abbatis sui pedibus aduolutus, indicauit se infirmitate vehementi laborare, & ideò iter propositum non posse perficere. Ille verò existimans eum pro laboribus ibidem consummatis amore loci detentum, viæ longioris detractare laborem, dicit ei: Scio frater iam tibi onerosum esse tantis pro me laboribus fatigari, tamen hoc discessurus denuncio, ne me viuente in corpore, missam celebrare præsumas, & cum ei licentiam per se cõuersandi dedisset, viam ingressus est abeundi. Post discessum magistri & sociorum, Gallus retia sua & sagenam naui imponẽs, ad Vvillimarum presbyterum venit, & cum obtulisset ei retia, inter lachrymas & suspiria retexuit omnia, quæ gesta fuerant circa fratres suos. Deinde, infirmitatis suæ causas aperiens, rogauit eum, vt sui curam dignaretur habere. Qui suscipiens eum cum omni charitatis obsequio, domum vicinã Ecclesiæ eius necessitati concessit, & duobus clericis suis Magnoaldo & Theodoro hanc solicitudinem commendauit, vt cum omni diligẽtia eius recuperationi seruirent. Exactis aliquot diebus, Domino, qui medicus est verus, medelam impertiente, cœpit sumere cibos, & per incrementa temporũ confortatus perfectam adeptus est sanitatem. O infirmitatem omni humano robore fortiorem! ô febrem omni laude colendam! ô langorem, sanitati, & gaudiis asscribendum! Exemplo enim Domini pro nobis Gallus doluit, vt animarũ morbos prædicatione sacra depelleret. Ire cũ magistro non potuit, vt nobis viam veritatis ostenderet. Verè patiens & misericors Dominus, in prædicatoribus suis iampridem cõtemptus, dum conuersationẽ peccatorum sustinet, doctorẽ, ne errantes deserat, retinet.

Vvillimarus presbyter humaniter accepit S. Gallum.

Esa. 53.

Vt beatus Gallus ab Hiltiboldo diacono didicerit locum solitarium, quem expetebat.

CAPVT IX.

Diaconus itaq; supradicti præsbyteri nomine *Heltiboldus*, omnes eremi semitas notas habebat & secessus. Solebat enim piscium & accipitrum capiendorum causa sæpius solitudinem peruagari, & secreta locorum vsu quotidiano perdiscere. huic cum vir sanctus familiaritatis suæ gratiam præstitisset, quæsiuit ab eo an inuenisset vnquam in solitudine locum, aquis abundantem pueris & salubribus, planitie stratum, & humanis cultibus opportunum: Desiderio inquiens animi feruentis exæstuo, ducere cupiens in solitudine dies, huic vitæ concessos, iuxta quod Psalmista pronunciauit dicens: *Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Expectabam eum qui saluum me* faceret, & reliqua. Diaconus respondit: hæc, ô pater, solitudo aquis est infusa frequentibus, asperitate terribilis, mõtibus plena percelsis, angustis vallibus flexuosa, bestiis possessa sæuissimis. Nam præter ceruos, & innocuorum greges animalium, vrsos gignit plurimos, apros innumerabiles, lupos numerum excedentes, rabie singulares. Timeo igitur ne si te illuc induxero, ab huiusmodi hostibus deuoreris. Ad hæc vir sanctus: Apostoli inquit, sentẽtia est: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Et scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Qui Danielem, liberauit de lacu leonum, potest & me eripere de manu bestiarum. Cui diaconus hęc respondit: Mitte in peram tuam cibaria & rete paruissimum; cras enim introducam te in eremũ, & si inueneris locũ tibi acceptabilẽ, age gratias Deo, & præcepti dominici cõple rigorẽ. Deus autẽ qui eduxit te de regione lõginqua, ipse sicut *Tobiæ* famulo suo comitẽ cœlitus dedit, ita Angelum suum mittet nobiscum, & ostendet nobis locum desiderijs salutaribus aptum. Igitur

S. Gallus appetit solitudinẽ.

Psal. 54.

Rom. 8.

Daniel.

Tob. 5.

vir beatus die eodem ieiunus permansit,& vsque ad alterius diei diluculum in orationibus pernoctauit, dignum quippè erat, vt quod diuino inchoabat amore instantissima prece, Domino commendaret.

Vt locum in eremo optatum repererit sibique delegerit: & de vrsi obedientia.

CAPVT. X.

CVm autem Lucifer suo processu noctis latibula detexisset, & Sol inferiora dimittēs, cursu consueto superiores orbis plagas inuiserit, igneumq; iubar ab orientis axe mortalibus demonstraret: Athleta Dei ea,quæ ductor suus dixerat, secum sumens, cum orationis benedictione,illo pręeunte,viam aggressus est. Cumque per totum diem iter agerent circa horam nonam dixit Diaconus: Pater hora refectionis iam instat: sumamus paululum panis & aquæ: quia ita confortati, viæ quod restat, melius consumere poterimus. Homo Dei respondit: tu iuxta necessitatem corporis refectionem percipe fili: Ego non gustabo quicquam, antequam Dominus mihi locum desideratæ mansionis ostendat, &ille: sicut, inquit, socij sumus passionis, sic erimus & consolationis. His dictis, cœperunt iter agere festinato,quia dies iam declinabat, & solaris feruor appropinquabat occasui. Venerunt autem ad quendam fluuiolum,qui *Steinaha* nominatur:ambulantesq; per decursum ipsius, dum venissent ad rupem, de qua idem cum impetu descendens,gurgitem facit speciosum: Ibi viderunt plurimos pisces, & imponentes retia sua cœperunt eos. Igni deinde succenso, Diaconus pisces assauit, & panem posuit super petram, B. autem Gallus,dum orandi gratia modicum ab illo diuulsus esset, inter condensa veprium fruteta ambulans, & pede hærens ad terram corruit. Quod Diaconus videns, accurrit, vt subleuaret prostratum. Sed vir Dei præscius futurorum: Sine me, ait, *hæc requies mea in sæculum seculi: hic habitabo quoniam elegi eam.* Et cum post orationem resurrexisset, sumens virgam colurnam,fecit crucem,& fixit in terram. Habebat autem pendentē collo capsellam, in qua continebātur reliquiæ B. Dei genitricis Mariæ, & sanctorū Martyrum Mauritij & Desiderij. Quā cum in ipsa cruce suspēdisset, vocauit Diaconū, & prostrauerunt se pariter in orationem. Tum vir venerabilis huiusmodi preces emisit: *Domine Iesu Christe, qui pro salute humani generis de virgine nasci, & mortem subire dignatus es, ne despicias desiderium meum pro peccatis meis: sed in honore S. genitricis tuæ, & Martyrum Confessorumque tuorum præpara in hoc loco habitationem, tuis aptam seruitiis.* Finitâ oratione, Sole occumbente, finitus est dies,& ipsi tādem, cum gratiarum actione cibū sumpserunt: rursumque Deo gratias exhibentes; strauerunt sibi in terra vt aliquantulum requiescerent. Sed vir Sanctus cum comitem suum alto teneri somno putaret, surgens prostrauit se in figuram crucis ante capsellam,& preces Domino deuotas effudit. Interea descendens vrsus de monte,micas & fragmenta, quæ conuiuantibus deciderunt, cautè legebat. Hoc factum vt vidit homo Dei, dixit ad feram: præcipio tibi bestia in nomine Domini, tolle lignum & mitte in ignem, ad cuius præceptū bellua conuersa validissimum lignum attulit, & igni iniecit. At vir benignissimus ad peram accedens, de paruo cellario panem integrum famulanti porrexit, & accipienti ita præcepit: in nomine Domini mei, Iesu Christi,ab hac valle discede, & hoc pacto montes & colles circūpositos habeto communes, vt nullum hîc hominem nil de pecoribus lædas. Dum hæc agerentur, Diaconus dormire se simulans,quod vir Deo charus cum bestia gessit, considerabat, & surgens prostrauit se ad pedes eius,& dixit: nunc scio verè Dominum esse tecum, quoniam & bestiæ eremi obediunt tibi. Ille autem dixit ei: caue ne omninò hoc alicui dixeris, donec videas gloriam Dei.

Psal. 131. Crucem defigit in terram,& ad ipsam sacras reliquias appendit.

Ecce sancto viro immanis bellua paret.

Vt dæmones muliebri specie apparentes vir Sanctus depulerit.

CAPVT XI.

NOcte igitur exactâ, cum lux aurea syluarum illustraret opaca, Diaconus ait: Pater mi, quid facturi sumus hodie? at ille respōdit: obsecro te fili, ne molestè feras quod dico: quia Dominus nos fecit, quod quęsiuimus,

inuenire, hunc etiam diem in hoc loco ducamus, tolle rete, & ad gurgitem vade: Ego quoq; post te quãtocyus ibo. Forsan Dominus solitam nobis largitatem ostendet, vt regredientes ad castrum afferamus patri nostro presbytero de hoc loco benedictionem, quam Dominus nos inuenire donauit. Diaconus respondit: gratum habeo, quod præcipis pater: & surgens citò cũ inuocatione nominis Domini, assumpto retiaculo perrexit ad fluuium. Cumque illud in gurgitem mittere voluisset, duo dæmones in effigie mulierum steterunt in littore, ita nudati, quasi balneum intrare voluissent, & cum turpitudinem sui corporis illi obijcerent tollentes lapides, iactauerunt contra eum & dixerunt: tu induxisti virum istum in hãc eremum, virum iniquum, & inuidia plenum, qui suis maleficiis semper nos vincere consueuit. Ille autem reuersus ad virum Dei, indicauit illi, quæ viderat & audierat. Electus Dei bellator pariter cum Diacono prostrauit se, & huiusmodi verbis Dominum deprecatus est: Deus omnipotens, ineffabilis bonitas, inæstimabilis maiestas, secundum misericordiam tuam, non secundum merita mea, auditu placido has suscipe preces. Iube hos dæmones hunc locum deserere, vt sit sanctificatus in honore nominis tui. Surgẽtes ab oratione, venerunt ad gurgitem, & continuò dæmones in fugam conuersi, ierunt per decursum fluuioli contra proximum montem. Sanctus verò Gallus dixit illis: præcipio vobis phantasmata, per immensæ potentiam Trinitatis, vt hunc locum deserentes, in montes desertos eatis, & huc reuertendi vlterius non habeatis fiduciam. Deindè mittens in gurgitem rete, ceperunt pisces quantos volebant: Et dum pisces de maculis ligni absoluunt, audiunt in summitate montis voces quasi duarum mulierum defunctos plangentium, & dicebant ad inuicem: Heu quid faciemus, aut quò pergemus? peregrinus hic nos inter homines habitare non sinit, in eremo quoque manere non patitur. Nõ solum autem tunc hæ voces auditæ sunt, verumetiam postmodum tribus vicibus dũ ipse Diaconus saltum accipitres ad capiendos intrauisset, audiuit dæmonia de quodã monte, qui *Himilinberg* dicitur, clamantia, & vtrum adhuc Gallus esset in eremo sciscitantia, vel si iam discessisset.

Impudentissimi dæmones, nudas fœminas repræsentant.

S. Gallus profugat eos.

Dæmonũ querimonia de S. Gallo.

Vt locum eremi elegerit, & serpentes indè aufugerint.

CAPVT XII.

IGitur post discessum dæmonum, dum fideles illi eremi dilectores vallem lustrarent, vidẽtes inter duos fluuiolos multa desiderabilia, syluam speciosam, montes per gyrum, planitiem in medio, probauerunt locum ad ædificandum cellam optimum esse, & recordatus vir sanctus sententiæ, quam Iacob post visionem scalæ & Angelorum ascendentium & descendentium per eam protulit, dixit: verè Dominus est in loco isto. Erat autem vsque ad illud tempus in eadem valle plurima serpentium multitudo. Porrò ex illa die tam pleniter abscesserunt, vt postea ibi non cõparerent. Congruit hoc miraculum cum prioribus. Nam diabolo inde expulso, dignum erat, vt animal per quod hominem deceperat, habitationi cederet sanctitatis.

Genes. 28.

Serpentes fugiunt S. Gallũ.

Vt locum eundem ieiunio dedicauerit, & mortem Gaudentij Episcopi cognoscens, pro anima eius orauerit.

CAPVT XIII.

CVmque reuersi fuissent ad locum primæ stationis, vbi pridem vir Dei cruciculam defixerat, Diaconus dixit ad eum: Sumẽtes peram & rete, regrediamur ad castrum. & ille: Tu inquit fili, vt placet, ad propria reuertere: ego verò his in locis aliquantisper moratus, post triduum, Domino duce, te subsequar. Diaconus dixit: Nequaquam te absente remeabo ad patrem nostrum; ne forte dicat te propter spolia à me interemptum: vel si homicidium negare voluero, hęc mihi obijciat: Cur illum dimisisti in solitudine? citò reuersus educ eum ad me. Et erunt mihi duo pariter, labor duplicatus, & manifesta confusio. Ad hæc vir sanctus respondit: vade fili, ego post vestigia tua quãtocyus properabo. Quo abeunte, athleta Dei totò triduo ab omni victus adiumento corporei ieiunus permansit: vt videlicet locum quem spirituali militiæ prouidebat, parsimoniæ consecraret initijs. Quarto itaq; die eremo digrediens, domum reuisit presbyteri, & inter amicæ

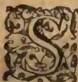
S. Gallus triduana inedia se afficit.

salutationis officia, gratias Deo pro omnibus bonis, quæ ei ostendit cum debita laude persoluit. Presbyter autem suscipiens illum cum gaudio, iussit mensam apponi, & cum consedissent, benedicêtes Deum cum gratiarum actione, cibum sumpserunt, & inter prandendum Diaconus dicit presbytero: si vrsus adesset, fortassis Gallus porrexisset illi benedictionem. Interrogantiq; vndè huiusmodi verba proferret, narrauit omnia quæ gesta erant in eremo. Ex illo die & deinceps habuerunt eum sicut prophetam & virum sanctum, quotidie meritorum eius magnitudinem per vitæ illius asperitatem, & virtutum studia metientes. Interea illis commanentibus, nuncius venit ad Presbyterũ, indicãs constantiensem Episcopum, *Gaudentium* nomine, de hac vita migrasse. hoc audito, vnanimo feruore pro requie defuncti pastoris precibus & lachrymis institerunt.

Gaudentij Episc. Constantiensis obitus.

A duce accitus, non vult venire: sed abiens in Rhetiam à Ioanne Diacono officiosè excipitur.

CAPVT XIIII.

Septima post hæc die, Gunzonis ducis epistola venit ad presbyterum, præcipiens illi, vt die duodecimo ad *Iburningas* villam veniret, & virum Dei secum adduceret. Nam filiam eius, nomine *Fridsburgam*, quę illi erat vnica, singulari pulchritudine fulgens, spiritus inuasit malignus, à quo dum diuersis torqueretur molestiis, penè continuam tolerauit inediam: & sæpius terræ prostrata, inter spumas horribiles miserabili volutabatur insania, adeò vt vix quatuor virorum teneri posset instantia. Post triginta autem dierum circulum, ex quo ei hoc accidit, cœpit ille habitator malignus, per eam diras emittere voces. Hanc ob causam pater eius nuncios misit ad regem *Sigebertum Theoderici* filium, qui eam habuit desponsatam, vt ei nunciarent quicquid circa puellam agebatur. Rex verò cum omni festinatione misit duos pontifices, de quorum meritis potissimum pręsumebat, cum donis regiis ad puellam, vt eam medicamine orationum à furoris vesani languore sanarent. Igitur *Vvillimarus*, presbyter volens tempore, per epistolam definito ad ducem venire, dixit beatissimo Gallo: Scis ducis mãdatum? eamus ad illum. Et ille: Tuum est, inquit, hoc iter, non meum. Tu ergo proficiscere. Quid mihi cum principibus sæculi, nam in eremum, vnde exiui reuertar. Noli ait ita agere, sed perge mecũ, ne forte dux, qui in vexatione filiæ nimium contristatur, ira commotus, mittat satellites, teque vinctum illuc faciat perduci. Vir Deo plenus respondit; Vadam prius ad cellulam meam, vt prouideam vtilitatem & necessaria fratrum, qui ibi sunt Domino seruituri, hoc idcircò dixit, ne ad principem iret. Et consurgens ad electæ pridem habitationis locum miles Domini tendebat egregius. Sequenti die fratribus, qui secum erant, interdixit, ne quis eorum cuipiam quò pergeret, indicaret. Sed & si curiosius interrogati fuissent à quoquam, iussit vt eum per epistolam magistri sui Columbani, Italiam dicerent inuitatum. His dictis sumens secũ duos de discipulis suis per solitudinẽ *Rhetiam Curiensem* commeauit, Cumq; proximum montem transcenderet, venerunt in eremum, quæ *Seniam* nominatur; Indeque ad proximum vicum, qui dicitur *Quadranes* digressi, repererunt ibi *Ioannem Diaconum*, virum iustum & Deum timentem. Isque recepit eos hospitio, & omni fouit humanitatis obsequio. Finxerunt enim se de longè tunc venisse, & apud eum manserunt septem diebus.

S. Gallus non vult ire ad Duce Gunzone.

Ioannes Diaconus eum accepit hospitio.

Vt Deus miserit presbyterum, qui S. Gallum adduceret, & vt duo Episcopi non potuerint eius filiam curare.

CAPVT XV.

Porrò cum sæpedictus presbyter, hospes Sanctorum, audisset, virum Dei de cellula discessisse, nauem conscendens, ad ducem transfretauit, & quæ circa hominem Dei facta fuerant indicauit. Dux verò vt citò reuerteretur, illi imperauit, vt missis post virum Dei legatis, eum aduenire deuote rogarent, & adijciens: Si enim, inquit, per eius orationes filiam Dominus à dæmonio liberauerit, dabo illi pontificatum *Constantiensis* Ecclesię, & insuper eum copiosis præmiorum muneribus honorabo. Illé promittens se vt iubebatur acturum, sicubi eum qui desiderabatur, inuenire potuisset, ratem petens, ad propria remeauit. Interea

pontifices à rege transmissi venerunt, & inuenerunt ipsam quidem puellam nimio laborantem furore, parentes autem eius, omnemque familiam, & propinquos flentes super eam, & miserabili furore depressos. Tota enim domus vna clade contabuit. Puella vexabatur insania, cæteri torquebãtur tristitia. Postquam ergo ingressi pontifices, munera à Rege directa præsentarunt, preces in cõspectu puellæ fuderunt ad Dominum. Illa verò tenẽtium manibus se excutiens, vni eorum gladium abstulit, volẽs Episcopos interficere. & cum id non posset perficere, Spiritus immundus vni eorum dixit; Si volueras me, sicut Regi promisisti, de hoc vasculo propulsare, cur filiam tuam, quam *nonna illa de te concepit & genuit, non fecisti tecum venire? Deindè ad alterum: & tu inquit cum tribus fœminis fornicationem commisisti, vestro quidem imperio, quod nullo sanctitatis merito roboratur, nunquam egrediar. Est verò quidam vir magnæ apud omnipotentẽ Deum virtutis, nomine Gallus, qui me de *Tucconia* vbi diù optata quiete potitus sum, potentèr eiecit, domosque meas audenter destruxit. Postmodum inueniens me apud *Brigantium* commorantem, eadem virtute exhæredauit. Porrò quia dux iste eum de eodem expulit loco, in vltionem eius iniuriæ puellam istam arripui: de qua possessione, nisi ipse aduenerit, nullatenus admoueber. Vnus deindè pontificũ dedit furenti alapam dicens: obmutesce Satana, desertor veritatis, falsitatis amator & auctor. Putauit enim eum de gallinaceo dicere gallo. Et dum Spiritus nequam pluribus eos verborum iniurijs affecisset, manserunt ibi tribus tantum diebus: ac deindè ad sua reuersi, nunciauerunt omnia quæ gesta fuerant, Regi.

Procax tamen ex obsessa insultat Episcopis ducibus.

** Sanctimoniali.*

En vt Deus vlciscitur iniurias seruorum suorum.

Vt vir Dei per Presbyterum sit adductus ad Gunzonem ducem.

CAPVT XVI.

Presbyter verò cum secundum iussionem ducis virum Dei fuisset è vestigio prosecutus, reperit eũ in spelunca animum suum lectionis consolatione pascentem: & accedens salutauit humiliter, & dixit ad eum: Ne timeas serue Dei ad ducem venire. Sub testificatione enim iurisiurandi promisit, se nullam tibi irrogaturum iniuriam. Sed & cum posueris manum tuam super caput puellæ, ab ea per orationes tuas Spiritus immũdus abscesserit, in sede *Constantiensi* pontificatus honore te sublimabit. Dum de huiusmodi colloquium rebus haberent, superueniens Ioannes Diaconus, secundum cõsuetudinem obtulit ei panes azymos, & lagunculam vini, oleum & butyrum, & mel in vasculis cum piscibus assis. Vir Dei, cum eum venire cognouisset, gratias egit Deo, gaudio plenus. Discubuerunt tres conuiuæ fidissime, & cũ gratiarũ actione, dona Domini perceperũt. Inter hæc vir sãctus Presbytero, duc, ait nobiscum noctem instantem, & crastina die, Domino volente, tecũ proficiscar; Cúmque huic consensum persuasioni præbuisset, ad virum Dei Diaconus dixit: Manè primo diluculo huc veniã, & adducam mulum meum stratum, vt simul ire possitis. Ego verò cultor ero speluncæ, & eam cura diligenti custodiam. S. Gallus respondit: Benè dixisti fili, & ego quidem via, quâ veneram per eremum regrediar ad cellulam meam, & visitabo Fratres meos: Postmodum verò quàm citissimè potuero, ad castrum properabo. Presbyter ergò admiratione valida constrinxit eum, vt nequaquam faceret contraria dictis. Et abscesserunt pariter. Ioannes quoque acceptâ benedictione redijt in domũ suam. Cumque vir Beatus recto itinere peruenisset ad cellulã, requieuit ibi nocte illa cum fratribus. Mane autem sequenti, sumptis secum duobus fratribus, perrexit ad castrum, reperitque inibi cum Presbytero ducis missum, qui eos cum omni festinatione ire deposceret: qui etiam indicauit puellam continuato iam triduo sine alimonia perdurare. At illi nauicula conscensa totis nisibus ire festinantes, ligno natatili profundi terga sulcante, nocte proxima peruenerunt ad ducem.

Hæc aduertãt Epicurei, qui gratiarum actiones parum curant.

S. Gallus venit ad Ducem.

Vt filiam Ducis à dæmone liberarit.

CAPVT XVII.

Cvmqve deuictis profundæ noctis tenebris Sol terris cum iucunditate serenum restitueret diem, iussit eos dux venire in cubiculum, in quo arreptitia seruabatur. Iacebat autem tunc in sinu matris

vide cap. 9. vita S. Magni infrà.

nostra dicere existimemur, aliquos istius rei testes asciscimus. Paulus Orosius, in cuius dictis fides omnium concordat, de situ terræ scribens, hæc inter cætera ponit: Pannonia, Noricus & Rhetia habent ab Oriente Mœsiam, à Meridie Histriam, ab Africo Alpes pæninas, ab occasu Galliam Belgicam, à circio Danubij fontem, à Septentrione Danubium & Germaniam. Cum Noricus regio sit Baioariorum, & eius Septentrionalis terminus Danubius & Germania, necesse est Rhetiam, quæ simul ponitur eisdem finibus Aquilonem versus terminari. Solinus quoque in Polyhistore, vbi Galliæ facit mentionem, has Prouincias vno terrarum tractu positas, his verbis designat: ex isto sinu, videlicet Galliç, quaqua parte orbis velis, exeas. Si Thrasia sit petenda excipit ager Rheticus, bonus frugibus, Brigantino lacu nobilis: inde Noricus frigidus parciùs fructuosus: qua subducitur à iugis Alpium, admodum lætus. Dehinc Pannoniæ viro fortes solo plano vbertóque, Drauo Sauoque inclytis amnibus circumfluæ. Si Rhetia solummodo infra Alpes est, vt multi volunt quæ consequentia est, vt Noricum à Gallia pergentes, asperitatem Alpium transcendamus, & non potius per maiorem Rhetiam recto itinere Noricum vsque tendamus? In qua etiam Rhetia, secundum supradictam sententiam, Brigantium oppidum, iam vetustate collapsum, lacui, qui Rheno interfluente efficitur, nomen dedit: qui alio nomine, iuxta Græcam etymologiam, Potamicus appellatur. Igitur quia mixti Alemannis Sueui, partem Germaniæ vltra Danubium partem Rhetiæ inter Alpes & Istrum, partémque Galliæ circa Ararim obsederunt, antiquorum vocabulorum veritate seruata ab incolis nomen patriæ deriuemus, & Alemanniam vel Sueuiam nominemus. Nam cum duo sint vocabula vnam gentem significantia: Priori nomine nos appellant circumpositæ gentes, quæ Latinum habent sermonem, sequenti, vsus nos occupat barbarorum. Similiter scimus Francos partes Germaniæ, vel Galliæ non solum potestati, sed etiam suo nomini subiugasse. Et quia Prouinciarum descriptiones attigimus, liceat paucis Hiberniæ Insulæ, de qua nobis tantum decus emicuit iuxta eosdem authores, situm commemorare: Hibernia Insula, vt scribit Orosius, inter Britanniam & Hispaniam sita, longiore ab Africo in boream spatio porrigitur. Hæc propior Britanniæ spatio terrarum angustior, sed cęli Solisque temperię magis vtilis: & vt supradictus Solinus testatur ita pabulosa, vt pecua ibi, nisi interdum æstate à pastibus arceantur, in periculum agat saties. Illic nullus anguis, auis rara. Quàm horrenda verò ipse vel alij de moribus incolarum eius testentur, fide Christi iam lucente, supersedendum est: quia vbi superabundauit peccatum, superabundauit gratia: & à solis ortu Indis vel Æthiopibus vsque ad occasum Britannis, vel Scotis, iam laudabile est nomen Domini. Excelsus enim est super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria eius.

Lac⁹ Brigantinus, vel Potamicus.

Franci Gallias subiugãt.

Hibernia descriptio

Pecua, antiquè dictũ pro pecora.
Rom. 5.
Psal. 112.
Ibidem.

Obsecro itaque te, Gosbertè charissime, Abba Monasterij S. Galli cunctósque Fratres, qui sub te militiæ deseruiunt Spirituali, vt me orationibus adiuuetis, quatenus & hoc opus & alia deinceps digne Deo merear explicare. Nam si gratanter rectè à nobis posita susceperitis, clementer verò titubantia correxeris, si Dominus permiserit, huius operis agreste pulmentum, postmodum aliquibus metrorum condimentis infundam. Dignum quippè est, vt nostris laudibus per orbem celebretur, quem de extremis orbis finibus ad nostram salutem Dominus destinauit. Bene valentem & nostri memorem paternitatem vestram in æternum Sancta Trinitas conseruare dignetur. Amen.

O Pater, ô Patris proles, ô Spiritus alme,
Vne & trine Deus, nos miserate rege.
Me tua iussa ligant, tua me promissa gubernent:
Luceat in dictis lux tua, quæso, meis.
In te Galle Deum, in Domino te Galle fatebor,
Tu pro me sacras funde preces Domino.
Vt veniam noxis, dictis moderamina præstet:
Quod nocet, euellat; quod iuuat, amplificet.

VITÆ LIBER PRIMVS.

QVIBVS

QVIBVS INCREMENTIS B. GALLVS A puero vsque ad Sacerdotium sub B. Columbano profecerit.

Festum S. Galli celebratur XVI. Octob.

CAPVT PRIMVM.

VM præclara Sanctissimi viri Columbani, qui & Columba, conuersatio per omnem Hiberniam celebris haberetur, & veluti splendidum ignei Solis iubar singulari decore omnium in se prouocaret amorem, sicuti de eo priusquã nasceretur, prouisum esse liber gestorum ipsius pleniter indicat: inter cæteros, quos fama virtutum eius attraxerat, parentes B. Galli, secundum Deum religiosi, secundum sæculum nobiles, filium suum primo ætatis flore nitentem cum oblatione Domino offerentes, illius Magisterio commendauerunt, vt in regularis vitæ proficeret disciplina, & inter plurimos spiritalis militiæ sectatores obedientiæ & arctioris propositi imitaretur exempla. Dumque bonæ indolis vir charo nutriretur affectu, magno virtutum creuit augmento. Supernâ quoque gratiâ se præueniente, tanto studio diuinas epotauit scripturas, vt de thesauro suo noua proferre posset & vetera: Grammaticæ etiam regulas, metrorumque subtilitates capaci consequeretur ingenio. Obscura autem scripturarum tam sapiẽter scire volentibus reserauit, vt cuncti, qui eius prudentiam & sermones audierant, admiratione eum, & laude dignissimum iudicarent. Qua sapientiæ maturitate factum est, vt vniuersorum communi cõsilio, & iussione Columbani Abbatis per singulos sacræ promotionis gradus ascendens inuitus sacerdotij susciperet dignitatem. Ergo dum sacris instaret officijs die noctuque precibus Dominum placauit & lachrymis: & superni inspectoris oculis placere desiderans, pro virtutum & vitæ meritis amabatur ab omnibus, placuit vniuersis.

Parentes S. Galli commendant eum B. Columbano.

Mirè profecit litteris.

Sacerdotio initiatur.

Vt Sancti viri, suscepta peregrinatione, ad Sigebertum Regem peruenerint, & Luxouium incolere cœperint.

CAP. II.

Vm hæc agerentur quotidie B. Columbanus Euãgelicam cupiens assequi perfectionem vt videlicet omnibus, quæ habebat relictis, crucem suam tolleret & nudus Dominum sequeretur: consilio suo egit cum Fratribus, quorum animos idem feruor accenderat, vt spreto propinquorum & prædiorum dulcedine, mentis ardorem opere comprobarent. Ascendentes igitur nauem, venerunt Britanniam, & inde ad Galliam transfretarunt. Cumque vir Dei ad Sigebertum Regem cum suis peruenisset, rogauit eum Rex vt intra Gallias resideret, nec eis relictis, ad gentes alias commigraret: se vero spopondit omnia, quæ Sanctus peteret, præbiturum. Ad hæc vir Dei respondit, qui nostra reliquimus, vt secundum Euangelicam iussionem Dominum sequeremur, non debemus alienas amplecti diuitias, ne fortè præuaricatores simus diuini mãdati. Cuius obiectioni Rex ita occurrens, ait: si crucem tollere & Christum sequi desideras, vastæ eremi sectare quietem; tantùm ne solo nostræ ditionis relicto ad vicinas transeas nationes. Poteris enim hoc consilio & tua præmia cumulare & nostræ saluti prospicere. Itaque Regis persuasioni cõnsensit, & accepta optione, eremum, quæ *Vosegus* dicitur, cum suis intrauit: Inuenerunt autem locum muris antiquitùs septum, calidis aquis irriguum, sed iam vetustate collapsum, qui vulgo Luxouium vocabatur. Ibi oratorium in honorem B. Petri Apostoli construentes, mansiunculas, in quibus commanerẽt, fecerunt, Illisque ibi conuersantibus, &

S. Columbanus cũ socijs venit in Galliam.

Matt. 19.

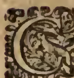
Luc. 9.

Luxouiensis Cœnobij initiũ.

ipsum locum excolentibus, multi non solum de genere Burgondionum, sed etiam Francorum, amore vitæ laudabilis ad ipsos confluxerunt, & monitis spiritualibus instituti tantam compunctionis gratiam ex verbis eorum adepti sunt, vt omnia sua ad ipsum locum nonnulli contraderent, & coma capitis deposita, Monasticæ vitæ habitum voluntaria paupertate susciperent.

Vt S. Columbanus Theodoricum Regem reprehenderit, & à Brunechilde è regno eiectus, ad Clotarium Regem, inde ad Theodebertum cum suis venerit.

CAP. III.

Vmque hæc tam fœlix commanentium semper in melius proficeret disciplina, singularis B. Columbani sanctitas, miraculis frequētibus comprobata, per totas cœpit Gallias, vel Germaniæ diffamari Prouincias. Laudabatur ab omnibus, colebatur à cunctis, adeo vt Theodoricus Rex filius Cildeberti, nepos Sigeberti, qui eo tempore Burgondionibus regnabat, ad eum sæpè veniret & precum eius suffragia summa cum deuotione deposceret. Quem cum Pater Sanctus increparet, cur concubinarum pollueretur amplexibus, & non potius legitimæ coniugis connubio frueretur, monitis eius obtemperans cuncta huiusmodi illicita se vitaturum promisit. Sed Brunechildis auia Regis, videns eum viri Dei consilijs obedire, stimulo malitiæ concitata, mentem serpentino furoris armauit veneno. Verebatur enim, ne si abiectis concubinis, Regina in consortium regni assumeretur, dignitas sua honore subtracto vilesceret. Quo timore laborans, inuidiam contra virum Dei cœpit habere; & post multas iniurias, quas illi machinata est, vt Scriptura Sanctæ cōuersationis eius testatur, consilio cum Rege inito, vt eum regno suo deturbaret, misit legatorios suos cum Epistola ad Sanctum virum, denuntians ei, ne deinceps in regno illo consisteret. Ille Iezabelis insidias vitans, iter cum suis aggressus, ad Clotarium Regem peruenit. Apud quem cum aliquanto tempore moraretur, rogauit, vt illius solatio ad Theodebertum Austrasiorum Regem peruenire potuisset. Ad quem cum secundùm petitionem voluntatis suæ venerabiliter missus esset, susceptus est ab eo cum omni honore & gaudio magno. Mansit itaque apud illum aliquot diebus Sacras Scripturas aperiens, & insinuans ei veritatem. Cumque & ipsum rogaret vt ad Agilulphum Regem Longobardorum eius iussu per Alemanniam duceretur, molestè ferēs Rex tantorum discessum virorum, pollicitus est eis intra terminos regni sui se reperturum loca venusta, quæ famulis Dei & ad incolendum essent commoda, & ad instruendas verbo veritatis circumpositas nationes opportuna. Vir Dei semen verbi in cordibus gentium plantare desiderans, aliquantisper moraturum se promisit, si Regia authoritas factis dicta firmaret.

S. Columbanus Theodoricum Regem obiurgat.

Brunechildis eum expellit è regno.

Vt data optione alicuius loci eligendi, Tucconiam venerint, & quid illic egerint.

CAP. IV.

Ccepta igitur à Rege licentia eligendi locum, vbicunque voluissent, dū loca plurima perlustrassent, venerunt intra partes Alemanniæ ad fluuium, qui *Limagus* vocatur. Iuxta quem ad superiora tendentes, peruenerunt ad lacum *Turicinum*. Cumque per littus ambulantes, venissent ad caput lacus ipsius in locum, qui *Tucconia* dicitur, placuit illis loci qualitas ad inhabitandum. Porrò homines ibidem commanentes, crudeles erāt & impij, simulacra colentes, idola sacrificijs venerantes, obseruantes auguria & diuinationes, & multa quæ contraria sunt cultui diuino, superstitiosa sectantes. Sancti igitur homines cum cœpissent inter illos habitare, docebant eos adorare Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, & custodire fidei veritatem. Beatus quoque Gallus Sancti viri Discipulus, zelo pietatis armatus, fana, in quibus Dæmonijs sacrificabāt, igni succendit, & quæcunque inuenit oblata, demersit in lacum. Qua causa permoti ira & inuidia, Sanctos insectabantur & communi consilio Gallum perimere voluerunt: Columbanum verò flagellis cæsum & contumelijs affectum, de suis finibus perturbare. B. Pater cognito consilio eorum, zelo iustitiæ imprecatus est eis talia, dicens: Deus, cuius prouidentia mundus subsistit, & cuncta reguntur: fac super caput generationis huius reuerti contumelias,

Egregius B. Galli zelus.

Hæc non dicuntur imprecandi animo, sed zelo iustitiæ.

melias, quas famulis tuis parauerunt. Nati eorum facilè pereant, & antequam senescant, præ subitaneo stupore delirare cogantur: Ipsique cum terra, quam incolũt dura potentium dominatione premantur, vt cunctis ignominia eorum pateat in æternum, & sicut scriptum est, conuertatur dolor ipsorum in caput ipsorum, & in verticem illorum iniquitas, ab ipsis patrata descendat. *Psal. 7.*

Vt ad Vuillimarum Presbyterum venientes, humaniter accepti sint.

CAP. V.

POst hæc non timore persecutionis perterritus, sed amore spiritalis lucri persuasus, contumacium sterilem turbam reliquit, ne inaniter arida corda diutius irrigaret, qui beneuolis mentibus quamplurimum prodesse interim potuisset. Pergens ergo indè cum suis, peruenit in castrum, quod *Arbona* vocatur: & inuenit ibi Presbyterum bonitate conspicuum, nomine *Vuillimarum*, qui cum intuitus eum fuisset, dixit: *Psal. 117.* *Benedictus qui venit in nomine Domini*; & reliqua: Cui vir Dei ita respondit: De regionibus congregauit nos Dominus. Presbyter ergò apprehensa dextera eius, duxit eum in oratorium. Et postquam pariter orauerunt, introduxit eos in hospitium. Qui pacem domui imprecantes, deposuerunt sarcinulas suas. Postquam vero recubuerunt, iussione Abbatis Gallus diuina recitauit eloquia, profunda reserans veritatis. Inter sancta doctrinæ salutaris conuiuia, prudentiam viri Sacerdos miratus, à fletu se continere non potuit. Toto autem septem dierum circulo cũ summo honore & diligentia illis ministrauit, & quos carnalibus fouit delicijs, ab ipsis quotidie pastus est dapibus scripturarum. Inter sacræ igitur ædificationis colloquia, Columbanus Abbas Presbyterum interrogauit, si sciret aliquem in solitudine locum, in quo cellula fieri potuisset, custodijs aliquantulum regularibus opportuna. Hospes Sanctorum huic inquisitioni respondit: In hac solitudine locus quidam est, antiquæ structuræ seruans inter ruinas vestigia: vbi terra pinguis & fluctuarijs prouentibus apta, montes per gyrum excelsi, eremus vasta & imminens oppido: planities copiosa, victum quærentibus fructum laboris non negat. Et cum loci ipsius situm per multa laudasset, indicauit nomen eius *Brigantium.*

Vt Brigantium profecti, Oratorium illic instaurarint: quid in conuentu populi B. Gallus fecerit.

CAP. VI.

ILlis igitur illuc ire cupientibus, parauit Presbyter nauiculam & imposuit remiges. Venerabilis autẽ Abbas cũ comitibus Gallo & quodam Diacono nauẽ conscendens, inuocato nomine Domini ad locum desideratum via recta peruenit. Egressi de nauicula, Oratorium in honorem Sanctæ Aureliæ constructum adierunt, quod postmodum B. Columbanus in priscum renouauit honorẽ. Post orationẽ cum per gyrum oculis cuncta illustrassent, placuit qualitas illis & situs locorum. Deindè oratione præmissa, circa oratorium mansiunculas sibi fecerunt. Repererunt autem in templo tres imagines æreas deauratas, parieti affixas, quas populus dimisso altaris sacri cultu, adorabat, & oblatis sacrificijs, dicere consueuit; isti sunt Dij veteres, & antiqui, huius loci tutores, quorum solatio & nos & nostra perdurant vsque in præsens. Columbanus itaque B. Gallo id iniunxit officij, vt populũ ab errore Idololatriæ ad cultum Dei exhortatione salutari reuocaret: quia ipse hanc à Domino gratiam meruit, vt non solum Latinæ, sed etiam barbaricæ locutionis cognitionem non paruam haberet. Cumque eiusdem templi solemnitas ageretur, venit multitudo non minima promiscui sexus & ætatis, non tantum propter festiuitatis honorem, verùm etiam ad videndos peregrinos, quos agnouerant aduenisse. Ergo dum ad horam orationis cõcurrerent, iussu venerandi Abbatis, Gallus cœpit viam veritatis ostendere populo, & vt ad Deum conuerterentur, admonere: vtque vanis abiectis, adorarent Deum Patrem, rerum omnium creatorem; & vnigenitum eius Filium, in quo est salus, vita & resurrectio mortuorum. Et in conspectu omnium, arripiens simulacra, & lapidibus in frusta comminuens, proiecit in lacum. His visis, nonnulli conuersi sunt ad Domi-

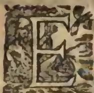
Oratoriũ S. Aureliæ *S. Gallus cõminuit dæmonum simulacra*

num, & confitentes peccata sua, laudes Domino pro sua illuminatione dederunt. Alij propter imaginum comminutionem, ira & furore commoti, graui indignationis rabie turbidi recesserunt. Beatus autem Columbanus iussit aquam afferri & benedicens illam, adspersit ea templum: & dum circuirent psallentes, dedicauit Ecclesiam. Deindè inuocato nomine Domini vnxit altare, & B. Aureliæ reliquias in eo collocauit, vestitoque altari, missas legitimè compleuerunt. Omnibus itaque ritè peractis, reuersus est populus in sua cum gaudio magno. Post hęc permansit ibi Beatus Columbanus cum commilitonibus suis tribus annis: & ædificata inibi cellula, alij hortum laborauerunt, alij arbores pomiferas excoluerunt: B. verò Gallus texebat retia, & misericordia Dei cooperante, tantam piscium copiam cepit, vt nunquam Fratribus defuissent. Quinetiam aduentantes peregrinos huiusmodi iuuit solatio, & de eodem labore assiduas populo benedictiones exhibuit.

Nota antiquos Ecclesiæ ritus.

Quas dæmonum voces Gallus audierit, & de malignitate incolarum aduersus viros Sanctos.

CAP. VII.

T dum quodam tempore retia sua mitteret in * pelagus in silentio noctis, audiuit dæmonem magno vocis strepitu de vertice montis proximi vocantem quendam alterum nominatim, quasi in pelago commorantem: cumque & is, qui vocabatur præstò se esse quasi de lacu responderet: Consurge, inquit ille, in adiutorium mihi, vt peregrinos istos eijciamus de his sedibus: quia ipsi de longè venientes, me de templo meo expulerunt, simulacra mea contriuerunt, & populum qui me sequebatur, post se aduerterunt: commoueat te iniuria, quam patior & hostes communes vnitis viribus, à nostris terminis arceamus, & ipse respōdit: heu quod de tuis calūnijs narras, ex meo contemptu percipio. Nam vnus ex illis me in pelago premit, & mea deuastat: cuius nec retia vnquam corrumpere possum, nec ipsum decipere, quia inuocatio diuini nominis de ore eius nunquam recedit. Qua munitus continua vigilantia insidias nostras contemnit. Quapropter tam cautos bellatores fidei, nostræ non superabunt versutiæ. His auditis, vir Dei muniuit se vndique signo S. crucis, & dixit, illis: *In nomine Domini nostri Iesu Christi adiuro vos vt recedatis de loco isto, & neminem hîc lædere præsumatis.* Deinde cum ad littus festinanter redisset, Abbati suo, quæ audierat, nunciauit. Ille hæc auditu percipiens, Ecclesiam petijt, & signo pulsato, Fratres conuenire fecit. Prius autem, quàm initium psallendi fecissent, auditæ sunt diræ voces Dæmoniorum per montium summitates & quasi discedentium eiulatus cum terrore confusus. Hæc audientes serui Dei, prostrauerunt se in orationem, Domini postulantes protectionem, illique laudes & gratias persoluentes, quia eos liberare dignatus est, de terroribus malignorum. Intereà nonnulli ciuium propter idolorum suorum abolitionem, prædicationis eorum monita contemnentes, cœperunt contra eos odia concitare, insidias machinari. Qua etiam intentione locorum ipsorum Ducem nomine Gunzonem, adierunt, & apud eum accusauerunt Sanctos, dicentes venationem publicam in ijsdem locis, propter illorum infestationem peregrinorum, esse turbatam. Quo audito, Dux furore succensus, missis nuntijs, famulos Dei de eodem loco discedere iussit. Sed neque hoc sufficit satellitibus dæmonum: quin etiam vaccam eorum furto abstrahentes, in inuia ducunt syluarum. Quos cum duo de Fratribus è vestigio insequuntur, consurgentes latrunculi, interficiunt eos & auferentes spolia, discedunt. Mirati autem Fratres, cur tandiù differant redire, mittunt alios, qui eos requirant. Illi vestigia eorum secuti, occisos eos inueniunt, & cadauera ipsorum suis humeris imponentes ad cellam reportant. Inter hos angustiarum & tristitiæ fluctus, nuntius ducis adueniens, de illo eos loco commeare præcepit. Nec immeritò: quia non est societas luci ad tenebras. Egit autem hoc arte sua Diabolus, vt populum cum in præsentia lucis amittere cœpit, discedente sanctitatis fulgore, tenebris occuparet antiquis. Sancti igitur viri molestè ferentes quòd sede pellerentur amabili, consilio communi Italiam petere decreuerunt: & dum nimio tenerentur dolore, Sanctus Pater Colūbanus his verbis cœpit eos

** Pelagus pro lacu.*

Terriculamenta dæmonū.

Munit se vndique signo S. Crucis S. Gallus.

Gūzo Dux iubet abire viros Sanctos.

Duo ex illis occiduntur.

2. Cor. 6.

eos consolari: Inuenimus quidem fratres his in partibus auream concham, sed venenatis serpentibus plenam: Cedat tamen tristitiæ languor ex malis, quia certa est fiducia de auxilio protectoris. Deus enim cui seruimus, Angelum suum mittet nobiscum, qui nos perducat ad Agilulphum Longobardorum regem, vbi eius clementia præparante, humanos affectus, & pace plenum habitationis locum inueniemus.

Vt alijs recedentibus, Gallus ægrotans remanserit, & à Vvillimaro presbytero peramanter habitus sit.

CAP. VIII.

S. Columbano abeunte in Italiã cũ suis, S. Gallum morbus retinet.

POst hæc igitur cum proficiscendi tempus instaret, B. Gallum repentina febris inuasit. Vnde Abbatis sui pedibus aduolutus, indicauit se infirmitate vehementi laborare, & ideò iter propositum non posse perficere. Ille verò existimans eum pro laboribus ibidem consummatis amore loci detentum, viæ longioris detractare laborem, dicit ei: Scio frater iam tibi onerosum esse tantis pro me laboribus fatigari, tamen hoc discessurus denuncio, ne me viuente in corpore, missam celebrare præsumas, & cum ei licentiam per se cõuersandi dedisset, viam ingressus est abeundi. Post discessum magistri & sociorum, Gallus retia sua & sagenam naui imponẽs, ad Vvillimarum presbyterum venit, & cum obtulisset ei retia, inter lachrymas & suspiria retexuit omnia, quæ gesta fuerant circa fratres suos. Deindè, infirmitatis suæ causas aperiens, rogauit eum, vt sui curam dignaretur habere. Qui suscipiens eum cum omni charitatis obsequio, domum viciná Ecclesiæ eius necessitati concessit, & duobus clericis suis Magnoaldo & Theodoro hanc solicitudinem commendauit, vt cum omni diligẽtia eius recuperationi seruirent. Exactis aliquot diebus, Domino, qui medicus est verus, medelam impertiente, cœpit sumere cibos, & per incrementa temporũ confortatus perfectam adeptus est sanitatem. O infirmitatem omni humano robore fortiorem! ô febrem omni laude colendam! ô langorem, sanitati, & gaudiis ascribendum! Exemplo enim Domini pro nobis Gallus doluit, vt animarũ morbos prædicatione sacra depelleret. Ire cũ magistro non potuit, vt nobis viam veritatis ostenderet. Verè patiens & misericors Dominus, in prædicatoribus suis iampridem cõtemptus, dum conuersationẽ peccatorum sustinet, doctorẽ, ne errantes deserat, retinet.

Vvillimarus presbyter humaniter accepit S. Gallum.

Isa 53.

Vt beatus Gallus ab Hiltiboldo diacono didicerit locum solitarium, quem expetebat.

CAPVT IX.

DIaconus itaq; supradicti præsbyteri nomine *Heltiboldus*, omnes eremi semitas notas habebat & secessus. Solebat enim piscium & accipitrum capiendorum causa sæpius solitudinem peruagari, & secreta locorum vsu quotidiano perdiscere. huic cum vir sanctus familiaritatis suæ gratiam præstitisset, quæsiuit ab eo an inuenisset vnquam in solitudine locum, aquis abundantem pueris & salubribus, planitie stratum, & humanis cultibus opportunum: Desiderio inquiens animi feruentis exæstuo, ducere cupiens in solitudine dies, huic vitæ concessos, iuxta quod Psalmista pronunciauit dicens: *Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Expectabam eum qui saluum me* faceret, & reliqua. Diaconus respondit: hæc, ô pater, solitudo aquis est infusa frequentibus, asperitate terribilis, mõtibus plena percelsis, angustis vallibus flexuosa, bestiis possessa sæuissimis. Nam præter ceruos, & innocuorum greges animalium, vrsos gignit plurimos, apros innumerabiles, lupos numerum excedentes, rabie singulares. Timeo igitur ne si te illuc induxero, ab huiusmodi hostibus deuoreris. Ad hæc vir sanctus: Apostoli inquit, sentẽtia est: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Et scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Qui Danielem, liberauit de lacu leonum, potest & me eripere dè manu bestiarum. Cui diaconus hęc respondit: Mitte in peram tuam cibaria & rete paruissimum; cras enim introducam te in eremũ, & si inueneris locũ tibi acceptabilẽ, age gratias Deo, & præcepti dominici cõple rigorẽ. Deus autẽ qui eduxit te de regione lõginqua, ipse sicut *Tobiæ* famulo suo comitẽ cœlitus dedit, ità Angelum suum mittet nobiscum, & ostendet nobis locum desiderijs salutaribus aptum. Igitur

S. Gallus appetit solitudinẽ.

Psal. 54.

Rom. 8.

Daniel.

Tob. 5.

vir beatus die eodem ieiunus permansit,& vsque ad alterius diei diluculum in orationibus pernoctauit, dignum quippè erat, vt quod diuino inchoabat amore instantissima prece, Domino commendaret.

Vt locum in eremo optatum repererit sibique delegerit: & de vrsi obedientia.

CAPVT. X.

CVm autem Lucifer suo processu noctis latibula detexisset, & Sol inferiora dimittēs, cursu consueto superiores orbis plagas inuiserit, igneumq; iubar ab orientis axe mortalibus demonstraret: Athleta Dei ea, quæ ductor suus dixerat, secum sumens, cum orationis benedictione, illo præeunte, viam aggressus est. Cumque per totum diem iter agerent circa horam nonam dixit Diaconus: Pater hora refectionis iam instat: sumamus paululum panis & aquæ: quia ita confortati, vix quod restat, melius consumere poterimus. Homo Dei respondit: tu iuxta necessitatem corporis refectionem percipe fili: Ego non gustabo quicquam, antequam Dominus mihi locum desideratæ mansionis ostendat, & ille: sicut, inquit, socij sumus passionis, sic erimus & consolationis. His dictis, cœperunt iter agere festinato, quia dies iam declinabat, & solaris feruor appropinquabat occasui. Venerunt autem ad quendam fluuiolum, qui *Steinaha* nominatur: ambulantesq; per decursum ipsius, dum venissent ad rupem, de qua idem cum impetu descendens, gurgitem facit speciosum: Ibi viderunt plurimos pisces, & imponentes retia sua cœperunt eos. Igni deinde succenso, Diaconus pisces assauit, & panem posuit super petram, B. autem Gallus, dum orandi gratia modicum ab illo diuulsus esset, inter condensa veprium fruteta ambulans, & pede hærens ad terram corruit. Quod Diaconus videns, accurrit, vt subleuaret prostratum. Sed vir Dei præscius futurorum: Sine me, ait, *hæc requies mea in sæculum sęculi: hic habitabo quoniam elegi eam.* Et cum post orationem resurrexisset, sumens virgam colurnam, fecit crucem, & fixit in terram. Habebat autem pendentē collo capsellam, in qua continebātur reliquiæ B. Dei genitricis Mariæ, & sanctorū Martyrum Mauritij & Desiderij. Quā cum in ipsa cruce suspēdisset, vocauit Diaconū, & prostrauerunt se pariter in orationem. Tum vir venerabilis huiusmodi preces emisit: *Domine Iesu Christe, qui pro salute humani generis de virgine nasci, & mortem subire dignatus es, ne despicias desiderium meum pro peccatis meis: sed in honore S. genitricis tuæ, & Martyrum Confessorumque tuorum præpara in hoc loco habitationem, tuis aptam seruitiis.* Finitâ oratione, Sole occumbente, finitus est dies, & ipsi tādem, cum gratiarum actione cibū sumpserunt: rursumque Deo gratias exhibentes, strauerunt sibi in terra vt aliquantulum requiescerent. Sed vir Sanctus cum comitem suum alto teneri somno putaret, surgens prostrauit se in figuram crucis ante capsellam, & preces Domino deuotas effudit. Interea descendens vrsus de monte, micas & fragmenta, quæ conuiuantibus deciderunt, cautè legebat. Hoc factum vt vidit homo Dei, dixit ad feram: præcipio tibi bestia in nomine Domini, tolle lignum & mitte in ignem, ad cuius præceptū bellua conuersa validissimum lignum attulit, & igni iniecit. At vir benignissimus ad peram accedens, de paruo cellario panem integrum famulanti porrexit, & accipienti ita præcepit: in nomine Domini mei, Iesu Christi, ab hac valle discede, & hoc pacto montes & colles circūpositos habeto communes, vt nullum hîc hominem nil de pecoribus lædas. Dum hæc agerentur, Diaconus dormire se simulans, quod vir Deo charus cum bestia gessit, considerabat, & surgens prostrauit se ad pedes eius, & dixit: nunc scio verè Dominum esse tecum, quoniam & bestiæ eremi obediunt tibi. Ille autem dixit ei: caue ne omninò hoc alicui dixeris, donec videas gloriam Dei.

Psal. 131.
Crucem defigit in terram, & ad ipsam sacras reliquias appendit.

Eccè sancto viro immanis bellua paret.

Vt dæmones muliebri specie apparentes vir Sanctus depulerit.

CAPVT XI.

NOcte igitur exactâ, cum lux aurea syluarum illustraret opaca, Diaconus ait: Pater mi, quid facturi sumus hodie? at ille respōdit: obsecro te fili, ne molestè feras quod dico: quia Dominus nos fecit, quod quęsiuimus,

inuenire, hunc etiam diem in hoc loco ducamus, tolle rete, & ad gurgitem vade: Ego quoq; post te quātocyus ibo. Forsan Dominus solitam nobis largitatem ostendet, vt regredientes ad castrum afferamus patri nostro presbytero de hoc loco benedictionem, quam Dominus nos inuenire donauit. Diaconus respondit: gratum habeo, quod præcipis pater: & surgens citò cū inuocatione nominis Domini, assumpto retiaculo perrexit ad fluuium. Cumque illud in gurgitem mittere voluisset, duo dæmones in effigie mulierum steterunt in littore, ita nudati, quasi balneum intrare voluissent, & cum turpitudinem sui corporis illi obijcerent tollentes lapides, iactauerunt contra eum & dixerunt: tu induxisti virum istum in hāc eremum, virum iniquum, & inuidia plenum, qui suis maleficiis semper nos vincere consueuit. Ille autem reuersus ad virum Dei, indicauit illi, quæ viderat & audierat. Electus Dei bellator pariter cum Diacono prostrauit se, & huiusmodi verbis Dominum deprecatus est: Deus omnipotens, ineffabilis bonitas, inæstimabilis maiestas, secundum misericordiam tuam, non secundum merita mea, auditu placido has suscipe preces. Iube hos dæmones hunc locum deserere, vt sit sanctificatus in honore nominis tui. Surgētes ab oratione, venerunt ad gurgitem, & continuò dæmones in fugam conuersi, ierunt per decursum fluuioli contra proximum montem. Sanctus verò Gallus dixit illis: præcipio vobis phantasmata, per immensæ potentiam Trinitatis, vt hunc locum deserentes, in montes desertos eatis, & huc reuertendi vlterius non habeatis fiduciam. Deindè mittens in gurgitem rete, ceperunt pisces quantos volebant: Et dum pisces de maculis ligni absoluunt, audiunt in summitate montis voces quasi duarum mulierum defunctos plangentium, & dicebant ad inuicem: Heu quid faciemus, aut quò pergemus? peregrinus hic nos inter homines habitare non sinit, in eremo quoque manere non patitur. Nō solum autem tunc hæ voces auditæ sunt, verumetiam postmodum tribus vicibus dū ipse Diaconus saltum accipitres ad capiendos intrauisset, audiuit dæmonia de quodā monte, qui *Himilinberg* dicitur, clamantia, & vtrum adhuc Gallus esset in eremo sciscitantia, vel si iam discessisset.

Impudentissimi dæmones, nudas fœminas repræsentant.

S. Gallus profugat eos.

Dæmonū querimonia de S. Gallo.

Vt locum eremi elegerit, & serpentes indè aufugerint.

CAPVT XII.

IGitur post discessum dæmonum, dum fideles illi eremi dilectores vallem lustrarent, vidētes inter duos fluuiolos multa desiderabilia, syluam speciosam, montes per gyrum, planitiem in medio, probauerunt locum ad ædificandum cellam optimum esse, & recordatus vir sanctus sententiæ, quam Iacob post visionem scalæ & Angelorum ascendentium & descendentium per eam protulit, dixit: verè Dominus est in loco isto. Erat autem vsque ad illud tempus in eadem valle plurima serpentium multitudo. Porrò ex illa die tam pleniter abscesserunt, vt postea ibi non cōparerent. Congruit hoc miraculum cum prioribus. Nam diabolo inde expulso, dignum erat, vt animal per quod hominem deceperat, habitationi cederet sanctitatis.

Genes. 28.

Serpentes fugiunt S. Gallū.

Vt locum eundem ieiunio dedicauerit, & mortem Gaudentij Episcopi cognoscens, pro anima eius orauerit.

CAPVT XIII.

CVmque reuersi fuissent ad locum primæ stationis, vbi pridem vir Dei cruciculam defixerat, Diaconus dixit ad eum: Sumētes peram & rete, regrediamur ad castrum. & ille: Tu inquit fili, vt placet, ad propria reuertere: ego verò his in locis aliquantisper moratus, post triduum, Domino duce, te subsequar. Diaconus dixit: Nequaquam te absente remeabo ad patrem nostrum, ne forte dicat te propter spolia à me interemptum: vel si homicidium negare voluero, hęc mihi obijciat: Cur illum dimisisti in solitudine? citò reuersus educ eum ad me. Et erunt mihi duo pariter, labor duplicatus, & manifesta confusio. Ad hæc vir sanctus respondit: vade fili, ego post vestigia tua quātocyus properabo. Quo abeunte, athleta Dei totò triduo ab omni victus adiumento corporei ieiunus permansit: vt videlicet locum quem spirituali militiæ prouidebat, parsimoniæ consecraret initijs. Quarto itaq; die eremo digrediens, domum reuisit presbyteri, & inter amicæ

S. Gallus triduana inedia se afficit.

pontifices à rege transmissi venerunt, & inuenerunt ipsam quidem puellam nimio laborantem furore, parentes autem eius, omnemque familiam, & propinquos flentes super eam, & miserabili furore depressos. Tota enim domus vna clade contabuit. Puella vexabatur insania, cæteri torquebantur tristitia. Postquam ergo ingressi pontifices, munera à Rege directa præsentarunt, preces in cõspectu puellæ fuderunt ad Dominum. Illa verò tenẽtium manibus se excutiens, vni eorum gladium abstulit, volẽs Episcopos interficere. & cum id non posset perficere, Spiritus immundus vni eorum dixit; Si volueras me, sicut Regi promisisti, de hoc vasculo propulsare, cur filiam tuam, quam *nonna illa de te concepit & genuit, non fecisti tecum venire? Deindè ad alterum: & tu inquit cum tribus fœminis fornicationem commisisti, vestro quidem imperio, quod nullo sanctitatis merito roboratur, nunquam egrediar. Est verò quidam vir magnæ apud omnipotentẽ Deum virtutis, nomine Gallus, qui me de *Tucconia* vbi diù optata quiete potitus sum, potenter eiecit, domosque meas audenter destruxit. Postmodum inueniens me apud *Brigantium* commorantem, eadem virtute exhæredauit. Porrò quia dux iste cum de eodem expulit loco, in vltionem eius iniuriæ puellam istam arripui: de qua possessione, nisi ipse aduenerit, nullatenus admouebor. Vnus deindè pontificũ dedit furenti alapam dicens: obmutesce Satana, desertor veritatis, falsitatis amator & auctor. Putauit enim eum de gallinaceo dicere gallo. Et dum Spiritus nequam pluribus eos verborum iniurijs affecisset, manserunt ibi tribus tantum diebus: ac deindè ad sua reuersi, nunciauerunt omnia quæ gesta fuerant, Regi.

Procax dæmon ex obsessa insultat Episcopis duobus.

** Sanctimon. alii.*

En vt Deus vlciscitur iniurias seruorum suorum.

Vt vir Dei per Presbyterum sit adductus ad Gunzonem ducem.

CAPVT XVI.

Resbyter verò cum secundum iussionem ducis virum Dei fuisset è vestigio prosecutus, reperit eũ in spelunca animum suum lectionis consolatione pascentem: & accedens salutauit humiliter, & dixit ad eum: Ne timeas serue Dei ad ducem venire. Sub testificatione enim iurisiurandi promisit, se nullam tibi irrogaturum iniuriam. Sed & cum posueris manum tuam super caput puellæ, ab ea per orationes tuas Spiritus immũdus abscesserit, in sede *Constantiensi* pontificatus honore te sublimabit. Dum de huiusmodi colloquium rebus haberent, superueniens Ioannes Diaconus, secundum cõsuetudinem obtulit ei panes azymos, & lagunculam vini, oleum & butyrum, & mel in vasculis cum piscibus assis. Vir Dei, cum eum venire cognouisset, gratias egit Deo, gaudio plenus. Discubuerunt tres conuiuæ fidissime, & cũ gratiarũ actione, dona Domini perceperũt. Inter hæc vir sãctus Presbytero, duc, ait nobiscum noctem instantem, & crastina die, Domino volente, tecũ proficiscar; Cúmque huic consensum persuasioni præbuisset, ad virum Dei Diaconus dixit: Manè primo diluculo huc veniã, & adducam mulum meum stratum, vt simul ire possitis. Ego verò cultor ero speluncæ, & eam cura diligenti custodiam. S. Gallus respondit: Benè dixisti fili, & ego quidem via, quâ veneram per eremum regrediar ad cellulam meam, & visitabo Fratres meos: Postmodum verò quàm citissimè potuero, ad castrum properabo. Presbyter ergò admiratione valida constrinxit eum, vt nequaquam faceret contraria dictis. Et abscesserunt pariter. Ioannes quoque acceptâ benedictione redijt in domũ suam. Cumque vir Beatus recto itinere peruenisset ad cellulã, requieuit ibi nocte illa cum fratribus. Mane autem sequenti, sumptis secum duobus fratribus, perrexit ad castrum, reperitque inibi cum Presbytero ducis missum, qui eos cum omni festinatione ire deposceret: qui etiam indicauit puellam continuato iam triduo sine alimonia perdurare. At illi nauicula conscensa totis nisibus ire festinantes, ligno natatili profundi terga sulcante, nocte proxima peruenerunt ad ducem.

Hæc aduersũt Epicurei, qui gratiarum actiones parum curant.

S. Gallus venit ad Ducem.

Vt filiam Ducis à dæmone liberarit.

CAPVT XVII.

VMQVE deuictis profundæ noctis tenebris Sol terris cum iucunditate serenum restitueret diem, iussit eos dux venire in cubiculum, in quo arreptitia seruabatur. Iacebat autem tunc in sinu matris

vide cap. 9. vita S. Magni infrà.

suæ, oculis clausis, ore hianti. Membra quoque eius ita erãt disiecta, vt quasi mortua videretur. Fœtor verò tam grauis oris prorupit ex adyto, vt sulphure locus ipse adspersus putaretur. Pater itaque cum domesticis suis intrauit, vt videret quid vir Dei esset acturus. Ille de Domini largitate certissimus, humiliter se prosternens, has preces Domino cum lachrymis fudit: Domine Iesu Christe, qui pro salute humani generis carnẽ sumere, & per Virginem nasci dignatus es: qui ventis & mari imperasti, diabolum etiam, calliditatis suæ fraudibus insistentem retrò ire iussisti, quique passione tua mundum redimere, & libertati restituere dignatus es, iube hunc immundissimum Spiritum de puella hac pro nominis tui gloria exire: vt plasma tuum superbus inuasor deserat, & tibi creatori suo, creatura tua gaudẽs deseruiat. Et cum surrexisset ab oratione, apprehẽsa dextera eius, alleuauit eam, Spiritus enim malignus cõturbauerat eam: & imposita manu super caput eius, dixit: Impero tibi in nomine Domini nostri Iesu Christi Spiritus immũde, vt exeas & recedas ab hoc plasmate Dei: & cum hæc dixisset, aperiens illa oculos, respexit in eum, & spiritus malignus his verbis allocutus est: Tu ne es, ait, Gallus, qui de habitationibus me expulisti prioribus? Ego planè ob vltionem iniuriæ, quam dux iste tibi & socijs intulit, filiam ipsius inuasi, & sic eijcis me? Si hinc exiero, quò vadam? Illuc, ait, vbi tibi paratur in abysso supplicium sempiternum à Domino. & statim videntibus, qui aderant, exiuit de ore puellæ quasi auis nigerrima, & horrore terribilis. Hora eadem sana surrexit, & à viro Dei gaudens gaudenti est reddita matri.

Matth. 8. Matth. 4.

Oratio eius ad Dominũ pro liberatione obsessæ.

Liberat à dæmonio filiam ducis.

Vt Episcopatum recusarit, pauperibus dona Ducis elargitus sit, & discipulum ad eleemosynam hortatus.

CAPVT XVIII.

His ita patratis, Dux iussit ei offerri dona, quæ rex puellæ transmiserat, & insuper vt apicem pontificatus gradus dignaretur assumere, postulauit. Ad quod vir beatus ita respondit: viuente Domino & patre meo Columbano, interdictum altaris officium non vsurpabo, nisi ab illo permissus. Quare huius regiminis põdus quod offers, subire non possum. Quod si hoc indubitanter fieri cupis, sustine interim, donec mittã epistolam ad Abbatem meum, ad insinuandam illi voluntatem tuam: & si eius permissum cognouero, tunc demùm oblatum curæ pastoralis onus suscipiam. Et dux ad illũ: Benè, inquit, dixisti, fiat secundũ verbũ tuum: & dimisit eum cum pace. Ille sumptis, quę donata fuerant, remigando pelagus superauit: Dux autem sanctitatis eius tam manifesto compunctus indicio, iussit *Arbonensi* Præfecto, vt cum omni plebis officio iret ad locum cellæ, & quæcumq; necessitas poposcisset ædificia, iuxta viri Dei dispositionẽ construeret. Venerabilis ergò pater post celeuma celebratum, cum *Arbonense* castrum intraret, fecit conuenire omnes pauperes & egenos, & dona, quæ detulerat, illis distribuit. Hæc videns quidam discipulus eius, nomine *Magnoaldus*, dixit ad eum: Pater, habeo vas argẽteũ pretiosum, celaturis insigne, si vis reseruabo illud, vt sacri vasa ministerij ex eo faciamus. Ille respondit. Fili, memor sentẽtię B. Petri Apostoli, quam Paralytico speranti pecuniam protulit, *Argentum*, inquiens, *& aurum non est mihi*: ne contrarius exemplo inueniaris salubri, vas quod possides, pauperibus conferri curato. Nam præceptor meus beatissimus Columbanus, in vasis æneis Domino solet sacrificium offerre salutis: quia fertur & saluator noster clauis æreis cruci confixus. His omnibus expletis, reuersus est ad dilectæ solitudinis aulam.

vide c. 9. vita S. Magni. Recusat Constantiensem Episcopatum.

Obedientia Sancti admiranda.

Munera Ducis pauperibus elargitur.

Act. 3.

Calix æneus Columbani & quare.

Vt Ioannem Diaconum ad se accitum sacris litteris erudierit.

CAPVT XIX.

Deindè misit epistolam ad Ioannem Diaconum rogans eum ad se venire. Qui cum dilecti magistri litteras accepisset, tulit quod pro benedictione offerre poterat, & venit ad eum, & oblatis eulogijs, salutauit patrem, & salutatione paterna est honoratus. Cui interroganti virum sanctũ de prosperitate itineris eius, ille respondit: Diuina nos præueniente misericordia, & subsequente, cuncta prosperè prouenerunt.

Nam cum summa gratulatione suscepit nos princeps, & eripuit Deus filiam eius à Dæmone, & ipse dedit nobis dona nõ modica, & insuper obtulit mihi Episcopatus honorem. Ego verò non consensi suscipere ante præceptum Abbatis mei. Ergò fili acquiesce consiliis meis: esto mecum, & lege diuinæ libros sententiæ, & docebo te, cooperante gratiâ Dei, intelligentiam scripturarum. Cecidit autem Diaconus ad pedes eius, gratias agens, fecitque redire in sua pueros, qui secum venerant, ipse verò mansit apud virum venerabilem, & ipse cœpit eum introducere in cellaria scripturarum, ostendens ei noui & veteris occulta thesauri. Superna itaque illustratus clemẽtia, tanti magisterij profecit instantia, adeò vt in omni scripturæ diuinæ latitudine nobiliter eruditus, laboris paterni fructus ostenderet.

Ioannem Diaconũ docet scripta diuina.

Vt Ducis filia eius virtutes regi Sigeberto exponens, illius beneuolentiam ei conciliarit.

CAPVT XX.

SIgebertus igitur Rex, cum audisset puellæ redditam sanitatem, mandauit patri eius, vt eam suis conspectibus exhiberet. Qui sumens dona ingentia & puerorum ac puellarum multitudinem, cum magno suorum comitatu duxit eam vsque ad *Rhenum*; indeque per comites ad regem transmisit. A quo dum gratanter suscepta fuisset, interrogata quomodo suæ remedium consecuta esset infirmitatis, cùm per pontifices ad hoc missos sanitati non posset restitui, hanc reddidit rationem: Domine mi, inquiens, est vir quidam in prouincia, quam huc ducta reliqui, cuiusdam incola solitudinis de gente * Scotorũ nomine *Gallus*, tãtæ apud Deum virtutis, & meriti, vt aduersus dæmones singulari quadam vtatur potentia. Nam cũ ego ancilla tua graui vexatoris instantia periculosum vitæ nutantis finem pene subirem, rogante patre meo Idem vir Dei superuenit, & signo vexilli salutaris me muniens, imperiosa voce iussit exire tyrannũ. Et videntibus cunctis qui aderant, exiuit de meo ore, quasi coruus colore piceus, horrore tartareus. Cumque sacrificij cœlestis pabulo me confirmaret, pristinæ restituta sum sanitati. His ita relatis puella procidẽs ad pedes Regis, obsecro ait Domine, vt virum ipsum tuę gratiæ foueas lenitate, & pro me dignas illi gratiarum actiones rependere non graueris. Interrogauit autem eam in qua eremo vir mansitaret eximius; & illa respondit in saltu, qui *Arbonensi* territorio adiacet, & est publici possessio iuris: situs autem inter *Alpes Rhetiarum*, & *Brigantini* marginem lacus. Rex igitur vt audiuit eum in publicis cõmorari possessionibus, iussit fieri conscriptionem firmitatis, vt vir Sanctus locum quem incolebat, per authoritatem regiam obtineret. Auri quoque libras duas, & argenti pondo totidem, cum epistola concessionis iam dictæ, per suos nuntios viro Dei destinauit, se sacris eius orationibus commendans attentius: *Gunzoni* autem Duci præcipiens vt si solitudinis incola vellet, solatiorum ei copiam ad ædificandam cellam subministraret.

**Hiberniorum. Nota quã magna sit vis sanctæ crucis.*

Sigebertus Rex quid dederit S. Gallo.

Vt consilio B. Galli eadem Ducis filia, repudiatis nuptijs regijs, sacrum velamen rege assentiente acceperit.

CAP. XXI.

On multis in medio reuolutis diebus, volens Rex idem puellam suis thalamis sociare, celebri edicto sacerdotum & principum suorum senatũ, nuptiarũ præcepit adesse solemnijs. Cumque stipatus agmine procerum introisset, vbi ipsa manebat, dixit illi: Ascendamus in palatium, nam nuptiæ paratæ sunt: sacerdotes & capita populorum cum benedictionibus congruis aduenerunt. Quibus illa auditis cecidit ad pedes eius dicens: Mi Domine, quia præterita passio suo me pondere tabefecit, vires absorbuit valetudo contraria, membrorum officia ægritudine sunt resoluta, da mihi vel septem dierum inducias, vt aliquatenus virium detrimenta recuperem, & sic tuis possim applicari conspectibus. Quam petitionem dum rex piè susciperet, ad palatium remeauit, illa in priuato commorante cubiculo. Fiebat autem vtrôque in loco ingẽs apparatus lætitiæ admirantibus multis cur tandiù diuisi, conuiuio distulissent connubia. Transactis interea septem dies

bus circa matutinum officium puella cum duobus viris totidemque puellis Ecclesiam B. Stephani protomartyris introiuit, & secedens post ianuas templi, exuit se vestimentis regalibus, & habitum propositi sanctioris assumpsit, nescientibus hoc viris, qui pariter cum illa aduenerunt. Deposito ergò terrenæ dignitatis amictu, sanctimoniæ nitorem cum quodam sui secuta contemptu accessit ad altare, & in faciem proruens Dominum studiosius adorauit: ac deindè cum se erigeret, cornu comprehendit altaris, & huiusmodi voces emisit: Beate Stephane, qui sanguine tuo testimonium Christo perhibuisti, deprecationem meam tuis meritis Domino cõmendato, vt tua intercessione hodie cor Domini mei regis conuertat secundum voluntatẽ meã, ne velamen, quod amore Dei suscepi, auferat de capite meo. Viri ergò, qui erant cum illa, hęc videntes, venerunt ad Regem, & nuntiauerunt ei, quæ facta fuerant. Et ille aduocans sacerdotes, & quosdam principes suos, cœpit inquirere ab eis, quid super hac re faciendum censerent. *Cyprianus Arelaensis* regi respondit: Quia vt liquidò claret: puella hæc cum à dæmonio erueretur, hoc se voto quod perfecisse videtur, constrinxit, cauendum tibi est, ne fortè si irritum feceris votum eius, rediuiuo dæmonum cõprimatur incursu, & sint illi nouissima peiora prioribus, tu verò tãti criminis reatum incurras. Rex ergo iustitię tenax, & timore Domini plenus, huic consilio deuotæ mentis pandit assensum, & ingressus Ecclesiam, fecit afferri vestem nuptijs præparatam, & coronam sponsæ nitoribus imponendam. His allatis, dum puellam ad se iussisset accedere, sponsa Dei iam agni comitatibus hærens, auelli non potuit ab altari; quia se timebat de Ecclesia protrahendam. Cumque instantius aræ cornibus inhæreret, Rex eam, ne timeret admonuit: hodiè, inquiens, per omnia tuæ voluntatis videbis effectum. Porrò illa inter spem & metum posita, caput super altare reclinans, Ecce, ait, ancilla Domini, fiat mihi secundum voluntatem eius. Rex verò iussit & sacerdotibus vt eleuarẽt eã & ad se perducerent. Quo facto, induta est, illo iubente, veste regali, & sacro velamine cbronata. Intuitus autem eam Rex Religiosus, dixit illi: Ecce meis te nuptijs præparatam, sponsi cœlestis Domini nostri videlicet Iesu Christi cedo complexibus. Et dexteram eius comprehendens, posuit in altari, deindè Ecclesiæ limen excedens, lachrymis absconditum patefecit amorem. Post hæc vocauit eam, & iuxta se fecit in palatio residere, & donis ingẽtibus honoratam, prætulit Monasterio ancillarum Dei, quod in honore Beati Petri principis Apostolorum constructum est in *Metensium* ciuitate, vbi gesta sunt vniuersa, quæ proxima narratione retulimus. In his autem omnibus perficiendis secuta est puella consilium beatissimi Galli, qui eam Domino auxiliante à dæmonio liberauit.

Insigne exemplũ pudicitiæ & contẽptionis huius mundi.

Religiosi regis præclarum exemplũ.

Aduertãt hæc qui Christo sacratas virgines hortantur ad nuptias.

Quantum ex Beati Galli doctrina & exemplis, Ioannes Diaconus triennio profecerit.

CAP. XXII.

Per idem tempus *Ioannes Diaconus* perseuerans apud venerandum patrem, prudentiam, quæ in eo cœlitus abundabat, studio sitienti potauit, in absolutione duntaxat difficilium scripturæ diuinæ quæstionum, & intemeratæ fidei ratione. Operis quoque quotidiani, quod idem egregius Apostolicæ districtionis imitator, sedula accelerarat instantia, non solum dilexit scientiam, verumetiam comprehendit. Gratia enim illustratus diuina, quicquid vel visu vel auditu percepit, altæ memoriæ; & vt ita dixerim, armario cordis celer inseruit: & sub huius magisterij disciplina, cum omni mãsuetudinis & humilitatis custodia triennium duxit.

Ioannes Diaconus quantum profecerit apud S. Gallum.

Vt S. Gallus Episcopatum Constantiensem recusarit.

CAP. XXIII.

Post hæc Dux sæpe iam dictus per Epistolam suam virum Dei rogauit, vt ad *Constantiam* oppidum perueniret ad eligẽdum, qui eidem sedi præficeretur, antistitem. Aduocauit autem *Augustuduensem* & *Virdunensem* Episcopos, cum multitudine clericorum. * *Nemdone* etiam, qui à modernis *Spira* vocatur, venire fecit Episcopum; necnon per nuncios & epistolas suas, totius

*fer. * Nemetũ.*

tius Alemanniæ Presbyteros, Diaconos, vniuersásque Clericorum copias, generaliter die denominata, id est, proxima Paschæ Dominica, apud *Constantiam* conuenire præcepit. Ipse quoque cum Principibus & Comitibus suis huic intererat conuentui. Cumque hæc synodus tantæ multitudinis celebraretur accessu, & trium dierum spatio denunciaretur futura, Beatissimus Gallus diuino consilio plenus, assumptis *Ioanne* & *Magnoaldo*, Diaconatus officio sublimatis, perrexit ad oppidum, ingressóque eo locum consilij, Dux huiusmodi verba profudit: Deus omnipotens, cuius prouidentia totum corpus Ecclesiæ augmentatur & regitur, per interuentionem & meritum B. Mariæ semper Virginis, in cuius honore locus iste consecratus est, effundat hodie super nos Spiritum Sanctũ, ad eligendum Pontificem, qui ad regendam plebem fidelium sit idoneus: & ad gubernandam Ecclesiam Dei, Pastorali sit diligentia plenus. Admonuit deinde Pontifices & omnem clerum, vt iuxta saluberrima canonum decreta, rectorem Ecclesiæ prouiderent. Cœperunt autem omnes Clerici ad inuicem dicere: Gallus iste testimonium habet bonum ab omnibus, qui eius vitam nouerũt. In scripturis diuinis scientiæ culmen obtinuit, & in omni vitæ honestate sapientiæ luce refulget: iustitiæ autem vitæ castitatem corporis sociauit, mansuetudinem cum humilitate possidet: continentiæ verò salutari patientiam iunxit. Largitor est eleemosynarum, orphanorum pater, in viduarum solatijs alacer. Hunc omnium sectatorẽ virtutum, decet esse pastorem populorum. His auditis, Dux dixit ad illum: Audis quid illi loquuntur & affirmant? Sanctus Pater respondit: Benè quidem dicunt: vtinam verum esset, quod fatentur. Cum autem inuicem talia tractant, nesciũt in canonibus esse prohibitum, ne aliqui de locis suis commigrantes, alijs facile ordinentur in locis. Est verò mecum Diaconus quidam nomine Ioannes, vicinorum indigena locorum, cui meritò testimonium, quod isti mihi dederunt aptari potest. Hunc diuino credens electum iudicio, vobis offero promouendum.

Dux hortatur Episcopos & Clerũ, vt iuxta Canonum Decreta eligant Antistitẽ.

S. Gallus electionẽ sui transfert in alium.

Vt Ioannes Diaconus creatus sit Episcopus Constantiensis.

CAP. XXIIII.

Cumque hac attestatione vir Sanctissimus in *Ioannem* cunctorum concitaret amorem (neque enim aliud de eo credere poterant, quàm quod vir Deo charus asseruit) Dux Diaconum venire fecit in medium: Tu es, inquiens, *Ioannes Diaconus*? Et respondit: Ego planè. Vnde, ait, ducis propaginem generis? & dixit. In *Rhetia Curiensi* mediocri natalium dignitate sum procreatus. Dux verò ad illum: potes-ne, inquit, Pontificalis Infulæ pondus subire? Tunc venerabilis Gallus se pro filio responsurum promisit. Et dum hæc mutuo sermonum commercio pertractarent, subtraxit se Diaconus, & fugiens latibulum quæsiuit in Ecclesia S. Stephani proto-martyris, quæ est extra oppidum. Secuti sunt Sacerdotes cum plebe, & apprehensum lachrymis perfusum fælicibus licet renitentem in præsentiam Pontificum pertraxerunt, & Ducis: & leuauerunt omnes pariter vocem, dicentes: *Ioannem* eligit sibi Dominus Pontificem hodie, & respondit omnis populus, Amen. Episcopi itaque duxerũt eum ad altare, & solemni benedictionis officio ordinauerunt Antistitem. Cõsummatóque sacræ promotionis ministerio, rogauerunt eum sacrificij salutaris celebrare mysteria. Præmissis ergo ex more diuinæ libationis initijs, post lectionem Euangelij rogauerunt venerabilem Gallũ, vt multitudini, quæ aderat, verbi officio Sacræ instructionis pabulum ministraret. Qui assumpto *Ioanne* Episcopo gradum ascendit, eo videlicet pacto vt ipse quidem ædificationis instrumenta colligeret, Episcopus verò ad vtilitatem barbarorum benè prolata interpretando transfunderet. Cœpit ergò verbum facere de initio creaturarum, & Adæ peccatum pro quo depulsus est de Paradiso, commemorare. Transiens inde ad diluuiũ, Patriarcharum consequẽter tempora, perstrinxit & actus. Egressum quoque filiorum Israël de Ægypto, & transitum per mare rubrum, legisque lationem per Moysen & cœlestis alimenti

Ioannes Diaconus abscondit se, ne fiat Episcopus.

Creatur tamen.

Vide c. 10. vitæ S. Magni.

Hac oratione vide infrà, sub finem operis.

miracula replicauit. Regum deinde ſucceſſiones & tempora Prophetarum breuiter attingens. Aduentûs Dominici tempus retexuit. Baptiſmum etiam Saluatoris & mirabilium eius gloriam cōmemorans, Crucis ignominiam cum impijs inſectationum generibus veraci relatione ſubiunxit. Hæc audientes Eccleſiæ Paſtores cum populi multitudine lachrymas fuderunt vberrimas, & ad inuicem dixerunt: Verè Spiritus Sanctus locutus eſt hodie per os viri iſtius. Ille verò prædicationem perduxit vſque ad Reſurrectionem Chriſti, & in commemoratione generalis iudicij terminauit. Omnes ergò qui aderant, alacri mentis exultatione repleti, benedicebant Dominum, & ad ſua cum gaudio remeabant. Doctor itaque venerabilis manens apud *Ioannem* Epiſcopum ſeptem diebus, inter multa ſalutiferæ conſolationis verba hæc ſæpius inculcauit: Quem Deus elegit homo non deſpiciet: ſed erit omnium veneratione ſublimis, quem diuinum commendat iudicium. Deinde accepta ab eo benedictione, reuerſus eſt ad cellulā ſuam. Epiſcopus autem iuſſit his, qui rebus Epiſcopij præerant vt ad virum Dei cum ſibi ſubiectis venirent, & eius obtemperarent iuſſioni. Poſt hæc tanto ſtudio charitas mutua ſeruabatur vtrinque, vt ſpiritalis glutino clientelæ ſibi ſemper cohærentes, ſolo corpore viderentur diuiſi. Magiſter paterna ſolicitudine, precibus & conſilio ſalutari Matheten refouebat: ille vero paterno honore & omni neceſſitatum ſubſidio Didaſcalum ſubleuabat. Sicque ſacra piorum ſocietas aucto creſcebat honore, & multiplicato commendabatur amore.

S. Gallus rediit ad Cellam ſuam.

Mathetes Diſcipul⁹ Didaſcalus, Præceptor.

Vt mortem S. Columbani Sanctus Gallus & reuelatione & ex nuncijs cognouerit.

Huc refer c. 11. & 12 vita S. Magni.

CAP. XXV.

S. Gallus condit Monaſteriū.

TEmpore ſubſequenti cœpit virtutum cultor eximius Oratorium conſtruere, manſiunculis per gyrum diſpoſitis ad commanendum Fratribus, quorum iam duodecim Monaſtici ſanctitate propoſiti roboratos, doctrina & exemplis ad æternorum deſideria concitauit. Quadam itaque die, dum poſt laborem matutinalis officij quieſcendi gratia lectos ſuos reuiſerent, primo diluculo vir Dei vocauit *Magnoaldum* Diaconum ſuum, dicens illi: Inſtrue ſacræ oblationis miniſterium, vt poſſim diuina ſine dilatione celebrare myſteria. Et ille, num, inquit, tu Pater Miſſam celebrabis? Dixit ergò ad illum: poſt huius Vigilias noctis cognoui per viſionem Dominum & Patrem meū Columbanum de huius vitæ anguſtijs hodie ad Paradiſi gaudia commigraſſe. Pro cuius itaque requie ſacrificium ſalutis debeo immolare. Et ſigno pulſato, oratorium ingreſsi, proſtrauerunt ſe in orationem, & cœperunt Miſſas agere, & precibus inſiſtere pro commemoratione B. Columbani. Finito ſactæ deuotionis Officio, Venerabilis Gallus dixit ad *Magnoaldum* Diaconum: Fili non tibi graue videatur petitionis meæ pondus: ſed arripe viam & Italiam petito, pertranſiénſque vſque ad Monaſterium, quod *Bobium* nominatur, diligenter perquirito, quid actum ſit circa Abbatem meum. Nota ergo diem & horam vt ſi eum compereris eſſe defunctum, poſsis agnoſcere, vt tuum viſio mea veritatis fulciatur effectu. Hæc ergo omnia ſolicita inueſtigatione, perdiſcens regreſſus nunciabis mihi. Diaconus ad pedes Magiſtri prouolutus, ignotū ſibi iter eſſe cōqueſtus eſt: ſed vir beatus voce blanda eū, ne timeret, admonuit. Perge, inquiens, & Dominus diriget greſſus tuos. Hac conſolatione roboratus pij doctoris alumnus, præcepto paruit, & accepto benedictionis viatico, viam feſtinanter aggreſſus eſt. Cumque perueniſſet ad Monaſterium, vt volebat, inuenit omnia ita contigiſſe ſicut patri ſuo per viſionem fuerant reuelata. Manſit autem ibi vna nocte, & accepit à Fratribus Epiſtolam ad Beatum Gallum, continentem venerandi tranſitum Columbani. Qui & baculum ipſius, quem vulgò *Cambotam* vocant, per manum Diaconi tranſmiſerunt, dicentes S. Abbatem ante tranſitum ſuum iuſſiſſe, vt per hoc notiſſimum pignus Gallus abſolueretur. Dimiſſus autem ab illis, iter accelerauit, & proſperè in omnibus agens, die octaua peruenit ad Dominum ſuum & Patrem, ferens Epiſtolam relationis, & abſolutionis indicium. Lecta Epiſtola, Sanctus Gallus chariſſimi Patris amorē pleno retinens

S. Gallus Miſſam celebrat.

Deceſſus S. Columbani reuelatur S. Gallo.

Bobium Monaſterium S. Colūbani.

Baculus, ſignum, abſolutionis S. Galli.

retinens corde, lachrymas profudit vberrimas & collectis fratribus, causas mœroris aperuit. Deindè tanti patris memoriam precibus factis & sacrificijs salutaribus frequentarunt.

Miraculum tabulæ cuiusdam incremento declaratum.

CAPVT XXVI.

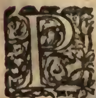
Contigit autem quadã die, dum in construendo oratorio cum fratribus laboraret, vt tabula quædã parieti imponenda, breuior cæteris mẽsura palmorum quatuor appareret. Quam dum eiusdem operis artifices vellent abijcere, beatus Gallus virtutis, quam in Domino habebat, sibi conscius, iussit eos ab opere disiungere, & domum ad percipiendam secum refectionẽ, quam Dominus præparauit, intrare. Quibus secundum iussionem eius facientibus, benedictum panẽ manu sua porrexit. Post prandium autem cum omnes opus repeterent imperfectum, inuenerunt tabulam, quam propter sui breuitatem pridem abijcere voluerunt, cæteris omnibus longiorẽ mensura dimidij pedis: & admiratione de eo, quod euenerat, habita, lignũ quod mirabili creuerat modo in loco suo parieti aptauerunt. Quod ipsum lõgo deinceps tẽpore à fidelibus expetitũ Domino faciente, dentium doloribus efficaciter medebatur, præter antiqui commemorationem miraculi, nouis semper effectibus honorãdum. In quo facto meritorum eius magnitudinem, & orationis possumus pensare virtutem: quia & lignum aridum contra naturam incrementis auctum est, & ne vetus aboleretur miraculum, rediuiua signorum attestatione semper est repetitum.

Asser S. Galli precibus dictus, fit longior.

nota hæc miracula.

Sanctus Gallus non vult esse Abbas Luxoniensis, & de piscibus alijsque rebus, quibus Fratres refecit.

CAPVT XXVII.

Post hæc Abbas Monasterij, quod Luxouium dicitur, nomine Eustachius, quem bonæ memoriæ Columbanus eidem loco præfecit, ab huius exilio vitæ ad supernam patriam cõmigrauit. Fratres ergo in eodem cœnobio constituti, consilium inierunt vt venerabilem Gallum reuocarent, & eius regimini se subdendo contraderent. Miserunt itaque sex Fratres ex his, qui ab Hibernia venerunt, qui Epistolam ferrent continentem causas eiusdem legationis. Igitur illi recto itinere cum ad viri Dei cellam peruenissent, nuntiati aduenisse, ducti sunt ad orationem. Qua expleta, domum ingressi porrexerũt epistolã. Quam vt vir Dei sanctus perlegit, dixit illis: Ego quidem! ô fratres verba prophetæ cupiens imitari dicentis, extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ: deserui notos meos & propinquos, & vt liberius Domino possem vacare, solitudinis elegi secreta: vtque parentum, & prædiorum dimissionem prætercam, Episcopatus honorem & diuitias mundi suscipere non consensi. Et quo pacto post hanc renunciationem & voluntariam paupertatem, seculi implicabor negotijs, exaltabor honoribus, ponderibus aggrauabor? Absit, inquam, vt qui manum in arattum misi, oculos ad relicta retorqueam, & sicut canis reuertar ad vomitum. Scitis ipsi, me inter vos positum humilitati semper dedisse operam & subiectioni, & quomodo creditis ad tanti culminis mẽ prouocari posse fastigium? Innouate consilia, aliorsum vos vertite: mihi quod animo semel infixum est, Dominus immutari non sinet. His & similibus verbis animos eorum ab spe impetrationis huius amouit. Vocauit deindè vnum è fratribus, & eum interrogauit quid essent tẽpore refectionis sumpturi. Cumque respõsum esset, tantummodo sextarium farinæ ad vsum haberi cunctorum, iussit fieri panes, dicens: Potens est Deus parare mensã in deserto. Et cum fecisset olera colligi, ipse sumens rete, & vnum ex discipulis suis cum fratribus, qui superuenerant, iuit ad gurgitem dicens: videamus vtrum misericors Dominus aliquos nostris necessitatibus velit largiri pisciculos. Cumque peruenissent ad gurgitem, viderunt piscẽ magnum in aquæ collectione natãtem, duosque illum insequi lutras, quasi capere fugientem volentes. Immisso reti, captum eum traxerunt ad litus. Habebat autem in longitudine palmos duodecim, in latitudine quatuor. Quo facto, lutræ se profundis immergunt: imposito rursum re-

Abbatis Eustachij obitus.

Fratres Hiberni.

Psal. 68.

exemplũ boni monachi.

Non vult esse Abbas Luxouiensis.

Capit ingentem piscem.

ti, cum piscatores sancti piscium latebras pulsando inquietarent, secretò lutræ apparuerunt, piscium tãtam multitudinem propellẽtes in rete, vt id sua pluralitate per loca disrumperent. Præda itaque ad littus perducta, vir discretione plenissimus, quosdam pisces, adiuuantibus qui aderant, rursus in aquam proiecit, & fratribus dixit: hodiè propter aduentum vestrum mirabilem suæ largitatis euidentiam Dominus manifestare dignatus est. Illi è contrà meritis eius, quod factum fuerat imputantes, eo alacriter præeunte domum redierunt, & ecce iuxta introitum cellulæ vir vnus apparuit, ferens duos vtres vino plenos & ternos farinæ modios, ob suæ deuotionis indicium. Quibus cum gratiarum actione, susceptis, cibum sumpserunt: & post corporis refectionem spiritalis colloquij dapibus animas suas pascere studuerunt. Detinuit autem eos B. Gallus aliquantis secum diebus, & charitatis intuitu omni humanitatis fouit obsequio. Narrauit quoque de communi patre B. videlicet Columbano, quod certa relatione didicerat. Deindè osculo pacis oblato dimisit eos: & illi benedictione tanti patris armat, ad sua remearunt.

vide diuinam prouidentiam.

Vt vir Sanctus apud Arbonam migrarit ad Dominum.

CAPVT XXVIII.

NEc multò post, cum iam bonorum omnium auctor & propagator Athletam suum de mundi agone, sublatum, præmiorum laureis vellet perennibus adornare, *Vvillimarus* presbyter veniens ad cellam viri sancti, rogauit eum, vt secum egrederetur ad castrum. Et vt obtineret quod voluit huiusmodi voce flebili querimoniam submissus explicuit: Cur inquiens! ô Pater, me, qui tuorum monitis dictorum innitor, quasi despectũ dereliquisti, & doctrinæ tuæ, salutaribus institutis auditorem fraudasti beneuolum? Cui hanc obiectionem adscribere possum, nisi peccatorum meorũ fœtoribus? Nisi enim vita mea tuo displiceret iudicio, amabili me ædificationis tuæ non priuares solatio. Nunc ergo noli nos pro peccatis nostris abijcere, sed Domini prouocatus mãdatis, viam veritatis desiderantibus aperi, & solitæ nobis benignitatis munus impende.

CumVvillimaro presbytero proficiscitur Arbonam.

Motus igitur hoc supplicantis alloquio pietatis amator, descendit cum illo, & venerunt in castrum. Vocata autem multitudine in die solenni, vir sanctus prædicationis dulcedine auditorum corda refecit, & tanta, quæ dixerat, sapientiæ luce restituit, vt summa omnium gratulatione auditus, & plena cunctorum veneratione sit honoratus. Biduo itaque ibidem ducto, tertia die febre correptus, tantum in breui eius violentia depressus est, vt nec ad cellam redire, nec cibi sustẽtaculum potuisset percipere. Cumque hac infirmitate per dies quatuordecim laborasset, die sextodecimo mensis Octobris, id est, XVII. Calẽdas Nouembris, expletis nonaginta quinque annis suæ ætatis, in senectute bona, huius vitæ liberatus ergastulo, animam meritis plenam felicibus reddidit, bonis inhæsuram perennibus.

Admodũ grandæuus cecidit è vita

Anno. 1640.

Vt funeri eius Ioannes Episcopus interfuerit, didiceritque eum illic condi non debere.

CAP. XIX.

CVm igitur audisset Ioannes Constantiensis Ecclesiæ præsul, B. Gallum apud *Arbonam* infirmari ascendens nauiculam, potuum & ciborum ea secum genera tulit, quæ infirmitate laboranti nouerat congruere: vt videlicet sua visitatione fidissimum refoueret amicum. Cumque portui propinquaret, audiuit in domo presbyteri planctum magnum circa funus viri Dei celebrari, & interrogauit quæ tanti esset causa ploratus. Audiens autem Gallum venerabilem firmissimum suæ familiaritatis custodem, de huius seculi emigrasse periculis, misit se in aquam: (Neque enim poterat propter nimium dolorem sustinere, donec nauicula litus attingeret) descendensque cum his qui secum venerant, intrauit domum presbyteri, lugubri voce & corporis gestu mœrorem cordis insinuans. Inuenit autem corpus viri sancti inuolutum, & in loculo repositum: aperiensque sarcophagum, & exanime amici cadauer inspiciens, amariores cũ hac voce lachrymas dedit: Heu heu domo pater amate, heu doctor egregie, cur me de patris eductũ, in his periculis, quasi orphanum dimisisti, & cõfidentiam meam, qua de tuis cõsilijs plurimum præsumebã, immatura morte rupisti? Tibi quidem in perceptionem præmij, quod tam ardenter

Dolet eius obitum plurimum Episcopus Constantiensis.

ter desiderabas, hęc tua mors est fructuosa: nobis autem in tot mundalium perturbationum procellis laborantibus multipliciter est luctuosa. Sed qui de vitæ corporalis interruptione dolemus, de animæ immortalis libertate gaudere debemus, certi quia orationibus non desinas adiuuare, quos consilio & exemplis roborare consueueras. Inter hæc verba Presbyter eum, vt surgeret, monuit, & pro requie defuncti ambitiosiùs Dominum precaretur. Intrauerunt itaque Ecclesiam, & Episcopus pro charissimo salutares hostias immolauit amico. Finito autem fraternæ commemorationis obsequio, respiciens post tergum, vidit fossam, in qua Sanctum corpus humare volebant. Acceptaque cruce, & his, quæ exequijs exhibentur, intrauerunt domum, volentes thesaurum preciosi corporis ad locum sepulchri deducere. Cumque arcam, qua claudebatur cadauer feretro impositum, ad fossam sepulturæ conarentur deferre, nullis viribus vsquam potuit commoueri. Quod noui genus miraculi, dum mutuis mirando colloquijs retractarent, Ioannes Episcopus dixit: In veritate cognosco hāc sepulchri sedem Patri meo Gallo non placere. Et iussit Presbytero, vt duos equos inueniret indomitos, & faceret introduci. Quod cùm factum esset, strauerunt eos cum magno labore, & ad locum vbi corpus iacebat duxerunt: Et Episcopus cum clero huiusmodi orationem dedit: Deus, qui per potentiam maiestatis tuæ vbique totus es, pro cuius amore vir iste reliquit patriam suam, vt præcepta tua conseruaret: fac corpus eius ab his equis indomitis ferri in locum, quem tua voluntas meritis ipsius præuidit. Cumque finita esset oratio, cuncti, qui aderant, Amen, responderunt.

Episcopus Constantiensis pro eo salutares offert hostias.

Non potest moueri exanime corpus eius.

Contractus quidam cùm induisset caligas sancti viri, mox curatus est.

CAPVT XXX.

Congruum videtur, in hoc loco retexere miraculum quod Dominus inter sui Confessoris exequias exhibere dignatus est: quo liquidò cūctis ostēderet seruum suum secum veraciter tunc viuere, dum carnis huius carcere liberatur. Erat ibi quidam mendicus tanta per omnes membrorum iuncturas debilitate contractus, vt penitus inter alias suæ infirmitatis molestias, incessu pedum careret. Huic, dum Presbyter indumenta viri Dei distribueret pauperibus, caligas eius cum calceamentis dedit. Statimque debilis pro accepto munere, summo repletus gaudio, vt sacras cruribus & plantis aptauit exuuias per omnes artuū compages repente solutus est: & exiliens voce clamauit ingenti & gratias egit Domino, & B. Gallo, per cuius merita redditam sibi videbat sanitatem. Videns autem Episcopus & cuncti qui aderant sanctitatis huius miraculum, vnanimiter glorificauerunt Deum atque dixerunt: Manifesta virtute dignatus est Dominus hodie gloriam serui sui nobis ostendere, dederunt itaque ei qui sanatus fuerat cereum, & prosecutus est funus cum cætero populo. Hoc primum signum post transitum eius Dominus ad memoriam illius declarauit.

Nota miraculum.

Ecce virtus cereorum in Ecclesia Dei.

De cilicio & catena ærea post eius obitum repertis.

CAP. XXXI.

Inter easdem quoque Beati Pastoris exequias aliud non mediocre sanctitatis eius indicium apparuit. Habuit vir Dei capsellam de corio factam diligenter seratam, cuius clauem sub tam vigili custodia ipse retinuit, vt nullus discipulorum eius, quandiu vixerat, quid intus seruaretur cognoscere potuisset. Hanc autem ex suis humeris pēdentem ferre solebat, quocunque ambulauit. At vbi de vita migrauit, sumpta clauo aperuerunt capsellam, & inuenerunt in ea cilicium modicum, & catenam æream sanguine adspersam. Deinde corpus inspiciētes Magistri inuenerunt locum catenæ, vbi sæpius præcingi solebat, carnémque ipsam in locis quatuor profundiùs catena sulcatam, adeo vt de eisdem vulneribus cruor decurrens cilicium per loca perfuderit. Posuerunt autem capsellam cum cilicio ad caput eius in feretrum, & deportauerunt cum corpore ad locum monumenti, & suspenderunt hæc tria mortificationis eius indicia iuxta tumulum ad caput eius: per quę deinceps ad ostēsionem meritorum ipsius, plurimas Dominus virtutes piè quærentibus exhibuit. Qua ex re intelligere possu-

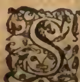
Dura catena castigauit vir Sanctus corpus suum.

ſalutationis officia, gratias Deo pro omnibus bonis, quæ ei oſtendit cum debita laude perſoluit. Preſbyter autem ſuſcipiens illum cum gaudio, iuſſit menſam apponi, & cum conſediſſent, benedicētes Deum cum gratiarum actione, cibum ſumpſerunt, & inter prandendum Diaconus dicit preſbytero: ſi vrſus adeſſet, fortaſſis Gallus porrexiſſet illi benedictionem. Interrogantiq; vndè huiuſmodi verba proferret, narrauit omnia quæ geſta erant in eremo. Ex illo die & deinceps habuerunt eum ſicut prophetam & virum ſanctum, quotidie meritorum eius magnitudinem per vitæ illius aſperitatem, & virtutum ſtudia metientes. Interea illis commanentibus, nuncius venit ad Preſbyterū, indicās conſtantienſem Epiſcopum, *Gaudentium* nomine, de hac vita migraſſe. Hoc audito, vnanimo feruore pro requie defuncti paſtoris precibus & lachrymis inſtiterunt.

Gaudentij Epiſc. Conſtantienſis obitus.

A duce accitus, non vult venire: ſed abiens in Rhetiam à Ioanne Diacono officiosè excipitur.

CAPVT XIIII.

SEptima poſt hæc die, Gunzonis ducis epiſtola venit ad preſbyterum, pręcipiens illi, vt die duodecimo ad *Iburningas* villam veniret, & virum Dei ſecum adduceret. Nam filiam eius, nomine *Fridburgam*, quę illi erat vnica, ſingulari pulchritudine fulgens, ſpiritus inuaſit malignus, à quo dum diuerſis torqueretur moleſtiis, penè continuam tolerauit inediam: & ſæpius terræ proſtrata, inter ſpumas horribiles miſerabili volutabatur inſania, adeò vt vix quatuor virorum teneri poſſet inſtantia. Poſt triginta autem dierum circulum, ex quo ei hoc accidit, cœpit ille habitator malignus, per eam diras emittere voces. Hanc ob cauſam pater eius nuncios miſit ad regem *Sigebertum Theoderici* filium, qui eam habuit deſponſatam, vt ei nunciarent quicquid circa puellam agebatur. Rex verò cum omni feſtinatione miſit duos pontifices, de quorum meritis potiſſimum pręſumebat, cum donis regiis ad puellam, vt eam medicamine orationum à furoris veſani languore ſanarent. Igitur *Vvillimarus*, preſbyter volens tempore, per epiſtolam definito ad ducem venire, dixit beatiſſimo Gallo: Scis ducis mādatum? eamus ad illum. Et ille: Tuum eſt, inquit, hoc iter, non meum. Tu ergo proficiſcere. Quid mihi cum principibus ſæculi, nam in eremum, vnde exiui reuertar. Noli ait ita agere, ſed perge mecū, ne forte dux, qui in vexatione filiæ nimium contriſtatur, ira commotus, mittat ſatellites, teque vinctum illuc faciat perduci. Vir Deo plenus reſpondit; Vadam prius ad cellulam meam, vt prouideam vtilitatem & neceſſaria fratrum, qui ibi ſunt Domino ſeruituri, hoc idcircò dixit, ne ad principem iret. Et conſurgens ad electæ pridem habitationis locum miles Domini tendebat egregius. Sequenti die fratribus, qui ſecum erant, interdixit, ne quis eorum cuipiam quò pergeret, indicaret. Sed & ſi curioſius interrogati fuiſſent à quoquam, iuſſit vt eum per epiſtolam magiſtri ſui Columbani, Italiam dicerent inuitatum. His dictis ſumens ſecū duos de diſcipulis ſuis per ſolitudinē *Rhetiam Curienſem* commeauit, Cumq; proximum montem tranſcenderet, venerunt in eremum, quæ *Sēniam* nominatur; Indeque ad proximum vicum, qui dicitur *Quadranes* digreſſi, repererunt ibi *Ioannem Diaconum*, virum iuſtum & Deum timentem. Iſque recepit eos hoſpitio, & omni fouit humanitatis obſequio. Finxerunt enim ſe de longè tunc veniſſe, & apud eum manſerunt ſeptem diebus.

S. Gallus non vult ire ad Duce Gunzone.

Ioannes Diaconus eum accepit hoſpitio.

Vt Deus miſerit presbyterum, qui S. Gallum adduceret, & vt duo Epiſcopi non potuerint eius filiam curare.

CAPVT XV.

POrrò cum ſæpedictus preſbyter, hoſpes Sanctorum, audiſſet, virum Dei de cellula diſceſſiſſe, nauem conſcendens, ad ducem transfretauit, & quæ circa hominem Dei facta fuerant indicauit. Dux verò vt citò reuerteretur, illi imperauit, vt miſſis poſt virum Dei legatis, eum aduenire deuote rogarent, & adijciens: Si enim, inquit, per eius orationes filiam Dominus à dæmonio liberauerit, dabo illi pontificatum *Conſtantienſis* Eccleſię, & inſuper eum copioſis præmiorum muneribus honorabo. Ille promittens ſe vt iubebatur acturum, ſicubi eum qui deſiderabatur, inuenire potuiſſet, ratem petens, ad propria remeauit. Interea

pontifices à rege transmissi venerunt, & inuenerunt ipsam quidem puellam nimio laborantem furore, parentes autem eius, omnemque familiam, & propinquos flentes super eam, & miserabili furore depressos. Tota enim domus vna clade contabuit. Puella vexabatur insania, cæteri torquebantur tristitia. Postquam ergo ingressi pontifices, munera à Rege directa præsentarunt, preces in cõspectu puellæ fuderunt ad Dominum. Illa verò tenẽtium manibus se excutiens, vni eorum gladium abstulit, volẽs Episcopos interficere. & cum id non posset perficere, Spiritus immundus vni eorum dixit; Si volueras me, sicut Regi promisisti, de hoc vasculo propulsare, cur filiam tuam, quam *nonna illa de te concepit & genuit, non fecisti tecum venire? Deindè ad alterum: & tu inquit cum tribus fœminis fornicationem commisisti, vestro quidem imperio, quod nullo sanctitatis merito roboratur, nunquam egrediar. Est verò quidam vir magnæ apud omnipotentẽ Deum virtutis, nomine Gallus, qui me de *Tucconia* vbi diù optata quiete potitus sum, potenter eiecit, domosque meas audenter destruxit. Postmodum inueniens me apud *Brigantium* commorantem, eadem virtute exhæredauit. Porrò quia dux iste cum de eodem expulit loco, in vltionem eius iniuriæ puellam istam arripui: de qua possessione, nisi ipse aduenerit, nullatenus admouebor. Vnus deindè pontificũ dedit furenti alapam dicens: obmutesce Satana, desertor veritatis, falsitatis amator & auctor. Putauit enim eum de gallinaceo dicere gallo. Et dum Spiritus nequam pluribus eos verborum iniurijs affecisset, manserunt ibi tribus tantum diebus: ac deindè ad sua reuersi, nunciauerunt omnia quæ gesta fuerant, Regi.

Procax dæmon ex obsessa insultat Episcopis ducibus.

** Sanctimonialis.*

En vt Deus vlciscitur iniurias seruorum suorum.

Vt vir Dei per Presbyterum sit adductus ad Gunzonem ducem.

CAPVT XVI.

Presbyter verò cum secundum iussionem ducis virum Dei fuisset è vestigio prosecutus, reperit eũ in spelunca animum suum lectionis consolatione pascentem: & accedens salutauit humiliter, & dixit ad eum: Ne timeas serue Dei ad ducem venire. Sub testificatione enim iurisiurandi promisit, se nullam tibi irrogaturum iniuriam. Sed & cum posueris manum tuam super caput puellæ, ab ea per orationes tuas Spiritus immũdus abscesserit, in sede *Constantiensi* pontificatus honore te sublimabit. Dum de huiusmodi colloquium rebus haberent, superueniens Ioannes Diaconus, secundum cõsuetudinem obtulit ei panes azymos, & lagunculam vini, oleum & butyrum, & mel in vasculis cum piscibus assis. Vir Dei, cum eum venire cognouisset, gratias egit Deo, gaudio plenus. Discubuerunt tres conuiuæ fidissime, & cũ gratiarũ actione, dona Domini perceperũt. Inter hæc vir sãctus Presbytero, duc, ait nobiscum noctem instantem, & crastina die, Domino volente, tecũ proficiscar; Cúmque huic consensum persuasioni præbuisset, ad virum Dei Diaconus dixit: Manè primo diluculo huc veniã, & adducam mulum meum stratum, vt simul ire possitis. Ego verò cultor ero speluncæ, & eam cura diligenti custodiam. S. Gallus respondit: Benè dixisti fili, & ego quidem via, quâ veneram per eremum regrediar ad cellulam meam, & visitabo Fratres meos: Postmodum verò quàm citissimè potuero, ad castrum properabo. Presbyter ergò admiratione valida constrinxit eum, vt nequaquam faceret contraria dictis. Et abscesserunt pariter. Ioannes quoque acceptâ benedictione redijt in domũ suam. Cumque vir Beatus recto itinere peruenisset ad cellulã, requieuit ibi nocte illa cum fratribus. Mane autem sequenti, sumptis secum duobus fratribus, perrexit ad castrum, reperitque inibi cum Presbytero ducis missum, qui eos cum omni festinatione ire deposceret: qui etiam indicauit puellam continuato iam triduo sine alimonia perdurare. At illi nauicula conscensa totis nisibus ire festinantes, ligno natatili profundi terga sulcante, nocte proxima peruenerunt ad ducem.

Hæc aduertãt Epicurei, qui gratiarum actiones parum curant.

S. Gallus venit ad Ducem.

Vt filiam Ducis à dæmone liberarit.

CAPVT XVII.

Cvm qvm deuictis profundæ noctis tenebris Sol terris cum iucunditate serenum restitueret diem, iussit eos dux venire in cubiculum, in quo arreptitia seruabatur. Iacebat autem tunc in sinu matris

vide cap. 9. vita S. Magni infrà.

suæ, oculis clausis, ore hianti. Membra quoque eius ita erãt disiecta, vt quasi mortua videretur. Fœtor verò tam grauis oris prorupit ex adyto, vt sulphure locus ipse adspersus putaretur. Pater itaque cum domesticis suis intrauit, vt videret quid vir Dei esset acturus. Ille de Domini largitate certissimus, humiliter se prosternens, has preces, Domino cum lachrymis fudit: Domine Iesu Christe, qui pro salute humani generis carnẽ sumere, & per Virginem nasci dignatus es: qui ventis & mari imperasti, diabolum etiam, calliditatis suæ fraudibus insistentem retrò ire iussisti, quique passione tua mundum redimere, & libertati restituere dignatus es, iube hunc immundissimum Spiritum de puella hac pro nominis tui gloria exire: vt plasma tuum superbus inuasor deserat, & tibi creatori suo, creatura tua gaudẽs deseruiat. Et cum surrexisset ab oratione, apprehẽsa dextera eius, alleuauit eam, Spiritus enim malignus cõturbauerat eam: & imposita manu super caput eius, dixit: Impero tibi in nomine Domini nostri Iesu Christi Spiritus immũde, vt exeas & recedas ab hoc plasmate Dei: & cum hæc dixisset, aperiens illa oculos, respexit in eum, & spiritus malignus his verbis allocutus est: Tu ne es, ait, Gallus, qui de habitationibus me expulisti prioribus? Ego planè ob vltionem iniuriæ, quam dux iste tibi & socijs intulit, filiam ipsius inuasi, & sic eijcis me? Si hinc exiero, quò vadam? Illuc, ait, vbi tibi paratur in abysso supplicium sempiternum à Domino. & statim videntibus, qui aderant, exiuit de ore puellæ quasi auis nigerrima, & horrore terribilis. Hora eadem sana surrexit, & à viro Dei gaudens gaudenti est reddita matri.

Matth. 8. Matth. 4.

Oratio eius ad Dominũ pro liberatione obsessæ.

Liberat à dæmonio filiam ducis.

Vt Episcopatum recusarit, pauperibus dona Ducis elargitus sit, & discipulum ad eleemosynam hortatus.

CAPVT XVIII.

His ita patratis, Dux iussit ei offerri dona, quæ rex puellæ transmiserat, & insuper vt apicem pontificatus gradus dignaretur assumere, postulauit. Ad quod vir beatus ita respondit: viuente Domino & patre meo Columbano, interdictum altaris officium non vsurpabo, nisi ab illo permissus. Quare huius regiminis põdus quod offers, subire non possum. Quod si hoc indubitanter fieri cupis, sustinę interim, donec mittã epistolam ad Abbatem meum, ad insinuandam illi voluntatem tuam: & si eius permissum cognouero, tunc demùm oblatum curæ pastoralis onus suscipiam. Et dux ad illũ: Benè, inquit, dixisti, fiat secundũ verbũ tuum: & dimisit eum cum pace. Ille sumptis, quę donata fuerant, remigando pelagus superauit: Dux autem sanctitatis eius tam manifesto compunctus indicio, iussit *Arbonensi* Præfecto, vt cum omni plebis officio iret ad locum cellæ, & quæcumq; necessitas poposcisset ædificia, iuxta viri Dei dispositionẽ construeret. Venerabilis ergò pater post celeuma celebratum, cum *Arbonense* castrum intraret, fecit conuenire omnes pauperes & egenos, & dona, quæ detulerat, illis distribuit. Hæc videns quidam discipulus eius, nomine *Magnoaldus*, dixit ad eum: Pater, habeo vas argẽteũ pretiosum, celaturis insigne, si vis reseruabo illud, vt sacri vasa ministerij ex eo faciamus. Ille respondit. Fili, memor sentẽtię B. Petri Apostoli, quam Paralytico speranti pecuniam protulit, *Argentum*, inquiens, *& aurum non est mihi*: ne contrarius exemplo inueniaris salubri, vas quod possides, pauperibus conferri curato. Nam præceptor meus beatissimus Columbanus, in vasis æneis Domino solet sacrificium offerre salutis: quia fertur & saluator noster clauis æreis cruci confixus. His omnibus expletis, reuersus est ad dilectæ solitudinis aulam.

vide c. 9. vita S. Magni Recusat Constantiensem Episcopatum.

Obedientia Sancti admiranda.

Munera Ducis pauperibus elargitur.

Act. 3.

Calix æneus Columbani & quare.

Vt Ioannem Diaconum ad se accitum sacris litteris erudierit.

CAPVT XIX.

Deindè misit epistolam ad Ioannem Diaconum rogans eum ad se venire. Qui cum dilecti magistri litteras accepisset, tulit quod pro benedictione offerre poterat, & venit ad eum, & oblatis eulogijs, salutauit patrem, & salutatione paterna est honoratus. Cui interroganti virum sanctũ de prosperitate itineris eius, ille respondit: Diuina nos præueniente misericordia, & subsequente, cuncta prosperè prouenerunt.

Nam cum summa gratulatione suscepit nos princeps, & eripuit Deus filiam eius à Dæmone, & ipse dedit nobis dona nō modica, & insuper obtulit mihi Episcopatus honorem. Ego verò non consensi suscipere ante præceptum Abbatis mei. Ergò fili acquiesce consiliis meis: esto mecum, & lege diuinæ libros sententiæ, & docebo te, cooperante gratiâ Dei, intelligentiam scripturarum. Cecidit autem Diaconus ad pedes eius, gratias agens, fecitque redire in sua pueros, qui secum venerant, ipse verò mansit apud virum venerabilem, & ipse cœpit eum introducere in cellaria scripturarum, ostendens ei noui & veteris occulta thesauri. Superna itaque illustratus clemētia, tanti magisterij profecit instantia, adeò vt in omni scripturæ diuinæ latitudine nobiliter eruditus, laboris paterni fructus ostenderet.

Ioannem Diaconū docet scripta diuina.

Vt Ducis filia eius virtutes regi Sigeberto exponens, illius beneuolentiam ei conciliarit.

CAPVT XX.

SIgebertus igitur Rex, cum audisset puellæ redditam sanitatem, mandauit patri eius, vt eam suis conspectibus exhiberet. Qui sumens dona ingentia & puerorum ac puellarum multitudinem, cum magno suorum comitatu duxit eam vsque ad *Rhenum*; indeque per comites ad regem transmisit. A quo dum gratanter suscepta fuisset, interrogata quomodo suæ remedium consecuta esset infirmitatis; cùm per pontifices ad hoc missos sanitati non posset restitui, hanc reddidit rationem: Domine mi, inquiens, est vir quidam in prouincia, quam huc ducta reliqui, cuiusdam incola solitudinis de gente * Scotorū nomine *Gallus*, tātæ apud Deum virtutis, & meriti, vt aduersus dæmones singulari quadam vtatur potentia. Nam cū ego ancilla tua graui vexatoris instantia periculosum vitæ nutantis finem pene subirem, rogante patre meo idem vir Dei superuenit, & signo vexilli salutaris me muniens, imperiosa voce iussit exire tyrannū. Et videntibus cunctis qui aderant, exiuit de meo ore, quasi coruus colore piceus, horrore tartareus. Cumque sacrificij cœlestis pabulo me confirmaret, pristinæ restituta sum sanitati. His ita relatis puella procidēs ad pedes Regis, obsecro ait Domine, vt virum ipsum tuę gratiæ foueas lenitate, & pro me dignas illi gratiarum actiones rependere non graueris. Interrogauit autem eam in qua eremo vir mansitaret eximius; & illa respondit in saltu, qui *Arbonensi* territorio adiacet, & est publici possessio iuris: situs autem inter *Alpes Rhetiarum*, & *Brigantini* marginem lacus. Rex igitur vt audiuit eum in publicis cōmorari possessionibus, iussit fieri conscriptionem firmitatis, vt vir Sanctus locum quem incolebat, per authoritatem regiam obtineret. Auri quoque libras duas, & argenti pondo totidem, cum epistola concessionis iam dictæ, per suos nuntios viro Dei destinauit, se sacris eius orationibus commendans attentius: *Gunzoni* autem Duci præcipiens vt si solitudinis incola vellet, solatiorum ei copiam ad ædificandam cellam subministraret.

**Hiberniorum. Nota quā magna sit vis sanctæ crucis.*

Sigebertus Rex quid dederit S. Gallo.

Vt consilio B. Galli eadem Ducis filia, repudiatis nuptijs regijs, sacrum velamen rege assentiente acceperit.

CAP. XXI.

NOn multis in medio reuolutis diebus, volens Rex idem puellam suis thalamis sociare, celebri edicto sacerdotum & principum suorum senatū, nuptiarū præcepit adesse solemnijs. Cumque stipatus agmine procerum introisset, vbi ipsa manebat, dixit illi: Ascendamus in palatium, nam nuptiæ paratæ sunt: sacerdotes & capita populorum cum benedictionibus congruis aduenerunt. Quibus illa auditis cecidit ad pedes eius dicens: Mi Domine, quia præterita passio suo me pondere tabefecit, vires absorbuit valetudo contraria, membrorum officia ægritudine sunt resoluta, da mihi vel septem dierum inducias, vt aliquatenus virium detrimenta recuperem, & sic tuis possim applicari conspectibus. Quam petitionem dum rex piè susciperet, ad palatium remeauit, illa in priuato commorante cubiculo. Fiebat autem vtróque in loco ingēs apparatus lætitiæ admirantibus multis cur tandiù diuisi, conuiulo distulissent connubia. Transactis interea septem dies

bus circa matutinum officium puella cum duobus viris totidemque puellis Ecclesiam B. Stephani protomartyris introiuit, & secedens post ianuas templi, exuit se vestimentis regalibus, & habitum propositi sanctioris assumpsit, nescientibus hoc viris, qui pariter cum illa aduenerunt. Deposito ergò terrenæ dignitatis amictu, sanctimoniæ nitorem cum quodam sui secuta contemptu accessit ad altare, & in faciem proruens Dominum studiosius adorauit: ac deindè cum se erigeret, cornu comprehendit altaris, & huiusinodi voces emisit: Beate Stephane, qui sanguine tuo testimonium Christo perhibuisti, deprecationem meam tuis meritis Domino cōmendato, vt tua intercessione hodie cor Domini mei regis conuertat secundum voluntatē meā, ne velamen, quod amore Dei suscepi, auferat de capite meo. Viri ergò, qui erant cum illa, hęc videntes, venerunt ad Regem, & nuntiauerunt ei, quæ facta fuerant. Et ille aduocans sacerdotes, & quosdam principes suos, cœpit inquirere ab eis, quid super hac re faciendum censerent. *Cyprianus Arelaensis* regi respondit: Quia vt liquidò claret: puella hæc cum à dæmonio erueretur, hoc se voto quod perfecisse videtur, constrinxit, cauendum tibi est, ne fortè si irritum feceris votum eius, rediniuo dæmonum cōprimatur incursu, & sint illi nouissima peiora prioribus, tu verò tāti criminis reatum incurras. Rex ergo iustitię tenax, & timore Domini plenus, huic consilio deuotæ mentis pandit assensum, & ingressus Ecclesiam, fecit afferri vestem nuptijs præparatam, & coronam sponsæ nitoribus imponendam. His allatis, dum puellam ad se iussisset accedere, sponsa Dei iam agni comitatibus hærens, auelli non potuit ab altari; quia se timebat de Ecclesia protrahendam. Cumque instantius aræ cornibus inhæreret, Rex eam, ne timeret admonuit: hodiè, inquiens, per omnia tuæ voluntatis videbis effectum. Porrò illa inter spem & metum posita, caput super altare reclinans, Ecce, ait, ancilla Domini, fiat mihi secundum voluntatem eius. Rex verò iussit & sacerdotibus vt eleuarēt eā & ad se perducerent. Quo facto, induta est, illo iubente, veste regali, & sacro velamine coronata. Intuitus autem eam Rex Religiosus, dixit illi: Ecce meis te nuptijs præparatam, sponsi cœlestis Domini nostri videlicet Iesu Christi cedo complexibus. Et dexteram eius comprehendens, posuit in altari, deindè Ecclesiæ limen excedens, lachrymis absconditum patefecit amorem. Post hæc vocauit eam, & iuxta se fecit in palatio residere, & donis ingētibus honoratam, prætulit Monasterio ancillarum Dei, quod in honore Beati Petri principis Apostolorum constructum est in *Metensium* ciuitate, vbi gesta sunt vniuersa, quæ proxima narratione retulimus. In his autem omnibus perficiendis secuta est puella consilium beatissimi Galli, qui eam Domino auxiliante à dæmonio liberauit.

Insigne exemplū pudicitiæ & contēptionis huius mundi.

Religiosi regis præclarum exemplū.

Aduertāt hæc qui Christo sacratas virgines hortantur ad nuptias.

Quantum ex Beati Galli doctrina & exemplis, Ioannes Diaconus triennio profecerit.

CAP. XXII.

Per idem tempus *Ioannes Diaconus* perseuerans apud venerandum patrem, prudentiam, quæ in eo cœlitus abundabat, studio sitienti potauit, in absolutione duntaxat difficilium scripturæ diuinæ quæstionum, & intemeratæ fidei ratione. Operis quoque quotidiani, quod idem egregius Apostolicæ districtionis imitator, sedula accelerarat instantia, non solum dilexit scientiam, verumetiam comprehendit. Gratia enim illustratus diuina, quicquid vel visu vel auditu percepit, altæ memoriæ; & vt ita dixerim, armario cordis celer inseruit: & sub huius magisterij disciplina, cum omni mãsuetudinis & humilitatis custodia triennium duxit.

Ioannes Diaconus quantum profecerit apud S. Gallum.

Vt S. Gallus Episcopatum Constantiensem recusarit.

CAP. XXIII.

Post hæc Dux sæpe iam dictus per Epistolam suam virum Dei rogauit, vt ad *Constantiam* oppidum perueniret ad eligēdum, qui eidem sedi præficeretur antistitem. Aduocauit autem *Augustudunensem* & *Virdunensem* Episcopos, cum multitudine clericorum. * *Nemidone* etiam, quæ à moderris *Spira* vocatur, venire fecit Episcopum: necnon per nuncios & epistolas suas, totius

for. * *Nemetū.*

tius Alemanniæ Presbyteros, Diaconos, vniuersasque Clericorum copias, generaliter die denominata, id est, proxima Paschæ Dominica, apud *Constantiam* conuenire præcepit. Ipse quoque cum Principibus & Comitibus suis huic intererat conuentui. Cumque hæc synodus tantæ multitudinis celebraretur accessu, & trium dierum spatio denunciaretur futura, Beatissimus Gallus diuino consilio plenus, assumptis *Ioanne & Magnoaldo*, Diaconatus officio sublimatis, perrexit ad oppidum, ingressóque eo locum consilij, Dux huiusmodi verba profudit: Deus omnipotens, cuius prouidentia totum corpus Ecclesiæ augmentatur & regitur, per interuentionem & meritum B. Mariæ semper Virginis, in cuius honore locus iste consecratus est, effundat hodie super nos Spiritum Sanctũ, ad eligendum Pontificem, qui ad regendam plebem fidelium sit idoneus: & ad gubernandam Ecclesiam Dei, Pastorali sit diligentia plenus. Admonuit deinde Pontifices & omnem clerum, vt iuxta saluberrima canonum decreta, rectorem Ecclesiæ prouiderent. Cœperunt autem omnes Clerici ad inuicem dicere: Gallus iste testimonium habet bonum ab omnibus, qui eius vitam nouerũt. In scripturis diuinis scientiæ culmen obtinuit, & in omni vitæ honestate sapientiæ luce refulget: iustitiæ autem vitæ castitatem corporis sociauit, mansuetudinem cum humilitate possidet: continentiæ verò salutari patientiam iunxit. Largitor est eleemosynarum, orphanorum pater, in viduarum solatijs alacer. Hunc omnium sectatorẽ virtutum, decet esse pastorem populorum. His auditis, Dux dixit ad illum: Audis quid illi loquuntur & affirmant? Sanctus Pater respondit: Benè quidem dicunt: vtinam verum esset, quod fatentur. Cum autem inuicem talia tractant, nesciũt in canonibus esse prohibitum, ne aliqui de locis suis commigrantes, alijs facile ordinentur in locis. Est verò mecum Diaconus quidam nomine Ioannes, vicinorum indigena locorum, cui meritò testimonium, quod isti mihi dederunt aptari potest. Hunc diuino credens electum iudicio, vobis offero promouendum.

Dux hortatur Episcopos & Clerũ, vt iuxta Canonum Decreta eligant Antistitẽ.

S. Gallus electionẽ sui transfert in alium.

Vt Ioannes Diaconus creatus sit Episcopus Constantiensis.

CAP. XXIIII.

Cumque hac attestatione vir Sanctissimus in *Ioannem* cunctorum concitaret amorem (neque enim aliud de eo credere poterant, quàm quod vir Deo charus asseruit) Dux Diaconum venire fecit in medium: Tu es, inquiens, *Ioannes Diaconus*? Et respondit: Ego planè. Vnde, ait, ducis propaginem generis? & dixit. In *Rhetia Curiensi* mediocri natalium dignitate sum procreatus. Dux verò ad illum: potes-ne, inquit, Pontificalis Infulæ pondus subire? Tunc venerabilis Gallus se pro filio responsurum promisit. Et dum hæc mutuo sermonum commercio pertractarent, subtraxit se Diaconus, & fugiens latibulum quæsiuit in Ecclesia S. Stephani proto-martyris, quæ est extra oppidum. Secuti sunt Sacerdotes cum plebe, & apprehensum lachrymis perfusum fælicibus licet renitentem in præsentiam Pontificum pertraxerunt, & Ducis: & leuauerunt omnes pariter vocem, dicentes: *Ioannem* eligit sibi Dominus Pontificem hodie, & respondit omnis populus, Amen. Episcopi itaque duxerũt eum ad altare, & solemni benedictionis officio ordinauerunt Antistitem. Cõsummatóque sacræ promotionis ministerio, rogauerunt eum sacrificij salutaris celebrare mysteria. Præmissis ergo ex more diuinæ libationis initijs, post lectionem Euangelij rogauerunt venerabilem Gallũ, vt multitudini, quæ aderat, verbi officio Sacræ instructionis pabulum ministraret. Qui assumpto *Ioanne* Episcopo gradum ascendit, eo videlicet pacto vt ipse quidem ædificationis instrumenta colligeret, Episcopus verò ad vtilitatem barbarorum benè prolata interpretando transfunderet. Cœpit ergò verbum facere de initio creaturarum, & Adæ peccatum pro quo depulsus est de Paradiso, commemorare. Transiens inde ad diluuiũ, Patriarcharum consequẽter tempora, perstrinxit & actus. Egressum quoque filiorum Israël de Ægypto, & transitum per mare rubrum, legisque lationem per Moysen & cœlestis alimenti

Ioannes Diaconus abscondit se, ne fiat Episcopus.

Creatur tamen.

Vide c. 10. vita S. Magni.

Hãc orationẽ vide infrà, sub finem operis.

miracula replicauit. Regum deinde successiones & tempora Prophetarum breuiter attingens. Aduentûs Dominici tempus retexuit. Baptismum etiam Saluatoris & mirabilium eius gloriam cōmemorans, Crucis ignominiam cum impijs insectationum generibus veraci relatione subiunxit. Hæc audientes Ecclesiæ Pastores cum populi multitudine lachrymas fuderunt vberrimas, & ad inuicem dixerunt: Verè Spiritus Sanctus locutus est hodie per os viri istius. Ille verò prædicationem perduxit vsque ad Resurrectionem Christi, & in commemoratione generalis iudicij terminauit. Omnes ergo qui aderant, alacri mentis exultatione repleti, benedicebant Dominum, & ad sua cum gaudio remeabant. Doctor itaque venerabilis manens apud *Ioannem* Episcopum septem diebus, inter multa salutiferæ consolationis verba hæc sæpius inculcauit: Quem Deus elegit homo non despiciet: sed erit omnium veneratione sublimis, quem diuinum commendat iudicium. Deinde accepta ab eo benedictione, reuersus est ad cellulā suam. Episcopus autem iussit his, qui rebus Episcopij præerant vt ad virum Dei cum sibi subiectis venirent, & eius obtemperarent iussioni. Post hæc tanto studio charitas mutua seruabatur vtrinque, vt spiritalis glutino clientelæ sibi semper cohærentes, solo corpore viderentur diuisi. Magister paterna solicitudine, precibus & consilio salutari Matheten refouebat: ille vero paterno honore & omni necessitatum subsidio Didascalum subleuabat. Sicque sacra piorum societas aucto crescebat honore, & multiplicato commendabatur amore.

S. Gallus rediit ad Cellam suam.

Matheres Discipul⁹ Didascalus, Preceptor.

Vt mortem S. Columbani Sanctus Gallus & reuelatione & ex nuncijs cognouerit.

Huc refer c. 11. & 12 vita S. Magni.

CAP. XXV.

S. Gallus condit Monasteriū.

Empore subsequenti cœpit virtutum cultor eximius Oratorium construere, mansiunculis per gyrum dispositis ad commanendum Fratribus, quorum iam duodecim Monastici sanctitate propositi roboratos, doctrina & exemplis ad æternorum desideria concitauit. Quadam itaque die, dum post laborem matutinalis officij quiescendi gratia lectos suos reuiserent, primo diluculo vir Dei vocauit *Magnoaldum* Diaconum suum, dicens illi: Instrue sacræ oblationis ministerium, vt possim diuina sine dilatione celebrare mysteria. Et ille, num, inquit, tu Pater Missam celebrabis? Dixit ergò ad illum: post huius Vigilias noctis cognoui per visionem Dominum & Patrem meū Columbanum de huius vitæ angustijs hodie ad Paradisi gaudia commigrasse. Pro cuius itaque requie sacrificium salutis debeo immolare. Et signo pulsato, oratorium ingressi, prostrauerunt se in orationem, & cœperunt Missas agere, & precibus insistere pro commemoratione B. Columbani. Finito sacræ deuotionis Officio, Venerabilis Gallus dixit ad *Magnoaldum* Diaconum: Fili non tibi graue videatur petitionis meæ pondus: sed arripe viam & Italiam petito, pertransiénsque vsque ad Monasterium, quod *Bobium* nominatur, diligenter perquirito, quid actum sit circa Abbatem meum. Nota ergo diem & horam vt si eum compereris esse defunctum, possis agnoscere, vtrum visio mea veritatis fulciatur effectu. Hæc ergo omnia solicita inuestigatione, perdiscens regressus nunciabis mihi. Diaconus ad pedes Magistri prouolutus, ignotū sibi iter esse cōquest⁹ est: sed vir beatus voce blanda eū, ne timeret, admonuit. Perge, inquiens, & Dominus diriget gressus tuos. Hac consolatione roboratus pij doctoris alumnus, præcepto paruit, & accepto benedictionis viatico, viam festinanter aggressus est. Cumque peruenisset ad Monasterium, vt volebat, inuenit omnia ita contigisse sicut patri suo per visionem fuerant reuelata. Mansit autem ibi vna nocte, & accepit à Fratribus Epistolam ad Beatum Gallum, continentem venerandi transitum Columbani. Qui & baculum ipsius, quem vulgò *Cambotam* vocant, per manum Diaconi transmiserunt, dicentes S. Abbatem ante transitum suum iussisse, vt per hoc notissimum pignus Gallus absolueretur. Dimissus autem ab illis, iter accelerauit, & prosperè in omnibus agens, die octaua peruenit ad Dominum suum & Patrem, ferens Epistolam relationis, & absolutionis indicium. Lecta Epistola, Sanctus Gallus charissimi Patris amorē pleno retinens

S. Gallus Missam celebrat.

Decessus S. Columbani reuelatur S. Gallo.

Bobium Monasterium S. Colūbani.

Baculus, signum, absolutionis S. Galli.

retinens corde, lachrymas profudit vberrimas & collectis fratribus, causas mœroris aperuit. Deindè tanti patris memoriam precibus sacris & sacrificijs salutaribus frequentarunt.

Miraculum tabulæ cuiusdam incremento declaratum.

CAPVT XXVI.

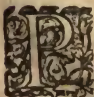

Ontigit autem quadã die, dum in construendo oratorio cum fratribus laboraret, vt tabula quædã parieti imponenda, breuior cæteris mẽsura palmorum quatuor appareret. Quam dum eiusdem operis artifices vellent abijcere, beatus Gallus virtutis, quam in Domino habebat, sibi conscius, iussit eos ab opere disiungere, & domum ad percipiendam secum refectionẽ, quam Dominus præparauit, intrare. *Asser S. Galli precibus di-tus, fit longior.* Quibus secundum iussionem eius facientibus, benedictum panẽ manu sua porrexit. Post prandium autem cum omnes opus reperent imperfectum, inuenerunt tabulam, quam propter sui breuitatem pridem abijcere voluerunt, cæteris omnibus longiorẽ mensura dimidij pedis: & admiratione de eo, quod euenerat, habita, lignũ quod mirabili creuerat modo in loco suo parieti aptauerunt. Quod ipsum lõgo deinceps tẽpore à fidelibus expetitũ Domino faciente, dentium doloribus efficaciter medebatur, præter antiqui commemorationem miraculi, nouis semper effectibus honorãdum. *Nota hæc miracula.* In quo facto meritorum eius magnitudinem, & orationis possumus pensare virtutem: quia & lignum aridum contra naturam incrementis auctum est, & ne vetus aboleretur miraculum, rediuiua signorum attestatione semper est repetitum.

Sanctus Gallus non vult esse Abbas Luxoniensis, & de piscibus alijsque rebus, quibus Fratres refecit.

CAPVT XXVII.

Abbatis Eustachij obitus.

Ost hæc Abbas Monasterij, quod Luxouium dicitur, nomine Eustachius, quem bonæ memoriæ Columbanus eidem loco præfecit, ab huius exilio vitæ ad supernam patriam cõmigrauit. Fratres ergo in eodem cœnobio constituti, consilium inierunt vt venerabilem Gallum reuocarent, & eius regimini se subdendo contraderent. Miserunt itaque sex Fratres ex his, qui ab Hibernia venerunt, qui Epistolam ferrent continentem causas eiusdem legationis. *Fratres Hiberni.* Igitur illi recto itinere cum ad viri Dei cellam peruenissent, nuntiati aduenisse, ducti sunt ad orationem. Qua expleta, domum ingressi porrexerũt epistolã. Quam vt vir Dei sanctus perlegit, dixit illis: Ego quidem! ô fratres verba prophetæ cupiens imitari dicentis, *Psal. 68.* extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ: deserui notos meos & propinquos, & vt liberius Domino possem vacare, solitudinis elegi secreta: vtque parentum, & prædiorum dimissionem præteream, Episcopatus honorem & diuitias mundi suscipere non consensi. *exemplũ boni monachi.* Et quo pacto post hanc renunciationem & voluntariam paupertatem, seculi implicabor negotijs, exaltabor honoribus, ponderibus aggrauabor? Absit, inquam, vt qui manum in aratrum misi, oculos ad relicta retorqueam, & sicut canis reuertar ad vomitum. Scitis ipsi, me inter vos positum humilitati semper dedisse operam & subiectioni, & quomodo creditis ad tanti culminis mẽ prouocari posse fastigium? Innouate consilia, aliorsum vos vertite: mihi quod animo semel infixum est, Dominus immutari non sinet. *Non vult esse Abbas Luxouiensis.* His & similibus verbis animos eorum ab spe impetrationis huius amouit. Vocauit deindè vnum è fratribus, & eum interrogauit quid essent tẽpore refectionis sumpturi. Cumque respõsum esset, tantummodo sextarium farinæ ad vsum haberi cunctorum, iussit fieri panes, dicens: Potens est Deus parare mensã in deserto. Et cum fecisset olera colligi, ipse sumens rete, & vnum ex discipulis suis cum fratribus, qui superuenerant, iuit ad gurgitem dicens: videamus vtrum misericors Dominus aliquos nostris necessitatibus velit largiri pisciculos. Cumque peruenissent ad gurgitem, viderunt piscẽ magnum in aquæ collectione natãtem, duosque illum insequi lutras, quasi capere fugientem volentes. *Capit ingentem piscem.* Immisso reti, captum eum traxerunt ad litus. Habebat autem in longitudine palmos duodecim, in latitudine quatuor. Quo facto, lutræ se profundis immergunt: imposito rursum re-

vir beatus die eodem ieiunus permansit,& vsque ad alterius diei diluculum in orationibus pernoctauit, dignum quippè erat, vt quod diuino inchoabat amore instantissima prece, Domino commendaret.

Vt locum in eremo optatum repererit sibique delegerit: & de vrsi obedientia.

CAPVT. X.

CVm autem Lucifer suo processu noctis latibula detexisset, & Sol inferiora dimittés, cursu consueto superiores orbis plagas inuiserit, igneumq; iubar ab orientis axe mortalibus demonstraret: Athleta Dei ea,quæ ductor suus dixerat, secum sumens, cum orationis benedictione,illo prçeunte,viam aggressus est.Cumque per totum diem iter agerent circa horam nonam dixit Diaconus:Pater hora refectionis iam instat: sumamus paululum panis & aquæ: quia ita confortati, viæ quod restat, melius consumere poterimus. Homo Dei respondit: tu iuxta necessitatem corporis refectionem percipe fili: Ego non gustabo quicquam, antequam Dominus mihi locum desideratæ mansionis ostendat, &ille: sicut, inquit, socij sumus passionis, sic erimus & consolationis. His dictis, cœperunt iter agere festinato,quia dies iam declinabat, & solaris feruor appropinquabat occasui. Venerunt autem ad quendam fluuiolum,qui *Steinaha* nominatur:ambulantesq;per decursum ipsius, dum venissent ad rupem, de qua idem cum impetu descendens,gurgitem facit speciosum: Ibi viderunt plurimos pisces, & imponentes retia sua cœperunt eos. Igni deinde succenso, Diaconus pisces assauit, & panem posuit super petram,B. autem Gallus,dum orandi gratia modicum ab illo diuulsus esset, inter condensa veprium fruteta ambulans, & pede hærens ad terram corruit. Quod Diaconus videns, accurrit, vt subleuaret prostratum. Sed vir Dei præscius futurorum: Sine me, ait, *hæc requies mea in sæculum sæculi: hic habitabo quoniam elegi eam.* Et cum post orationem resurrexisset, sumens virgam colurnam,fecit crucem,& fixit in terram.Habebat autem pendenté collo capsellam, in qua continebãtur reliquiæ B. Dei genitricis Mariæ, & sanctorũ Martyrum Mauritij & Desiderij.Quã cum in ipsa cruce suspẽdisset, vocauit Diaconũ, & prostrauerunt se pariter in orationem. Tum vir venerabilis huiusmodi preces emisit:*Domine Iesu Christe,qui pro salute humani generis de virgine nasci, & mortem subire dignatus es, ne despicias desiderium meum pro peccatis meis: sed in honore S. genitricis tuæ, & Martyrum Confessorumque tuorum præpara in hoc loco habitationem, tuis aptam seruitiis.* Finitâ oratione, Sole occumbente, finitus est dies,& ipsi tãdem, cum gratiarum actione cibũ sumpserunt: rursumque Deo gratias exhibentes, strauerunt sibi in terra vt aliquantulum requiescerent.Sed vir Sanctus cum comitem suum alto teneri somno putaret, surgens prostrauit se in figuram crucis ante capsellam,& preces Domino deuotas effudit. Interea descendens vrsus de monte,micas & fragmenta, quæ conuiuantibus deciderunt, cautè legebat. Hoc factum vt vidit homo Dei, dixit ad feram:præcipio tibi bestia in nomine Domini, tolle lignum & mitte in ignem, ad cuius præceptũ bellua conuersa validissimum lignum attulit, & igni iniecit. At vir benignissimus ad peram accedens, de paruo cellario panem integrum famulanti porrexit, & accipienti ita præcepit: in nomine Domini mei, Iesu Christi,ab hac valle discede,& hoc pacto montes & colles circũpositos habeto communes, vt nullum hîc hominem nil de pecoribus lædas. Dum hæc agerentur, Diaconus dormire se simulans,quod vir Deo charus cum bestia gessit, considerabat, & surgens prostrauit se ad pedes eius,& dixit: nunc scio verè Dominum esse tecum,quoniam & bestiæ eremi obediunt tibi. Ille autem dixit ei: caue ne omninò hoc alicui dixeris, donec videas gloriam Dei.

Psal.131.

Crucem defigit in terram,& ad ipsam sacras reliquias appendit.

Ecce sancto viro immanis bellua paret.

Vt dæmones muliebri specie apparentes vir Sanctus depulerit.

CAPVT XI.

NOcte igitur exactâ, cum lux aurea syluarum illustraret opaca, Diaconus ait: Pater mi, quid facturi sumus hodie?at ille respõdit: obsecro te fili, ne molestè feras quod dico: quia Dominus nos fecit,quod quæsiuimus,

inuenire, hunc etiam diem in hoc loco ducamus, tolle rete, & ad gurgitem vade: Ego quoq; post te quātocyus ibo. Forsan Dominus solitam nobis largitatem ostendet, vt regredientes ad castrum afferamus patri nostro presbytero de hoc loco benedictionem, quam Dominus nos inuenire donauit. Diaconus respondit: gratum habeo, quod præcipis pater: & surgens citò cū inuocatione nominis Domini, assumpto retiaculo perrexit ad fluuium. Cumque illud in gurgitem mittere voluisset, duo dæmones in effigie mulierum steterunt in littore, ita nudati, quasi balneum intrare voluissent, & cum turpitudinem sui corporis illi obijcerent tollentes lapides, iactauerunt contra eum & dixerunt: tu induxisti virum istum in hāc eremum, virum iniquum, & inuidia plenum, qui suis maleficiis semper nos vincere consueuit. Ille autem reuersus ad virum Dei, indicauit illi, quæ viderat & audierat. Electus Dei bellator pariter cum Diacono prostrauit se, & huiusmodi verbis Dominum deprecatus est: Deus omnipotens, ineffabilis bonitas, inæstimabilis maiestas, secundum misericordiam tuam, non secundum merita mea, auditu placido has suscipe preces. Iube hos dæmones hunc locum deserere, vt sit sanctificatus in honore nominis tui. Surgētes ab oratione, venerunt ad gurgitem, & continuò dæmones in fugam conuersi, ierunt per decursum fluuioli contra proximum montem. Sanctus verò Gallus dixit illis: præcipio vobis phantasmata, per immensæ potentiam Trinitatis, vt hunc locum deserentes, in montes desertos eatis, & huc reuertendi vlterius non habeatis fiduciam. Deindè mittens in gurgitem rete, ceperunt pisces quantos volebant: Et dum pisces de maculis ligni absoluunt, audiunt in summitate montis voces quasi duarum mulierum defunctos plangentium, & dicebant ad inuicem: Heu quid faciemus, aut quò pergemus? peregrinus hic nos inter homines habitare non sinit, in eremo quoque manere non patitur. Nō solum autem tunc hæ voces auditæ sunt, verumetiam postmodum tribus vicibus dū ipse Diaconus saltum accipitres ad capiendos intrauisset, audiuit dæmonia de quodā monte, qui *Himilinberg* dicitur, clamantia, & vtrum adhuc Gallus esset in eremo sciscitantia, vel si iam discessisset.

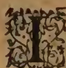
Impudentissimi dæmones, nudas fœminas repræsentant.

S. Gallus profugat eos.

Dæmonū querimonia de S. Gallo.

Vt locum eremi elegerit, & serpentes indè aufugerint.

CAPVT XII.

IGitur post discessum dæmonum, dum fideles illi eremi dilectores vallem lustrarent, vidētes inter duos fluuiolos multa desiderabilia, syluam speciosam, montes per gyrum, planitiem in medio, probauerunt locum ad ædificandum cellam optimum esse, & recordatus vir sanctus sententiæ, quam Iacob post visionem scalæ & Angelorum ascendentium & descendentium per eam protulit, dixit: verè Dominus est in loco isto. Erat autem vsque ad illud tempus in eadem valle plurima serpentium multitudo. Porrò ex illa die tam pleniter abscesserunt, vt postea ibi non cōparerent. Congruit hoc miraculum cum prioribus. Nam diabolo inde expulso, dignum erat, vt animal per quod hominem deceperat, habitationi cederet sanctitatis.

Genes. 28.

Serpentes fugiunt S. Gallū.

Vt locum eundem ieiunio dedicauerit, & mortem Gaudentij Episcopi cognoscens, pro anima eius orauerit.

CAPVT XIII.

CVmque reuersi fuissent ad locum primæ stationis, vbi pridem vir Dei cruciculam defixerat, Diaconus dixit ad eum: Sumētes peram & rete, regrediamur ad castrum. & ille: Tu inquit fili, vt placet, ad propria reuertere: ego verò his in locis aliquantisper moratus, post triduum, Domino duce, te subsequar. Diaconus dixit: Nequaquam te absente remeabo ad patrem nostrum, ne forte dicat te propter spolia à me interemptum: vel si homicidium negare voluero, hęc mihi obijciat: Cur illum dimisisti in solitudine? citò reuersus educ eum ad me. Et erunt mihi duo pariter, labor duplicatus, & manifesta confusio. Ad hæc vir sanctus respondit: vade fili, ego post vestigia tua quātocyus properabo. Quo abeunte, athleta Dei totò triduò ab omni victus adiumento corporei ieiunus permansit: vt videlicet locum quem spirituali militiæ prouidebat, parsimoniæ consecraret initijs. Quarto itaq; die eremo digrediens, domum rediit presbyteri, & inter amicæ

S. Gallus triduana inedia se afficit.

pontifices à rege transmissi venerunt, & inuenerunt ipsam quidem puellam nimio laborantem furore, parentes autem eius, omnemque familiam, & propinquos flentes super eam, & miserabili furore depressos. Tota enim domus vna clade contabuit. Puella vexabatur insania, cæteri torquebãtur tristitia. Postquam ergo ingressi pontifices, munera à Rege directa præsentarunt, preces in cõspectu puellæ fuderunt ad Dominum. Illa verò tenẽtium manibus se excutiens, vni eorum gladium abstulit, volẽs Episcopos interficere. & cum id non posset perficere, Spiritus immundus vni eorum dixit; Si volueras me, sicut Regi promisisti, de hoc vasculo propulsare, cur filiam tuam, quam *nonna illa de te concẽpit & genuit, non fecisti tecum venire? Deindè ad alterum: & tu inquit cum tribus fœminis fornicationem commisisti, vestro quidem imperio, quod nullo sanctitatis merito roboratur, nunquam egrediar. Est verò quidam vir magnæ apud omnipotentẽ Deum virtutis, nomine Gallus, qui me de *Tucconia* vbi diù optata quiete potitus sum, potenter eiecit, domosque meas audenter destruxit. Postmodum inueniens me apud *Brigantium* commorantem, eadem virtute exhæredauit. Porrò quia dux iste eum de eodem expulit loco, in vltionem eius iniuriæ puellam istam arripui: de qua possessione, nisi ipse aduenerit, nullatenus admouebor. Vnus deindè pontificũ dedit furenti alapam dicens: obmutesce Satana, desertor veritatis, falsitatis amator & auctor. Putauit enim eum de gallinaceo dicere gallo. Et dum Spiritus nequam pluribus eos verborum iniurijs affecisset, manserunt ibi tribus tantum diebus: ac deindè ad sua reuersi, nunciauerunt omnia quæ gesta fuerant, Regi.

Procax dæmon ex obsessa insultat Episcopis duobus.

** Sanctimonialis.*

En vt Deus vlciscitur iniurias seruorum suorum.

Vt vir Dei per Presbyterum sit adductus ad Gunzonem ducem.

CAPVT XVI.

PResbyter verò cum secundum iussionem ducis virum Dei fuisset è vestigio prosecutus, reperit eũ in spelunca animum suum lectionis consolatione pascentem: & accedens salutauit humiliter, & dixit ad eum: Ne timeas serue Dei ad ducem venire. Sub testificatione enim iurisiurandi promisit, se nullam tibi irrogaturum iniuriam. Sed & cum posueris manum tuam super caput puellæ, ab ea per orationes tuas Spiritus immũdus abscesserit, in sede *Constantiensi* pontificatus honore te sublimabit. Dum de huiusmodi colloquium rebus haberent, superueniens Ioannes Diaconus, secundum cõsuetudinem obtulit ei panes azymos, & lagunculam vini, oleum & butyrum, & mel in vasculis cum piscibus assis. Vir Dei, cum eum venire cognouisset, gratias egit Deo, gaudio plenus. Discubuerunt tres conuiuæ fidissime, & cũ gratiarũ actione, dona Domini perceperũt. Inter hæc vir sãctus Presbytero, duc, ait nobiscum noctem instantem, & crastina die, Domino volente, tecũ proficiscar; Cúmque huic consensum persuasioni præbuisset, ad virum Dei Diaconus dixit: Manè primo diluculo huc veniã, & adducam mulum meum stratum, vt simul ire possitis. Ego verò cultor ero speluncæ, & eam cura diligenti custodiam. S. Gallus respondit: Benè dixisti fili, & ego quidem via, quâ veneram per eremum regrediar ad cellulam meam, & visitabo Fratres meos: Postmodum verò quàm citissimè potuero, ad castrum properabo. Presbyter ergò admiratione valida constrinxit eum, vt nequaquam faceret contraria dictis. Et abscesserunt pariter. Ioannes quoque acceptâ benedictione redijt in domũ suam. Cumque vir Beatus recto itinere peruenisset ad cellulã, requieuit ibi nocte illa cum fratribus. Mane autem sequenti, sumptis secum duobus fratribus, perrexit ad castrum, reperitque inibi cum Presbytero ducis missum, qui eos cum omni festinatione ire deposceret: qui etiam indicauit puellam continuato iam triduo sine alimonia perdurare. At illi nauicula conscensa totis nisibus ire festinantes, ligno natatili profundi terga sulcante, nocte proxima peruenerunt ad ducem.

Hæc aduertãt Epicurei, qui gratiarum actiones parum curant.

S. Gallus venit ad Ducem.

Vt filiam Ducis à dæmone liberarit.

CAPVT XVII.

CVMQVE deuictis profundæ noctis tenebris Sol terris cum iucunditate serenum restitueret diem, iussit eos dux venire in cubiculum, in quo arreptitia seruabatur. Iacebat autem tunc in sinu matris

vide cap. 9. vitæ S. Magni infrà.

suæ, oculis clausis, ore hianti. Membra quoque eius ita erãt disiecta, vt quasi mortua videretur. Fœtor verò tam grauis oris prorupit ex adyto, vt sulphure locus ipse adspersus putaretur. Pater itaque cum domesticis suis intrauit, vt videret quid vir Dei esset acturus. Ille de Domini largitate certissimus, humiliter se prosternens, has preces, Domino cum lachrymis fudit: Domine Iesu Christe, qui pro salute humani generis carnẽ sumere, & per Virginem nasci dignatus es: qui ventis & mari imperasti, diabolum etiam, calliditatis suæ fraudibus insistentem retrò ire iussisti, quique passione tua mundum redimere, & libertati restituere dignatus es, iube hunc immundissimum Spiritum de puella hac pro nominis tui gloria exire: vt plasma tuum superbus inuasor deserat, & tibi creatori suo, creatura tua gaudẽs deseruiat. Et cum surrexisset ab oratione, apprehẽsa dextera eius, alleuauit eam, Spiritus enim malignus cõturbauerat eam: & imposita manu super caput eius, dixit: Impero tibi in nomine Domini nostri Iesu Christi Spiritus immũde, vt exeas & recedas ab hoc plasmate Dei: & cum hæc dixisset, aperiens illa oculos, respexit in eum, & spiritus malignus his verbis allocutus est: Tu ne es, ait, Gallus, qui de habitationibus me expulisti prioribus? Ego planè ob vltionem iniuriæ, quam dux iste tibi & socijs intulit, filiam ipsius inuasi, & sic eijcis me? Si hinc exiero, quò vadam? Illuc, ait, vbi tibi paratur in abysso supplicium sempiternum à Domino. & statim videntibus, qui aderant, exiuit de ore puellæ quasi auis nigerrima, & horrore terribilis. Hora eadem sana surrexit, & à viro Dei gaudens gaudenti est reddita matri.

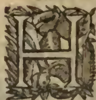
Matth. 8. Matth. 4.

Oratio eius ad Dominũ pro liberatione obsessæ.

Liberat à dæmonio filiam ducis.

Vt Episcopatum recusarit, pauperibus dona Ducis elargitus sit, & discipulum ad eleemosinam hortatus.

CAPVT XVIII.

His ita patratis, Dux iussit ei offerri dona, quæ rex puellæ transmiserat, & insuper vt apicem pontificatus gradus dignaretur assumere, postulauit. Ad quod vir beatus ita respondit: viuente Domino & patre meo Columbano, interdictum altaris officium non vsurpabo, nisi ab illo permissus. Quare huius regiminis põdus quod offers, subire non possum. Quod si hoc indubitanter fieri cupis, sustine interim, donec mittã epistolam ad Abbatem meum, ad insinuandam illi voluntatem tuam: & si eius permissum cognouero, tunc demùm oblatum curæ pastoralis onus suscipiam. Et dux ad illũ: Benè, inquit, dixisti, fiat secundũ verbũ tuum: & dimisit eum cum pace. Ille sumptis, quę donata fuerant, remigando pelagus superauit: Dux autem sanctitatis eius tam manifesto compunctus indicio, iussit *Arbonensi* Præfecto, vt cum omni plebis officio iret ad locum cellæ, & quæcumq; necessitas poposcisset ædificia, iuxta viri Dei dispositionẽ construeret. Venerabilis ergò pater post celeuma celebratum, cum *Arbonense* castrum intraret, fecit conuenire omnes pauperes & egenos, & dona, quæ detulerat, illis distribuit. Hæc videns quidam discipulus eius, nomine *Magnoaldus*, dixit ad eum: Pater, habeo vas argẽteũ pretiosum, celaturis insigne, si vis reseruabo illud, vt sacri vasa ministerij ex eo faciamus. Ille respondit. Fili, memor sentẽtię B. Petri Apostoli, quam Paralytico speranti pecuniam protulit, *Argentum*, inquiens, *& aurum non est mihi*: ne contrarius exemplo inueniaris salubri, vas quod possides, pauperibus conferri curato. Nam præceptor meus beatissimus Columbanus, in vasis æneis Domino solet sacrificium offerre salutis: quia fertur & saluator noster clauis æreis cruci confixus. His omnibus expletis, reuersus est ad dilectæ solitudinis aulam.

vide c. 9. vita S. Magni Recusat Constantiensem Episcopatum.

Obedientia Sancti admiranda.

Munera Ducis pauperibus elargitur.

Act. 3.

Calix æneus Columbani & quare.

Vt Ioannem Diaconum ad se accitum sacris litteris erudierit.

CAPVT XIX.

Deindè misit epistolam ad Ioannem Diaconum rogans eum ad se venire. Qui cum dilecti magistri litteras accepisset, tulit quod pro benedictione offerre poterat, & venit ad eum, & oblatis eulogijs, salutauit patrem, & salutatione paterna est honoratus. Cui interroganti virum sanctũ de prosperitate itineris eius, ille respondit: Diuina nos præueniente misericordia, & subsequente, cuncta prosperè prouenerunt.

Nam cum summa gratulatione suscepit nos princeps, & eripuit Deus filiam eius à Dæmone, & ipse dedit nobis dona nō modica, & insuper obtulit mihi Episcopatus honorem. Ego verò non consensi suscipere ante præceptum Abbatis mei. Ergò fili acquiesce consiliis meis: esto mecum, & lege diuinæ libros sententiæ, & docebo te, cooperante gratiâ Dei, intelligentiam scripturarum. Cecidit autem Diaconus ad pedes eius, gratias agens, fecitque redire in sua pueros, qui secum venerant, ipse verò mansit apud virum venerabilem, & ipse cœpit eum introducere in cellaria scripturarum, ostendens ei noui & veteris occulta thesauri. Superna itaque illustratus clemētia, tanti magisterij profecit instantia, adeò vt in omni scripturæ diuinæ latitudine nobiliter eruditus, laboris paterni fructus ostenderet.

Ioannem Diaconū docet scripta diuina.

Vt Ducis filia eius virtutes regi Sigeberto exponens, illius beneuolentiam ei conciliarit.

CAPVT XX.

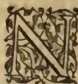
Igebertus igitur Rex, cum audisset puellæ redditam sanitatem, mandauit patri eius, vt eam suis conspectibus exhiberet. Qui sumens dona ingentia & puerorum ac puellarum multitudinem, cum magno suorum comitatu duxit eam vsque ad *Rhenum*; indeque per comites ad regem transmisit. A quo dum gratanter suscepta fuisset, interrogata quomodo suæ remedium consecuta esset infirmitatis; cùm per pontifices ad hoc missos sanitati non posset restitui, hanc reddidit rationem: Domine mi, inquiens, est vir quidam in prouincia, quam huc ducta reliqui, cuiusdam incola solitudinis de gente * Scotorū nomine *Gallus*, tātæ apud Deum virtutis, & meriti, vt aduersus dæmones singulari quadam vtatur potentia. Nam cū ego ancilla tua graui vexatoris instantia periculosum vitæ nutantis finem pene subirem, rogante patre meo idem vir Dei superuenit, & signo vexilli salutaris me muniens, imperiosa voce iussit exire tyrannū. Et videntibus cunctis qui aderant, exiuit de meo ore, quasi coruus colore piceus, horrore tartareus. Cumque sacrificij cœlestis pabulo me confirmaret, pristinæ restituta sum sanitati. His ita relatis puella procidēs ad pedes Regis, obsecro ait Domine, vt virum ipsum tuę gratiæ foueas lenitate, & pro me dignas illi gratiarum actiones rependere non graueris. Interrogauit autem eam in qua eremo vir mansitaret eximius; & illa respondit in saltu, qui *Arbonensi* territorio adiacet, & est publici possessio iuris: situs autem inter *Alpes Rhetiarum*, & *Brigantini* marginem lacus. Rex igitur vt audiuit eum in publicis cōmorari possessionibus, iussit fieri conscriptionem firmitatis, vt vir Sanctus locum quem incolebat, per authoritatem regiam obtineret. Auri quoque libras duas, & argenti pondo totidem, cum epistola concessionis iam dictæ, per suos nuntios viro Dei destinauit, se sacris eius orationibus commendans attentius: *Gunzoni* autem Duci præcipiens vt si solitudinis incola vellet, solatiorum ei copiam ad ædificandam cellam subministraret.

**Hibernorum. Nota quā magna sit vis sanctæ crucis.*

Sigebertus Rex quid dederit S. Gallo.

Vt consilio B. Galli eadem Ducis filia, repudiatis nuptijs regijs, sacrum velamen rege assentiente acceperit.

CAP. XXI.

On multis in medio reuolutis diebus, volens Rex idem puellam suis thalamis sociare, celebri edicto sacerdotum & principum suorum senatū, nuptiarū præcepit adesse solemnijs. Cumque stipatus agmine procerum introisset, vbi ipsa manebat, dixit illi: Ascendamus in palatium, nam nuptiæ paratæ sunt: sacerdotes & capita populorum cum benedictionibus congruis aduenerunt. Quibus illa auditis cecidit ad pedes eius dicens: Mi Domine, quia præterita passio suo me pondere tabefecit, vires absorbuit valetudo contraria, membrorum officia ægritudine sunt resoluta, da mihi vel septem dierum inducias, vt aliquatenus virium detrimenta recuperem, & sic tuis possim applicari conspectibus. Quam petitionem dum rex piè susciperet, ad palatium remeauit, illa in priuato commorante cubiculo. Fiebat autem vtroque in loco ingēs apparatus lætitiæ admirantibus multis cur tandiù diuisi, conuiuio distulissent connubia. Transactis interea septem dies

bus circa matutinum officium puella cum duobus viris totidemque puellis Ecclesiam B. Stephani protomartyris introiuit, & secedens post ianuas templi, exuit se vestimentis regalibus, & habitum propositi sanctioris assumpsit, nescientibus hoc viris, qui pariter cum illa aduenerunt. Deposito ergo terrenæ dignitatis amictu, sanctimoniæ nitorem cum quodam sui secuta contemptu accessit ad altare, & in faciem proruens Dominum studiosius adorauit: ac deinde cum se erigeret, cornu comprehendit altaris, & huiusmodi voces emisit: Beate Stephane, qui sanguine tuo testimonium Christo perhibuisti, deprecationem meam tuis meritis Domino cõmendato, vt tua intercessione hodie cor Domini mei regis conuertat secundum voluntatẽ meã, ne velamen, quod amore Dei suscepi, auferat de capite meo. Viri ergo, qui erant cum illa, hęc videntes, venerunt ad Regem, & nuntiauerunt ei, quæ facta fuerant. Et ille aduocans sacerdotes, & quosdam principes suos, cœpit inquirere ab eis, quid super hac re faciendum censerent. *Cyprianus Arelaensis* regi respondit: Quia vt liquidò claret: puella hæc cum à dæmonio erueretur, hoc se voto quod perfecisse videtur, constrinxit, cauendum tibi est, ne fortè si irritum feceris votum eius, rediuiuo dæmonum cõprimatur incursu, & sint illi nouissima peiora prioribus, tu verò tãti criminis reatum incurras. Rex ergo iustitię tenax, & timore Domini plenus, huic consilio deuotæ mentis pandit assensum, & ingressus Ecclesiam, fecit afferri vestem nuptijs præparatam, & coronam sponsæ nitoribus imponendam. His allatis, dum puellam ad se iussisset accedere, sponsa Dei iam agni comitatibus hærens, auelli non potuit ab altari; quia se timebat de Ecclesia protrahendam. Cumque instantius aræ cornibus inhæreret, Rex eam, ne timeret admonuit: hodiè, inquiens, per omnia tuæ voluntatis videbis effectum. Porrò illa inter spem & metum posita, caput super altare reclinans. Ecce, ait, ancilla Domini, fiat mihi secundum voluntatem eius. Rex verò iussit & sacerdotibus vt eleuarẽt eã & ad se perducerent. Quo facto, induta est, illo iubente, veste regali, & sacro velamine coronata. Intuitus autem eam Rex Religiosus, dixit illi: Ecce meis te nuptijs præparatam; sponsi cœlestis Domini nostri videlicet

Insigne exemplũ pudicitiæ & contẽptionis huius mundi.

Religiosi regis præclarum exemplũ.

Aduertãt hæc qui Christo sacratas virgines

Iesu Christi cedo complexibus. Et dexteram eius comprehendens, posuit in altari, deindè Ecclesiæ limen excedens, lachrymis absconditum patefecit amorem. Post hæc vocauit eam, & iuxta se fecit in palatio residere, & donis ingẽtibus honoratam, prætulit Monasterio ancillarum Dei, quod in honore Beati Petri principis Apostolorum constructum est in *Metensium* ciuitate, vbi gesta sunt vniuersa, quæ proxima narratione retulimus. In his autem omnibus perficiendis secuta est puella consilium beatissimi Galli, qui eam Domino auxiliante à dæmonio liberauit.

hortantur ad nuptias.

Quantum ex Beati Galli doctrina & exemplis, Ioannes Diaconus triennio profecerit.

CAP. XXII.

PEr idem tempus *Ioannes Diaconus* perseuerans apud venerandum patrem, prudentiam, quæ in eo cœlitus abundabat, studio sitienti potauit, in absolutione duntaxat difficilium scripturæ diuinæ quæstionum, & intemeratæ fidei ratione. Operis quoque quotidiani, quod idem egregius Apostolicæ districtionis imitator, sedula accelerarat instantia, non solum dilexit scientiam, verumetiam comprehendit. Gratia enim illustratus diuina, quicquid vel visu vel auditu percepit, altæ memoriæ; & vt ita dixerim, armario cordis celer inseruit: & sub huius magisterij disciplina; cum omni mãsuetudinis & humilitatis custodia triennium duxit.

Ioannes Diaconus quantum profecerit apud S. Gallum.

Vt S. Gallus Episcopatum Constantiensem recusarit.

CAP. XXIII.

POst hæc Dux sæpe iam dictus per Epistolam suam virum Dei rogauit, vt ad *Constantiam* oppidum perueniret ad eligẽdum, qui eidem sedi præficeretur, antistitem. Aduocauit autem *Augustiduensem* & *Virdunensem* Episcopos, cum multitudine clericorum. * *Nemdone* etiam, quæ à modernis *Spira* vocatur, venire fecit Episcopum, necnon per nuncios & epistolas suas, totius

*fer. * Nemetũ.*

tius *Alemanniæ* Presbyteros, Diaconos, vniuersasque Clericorum copias, generaliter die denominata, id est, proxima Paschæ Dominica, apud *Constantiam* conuenire præcepit. Ipse quoque cum Principibus & Comitibus suis huic intererat conuentui. Cumque hæc synodus tantæ multitudinis celebraretur accessu, & trium dierum spatio denunciaretur futura, Beatissimus Gallus diuino consilio plenus, assumptis *Ioanne* & *Magnoaldo*, Diaconatus officio sublimatis, perrexit ad oppidum, ingressóque eo locum consilij, Dux huiusmodi verba profudit: Deus omnipotens, cuius prouidentia totum corpus Ecclesiæ augmentatur & regitur, per interuentionem & meritum B. Mariæ semper Virginis, in cuius honore locus iste consecratus est, effundat hodie super nos Spiritum Sanctũ, ad eligendum Pontificem, qui ad regendam plebem fidelium sit idoneus: & ad gubernandam Ecclesiam Dei, Pastorali sit diligentia plenus. Admonuit deinde Pontifices & omnem clerum, vt iuxta salubertima canonum decreta, rectorem Ecclesiæ prouiderent. Cœperunt autem omnes Clerici ad inuicem dicere: Gallus iste testimonium habet bonum ab omnibus, qui eius vitam nouerũt. In scripturis diuinis scientiæ culmen obtinuit, & in omni vitæ honestate sapientiæ luce refulget: iustitiæ autem vitæ castitatem corporis sociauit, mansuetudinem cum humilitate possidet: continentiæ verò salutari patientiam iunxit. Largitor est eleemosynarum, orphanorum pater, in viduarum solatijs alacer. Hunc omnium sectatorẽ virtutum, decet esse pastorem populorum. His auditis, Dux dixit ad illum: Audis quid illi loquuntur & affirmant? Sanctus Pater respondit: Benè quidem dicunt: vtinam verum esset, quod fatentur. Cum autem inuicem talia tractant, nesciũt in canonibus esse prohibitum, ne aliqui de locis suis commigrantes, alijs facile ordinentur in locis. Est verò mecum Diaconus quidam nomine Ioannes, vicinorum indigena locorum, cui meritò testimonium, quod isti mihi dederunt aptari potest. Hunc diuino credens electum iudicio, vobis offero promouendum.

Dux hortatur Episcopos & Clerũ, vt iuxta Canonum Decreta eligant Antistitẽ.

S. Gallus electionẽ sui transfert in alium.

Vt Ioannes Diaconus creatus sit Episcopus Constantiensis.

CAP. XXIIII.

Cumque hac attestatione vir Sanctissimus in *Ioannem* cunctorum concitaret amorem (neque enim aliud de eo credere poterant, quàm quod vir Deo charus asseruit) Dux Diaconum venire fecit in medium: Tu es, inquiens, *Ioannes Diaconus*? Et respondit: Ego planè. Vnde, ait, ducis propaginem generis? & dixit. In *Rhetia Curiensi* mediocri natalium dignitate sum procreatus. Dux verò ad illum: potes-ne, inquit, Pontificalis Infulæ pondus subire? Tunc venerabilis Gallus se pro filio responsurum promisit. Et dum hæc mutuo sermonum commercio pertractarent, subtraxit se Diaconus, & fugiens latibulum quæsiuit in Ecclesia S. Stephani proto-martyris, quæ est extra oppidum. Secuti sunt Sacerdotes cum plebe, & apprehensum lachrymis perfusum fœlicibus licet renitentem in præsentiam Pontificum pertraxerunt, & Ducis: & leuauerunt omnes pariter vocem, dicentes: *Ioannem* eligit sibi Dominus Pontificem hodie, & respondit omnis populus, Amen. Episcopi itaque duxerũt eum ad altare, & solemni benedictionis officio ordinauerunt Antistitem. Cõsummatóque sacræ promotionis ministerio, rogauerunt eum sacrificij salutaris celebrare mysteria. Præmissis ergo ex more diuinæ libationis initijs, post lectionem Euangelij rogauerunt venerabilem Gallũ, vt multitudini, quæ aderat, verbi officio Sacræ instructionis pabulum ministraret. Qui assumpto *Ioanne* Episcopo gradum ascendit, eo videlicet pacto vt ipse quidem ædificationis instrumenta colligeret, Episcopus verò ad vtilitatem barbarorum benè prolata interpretando transfunderet. Cœpit ergò verbum facere de initio creaturarum, & Adæ peccatum pro quo depulsus est de Paradiso, commemorare. Transiens inde ad diluuiũ, Patriarcharum consequẽter tempora, perstrinxit & actus. Egressum quoque filiorum Israël de Ægypto, & transitum per mare rubrum, legisque lationem per Moysen & cœlestis alimenti

Ioannes Diaconus abscondit se, ne fiat Episcopus.

Creatur tamen.

Vide c. 10. vitæ S. Magni.

Hãc orationẽ vide infrà, ub finem operis.

miracula replicauit. Regum deinde successiones & tempora Prophetarum breuiter attingens. Aduentûs Dominici tempus retexuit. Baptismum etiam Saluatoris & mirabilium eius gloriam cōmemorans, Crucis ignominiam cum impijs insectationum generibus veraci relatione subiunxit. Hæc audientes Ecclesiæ Pastores cum populi multitudine lachrymas fuderunt vberrimas, & ad inuicem dixerunt: Verè Spiritus Sanctus locutus est hodie per os viri istius. Ille verò prædicationem perduxit vsque ad Resurrectionem Christi, & in commemoratione generalis iudicij terminauit. Omnes ergò qui aderant, alacri mentis exultatione repleti, benedicebant Dominum, & ad sua cum gaudio remeabant. Doctor itaque venerabilis manens apud *Ioannem* Episcopum septem diebus, inter multa salutiferæ consolationis verba hæc sæpius inculcauit: Quem Deus elegit homo non despiciet: sed erit omnium veneratione sublimis, quem diuinum commendat iudicium. Deinde accepta ab eo benedictione, reuersus est ad cellulā suam. Episcopus autem iussit his, qui rebus Episcopij præerant vt ad virum Dei cum sibi subiectis venirent, & eius obtemperarent iussioni. Post hæc tanto studio charitas mutua seruabatur vtrinque, vt spiritalis glutino clientelæ sibi semper cohærentes, solo corpore viderentur diuisi. Magister paterna solicitudine, precibus & consilio salutari Matheten refouebat: ille vero paterno honore & omni necessitatum subsidio Didascalum subleuabat. Sicque sacra piorum societas aucto crescebat honore, & multiplicato commendabatur amore.

S. Gallus rediit ad Cellam suam.

Mathetes Discipul⁹ Didascalus, Præceptor.

Vt mortem S. Columbani Sanctus Gallus & reuelatione & ex nuncijs cognouerit.

Huc refer c. 11. & 12 vita S. Magni.

CAP. XXV.

S. Gallus condit Monasteriū.

TEmpore subsequenti cœpit virtutum cultor eximius Oratorium construere, mansiunculis per gyrum dispositis ad commanendum Fratribus, quorum iam duodecim Monastici sanctitate propositi roboratos, doctrina & exemplis ad æternorum desideria concitauit. Quadam itaque die, dum post laborem matutinalis officij quiescendi gratia lectos suos reuiserent, primo diluculo vir Dei vocauit *Magnoaldum* Diaconum suum, dicens illi: Instrue sacræ oblationis ministerium, vt possim diuina sine dilatione celebrare mysteria. Et ille, num, inquit, tu Pater Missam celebrabis? Dixit ergò ad illum: post huius Vigilias noctis cognoui per visionem Dominum & Patrem meū Columbanum de huius vitæ augustijs hodie ad Paradisi gaudia commigrasse. Pro cuius itaque requie sacrificium salutis debeo immolare. Et signo pulsato, oratorium ingressi, prostrauerunt se in orationem, & cœperunt Missas agere, & precibus insistere pro commemoratione B. Columbani. Finito sacræ deuotionis Officio, Venerabilis Gallus dixit ad *Magnoaldum* Diaconum: Fili non tibi graue videatur petitionis meæ pondus: sed arripe viam & Italiam petito, pertransiénsque vsque ad Monasterium, quod *Bobium* nominatur, diligenter perquirito, quid actum sit circa Abbatem meum. Nota ergo diem & horam vt si eum compereris esse defunctum, possis agnoscere, vtrum visio mea veritatis fulciatur effectu. Hæc ergo omnia solicita inuestigatione, perdiscens regressus nunciabis mihi. Diaconus ad pedes Magistri prouolutus, ignotū sibi iter esse cōquest⁹ est: sed vir beatus voce blanda eū, ne timeret, admonuit. Perge, inquiens, & Dominus diriget gressus tuos. Hac consolatione roboratus pij doctoris alumnus, præcepto paruit, & accepto benedictionis viatico, viam festinanter aggressus est. Cumque peruenisset ad Monasterium, vt volebat, inuenit omnia ita contigisse sicut patri suo per visionem fuerant reuelata. Mansit autem ibi vna nocte, & accepit à Fratribus Epistolam ad Beatum Gallum, continentem venerandi transitum Columbani. Qui & baculum ipsius, quem vulgò *Cambotam* vocant, per manum Diaconi transmiserunt, dicentes S. Abbatem ante transitum suum iussisse, vt per hoc notissimum pignus Gallus absolueretur. Dimissus autem ab illis, iter accelerauit, & prosperè in omnibus agens, die octaua peruenit ad Dominum suum & Patrem, ferens Epistolam relationis, & absolutionis indicium. Lecta Epistola, Sanctus Gallus charissimi Patris amorē pleno retinens

S. Gallus Missam celebrat.

Decessus S. Columbani reuelatur S. Gallo.

Bobium Monasterium S. Colūbani.

Baculus, signum, absolutionis S. Galli.

retinens corde, lachrymas profudit vberrimas & collectis fratribus, causas mœroris aperuit. Deindè tanti patris memoriam precibus factis & sacrificijs salutaribus frequentarunt.

Miraculum tabulæ cuiusdam incremento declaratum.

CAPVT XXVI.

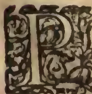
CONTIGIT autem quadā die, dum in construendo oratorio cum fratribus laboraret, vt tabula quædā parieti imponenda, breuior cæteris mēsura palmorum quatuor appareret. Quam dum eiusdem operis artifices vellent abijcere, beatus Gallus virtutis, quam in Domino habebat, sibi conscius, iussit eos ab opere disiungere, & domum ad percipiendam secum refectionē, quam Dominus præparauit, intrare. Quibus secundum iussionem eius facientibus, benedictum panē manu sua porrexit. Post prandium autem cum omnes opus repeterent imperfectum, inuenerunt tabulam, quam propter sui breuitatem pridem abijcere voluerunt, cæteris omnibus longiorē mensura dimidij pedis: & admiratione de eo, quod euenerat, habita, lignū quod mirabili creuerat modo in loco suo parieti aptauerunt. Quod ipsum lōgo deinceps tēpore à fidelibus expetitū Domino faciente, dentium doloribus efficaciter medebatur, præter antiqui commemorationem miraculi, nouis semper effectibus honorādum. In quo facto meritorum eius magnitudinem, & orationis possumus pensare virtutem: quia & lignum aridum contra naturam incrementis auctum est, & ne vetus aboleretur miraculum, rediuiua signorum attestatione semper est repetitum.

Asser S. Galli precibus ductus, fit longior.

Nota hæc miracula.

Sanctus Gallus non vult esse Abbas Luxouiensis, & de piscibus alijsque rebus, quibus Fratres refecit.

CAPVT XXVII.

POST hæc Abbas Monasterij, quod Luxouium dicitur, nomine Eustachius, quem bonæ memoriæ Columbanus eidem loco præfecit, ab huius exilio vitæ ad supernam patriam cōmigrauit. Fratres ergo in eodem cœnobio constituti, consilium inierunt vt venerabilem Gallum reuocarent, & eius regimini se subdendo contraderent. Miserunt itaque sex Fratres ex his, qui ab Hibernia venerunt, qui Epistolam ferrent continentem causas eiusdem legationis. Igitur illi recto itinere cum ad viri Dei cellam peruenissent, nuntiati aduenisse, ducti sunt ad orationem. Qua expleta, domum ingressi porrexerūt epistolā. Quam vt vir Dei sanctus perlegit, dixit illis: Ego quidem! ô fratres verba prophetæ cupiens imitari dicentis, extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ: deserui notos meos & propinquos, & vt liberius Domino possem vacare, solitudinis elegi secreta: vtque parentum, & prædiorum dimissionem prætercam, Episcopatus honorem & diuitias mundi suscipere non consensi. Et quo pacto post hanc renunciationem & voluntariam paupertatem, seculi implicabor negotijs, exaltabor honoribus, ponderibus aggrauabor? Absit, inquam, vt qui manum in aratrum misi, oculos ad relicta retorqueam, & sicut canis reuertar ad vomitum. Scitis ipsi, me inter vos positum humilitati semper dedisse operam & subiectioni, & quomodo creditis ad tanti culminis me prouocari posse fastigium? Innouate consilia, aliorsum vos vertite: mihi quod animo semel infixum est, Dominus immutari non sinet. His & similibus verbis animos eorum ab spe impetrationis huius amouit. Vocauit deindè vnum è fratribus, & eum interrogauit quid essent tēpore refectionis sumpturi. Cumque respōsum esset, tantummodo sextarium farinæ ad vsum haberi cunctorum, iussit fieri panes, dicens: Potens est Deus parare mensā in deserto. Et cum fecisset olera colligi, ipse sumens rete, & vnum ex discipulis suis cum fratribus, qui superuenerant, iuit ad gurgitem dicens: videamus vtrum misericors Dominus aliquos nostris necessitatibus velit largiri pisciculos. Cumque peruenissent ad gurgitem, viderunt piscē magnum in aquæ collectione natātem, duosque illum insequi lutras, quasi capere fugientem volentes. Immisso reti, captum eum traxerunt ad litus. Habebat autem in longitudine palmos duodecim, in latitudine quatuor. Quo facto, lutræ se profundis immergunt: imposito rursum re-

Abbatis Eustachij obitus.

Fratres Hiberni.

Psal. 68.

exemplū boni monachi.

Non vult esse Abbas Luxouiensis.

Capit ingentem piscem.

ter desiderabas, hęc tua mors est fructuosa: nobis autem in tot mundalium perturbationum procellis laborantibus multipliciter est luctuosa. Sed qui de vitæ corporalis interruptione dolemus, de animæ immortalis libertate gaudere debemus, certi quia orationibus non desinas adiuuare, quos consilio & exemplis roborare consueueras. Inter hæc verba Presbyter eum, vt surgeret, monuit, & pro requie defuncti ambitiosiùs Dominum precaretur. Intrauerunt itaque Ecclesiam, & Episcopus pro charissimo salutares hostias immolauit amico. Finito autem fraternæ commemorationis obsequio, respiciens post tergum, vidit fossam, in qua Sanctum corpus humare volebant. Acceptaque cruce, & his, quæ exequijs exhibentur, intrauerunt domum, volentes thesaurum preciosi corporis ad locum sepulchri deducere. Cumque arcam, qua claudebatur cadauer feretro impositum, ad fossam sepulturæ conarentur deferre, nullis viribus vsquam potuit commoueri. Quod noui genus miraculi, dum mutuis mirando colloquijs retractarent, Ioannes Episcopus dixit: In veritate cognosco hāc sepulchri sedem Patri meo Gallo non placere. Et iussit Presbytero, vt duos equos inueniret indomitos, & faceret introduci. Quod cùm factum esset, strauerunt eos cum magno labore, & ad locum vbi corpus iacebat duxerunt: Et Episcopus cum clero huiusmodi orationem dedit: Deus, qui per potentiam maiestatis tuæ vbique totus es, pro cuius amore vir iste reliquit patriam suam, vt præcepta tua conseruaret: fac corpus eius ab his equis indomitis ferri in locum, quem tua voluntas meritis ipsius præuidit. Cumque finita esset oratio, cuncti, qui aderant, Amen, responderunt.

Episcopus Constantiensis eo salutares offert hostias.

Non potest moueri exanime corpus eius.

Contractus quidam cùm induisset caligas sancti viri, mox curatus est.

CAPVT XXX.

Congruum videtur, in hoc loco retexere miraculum quod Dominus inter sui Confessoris exequias exhibere dignatus est: quo liquidò cūctis ostēderet seruum suum secum veraciter tunc viuere, dum carnis huius carcere liberatur. Erat ibi quidam mendicus tanta per omnes membrorum iuncturas debilitate contractus, vt penitus inter alias suæ infirmitatis molestias, incessu pedum careret. Huic, dum Presbyter indumenta viri Dei distribueret pauperibus, caligas eius cum calceamentis dedit. Statimque debilis pro accepto munere, summo repletus gaudio, vt sacras cruribus & plantis aptauit exuuias per omnes artuū compages repente solutus est: & exiliens voce clamauit ingenti & gratias egit Domino, & B. Gallo, per cuius merita redditam sibi videbat sanitatem. Videns autem Episcopus & cuncti qui aderant sanitatis huius miraculum, vnanimiter glorificauerunt Deum atque dixerunt: Manifesta virtute dignatus est Dominus hodie gloriam serui sui nobis ostendere, dederunt itaque ei qui sanatus fuerat cereum, & prosecutus est funus cum cætero populo. Hoc primum signum post transitum eius Dominus ad memoriam illius declarauit.

Nota miraculum.

Ecce usus cereorum in Ecclesia Dei.

De cilicio & catena area post eius obitum repertis.

CAP. XXXI.

Inter easdem quoque Beati Pastoris exequias aliud non mediocre sanctitatis eius indicium apparuit. Habuit vir Dei capsellam de corio factam diligenter seratam, cuius clauem sub tam vigili custodia ipse retinuit, vt nullus discipulorum eius, quandiu vixerat, quid intus seruaretur cognoscere potuisset. Hanc autem ex suis humeris pēdentem ferre solebat, quocunque ambulauit. At vbi de vita migrauit, sumpta clauo aperuerunt capsellam, & inuenerunt in ea cilicium modicum, & catenam æream sanguine adspersam. Deinde corpus inspiciētes Magistri inuenerunt locum catenæ, vbi sæpius præcingi solebat, carnémque ipsam in locis quatuor profundiùs catena sulcatam, adeo vt de eisdem vulneribus cruor decurrens cilicium per loca perfuderit. Posuerunt autem capsellam cum cilicio ad caput eius in feretrum, & deportauerunt cum corpore ad locum monumenti, & suspenderunt hæc tria mortificationis eius indicia iuxta tumulum ad caput eius: per quę deinceps ad ostēsionem meritorum ipsius, plurimas Dominus virtutes piè quærentibus exhibuit. Qua ex re intelligere possu-

Dura catena castigauit vir Sanctus corpus suum.

S. Gallus spiritualis martyr mus, quia idem vir etsi à persecutore sanguinis effusione non est immolatus, semetipsum tamen offerens Domino hostiam viuam in odorem suauitatis, & crucem suam tollens, quotidieque Saluatorem secutus, martyrij laborem & palmam confessor adeptus est.

Vt ab equis indomitis sacrum corpus eius ad sepulturæ locum magno miraculo perductum sit.

CAP. XXXII.

Vide c. 13. vita Sancti Magni Ostquam sanctitas Venerandi Patris & miraculi magnitudine, & horum manifestatione signorum cunctis, qui funeris eius intererant negotijs, patenter ostensa est, Episcopus ad feretrum accessit, & ex vna parte illud subleuans, Presbytero altrinsecùs subleuante, *Præclarũ sane miraculum.* equis superposuit, & adstantibus dixit: Auferte frenos de capitibus eorum, vt libertate concessa, quò Dominus voluerit pergant. Accepta ergo cruce & candelis, Psalmos & melodias concinentes, iter agere cœperunt. Equi autem in neutram partem declinantes, recto itinere perrexerunt ad cellam viri Dei. Quò cum peruenissent, depositum est feretrum ante Oratorium. Discipuli autem eius, eleuantes pij Doctoris reliquias intulerunt, & ante altare posuerunt. Deindè pariter cum Episcopo orationem pro illo facientes fecerunt fossam sepulchri inter parietẽ & altare, ibique *Miraculosa sepultura eius.* precibus huic rei congruentibus præmissis, sepelierũt eum: omnibusque ritè consummatis, multitudo, quæ ad tanti viri concurrit exequias, Episcopi benedictione communita, ad propria remeauit.

Miraculum in cereis ostensum.

CAP. XXXIII.

Vm beati corporis thesaurum fęlix locus in pace suscepisset, volens Dominus de morte famuli sui mœrentibus consolationis præbere medelam, nouitate miraculi patefecit, qua apud se claritate Spiritus fulgeret amici. Nam duo in castro cerei, dum corpus eius eleuaretur, accensi, ita ar- *Itẽ aliud valdè illustre miraculum.* dentes delati sunt vsque ad locum sepulturæ. Positi autem vnus ad caput, alter ad pedes, per triginta deinceps dies, mirabile dictu, non deficiendo ardebant, & ardendo non deficiebant. Et vt monstraretur has durandi vires ceræ liquenti cœlitùs attributas, de huius miraculi materia plurimæ imposterum virtutes emanârunt. Nam quicunque dentium fatigati doloribus, vel oculorum lippitudine, vel aurium præclusione laborantes, de eisdem cereis quippiam ceræ tulerunt, & locis quæ huiusmodi tenebantur incommodis, aptauerunt, optatæ celeriter dona percepêre salutis. Post hæc tanta virtus ad sanandos varijs infirmitatibus oppressos, apud Sepulchrum beati viri cunctis illuc venientibus, & orationum eius suffragia fideliter postulantibus apparuit, vt & fama tanti meriti cunctis, quæ circumpositę erant regionibus innotesceret, & locus ipse non mediocriter frequentaretur à populis. *Multa miracula ad sepulcrum Sancti viri.*

Quia, igitur, ô beatissimi Patres, vita & virtutes S. Galli, si in vnum compingantur librum, possunt ob sui prolixitatem aliquod legẽti ingerere fastidium: statui duobus hoc opus libellis distinguere: vt prior *Diuisio.* illorum vitam eius & actus vsque ad sepulturam illius veridica relatione perducat: sequens, mirabilia, quæ postmodum pro meritis eius Dominus ostendit: Primò videlicet ea, quæ priorum ad nos scripto perlata sunt, retexat: Deinde, quæ à probatissimis testibus indicata, nostra ætate à Gosberto charissimo Fratre literis mandata, subnectat: ne quod particulatim scriptum est, laciniosa diuisione disiungatur: sed potiùs quod iunctum est parilitate factorum, sit etiam copulatum comprehensione dictorum. Atque hic prioris libelli finis, quæ præmissa sunt, terminet: & sequenti, quæ restant, sine præiudicio comprehendenda reseruet.

Finis libri primi.

LIBER SECVNDVS.

QVI EST DE MIRACVLIS, QVÆ POST OBITVM S. GALLI DOMINVS ob ipsius merita dignatus est declarare.

VT HOSTES SEPVLCHRVM B. GALLI violarint, & quæ illos pœna consecuta sit.

CAPVT PRIMVM.

Huc refer ca. 14. vita Sancti Magni.

Eritis beatissimi Galli quotidie per miraculorum signa radiantibus & longè latéque circumpositorum aures famæ suæ dulcedine mulcētibus, cùm iam post transitum eius anni quadraginta fuissent euoluti, venit *Othuuinus* partium earundem potestate præditus, cum exercitu magno, & ira intolerabili concitatus, deuastauit nō minimam partem pagi, qui ab interfluente fluuio * *Durgeuue* nominatur: *Constantiense* quoque territorium, & *Arbonensis* pagi confinia depopulari cœpit, & igni succendere, viros quicunque inueniri potuerunt, gladio peremit: vxores & paruulos eorum in captiuitatem egit. Peculijs quoque & omni supellectili sublata, fructus omnes, penitùs demoliri fecit. *Arbonenses* itaque, huius terroris immanitate compulsi, cum omnibus, quæ habebant, fugerunt in solitudinem, & ad cellam viri Dei se contulerunt. Deindè facta in agro fouea absconderunt ibi, quicquid habebāt, & fossam terra cooperientes, ne secretum eorum deprehenderetur, lini semen desuper insperserunt. Cumque iam *Arbonensem* pagum hostes desolauissent, vestigia fugientium secuti, venerunt ad cellam Sancti Patris, & fugitiuos quos repererunt, vinctos abduxerūt, & iuuenes eorum in captiuitatem miserunt. * Erchonaldus autem præfecti Vicarius, cum vicina solitudini inhabitaret loca, habuit res eiusdem cellulæ notissimas. Is Oratorium ingressus, inuenit mēdicum quendam intùs sedentem, quem benè nouerat, & dixit illi: Indica mihi, vbi isti, quos tam nudos & miseros inuenimus, vestes habeant repositas & vtensilia, aurumque & argentum, quorum copia hactenus fruebantur. Ille respondit: Nonne mihi melius est illorum denudare secreta, quàm vestræ seueritatis iram incurrere? Si ita, inquit, egeris, eris in consortio nostro, & participio societatis nostræ gaudebis. Qua promissione persuasus, surrexit, & eum ad subterraneum duxit armarium. Quod cum idem Vicarius aperiri fecisset, species, quas ibi reperit, his qui secum erant, facta diuisione, distribuit. His ita patratis, putantes passim tale quid occultari, discurrerunt, loca singula signis quibusdam solicitè explorantes. Eiusdem rei gratia Erchonaldus assumptis secum septem pueris introiuit Oratorium. Cumque clausis ostijs pauimenti planitiem pulsarent, ob spem videlicet inueniendæ pecuniæ, vnus illorum post altare veniens, pauimentum percussit: & audiens à cauitate tumuli sonitum reddi, Hîc est, inquit, quod oppidò desideratis. Accurrentes igitur pollinctores infesti, cœperunt fodere: & cum ad loculum peruenissent, extulerunt illum, dicentes: Quia isti *Rhetiani* calliditate naturalì abundant, videamus ne quippiam sub hac arca occulti remaneat. Huic sacrilegio

Othuuini sæua crudelitas.

*fer. * Turgoia.*

** al. Eruuinus.*

declarationem virtutum beati viri potius, quam ad damnum rebus eius inferendum, idem euenisse incendium. Quia vt in sequentibus apparet, pallam quã lenis flamma diminuit, virtus manifesta restituit. Mane itaque facto, fratres oratorium ingressi, quid factum fuerat peruiderunt, & admiratione non minima sunt perculsi. Tertia verò die cum ad matutinale conuenirent officium, inuenerunt in oratorio cereos ardentes, & duos iuuenes stantes, vnum ad caput, & alterum ad pedes, distẽdentes inter se pallam, quæ pridem fuerat ignis attacta vaporibus. Hoc viso, timore nimio conterriti, cum celeritate egressi ad lectulos redierunt. Cumque se collocarent Ecclesiæ campanam insonuit, & auditi sunt duo chori, incredibili alternantium personarum dulcedine perstrepentes. Igitur die illa nequaquam ausi sunt oratorium introire. Die autem sequenti ante ostium eius vnanimiter conglobati, prostrauerunt se in orationem: & cum surrexissent, cum magno timore intrantes, inuenerunt pallam, quam partim ignis absumpserat, super lectum expansum, sicut prius expandi solebat, nulla imminutionis habentem indicia: sed potius latitudinem vel longitudinem eius trium auctum esse magnitudine cubitorum. Huius perspicuitate miraculi hilares facti benedixerunt Domino, qui tam manifestis gratiæ suæ virtutibus, serui sui merita declarare dignatus est.

Campanum neutro genere.

Miraculum missæ auis & de multifarijs beati viri signis.

CAPVT V.

Miraculũ de Aue.

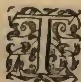
IDem Stephanus dum quodam tempore, cum his, qui simul aderant, carnem ad percipiendum in cuiusdam accessu ieiunij nõ haberet, resedit in cellula de eadem penuria cum cæteris locuturus. Dumque sermone vario paupertatis solatia mutuò ministrarent, auis quædam ignotæ formæ cõsedit in limine. Vnus assidentium torrem de igne rapiens, alitẽ percussit. Cuius carnes dum suis vsibus præparassent incredibilem saporis dulcedinẽ in gustu earũ deprehenderunt: facientibus hoc vt credimus beati viri meritis, vt sicut famuli eius in similitudinem antiqui miraculi, quo populus Dei coturnicum carnibus in solitudine est refectus, auis incognita missa est: ita sapor procuratæ cœlitùs escæ, nouæ dulcedinis delectamẽtum haberet. Tãta autem est miraculorum copia, quæ Dominus apud tumulum eius diuersis temporibus ostendit, vt non facilè scribendi studio comprehendi possit, ex quibus propter abundantiam multa, omittuntur: pauca verò & eminenti ora propter memoriam posteris commendandam huic inseruntur opusculo. Præter mortuorum enim resuscitationem corpoream cæterarum infirmitatum remedia, creberrima inibi largitate à Domino præstita sunt, & præstantur. Siquidem & dæmoniaci ibidem curati, & languentes sunt recreati: aurium claustra reserata, oculorum detersæ caligines, mutorum exclusa silentia, paralyticorũ eliminata defectio. Sed & quicumq; animæ vel corporis necessitate coactus, fide integra apud sepulchrum beati Galli instantiam orationes exequitur, Domino confessoris sui merita comprobante, precum suarum nullatenus fructu priuatur, verùm sine tarditate diuinæ largitatis sentiens dona, lætatur.

Exod. 16.

Innumera miracula ad tumulum S. Galli.

Vt donum S. Gallo deferendum, ab incendio seruatum sit.

CAP. VI.

TEmporibus igitur *Carlomanni* Maioris domus, miraculũ memoria dignum per merita sancti patris effectum, huic operi inserere vtile iudicamus. Vir quidam pauperculus in pago quodam, ex summa deuotione cum vxore sua ad cellam beati Galli causa orationis properare disposuit. Cuius intentione deuotionis, dum mulier pallulam, quam in loco sancto oblatura erat, contextam parauisset, inuoluit eam formella ceræ, quam simul oblatum ire cogitabat, & in arca sua inter alia vestimenta reposuit. Contigit autem dum ire pararent, domum illorum cum omnibus, quæ intra illam erant, rebus igne cremari. Cumque consumptis omnibus, flamma cessante, sopitum fuisset incendium, cœperunt inter fauillarum cumulos ferramentorum reliquias quæri-

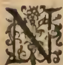
tare. Et ecce inueniunt, mirum dictu, ceram pallula inuolutam inter cineres & carbones, nihilque in eis læsionis apparuit: Cum ipsam arcam, & quicquid aliud in illa repositum erat, penitus consumpsisset incendium. Viso igitur tantæ virtutis miraculo, benedixerunt Deo, & iter quod disposuerunt, peregerunt. Et narrantes Fratribus quæ gesta fuerant, obtulerunt donarium, quod huic voto consecratum, in supremis non poterat perire periculis. Seruatæ sunt autem ibi eædem res in testimonium postfuturis vsque ad tempora Othmari Abbatis.

Haud vulgare miraculum.

Vt correctus sit, qui caballum, quem vouerat, fraude retinuit.

CAP. VII.

Ægrotus nuncupat votum & reualescit

NEque illud silentio prætereundum videtur, quod in supradicto pago temporibus Pipini Regis contigisse refertur. Quidam vir nomine Vuillimarus graui infirmitate depressus, sub voto promisit se equum vnum duosque boues, si pristinæ restitueretur sanitati, ad Ecclesiam Beati Galli donaturum. Cumque ex illa die confortaretur, & plenam recepisset sospitatem contigit vt cum *Birthlone* Domino suo causa orationis ad cellulam Sancti viri eodem vectus equo, veniret. Igitur cum post orationem omnes illi, qui simul aduenerant digressi non longè essent ab Ecclesia, equus, quem sponsor infidelis, postquam vouerat, fraude retinuit, repente substitit: & licet eum sessor calcaribus vrgeret, ac verberibus fatigaret, nusquam potuit commoueri. Videntes hoc qui aderant cœperunt inquirere huius miraculi causas. At ille confusione digna correptus, prodidit reatum, & fraudem, quam in voto fecerat, confessus aperuit. Reuersi autem omnes pariter, equum obtulerunt ad limen Ecclesiæ: & benedictione percepta, ad sua sine obstaculo redierunt. In quo facto & diuina pietas & Sancti viri virtus apparuit, dum is qui per se resipiscere noluit, per correptionem ad correctionem peruenit.

Votifragus castigatur.

Vt cera ex furto oblata, in lapidem versa sit.

CAPVT VIII.

ILlud quoque miraculum, quod quarto anno Carlomanni Regis in pago, cuius suprà mentionem fecimus, contigit, libet memoriæ commendare. Pauperculus quidam iuxta regiam possessionem, quæ *Rotunnuila* dicitur, commanens, dum ad cellam Sancti viri Galli pergere voluisset, nec haberet aliquid quod ob deuotionis indicium illuc deferre potuisset, diabolo suadenti consentiens, atrium cuiusdam diuitis irrupit, & aluear cum melle & apibus furtim auferens, intulit domui suæ. Apibus deinde extinctis, ceram cōfecit, & non multo post inter vicinos & amicos cum hoc furtiuo munere ad Ecclesiam Venerabilis Galli perrexit. Cumque singuli quod attulerant, obtulissent, is qui contra fas offerre voluit de rapina donarium, ceram reperit in lapidis durissimi rigorem mutatam. Ingenti itaque timore perculsus, vni eorum, qui secùm venerant, reatum suum confessus est. Qui deinde cum custodibus Ecclesiæ, quæ facta fuerant indicaret, fama huius miraculi mira celeritate cunctis innotuit.

Ecce rem admiratione dignam.

Quæ deinceps scripturus sit author.

CAPVT IX.

DEscriptis his, quæ priscorum solertia, de vita, fine, & virtutibus Beati Galli ad nos vsque scripto transmisit: hinc ea stylo comprehendere tentabimus, quæ à fidelissimis testibus indicata, à charissimo Fratre Gosberto literis sunt mandata; in quibus primò, quomodò vel quando in Cœnobio B. Galli regularis vitæ instituta seruari cœpissent, liquidò declaratur. Deindè quibus miraculis eiusdem Patris virtus cūctis effulserit, probabiliter exponitur: Commemoratis pariter singulorum quæ introducuntur assertoribus, quæ idcircò nouis dictionum positionibus ordinare volumus, vt cum Prioribus aliquam similitudinem locutionis habeant, & breuitatis compendio

pendio succincta, fastidiosis lectoribus onerosa non fiant. Si quidem nomina eorum, qui scribendorum testes sunt vel fuerunt propter sui barbariem, ne Latini sermonis inficiant honorem, prætermittimus: scientes de veritate dictorum à fidelibus non esse dubitãdum: quippe, qui norunt, nihil horum quæ referimus, Deo impossibile esse, in quo fit, quicquid per Sanctos mirabiliter & laudabiliter fit. Sed & si quis earundem rerum testes nosse desiderat, in conscriptione quam sequimur, poterit inuenire. Inserimus quoque huic operi nonnulla, quæ non scripturæ testimonio, sed veracium virorum relatione didicimus. In quibus omnibus quantum ad nos attinet, veritatis lineam seruare studebimus, neque per amorem falsi aliquid de nostro inserentes, neque per inuidiam, veri quippiam ex voto celantes. Et quia nos scripta vel dicta sequimur aliorum, ad illos veritas rerum, ad nos pertinet abbreuiatio dictionum, & adunatio rationum.

Vt cellam beati Galli Pipinus Othmaro cum priuilegio & donis commendarit.

CAP. X.

POst venerandi Patris, B. videlicet Galli confessoris Christi gloriosam depositionem, quotidianas excubias apud sacri corporis eius reliquias quidã religiosi clerici, vel discipulatus eius memoria vel diuino amore succensi, per multa annorum curricula, scilicet quasi à temporibus Dagoberti Regis, vsque ad Carolum patrem Carlomanni & Pipini, ad laudem Christi administrabant. Igitur cum fama virtutum, quas Dominus per confessoris sui merita piè quærentibus exhibere dignatus est, longè latéque circumpositorum mulceret aures populorum, cœperunt vndique alacri deuotione, ad tanti Patris suffragia postulanda concurrere, eundemque locum ob suæ diuturnitatem memoriæ multiplicibus substantiæ & possessionum amplificare donarijs. Cumque res hac largitate fidelium collatæ, aliquantulæ monachorum congregationi viderentur suppetere potuisse, *Vvaldramnus* quidam, ad cuius paternam possessionem termini vastæ solitudinis, in quibus vir Dei cellam construxerat pertinere videbantur, videns res collatas à quibusdã præsumptoribus inordinatè tractari, religiosum quendam Presbyterum, *Othmarum* nomine, cui summam earundem committeret rerum à *victore* tunc *Curiensium* comite impetrauit, & ei cellulam cum omnibus ad eam pertinentibus commendauit. Postmodum consilio cuiusdam ducis nomine *Nebi*, persuasus ad præfatum principem Carolum cum eodem duce properauit, ipsique eandem cellam proprietatis iure contradidit. Et vt *Othmarum* Presbyterum eidem loco præficeret, exorauit. Annuens petitioni eius princeps Othmaro, ad præsentiam suam vocato locum commendauit, & vt regularem inibi vitam instituere studeret, præcepit. Qui regressus arripuit statim boni pastoris initia, & vndique versum habitacula Monachorũ vsibus congrua, dispositè construens, eiusdem sancti statum loci vtilitatibus diuersis aptauit. Sed cum iam dictus princeps temporaliter regnandi & viuendi finem fecisset duobus filijs *Carlomanno* & *Pipino* administrationẽ regni reliquit. *Carlomannus* itaque paucorum decursibus euolutis annorum ob amorem regni cœlestis secularis gloriæ pompam deposuit: & cum causa quietioris vitæ Romam tenderet in viciniam supradicti loci deueniens, ad idem Monasterium causa orationis accessit, audiensque assiduis signorum virtutibus eundem locum pro beati viri meritis à Domino illustrari, dixisse fertur: tenuis quidem hic locus est facultate, sed pro meritis B. Galli, celebri diffamatus rumore. Cumque vellet ibidem degentibus aliquod suæ largitatis conferre solatium, sed retractaret, à negotijs se regni disiunctum explere nõ potuisse, quod voluit, fratri rescripsit, vt sui amoris intuitu eidem Monasterio aliquod regiæ largitatis solatium dignaretur impendere. Cum igitur ab *Othmaro* Abbate præsentatam *Pipinus* princeps accepisset epistolã, annuens petitioni fraternæ, libellum, quem Benedictus Pater de cœnobitarum conuersatione composuerat, eidem Abbati tradidit, & alia regiæ dignitatis impertiens dona, id ei sub omni diligentia iniunxit, vt in loco sibi commendato, ad supplendas, B. Galli excubias, regularis ordinem institueret vitæ. Atque vt melius

Homines pijm vlta largiuntur S. Galli Monasterio.

Suppetere pro sufficere.

Victor Curiensium comes.

S. Galli cœnobium monastico instituto accommodatur.

Regulam S. Benedicti discit.

possset, quod iubebatur efficere, concessit illi quosdam tributarios de eodem pago, vt & illis collaborantibus officinas fratrum vsibus necessarias construeret, & vectigalia, quæ annuatim regijs redditibus inferre debebant, ad sustentationem fratrũ sub cõmemoratione largitatis eius haberet. Inter cætera quoque suæ munificentiæ donaria, rogante Abbate, vnum campanum ad sancti loci dedit ornatum: quod ad vsque nostræ ætatis tempora in cœnobio eodem pro memoria beneficiorum eius permansit. Et nè cuiusquam auaritia tanti incrementis obsisteret boni, diuturnæ firmitatis epistolam fecit conscribi, & vt moris est, circũspecta roborari cautela, quò deinceps tam ipse, qui aderat, quàm successores eius idem monasterium per regiam obtinerent authoritatem, & nullius violentiæ pressi solis rerum principibus subiacerent. His regiæ pietatis *Othmarus* Abbas donatus solatijs, & sublimatus honoribus, Monasterium lætus regreditur: & ex illo tempore monasticę vitæ in cœnobio S. Galli exordium quidem cœpit; augmentum autem & profectus, hodieque laudabiliter dilatari non desinit.

Campanũ neutro genere, vti etiam superius.

De luce cælitus radiante apud Ecclesiam Sancti Galli.

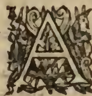
CAPVT XI.

PRemissa narratione, qua comprehensum satis verè credimus, quomodò sacer locus immunitatis priuilegium meruerit, & quo in tempore cænobiali dignitate sit adornatus, liberius iam ad miraculorum B. Galli commemorationem stylum conuertimus. *Victor Curiensis Rhetiæ* comes, cuius superius fecimus mentionem, cùm innumerabiles apud tumulũ S. Galli per merita ipsius virtutes ostendi creberrimè didicisset, inuidia perurgente, tanta nouarum generositate virtutum nostram gentem insigniri perdoluit: & vt tũc fama vulgauerat, latenter voluit per abdita eremi superuenire & pretiosi thesaurum corporis, si quo pacto potuisset, auferre. Quã malitiosi raptoris intẽtione comperta, hi qui in circuitu cellæ viri Dei commanebant, custodibus vicissim per turmas deputatis, eundem locum ab hostili incursione, ne videlicet tam chari fulgore Margariti carerent, omni sagacitate defensare studebant. Igitur cum quadam nocte custodes in summitate mõtis, qui monasterio supereminet, ad suspectos incursus armati residerent præcauendos, casu lucem cælo venire, ac totius Ecclesiæ perfundere mœnia conspexerunt. Immensitatem itaq; luminis admirati, ad Ecclesiam citius concurrerunt & dum trepidi stupentesque ibidem constituti, eundem intuerentur splendorem, paulatim se lux submissa recolligens, astris inseritur. At illi viso miraculo, agentes Domino gratias, securi ad propria remearunt, credentes corpus viri Dei per vim ab eo loco minimè auferri posse, quem illi Dominus ante sæcula præuidit, & suæ illustrationis honore temporibus istis decorauit. Vndè datur intelligi, quanti apud Deum meriti vir iste fuerit, cuius sepulturæ locum celitũs contigit illustrari: vt videlicet lumen, quo eius anima perfectè fruebatur in cœlis, etiam mortuo corpori non deesset in terris.

Nota studium priscorum erga conseruandas sacras reliquias.

Qua animaduersione Victor Comes à sua temeritate sit repressus.

CAPVT XII.

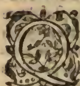
AVdiens itaque comes prædictus à cella S. viri discessisse custodes, cupiẽs suos explere conatus, virorum turbam assumpsit: vt quod malè cogitauerat, repentino & latenti perpetraret accessu. Verùm quia non suæ deuotionis vtilitati prospiciens, sed alienæ felicitatis profectibus inuidens id moliebatur, Dei nutu citò repressus fuisse cognoscitur. Nam eodem momento, quò iter illud aggressus est, de equo, cui insidebat, corruit, coxaque illius eo casu confracta est, Domino beati viri merita in hoc quoque remunerante, ne à loco, quem ipse elegerat, auferretur, quem de vltimis *Hiberniæ* finibus ad salutem multorum, *Rhetiæ* vel *Germaniæ* destinauit. Et vicini quidẽ exhibuerunt excubando suæ deuotionis obsequia: Deus verò cunctorum custos bonorum ibi etiam ad coërcendum raptorem vigilauit, vbi solicitudo alternãtium non adfuit populorum. Et hoc quidem egit, vt credimus, ne fideles populi thesau-

Victor comes diuinitus punitur.

ro quem feruentibus ſtudijs ambiebant, fraudarentur, & ne is, qui per malitiam hoc decus attingere voluit, ſuæ peruerſitatis potiretur affectu: præcipuéque præcauẽs, ne ablatis S. viri reliquijs, Monachorum cateruas, quæ inibi laudibus Dei ſeruituræ erant, deeſſe contingeret. Itaque Comes correptus, & domum à famulis reportatus, per multa tempora nimijs doloribus eſt agitatus, vt intelligeret ſaltem ex pœna, quam ſuperbè illud cogitauerit, quod ſuis viribus effici potuiſſe credebat.

Paralyticus quidam ſurdus & cæcus B. Galli meritis curatur.

CAP. XIII.

QVia igitur Domino cuſtodiente, pij Paſtoris corpus, à deuotarum ceptis ouium, auferri non potuit, dignum fuit, vt miraculis fidem facientibus, virtus meritorum eius ibidem cunctis manifeſtè clareſceret. Quidam namque de vicino territorio, cum diuturna ægrotatione vexatus, lecto decumberet, ſubrepente humore nociuo, oculorum lumen auriũq; ſenſum amiſit. Deinde plantis pedum retortis ad nates, tanta depreſſus eſt infirmitate, vt de ſolo pectuſculo vitæ manarent fugacis indicia. Qui a ſuis ad Monaſterium vehiculo delatus: Dum petentibus amicis in Eccleſia B. Galli vnius ſpatium noctis ducere permiſſus à cuſtode fuiſſet; ſolúſque ibidem pernoctaret, circa Gallorum cantum in ſubito mentis exceſſu, quatuor viros candidiſſimis indutos veſtibus, Oratorium introire conſpexit. Qui dum altari appropinquantes, diutiſſimè dulci modulaminum alternatione concinerent, vnus eorum laudibus finitis ad lecticam, in qua clinicus decumbebat, accedens. Quid, inquit, cauſæ eſt, ô homo, quod hîc pernox, tenebrarum tranſigis ſolus horrorem? Crede tantum, & ab hac infirmitate deinceps eris ſecurus. Ergò ſanus exurge, liber egredere: qui protinus ſurgens, & omni debilitate ſubmota egreſſus, ad ſuos ſanus abſceſſit.

Viſio hominis miſerè affecti.

Cœleſti viſione ſanatur.

Quomodo Abba Othmarus à quibuſdam vexatus ſit.

CAP. XIIII.

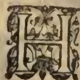
IGitur Othmarus Abba cum multis annis ibidem Cœnobium ſtrenuè rexiſſet, poſſeſſiones ipſius loci, religioſis quibuſque circumquaque degentibus, ob amorem mercedis æternæ plurima ſuæ largitatis dona conferentibus, in tantum amplificauit, vt intra paucos annos, ſuppetente exteriorum copia rerum, & vitæ eius clareſcente munditia, multorum Pater exiſteret Monachorum. Comites verò quidam *Vuarinus* & *Ruodhardus*, qui totius ferè Alemanniæ curam adminiſtrabant, cum intra ditionis ſuæ terminos Eccleſiaſticarum non minimam partem rerum ſuæ proprietatis Dominio per potentiam ſubijcere niterentur, maximam de eiuſdem Monaſterij poſſeſſionibus partem ſibimet vendicarunt. Nam tributa, quæ bonæ memoriæ *Pipinus* eiſdem Fratribus conceſſerat; abſtulerunt, aliáque quam plurima, quæ ex donatione quorundam religioſorum eidem cœnobio fuerant contradita, ſuæ rapacitatis abſtraxere proteruia. Inſuper ipſum etiam Abbatem cum pro hac re apud Principem illos accuſaſſet, vinculis iniecerunt, & in quandam *Rheni* fluminis Inſulam iuxta locum, qui *Stein* dicitur, in cuſtodiam religârunt. Vbi cum aliquantum temporis ſub arctiſſima diſtrictione manſiſſet, de carcere huius vitæ ad lætitiam commigrauit cœleſtem, expletis non minus quadraginta annis regiminis ſui, quo Sancti illius loci ſtatum & gloriam nobiliter amplificauit & auxit.

Nota vnde creuerint opes Monaſteriorum.

Othmar' Abbas in carcere decidit.

Vt Comitum quorundam inſtinctu Sidonius Epiſcopus Monaſterium Sancti Galli inuaſerit.

CAP. XV.

HOc itaque ita rebus humanis ſubtracto, prædicti Comites ſublatas ſancti loci poſſeſſiones retinentes, Ioannem quẽdam Monachum de proximo Monaſterio, in eius locum ſubroga-

Sidonius Episcopus Constantiensis.

uerunt. Ac deindè, vt suæ tyrannidis crimen augmentarent, Sidonium Constantiensis Ecclesiæ Prȩsulem instigarunt, vt idem Monasterium Episcopij partibus subijcere studeret. Et hoc idcircò fecerunt, vt eo licentiùs, ipso machinationibus eorum fauente, ea quæ iniustè abstulerant, retinere potuissent. Pontifex igitur cum suasionibus eorum libenter præberet assensum, Monasterium ingressus, Fratres opprimere, & eundem locum Episcopij rebus subijcere molitus est. Porrò Fratres dum potentiæ illius resistere non auderent, maluerunt eius ditioni parere, quàm tot aduersitatibus implicari. Sed sequentia probant, quàm peruersè egerit, qui per auaritiæ morbum sacri loci priuilegium ausus est violare.

Qua pœna Episcopus Sidonius mulctatus sit.

CAPVT XVI.

Fertur siquidem eundem Episcopum aliquandò ad iter hostile sibi de ipsius Monasterij sumptibus viaticum præparare iussisse. quod dum Fratres prætermittere non auderent, ea quæ iussa fuerant, naui imposita, per quorundam manus Fratrum ad Episcopum trāsmiserunt. Cumque qui missi fuerant, nauigare cœpissent, auis quædam, vt sæpè ipsi testati sunt ante eos apparuit, & quasi ducatûs officium esset præbitura, facili præibat volatu, & dum per totius lacûs vastitatem ipsius incognito vterentur ducatu, prospero tandem successu ad portum venientes, quid hæc nouæ Ducis obsequia portenderent mirabantur: illisque quam partem peteret diligenter notantibus domum quandam littori cōtiguam, in qua res præfato itineri aptæ seruabantur intrauit, mirum dictu, mox eandem Cellam flamma corripiens, in altum prorupit, & omnia, quæ ibidem congesta fuerant, penitus consumpsit, vt nihil eorum omninò huic incendio superesset. Fiebatque iusto Dei iudicio, vt qui aliena per potentiam rapuerat, suis per supernam iustitiam fraudaretur.

Episcopus res Monasterij sibi vindicās punitur.

Quàm seuerum idem Episcopus Fratribus S. Galli se præbuerit, quamque miserè perierit.

CAP. XVII.

Tempore quoque alio idem Episcopus ad Monasterium veniens, dum quadam violentia eundem locum Episcopio subijcere suæque tyrannidi non consentientes Monachos, quasi iusto rebelles, iniurijs multiformibus afficere tentauisset, Tello quidam Curiensis Ecclesiæ Præsul misit ad eum, humiliter deprecans, vt sui amoris causa, quoniam eorundem Fratrum aliqui consanguinitatis vinculo illi erant coniuncti, ab eorum cessaret iniurijs, nihilque incommodi Dei famulis irrogaret. quam petitionem, furore dictante, superbè contemnens, remandauit se illius precibus nullo pacto consensurum, verùm resistentibus sibi celerem pro contemptu illaturum vindictam, & mox Oratorium B. Galli Confessoris quasi oraturus ingreditur, & ante aram ipsius nomini consecratam consistit, quique ad salutem non merebatur audiri, afflictiones, quas alijs se irrogaturum iurauerat, conuenienti satis tatione recepit. Nam intestina eius, more sartaginis igni superpositæ feruere cœperunt, & tam diræ viscerum tortiones illum inuaserunt extemplò, vt sine aliorum adminiculo nequaquam egredi potuisset sed quod dicere pudet, egestio naturæ turpi impetu prorumpens, cum adstantes nimio fœtore grauaret, sine mora ab Ecclesia eiectus, vehiculo quo decedere posset Monasterio, sicut rogauerat, est impositus. Sicque immoderato fluore, naturæ consuetudine carens, vasi, in quod egesta defluerent, supersedens, egressus est, & ad vicinum Monasterium, quod *Auua* nominatur, cui & tunc præerat, perductus est. Vbi etiam ingrauescente languore, tantum sibimet famulantibus ob nimium fœtorem intollerabilis factus est, vt etiam pene nullus obsequia impendere solitò potuissȩt: Tali itaque pœna mulctatus, cum hoc factionum suarum præmio post aliquot dies de cloaca corporis spiritum exhalauit.

Tello Curiensis Episcopus.

V. de terribile Dei iudicium in Episcopum Sidonium.

Miraculum in sagina porcorum exhibitum.

CAP. XVIII.

Peracta superioribus sententijs relatione, qua nos satis verè comprehendisse credimus, quomodo sacer locus per merita B. Galli sit diffamatus, & possessionibus dilatatus, nec non quibus sit maleuolorum quorundam molitionibus impetitus, & quæ quosdam humiliauerit vltio: nunc replicandum esse censemus, quanta beatus vir præsidia sibi famulantibus ad res suas custodiendas vel defendendas accommodet, quaque authoritate se postulantibus, & de se præsumentibus multiformi virtutum genere succurrat, Domino meritorũ eius magnitudinem signorum assiduitate mortalibus declarante. Quodam tempore dum sterilitas terræ fructus arborum non solum porcis, sed etiam syluestribus feris vel animantibus denegaret, ita vt proximis Eremi partibus nusquam sagina posset inueniri, qua sues, qui in vsus Monasterij nutriebantur, pasci potuissent: occulto quodam impulsu grex suillus per syluarum auia celeri cursu cœpit abscedere: transuadatóque *Rheni* fluminis alueo, remotioris eremi secreta penetrauit. Subulcus autem subitam sui pecoris fugam miratus, euestigiò insequitur, & gregem quem pessum ire putabat, reperit copiosissimis pascuis immorantem. Cumque viam redeundi nesciret mansit ibi, fructibus arborum & carnibus victitans, donec grex totus affatim carnibus grauaretur obesis. Itaque domum redire cupiens, cœpit anxiè cogitare, quo ingenio ignotum iter aggredi potuisset. Nocte igitur quadam vidit in somnio senem quendam reuerendi habitûs & vultûs, canitie venerabilem, dicentem sibi: Quia, vt video porci, quos sequeris, vbertim sunt saginati, iam redire parato, qui dum responderet se viam nescire, dixit illi: *Scrofam*, quam totus grex quasi ductricem sequi solet, cædito, & quocunque illa præcesserit tendito gressum. Quod dum ille faceret & preeuntem diligenter sequeretur, sine errore ad Monasterium, cunctis aliud suspicantibus exopinatò peruenit. qua in re quid aliud quam B. Galli merita claruerunt, dum ad vsus sibi famulantium, ignotum animantibus pastum ostendit, & ea rursus mirabili ordine ad propria reuocauit?

Magna anni sterilitatis insolita pascua adeũt non sine miraculo.

Visio Subulci.

Qualiter deprehensi sint qui stabula incenderunt.

CAPVT XIX.

Frater quidam eiusdem Monasterij possessiones quasdam sub sua cura habens, in quodam remotiori loco ob nutrimenta pecorum stabula construxit, & illic quamplurimum fœni recondit. Duo itaq; homines diabolica instigati persuasione, eadem repositoria cum omnibus, quæ inibi congesta erant, noctu igni apposito succenderunt. Sed dum iam pene toto anno authores huius facti laterent, vnus eorum arreptus a dæmonio, cœpit per vicina discurrere loca publicè proclamans: stabula pecorum B. Galli succendi, & ideò vice versa, ab ipso inuisibiliter incendor. Cum itaque diuinum in eo cõtinuatim iudicium patesceret, pluresque importunis eius clamoribus concitati, per loca singula ad hoc miserabile spectaculum conuenirent, rogauit omnes, vt eius incendia restinguerẽt. Illis autem certatim in eum aquam mittentibus, pœna diuinitus illata, humanis viribus extingui non potuit. Non paucis deinde diebus exactis, in hoc miserabili genere tormentorum insanus vitam finiuit. Alter verò cum sui sceleris socium tali cruciatu vidisset damnatum, ad Præpositum supradictum venit, vltroque, diuinum horrescens iudicium, delictum confessus est, duosque boues pro debito obtulit, ac se voto constrinxit, quòd deinceps nunquam rebus S. Galli damnum inferret. Frater autem idem pœnitudinem eius agnoscens, boues non suscepit, sed abire eum cum suis ad sua permisit.

Maligni homines incendũt stabula.

Punitur diuinitùs alter eorum.

Alter resipiscit.

Quas pœnas dederit, qui syluam Monasterij S. Galli læsit.

CAPVT XX.

In possessione quadam eiusdem Monasterij quædam *Syluula* ob porcorum pastum custodiebatur, ne passim à multis consumeretur incisa. Hanc pauper quidam occultè sole-

bat adire & furtim inibi multa præcidendo, grande damnum inferre. Itaque die quadam cum iuxta morem suum latenter intraret, & pauca succideret arbusta, gladius, quem tenebat tam validè manui eius adhæsit, vt illum deponere nullatenus potuisset. Agnoscens igitur, cuius rei causa mulctatus sit, ad basilicam in honore beati Galli constructam festinauit, diuque orationibus incumbens, manu resoluta, gladium ante altare dimisit. Egressus verò cogitare cœpit, nihil obesse, si ligna, quæ præciderat, domum deferret, non autem prodesse, si putrefacta perirent. Subiûctis ergo bobus, carpento ad syluam remeat, & præcisa in vnum comportat. Quæ cum vehiculo vellet imponere, dolore quodam prævalido, ceu stimulis vrgeretur, in posterioribus attactus est. Quò cum sine mora manum protenderet, gladium, quem coram altari dimiserat fortuitò recepit. Digitis autem manubrium constringens detestabile munus tam valide retinuit vt articulorum iuncturæ inuicem laxari putarentur. Tum miser dolore compulsus, ad Ecclesiam recurrit, ibique prostratus, veniam pro commisso, & absolutionem manuum deposcit. Cumque diù in oratione persisteret, & gladium nequaquam dimittere potuisset, iuramento tandem ac voto promisit, nunquam deinceps se damnum beati Galli rebus illaturum. Mox manus aperta gladium deposuit. qui ob testimonium miraculi in eodem loco suspensus, multo tẽpore ibi permansit, inuasoribus Ecclesiasticarum rerum grande timoris pondus incutiens.

Pœna furis.

Sanatur confugiens ad S. Galli Ecclesiam

Rursus punitur.

Periurus quid perpessus sit.

CAPVT XXI.

Rumoldus quidam nomine de possessione quadam eiusdem Monasterij ancillas duas vi abstulit, & suæ seruituti subiecit. Is ab aduocato pro eisdem fœminis sæpius interpellatus, tandẽ censura iudiciũ actus est, vt eas vel monasterio redderet, vel suo iuri cum sacramento in altari beati Galli peracto firmaret, itaque auaritia impellente iuramentum paruipendẽs, Monasterium cum suis adiit, & vt dijudicatum fuerat, audacter peregit. Sed pro contemptu sancti, vltio Dei eum festina præuenit. Nam iuramento expleto, ad propria iturus, basilicam egressus est, iumentoque adducto; cum super illud saliendo vellet ascendere, mente captus, faciem suam ad posteriora equi insidendo conuertit. Æstimans itaque id per famulorum contigisse neglectum, iratus valdè resilijt, & caballum regyrari citius iussit. Cumque secunda ac tertia vice ascendere cupiens, pari luderetur errore, tandem clientum adminiculo equo superpositus, Monasterio cum rubore discessit. Non longè autem indè positum, subitò eum dirus oculorum dolor inuasit, ac deindè per momenta singula decrescente visu cœcitatis horrore damnatum materiali funditùs luce priuauit.

Periurus luit pœnas.

Fit plane cœcus.

Inuocatus B. Gallus quendam à nece seruat.

CAPVT XXII.

Nuocatus etiam venerabilis Gallus, quàm promptum impendat auxilium, sequenti liquebit exemplo. Quidam vir dũ per syluam quandam iter faceret, ac circumspectè incursus latronum, qui in ea solebant commorari, multisque nocere festinando deuitare conaretur, tantus eum subitò sopor inuasit; vt vix incedere potuisset. Cumque periculi metu suspectos haberet itineris casus, & dormiendi causa paulisper diuertere vellet, rusticum quendam obuium habuit, eumque rogare cœpit, vt interim custos sui existeret, donec importunitatem somni parumper quiescendo depelleret. At ille pacem simulans, fidem spopondit: itaque modicũ diuertens, pallium capiti supponit, & se prosternens, B. Galli suffragia his verbis implorat: S. Galle, tua me protectione custodi, signaculo crucis deindè munitus, cum obdormisset, infidus custos sponsionis immemor sumptis armis soporatum quasi perempturus aggreditur. De collò vestem subtrahit, quò facilius vno ictu perimat dormientẽ. Sed cum gladium in ictum vellet deponere, artubus rigore stupefactis, inflecti brachia nequiuerunt, Intereà dormienti quidam adstitit & in somno dixit: Quid somno deprimeris, quem ab

Quàm utilis sit Sanctorũ inuocatio

ab imminente modò interfectione tutatus sum? At ille, euigilans, & fidelem socium nudato gladio cernens capiti iminere, exilit, & comprehensum, quâ pro causâ hoc scelus vellet admittere, percontatur: Qui cum pro spolijs illius accipiendis se id facere voluisse fateretur, continuò brachia, quæ diuina obriguerunt iussione, deposuit. Perpendens itaque alter se diuina misericordia per merita B. Galli à nece seruatum, pacem cum illo fecit, & illæsum, abire permisit.

Puella quædam à dæmonio liberatur.

CAPVT. XXIII.

Permulti curati à S. Gallo dæmoniaci.

PRæterea tam multi à furore dæmonum per eiusdem sancti patris merita sunt liberati, vt si omnium curationẽ commemorare velimus, fastidiosis lectoribus occasionem murmurãdi tribuamus: vnum ergo ex pluribus replicamus, ne hoc virtutũ genus viro sancto defuisse putetur. Puella quędam sæuissima hostis antiqui vexatione detenta, & non ignobilium labore parentum ad monasterium perducta, cùm oratorium beati Galli confessoris intrasset, statim horribili dæmonis infestatione agitata, ad terram concidit, & miserabiliter se discerpens, horrendo clamore spurcissima cœpit verba effundere. Qua causa vnus è fratribus, *Stephanus* nomine miseriæ illius compassus, tandiù super eam exorcismum recitauit, quoad vsque eadem vexatio finiretur. Recipiscenti autẽ puellæ modos pœnitentiæ indixit, seseque pro illa in orationibus ac ieiunijs exercere cœpit. At misera fœmina, vt de prohibitis elcis quidlibet vsurpauit, tam acriter eam continuò dæmon inuasit, vt vix à multis teneri potuisset. Cũque identidem ad eundem locum perducta esset, & *Stephanus* supradictus iteratò super eam exorcismum recitasset, animal paruulum in modũ bruchi, nigerrimum ab eius ore prolapsum est. Hoc viso, cum idẽ frater attentius adiurationi insisteret, tribus vicibus singulorũ similitudo bruchorũ ore excidit fœminæ. quæ animalia dum adstantes manu capere niterentur, subitò disparuerunt. Puella autem eadem hora surrexit incolumis, & reliquum vitæ suæ tempus absque vlla dæmonis infestatione peregit.

Puellam non abstinentem à cibis vetitis dæmon rursus inuadit.

Miraculum in lampade declaratum.

CAPVT XXIIII.

ILlud quoque libet ostendere euidenti miraculo, quomodo vir sanctus quosdam in suo seruitio de penuria rerum trepidantes corripuerit, & modicæ fidei pusillanimitatem confortaret. Ecclesiæ eius custos dum quodam tempore olei copiam ad luminaria instruenda non haberet, lumẽ, quod in crypta omnibus ardere noctibus solebat, quadam nocte extinxit: quia lumẽ, quod ante superius altare & tumbam ardebat, per quandam fenestram radios suos ad altare, intra cryptam positum, dirigebat, & sufficere vtrique loco credebatur. In eadem autem lampade vitrea, quam extinctam à custode retulimus, aqua inferius & olei pinguedo desuper erat. Mirabilem rem dicturus sum: Ita totum oleum per rimam in fundo repertam guttatim ad terram defluxit, vt nihil aquæ deesse videretur. Idemque liquor per terram vsque ad altare decurrens, pallam eius lineam ascendendo occupauit, & ita vsque ad medietatem infecit, vt nunquam deinceps ablui potuisset, in quo quid potissimum mirer inuenire nõ potero: vtrumne, quod oleum subtus aquam depressum est, an quod aqua per eandem fracturam non defluxit, vel certè quod oleum de pauimento in pallam sursum ascendit. In quibus tamen omnibus, & virtutem sancti viri ostensam, & stultam parcitatem ministri increpatam, non ambigo.

Nota rem admirandam.

Vt Monachus apostata sit inuitus reuocatus.

CAPVT XXV.

SIleri non debet, qua virtute seruitium suum demittentes & fraudulenter abscedentes B. Pater reprimat, & vel lapsos reuocet, vel pertinaces in malo feriat. Frater quidam de eodem Monasterio fugam molitus equum furto rapuit, &

Apostata monachus sæpè frustrà aufugere conatur.

per noctem abscessit. Cumque ad *Rheni* fluenta fugax venisset, transuadare in equo tentauit: & à medio aluei nescius ad locum vbi intrauit, caballo deferente reuersus, cum magna festinatione ad Monasterium rediјt, putans se in alias longè partes abscedere. Manè facto, cum se recognouisset frustrà laborasse, confusus interdiu delituit. Noctu verò fugam arripiens, in fluuio, sicut priùs, salubriter errorem passus est, & stropha facta, per eandem viam nesciens remeauit. Confusioni igitur obstinationem iungens, ipsa etiam se die occuluit, & nocte insecuta tertiò, notum iter carpens, modo quod diximus, itidem reuocatur. Cumque iam tædio victus die tertio se sopori in campo dedisset, à quibusdam equum cognoscentibus captus est, & in loco suo restitutus. Et quia effectum voluntatis suæ non inuenit, etiam nolens Sancti viri virtute victus ad viam peruenit. Solent autem plures testari cunctos, qui de Sancti ipsius familia aufugerent, aut emendationem quantocyùs subire, aut manifestæ vltioni debere succumbere: neque cuiquam impunè cedere, qui fidem illi plenam seruare contempserit.

Notatu dignum.

Fulmine deformatus, vt partim Romę partim apud S. Gallum curatus sit.

CAP. XXVI.

Qvod Dominus flagello suo quosdam à peccatis coerceat, & pro commissis affligat, testis est paralyticus, cui ante sanationem Saluator peccata dimittit. Sic autem aliquando percutit, vt eos, Sanctorum suorum meritis suffragantibus, sanitati restituat, vt & diuinæ operationis sit indicium, cũ interiùs homo per flagellum à peccato compescitur: & virtus Sanctorum liquidò comprobetur, cum pro illorum meritis exterius sanitas exhibetur fit etiam interdum, vt qui Dei occulto iudicio non vni, sed pluribus infirmitatibus subiacet, non pariter omnia, sed diuersis temporibus & intercessoribus, debilitatis amittat incommoda: vt dum alicuius remedium mali per vnius merita Sancti conceditur: redintegratio sanitatis alterius precibus & honori seruetur. Quarum omnium rerum euidens indicium dabit subiecta narratio. Quidam violentia fulminis ictus, post ægrotationem diuturnam ita totius formam corporis & membrorum officia perdidit, vt monstrosum quiddam potiùs, quàm hominem videretur exprimere. Siquidem & statura flebili contractione deposita, & gradiendi facultas ablata est: facies verò, tanta cumbustionis est corrupta fœditate, & oculorum sedes ita sunt carne & cute superductis complanatæ, vt inspicientibus horribile ingereretur miraculum. Adminiculo igitur parentum Romam perductus, corporis quidem reliqui resolutis nexibus pristinum vigorem recepit & statum, in cæcitatis autem squalore permansit. Is à suis reductus, cum ad Cœnobium B. Galli venisset, & quadam Dominica nocturnis laudibus interesset, sopore depressus, quasi duas ardentes sagittas ab altari vidit emissas, & sibi in oculorum loca defixas. Statimque tanta visione perterritus exclamauit, & tremens ad terram concidit. Cumque diù in pauimento volutaretur, cute, quæ oculis supercreuit, velut gladij sectione recisa, continuò de luminis amissi restitutione gauisus est. Tempore deinde procedente oculorum eius acies tã pura inspectãtibus apparuit, vt pueri perspicaces vincere videretur obtutus. Potuit quidẽ, vt indubitãter credimus, ille Apostolorum eximius, cui à Domino ligandi atque soluendi potestas collata est, meritis & precibus suis omni eum debilitatis genere liberare; sed diuinæ prouidentia virtutis constat actitatum, vt in eiusdem nouitate miraculi Venerabilis Gallus Apostolicis actibus æquaretur, quatenus hoc quoque modo meritorum eius magnitudo clarescceret vniuersis.

Luc. 5.

Fulmine grauiter ictus partim Romæ curatur.

Partim apud S. Gallum.

Matth. 16

Surdus & mutus sanitati redditur.

CAP. XXVII.

INsequenti quoque Dominica surdus quidam, & mutus, multorum ibi Fratrum cognitioni notissimus, vtpote qui idem Monasterium solitus fuerat frequentare, cum nocturnis interesset excubijs, repente impulsu

Miraculū pulſu valido in pauimentum deiectus eſt: ſtatimque cum ab eius ore & auribus plurimus ſanguis prorumperet ſine mora vtriuſque membri munia recepit, & ſanus abſceſſit.

Furtum per viſionem indicatum.

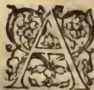
CAP. XXVIII.

Idetur huic operi inſerendum, quantum Dei famulus inuigilet ad eorum res defendendas, qui eius ſuffragia deuotè poſtulare contendunt. Puer quidam qui poſtmodum corpori eiuſdem congregationis inſertus, hæc eadem atteſtari ſolebat, cum adhuc primæuę ætatis flore gaudens inter ſcholaſticos Monaſterij cuiuſdam Dominicæ noctis ſolemnijs intereſſet, quidam è vicino territorio māſionem eius irrupit, ipſiuſque codicem & quæcumque inibi reperire poterat, furatus abſceſſit. Puer de baſilica regreſſus damnum quod illatum eſt, longo fletu perdoluit. Porrò Fratri ipſius foras Monaſterium poſito ſenex quidam eadem nocte vultu placido in ſomnijs aſſiſtens, cuncta quæ erga puerulum acta erant indicauit. *Furtum diuinitus indicatur* Nomen etiam furis, locumque vbi commoraretur edixit, tempus pariter eiuſdem furti depromens. Ille fidem viſioni accommodans, ad Monaſterium regreſſus, quod in ſomnijs audierat, factum inuenit: moxque indicia, quæ perceperat ſecutus, abſq; difficultate furem apprehendit, & omnia quæ ablata fuerant recepit.

Sanctimonialis brachia reſtituuntur.

CAP. XXIX.

Lio quoque tempore Sanctimonialis quædam fœmina de Epiſcopio Conſtantienſi, cuius brachia ad mamillas cum rigore contorta ad nullius operis vſum deflecti poterānt, cum aduenißet & ante ſepulchrum Sancti Galli aliquantiſper oraſſet ſanitatem indeptā, gaudens abſceſſit.

Furtum diuinitùs proditur.

CAP. XXX.

Vidam non ſimplici vt poſtmodum claruit animo adueniens, dum quoſdam Monaſterij operarios a diuino agricolandi labore diſiungētes ferramenta in aratris per noctem dimiſiſſe perſpiceret, tempus tenebroſum fraudibus ſuis opportunum ratus, tot ferramenta ſuſtulit, quot oneri ſufficere proprio credidit. Cumque fugam celerās, tota nocte vacuo laboraret conatu, in ipſo lucis exortu ad portam Monaſterij ex improuiſo peruenit. Et quia factum latēre non potuiſſe cognouit, confeſſione ſpontanea patefecit, quod præſumptione peſtifera in rebus S. Galli, diabolo ſuadente commiſit. Sicque reddens quod auferre molitus eſt, petitâ veniâ, vacuus repedauit. *Fur cœleſti vindicta pleƈtitur.*

Debilis quidam ſanatur.

CAP. XXXI.

Ebilis quidam ita mēbris omnibus cōtractus, vt nullo pacto per ſe quoquam progredi potuiſſet, ad memoriam B. Galli à ſuis perlatus, & quotidie iuxta ſepulchrum in crypta collocatus, dum vſque ad Veſperam ibidem orationibus inſiſteret, ab eiſdem ad hoſpitium reportabatur. Quod dum aliquot ageretur diebus, Preſbyter quidam eiuſdem congregationis die quadā in ipſa Eccleſia non longe ſacris oblationibus operam dedit: ſubitóque præter illos cum nullus adeſſet æger cœlitùs per merita, vt credimus, S. Galli, cuius ſuffragia ſedulò flagitabat, viſitatus confuſa horribiliter cœpit voce perſtrepere, ita vt idem Sacerdos intra ſacra Miſſarum ſolemnia, ſicut ſæpius teſtari ſolitus erat non minimo quateretur terrore & metu. *Cōtractus ſanatur.* Cumque circumſpiciens, oculis cuncta luſtraſſet & per alicuius præſentiam magnitudinem timoris deſideraret euincere, membris miſeri ad ſtatum ſuum redeūtibus, crepitum quaſi virgarum in ariditate fractarum audiuit: & huc illucque ſe præ anguſtia vertens, poſt paululum eum qui debilis fuerat, ſanum de crypta prodire conſpexit. Cui etiam tanta mox ſanitatis acceſſit per-

fectio, vt fine infirmitatis obſtaculo, optato deinceps potiretur inceſſu.

Nauſeabundus quidam curatur.

CAPVT XXXII.

N eadem Alemannorum Prouincia quidam diues tantum valetudine contraria tabefactus eſt, vt penè per annum integrum faſtidio laborans deficeret, & ſolatia alimentorum, vt ſanitatis recuperatio poſcere videbatur, percipere vel continere non potuiſſet. Is ad Cœnobium B. Galli pro hac eadem cauſa perductus eſt. Poſt diuturnas igitur preces & ſuſpiria cum ſacræ oblationis conſummaretur officium, benedictionis panem de manu Sacerdotis accepit. Quo comeſto, caruit faſtidio, & deſiderio victualium congruè percepto, benedicens Domino, & merita S. Galli miratus, ſanus cum gaudio ad propria remeauit.

Nauſea pellitur.

A ferreis vinculis quidam abſoluitur.

CAP. XXXIII.

Auperculus quidam propter homicidij reatum circulis ferreis tam in collo, quàm in vtroque conſtrictus brachio, quàm grauibus quotidie ſupplicijs afficeretur, per ſulcos, quos ferrum carnibus eius inflixerat, videntibus fidem fecit. qui cum multa Sanctorum loca pro eiuſdem cruciatus remedio, & admiſſi ſceleris abolitione luſtraſſet, diuina tandem miſeratione reſpectus, nexus quibus in collo vel vno brachio ſtringebatur, amittere meruit: & cum fortè in viciniam Cœnobij S. Galli veniſſet, per viſionem ei, ſicut referre ſolitus erat, præceptum eſt vt Sancti viri patrocinia quærens, Monaſterium adiret: paritérque indicatum, quod ibidem circulum, quem vno adhuc ferebat in brachio amiſſurus, & optatæ gratiam ſanitatis eſſet adepturus. At ille deſiderio promiſſæ ſanitatis ardeſcens, vtpote qui tanto tenebatur cruciatu, vt totum iam brachium ferro immerſo in tumorem eſſet conuerſum, iter ad Monaſterium maturauit. Cumque nocturnis ibidem Vigilijs intereſſet, alto ſopore depreſſus, ſenem aſſiſtere videt canitie venerandum, caſula indutum ſibique dicentem: Quid tu homo, cæteris laudem Domini celebrantibus, ſomni torpore deprimeris? Cuius præſentia perterritus, cum reſponſum reddere non auderet, baculo ſenex, quem manu geſtabat, locum ei vulneris tetigit. Diſſiliente itaque longiùs ferro, præ dolore, quem ex attactu perſenſit, horrendis vocibus adſtantes perterruit. Quibus percontantibus qua pro cauſa pſallentes inquietaret, cuncta per ordinem, quæ viderat, retexuit; & licet recenti adhuc vulnere non careret, pro amiſſione tamen ferri, cuius nexibus cruētabatur, quia ſanitas in promptu erat, gaudio replebatur ingenti.

S. Gallus in viſione ſanat miſerum.

De Miraculo in inſtrumento, cui lampades imponuntur, declarato.

CAP. XXXIV.

Lio quoque tempore Frater quidem, qui in eadem Eccleſia cuſtodis fungebatur officio, cum farum, quæ ante altare S. Galli pendebat, pro incendendis luminaribus ad inferiora deponere debuiſſet, incautè funem, quo ipſa farus dependebat, retraxit. Qui ſtatim è manu dilapſus, paxillum, cui inſertus erat, de pariete extraxit. Cumque eadem farus ſub nimia celeritate ſolo appropiaſſet, repentè ſubſtitit, & abſque vllo humanæ retinaculo artis, in aëre ſuſpenſa remanſit. Cuſtos igitur, miraculi ſtupore perculſus, allato igni lampades omnes accendit, & plurimis hoc factum cernentibus, abſque pinguedinis effuſione ſeu diminutione lucernarum, altius ipſam farum, quam pendere ſolebat, retraxit. Deo itaque laudes à cunctis, gratiæ referuntur ab omnibus, qui ad declaranda Patris eximij merita, ſtupendi nouitate miraculi, lumen Sanctis aptatum vſibus, vel ad horam loco venerabili deeſſe paſſus non eſt.

Farū dicit inſtrumentum penſile, in quo lampades reponuntur in Eccleſ. Vide mirū quiddam.

Lampades miro modo conſeruatæ.

CAPVT XXXV.

IDem Frater dum alio tempore lucernas vitreas in eadem lauaret Eccleſia, alius quidam

Non frãguntur lampades vitreæ repentino casu.

quidam ibi incautè deambulans, cum se alio repente vertisset, quasdam iuxta positas veste attactas pauimento deiecit, ita vt violento eiusdem deiectionis impulsu vsque in Ecclesiæ cancellos ferrentur: Sed miro diuinæ operationis modo absque læsione repertæ, suis continuò non sine admiratione restitutæ sunt locis.

Vt Curatus sit medicus periculosè laborans.

CAP. XXXVI.

Rater quidam eiusdem congregationis, medicinali scientia non ignobiliter instructus, dum quodam tempore incidi sibi cum phlebotomo venam fecisset, & præpropera festinatione post modicum quippiam operis incautè faceret, statim non solum brachium, cuius venam incisio vulnerauerat, verum etiam totum corpus eius tumore distensum est. Qua ex causa accidit, vt mortem suspectam habere cœpisset, quippè quia viderat suæ sibi artis industriam studiosius adhibitam, nihil prodesse. Sequenti itaque nocte vidit in somnio placidæ grauitatis senem sibimet assistere, causas infirmitatis blandis inquirentem sermonibus. Cumque interrogãti totius ex ordine rei replicaret euentum, senex dixit ad eum: memento fili vt luce terris reddita, oleo quod in crypta ante altare ardere consueuit vulneris locum perungas. Nam continuò sanitatem recipies. Itaque facto manè, quod in somnio audierat, custodi Ecclesiæ retulit: pariterque cum illo basilicam ingressus, vt edoctus fuerat, certus de promissione peregit. Nec mora sacro perunctus liquore, toto corpore detumuit, & integerrimam assecutus est sanitatem.

Oleo lampadis restituitur periculosè laborans.

Puella à natiuitate cœca illuminatur.

CAPVT XXXVII.

videt, quæ nunquam viderat.

Vlier quędã vnicã filiam, ab ipsa vt referebat, cœcã natiuitate, proprijs humeris ad Monasteriũ portauit, eamque ante altare S. Galli deponens, solo prostrata, precibus pro illa diutius incubuit, illaque orante deuotius, subito puellula huc illucque in pauimento volutata, mi[...]biliter exclamat: Et inter angustias ac gemitus optato visu donata, gratissimum omnibus, qui aderant, præbet signi perspicuitate spectaculũ.

Ægrotus quidam puluere tumuli & oleo curatur.

CAPVT XXXVIII.

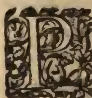

N eodem Monasterio inter scholasticos tunc temporis erat quidam puerulus, pauperculis licet parẽtibus oriundus, studio tamen discendi satis intentus. Cumq; immatura morte vtriusque parentis solatio nudaretur, quamuis quotidianum victum suis laboribus assiduè quæritaret, nequaquam tamen boni studij, etiam necessitate compellente, instantiam dereliquit. Is lateris quodam dolore percussus, vsque adeò graui per longa temporum spatia infirmitate contabuit, vt in vno latere, ab humero videlicet vsque ad extremam corporis partem, vlcera saniem emittentia paterent quamplurima. Qua infirmitate in tantum grauatus est, vt vix iam sine aliorum adminiculo quoquam gressum mouere potuisset. Sed cum corporale medicamentum, quamuis sæpissimè adhibitum, nihil illi prodesset, & iam iamque desperaretur à cunctis, custos Ecclesiæ in festiuitate B. Galli cineres de sarcophago illius collegit, & oleum, quod ante ipsum altare ardebat admiscuit, adductique corpus pueri ea parte perunxit, quam dolor possederat. Qui die altera, vlceribus iam superductis sanus inuentus, ob memoriam redditæ sibi sanitatis reliquum vitæ tempus in eiusdem sancti loci excubijs fideli deuotione transegit.

En quanta vis sit pulueris & olei apud sepulchrum S. Galli.

Puellæ cuiusdam manus arida restituta.

CAPVT XXIX.

Ost aliquantum temporis puella quædam iam multos per annos manus aridæ & curuatæ pondus ferens inutile, ad Monasterium cum matre peruenit. Cumque pio voto manui torpenti globulum lini superponens, ad altare sancti confessoris accederet, imposita quod attulit continuò manus ipsa restituta est sanitati.

Cera à rustico è templo sublata, vertitur in lapidem.

CAPVT XL.

Cera furtiua mutatur in lapidem.

Empore verò alio rusticus quidam in eadem B. Patris basilica ceræ particulam suis aptandam vsibus, ab altari occultè diripuit. Indè regressus ad hospitium, dum de sinu ceram ad quodlibet opus ex ea faciendum protraheret, in duritiem lapidis conuersam inuenit. Continuóque recurrens ad Ecclesiam, loco suo quod abstulerat, restituit: & adstātibus suā salubriter cōfessus proteruiam quod factum fuerat, indicauit. Qui rei nouitate stupefacti, dū inter admirationem eandem particulam, certius rem cognituri, tollerent de altari, mirum dictu, in pristinam suæ naturæ molitiem reperêre mutatam.

Lapis in ceram.

Muto vox reformatur.

CAP. XLI.

Vuenis quidā pauperculus orationis causa Monasteriū adiens fratrem suum iamdudum amissæ vocis dispendia deplorantē, secum adduxit. Cumque altari S. Galli appropinquasset Presbyterum quendam inibi sacrosancta tractantem misteria conspexit: & consummationē sacræ actionis operiens, eiusdem sacerdotis ab officio redeuntis genibus aduoluitur, & vt pro muto dignaretur aliquas fundere preces ad Dominum instanter exorat; & ille, huiusmodi desiderio satisfaciens, primò orationem pro misero fecit: deinde crucis eum muniuit signaculo, ac sic dominici corporis & sanguinis sacramento firmauit. Quo facto, resolutis linguæ vinculis, qui mutus aduenerat pristinæ locutionis recepit officia.

Mutus loquitur.

Puer contractus conualescit

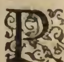
CAP. XLII.

Verum quendam membris omnibus ita contractum, vt per se nullatenus quoquā progredi potuisset non longè in itinere, quod ad Monasterium ducit, hi qui eum ferre solebant, solum dimiserunt. Armentarius autem quidam per eandem viam de sylua ad Monasterium tēdens, dum iacentem miserum conspexisset, ait ad eum. Quomodò & vndè, ô flebilis aduenisti? Quóue securitatis genere in hoc solitudinis horrore non timuisti remanere? Quò itaque venire desiderasti? & ille: pro his, inquit, calamitatibus, quarum me numerositate septum vides, ad B. Galli patrocinia multo iam ex tempore peruenire cupieram. Sed ecce hi, quorum me labore illuc deferri sperabam, modo viæ longitudine fatigati, me miserum in hac solitudine reliquerunt fame cruciandum, & bestijs lacerādum, hisque ille questibus per compassionem ad misericordiam flexus, puerum humeris impositum per vnum miliarium ad Monasterium portat. Quē deinde frater, cui suscipiendorum pauperum cura commissa est, assumens congrua mansione refouit. Nocte itaque quadam circa nocturnas vigilias cæteris, qui similiter suscepti fuerant, ad Ecclesiam festinantibus, cœpit idem puer omnes attentius exorare, vt ad basilicam deferretur: Cunctisque id quod petebat, denegantibus, cœpit crebris B. Galli nomen inuocare clamoribus: Deindè etiam horribilius perstrepere, ita vt nō paruum audientibus terrorem ingereret. Itaque quibusdam vt causas angustiarum eius agnoscerent, introeuntibus, sanus inuentus est, & cum gratiarum actione ad Ecclesiam properauit.

Misere cōtractus S. Gallum implorās sanatur.

Puella paralitica curatur.

CAPVT XLIII.

Vellam paralysi multo tempore laborantem, sui ad Monasterium detulerunt: quæ in Ecclesiā deportata, ad lectionem Euangelij, quæ in nocturnis secundum consuetudinē regularis officij recitatur excubijs, circumstantes, vt se à terra sustollerent, & inter manus sustentarent cœpit rogare. Cumque subleuata fuisset, dimitti se postulauit. Illis autem id facere metuentibus, ne forte casu subito læderetur, valere se confidentius affirmauit. Igitur dimissa, per se stetit, ac deinceps totius corporis resumpto vigore, sana recessit.

Paralitica renascescit.

Fœmina

Fœmina cæca lumen recipit.

CAPVT XLIV.

Viusdam patris familias nõ longè à Monasterio commanentis ancilla, dum fortuitò domus ianuas aperiret turbo venti puluerem & paleas infaciem eius & oculos proiecit. Statimque crescente molestia, paulatim ei visus decreuit, donec horrendis penitus tenebris cingeretur. Hæc ad Ecclesiam B. Galli perducta, cum eius suffragia primo ingressu deuotissimè precaretur, recepto quod amiserat lumine, gaudens abscessit.

Redditur cæcæ lumē

Candela cœlitus ardet.

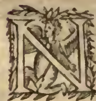
CAPVT XLV.

On multo interiecto tēmpore, dum Festiuitas Octauarum Epiphaniæ annuo celebraretur Officio, cunctis tēpore sacrificij ad Ecclesiam conuenientibus, luminaria & candelæ incendebantur ex more, vna autem candela sine lumine inter cæteras ardentes dimissa, inter sacra Missæ solemnia principalis, primo cœpit paulatim fumo tenui vaporare: Deindè videntibus non paucis flammam concipiens, & cæteris clariùs rutilans, signi effectum splendoris singularitate commendauit.

Illustre miraculū.

Scoti cuiusdam multiplex sanatur morbus.

CAPVT XLVI.

Vper quoque de natione Scotorum, quibus consuetudo peregrinandi iam pene in naturam conuersa est, quidam aduenientes, vnum è suis conuiatoribus multiplici peste possessum, in eodem Monasterio dimiserunt. qui cum aliquantis ibidem moraretur diebus, & quotidie infirmitatis suæ remedium plena fide deposceret, nocte quadam senem sibi per somnum vidit assistere, gestu & habitu venerādum. Quem, quis esset, interrogans, beatissimum Gallum fuisse perdidicit, & protinus ad illum: Cernis, inquit, ô domine, toto me corpore dissolutum, meritorum tuorum quotidie euidentiam præstolari. Noli ergo, quòd te aliquādo credo facturū, differre diutiùs. Ad hoc enim vsque me reseruatū esse cognosco, vt sicut his barbaris virtus tua latissimè claret, ita etiam gentis tuæ hominibus meritorum tuorum fulgor innotescat & claritas. Scis ipse, scis, inquam, à natali solo quàm longè sim disiunctus, quantaque inter peregrinationis angustias corporis debilitate cōpressus. Succurre citiùs, opitulare quantocyùs. Qua ille motus querimonia, vultu placido paucis ita respōdit: Die mortalibus reddita, Ecclesiam petito, & videbis diuino te meliùs subleuati consilio, quam patriæ vel parentum solatio. Manè facto, summo animi gestientis ardore ad basilicam properat, & iuxta tumulum B. Galli promissionis memor precibus insistit. Post orationem & lachrymas angulo sarcophagi adnixus, cœpit se sensim erigere: nec prius lecti angulum, cui innitebatur, deseruit, quam statura erecta & accepto robore, per se ire & redire potuisset. Qui tempore procedenti plena sanitate donatus in eodem Monasterio precibus & sanctæ vitæ deseruiens, hactenus conuersatur.

Scoti siue Hiberni peregrinationi admodum dediti.

Morbidus restituitur.

Operis Conclusio.

CAP. XLVII.

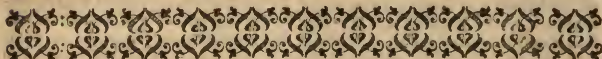

Æc de copiosissima segete B. Galli virtutum memoriæ horreis grana libuit commendare, & nostris & aliorum partibus profutura. Poterunt hæc enim plurimum diligentibus iustitiam ædificationis conferre: quia & morum honestatem insinuāt, & ad laudem Domini, quia ita Sanctos suos glorificat, deuoti Lectoris animum vel auditoris inflammant. Cæterùm tot & tanta sunt eiusdem Sancti Patris miracula, vt nec à studiosis scriptoribus propter copiam sui possent comprehendi, nec à fastidiosis lectoribus sine tædio & rugata fronte percurri. Ea verò huic operi tantum inserta sunt, quæ & veracium relatione testium veritatem custodiant, & moderata breuitate nullius, quamuis etiam vtilia nauseantis, mentem offendant.

Miraculorum cōmemoratio quid conferat.

PRÆCATIO.

OBsecramus itaque te, B. Galle, Christi Confessor, vt sicut sanitatem corporum meritis tuis multis, te contulisse retulimus, ita nostris mentibus diuinæ miserationis medelam implorare digneris. Amen.

Finis vitæ Sancti Galli Abbatis.

ADDITAMENTA AD VITAM S. GALLI ABBATIS.

EX MARTYROLOGIO SANCTI Notkeri.

EODEM die (*scilicet xvij. Kalendas Nouembris*) apud Alemannos, qui & Sueui, iuxta Alpes Rhetianas, depositio siue transitus, vel ad æternam vitam natalis dies beatissimi Galli Confessoris festiuè celebratur. Qui de Insula Hibernia, quæ inter Britanniam & Hispaniam sita est, diuini amoris instinctu cum magistro & Abbate suo Columbano peregrinaturus per Gallias iter agens, Alemanniam ingressus est. Veniens igitur in eremum, quæ sita est inter Alpes Rhetiarum & Brigantini marginem lacus, Patre Columbano Italiam petente, infirmitate detentus est. Qua diuina medicante manu, deuicta, sanitatéque recepta, solitariam ducere vitam desiderans, eremi secreta soli Deo vacando non vacans fouebat. Rex igitur Sigebertus vt audiuit in publicis eum commorari possessionibus, iussit fieri conscriptionem firmitatis, vt vir Sanctus locum, quem incolebat, per authoritatem obtineret, datis etiam illi auri argẽtique põderibus, * Cunzoni Duci præcepit, vt si solitudinis incola vellet, solatiorum ei copiam ad ædificandam cellã subministraret. Athleta itaque Dei spirituale constructurus ædificium, parsimoniæ, orationibus, vigilijsque insistens, populum ab errore Idololatriæ reuocauit, simulachra eorum confregit, signorum effectu prædicationem suam audientibus commendauit. quarum numerositatem, quia liber vitæ & virtutum eius vbique habetur & legitur, hodieque per miracula, quæ prius gesta sunt, augmentantur, in præsentiarum supersilimus, hoc solum commemorantes, quod diuina pietas Beatum Gallum genti Alemanniæ Apostolum fecit, qui nationem, quam Paganismo inuolutam reperit, fidei veritate imbutam, de tenebris ignorantiæ, ad solem iustitię, qui Christus est, ipse callis Dei solers viator reduxit, ac locum quem eatenus humanæ naturæ inaccessibilem, solisque bestijs, serpentibus & dæmonijs obsessum inuenit, exturbatis hostibus, diuinitati habitaculum exhibuit. Videndum summopere ac timendum est, ne tabernaculum Dei, quod demonstratione diuina, multisque sudoribus vir Sanctus erexit, quodque Regali authoritate in sortem & funiculum hæreditatis Dei sequestratum est, aliqua humanæ præsumptionis temeritate impetatur, ne auaritia occupet hominum, quod à rabie dæmonum, & sæuitia expurgatum est belluarum. Postremò, ne quò delati sunt ab equis indomitis artus Galli defuncti, ibi eum molestare præsumat inquietudo quælibet ausus humani.

* Gunzoni.

Et insterius

Et inferius XVI. Nouembris

Item translatio Sancti Galli, & dedicatio* oppiparis & decentissimæ basilicæ ipsius, quæ inter duos montes *Cyrnum* & *Vvaltrammesberch*, constructa est, à meridie habens fluuium *Steinaha*, ab Aquilone fluuium Nigraha. Qui locus ex ipsius beati nomine, sancti Galli Monasterium cognominatur. Vbi Domino virtutum eius merita declarante, cæci illuminantur, surdis auditus tribuitur, mancis operari conceditur, multi linguarum laxatione gratulantur, claudis gressus dirigũtur, Energumeni à spiritibus nequam liberantur: Clinici atque contracti indepta gratis sanitate eriguntur, dolor dentium, medicina trabis compescitur, reliquarum etiam infirmitatum exinanitio ibidem efficitur.

*oppipara i. maximis sumptibus extructa.

Ex Petro de Natalibus de gestis Sanctorum lib. 9. cap. 72.

Gallus Abbas ex Hibernia claris parentibus natus, & Sancto Columbano in discipulum traditus, ab eodem sacris literis eruditus, & Monachus ipsius effectus ad sacerdotium promotus est.

VERSVS RATPERTI DE FESTIVITATE SANCTI GALLI.

Annua sancte Dei, celebremus festa diei,
Qua Pater è terris sydera Galle *petis.*
Ecce dies populis micat hæc sanctissima nostris,
Quorum tu princeps auctor ad astra meas.
Finibus occiduis *abiens, succedis Eois,*
Dans lucem plebis dogmatis igne tui,
Quæ tenebrosa fuit fides, nec luce refulsit,
Per te cælestem cœpit habere diem
Hic vbi noctícolæ tennere cubilia laruæ,
Ad laudem Christi psallit vbique chorus.
Hic fuit ecce feris statio gratissima sæuis;
N*unc sedes Sanctis te* * *resonante manet.*
Tu pater huc veniens, fers tecũ pacis honores.
Hinc totum pellens quicquid adesse nocet.
Ex*pulerat nocuum, complens dulcedine totum*
Quo corpus linquens, Spiritus astra petit.
En hodie meritum tu post certamina palmam
Sumpsisti Galle, protege nos hodie.
Iam super astra nitens famulorum suscipe laudes,
Qui tibi deuoto nunc iubilant modulo.
Aspice propitius venerantes nobile pignus,
Corpus præclarum Galle beate *tuum.*
Aspice quæ canimus, expugna corda benignus,
In rebus cunctis rector adesto tuis.
Hinc Domino trino læti pangamus & vno,
Qui nos nunc talem fecit habere patrem.
Amen.

* M.S. vitiosè: respuente.

tam. Quod inspicientes, & Deo gratias agentes sumentesque tres, quos repererunt pisces, venerabili patri præsentauerunt. At ille Spiritu sancto nouerat sibi passim à Domino dapes paratas, & cum gratiarum actionibus sumpserunt cibum; & post cibum iterum gratias conditori egerunt. Quod inspiciens *Magnoaldus*, sequēs beatum Gallum, læto animo promittit se eorum imperijs pariturum & Christo Domino iugiter seruiturum.

De eo, quod S. Columbanus Magnoaldo habitum Monachicum tradidit, & propter miraculum factum nomen syncopando Magnum vocauit.

CAP. III.

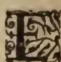
QVem vir Sanctus Columbanus suis beatis receptum manibus in obedientiam posuit, donatumq; iuxta magnificentiam suam nomen imposuit dicens. Magnum te faciat Dominus in sapientia & astutia, à cuius magno nomine *Magnoaldus* vocaris. Addidit iterum: cognita sint tibi omnia ministeria monastica, à quibus cognomen habebis, *Magnoaldus*. Factoque monacho, tradidit ei clauem cellarij; statim aperuit Deus voluntatem suam aduersus B. Magnoaldum in isto miraculo patrato. Cum iam hora refectionis appropinquaret, & minister refectorij *Sonarius* ceruisiam administrare conaretur, vas quod Typum nuncupant, ad cellarium deportauit, & ante vas, quo ceruisia cōdita erat, apponit, tractoque serraculo, meatim in Typum currere finit. Quē scilicet *Sonarium*, subito patris imperio *Magnoaldus* celeriter vocauit. At ille, ardēs obedientiæ igne obserare meatum oblitus, pernici cursu ad B. pergit virum, & serraculum manu tenens, ante conspectum B. Magnoaldi astitit, vidētibus & sentientibus hoc Colūbano & Gallo. Postquā autē sibi vir Dei *Magnoaldus* quæ voluerat imperare depromisit, interrogauit eum: Quid est *Sonarie* quod habes in manu tua? at ille viso serraculo, recordatur negligentiæ, & citò ad cellarium redijt, existimans nihil in vase, quo ceruisia remansisse. Intuitus ergo vidit supra Typum ceruisiam creuisse, quatenus, qualis & quanta rotunditas infra Typi erat coronam, tantum in altum creuisse, vrna videretur, & ne minimam stillam foris cecidisse. quod tale miraculum inspiciens, ad pedes *B. Magnoaldi* accessit, narrans ei omnia, quæ acciderant, & quæ viderat. Ille pauore perculsus, quid agere deberet ignorans, concitusque perrexit ad *Vuinniacum* presbyterum? quem assumens secum ad cellarium duxit, & omnia secundum narrationem pueri *Sonarij*, inuenit. Corruens ergo ad pedes eius, ita locutus est. Domine *Vuinniace* quid dicturi sumus Domino Patri Columbano, si hæc audierit? At ille respondit: absit frater, vt misericordia Christi tanto viro, patrique nostro celetur. & concito gradu perrexerunt ambo, veneruntque ad pedes Columbani, & narrauerunt ei omnia quæ acciderant. quibus Columbanus ait: fratres mei, hoc non meis meritis actum est, sed intercessione viri Dei *Magnoaldi*. Ille hoc audiens, prostrauit se ad pedes magistri, & dixit: Domine pater? noli hoc dicere, scio pro vestris meritis hoc actum esse, non meis. Respondit B. Columbanus: tace frater. Scio vtique, quia vidi Angelum Dei præcedentem te, quando *Sonarium* vocabas, qui dum signum crucis super Typum fecit, sicera in modum coronæ, sicut vidisti, fecit. O magnum diuinæ potentiæ donum, quæ adhuc neophyto suo seruo tantam gratiam conferre dignata est, vt iam *Magnus* inter fratres voceris! Ad hæc conticuit, *Magnoaldus*, gratias agens Deo in corde suo de magna misericordia eius.

Columbanus imponit ei nomen.

De hoc etiam Ionas in vita S. Columbani cap. 16.

De eo, quod vrsus ad præceptum Sancti Magni poma custodiuit.

CAP. IIII.

EO itaque tempore cum sub quodam scopulo, inter vasta Eremi corpus afficerent ieiunio Beatus Columbanus & Gallus, nihilque aliud, præter ruris poma in cibis capere valerent, venit quadam die vrsus, cœpitque necessarios cibos carpere, ac passim poma ore detrahere, cumque iam hora refectionis aduenisset, dixerunt ad B. *Magnoaldum*: Frater, tibi cognita sunt poma meliora, vade & defer nobis consuetam mēsuram pomorum, qui cum abiisset inter densas frutices vrsum prospexit, & iussa patris implere volens, timuit valdè. Tandem confortatus in Domino, ait ad feram: in nomine Domini

Vrsus præcepto S. Magni paret.

nostri Iesu Christi sta paulisper, donec legam poma, quæ patribus nostris ferenda sunt, & tibi dem ex alijs partem comedere. Mira in fera obedientia, feritatis suæ oblita, stetit, caput inclinatum tenens. Tunc ille diuisit virga frutices, rubosq; quæ poma ferebant, elegit partem ex his, quæ iuxta viri imperium meliora erant, ad opus suum fereda,aliamq; partẽ feræ dedit ad comedendũ,dicens: comede tu ista,cætera alia in vsus B. Columbani reserua. Fera ergo tantæ obedientiæ extitit,vt nequaquam ex prohibita sibi parte ausa est comedere, sed insegregatá permissaque sibi fruticum parte, tantummodo cibos caperet. Alia vero die B. *Magnoaldus* iterum poma requirens, inuenit salua & bene reseruata, gratias agens Deo,ait ad feram: in nomine Domini ita age quotidie. obediens autem fera procul dubio poma salua reseruauit, quoadusque vir Dei in loco illo commorauit.

De eo, quod aues iussu S. Magni ad capiendum substiterunt.

CAP. V.

Varta vero die iterum Dominus suis discipulis cibum præbens, tantam copiam alitum illis aduenire fecit vt omnem plagã loci illius suppleret. B. vero *Magnoaldus* hoc videns intellexit ob necessitatem patris, fiorumque à Deo, has aues terræ diffundi,& ait ad B. Gallum; iubeat pater hæc altilia capere ad opus fratrum,si placet,quoniam à Deo dapes sunt datæ. Hæc dicente Gallo, ait B. Colũbanus. Tu *Magnoalde*, qui in nomine domini vrso iussisti reseruare poma, ad opus nostrum;fac iterũ iuxta nomen tuum magnũ opus,& impetra à Deo vt volatilia maneant, donec capiantur à fratribus ad vsus necessarios.Ille mirans,quomodo palam factum fuisset B. viro de fera, tamen nõ audebat eum interrogare, sed iussu eius prosternẽs se in orationem, pariter cum B. Columbano & Gallo orabat. Erigens autẽ se Abbas dixit *Magnoaldo*: Surge, præcipe capere aues. Surrexit *Magnoaldus*, gratias agens conditori,cœpit aues capere cum reliquis fratribus. Miraculum valde mirum & stupendum! Capiebantur aues, prout patris imperium erat,nec abscedere pennigera fuga nitebantur, donec B. *Magnoaldus* ait:Si patri nostro placet,habemus per triduum aues sufficienter,& ideo bonum est vt recedant. Sicque alitum falangas abire iubet,& sumpto volatu, qui remanserant, recesserunt, sicque diuina misericordia ex vicinis vrbibus frumenti copiam per bonos viros in gyro manentes per manus fælicis Galli & *Magnoaldi* direxit ad beatum Columbanum.

De peregrinatione Sanctorum Columbani,Galli, & Magni, & ad locum Turicinum peruenerunt.

CAP. VI.

Nterea ruit cogitatio in mentem, quatenus Sclauorum terminos adiret, eorumque tæcas mentes Euangelica luce illustraret, ac ab origine errantibus viam veritatis panderet.Cùmque hæc beatis Gallo & *Magnoaldo* narrasset, & ita patrari se velle profiteretur, B. Gallus dixit *Magnoaldo*: frater, quid tibi videtur de hoc itinere nostri Abbatis? Respondit, Domine Magister: in primis perquirite Domini voluntatem, & postea si dignum duxeritis ad proficiscendum, proficiscemini. Hoc audiens beatus Columbanus iussit triduanum ieiunium fieri, & incessanter misericordiam Domini implorari, vt eis suam indicaret voluntatem. Tertia verò nocte Angelus Domini per visum illis tribus apparuit,& ambitu paruo, quasi paginalis orbis stylo describi circulum mundi compage monstrauit.Cernitis, inquit, quod totus orbis maneat desertus? Dicit Columbano,perge dextera læuaque vbicumque eligas,vt comedas laboris tui fructũ, non est tibi opus illuc properandi.Hæc audiens B. Columbanus intellexit similiter per visionem sibi monstratam non esse gentis illius in promptu fidei profectum,& ideo quieuit in loco solummodo contentus vnius magistri *Magnoaldi*, qui & Magni famulatu, donec aditus ad Italiam via panderet. Interea orta est lis, inæstimabilis inter *Theodoricum* regem, & *Theodopertum*, vtrisque namque gentium robore inuicem superbientibus. Inter quæ vir Dei ad *Theodopertum* venit, eumque

Angelus illis tribus apparet.

Vide cap. 29. vita S. Columb. & cap. 4. lib. I. vita S. Galli.

eumque suis sedibus atque intra suis finibus libentissimè recepit, deditque optionem quemcunque in parte voluisset experimento quærere locum, qui sibi & suis placeret ad habitandum. Inquisitúmque locum audiuit à Beatis viris Gallo & Magnoaldo, qui iam perlustrata habebant spatia locorum, locum laudabilem fore infra Germaniæ terminos situm in Allemannia circa *Rhenum* fluuium, oppidumque olim dirutum, quem Prigantium nuncupat. quem proculdubiò ratum ducebant fore, vt impetraretur à rege, & partem saltus illius iuxta ipsum oppidum stantem, vbi apta loco inuenire quiuerant ad manendum.

Prigātiū.

Dedit ergo eis Rex iuxta petitionem Sanctorum Columbani & Galli, ac Magnoaldi præfatum oppidum, locáque vasta intus in saltu consistentia, sed non plurima nisi pauca ibi inuenire potuerant apta ad cellulam construendam, sicque per alueum Rheni nauigantes peruenerunt Moguntiam, ibique ab Episcopo loci ipsius sumptis necessarijs suffulti sunt, sicut in B. Colūbani vita habetur, peruenerunt autem ad præfatum oppidum, ibique morantes expectabant euentum rei inter *Theodoricum* & *Theodopertum*, B. verò Gallus cum B. Magnoaldo Fratribus, qui iam ex Luxouio venerant, simul cum Abbate relictis, quasi ab hostium præda ingressi sunt saltum, & in eo huc & illuc pergentes diuersa loca circumeuntes, repererunt infra ipsius saltus terminos loca venusta, & famulis Dei ad omnem opportunitatem congrua, proximásque nationes vndique haberi ad prædicandum. Reuersi sunt iterum ad virum Dei, laudantes loca quæ inuenerant, quibus vir Dei ait: Ouantes illic moremur aliquod tempus, & construamus Cellam, vsque dum Dominus dederit nobis aditum proficiscendi in Italiam, petrexerunt ergo ad locū, vnde Beatus Gallus, idest circa lacum Tuticinum indéque perouantes ad locum antiquum destructum qui vocatur *Narbona* demorati sunt inibi cellam construentes, & euentum inter Theodoricum & Theodopertum expectantes. Cum hæc agerentur ab illis, lis facta est inter Theodoricum & Theodopertum iuxta *Tulbiacense Castrum*, ibique prælio inito innumera hominum multitudo ex vtroque exercitu perijt: victus tamen Theodopertus fugit, ea verò hora, qua apud Tulbicum bellum illud commissum est, vir Dei Columbanus operantibus discipulis Gallo & Magnoaldo cum cæteris Fratribus qui ex Luxouio venerant, sedens supra truncum querci putrefacti librum legebat. Quem sopor subito oppressit, dormiensque quid inter duos Reges ageretur vidit. Expergefactus ministrū Magnoaldum vocat cruentámque ei regum pugnam indicat & humanum sanguinem multum fundi suspirat.

Locū hūc depravatum omisimus, donec ex correctiori emendetur.

Bellū inter Theodoricū & Theodopertum.

Respondet Magnoaldus ad pedes Magistri prostratus: & ego Domine Pater sopore oppressus iacebam subtus arborem abietem, & visum est mihi simul eos conflictum inter se habere, arreptóque baculo volebam Theodoricum percutere & Theodopertum defendere, sed prohibuit me quædam species, dicens, nón est necesse tibi eum ictuari, quoniam Dominus citò vindicabit Magistrum tuum de eo in interitu ignis. Illicò euigilans festinâbam ad vos venire huc, & hanc visionem narrare, interim te vocante me. Dum ergo mirarentur ambo de his visionibus, alius minister adstans *Eunochus* nomine, temerario conatu ait: Pater mi tuis precibus præbere deberes suffragium Theodoperto, vt hostem communem Theodoricum debellaret & expelleret. Cui B. Colūbanus ait: Stultum ac religioni alienum administras concilium, non enim Dominus ita vult, qui nos pro inimicis nostris orare præcepit. Et Magnoaldus inquit: verè Domine vestra Sanctitas benè de hoc sentit, quoniam in arbitrio iusti iudicis esse debeat quid de his fiat. Theodoricus verò persecutum Theodopertum apprehendit, & ad Auiam suam *Brunihildam* direxit: ipsa autem eum Clericum factum, nimis impiè perimi iussit. Theodoricus morans penes *Metensem* ciuitatem, diuinitùs percussus inter flagrantis ignis incendia mortuus est, & B. Columbanus cœlitus vendicatus. Porrò Lotharius collecto exercitu fines regni quæ suæ ditioni tenebantur, recepit, & *Sigibertum*, qui ei resistere volebat, cum quinque filijs Theodorici peremit; Brunihildam verò captam, & indomitorum equorum caudis ligatam miserabiliter vita priuauit, ipse scilicet solus triū regnorum

Cap. 20. & 22. vita S. Columbani.

Brunichildis condignū supplicium.

potitur Monarchia; cognoscens quippe in hoc facto Prophetiam viri Dei impletam fuisse. Vndè & Beatum Columbanum voluit magnis honoribus ditari, sed ille respuens terrenos honores, relicta Gallia atque Germania, Italiam ingressus est, vbi ab Egilolfo Longobardorum Rege susceptus est, largita ei optione intra Italiam quocũque in loco voluisset, habitaret. Qualiter autem B. Gallum & Magnoaldum Discipulos suos in Alemannia reliquit non est silendum quomodo hoc Dei consultu factum est.

De profectione S. Columbani in Italiam, & quod Magnoaldus relictus est in Allemannia in solatium S. Galli & à populo terræ Magnus vocatus est.

CAPVT VII.

PEragratis igitur locis circa locũ Turicinum, & peruenientes ad caput loci ipsius, qui dicitur *Tuconia*, inde venerunt ad locum B*ricantium*, qui tunc Constantiacensis dicebatur ad præfatam Cellulam quam antè construxerant, prædicántes populo Christum colere, & simulacra vana & surda in frusta comminuere. Ob quã causam zelo diabolico populus inflammatus propter simulacra diruta & in frusta comminuta, cœperunt cum Sigiberto principe tractare, vt eos à finibus suis eijcerent. Egit autem hoc arte sua diabolus, vt populum, quem in præsentia lucis, per prædicationem beatorum virorum admittere cœpit, discedentes à sanctitatis fulgore tenebris antiquis occuparet. Igitur Sancti viri molestè ferentes quod sede pellerentur amabili, concilio communi inito Italiam petere decreuerunt, relinquentes Beatum Gallum & Magnoaldum cum nonnullis alijs Clericis, ita dicentes: Deus enim, cui, seruiuimus, Angelum suum mittet nobiscum, qui nos perducat ad* *Egilolfum Longobardorum* Regem, vbi eius clementia præparante humanos affectus, & pace plenum habitationis locum inueniemus: vos autem æquo animo estote Fratres. Igitur cum iam tempus proficiscendi instaret Beatum Gallũ repentina febris inuasit, pro qua re aduolutus Abbatis sui pedibus, indicans se infirmitate vehementi laborare, ideóque propositum iter non perficere. Ille verò existimans eum pro laboribus ibidem consummatis amore loci detentũ viæ longioris detrectare laborem, dixit ei: Scio frater iam tibi onerosum esse tantis pro me laboribus fatigari, tamen, hoc discessurus denuncio, ne me viuente in corpore missam celebrare præsumas, & cum ei licẽtiam per se conuersandi dedisset, viam ingressus est abeundi. Audiens hæc *Magnoaldus*, procidit ad pedes eius dicens: Domine Pater, quid me vis agere si eum reliquero, absque adminiculo erit & deficiet, tamen sequar te si volueris, ipso relicto, sicut Petrus secutus est Dominum relictis retibus suis. Respondit ei beatus Columbanus: Scio te *Magnoalde* magnum futurum esse, & lucrare Deo ex populis orientalibus plurimum, ideoque nolo te mecum proficisci, sed relinquo te & *Theodorum* fæliciſſimum nostrum Galli obsequijs pariturος, vt cum omni diligentia eius recuperationi seruiatis. Dico tamen tibi *Magnoalde*, quid te volo esse acturum, & quomodo, cum eo morari debeas, futurum est enim, vt peractis aliquot diebus, Diaconatus officium ab Episcopo *Constantinensi* accipias: Sic volo vt moreris cum Gallo vsque dũ tẽpus veniat, me ab hac luce discessurum esse. Itaq; si fieri potest, vt me ægrotante, tibique spiritu Sancto reuelante ad me venire possis, gratum est mihi: alias mihi defuncto quoquo modo sit, Domino annuente, reuelatũ fuerit, sic acceleratè ad sepulchrum meum festina, & inde accipies epistolam & *Cambuttã* meam quã affer Gallo vt eum absoluas iudicio meo. Nuntio autem tibi quòd defũcto Gallo post triennium vastatũ fuerit sepulchrũ eius à raptoribus, te & Theodoro inspiciente. Et vt hoc factum fuerit, restaurato sepulchro eius properè festina ad locum vbi auditum habemus, quod Sanctus *Narcissus* Episcopus diabolo præcepit Draconem interficere. Ibi Domino opitulante plurimos ad fidem Christi conuertens, animas eorum lucratus eris Domino, atque habebis ibi nomen tibi à Domino impositũ, & vocaberis à populo terræ illius *Magnus*, propter fidem quam prædicaturus eris. ibi enim occurrent tibi dæmones multa mala ingerentes, sed tu confortatus eris à Domino: & his dictis profectus est.

Agilulphum. | *S. Columbanus. S. Gallo Missa sacrificium celebrare interdicit* | *absoluitur Gallus sententia Columbani.*

De eo,

De eo, quod S. Gallus cooperante beato Magno in eremo cellam construxit.

CAP. VIII.

POst eius quoque discessum Gallus retia sua & sagenam naui imponens, cum duobus clericis suis *Magnoaldo & Theodoro* ad * *Vuillimaxum* presbyterum venit, qui susceptus ab eo, & cum omni diligentia suis adminiculis præparatis, à *Magnoaldo & Theodoro* procuratus est: transactis aliquot diebus Domino medelam impertiente, qui verus est medicus, cœpit sumere cibos, sicque per incrementa recuperationis temporum cõfortatus pristinæ sanitati restitutus est. Beatus verò & fœlix tanto languore liberatus, cœpit laborare in populo, vt eis viam veritatis ostenderet, & animarum morbos sua sacra prædicatione depelleret. Inuestigato autem à quodam Diacono, nomine *Hiltiboldo*, qui omnes semitas eremi ipsius notas haberet, inuenit locum spatiosum & planicie formosum, atque bene aptum ad manendum, circumquaque per gyrum montes excelsos torrentemque optimè fluentẽ, sed & feris, & bestijs atque serpentibus, necnon & diabolicis habitationibus plenũ. Sumens ergo secum duos discipulos suos B. *Magnoaldum, & Theodorum* ad ipsum locum peruenit, cooperante autem gratia suis sanctis intercessionibus magnique sui pedissequi, locus ille à feris & vermibus, seu diabolicis inhabitationibus mundatus est, & cella facta cœperunt ibi habitare, & Deo seruire. Porrò beatus *Magnoaldus* expulsis à sancto Gallo ab illo dæmonibus, perrexit sursum in montem, qui vocatur *Himilimberg* ibique inueniens vrsum, præcepit ei, vt discederet in nomine Domini. Et continuò audita voce eius abscessit, nuncians itaque hoc latenter beato Gallo, retulerunt pariter gratias Domino, qui saluat sperantes in se.

* *Vuillimarus vocatur in vita S. Galli.*

De eo, quod Sanctus Gallus filiam ducis Gunzonis à dæmonio liberauit, & B. Magnoaldus aurum, & argentum oblatum pauperibus erogauit.

CAPVT IX.

INterea nunciatum est illis Gaudentium Constantiensem Episcopum de hac vita emigrasse, & hoc audito, vnanimes precibus & lachrymis institerant pro requie defuncti pastoris. Denique non post multos dies Epistola cuiusdã ducis, nomine *Gunzonis* allata est ad Beatum Gallum: postulans, vt quãtocyùs posset properaret ad eũ: veniensque filiam eius vnicam à maligno spiritu inuasam liberaret. Ille verò omnino interdixit tale quid acturũ se esse dignum, & ideo non veniret. Iterum atque iterum præfatus dux deprecans eum per legatos vt acceleraret iter, indicauit iam continuò puellam vexari, & vsque tunc tres dies sine alimonia perdurasse, & nisi celeriter aduenisset, ipsa proculdubio spiritum cum diabolo exhalaret. Hæc itaque audiens beatus Gallus prostratus in oratione diutissimè orauit, & cõfisus de Dei misericordia & pietate sumens secum duos discipulos *Magnoaldum & Theodorum* profectus est, & venit ad Ducem. Domino igitur gratias agens videns puellam à maligno spiritu valde cõturbatam orãte B. *Magnoaldo*, imperauit B. Gallus dæmonio in nomine Domini vt exiret, & recessit in similitudine auis nigerrimæ cum fętore nimio, atque eadem hora apprehendens manum puellæ eleuauit eam. Et surrexit sana, & reddidit eam matri cũ gaudio. Manifestauit autem Dominus in hoc signo cuius meriti essent, Beatus Gallus & Magnoaldus typum sequentes beatorum Apostolorum Petri & Pauli, vt sicut orante beato Paulo Apostolo Petrus dœmonibus, qui ferebant Simonẽ Magum in aëra imperauit, vt eum relinquerent, & relictus cecidit, sicque diffusa sunt omnia viscera eius, mortuusque simul cũ dæmonibus ad inferna deductus iacet; Ita & isti, orante B. Magnoaldo & imperante S. Gallo dæmon à puella abcessit. His ita Domino annuente patratis, dux iussit ei dona magna offerri, insuper vt apicem gradus pontificialis dignaretur assumere postulauit. Cui vir beatus, Respondit: Ecce testis meus, mihique valde amabilis *Magnoaldus*, scit qui hoc vidit quod altaris officium interdixit mihi B. Columbanus magister meus non vsurpare, nisi ab eo permissus viuente illo.

Qua de re pondus huius regiminis quod offers, suscipere non possum, veruntamen si hoc indubitãter fieri cupis, sustine me interim, donec præsentem sodalem meum cum epistola mea mittã ad Abbatem meũ beatum Columbanum, & si eius cognoue-

De transitu Sancti Columbani, & baculo eiusdem, quem Sanctus Magnus de Italia portauit, B. Gallo in signum absolutionis.

CAPVT XII.

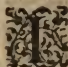
Vadam vero die dum post matutinali officij laborē, quiescendi gratia lectos suos reuiserent, primo diluculo vir Dei vocauit *Magnoaldum* Diaconum suum, & dixit illi instrue sacræ oblationis ministerium, vt possim diuina sine dilatione celebrare mysteria; & ille: num tu inquit, pater missam celebrabis? Cui dixit illi: post huius vigilias noctis, Dominum & patrem meum Columbanum cognoui per visionem ad cœlos de huius vitæ angustijs migrasse: pro eius ergo requie salutis hostiam debeo immolare. Et signo pulsato oratorium ingressi, & in orationem prostrati, cœperunt missas agere indesinenter postulātes pro commemoratione B. Columbani. Finito sacræ deuotionis officio venerabilis gallus dixit ad B. *Magnoaldum* Diaconem: fili, non tibi graue videatur petitionis meæ pondus, sed arripe viam, & Italiam petito, pertrāsiensq; vsque ad Monasterium quod *Bobium* nominatur, diligenter perquirito, quid actum sit circa Abbatē meū. Nota ergo diem & horam, vt si eum compereris esse defunctum, possis agnoscere vtrum visio in ea veritatis fulciatur effectu. Hæc ergo omnia solicita inuestigatione perdiscens, regressus nunciabis mihi. Diaconus ad pedes Magistri prouolutus ignotum sibi iter conquestus est. Sed vir benedictus voce blanda eum ne timeret admonuit, Perge, inquit, & Dominus diriget gressus tuos. Hac consolatione roboratus pij Doctoris alūnus præcepto paruit, & accepto benedictionis viatico viam festinanter aggressus est, memor prophetiæ B. Columbani, qui asseruit eum venturum esse ad sepulchrum suum in Italia, & *Cambutam* suam assumere, Sanctumque Gallum per eam absoluere. Cumque peruenisset ad Monasterium, vt volebat, inuenit omnia ita contigisse, sicut patri suo per visionem fuerant reuelata. Mansit autem vna nocte ibi, & accepit à fratribus epistolam ad beatum gallum, continentem venerandi transitum Columbani. Qui & baculum ipsius quem vulgo *Cambutam*, vocant per manum Diaconi transmiserunt, dicentes: Sanctum Abbatem suum ante transitum iussisse, vt per hoc notissimū pignus gallus absolueretur. Dimissus autem ab illis iter accelerauit, & prospere in omnibus agēs, die octaua venit ad Sanctum Patrem ferens epistolam absolutionis indicium. Lecta epistola, S. gallus lachrymas profudit vberrimas, & collectis fratribus causas mœroris aperuit. Deinde tanti patris memoriam precibus sacris & sacrificijs salutaribus frequentauerunt.

S. Gallus Missam celebrat pro commemor. S. Colum.

S. Magnus in Italiam à S. Gallo mittitur.

De obitu Sancti Galli, & quod B. Magnus ad eius exequias Ioannem Episcopum Constantiensem vocauit.

CAPVT. XIII.

Nterea commanens B. *Magnoaldus* cum Sancto Gallo ferè annis decem post perpetratum iter ab Italia; decimo verò anno videns eum infirmari, & à febrium constrictione languescere, misit nūcium ad Ioannem *Constantiensis* Ecclesiæ præsulem, inuitās eum ad B. Gallum, qui valde infirmitate iam febrium detinebatur. Audiens ergo Episcopus illum infirmari, velociter properare cœpit in partes illas. Cumque iam propè oppido *Arbonense* Ioannes præsul appropinquaret B. Gallus à febrium vi valde fatigatus, expletis annis ætatis suæ nonaginta quinque, in senectute bona, illa anima carne soluta est, & ab ergastulo seculari liberata. Itaq; præfatus præsul audiens beatum virum ab hac luce discessum, flens & eiulans peruenit ad locum, vbi Sanctum corpus iacebat. Expletis verò obsequijs tanti viri, cū B. *Magnoaldo* expleta oratione ferettrum cum corpore Sancto imposuerūt super equos indomitos, & absque fræno vel duce eos dimiserunt ire, vbi Dominus iuberet. Equi autem indomiti ferentes feretrum māsuetè, neque ad dexteram, neque ad sinistram declinantes, recto itinere peruenerunt ad cellam, quam vir Dei sibi construxerat. Et cum peruenissent ante oratorium, steterunt, depositoque feretro discipuli eius *Magnoaldus & Theodoricus* eleuan-

tes Sanctum corpus intulerunt in Ecclesiam, & ante altare posuerunt, deinde pariter cum Episcopo orationes congruas facientes sepelierunt eum. Episcopo autem ad propria remeante reliquit B. *Magnoaldũ* & *Theodorum* necnõ *Othmarum* virum pulcherrimum cæteris fratribus non plurimis ad custodiendum Sancti viri corpus.

De fractura sepulchri S. Galli, & quod Beatus Magnus flagellatus, vulneratus & despoliatus, & derelictus.

CAPVT XIIII.

Al. Etvvinus & Erchanoaldus. Egitur post triennium vt compleretur Prophetiã Beati Columbani, quòd ante prædixerat B. *Magnoaldo* venturum fore de Sepulchro S. Galli. *Otvvinus* pessimus dux, & *Erchonaldus* præfectus consimilis eius, collecta multitudine populi vallauerunt ipsũ cœnobium & euaginatis gladijs frangentes ostia, & desumentes omnia, quæ ibi repererunt in auro & argento & cæteris vtensilibus, necnon & oratorium ingressi fregerunt sepulchrum beati Galli, putantes ibi magnum thesaurum absconditum esse. Vt autem nihil in eo inuenerunt, (nisi relicta ossa B. galli inhumata) interfecerũt omnes, quos repererunt, præter B. *Magnoaldum* & *Theodorum*, quos etiam flagellatos ac vulneratos, atque despoliatos, reliquerant iacentes in atrio.

De eo, quod Boso Episcopus Constantiensis B. Magno vestimenta, & alimoniam dedit.

CAPVT XV.

Vdiens hæc *Boso* nomine *Constantiensis* Ecclesiæ præsul quod violatum esset sepulchrum Sancti Galli celeriter properatus est partes in illas, & veniens illuc, inuenit cœnobium desolatũ, altaria nudata, BB. *Magnoaldum* & *Theodorum* vulneratos, qui sacri corporis reliquias tumulo restituere volebãt, sed non habebãt vires. Tunc præscriptus Episcopus misericordia motus super eos consolatus est valde, & sacrum corpus B. Galli cum suis clericis venerabiliter cum Psalmis & Hymnis, cæterisque orationibus in eodem sepulchro recondidit, fossamque terra repleuit. Data ergo benedictione duobus fratribus *Magnoaldo* & *Theodoro* largitus est de suo vestimento, necnon alimonia præbens, dedit eis licentiam proficiscendi, vbi illis Dominus dispositum iter haberet veniendi.

De eo, quod Boso Episcopus beato Othmaro monasterium S. Galli cõmisit, & S. Magnus cum Theodoro duce itineris Thozzone Presbytero ad lacum Brigantium venit.

CAP. XVI.

Isit autem post *Othmarum* prçclarum virum, qui fugam iniens euaserat, & accersiuit eum, & commendauit illi locum, donec à *Pipino*, qui tũc temporis Maior * Dominus vocabatur, interrogaret, quid de ipso cœnobio fieri vellet: Vltio diuina venit super *Erchonaldum* auctorem huius sceleris, & *Othvvinum* ita. Nã nõ post multum temporis misit *Pipinus* exercitum copiosum ad deuastandum Alemannorum prouinciam, suæque ditioni & Francorum subiugãdam. **Leg. domus.*

Cumque tota terra hostili repleretur incursu *Otvvinus* & *Erchonaldus* nescientes, qua parte se flecterẽt, semetipsos gladio interfecerunt, quatenus vltio diuina in eos peracta collata signa manifestarent. *Magnoaldus* itaque & *Theodorus* prostraueiũt se simul in oratione, Domini misericordiã implorantes, vt disponeret iter illorum secundum suam volũtatem partibus Orientis ne quasi fraudulenter abscedentes, B. patris corpus relinquerent. Memores iterum prophetiæ B. Columbani, qui dixit: venturum fore, beatum *Magnoaldum* in Eremo orientali, ad Fõtes *alpium Iuliarum*, vbi B. *Narcissus* Episcopus Tollosanæ ciuitatis iussit diabolo Draconem interficere, quando Sanctam *Afram* conuertit ad fidem. Sequenti vero nocte per visionem beato *Magnoaldo* demonstratum est, vt fiducialiter pergeret, Domini sibi adminiculum semper nosset adesse. Facto igitur mane, iterum orationibus attentius exorati sunt, vt Dominus eis demonstraret viam, & iter commodum, quomodo vellet eos illò ire: adueniente ergò meridie, Presbyter quidam ex ipso Pago aduenit *Tozzo* nomine, qui iam auditam *Vide comment. M. Velseri in vitam S. Afræ. 19. nu. 8*

habebat

habebat famam Beati Galli, & ideo causa orationis veniebat ad sepulchrum eius ferens ardētem cereum in manu eius, quem cereum miro modo illuc attulit, scilicet vt quando nocte proficiscebatur, cereus ardebat, & nullo modo à vento extingui poterat, die autem veniente lux ab ipso cereo per se illicò subtracta est. Cumque viderent eum Magnoaldus & Theodorus venientem cereum quippe per ardorem minimè minui admirati obuiauerunt ei, & interrogauerunt, vnde veniret. At ille per ordinem exposuit, vnde erat, & quomodo ei reuelatum fuerit vt visitaret sepulchrum B. Galli imo eos, quos inueniret, velle proficisci partibus Orientis, recto itinere duceret eos, vsque dum ad locum desideratum venirent, illi hæc audientes prostrauerunt se in orationem, Domino gratias referentes, qui talem ducem eis ostendere dignatus est, vt neque per angustam viam eos errare permitteret, *& tunc demum susceperunt Presbyterum, deosculantes eum duxerunt in Ecclesiam ad sepulchrum B. Galli: factáque oratione duxerunt eum in hospitium suum, tribuentes ei, prout poterant necessaria, & conuiatorem eligentes, sicque præfatus Presbyter pernoctans cum eis orto mane orantes coram sepulchro B. Galli, & benedicentes Deum atque vale dicentes Fratribus, qui ibi erant simul profecti sunt, arripientes iter iuxta lacū Brigantium vsquead locum qui dicitur Brigantia, ibique morati sunt dies duos.

Nota de cereo miraculum.

De cæco, quem Sanctus Magnus apud Brigantiam illuminauit.

CAPVT XVII.

TVnc illis ibi manentibus, cæcus quidam, qui multorum hominum cognitioni pago in illo notissimus erat, obuius erat Beato Magnoaldo, postulans ab eo alimentum. Ille reminiscens sententiæ Apostolicæ dixit: non sum ego dignus me æquiparare suæ sāctitati, qui dixit: argentum & aurum non est mihi, sed in nomine eius, qui ei potestatem dedit, vt faceret quod fecit, & cæcum illuminauit, aperire oculos tuos imploro vt videas, & manibus tuis laborando victum acquirere possis. Et hæc dicens liniuit oculos eius cum saliua sua, nec mora sanguis ex oculis eius prorumpens aperti sunt. & videns corruit ad pedes eius dixit: Domine, video quoniā Magnus es tu, & magna opera tua, ideò si vis sequar te quocūque ieris. Ille respondit: Si vis Domino seruire, tunc sequere me, sicque post hoc signum profecti sunt, secutúsque eos cæcus, & dux itineris nomine Tozzo.

Act. 3.

De Boa, quam Sanctus Magnus, apud Campidonam interfecit.

CAP. XVIII.

VEnerunt itaque post aliquot dies ad locum, qui vocatur *Campidona*, vbi repererunt oppidum valdè formosum, sed in toto desertum. Tunc interrogauit Beatus *Magnoaldus* Presbyterum, quomodo ille locus vocaretur, vel fluuius, qui ibi defluebat. Ille Respondit, locus iste ab incolis terræ huius sæpissimè visitatur & vocatur Campidona, sed non sunt ausi: saltim vna nocte hîc manere propter diuersa genera vermiū, qui hîc sunt: fluuius verò vocatur Hylara, qui multos homines potius in mœrorē vertit quā in lætitiā, nobis autem oportet velocius trāsire, ne vermes nos hîc esse sentiant, quoniā si senserint, magnum impetum facient super nos ad deuorādum, plurimos námq; homines, qui causa venationis huc venerunt deuorauerunt, non permittentes eos saltim vna nocte hîc iacere. Respondens Beatus *Magnoaldus* dixit: verè Dominus noster Iesus Christus, potestatem habet similiter hos vermes de isto loco eijcere, sicuti habuit eijciendi vrsos & lupos, cæterásque feras & vermes, nec non & dæmones per orationem Domini & Magistri nostri Galli, de loco quem ipse elegit ad construendam cellulam, nobis ergo permittēte Domino, oportet hîc manere hac nocte & dixit, ad Theodorum. Frater, tuū est orare, & Domini misericordiam implorare, vt nobis auxilium præbeat ad eijciendos, vermes de loco isto & dæmones, qui in eis latitant, quoniam a te est iste locus construendus, ideóque oramus pariter, vt Dominus nos audire dignetur, & mundare locum istum, qui est ab hominibus propter timorem vermium inha-

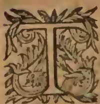
bilabilis, & hoc dicens proſtrauerunt ſe in orationem. Dum vero orarent, egreſſus eſt foris de oppido vermis magnus, qui dicitur * *Boa*, & impetum faciens ſuper beatos viros, iacentes in oratione. Presbyter verò *Tozzo*, qui eos ducebat, videns eum, exclamauit voce magna, dicens. Heu me quod huc vos adduxi, & in fugam verſus, & cum eo qui cæci fuerant feſtinabant ad arborem, vt ſe liberarent; itaque B. *Magnoaldus* & *Theodorus* confiſi de Dei miſericordia, ſurrexit Magnoaldus Theodoro orante, & faciens ſignum Sanctæ Crucis coram ſe arripiénſque *Cambuttam*, quam à B. Gallo acceperat, & crucē quam ſecum portabat, perrexit in occurſum vermi, & dixit. Impero tibi in nomine Domini mei Ieſu Chriſti, vt hîc iaceas & diabolus, qui in te latitat ipſe te interficiat, & cum hoc dixiſſet, percuſſit eum cum *Cambutta* in caput, & ſtatim crepuit medius, & mortuus eſt, cæteri vero vermes, qui in oppido, & circa oppidum ipſum morabantur, omnes in fugam verſi ſunt, & nuſquam comparuerunt. Sicque mūdatus eſt locus, & morati ſunt ibi vnam hebdomadam Domino gratias referentes, qui eos exaudire dignatus eſt.

* *Boa ſeu Bona eſt ſerpens aquatilis quā Græci ὕδρον vocant, à quo icti obturgeſcunt vt habet Feſtus.*

Vide Cōment. M. Velſerii in vitam S. Affræ nu. 90.

De eo, quod Beatus Magnoaldus non plus Magnoaldus, ſed Magnus eſt vocatus.

CAP. XIX.

Heodorus itaque vt vidit tam magnum ſignum factum à Domino & B. Magnoaldo, ſurrexit, & eleuatis manibus ad cælum dixit. Deus omnipotens qui feciſti cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt, tibi gratias refero, te inuoca te adoro, tibi laudes pſallo, qui nos liberare dignatus es à tanto periculo, & à tali deuoratione vermium. Et cum hoc dixiſſet, cucurrit ad B. *Magnoaldum* flexis* genuis oſculatus eſt pedes eius; & dixit: verè non vocaberis vltra *Magnoaldus*, ſed *Magnus*, quoniam Dominus tibi tantam gratiam intulit, vt per te iſte locus pacificaretur non ſolum à vermibus; ſed etiam à dęmonibus. Ad hęc B. *Magnoaldus*. Noli dicere frater non ſum Magnus ſed minimus ſeruus ſeruorū Dei. Tuæ ergò orationes exauditæ ſunt à Deo, & ideò non meis meritis ſed Dei iuſſione iſti vermes receſſerunt.

* *ſ. genibus.*

Nunc autem voca conuiatorem noſtrū, & purgemus locum iſtum, quia Dominus vult eū præparare ad ædificandā cellā. *Toſſo* autem vt vidit eos ambos incolumes eſſe deſcendens de arbore, ad quam cōfugerat, & cum eo, qui cæcus fuerat, proſtrauerunt ſe ad pedes eorum, & ait *Tozzo* verè Dominus eſt in loco iſto, qui B. Magno tantam gratiam contulit, vt cum ſua *Cambutta* tale ſignum inauditum faceret; nunc ergò fiducialiter ducam vos per deſerta & anguſta loca vſque ad locum, quem electum habetis ad manendum, quia video tantam à Deo vobis conceſſam poteſtatem, vt per veſtra merita diuerſa hæc loca purificētur & quæ nūc ſunt inhabitabilia, Domino annuente habitabilia efficiātur. Reſpondens B. Magnus dixit: præſentem Hebdomadam hîc maneamus & ædificemus oraculū paruulum, vt diſcat populus terræ iſtius qualem miſericordiam eis Dominus conferre dignatus eſt in locō, manſeruntque ibi ipſam hebdomadam. Tozzo verò cucurrit per vicina loca ſibi cognita ad homines, qui ibi morabantur, & diffamans hoc ſignum. Venerunt ad illum locum & attulerunt alimonia ſufficienter nimis valde admirantes de tanta virtute Dei, & plurimi per prædicationem B. Magni ad fidem conuerſi & baptizati à Presbytero Tozzone, & Domino gratias agentes, manſerunt ibi colentes terram illam, tranſactis tribus diebus illis pernoctantibus in oratione, die vero laborantibus.

De clamore dæmonum & expulſione eorundem per Sanctum Magnum.

CAPVT XX.

Vm vero tertia nocte aurora diei ſurgente celebrare vellent Matutinales Laudes, ſubitò dæmones in aëre volantes eiulantes cum magno ſtrepitu & fremitu voces emittentes, quaſi impetum ſupra Tozzonem Presbyterū facientes clamabant: tu inimice ſenioris noſtri & noſter, vt quid induxiſti virum iſtum cum ſocio ſuo, qui & nos & membra noſtra, per quæ multas animas lucrabamur à loco iſto euellet? Magiſter autem illorum

ſemper nos cum ſuis maleficijs, ſicut & iſte inuocato nomine Domini vincere conſueuit, iſte verò non ſolùm nobiſmetipſis, verumetiam in membris noſtris cum terribili nomine Adonai victos habet & expulſos. Hoc audiens præfatus Presbyter Tozzo tremefactus, tamen muniens ſe ſignaculo Sanctę Crucis, feſtinus perrexit ad virum Dei, & indicauit illi quæ viderat & audierat: tunc bellator fortis & electus Dei pariter cum Theodoro proſtrauit ſe in oratione, & huiuſcemodi verbis Dominum deprecatus eſt dicens: Deus omnipotens, ineffabilis, & ineſtimabilis, qui nos ſecundum miſericordiam tuam, non ſecundum merita noſtra à membris iſtorum dæmonum, & à venenis mortiferis illorum eripere dignatus es, tu auditu placido has à nobis ſuſcipe preces, ſicut ſuſcepiſti Magiſtri noſtri Galli, & iube hos dæmones hunc locum deſerere, vt ſit ſanctificatus in honore nominis tui quotidie cantanti Gallis, & ſurgens ab oratione, egredientéſque de oratorio audierunt eos clamantes & eiulantes, atque clamantes. Tu Magne tria nomina portas in capite tuo, & cum Trinitate nobis tanta mala obijcis? & tu Theodore quid tibi eſt nobiſcum? venient dies quãdo non habebis Magnum apud te, & tunc pugnaturi erimus aduerſum te per varios errores, homines terræ illius aduerſum te excitantes: Sanctus vero Magnus reſpondens dixit, miſeri confitemini, ſi ſcitis, Sanctam Trinitatem Dei, & illi dixerunt. Scimus eam ineffabilem eſſe & immẽſam, & beatus Magnus, nunc iam quia confeſſi eſtis Sãctam Trinitatem impero vobis non meis meritis, ſed per immẽſam potentiam Trinitatis, vt hũc locũ deſerentes in mõtes deſertos eatis, vbi Dominus voluerit, & huc reuertendi vlterius poteſtatem non habeatis: ad hanc vocem continuò dæmones dixerunt. Heu quid faciemus hîc? aliũ Gallum hîc habemus, iſte Gallus peior eſt priori, quia cum ſuis Gallicinis nos & mẽbra noſtra pariter eijcit, ſed nec in Eremo permanere permittit. Porrò ex illa die tam pleniter abſceſſerũt, & in fugam verſi ſunt, vt poſtea ibi non comparerint, & ſic factum eſt, vt ab illa die omnes homines in illo loco tranquillè habitare permiſſi ſunt.

f. ac S. Galli.

De eo, quod beatus Magnus reliquit Theodorum in Campidona, & ipſe profectus eſt ad locum, qui Fauces vocatur.

CAPVT XXI.

His itaque geſtis beatus Magnus Diaconus dixit ad Theodorum: Deo gratias frater, quia dæmones receſſerunt, nunc bonum eſt, vt locus, iſte à te cuſtoditus & conſtructus ſanctificetur, populus iſtius loci, qui deinceps venturus eſt, hic ad adorandũ potius, quàm ad venandum. Theodorus Reſpondens dixit: mi Domine iuxta præceptum tuum facio, ſed vt audiero te conſolidatum in locum à Deo tibi electũ, venio ad te & viſitabo te, & his dictis valedicẽtes ſeque inuicem deoſculantes profectus eſt beatus Magnus accepto ſecum conuiatorem & ducem itineris Tozzonem Preſbyterum, relinquens cum Theodoro cæcũ, qui viſum recepit. Itaque cœpto itinere, tranſitoque fluuio perrexit recto tramitte, ſicut eum viator ducebat, ſicque venerunt ad locum, qui vocatur *Epfaticum*, & inuenerunt ibi Epiſcopũ Sanctę *Auguſtæ Vindelicẽſis* Eccleſiæ, nomine *VVicterpus*. *Tozzo* igitur propter notitiam quam in Epiſcopo habebat, præceſſit Beatum Magnũ, venitque ad præfatum Epiſcopum, & narrauit ei omnia de Sancto viro, quæ viderat & audierat. Præfatus autem Epiſcopus interrogauit de qua origine eſſet. Et reſpondit Presbyter: Domine ſicut audiui à *Theodoro* qui nũc eſt relict⁹ ad Cãpidonam de *Hybernia* Prouincia eſt ort⁹. Vt autẽ audiuit Epiſcopus eius famam bonam, ſuſcepit eum benignè, cœpitq; cum eo loqui, & moratus eſt cũ eo paucos dies, ſciſcitans ab eo quotidie de beato Columbano & Gallo, & de itineribus eorum, & cõuerſatione, & fine vitæ eorum, ac de virtutibus quas fecerunt. Deinde interrogauit eum vbi voluntas eius eſſet proficiſcendi. Reſpondens B. Magnus dixit: Domino diſponẽte directus ſum ad locum qui vocatur *Fauces*, vbi propè ſunt fontes *Alpium Iuliarum*, & vbi draco fuit, qui iubente *Narciſſo* Epiſcopo à diabolo interfectus eſt, quatenus annuente Domino quidquid boni ibi ædificare potero faciam. Nunc igitur paternitas tua decernat quomodo voluntas tua ſit me agendum, quoniam ad tuum imperium prom-

** Vt agẽdum, videtur redundare.*

Proficiſcitur ad locum qui fauces dicitur.

to animo debeo agere, sicuti Dominus reuelauerit mihi per os tuum. Ego iam senex & grãdæuus, cupio in vltimo meo tempore illum locum inuisere, & Deo ad seruiendum præparare, exemplum sequens Dominorum meorum Columbani & Galli. Ad hæc *Vuictherpus* Episcopus Respõdit; locus ille valdè angustus est & inhabitabilis, & iam diuersa feræ ibi morantur, id est, cerui, apres, plurimi vrsi: & propter illorum multitudinem Domnus Rex Pipinus ad suam venationem exercendam saltum illũ tenet. Vermes etiam plurimi & diuersi generis ibi morantur. Beatus Magnus arripiens statim boni pastoris initia dixit: Pater tale minister habuerũt Magistri mei Colũbanus & Gallus, vt quãdo ad talia loca venerũt Dominus noster Iesus Christus feras diuersi generis & vermes per orationẽ illorũ illico expulit ab illis locis. Similiter ego credam, quod Dei misericordia non permittet eos manere in ipso loco, dum ad uenero. Adquieuit autem verbis illius *Vuictherpus* Episcopus, & dedit ei solamina, ciborum, præbens ei cõuiuatorem *Tozzonem* presbyterum. Et duces iteniris: qui eum perducerent ad locum à Deo sibi destinatum.

De eo, quod beatus Magnus in loco, qui dicitur caput equi, Draconem interfecit.

CAP. XXII.

Ad caput equi venit.

Cumque venirent ad locum, qui vocatur *caput equi*, iacebat ibi in vno loco angusto Draco magnus, qui non permittebat vllum hominẽ per illam viam transire. Cũ ergo Beatus Magnus iam prope ipso loco esset, dixit ad *Tozzonem* Presbyterũ: Frater, construamus nobis hîc tabernaculum hac nocte manendum, & oremus Deum, vt expellat præsentẽ, membrum diaboli, ab isto loco, atque aditum permittere dignetur nobis ad properãdum. Fecerunt itaque vt imperauerat, & manserunt ibi. In tota autem nocte illa non cessauit beatus Magnus orare, & Domini misericordiam implorare, vt Draconem subuertere dignaretur. Circa verò mediam noctem surgens beatus Magnus dixit ad *Tozzonem*; mitte mecum hominem, qui me ducat ad locum vbi Draco iacet. Respõdit *Tozzo*; timeo igitũr si te illuc adduxero, ab eo deuoreris. Ad hæc vir Sanctus. *Si Deus pro nobis quis contra nos?* Pergamus ergò fiducialiter, quia qui liberauit Danielem de lacu leonum, potest & me eripere de manu huius bestiæ: itaque cùm hoc dixisset, misit in peram suam panem sanctificatum, & manu sua sumens picem & recinam, atque cambuttam S. Galli, crucemque in collo suo appendens, perrexitque, & dixit: Deus omnipotens, qui eduxit me de longinqua regione, ipse sicut Tobiæ famulo suo mittet Angelum suum mecum, qui liberet me ab ore ipsius Draconis, & ostendat nobis locum salutaribus desiderijs aptum. Et hæc dicens, muniuit se signaculo Sanctæ crucis, & de pane sanctificato misit in os suum, & paululũ aquæ; sicque venit ad locũ, vbi draco iacebat, relinquẽs omnes socios in tabernaculo præter solum ducem itineris. Cumque vidisset eum Draco, illicò surrexit impetum faciens super eum. Ille habens in manu picem & recinam proiecit in os eius inquiens: adiuua me Domine Deus meus. Et cum hoc dixisset, cõfestim Draco cœpit ardere & mortuus est. vt vidit ille qui cũ eo erat hoc actũ surrexit continuò, & peruenit ad socios, & dixit: Surgite, venite & videte, quia iste Magnus vir Draconem interfecit. Surrexerunt ergo & inuenerunt B. Magnũ iacentem in oratione, & gratias Domino referentem: dignũ quippe erat, vt quod diuino inchoabat amore, instantissima prece Domino commẽdaret, quoniam Dominus sicut per os beati *Narcissi* Episcopi diabolum iussit interficere Dracone; ita & per manus tanti viri socium eius fecit interire. Vt viderunt autem Draconem interfectum, descenderunt ad rupem, de qua idem Draco impetũ facere nisus est super Sanctum virum: Presbyter *Tozzo* dixit: gratias tibi agimus Domine, qui nobis talem virum, & tam magnũ ostendere dignatus es, vt per merita sua ista loca purificentur, efficianturque habitabilia, quæ ante erant inutilia.

Daniel. 6.

Tob. 5.

Draconẽ interfecit.

De Ecclesia, quam beatus Magnus construxit? & Vuictherpus Episcopus Augustensis dedicauit, quam populus cellam Sancti Magni nuncupauit.

CAP. XXIII.

Facta verò oratione transierunt illũ angustũ locum, & venerũt per viam, iuxta *Licum* flumen ad locum speciosum, qui non

*f planities. Reliquia Sanctorũ in veneratione.

non habebat nomen, erat tamen planies bona. Habebat autem beatus Magnus Diaconus pendentem in collo crucem, in qua continebantur reliquiæ Beatæ Dei genitricis Mariç, & de ligno Sãctæ crucis atque Sanctorum Martyrum Mauricij & sociorũ eius, nec non beatorum Confessorum Columbani & Galli. Inuenit ergo supra præfatum flumen locum valde honestum, & formosum, in quo loco arborem stantem pomiferam valde decoram, suspenditque cruciculam in ipsa arbore, & vocauit Tozzonem Presbiterum, atque prostrauerunt se pariter coram crucicula in orationem. Tum vir venerabilis B. Magnus huiusmodi preces emisit. Domine Iesu Christe, qui pro salute generis humani de virgine nasci, & mori dignatus es, ne despicias deprecationem meam, sed permitte nos construere in hoc loco oraculum in honore Genitricis tuæ, & præpara hic habitationem tuis seruitijs aptam. Finita verò oratione cœperunt construere fundamentum & ædificauerunt Ecclesiam. Qua constructa inuitauerunt *Vvicterpum* Episcopum, vt veniret & eam Domino & Sanctæ Mariæ dedicaret. Venit ergò præfatus Episcopus ad illum locum admirans valde quomodo illuc venire possint nisi per gratiam Dei, & dedicauit Ecclesiam in honore Dei genitricis Mariæ, & Sãcti *Floriani* Martyris Christi, & sic administrare cœperunt ad laudem Christi in illo loco diuina officia. Igitur cum fama virtutum quas Dominus per beati Cõfessoris sui merita piè quçrentibus exhibere dignatus est, vt lõgè lateque circumpositorum mulceret aures populorum, cœperunt vndique alacri deuotione ad tanti Patris suffragia postulanda cõcurrere, eundemque locum ob suæ dignitatis memoriam, cellã S. Magni nuncupare, & multiplicibus substantiæ seu possessionum amplificare donarijs.

Ecclesiã construit qua à Vvicterpo Episcopo Augustano dedicatur.

cella S. Magni.

De eo, quod beatus Magnus de loco, qui dicitur Fauces dæmones expulit, & oratorium construxit quod Vvicterpus Episcopus Augustensis dedicauit.

CAPVT XXIIII.

S. Magnus ad Fauces venit.

Cumque res hac largitate fideliũ accidissent collatæ, secessit vir beatus propter multitudinem populorum, & perrexit ad vicina loca, quæ vocantur *Fauces* quatenus ibi familiarem locum Domino annuente sibi construeret ad manendum, relinquens præfatum Presbyterum Tozzonem in Ecclesia populum illuc venturum custodiendum, vocauitque ipsum locum Synagoga, idest, congregatio populorum. Ergo cum circa meridiem causa quietioris vitæ ad paruum locum tenderet, & in supradicto loco requiesceret, subito dæmones à monte vicino magno cũ strepitu de vertice montis proximi quasi vna voce vocauerunt, alios in pelago, fluuij *Lechi* cõsistẽtes, quasi nominatim. Cũq; & hi, qui vocabantur prçsto se esse responderent aiunt ipsi de monte, surgite nobis in adiutorium, vt peregrinum istum pessimũ & magnũ eijciamus de his sedibus, quoniã ipse more Galli sui simulachra nostra contriuit, & populũ qui nos sequebatur, per se auertit, insuper & Dracones nostros interfecit: commoueat autem vos iniuria quam patimur, & iuncti viribus præsentem hostem communem à nostris terminis funditus expellamus. E contrario ipsi de profundo responderunt: heu quid de vestris narratis angustijs, nos ex nostris iam percipimus calũnijs; nã Angelus eius iam nos in pelago premit, & nec ausi sumus ex pelago trãsire, nec quicquam eius contingere, quia inuocato nomine Domini, Angelus cum flagellis igneis nos flagellat, & recedere compellit. quapropter nec vobis prodesse valemus, nec nobis, quia tã fortis bellator est iste, vt nostræ versutiæ saltem nec fimbriam vestimenti eius superare queant. His auditis vir Dei B. Magnus muniuit se vndique signaculo Sãctæ Crucis, & dixit illis; in nomine Domini mei Christi non pro meis meritis; sed per merita B. Galli Confessoris Christi adiuro vos, vt recedatis ab isto loco, & vlterius neque hic manere, nec neminem lædere præsumatis. Et his dictis festinus redijt ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ, quam construxerat, narrauitque Tozzoni Presbytero omnia quæ audierat in illo loco, cumque voluissent vespertinum tempus psallere, auditæ sunt dirç voces dæmoniorum per montium summitates, quasi discedentium eiulatus cum terrore profusi. Et hæc audientes serui Dei prostrauerunt se in orationem. Domino laudes & gratias persoluentes, qui eos liberare dignatus est de terrore malignorum Spirituum. Sequẽti verò die Beatus Magnus cum Presbytero Tozzone regressus est ad præfatum lo-

Dæmones expellit.

oratoriū construit, quod Vvicterpo episcopo dedicatur.

cum, & ibi construere cœperunt oraculum paruissimum, accersitusque est à Tozzone *Vvictherpus* Episcopus & dedicauit ipsum oratorium in honore & sub nomine Sancti Saluatoris.

De eo, quod Pipinus Rex per interuentum Vvictherpi Episcopi Augustensis Monasterium Beati Magni, quod dicitur ad Fauces donis regalibus dotauit.

CAP. XXV.

Gitur cum fama virtutum per Confessoris sui merita, quas Dominus illo in loco exhibere dignatus est Venerabili Episcopo nota facta sunt quosdā religiosos clericos in discipulatus eius memoriam commendauit, qui diuino amore succensi, per viginti quinque annorum curricula obsequia præbentes ad laudem Christi, die ac nocte, horis atque mometis iussu suo obedietēs. Relicta itaque Venerabili Patri quæ necessaria erāt ibidē degentibus, profectus est præfatus Episcopus *Vvictherpus* ad gloriosum Regem Pipinum, qui tunc temporis Germaniam totam Galliámque regebat secum Epistolam portans Beati Columbani, quam ad Lotharium direxit, flagitans pro Sanctis viris Gallo & Magno consistentibus in regno suo, vt eos benigne per amorem Domini foueret, eisque familiaria loca prout oportunum foret, in sua mercede tribueret: sed hoc Lotharius minime implere valuit, propter diuersorum inimicorum Dei* infestationibus. Præfatus Rex propter amorem & petitionem Fratris sui *Karlomanni*, qui propter Deum relinquens temporalem regni gloriæ pompam, monasterio se tradidit, qui eleemosynæ suæ largitate, nec nō & per petitionem præfati Episcopi ipsum locum sublimare in aliquo solatio dignaretur. Cumque gloriosus Princeps accepisset Epistolam compunctus ex petitione fraterna diligenter exquirere cœpit qualis ille locus esset, quem præfatus Episcopus postulasset. Tunc Dux eius nomine *Gūzo* ex Prouincijs *Augustense* & *Rhetia* respondens dixit: verè Domine Rex, ille locus tenuis quidem facultate est, sed optimus si impeditio vermium deesset ad venandum, quia plurimi cerui, Damulæ, & Hinnuli, ibicésque diuersi morantur, Vrsorum quoque ac luporum multitudo plurima. Tunc Episcopus cœpit narrare de virtutibus Beati viri, quomodo Domino adiuuante draconem interfecit, & cæteras virtutes, quas Dominus per merita ipsius & orationes in illis locis ostendere dignatus est, & quomodo à vermibus locus ille mundatus est. Hæc audiens gloriosus Rex Pipinus commotus valdè animo dixit.

Vvictherpus locum S. Magno à Pipino Rege petit.

** infestationes.*

In veritate comperi, quia quamuis locus tam tenuis sit facultate, tamen pro meritis tanti viri celebri erit diffamatus rumore, sicuti auditum habemus iam locū esse, vbi corpus Beati Galli requiescere videtur. Inquisiuit ergo à præfato Gunzone, quomodo in vicina loca potuisset tributarios inuenire de eodem pago, qui vectigalia annuatim reditibus regijs inferre debebant, & inuenit in ipso vicino loco pagum, quod vocatur *Geltinstein* sibi per omnia annuatim tributa persoluere. Inter cætera ergo munificentiæ suæ dona, quæ impertiuit Beato viro, dedit ei totum ipsum saltum, cum marcha firmitatis, quæ in Epistola sua fecit conscribi, & vectigalia CXIII, quæ ex præfato pago inferre debeant annuatim, quatenus pro memoria beneficiorum eius perpetuò ibi permaneret, & ne quisquam ex successoribus eius tanti obsisteret boni, fecit conscribi suæ firmitatis Epistolam, atque vt mos est Regum circumspecta roborari cautela, quatenus deinceps tam ipse dum viueret, quàm omnes loci illi sicuti marcha continetur in eodem saltu ad Sanctam Mariam, & ad Sanctam Afram per Regiam traditionem absque vllius violentia præfatus Episcopus *Vvictherpus* omnésque successores eius obtinerent auctoritatem. His Regiæ potestatis *Vvictherpus* Episcopus adornatus solacijs, & sublimatus honoribus, impertitisque donis optimis Beato Magno à Rege Pipino lætus ad patriam regreditur, iniungens Beato viro ea cum omni diligentia, dansque ei potestatem, vt in loco sibi commendato ad suplendas Beatæ Mariæ excubias & Sanctæ Affræ omnem ordinem Canonicam instrueret vitam. Ex illo tempore ipse locus à Beato viro Magno exordium sanctitatis accipiens, augmētatus autem & sublimatus à Pontificibus *Augustensis*, Christi nomen vsque hodie ibi laudabiliter dilatari non desinit.

Pipinus Rex S. Magno locum ad [illegible] ei cōcedit, & dotat.

De eo, quod Vvictberpus & Theodorus coronam splendidam in nubibus fulgentem super caput S. Magni descendentem viderunt.

CAPVT XXVI.

His itaque prælibatis cum audisset *Theodorus*, qui apud castrum campidonense morabatur, beatum Magnum consolidatum in loco, quem Dominus disposuerat, cœpit properare partes in illas, vt videret qualiter & quomodo Domino annuente in his locis moraretur. Vt autem ad eum peruenit salutantes se inuicem, & deosculantes oculos pariter & manus, narrauit ei *Theodorus* inumerabilia, quæ passus est à Pagensibus *Hilargangiensis*, sed tamen quamuis tantas iniurias & calamitates ab eis sustinuerit, ædificauit ibi Ecclesiam paruam super littus *Hilaræ*, quam postulabat vt apud *Vvicterpum* Episcopum impetraret, quatenus illuc proficiscens, ipsam Basilicam Domino in honore Sanctæ Mariæ genitricis eius consecraret. Venerunt quippè ambo ad locum, qui dicitur *Eptaticus*, repereruntque ibi supra scriptũ Episcopum in oraculo suo sedentem & orantem, ergo vt obtutibus eius ad præsentati sunt, narrauit ei beatus Magnus Abbas de *Theodoro*, qualiter cum magno labore Ecclesiam construxisset in loco Campedonense, & quomodo deprecabatur, vt ille illuc properaret, ipsamque Ecclesiam Domino consecraret. Audiens hæc venerabilis Episcopus respondens dixit ad eos: Dicam prius vobis venientibus quæ cogitabam, & sic congruo tempore Domino annuente proficiscar. Verè charissimè pater Magne nunc sedens hîc cogitabam, vt tanquam Deus omnipotens, te ita magnificatum habet in illo permulta miracula eius accersirem te futuræ venturæque solemnitatis ieiuni septimi mensis & Sacerdotij dignitatem supernis gratijs fauentibus te promouerẽ; inclinato denique capite beatus Magnus inquit: Cur hanc obiectionem asseris pater: peccatorũ meorum squaloribus & flagitijs fœtere me video. Idcircò vita mea non est talis, vt amabilis paternitas tua me ad tantam dignitatem promouere queat. Ergo noli deprecationem nostram pro peccatis abijcere, sed Domini prouocatus mandatis, incipe salubre iter, viamq; veritatis desiderantibus aperi. Postea mihi seruo tuo indigno, quãdo paternitati tuæ placuerit, secundũ benignitatis munus impende, ne refutare videar, quæ à Domino disposita sunt super me seruo suo, & cũ hęc diceret, viderũt ambo *Vvicterpus* Episcop⁹ & *Theodorus* coronam splendidissimam inhærẽtem capiti suo in modũ rotæ circa solem in nubibus fulgentem. Continuò autẽ surgens amplexatus est eum & osculans, oculos & os eius, dixit: Deus omnipotens, qui per potentiam maiestatis suæ in te tantam virtutem ostẽdere dignatus est, vt pro eius amore patriam tuam derelinqueres, & præcepta eius conseruares. Ipse te faciat locum tibi ab eo destinatum custodire & sublimare cooperãte gratia Spiritus sancti tecum. Respondit *Theodorus*, Amen. Ad hæc iterum inquit Episcopus: Bene vocatus iste locus *Eptaticus*, quia in medio cõstat inter Monasterium S. Affræ & cellam tuã: Ideoque scias quia per discessum meũ hanc hæreditatem permanere cupio ad Sãctam Mariam & ad Sanctam Afram, quatenus, quasi mediator sit locus iste successoribus nostris inter Monasterium tuũ & ciuitatẽ S. Augustẽsæ Ecclesiæ. His dictis, surrexit venerabilis Episcopus, & profectus est ad Castrum *Campidonense*, descenditque cũ illo beatus Magnus simul cũ eis *Theodoro*, & venerunt ad Castrum. Conuocata autem multitudine populi in die solemni dedicationis Ecclesiæ, vir venerabilis Episcopus prædicationis dulcedine auidorũ corda refecit: Sicque iussu suo beatus Magnus ea quæ viderat tanta sapientiæ luce vestiuit populorũ corda, vt sũmã cũ gratulatione auditus, & ineffabili veneratione a cunctorum ordine sit ornatus. Video itaque ibidem manentes cum gratiarum actione, populusque benedictione tanti patris armatus, & ab Episcopo osculo pacis tributo sua reuersi sunt. Venerabilis Episcopus & Sanctissimus Abbas relinquentes *Theodorum* ad custodiendam Ecclesiam Campidonensium.

Vvicterpus & Theodorus coronam splẽdidissimã in capite S. Magni conspiciũt

De eo quod beatus Magnus factus Presbyter in monte Suilinc vrso monstrante venas ferri inuenit.

CAP. XXVII.

Beatus itaque Magnus morans in cœnobio suo, quod sibi parauerat ad Fau-

ces per viginti quinque annos magnas virtutes ibi operatus est Deus per eum, illuminãs cæcos, præbens surdis auditum, dæmonia à pluribus eijciens, claudicãtibus gressum tribuens. Sicque docuit populum, & conuertit ad fidẽ Christi, & ad credulitatem eius, relinquentes idola vana & surda, & credẽtes in Dominum Iesum Christum, insuper etiam per orationem eius ostendit Deus venas ferri in montibus gyro impositis ita: post susceptam autem benedictionem sacerdotalem, cum ipse circuiret mõtes & colles, per diuersa loca explorans & intuens plurima loca apta ad manendũ, quodam die ascendens in montem excelsum, qui vocatur *Suiling*, inuenit ibi plurimos vrsos, commorantes in maxima ferocitate. Sed facta oratione cœperunt ante eum tam mites effecti aggredere, vt veluti boues qui ante bubulcum pergunt, ita irent ante eum, vir ergo Sanctus prostrauit se in figuram crucis ad terram, & preces Domino deuotius effudit, vt populo pago in illo moranti aliquod adminiculum præberet ad victualia acquirẽda. Intereà vrsus vnus appropinquãs ad eum, cũ magna mitigatione cœpit cũ pede monstrare abietẽ magnã, & quasi significãs quod sub ipsa arbore copia venarum ferri consisteret. Hoc vt homo Dei vidit dixit ad feram: præcipio tibi in nomine Domini vt ad ipsã abietem eas, & quia gladium non habemus, neque fossorium vt possimus radices eius incidere, tu in nomine Domini cũ pedibus & dentibus tuis euelle, rumpendo radices eius, quatenus nobis Dominus demonstret suam voluntatem in adiutorio populi terræ istius. Ad eius ergo præceptum bellua conuersa cœpit radices arboris rumpere, & cum dentibus frangere, donec ipsa arbor cum radice funditus ab vrso effossa corruit, sicque monstratę sunt diuersæ venæ ferri ad sumendum. Vir denique benignissimus gratias Deo agens, assumens panem de pera sua, quam secum habebat integrũ famulanti porrexit, & ei ita præcepit. In nomine Domini mei Iesu Christi panem istum manduca, & sequere me, atque ad istum locum hominem quem tibi monstrauero, absq; vlla læsione adducere stude, defendens eum ab alijs feris, si eum lædere voluerint. Et hoc facto circumpositos montes & colles cum alijs feris habeto communes, ita vt nullum hîc hominem lædatis, neque pecora eorum. Et his dictis, reuersus est beatus vir Magnus ad cellulam suam, secutusque est eum vrsus, sicuti canis, qui sequitur Dominum suum. Ergo vt ad cellam appropinquarat vocauit hominem suum nomine *Linto*, & præcepit eum venire, & adferre secum securẽ & fossorium atque asciam, & commendauit eum vrso, & dixit, istum hominem sanum & incolumem perduc ad istum locum, quem Dominus ostendit nobis, & caue ne aliquam læsionem ab alijs feris patiatur. Bellua itaque conuersa obediens iussioni eius, cœpit pergere ante hominem & aperire viam, atque mõstrare semitam. Sicque adduxit eum ad locum incolumẽ, vbi arbor corruerat. Nullam aliam feram permittens ad eum appropinquare, donec vir effodiens sarcinulam suam compleuit, & per eãdem semitam vsque ad cellulam viri Dei reduxit. Hoc facto vrsus ad saltum reuersus est. Homo verò prostrauit se ad pedes B. Magni, & dixit: verè Domine nũc cognosco, & certus sum, quia Dominus omninò est tecum, quoniam & bestiæ eremi obediunt tibi veluti Iesu Christo: nam me vrsus tam præuidit & custodiuit, vt nec saltem alias feras ad me accedere permitteret: ille autem dixit ei, caue diligenter ne alicui hoc dicas, dum ego vixero, sed præpara aditum cęteris hominibus sicuti vrsus te duxit, quatenus viam noscant illuc proficiscẽdi, & Domino annuente, deinde opem habeant ad victualia, cæteraque necessaria per ferrum acquirenda. Ab illa ergo die nota facta sunt incolis terræ illius in ipso loco, & gyro diuersæ venæ ferrium, quæ permerita beati Magni permanent vsque in præsentem diem.

S. Magnus vrso monstrãte ferri venas inuenit.

De vltima infirmitate beati Magni, & eius obitu & exequijs, ac sarcofago mirifice procurato.

CAP. XXVIII.

Cumque trãsissent viginti quinque anni, & Dominus illum locum per merita tanti viri sublimare, dilatareque dignatus est *Vvicterpo* Episcopo defuncto XIIII. Kalendarum Maiarum Tozzo per electionem beati Magni ad Pontificatus honorem à *Pipino* glorioso rege iam in vltimis suis deductus est. Sed finitis viginti quinque

Vvicterpo Augustanensi Episcopo succedit Tozzo.

que annis, beatus pater ægrotare cœpitatq; infirmitate fæbrium lãguescere. Misit ergo ad *Theodorum* sodalem suum, qui tunc temporis in Campidonense cellula morabatur, & accersiuit eum vt acceleraret atque eum visitaret, & sua visitatione refoueret fidissimum amicum, audiens hoc *Theodorus* commotione maxima de inualitudine tanti viri, animoque mœsto, celeriter partes in illas profectus est, sumens secum prout potuerat ea, quæ in infirmitate laboranti nouerat congruere, veniens autem ad præfatam cellulam, inuenit beatum virum in maxima infirmitate detentum, & misit celeriter ad Tozzonem Episcopum, intimans ei vt acceleraret. Et tantũ patronum prius quàm ab hac luce sæculari discederet, visitare veniret. Cũ audisset igitur hoc præfatus Episcopus velociter partes in illas profectus est, & peruenit ad cœnobiũ beati viri. Cũq; Magnus Patronus in infirmitate maxima laborasset, vidẽs eũ Tozzo Episcopus cœpit flere & dicere. Heu, heu pater amande, heu doctor egregie, in his periculis quasi orphanum me dimittis? ad hæc beatus vir Magnus inquit. Noli flere venerabilis præsul, quia me in tot mundialium perturbationum procellis laborantem conspicis, quoniam credo in misericordia Dei, quod anima mea in immortalitatis libertate sit gauisura; tamen deprecor vt orationibus tuis Sanctis mihi peccatori, & animæ meæ non desinas adiuuare. Inter hæc verba beatus Magnus per dies tredecem laborans expletis 26. annis morationis suæ in illo cœnobio, ætatis verò suæ annis. 73. In die Sancto Dominico & in 8. Idus Sept. Commendans se Domino & venerabili Pontifici in senectute bona, circa horam 9. diei ipsius Dominici Sanctam animam Deo reddidit, de huius vitæ liberatus ergastulo, Flentibus autem Episcopo & Theodoro coram lectulo eius, audita est vox. Veni Magne, veni, suscipe coronam, quam tibi Dominus præparatam habet. Audita ergo hac voce, dixit Tozzo ad Theodorum. Cessemus flere frater, quia potius nobis oportet gaudere de animæ eius in immortalitate sumptæ in hoc signo audito, quam luctum facere. Sed eamus ad Ecclesiam & pro tam charissimo amico salutares hostias Domino immolare studeamus. Finito itaq; fraternæ cõmemorationis obsequio, inuenerunt ambo *Sarcofagum* optimum lapideum, à quodam Duce antiquis temporibus nomine *Abuzaco* constructum, qui & ipsum Castrum construxit & à suo nomine similiter *Abuzacum* vocauit, vnde fuit in ipso sarcofago positus, neque sepultus quisquã. Purgato ergo ipso sarcofago, assumpserunt Sanctũ corpus & recondiderunt in loco vbi pater ipse sibi oraculum construxerat & cooperuerunt humo, ponentes eius vitam in capite suo scriptam, virtutibusque plenum sub auctoritate *Theodorita*.

S. Magnus febri laborat. *Excedit à vita.* *Sepelitur.*

Protestatio Theodori Monachi, quod fideliter scripserit vitam beati Magni.

CAP. XXIX.

Ego itaque Theodorus Monachus ex Monasterio S. Galli iussu Tozzonis Episcopi, sicut à *Theodegiselo* monacho S. Columbani, de tanti viri conuersationibus simul cum beato Columbano comperui, & oculis meis ipse vidi & auribus audiui, seu postea, quã me reliquit in cellula *Campidonense*, sicut postea à præfato venerabili Episcopo *Tozzone* de virtutibus eius didici plurima, sed non omnia in Epitaphio meo scribere curaui, & ad caput eius posui reconditum cum sepulchro, quatenus futuris temporibus quãdo Domino reuelante corpus eius sanctum inuentum fuerit, sicut Domino annuente illi, qui tunc temporis pastores & rectores Sanctæ Ecclesiæ fuerint, inuenerint iustum & dignum fore, ita ea corrigant, quæ corrigenda sunt, & quæ emendanda sunt, emendent, nec nõ pro me seruo Christi intercedere non dedignentur, quatenus orationibus tanti patroni suffultus anima mea in requiem sempiternam procedat.

Tozzo patrocinii cœnobii S. Magni moritur.

De eo, quod Tozzo Episcopus cœnobium S. Magni in necessarijs semper adiuuit.

CAP. XXX.

Vir ergò venerabilis Episcopus *Tozzo*, post obitum beati Patroni Magni prout potuit ipsum cœnobium semper cum suis custodibus custodiuit, secundum facultatem loci regens

Protestatio authoris.

& gubernans, atque disponens ea, quæ ad ipsum Monasterium iure pertinere debebant, custodiens Sanctum corpus cum clericis & officijs diuinis atque luminaribus vsque ad obitum suum, qui permanēs post discessum B. Magni in Episcopatu annos quinque & menses tres XVII. Kal. Febr. vitam sæcularem finiuit, tradens ante obitum suum hæreditatem suam ad sepulchrū beati Magni cum firmitate & stipulatione secundū legem Alamannorum, sepultusq; à clero suo est Augustense sub testimonio in eadem hæreditate.

De eo, quod post obitum Pipini Regis Theodorus ad Sanctum Othmarum venit, eique omnia, quæ de beato Magno acciderant, narrauit.

CAPVT XXXI.

Theodorus author huius vitæ ad Othmarum venit.

Enique post obitum gloriosi Regis *Pipini* filijs suis litigantibus, erectus est Vtilo in Ducatu Baioriorum & Gotafrid in regimine Alamannorum; Sicque orta magna seditione & rixa inter *Baiorios* & *Alamannos* deuastantes & deprędātes seu spoliantes omnia quæ in Marchis duorum regnorum consistebāt, minime quiuit *Theodorus* fidelis monachus S. Galli & Magni custodire locum *Campidonensem* propter varias persecutiones, & malorum hominum à pagensibus ipsius loci oppressiones in suis & sua nec nō in semetipso, idcirco relinquens illum locum profectus est ad Monasterium Sancti Galli, inuenitque beatum *Othmarum* ipsius Monasterij iam senem & grandæuum prouectæque ætatis, sed Domini gratiā, & Spiritu Sancto plenum, & diuinis virtutibus imbutum, narrauit ei omnia, de beato Magno Confessore Christi, quæ acciderant, & de loco *Campidonense* seu de persecutione plurima quam passus est à Paganis, vel à malis Christianis. Hæc audiens beatus *Othmarus* dolens & mœrens de tanta persecutione, seu etiam & de sua ipsa, quam iam à pessimis comitibus *Vvarino*, & *Ruodhardo*, qui tunc temporis quasi totius Alamanniæ curam administrabant, patiebatur, quędam de fratribus eius *Berthgozum* Monachū optimum virum & prudentém, cum quatuor Monachis alijs illuc direxit, qui ipsum locum custodirent donec Domino opitulante pace reddita iterum à rege *Karolo* sublimaretur, permittēs Theodorum morari in Monasterio beati Galli, vsque ad obitum suum.

De eo, quod Karolus Rex per Sempertum Episcopum Augustensem Monasterium Sancti Magni & alia destructa reparauit.

CAPVT XXXII.

Carolus Rex Ecclesias readificat & Monasterium S. Magni reparat.

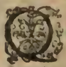

Gitur *Karolo* rege consolidato & cōfirmato in Prouincia Galliæ, restaurans & reædificans Ecclesias, quæ à malis inuasoribus desolatæ erāt, totam *Germaniam* Dominus sub suo iugauit imperio interfectis principibus *Germaniam* possidentibus. Cumque audisset de beato *Othmaro* iniustè acta, & ad finem obitus vsque perducta, necnon de cœnobio *Campidonense* imò de ciuitate Augustense quippe de Monasterio S. Afræ, & cellam Sancti Magni pœnè destructam & desolatam, compunctus corde, iterum reædificare cœpit ipsas Ecclesias, & sublimare. Constituit autem Episcopum *Sintpertum* nomine in ipsa ciuitate, & dedit secundum morem regum per firmitatis præceptum ad præfata loca omnia, quæ ab antecessore suo *Pipino* illuc tradita fuerant; insuper & addidit plurima. Susceptumque Episcopatum *Sintpertus* profectus est ad Augustam Vendelicum, & per annos triginta ferè rexit ipse Ecclesiam construens basilicam Sanctæ Afræ, & restaurans cœnobium S. Magni, parochiam verò in ambarum partium *Lechi* fluminis per auctoritatem Domini *Leonis* tunc temporis Papæ, & confirmationem Domini *Karoli*, iam facti imperatoris, in vtróque regno simul Domino fauente coadunauit.

De translatione corporis beati Magni per Lantonem Episcopum Augustensem.

CAPVT XXXIII.

Translatio corporis S. Magni.

Valiter ergo corpus beati Magni repertum sit, & inter cæteras virtutes, quæ ante sepulchrum eius Dominus per merita sua reuelare dignatus est, quā maximam virtutem tunc reperiente corpore suo non est silendum. Defuncto autem *Sintperto* Episcopo, successore

for eius *Lanto* in Episcopatu pastorali dicium sumpsit. Sed cũ non amplius quã septẽ annos in Põtificatus honore ipsã Ecclesiam regere visus est, minime quiuit aliquid ex his rebus sublimare, nisi tantum in *Baioariam* propter suam progeniem quam ibi prętentem habebat; ea quæ potuit ad ipsam Ecclesiam acquisiuit. Finitis autem pertransactis septem annis temporibus suis, successores eius, qui in ipsa Ecclesia sancta constituti sunt, primus cœpit *Niccarius* à fundamentis Ecclesiam beati *Magni* construere; cæteri verò præsules cum subsequentes, prout potuerunt, similiter construxerunt, tamen non fuit aula Basilicæ ad perfectionem operis perducta.

Ecclesia S. Magno construitur.

Finis vitæ Sancti Magni Confessoris.

Testimonia de Sancto Magno ex NotKeri Martyrologio 8. Idus Septembris.

NAtiuitas sancti Magni Confessoris, discipuli & comitis sancti Galli, mirabilis atque sanctissimi viri.

Ex Trithemio.

Magnus Monachus, & discipulus S Galli, Abbas, vt fertur, in Faucibus, vir Sanctus & Deõ dilectus multis in vita miraculis claruit, sicuti in gestis eius, quæ diligenter scripta sunt, legitur. Magnam prædicandi gratiam à Deo consecutus multorum corda populorum ad diuinum amorem conuertit. Claruit anno Domini 660. Mortuus est autem anno ætatis suæ 70. Octauo idus Septembris. *Hæc Trithemius. lib. 3. de viris illustribus ordinis Sancti Benedicti, cap. 107. Quis Theodorus fuerit, scire licet ex ipsa hac vita S. Magni, cuius discipulus fuit Theodorus, & oculatus testis eorum, quæ conscripsit.* Metzlerus *de Theodoro hæc*: Campidoni excitato Monasterio hæsit, vsque dum Sanctus Magnus vita fungeretur. Sed cum postea duorum regũ imperium affectantium prælia etiam ad illas partes pertingerent, ad Sanctum Gallum Monasterium suum rediit, atque à S. *Othmaro*, qui tunc Monasterio præerat, retentus, & pro se quinque alijs fratribus (quorum princeps fuit *Perectgozus*, vt ipse *Theodorus* hîc testatur) eò destinatis, ibidem reliquum, quod erat vitæ in magna sanctitate sub eodem S. *Othmaro* transegit, atque ad Deum opinione omnium sanctus migrauit, sepultusque est in Monasterio. Nondum tamen quod sciam inter Diuos relatus. *Hæc Metzlerus.*

DE SANCTO MAGNO.

Incerti auctoris, Monachi tamen S. Galli atque vt videtur, Hartmanni propter quosdam eius versus quos habet etiam in litania humili prece.

Carmina nunc festis Psallamus rite choreis,
Obuia lætantes pectora qui ferimus.
Aurea iam resonent redimitis carmina bombis,
Quæ varijs mixtim vocibus aura ferat.
Sic sic perspicuum poterit vox clara referre,
Vt decet in tali nunc patris obsequio.
Sic deuota tamen pandamus ora, canentes,
Pectore de puro hos referendo sonos.
Istuc iam properans Domini dilecte propinqua,
Quo tibi condigna corporis aula nitet.
Hic tibi perpetuis resonent concentibus ædes
Ossibus & sacris semper habetur honos,
Dum læti famuli celebrant hic festa benigni
Laudibus instantes nocte, dieque tuis.
Lætus ob hoc nostros blandusque inuisito fines,
Atque pius seruis auxiliare tuis.
Iam nunc seruitijs famulum consuesce tuorum
Prosper & hunc vultum flecte seuere tuum,
Dirige corda pius, & tempora dirige nostra,
Atque dies lętos ducere da famulos.
Vt semper valeant tibimet cantare quieti,
Te quoque cœlesti cernere luce poli;
Sterna supplicibus isthæc modo paria notis,
Et venerans tanti suscipe membra viri.
Ipsas omnigeno decorans cum flore plateas
Lumina perpulchris obuia lampadibus.
Aduenìunt pariter, nec non comitantur euntem.
Perspicui fratres, angelici proceres.
Qui feretrum circumuolitando beatum
Alarum expansu vndique membra tegunt.
Inde Columbanus noster pater atque Magister
Alpibus excursis aërijsque vijs
Hic aderit præsens, alacrisque ad gaudia tanta
Agmina coniungit consociata simul
Coniunguntur ei celeres, gressusque fatigant,
Tres quoque Francorum Scotigenæ pariter

Quos volitans fama asciscens ad gaudia tanta,
Vnitos tulerit dulcibus obsequijs.
Obuius hinc proprios Gallus *producit alumnos*
Longius occursu approperans rapido.
Hunc circum medium numerosis cætibus auctus
Densatur nitidus cælicolum populus.
Omnes qui pariter sancta de voce salutat
Et proprios Lares Magne *subire rogat*
Vt quos ætherei retinet communio templi,
Hic quoque consortis iungat honoris amor.
Interea Othmari *præstabit cura Beati,*
Mansio constructa quoque parata fiat.
Vt nil displiceat venientis hospitis ori,
Omnia splendenti sed niteant facie.

VITA

SANCTI KILIANI

FRANCIÆ ORIENTALIS,

QVÆ ET FRANCONIA DICITVR
Apostoli,

EPISCOPI VVIRZBVRGENSIS : ET SOCIORVM Kolomanni Presbyteri, & Totnani Diaconi Martyrum.

AVCTORE ANONYMO

Integrè & sine styli mutatione,

EDITA
EX

MEMBRANIS M.S. MONASTERII VVINDBERGENSIS & Rebdorfensis.

Et habetur apud Henricum Canisium tom. 4. Antiq. lect.

PROLOGVS VITÆ ET MARTYRII S. KILIANI, ET SOCIORVM EIVS.

SANCTORVM Martyrum certamina quoties ad memoriam redeunt, toties mentē ardore cōpunctionis tangunt, quo fit, vt fraternæ charitati multum videatur impendere, qui Martyrum historias stylo studet memoriæ commendare. Et quamuis culpis retardantibus, iter rectitudinis assequi non valeat, incedentibus tamen in patriam, veritatis tramitem monstrat. Alioquin miserrimum est, feliciter nauigantibus, si inuideat portum salutis, qui patitur damna periculosæ nauigationis. Idcirco beatissimi Martyris Kiliani ac sociorum eius gesta, prout possumus, literarum notis assignare curamus, vt fraterna studia ad amorem boni operis incitemus. Quia enim phialam dare Fratribus non possumus, saltem cyathum propinemus.

VITA ET MARTYRIVM SS. KILIANI EPISCOPI, COLOMANNI PRESBYTERI & Totnani Diaconi.

Festvm S. Kiliani celebratvr 8. Idvs Ivlii.

Beatvs Kilianus Scotorum genere, nobilibus ortus parentibus, diuinæ tamen gratiæ factus est nobilitate clarissimus. * Scotia, quæ & Hibernia dicitur, Insula est maris Oceani, fœcunda quidem glebis, sed sanctissimis clarior viris; ex quibus *Columbano* gaudet Italia, *Gallo* ditatur Alemannia, *Kiliano* Teutonica nobilitatur Frãcia. Qui, vt diximus, nobili prosapia editus, à pueritia liberalibus studijs traditus, simul cum literarum incrementis diligenter cœpit indagare viam veritatis. Tandem præueniente se gratia Dei, spretis humanarum literarum studijs, omnibusq; huius mundi illecebris Monasterium petijt, abnegauit semetipsum sibi, tulitque crucem suam & secutus est Christum.

**frequens est apud scriptores quosdam, vt Scotiã pro Hibernia dicãt* inquit, Serarius hic.

Kilianus fit Monachus.

In Monasterio igitur positus, quantæ obedientiæ, quantæque frugalitatis, quantæq; fuerit Vigiliarum & orationũ instantiæ, vitæ præsentis terminus declarauit. Quamuis etenim martyrij palma per gratiam magis, quàm per meritum constet, bonis tamen adimpletur operibus. Videntes itaque Monasterij Fratres in virtutum profectibus beati viri perseuerantiam, primo eum per Ecclesiasticos gradus ad Presbyteratus Officium precibus ascendere, deinde eiusdem Monasterij regiminis curam sumere coegerunt. Ille autem sciens perfectionem charitatis sine proximi dilectione perfectè constare non posse, passus est in proprijs se aliquantulum minorari, vt Fratrum prodesse posset vtilitati, imitatus Apostolum, cupientem anathema fieri à Christo pro Fratribus & cognatis secundum carnem.

Fit Presbyter & præfectus Monasterij.

Rom. 9.

Veruntamen cum fama beati viri longè latéque crebresceret, metuens ipse, ne popularis fauor maculæ sibi rugam infigeret, cœpit meditari, qualiter notos & propinquos relinqueret, peterétque longè sepositas terras, vbi obscurus fama, & vilis genere posset haberi, quo liberius diuinis cultibus vacare valeret. Deliberatione itaque recedendi * facta collectis socijs, in quibus idem feruor dilectionis ardebat, ad vicinam Scotiæ Britanniam peruenit, quam non longa nauigatione præteriens, Galliam attigit. Qua permetata in Prouinciam Germaniæ deuenit, quæ ab incolis terræ ipsius Orientalis Francia vocitatur, ibique in oppido, quod * *Vvirzeburg* eorum lingua dicitur, Latina verò lingua, virorum interpretari Castellum potest, moram se facturum disposuit, non veritus incredulæ gentis feritatem, eo quod intrepidus coronam optaret martyrij. Sed tamen * prædicationis interim abstinuit, donec Romano se Pontifici præsentaret, quatenus apud Romanam sedem & integrum Christianæ Religionis dogma, & licentiam prædicandi acciperet.

** Vvindberg. facta & peracta.*

** VV. MS. Vvirzburck.*

** VV prædicationi.*

Nota obseruantiã erga Romanum Pontificẽ.

* Hibernia siquidem olim Pelagiana fœdata fuerat hæresi, Apostolicáque censura damnata, quæ nisi Romano iudicio solui non poterat. Idcirco vir Sanctissimus coram Primate Apostolicæ Sedis, eiusdémque ministris, vt sibi semina diuini verbi gentilibus erogare liceret, studio diuini amoris expetiuit.

** VV. Ibernia.*

Tunc autem præerat Romanæ Ecclesiæ * *Konon* Pontifex, humanis, diuinisque literis pollens, Pontificali Officio congruus, in ordinandis Ecclesiasticis rebus discretor

** VV. Conon.*

idoneus. Qui audita fide præfati viri charitatis nexibus * illigata, Deo gratias retulit, eique sese charitatis amore impertiuit, exultans semina diuini eloquij ab insulanis, ac longe positis Doctoribus augeri.

*V. Valligata.

Erat igitur apud egregium Pontificem non modica exultatio, quia cernebat paulatim euacuari fraudem antiqui hostis, crescentibus diuinę ministris operationis. Tūc ex consensu totius vrbis beatissimum virum in Præsulatûs * officium constituit, quo & chrisma conficere, & Ecclesias dedicare, & sacros ordines consecrare irreprehensibiliter valeret. His ita peractis dimisit eum, monens, vt cœpto operi insisteret, a Domino sibi parato præmio æternæ retributionis. Beatus itaque Kilianus vrbe egressus, peracto itinere cum *Colomanno* Presbytero, *Totmanno* Leuita, ad locum sibi destinatum peruenit, Columbano in Italia relicto. Nam Romam pergens Gallum in Alemannia, febre grauatum dimisit.

*VV. Officio constituit vt sacros ordines consecraret.

Ordinatur Episc.

Veniens igitur ad prædictum oppidum Orientalis Frāciæ * *Vvirziburg*, non eum, quem in eadem Prouincia Ducem reliquerat, inuenit, sed alium nomine *Gozbertum.* Porrò venerabilis vir paulatim cœpit pabula diuini verbi incredulis populis ministrare. Tantam enim Dominus ei gratiam contulerat, vt in breui tempore gentis loquelam perdisceret, & eis proprio sermone semina veritatis erogaret. Mirabantur autem omnes non solum nouitatem doctrinæ, sed exuberātiam quoque eloquentiæ, facundiam etiam sermonis comitabatur efficacia virtutis. Impletum est in illo, quod veritas Apostolis promisit. *Ego*, inquiens, *dabo vobis os & sapientiam.* Et iterum: *Opera, quæ ego facio, & vos facietis.* Sed cum iam diuini semina succrescerent eloquij, & plebs gradatim minueretur errore gentilitatis, vsque ad Principes populi, Sancti viri fama peruenit, vt Ducem quoque Prouinciæ non lateret. Qui eundem Sanctum virum sibi præsentari iussit, experiri cupiens, quæ esset hæc doctrina, quam prædicabat, hactenus sibi incognita. Erat verò idem Princeps naturali ingenio præditus, licet gentilitatis errore fædatus. Ad quem, cum à beato viro peruentum esset, constanter veræ dogma religionis insinuare cœpit, docens, vnum esse Deum visibilis & inuisibilis creaturæ authorem, in Trinitate personarum, & vnitate diuinitatis consistentem. Iesum Christum, à Iudæis crucifixum, in vna persona verum DEVM, verumque hominem, in natura diuinitatis æqualem Patri, in natura humanitatis factum mortalem, [a] tertiā tamen in Trinitate personam, per quam rationabilis mortalisque creatura, inuidi hostis fraude decepta, sit misericorditer reparata. Præfatus autem Princeps [b] adiuuans tanti viri constantiam, & sermonum insuperabilem [c] veritatem, quia, vt diximus, naturali pollebat ingenio veris se superatum sententijs vidēs, ad tempus eius distulit auditionem, volens frequenti apud se tractare rimatu, vtrum quē Kilianus docebat, an Dianæ cultus præponendus foret. Diana namque apud illum summa veneratione habebatur. Veruntamen egregius vir iugi instantia laborabat, vt DEO redderet animas, quas diabolus perdere conabatur. Lucerna igitur supra candelabrum posita, omnibus resplendebat, & ciuitas in monte constituta ab omnibus videbatur.

VV. * Vvirzeburch.

Luc 21. Ioan. 14.

a Melius secundā: sed MS. Vvindbergense, sic habet, tertiam tamen in Trinitate personā, Spiritū sanctum, per quam &c.

b admirans.

c VV. virtutem.

Mat. 5.

Porrò prænominatus Dux cernens perseuerantiam Prædicationis egregij viri, secretò venit ad eum, cupiens doctrinis eius instrui, quatenus cognito tramite veritatis abigere valeret anfractus erroris. Sed à beatissimo viro Catholicæ fidei documentis diligenter instructus proximo die Dominicæ Resurrectionis cum multis alijs dato nomine, aqua lotus baptismatis, absolutionem pristini promeruit erroris. Sicque factum est, vt tota pænè Prouincia Orientalis Franciæ, relicto dæmonum cultu diuinæ religioni operam daret. O beatissimum virum Apostolicæ dignitati comparandum. Ad iudicium namque Domino veniente, Petrus Iudæam, Andreas Achaiam, cæterique secum diuersa regna trahēt, inter quos Beatus Kilianus Teutonicam Frāciam ducet. Quanta tunc erit exultatio Patris in prole, & prolis in Patre, quando omnibus mundi consumptis periculis, neque memoria restabit tribulationis. Sed iam tempus est, vt ad beati viri, sociorumque eius martyrium succinctè pergamus, ita tamen, vt moderata breuitas & studioso Lectori satisfaciat, & desidioso fastidium tollat.

Dux Frāconiæ credit & baptizatur cum multis alijs.

Prædictus Dux Gozbertus monitu assiduo beatissimi Præsulis ad meliora de die in diem proficiebat. Erat illi tamen coniux secundum gentilitatis ritum, quæ quōdam Fratris

Fratris ipsius coniugio fuerat copulata. Hæc * Geilena nomine dicebatur. Præclarus autem vir Dei idcirco in initio fidei noluit tale prohibere cõiugium, ne in pœnitudinem credulitatis, grauitate monitus princeps prælibatus duceretur. Et hoc est, quod Apostolus in fide nondum perfectus dicebat: tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Perfectorũ enim est solidus cibus. Ideoque egregius Martyr, quod grauius nouerat, distulit in futurum, simulque diuino reuelante Spiritu, sciens in hac re sibi & socijs causam constare Martyrij, vt multis interea prodesset, interim omisit tale damnare coniugium, licet cuperet dissolui, & cum Christo esse, imitatus Apostolum, qui in sporta per murum a fratribus dimissus est, non vt mortem timeret, sed vt multis ante mortem prodesset.

Aliȷ Gisilam, Aliȷ Geilanam vocant.

1. Cor. 3. Hebr. 5.

Act. 9.

Veruntamen cum quadam die venerabilis Præsul Ducem familiariter alloqueretur, dixisse fertur inter cætera: Fili mi, quem per Euãgelium genui, gaudeo valde in profectu fidei tuæ, sed multum me mouet, quia illicitis nuptijs detineris, & vereor nimis, ne à recto itinere tali coniugio retarderis. Legitur enim sapientissimo dicente viro: *Qui in vno offendit, multa bona perdit*, Iacobo Apostolo testante, *quia qui totam legem seruauerit, offendit autem in vno, factus est omnium reus.* * Propterea in baptismate innouatur homo, & non ex parte, sed totus: vt autem totus innouari possit, nihil pristini retinere deberet erroris. Audiens hæc princeps, primo hæsit stupore, deinde alta suspiria trahens (valde enim diligebat eam, quam habebat vxorẽ) demũ tale fertur dedisse responsum: Audiui pater te docente, quia dominus Iesus monet nihil preferẽdũ suo amori, non Patrẽ, non matrẽ, non filios non vxorem, & idcirco quamuis vnicè diligam iunctam mihi vxorem, præpono tamen diuinum amorem. Sed nunc non adest mihi otium inquirẽdi qualiter eam dimittam, quia contra hostes nostræ reipublicæ festino, cum autem fuero reuersus, inuenta opportunitate dimittendi separabor ab illa. Hæc verò cum ad aures *Zeilanæ* peruenissent (quis enim fallere posset amãtem?) graui incanduit ira, perinde vt raptis catulis leæna, diuque secum bacchata, ex eo cœpit quærere, * quomodo sanctos viros extingueret; neque enim absente marito tanto

Eccl. 9. Iac. 2.

*Praeterea

f. opportunitatem

* cessaret cardine rerum.

cessarat

Felix *Kiliane*, qui Heliæ & Ioanni dignus es comparari. Helias namque Iezabelis insidias pertulit, Herodiadis fraude Ioannes Martyrium accepit, tu Gailanæ Zelo truncaris, tribus tamen vna est causa laboris, testificatio videlicet veritatis. Helias non nuptias prohibuit, sed mulieris improbitatem damnauit, ideoque tamen euasit, quia Dominus eum abscondit. Ioannes & *Kilianus*, quia nuptias vetuerunt illicitas, fœmineo veneno mortem pertulerunt. Nulla siquidem feritas bestiarum in hoc mundo similis mulieris malæ. Ad huius rei exemplũ sufficiunt duo omnibus alijs incomparabiles viri. Samson inuicti roboris, Dux Israeliticæ plebis, & Salomon inexhausta sapientia laudabilis, quorum vterque fœmineis fraudibus cessit, hic idola colendo; ille quo priuari fortitudine posset monstrando. Nulla igitur bestia in hoc mundo similis est mulieris malæ. Igitur ad propositum redeamus.

Geila Ducis coniux meditatur cædem S. Kiliani.

Iud. 16. 3. Reg. 11.

Nefanda mulier, de qua nobis sermo est, callida meditatione perquirebat, qualiter sine populari strepitu, & vulgi cognitione sanctos viros perderet. Armabatur nãq; impatientia iræ, & libidinis furore. Et quia diabolus iniqua cupientibus fomenta malitiæ subministrat, inuenti sunt duo ministri crudelitatis, qui promitterent, se satisfacturos *Geilanę* desiderijs, datis sibi muneribus miserrimæ executionis: atque ita factũ est, vt accepto prœmio nefandi operis peruenerint ad votum fœmineæ crudelitatis. Solebat namque beatissimus Martyr *Kilianus* post paruam dormitionem necessitatis, ad studium vigilare propensæ orationis. Quadam verò nocte cum leues somnos carperet S. *Kilianus*, ita vt nec dormiret integrè, nec vigilaret apertè, apparuit ei vir habitu formaque pulcherrimus, qui diceret: Amice *Kiliane*, surge; volo te diutius laborare, vno duntaxat certamine tangeris, & sic iugiter victor mecum eris. His dictis abscessit. Euigilãs autẽ egregius vir, intelligens diuinam sibi adesse visitationẽ, conuocatis fratribus, inquit, Fratres euigilemus, citò aderit Dominus, & pulsabit ianuam; Cauendum ergo est, ne nos somno torpentes inueniat. Addamus oleum lampadibus, dum tẽpus est, ne si defecerit, tũc incipiamus quærere, quando non poterimus inuenire. Illis itaque circa medium

visio S. Kiliani.

Matth 25

noctis orationibus vacantibus, carnifices strictis gladijs locum, in quo orabant, penetrarũt. quos cum sacer vir intuitus esset, ait, Amici ad quid venistis? implebitis præceptum, * consummabitis cursum. His dictis interfecti sunt, ibique terræ mandati, ne quis scire posset, quid factum foret. Vestimenta quoque, cum quibus diuina officia peragebant, sacrique libri simul cum eis defossa sunt, ne quod indicium necis eorũ deprehendi posset, sed clam discessisse putarentur causa solitæ peregrinationis. Erat tamen quædam nobilis mulier, *Burgunda* nomine, quæ à principio prædicationis eorum sanctis adhæserat viris, habens cellulã iuxta oratorium Sanctorum, quo facilius diuinis laudibus interesse valeret: Hæc intenta vigilijs, quæ facta fuerint, diligenti studio inuestigauit, recedentibusque carnificibus Linteolo fusum sanguinem Sanctorum collegit, ac terræ diligẽter infodit, vigilijs & orationibus, vacans vbi Sanctorum corpora obruta nouerat, excolebatq; locum veneratione, qua poterat, licet silenter, ne sicut postea factum est, *Geilanæ* iussu remoueretur.

**Consummabimus. cæditur S. Kilianus cum socijs.*

Robdorf. linteolo mundo.

Eadem sceleratissima mulier stratis quoque * plancis, stabulum equorum, in loco, vbi Sancti Martyres humati erant, fieri iussit, ne quo indicio sacra corpora proderentur. Ferunt tamen ab his qui tunc fuêre, posteris relatum, quod animalia ibi stabulata super sepulchra Martyrum, nec stercora, nec vrinam iacerent, honorem Martyribus exhibentia, vt quod de capite Propheta vaticinatus est, hoc in eis mẽbris reperiretur. Cognouit, inquiens, bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israël non cognouit. Talique modo, vt dictum est, Sanctorum corpora hominibus pœnè ignota forent, nisi præfata *Burgunda* in extremo vitæ posita, quibusdam fidelibus, vbi posita essent, * reuelauerit. Contigit autem vt Dux peracta militia reuerteretur ad locum, vbi Sanctos viros dimiserat. quos cum nõ inuenisset, studiosè cœpit perquirere, quando & quam causa recesserint, quouè abierint; eius enim vxor veneno malitiæ fœdata, aliquando * rubore perfusa, aliquando pallore depressa, aliquando confidentia roborata, diuersos anfractus nequitiæ suæ fraudibus prætendebat dicens; non se eos custodisse, neque custodes adhibuisse; quando voluerant venisse, quando sibi placuit recessisse, quò peregrinationis suæ seruarent propositum. Quẽ fœminea verba non emolliunt, quem à statu rectitudinis nõ retrahunt? Credulus itaque verbis coniugis Princeps aliquantulum cœpta ab inquisitione quieuit. Sed enim iuxta Dominicam vocem, nihil opertum, quod non reueletur, & occultum, quod non sciatur.

** plantis.*

Esa. 1.

** reuelaret.*

** verecũdia rubore*

Matth. 10

Cum ea quæ facta fuerant paulatim obliuioni traderentur, vnus eorum, qui sanctos viros gladio inuaserant, subitò à dæmone arreptus, ingenti voce clamare cœpit, *Kiliane* acriter me persequeris, siquidem igne consumor, quod feci celare non possum, video mihi imminere gladium sanguine tuo respersum. Talia diu vociferans, & proprijs se dentibus lanians, à præsenti migrauit in æternam pœnã. De talibus quippe scriptum est: Duplici contritione contere eos Domine. Alter verò mortis sanctorum conscius, in rabiem versus, gladio semet appetijt, effusisque visceribus per tormenta præsentis temporis ad æterna peruenit.

Percussor martyrũ sese prodit arreptus à dæmone.

Ierem. 17.

Quis *Geilana*, tibi cernenti talia sensus tunc erat? infelix cruciatibus acta furebas.

Non multo post & ipsa bellua, de qua loquimur dæmonibus arrepta, quanta poterat voce clamabat, iustè torqueor, quę sanctis viris tortores adhibui, rectè crucior, quæ cruciatus paraui. Acriter instas *Kiliane*, ignem accendis *Kolomãne*, fomenta ministras *Totmanne*. Sufficiat vobis vicisse, nimis vestras vlciscimini iniurias. A calice *Kiliane* diceris, sed valde amara pocula mihi infũdis. His dictis, miserabiliter vexabatur, ita vt à multis vix teneri posset. Tandẽ cũ magno cruciatu ad cruciatum diabolo paratũ peruenit. Cernimus impletum quod veritas in Euangelio inquit, Dominus non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die & nocte, & patientiam habebit in illis. Amen dico vobis quia citò faciet vindictam illorum.

Geilam occupat dæmon & secum ducit in tartara.

Luc. 18.

His ita gestis aiunt *Gotzbertum* à proprijs seruis interemptum, filiumque eius principatu deiectum, cognatos affinesque eorum à contribulibus talia perpessos, vt vix aliqua eis reipublicæ dignitas in eadem prouincia manserit. Cur autem hæc prouenerint, vtrum quia fidem rectam seruabant, ab his, qui ab ea deuiarant, talia passi sint;

Gosbertus Dux à seruis proprijs interimitur

ſint; an quia ipſi poſt obitum Sanctorum Martyrum à tramite veritatis receſſerant, vindictam hanc à Deo illatam ſibi pertulerint, viderit ipſe, quem nullum latet ſecretum; dũmodo nil talium pudeat nos ignorantia rerum * Enimuerò, quia ad finem operis tendimus operæpretium arbitramur, ſi virtutum beati Martyris ſaltem vnũ miraculum fateamur. Venerabilis virgo Gertrudis Pipini Regis Francorum filia, cum virum accipere nollet, cui eam pater ſociare volebat, auxilio matris, quamdiu potuit, paternis in regnis latuit. Sed cum diutius latere non poſſet, venit in partes ſupradictę Orientalis Franciæ, in locum, qui nunc corruptè * *Carleburg* vocitatur, ibique de facultatibus ſuis in honorem beatiſſimæ Virginis Mariæ Monaſterium conſtruxit, quod vſque in præſentem diem permanet, vbi * *Atalongum* Presbyterũ, & Bernardum Diaconum, quos ſecum adduxerat, ordinauit. Ipſa dehinc ad propriam terram redijt, quia procum ſui coniugij obijſſe cognouit, quæ vſque ad vitæ terminum in virginitate permanens, virginitatis ſimul, & morum probitate, Deo complacuit. Prædictus autem *Atalongus* ignorabat Kilianum, forſitan vt vix eius audiuerit famam, * quę paulatim ignorantia abſoleuerat.

* Hucuſque tantũ Surius & Serarius hanc vitã produxerunt, ſed Caniſius integrã, vt hîc habetur, commemorat

* Karliburg.

* Atta'ongum.

* quam paulatim i. abſolebat.

Erat tamen ſacerdos diuinis eruditus literis, diuiniſque deditus mandatis; ſed vt diximus, meritum beati Martyris ignorabat. Veruntamen cum quadam die puerorum claſſes, quas ad ſtudium literarum erudiebat ante ſe, vt materiem * dicendi ab eis perquireret, aſtare iuberet, cœperũt hi, qui iunioris ætatis erant, diuino impulſi ſpiritu vociferari dicentes: Kilianus ſigna facit, de loco, in quo indignè iacet, tolli debet. Quod cum venerabilis Presbyter audiſſet, ſtupore repletus eſt; pręſertim, quia puerilis timiditas nullatenus magiſtralem auſteritatẽ verebatur, minas tamen eis intulit, vt ſi * nunquam tale fari auderent, quod vtilitate careret, grauiter verberibus premerentur. Factum eſt autem inter hæc, vt ſolis curſus noctis tenebris interpolaretur, præfatuſque presbyter poſt cibi potuſque neceſſitatem reſolueretur in ſomnum. Qui tam graui ſomno preſſus eſt, vt phantaſtico videretur premi * veſtigio. Inſtante aurora, cum grauitas illa dormitionis deficeret, vidit per ſomnia venerabilem ante ſe aſtare virum, lumine terribilem, qui diceret, *Niſi credideris, non videbis.* quod & Dominus Iudæis Prophetico affamine comminatus, dicens: *Niſi credideritis, non intelligetis.* Orto autem die, cum iam ſol ſecundam tangeret lineam, interrogauit miniſtrum, vtrum Phœbus adhuc emerſerit marinis vndis, attamen cum cognouiſſet, quod iam diei produceret horas, defigens in Phœbeos radios obtutus luminis, apertis oculis nil vidit. Intelligens tamen quod ſibi ſomnium prætulerit vaticinium cæcitatis, ac temeritatem ſuam ad mentis oculos reuocans, puerorum præconia pręſagium intellexit diuinæ operationis. Tunc flens & eiulans cœpit dolere, nõ tantum cęcitatem corporis, quam præſumptionem mentis. Hinc ab incolis loci illius, in quo morabatur, ſciſcitari cœpit, quis fuerit *Kilianus*, cuius laudes etiam puerilis lingua fatebatur. Interea adfuit quidam ruſticus, qui, quamuis dignitatem hiſtoriæ * proſequi non poſſet, materiam tamen facti verbis, quibus valuit, patefecit, dicens: Ex longinquis Kilianum partibus aduenisſe, fidemque Chriſtianæ Religionis habitatoribus ipſius prouincię oſtẽdiſſe, muliebrique fraude extinctum, ignorantia ſimul vulgi, temporiſque interſtitio aliquantulum obliuione interlitum. Quod cum venerabilis ſacerdos audiſſet, inquiſita Martyrum ſepultura, ſe illuc deducendum popoſcit, ibique orationibus atque vigilijs inſtanter poſcebat, vt interceſſione venerabilis Martyris, ſociorumq; eius ſibi Dominus amiſſum redderet lumen; damnans in ſe ignorantiam diſcretionis, temeritatemque ſermonis. Tandem beneficijs Sanctorum recepto lumine, non ceſſabat publicè pandere, quibus poterat, facta in ſe miracula diuinę operationis, adeo vt venerabilem Archipræſulem Bonifacium, qui tunc Moguntiæ præerat Eccleſiæ, adiens, quanta ſibi fecerit Deus meritis beati Kiliani, ſociorumque eius, diligenti narratione proſequeretur.

* diſcendi

* vnquam

* preſſu.

* Reb. * perſequi

Erat autem idẽ *Atalongus* fama & moribus non ignobilis, ideoq; non ſolum Sancto viro Bonifacio, verum etiam omnibus recta fateri videbatur. Ex eo itaque tempore inueſtigabat Archipræſul * venerabiliſſimus, qualiter oppidum, vbi Sanctorum corpora poſita erant, Epiſcopali dignitate ſublimaret. Et quia ad finem hu-

* venerabilimus.

Vn

ius operis tendimus, hîc terminum narrationis ponamus. Qualiter autem venerabilis Pontifex publicitùs Episcopalem sedem * *Vvirzïburg* primus promeruit, & quomodo Martyrum corpora de loco, vbi indecenter posita fuerant, sustulerit, in vita ipsius, prout poterimus, manifestare curabimus, ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat, Deus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

W
**Vvirzb.*

De Historiæ huius auctore.

Surius, Nicolaus Serarius, & H. Canisius, qui eandem ediderunt, ingenuè fatentur Auctorem ipsis adhuc incompertum esse, Canisius verò coniecturam facit fuisse Egilvvardum Monachum cœnobij S. Burchardi prope Herbipolim, qui teste Trithem.io scripsit vitam S. Burchardi, *quæ extat apud Surium tom. 5. 14. Octob. Quod ex hoc colligit, quod auctor huius vitæ SanctiKiliani in fine promittit vitam S. Burchardi his verbis:* In vita ipsius (*S. Burchardi*) prout poterimus, manifestare curabimus. *Et si quis ille fuit, omnes in eo consentiunt quod fide dignissimus sit cum ait:* Nihil eiusmodi asseramus quod incompertum habemus. *Serarius insuper dicit D. Ioannem Erfordiensem illigasse eandem historiam versibus ante annos 250. eosque versus sic incipere.*

Sanctorum mer { ita { norunt compungere m { entes.
Cura solic { ita { studioue pio recol { entes.

THADÆI ABBATIS SCOTORVM RATISBONÆ

FRAGMENTVM CHRONICON
De S. Kiliano. S. Virgilio, & S. Lullo, &c.

Ego frater Thadæus Abbas Scotorum Ratisbonæ, ad petitionem Domini Conradi præpositi in Illminster, infra scripta extraxi de Cronica fundationis Scotorum, folio vicesimo nono, Anno Domini millesimo, quadringentesimo, quinquagesimo septimo, vndecima die mensis Martij, *indictione quinta.*

Empore Pipini Regis Romanorum venit egregius Episcopus, celebris vir, magnæ virtutis, de Hibernia, nomine *Kilianus*, cum duobus socijs suis Colonato & Totnano. Iter direxit Romam in peregrinationem, more * Scotorum, magni maris pericula euadentibus. Ad Flandriam prospero comitatu peruenerunt, vbi per Angelicam visionem reuelatum fuit beatissimo Kiliano, vt per Alemaniam iter dirigeret versus Romam: & sic peruenit Romam. Tantæ gratiæ fuit coram Deo, vt cuiuslibet linguæ ignotæ interpretationem populis expediret. Pater Apostolicus percipiens sancti viri prudentiam, & sacræ scripturæ intelligentiam, in Alemaniam ad partes Franconicas ipsum destinauit, vt prædicaret verbum vitæ genti Idololatricæ. Quod adimpleuit vsque ad tempus sui Martyrij apud Herbipolim, vt in eius gestis plenius habetur.

**Hibernorum.*

Dono linguarum præditus fuit S Kilianus.

Tempore eodem venit honorabilis turma Sanctorum de Hibernia, videlicet S. Virgilius Episcopus cum alijs septem Episcopis sanctis, multisque alijs socijs, qui propo-

fuerunt Domini vestigia, ac Sanctā terram corporeis oculis videre, solito more reuerendorū Patrum Scotorum. Angelus quidā Domini ad S. Virgilium locutus est, dicens, Placuit Creatori omnipotenti, vt desistatis ab incepto itinere ad Apostolorū limina. Et vestra resurrectio sit, exuto carnis onere, apud ciuitatem Saltzburgam. Comites quidem vestri sint dispersi vndique per Bauariam, Karinthiam, & Stiriam, in Dei seruitio. Sermone Angeli expleto. S. quoque Virgilius Saltzburgæ Episcopus est factus. Cæteri eius Coëpiscopi Saltzburgæ in ministerio operis Dei remanserunt vsq; ad diem obitus eorum.

Quis negare potest hic & superius per Scotos Hibernos intelligi

Cæterum eorum socius, videlicet B. Lullus, apud *Illminster* gloriosis operibus intrepidus permansit. Et B. *Declanus* cum alijs duobus *Frisingiam*, duoque alij apud *Rote* beata ossa sua terræ commendauerunt. Et Sanctus *Alto* apud *Altenmunster*. Et sic Sanctus grex beatorum virorum diuisim in diuersis locis regna cælestia sunt adepti.

Ex Martyrologio Rhabani. VIII. Idus Iulij.

In pago Austriæ, & Castro nomine *Vvirzburg* iuxta *Moin* fluuium Sanctorum natale Chiliani Martyris, & duorum sociorum eius, qui ab *Hibernia Scotorum Insula* venientes, nomen Christi in prædictis locis prædicauerunt. Ibique ob veritatis confessionem à quodam iudice iniquo nomine *Gozberto* trucidati sunt, & postea multis signis, veri Christi Martyres esse claruerunt.

*Colomani.

Ex Mariano Scoto.

Sanctus Kilianus de Hibernia Insula natus, Vvirtziburgēsis Episcopus clarus habetur.

Ex Chronologia Cardinalis Bellarmini.

S. Kilianus Monachus Hibernus per hæc tempora Francis Orientalibus Euangelizat fidem, & eorum appellatur Apostolus.

Ex Martyrologio S. Notkeri. viij. Idus Iulij.

In pago Austriæ, id est, nouæ Franciæ Castro, imo ciuitate, vt Teutonico nomine prodit *Vvirzburg* iuxta *Moin* fluuium sita, Passio S. Chiliani, primi eiusdem ciuitatis Episcopi, & duorum discipulorum eius * *Colonati* scilicet Presbyteri, & *Totnani* Diaconi, qui ab *Hibernia Scotorum Insula* venientes, & à Pontifice Sedis Apostolicæ authoritate accepta, nomen Christi in eodem loco & in circuitu prædicauerunt. Cumque multum populum idem vir Apostolicus signis & verbo Domino adquireret, à Duce locorum eorundem nomine *Cozperto* pro eo quod eum à coniugio vxoris fratris sui disiungere niteretur, factione eiusdem incestuosissimæ *Geilæ*, cum socijs eodem zelo feruentibus; est interemptus. Ad quorum memorias cum plurima semper fiant miracula, his tamen indicijs prætiosa mors eorum primùm mortalibus est commendata. Nam is, qui eos in oratione positos nocturno tempore silentio peremit, huc & illuc amens discurrendo, ac se reum necis Sanctorum clamitando, séque ipsum dentibus suis laniando, quia igne inuisibili à Sancto Chiliano sibi videbatur exuri, commissum suum ipse publicauit. Geilam quoque etiam ipso nomine *Petulcam* spiritus malignus inuasit, & indignam eius vitam dignissima morte finiuit. *Gosbertum* verò serui sui occiderunt gladio. Filium autem eius populi propulerunt de regno. Ad augmentum quoque sanctitatis Martyrum declarandum, cum post annos plurimos transferendi gratia detegerentur, contra naturam eiusdem regionis supra modum humidæ, libri eorum ac vestimenta omnia pariter cum eis subterrata; ita sunt illæsa reperta, quasi in scrinio super terram posito essent inclusa.

EX NOTATIONIBVS NICOLAI SERARII Societatis Iesu in Vitam S. Kiliani. Tomo primo.

De Sancti Kiliani nomine.

Variè nomen hoc scriptum inuenio. Nam alicubi legitur Quillianus, alibi Chilianus, Chillianus, & Kilianus, in ipsius etiam Epitaphio, & quibusdam manuscriptis codicibus Kilena & Kyllena, *& cætera ibidem de eiusdem nominis Etymologia.*

De S. Kiliani patria, an ipse scilicet Scotus, an Hibernus fuerit.

Scotiam Sancto Kiliano patriam fuisse auctor indicat. Idémque asserunt *Sigebertus*, *Vvernerus*, *Leslæus*, *Thomsonus*, & Sanctus ipse Bonifacius ad Zachariam Romanum Pontificem Epistola Scotigenem appellat. Hiberniam alij ei tribuunt. Mariani Scoti

verba ſunt. *Sanctus* Kilianus *de Hibernia Inſula natus, Vuirtziburgenſis Epiſcopus clarus habetur.* Sciendum videlicet etiamſi hodie Scotia propriè vocetur ea Britanniæ pars, quæ ipſi Angliæ continens ad Septentrionem vergit, olim tamen eo nomine Hyberniam notatam fuiſſe, vt oſtendit V. Beda, cum è Scythia, Pictorum gentem in Hyberniam veniſſe ait, ibique Scotorum gentem inueniſſe. *Eſt autem*, inquit, *Hybernia Inſula omnium, poſt Britanniam, maxima, ad Occidentem Britanniæ ſita.* Narratque deinceps, quomodo iſti à Scotis refutati, Septentrionalem Britanniæ regionem occuparent, cum Auſtralem iam antea Britones occupaſſent, & venientes ad ſe Scotos in eandem regionis occupatæ partem admiſerint. Rurſumque quomodo eadem Hybernia ſerpentes nullos habeat, imo eius terra, ſi in Britanniam feratur, potuique detur, noxios ſerpentum morſus ſanet. Ad extremum ſubiungit. *Hæc autem propriè patria Scotorum eſt. Ab hac egreſſi vt diximus: tertiam in Britannia, Britonibus & Pictis gentem addiderunt.* Et poſtea. *Anno*, inquit, *Dominicæ Incarnationis 684. Ecfridus Rex Nordanhumbrorum, miſſo in Hyberniam cum exercitu, duce Berto, vaſtauit miſerè gentem innoxiam, & nationi Anglorum ſemper amiciſſimam; ita vt nec Eccleſijs quidem, aut Monaſterijs manus parceret hoſtilis.* Et ſtatim eandem Hiberniam vocat Scotiam. *Quomodo*, ait, *anno præcedente, noluerat audire Reuerendiſſimum Patrem Egbertum, ne Scotiam nihil ſe lædentem impugnaret, datum eſt illi ex pœna peccati illius, ne nunc eos, qui ipſum ab interitu reuocare cupiebant, audiret.* In Martyrologio etiam ita loquitur. *Natale S. Kiliani Martyris, & duorum ſociorum eius, qui ab Hybernia Scotorum Inſula venientes, nomen Chriſti prædicauerunt.* Mariani Scoti, quæ ſupra poſui, verba clariſſima ſunt: idem tamen Anno 674. *Hybernia* inquit, *Inſula Scotorum Sanctis viris plena habetur.* Hoc enim Scotorũ nomẽ, etſi ex impreſſis abeſt hactenus, eo tamen loci reponendũ oſtendit vetuſtus manuſcriptus Marianus, quemadmodum Reuerendus, & doctus ſenex D. Ioannes Latomus, Francofurtenſis Eccleſiæ S. Bartholomæi Decanus, de Catholica Eccleſia meritus optimè, domi ſuæ habet, mihique ſuis cum notationibus, paucis abhinc hebdomadibus, Moguntiam eunti monſtrauit. Ionas verò S. Columbani æqualis, in eius vita cap. 2. *Columbanus*, ait, *qui & Columba vocatur, in Hybernia ortus eſt. Eam Scotorum gens incolit, quamquam cæterarum gentium legibus carens, attamen Chriſtianæ Religionis dogmate florens, ita vt omnium vicinarum gentium fidem excellat.* Quid pluribus? ipſe author noſter, *Scotia* inquit, *quæ & Hybernia dicitur, Inſula eſt Oceani, fœcunda quidem glebis, ſed viris ſanctiſſimis clarior.* Et, *vbi deliberatum illi* (S. Kiliano) *fuit è natali ſolo diſcedere cum ſocijs in vicinam Scotiæ Britanniam peruenit.* Et inferiùs. Porrò Cæſarius, *Qui de Purgatorio*, inquit, *dubitat, Scotiam pergat, Purgatorium S. Patricij intret, & de Purgatorij pœnis amplius non dubitabit.* Vbi Hiberniam quidem, & Scotiam ille confundit, prout in margine à quodam rectè notatum; ſed confuſione illa vetere, qua idem ſunt Scotia, & Hibernia. Sancti verò Burchardi vitæ auctor Egilvualdus, ipſum, & Sanctum Bonifacium ex Anglia, ſeu Britannia veniſſe docet; Sanctos verò Kilianum, Columbanum & Gallum è *Scotia*, idémque de ſe ipſo profitetur ipſemet S. Bonifacius: de eodem, & de ipſo S. Burchardus: ſed Kilianum è *Scotia* huc in Franciam veniſſe aſſerit. Licet igitur in hodierna recentiore Scotia, in vrbe *Roſmarixy*, D. Bonifacij patriam collocet Thomſonus, ea tamen olim, vt audiuimus, Anglia vel Britannia dicebatur, & Hiberniæ Scotiæ ſibi nomen etiam vendicabat. Quia tamen ex Hibernia iſta, Scotorum pars quædam egreſſa eſt, in eaque Britanniæ ora, quam Picti iam habebant, vti ſupra dictum; conſederunt, ij quidem, Principio, à Duce ſuo Rheuda, Dalrheudini dicti fuerunt, vt ait V. Beda, Poſtea tamen Pictos inde ipſos exegerunt, & Boreale totum illud latus obtinuerunt, eique vetus gentis ſuæ nomen indiderunt, ita vt Scotorum gens vna fuerit, ſed Scotia duplex facta ſit; vna vetus, & propria in Hybernia, recentior altera in Septentrionali Britannia.

> *Non in moderna Scotia ſed in Hibernia qua cum Scotia) vocabatur purgatorium S. Patricij habetur.*

De S. Kiliani tempore in Franconiam aduentus, & martyrij ibidem ſuſcepti.

Sanctum Kilianum bis Herbipolim veniſſe, narrat Author noſter. Primum quidem, cum è patria in Germaniam ingreſſus eſt: Deinde cum Roma, quò vt infra dicetur, hinc profectus erat, redijt. Et poſterioris huius aduentus tempus ab Auctore noſtro monſtratur, cum ait. *Tunc præerat Romanæ Eccleſiæ Conon Pontifex.* At Cononi huic Pontificatus impoſitus eſt anno Domini 686. Calendis Nouembribus, tantumque menſes 11. dies tres, cum geſſit, quemadmodum docet Sigebertus, Contractus, alijque veteres, quos &

Onuphrius sequitur, vt facilè mendum in Mariano Scoto appareat, cùm eidem annum vnum menses XI, tribuit. Ipsemet enim subiungit illum die XXVII. Septēbris anno 687. obijsse, ideoq; hoc ipso 687. huc repedauit S. Kilianus, cũ Pontificalē ab illo potestatē accepisset. Sunt qui scribant à Benedicto Papa, qui Ioannē, Cononēq; antecessit, in Germaniā vel ductũ, vel missum, vel Episcopum creatum. Sed errant, Sigebertus enim à quo his obiectus error videtur, Anno 685. tēpore Benedicti Pontificis, nihil eiusmodi narrat, sed hisce tantum verbis vtitur; S. *Quilianus Scotus Vvirtziburgensis Episcopus claret;* Non quod tunc Episcopus iam esset, sed quia postea fuit Episcopus, & in Sanctorum numero habitus, ideo ita loquitur. Crediderim verò huius ipsius Benedicti tempore, ideo claruisse, quia tunc primũ, fidei propugnandæ zelo, patriam exierit, longinquasque nationes istas petierit. Rheginonis verba sunt, *Anno 682. Chilianus Episcopus Vvirtziburgensis, & Arnualcius discipulus clarescit.* At repugnant omnes. Martyrij verò annum Herbipolitani Annales annum tradunt 689. Itemque ipsum Sanctorum Epitaphium, de quo infra & Sancti Burchardi historia, quæ disertè sic. *Acta est noua institutio noui Pontificatus apud vrbem Vvirceburg., Anno Dominica Incarnationis 751. Anno verò 62. post passionem Sanctorum Martyrum Kiliani, ac sociorum eius, qua incidit in annum incarnationis Dominicæ 789.* Ita vt errare certum sit fasciculi temporum Auctorem Vvernerum, cum ad annum 694. & multo magis Sigebertum, cum ad 697. Sanctissimam eorum mortem reuocat, &c.

Quæ S. Kiliano Romam bins proficiscendi causa.

Causam monstrat auctor ipsemet. *Vt apud Romanam*, inquit, *sedem, & integrum Christianæ Religionis dogma, & licentiam prædicandi acciperet. Hibernia siquidem olim Pelagianæ fœdata fuerat hæresi, Apostolicaque censura damnata, quæ nisi Romano iudicio solui non poterat.* Hæresis Pelagianæ decreta erant, Dei gratiam homini ad salutem minimè necessariam esse: Originale peccatum non esse: solis naturæ viribus posse nos rectum, beatumque vitæ cursum tenere: Ecclesiæ orationes, vti fides, vel infidelibus daretur, vel infidelibus augeretur, contemnendas, Aliaque id genus perabsurda, quæ notant, & explodunt Diuus Hieronimus, Diuus Augustinus, Sanctus Prosper, Venerabilis Beda & alij. Cœpit illa statim post Domini annum 400. Arcadij, Honorijque temporibus, sed valde cum tegeretur, cœpit anno 405. apud Chrysostomum, & Isidorum Pelusioten, ab Ecclesiæ pastoribus, & Doctoribus paulatim notari; Apud Hieronimum anno 410. apertius etiam anno 413. apud eundem, & magis magisque deinceps. Cumque ex eo tempore, ad Sancti Kiliani constitutam iam ætatem, anni 260. Et quod excurrit; essent, nondũ tamen ea errorũ Zizania erāt in Hibernia omnino sublata, & extirpata, & inferius; Tāto verò altiores egit in Hibernia radices Pelagianismus, quanto fuit ijs Pelagius propior, & acceptior. *Brito enim erat Scotorum pultibus*, inquit Diuus Hieronimus, *prægrauatus, Scoticaque gentis è Britannorum vicinia progeniem habebat.* Et possent hæc quidem vtrique Scotorum generi, de quo ante, accommodari, Brito tamen cum vocetur, ei potius accommodanda, quod in Britannia hærebat. Nam vt ex Prospero constat, Australem, Borealemque primò Britanniam occupauit, & non longo inde pelago, vt esset omnino Pelagius, in Hiberniam transmisit. *& infra.* Exinde verò, cum pura tritici segete, Pelagiana filix enata, ob quam sese S. Kilianus ad Apostolicam sedem conferre voluit; vt quemadmodum cum Sancto Petro. S. Paulus Euangelium contulit, sic ipse ab illa purum, sincerumque Catholicæ fidei dogma perciperet, Apostolicaque illa in Prouinciam contorta censura liberaretur.

Quænam Apostolica Hiberniæ censura fuerit.

Tria sunt Ecclesiasticarum censurarum genera, excommunicatio, suspensio, interdictum. [a]Excommunicatio hîc esse non potest, quia in ciuitatem, vniuersitatem, corpusque huiusmodi aliquod conferri non potest. [b]Suspensio, & interdictum potest quidem: De suspensione tamen loqui auctor haud videtur, quia in eo quem suspensio astringat, culpam esse aliquam oportet; S. Kilianus verò Catholicus cum esset, nulla hæreseos, ob quam inflicta hæc erat, culpa obligabatur. [c] Neque suspensio vniuersæ Prouinciæ, aut populo, sed Ecclesiasticis tantum personis imponitur: Interdictum ergo superest, quod [d] excõmunicatio impropriè vocatur. De interdicto personali tantũ, nullus Auctori sermo, cum Hiberniæ Prouinciam nominet: neque de locali tantũ, cùm extra Hiberniam nullus

a cap Romana de sent excõ. in 6.
b cap. si sententia eodem titulo.
c Nauar. c 27
d Castip l. 2. c. 40.

eo teneretur. Personale igitur & locale simul fuit, idque non particulare, sed generale, cum certis personis, aut locis nullis circumscribatur, sed Hibernos omnes quoquo in loco, vbi hoc ipsum rescirent, etiamsi eorum nullum proprium delictum esset complectatur. ᵉ ita enim interdictio fieri quandoque solet. Et planum est in Hibernia multos tùm bonos, Sanctos, Catholicosque viros fuisse. quemadmodum enim diuinitùs illatæ morborum, bellorum, tempestatumque calamitates bonos etiam sæpenumero, insontésque comprehendunt: ita & Ecclesiasticum interdictum. Sed cum eo diuina tantum officia, sacramenta, solennisque sepultura vetentur, nonnè, interdicto quamuis attinerentur, poterat S. Kilianus diuinum verbum serere? Si solius verbi minister, vt hodierni Hæretici, esse voluisset: poterat sanè: sed Baptismi etiam Confirmationis, Eucharistiæ, aliorumque Ecclesię Catholicæ mysteriorum minister esse volebat: ideoque & interdicto absolui cupiebat. Verum enimuerò, antequam Romam venisset: num censemus tanto ipsum tempore, Presbyter cum esset: num ipsius Sympresbyterum Colomannum, sacris operatum non esse? Non opinor, sed sacra penè quotidiana peregisse. Ideoque potius existimarem fuisse interdictum Hibernia sola inclusum: viros tamen Sanctissimos; ne qua vllis aut hæreseos, aut Hibernicæ censuræ suspicio hæreret, neue vllum ab vllo scandalum caperetur, & vt suam in SS. sedis Apostolicæ iussa omnia egregiam obseruantiam contestarentur, rogasse, vel præsentes, vel certè, si aliter nequirent, absentes, vt omni eiusmodi vinculo soluerentur. Est verò in veteri * Breuiario, S. Kilianũ cum Romã pergeret, reliquisse in Lemannia S. Gallum febre grauatum: cum verò rediret S. Columbanum in Italia.

ed Sto ca. si sentent.

*ab ipso antea citato.

De Sancti Kiliani socijs.

Duos fuisse disertim scribit in Martyrologio Beda, eorumque hæc ab Auctore nostro nomina, & officia ponuntur, Colomannus Presbyter, Totnanus Leuita, seu Diaconus. *Et Paulo post.* Lectionarius Moguntinus liber enumerat Colonatum, Gallonem, Arnuuildem Presbyteros, Totnatum Diaconum, septemque alios.

Qui sacri libri sacris cum corporibus desossi.

Erant sacrarum literarum libri, Catecheseon, precationum, rituumque Christianorum, è quibus sacra faciebant: & superest adhuc hodiè, in prima * vrbis huius æde sacer Euangelij codex, quo Sanctissimi Martyres vsi sunt. Scribunt Centuriatores, & non ita pridem Arnoldus Vvyon, ab illo vnum contra peregrinos cultus volumen conscriptum, de quo hac in Ecclesia, neque legẽdo, neque interrogando, cognoscere quidquã vsque potui. Lessæus strenuè ipsum Hæreticis restituisse affirmat. Sed hoc etiamsi librum nullum scripserit, fieri potuit. In Maguntiacensi volumine, sic, *Illorum capsa, & crux, & Euangelium, aliaque Pontificalia vestimenta simul cum illis in sepulchro posita sunt.*

** Herbipolitana.* *2. p. ligni vitæ c. 55.*

An primus Herbipolitanorum Episcopus S. Kilianus.

S. *Burchardum* primum vocant Lambertus, Marianus, Breuiarium Pergamenum, alijque codices. Kiliano tamen eam laudem vendicandam ostendit * Auctor *consensu* ait, *totius vrbis, etc:* Similiter etiam cum S. BurKardum in Episcopali hac sede constituit, loquitur S Bonifacius, omnesq; in templis, locis, operibusque statuę, imagines, & sigilla S. Kilianum Pontificem demonstrant. Causa tamen cur S. Burchardus, primus interdum vocetur duplex est. Vna, quia ab eius Episcopatu cœpit Episcopalis dignitas, & sedes Herpiboli fixa, & constituta esse: cum S. Kilianus ad conuertendi tantum populi vtilitatem, & suscepti muneris functionem Episcopus factus fuisset, non vt Herbipoli thronum, quem successores aliqui tenerent, constitueret: prout S. BurcKardus Pontificis maximi auctoritate postmodum fecit. Altera, quia dum plura in aliquem honoris nomina, & tituli conueniunt, is ferè qui pręcipuus, explicari solet. Cum igitur & Episcopus, & Martyr. S. Kilianus sit, Martyrij potius, quam Episcopatus cognomento celebratur.

supra ini tio vita.

De Sanctis iam occisi miraculis.

Beda in Martyrologio de Sanctis nostris, *ob veritatis*, ait, *confessionem, sub quodam Iudice Gosberto trucidati sunt, & multis posteà signis veri Christi martyres esse claruerunt.* Auctor noster duo tantùm refert. Vnum de brutis animantibus, quæ sacrorum corporum reliquijs, cùm obscœno in equili, contemptè defossa, vilibusque plancis seu asseribus obtecta illa essent, honorem habuerunt. Alterum de diuina in eos, qui mortem intulerunt vindicta, qui

qui ſunt, Geilana, eiuſque crudelitatis adminiſtri, & carnifices. Sed in priori miraculo, quemadmodum quidpiam conſputare, commeiere, alijſue ſordibus conſpurcare, ignominiam, & contemptionem infert; ita eo in loco, vbi humati Sancti ſunt excrementa iſta continere, neque quamuis aliqua flagitet neceſſitas, effundere, honoris certè, laudationiſque genus quoddam eſt. Tantum quæritur, quonam modo equi ratione nulla prædití, eo ſanctitatis ſenſu affici potuerint, vt quod naturæ alioquin impulſu feciſſent, haud fecerint? Reſpondeo, eodem illo modo hi neque ſtrigarunt, neque fimi quidquam deiecerunt, quo veneratus eſt olim coruus Eliam, Leones Danielem; vaccæ Arcam, vipera S. Paulum, ignis ipſe collocatos in fornace pueros, Ægyptiæ ranæ, ſenipes, cynomyæ, locuſtæ, ac tenebræ filios Iſraël, vel ſua in Goſena, vel alibi poſitos. Facta enim hæc omnia, non naturali, ſed ſupernaturali, & mirabili Dei. O. M. auxilio, quod, duobus modis ad huiuſmodi beſtiarum, rerumque inanimarum miracula concurrit. Nam eo ipſo ad Sanctiſſimarum rerum cultum & venerationem, vel agunt ipſe quippiam, quod naturaliter alioquin non agerent; vel non agunt, quod alioquin agerent. Vtrumque genus in exemplis iam enumeratis apparet. quemadmodum verò * S. Vincentij corpus, & coruus & lupus venerati, ne, quod auidiſſimis alioqui faucibus feciſſent, id vel morſu minimo attingerent: ita & iumenta hæc noſtra, S. Kiliani, & ſociorum ſubiectas, occultatáſque reliquias, ne minimo quodam vrinæ, aut excrementorum aliorum, à quibus nunquam abſtinuiſſent, egeſtu conſpurcarunt. Deus enim vel ne cibi, aut potionis reliquiæ vllæ ſuperuacaneæ redundarent, cauit; vel ſuum ne quid egerere poſſent, neue ſuis in conceptaculis retentæ fæces nocerent, concurſum ſubduxit; vel certè vt earum in aërem, aliudue aliquod corpus reſolutio prius fieret, quàm egerendi neceſſitas adeſſet, effecit. Neque enim trium iſtorum verbum vllum apud Deum impoſſibile. Sex verò alia miraculorum genera, in Burchardinæ * hiſtoriæ Commentario leguntur. Primum, Fragrantia Sanctorum corporum, dum effoderentur admirabilis. 2. Eorum, quæ cum ipſis defoſſa fuerant, veſtimentorum & librorum integritas. 3. Tanta ſanitatum, & miraculorum variorum copia, vt in fide nutantes valdè confirmarentur, 4. * Diuina candelarum trium ardentium viſio, qua locus, vbi recondenda illa forent, indicabatur. 5. * Ad eorum ſepulchra, ſeu vt Auctor loquitur, ad tumbas, aut confeſſiones, crebertima cæcorum, ſurdorum, claudorũ leproſorum, ægrorumque curatio. 6. * quod S. Bonifacij auctoritate cõmẽdatum, prout, ipſum, ipſe Francis quondam noſtris retulit, audiamus: *Primus, ait, fundator veſtræ fidei Kilianus, ab Apoſtolica vobis Paſtoralitate tranſmiſſus, fidem, quam verbis docuit, hoc ipſo in loco, martyrij teſtimonio compleuit. Ecce idipſum præſentis tumuli loquitur confeſſio, vbi ad eius, ſociorumque eius corpora, per ſanitates & miracula, credulitatis veſtræ exercetur die noctuque confirmatio. Hæc mihi primum gratia Chriſti, per quendam fratrem noſtrum, Adelhelmum ſcilicet Presbyterum, qui lumen oculorum Dei iudicio ſibi ablatum, hic iuxta glebas Martyrij, meritis eorumdem recepit. Deinde numeroſis tanta ſanctitudo ſignis in noſtra Diœceſi manifeſtata, viſa eſt tam mihi, quam cunctis circumquaque fratribus noſtris non eſſe negligenda.* Ad iſta verò miracula reſpicit ſequens Epitaphium, quod quamuis rudiore temporum illorum Minerua, veritatem tamen, & rem ſimpliciter ipſam proponit.

August. ſerm. 13. de ſanctis. | *l. 2. c. 2.* | *Ibid. c. 7.* | *Ib. c. 7. & l. 1. c. 9.* | *Ib. l. 1. c. 9.*

Annis ſexcentis, octogeniſque nouenis
Iſtic Killenam ſcimus fontis prope venam:
Et Colonatum, necnon Tothnanque Beatum
Ob Saluatorem proprium fudiſſe cruorem.
Hinc fuit, eſt, & erit ſalus illi, qui piè quærit.
Eſt cæcus, mutus, claudus, ſurduſque ſolutus.
Septingenteſimo, quinquageſimoque ſecundo,
A Bonifacio Burckardo conſociato
Hi ſunt ſublati, ritè quoque canonizati.
Hos pete deuotè, qui ſint oramine pro te.
Septingenteſimo, nonageſimo quoque primo
Burchardus moritur, corpuſque ſuum ſepelitur
Iuxta Sanctorum tumulum, ceu ſcribitur; horum
Per Megengaudum ſucceſſorem reuerendum.

Extat bellum quoddam, & vtile de Sanctis nostris Hexastichon, cuius Auctor est D. Engelhardus Funkius Decretorum Doctor, qui vixit circa Annum Domini M. D. XIII. prout tradit Ioannes Gantzhornius in suis Monasterij noui antiquitatibus.

Versus Epitymbij.

Hi sunt Herbipolis, qui Te docuère, Magistri
Qua verum coleris religione Deum.
Impia quos tandem iußit Geilana necari,
Celauitque sub hunc corpora cæsa locum.
Ne turpi sine laude, situ, defossa iacerent
Corpora Burkardus *sub monumenta locat.*

Qui plura tum curiosa tum vtilia de sancto kiliano *scire desiderat, consulat ipsum Serarium in suis opusculis Theologicis, ex quibus hæc pauca desumpsimus. Videat etiam Tritheminm de viris Illustr. lib 4. c. 172. & lib. 3. c. 131.*

VITA
SANCTI VIRGILII APOSTOLI KARINTHIÆ EPISCOPI SALISBVRGENSIS,

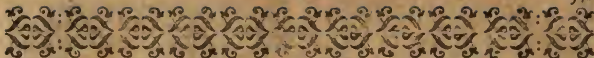
Auctore
SANCTI EBERHARDI EPISCOPI Salisburgensis Discipulo.

Quæ habetur apud H. Canisium tum 6. tum 2. tomo Antq. Lect.

PROLOGVS AD VITAM S. VIRGILII.

AD præsentem beatissimi Patris nostri Virgilij memoriam, superna beatorum spirituum curia, & cœlestis mater nostra congratuletur Ecclesia, quæ dum tantæ prolis fœlici fœliciter assumptione dominatur, multorum multo fœlicius, per eam filiorum quotidie acquisitione multiplicatur. Exultet & supernæ ciuitatis filia, in huius adhuc peregrinationis exercenda militia, quæ patronum iam sibi videt in cælis, quem Pastorem habebat in terris, quem sicut in via Ducem, sociumque laboris acceperat, sic per eius suffragia particeps ipsius consolationis in patria fieri non desperat; præcipua verò ac singulari lætitia ad tanti viri præconia, nostra specialiter concurrat *Salzburgensis* Ecclesia, quam ab idololatriæ nuper purgatam erroribus, primus ipse in *Karinthia* verbo prædicationis excoluit, sanctitatis exemplo fœcundauit, & miraculorum insignibus mirabiliter adornauit. Ecce summi Patris agri-
Psal. 51. cola, sicut oliua in domo Domini fructifera, quod seminauit in lacrymis, in gaudio recepit, qui quot spiritales Domino filios, verbo salutis peperit, quasi tot animarum ma-
Psal. 125 nipulos veniens in Resurrectionis exultatione portabit. Ecce fidelis Dominicæ pecuniæ dispensator & prudens, in gaudium Domini sui intromissus fœliciter exultat, quia susce-
Luc. 12. pta verbi mensura familiam Domini fœliciter aluit, & sapienter instruxit, qui collatum sibi diuinæ gratiæ talentum in aliorum ædificatione multiplicatum Domino restituit, ad cuius vitam temporalem inuestigandam miracula, quæ per eum Dominus operatur, nos diligentius hortantur.

VITA SANCTI VIRGILII EPISCOPI SALISBVRGENSIS.

Festum S. Virgilii celebratur 10 Decemb. Apud alios 27 Novem.

Beatissimus igitur *Virgilius* in *Hibernia* insula de nobili ortus prosapia, litterarũ studijs ita animũ appliauit, vt inter doctos sui tẽporis atque climatis, doctissimus haberi potuisset. Morum etiam honestate nihilominus clarescere studuit, & tamen non virtute relicta inuidiam quorumlibet placando dictum illud exoptabile in se digne meruisset transferri, Dilectus Deo & hominibus, cuius memoria in benedictione est, cuius nomen exquiretur à generatione in generationem. Vt itaque Dominus misericordiam suam à progenie in progeniẽ ostenderet, seruum suum *Virgilium* strenuũ vtique Dominicæ vineæ plantatorem, & futurum *Karinthiæ* Apostolum de natali solo *Hiberniæ* ad *Franciam* misit. Vbi ab Illustri Francorum rege *Pipino*, qui maior Domus dicebatur, apud *Karisiacum* honeste exceptus fuit. Et quia litterarum scientia cum morum honestate in ipso exuberauit, Rex eum sicut tubam Euangelicæ prædicationis libẽter audiendo secũ ferè duobus annis propter Dei amorem retinuit. Temporibus verò *Ottilonis* ducis *Bauarorum*, qui tunc cum tota *Norica* Prouincia subiectus fuit prædicto Regi Francorum, *Salzburgensis* Ecclesia, quæ ab antiquo vocabulo à iuuando dicta fuit *Iuuauia*, proprio carebat Episcopo. sed Rex Pipinus princeps per omnia Christianissimus, ad incrementum Ecclesiæ Dei nõ modico suspirãs desiderio, Episcopatum Salzburgensem pro debito regiæ magnificentiæ, sancto cõcessit *Virgilio*, eumque prænominato Duci Noricorum vtpote amico charissimo trãsmisit, summo cum honore excipiendum. Vir itaque Domini dissimulata ordinatione fermè duorum annorum spatiis, habuit secum laboris & coronæ participem Episcopum comitantem de patria nomine *Dobda* ad persoluendum Episcopale officium. Postea ad instantiam populi, nec non assidua coepiscoporum suorum exhortatione

Eccli. 42.

inductus, ab ipsis vnctionem Episcopalem suscipere cõsensit, ordinatusque est à Prouincialibus Præsulibus anno natiuitatis Domini septingẽtesimo, sexagesimo sexto XVII. kal. Iulij. Deinde prout commissæ dispensationis auctoritas exigebat, quod ore, die noctuque, docuit, operis exhibitione implere non cessauit in Vigilijs, in ieiunijs, & in charitate demum non ficta. 2.Cor.6. Ea etiam quæ ad exterioris pertinebant vtilitatem prouisionis, tanto solicitius studuit promouere; quanto status *Salzburgensis* Ecclesiæ, tunc nuper initiatus, & exiguus, postea Deo cooperante, vt liquidò apparet religione & possessionibus famosissimus, id expostulare videbatur. Quippe fabricam, monasterij immenso opere, & egregia dispositione à fundamento construxit, corpusque S. *Rudberti*, quod post obitũ suum, in Ecclesia S. Petri principis Apostolorum requieuit, vnà cum sede Episcopali, quę in prætaxata Ecclesia, similiter per aliquot annos extiterat, diuina commonitus inspiratione, transtulit in eum videlicet locum, in quo vsque ad præsentia tempora perdurauit.

Temporibus verò gloriosi regis Francorum *Dagoberti*, *Samo* nomine, quidã *Sclauus* manens in *Quarantanis*, fuit Dux gentis illius. Qui, venientes negotiatores *Dagoberti* regis, iussit interficere, & regia expoliauit pecunia. Quod dum comperit Rex *Dagobertus*, misso exercitu suo, dãnum quod ei *Samo* contumaciter intulerat, iusta præcepit vltione puniri, & sic demum Regis seruitio subacti sunt.

Non multo post tempore cœperunt *Huni* eosdem *Quarantanos* hostili seditione grauiter affligere, fuitque Dux tũc eorũ *Boruth* nomine, qui *Hunorũm* exercitum contra eos videns interim *Bauaris* nunciare fecit, rogans eos sibi in auxilium venire. At illi cum magna festinatione venientes expugnauerunt *Hunos*, & obfirmauerunt *Quarantanos*, seruituti que eos regum subiece-

runt, similiter & confines eorum. Duxerūtque inde obsides secum in *Bauariam*, inter quos erat filius *Boruth* nomine * *Karastus*, quem pater eius more Christiano nutriri & Baptizari postulauit, quod ita factum est. Similiter de * *Chetimaro* filio fratris sui: fieri rogauit; Mortuo autē* *Booruth* iussu Frācorū, Regis Bauari *Karastum* Christianū factū, petentibus eisdem *Sclauis* remiserunt, & illi eum Ducem fecerunt, sed postea ille tertio anno defunctus est. Iterum autem permissione Domini *Pipini* Regis, populis idem petentibus *Chetimarus* Christianus ducatum suscepit* Suggerente verò quodam Presbytero, nomine *Maiorano*, qui à S. *Virgilio* in Iuuauo Monasterio manus impositionem acceperat, quem secum propter Doctrinam Christianæ Religionis detinuit, ad *Inuauense* Monasterium specialiter caput suum in seruitium Dei declinauit, singulis annis quo dum vixit, in signum subiectionis suæ aliquod obsequium illuc persoluendo. Peractis autem aliquantis temporibus, prænominatus Dux *Karantenorum* petiit, sanctum *Virgilium* Episcopum visitare populum gentis illius, eosque in fide firmiter confortare. Quod etiam ille implere minime valuit, sed suavice, misso suo Episcopo nomine *Modesto*, ad docendam illam plebem, & cum eo *Vvatonem*, *Reginbertum*, *Gozarium*, atque *Latinum* Presbyteros suos, & *Exthardum* Diaconum cū alijs clericis, dans eis licentiam consecrare Ecclesias, ordinare iuxta Canonum definitionem, nihilque sibi vsurpare, quod decretis Sanctorum Patrum contrairet. Qui venientes *Karantanis*, dedicauerunt ibi Ecclesiam Sanctæ Mariæ Virginis gloriosæ, & aliam in *Liburnia* ciuitate & in alijs quam plurimis locis, ibique *Modestus* Episcopus permansit, vsque ad finem vitæ suæ. Eo igitur defuncto Episcopo, postulauit iterum *Chetimar* Dux *Virgilium* Episcopum, si fieri potuisset, ad se veniret; quod ille renuit, orta seditione quod *Carniula* adicimus, sed inito consilio dimisit ibidem *Latinum* Presbyterum. Et non multo post orta alia seditione, exiuit inde ipse *Latinus* Presbyter. Ea verò sedata, misit iterum Virgilius Episcopus *Madelhohum* Presbyterum, & post eum *Vvargiamnum* Presbyterum. Mortuo autē *Ketimaro*, & orta tertia seditione, aliquot annis nullus Presbyter ibi erat, vsque dum

*al. Cacatius sic & postea semper.

* al. Chetumaro, vt & postea.

*Coruth.

* al. add. cui etiam Lupo Presbiter ordinatus Iuuauensi sedi, dedit nepotem suum, nomine Maioranum Presbyterum iam ordinatū. Et quia cum Pater eius erat idem Lupe Presbyter docuit eum, vt ad Iuuauense Monasterium ad Christianitatis officium subderet. Quem suscipientes ijdem populi Ducatum illi dederunt. [Ip]se verò secum habens Maioranum Presbyterum in Iuuauensi Monasterio ordinatū Presbyterum qui admonuit ipsum ad illud Monasterium suū

Vvatunc Dux eorum misit iterum ad Virgilium Episcopum, & intentè postulauit, vt ad confortandā in fide prædictā terram aliquos destinaret Presbyteros. Petitioni igitur memorati Ducis, & incremento sanctæ Ecclesiæ consulens, misit * *Hermonem* & *Reginbaldum* Presbyteros, atque *Maioranū* Diaconum, cum alijs clericis viris vtique Religiosis & honestæ conuersationis. Et non multo post misit ibidem iterùm eundem *Heimonem* & *Duplitерum* ac *Maioranum* Presbyteros, aliosque clericos cum eis. Iterum misit eis *Gozarium*, *Maioranum*, *Erkembertum* & *Augustinum* Presbyteros. Post eos *Rembaldum*, Reincharitum Presbyteros. Item *Remboldum Gimcharium*.

His ita gestis ad extirpandam funditùs & eliminandam, si qua in re visa est barbaricæ superstitionis idololatriam, atque ad confortandum penitus in fide frequenti prædicatorum diligentia plantatam suæ diœcesis Ecclesiam prouidens, ac prouida circumspecti Pastoris vigilantia, per villas & Prouincias verbum vitæ vbertim seminando, diu desiderabiliter optatam ouibus suæ propriæ visitationis præsentiam exhibuit. O quanta principum cuiuscumque Religionis obuiam illi cum pompa præcedentium exultatio, quàm laudabilis spiritalium virorum vicissim stipatim, imo certatim Dominum & Patrem suum inuitantium deuotio! quorum profectò petitionibus, vir ille sanctitatis & gratiæ plenus omnibus omnia factus, vt omnes lucrifaceret, Zelo pietatis obediens, Ecclesias cō secrauit, & per *Karinthiam* sensim transeundo ad fines *Hunorum* vbi * *Trabus* influit *Danubium*, quo etiam postea tempore *Arnonis* primi Archiepiscopi territorij *Saltzburgēsis*, termini, * Chonicis assentantibus, extendebantur, saluberrimæ visitationis vsus officio pertransijt, palmitesque cælestis vineæ propagando clericis ad sacros ordines promouendis, vt singulos arbitrabatur dignos, benedictionis suæ manū imposuit. Inæstimabilis igitur sanctitatis & meriti, beatus Dei præsul Virgilius fæliciter ac strenuè sui laboris cursu consummato, post emensas pelagi mundani tempestates, ad metam huius peregrinationis, & ad portum salutis Iesum Christum declinans, dissolutionem sui * corporis, iuxta necessitatem conditionis humanæ imminentem

caput declinare in seruitium Dei. Ille ita fecit ac premisit se ad ipsā sedem seruiturum, sicut & facit atq; annis singulis ibidem suum seruitiū persolue ba:, & inde sēper doctrinā & officiū Christianitatis percepit vsque dū vixit.

*Infra Heimonē.

*al. Dru

* al. Chronicis attestanti. bus.

* corporis deest.

nentem

nentem diuinitùs sibi reuelatam longè antè præsciuit, quam Euangelicæ Dominus vineę sub persona patris familias ex conuētione diurni denarij corona immortalitatis remuneraturus. pro tēporalibus æterna, pro terrenis fœlici cōmercio tribuēs cœlestia, de carnis ergastulo liberandus, huiusmodi vocibus creditur inuitasse; Virgili, seruus meˀ es tu, quia in te cōplacuit animæ meę ingredere iā in L.C.&L.S.H. Quę verò misericordia & ineffabilis diuinæ dispēsationis effulget prouidentia, quæ dū Sanctum suum *Iunaræ si* Cathedræ præficiendum, olim ab vltimis occidentalis *Hesperię* partibus aduexerat, ibidem pariter dispositionis ei mausoleum de medijs *Pannoniæ* finibus reuertenti præparabat. Rediens itaque celerius, & memoratam illam ciuitatem suam intuitus, amarissimè fundendo lachrymas hunc visus est decantare versiculum; *Hæc requies mea*, &c. Celebrato denique diuini sacramēti mysterio, leni morbo correptus, anno Dominicæ incarnationis DCCLXXXIIII. Kalend. Decembris obdormiuit in Domino; cuius corpus in latere meridiano Monasterij, cuius ipse duodecim annis fabricator, & in tertio decimo consecrator extitit, prout tantum decuit pontificem, honorifice fuit repositum, sacer autem spiritus eius, ciuium consortio gaudet supernorum.

De miraculis S. Virgilij Episcopi.

ANno verò Dominicæ incarnationis MCLXXXI. Decimaquarta indictione, XIIII. Kalen. Martij, sub Alexandro Papa III. Apostolatus ipsius XXI. Et vltimo, regnante serenissimo Principe *Friderico* Romanorum imperatore Augusto, anno regni eius 33. & conregnante sibi filio eius Henrico Romanorum rege gloriosissimo. *Otto* de *Vuittelinspach*, inclito Duce Bauariæ Ducatum tenente supra memorati fabrica monasterij, quæ schismatis persecutione conflagrante ante aliquos annos diruta & diruenda deperierat, sumptibus & iussu Pastoris *Chunradi* præclarissimi *Saltzburgensis* tunc Archiepiscopi, apostolicæ sedis, tunc in Alemannia legati Cardinalis Presbyteri sancti Marcelli Sabinensis Episcopi, modo autem Moguntinensis Archipræsulis, dum à fundamentis cœpere ędificari, sancti spiritus cooperante gratia, & diuinæ maiestatis suffragante clemētia, corpus beati *Virgilij*, quod ob immensi temporis antiquitatem ab omnibus ignorabatur, contigit reuelari. Quadam die factum est, vt lapides è muro elapsi aliquantulum intro spectandi, aditum transeuntibus præbuissent; diligentius aliquibus licet ipsum considerantibus cōcauitatis potuerunt, indicia & picturæ vetustioris deaurata illic visa sunt stemmata. Porrò Canonicis huius ei nouiter perquirentibus, & latius eiusdem muri aperturas patefacientibus inuenta B. Virgilij, octaui post Sanctum *Rudbertum* Saltzburgensis Episcopi tumba, & depicta imago, eiusdemque imaginis huiuscemodi Epigramma.

Virgilius templum construxit Schemate pulchro.

Et prætereà dies obitus eius, V. Kal. Decemb. Isdem verò dignus Deo Pontifex, vt in annalibus nostris reperimus, Maioris Ecclesiæ, & in qua & sepultus fuit, primus extitit fundator. Et beati *Rudberti* ac sedis Episcopatus in ipsam Ecclesiam, qua nunc est, Pius translator. Tempus etiam quo dictus Pontifex obierat anno Incarnati Domini. DCCLXXX. in eisdem annalibus inuenimus. Ad tantę igitur rei spectaculum plurimis nouarum rerum cupidis, vt fieri solet, confluentibus, non pauci à doloribus diuersis sunt alleuati. Cunctis autem, qui accurrerant viri Dei reliquias venerantibus, iuuenis quidam Diaconus & Ecclesiæ eiusdem canonicus, inter cæteros dictum locum patefaciens, ille vana curiositate magis, quàm pia deuotione accedēs, pręsumptuosè effossa humo manum sinistram venerandis ossibus iniecit, omnibus eum redarguentibus, & prohibentibus, & in prosperum hoc ipsum, sicut rei probauit euentus, successurum non fore asserentibus. Verùm ille hæc omnia corde obstinato parui pendens, nihil de sanctarū violatione reliquiarum, quæ tot annis intactę, ac decenti veneratione absconsę latuerāt, curabat. Intereà fama inuentionis sancti Præsulis crebrescente, mulier de ciuitate Saltzburgensi, cum in partu multis diebus laborans periclitaretur, per reuelationem nocturnam admonita, candelam ad mensuram sui corporis, super famuli Dei sepulchrum transmisit, candelaque incensa, statim puerum enixa conualuit.

Quædam autem ipsius mulieris Conuicania cum irremediabili & diuturno visce-

rum dolore torqueretur, fidem eius secuta, eodem modo candelam transmisit, & subito curata est.

Tertio quoque miraculo, mulier, quæ manuum contractione detinebatur, ad sepulchrum viri Dei deferens, in itinere sanata est.

Post hæc infans cæcus quinque ab ortu habens hebdomadas, à parentibus illius delatus, visum recepit.

Item mulier quædam à lippiditudine oculorum curata est ibi. Sanè Diaconus ille, quem præmisimus, horum miraculorum incredulus, oblationes fidelium, quæ iam pia deuotione à plurimis illuc deferebantur, rapere, & vsibus suis attrahere non timuit, nec ea temeritate contentus, mulierculam ibidem orantem, ipse sanctas reliquias subsannans, irreuerenter præsumpsit repellere. Iustè igitur diuina vltione statim correptus à dæmone oculis terribilibus, ore hianti circumquaque discurrens sacrarium introiuit, primamque vexationis suæ & vesaniæ notam in quodam Presbytero, Ecclesiæ Thesaurario, quem tunc fortè solum illic repererat ostentans, ipsum Presbyterum pugnis alapis cæsum vnguibusque diutissime laniauit. Superueniente autem vno ex mansionarijs Ecclesiæ, cum Presbyter præfatus è manibus arreptitij sublatus interius sacrarij cubiculũ, ostio post se clauso, confugisset, ipse arreptitius dæmone plenus, ad sui ipsius internecionem cœpit armari, & cum iam alium non videret, in quem furorem suum effunderet, vestibus omnibus exutus; vtpote nullum vulneribus habens obstaculum, rasorium corripuit, plurimisque ictibus valido conatu pectus cœpit transfodere, Presbytero & Mansionario prædicto intuentibus, & præ pauore nimio accedere, aut inhibere eum non audentibus. Verùm cum pectus & manus vulneribus multis cruentasset, nec tamen vsquequaque Deus ipsũ ad maiorem & euidentiorem famuli sui Virgilij ostentationem reseruauit, præcordia perforasset, collapsus ad terrã, toto conatu collum & guttur incidere tentabat. Tunc itaque Presbyter & Mansionarius, qui prius ab eo refugerant, collapsum & in terra volutantem vidẽtes, audaciter erumpentes super ipsum irruunt, ferrumque de manu eius eripiunt. Iam verò plurimi clamore excitati, ad ipsum Iuuenem concurrere cœperunt, sed ipse elapsus in tenebris, quia erat crepusculum, cursu velocissimo turrem conscendit, & negotio perambulante in tenebris, eum * ad alia necis suæ conuertitur argumenta, funemque Campanæ laquei vice collo circundans de fenestra turris exiliuit. *forte instigante

Duo autem è pueris è vestigio ipsum insecuti, vbi turrem ascendebant, pendentẽ eum & palpitantem inuenerunt, retractumque Dei gratia iuuenem à laqueo absoluunt, & inter manus trahentes ad inferiora deducunt. Porrò cum ad viciniam sepulchri beati Virgilij esset adductus, intra semetipsum frendens cœpit obniti, & retrorsum labi & corruere, manumque oculis ne sanctum videret sepulchrum, admouere. Reportatur igitur ad sacrarium, concurrit clerus vniuersus, Psalmi, exorcismi, litaniæ, sine intermissione dicuntur; Cũ in ipsis litaniæ precibus nomen Sancti Virgilij inculcaretur, malignus ille inhabitator, qui vas illud possederat, auditum * sancti nominis non sustinens, frendens & dentibus horribiliter stridens, rugitum teterrimum emittebat, Iuuenemque infirmum crudeliter discerpebat. *nomen. Euidenter itaque cunctis qui aderant, quod ob illatam sanctis ossibus iniuriam, ita vexaretur conijcientibus, ad tumulum præfati caput & membra terribiliter, quatiens, spumamque eiectans refertur, sonantibusque campanis plebs totius ciuitatis conuenit. Admotus autem sepulchro, ipsum sepulchrum conspuebat, dæmonque iam apertè incendium, quo à sancto Virgilio pateretur proclamans, ac manum sepulchri violatricem tentans & gestiens dentibus corrodere, nisi ipsa manus abscinderetur, se non exiturum testabatur: Tum vero tantus ab vtróque sexu clamor exortus est, vt vox continuata cum lachrymis, non posse finiri videretur. Effertur deinde ab Ecclesia, & in lecto reponitur. Vbi dæmon à sacerdotibus per tremendum iudicium, & his similibus adiuratus, cur vas Dei in suam redegisset potestatem, in hæc verba prorupit: *Ego non sponte, sed coactus veni, candelas & alias oblationes à viri Dei sepulchro ego abstuli, & nisi quantocius eæ restituantur, Magister meus cum septem nequioribus instabit spiritibus, & in perpetuum hîc manebit.* Cum verò candelæ diu quæsitæ rursum ad dæmonis indicium inuentæ essent

&

& allatæ, addidit idem dæmon corpus miserabile scopis * numero purificatis candelarum cædendum, ipsique iuueni post redditam sanitatem, diebus viginti ieiunandum. Poterat autem in afflicto iuuene, in quo regnabat & dominabatur iniquitas, videri miseria, & vnde non præsentes, sed & absentes non paruum potuissent percipere terrorem: Scopis enim allatis candelis etiam relatis & incensis in Ecclesia, iuuenis præmemoratus ad sepulchrum beati Præsulis totius multitudinis precibus & lachrimis comitatus refertur. Vbi dum scopis, sicut ostensum fuit, diutius cæderetur, astantesque vniuersi auxilium & misericordiam beatæ Dei genitricis Mariæ, nec non & Sanctorum *Nicolai Rudberti*, Virgilij præcipue suspirijs intimis exposcerent, spiritus ille nequam cum strepitu & sibilo non modico aufugit, multis circumstantium discessum eius & impetũ sentientibus. Liberatus ille à dæmonio, & refectus Sacramento viuifico, ad lectum semiuiuus reportatur. Ibi per triduum mutus permanens, indicijs manuum & scriptis intentionem animi exposuit, quod lingua non potuit, quia taciturnitas hæc, sicut postmodum patuit, incredulitatis pœna fuit. Admonitus verò à reuerendis sacerdotibus, vt fidem circa se gestis adhiberet, & Sanctum Virgilium miraculis clarescere crederet, manu & scripto renuit. & quandiu renuit, vsum loquendi nõ recepit. Tandem cum mutus & animo & corpore deficiens in proximo moriturus crederetur, rursusque Dominico Sacramento communicasset, & sacerdos subintulisset, si credis Virgilium Dei famulum, aperiat os tuum, qui aperuit os Zachariæ Prophetæ; subito gutture & lingua resoluta, credo exclamauit, statimque loquendi vsũ cum sanitate pristina recepit. Cum autem eo modo sanatus respirasset, Monasteria etiam & Ecclesias singulas, gratias Deo & Sanctis agens, circuisset, quia fæx eius nondum fuerat exinanita, ad pristinum reuersus est reatum, sanctique illius meritis, sine intermissione in vicinia sepulchri, & in conspectu populi exprobrans iterato meruit castigari, quia castigatus noluit emendari. Interrogatus enim, si circa se gestorum meminisset? Contumeliosè subiunxit: se Sepulchrum sancti Pontificis, si non ab interrogatione quiescerent, profanaturum & omnimodis euersurũ.* Nec mora, quasi percussus ad terram decidit, & ab assistentibus eleuatus, aliquãtulum conualuit. Nec contentus eo, cum vnus ex canonicis infirmus ad sepulchrum ipsa nocte fuisset delatus, ipse iuuenis cum reliquis canonicis pro infirmi salute illò oraturus occurrit, virum temerariè & cũ subsannatione, vt infirmũ sanaret orauit, alioquin se non crediturum aliquos meritis ipsius sancti liberari. Sed & his similia adijciens non orando, sed subsannando, opem allata infirmo flagitabat. Confestim igitur tumulo supereminẽs tectum cum fragore maximo ita * intremuit, vt lapidibus grandinis concussum esse videretur. Iuuenis etiam ille, qui à dæmonio liberatus, & pro sua quoque frequenter præsumptione castigatus, adhuc in sua pertinacia permanebat, iam denuò percussus coram omni plebis multitudine prostratus incendio se conflagrare & mori proclamabat. Deportatus itaque ab Ecclesia tandiu intollerabili dolore est detentus, donec se in sanctum Dei peccasse confitens, ad plenum credidit, & ad plenum liberatus est. Curatus autem demum, ea quæ priùs celauerat, vexationis scilicet suæ ordinẽ exposuit. Quod nimirum tempore illo, quo sicut prædictum est, mulierẽ a sepulchro sancti repulit, spiritus ille immundus cum vento vehementi in specie vespertilionis os eius intrauit. Deindè cũ tempus curationis eius adesset, beatum Nicolaum quem ipse specialiter venerabatur, & præterea sanctum Virgilium aduenisse, velumque nigerrimum & longissimum, & nigerrimum vtrosque ab ore eius protraxisse sanctumque Nicholaum subintulisse: in fratrem nostrum grauiter peccasti, veruntamen pro tua apud Deum intercessimus sanitate.

* mundè purificatis.

* hâc in hora.

* intremuit.

Istis admirandis & plura admiranda sunt addita, quod mulier de * *Louffen* cæca & clauda ad sepulchrũ viri Dei, & visum recepit & gressum. Itẽ mulier de ciuitate Salzburg; neruis crurium longo tempore contractis, gressum retinere non valens, noctu diuinitus admonita ad tumbam Sancti Præsulis, venit, & curata est.

* Luffen.

Alius quidam de ipsa ciuitate dorsum habens inclinatum, & omnino sursum non valens respicere, pedes etiam & manus habens debiles hocque tormento annis duodecim detentus, ad sepulchrum iam dictum

repentè sanatus est.

* Luffensis. Item alius ciuis * *Louffensis* ex quadam neruorum dissolutione carens gressu ad tumulum reptans manibus deuenit, & aliquandiu viri Dei auxilium implorans, plantis consolidatis sanus effectus est.

* Pemningen. Item homo quidam de * *Punnigen*, (seu *Pruningen*) eodem morbo laborans ad sepulchrum prætextatum effectus est incolumis. Mulier quoque de villa *Gredich* manibus & pedibus contracta, ad tumulum eundem, cum magno omnium gaudio & admiratione sana recessit.

Duæ prætereà mulieres conuenerunt, vna de ciuitate Salzburg, altera de * *Anena* (seu *Aniff*) villa, ambæ oculorum lumine priuatæ, prior quidem annis viginti subsequens autem tribus, & ad sepulchrum cū magna deuotione accedentes, visum vtræque repentè receperunt.

* Anena seu Anena

* Pongdonensis. Alio item tempore mulier * *Pongonnensis* tribus annis contracta, & plurimis infirmitatibus detenta, ad iam dictum locum magno labore deducta, sanata est.

Ipso tempore quidam infans de *Halle*, pedibus contractus erectus est. Item homo quidam Salzburgensis, * nota persona, pluribus annis cæcus, illuminatus est ibidem. Quatuor deinde mulieres singulæ cæcæ, plurimis astantium notissimæ, visum ibi receperunt, quarū vna de ciuitate Saltzburg, reliquæ de viculis adiacentibus aduenerant, de *Bischbach Glasz* & *Alben*, inter quas quæ de *Alben* venerat viginti annis cæca fuerat.

* notus.

Subsequenti igitur tempore, duę mulieres, vna cæca, altera dorsum ad genua habens inclinatum, curatæ sunt.

Ipso tempore puella cruribus contracta, & mulier surda & muta sanatæ sunt. Dehinc alia mulier cæca, visum ibi recepit.

Nec reticendum putamus, quæ Deus in remotis partibus per merita Sancti Virgilij eodem tempore operari dignatus est, hîc enim ex veracium testimonio audiuimus virorum.

Frater quidam apud *Rouenhaslach* amplius annis quadraginta in habitu Monachico religiosissimè cōuersatus, *Hernicsus*, & circa intestina ruptus multo fuerat tempore, eaque passione vires suas excedente, humano destitutus auxilio defecerat. Cum interim fama signorum beati Præsulis Virgilij, ad aures ipsius venit: cœpitq; Dominū intimis deuotissime suspirijs deprecari, vt per merita famuli sui Virgilij, pristinæ sanitati mereretur restitui. Hęc eo orante intestina cœperunt ad superiora ad locū antiquū paulatim relabi, vt triduo vix expleto totus factus incolumis, modū suæ curationis omnibus aduenientibus prædicaret.

Alio item tempore Paraliticæ duæ ad tumulum sancti viri delatæ, mulier scilicet ætatis prouectę de *Vectirchen*, & puella duodennis de *Vvalvverff*, sanitatem pristinam receperunt.

Quidam de pago *Chiemgovv* cæcus ad ipsum tumulum veniens deuotissimè viro sancto se commendans, domum rediens in media itineris sui via visum recepit.

Quædam etiam puella de *Matsee* curuam à natiuitate habens manum ibidem in præsētia cleri, & totius multitudinis curata est.

Item puella de *Perndorff* manum, habens aridam & curuam, sanata est.

Item puer de *Tusindorff* annos quatuor habens ab ortu, & adhuc prorsus incedere non valens, à patre delatus est ad tumulum, & pro debito naturæ & ætatis ambulare cœpit. Puer quinquennis de *Bochenburg* mutus & cruribus contractus à natiuitate, deportatus ad tumulum à matre, & vsum loquendi recepit, & gressum. Quidam puer de *Inchten* mutus, & paraliticum habens brachium, vt nec ori posset applicare ad comedendum, optabilem recepit vtriusque mali curationem.

Clericus quidā diaconus de *Picne* meritis B. Virgilij derogare præsumens, dicebat: nulla Dominum pro eo, vel propter eum operari miracula, statimque correptus à dæmonio, tamdiu castigatus est, quousque ad sepulchrum viri Dei tractus diuina miseratione, & instanti fidelium supplicatione meruit liberari.

Adolescens quidam filius Henrici de *Lahmingen*, Idemque *Chunonis* ex sorore nepos, à natiuitate surdus, ad sepulchrum B. Virgilij auditum recepit.

Item infans de *Tusendorff* contractis pedibus à matre sua, sepulchro superpositus, gressu recuperato, surrexit curatus.

Puer quidam de *Vvinberingen* curuus distantia locorū venire præpeditus, ad tumbam Beati Virgilij, per itinerantes misit candelam, ad mensuram sui corporis factam, qua allata & incensa, sospitatis ille consecutus est beneficia.

Qui-

Quidam ciuis *Hallensis* cambiendos ferens denarios dum * equo vectus ad ciuitatem *Salzburg* tenderet, sepulchrum Beati Virgilij visitare, & pro facultate sua oblationem ponere, secum tacitùs proposuit. Venfensautem vel negotij occupatione, aut obliuione distractus, insalutatis reliquijs domum redire cœpit. Dum igitur ab vrbe longius processisset, equus licet calcaribus vrgeretur, non tantum progredi recusauit, sed & restitit, quinimò ad ciuitatem regressus, hospitium vnde exierat redijt. Hospita vero domus, qua nunc causa redijsset, interrogante, cuiusdam negotij agendi gratia, se reuersum confessus est. Rursus iter arripiens domumque tendens, non longè processus ab vrbe, sicut anteà factus retrogradus, hospitium suum iteratò petijt. Hospita iterum sciscitante causam sui reditus & satis mirante, finxit aliud sibi superfuisse negotium, simili reditu dispensatione diuina, tertia vice in facta indicauit deniq; rei veritatem, quo accepta via totiens reuocatus fuisset, quoniam iuxta propositum suum Beato Virgilio votiuam * hostiam offerre neglexisset, quo facto, recto calle domum perrexit.

* etiam.

* precum.

Item duo milites sepulchrum Beati Virgilij visitaturi, clientulum quendam auditu carentem * currus moderatorem, & aurigam ducebant, quibus ad Sancti Virgilij tumulum oblationes suas præsentantibus, & preces Domino fundentibus, ille dictus minister eorum simul cum istis astabat, & quia non est personarum acceptor Deus, ipse præ dominis audiri meruit. Auditum enim sine mora recepit: Quidam ciuis *Hallensis* puerum habens calculosum, medico aduocato rogauit eum, vt ferro lapidem excideret, sicque dolorem filij sui finire tentaret: qui dum cultrum & alia instrumẽta * applicare cœpisset, dictus puer, vtpote difficultatem medicinæ sustinere non valens, ad fletus quoque patrem commouit. Miseriæ igitur pueri dolentis, affectu paterno compatiens, amoto medico, & infecto adhuc negotio, sanctum Virgilium obnixe & humiliter cœpit inuocare, vt cuius meritis innumerabiles per Dei clementiam essent curati, suus quoque filius pristinæ redderetur sanitati. Nec mora, inter ipsa precantis verba, calculus à puero elapsus in manibus patris apparuit.

* perterras.

* applicare deest.

Quidam puer de *Rrarburch* à dæmonio vexatus, & à matre sua ad sepulchrum B. Virgilij delatus, precibus fidelium, & maternis fletibus meruit liberari.

Serulens *Ratisponensis* Episcopi in die Paschali, communione Dominici corporis suscepta, eadem die, videlicet Dominica, tabernam præsumpsit intrare, vbi potationibus & ebrietati deditus, lasciuiæ potatorum interfuit. Meritam pro factis ergo pœnam recipiens, in tantam versus est amẽtiam, vt octo continuis diebus nec cibũ caperet, nec mentis vesaniã deponeret. In visu deniq; noctis, à Beato Virgilio salubriter admonitus, modũ reformandæ sanitatis edidicit, eo videlicet tenore, quatenus tũbam, iam dicti præsulis humili prece visitaret, sicque aspirante Dei clementia sanitati pristinæ restitui non desperaret, qua visione quibusdam exposita, iussu Domini sui *Ratisponensis* Episcopi, custodibus sibi deputatis, ad sepulchrum beati ductus est Pontificis. Cui superincumbens, & preces quas poterat, Domino effundens, simul etiam lachrymis fidelium astantium adiutus, omnimodæ sospitati panem ibidem oblatum nihilo hæsitans comedit, & sensus vigorem recepit.

Quædam mulier de *Selebuben* grauissimo dolore præuenta tanto languore præuenta est, vt omnibus de vita ipsius desperatis, in extremo mortis articulo agonizaret. Quæ dum pro se Deum implorare, vtpotè rationis vocisque beneficio destituta, minimè sufficisset, astantium multitudo fidelium Domini ac Saluatoris nostri, pro ipsa cœpit inuocare auxilium: facta quoque commemoratione Beati Virgilij cum summa deuotione: vnde factum est, vt in ipso momento mulier de lecto surgere, & pristina sanitate recuperata, sequenti statim die sepulchrum Beati Virgilij cum laudibus & gratiarum actione visitaret.

Cum infinita christianæ professionis turba ad tumbam viri Dei de longinquis partibus conflueret, vt à varijs animæ vel corporis curarentur languoribus. Quidam homo de *Megelingen* diues & notissimus, incolis de vicinia regionis ad sepulchrum Beati Virgilij tendentibus, solus ipse neglexit venire, hoc videlicet in animo * pertractans, quod nullis premeretur aduersis, vt pote suis rebus domesticis * insumẽda prosperitate compositis. Hæc eo cogitante, vni-

* pertractans.

* insumma.

cum quem habebat filium octo annorum, vis tanta paralysis subito corripuit, vt ipsum voce & gressu priuaret. Vir ergo præfatus flebiles, heu mœstos cogitur inire modos, & licet nimio dolore pro inopinato malo pene deficeret, ex ratione sibi consulens, doctorem suum plebanum aduocauit, & inter verba confessionis ei totam seriem rei gestæ veraciter exposuit, vt digna Deo satisfactione promissa & suscepta pœnitentia, consilio Plebani, ad sepulchrum beati Virgilij vnà cum puero iter arripuit, atque dum irent, languidus ille, infirmitatis inuenit remedium.

Homo quidam de *Ovve* paraliticum habens filium, vouit eum ad tumbam Virgilij perducendum, & continuo in eodem loco sanitati pristinæ meruit restitui.

Quidam puer de *Bohendorff* quinquennis cæcus & contractus, secus tumulum viri Dei, vtriusque incommodi beneficium recepit. Quidam homo de *Erlach* curuus, inuocato nomine sancti Virgilij in eodem loco est sanitati redditus.

His prædictis omnibus, & hoc memoratu dignum æstimamus, qualiter homo quidam grandæuus de villa sancti *Hypoliti*, ad visitandum beati viri sepulchrum, iter arripuit, & voti compos effectus, dum inter verba sacerdotis exhortationis ad populum assisteret, habitu priuationem secuto, cæcitatis oculorum tenebras amisit.

Mulier quædam audiens quantas Dominus virtutes operatus sit per famulum suum Virgilium, secus tumbum eius diuinum implorat auxilium, per intercessionẽ viri Dei in redeundo domum visus recuperauit beneficiũ: Item fœmina quędam de *Aquilegia*, à viro suo minus cauto quacumque rei causa in cubito non mediocriter cultro sauciata, sectisque neruis manũ habens curuam & contractã, à multis eiusdẽ regionis incolis comitata B. Pontificis tumulum cũ debita reuerẽtia suppliciter accessit: Sed quia tẽpus miserendi eius nondũ aduenit, omnipotens Deus admirationẽ distulit, infectoque negotio domum repedare cœpit. Iter autem cœptum peragens, dum in villa quadam secus *Taurum* montẽ pernoctaret, deuotissime nomen beati Virgilij, cum fletu vberrimo inuocauit, & in eodem loco curuitate manus deposita, pristinæ sanitatis vigorem meruit consequi.

Puer quidam de *Lincebarde* contractis cruribus officio gressus destitutus, adminiculo parentum ad sepulchrum beati Põtificis deportatus est, cui etiam superpositus in somnum salutiferæ dormitionis corruit: euigilans autem, vsu gressibilitatis restituto, cum magna admiratione astantium ambulauit.

Item fæmina de *Matsee* dorsum, habens incredibili curuitate tortuosum, diuinam clementiam flagitauit, quatenus meritis beati Virgilij, cuius tumbæ accubuerat, speratæ curationis inueniret remedium, statimque fidei suæ commodum sortita est effectum.

Quidam puer de *Rospach* crurium contractione, ambulationis carens beneficio, communi more aptissime solidatis precibus fidelium pro ipso beati Virgilij nomen inuocantium, perfectæ sospitati restitutus est.

Et quoniam omnibus se inuocantibus cõsuetæ pietatis opem beatus Dei famulus singulis pro necessitatibus suis semper exhibuit, quiddam mirabile, & satis memorabile subnectendum est, quod Monachus quidam de *Rottenbaeslach*, diutino languore scapulæ laborans, dum in comitatu Abbatis sui quodam tempore iter ageret, prætextata passione grauiter correptus, accepta via defecit, viribus corporis destitutus. Cæterùm iuxta Monachicæ regulę rigorẽ, forte diem, in quo flagella carnis Monachi de more suscipiunt, adesse contingit, & cum cæteris, qui tunc aderant, etiam ille morbidus coram Domino Abbate prosternitur castigandus, partem quoque dorsi videlicet saniorem plagis exponens, cum benè exaratam sensisset, alteram quoque, cui pepercerat, in honore S. Virgilij, flagellari suppliciter postulauit, post cuius petitionis effectum, plenariæ salutis adeptus est præsidium. O prædicãda & laudanda Christi pietas; quę tanta celebritate, merita B. Virgilij, longè latéque declarauit, vt eius fama omnes cis marinas nationes impleuerit. Si ergo fidei constantia, vel recuperandæ salutis gratia Saxones atque Boëmi, ad tumbam viri Dei longè inuitantur, mirari non oportet.

Nam mulier quædam de * *Grace*; sicut lumine exterius orbata, ita piè deuotionis lampade corde tenus irradiata longo itinere laborioso consummato, sepulchro B. Præsulis humiliter aduoluta est, & interpo-

* *De gernsee, corrupit, neque enim eppidum illud in Saxonia vel Boemia situm est.*

lachrymas illuminata cæcitatem deposuit.

Plebanum de *Theraz*, ætate grandæuum bonæ conuersationis virum & honorabilem, paralyticæ passionis morbus incurabilis adeo depresserat, vt dextri lateris, pes atque manus corpori debitum non possent impendere seruitium, imo quod erat grauius, lingua continuum perurgebat silentium. Consolationis igitur diuinæ fiducia roboratus, reliquias Beati Virgilij visitauit, quibus decenti veneratione salutatis, pedis officium gradiendo, vocis autem beneficium magnalia Dei prędicando, recepit: manus etiam languorem, in bona parte alleuiatum omnibus euidenti veritate innotuit.

Vir quidam de *Bonsloiff*, paruum habẽs filium, tanta ægritudinis mole grauatum, vt sine subleuante nequaquam loco moueri posset, audita quanta Deus omnipotens per Beatum Virgilium operatur miracula, votum vouit, vt ad tumbam dicti præsulis puerum deferret. Nec mora, iter arripiens inclinata iam die villam hospitandi gratia intrauit, vbi paruulum præ nimia debilitate deficientem, & quasi moribundum relinquere proposuit. Eadem igitur nocte, candelam staturæ pueri compa rem fecit, quatenus cœptam viam constanter emensurus pro salute filij sui, viuentis vel morituri, ad tumbam beati Pontificis deportaret, quem mane facto discessurus omnimode spopondit sospitati restitutum inuenit.

Sacerdos quidam cum intra sacramenta Missæ plebem admoneret, vt in die placito, ad visitandas seruorum Dei reliquias, Beati Virgilij & *Eberhardi*, vnanimiter conueniret, a voto consentientis populi, quædam & honorata fœmina, non solum dissensit, sed etiam prorumpens, se nullatenus sepulchra famulorum Dei visitaturam apertè proclamauit. Huius autem præsumptionis contumaciam Dei patientia non statim repressit, sed postquam à luminibus exclusa est Ecclesię in amentiam cõuersa, domum suam deducitur, vbi inusitata & mirabili insania correpta, facie humotenus bruti animalis instar humiliata, gestus & proprietates porci simillimas expressit, vt iam non humana ratione, sed pecuali sensualitate vteretur. Omnibus autem qui aderant, vehementi stupore repletis, à quibusdam altioris consilij viris sacerdos nomine Ioseph aduocatur, per cui⁹ largas Psalmorũ lectiones, & efficaces benedictiones, quantulamcunque rationis partem recuperauit, vt & verba confessionis recitaret, & in Sanctum Dei Virgilium se peccasse recognosceret, plenariam exinde satisfactionem Deo, pollicens, tumbam memorati præsulis visitare celebri voto proposuit, statimque Dominica communione percepta, pristinæ mentis redintegrato vigore, secum omnibus suis, & prę fatum sacerdotem largis refecit epulis.

Quidam puer de Ecclesia S. Mariæ, manum curuam habens præsente magna hominum frequentia ad tumulum Beati Virgilij delatus, omnibus pro sanitate eius ad Dominum orantibus, carne rupta, & neruis crepantibus incolumitati est redditus.

Et quomodo cesset lingua carnis magnificentiam saluatoris extollere, qui de lapidibus procreauit filios Abrahæ. Innouando enim signa & immutãdo mirabilia, prophetam nobis & Archiatrum, diuina bonitas suscitauit, cuius virtutum potentia, dę lapidibus filios Abrahæ, id est, de incredulis fideles, de peruersis compunctos reformauit. quis autẽ videntium prodigia, quæ fiunt in populo veteris fermenti vitia non exuat, quis pænitentię fructus dignos per fontem lachrymarum & contritionem cordis non faciat?

Cum puero de *Hartspech* in articulis manuum contracto, intercessio B. Virgilij, in ipsa monumenti sui præsentia sospitatem pristinam compensat.

Cæci ergo accedite ad eum & illuminamini, & qui in grabatis paralytici iacetis ipso confortante glutinamini, quia ne longe exempla petantur: puerum quendam de *Muellstat* vndecim annorum curuum & cęcum à natiuitate: Nec non de celle in * *Cylarn* puellam quindecim annorum paralyticam plenariè curatos oculata fide conspeximus. * *Cylarũ.*

Quantus ergo nostra opinione reputandus, quam thronis & dominationibus proximus est existimandus, per cuius inuocationem fœmina quædam de *Asspach*, manibus contracta, & alia mulier de *Suben* in * vno brachiorum simili morbo debilitata, cælestis remedij senserunt efficaciam. * *vtroq;*

Nunc & omne genus humanum, Do-

mini Iesu Christi prædicet clementiam, de cuius munere venit, vt beatus Pontifex Virgilius omnibus sibi deuotis adsit propitius: Nam ex tumba eius oleum sanitatis cuidã puellæ manibus & pedibus contractæ largiter emanauit, & eiusdem salutiferæ vnctionis gratia, quidam paruulus de *Rientovv*, mutus à natiuitate, vocis organum recuperauit.

Adolescens quidam de *Dirnstein*, in vicinia *Friesaci* manum habens aridam, & inutilem, exoratam & optatam à sancto Virgilio suscepit valetudinem.

De ciuitate *Ratispona* institores ad nundinas per alueum Danubij, in loco qui dicitur *Ardacher*, cum naue maxima mercibus onusta descendentes, periculum illud ex concitatione fluctuum assidua vocatum *Spielberg*, inciderunt nec mora procellarum impetuosissima vertigine inuoluti; multotiens girãdo aquarum violentia scopulum in medio gurgitis eminentẽ, à quo causa tẽpestatis illius procedit, vellẽt nolẽt statim passuri naufragium accesserunt, vbi demũ tanta fluminis importunitas æstuantis, miseris illis incubuit, vt turbo voraginis proram carinæ aqua semiplenæ sorbendo puppim in sublime attolleret, omnesque vniuersaliter, tam nautas quam cæteros adeo de vita desperatos redderet, vt armamenta remigrandi, tanquàm nil penitus conferentia proijcerent, & quod solum restabat in articulo mortis constituti: Dominum redemptorem mundi pro salute animarum suarum intentissimè flagitarent. Tũ verò gens illa inter confusos naufragij tumultus clementissima Domini saluatoris dignatione commonita, mitissimi Confessoris & antistitis S. Virgilij, de cuius miraculis & virtutibus plurimis, ante nõ pauca didicerant, omnes vnanimi ore cordeque suppliciter inuocabant auxilium, quatenus ille cælestis atque supremus humani generis instaurator, qui omnium beati Pontificis nomen implorantium velox & copiosus est propitiator, per merita famuli sui, solitam & necessariam tribulatis exhibet suæ consolationis præsentiam. Ad huius supplicationis suffragium memorata nauis submersione sua mortis exitium breuiter cunctis impositura, super vndas altius eleuata sustollitur, & contra ictum fluuij decurrentis veluti funibus alligata traheretur, sine detrimento rerum & hominum secreto quodam & potenti nauclero, ad ripam vsque perducitur.

Miles quidam de *Pilstein*, ab alio milite captiuatur, filium suum bonæ indolis iuuenẽ obsidem pro se deposuit, qui per viginti hebdomadas & amplius durissimis vinculis in carcere compeditus, laboriosam & miserabilem vitam exegit. Memoratus autem iuuenis, videns se parentum adiutorio destitutum, in commemoratione B. Virgilij Confessoris Christi mitissimi cœpit diuinum subnixiùs implorare præsidium, de cuius miseratione confestim post expletam orationem, à vinculis absolutus, sine mora dilationis vrbem *Salzburg* adiit reliquias sanctorum visitaturus, & condignas Deo liberatori suo sanctisque omnibus, præcipuas verò S. Virgilio referens gratias. Rem gestam nobis exposuit veracius. Diffuso itaque rumore, hoc virtutum odore placãtur audientes, vt balsamo accurrunt fide sitientes ad domum gratię, & secundum multitudinem dolorum suorum consolatione percepta, refecti sunt in saturitate. Regna multa prouocant, quæ per Sanctũ Virgilium fiunt magnalia, & velut *Bethsaidæ* aquis, sic eius beneficijs sanitatis causa se immergit multitudo copiosa. Vndè & quædam in Vngariæ finibus nobilis matrona, cum iam diu oculis obtenebrata non videret, duos filios suos ad sanctum direxit, vt viam complerent, quam ipsa non potuit vt sub eorum oratione impetraret quod credidit. At illi continuò iniunctum consummant obsequium, iter arripiunt, & itinere prosperantes, *Iuuauum* citiùs peruenerunt. O quam commendabile miraculum! quadam sexta feria, cum iam opus fieret diuinum, obtulerunt filij, & eadem hora lux reddita est matri: Mirum in modum vna & eadem hora sanctus Dei præsentem suscepit hostiam & absentem illuminauit cæcam. Huius rei nescij discedunt confestim filij: At illis in obuiam nuntiatur, quòd lux reddita sit matri. Hora verò inquisita & cognita, Dominum laudant & benedicunt mirabilẽ & gloriosum in virtute sua. Verè laude dignus in Domino cõsistit qui vbiq; præsens adfuit, vt hîc filiorum susciperet munera, & ibi matrem illuminaret à cæcitate sua. Sed quid referam? in Austria per sanctum Dei patratum fuisse multorum relatione cognoui.

Quidam à iudicibus patriæ captus est, in qua-

quadriga ligatur, distenditur, & sic in ciuitatem quandam plectendus ducitur. At ille pręe timore pœnitens infeliciter lamentatur, ad beatum Virgilium vertit suspiria, ab illo petit protegi, à cuius ope nullum credebat refutare. Vice igitur Iesu Christi latroni crucifixo miseretur & releuat, distentum soluit & liberat, fugientem ne capiatur confortat. Verè laudandus est Christi Confessor, qui mortis reum à morte saluat. Noluit enim mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Qui taliter ouili Dominico hominem restaurat ne pereat. Quomodo etiam ouem suam esuriente lupo illæsum custodierit, fidelis attendat

In confinio quoque nostro, in villa, quæ dicitur Quàtele, populus inter se beato Virgilio collectam fecit, & ille vitulum, ille agnum, quilibet prout potuit attribuit. Ex quibus arietem quodam die lupus arripuit & concito fugiens secum ad syluam famelicus prouexit. Vndè non modicum doluit cuius animal fuit, hinc seipsum indignum iudicat, se simul & sua sancto displicere formidat. A filio igitur suo agnum expetijt vt reddat. At ille patris damna subsannans negat. Sed ecce mirabile, cum iam crastina dies illuxit, coram oculis astantium in medio gregis lupum aries traxit. quò relicto, arripuit filium, qui sanctis oblata reprobãs, nõ cõdoluit Pateri. Patet ideo quod leuiter ab hostili manu defendat hominem, qui sic esurienti lupo illæsum cohabitare fecit ouem. Huic miraculo concordat illa prophetia quę dicit: habitabit lupus cum agno, &c.

Item quidam homo de *S. Ypolito*, per duos annos, & fere dimidium cęcitate percussus, cum iam audisset quæ fiebant per sanctum, lumen petiturus accessit; sed quia adhuc forte indignus erat, quod volebat non obtinuit. Vndè non modicè dolens, pœnitentia ductus mente cœpit compungi, pœnam quam patitur suis commissis imputat, & confestim Deo & Sacerdoti seipsum deuotè accusat. Pœnitentem itaque infixit pœnam indicens emeritam. At ille altius seipsum iudicans ab esu carnium annalem petit abstinentiam, vt eo purior effectus meritis sancti salutem mereretur consequi optatam. Humanam verò fragilitatem Cõfessor considerans vix rogatus concessit. At ille libens suscepit, inchoauit, & feliciter consummauit. Euoluto ferme anno, cæcus petit *Iunauum*, sed ecce in via veniens sancto præstante Virgilio lumen recepit optatum.

Quidam miles de villa, quæ dicitur *Dienge*, cum esset cæcus, audita fama viri Dei, spe simul & fide præuentus, sanctum petijt Virgilium, quo dum iter arripuit, ecce via veniens, optabile lumen recepit. Cum itaque S. Virgilij longè lateque fama diffusa crebresceret, ex diuersis nationibus confluxerunt languidi, & ex eius consolatione finem dabant mœrori.

Inter quos vnus de *Erphesford* accessit, vtraque contractus tibia, sed ab ipso, quę fide portat, vt iam in via melius haberet veniendo portatur, & in die S. Virgilij adueniens plenè sanatus est. Reuertitur saliens, qui claudicabat aduenìens, & qui antea infirmus fuit, iam sanus glorificabat Deum in omnibus quæ audierat & viderat. Sicut ille de occidente, sic alter de *Austria* quæ est in oriente cæcus aduenit, sed sancti meritis illuminatus videns abscessit. Simile huic citò contigit, quia in inuentione S. Virgilij, quædam *Ratisponensis* cæca lumen recepit. Et pulchrè in die inuentionis sancti illuminatur, vt quanta meritorum luce resplendeat, qui inuentus est, in hoc miraculo testificetur.

Item quidã ciuis *Frisacensis*, *Ruze* nomine, ministerialem quendam Ducis de *Stire*, *Ottonem* scilicet de *Grezen*, quatenus nescio offenderat, à quo vindictę causa insidijs circumuentus quid faceret nesciebat. Cum ecce humanum desperat auxilium, velut se scuto fidei, & ad B. Virgilium peregrinando fugiens, sua petit virtute defensari: Vndè mirum in modum redeunti obuiat aduersarius, sed ecce per sanctum compescitur, nudum pertimescit armatus, in tantũ vt ita deficeret, quasi continuò moriturus. Vocato igitur sacerdote cõfessus pœnituit, pacis fœdus cum ciue miles pepigit, & sic Sanctum Virgilium petens conualuit. Sicque contigit quod metuens securus, & qui fortior, factus est timidus, pauperi subdidit diuitem, & principi præposuit impotentem.

Finis vitæ Sancti Virgilij.

TESTIMONIA DE S. VIRGILIO.

EX VITA SANCTI RVPERTI EPICOPI SALISBVRGENSIS.

Hildeber. EIsdem igitur temporibus, scilicet *Otilonis* Ducis *Bauariæ*, qui tunc subiectus fuit regi primo Francorum, venit vir quidam sapiens, & bonus doctor, de *Hibernia* insula, nomine *Virgilius* ad prædictum regem in Franconia loco vocato *Karisiaco*. Qui propter Dei amorem retinuit eum secum ferè duobus annis: & comperto eo benè docto, misit eum præfato Duci *Otiloni*, ac concessit ei Episcopatum *Saltzburgensem* rectore vacantem. Qui dissimulata ordinatione ferme duorum annorum spacijs, habuit secum proprium Episcopum comitantem de Patria nomine *Dobdagreum*, ad persoluendum Episcopale officium. Postea verò populis petentibus, & Episcopis regionis illius, consensit Virgilius cõsecrationem accipere; ordinatusque est à comprouincialibus præsulibus ad Episcopum anno scilicet natiuitatis Domini DCC.LXVII. sub die XVII. Kal. Iulij.

*Dobdagreum.

Ex Baronio ad annum 762.

Hoc item anno Virgilius atque Sidonius viri religiosi, qui & ipsi Dei nutu propagandi Euangelij causa venerunt in Boiariam (Ex Hibernia verò Virgilius, Sidonius vnde nescimus) Bonifacio noti, cuius & subditi erant disciplinæ, &c.

Ex Gaspare Bruschio, in suo de Monasterijs Germaniæ libro.

S. Virgilius ex Hiberniæ nobili genere & familia prognatus: vir pietate & doctrina clarus, præficitur & Episcopatui & Abbatiæ S. Petri ab Odilone præpotenti Bauarorũ Duce anno 754. Præfuit Episcopatui triginta annis, Abbatię verò tantum viginti, substituens sibi in Abbatiæ gubernatione pium & doctum quendam Monachum Bertricum. Virgilius anno Domini 764 Videns fideles Dei in Iuuauiensi Episcopatu & ditione valdè creuisse, pluribus templis opus esse ratus: aliam sedem Episcopalem erexit, & insignem Basilicam nouam in honorem S. Ruperti primi Salisburgensium Doctoris & Antistitis construxit, quam anno Domini 774. absolutam, ipse consecrauit, & in eam S. Rupertum duosque eius sacellanos, sanctos viros Gisillarium & Chunialdum ex æde S. Petri vna cum Episcopali sede transtulit.

Ex Metropoli Salisburgensi tomo primo Auctore VV. Hundio, &c.

B. Virgilius natione Hibernicus, ex nobili progenie ortus à Stephano Papa & Pipino Rege Francorum ad administrationem Episcopatus Iuuauiensis destinatus est, sed à rege per duos ferè integros annos propter eximiam eruditionem & sanctimoniam vitæ retentus est; Postea verò honorificè ad *Otilonem Boiorum* tum temporis Ducem dimissus, ab eo Episcopatum accepit. Dissimulata autem consecratione, pænè duorum annorum spatio Pontificem secum habuit proprium * *Dobdan* nomine Græcum, qui ipsum sequutus erat ex patria: Is interim ipsius munere fungebatur. Postulantibus deindè subditis *Boysque* Pontificibus consecratus est anno Christi 767. 17. calendas Iulij: Græco autem illi Magister & sacerdoti *Dobdan*, tradidit *Otilo* sedem Chirmensem, vbi aperuit ille Scholam & agmina discentium quamplurima habuit, anno Christi 767. D. Virgilius fundamenta templi augustissimi amplitudine admiranda poni curabat: totum illud templum intra annos 12. absolutum, & anno 13. dedicatum est in honorem D. *Rudperti* in quo sedẽ Episcopalem constituit. Eodem anno B. Virgilius ossa, D. *Rudperti* transtulit ab Ecclesia S. Petri, atque in summo templo collocauit vnà cum duobus eius *Symmystis Chunaldo & Gissario*. Eo autem tempore, quo templum D. Virgilius condere cœpit, coniecit pecuniam seu mercedem in peluim, ex qua nemo operariorum plus accipere valuit, quàm quantum labore meruisset. Idem B. Virgilius tempore *Tassilonis* Ducis *Bauariæ*, *Carentanos* ad Christi fidem conuertisse scribitur, illisque dedisse Episcopum nomine Modestum à se consecrato in loco, *Liburnia* dicto. Præfuit autem B. Virgilius dignitati Episcopali annis 30. & viuis excessit cum magno suorum mœrore anno Christi 784. alias 785. quinto Kalendas Decembris; tumulatus est in templo quod ipse extruxit ante altare.

* Dobdagreus, legendum, qui fuit Hibernus natione, non Græcus, vt habent alij auctores ex additione literæ c. in medio.

VITA

LEGENDA
SIVE VITA ET MARTYRIVM
S DYMPHNÆ VIRGINIS;
FILIÆ REGIS HIBERNIÆ, ET PATRONÆ MVNICIPII
Gelensis in Brabantia.

Festum Sanctę Dimphnæ celebratur XV. Maii.

OST Resurrectionis & Ascensionis Domini completa mysteria, sicut antè prædixerat per Prophetas, cum in toto terrarum orbe per Apostolos iam diffusa proficeret religio Christiana, Fuit in Hibernia Rex Gentilis, qui licet timore Dei contempto superstitiosis ac vanis Idolorum cultibus deseruiret: Tamen opum gloria, ac militię secularis vigore potenti, cæteros antecellens omnibus gloriosior apparebat.

Erat autem ei vxor ex illustri orta progenie, quam Rex ipse vehementi diligebat affectu, quoniam iuxta humanæ carnis formam, tantæ erat pulchritudinis vt illius faciei & corporis speciositas ad se mentes alliceret inspectorum. Hi vero filiam genuerant decoris venustate matri valde cõsimilem, meritis & nomine Dympnam, vt ex sui nominis præsagio, postmodum Deo digna succederet profutura.

Quæ in domo patris nobiliter educata, dum annos pueritiæ transcegisset, chorearum assultus & ioculatorias cantilenas, quæque circa tales fieri requirit celsitudo regalis, mente despiciens, occultè Baptismum suscepit, & se toto corde & corpore Christo deuouit perpetuò seruituram. Intereà mater eius Regina defuncta cum Rex inde superuacuis doloribus laboraret, tandem consilio sibi assistentium per singulas regni sui prouincias, & eidem contiguas nationes legatos misit, qui virginem adolescentulam, genere spectabilem, & decore iam defunctæ similem, tanto Regi matrimonio coniungendam requirerēt, & sibi cum honore adducerēt. Milites ergò moribus & eloquentia peritissimi iter arripiunt, patrias peragrantes & vrbes, contemplantur nobilium facies puellarum.

Dympna clam se curat baptisari.

Cumque diu morando regiones plurimas circuissent, & quod optabant minimè reperissent, redierunt ad Regem. Et ingressi palatium, salutato eo, sic fari cœperunt: O Rex excellentissime, quod tua iussit imperialis Maiestas, longius exulati reperire nequiuimus, sed si placet, Ecce filiam tuam Dymphnam decoram valde & adeo matris suæ consimilem, vt in eius imagine reuiuisci ferè mortua videatur; iube tibi feliciter matrimonio copulari. Quid plura? detestabile vix hoc verbum finierant, cum mox Diabolus, qui sanctam virginē ad Idololatriam reducere volebat, Regem amore illicito & impudicitiæ fascibus inflammauit, & exhinc cœpit Rex leuiter blandiendo puellæ votum suum detegere, & omnem mundi gloriam promittere, si eius matrimonio consentiret. Hoc audiens virgo Christi respondit, illud se nunquam facturam, quia non est, inquit, iustitiæ, neque legis, imo abominationis & erroris, quod filia maculet thorum patris. Cum ille vehementius instaret precibus, & illa fortius negaret: tandē Rex iratus dixit: siue vellet, siue nollet, eam acquiescere oportere. Tunc illa quasi obtemperatura, quadraginta dierum petiuit ad cautelam inducias. Interim ornamenta, & cætera quę spectabant ad decentiam puellarem sibi dari deposcens, acsi nitidius patri vellet gloriosior apparere.

Nefarium aulicorū cōsilium.

Eius pater vult eam habere coniugē.

Rex hoc audiens lætus efficitur, &

omni ambitione iussit, quæ virgo postulauerat procurari. Intereà virgo se Christo orationibus iugiter commendans, vt patris libidinem effugeret, patriam suam relinquere cogitabat. Erat tunc temporis in Hibernia eximiæ sanctitatis & doctrinæ Sacerdos quidam, nomine *Gerebernus*, qui occulte in illa gentilitate, quos poterat ad Dominum conuertebat. Et reginæ defunctæ Christum colentis in hac vita genitricis sanctæ Dympnæ, Confessor esse solebat. Qui & ipsam Dympnam pridem baptizauerat, & eam fidem Catholicam, atque sacram scripturam docuerat: etenim ab eo regina defuncta, & Dympna eius filia Eucharistiæ sacramentum recipere consueuerunt. Hunc accersiens secretè Beata Virgo, quomodo pater suus in horrendæ corruptionis baratrum eam demergere disposuerat flebiliter reserauit. Tunc vir Sanctus consuluit Virgini, quatenus ad partes fugeret alienas & pauper spiritu, Christum pauperem sequeretur. Quid plura? Cum horam fugæ aptam inuenit, Virgo sancta, associatis sibi sancto Gereberno, ac ioculatore patris cum eius vxore, quatenus sub ioculatorum specie secretius proficisci possent propositum iter cœpit. Et perueniens ad portum, mare conscendit, & auris ac ventis prosperantibus, ad quoddam castrum, quod *Antuerpia* dicitur Cameracensis diœcesis applicuit, & ibidem aliquantulum commorati quærebant locum, vbi possent secretiùs Domino famulari: nam strepitus sæculares ferre mens in Christo deuota nequibat. Abhinc per nemorosa deuia ad villam, cui *Gheel* nomen est, olim ab antiquis impositum peruenerunt, & ibi locum ad vitam solitariam aptum inuenerunt. Qui altera die villam circumeuntes, vnicam Ecclesiam in honorem Beati Martini Pontificis dedicatam, in qua Dympnæ Virginis sanctum corporis nunc requiescit. Et non longè à dicta Ecclesia in loco, qui *Zammale* appellatur, construendum sibi habitaculum, elegerunt, in quo per contemplationis dulcedinem Deo debitum redderent famulatum. Extirpatis igitur arboribus, & spinis habitaculum sibi congruum construxerunt, in quo tribus mensibus commorantes, & ieiunijs, & orationibus intendentes, vitam quodammodo angelicam deducebant. In prædicta autem Ecclesia Beati Martini, sanctus sacerdos *Gerebernus* Missas celebrabat. Excolebatur enim tunc temporis villa de *Gheel* raro inhabitatore, quia in ea quindecim tantummodo hospitia, quæ etiam nemorum densitate fere per sex milliaria fuerunt circumsepta.

Gerebernus insignis Presbyter.

S. Dymphna fugit ê patria.

Commoratur in pago Gheele.

Intereà rex pater Virginis, qui filiæ nuptias cum gaudio expectabat, audiens fugam eius turbatus est, & omnis curia cum illo, & scissis vestibus, post gemitum & dolorem diutiùs iteratos, rex ambitione militum stipatus filiam suam, per se ipsum requirere definiuit. Quam requirens per ciuitates & montium solitudines, cum non inuenissent mare ascendit, & ad castrum quod *Antuerpiam* nominant vsque peruenit, cum suo multiplici comitatu. Et egrediente illo de naui fit concursus populi, vt moris est, videre regem cupientes. Moram autem faciens legatos mittit per adiacentes prouincias, si forte de filia sua, rumorem aliquem audire posset. Proficiscentibus igitur diuersis per loca diuersa, quidam illorum ad villam rurensem, cui *Vuesterlo* nomen est, peruenerunt, & ibidem hospitati: cum mane hospiti expensas soluerēt ille nummos eorum inspiciens ait: Habeo nummos istis valde consimiles, quorum pretium penitus ignoro. Et requisitus ab eis, à quo talem pecuniam receperat, ipse nesciens cur hoc peterent. Respondit quod virgo alienigena aspectu, & corpore pulcherrima ibi prope in deserto habitans, quæ de Hibernia, ibi aduenerat, secum habens venerandum sacerdotem valde senem, & ioculatorem cum eius vxore, pro emendis victualibus, illa mihi assidue tales nummos mittit. Cumq; illi se eò adduci fecissent, sanctam protinus stantem cognouerunt inter cæteros à remotis; Et *Antuerpiam* statim regressi visa & audita regi cum gaudio retulerunt. Tunc rex spiritu reuiuiscens, iter cum suis arripuit ad locum, in quo virgo sanctissima habitabat. Quam cum reperisset & dulciter salutasset, rex virginis cernens faciem specie nimis formosam libidinis igne accensus.

Pater eius eam insequitur.

Hanc affari valde cœpit suauiter dicens: O vnica filia Dympna amor meus, & desiderium meum, & dulcedo, quæ te mouit necessitas, vt regali dignitate contempta, inter gentes extraneas habitares, & terram tuæ natiuitatis relinqueres, ac filialis dilectionis oblita, Patrem regem dimitteres,

Inuenta blanditur stimulante eum libidine.

istique seni decrepito sacerdoti tāquam filiæ adhæreres & ipsius in omnibus obtemperares mandatis. Vt quid regni Hyberniæ vnica hæres post Patrē, aulam regiam spreuisti? nostro igitur acquiesce consilio & nobiscum ad Hyberniā reuertere, quoniam si paternis affectibus assensū præbueris diademate regali coronaberis, & super omnes principes matronas ac virgines regni mei principatum tenebis. Inter deas insuper templum tibi de marmoreis candidissimis ædificari præcipiam, & in eo ex auro & lapidibus prætiosis secundum tuam speciem fieri mandabo imaginem ab omnibus adorandam.

Filia blāditur incestuosus pater.

Ad hæc cum vellet virgo respondere Beatissimus *Gerebernus* responsionem anticipās, Regem dura seueritate redarguit, eum sceleratissimum & abominabilē clamās, velut qui propriam filiam fœdare volebat, quod etiam luxuriosis & fornicatoribus est vilissimum cogitare. Monuit insuper, vir sanctus, virginem sanctam, vt nūquam Regi consentiret ne æterni regis spōsi sui, cuius dulcedinē prægustauerat, indignationem incurreret. Tunc Rex, & omnes qui cum eo erant, Sanctū *Gerebernum*, morte dignum clamauerunt. Tanquam fugæ virginis authorem, & illius subuersorem Et sequestrātes eum à virgine, omnes in eum irruerunt, manusque violentas iacentes in eum, lacessitum iniurijs peremerunt. Sicque gloriosus Martyr Domini de tyrrano triumphum accipiens vitæ cursum capitis amputatione impleuit. Et coronam Martyrij à Domino suscepit. Iste cultor dei *Gerebernus* forma iustitiæ, castitatis exemplum, stupri nefas detestans, regem incredulum de incestu reprehendit, non odio, sed amore. Hic propter castitatis amorem regis iram, & odium & tandem mortem incurrit. Tunc Rex iterum conuersus ad virginem roseo decore nitentem, vt sibi acquiesceret arctius instare cœpit, & sic ad Sanctam Virginem inquit. O filia mea Dymphna, cur pateris tuum patrem tātis anxiari doloribus? misereri cur renuis, & illum spernis, quem allicit amor tuus? Tātummodo consentire mihi, & quodcūque petieris dabo tibi. Insuper & celebre nomen tuum inter deas sacratissimas per totius regni mei confinium præcipiam numerari. Tunc virgo deuotissima, quæ potiùs eligebat affligi pro Domino, quàm tēporalis peccati habere iucunditatem, patri cum indignatione respondit. Cur infelix tyranne, promissis fallacibus à pudoris proposito subuertere me conaris? Putas miser, quod a stabilitate propositi resiliam corpusque meum polluendo Christum meum amatorē dilectissimum offendam? Tuas regales delicias tota mente contemno, & illas promissiones Domini mei Iesu Christi, quæ cuncta superant desideria, iam ex totis visceribus concupisco, deas cerni respuo, & honorem imaginis vilipendo, talem mihi nec præsumas vlterius suadere sermonem. Tunc Rex ferus animo, libidini deditus, atque cultor præcipuus idolorum, quāto magis fidē Christianitatis in ea feruere cognouit, tāto magis contra eam totis viribus insurrexit, & inquit; Ne in vanū malitiosa de cætero nos fatiges, statim explè quod opto, vel tui patris iram incurres, sicut ille malignus doctor tuus *Gerebernus*, & ideò capitis amputatione occubuit. Flori igitur parce iuuentutis tuæ, & mihi assensum præbè, etiam diis nostris sacrifica, aut secura sis quòd morieris, sicq; mortis tuæ exemplo omnes regum filiæ paternis imperijs cōtradicere formidabūt.

S. Gerebernus eum reprehendit.

Gerebernus interficitur.

Adulatur Rex iterū.

Præclara responsa S. Dymphnæ.

Tunc virgo deuotissima respondit. Qua de causa crudelis tyrāne, occidisti electum Domini sacerdotem, in quo nullum peccatum reperisti? Dei omnipotentis iudiciū non euades in hoc facto, deos deasque tuas vt figmentum detestor, & Domino Iesu Christo tota mente & deuotione me cōmitto. Ille sponsus meus, gloria mea, salus & desiderium meum. Pœnas omnes quas inferre poteris læta mente parata sum pro Domino sustinere. Hæc audiens Rex, quasi demens effectus est, & nimio furore succensus, suam deceptionem, & Deorum suorum iniurias vindicare volens iussit eam celeriter decolari. Sed cùm nullus eorum, qui aderant in Regis Collegio, tam crudelè præceptum implere præsumeret, ne regis post factum pœnitentis iram incurreret. Quod videns crudelis Rex antiquæ nobilitatis & regalis clementiæ oblitus gladio quo fuerat accinctus sacrum caput gloriosæ virginis, diuinam implorantis misericordiam amputauit; quam Dominus Iesus Christus, eius sponsus summa cum lætitia in cœlo coronauit. Sicque simul Rex cùm suo comitatu remeans ad propria, Sanctorum corpora volatilibus

S. Dymphna iugulatur à Patre.

tulit visionem, supplicando quatenus bigę suæ impositum corpus venerabile debitæ venerationis ad locum celeriter reportarent. Ridebant nonnulli, atque eam super hac re derisui habentes delirare credebant, donec victi precibus reluctantis sine vllo grauamine corpus beatissimum sustulerunt, & quadrigæ imposuerunt, & à vitulo nulli apto operi cum magna leuitate pondus ingens, cum summa lętitia ad propriam Ecclesiam est reductum, in qua per venerandæ Virginis & Martyris Dymphnæ merita, innumerabilia coruscãt miracula. Postea verò nobiliores, & ditiores incolæ de *Gheel* in vnum congregati, vas de auro, & argento, ac lapidibus prætiosis fieri fecerunt, in quo corpus tam venerabilis Virginis reposuerunt. Vndè Episcopus Cameracensis cum suo clero, & caterua populorum, & nobilibus personis vtriusque sexus, generis & ætatis, cum immenso vulgi ignobilis comitatu honorificum corpus Sanctæ Dymphnæ de tumba lapidea, in vas aureum & argenteum translocauit. Cũ autem aperiret tumbam Episcopus, inuentus est in ea lapis rubeus iacẽs supra pectus venerandæ Virginis, in quo scriptum erat: *Hîc iacet S. Dymphna virgo & Martir.* Per lapidem rubeum ab Angelis supra pectus sanctissimæ Virginis positum, eius Martyrium designatur. Prædicta autem corporis venerandæ Virginis translatio facta est decima quinta die Maij, in qua eius festum celebratur. Decolata verò fuit die tricesima Maij circa annum. Domini sexingẽtesimũ. Anno ætatis suæ decimo quinto.

Et quoniam diuersa conscripta miracula, omnium annumerationem dignè, quæ Dominus noster Iesus Christus per hanc gloriosam Virginem & Martyrẽ sponsamq; suã Dymphnã mũdo dignatus est ostendere, longum esset enarrare, propterea breuitatis causa omittuntur. Cùm etiam obsessi à dæmonibus de die in diem per eam liberantur, qui ad eius venerabile templũ in *Gheel* afferuntur, vbi hæc sanctissima virgo & Martir Dymphna suam passionem sustinuit & corpora requiescũt. Insuper hęc Christi Virgo & Martir dignissima suis deuotis cultoribus, alia verò infinita impetrat beneficia apud Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Patre & Spiritu Sancto, viuit & regnat in sæcula sempiterna Amen.

Hæc legenda seu vita S. Dymphnæ Virginis, & Martyris Patronæ de Gheel *descripta est ad instantiam R. D. Dom. Laurentij Sedgarui Seminariorũ Hibernorum in Belgio superioris, per Dominum Benedictum Paschasium, Canonicum Ecclesiæ Collegiatæ S. Dymphnæ de* Gheel, *quã cum suo originali concordare propria manus subscriptione testatus est.*

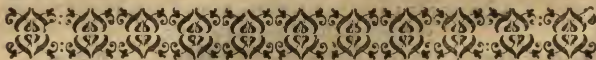
SEQVENTIA S. DYMPHNÆ VIRGINIS, ex Officio Ecclesiastico eiusdem sanctæ.

Laudes Dymphnæ plebs nostra decantat
Alleluya.
Cælos scandit Dymphna, quę cum Deo viuit
Martyr alma,
Hæc est virgo sapiens, quam dilexit sol, de stella
Regis proles Hybernię Dymphna fulsit
Facie semper clara
Matri fide stabilis iam defunctæ similis,
Pari forma
Spretis Patris nuptijs, minis, nec blandicijs
fit corrupta.
Vires infernalium crebro sedat ignium
Valle nostra
Insistentis operi manum sanat miseri
Carne sumpta:
Ferri vincula reserat, & captiuos liberat
Vt mens nostra deserat esse cæca.
Obsessos dæmonibus, sensus reddit, vsibus
Præpotens virtutibus hæc prædicta,
Nunc regis filia mortis supplicia ne Patiatur
gens misera
Prece propitia nobis consilia, quem genuit
puerpera, Alleluya.

EX IOANNE MOLANO IN NATALIBVS Sanctorum Belgij.

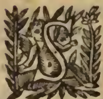
IN Brabantia, villa quæ *Gela* nuncupatur, sanctæ Dymphnæ virginis & martyris. Quæ propter fidem & amorem castitatis decollata est à proprio genitore, rege pagano. Cũ enim pater, reginâ defunctâ, nouam quæreret eiusdem pulchritudinis vxorem, monetur

à militibus, vt filiam suam accipiat, matri suæ adeo consimilem, vt in eius imagine mortua reuiuiscere videatur. Quod detestabile facinus cùm pater vi perficere vellet, illa quasi obtemperatura quadraginta dierum inducias petijt, & interim consultore *Gereberno*, eximiæ sanctitatis & doctrinæ sacerdote, qui ipsam pridem occultè baptizauerat, & ei ac matri Eucharistiæ sacramentum porrigere consueuerat, cum ipso & patris ioculatore, eiúsque coniuge, per mare peruenit ad Castrum, quòd *Antuerpia* dicitur. Inde autem ad villam perrexerunt, cui nomen *Gele* est antiquitùs impositum, quæ tunc temporis raro inhabitatore excolebatur, quia erant in ea non nisi quindecim domus, eæque nemorum densitate fere per sex milliaria circumseptæ. Inuenerunt autem in ea vnicam sancti Martini Ecclesiam, in qua *Gerebernus* Missas celebrabat, & in *Zammale* non longè ab ea Ecclesia habitaculum sibi construxerunt, in quo tribus mensibus ieiunijs, & orationibus vacantes, vitam quodammodo Angelicam ducebant. Intereà rex per fugam turbatus, naui *Antuerpiam* venit, & inde quaquauersum legatos mittit. Quidam autem peruenerũt ad villam rurensem *Vvesterloo*, & cùm hospiti expensas soluerent, ait ille, se nummos habere consimiles, quorum pretium prorsus ignoraret. Et interrogatus vndè eos haberet, respondit, à virgine de Hibernia, quæ prope in deserto habitat cum venerando sene sacerdote, quę pro emendis alimentis id genus nummos mittit. Hac occasione pater ad eam iter arripuit. quam primùm, libidinis igne accensus, suauiter affatus est. Sed pro ea respondens *Gerebernus*, patrem de abominatione redarguit: filiam nè vnquam consentiret est adhortatus. Tum verò omnes in eum, tanquam fugę authorem, & filiæ euersorem irruerunt: & exagitatus iniurijs, vitæ cursum capitis amputatione compleuit. Rex autem iterum acriùs instabat, vt filia illi acquiesceret. Sed cùm Christum vnicum amatorem se offendere nolle, aliáque multa constanter responderet, pater furore incensus, iussit eam decollari, & cùm nullus tam crudele facinus exsequeretur, nè regis postea fortassis dolituri iram incurreret, ipsemet regalis nobilitatis & clemẽtiæ oblitus, gladio, quo fuerat accinctus, sacrum caput virginis amputauit. Et relicta sunt corpora bestijs terrę deuoranda. quæ postea à quibusdam iuxta habitantibus in specu sunt condita. Post multa verò annorum curricula pro stupenda signorum exhibitione, clerus & populus eorum corpora quæsiuerunt, eaque in duobus sarcophagis niue condidioribus repererunt. Quod opus Angelorum, vt sanctorum castitas significaretur, esse cognouerunt: cùm non essent in regione illa nisi petræ fuligine nigriores.

PRÆFATIO S. BERNARDI ABBATIS,

IN VITAM S. MALACHIÆ EPISCOPI.

Emper quidem operę pretium fuit illustres Sanctorum describere vitas, vt sint in speculum & exemplum, ac quoddam veluti condimentum vitæ hominum super terram. Per hoc enim quodammodo apud nos etiam post mortem viuunt, multosq; ex his, qui viuentes mortui sunt ad veram prouocãt & reuocãt vitam. Verùm nunc maximè id requirit raritas sanctitatis, & nostra planè ætas inops virorum. Quam sanè inopiam super nos adeo inualuisse sentimus, vt nulli sit dubium illa sentẽtia nos feriri: Quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Et, vt suspicor ego, aut præsto aut prope est, de quo scriptũ est: Faciem eius præcedet egestas. Ni fallor, Antichristus est iste, quem fames ac sterilitas totius boni & præit, & comitatur. Siue igitur nuntia iam præsentis, siue iam iamque affuturi prænuntia, egestas in euidenti est. Taceo vulgus, taceo vilem filiorum huius sæculi multitudinem, in ipsas Ecclesiæ columnas voluo oculos leues. Quem mihi ostendas vel de illorum numero, qui videntur dati in lucem gentium, non magis de sublimi fumantem quàm flãmantem? Et si lumen quod in te est, inquit, tenebræ sunt, quantæ sunt tenebræ? nisi

Matth. 24. Iob. 14. Matth. 6.

nisi tu illos fortè, quod non credo, lucere dixeris, qui quæstum æstimant pietatem: qui in hæreditate Domini, nõ quæ Domini, sed magis quæ sua sunt quæritant. Quid dico, quæ sua sunt? Perfectus sit & sanctus etiam sua quærens, suaque retinens, si ab alienis cor manusque contineat: meminerit tamen qui sibi vsque hoc fortè peruenisse videtur, eundem exigi sanctitatis gradum & ab ethnico. An non milites suis iubentur contenti fore stipendijs, vt salui fiant? Magnum verò Ecclesiæ doctori, si sit sicut vnus militum, aut certè (quod ad illorum improperium propheta loquitur) si vt populus, ita & sacerdos fuerit. *Esa 24.* O deformitatem! Itane summus meritò reputandus erit, qui à summo corruens gradu, hærebit vix infimo, ne abysso absorbeatur? Quam rarus tamen iste ipse in clero! quem item das mihi contentum necessarijs, contemptorem superfluorum? Lex est tamen præfixa ab Apostolis, Apostolorum successoribus: Victum & vestitum habentes inquiunt, *1.Tit.6.* his contenti simus. Vbi forma hæc? In libris cernimus eam, sed non in viris. Habes verò de iusto, quia lex Dei eius in corde ipsius, & non in codice. Nec perfectionis is gradus. *Psal.36.* Perfectus, carere & necessarijs paratus est. At gratis illud. Vtinam superfluis ponatur modus, vt iam non cupiamus in infinitum? Sed quid? Fortè reperias qui hoc possit. Id quidē difficile, sed vide quid egimus. Quærebamus virum optimum, multorum liberatorem: & ecce laboramus in inueniendo, qui seipsum saluum facere possit. Optimus hodie est, qui non est nimis malus. Vndè quoniam à terra defecit sanctus, videor mihi non superuacuè ex his, qui empti sunt de terra, reuocare ad medium, Malachiam Episcopum, virum verè sanctum, & nostrorum quidem temporum singularis sapientiæ, & virtutis. Iste erat lucerna ardens & lucens, nec extincta est tamen, sed submota. Quis mihi iure succenseat, si readmouero eam? Imò verò nõ est quod mihi ingrati esse mei seculi homines debeant, & omnis deinceps generatio ventura, si quem conditio tulit, reuocem stilo: si mundo restituam, quo dignus non erat mundus: si seruem memoriæ hominum hominem, cuius memoria in benedictione sit omnibus, qui legere dignabuntur; si me excitante amicum dormientem, vox turturis audita fuerit in terra nostra dicens: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Deindè sepultus apud nos est, nobis specialiter hoc opus incūbit. Quid, quod me inter speciales amicos sanctus ille habebat, & eo loci, vt nulli in hac parte gloriæ secundum fuisse me credam? Nec mercede vacat mihi tantæ familiaritas sanctitatis. Primitias iam accepi. In extremis positus erat, imò in principijs, iuxta illud: Cum consummatus fuerit homo, tunc incipit. Accurri *Eccl.18.* ego vt benedictio morituri super me veniret. At ille, cum iam membra alia mouere non posset, fortis ad dandam benedictionem, eleuatis sanctis manibus super caput meum, benedixit mihi, & benedictionem hæreditate possideo: & quomodo ego illum silere queam. Postremò tu id mihi Abba Congane iniungis, reuerendus frater, & dulcis amicus meus, ac tecum pariter (vt ex Hybernia scribis) vestra illa omnis Ecclesia sanctorum, libens obedio, præsertim quod non eloquium exigitis, sed narrationem. Dabo verò operam, vt ea sit pura & luculenta, deuotos informans, fastidiosos non onerans. Sanè narrationis veritas secura apud me est, intimata à vobis, haud alia proculdubiò protestantibus, quam quæ certissimè comperta sunt vobis.

VITA SANCTI MALACHIÆ EPISCOPI.

FESTVM S. MALACHIÆ CELEBRATVR 5. NOVEMBRÈ.

I Malachias noster ortus Hybernia, ibi educatus, ibi literas edoctus est. Parentes illi fuêre genere & potentia magni, iuxta nomē magnorum, qui sunt in terra. At mater mente quā sanguine generosior, satagebat in ipso initio viarum suarum, notas paruulo facere vias vitæ, hanc pluris illi existimans ventosa scientia literaturæ sæculari. Ad vtramque tamen huic non defuit ingenium pro ætate. In scholis litteras, domi timorem Domini docebatur, & quotidianis profectibus respondebat ambobus satis, magistro, & matri. Nempè à principio spiritum sortitus est bonum, per quem erat puer docibilis, & amabilis valdè, mirè admodum omnibus per omnia gratiosus. Bibebat autē pro lacte de pectore materno aquas sapientiæ salutaris, & fiebat indies se ipso prudentior. Prudentior dicam, an sanctior? Vtrumque si dixero, non me pœnitebit: veritatem enim dicam. Agebat senem moribus, annis puer, expers lasciuiæ puerilis. Cùmque ex hoc cunctis esset reuerentiæ & stupori, non tamen inde (vt assolet) insolentior inueniebatur: sed magis quietus, & subditus in omni mansuetudine. Non impatiens magisterij, non fugitans disciplinæ, non lectionis fastidiens, non ludorum denique appetens, quod vel maximè illa ætas dulce ac familiare habere solet. Et proficiebat supra omnes coętaneos suos in ea quidē literatura quę illi cōpetebat ætati. Nā in disciplina morū, profectuque virtutū, etiam super omnes docētes se, in breui enituit, non tam matre tamen, quàm vnctione magistra. Hac solicitante haud segniter, & diuinis exercebatur, petere secretum, anticipare vigilias, meditari in lege, refici parciùs, orare fræquentiùs. Et quia Ecclesias frequentare nec vacabat propter studium, & pro verecundia non libebat: leuare puras manus in omni loco, vbi tamen secretè id posset. Iam tunc siquidem cautus fuit declinare virus virtutum, inanem gloriam. Est vicus propè ciuitatem, in qua discebat puer, quo magister eius frequenter pergere solitus erat ipso comite. Illò euntibus ambobus pariter, ipse, vt postea referebat, retrahebat pedem, sistebat gradum; & stans à tergo magistri, illo quidem non comperiente, expansis ad cœlum manibus, raptim quodammodo, ac veluti iaculatam emittebat orationem, & sic dissimulans magistrum denuò sequebatur. Istiusmodi pio furto puer sæpius eludebat comitem pariter, & magistrum. Non est dicere omnia, quæ eius principia colore bonæ idolis decorauêre: ad maiora atque vtiliora currendum. Vnum tamen refero adhuc, quod hoc meo quidem iudicio, non modò bonæ, sed & magnæ in puero dederit insigne spei. Excitus aliquando opinione cuiusdam magistri, erat enim famosus in disciplinis, quas dicunt liberales, adiuit illum discendi cupiditate. Quippe extremā iam pueritiæ captans ad eas literas anhelabat. Intrans verò domum, vidit virum ludentem subula, crebrisque sulcantem tractibus, nescio quo notabili modo parietem. Et solo visu offensus puer setius, quod leuitatem redoleret, resiliuit ab eo, ac deinceps illum nec videre curauit. Ita cum esset studiosissimus literarum; præ honesto tamen spreuit eas virtutis amator. Tali quodam præludio puer præparabatur ad eum, qui se manebat in fortiori ætate, conflictum, iamque ipse aduersarium prouocabat. Et Malachię quidem pueritia sic erat. Porrò adolescentiam simili transiuit simplicitate & puritate, nisi quod crescente ætate crescebat simul illi sapientia & gratia apud Deum & homines.

II Hinc iam, id est, ab ineunte adolescentia eius cœpit manifestius apparere quid esset in homine, & gratia Dei in illo vacua non videri. Videns enim industrius adolescens quàm in maligno mundus positus sit, & cogitans qualem spiritum accepisset, dicebat intra se: non est spiritus huius mundi iste. Quid isti, & illi? Non est

societas

societas alteri ad alterum, non plus, quàm luci ad tenebras: meus ex Deo est, & scio quæ in illo donata sunt mihi. Indè mihi interim adhuc innocentia vitæ, inde continentiæ decus, inde iustitiæ fames, inde quoque illa eò securior, quòd secretior gloria mea est testimonium conscientiæ meæ. Nil horum mihi tutum sub principe mundi. Deinde habeo thesaurum hunc in fictili vase. Verendum ne impingat & frangatur, & effundatur oleum lætitiæ, quod porto. Et quidem non impingere inter saxa & scopulos distortæ & anfractuosæ viæ & Vitæ huius, difficillimum. Itane in momēto perdam simul omnes, quibus ab initio præuentus sum, benedictionis dulcedine? Resigno illi potius à quo sunt, & me pariter. Et ego enim ipsius. Perdo ipsam ad tempus animam meam, ne perdam in æternum. Et quod sum, & quæ habeo omnia, vbi mihi æquè salua, vti in manu auctoris? Quis ita ad seruandum sollicitus, ad retinendum potens, ad restituendum fidelis? Seruabit tutò, restituet opportunè. Sine retractione modo ad seruiendum illi de donis suis. Non potest mihi perire ex omnibus, quæ in opus pietatis expendero. Fortè & separare plus aliquid licet. Solet reddere cum vsura, qui dat gratis. Ita est, etiam cumulabit, & multiplicabit in anima mea virtutem. Hęc cogitauit & fecit, sciens absque facto vanas esse cogitationes hominū. Erat homo in ciuitate* Ardinachia, ipsa est, in qua alitus est Malachias, & homo ille sanctus, & austeræ ad modum vitæ, inexorabilis castigator corporis sui. Cellam habens iuxtam Ecclesiam, in ea manebat, ieiunijs & obsecrationibus seruiens die ac nocte. Adhunc se contulit Malachias, formam vitæ accepturus ab eo, qui viuum se tali damnauerat sepultura. Et vide humilitatem. A primæua ętate in sancta arte magistrum (quod dubium non est) habuerat Deum, & ecce factus est denuò discipulus hominis homo mitis, & humilis corde. Si nesciebamus, hoc vel solo nobis ipse probauit. Legant hoc qui docere, quę non didicēre, conātur, discipulos sibi coaceruātes, qui nunquàm discipuli extitere, cæci duces cæcorum, Malachias doctus à Deo, doctorum nihilominus quæsiuit hominē, & quidem cautè & sapienter. Quid simile quęso afferre quibat, in quo æquè daret caperetve experimentum profectus sui? Si

Ardmachia.

Malachiæ exemplum eis pro minimo est, Pauli opus attendant Nonne Euangelium suum, quod non ab homine acceperat, sed à Christo, cum hominibus tamen censuit conferendum, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset? Vbi ille securus non est, nec ego Si quis hoc scit, viderit, ne non tā securitas sit, quàm temeritas. Sed hæc alterius temporis. Nunc verò sonuit in ciuitate quod factum est, commota est vniuersa ad inopinatam nouitatem. Stupebant autem omnes, & virtutem mirabantur, eòque amplius, quò minus visitatam in gente fera. Videres tunc reuelari ex multorum cordibus cogitationes. Plerique humano affectu pensantes factum, plangere & dolere, quod dilectus omnibus delicatusq; adolescens duris se adeo laboribus mancipasset. Alij suspicati leuitatem propter ætatem, diffidere de perseuerantia, timuere de casu. Nonnulli temeritatem causantes, indignari &, fremere in eum, quod supra ætatem & vires inconsultè rem arduam fuisset aggressus. Verùm ille sine consilio egit nihil. Nam habuit consilium à Propheta, qui ait: Bonum est homini, si portauerit iugum ab adolescētia. Et addit: Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se supra se. Sedebat sibi iuuenculus secus pedes *Imary*, hoc enim nomen viro, & aut discebat obedientiam, aut se didicisse docebat. Sedebat vt quietus, vt mansuetus, vt humilis. Sedebat & tacebat, sciens & secundum prophetam, cultum iustitiæ esse silentium. Sedebat vt perseuerans, tacebat vt verecundus, nisi quod suo illo silentio in Dei auribus loquebatur cum sancto Dauid: Adolescentulus sum ego & contemptus, iustificationes tuas non sum oblitus. Et sedebat interim solitarius, quia & sine socio, & sine exemplo. Quis enim ante Malachiam districtissimum viri propositum vel cogitaret attentare? Nempè mirabile omnibus habebatur, non imitabile. Malachias imitabile persuasit sedendo duntaxat & tacendo. Intra paucos dies habuit imitatores non paucos, prouocatos exemplo sui. Ita qui primò solitarius sedit, & vnicus patris sui, fit jam vnus ex multis, fit ex vnigenito primogenitus in multis fratribus; Et vt prior in conuersione, ita in cōuersatione sublimior: & qui ante omnes venit, omnium iudicio supra omnes eminuit in virtute. Et dignus visus est episcopo pariter & magistro, qui

Thre 3.

Ibidem.

Psal. 18.

ad diaconij gradum promoueretur. Et coegerunt eum. Hinc iam Leuita Domini publicè se ad omne opus pietatis accinxit, plus verò ad eas, in quibus aliqua iniuria videretur. Denique cura erat ei maxima in sepeliendis defunctis pauperibus, quod hoc sibi non minus humilitatem saperet, quàm humanitatem. Nec defuit nouo nostro Tobiæ rediuiua à muliere tentatio, imò à serpente per mulierem. Germana eius indignitatem (vt sibi videbatur) officij exhorrens Quid facis (inquit) ô insane? Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et hoc illi quotidie exprobrans ingerebat, sed respondebatur mulieri stultę iuxta stultitiam suam: Misera, tu eloquij casti vocem tenes, sed virtutem ignoras. Ita ministeriũ, ad quod coactus accesserat, deuotus tenuit, indefessus exercuit. Vndè & censuerunt etiam sacerdotale officium imponendum illi. Et factum est ita. Erat autem cum sacerdos ordinatus est annos natus quasi viginti quinque. In qua eius vtraque ordinatione, si quid præter canonum formã processisse videtur, vt verè videtur (si quidem infra vicesimum quintum annum Leuiticũ ministerium, infra tricesimum adeptus est sacerdotij dignitatem) donandum sane zelo ordinatoris, tum meritis ordinati. Ego verò istud nec in sancto redarguẽdum, nec vsurpandum, consulo ei, qui sanctus non fuerit. Nec contentus Episcopus, etiam vices suas commisit ei, seminare semen sanctum in gente non sancta, & dare rudi populo, & sine lege viuenti, legem vitæ & disciplinæ. Suscepit ille mandatum in omni alacritate, sicut erat spiritu feruens, nec talentis incubãs, seu inhians lucris. Et ecce linguæ sarculo cœpit euellere, destruere, dissipare: de die in diem factitans praua in directa, & aspera in vias planas. Exultabat vt gygas ad discurrendum vbique. Diceres ignem vrentem in consumendo criminum vepres, diceres securim vel asciam in deijciendo plantationes malas, extirpare barbaricos ritus, plantare ecclesiasticos. Veternosas omnes (neque enim paucæ inueniebãtur) abolere superstitiones, seu quaslibet vbicunque deprehendisset malignitates immissas per angelos malos. Denique quicquid incompositum, quicquid indecorum, quicquid distortum obuium habuisset, non parcebat oculus eius: sed velut grando grossos è ficubus, & sicut puluerem ventus à facie terræ, sic coram facie sua eiusmodi nitebatur totum pro viribus exturbare ac delere de populo suo. Et pro his omnibus tradebat iura cœlestia optimus legislator. Leges dabat plenas iustitiæ, plenas modestiæ & honestatis. Sed & Apostolicas sanctiones, ac decreta sanctorum Patrum, præcipuéque consuetudines sanctæ Romanæ Ecclesiæ in cunctis Ecclesijs statuebat. Hinc est quod hodieque in illis ad horas canonicas cantatur & psallitur iuxta morem vniuersæ terræ: nam minimè id antè fiebat ne in ciuitate quidem. Ipse verò in adolescentia cantum didicerat, & in suo cœnobio mox cantari fecit, cum necdum in ciuitate, seu in episcopatu vniuerso cantare scirent, vel vellent. Deindè vsum saluberrimum Confessionis, Sacramentum confirmationis, Cõtractum coniugiorum, quæ omnia aut ignorabãtur aut negligebantur, Malachias de nouo instituit. Et de his ista pro exemplo sufficiant. Nam & per totum historiæ textum breuitatis studio plurima prætermus.

CVm esset illi studium & zelus maximus circa cultum diuinorum, & venerationem Sacramentorum, ne forte de his aliquid constitueret, vel doceret secus quam ritus haberet vniuersalis Ecclesiæ: subijt animum adire Episcopum *Malchum*, qui se plenius de omnibus informaret. Hic erat senex plenus dierum & virtutum, & sapientia Dei erat in illo. Natione quidem Hybernus, sed in *Anglia* conuersatus fuerat in habitu & proposito monachali *Vintoniensi* monasterio, de quo assumptus est in Episcopum in *Lesmor* ciuitate *Momoniæ*, & ipsa nobiliore inter cæteras regni illius. Ibi tanta ei desuper collata est gratia, vt non modo vita & doctrina, sed & signis clareret. Quorum duo pono exempli causa, vt omnibus innotescat qualem in scientia sanctorum Malachias habuerit præceptorem. Puerum mente captum ex his, quos lunaticos vocant, inter cõfirmandum sacra vnctione sanauit. Hoc ita notũ certũq; fuit, vt illũ mox cõstitueret ostiariũ domus suæ, vixeritque idem puer incolumis in eo officio vsque ad virilem ætatem. Surdo auditum restituit, in quo idem mirabile quiddam confessus est, quod cum sanctus vtrique auriculæ hinc inde digitos immisisset, duos quasi porcellos ex ipsis exire senserit. III

Pro

Pro his, atque huiusmodi fama crebrescē-te, nomē grande adeptus est, ita vt ad eum Scoti Hybernique confluerent, & tanquā vnus omnium pater ab omnibus coleretur. Ad hunc ergo Malachias accepta benedictione patris *Imarij*, & ab Episcopo missus, cum prosperè peruenisset, benignè à sene susceptus est. qui annos aliquot cum eo mansit, vt per hanc temporis moram hauriret plenius de pectore veterano, sciens scriptum, quia in antiquis est sapientia. Sed nec hoc quoque ad causam defuisse reor, quod magnus ille prouisor vniuersorum voluit seruum suum Malachiam in loco tam celebri notum fieri omnibus, qui erat omnibus profuturus. Nec enim poterat, non esse gratus, quibus notus fuisset. Denique vnū interim accidit, per quod ex aliqua parte, quod notum Deo erat in illo, manifestum fecit hominibus. Inter Regem *Momoniæ*, quæ est Hyberniæ pars australis, & germanum eius orta simultate, & fratre facto superiore. Rex pulsus regno, confugit ad Episcopum *Malchum*, non tamen vt ope illius regnum recuperaret, sed magis princeps deuotus dedit locum iræ, & necessitatem in virtutem conuertit, priuatam eligens ducere vitam. Cumque Episcopus Regem suscipere debito honore pararet, abnuit ille, se malle inquiens tāquam vnum ex illis esse pauperibus fratribus, qui illi adhærerēt, regium fastū deponere, & communi paupertate fore contentum, expectare potiùs Domini voluntatem, quàm per vim recipere regnum, nec velle pro suo honore terreno sanguinē humanum effundere, qui contra se clamet ad Deum de terra. quo audito, exultat Episcopus & admiratus deuotionem, satisfacit voto. Quid plura? Traditur regi paupercula domus ad habitandum, & Malachias in magistrum: ad victū panis cū sale & aqua. Porrò ad delicias sufficiebat Regi Malachiæ præsentia, vita atque doctrina, ita vt diceret ei. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Ad hęc per singulas noctes lachrymis suis stratum suum rigabat, sed & quotidiano aquæ frigidæ balneo malè calentem extinguebat in carne libidinem. Et orans Rex, cum rege dicebat. Vide humilitatem meam & laborē meum, & dimitte vniuersa delicta mea. Et non amouit Deus orationem eius & misericordiam suam ab eo. Et exaudita est

Nota deuotionem regis.

Psal. 118.

Ibid. 6.

Psal 24.

oratio eius, etsi secus quàm intenderet ipse. Nam is quidem sollicitus erat pro anima sua: sed vindex innocentiæ Deus, hominibus ostendere volens, quoniam sunt reliquiæ homini pacifico, parabat interim facere iudicium iniuriam patienti: quod ille penitus non sperabat & suscitauit Deus spiritum vicini regis, neque enim vnum est Hyberniæ regnum, sed diuisa in plura. Hic itaque videns quæ facta sunt, repletus est zelo, & hinc quidem indignans prædonum libertati, & insolentiæ superborum: inde verè miseratus regni desolationem, & regis deiectionem, descendit ad cellulam pauperis. Suadet reditum, sed non persuadet. Instat tamen, spondet opem, de effectu non diffidere monet: Deum affuturum promittit, cui non poterunt resistere omnes aduersarij eius Proponit eam oppressionem pauperum, patriæq; vastationem, & non proficit. Cæterùm accedente mandato Episcopi, & Malachiæ consilio, de quibus ille pendebat totus, vix tandem acquiescit. Sequitur Rex regem, & iuxta verbum Regis sicut fuerat voluntas in cœlo, tota facilitate pulsis prædonibus reducitur homo in sua cum exultatione suorū, regnoque restituitur suo. Dilexit ex tunc rex ille, & semper reueritus est Malachiam, eóque propensius, quò plenius in sancto viro digna veneratione & amore compererat. Cuius enim tantam meruit in sua aduersitate familiaritatē, sanctitatem ignorare non potuit. Propterea magis in sua prosperitate perpetibus illum amicitijs & deuotisque colebat obsequijs, & libenter audiebat eum, & audito eo multa faciebat. Et de his satis. Veruntamē non fortuitu factum reor, quod ita iam tunc manifestauit eum Dominus in conspectu Regū; sed quia vas electionis sibi erat ille, portaturus nomen suum coram regibus & principibus.

Hibernia tempore S. Bernardi in plura regna diuisa.

IV.

MOrtua est interim soror eius illa, quā præfati sumus. Nec prætereundæ visiones quas vidit de ea: Huius siquidem sanctus carnalem exhorruerat vitam & tanto zelo, vt se deuouerit non visurū eam in carne viuentem. At illa carne soluta, solutum est votū, & cœpit videre in spiritu, quam in corpore noluit Quadam nocte audiuit per somnium vocem sibi dicentis, sororē eius stare foris in atrio, & ecce per totos triginta dies nihil gustasse. Qui

euigilans citò intellexit, cuius escæ inedia marceret, & diligenter discusso numero dierum, quem audierat, ipsum esse reperit, ex quo pro ea panem de cœlo viuum non obtulisset. Tum ille, qui sororis non animã oderat, sed peccatum, beneficentiam, quam intermiserat, rursum adoritur. Neque id frustrà. Non multum post visa est illi peruenisse ad limen Ecclesiæ, nec dum tamen posse intrare, apparere etiam in veste pulla. Cumque ille perseueraret curans, nequa die solita stipe frustraretur, secundò vidit eam in veste subcandida, admissam quidẽ intra Ecclesiam, sed altare contingere nõ permitti. Tertiò tandem visa est aggregari cœtui candidatorũ, & in veste candida. Vides lector, quantùm valeat deprecatio iusti assidua. Verè regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Nonne tibi videtur Malachiæ oratio vicem quodammodo effractoris exhibuisse cœlestibus portis, quando peccatrix mulier fraternis obtinuit armis, quod suis meritis negabatur? Hanc vim Iesu bone, tu qui pateris facis, validus & pius ad saluandum, faciens misericordiam & potẽtiam in brachio tuo, & in Sacramento tuo seruans Sanctis, qui in terra sunt vsque in consummationem seculi. Hoc planè Sacramentum potens peccata consumere, debellare obuias potestates, inferre cœlis reuertentes de terra.

Nota deprecationem pro defunctis.

V

ET Dominus quidem in regione *Lesmorensi* sic præparabat dilectũ suum Malachiam ad gloriam nominis sui. Verũ qui miserant eum, minimè iam ferentes absentiam eius, missis epistolis reuocant illum. Quo reddito suis, & quidem instructiore de omnibus quæ oportebat, in opus à Deo paratum & seruatum Malachiæ. Vir diues & potens, qui locum *Benchor*, & possessiones eius tenebat, inspiratus à Deo confestim in manu sua omnia dedit, & se quoque. Et is auunculus eius: sed Malachiæ spiritus, quàm carnis propinquitas pluris fuit. Ipsum quoque locum *Benchor*, tradidit ei princeps, vt ædificaret ibi Monasterium, vel potiùs reædificaret. Nempè nobilissimum extiterat antè sub primo patre *Congello* multa millia monachorũ generans, multorum monasteriorum caput. Locus verè sanctus, fœcundusque sanctorum copiosissimè fructificans Deo, ita vt vnus ex filijs sanctæ illius congregationis nomine *Luanus*, centum solus monasteriorum fundator extitisse feratur. Quod idcirco dixerim, vt ex hoc vno conijciat lector, quàm ingens fuerit reliqua multitudo. Denique ita Hyberniam, Scotiamque repleuerunt genimina eius, vt ea potissimũ tẽpora Dauidici illi versiculi præcinuisse, videãtur. Visitasti terrã & inebriasti eã, multiplicasti locupletare eam. Flumen Dei repletum est aquis: parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio eius. Riuos eius inebrians, multiplica genimina eius: in stillicidiis eius lætabitur germinans. Et in hũc modum cæteri qui sequuntur. Nec modo in præfatas, sed in exteras etiam regiones, quasi inundatione facta, illa se sanctorum examina effuderunt. E quibus ad has nostras Gallicanas partes sanctus Columbanus ascendens, *Lexouiense* construxit monasterium factus ibi in gentem magnam. Aiunt tam magnam fuisse, vt succedentibus sibi vicissim choris continuarentur solemnia diuinorum, ita vt ne momentum quidem diei ac noctis vacaret à laudibus. Hæc de antiqua dicta sint *Benchorensis* monasterij gloria. Hoc olim destructum à piratis, ob insigne dignitatis antiquæ, Malachias veluti quendam replantaturus paradisum amplexus est, & quia multa corpora Sanctorum ibi dormirent. Nam vt taceam illa quæ in pace sepulta sunt, ferunt nongentos simul vna die à piratis occisos. Erat quidem ingens loci illius possessio, sed Malachias solo contentus loco sancto, totas possessiones & terras alteri cessit. Siquidem à tempore, quo destructum est Monasterium, non defuit, qui illud teneret cũ possessionibus suis. Nam & constituebantur per electionem etiam, & Abbates appellabantur, seruantes nomine (etsi non re) quod olim extiterat. Cùmque suaderent multi non alienare possessiones, sed totũ simul retinere sibi, non acquieuit paupertatis amator, sed fecit eligi iuxta morem, qui eas teneret, loco (vt prædiximus) retento sibi & suis. Et fortassis consultiùs, vt post apparuit, integrum retinuisset, si non magis suę prospexisset humilitati quàm paci. Itaque ex mandato patris *Imarij* assumptis secum decẽ circiter fratribus, veniens ad locum cœpit ædificare. Vbi quadem die, cum in securi ipse secaret, casu ex operarijs vnus, illo vibrante in aëra securim, locum incautè occupauit, quo ictus destinabatur

Bencorensis Monasterij laus

Psalm 74

S. Columbanus Monach. Bencorensis in Hybernia.

nongenti Monachi à piratis occisi.

nabatur, & cecidit super spinam dorsi eius, tanto vtique impetu, quanto ille conatu impingere valuit. Corruit ille; accurrêre omnes putantes, aut percussum ad mortẽ, aut mortuum. Et tunica quidem scissa à summo vsque deorsum: homo verò illæsus inuentus est, tam modicè & summatim perstricta cute, vt vix in superficie vestigiũ appareret. Stabat homo incolumis quem securis prostrauerat, intuentibus & stupentibus qui circumstabant. Vndè & facti alacriores, promptiores exinde ad opus inuenti sunt. Et hoc initium signorum Malachiæ. Porrò oratorium intra paucos dies consummatum est de lignis quidem leuigatis, sed aptè firmiterque contextum, opus Scoticum, pulchrum satis. Et exinde seruitur Deo in eo sicut in diebus antiquis, simili quidem deuotione, etsi non pari numero. Præfuit Malachias loco illi tempore aliquanto, patre *Imario* ita constituente, ipse rector, ipse regula fratrum. Legebant in vita eius quomodo conuersarentur, & ipse ante illos præibat in iustitia & sanctitate coram Deo: nisi quod præter instituta communia, multa singulariter faciebat, in quibus potiùs præibat omnes, & aliorũ nemo illum poterat ad tam ardua sequi. Eo temporis & eo loci quidam infirmabatur, cui assistens diabolus & aperte loquens suggerebat ne vnquam crederet monitis Malachiæ, sed si intraret ad se, cultello eũ peteret & occideret. Quo cognito, qui illi ministrabant, ipso infirmo prodente, verbũ perferunt ad Malachiam præmunientes. at ille solita arma orationis arripiens, impauidus hostem aggressus, & infirmitatem fugat & dæmonem. Erat autem nomen viro *Malchus*. Frater est iste secundum carnẽ *Christiani* nostri *Mellifontis* Abbatis, ambo enim superstites adhuc sunt, sibi in spiritu modò germaniores. Nam ille vt liberatus est, continuò non ingratus, loco eodem conuersus ad Dominum, habitum simul animumque mutauit. Et cognouere fratres malignum inuidere bonis eorum: & ædificati sunt facti de reliquo cautiores.

Clericum nomine *Michaëlem* dysenteria laborantem, & desperare, mittens ei aliquid de mensa sua, eodem loco sanauit. Secundò eundem ipsum grauissima infirmitate corruptum & corpore pariter curauit & mẽte. Illico enim adhæsit Deo & Malachiæ seruo eius, timens ne deterius aliquid sibi contingeret, si denuo ingratus tãto inueniretur & beneficio & Miraculo. Et nunc, vt audiuimus, præest cuidam Monasterio sito in partibus Scotiæ: & hoc nouissimum omnium quæ ille fundauit. Pro huiusmodi augescebat in dies & opinio & congregatio Malachiæ, & grande ei nomen intus & foris, non tamen re grandius. Nempe ibi demorabitur etiam factus Episcopus, quod locus esset vicinus ciuitati. VI.

VAcabat tunc temporis Episcopalis sedes in vna ciuitatum, & iam diu vacârat, Malachia nolente assentire, siquidẽ ipsum elegerant. Persistentibus tamen illis tandem aliquando cessit, accedente ad vim faciendam mandato magistri sui, nec non & Metropolitani. Tricesimo ferme ætatis suę anno Malachias consecratus Episcopus introducitur *Connereth*; hoc .n. nomen ciuitatis. Cum autem cœpisset pro officio suo agere, tunc intellexit homo Dei non ad homines se, sed ab bestias destinatũ. Nusquam adhuc tales expertus fuerat in quantacunque barbarie. Nusquam repererat sic proteruos ad mores, sic ferales ad ritus, sic ad fidem impios, ad leges barbaros, ceruicosos ad disciplinam, spurcos ad vitam. Christiani nomine, re pagani. Non decimas, non primitias dare, non legitima inire coniugia, non facere confessiones: pœnitentias nec qui peteret, nec qui daret penitus inueniri. Ministri altaris pauci admodum erant. Sed enim quid opus pluribus, vbi ipsa paucitas inter laïcos propemodum otiosa vacaret? Non erat quod de suis fructificarent officijs in populo nequã. Nec enim in Ecclesijs aut prædicantis vox aut cãtãtis audiebatur. Quid faceret athleta Domini? Aut cedendum turpiter, aut periculosè certandum, sed qui se pastorem non mercenarium agnoscebat, elegit stare quàm fugere, paratus & animam suam dare pro ouibus si oportuerit. Et quanquã omnes lupi, & oues nullæ, stetit in medio luporum pastor intrepidus, omnimodis argumentosus quomodo faceret oues de lupis. Mouere communiter, secretò arguere, flere per singulos: nunc aspere, nunc leniter conuenire, prout cuiquẽ expedire videbat. In quibus per hæc minus profecisset, cor contritum & humiliatum offerebat pro eis. Quotiẽs noctes totas peruigiles duxit, extendens manus in oratione.

Et cum venire ad Ecclesiam nollet, per vicos & plateas occurrebat inuitis, & circuiens ciuitatem perquirebat anhelus quē Christo acquireret. Sed & foris rura & oppida nihilominus sæpius percurrebat cum sancto illo comitatu discipulorum suorum, qui nunquam deerant lateri eius. Ibat & erogabat vel ingratis cœlestis tritici mensuram. Nec vehebatur equo, sed pedes ibat, & in hoc virum se Apostolicū probans, Iesu bone, quanta passus est pro nomine tuo bellator tuus a filiis sceleratis? quanta sustinuit ab ijs ipsis, quibus, & pro quibus loquebatur bona tibi? Quis dignè exprimat in quantis vexatus, quibus affectus sit contumelijs, quibus iniurijs lacessitus, quotiens lassatus inedia, quotiens afflictus in frigore & nuditate? Attamen cum ijs, qui oderunt pacem, erat pacificus, instans nihilominus opportunè importune. Blasphematus obsecrabat, iniuriatus opponebat scutū patientię, & vincebat in bono malū. Quidni scilicet? perseuerauit pulsās, & secūdū promissionē tandē aliquando pulsanti apertum est. Quomodo poterat non sequi quod veritas prænunciauerat secuturum, Dextera Domini fecit virtutem: quia os Domini locutum est veritatem. Cessit duritia, quieuit barbaries, & domus exasperans paulatim leniri cœpit, paulatim correptionem admittere, recipere disciplinā. Fiunt de medio barbaricæ leges, Romanæ introducuntur. Recipiuntur vbique Ecclesiasticæ consuetudines, contrariæ reijciuntur. Reædificantur basilicæ, ordinatur clerus in illis, Sacramentorum rite solemnia celebrantur, Confessiones fiunt, ad Ecclesiam conueniunt plebes, concubinatus honestat celebritas nuptiarum. Postremò sic mutata in melius omnia, vt hodie illi genti conueniat, quod Dominus per Prophetam dicit: Qui ante non populus me*, nunc populus meus. Contingit post annos aliquot destrui ciuitatē à rege Aquilonaris partis Hiberniæ: quia ab Aquilone pāditur omne malum. Et fortè malum illud bene vtentibus bonum fuit. Quis scit enim, si tali flagello Deus delere voluit mala antiqua populi sui? Istiusmodi Malachias necessite compulsus & ipse exiit cum turba discipulorum suorū. Nec otiosus exitus eius. Hac occasione monasterium *Ibracense* constructum est eunte illò Malachia cum suis numero centum viginti fratribus. Ibi occurrit ei *Cormacus* Rex, ipse est qui olim regno pulsus sub cura Malachiæ de misericordia Dei consolationem accepit. *Rex Cormacus.* Et locus ille situs in regno eius. Gauisus est rex viso Malachia, se & omnia sua exponens ei, & ijs, qui cum eo erant, vtpotè non ingratus nec immemor beneficij. Adducta incontinenti animalia multa ad vsus fratrū, multa insuper in auro & argento ad sumptus ædificiorum pro regia liberalitate collata. Ipse quoq; erat intrans & exiens cum eis sedulus & officiosus, habitu quidē Rex, sed animo discipulus Malachiæ. Et benedixit loco illi Dominus propter Malachiam & in breui factus est magnus, rebus & possessionibus & personis. Vbi velut in nouo inchoans legem & disciplinam, quā aliis imponebat, magis ipse portabat Episcopus & magister. Ipse in ordine vicis suæ coquinæ ministerio inseruiebat, ipse fratribus cum recumberent, ministrabat. Inter succedentes sibi inuicem fratres ad cantandum legendumve in Ecclesia non se præteriri patiebatur, strenuè implens & ipse officium loco suo tanquam vnus ex illis. Sāctæ paupertatis non modo participē sed & principem se exhibebat, ipsius pręcipuè super omnes abūdantius æmulator existēs.

VII. DVm hæc ita aguntur, contigit infirmari Archiepiscopum *Celsum*, ipse est qui Malachiam in diaconum, Presbyterum, Episcopumq; ordinauit. Et cognoscens quia moreretur, fecit quasi testamentum, quatenus Malachias deberet succedere sibi, quod nullus videretur dignior qui Episcoparetur in sede prima. Hoc præsentibus indixit, hoc mandauit absentibus, hoc specialiter ambobus *Momonię* Regibus, & maioribus terræ, sancti Patricij auctoritate præcepit, cuius reuerentia & honore tanquam Apostoli illius gentis qui totam patriam conuertisset ad fidem sedes illa, in qua & viuens præfuit, & mortuus requiescit, in tanta ab initio cunctis veneratione habetur, vt non modò Episcopi & Sacerdotes, & qui de clero sunt, sed etiam regum ac principum vniuersitas subiecta sit Metropolitano in omni obedientia, & vnus ipse omnibus præsit. Verùm mos pessimus inoleuerat quorundam diabolica ambitione potentum sedem sanctam obtentum iri hæreditaria successione. Nec enim patiebātur Episcopari, nisi qui essent de tribu & familia sua. Nec parum processerat

cesserat execranda successio, decursis iam hac malitia quasi generationibus quindecim. Et eò vsque firmauerat sibi ius prauum, imò omni morte puniendam iniuriam generatio mala & adultera, vt etsi interdum defecissent clerici de sanguine illo, sed Episcopi nunquam. Denique iam octo extiterant ante *Celsum* viri vxorati & absque ordinibus, literati tamen. Indè tota illa per vniuersam Hiberniam, de qua multa superiùs diximus, dissolutio Ecclesiasticæ disciplinæ, censuræ eneruatio, religionis euacuatio. Inde illa vbique pro consuetudine Christiana, sæua subintroducta barbaries, imo paganismus quidam inductus sub nomine Christiano. Nam quod inauditum est ab ipso Christianitatis initio, sine ordine, sine ratione mutabantur & multiplicabantur Episcopi pro libitu Metropolitani, ita vt vnus Episcopatu vno non esset contentus, sed singulæ penè Ecclesiæ singulos haberent Episcopos. Nec mirum. Nam quomodo tam morbidi capitis membra valerent? Pro his Celsus atque huiusmodi malis populi sui vehementer dolens (erat enim vir bonus & timoratus) curauit omnimodo habere sibi successorem Malachiam, quod per ipsum cõfideret posse explantari malè radicatam successionem, qui charus esset omnibus, & quem omnes æmularentur, & Dominus erat cum eo. Nec frustratus est à spe sua. Nam illo mortuo substitutus est Malachias, non tamen mox, neque id facilè. Ecce enim de semine nequam qui occupet locum *Mauritius* nomine. Is per quinquẽnium fretus potentia sæculari, incubauit Ecclesiæ, non Episcopus, sed tyrannus: nam vota piorum magis in Malachiam conuenerant. Denique suadebant eum subire onus iuxta constitutionem *Celsi*: sed ille, qui omne sublime haud secus quã suũ præcipitium declinabat, bonam sibi videbatur nactus occasionem excusandi, quod per id temporis introitus eius pacificus esse non posset. Instabant tam sancto operi, & solicitabant omnes, duo potissimum Episcopi, *Malchus & Gilelbertus* quorũ prior ipse est senior *Lesmorensis*, de quo supra mentio facta est: alter, quem aiunt prima functum legatione Apostolicæ sedis per vniuersam Hyberniam: Qui triennio iam decurso in hac præsumptione Mauritij, & Malachiæ dissimulatione, non ferentes vltra Ecclesiæ adulterium, dedecus Christi, conuocatis Episcopis & principibus terræ, vno spiritu adeunt Malachiam, parati vim facere. At ille renuere primùm; prætendere siquidem difficultatem rei, nobilis illius prosapiæ multitudinem, fortitudinem, ambitionem, multũ esse ad se pauperculum opponere se tot, tantis, talibus, taliter radicatis, qui iam annos fermè ducentos quasi hæreditate possedissent sanctuarium Dei, & nunc quoque id præoccupassent: non posse illos extirpari, nec cũ mortibus hominum quidem: sua non interesse fundi humanum sanguinem occasione sui: postremò iunctum se sponsæ alteri, quàm dimittere non liceret. Verùm illis è contra instantibus & clamantibus, quia à Domino sermo egressus est, sed & tota auctoritate iubentibus subire onus, atque intentantibus anathema. Ad mortem (inquit) ducitis me, sed obedio spe Martyrij, hac tamen conditione, vt si iuxta fidem vestram res in melius cedat, & vindicet sibi Deus suam hæreditatẽ à diripientibus eam: tunc demùm omnibus consummatis, & Ecclesia pacem habente, liceat redire ad priorem sponsam meam, & amicam, de qua rapior paupertatẽ, & pro me illic alium substituere, qui tunc fortè repertus idoneus fuerit. Nota lector virtutem viri, & animi puritatem, nec honorem scilicet affectantis, nec formidantis mortem pro Christi nomine. Quid hoc animo purius, quidve fortius, vt se exponens periculo & labori, alteri fructum cedat ipsam in loco principatus securitatem & pacem? Facit hoc, cum liberum sibi ex pacto retinet reditum ad paupertatem, pace & libertate Ecclesiæ restituta. Spondentibus illis demùm acquieuit voluntati eorum, vel potius Dei, à quo sibi iam olim præostensum recordabatur, quod de se modo dolebat fieri. Nẽpe iam ægrotante Celso, apparuit Malachiæ, & quidem longè posito & nescienti, mulier proceræ staturę, & reuerendi vultus. Percunctanti quænam esset, responsum est esse vxorem Celsi; Quæ tradens ei virgam pastoralem, quam manu tenebat, disparuit. *Visio Malachiæ*

Paucis decursis diebus Celsus moriens misit baculum suum Malachiæ tanquam sibi successuro: quem vt vidit, agnouit ipsum esse quem viderat. Hujus præcipuè recordatio visionis terruit Malachiam, ne si

quod diu satis dissimulârat, vltra renueret, diuinæ iam videretur resistere volũtati. Verumtamen ciuitatem non intrauit, quamdiu ille incubator vixit: ne hac occasione contingeret mori quemquam ex his, quibus vitam magis ministraturus veniebat. Ita per biennium (nam id temporis superuixit ille) agens extra vrbem, strenuè in vniuersa prouincia opus Episcopale exercuit. Illo igitur celeri morte facto de medio, rursũ *Nigellus* quidã, imò verò nigerrimus sedẽ præripuit. Et in hoc animæ suæ Mauritius adhuc viuens prouiderat, vt hunc haberet hæredem, in quo, qui damnandus exibat, operibus adiicere damnationis persisteret. Erat enim & ipse ex damnata progenie cognatus Mauritij. Cæterùm Rex & Episcopi, & fideles terræ nihilominus conuenerunt, vt introducerent Malachiam. Et ecce consilium malignantium ex aduerso. Quidam de filijs *Belial* promptus ad malitiam, potens in iniquitate, sciens locum vbi pariter conuenire decreuissent, multis aggregatis sibi latenter, vicinum occupat collẽ eminentem è regione, vnde illis tractantibus alia, repentino impetu super incautos irruerent, & interficerent innocentes. Condixerãt enim etiam Regem cum Episcopo trucidare, vt non esset qui vindicaret sanguinem iustum. Res innotuit Malachiæ, & intrans Ecclesiam, (erat enim propè) eleuatis manibus orauit ad Dominum. Et ecce nubes & caligo, sed & tenebrosa aqua in nubibus aëris, diem verterunt in noctem. Fulgura quoque & tonitrua & horribilis spiritus procellarum diem vltimum minitantur, vicinaque elementa intentant omnia mortem. Et vt scias, lector, quod oratio Malachiæ concusserit elementa: solos intercepit tempestas qui quærebant animã eius: solos turbo tenebrosus inuoluit, qui parauerant opera tenebrarum. Denique ipse, qui princeps extiterat tãti mali, fulmine percussus interijt cum tribus alijs, & fuere consortes mortis, qui fuerant participes sceleris. Quorum sequenti die inuenta sunt corpora semiusta & putrida, hærentia ramis arborum, vbi quemque Spiritus eleuans allisisset. Alij quoque tres semiuiui inuenti sunt, cæteri omnes circumquaque dispersi. Illos autem, qui cũ Malachia erãt, quamuis proximos loco, tempestas omnino non tetigit, nec quicquã molestiæ intulit. In facto isto recens capimus experimentum veritatis verbi illius, quia oratio iusti penetrat cœlos. Sed & nouum antiqui exemplum miraculi, quo olim tota Ægypto versante in tenebris, solus Israël in lumine mansit; dicente Scriptura: Vbicunque Israël erat, lux erat. Huc mihi accurrit & factum sancti Heliæ, nunc quidẽ ab extremis terræ nubes & pluuias educentis, nunc verò super blasphemos euocantis, ignem de cœlo. Et modò de simili clarificatus est Deus in seruo suo Malachia. *Exod. 10.*

ANno ætatis suę tricesimo octauo pauper Malachias pulso incubatore intrauit Ardinacha pontifex & Metropolitanus totius Hiberniç, rege verò cęterisq; qui introduxerãt eũ, ad propria remeãtibus ipse remanẽt in manu Dei, & remanẽt illi foris pugnæ, intus timores. Nam ecce viperea soboles frendens & vociferans se exhæredari, tota se intus & foris suscitat aduersus Dominum & aduersus Christum eius. Porro *Nigellus* videns sibi imminere fugam, tulit secum insignia quædam ædis illius, textum, scilicet Euangeliorum, qui fuit beati Patritij, baculumque auro tectum gemmis pretiosissimis adornatum: quem nominant baculum Iesu, eo quod ipse Dominus (vt fert opinio) eum suis manibus tenuerit atque formauerit. Et hæc summæ dignitatis & venerationis in gente illa. Nempe notissima sunt celeberrimaq; in populis, atque in ea reuerentia apud omnes, vt qui illa habere visus fuerit ipsum habeat Episcopum populus stultus & insipiens. Ibat homo gyrouagus, & alter Satanas circuibat terram, & perambulabat eam, insignia sacra circumferens. quæ vbique ostentans, vbiq; eorum gratia receptabatur, concilians sibi per hęc animos omnium, & a Malachia quoscunque potuisset auertens. Hæc ille. Erat autẽ princeps quidam de potentioribus iniquæ progeniei, quem Rex priusquam ciuitatem exiret, iurare coëgerat pacem tenere Episcopo, acceptis ab eo insuper obsidibus multis. Is post regis exitum nihilominus ciuitatem ingressus, consilium habuit cum propinquis & amicis quomodo sanctum dolo tenerent, & occiderent. Timebant verò plebem. Et coniurantes in necem Malachiæ, constituêre locum & diem, traditor dedit eis signum. Ipso die cum vespertina iam solemnia in Ecclesia celebraret antistes

V
* *Ardmacha.*
Insignia Ardmachana.

Antistes cum vniuerso Clero & multitudine populi, mittit ad ipsum nequam ille in verbis pacificis in dolo, rogans quatenus ad se dignetur descendere, vt faciat pacem. Respondentibus qui assistebant, ipsum potiùs ad Episcopum debere venire, Ecclesiam esse competentiorem locum firmandæ pacis (siquidem persenserant dolum) subiungunt qui missi erant, hoc tutum non esse Principi, timere eum capiti suo, nec se credere tuibis, quæ se ante hos dies causa Episcopi propemodum interemissent. Contendentibus in hunc modum illis quidem vt iret, istis verò, ne iret: Episcopus cupidus pacis, & mortis non timidus. Sinite, inquit, fratres, sinite me imitari magistrum meũ. Sine causa sum Christianus, si Christum non sequor. Fortè flectam humilitate tyrannum: & si non, vinco tamen exhibens oui pastor, sacerdos laico, quod mihi ille debuerat. Vos quoque quod in me est, non parum ædifico exemplo tali. Quid enim si cõtingat occidi? Non recuso mori, vt vos vitę ex me teneatis exẽplum. Oportet Episcopũ (vt ait Episcoporũ princeps) non dominari in clero, sed formã fieri gregis. Haud aliam sanè formam, quam ab illo accepimus, qui humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem. quis mihi det hanc relinquere filiis signatam sanguine meo? Experiemini certè, an sacerdos vester dignè satis à Christo didicerit mortem non timere pro Christo. Et surgens cœpit ire, flentibus cunctis, & supplicantibus, ne tantum cuperet pro Christo mori, vt tantum Christi gregem desolatum relinqueret. Verùm ille totam spem suam ponens in Domino, totą alacritate pertexit, tribus tantum comitatus discipulis paratis mori cum eo. Qui vt calcato limine domus repentè se medio intulit armatorum, scuto fidei ipse munitus concidere facies omnium, quia pauor irruit super eos, ita vt dicere posset Episcopus: Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, & ceciderunt. Hoc verbum verum est. Videres hostiam stantem, carnifices ferro armatis manibus vndique circumstantes: & qui immolaret non erat. Putares stupere lacertos: sic non fuit qui extenderet manum. Nam & is quoque, qui caput malitiæ videbatur, assurgit ei potius, quàm insurgit. Vbi quæso signum ô homo, quod dederas in mortem pontificis? Hoc magis honoris signum quàm mortis indicium. Deferre est hoc non mortem inferre. Res mira. Pacem offerunt, qui necem parauerant. Non est quod abnuat, qui & vitæ periculo quæsierat eam. Itaque facta est pax, & tam firma, vt ab illa die hostem sacerdos non modò pacatum habuerit, sed subditum, sed deuotum. Quo audito fideles quique gauisi sunt: quod non modò saluatus sit sanguis innoxius in die illa, sed & nocentiũ multorũ animæ Malachiæ meritis euaserint ad salutem. Et apprehendit omnes circumquaque timor audientes quomodo duos inimicorum eius, qui viderentur ferociores & fortiores in generatione sua, sic subita virtute prostrauit Deus, istum loquor, qui in manibus est, & eum, de quo superius dixi. Alterum .n. terribiliter mulctatum in corpore, alterum misericorditer mulctatum in corde, ambos mirabiliter comprehendit in consilijs quæ cogitabant. His ita peractis cœpit iam in ciuitate Episcopus tota libertate disponere & ordinare de omnibus pertinentibus ad ministerium suum, non tamẽ sine continuo discrimine vitę suæ. Nam etsi iam nemo, qui palam noceret, ab insidiantibus tamen nec locus satis tutus Episcopo erat, nec tempus feriatum. Et deputati sunt ei viri armati ad custodiam die ac nocte, sed ille magis in Domino confidebat. Fuit verò consilium, præfatum schismaticum insequi, eo quod seduceret multos ex insignibus, quæ ferebat, suadẽs omnibus se Episcopum esse debere, & sic solicitans plebes aduersus Malachiam, atque Ecclesię vnitatem. Et fecit sic. Et sine difficultate ita & breui vniuersas sepiuit vias eius, per gratiam sibi à Domino datam, & quam habebat ad omnes, vt malignus ille coactus sit dare manus, reddere insignia, & quiescere de reliquo in omni subiectione. Ita Malachias, licet per multa pericula & labores prosperabatur in dies, & confortabatur magis, ac magis abundans in spe, & virtute Spiritus sancti. Nec modò malefactores, sed & detractores Malachiæ corripuit Deus. Quidam, verbi gratia, gratiam habens principum & potentum etiam ipsius regis, quod esset adulator & garrulus, & potens in lingua, fauebat per omnia aduersarijs Malachiæ, & procaciter tuebatur partem eorum, sancto verò & præsenti resistebat in facie, & detrahebat absenti, it-

reuerenter occurrens ei in omni loco, maximéque vbi celebrioribus illum sciret interesse conuentibus. Sed citò digna linguæ procacis mercede donatus est. Intumuit & computruit lingua maledica, vermibus ex ea scatētibus & diffluentibus toto ore blasphemo: quos per septem fermè dies incessanter vomens, tandem cum illis miseram expuit animam. Loquente coràm aliquando Malachia, & populum exhortante, mulier quædam infœlix ausa est interrumpere sermonem clamoribus improbis, non deferens sacerdoti & spiritui, qui loquebatur. Erat autem de progenie impia, & spiritum habens in naribus, blasphemias contumeliasque euomebat in sanctū, dicens hypocritam, & inuasorem alienæ hæreditatis, sed & caluitiei illius improperans. At ille nihil respondit ei, sicut erat verecundus & mitis, sed Dominus respondit pro eo. Versa illa in insaniam est, Domino iudicante: & crebris vocibus clamitans se suffocari à Malachia, morte demū horrenda luit peccatum blasphemiæ. Sic misera assumens aduersus Malachiam improperium Helisæi, verè illum sibi alterum experta est Helisæum. Porrò quia causa pestilentiæ cuiusdam ortæ in ciuitate, multitudinem cleri & populi solemniter cum memoria Sanctorum tunc foras eduxerat; ne hoc quidem prętereundum, quod orante Malachia pestilentia illicò conquieuit. Ex hoc iam qui mutiret aduersus eum nō fuit dicentibus, qui de semine Chanaā sunt. Fugiamus Malachiam, quia Dominus pugnat pro eo. At serò istud, quia zelus Domini vbique occurrens eis, persecutus est eos vsque ad internecionem. Quomodo intra paucos dies perijt memoria eorum cum sonitu? Quomodo facti sunt in desolationem, subitò defecerunt, perierunt propter iniquitatē suam? Grande hodieq; miraculū facit tam velox generationis illius deletio, his præsertim, qui eorum nouerant superbiam atque potentiam. Multa quidem & alia signa fuere, quibus Deus glorificauit nomen suum, & seruum suum inter sudores & pericula confortauit. Quis dignè cōmemoret? Non tamen omnia prætérimus, & non sufficimus ad omnia. Propter seriem autem narrationis, ne impediatur, aliqua quæ dicturi sumus, reseruamus in finem.

detractor punitur.

pestilentiam expulit.

IGitur Malachias intra triennium reddita retributione superbis, & libertate Ecclesiæ restituta, pulsa barbarie, & reformatis vbique moribus Christianæ religionis, videns omnia in pace esse, cœpit cogitare & de sua pace. Et memor propositi sui cōstituit pro se *Gelasium* virum bonum & dignum tali honore conniuentibus clero & populo, quin potiùs sustinentibus propter pactum. Nam alias durum visum omnino. Quo consecrato, regibusque ac principibus attentius commendato, ipse clarus miraculis & triumphis ad suam parœciam redit. Non tamen *Connereth*, & audi causam dignam relatu. Diœcesis illa duas fertur habuisse antiquitus Episcopales sedes, & duos extitisse Episcopatus. Id visum melius Malachiæ. Itaque quos ambitio conflauit in vnum, Malachias reuocauit in duos, partem alteri Episcopo cedens, partē retinens sibi, & propterea non venit *Connereth* quod in ea iam Episcopum ordinasset, sed *Dunum* se contulit, discriminans parœcias, sicut in diebus antiquis. O purum cor! ô oculum columbinum! locum tradidit nouo Episcopo qui videretur paratior, & principalior haberetur, locum in quo sederat ipse. Vbi sunt qui de terminis litigant, pro vno viculo perpetes adinuicem inimicitias exercentes? Nescio si quod genus hominum magis quam istos antiquum vaticinium tangat. Secuerunt pręgnantes *Galaad* ad dilatandum terminos suos. Sed hæc aliàs.

Nota.

MAlachias factus Dunensis Episcopus confestim more suo curauit asciscere ad solatium sibi de filijs suis cōuentum regularium clericorum. Et ecce rursus accingitur quasi nouus Christi tyro ad spirituale certamen, rursus induitur arma potentia Dei, sanctæ paupertatis humilitatem, rigorem disciplinæ cœnobialis, otium contemplandi, orandi assiduitatem. Quæ tamen omnia voto magis valuit diu tenere, quam actu. Etenim vniuersi confluebāt ad eum, nec modò mediocres, sed & nobiles & potentes illius se sapientiæ, & sanctitati instruendos, corrigendos ac regendos committere festinabant. Et ipse interdum ibat & exibat seminare semen suum, disponens & decernens tota auctoritate de rebus Ecclesiasticis tanquam ex Apostolis vnus. Et nemo illi dicebat: In qua potestate hæc facis? vidētibus cunctis signa & prodigia quæ faciebat, & quia vbi Spiritus Domini, ibi libertas. Visum tamen

men sibi nō tutè satis actitari ista absq; sedis Apostolicæ auctoritate: & Romam proficisci deliberat: maximéque quod metropoliticæ sedi deerat adhuc & defuerat ab initio pallij vsus, quod est plenitudo honoris. Et visum est bonum in oculis eius, si Ecclesia pro qua tantum laborarat: quem hactenus non habuerat, suo acquireret studio & labore. Erat & altera metropolitica sedes, quam de nouo cōstituerat Celsus, primæ tamen sedi, & illius Archiepiscopo subdita tanquam primati, & huic quoque optabat nihilominus pallium Malachias, confirmarique auctoritate sedis Apostolicæ prærogatiuam, quam beneficio Celsi adipisci meruerat. Innotescente proposito displicuit fratribus, nec non & magnatibus, & populo terrę. Omnes enim intolerabilem sibi iudicabant tam diutinam omnium pij parentis absentiam, & quod metuerent de morte ipsius.

Vsus pallij

Christianus Episcopus.

Contigit interea mori germanum eius, *Christianum* nomine, virum bonum, plenum gratiæ & virtutis. Episcopus erat, illi quidem secundus in celebri opinione, sed vitæ sanctimonia & iustitiæ zelo fortè non impar. Huius decessus magis terruit vniuersos, & discessum Malachiæ reddidit molestiorem. Dicebant autem nullo modo assentiendū vnici peregrinationi patroni vt non desoletur omnis terra, si duabus tantis columnis sub vno momento temporis destituatur. Ergo omnes pariter contradicunt. Et vim faciebant, cum ille diuinam vltionem minatus est. Non tamen destitêre illi, nisi missa sorte, prius Dei voluntas super hoc interrogaretur. Prohibente illo nihilominus mittunt, sed illa pro Malachiæ parte ter respondisse inuenta est. Nec enim vna contenti vice fuere, cupidi retinendi eum. Demum cedentes dimittunt illum non tamen sine ploratu & vlulatu multo. Sed ne quid imperfectū relinqueret, tractare cœpit quomodo defuncti fratris semen suscitaret. Et accersitis ad se tribus discipulis suis, anxius æstuabat quisnā dignior ad hoc opus siue vtilior videretur. Et diligenter intuitus singulos? Tu, inquit, ô *Edane* (sic enim vocabatur vnus) suscipe onus. Illo cunctante & flente, Ne timeas, ait; tu enim mihi à Domino designatus es, quia annulum aureum quo desponsandus es, iam nunc præuidi in digito tuo. Acquieuit ille, & Malachias eo consecrato proficiscitur. Cumque egressus de Scotia peruenisset *Eboracum*, sacerdos quidam *Sycarus* nomine, intuitus eum, agnouit. Nec enim faciem eius viderat ante, sed cum haberet spiritū prophetiæ, reuelatum fuerat ei iampridem de illo. Et tunc incunctanter circumstantibus digito eum demonstrans, hic est (inquit) de quo dixeram, quia de Hibernia sanctus veniet pontifex, qui scit cogitationes hominum. Sic non potuit latere lucerna sub modio prodente eam per os *Sycari* spiritu sancto, qui illam accenderat. Nam & multa secreta de esse suo suorumque dicta sunt ei a *Sycaro*, quæ ita esse vel fuisse omnia recognouit. Sed & socijs Malachiæ percunctantibus de suo reditu, respondit *Sycarus* incunctanter, quod post rei probauit euentus, paucos videlicet admodum de numero illo cum Episcopo redituros. Illi audito hoc suspicati sunt mortem, sed Deus aliter adimpleuit. Nempe rediens ab vrbe, quibusdam apud nos, quibusdam & in alijs locis ad discendam conuersationis formam relictis, iuxta verbum *Sycari* cum paucis admodum repatriauit. Hæc de *Sycaro*. In ipsa vrbe *Eboracensi* accessit ad eum vir nobilis secundum seculum, *Vvallenus* nomine, tūc Prior, in *KyrKaham* regularium fratrū, nunc verò Monachus & Monachorum pater in *Mailros* monasterio ordinis nostri, qui deuotis Malachiæ se orationibus satis humiliter commendauit. Is aduertens multos habere Episcopum socios, & equos paucos, (nā præter ministros & clericos alios, quinque cum eo erant presbyteri, & equi non nisi tres) obtulit ei suum quo ipse vehebatur, hoc solum dolere se inquiens, quod esset runcinus dure portans. Et addidit: Libentius dedissem si melior fuisset: sed si dignamini, ducite qualemcunq; vobiscum. Et ego (ait Episcopus) eo libentius accipio, quo prædicas viliorem, quia non potest mihi vile esse quicquid tam pretiosa voluntas obtulerit. Et conuersus ad suos, Hunc (inquit) sternite mihi, quia commodus satis & sufficiens erit in longū. Quo facto ascendit: & primo quidem durum, vt erat sentiēs, postmodum mira mutatione valdè commodum sibi & suauiter ambulantem inuenit. Et ne caderet super terram de sermone quem dixerat, vsque ad nonum annum quo mortuus est ipse, non defecit ei, factus optimus & pretiosissimus

Sycarus Propheta

Nota miraculum.

palefridus. Quodque euidentius miraculũ cernentibus fecit, de subnigro cœpit albescere, & non multò post vix inueniebatur albior illo. Mihi quoque in via hac datum est videre virum, & in eius visu & verbo refectus sum, & delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs: & ego vicissim, peccator licet, inueni gratiam in oculis eius ex tunc & deinceps vsque ad obitum ipsius, sicut in procemio præfatus sũ. Ipse etiam dignatus diuertere ad *Claramuallem*, visis fratribus compunctus est, & illi non mediocriter ædificati in præsentia & sermone eius. Et acceptans locum & nos, atque intimis visceribus colligens valedixit nobis, & abijt. Qui transalpinas cum venisset *Iporiam* ciuitatem Italiæ hospitis sui paruulum filium qui malè habens moriturus erat, continuò sanauit.

XI. ERat tunc temporis in sede Apostolica fœlicis memoriæ Innocentius secundus Papa, qui eum benignè suscepit, humanè satis illi super longa peregrinatione compassus. Et primò quidem Malachias quod altius infixerat animo, cum multis lacrymis implorabat, licere sibi viuere & mori in *Claraualle*, permissu & benedictione summi pontificis. Et petiit hoc non oblitus ad quod venerat, sed, affectus quo venerat desiderio *Claræuallis*. Non autem obtinuit, quod vir apostolicus lucris potiùs vberioribus aucupandum decerneret. Nec tamen omnino frustratus est à desiderio cordis sui, cui mori ibi, etsi non viuere, donatum est. Mensem integrum fecit in vrbe, loca sancta perambulans & frequentans causa orationis. Cumque per id temporis sæpè ac diligenter ab eo & ab iis qui cũ eo erãt, sũmus põtifex inquisisset esse patriç, mores gentis, statum Ecclesiarũ, & quanta in terra Deus per eum operatus fuisset, parenti iam repatriare commisit vices suas, per vniuersam Hyberniam, *Legatum* illum constituens. Significatũ siquidẽ erat ei ab Episcopo *Gilleberto* (qui vt supra memorauimus, tunc *Legatus* exstiterat) quod iam non posset præ senio & debilitate corporis villicare. Post hæc petit Malachias confirmari nouæ Metropolis constitutionẽ, & vtriusque sedis pallia sibi dari. Et confirmationis quidem priuilegium mox accepit: de palliis autem, oportet, ait summus pontifex, solemnius agi. Cõuocatis Episcopis, & clericis, & maioribus terræ, celebrabis generale concilium, & sic conniuentia & communi voto vniuersorum per honestas personas requiretis pallium, & dabitur vobis. Deinde tollens mitram de capite suo imposuit capiti eius, sed & stolam cum manipulo dedit illi, quibus vti inter offerendum solebat. & salutatum in osculo pacis dimisit eum apostolica fultũ benedictione & authoritate. Qui reuertẽs per *Claramuallem* suam secundam nobis largitus est benedictionem. Et alta suspiria trahens quòd non liceret sibi pro suo desiderio remanere, hos, inquit, interim pro me oro vt retineatis, qui à vobis discant quod nos postmodum doceant. Et infert: Erunt nobis in semẽ & in isto semine benedicẽtur gentes: & illæ gentes quæ à diebus antiquis monachi quidem nomen audierunt, monachum non viderunt. Et dimissis quatuor à latere suo abiit. Qui probati & digni inuenti, monachi facti sunt: post aliquod tempus cum iam sanctus esset in terra sua misit alios & factum est de illis similiter. Quibus per aliquantum tempus instructis & eruditis corde in sapientia, dato eis in patrẽ sancto fratre Christiano, qui erat vnus ex ipsis, emisimus eos, adiungentes de nostris quanti sufficerent ad numerum Abbatiæ. Quæ concepit & peperit filios quinque, & sic multiplicato semine augescit in dies numerus monachorum, iuxta desiderium & vaticinium Malachiæ. Nunc iam repetamus ordinem narrationis. Malachias profectus à nobis prosperè peruenit Scotiam. Et inuenit Dauid Regem, qui adhuc hodie superest, in quodam castello suo, cuius filius infirmabatur ad mortem. Ad quem ingressus honorificè à Rege susceptus & humiliter exoratus vt sanaret filium suum, aqua, cui benedixit, aspersit iuuenem, & intuens in eum ait: Confide fili, non morieris hac vice: dixit hoc, & die sequenti dictum secuta est sanitas, sanitatem lætitia patris, clamor & strepitus totius exultantis familiæ. Exijt sermo ad omnes: nec enim quod in domo regia & Regis acciderat filio, latere potuit. Et ecce vbique resultans gratiarum actio, & vox laudis, tum pro salute Domini, tum pro miraculi nouitate, *Henricus* est iste, nam viuit adhuc vnicus patris sui, miles fortis & prudens, patrissans (vt aiunt) insectando iustitiam & amorem veri. Et amauit vterque Malachiam quamdiu

diu vixit, tanquam qui illum à morte reuocasset. Rogabant eum manere per aliquot dies, sed ille declinans moram non sustinuit, & mane carpebat iter.

Transeunti igitur per villam, nomine *Crugeldum*, occurrit puella muta. Orante autem illo solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Dehinc villam ingrediens, quam nominant Ecclesiam sancti Michaëlis, oblatam sibi mulierem phreneticam, & vinctam funibus coram omni populo curat, & dimissa incolumi, proficiscitur. Perueniens verò ad portum *Lapasperi*, transitum ibi aliquot dies præstolabatur, sed mora minime transit otiosa. Cōstruitur interim de virgis in sepem textis oratorium ipso iubente, ipso operante pariter. Consummatum circumdedit vallo, atque interiacens spatium in cœmiterium benedixit. Sanè merita benedicentis, miracula satis declarant, quæ vsque hodie ibi actitari feruntur. Inde est quod de finitimis locis infirmos & malè habentes illò portare consueuerunt, & sanantur multi. Mulier totis dissoluta membris, plaustro vecta illuc, pedibus suis remeauit domum, vna duntaxat nocte non frustra in loco sancto præstolata misericordiam Domini. Alia quædam ibidem pernoctabat in oratione, quam fortè reperiens solam homo barbarus accensus libidine, & sui minime compos, irruit rabiosus in eam Conuersa illa & tremefacta suspiciens, aduertit hominē plenum diabolico spiritu: Heus tu, inquit, miser quid agis? Considera vbi es, reuerēre hæc sancta, defer Deo, defer seruo eius Malachiæ: parce & tibi ipsi, Non destitit ille furiis agitatus iniquis. Et ecce (quod horribile dictu est) venenatum & tumidū animal (quod bufonem vocant) visum est reptans exire de inter fœmora mulieris. Quid plura? Terrefactus resiliit homo, & datis saltibus festinus oratorio exiliit. Ille confusus, recessit, & illa intacta remansit, magno quidem & Dei miraculo & merito Malachiæ, & pulchrè operi fœdo & abominando fœdum interuenit & abominabile monstrum. Non prorsus aliter decuit bestialem extingui libidinem, quàm per frigidissimum vermem: nec aliter temerarium frænari ausum, frustrari conatum, quàm per vilem inutilemque bestiolam. Et hæc loco isto sufficiant pauca de pluribus. Nunciam reliqua prosequamur.

Libido extinguitur miraculosè.

AScendit Malachias nauem, & prosperè nauigans applicuit Monasterio suo *Benchorensi*, vt primi filij primam reciperent gratiam. Quid animi putas gessisse illos sano de via tam longa recepto patre, & illo patre? Nec mirum si se tota in gaudium effuderunt viscera eorum in reditu eius, quando & exteris circumquaque gentibus incredibilem mox lætitiam velox rumor inuexit. Denique de ciuitatibus & castellis & vicis occurrunt ei, & quocunque diuertat, suscipitur exultatione vniuersæ terræ. Veruntamen nō sapit honor, opus exercetur legationis. Multis in locis celebrantur conuentus multi, ne qua regio seu portio regionis legationis fructu & vtilitate fraudetur. Seminatur super omnes aquas, non est qui se abscondat ab opere sollicitudinis eius. Non sexus, non ætas, non conditio, non professio reputatur. Vbique semen spargitur salutare, vbique intonat tuba cœlestis. Vbique discurrit, vbique irrumpit euaginato gladio linguæ ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis: terror eius super facientes mala. Clamat, iniquis, nolite iniquè agere; & delinquentibus, nolite exaltare cornu. Religio vbique plantatur, propagatur, fouetur. Oculi eius super eos, & cura eius ad necessitates eorum. In conciliis, quæ passim celebrantur, repetuntur antiquæ traditiones, quas tamen bonas fuisse constiterit, abolitas verò negligentia sacerdotum. Nec modò vetera instaurantur, cuduntur & noua. Et quæcunque promulgauerit, tanquam cœlitùs edita acceptantur, tenentur, scripto mandantur ad memoriam posterorum. Quidni cœlitùs missa crederentur, quæ tot cœlestia confirmant miracula? Et vt fidem dictis faciam, perstringam nonnulla paucis. Quis enim cuncta enumeret? Quanquam libentiùs fateor imitandis immorer, quàm admirādis. Et meo quidem iudicio primum & maximum miraculum quod fecit, ipse erat. Vt enim taceam interiorem hominem eius, cuius pulchritudinem, fortitudinem, puritatem satis indicabant mores ipsius & vita: ipsum exteriorem ita vno semper modo ipsoque modestissimo & decentissimo gessit, vt nil prorsus appareret in eo quod posset offendere intuentes. Et quidem qui non offendit in verbo, ille perfectus est vir. At verò in Malachia quis vnquam etiam si

Psalm 74

curiosus obseruârit: deprehendit otiosum non dico verbum, sed nutum?

Quis manum pedemve mouentem frustra? Imò quid non ædificans in eius incessu, aspectu, habitu, vultu? denique vultus hilaritatē nec fuscauit mœror, nec leuigauit risus. Totum in eo disciplinatum, totū insigne virtutis, perfectionis forma. Per omnia serius, sed nō austerus: remissus interdum, dissolutus nunquam: negligens nihil, etsi pro tempore multa dissimulans: quietus sępè, sed minimè aliquando otiosus. A die primo conuersionis suæ vsque ad extremum vitę suę sine proprio vixit. Non seruos, non ancillas, non villas, non viculos, non denique quicquā reddituum Ecclesiasticorum secularium ve vel in ipso habuit Episcopatu. Mensæ Episcopali nihil prorsus constitutum vel assignatum vnde Episcopus viueret? Nec enim vel domū propriam habuit. Erat autem penè incessanter circumiens parœcias omnes Euangelio seruiens, & de Euangelio viuens, sicut constituit ei Dominus, dignus est, inquiens, operarius mercede sua. Nisi quod frequentius ipsum Euangelium sine sumptu ponens de laboribus suis suorumque ferebat, vnde se & alios, qui secum laborabant in opere ministerij, sustentaret. Porrò si interdum quiescere oporteret, in sanctis hoc faciebat locis, quæ ipse per Hiberniam sparserat vniuersam. Apud quos verò moram facere libuisset, illorum se conformauit moribus & obseruantijs, communi contentus vita & mensa: non fuit in victu, non fuit in vestitu, in quo potuisset Malachias dignosci inter fratres: in tantum cum maior esset, humiliauit se in omnibus. Denique cum exiret ad prædicādū, cum peditibus pedes & ipse ibat, Episcopus & *Legatus*. Forma Apostolica hæc, & inde magis mira in Malachia, quò rara nimis in alijs. Verus profectò Apostolorum hæres est iste, qui talia agit. Sed aduertere est quomodo diuidat hæreditatē cum fratribus suis æquè nepotibus Apostolorum. Illi dominantur in clero, iste dum esset liber, ab omnibus, omnium se seruum fecit. Illi aut non euangelizantes manducāt, aut euangelizant vt manducent. Malachias imitans Paulum manducat vt euangelizet. Illi fastum & quæstum æstimāt pietatem, Malachias hæreditate vendicat sibi opus & onus. Illi fœlices se credunt, si dilatauerint terminos suos: Malachias in dilatanda charitate gloriatur. Illi congregāt in horrea, & dolia replent, vnde onerēt mēsas: Malachias colligit in deserta & solitudines, vndè impleat cœlos. Illi cum accipiant decimas & primitias, & oblationes, insuper & de Cæsaris beneficio telonia, & tributa, & alios redditus infinitos, solliciti sunt nihilominus quid manducent, aut quid bibant: Malachias nihil horum habens, multos tamen locupletat de promptuario fidei. Illis nec cupiditatis nec sollicitudinis vllus est finis: Malachias cupiēs nihil, non nouit tamen cogitare de crastino. Illi à pauperibus exigunt quod dent diuitibus: iste sollicitat diuites pro pauperibus sustētandis. Illi marsupia vacuant subditorum: iste pro peccatis eorum altaria cumulat votis hostiisque pacificis. Illi alta palatia erigunt, turres, ac mœnia ad cœlos leuant: Malachias non habens vbi caput reclinet, opus facit Euangelistæ. Illi equos ascendunt, cum turba hominum gratis māducantium, panem & non suum: Malachias septus sanctorum fratrum collegio pedes circuit portans panes Angelorum, quibus satiet animas esurientes. Illi plebes ne agnoscunt quidem: iste erudit. Illi potentes & tyrannos honorant: iste punit. O virum Apostolicum, quem tot & talia nobilitant signa Apostolatus sui. Quid ergo mirum, si mira est operatus sic mirabilis ipse? Imò vero non ipse, sed Deus in ipso alioquin tu es Deus (inquit) qui facis mirabilia.

Comparatio S. Malachiæ cum alijs Prælatis.

Psalm. 76

VIII

ERat mulier in ciuitate* *Culratim* dæmonium habens. Vocatus est Malachias, orat pro adducta, vrget inuasorem, exit Sed nondum exsaturata nequitia eius, miseram inuadit mulierculam, quæ fortè propè assisteret. Et Malachias non ad hoc, inquit, tibi illam tuli, vt hanc peruaderes, exi & ab ea. Paret, sed repetit priorem: à qua denuo pulsus recurrit in alteram. Ita per aliquod spatium alternatim vexabat illas, hinc inde refugiens. Tunc Sanctus indignans sibi illudi à dæmone, colligensque spiritum, infremuit, & totis viribus fidei facto impetu in aduersarium, ab vtraque fugauit, & quidem nō minus vexatum his quas vexauerat ipse. Cęterùm quod moram fecit sancto, non putes lector fuisse virtutis eius, sed dispensationis diuinæ, vt videlicet ex hoc

*f. Culrathin.

hoc manifestior fieret & maligni præsentia, & victoria Malachiæ. Denique audi quid alibi fecerit, non autem per præsentiam suam. Et vtique potuit præsens, quod absens valuit. In regione Aquilonaris partis Hiberniæ iacebat infirmus in domo, nec dubium, quin dæmonum maleficio. Nam quadam nocte audiuit eos loquentes, dicentes alter ad alterum: Vide ne miser ille hypocritæ illius stratum stramenve contingat, & sic effugiat manus nostras. Cognouit homo quòd Malachiam alloquerentur, quem non multo ante in eadem domo meminerat pernoctasse, & adhuc stramen in locos sumptaq; fiducia, & quo potuit conatu cœpit repere debilis corpore, sed fide fortis. Et ecce in aëre clamor & vociferatio: Prohibe eum, prohibe: retine eum, retine, amittimus prædam. Verum is, quem portabat fides & desiderium euadēdi, quantò plus clamabant illi, tantò magis genibus manibusque nitens ad remedium festinabat. Et perueniens ascendit lectulum, volutatur in stramine, audit vlulatum plangentium: Heu, heu, ipsi nos prodidimus, decepti sumus, euasit. Et dicto citius recessit ab eo dæmonum terror & horror, quē patiebatur, & omnis pariter ægritudo. In *Lesmor* ciuitate homo à dæmonio vexatus, per Malachiam liberatus est. Item transeunti aliquando *Planginiam* oblatus illi infans habens dæmonium, sanus relatus est.

In regione eadem ligatam funibus phreneticam solui iussit, & in aqua, quam benedixit, lauari: lota est & sanata. Alteram quoque in *Saballo* regione *Vlydiæ* mēbra propria dentibus laniantem, orando & tangendo curauit. Amentem hominem multa prædicentem futura, amici & propinqui adducunt ad Dei hominem vinctum funibus fortiter, quod fortem ad nocendū rabies ipsa fecisset, & terribilē valdè. Orat Malachias, & incontinenti æger sanatur & soluitur. Factum est hoc loco quodam, cujus nomen tacemus, quod nimis barbarum sonet, sicut & alia multa. Alio tempore in præfata ciuitate *Lesmor* puellam mutam parentes eius in media platea offerūt transeunti cum multa supplicatione rogantes, vt ei subuenire dignetur. Stat Malachias, & facta oratione tangens digito linguam eius, spiritum misit in os eius, & loquentem dimisit. Exiens de quadam Ecclesia, obuium habuit hominem cum vxore sua quæ non poterat loqui. Rogatus vt eius misereatur, stat in porta populo circumstante: & data benedictione super eam, iubet Dominicā dicere orationem. Dixit illa, & populus benedixit Dominum. In ciuitate, cui nomen *Oentreb*, decumbens lectulo quidam diues, iam dies duodecim priuatus linguæ officio, ad iussionem visitantis se sancti, loquelam recuperat: Eucharistiam sumit, & ita munitus extremum in bona confessione efflauit spiritum. O oliua fructifera in domo Dei! ô oleum iucunditatis vngens & lucēs! Et splendore miraculi illustrauit sanos, & suauitate beneficij vnxit infirmū, cui mox morituro salutarem confitendi & communicandi obtinuit facultatem. Intrauit ad eū quidam de nobilibus habens ei aliquid dicere. Qui inter loquendum, fide plenus, tres iuncos piè furatus de lectulo, in quo ille sedebat, tulit secum, & multa Deus de furto pietatis est operatus fide illius, & præsulis sanctitate.

Fortè venerat in ciuitate, nomine *Duenuania*, & cum sederet ad mensam, ingressus vir nobilis de ciuitate ipsa humiliter supplicat pro vxore prægnante, quæ iam solēne præterisset tempus pariendi, ita vt mirarentur omnes & nemo aliud quam vitæ periculum crederet, imminere. Rogat & cum eo *Nehemias* Episcopus illius ciuitatis, qui iuxta eum sedebat, rogāt & cęteri quotquot aderāt simul discūbentes. Tū ille: Cōpatior ei, inquit, quòd bona mulier sit & pudica. Et porrigēns viro poculum, cui benedixerat, vade (inquit) da illi bibere, sciens eam sumpto benedictionis potu, & sine mora, & sine periculo parituram. Factum est quod præcepit, & nocte ipsa subsecutū est quod promisit. Sedebat in campo cūm Comite *Vlidiæ* aliqua tractans, & multitudo copiosa circa eos. Venit mulier grauida, & verè grauida, indicat se contra omnes naturæ leges retinere partum iam quindecim mensibus, & diebus viginti. Compassus Malachias super nouo & inaudito incommodo orat, & mulier parit, & qui aderant lætati sunt & mirati. Omnes enim viderunt in qua facilitate & velocitate loco eodem enixa sit, & tristè negati partus periculum miraculo commutatum iucundiori. Accidit ibidem quiddam pari quidem miraculo, sed forte dispari. Vidit hominem qui publicè tenere diceretur concubinam

fratris, & hic erat miles minister Comitis. Et publicè conueniens incestuosum alterũ ei Ioannẽ exhibuit: non licet tibi, inquiens, concubinam habere fratris tui. At ille alterum ipsi nihilominus Herodem redhibens, non modò non audiuit eum, sed & superbè respondit, & coram omnibus iurabat nunquam se dimissurum. Tum commotus Malachias, sicut erat pro iustitia vehementer zelans, & Deus, inquit, te ab illa separet vel inuitum. Paruipendens ille, ex instãti abijt indignabundus, offendensque mulierem non longè à turba constituta in loco, vi oppressit eam, sicut erat Satanæ totus, cui paulò ante traditus fuerat: nec latuit flagitium. Ancilla, quæ dominam comitabatur, recurrens domum (nempe haud procul aberat loco) nuntiat anhela quid mali acciderit. Ad quam vocem germani illius, qui domi erant, zelantes sororis stuprum tota illò festinantia peruolant, pudicitiæ hostem ipso in loco & opere sceleris deprehensum multis confossum vulneribus interimunt: necdum conuentus solutus erat, cùm ecce armiger illius, quod euenerat, nuntiauit. Et mirati sunt vniuersi; quod sententia Malachiæ tam celerem habuisset effectum. Timuerunt quoque flagitiosi audito hoc verbo (nam multi erant in terra) & territi purgati sunt lauantes manus suas in sanguine peccatoris. *Diarmitium* Comitem multo iam tempore decumbentem lecto, duriter quidem, increpans, quòd malus homo esset, immoderatius seruiens ventri & gulæ, benedictâ aspersũ aquâ sine mora surgere fecit, & ita se valentẽ vt illicò equum ascenderet, & vtique præter spem suam ipsius & suorum.

In vrbe *Cascelensi* venit homo ante eum cũ filio paralityco, rogans illũ sanari. Qui orãs breuiter, vade (inquit) filius tuus sanabitur. It, & crastino redit cum filio, sed minimè sanato. Tum surgens Malachias, & stans super eum diutius orauit, & sanatus est. Et conuersus ad patrem. Offer, inquit, illum Deo. Annuit homo, sed non tenuit. Post aliquot annos ille iam iuuenis recidit in idipsum, sine dubio propter inobedientiam patris, & pacti transgressionem. Alius quidam veniens de longinquo cum esset Malachias in finibus *Momoniæ*, attulit ad eũ filium pedum penitus officio destitutum. Percunctatus quonammodo illi accidisset, vt suspicor, inquit, dæmonum malignitate, & addit: Ludenti in prato ipsi (ni fallor) immisêre soporem, euigilansque puerulus sic se inuenit: Hæc dicens, cum lacrymis precem fundit, efflagitat opem. Misertus eius orauit Malachias, jubens ægrum interim dormire ibidem super solium. Dormiuit, & surrexit sanus. Hunc ipse, quia de longè venerat, aliquandiu in comitatu suo retinuit, & erat ambulans cum eo.

In monasterio *Benchorensi* pauper quidã, fratrum eleemosynis sustentabatur, & erat quotidianam accipiens stipem, aliquid officij factitans in pistrino. Is claudus ab annis duodecim humi manibus repens, post se trahebat pedes emortuos. quem die quadam ante cellam suam Malachias mœstum & mœrentem inueniens, causam percunctatur. Et ille, Vides, inquit, quam ex longo misellus affligor, & manus Domini super me; & ecce ad cumulum ærumnæ, homines qui misereri debuerant, irrident me potiùs, miseriæ exprobrãtes. quem vbi audiuit, pietate motus suspexit in cœlum, manus pariter leuans. Facta autem breui oratione ipse intrauit cellam, & ille surrexit, Et stans super pedes suos mirabatur si verè esset quod erat, penè somnium suspicatus: cœpit tamen se pedetentim mouere, neque enim posse ire satis credebat. Tandem quasi è graui somno euigilans cognoscit misericordiam Domini super se, firmiter graditur, & in pistrinum reuertitur, exiliens & exultans, & laudans Deum. Viso eo, qui ante viderant & cognouerant, repleti sunt stupore & extasi, phantasma putantes. Virum item hydropicum orando sanauit, qui illicò remansit in monasterio pastor ouium factus.

Ciuitas Hiberniæ nomine *Corcagia* vacabat Episcopo: tractatum est de electione, dissensêre partes, quibusq; (vt assolet) præsulem volentibus constituere suum, non Dei. Venit illuc Malachias audita dissentione. Conuocato clero & populo, etiam corda & vota discordantium vnire curauit, & persuasis illis totum negotium sibi debere credi, cui, potissimum sollicitudo incumberet illius, sicut & aliarum per Hyberniam Ecclesiarum, in continenti nominat eius non quempiam de nobilibus terræ, sed magis quendam hominem pauperem, quem sciret sanctum & doctum, *Modus eligendi Prælatos.* & hic erat alienigena. quæritur ille, nuntiatur decũbere lecto, & ita debilis, vt nullo

lo pacto exeat, nisi in manibus portatus ministrantiũ. Et Malachias: Surgat, inquit, in nomine Domini, ego præcipio: obedientia saluum faciet eum. Quid faceret ille? Parêre nolebat, sed imparatum se sentiebat. Quod etsi posset ire, Episcopari reformidabat. Ita cum voluntate obediendi pugnante gemino hoste pondere languoris, & metu oneris: vicit illa tamen: datâ sibi in adiutorium spe salutis. Itaque conatur, mouet sese, tentat vires, inuenit se solito fortiorem. Crescit pariter fides cum viribus, & rursum facta fortior fides dat vicissim viribus incrementum. Iam surgere per se valet, iam meliusculè gradi, jam nec sentire in ambulando lassitudinem: demũ expeditus & alacer peruenire ad Malachiã sine hominis adiutorio. Qui assumens eum misit in cathedram, clero & populo collaudante. Hoc ita in pace factum est, quia nec illi ausi sunt Malachiæ voluntati in aliquo obuiare, videntes signum, quod fecerat, nec ille parêre dubitauit tam euidenti argumento, factus securior de Domini voluntate.

Mulier quædam fluxum sanguinis patiebatur; & hæc nobilis charissima Malachiæ, plus tamen ob morum quàm generis nobilitatem: quæ ex toto deficiens (nimirũ cum sanguine exhaustis viribus) iam posita in extremis, misit ad Dei hominem, vt (quod supererat) animæ subueniret, qui se iam non esset visurus in corpore. Audiens Malachias molestè tulit, quòd mulier virtutis foret, & vita huius fructuosa opere & exemplo. Et videns se non posse satis currere tempestiuè, accito *Malcho*, quod iuuenis esset, & expeditus (ipse est cuius supra meminimus frater *Christiani* Abbatis) accelera, inquit, fer illi tria poma hæc, super quæ nomen Domini inuocaui. Confido in ipso, quòd vbi ex eis gustauerit, non gustabit mortem priusquam nos videat, etsi tardiusculè secuturos. Festinat *Malchus* secundum mandatum, & veniens intrat ad morituram, alterum se exhibens puerum *Helisæi*: nisi quòd huius efficacior opera fuit. Iubet missam sibi à Malachia benedictionem accipere: & gustare, si quo modo valuerit. At illa exhilarata, audito nomine Malachiæ, vt obedire possit, nutu signat paulisper se erigi velle, nã verbo nõ poterat. Erigitur, gustat, gustato confortata est, loquitur, & gratias agit. Et immisit Dominus soporẽ in eam, & suauissimè requieuit in eo, cuius vsu diu caruerat, sicut & esu. Stetit interim sanguis, & post modicum expergefacta sanam se reperit, nisi quòd longa inedia & sanguinis minutione adhuc debilis erat. Si quo minus, die sequenti desideratus Malachiæ aduentus aspectusque perfecit.

Habitabat vir nobilis in vicinia *Benchorensis* Monasterij, cuius vxor cum infirmaretur ad mortem, rogatus Malachias, vt descenderet, priusquam moreretur, infirmam vncturus oleo descendit, & intrauit ad eam. Quo viso exultat illa, spe animata salutis. Et cum pararet vngere eam, visum est omnibus differendũ potius vsque mane, erat enim vespera. Acquieuit Malachias, & data benedictione super ægram, exiuit cum his qui secum erant. At verò post modicum subitò clamor factus est, plãctus & strepitus multus per totã domũ, siquidem insonuit quòd mortua esset. Accurrit Malachias tumultu audito, & secuti sunt eum discipuli eius. Et accedens ad lectum, vt certo comperit expirasse, consternatus est animo, sibi imputans quod fraudata gratia Sacramenti obierit. Et eleuatis in cœlum manibus, obsecro Domine (inquit) insipienter egi, ego peccaui, qui distuli, non ista, quæ voluit. Hæc dicens: contestatus est in audientia omnium, nullam se recepturum consolationem, nullã daturum requiem spiritui suo, nisi quam tulerat; liceret restituere gratiam. Et stans super eam tota nocte laborabat in gemitu suo, & pro oleo sancto, largo imbre lacrymarum perfundens mortuam, vicem illi vnctionis quã poterat, exhibebat. Ipse quidem sic. Ad suos autẽ, Vigilate, inquit, & orate. Itaque in Psalmis illi, ille in lacrymis noctem duxêre peruigilem. Et mane facto exaudiuit Dominus Sanctũ suum, quia Spiritus Domini erat postulans pro eo, qui postulat pro sanctis gemitibus inenarrabilibus. Quid plura? Aperit oculos, quę fuerat mortua, & vt solent, qui de graui somno euigilant, fricans sibi manibus frõtem & tempora, super lectum se erigit, & agnito Malachia inclinans deuotè salutat eum. Et verso luctu in gaudium, stupor apprehendit omnes & qui viderunt, & qui audierunt. Sed & Malachias gratias agens, benedixit Dominum. Et vnxit eam nihilominus, sciens in hoc sacramento remitti *Extrema vnctio.*

peccata, quòd oratio fidei saluet infirmũ. Post hæc abiit ille, & illa conualuit, & viuens incolumis tempore aliquanto, vt gloria Domini manifestaretur in ea peracta pœnitentia, quam sibi Malachias iniunxerat in bona confessione iterum obdormiuit, & migrauit ad Dominum.

Fuit iterum mulier, cui spiritus iracundiæ & furoris in tantum dominaretur, vt non solum vicini & cognati fugerent consortium eius, sed filij quoque ipsi vix sustinerent habitare cum ea. Clamor & rancor, & tempestas valida vbicunque fuisset: audax, & ardens, & præceps, metuenda lingua & manu, importabilis omnibus & inuisa. Dolentes filij tum pro illa, tum pro seipsis, trahunt illam ad præsentiam Malachiæ, lacrymabilem cum fletu querimoniam deponentes. Vir autem sanctus & periculum matris & incommodum miserans filiorum, seorsum aduocat illam, fueritne confessa aliquãdo peccata sua sollicitè percunctatur. Respondit, nequaquam. Confitere, inquit. Paret: & ille iniungens pœnitentiam confitenti, oransque super eam, vt Dominus omnipotens det ei spiritum mãsuetudinis in nomine Domini Iesu, ne vltra irascatur, iubet. Sequitur tãta mansuetudo, vt pateat omnibus non esse aliud, quàm admirabilem mutationem dextræ excelsi. Fertur adhuc hodie viuere, & tantæ esse patientiæ & lenitatis, vt quæ omnes exasperare solebat, nullis modò exasperari damnis, contumeliis, afflictionibus queat. Silicet & me iuxta Apostolum abundare in sensu meo, accipiat, quisque vt volet, ego istud, superiori suscitatæ miraculo mortuæ censeo præferendum, quòd exterior quidem ibi, hic verò interior reuixerit homo. Et nunc curramus ad reliqua.

Vir secundum sæculum honorabilis, secundum Deum timoratus, veniens ad Malachiam questus est super sterilitate animæ suæ, supplicans vt sibi obtineret ab omnipotente Deo gratiam lacrymarum. Et subridens Malachias, quod gratum haberet in homine sæculari desiderium spirituale, suam maxillam maxillæ illius quasi blandiendo coniungens, fiat, inquit, tibi sicut petisti. Tantos exindè, & pene continuos exitus aquarum deduxerunt oculi eius, vt illud Scripturæ ei posse aptari videretur: Fons hortorum, puteus aquarum viuentium.

Est insula maris in Hibernia ab olim fœcunda piscium, & mare ibi piscosum valdè. Peccatis (vt creditur) habitantium adempta copia solita, quæ multos habebat filios infirmata est, & à tanta funditus sui commoditate emarcuit. Dolentibus accolis, & iacturam grauem populis ægre ferentibus, reuelatum est cuidã mulieri precibus Malachiæ posse afferri remedium: idque innotuit omnibus ipsa prodente. Nutu Dei contigit adesse Malachiam. Dum enim circuiret & repleret Euangelio regionem, diuertit illuc, vt & ipsis eandem gratiam impartiret. At Barbari quibus erat maior cura de piscibus, omni instantia flagitant, vt potius respicere dignetur super sterilitatem insulæ suæ. Qui cum responderet se minimè ad hoc venisse, hominum magis quàm piscium desiderare capturam: videns tamen fidem eorum, flexis in littore genibus orauit ad Dominum, vt licet indignis, indultum olim beneficium tanta fide repetentibus non negaret. Ascendit oratio, ascendit & piscium multitudo, & fortè vberior quàm in diebus antiquis, & ipsa populo terræ perseuerans vsque in hodiernum diem. Quid mirum si oratio iusti, quę penetrat cœlos, penetrauit abyssos, & de profundo maris tantas piscium copias euocauit?

Locus natiuitatis S. Brigidæ Virginis.

Venerunt aliquando tres Episcopi in villam *Fochart*, quem dicunt locum natiuitatis *Brigidæ* virginis, & quartus erat Malachias. Ad quem Presbyter, qui hospitio susceperat eos: Quid faciam, inquit, quod pisces non habeo? Quo respõdente vt quæreret à piscatoribus: Biennium est, ait, quod non inueniuntur pisçes in flumine, vnde & piscatores prorsus diffisi, etiam arti suæ renuntiauerunt. Et ille, Præcipe, inquit, laxari retia in nomine Domini. Factum est, & capti sunt salmones duodecim. Secundò miserunt, & captis totidem, inopinatũ inferunt mensis & ferculum & miraculum. Et vt clarè liqueat Malachiæ meritis hoc datum fuisse, alijs quoque duobus sequentibus annis eadem nihilominus sterilitas perdurauit.

Fuit quidam clericus in *Lesmor*, probabilis, vt fertur, vitæ, sed fidei non ita. Is sciolus in oculis suis, præsumpsit dicere in Eucharistia esse tantummodo Sacramentum, & non rem Sacramenti, id est, solam sanctificationem,

ctificationem, & non corporis veritatem. Super quo a Malachia secretò & sæpè cōuentus, sed incassum, vocatus ad medium est seorsum tamen à laicis, vt si fieri posset sanaretur, & non confunderetur. Itaque in cōuentu clericorum data facultas homini est pro sua sententia respondendi. Cumque totis ingenij viribus (quo non mediocriter callebat) asserere & defendere conaretur errorem, Malachia contra disputante & conuincente, iudicio omnium superatus, de conuentu confusus quidem exijt, sed non correctus. Dicebat autem se non ratione victum, sed Episcopi pressum auctoritate. Et tu, inquit, ô Malachia sine causa me hodie confudisti, aduersus profectò veritatem locutus, & contra tuam ipsius conscientiam. Mœstus Malachias pro homine sic indurato, sed magis fidei dolens iniuriam, timens periculum, Ecclesiam conuocat, errantem publicè arguit, publicè monet vt resipiscat. Suadentibus hoc ipsum Episcopis & vniuerso clero, cum non acquiesceret, contumaci anathema dicūt, hæreticum protestantes. Nec sic euigilans, omnes, inquit, fauetis homini potius, quàm veritati. Ego personam non accipio, vt deseram veritatem. Ad hoc verbum substomachans Sāctus; Dominus, inquit, fateri te veritatem faciat, vel ex necessitate. quo respondente, Amen, soluitur conuentus. Tali ille inustus cauterio fugam meditatur, infamis atque inhonorus fore non sustinens. Et continuò sua tollēs exibat, cum ecce subitā correptus infirmitate sistit gradum, viribusque deficiens eodem loco iactat se super solum anhelus & fessus. Forte incidens in id loci vagabundus insanus offendit hominem, quidnam ibi agat percunctatur. Respondet graui se infirmitate teneri, & neque procedere neque redire valentem Et ille, infirmitas ista haud alia, quàm ipsa mors est. Hoc autem non dixit a semetipso, sed pulchrè Dominus per insanum corripuit eum, qui sanis acquiescere noluit consilijs sensatorum, Et addit: Reuertere domum, ego te iuuabo. Denique ipso duce reuertitur in ciuitatem, redit ad cor, & ad misericordiam Domini. Eadē hora accitur Episcopus, agnoscitur veritas, abiicitur error, confessus reatum absoluitur, petit viaticum, datur reconciliato, & vno penè momento perfidia ore abdicatur, & morte diluitur. Ita mirantibus cunctis sub omni celeritate completus est sermo Malachiæ & scripturæ pariter dicentis, quia vexatio dat intellectum auditui.

Hæreticus infirmitate punitur.

Inter populos quarundam regionum orta aliquando grauis discordia est, interpellatur Malachias de componenda pace inter eos. Et cum esset alias impeditus, iniungit negotium hoc vni Episcoporum. Illo excusante, & negante, & dicente, Malachias non se quæsitum, sed se contemptum iri, frustra fatigari nolle: Vade inquit, & Dominus erit tecum. Et ille; Acquiesco, sed si me non audierint, scito me ad tuam paternitatem appellaturum. Subridens Malachias; fiat, inquit. Tunc Episcopus conuocatis partibus dictat formam pacis: acquiescunt, reconciliantur ad inuicem, fide hinc inde data, stabilitur pax: & sic dimisit eos. At pars vna videns hostes factos securos imparatos esse (quippe qui pace facta, mali nihil suspicarentur) loquebantur mutuò, & dicebat homo ad proximum suum: Quid volumus facere? Victoria præ manibus est, & vltio de inimicis: & cœpēre insequi illos. Innotuit Episcopo quod fiebat, & accurrens cōuenit ducem eorum super iniquitate & dolo, sed spretus ab illo est. Inuocauit nomen Malachiæ aduersus eum, & nihili pendit, irridensque Episcopum: Putasne, inquit, propter te amittere debeamus malefactores, nostros quos Deus tradidit in manus nostras? & recordatus verbi sui Episcopus, quod habuerat cū Malachia, flens, & eiulans verso vultu ad monasterium eius: Vbi es, ait, homo Dei, vbi es? nonne hoc est pater mi, quod tibi dicebam? Heu, heu, veni vt facerem bonū, & non malum, & ecce per me omnes illi in corpore, isti in anima pereunt. Multa in hunc modum loquebatur lamentans & plangens, & quasi præsentem sollicitans & compellens Malachiam aduersus malignantes. Interim verò impij cum quibus fecerant pacem, insequi nō desistebant ad perdendum eos, & ecce spiritus mendax in ore quorundam virorum, qui eos deciperet. Et occurerunt illis in via viri nunciantes factā irruptionem in terras ipsorum ab aduersarijs, in ore gladii consumi omnia, & diripi bona eorum, vxores quoque ac liberos tolli & abduci. His auditis reuersi sunt festinanter. Sequebantur vltimi primos, quò irēt, aut quid accideret nescientes, nec enim

Miraculum in preuaricatores pacis.

omnes audierant viros loquentes. Cumq; venissent & inuenissent nihil horum, quæ nuntiata erant, confusi sunt, deprehensi in malitia sua. Et cognouerunt spiritui erroris se traditos propter nuntium Malachiæ, quē deceperūt, & nomen eius spreuerūt. Porrò Episcopus audiens frustratos proditores iniquitate sua, quam cogitauerant, cum gaudio remeauit ad Malachiam, referens omnia per ordinem, quæ acciderant sibi. Sciens Malachias eiusmodi occasione pacem esse turbatam, nactus opportunum tempus, pacem per semet inter ipsos de nouo reformare curauit, & firmare reformatam, datis, & receptis altrinsecus fide & iuramento. Verùm illi quibus antè pax fracta fuit iniuriæ memores, neglecto pacto, & præcepto Malachiæ, tractauerunt de vice reddenda. Et congregati omnes in vnū ibant, vt imparatos præoccuparent, redderentque in caput eorum malum, quod sibi ipsi facere cogitassent. Et magno flumine, quod intererat, facillimè transuadato, fluuiolo quem non procul ab illo offendere, retenti sunt. Neque enim iam fluuiolus, sed planè fluuius ingens apparuit vbique sui transire volentibus transitum negans. Mirari omnes tantum nunc esse, tantillum ante hac fuisse scientes, & loqui inter se: Vndè inundatio hęc? Aër serenus est, imbres non sunt, nec proximè fuisse meminimus. Et si multùm pluisset, quis vestrûm vnquam hactenus meminit in quātacunque illuuie ita intumuisse, vt operiret terram, sata & prata peruaderet? Digitus Dei est iste, & Dominus sepit vias nostras propter sanctum suum Malachiam, cuius sumus præuaricati pactum, transgressi mandatum. Ita & hi infecto negotio ad sua æque confusi repedauerunt. Diuulgatum est verbum per vniuersam regionem, & benedicebant Deum, qui comprehendit sapientes in astutia sua, & confringens cornua peccatorum, sublimauit cornu Christi sui.

Simile miraculum priori.

Aliquis de nobilibus infensus Regi, reconciliatus est per manum Malachiæ: nec enim Regi satis fidebat ille, vt pacem cum eo faceret, nisi mediante Malachia, aut quē Rex æquè reuereretur: nec immeritò, vt post apparuit. Nam factum securum, & minime iam cauentem sibi, captum trusit in vincula odio antiquo captus plus ipse. Requiritur homo à suis de manu mediatoris: (nec enim aliud amici expectare, quā mortem.) Quid faceret Malachias? Nō est quod possit, nisi vt recurrat ad suum illud solitum vnicumq; refugium. Congregato exercitu forti nimis, turba magna discipulorum suorum adit hominem, requirit vinctum, negatur. Et Malachias: Iniquè, inquit, agis contra Dominum, & contra me, & contra teipsum, pactum præuaricans. Si dissimulas tu, sed non ego. Credidit se homo fidei meæ, si contingat mori, ego prodidi eū, ego reus sanguinis eius. Quid tibi visum est, me proditorem, te præuaricatorem constituere? Noueris me donec liberetur nihil gustaturum, sed neque istos. Sic locutus intrat Ecclesiam, Deum omnipotentem suis, suorumq; anxiis gemitibus interpellat, vt iniustè addictum dignetur eripere de manu præuaricatoris & iniqui. Et ea die cum nocte sequenti in ieiunio & oratione perstiterunt: perlatum ad Regem quid fieret, & magis inde induratū est cor eius, vndè emolliri debuerat. Init fugam, veritus homo carnalis, ne si propè remaneret, orationis non posset sustinere virtutem. Quasi verò vel absconditum non inueniat, vel non perueniat ad remotum. Tu metas ponis miser orationibus Sanctorum? num est oratio iacta sagitta, vt fugias à facie arcus? Quò ibis à Spiritu Dei, qui eam portat? & quò a facie eius fugies? Denique fugientē insequitur, inuenit latitantem. Eisque cæcus & non videns, vt melius videas & intelligas, quoniam durum est tibi contra stimulum calcitrare. Denique senti vel nunc, quia sagittę potentis acutæ peruenerunt ad te: quæ etsi resilierunt à corde, qūia saxeum est, sed non ab oculis. Vtinam per fenestras saltem oculorum perueniant vsque ad cor, & vexatio det intellectum cæcitati. Cernere erat Saulum denuò ad manus trahi, & duci ad Ananiam, ad ouem scilicet lupum, vt refunderet prædam. Refudit, & recepit visum, quod Malachias vsque adeo ouis esset, vt sit misertus & lupo. Diligenter ex his aduerte lector cum quibus habitatio Malachiæ, quales Principes, & quales populi, quomodo non & is frater fuit dráconum, & socius struthionum? Et ideo dedit ei Dominus virtutem calcandi super serpentes & scorpiones, alligare reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Deinde audi quid sequatur.

IX. IS cui *Benchorensis* monasterij cesserant possessiones, ingratus beneficio, ex tunc & deinceps insolẽtissimè semper se habuit aduersus eum, & suos; in omnibus infestus ei, vbique insidians detrahensque actibus eius. At non impunè hoc. Erat ei vnicus filius qui imitator patris audens aliquid & ipse in Malachiã, eodem anno mortuus est. Mortuus autem sic: visum est Malachiæ debere construi in *Benchor*, oratorium lapideum, instar illorum qui in alijs regionibus extructa conspexerat. Et cum cœpisset iacere fundamenta, indigenæ quidam mirati sunt, quod in terra illa necdum eiusmodi ædificia inuenirẽtur. Verùm ille nequam: sicut erat præsumptuosus & insolens, non modò miratus est, sed & indignatus. Ex qua indignatione concepit dolorẽ, & peperit iniquitatem. Et factum susurro in populis, nunc secreto detrahere, nunc blasphemare palam, notare leuitatem, nouitatẽ horrere, sumptus exaggerare. Istiusmodi venenatis sermonibus sollicitans & inducens multos ad prohibendum. Sequimini me, inquit, & quod non nisi per nos fieri debet contra nos fieri non sinamus. Itaque cum pluribus, quibus suadere valuit, descendit ad locum, repertum conuenit hominem Dei, primus ipse dux verbi, qui erat principium mali. O bone vir, quid tibi visum est nostris hanc inducere regionibus nouitatẽ? *Scoti sumus, nõ Galli. Quænam leuitas hæc? quid opus erat opere tam superfluo, tam superbo? vnde tibi pauperi & inopi sumptus ad perficiendum? quis perfectum videbit? quid istud præsumptionis, inchoare quod non queas, non dico perficere, sed nec videre perfectum? quanquam amentis magis est quã prudentis conari quod modum excedit, vincit vires, superat facultates; Cessa, cessa, desine à vesania hac: alioqui nos nõ finim⁹, non sustinemus. Hoc dixit prodens quid vellet, non quid posset considerans. Nam de quibus præsumebat, & secum adduxerat, viso viro mutati sunt, & iam non ibant cum eo. Ad quem vir sanctus tota libertate vtens: Miser, inquit, opus quod inchoatum vides, & inuides sine dubio perficietur, perfectum videbunt multi. Tu verò quia non vis, non videbis, & quod non vis, morieris: attẽdito tibi ne in peccato tuo moriaris. Ita est, ille mortuus est, & opus completum est, sed ille non vidit, qui vt præfati sumus, anno eodem mortuus est. Interim pater, audito mox quid de filio vir sanctus prædixisset sciens verbum eius viuum & efficax esse: interfecit, inquit, filium meum. Et instigante diabolo tanto furore exarsit in illum, vt coram duce & maioribus *Vlidiæ*, falsitatis & mendacij arguere non vereretur hominem, qui veracissimus esset, veritatis & discipulus & amator, & conuitium intulit, simiam appellans. Et Malachias quidem doctus non reddere maledictum pro maledicto, obmutuit & non aperuit os suum dum consisteret peccator aduersus eum. Sed non Dominus oblitus sermonis sui quem dixerat: Mihi vindicta, & ego retribuam. Eadẽ die domum reuersus homo, luit linguæ effrænis temeritatẽ ipso vltore quo instigatore laxarat. Arreptum in ignem proiicit dæmon, sed mox manibus assistentium extractus est, adustus tamen corporis parte, & mentè captus. Et dum insaniret, vocatus Malachias venit, reperitque maledicum spumantia ora torquentem, horrendis vocibus & motibus terrentem omnia, ac toto corpore agitatũ vix posse teneri à pluribus: & orans pro inimico vir totius perfectionis, exauditus est, sed ex parte. Nam illicò quidem sancto orante ille aperuit oculos, & sensum recepit. Relictus est autem ei Spiritus Domini malus, qui eum colaphizet, vt discat non blasphemare. Credimus eum viuere vsque adhuc, & vsque adhæc tempora luere peccatum grande, quod peccauit in sanctum: certis temporibus tamen ferunt lunaticum esse. Porrò prædictæ possessiones, cum iam pro sui imbecillitate & inutilitate eas tenere non valuit, in pace ad locum cuius exstiterant, redierũt. Nec renuit Malachias post multam demum vexationem, pacis obtentu. Sed iam ad opus ædificij quod Malachias aggressus est, sermo recurrat. Et quidem non erat Malachiæ, non dico vnde perficeret, sed vnde faceret, quicquam. Erat autem cor eius fiduciam habens in Domino. Dominus verò prouidit, vt etsi non speranti in pecuniæ thesauris, pecunia non deesset. Quis enim alius fecit, vt thesaurus eo loci reponeretur, repositus nõ reperiretur vsq; ad tẽpus & opus Malachiæ? inuenit Dei famulus in Dei marsupio quod defuit suo. Meritò quidẽ. quid enim iustius, quam vt cui pro Deo non erat

Oratoria lapidea ante Malachiam non erant vel in Hibernia vel saltẽ in Vlidia.

** Hic apparet quod tẽpore S. Bernardi, Hiberni appellati fuerunt Scoti.*

Prophetia

filius maledicus moritur.

Pater in Sanctum iniuriosus à Dæmone arripitur.

proprium, cum Deo iniret consortium & marsupium vnũ esset amborũ? Fideli denique homini totus mundus diuitiarũ est. Et quid est ille, nisi quoddã marsurpium Dei? Denique ait: Meus est orbis terræ, & plenitudo eius. Inde est quod Malachias repertos argenteos multos non reposuit, sed exposuit. Nam totum munus Dei, in Dei opus iubet expendi. Non suas, non suorum considerat necessitates, sed iactat cogitatum suum in Domino: ad quem vtique recurrendum non dubitat quoties necessitas postulârit. Nec dubiũ Dei opus esse, quod Deo reuelante Malachias præuidit. Contulerat primùm cum fratribus de opere illo, & multi præ inopia minus libenter assentiebant. Inde anxius dubiúsque quid ageret, cœpit inter orandum vehementer inquirere quænam foret voluntas Dei. Et die quadam de * vita regrediens, cum jam loco appropiaret, prospexit eminus, & ecce oratorium apparuit magnum lapideum & pulchrum valdè. Et intuens diligenter situm, formam & compositionem, cum fiducia arripit opus, prius quidem indicata visione senioribus fratribus, paucis tamen. Sanè totum quod attentè annotauit de loco, & modo, & qualitate, tanta diligentia obseruauit, vt peracto opere factum viso simillimum appareret, ac si & sibi cum Moyses dictum audierit. Vide vt omnia facias secundum exemplar, quod tibi ostẽsum est in monte. Eodem visionis genere id quoque quod in *Saballino* situm est anteaquam fieret, præostensum est illi, non modò oratorium, sed & monasterium totum. Transeunte illo per quandam ciuitatem, & multitudine magna cõcurrente ad eum, casu vidit iuuenem inter alios videndi se curiosum: Ascenderat lapidem, & stans super summos articulos, extento collo oculis & animo intendens in eum, quendam illi de nouo Zachæum exhibebat. Nec latuit Malachiam, sancto quidem Spiritu reuelante, verè illum venisse in spiritu & virtute Zachæi. Dissimulauit tunc tamen tacitusque pertransijt. Ceterùm in hospitio nocte ipsa narrauit fratribus, quomodo illum vidisset, & quid præuidisset de illo. Die autem tertia: an ille cum viro quodam nobili Domino suo, qui aperiens votum, & desiderium iuuenis, rogabat vt à se commendatum recipere dignaretur, & habere de cætero inter suos. Et Malachias agnoscens eum. Non est opus, inquit, vt quem jam Deus commendauit, homo commendet. Apprehensumque manu sua credidit Abbati *Congano* nostro, & ille fratribus. Ipse verò iuuenis (adhuc ni fallor viuens) primus conuersus laïcus *Suisensis* monasterij testimonium habet ab omnibus quod sanctè conuersetur inter fratres secundum ordinem Cistercensem. Et cognouerunt discipuli etiam in hoc Malachiam Prophetiæ spiritum habuisse. Non solum autem, sed & in eo quod subjecturi sumus: Cum Sacramenta offerret, & appropiasset ei Diaconus facturus aliquid pro officio suo, intuitus eum Sacerdos ingemuit, quod sensisset penes illum latere quod non conueniret. Peracto sacrificio, secretò percunctatus de conscientia sua, confessus est & non negauit illusum sibi per somnium nocte ipsa. Cui iniungens pœnitentiam: Non debueras (inquit) hodie ministrasse: sed verecundè te subtrahere sacris, & deseruire tantis tamque diuinis mysteriis, vt hac humilitate purgatus, dignius exinde ministrares. Item alia vice sacrificante illo, & orante horâ sacrificij, ea quidem sanctitate & puritate cordis qua solitus erat, astante Diacono, visa est columba intrare per fenestram in claritate magna. Ea sacerdos perfunditur totus, ea subobscurior basilica tota refulget. Columba verò aliquandiu circumuolitans, tandem residet super crucem ante faciem sacerdotis. Obstupuit Diaconus, & pauens tum pro luminis, tum pro volucris nouitate, quod illa sit rara auis in terra, cecidit super faciem suam, & vix palpitans sese erigere ausus est, vel quãdo officij sui necessitas postulauit. Post missam seorsum conuentus à Malachia, sub periculo vitæ iubetur nullatenus secretum prodere quod vidisset quoad viueret ipse. Aliquando cum in **Ardinacha* esset cum quodam Coëpiscopo suo, de nocte surgens cœpit memorias Sanctorum, quæ in cœmiterio sancti Patricij multæ sunt, orando lustrare: & ecce vnum de altaribus subito ardere conspiciunt. Ambo enim viderunt visionem hanc magnam & ambo mirati sunt. Et Malachias intelligens signum esse magni meriti illius, vel illorũ, quorum sub altari illo corpora requiescerent, currẽs & se medijs immergens flãmis, expãsis brachijs sacrã amplexatus est aram. Quid ibi fecerit, quidve senserit, nemo qui

Margin notes:

f*. via.

Visio facta Sãcto circa constructionẽ Oratorij Benchorẽsis.

Item circa Monasteriũ Saballinum

Cognoscit secreta.

Columba circũuolitat eum hora sacrificij.

*Ardmacha.

qui sciat, sed quod amplius solito cœlesti igne succensus ex illo igne exierit, fratrum, qui cum eo tunc erant reor neminem esse qui nesciat.

X. HÆc dicta sunt pauca quidem de pluribus, sed multa pro tempore. Non enim signorum tempora hæc secundum illud: Signa non vidimus: iam non est propheta. Vnde satis apparet Malachias meus, quantus in meritis fuit, qui tam multus in signis extitit, & in charitate tanta: quo enim antiquorum genere miraculorum Malachias non claruit? Si benè aduertimus, pauca ipsa, quæ dicta sunt, non prophetia defuit illi, non reuelatio, non vltio impiorum, non gratia sanitatum, non mutatio mentium, non denique mortuorum suscitatio. Per omnia benedictus Deus, qui sic amauit, & ornauit eum, qui & magnificauit eum in conspectu Regum, & dedit illi coronam gloriæ. Amor probatur in meritis, ornatus in signis, magnificatio in vltione inimicorum, glorificatio in præmiorum retributione. Habes, diligens lector, in Malachia quid mereris, habes & quid imiteris: nunc iam quid tibi ex his sperandum sit, studiosus attende. Nam finis horum pretiosa mors est.

Multiplicitas gratiarum, & miraculorum varietas.

X I. PErcunctatus aliquando quonam in loco, si optio detur, extremum malit agere diem: (de hoc siquidem fratres quærebant inter se, quem sibi quisque diligeret;) cunctatur, & non respondet. Instantibus illis: si hinc migro, inquit, nusquam libentius, quàm vnde vna cum nostro Apostolo resurgere possim. Dicebat autem sanctū Patricium; Si peregrinari oportet, & ita permittit Deus; Claramuallem delegi. Requisitus item de tempore, diem respondit solemnem omnium defunctorum. Si simplex votum putatur, impletum est: si Prophetia, ne iota præteritur. Sicut audiuimus, sic vidimus de loco pariter & de die. Dicamus breuiter quo ordine istud, quave occasione prouenerit. Ægrè satis ferebat, Hiberniam vsque adhuc pallio caruisse, vtpotè æmulator Sacramentorum, quorum ne vno quolibet gentem suam vellet omnino fraudari. Et recordatus sibi à Papa Innocentio fuisse promissum, inde magis tristari, quòd dum adhuc ille superfuit, non fuit missum pro eo. Et nactus occasionem quod Papa Eugenius summam regiminis teneret, & eo temporis vsque in

Dictum memorabile.

Locum & tempus sua mortis optatū obtinet.

Causa profectionis Sancti ex Hibernia.

Franciam appropiasse nuntiaretur, opportunitatem requirendi se inuenisse gauisus est. Præsumebat autem de illo, vtique viro tali, & de tali assumpto professione. Magis verò quod suæ Claræuallis specialis filius extitisset, nec timeret apud illum se vllam sustinere difficultatem. Itaque conuocātur Episcopi, concilium cogitatur, tractata triduo quæ tempori imminerent, die quarto aperitur consilium de pallio requirendo. Placet, sed si per alium requiratur. Tamen quia breuior via, & ob hoc tolerabilior peregrinatio videretur, non fuit, qui eius obuiare præsumeret consilio & voluntati. Et Malachias soluto consilio arripit iter. Prosequuntur eum, qui conuenerant fratres vsque ad littus, non multi tamen, ipso nimirum prohibente. Ad quem vnus illorum, *Catholicus* nomine, flebili voce & fletu: Heu tu abis, inquit, & in quanta penè quotidiana vexatione me deseris non ignoras, nec fers opem misertus mei. Si ego dignus, qui patior, fratres quid peccauerunt, qui vix diem noctemve vllam à tam laboriosa cura & custodia mei feriatam habere sinuntur? His verbis & lacrymis filij (flebat enim) paterna viscera concussa sunt, & amplexatus est eum blandiendo; impressoque pectori eius signo crucis. Certus esto, inquit, te eiusmodi nil passurum donec redeam. Erat autem epilepticus, & cadebat frequenter, ita vt interdum non semel, sed sæpius pateretur in die. Hoc iam per sex annos morbo horrido laborabat, sed ad verbum Malachiæ perfectè conualuit. Ab illa hora nil tale perpessus est, nil tale vt confidimus deinceps perpessurus, quia Malachias deinceps rediturus non est. In ipso ascensu nauis accedunt duo ex ijs, qui illi familiariùs adhærebant, audientes & petentes aliquid ab eo. Quibus ille: Quid vultis? Non dicemus, inquiunt, nisi spondeas te daturum. Spondet. & illi: volumus nobis certò promitti à tua dignatione, te in Hiberniam incolumem reuersurum. Instare & cæteri omnes. Tum ille parumper deliberans, pœnitere primò quod se alligâsset, qua exiret non inueniens. Angustiæ vndique dum nil occurreret ab alterutro tutū periculo, voti videlicet, an promissi Visum est tandem id potius eligendum, quod impræsentiarum plus* vigeret, reliquum supernæ committendum dispositioni. Annuit tristis

Epilepticū curat.

*f. * vrgeret.*

quidem, sed magis illos noluit contristari; & respondens eis, vt volunt, ascendit nauem. Et cum jam ferè medium iter æquoreum peregissent, subitò contrarius ventus nauem repellit, & reducit in terram Hiberniæ. Descendens de naui in ipso portu, in quadam sua Ecclesia pernoctauit. Et lætus gratias egit diuinæ consilio prouidentiæ, quo factum est, vt jam fecerit satis pro sua promissione. Manè verò intrans nauem, ipsa die prospero cursu transfretauit, & venit in Scotiam. Die tertia peruenit ad locum, qui viride stagnum dicitur, quem fecerat præparari, vt ibi statueret Abbatiam. Et relicto illic de filiis suis fratribus nostris, monachorum conuentu, & Abbate, nam secum ad hoc ipsum eos adduxerat, valedicens eis profectus est. Et cum transiret, occurrit ei Rex Dauid, à quo receptus cum gaudio, & retentus per aliquot dies, multaque operatus placita Deo, inchoatum repetit iter. Et pertrãsiens Scotiam, in ipso introitu Angliæ, diuertit ad Ecclesiã *Gisiburnensem*, vbi habitãt viri religiosi canonicam degentes vitam ab antiquo familiares ei pro sua religiositate & honestate. Ibi adducta est ad eum mulier patiens morbum, quem cancrum vulgò appellant, ipso horrendum visu: & sanauit eam. Nam vbi aqua, cui benedixit, aspersa sunt vlcerum loca, dolorem non sensit. Die verò sequenti vix vlcera apparebant. Abiens indè ad mare venit, sed negatur transitus. Causa, ni fallor, fuit orta simultas quædam inter summum pontificem & Regem Angliæ, quòd Rex nescio quid mali suspicaretur de bono illo homine, si transiret. Nam neque alios Episcopos transire sinebat. Quod quidem impedimentum fuit contrarium Malachiæ voluntati, sed non voto. Dolebat differri à desiderio suo, nesciens magis per hoc impletum iri. Nam si in continenti transiisset, oportebat transire etiam Claramuallem, vt summum pontificem sequeretur. Iam enim abierat, & erat Romæ, aut propè Romam. Nunc verò intercedente dilatione factum est, vt tardius transfretans, ad locum & horam sanctissimi sui obitus opportunè occurreret.

Mulierẽ à Cancro sanat.

XI. QVi à nobis susceptus est tanquam verus ab occidente veniens visitans nos oriens ex alto. O quantùm nostrę Claræualli irradians sol ille, claritatis adauxit, quam iucundus ad eius introitum dies festus illuxit nobis. Hæc dies, quam fecit Dominus, & exultatum, & lætatum in ea! Quam celer & saliens, tremulus ac debilis mox ipse occurri! Quàm lætus in oscula rui, quàm lætis brachiis missam cœlitùs mihi amplexatus sum gratiam! Quàm alacri vultu & animo, mi pater, introduxi te in domũ matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ! Quàm festiuos deinde tecum duxi dies, sed paucos! Quid verò ille vicissim nobis? Nempe hilarem, nempe affabilem peregrinus noster omnibus se præbebat, omnibus incredibiliter gratum. Quàm bonum & quàm iucundum agebat hospitem apud eos, quos nimirum videre venerat à finibus terræ, non auditurus Salomonem, sed exhibiturus. Denique audiuimus sapientiam eius, tenuimus præsentiam eius, & tenemus. Iam quatuor aut quinque dies huius nostræ solemnitatis defluxerant, cùm ecce die solemni beati Lucæ Euangelistæ, missa in conuentu, sua illa sancta deuotione celebrata, febre correptus lecto decubuit, & nos cum illo omnes. Extrema gaudij nostri mœror occupat, moderatior tamen, quòd leuior interim febris esse videretur. Videres discurrere fratres, dandi auidos vel accipiendi. Cui non dulce videre illum? cui non dulcius ministrare illi? Vtrunque suaue, vtrumque salutare. Et humanitatis erat præbere obsequium, & profectus cuique sui, cùm gratiam reportare^r. Assistere omnes, omnes solliciti erant circa frequẽs ministeriũ, medicamẽta perquirere, adhibere fomenta, vrgere sæpius ad gustandum. Ad quos ille. Sine causa, inquit, hæc, sed charitate vestri facio quicquid iniungitis. Sciebat enim imminere tempus suæ migrationis. Cumque fratres, qui cum eo venerant, fidentiùs instarent, dicentes, non oportere diffidere de vita, nec enim signa mortis in eo aliqua apparerent: Oportet, inquit, hoc anno Malachiam exire de corpore. Et infert: Ecce appropinquat dies, quem (vt optimè nostis) optaui semper ipsum fore diem resolutionis meæ. Scio cui credidi, & certus sum: non fraudabor reliquo desiderii mei, qui partem iam teneo. Qui me sua misericordia perduxit ad locum, quem petij terminum, quem æquè volui, non negabit. Quod ad hoc corpusculum attinet, hîc requies mea: quod ad animam, Dominus prouidebit, qui saluos facit sperantes in se. Nec parum spei repositum mihi in die illa, qua mor-

Mortem suam prædicit.

tuis tanta à viuis beneficia impenduntur. Nec lõgè aberat dies ipsa, cum talia loqueretur. Intereà iubet se sacro oleo vngi. Exeũteę conuentu fratrum, vt solemniter fieret, non sustinuit, vt ad se ascenderent: ipse descendit ad eos. Iacebat siquidem in solario, domo superiori. Vngitur, & sumpto viatico, fratrum se orationibus, & fratres commendans Deo, ad lectum reuertitur. Alto de solio descendebat pedibus suis: & rursum nihilominus suis pedibus ascendebat, & dicebat mortem esse in ianuis. Quis hunc hominem crederet moriturum? Solum ipse & Deus id scire poterant. Non vultus pallidior, non macilentior videbatur, non rugata frons, non reconditi oculi, non nares extenuatæ, non contracta labia, non adusti dentes, non collum exesum & gracile, non curui humeri, non caro exinanita in corpore reliquo. Hæc erat gratia corporis eius, & hæc gloria vultus eius, quæ non euacuatur, ne in morte quidem. Talis quoad vixit, talis & mortuus apparebat, viuenti similior.

S. Malachias moriturus signa mortis nõ habet.

XII. CVcurrimus vsque huc, sed modò hæremus, quia Malachias cursum consummauit. Stat ille, & nos pariter stamus cum eo. Alioquin quis libenter curtit ad mortem? Præsertim tuam, pater sancte, quis referre possit? quis velit audire. Attamen diliximus nos in vita, in morte non separabimur. Fratres non relinquamus in morte, quem in vita prosecuti sumus. Ab vlteriori* Scotia vsq; cucurrit ille ad mortem: eamus & nos, & moriamur cum eo. Oportet dicere, quam cernere necesse fuit. Adest omnium Sanctorum clara vbique celebritas: sed iuxta veterem sententiam, Musica in luctu importuna narratio est. Adsumus, canimus vel inuiti. Flendo cantamus, cantando flemus. Malachias etsi non cantat, non plorat tamen. Quid enim ploret, qui appropinquat ad gaudium? Nobis qui relinquimur, relinquitur luctus, solus Malachias festum facit. Quod enim non potest corpore, facit mente, sicut scriptum est: Cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. Deficiente illi corporis instrumento, silente organo oris, officio vocis cessante, reliquum est vt mentis iubilo solemnizet.

** Per Scotiam intelligit Hibern. vnde patet Hiberniam vocari Scotiam sæculo duodecimo.*

Quidni solemnizet Sanctis, qui Sanctorum ducitur ad solemnitatem? Exhibet illis quod mox sibi debetur. Adhuc modicum, & ipse vnus ex ipsis est. Sub noctis crepusculo, cum iam vtcùmque diei à nobis expleta celebritas foret, Malachias appropinquauerat nõ crepusculo, sed auroræ. An non illi aurora, cui nox præcessit, dies autem appropinquauit? Itaque febre inualescente, cœpit ex intimis ardens per omne corpus erumpere sudor, vt quodammodo transiens per ignem & aquam educeretur in refrigerium. Iam desperatur de vita eius, iam quisque suum iudicium reprehendit, iam nulli dubium Malachiæ sententiam præualere. Vocamur, adsumus, & ille oculos leuans in circumstantes. Desiderio desideraui, inquit, hoc Pascha manducare apud vos: gratias ago supernæ pietati, nõ sum fraudatus à desiderio meo. Vide hominem securum in morte, & necdum mortuum, iam certum de vita. Nec mirum. Videns adesse noctem, quam expectauerat, & in ipsa diescere sibi, quasi de nocte triumphans, videtur insultare tenebris, & quodammodo loqui: Iam non dicam, forsitan tenebræ conculcabunt me: quia hæc nox illuminatio mea in deliciis meis. Et blandè nos consolans, Habete, inquit, curam mei; ego vestri, si licuerit, non obliuiscar. Licebit autem. Credidi in Deum, & omnia possibilia credenti. Amaui Deum: amaui vos, & charitas nunquam excidit. Et suspiciens in cœlum, Deus, inquit, serua eos in nomine tuo. Non solum autem eos, sed & omnes, qui per verbum ac ministerium meum tuo se mãcipauere seruitio. Deinde imponens manus singulis, & benedicens omnibus pausatum ire iubet, quia nondum venerat hora eius. Imus, redimus circa medium noctis: nam ea hora lux lucere in tenebris nuntiatur: Impletur domus, adest congregatio tota. Abbates quoque multi, qui conuenerant Psalmis & Hymnis, & canticis spiritualib⁹ prosequimur amicum repatriantem. Anno ætatis suæ quinquagesimo quarto, loco & tempore quo prælegit & prædixit. Malachias Episcopus, & legatus Sanctæ Apostolicæ sedis, velut è manibus nostris assumptus, ab Angelis feliciter obdormiuit in Domino. Et verè obdormiuit. Vultus placidus, placidi exitus indicium fuit, & quidem omnium oculi fixi in eum, nemo tamen qui eum, quãdo exiuit aduertere potuisset. Mortuus viue-

Hora mortis.

Ætas S. Malach.

re, & viuens mortuus putabatur: adeo nil intercidit quod alterutrum distermináret. Eadem viuacitas vultus, serenitas eadem, qualis apparere solet in dormiente. Diceres mortem nil horum tulisse, magis auxisse plurimùm. Non est mutatus, sed ipse mutauit omnes. Mirum in modum luctus & gemitus omnium subitò conquiescit, mutatur in gaudium mœror, planctum cantus excludit. Effertur, feruntur in cœlum voces, infertur oratorio Abbatum humeris, Vicit fides, triumphat affectus, res in suum deuenit statum, cuncta geruntur ex ordine, cuncta ex ratione procedunt.

ET reuera quid rationis habet immoderatius plangere Malachiam, quasi non sit, pretiosa mors eius, quasi non sit magis somnus quàm mors, quasi non sit mortis portus & porta vitæ? Malachias amicus noster dormit, & ego lugeam? Luctus iste vsu se, non ratione tuetur. Si Dominus dedit dilecto suo somnum, & talem somnum, in quo hæreditas Domini, filij merces fructus ventris, quid horum videtur fletum indicere? Ego-ne fleam illũ, qui fletum euasit? Ille tripudiat, ille triumphat, ille introductus est in gaudium Domini sui, & ego eum plangam? Cupio mihi hæc, non illi inuideo.

Interim parantur exequiæ, offertur pro eo sacrificium consummantur ex more omnia cum summa deuotione. Stabat eminùs puer, cui emortuum pendebat à latere brachium, magis illi impedimento, quàm vsui. Quo comperto, innui vt accederet. Et apprehensam aridam manum applicuit ad manum Episcopi, & viuificauit eam. Nempe viuebat in mortuo gratia sanitatum, & manus eius fuit mortuæ manui quod mortuo homini Helisæus. Puer ille de longè venerat, & manum, quam pendentem attulerat, sanam in patriam reportauit. Iam omnibus ritè peractis, in ipso oratorio sanctæ Dei genitricis Mariæ: in quo sibi benè complacuit. Malachias traditur sepulturæ, anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quadragesimo octauo, quarto nonas Nouembris. Tuum est Iesu bone, depositum, quod nobis creditum est, tuus thesaurus reconditur penes nos. Seruamus illum resignandum in tempore quo reposcendum censueris, tantùm vt absque contubernalibus suis non egrediatur: sed quem habuimus hospitem, habeamus ducem tecum, & cum ipso pariter regnaturi in sæcula sæculorũ, Amen.

Tacta corporis manus arida viuificatur.

Sepelitur in oratorio B. Mariæ, anno 1148. 2. Nouemb.

Hanc S. Malachiæ vitam ex ipsius D. Bernardi operibus desumpsimus, nihilque in ea immutauimus, nihil ei addidimus, pauca tamen initio primi capitis non sine causa omisimus; numeros capitũ in margine ad singula capita apposuimus; ac notas marginales aliquibus in locis adiecimus.

PROPHETIA S. MALACHIÆ ARCHIEPISCOPI ARMACHANI, TOTIVSQVE HIBERNIÆ Primatis, ac Sedis Apostolicæ Legati,

DE SVMMIS PONTIFICIBVS.

Ex Arnoldo Wion lib. 2. Ligni vitæ Cap. 40. pag. 307.

EX castro Tyberis.	CÆLESTINVS II.	*Typhernas.*
Inimicus expulsus.	LVCIVS II	*de familia Caccianemica.*
Ex magnitudine montis.	EVGENIVS III	*patria Ethruscus oppido Montis Magni.*
Abbas Suburranus.	ANASTASIVS IV	*de familia Suburra.*
De rure albo.	ADRIANVS IV	*vilis natus in oppido S. Albani.*
Ex tetro carcere.	VICTOR IV	*fuit Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano.*
Via trans-Tiberina.	CALLISTVS III	*Guido Cremensis Card. S. Mariæ trans-Tiberim.*
De Pannonia Thusciæ.	PASCHALIS III	*Antipapa Hungarus natione, Episc. Card. Tusculanus.*
Ex ansere custode.	ALEXANDER III	*de familia Paparona.*
Lux in ostio.	LVCIVS III	*Lucensis Cardinalis Ostiensis.*
Sus in cribro.	VRBANVS III	*Mediolanensis familia Cribella quę suem pro armis gerit.*
Ensis Laurentij.	GREGORIVS VIII	*Card. S. Laurentij in Lucina, cuius insignia enses falcati.*

De ſchola exiet.	CLEMENS III	*Romanus domo Scholari.*
De rure Bouenſi.	CÆLESTINVS III	*familia Bouenſi.*
Comes Signatus.	INNOCENTIVS III	*familia Comitum Signiæ.*
Canonicus de latere.	HONORIVS III	*familia Sabella Canonicus S. Ioannis Lateranenſis.*
Auis Oſtienſis.	GREGORIVS IX	*familia Comitum Signiæ Epiſcopus Card. Oſtienſis.*
Leo Sabinus.	CÆLESTINVS IV	*Mediolanenſis cuius inſignia Leo, Epiſcopus Card. Sabin'*
Comes Laurentius	INNOCENTIVS IV	*domo Fliſca, Comes Lauaniæ Card. S. Laurentij in Lucina.*
Signum Oſtienſe	ALEXANDER IV	*de Comitibus Signiæ, Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis.*
Hieruſalem Campaniæ.	VRBANVS IV	*Gallus Trecenſis in Campania Patriarcha Hieruſalem.*
Draco depreſſus.	CLEMENS IV	*Cuius inſignia Aquila vnguibus Draconem tenens*
Anguinus vir.	GREGORIVS X	*Mediol. familia Vicecomitũ quæ anguem pro inſigni gerit.*
Concionator Gallus.	INNOCENTIVS V	*Gallus ordinis Prædicatorum.*
Bonus Comes.	ADRIANVS V	*Ottobonus familia Fliſca ex Comitibus Lauaniæ.*
Piſcator Thuſcus.	IOANNES XXI	*antea Ioannes Petrus Epiſcopus Card. Tuſculanus.*
Roſa compoſita.	NICOLAVS III	*familia Vrſinã, quæ roſam in inſigni gerit, dictus cõpoſitus*
Ex teloneo liliacei Marti-	MARTINVS IV	*cuius inſignia lilia Canonic'. & Theſaur. S. Martini Turon.*
Ex roſa leonina. [ni.	HONORIVS IV	*familia Sabella cuius inſignia roſa à leonibus geſtata.*
Picus inter eſcas.	NICOLAVS IV	*Picenus patria Eſculanus.*
Ex eremo Celſus.	CÆLESTINVS V	*Vocatus Petrus de Morrone Eremita.*
Ex vndarũ benedictione.	BONIFACIVS VIII	*[illegible] prius [illegible] Caetanus cuius inſignia vndæ.*
Concionator Patereus	BENEDICTVS XI	*qui vocabatur frater Nicolaus ordinis Prædicatorum.*
De feſſis Aquitanicis.	CLEMENS V	*natione Aquitanus cuius inſignia feſſa erant.*
De ſutore oſſeo.	IOANNES XXII	*Gallus familia Oſſa Sutoris filius.*
Coruus ſchiſmaticus.	NICOLAVS V	*qui vocabatur fr. Petr' de Corbario cõtra Ioan. 22. An-*
Frigidus Abbas.	BENEDICTVS XII	*Abbas Monaſterij Fontis frigidi. [tipapa Minorita.*
De roſa Attrebatenſi.	CLEMENS VI	*Epiſcopus Attrebatenſis cuius inſignia roſæ.*
De montibus Panmachij	INNOCENTIVS VI	*Card. SS. Ioan. & Pauli, tit. Pãmachij cuius inſignia ſex*
Gallus Vicecomes.	VRBANVS V	*Nunc. Apoſtol. ad Viceccom. Mediol. [mõtes erãt.*
Nouus de virgine forti.	GREGORIVS XI	*qui vocabatur Petrus Belfortis Card. S. Mariæ nouæ.*
De cruce Apoſtolica.	CLEMENS VII	*qui fuit Presb. Card. SS. 12. Apoſt. cuius inſignia crux.*
Luna Coſmedina.	BENEDICTVS XIII	*antea Petr' de Luna Diac. Card. S. Mariæ in Coſmedin.*
Schiſma Barchinonium.	CLEMENS VIII	*Antipapa qui fuit Canonicus Barchinonenſis.*
De inferno prægnanti.	VRBANVS VI	*Neopolitanus Prignanus natus in loco qui dicitur infern'*
Cubus de mixtione.	BONIFACIVS IX	*familia Tomacella à Genua Liguriæ orta, cuius inſig. cubi.*
De meliore ſydere.	INNOCENTIVS VII	*vocatus Coſmatus de Melioratis Sulmonenſis cuius inſig.*
Nauta de ponte nigro.	GREGORIVS XII	*Venetus Cõmendatarius Eccleſiæ Nigropontis. [ſydus.*
Flagellum Solis.	ALEXANDER V	*Græcus Archiepiſcopus Mediolanenſis, inſignia Sol.*
Ceruus Sirenæ.	IOANNES XXIII	*Diac. Card. S. Euſt. qui cũ ceruo depingitur Bono. Leg. Nea.*
Corona veli aurei.	MARTINVS V	*familia Colonna Diaconus Card. S. Georgij ad velũ aureũ.*
Lupa Cæleſtina.	EVGENIVS IV	*Canonicus antea Regularis Cæleſtinus & Epiſc. Senenſis.*
Amator crucis.	FÆLIX V	*qui vocabatur Amadæus Dux Sabaudiæ, inſignia crux.*
De modicitate lunæ.	NICOLAVS V	*Lunenſis de Sarzana humilibus parentibus natus.*
Bos paſcens.	CALLISTVS III	*Hiſpanus cuius inſignia bos paſcens.*
De Capra & Albergo.	PIVS II	*Senenſis qui fuit à ſecretis Card. Capranico & Albergato.*
De ceruo & Leone.	PAVLVS II	*Venetus qui fuit cõmend. Eccleſiæ Ceruiẽſis & Card. tituli*
Piſcator Minorita.	SIXTVS IV	*piſcatoris filius, Franciſcanus. [S. Marci.*
Præcurſor Siciliæ.	INNOCENTIVS VIII	*qui vocabatur Ioan. Bapt. & vixit in Curia Alf. reg. Sicil.*
Bos Albanus in portu.	ALEXANDER VI	*Epiſcopus Card. Albanus & Portuẽſis cuius inſignia bos.*
De paruo homine.	PIVS III	*Senenſis familia Piccolominea.*
Fructus Iouis iuuabit.	IVLIVS II	*Ligur, eius inſignia Quercus, Iouis arbor.*
De craticula Policiana.	LEO X	*filius Laurentij Medices & ſcholaris Angeli Politiani.*
Leo Florentius.	ADRIANVS VI	*Florentij filius, eius inſignia Leo.*
Flos Pilei ægri.	CLEMENS VII	*Florentinus de domo Medicea, eius inſignia pila & lilia.*
Hiacinthus Medicorum.	PAVLVS III	*Farneſius qui lilia pro inſignib' geſtat Card. fuit SS. Coſm.*

& Damiani

De Corona Montana.	IVLIVS III	*antea vocatus Ioannes Maria de Monte.*
Frumentum Floccidum.	MARCELLVS II	*cuius insignia ceruus & frumētū, ideo floccidū quod pauco*
De fide Petri.	PAVLVS IIII	*ante vocat⁹ Ioan. Petr⁹ Caraffa.* [*tēpore vixit in Pap.*
Esculapij pharmacum.	PIVS IV	*antea dictus Ioannes Angelus Medices.*
Angelus nemorosus.	PIVS V	*Michael vocatus, natus in oppido Boschi.*
Medium corpus pilarum.	GREGORIVS XIII	*cuius insignia medius Draco Card. creat⁹ à Pio 4. qui pila*
Axis in medietate signi.	SIXTVS V	*qui axē in medio leonis in arm. gestat* [*in armis gestabat.*
De rore cœli.	VRBANVS VII	*qui fuit Archiepiscopus Rossanensis in Calabria vbi mā-*
Ex antiquitate vrbis	GREGORIVS XIIII	[*na colligitur.*
Pia ciuitas in bello.	INNOCENTIVS IX	
Crux Romulea.	CLEMENS VIII	
Vndosus vir.	LEO XI	
Gens peruersa.	PAVLVS V	
In tribulatione pacis.	GREGORIVS XV	
Lilium & rosa.	VRBANVS VIII	*Natus in oppido Rosa et fuit Nuntius Galliç*
Iucunditas crucis.	INNOCENTIVS X	*cuius electio fuit in die festo S. Crucis*
Montium custos.	ALEXANDER VII	*cuius insignia sidus super Montes*
Sydus Olorum.	CLEMENS IX	
De flumine magno.	CLEMENS X	
Bellua insatiabilis.	INNOCEN. XI	
Pœnitentia gloriosa.	Alexander VIII	
Rastrum in porta.	Innocentius XII	
Flores circundati.	Clemens XI	
De bona religione.	Innocent. XIII	
Miles in bello.	Benedictus XIII	
Columna excelsa.	Clemens XII	
Animal rurale.	Benedictus XIV	

Rosa Vmbriæ.
Vrsus velox.
Peregrinus Apostolicus.
Aquila rapax.
Canis & coluber.
Vir religiosus.
De balneis Ethruriæ.
Crux de cruce.
Lumen in cœlo.
Ignis ardens.
Religio depopulata.
Fides intrepida.
Pastor Angelicus.
Pastor & Nauta.
Flos florum.
De medietate lunæ.
De labore solis.
Gloria Oliuæ.

In persecutione extrema S. R.E. sedebit Petrus Romanus qui pascet oues in multis tribulationibus: quibus transactis ciuitas septicollis diruetur, & iudex tremēd⁹ iudicabit populum suum. FINIS.

Quæ ad Pontifices adiecta, non sunt ipsius Malachiæ sed R. P. F. Alphonsi Giaconis Ordinis Prædicatorum *huius prophetiæ interpretis.* Hucusq; ex Vuion.

Notandum quod in tertia Columna sunt aliqua verba, quæ ad longum imprimi non poterant, quare quædam ex difficilioribus hîc ad longum ponere non abs re fore duximus.. Linea 28. pro *Nunc. Apostol. ad Vicecom. Mediol.* lege Nuncius Apostolicus ad Vicecomites Mediolanenses. l. 38. pro *Diac. Card. S. Eust.* leg. Diaconus Cardinalis S. Eustachij. Eadem linea, pro *Bono. Leg. Nea.* lege Bononiæ Legatus, Neapolitanus l. 44. pro *Card.* lege Cardinalibus. l. 47. pro *Alf. Reg. Sicil.* lege Alfonsi Regis Siciliæ l. 56 pro *Pap.* lege Papatu.

VITA
SANCTI LAVRENTII
ARCHIEPISCOPI DVBLINENSIS
AVTHORE QVODAM E' COLLEGIO

4. Nouembr.

Augensi, qui nomen suum non exprimit:

Purè syncereque teste Baronio scripta: stilum aliquot locis non nihil expoliuit Fr. Laurentius Surius:

Ex quo nos vitam hanc decerpsimus.

Apoc. 7.

ENEDICTIO, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro, qui sponsam suam Ecclesiam mirabili prole fœcundat: vt nunquam sit sterilis, sed semper gratiosa, fœcunditate mirabilis: vt in tempore persecutionis rosas martyrum, in tranquilitate pacis pariat lilia Cōfessorum: quatenus dilecto suo qui candidus est, & rubicundus, sponsa respondeat in rubore rosarum, & candore liliorum. Non enim in emissionibus paradisi sola sunt mala punica, sed coniuncta sunt cum pomorum fructibus: nec nardus sola, sed cypri cum nardo: Et venter siue fœcunditas sponsæ non tantum aceruo tritici comparatur, sed etiam dicitur vallatus lilijs. Virum quoque, qui stabat inter myrteta ascendentem super equum rufum, nōn tantum equi rufi secuti sunt, sed & albi: & de medio duorum montium æreorum non tantum quadriga equorū ruforum, sed etiam alborum equorum quadriga egredi videbatur. Dominus quoque, qui fecit Arcturum, cum Arcturo, non solum fecit Oriōnas, sed & Hyadas. Per Arcturum septem stellarum designatur Ecclesia, septiformis Spiritus luce radiosa Oriones qui Oriētes in hyeme tēpestates excitāt, demonstrant Martyres: qui in hyeme infidelitatis exorti, excitauerunt contra se persecutionum tempestates. Hyades stellæ pluuiales orientes in vere, Confessores significant: qui tempore tranquillitatis apparentes, mentes hominū irrigarunt pluuijs doctrinarum; Sicut igitur cum Arcturo fecit Dominus Orionas & Hyadas, sic Dominus de Ecclesia sponsa sua, vt nunquam sit sterilis, sed semper fœcunda, aliquando Martyres interdum quoque generat Confessores, inter quos effulsit sanctæ matris Ecclesiæ proles egregia, gloriosus Christi sacerdos & Antistes Dublinensis Ecclesiæ, vir Beatus Laurentius, cuius memoria in benedictione permanet, genere nobilis, & insignis virtutibus, clarus operibus, & signis magnificus. Similem enim fecit eum Dominus in gloria sanctorum, & glorificauit eum in conspectu Regum. Cuius vitam & virtutes ego licet indignus, sed tamen non indeuotus seruulus, sancto Augensi collegio fraterna societate coniunctus, ad laudem Dei & sancti Confessoris gloriam, ad excitandam deuotionem legentium, stylo compendioso, inuocata sancti Spiritus gratia tractare curaui, & hæc quidem de præfatione dixisse sufficiant. Stultum enim est, ante historiam effluere, & in ipsa historiæ narratione succingi.

Cant. 5. Cant. 4. Zach. 1. Zach 6. Iob. 9. Martyres. Confessores. Habes authorē licet anonymum. 2. Mach. 2.

CAP. I.

DIlectus igitur Deo & hominibus sacer Dei Pontifex Laurentius, ex partibus Occidentis, Insula Hibernia claris natalibus extitit oriundus. Natus igitur de nobili prosapia fuit per matrimonium, Regis filius & Reginæ Cuius pater lingua patria *Muriartach ô Tohetl* appellatus est, latinè verò Mauritius: mater eius *Inian Iorien* lingua sua, id est, filia principis, lingua domestica. Et pater quidem tanta generositate claruit, vt non modica pars Hiberniæ,

Eius natale solū. Parentes eius.

quæ Lagenia dicitur, ad eum iure hæreditario pertineret. Etsi autem in hoc minime gloriandum est, sed neque tamen omnino silendum: quādoquidem inde maior in illo virt^9 fuisse probatur quod mūdanæ vanitatis maior fomes extinctus est. Suis autē parentibus post prolē multiplicē Beatus Laurentius vltimò datus est filius: Sed licet nascendo ex carne fuerit nouissimus, quod tamen ad Spiritum attinet, primus emicuit.

CAP. II.

NAto B. puero, pater ipsius qui infensus fuerat Comiti de *Kildara*, Donato nomine, placatus postmodum in fœdus pacis, & amicitiæ inuicem conseruandæ, eidem Comiti filium suum misit, vt eum faceret baptizari, iubēs vt * *Concnor* vocaretur. Sed ferentibus puerum ministris venit obuiam quidam, qui, vti de *Merlino* apud *Anglos* legitur, propheta apud eos habebatur. Vera enim pleraque omnia hominibus prænuntiare probabatur. Is itaque cū causam itineris cognouisset, & quod de puero mandârat pater eius, statim accessu spiritus versum Hibernicum protulit, cuius hic est sensus: iste puer magnificus erit in terris, & gloriosus in cœlis, præeritque plurimis tam diuitibus quàm egenis, & erit Laurentius nomen eius. Sic enim iubeo eum appellari. Cumque ministri admirantes responderent, non audere se patris imperio non parere, dixit vates. Ego hac nocte domum patris eius ingrediar, & vos de nominis mutatione satis reddam excusatos. Illi ergo cœpto itineri insistentes, ad *Darensem* ciuitatem, *S. Brigidæ* sedem, puerum pertulerunt: vbi receptus à prædicto Comite cum gaudio, & ab Episcopo ciuitatis, protinus baptizatus, Laurentius, vti vates prædixerat, vocatus est. Videtur quidem in prophetia prædicta de Sancto puero, & nomen non sine causa prophetatum, & meritum simul insinuatum & premium. Si enim à Lauro Laurentius nominatur, propter perpetuum Lauri virorem, fidem sancti significat per dilectionem operantem, & sic indicat meritum. Si à *Laurea* seu *Laureola*, pertinet ad premium. Huic enim Sancto & *Laurea* debetur, & *Laureola*: *Laurea*, tanquam triumphanti: quia cum militia sit vita hominis super terram, non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. *Laureola* tanquam prædicatori: & sic magnificus significatur futurus in terris, quantum ad mentum: & in typum prædestinatæ sibi laureæ gloriosus in cœlis, quantum ad præmium.

** Conchobbar .i. cornelius.*

Quidam de infante Laurētio futura prædicit.

Sedes S. Brigidæ

Laurentius vnde dicitur.

Iob 7.

2 Tim. 2.

CAP. III.

CRevit itaque puer, & cœpit bonæ indolis adolescens esse: & honorificè, vt decuit, enutritus vsque ad annum decimū super omnes coætaneos suos miris profecit incrementis. Accidit autem, vt pater eius maximum *Dermitij* regis odium incurreret, metueretque ex furibundi Regis minis, non solum in se, sed etiam in totam ditionem suam illum sæuiturum. Metiens igitur & metuens bellorum & dissentionum discrimina, communicato cum suis consilio, de quatuor filijs, quos habebat, iuniorem ei Laurentium pacis obsidem delegauit. At rex inhumanus, crudelius tractans de puero, ipsum in terram lapidosam & sterilem, vbi victum seges ægra negabat, iussit vinctum deportari, vbi à fructu frumenti, vini & olei priuabatur, vbi paruulus petijt panem, & non erat qui frangeret ei. Ibi sanctus puer, aliquandiu degens, multiplicem passus est iniuriam ex fame & nuditate, in tantum vt per inopiam eorum, quæ ad victum pertinent, & stridentis Boreæ flatum, ad mendicorum squalorem peruenerit, & à planta pedis vsque ad verticem percussus, quodammodo secundum carnem omnino tabescerer. Quod cum ad aures patris, quorundam relatu venisset, sine mora comprehensos duodecim Regis *Dermitij* milites se quamprimum occisurum minabatur, nisi sibi filius, super quo commota fuerant paterna viscera, celeriter redderetur. Id audiens rex *Dermitius*, cum non ignoraret terram illius esse inuictissimam, puerum reddere maluit, quàm perdere milites suos, nec tamen reddidit eum patri, sed cuidam Episcopo *Glindalacensi*, idque his pactis legibus, ne illum patri restitueret, nisi prius sui milites sibi redderentur. Missi sunt ergo milites ad Episcopum qui regi *Dermitio* eos remittendos curauit: Puerum autem per duodecim dies apud se retinuit, & Capellano suo, vt curam de illo gereret, qui inciderat in latrones, tanquam bonus Samaritanus commisit. Is verò puerum benignè suscepit, & instar prudentis stabularij, non minus Spiritus, quàm carnis gerens curam, non erogare ea tantum, quibus corpus de suis infirmitatibus conualescere posset, studuit: ve-

Dermitius rex infestus est patri eius.

Sanctus puer durissimè habetur.

Restituitur parenti suo.

rumetiam ſupererogando ad eius ſpiritum confouendum, per illius tam breuis temporis ſpatium in oratione Dominica, & primis fidei rudimentis, hoc eſt, in Symbolo, ſicut dicebat, paruulum Laurentium erudiuit. Sic igitur puer conualeſcens de infirmitatibus ſuis, fortis factus ad maiora, ſi iuberet Dominus, toleranda, pro pace patriæ paſſus exilia, duodennis ab exilio reuertens, pacem populo reddidit, & gaudium vniuerſæ terræ.

CAP. IIII.

POſt dies autem duodecim adueniens pater, ſollicitauit Epiſcopum, vt per ſortem inquireret, quem de liberis ſuis aſcriberet clericali militiæ, & diuinis obſequiis dedicaret. Sed diuinæ prædeſtinationis electione iam Deo ſortitus puer Laurentius hoc audiens, riſiſſe fertur, & dixiſſe: non eſt opus, pater, ſortitione. Ego, ſi permittis, Clericorum ſortem vltrò eligo, quaſi iam ſentiens quod ait Pſalmiſta: *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei*: cætera autem tanquam vana, amatoribus mundi relinquo. Puerilis autem animi audita comitate & dulcedine, pater ſubriſit: Epiſcopus & omnes, qui audierunt, mirati ſunt & gauiſi, quod puer adeo nobilis, contempta hæreditate temporali, quæ ipſum contingere potuiſſet, Chriſtum ſibi in hæreditatem elegit alacriter. Pater verò eius conſentiens & gratulans, arrepta eius dextera, tanquam ſiniſtram ſpernens, illum Deo obtulit, & S. *Coengino*, Eccleſiæ cathedralis regionis illius patrono deuouit, iam dicti Epiſcopi curæ eum nihilominus commendans, vt illum, qui ſe ſponte ſua diuino miniſterio mancipauerat, miniſtrum idoneum literatura & moribus exhiberet.

Pſal. 15. Vltro ſe offert vt fiat Clericus.

CAP. V.

DAtus igitur ſanctæ Eccleſiæ perpetuò ſeruiturus, velut alter Samuël ab Helcana patre ſuo, ſub Epiſcopo, tanquam ſub Heli, magiſtro fuit, quandiu idem vixit Epiſcopus, qui eum docuit verbo pariter, & exemplo. Sed qui eum elegerat Dominus, eum in ſchola Sancti Spiritus plenius edocuit, & multiplici varietate virtutum ornauit. Proficit proinde ætate & ſapientia, profecit & gratia apud Deum & homines. Nam gratia Dei erat in illo, & naturalia corporis incrementa, ſpiritualium proſequebantur augmenta gratiarum. Eratque cælo totus inhians, mundum & mundana repudians, feruens in audiendo, ſagax in repetendo, prudens in diſcernendo, ſolicitus audita tenaci memoriæ commendando. Nam in lege Domini fuit voluntas eius, & in illa meditabatur die ac nocte. Et dedit illi Dominus cor ad præcepta, & legem vitæ & diſciplinæ, vt doceret poſtmodum Iacob teſtamentum Domini, & iudicia eius Iſrael. Electus itaq; Domini Laurẽtius olim à parentibus terrenis, velut adeps ſeparatus à carne, etiam nunc patrem ſuum ſpiritalem, virum religioſum, Epiſcopum *Glindalacenſem*, ineuitabili morte præuentum amiſit: de cuius obitu tanquam pius filius condolens, ſummum patrem omnium maiori, quàm antea, deuotionis ardore complexus eſt, cogitans quia omnis, qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis iuſtitiæ. Quapropter agebat ſenem moribus, expers omnis laſciuiæ iuuentutis. Concurrebant in eo morum honeſtas & ſcientia literarum: & ex adiuncta ſcientia vitæ ſanctitas ſplendidius rutilabat, & ipſam ſcientiam honeſtas virtutum ſociata Domino conſecrabat.

1. Reg. 2. & 1.

Pſal. 1.

Heb. 5.

Pietas & eruditio illum ornant.

CAP. VI.

IGitur Dominus, ſerui volens in talentis creditis peritiam experiri, illum ſui deſtitutum Patroni ſolamine, cum annos natus eſſet viginti quinque in Abbatem *Glindalacenſem*, Eccleſiæ Clero & populo id poſtulantibus, promouendũ curauit. Huius verò Eccleſiæ nomen à prima ſui fundatione celebre & famoſum tota Hibernia fuit. Eius enim Patronus B. *Coenginus*, ortus de ſtirpe regia, multis miraculis præ cæteris ſanctis Hiberniæ, in illa olim legitur effulſiſſe. In hac autem Eccleſia & Epiſcopatus erat, & Abbatia. Sed Abbatia, quod ad temporales diuitias attinet, raro exemplo, longè erat Epiſcopatu opulentior: quippe vbi nobiles inprimis viros in totius regionis præſidium ab antiquo populus eligebat. Suſceptum itaque huius dignitatis gradum B. Laurentius humiliter adminiſtrans, cœpit ſe magis ac magis in vitæ honeſtæ dignitate, caſtitate & ſobrietate, præeunte diuina gratia, exercere. In eleemoſinarum largitate & cæteris miſericordiæ operibus videbatur, vt dignum erat, miniſter potius, quàm Prælatus, vt dicere poſſes illud eum ſemper habuiſſe præ ocu-

Creatur Abbas Glindalacenſis

S. Coenginus.

Humilitas & benignitas eius.

Eccli 32. lis: Ducem te constituerunt: noli extolli, sed esto in illis quasi vnus ex illis, non elatus de regimine, sed substractus de solicitudine: non de generis nobilitate superbiens, quia virtute decet, non sanguine, niti: non de virtutum seu gratiarum donis insolenter tumescens. Primis igitur quatuor annis suæ administrationis non habuit requiem seruus Dei. Erat enim in tota regione illa intolerabilis rerum inopia, quæ etiam victui necessaria hominibus negaret: maximè autem in pauperes flagellum hoc sæuiebat. In quo cum vir Domini (vt erat valde compatiens, & erga afflictos pia gestans viscera) pro sua abundantia, larga manu indigentibus subuenire satageret, nulli saltem commiserationis affectu defuit, seu benigni animi voluntate, sic omni petenti se tribuens, vt Euangelio pareret. A falsis quoque fratribus graues persecutiones sustinuit, qui inuidiæ facibus accensi, detractionis dente synceram ipsius vitam rodebant, sed palpantes quasi cæci parietem, non inueniebant ostium, per quod ad dignam eius reprehensionem ingredi possent. Apparebat inter ipsos aurora, sed inuidentiæ cæcati malignitate, sicut dicit B. Iob, arbitrabantur vmbram mortis. Horum vir Domini mortis liuidam nequitiam & dissimulationis cautela, & charitatiua beneficiorum impensione viriliter superabat.

In summa annona caritate insignis liberalitas.

Luca 6. Iob 24.

CAP. VII.

Vespillonũ pro latronum.

ERat etiam in terra illa prædo quidam genere nobilis, in hoc tamen degenerans quod vespillonum & raptorum se gerebat principem, qui omnibus omnia pro libitu surripiens, magis autem in Abbatis Laurentij subditos insidiis grassabatur, nunc fraudulentia, nunc violentia manifesta sæuiens. Quodam namque die occurrit detestabilis ille Abbatis hominibus, qui ex vicinia mel & frumentum ad populi subleuandam penuriam deferebant: & insiliens in eos, nefanda rabie laïcos cæcidit, Clericos spoliauit, fœminis vim attulit. Quod cum relatum esset viro Dei, ingenti mœrore animi percussus, ascendit in domum Dei, nec cibum capere voluit. Cum enim clientulorum & amicorum carnalium numerosa multitudine vigeret, non superba temeritate præsumpsit vltionem diuinam, sed ad humilem potius orationem se conuertens, humiliter expectauit Dominum, qui ab illis prædonibus populum misericorditer liberaret. Nam in fide & lenitate sua sanctum fecit illum Dominus. Vndè & dicebat: tua est vltio, Domine: tu melius nosti tempus retributionis, & modum, quod non multum post eius orationem impletum est. Tertia namque die iniquus ille prædo, qui cateruæ latronum præerat, permittente Domino in quorundam manus hominum deuenit, qui comprehensum sine Regis licentia, eo maxime, quod esse de stirpe Regia diceretur, vita priuare non audentes, orbatum oculis dimiserunt: qui & post non multum temporis vita functus est.

Prædonẽ illum cælestis vindicta persequitur.

CAP. VIII.

EOdem etiam tempore tres magni Latronum Principes, qui multis sceleratis præerant, tres turmas satellitum sibi collegerant, religiosisque personis & Ecclesiasticis ad S. *Coëngini* & Abbatis Laurentij protectionem pertinentibus, molestias & damna plurima sæpius inferebant: Quodam igitur die, in via, quam sanctus *Coënginus* manibus suis construxisse dicitur trans paludes & aquarum scaturigines, dum in suis expectarent latibulis, si quos spoliandi opportunitas se offerret: mox quatuor sacerdotes cum magna turba hominum transire comperiunt, qui Eucharistiam, sicut tunc moris erat pluribus, secum pro tuto viatico ac securo duce itineris publicè deferebant. In quos ferociter irruentes, sacerdotes manu sacrilega spoliauerunt, nostræ redemptionis precio, hoc est, Eucharistiæ nullam reuerentiam exhibentes: sed magis irreuerenter tractantes, nefandis dentibus attingere & atterere præsumpserunt, & cæteros vsque ad mortem ferè verberibus affecerunt. Quo audito discrimine, cœpit dolere non mediocriter Abbas Laurentius, peccatis suis imputans iniurias suis subditis irrogatas, maximè cum pater patriæ ipse diceretur. Qua consideratione non de fastu honoris, non de nobilitate generis, non de potentia sæculi superbè elatus, humiliter ad orationem conuersus est, mallensque persecutionis gladium in se, quàm in suam plebem conuerti, ieiunium sibi indixit, vt vno die naturali nec cibum, nec potum caperet: & Ecclesiam ingressus cum suis clericis, Dominum incessanter deprecabatur, instar fidelis Patroni, pro liberatione

Nota morem antiquum.

Latronũ quorundã insigne facinus.

tione suorum insistens. Sed non longè post diuina vltio in illos sacrilegos animaduertit. Octauo enim die illorum Principes supradicti à quibusdam Regis ministris comprehensi sunt: & quamuis sic satis procul à ciuitate B. Laurentij capti essent, vnus tamen ex illis, quasi non posset alibi inueniri patibulum, necessitate diuinitùs compellente, ad *Glindalacensem* vrbem perductus est, & in rupe eminentissima, ingredientium in Ecclesiam, & inde egredientium obtutibus exposita, suspensus interiit, vt ibi de flagitioso æquum Dei agnoscerent iudicium, vbi contra Ecclesiæ libertatem illum nequiter deliquisse constabat. Reliqui duo eiusdem nequitiæ consortes, in via illa, qua sacrilegium perpetrârant, suspendio necati sunt. Quibus ita sublatis, tranquillitas patriæ, & viatoribus securitas restituta est, requiemque dedit Deus famulo suo ab omnibus inimicis. Ita nimirum similem eum fecit Dominus in gloria sanctorum, & magnificauit eum in conspectu inimicorum, & in verbis suis monstra placauit, Glorificauit eum in conspectu populi sui, & ciuitas *Glindalacensis* magni olim, vt supra dictum est, nominis tanto irradiata sydere, non parum in tota regione illa honoris & reuerentiæ consecuta est.

Diuinitus puniuntur.

Eccli. 45.

CAP. IX.

IGitur quatuor his annis ita peractis, pax reddita est toti regioni, & copiosa fertilitas præteriti temporis inopiam mirè suppleuit. Vnde Abbas Laurentius, charitate feruidus, ad opera charitatis totus accinctus, copiam rerum ipsi allatam, pauperibus nutriendis & Ecclesiis ædificandis abundè impertiit: cumque diuitiæ eius licet plurimæ, benignitatis & charitatis eius sumptui non responderent, thesaurum patris sui, quem custodiendum acceperat, pauperibus totum distribuit, & quæcumque inuenire poterat manus eius, multifariis charitatis officiis liberaliter dispergendo, per manus indigentium in cælos transmisit: vt quemadmodum de Sancto Leuita & martyre Laurentio, cuius nomen non sine præsagio meritorum adeptus fuerat, sic & de illo veraciter dici possit: *Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in sæculum sæculi.* Certè si electus Dei inter mundi scandala, inter antiqui serpentis sibylos, & fragilis carnis blanditias læsus aliqua ex parte fuerit, (non est enim homo iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet) charitatis affectus, qui erat insignis in illo, operire poterat multitudinem peccatorum. Vniuersa enim delicta, vt habet Salomonis Prouerbium, operit charitas: etsi peccauit multum, remissum est ei, quoniam dilexit multum. Porrò multas infirmitates tam manuum impositione, quàm oris anhelitu salutifero sanauit: peierantesq; omnes, manu eis imposita, quod prius celauerat, cogebat confiteri.

Multa largitur vir Dei Ecclesiis & egenis.

Psal. 111.

Psal. 111. Eccles. 7.

Prou. 10. Luca 7. Nota.

CAP. X.

INtereà contigit, vt *Glindalacensis* Episcopus, qui per id tempus præerat, vitæ diem extremum ageret, sedesque cathedralis eius obitu vacaret. Ea igitur sic pastore tanquam communi spiramine destituta, sanctus Abbas Laurentius ad Pontificalis honoris Cathedram ab omnibus magna instantia & concordia petebatur. At ille suo more humiliter de se sentiens, petenti restitit populo, ætatem immaturam prouidè sapienterq; prætexens. Nec tamen humilis eius excusatio postulantium deuotam superâsse instantiam, nisi diuina obstitisset prouidentia, qua dictante, scriptum est: Aduocatus à potentiore, discede: ex hoc enim te magis aduocabit. Quod de B. Laurentio, suo tempore factum est. Dominus enim ad maiora & multis vtiliora eum reseruans, quia fidelis & prudens seruus super creditis sibi talentis fuerat, illisque contentus non pusillanimitate, sed humili timore ductus, Episcopus fieri recusauit: postea Archiepiscopi eum infula cohonestauit; nam post non breue tempus Gregorius Archiepiscopus Dublinensis ad patres suos collectus est, eius sede vacante, permulti ambitione cæcati, generis nobilitate & literarum scientia tumentes, dignos se illo præsulatu existimabant. Sed eos, vt improbos, depulit Dominus ab honore, quippe qui superbis resistit: humili autem & mansueto Laurentio apud electores tantam conciliauit gratiam, vt cum de eligendo pastore tractaretur, subito afflatu Spiritus sancti, eorum animi Abbatis Laurentij celebri memoria afficerentur. Namque & generis nobilitate, & morum honestate, erat apud eos clarissimus, & iuxta Apostoli doctrinam, de constituendo Episcopo, Timotheum & Titum admonentis, irreprehensibilis Dei dispensator,

Eccli. 13.

Recusat Episcopatum.

1. Pet. 5.

1. Tim. 3. Tit. 1.

non superbus, non iracundus, non violentus, non percussor, non turpis lucri cupidus: sed hospitalis, benignus, prudens, sobrius, iustus, continens, amplectens qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt solicitè se ipsum præbeat bonorum operum exemplum, in integritate in grauitate: vt is qui ex aduerso erat, vereretur, & oppilaretur omne os iniqua loquentium, cum nihil haberent mali de illo dicere. Itaque omni mox sopita discordia, diuersas eligentium voluntates Spiritu sancto in vnam conflante, beatum Laurentium elegerunt in Archiepiscopum & pastorem: (sed valde inuitum, diùque renitentem, & in ipso honore onus pensitantem.) Et onus quidem prosternit debiles: honor autem pusillanimes dejicit. In illo autem non alleuabat onus honoris ambitio, sed potius oneris grauitas honorem declinandum probabat. Librabat enim montes in pondere, & colles in statera: quod pauci faciunt. Quorum paucitatem admirans Esaias exclamat: *quis librauit in pondere montes, & colles in statera*? Si montes libremus in pondere suo, magis eorum pondus est, quàm altitudo. Illorum enim altitudo superari potest, & pedibus calcari: pondus verò eorum quis ferat? Per montes autem intelligimus dignitates, quæ plus habent oneris quàm honoris: quæ despici quidem possunt, sed sustinere eas quis possit? colles quoque si libremus in statera, quantus ascensus eorum, tantus & descensus comperietur. Sic & in dignitatibus, quæ per colles designantur, si ascenditur ad prælationem, descenditur ad seruitutem. Librans igitur animus sancti viri montes in pondere, & colles in statera, onus in honore, & seruitutem in prælatione pensabat: Sicque fiebat, vt consideratio seruitutis & oneris omnem appetitionem prælationis & honoris ab eius animo auerteret. Tandem tamen se iactans in Dominum, desiderio fructus suscepit laborem, & à Gelasio totius Hiberniæ Primate, in ipsa Dublinensi Ecclesia, multis Episcopis præsentibus, gratias agente populo, consecratus est.

Creatur Archiepiscopus

Esa. 40

Montes dignitates.

CAP. XI.

Qualem se exhibuerit in ea dignitate.

Beatus igitur Laurentius Pontificalem adeptus infulam, diligenti studio satagebat, vt esset subditis suis forma sanctitatis, & totius honestatis exemplum ne prędicantem, vel docentem, contraria remorderet conscientia, sed potius prædicationem vitæ sanctimonia commendaret. Decet enim maiorem natu, decet & illum, qui primus est in Ecclesia, sic pronuntiare verbum scientiæ secundum doctrinam, vt non impediat musicam. Impeditur autem melodia musicæ, si laudatur Dominus in sono tubæ, & non laudatur in psalterio & cithara. Laudetur ergo Dominus in tubali prædicationis sono, & consonet Psalterium, concordet & cithara, vt vna sit harmonia siue consonantia prædicationis, quę per tubam intelligitur: & executionis decem mandatorum, quam decachordum psalterium designat: itemque mortificationis carnis, quam cithara significat. Itaque mox vt indutus est B. Laurentius stola gloriæ, etiam vasis virtutis expetijt coronari. Circumcinxit ergo se zona iustitiæ; circumpedes, & femoralia, & humerale sibi imponens, tunicam talarem totam cilicinam non tantum induens, sed carni assuens, cuius cilicij asperitate, & vermium multitudine succrescente perforabatur caro sancti Pontificis: vt ex interiori ardore spiritus flamma exterius resultante, ipsa caro velut in frixorio coqueretur. Sicque clauum clauo retundens, punctiones punctionibus reprimens, proprium corpusculum exarabat: extra hoc est, ex carne primo maledicto supposita, spinas & tribulos eliminare contendens: vt sic aceruum frugum posset sibi cumulare in posterum. Sic attendens sibi pastor egregius, de omni corde suo satagebat laudare Dominum, in diuinis officijs assiduus & deuotus: diligensque decorem domus Domini, vt amplificaret cultus diuini sanctitatem: & sacris altaribus debitam præstaret reuerentiam, constituit ad sacrum Domini ministerium viros idoneos ordinare, ne propter seruitores seruitia Domino displicerent, sicut scriptum est: *ne offeratis vltra sacrificium frustra, incensum vestrum abominatio est mihi: Neomeniam, & sabbatum, & festiuitates alias non feram*. Et subditur causa; *iniqui sunt cœtus vestri*. Ideo vir sanctus & timoratus siue religiosus, honestatis amator, & zelator religionis, operam dedit, industriamque adhibuit, & clericos sæculares, qui in Ecclesia Dublinensi erant instituti canonici, secundum exterio-

Obserua vestem cilicinam, toti corpori admotam.

Gen. 3.

Isa. 1.

Canonicos secelares mutat in regulares. exteriorem & interiorem hominem mutatos in melius in regulares canonicos transformaret. Et vt hoc summi Pontificis autoritate confirmaretur: Duos è canonicis suis misit Romam, propter vsum & consuetudinem * *Aroasiensis* ordinis: per quos sancti viri desiderium adimpletum est. Fecitque regulares stare cantores circa altare, vt laudarent nomen Domini: & dedit in celebrationibus decus, & in sono eorum dulces fecit modos.

*. Arroacensis.

CAP. XII.

Fit etiam ipse Canonicus regularis. Eccli. 1.

VT autem Domino suo securius militaret, spiritualis certaminis milites electos ordinans, armisque eorum & signis se muniens, habitum canonicorum regularium & viuendi normam accepit, eique conuenienter viuere studuit. Nam penè continuè, dum ei licebat, cum canonicis illis edebat in refectorio, locis & horis cõgruis siue debitis seruabat silentium, ad matutinas singulis ferè noctibus cum illis in chorum ingrediebatur, vnà cum eis vigilias & laudes Domini celebrabat. Sciens autem scriptum, vigilia honestatis tabefaciet carnes: deuotione feruenti vigilabat in orationibus & attenuabat carnem suam. Finitis enim matutinis laudibus, cæteris ad lectos redeuntibus, ipse in Ecclesia remanebat, etsi non semper solus, tamen vt solitarius: ibatque pro consuetudine ante signum Dominicæ passionis, vbi velut in speculo vitæ, contemplabatur æneum serpentem eleuatum in stipite crucis, & eius dulci memoria sanabatur à languoribus suis, psallebatque Domino cum tremore: & nunc stando, nunc sedendo, nunc etiam flectendo genua, totum psalterium resonabat. Affirmatum est equidem à fratribus religiosis, qui præ cæteris orationibus frequentius insistebant, quòd vir sanctus cum prædicta cruce dulcissimum habebat colloquium: de qua multa mirabilia memorantur, quæ magna peregrinorũ veneratione ab antiquis temporibus frequentatur. Facto vero die, exibat in cæmeterium, & illic aliquantisper, deambulans commendationem fidelium defunctorum percantabat.

Vigiliæ preces et*. Num. 21.

CAP. XIII.

Eccli. 33. Corpus suum flagellatque tidie.

CVmque non ignoraret illud Ecclesiastici, seruum inclinant operationes assiduæ: carnem suam vigiliis & ieiuniis exsiccatam, & asperitate cilicij, vt supra dictum est, exaratam, reducto paululum cilicio verberibus exponebat, terque ad minus in die se virgis cædi volebat ab aliquo familiari, qui tacere nosset: excutiebatque per confessionem, adiunctis virgarum scopis, si quid eius sanctæ animæ pedibus mundani pulueris adhæsisset. Etsi autem eiusmodi virgarum castigationibus & orationibus carnis coërceret malitiam, attamen in omnibus discretionis moderamen adhibebat, nec sine iudicio flagellabat carnem propter dictum illud Sapientis: *Si non obedierit seruus, curua illum compedibus: verùm sine iudicio nihil facias graue.* Nam Apostolus ad perfectam carnis mortificationem nos inuitans, cum præmisisset, Obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem: subiecit, Rationabile obsequium vestrum, videlicet secundum ethnicum, vt ne quid nimis. A carnibus quidem semper abstinuit, postquam canonicus fuit: omni verò tempore à desideriis carnalibus. Sexta feria solo pane vescebatur, & aqua, & frequenter nec panem sumebat illo die, nec aliquid refectionis corporalis, cibatus solo pane & aqua doloris, ex compassione crucis Iesu Christi, cum quo se animo crucifigebat. Sæpe etiam panem lixiuio mixtum solebat edere, vt posset dicere cum Psalmista: *Cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam.*

Eccli. 33.

Rom. 12.

Laurẽtius non vescitur carnibus.

Psal. 101

CAP. XIIII.

ERat verò multum liberalis, non solum pauperibus, sed & diuitibus hospitalis & discretus, vnumquemque, sic vt decebat, suscipiens, pauperum inopiæ succurrendo, diuites verò inuitando suis beneficiis ad sectanda charitatis opera: vt simul diues & pauper ab vno acciperent non solum temporale subsidium, sed & consilium spiritale. Sic enim decebat pastorem bonum pascere gregem suum. In omnibus autem, quibus posset popularem excitare fauorem, cautè se gerebat, inanem gloriam & lupinam hypocrisim tanquam pestem euitans. Nam propriæ carnis macerator, amator abstinentiæ, non tantum hospitibus se splendidum in panibus, ferculorum varietate atque potus diuersis generibus exhibebat: verumetiam cum illis aliquando discumbens, & inter multas epulas cibis vilioribus vtens; aut edere se

Vitat hominũ applausum.

simulans, pia quadam simulatione communem se illis ostendebat. Et, quod est argumentum miræ prudentiæ, sæpe merum bibere credebatur, cùm non esset merum, sed aqua potius modici vini admixtione sic tincta, vt vinum à discumbentibus putaretur. Singulis autem diebus pauperes sexaginta, aut quadraginta, vel minimum triginta in conspectu suo refici faciebat, exceptis aliis pauperibus, de quibus infra dicemus.

Multos alit pauperes.

CAP. XV.

ERat autem vir sanctus admodum * & elegantis staturæ. Vestimenta eius nec nitida nimium, nec abiecta plurimũ, sed ex moderato & competenti habitu erant. Exterior eius habitus, propter rudem & seruilem populum, autoritatem & reuerentiam Pontificis præ se ferebat: medius verò, canonicum regularem: ad carnem cilicia & talaris interula, pœnitentem. Per hæc & alia B. Pontifex, tanquam sapiens architectus, se ipsum dabat, in similitudinem pictuæ, exemplum bonorum operum, & sculpebat in subditis signacula sanctitatis, & assiduitate sua variabat picturam: & in lege Domini iudicabat congregationem, & in fide sua probatus est, & cognitus est in verbis suis fidelis. Transigebat noctem sicut diem, & vigilia sua perfecit opus, & in diebus suis suffulsit domum Domini, & corroborauit templum, & præualuit amplificare ciuitatem Dei, & adeptus est gloriam in conuersione gentis suæ. Nam in diebus eius prosperata est plantatio illa Dei nouella, vt verum esset quod scriptum est: *Seruiuit Israel Domino cunctis diebus Iosuē.*

Deest procera, aut aliud quippiã.

Eccli. 50. Iosue 24.

CAP. XVI.

NOn est autem ex toto silendum, quod beato viro ex Abbatis minori officio in Pontificem sic translato, prædictus rex Dermitius quendam Clericum successorem eius violenter constituit, & contra ius consuetudinis, quo tam Clerus, quàm populus ibidem Abbatem eligere consueuerat, in dictam Abbatiam, illis reclamantibus, eum irreuerenter intrusit. Sed is tamen, ne Euangelicum illud non impletum abiret, *Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus, eradicabitur*: tam à dignitate, quàm ab officio postmodum amotus est. Clero autem & populo in ius eligendi restituto, nepotem quendam S. Laurentij, Thomam nomine, iuuenem præclarum moribus, & scientia, sanctique Pontificis conuictu atque consortio clariorem, in Abbatem *Glindalacensis* Ecclesiæ concorditer elegerunt. In quo facto non defuit Dominus seruo suo, de quo scriptura dicit: *Bonus relinquit hæredes filios, & nepotes*, & iterum: *in semine sanctorum permanet bona hæreditas, & nepotum ipsorum semen in testamento stetit.* Hunc igitur cum sanctus, non propter propinquitatem carnis, sed magis charitate spiritus, præ cæteris impensè diligeret, ita vt etiam secreta sua ei securè committeret, ciuitatem *Glindalacensem* deinceps tantò frequentius, quantò libentius visitauit. Nam propè ciuitatem ad tria milliaria locus erat secretus, & B. *Coengini* frequentia consecratus, quem præ aliis tantò specialius elegit, quantò eius sancti viri virtutes studiosius imitari satagebat. Is verò locus non in hominum conspectu, sed in miranda solitudine esse dicitur. Nam ex vna parte rupes ex alto pendens triginta cubitis, ad hunc locum transitum denegat: ex altera stagnum non modici ambitus, totidem cubitis in profundum descendens, à parte sua * nauigium pandit. Nec tamen sine fontis dulcedine locus est, nam ex eadem rupe riuulus sonorus dulcissimas fundens aquas, erumpit, habitatori loci non parum præbens solatij, consitis arboribus siue herbis continuum virorem ministrans: apud quē riuulum etiam salix mirifica reperitur, poma ferens vsq; ad hiemale. S. Martini festum crudissima, vt vix à quoquam tum possint degustari. Appropinquante autem natiuitate Dominica celeriter maturescunt, solis infirmis pro medicinali remedio reseruanda. Locus autem inferior, ei concauitati subiacens, à duodecimo Calendas Octobris vsque ad octauum Calendas Martij, Solis lumen non accipit, imo quædam eius pars, Solis radiis nunquam illustratur.

Mat. 15.

Nepos eius fit Abbas Glindalacensis.

Prou. 13. Eccli. 44.

** Nauigiũ pro nauigatione.*

Nota singulare pomorũ genus.

CAP. XVII.

IN ea autem concauitate, quam S. *Coenginus* suis manibus effecisse dicitur, B. Laurentius persæpe latitans contemplatiuis deliciis illic deuotus perfruebatur, de corpore suo minimè solicitus. Sed tamen in multa necessitate ei deesse nolens, ter tantum in hebdomada panem & aquam, interdum etiam olus ei prębebat, tanquam alter

Quadragesimã vt exegerit S. Laurentius.

Exodi. 24 alter Moyses contemplationis diuinæ suauitate refectus. Ibi ergo morans per quadragenas, hominum non admittebat frequentiam, nisi iam dicti Abbatis nepotis sui, qui ei cibum, qualem diximus, subministrabat: ad eumque causas & negotia populi, & ad populum sancti sacerdotis responsa atque consilia referebat. Erat autem accessus ad eum per scalam: cuius ima pars in qua figebatur, superior tenebatur ad rupem. Neque tamen ex hoc ipso loco egredi, sancto viro molestum erat, si vrgente negotio subditis suis id necessarium cognouisset: sed velut alter Moyses in in- *Exod. 34. 2. Tim. 4. 1. Ioan. 2.* gressu tabernaculi & egressu, Rachelis & Liæ, Mariæ & Marthæ pro loco & tempore, in se facies varias transfigurabat. Sic autem implebat fidelis pastoris & prudentis rectoris officium, non propter improborum agendorum instantia contemplationem negligens: aut propter contemplationis studium, agenda postponens. Vi- *Isa. 21.* debatur autem populo barbaro, cornuti Moysi similitudinē afferre ex frequēti collocutione cū Domino. Nam sermo eius instar faculæ ardebat, radios vibrabat igneos: dixisses stimulos & quasi clauos in altum defixos. Ibat vir sanctus per arma iustitiæ à dextris & à sinistris, detruncans cruentas acies vitiorū, prædicans assiduè verbū Dei, & opus faciens Euangelistæ: instans opportunè, importunè arguens, obsecrans, increpans in omni patientia & doctrina, ne de manu sua requireretur sanguis commissi sibi populi pereuntis. Ducebatur enim ad mortem populus Dubliniæ, vel potius iam perierat infami ternario vitiorum, puta concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Ex quibus tanquam ex fontibus venenatis, oriuntur & dimanant riuuli mortiferi totius iniquitatis, ebrietatis crapulæ, & earum comes ignis luxuriæ, contentiones, rapinæ, iniuriæ mutuæ, & alia mala infinita. *Fontes vitiorū omnium.* Quibus vitiis cum ciues suos videret beatus Pontifex irretitos, dolebat plurimum, & speculator constitutus à Domino, super speculam suam stetit iugiter per diem, & super custodiam suam totis noctibus: & quod audiuit de ore Domini verbum annuntiauit populo subdito sibi. Vidit enim & prædixit, post vitia, secutura supplicia, iniurios plectendos iniuriis, luxuriosos incendiis vastandos, (Luxuria *Prædicit clades futuras.* namque ignis est, vsque ad perditionem deuorans, & omnia virtutum eradicans genimina) & homicidas cædibus perdendos. Per quæ enim peccat quis, per hæc & punitur. *Sap. 11.*

CAP. XVIII.

VEniente igitur gladio Domini, sicut pastor sæpe prædixerat, non longo temporis interuallo, rex *Dermitius* adiuncto sibi Richardi Comitis auxilio, cum multa Anglorum caterua Hyberniam ingressus, Dubliniam magna vi cepit, captam succendit igne, bona ciuitatis diripuit & homines interfecit. *Expugnatio Hiberniæ.* *Dublin. vastatu* Atque ita, secundum vaticinia viri Dei, misit in eos iram Dominus & vindictam, & reddidit illis iniquitatem eorum. Beatus autem Laurentius instar Ieremiæ, testis exstitit stragis populi sui: vbi etiam multis affectus iniuriis, rebus eorum, quantum ipse poterat, defensis & munitis, morti sese pro illis exponere neutiquam formidauit. Corpora etiam cæsorum pius pastor inter manus hostium adhuc palpantia rapiebat, & velut alter Tobias, festinabat Christianæ tradere sepulturæ. *Magna sancti viri cōstantia. Tob. 1. & 2.* Si quos autem post stragem inuenit superstites, quibus poterat facultatibus, iis succurrebat. Maiori tamen affectu mouebatur in illos, quos prius viderat fælicitate vberiori florere, & subitò quidem, sed tamen iusto Dei iudicio in summam miseriam coniectos esse. Inter omnia autem malorum genera, summum in miseriis infelicitatis genus est, fuisse felicem. *Summum infelicitatis genus quod sit.* Clericos præterea, contra impetum gentis superbæ, quæ ciuitatem obtinuerat, in suis locis permanere posse, non sine magnis periculis impetrauit: quibus etiam libros & ornamenta Ecclesiæ ipse, cuius bonis temporalibus & Ecclesiasticis non pepercerat hostilis iniquitas, imo potius vniuersa rapuerat, vel vastauerat, prudenter & strenuè restituenda curauit.

CAP. XIX.

QVodam tempore vir Beatus pro Ecclesiæ suæ negotijs in Angliam profectus ad Regem Henricum venit Cantuariam: ibique, vt decuit, susceptus in Ecclesia sanctæ Trinitatis à Monachis, ob impetranda suffragia S. Thomæ gloriosi martyris deuotè pernoctans, in crastino Monachorum precibus Missarum solemnia celebrare disposuit. *Henricus secundus rex Angliæ primus Hiberniæ Expugnator.* Cumque Pontificalibus vestibus processisset ornatus, qui-

consilium meum, & iram Dei deuotionis muneribus placate. Ad eius enim, vt nostis, & B. Virginis matris eius honorem, *Dubliniæ* Ecclesiam nouam construimus: ad quam perficiendam dare vos moneo de fructu operum eius, qui vobis omnia largitur: Sicque promitto ego vobis in Domino tranquillitatem maris absque vestro & rerum vestrarum periculo citius adfuturam. Mox illi ad Archiepiscopum bona & alacri voluntate multa donaria apportant. Erat enim nauis illa multis referta diuitiis. Ille verò gaudens in Domino breui & deuota oratione penetrat cælos: statimque mari subsidente, & tranquillitate restituta, Deum & sanctum eius Pontificem omnes pariter collaudant.

Iterũ suis precibus tranquillum efficit mare.

CAP. XXIII.

EMergentibus autem causis quibusdam Ecclesiæ suæ, pastor strenuus vigilans super gregem sibi commissum, summum Pontificem adire decreuit: Romamque feliciter perueniens, adiutus Domini gratia, propositum impleuit. Cumque pro libertate Hiberniæ Ecclesiæ facunde satis egisset, & animi eius benignitas atque prudentia manifestè innotuisset, regressurus ad propria, legatus totius Hiberniæ a Domino Papa constituitur. Reuersus inde prosperè in Hiberniam, commissæ sibi legationis officium cum magna totius Ecclesiæ libertate exequi satagebat. Quæcunque religioni, vel Ecclesiarum officiis, vel honestati clericorum deesse videbat, ea sufficienter & honeste supplebat, superflua resecabat, rectè disposita inuiolabiliter obseruari volebat: eratque in zelo legis Domini velut ignis, & quasi adeps separatus à carne. In tantum autem ministrorum Ecclesiæ execrabatur immunditiam castitatis, & honestatis zelator, tamque eos ad continentiam prouocabat, vt omnes tam subdiaconos, quam diaconos vel presbyteros, si incontinentiæ conuicti essent, licet tanquam Archiepiscopus posset, tamen nollet absoluere: sed ad Romanam Ecclesiam, à summo Pontifice absoluendos, destinaret, ita vt quodam tempore, quod dictu mirum sit, centum quadraginta presbyteros de incõtinentia conuictos Romam miserit absoluendos. Cupiebat enim omnes sui similes efficere, & quam in se sectabatur munditiam, eam etiam à subditis requirebat, lumbos suos non zona pellicea, sed aspero cilicio constringens. Itaque Apostolicum illud, quod re ipsa præstabat, ore quoque iubebat: *State succincti lumbos vestros in veritate.*

Vide Bar. An. 1179. Fit legatus Hiberniæ.

Eximius eius erga incontinentes Clericos zelus.

Ephes. 6.

CAP. XXIIII.

CVm autem sic legationis suæ fungeretur officio, & cælestis vitæ pabulo populum reficere conaretur, temporalium rerum inopia totam Hiberniam miserabiliter occupauit. Itaque humanissimus pastor, assuetus olim operibus pietatis & benignitatis, videns tempus acceptabile, tempus miserendi, fœnerabatur Domino, dum misereretur pauperum: totusque inopum commiseratione addictus, pensatis eorum miseriis, egestatem illorum suum existimans, pro facultatum suarum copiis, sed non largissimæ charitatis suæ votis, illis opitulabatur & succurrebat; quingentos namque pauperes, extrema penuria oppressos, per triennium quotidianis sustentabat eleemosynis, exceptis aliis plus minus trecentis, quos per Episcopatum suum vestibus & alimonia donabat, quibusq; necessaria omnia ministrabat. Multæ etiam fœminæ egestate afflictę paruulos suos, quos nutrire non poterant, necessaria quadam cautela ad ostia eius deponebant, itemque aliis diuersis locis, per quæ illum nouerãt transiturum. Sciebant enim in eo maternum inesse affectum, nec posse deesse eis: quippe qui gremium pietatis omnibus expandens nemini se negabat. Ille verò non immemor paupertatis, & pueritiæ, quam pro nobis Iesus Christus assumpsit, qui in die iudicij dicturus est: *quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*: quique alibi dicit: *quicunque susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscipit*: pium se puerorum nutricium exhibebat, eosque per diuersa diœcesis suæ loca hominibus & baliuis suis nutriendos & diligentius custodiendos commendans, eis necessaria omnia suppeditauit. Et cum talium sit regnum cælorum, ipse iam exultans in cælis, frequentius in terris puerorum miseretur. Erant autem id genus pueri fermè ducenti, quandoque plures, quandoque pauciores: demptis nonnullis pauperibus de quibus iam dictum est: & paruulis, quos in domo sua bonus Christi nutritius procurabat. Cùm autem hi pueri iam adulti essent & enutriti, tradi singulis crucem ligneam iubebat,

Prou. 19.

Vide singulaẽ in tot pauperes humanitatem.

Matt 25. Matt. 18. Item in pueros.

quas signi cuiusdam loco ferentes, circuibant prouinciam: atque ita ab eius præfectis & aliis nomen Dei & Pontificis venerantibus vitæ sustentandæ consilium & auxilium eis impendebatur.

CAP. XXV.

PEr id tempus multiplicatis malis in terra, cum sanctus Pontifex die quodam, à *Dublinia* * *Vuassofordiam* iter haberet, quidam è militibus Regis, *Vuibelmus* nomine, se comitem ei adhibuit, ne fortè, si solus esset, incideret in latrones. Sed & scriptor quidam cum vxore suo paruuloque infante, tanquam securius iter iam facturus, illis se iunxit. Ingredientibus autem illis nemus quoddam, latronum latibulum viginti quatuor loricati latrones è latebris prodierunt, simulantesque se velle parcere Pontifici & suis, petebant vt militem ipsorum traderet voluntati; ipse verò cum suis clericis illæsus abiret. Sed vir sanctus respondit malle se interfici quàm illis militem iugulandum permittere. Tum illi furiis agitati, in Clericos eius sæuiùs irruerunt, & scriptorem antedictum crebro irrumpendo occiderunt. Eius autem vxoris misertus Episcopus, postea quæ ad victum vestitumque pertinent, perpetuo illi subministrauit: puerum vero literis erudiendum curauit, & quoad vixit, inter Clericos suos illum numerari voluit. Porrò latrones lanceam in militem vibrantes, misericorditer sese interponentis Episcopi equum confoderunt: sicque miles equi præsidio de eorum manibus ereptus est. Præsul verò spoliatis clericis, variis affectus iniuriis in proximam veniens ciuitatem, latrones illos per internuntios admonuit, vt à sua malitia abstinentes, veniam impetrarent: ni id facerent se cum omnibus eius ciuitatis presbyteris in eos excommunicationis sententiam pronuntiaturum. Illis autem omnem pœnitentiam & correctionem respuentibus, eos excommunicauit: quod cum illi cognouissent, & quemadmodum fieret excommunicatio, inquisissent dixerunt: excommunicemus & nos Archiepiscopum. Et accipientes exta bouis furto ablati, loco stolarum, & accensis lignorum faculis loco candelarum, instar luporum vlulabant, clericos irridentes, anathema legentes, & in derisum Ecclesiæ etiam in aqua ipsas faculas extinguentes. Ex iis vnus postero die licet quadruplici tectus veste, frigore satis temperato & tolerabili extinctus est. Tertio inde die malitiæ eorum dux itidem peremptus est, atque ita alij post alios intra annum vnum perierunt.

*Vvexfordiam.

Incidit in latrones.

Ecce cælestem vltionem in derisores excommunicationis.

CAP. XXVI.

QVidam è ministris Archiepiscopi quandoque non absque sua fortassis culpa, Dubliniæ ad patibulum trahebatur. Cumque iam ad suspendij locum peruenisset, rumor eius rei ad Archiepiscopũ perlatus est. Illicò surgit ille, sequiturque, hominẽ, vt eũ liberet. Videns autẽ vnus è carnificibus prę sulem venientem, timensque ne infelix ille ex eorũ manibus auferretur, caput misero præscidit. Id cernẽs Episcopus multumque dolens ereptum sibi hominẽ, in eius percussorem maledictionis fulmen intorsit. Cumque ille cum socijs Dublinium rediret in ponte cadẽs coxam fregit, & ex eo vulnere breui vitam amisit, manifesto diuinæ vltionis iudicio. Sic Dominus, quantæ sanctitatis & gratiæ apud ipsum esset B. Laurentius, & quod eius verba pondus haberent sæpius declarauit.

Miserè perit cui vir sanctus imprecatus est.

CAP. XXVII.

DVo viri Dubliniæ in loco sacro latrocinium perpetrârunt: sed pro meritis suis percussi à Domino, protinus amentes effecti sunt; ligatique ad Ecclesiam sanctæ Trinitatis & ad Archiepiscopum adducti sunt. Quos cum ille vidisset, misericordia motus erga illos, datâ benedictione, iussit eos à vinculis expediri. Illi soluti, in faciem corruentes, diũ tanquam exanimes iacuerunt. Tandem surgentes incolumes viro Dei pro salute recepta gratias egerunt. Quod ille ne facerent, more suo prohibebat, & vt soli Deo gratias agerent, verecundus & humilis hortabatur.

Duos amentes sanat.

CAP. XXVIII.

QVandoque vir sanctus cum duobus Episcopis & Abbate Thoma nepote suo ad concionem quandam properabat. Quumque apud pagum quẽdam horas Dominicas cantaturus descendisset, homo quidam adueniens, ad eum exclamauit: præsentiam tuam, Domine, non equidem multitudine gloriari decet, sed in eo potius, vt ægrotis & afflictis succurrere studeas. Est in Ecclesia huius pagi proxima, fœmina quędam nobilis, quæ ab immundo vexata spiritu, nuper mente capta est. Ad eam igitur ire te decet, & fundere preces pro ea

pro ea

pro ea ad Dominum, vt tuis flexus precibus illam sanare dignetur. Percepta ea simplicis hominis petitione, Archiepiscopus iubet ire Thomam Abbatem & orare pro ea: at ille modis omnibus recusabat vel limina Ecclesiæ attingere: in tantum id genus homines horrebat. Præcepit ergo idem Episcopo Kildarensi Malachiæ. Sed is itidem se excusans aiebat, se non tanti esse meriti vt dæmones expellere possit. Iubet tādem vir Dei, vt Clemens Episcopus eat, qui sua simplicitate libenter se iturum respondit. Erat is vir magnus & caluus. Cumque eum dæmoniaca conspexisset in Ecclesiam intrantem, mox ei caluitiem obiecit, addens etiam contumeliam per mendacium: O calue vilissime, inquiens, qui semper meritricio te iungis contubernio, quid hîc à me requiris? simulque arripiens lapidem, iactauit in eum. At Episcopus & contumeliam, & horrorem, non ferens, ad Archiepiscopum cum timore pudefactus rediit. Tum demùm vir sanctus vt simulationem, sic arrogantiam vitare volens, Ego inquit, si sic necesse est, eam in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti visitabo. Cumque ad ostium Ecclesiæ venisset, crucis signaculo & eam, & fœminam consignauit. Eum autem vt vidit miserabilis mulier, multa in eum probra & conuicia coniecit. Sed ille vir misericors, eius miseriæ misertus, de Domino non diffidens, ligari eam præcepit, & cum manibus eam attrectasset, pectori eius crucis signum impressit, & aquam benedictam ori eius infudit, humique prostratus Dominum pro ea suppliciter & breuiter orauit. Inde recedens, cùm triduò post eò reuertisset, inuenit eam sanæ mentis, & iamdudum ipsius reditum præstolantem. Illa verò mox ad eum accedens multis precibus nocte illa retentū, cū omnib' comitib' eius honorificè procurauit, in eximij amoris signū crebrò eius manus & pedes deosculans, & gratias agens omnipotenti Deo, quòd per eius merita perfectè esset reddita sospitati.

Malachias Episcopus Kildarensis.

Procax dæmonis petulantia.

Vide quibus armis oppugnat dæmonem vir sanctus.

CAP. XXIX

Qvidam beati viri * marestallus, toto corruptus corpore mirabiliter inflatus erat. De cuius salute cum iam medici omnes spem abiecissent, adductus est ad Dominum suum. Is protinus manus ei imponens, oransque pro eo: ducatur, inquit ad hospitium suum, & cum sanatus fuerit, redeat ad pristinum munus. Reductus est ergo domum, & proxima nocte omnis ille corruptus humor effluxit, & post dies octo viribus instauratis, ad virum Dei cū alacritate reuersus, gratias egit pro sanitate per eum diuinitus ipsi donata. Cui vir sanctus: memineris, ait, non homini, sed soli Deo gratias agere.

f. Marescallus.*

Sanat hominem de peratum.

CAP. XXX.

IN Ecclesia B. Martini Dubliniæ, quidam sacerdos nomine *Galluuedius*, ministrabat. Erat autem charus Archiepiscopo, quòd eum à iuuentute nutrijsset, & eius clericus fuisset. Is igitur aliquando graui infirmitate depressus, ad extrema peruenerat. Nam cum & sensu, & halitu carere videretur, complures eum mortuum putabant: quidam verò nondum exanimem, sed veluti in extasi positum existimabant. Vnde factum est, vt tribus indè noctibus totidemque diebus corpus in medio positum, sepulturæ mandare differrent. Tandem adueniens S. Laurentius, & corpori tanquam funeri appropinquans, pietate motus ad lacrymas mortuum sic affatur: Tu quidem dilectissime, si posses, mihi iam loqui velles: sed in omnibus fiat voluntas Dei. Sic ait, & flexis genibus, Dominum tacitus orauit Quis autem fuerit affectus orantis, satis declarauit Domini exaudientis effectus. Completa enim oratione, quā nouit ille solus, qui approbauit: Sacerdos Galluuedius quasi de graui somno excitatus, surgens incolumis, gratias egit Deo & S. Mariæ, & beato Laurentio Domino suo, apertisque in circumstantes luminibus, quærebat quid ibi facerent, vel qua ex causa illuc pariter conuenissent. Stupefacti verò & territi omnes in eo, quod accidisse videbant, sic illi responderunt: Toto triduo nullum vitæ signum habentem, sed instar mortui iacentem te sepelire proposuimus. Et Sacerdos; nouit Dominus, inquit, animam meam separatam fuisse à corpore, & disceptantibus Angelis pro ea, vidisse me Dominum meum Laurentium flexis genibus coram Deo & gloriosa virgine Maria matre eius, pro me humiliter deprecantem: eiusque oratione flexum Dominum, animam meam corpori restitui iussisse. Tum verò beatus Pontifex pro familiari sibi & humili verecundia, illi Sacerdoti sub pœna excommunicationis interdixit, ne rem hanc vlli omnino homini, donec

Excitat vita functum.

Ecce profundam eius humilitatem.

esse dicendo, ab ea regula minime deuiaret. Atque ita B. Augustini consors, aut vt rectius dicamus, successor effectus, testamentum nullum fecit quia vnde faceret pauper Christi non habuit.

CAP. XXXIII.

DEinceps felix Laurentius ad portum salutis festinans, gemitus atque suspiria penitentis indesinenter Domino offerebat, tam mente quàm ore reuoluens illum Psalmum Dauidicum. *Miserere mei Deus, miserere mei quoniam in te confidit anima mea.* Ea vero penitentis lamenta sanctitati viri nihil quicquam derogabant, sed potius eam confirmabant. Fertur enim magnus pater Augustinus inter familiaria colloquia dixisse, post perceptum Baptismum etiam laudatos Christianos & sacerdotes, absque digna & competenti pœnitentia exire de corpore nō debere. Quamobrem sibi iusserat in vltima ægritudine Psalmos Dauidicos, qui sunt paucissimi, de pænitentia scribi, eosque legens vbertim ac iugiter flebat. Et B. Laurentius aquas de superiori irriguo haurire non cessabat, nec tamen irriguum inferius contemnebat, populum suum morte pastoris continuò desolandum, mirabiliter lingua materna dicens: heu popule stulte & insipiens, quid iam facturus es? Quis sanabit auersiones tuas? Quis medebitur tui? Sic autem charitatem implebat ex vna parte, quod melius erat cupiens dissolui, & esse cum Christo: ex altera autem necessitatem fraternam attendens, propter subiectum populum, cum Apostolo cupiens diutius in carne remanere. Fidelis autem Deus mercedem laborum eius absque dilatione iam reddendam ei statuerat, Itaque cum sextæ feriæ terminus aduenisset, in confinio Sabbati subsequentis spiritum sancti viri requies æterna suscepit. Atque ita gloriosus Christi confessor Laurentius Dubliniensis Archiepiscopus & legatus Hiberniæ, plenus dierum, perfectus & consummatus in operibus bonis, Christi cohæres, ad Christum migrauit decimo octauo Calendas Decembris.

Psal. 56. *Possid. in vita eius cap. 31.* *Philip. 1. Ibidem.* *An 1181. exijt à corpore, vt habet Rogerius in Annal. Baron.*

CAP. XXXIV.

EIus autem obitus & remotis certo oraculo declaratus est, & per præsentes, Domino prouidente, venerationi habitus. Ea enim nocte, qua ortus ab occasu sol Augi occidit, cum fuit occasu purior ortus ei, cuidam ciui Dubliniæ, Innocentio, nomine, in somno visum est, cum esset in eius vrbis Ecclesia cathedrali, summum altare corruere, penitusque dissipari. Qua visione turbatus mane publicè retulit somnium, cum iuramento asseuerans Dominum Archiepiscopum diem extremum clausisse. Id quod postea, nuntiis aduenientibus, verum fuisse compertum est, eadem scilicet nocte migrasse Pontificem, qua visio hæc Innocentio oblata fuit.

Visio cuiusdam.

CAP. XXXV.

COntigit autem Domino agente, vt mox à celebratis sancti confessoris exequiis Alexius Romanæ Ecclesiæ Cardinalis & Scotiæ legatus adesset. In cuius aliorumque multorum præsentia corpus sancti Pontificis, in medio Augensis Ecclesiæ honorificè & reuerenter sepulturæ mandatū est. Vbi postea latuit annis quatuor & mensibus sex thesaurus pretiosus, tum quidem absconditus, sed suo tempore reuelandus. Cuius quidem futuræ reuelationis haud vulgare extitit argumentum. Ea enim nocte, qua Christi confessor huius mundi tenebras reliquit, sicut multorum assertione innotuit, admiranda claritas super Augense monasterium: ita repente visa est emicare, vt intuentes putarent Abbatiam, vel Castri domum aliam, emisso cælitùs fulgure, concremari. Vbi sanè diuina bonitas nobis aliquantulum reuelare dignatus est, qualis & quantus esset ille, qui ea nocte ex hoc mundo migrârat. De quo non debet temerariū videri, sed pium potius, si sentiatur ad lucem transisse inaccessibilem, vt illius beatitudinis sit particeps, quam oportuno tempore suis manifestat & largitur fidelibus beatus & solus potens Rex Regum & Dominus dominantium, cui est honor gloria & imperium in perpetuum, Amen. In sanctos autem relatus est vir beatus à summo Pontifice Honorio, Reate tertio idus Decembris, Pontificatus eius anno decimo. Pauca de principio huius vitæ non sine causa omisimus.

Honorifica sepultura eius. *Refertur in sanctos.*

FINIS.

CANONIZATIO SANCTI LAVRENTII ARCHIEPISCOPI Dublinienſis, Regis ac Reginæ Hyberniæ filij, eiuſque relatio in numerum Sanctorum Confeſſorum, & feſtiuitatis eiuſdem præfinitio pro die 14. menſis Nouembris quotannis celebrandæ.

Honorius Papa tertius vniuerſis Chriſti fidelibus in Rothomagenſi Prouincia conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

INeffabilis prouidentia Dei, congruentia ſingulis quibuſque temporibus ordinatè diſpenſans, in ſplendoribus ſanctorum, Eccleſiam ſuam quaſi ex vtero genuit, dum eos in exordio ipſius naſcentis Eccleſiæ crebra miraculorum coruſcatione mirificans, & in ipſorum miraculorum fulgore obſtupefaciens gentes, ac prædeſtinatos in fide generans Ieſu Chriſti, in cuius hæc fieri nomine, ac virtute videbant, ipſos filiorum adoptionis numero aggregauit.

§. 1 Deinde creſcente fidelium numero, & multitudine, populi vocati de tenebris ambulantes iuxta ipſius vaticinium in lumine Domini Dei ſui, mirabilis diſpenſator in pluuiam fulgura ſua fecit, dum ſignis, ſiue miraculis, quæ non erant iam fidelibus neceſſaria, intermiſſis, ſuper nouos populos, paſtores, qui eos paſcerent ſcientia, & doctrina, ſicut per os Hieremiæ promiſerat, ſuſcitauit, Doctores Eccleſiæ ſcilicet, qui terram cordis fidelium, imbre doctrinæ complerent, & extirpatis ſentibus vitiorum, eam ad proferendum virtutum germen, & fructum huiuſmodi operis fœcundarent.

§. 2 Cæterùm quia charitate frigeſcente ab exercitio huiuſmodi boni operis torpet Catholicus, error deuio abducente delirat hæreticus, cæcutit velamine adhuc ſuper cor permanente Iudæus, & in tenebris ambulat ſidere lucis nondum ſibi oriente Paganus, miſericors Dominus, qui neminem vult perire, ſigna interdum innouat, & mirabilia miſeratus immutat, ex numero illorum, quos in Eccleſia triumphante glorificat, aliquorum fidem, & merita in militante miraculis declarando. Vt per ea Catholici, mentis torpore diſcuſſo, ad boni operis excitentur iuſtitiam, hæretici errore dimiſſo, ab inuio reducantur ad viam, Iudæi atque pagani, vero lumine cognito, de tenebris, & vmbra mortis, currant ad Chriſtum lucem, viam, veritatem, & vitam.

§. 3 Sanctæ igitur memoriæ Laurentio Dublinien. Archiepiſcopo, apud Eccleſiam S. Mariæ de Augo Rothomagen. Diœceſ. Vbi corpus eius feliciter requieſcit, claris diuino numine coruſcante miraculis, venerabilis frater noſter Archiepiſcopus, & dilecti filij capitulum Rothomagen. vna cum Abbate & conuentu Eccleſiæ ſupradictæ, multiſque aliis Archiepiſcopis, & Epiſcopis, Abbatibus, & religioſis viris, eius venerabilis vitæ inſignia, & coruſcantia miracula, ſuis nobis literis intimantes, humiliter ſupplicarunt, vt ipſum Sanctorum Cathalogo aſcribere curaremus, quatenus authoritate Apoſtolica, dignus honor illi exhiberetur in terris, qui ſic claris ſignis, & euidentibus argumentis apparet honoratus in cælis.

§. 4 Licet igitur quos diuina honorat dignatio, humana deuotio prompto affectu debeat honorare, volentes tamen in huiuſmodi negocio, ſecundum conſuetudinem Apoſtolicæ ſedis cum digna maturitate procedere, præfato Archiepiſcopo, & N. Decano, & N. theſaurario Rothomagen. dedimus in mandatis, vt ſuper dicti viri vita, & miraculis inquirerent diligentiſſimè veritatem, & eam nobis fideliter intimarent, vt ea plenè comperta, pio ſupplicantium deſiderio, ſecurius annuere valeremus.

§. 5 Ipſi autem mandatum noſtrum cum diligentia exequentes, quia de præfati viri conuerſatione, ac vita, per homines de partibus illis certificari nequibant, eo quod per partes illas tranſitum faciens, in Eccleſia correptus infirmitate decubuit, & infra octauum diem ab hac luce migrauit, ſcripſere venerabili fratri noſtro Archiepiſcopo Dublinienſi, vt veritatem ſuper hoc inquiſitam, eis per ſuas literas intimaret. Qui citra mare Hibernicum illuſtris Regis Anglorum negociis occupatus, non valens inquirere id per ſeipſum, venerabilibus fratribus noſtris Darenſi Epiſcopo ſuffraganeo ſuo, ac priori Sanctæ Trinitatis Dublinien. commiſit in huiuſmodi negocio vices ſuas. Ac demum

rum eorum literas, sanctitatem vitæ, & conuersationis, sæpedicti viri plenius continentes, suo & ipsorum sigillis munitas destinauit eisdem. Quas vna cum depositionibus testium super miraculis receptorum, nobis sub sigillis propriis transmisêre.

§. 6. Collegimus autem ex ipsarum serie literarum, quod sæpedictus vir, Regis & Reginæ Hiberniæ filius extitit, & ab infantia sacris literis eruditus, senilem gessit in iuuentute grauitatem, & mundanarum illecebras vanitatum, à se vltra quàm ætas illa soleat abdicauit.

§ 7. Deinde in Archiepiscopum Dublinensem assumptus, sic in virtutem de virtute profecit, vt in oratione assiduus, austerus in maceratione proprij corporis, ac in eleemosynarum largitione profusus, se totaliter Domino dedicârit.

§ 8. Per depositionem verò testium prædictorum constitit euidenter, sanctam vitam eiusdem esse tot sequentibus miraculis comprobatam, quot non paruam tenet historiam, qui volet ea singula scribere seriatim. Sed vt prætereamus quod claudi gressum, muti loquelam, leprosi mundationem, & varijs afflicti languoribus sanitatem, ad inuocationem eius nominis receperunt, & hæc sola quæ inter cætera emicuere miracula referamus.

§ 9. Idem sanctus, imo Dominus ob ipsius merita gloriosa septem mortuos, quorum vnus triduanus erat, mirificè suscitauit.

§ 10. De ipsius igitur sanctitate tantis certificati miraculis, diuinumque secuti iudicium, per quod eius glorificatio nobis tam euidentibus innotuit argumentis, eundem beatum virum catalogo Sanctorum ascripsimus, & annumerandum decreuimus Sanctorum collegio Confessorum, ac inter eos à Christi fidelibus venerandum.

§ 11. Statuentes vt eius veneranda festiuitas, de cætero annis singulis octauodecimo Kalendas Decembris solemniter celebretur. Monemus autem vniuersitatẽ vestram, & hortamur in Domino, quatenus Deum deuotis mentibus collaudantes, & studentes proficere tantæ virtutis exemplo eiusdem gloriosissimi Confessoris apud Dominum suffragia humiliter imploretis.

§. 12. Nos autem de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri, & Pauli authoritate confisi, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui ad præfatam Ecclesiam in die solemnitatis eiusdem gloriosissimi Confessoris, vel infra octauas cum deuotione accesserint eius orationum suffragia petituri, viginti dies de iniunctis sibi pœnitentijs misericorditer relaxamus. Dat. Reate, 3. Idus Decembris anno decimo.

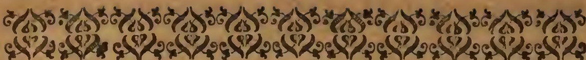
EX FASTIS BELGICIS ET BVRGVNDICIS

Authore Auberto Myræo.

Sanctus Laurentius Archiepiscopus Dublinienſis in Hibernia.

Martyrol. Rom. 14. Nou. & Surius.

MErito hîc nobis laudandus videtur, vtpote, qui cœnobiticam vitæ regulam ab *Aroasia*, Canonicorum regularium apud Artesios Abbatia, mutuatus, *S. Patricij* monasterium apud Dublinienses condidit, & Canonicos sæculares in regulares, iuxta reformationem Aroasiensem, transmutauit. De qua Origines Canonicorum regularium, an. 1614. Coloniæ a nobis editas, cap. 10. lege, si placet. Diuis adscriptus est per Honorium 3. Papam. *Sic Miræus.* Dublin.

VITA SANCTI FIACRII HEREMITÆ ET CONFESSORIS.

Avg. 30.

Ex Capgrauio.

Anctus Fiacrius Confessor vir vita mirabilis, in Hiberniæ partibus nobilissimis extitit natalibus oriũdus, sed à propinquorũ cura solutus, & sęculi tumultu expeditus, solitariã cupiens vitam ducere, parentes, patriamque reliquit, & Domino ducente in Franciæ partes aduenit. Eo tempore, quo sanctus Pharo relicta sæculi militia, Meldorum Pontificium possidebat, eum sanctus Fiacrius cum socijs suis hospitalitatis gratia expetijt. Quem piissimus Pharo libenter suscepit, & vt mentis illius affectum indagare valeret, quamdiu vellet secum manere, concessit. Cuius vultum simplicem & religiosum intuens, ait; obsecro charissime, vt mihi originem tuam patriamque, & arcanum tuæ mentis affectum, quò tendis, & quo nomine vocaris innotescas. Si deindè consilium tibi congruum præbere queo, teste Deo libenter donabo. Cui sanctus Fiacrius respondit. Reuerendissime Pater, Hibernia Scotorum insula, mihi meisque genitoribus originem dedit; Et quia solitariam vitam ducere concupisco, patriam parentesque fugiens, dereliqui, locum quemlibet congruum Heremitis expetam, sed nomine Fiacrius vocor. Nunc ergo tuam almificam paternitatem suppliciter efflagito, quatenus si locum quempiam nemorosum in his partibus inesse noueris, quo sacris orationibus insistere queam, mihi indulgere non differas.

S. Fiacrij patria.

His auditis beatus Pharo, gaudens effectus, ait ad eum. Habeo vtique non procul hinc nemus quoddam in iure proprio, quod incolæ *Brodolium* vocant, ad exercendam vitam solitariam, vt credo, satis idoneum. Quod si contemplari desideras, illuc vsque pergamus. Quo ostenso, ait Episcopus; Frater Charissime, locus iste iure hæreditario ad me spectat, & si ad habitandum in hoc loco tibi placuerit, tantũ ex eo, quantum tibi necesse fuerit deuotus offero, & alacriter concedo. Quo dicto B. Fiacrius mox ad eius vestigia proruens, & obortis lacrymis de collato sibi beneficio, gratias referens, ait; Beatissime Pater, solo intuitu locus iste nimiùm me delectat. Satis enim est, & ab omni prorsus hominum frequentia remotus. Digressis ab inuicem sanctis, vir Dei Fiacrius, auulso nemore Monasterium in honore B. Mariæ construxit, & de die in diem virtutibus accrescens, & sibi austerus effectus, se Christi seruitio arctiùs subdebat: & quod famelico corpori quotidie subtraxit, peregrinis & pauperibus misericorditer erogabat. Si quisquã lacertorũ robore priuati, aut elingues effecti, siue neruorum ariditate contracti, aut maligni Spiritus infestatione vexati, vel etiam totius corporis incõmoditate detenti, ad eum veniebant, vel deferebantur; sola manus ipsius impositione, Dei suffragio incolumitati pristinæ reddebantur. Fragrabat igitur vndique opinio illius sancta, & multi ad eum veniebant; & vt haberet, vnde necessitatibus aduenientium subueniret, & de laboribus manuum suarum inopiam pauperum * reuelaret, visum est ei quod amplior & spatiosior locus foret vtilis, & necessarius ad hortum faciendum, ad plantandum olera & aliarum herbarum diuersarum genera.

Claret miraculis.

** Releuaret.*

Et quamuis B. Pharo prius ei tantum sui nemoris concessisset, quantum suis necessitatibus conueniret, tamen locum ampliare, & hortum facere sine licentia Pontificis, humilis Heremita non præsumpsit. Accessit igitur ad Episcopum, & rogauit eum, vt circa domum suam liceret ei tantum

tum nemoris auellere, quod ibidem hortum facere posset. Cui Episcopus tantum terræ concessit, quantum in gyro circa domum suam propria manu fodiendo in vna die fossato circundare posset. Tunc sanctus inclinato capite gratias agens, & ad locum suum rediens, facta oratione baculum suum per terram trahebat, & tactu baculi, terra dehiscens patebat, & nemus hinc inde corruebat. Mulier interea quædam aduenit, quæ viso terræ hiatu, rei nouitate stupefacta, hoc Episcopo nunciare, festinando celeriter properauit, heremitam asserens esse maleficum, non Dei cultorem, sed Magum & incantatorem. Reuersa igitur mulier Sancto viro conuitia, contumelias atque blasphemias irrogare præsumpsit, & cũ authoritate Episcopi ab incœpto opere cessare præcepit, ipsumq; Episcopum aduenire nunciauit. Vir ergo sanctus ab incœpto opere cessans iratus & tristis super petram resedit. Et ecce petra durissima diuino nutu mollita, vt sessioni sancti viri esset habilior sub ipso cõcauum eidem præstitit locum. Eadẽ enim petra in eiusdem sancti Monasterio conseruatur, & locus sessionis eius demonstratur, cuius tactu debiles & infirmi restituti sunt sanitati. Videns ergo Episcopus lapidem contra naturam cauatum, & tactu baculi terram patuisse, & nemus hinc inde corruisse, fossataque profunda subito facta fuisse, heremitam deinceps feruentius dilexit, & ei familiariùs adhæsit.

Cũ summo omnium stupore baculo terram aperit, ad modũ fossa.

Mulier accusat eum maleficij apud S. Faronem.

Miraculũ ingens.

Ad iram siquidem à muliere prouocatus vir Dei, orauit vt Deus vltionum Dominus iniuriam suam ita vindicaret, quod omnis mulier Monasterium eius ingrediens, sui corporis infirmitatem incurreret. Quædam post hæc mulier diues & nobilis cupiens videre quid accideret mulieri, quæ in Monasterium præfatum intraret, in illud ancillam suam manibus impulit, & Domina illa oculum amisit, & ancilla illæsa permansit. Mulier altera pedem in Monasterio posuit vnum, qui statim pes intumuit, & tumor ascendens tibiam, genu & crus occupauit. Beatus igitur Fiacrius signis & virtutibus in vita sua claruit, & ad eius tumulum membra languentium modo sanitati quolibet morbo fuerint grauata restituuntur. Transiit autem ad gaudia cælestia quintodecimo Kalendas Septembris, & floruit circa annum Domini sexcentesimum vicesimum secundum.

Precibus ingressum Monasterij mulieribus occlusit.

Castigatur diuinitus mulier temeraria.

Alia eius miracula ex Surio quæ apud Capgrauium non extant.

INter quæ accidit quòd quidam vir de Montiaco, qui duos habebat paruulos, diutissimè infirmatos, & tandem vt ad Beatum Fiacrium duceret, iumento imposuit, vnum antè, alium retrò, medius verò ipse resedit. Et cum iter aggressus peruenisset ad pontem, qui dicitur pons rapidus, iumentum suum pedem offendit & in fluuium corruit, cum patre & filiis proclamantibus; Sancte Fiacri succurre nobis. Et cum rei exitus à circumstantibus præstolaretur: subitò pater emersit & filij. Aqua insuper duorum hominũ longitudine profunda, se calcabilem patri præbuit, qui filios dextra læuaque arripiens, sine difficultate ad terram reduxit, sanctum asserens sibi affuisse Fiacrium. Quod vt manifestiùs pateret, sicut de periculo, ita de morbo, quo vt dictum est, diu prius laborauerint, in ipso articulo liberati sunt.

Pater cũ duobus filijs à submersione eripitur. Filij ab infirmitate curantur.

Quatuor pueri balneantes se, apud Nouiomum in flumen *Isara* nomine, fortuitò submersi, & à piscatoribus à sexta hora vsque ad solis occasum quæsiti nec inuenti: tandem à matre duorum illorum, quos sanctus Fiacrius à submersione, & morbo pridem liberauerat, inuocatus est, & ab ea adiuratus, vt simili facto ostenderet quantũ posset apud Deum. Post ipsius mulieris orationem, statim pueri emerserunt viuentes: dicentes se à quatuor dæmonibus fuisse ligatos, sed per sanctum Fiacrium nunc solutos.

Quatuor pueri submersi reuiniscũt.

Quidam de territorio Ambianensi, polypum, quasi ouum, super nasum habẽs, vt anser sibilans omnibusque monstrum apparens, ad sancti Dei Monasterium confluens, ibique orans obdormiuit, ac statim surgens sanatum se inuenit.

Septem Peregrini de S. Dionysio venientes, cùm non longè essent à Monasterio S. Fiacrij, dixerunt quatuor ex illis: Eamus ad sanctum Fiacrium. Reliqui verò tres dixerunt: Nos Viscosi non sumus, non habemus necesse ire ad eum, ipse non habet peregrinos nisi Viscosos. Quatuor tamen ad sanctum incedentibus, tres prædicti eos irridentes sæpiùs clamabant: Ite Viscosi ad medicũ Viscosorum. Nec mora: cæci facti sunt, & apertis oculis nihil

Castigantur diuinitus sancti viri irrisores.

videbant. Pænitentes igitur clamabant post quatuor socios, qui ad sanctum Dei properabant. At illi putantes eos vt prius irridere, ipsis non intenderunt. Tandem visitato S. Fiacrio reuersi, prædictos tres socios suos inuenerunt cæcos, errare per agros. Cognoscentes verò culpam, eos ad sanctum Fiacrium duxerunt, & cum ipsis sancti misericordiam implorantes, obtinuerunt eis visum restitui. Tanta autem quotidie, meritis beati Confessoris perpetrantur in diuersis partibus miracula, quod de singulis non est nostræ possibilitatis scribere.

Rursus consequũtur misericordiam & à cæcitate liberantur.

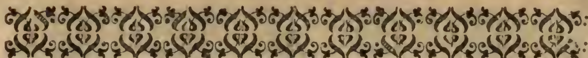
Ex Breuiario Burdegalensi.

Beatus Fiacrius, ex Hiberniæ partibus, relicta patria in Meldensi territorio, sub B. Faronis Episcopi protectione consistens innumeris florebat virtutibus, &c. Videatur etiam Breuiarium Antisidorense, vbi vita eius aliquot Lectionibus ad longum attexitur. Videatur & antiqua membrana apud S. Maturinum Trinitariorum Parisijs in sacello eiusdem Sancti in tabula adparietem appensa, in qua legitur eadem prorsus *Sequentia*, quæ sequitur, & inueniri potest explicata apud Iodocum Clichthoueum in suo Elucidario Ecclesiastico.

SEQVENTIA DE SANCTO FIACRIO CONFESSORE.

Ex eius officio Ecclesiastico desumpta.

Lvcernæ nouæ speculâ
Illustratur Hibernia,
Coruscat Meldis insula,
Tantæ lucis præsentiâ.
Illa misit Fiacrium,
Hæc missum habet radium,
Habent commune gaudium,
Hæc patrem, illa filium.
Ad vitam solitariam
Suspirans exit patriam,
Faronem Meldis reperit,
Cui suum votum aperit:
Hunc loco solitario,
Locat in solo proprio,
Fit Ioannis similis,
Cultor deserti sterilis.
Dum locum signat baculo,
Nouo nemus miraculo,
Tanquam cæsum deijcitur,
Humo non fossâ cingitur.
Sic sancti viri meritum
Loci dilatat ambitum,
Res innotescit fœminæ,
Recusat vt de crimine:
Damnat opus malefici,
Diffamat artem magici,
Præsentandus hic præsidi,
Lassus insedit lapidi:
Lapis cœdit nec cæditur,
Petræ sedes insculpitur,
O fœminæ nequitia,
Petræ maior duritia:
Orat ne loci intret limina,
Immunis vlla fœmina,
Hæc est causa cur fœminæ
Arceantur eius limine:
Hic miseris refugium,
Infirmis refrigerium,
Peregrinis hospitium,
Spes lapsis, mœstis gaudium;
Vitam arctat ieiunio,
Somno breui, cilicio,
Se dum occultat latebris,
Mundo fit magis celebris:
Virtutum fulget titulis,
Medetur cœcis oculis,
Polypo, fico, calculis,
Febribus, morbis singulis:
Fidentem in Fiacrio,
Nulla lædet corruptio
Pia cuius deuotio,
Purgat ab omni vitio. Amen.

VITA.

Ianuarij 16.

SANCTI FVRSEI ABBATIS ET CONFESSORIS,

Ex Capgrauio.

Furseï patria eius virtutes & dotes.

IR fuit vitæ venerabilis Furseus nomine, ex Hibernia natus, nobilis quidem genere, sed nobilior fide, sæculi dignitate, inter suos clarus, sed diuina gratia vbique præcipuus. Erat.n. forma decorus, corpore castus, mente deuotus, affabilis colloquio, amabilis aspectu, & bonorum operum ac gratia plenus: ab infantia sacris literis, & Monasticis disciplinis eruditus. Et dum infirmus quadam die Vespertinalem exorsus esset Psalmodiam orationi intentus, non longè à domo, tenebris subitò circundatus stetit: & quasi iam mortuus ad proximam domum deportatur. Tunc quatuor manus ad se desuper extensas conspexit, quæ tenentes illum per brachia, niueis pennis subuolabant, & illum ex vtraque parte sustinebant. Manus quippe sub pennis erant, & quasi per caliginem Angelica corpora cernebat. Tertiũ quoque Angelum, armatum scuto candido, & gladio fulgoris niuei se præcedere conspexit. Hi tres pari fulgore splendentes, miræ suauitatis dulcedinem, alarum sonitu illi animæ inferebant. Canebant autem vno incipiente; *Ibunt Sancti de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Syon.* Erat enim in carmine eleuatio, & in finem positio. Audiebatque quoque aliud quasi ignotum canticum multorum millium Angelorum, & vix pauca potuit intelligere; exierunt obuiam Christo.

Viso admirabilis.

Psalm. 83

Anima eius corpori restituitur.

Tunc vnus ex supernis agminibus præcedenti armato iussit ad corpus reducere animam, & suam secum deferre debere solicitudinem, & tunc cantabant illum dimidium versiculum: *Videbitur Deus Deorum in Syon.* Cuius carminis suauitate lætificata anima qualiter in corpus intrauit, intelligere non potuit.

Media verò nocte, tertiæ feriæ in extremis languens audiuit horribiles magnæ multitudinis voces clamantes, & ipsum exire compellentes. Apertis autem oculis solos tres prædictos vidit Angelos; duos vtroque latere positos, tertium verò armatum ad caput suum stantem, eorumque cantica cum omni suauitate audiuit. Illis eum leuantibus vlulatus & clamores Dæmonum audiuit, ac per medium eorum transiens, vnus illorum dixit: Antecedamus, & ante faciem eius bella moueamus. Tunc vidit nigram nubem ad sinistram partem, & ante faciem illius bellicam aciem constitutam, & dæmones ignitas sagittas contra eos iactabant. Sed Angeli eas scuto extinguebant. Erant autem corpora Dæmonum plena deformitate & nigredine, collo extento, macie squallentia, & omni horrore plena, & capite tumentia. Quando verò volabant, vel pugnabant, nullam corporis formam nisi horribilem & volaticam vmbram videre poterat. Facies eorum propter tenebrarum horrorem nunquam videre potuit. Tunc Angelus præcedens aduersariis dixit. Nolite tardare iter nostrum, quia hic homo non est particeps perditionis vestræ. Contradicente aduersario, & blasphemante, iniustum esse Deũ homini peccatori consentientẽ, nihil damnationis habere, cùm scriptum sit: Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte. Pugnante verò Angelo existimabat vir sanctus clamorem pugnæ, & vociferationem Dæmoniorum in omnem terram audiri. Et Dæmones dixerunt otiosos sermones sæpe protulit, & ideo illæsus vita beata perfrui non debet. Angelus ait: Nisi principalia vitia contra eum protuleritis propter minima non peribit. Et Dæmon: si non re-

Rursus mira ei offertur visio.

Dæmones cum Angelo pugnant.

Matt. 6.

miseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra. Angelus ait. Vbi se vindicauit, vel cui iniuriam fecit? Et Dæmon: non est scriptum, si non vindicetis, sed si non remiseritis de cordibus vestris. Et ait Angelus. Iudicemur ante Dominum. Victus inimicus iterum venena restaurat dicens. Si iustus est Deus, homo iste in regnum cælorũ non intrabit. Scriptum est enim. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Hoc verbum minimè impleuit Angelus excusans dixit. Indulgentiam in corde habuit, sed consuetudine humana continuit. Et Dæmon: sicut accepit malum ex consuetudine, ita accipiet vindictam à superno iudice. Iudicemur inquit Angelus, ante Dominum.

Matth. 8.

Præliante Angelo, & contritis aduersariis, dixit Angelus. Respice mundum, & vidit vallem tenebrosam sub se in imo positam, & quatuor ignes in aëre incendi, aliquibus spatiis a se distantes: Et ait Angelus. Hi sunt quatuor ignes, qui mundum succendunt. Primus est mendacij, cum hoc quod abrenunciare Diabolo, & omnibus pompis eius in baptismo, omnes promiserunt, & minime implent. Secundus cupiditatis, cum mundi diuitias amori cælestium præponunt. Tertius est dissentionis, cum animas proximorum in superuacuis rebus, & sine causa offendere non formidant. Quartus impietatis, cum inferiores exspoliare, & eis fraudem facere, & opprimere potentes pro nihilo ducunt. Vnusquisque ignis incẽdit alium: quia per augmenta malorum, peccata ex culpis crescunt. Et cum ignes isti quasi in vnum glomerari viderentur, expauit Furseus, & clamauit: Domine, ignis mihi appropinquat. Cui Angelus. Quod non incendisti, non ardebit in te. Licet enim terribilis & grandis est: tamen secundum merita operum singulos examinat. Sicut corpus ardet per illicitam voluptatem, ita & anima ardebit per debitam pænam.

Quatuor ignes mũdum inflammantes.

Tunc Angelus præcedens diuisit ignem flammæ in duos muros vtroque latere, & ab igne defendebat eum. Tunc vnus Dæmonum, qui in igne volabat dixit: seruus qui scit voluntatem Domini sui, & non facit, plagis vapulabit multis. Angelus ait. Quid enim iste de volũtate Domini sui non impleuit? Et Dæmon, scriptum est. Dona iniquorum reprobat altissimus. Cui Angelus. Credidit.n. quod vnusquisque eorum pœnitentiam egisset. Et ille. Ante debuit probare pœnitentiæ perseuerantiam & sic fructum suscipere. Munera enim excæcant oculos sapientium, & peruertunt verba iustorum. Angelus ait: Iudicemur ante Dominum. Diabolus succumbens, in blasphemias contra authorem erupit dicens. Vsque nunc existimabamus Deum esse veracem, quia omne delictum, quod non purgatur super terram, de cælo esse vindicandum promisit, Isaia Propheta clamante. Quod si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Quod si nolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius meus deuorabit vos. Hic homo non purgauit delicta sua in terra, nec vindictam hîc recipit. Vbi est ergò iustitia Dei? Angelus dixit. Nolite blasphemare, dum nescitis occulta Dei iudicia. At ille. Quid erit hîc occultum? Angelus ait. Quamdiu speratur pœnitentia, comitatur hominem diuina misericordia. Et ille. Sed nullus tum hîc locus est pœnitentiæ. Angelus dixit: profunditatem mysteriorum Dei ignoratis. Fortasse etenim hic erit. Et Dæmon. Discedamus ergo dum iudicandi ratio non est. Et superueniens alius Dæmon dixit. Adhuc restat illi angusta porta, per quam non nisi pauci intrant, ibi illum superare possumus. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Et Angelus: Vir iste in proximos suos operatus est bona. Et ille: nõ sufficit bona operari, nisi etiã proximũ suũ sicut semetipsũ dilexit. Angelus ait: Fructus dilectionis est bona operari: quia Deus reddit vnicuiq; secundum opera sua. Et Dæmon. Sed quia verbum Dei de dilectione non impleuit, damnandus erit; si enim Deus iniquus non est, & si mendacium, & verbi illius transgressio displicet, vir iste pænarum expers non erit: Promisit enim sæculo abrenunciare, & è contrario sæculum dilexit contra Apostoli præceptũ dicentis: Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Et Angelus. Non sibi soli, ea quæ sunt sæculi, sed omnibus indigentibus dispensanda dilexit. Dæmon ait. Quocunque modo diligatur, contra præceptum diuinum est, & contra sponsionem Christianitatis in baptismo. Victus aduersarius ad callidas conuertitur accusationes

Luca 12. *Deut. 16.* *Isa. 1.* *Rom. 2.* *1. Ioan. 2.*

Ezech. 3. accusationes dicens. Scriptum est. Nisi annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem eius de manu tua requiram. Hic non annuntiauit dignè peccantibus pœnitentiam. Et Angelus. quando auditores despiciunt verbum, lingua Doctoris loqui præpeditur, dum videt quòd audita prædicatio despiciatur. Et ille. Ille tum vsque ad passionem annunciare debuit, nec consentire, nec tacere.

Tandem deuictus aduersarius immensa claritate vir sanctus circumfulsus, respiciēs sursum, vidit agmina Angelorum & Sanctorum immensa claritate fulgentia, qui aduolantes, quasi alis coruscatione eximia circumfulsis, circundantes eum, omnem formidinem ignis, & dæmonum terrores procul abigebant, & audiuit quasi quatuor choros Angelorū cantantium atque dicentium; Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Et ait Angelus ad eum. vbi supernus conuentus est, inde & nos sumus. Tunc mens Fursei, omnem laborem, ac tribulationem obliuiscens, immensa lætitia repletus dixit. Magnum est gaudium, hæc carmina dulsisona auscultare. Et Angelus. Hoc auditu nos pro misterio dispensationis humanæ sæpe priuamur, & quod nos annunciādo laboramus, dissipant dæmonia humana corrumpenda corda. In hoc cælesti regno nulla vnquam tristitia, nisi de hominum perditione fieri potest. Tunc vidit duos sanctos Episcopos illius prouinciæ in qua hæc vidit, dudum ad cælestia translatos, Beanum, scilicet, & Meldanum, angelica forma radiantes, ad se venire, qui cum eo familiariter loquentes, vt ad sæculum rediret, præcipiunt. Et cum eum tristitia repletum propter suum nuncium, & dolore non modico conspicerent, dixerunt: Quid times? Vnius diei iter est, quo laboraturus es. Prædicans ergo omnibus annuntia, quia in proximo est vindicta.

Beānus & Meldanus Episcopi cū eo loquuntur.

Interrogante autem Furseo de mundi fine: responderunt, finem creaturæ iam tunc non esse, quamuis in proximo sit: sed famis & mortalitatis plagis esse vexandum humanum genus. Et quamuis hominibus diuina monita contemnentibus, superni iudicis ira iam imminet, maximè tum super Doctores Ecclesiæ, & Principes, furor illius excandescit, quia per quatuor res maximè, animæ fidelium depereunt. Per huius mundi illecebrosa vitia: per suggestionem Diaboli: per Prælatorum negligentiam: Per iniquorum Principum exempla praua, siue Doctorum. Doctores namque Ecclesiæ & Rectores, viri dimidij operis sunt, quia per omnipotentis Dei misericordiam alij largitatis gratiam sunt adepti: sed carnis incontinentia sunt lubrici. Alij vero corpore quodam castitate pollent, sed æstibus auaritiæ anhelant. Alij gratiam habent lenitatis, sed rancore animæ sunt pusillanimes. Alij autem non recordando iniurias suas citò ignoscunt, sed minus cor cautè custodiendo, citiusque irascendo, rixas prouocant. Quod ergo Deus singulis largiendo donauit, quasi proprio labore acquisitis gloriantur. Vitia verò quæ eos impugnant, & deuincunt: corde vigilij, & operum bonorum instantia, vincere negligunt. Nonnulli verò omissis spiritalibus, quibus impugnantur vitijs, corpus abstinentia affligunt, nocturnasque illusiones vel leuia quæque quasi grauia existimantes delicta: superbiam verò, quæ Angelos de cœlo eiecit, pro nihilo reputāt, auaritiam, quæ hominem primum de Paradiso expulit, non execrantur. Inuidiam, per quam Abel occiditur, falsum testimonium, per quod Saluator damnatus est, non considerant. A cibis, quos Deus cum gratiarum actione sumendos creauit, abstinentes: superbiam, auaritiam, inuidiam, & cætera vitia quasi licita sumunt. Quo verò leuiora in iudicio Dei existunt: grauius iudicant grauia quasi leuiora reputantes. Non satis est corpus affligere, si animus à malitia, & nequitia non curatur. Doctores Ecclesiæ & Rectores vlmum pro vitæ, & almum pro oliua non plantent, hoc est plus terrenum & infructuosum laborem diligant, quàm charitatem, quæ omnium radix, & culmen bonorum operum non ignoratur.

Per quatuor res animæ depereūt

Gen. 4.

Contra Doctores iratus est Dominus, qui libros diuinos negligentes; curas huius mundi cum omni affectione agunt. Rex enim & Sacerdos, & vnusquisque non quod scriptum est, sed quod rectum sibi videtur, hoc facit. Tu autem inquiunt, fidelis esto dispensator, nihil tibi præter victum & vestitum vendicare. Qui enim sic libenter damnum sicut datum susceperit, os mutorum aperire poterit. Esto nihil mendicans: nulli negans. Deo odibile est

aliena appetere, & propria retinere. Pauperi enim & vinctis conuenit, petere: habentibus autem indigentibus dispensare. Eleemosynæ verò nullo rogante pauperibus erogandæ sunt, bona quoque in omnes homines operanda sunt. *Nullam curam huius sæculi suscipias, pura mentis indulgentia bona pro malis semper rependas. Nullum boni operis sacrificium sic Deo acceptum probatur: sicut contra omnes iniurias mansuetudo cordis, per quam aduersa & damna quasi lucra & prospera spe futuræ remunerationis in Domino lætus suscipit.

Sacrificiũ boni operis Deo acceptum.

Illis autem in cælo receptis: Furseo cum tribus Angelis solo maximus appropinquabat ignis: sed Angelus sicut antè medium scindens & diuidens ignem, virum vnum ex igne prosilientẽ Dæmones super humerum Fursei & maxillã eius proijciunt. Cognouit enim virum quod ei vestimentũ proprium moriens contulerat. Humero verò & maxilla Fursei à veste combustis: ab igne vnde exiuit ab Angelo proiicitur. Tunc Dæmon viro sancto ait. Noli repellere quod antè suscepisti: quia sicut eius bona suscepisti, sic de pœnis eius particeps esse debes. Cui Angelus. Non propter auaritiam, sed propter animam illius liberandam suscepit. Cumque cessasset ignis, ait Angelus. Quod accẽdisti, hoc arsit in te. Si enim huius viri in peccatis suis mortui vestem non suscepisses, nec pœnæ illius in corpore tuo ardere possent. Multis enim exhortationibus instructus corpus suum quasi ignotum cadauer considerans, & abhorrens nolle eidem appropinquare, respondit. Præcepto tamen Angeli qualiter corpus suum intrauit scire non potuit. Et exurgens, ac circumstantes aspiciens, magnitudinem humanæ stultitiæ ingemuit, arduum & difficilem transitum admirans, & remunerationis diuinæ magnitudinem. Deindè enim signum incendij, quod in anima sola pertulit visibiliter in humero & in maxilla semper portauit. Elapso vnius anni circulo, vnius diei iter sibi iniunctum fuisse recolens, molestia corporali correptus vidit Angelum Domini vnius diei iter sibi exponentem, ac duodecim annos in opere prædicationis ipsum completurum prædicentem. Demùm in Angliam cum paucis fratribus adueniens, à rege Orientalium Saxonum Sigiberto honorificè susceptus est. Completis autem duodecim annis infirmatus prædicationi insistere, Angelo, sibi apparente monetur. Nullum vitæ finem ab Angelo audiuit; sed intulit. Vigilate & orate: quia nescitis diem neque horam. Quod intelligens vir Dei, in loco *Knoberesburgh* vocato à Rege Sigiberto sibi collato, Monasterium construxit, quod postmodum Anna eiusdem Prouinciæ rex ædificiis & possessionibus non modicum auxit. Et cum in tenui veste sederet & visiones suas timentibus Deum narrare contingeret: Et in media hieme semper sudauit præ timore. Curam Monasterij fratri suo Foillano tandem commisit, & cum altero fratre suo Vltano annum integrum quotidianis viuẽs laboribus in Eremo peregit. Turbatam deinde incursione gentium videns Prouinciam, Galliam nauigauit, & ope Erxelvvaldi Patricij Latiniacum Monasterium construxit, & XVII. Kal. Februarij in pace quieuit, & in villa, quæ Perona, dicitur sepeliri meruit. Post quatuor verò obitus sui annos à sanctis Episcopis Eligio & Autberto corpus eius immaculatum sine vlla putredine cum honore transfertur. Floruit autem circa annum Domini sexcentesimum tricesimum sextũ.

Anna rex Orientalium Anglorum.

Furseus in Gallia ædificat Monasteriũ.

FINIS.

De eodem V. Beda lib. 3. Ecclesiasticæ historiæ Gentis Anglorum.

Capite 19.

VERUM dum adhuc Sigebertus regni insulas teneret, superuenit de Hibernia vir sanctus nomine Furseus, verbo & actibus clarus, sed egregijs insignis virtutibus, cupiens pro Domino, vbicunque sibi oportunum inueniret, peregrinam ducere vitam. Qui cum ad prouinciam Orientalium Anglorum, susceptus est honorificè à rege præfato, & solitum sibi opus euangelizandi exequens, multos & exemplo virtutis, & incitamento sermonis vel incredulos ad Christum conuertit, vel etiam credentes amplius in fide atque amore Christi confirmauit. Vbi quadam infirmitate corporis arreptus, angelica meruit visione perfrui, in qua admonitus est, cœpto verbi ministerio sedulus insistere, vigilijsque consuetis & orationibus indefessus incumbere: eo quòd certus sibi exitus esset, sed incerta eiusdem exitus hora futura, dicente Domino: vigilate itaque,

quia

quia nescitis diem neque horam. Qua visione confirmatus, curauit locum Monasterij, quem à præfato rege Sigberto acceperat velocissimè construere ac regularibus instituere disciplinis. Erat autem monasterium syluarum & maris vicinitate amœnum, constructum in castro quodam, quod lingua Anglorum *Cnobbersburg, id est*, vrbs *Cnobbers* vocatur. quod deinde rex Prouinciæ illius Anna, ac nobiles quiqve quæ augustioribus ædificijs ac donarijs adornauerunt. Erat autem vir iste de nobilissimo genere* Scotorum: sed longè animo nobilior, quàm carne. Ab ipso tempore pueritiæ suæ curam non modicam lectionibus sacris simul & monasticis exhibebat disciplinis, & quod maximè sanctos decet, cuncta quę agenda didicerat, solicitus agere curabat. Quid multa? procedente tempore & ipse sibi monasterium, in quo liberius cælestibus studijs vacaret, construxit. Vbi correptus infirmitate (sicut libellus de vita eius conscriptus sufficienter edocet) raptus est è corpore. Et à vespera vsque ad Galli cantum corpore exutus, Angelicorũ agminũ & aspectus intueri; & laudes beatas meruit audire. Referre autem erat solitus, quòd apertè eos inter alia resonare audiret: Ibunt Sancti de virtute in virtutem. Et iterum: *Videbitur Deus Deorum in Syon*. Qui reductus in corpore, & die tertia rursum eductus, vidit non solum maiora beatorum gaudia, sed & maxima malignorum spirituũ certamina, qui crebris accusationibus improbi iter illi cæleste intercludere contendebant: nec tamen protegentibus eum Angelis quicquam proficiebant. De quibus omnibus si quis pleniùs scire vult, id est, quanta fraudis solertia dæmones & actus eius, & verba superflua, & ipsas etiam cogitationes, quasi in libro descriptas replicauerint, quæ ab Angelis sanctisque, ac viris iustis sibi inter Angelos apparentibus læta vel tristia cognouerit, legat ipsum de quo dixi libellum vitæ eius, & multum ex illo (vt reor) profectus spiritalis accipiet, in quibus tamen vnum est, quod & nos in hac historia ponere multis commodum duximus. Cùm ergo in altum esset elatus, iussus est ab Angelis, qui eum ducebant respicere in mundum. At ille oculos in inferiora deflectens, vidit quasi vallem tenebrosam subtus se in imo positam. Vidit & quatuor ignes in aëre non multo ab inuicem spatio distantes. Et interrogans Angelos qui essent hi ignes, audiuit hos esse ignes, qui mundum succendentes essent consumpturi. Primum mendacij, cùm hoc quod in baptismo abrenunciare nos Sathanæ & omnibus operibus eius promisimus, minimè implemus. Secundum cupiditatis, cùm mundi diuitias amori cælestium præponimus. Tertium dissentionis, cùm animas proximorũ etiam in superuacuis rebus offendere non formidamus. Quartum impietatis cùm infirmiores spoliare & eis fraudem facere pro nihilo ducimus. Crescentes verò paulatim ignes vsque ad inuicem sese extenderunt, atque in immensàm adunatæ sunt flammam. Cumque appropinquassent pertimescens ille dicit Angelo. Domine ecce ignis mihi appropinquat. At ille. Quod non incendisti inquit, non ardebit te. Nam etsi terribilis iste & grãdis esse rogus videtur, tamen iuxta merita operum singulos examinat, quia vniuscuiusque cupiditas in hoc igne ardebit: sicut enim quis ardet in corpore per illicitam voluptatem, ita solutus corpore ardebit per debitam pœnam. Tunc vidit vnum de tribus Angelis, qui sibi in tota vtraque visione ductores affuerunt, præcedentem ignis flammas diuidere, & duos ab vtroque latere circumuolantes, ab ignium se periculo defendere. Vidit autem & dæmones per ignem volantes, incendia bellorum contra iustos struere, sequuntur aduersus ipsum accusationes malignorum, defensiones Spirituum: bonorum copiosior cælestium agminum visio. Sed & virorum de sua natione * Scotorum, quos olim sacerdotali gradu non ignorabiliter potitos fama iam vulgante compererat, à quibus non pauca, quæ vel ipsi, vel omnibus qui audire vellent multum salubria essent audiuit. Qui cum verba finissent, & cum Angelicis spiritibus ipsi quoque ad cælos redirent, remanserunt cum beato Furseo tres Angeli, de quibus diximus, qui eum ad corpus referrent. Cumque præfato igni maximo appropiaret, diuisit quidem Angelus sicut prius ignem flammæ, sed vir Dei vbi ad patefactam vsque inter flammas ianuam peruenit, arripientes immundi spiritus vnum de eis, quos in ignibus torrebant, iactauerunt in eum, & contingentes humerum, maxillamque eius incenderunt. Cognouitque

* *seu Hibernorũ.*

* *Hibernorum.*

hominem, & quod vestimentum eius morientis acceperit, ad memoriam reduxit, quem Angelus sanctus statim apprehendens in ignem reiecit. Dicebatque hostis malignus: Nolite repellere quem ante suscepistis Nam sicut bona eius peccatoris suscepistis, ita & de pœnis eius participes esse debetis. Contradicens Angelus. Non inquit, hoc propter auaritiam, sed propter saluandam eius animam suscepit. Cessauitq; ignis. Et conuersus ad eũ Angelus. Quod incẽdisti, inquit, hoc arsit in te. Si enim huius viri in peccatis suis mortui pecuniã non accepisses, nec pœna eius in te arderet, & plura locutus: quid erga salutem eorum qui pœniterent esset agendum, salubri sermone edocuit. Qui postmodum in corpore restitutus, omni vitæ suæ tempore signum incendij quod in anima pertulit, visibile cunctis in humero maxillaq; portauit. Mirumque in modum quod anima in occulto passa sit, caro palam præmonstrabat. Curabat autem semper, sicut & antea consueuerat, omnibus opus virtutum & exemplis ostendere & prædicare sermonibus. Ordinem autem visionum suarum illis solummodo, qui propter desideriũ cõpunctionis interrogabant, exponere volebat. Superest adhuc quidam frater senior Monasterij nostri, qui narrare solet, dixisse sibi quendam multum veracem ac religiosum hominem, quòd ipsum Furseum viderit in Prouincia Orientalium Anglorum, illasque visiones ex ipsius ore audierit Adiiciensque quòd tempus hyemis fuerit acerrimum & glacie constrictũ, cùm sedens in tenui veste vir iste inter dicendum propter magnitudinem memorati timoris vel suauitatis, quasi in mediæ æstatis caumate sudauerit. Cum ergò, vt ad superiora redeamus, multis annis in Scotia verbum Dei omnibus annuncians, tumultus irruentium turbarum non facile ferret, relictis omnibus quæ habere videbatur, ab ipsa quoque * insula patria discescit. Et paucis cum fratribus per Britones in Prouinciam Anglorum deuenit, ibique prædicans verbum Dei, vt diximus, Monasterium nobile construxit. Quibus ritè gestis, cupiens se ab omnibus sæculi huius, & ipsius quoque Monasterij negotiis alienare, reliquit Monasterium, & animarum curam fratri suo *Fullano* & presbyteris *Gobbano & Dicullo*, & ipse ab omnibus mundi rebus liber in Anachoretica conuersatione vitam finire disposuit. Habuit alterum fratrem vocabulo *Vltanum* qui de Monasterij probatione diuturna ad eremiticam vitam peruenerat. Hunc ergo solus petens, annum totum cum eo in continentia & orationibus, in quotidianis manuum vixit laboribus. Dein turbatam incursione gentilium Prouinciam videns, & Monasteriis quoque periculum imminere præuidens, dimissis ordinatè omnibus, nauigauit Galliam, ibique à rege Francorum *Lothovvio* vel *Patricio Herconualdo* honorificè susceptus, Monasterium construxit in loco Latiniaco nominato. Ac non multò post infirmitate correptus diem clausit vltimum. Cuius corpus idem *Herconualdus* Patricius accipiens, seruauit in porticu quodam Ecclesiæ, quam in villa sua, cui nomen erat Perona, faciebat, donec ipsa Ecclesia dedicaretur. Quod cùm post dies viginti sex esset factum, & corpus ipsum de porticu ablatum, prope altare esset recondendũ, inuentum est ita illæsum, ac si eadem hora de hac luce fuisset egressus. Sed & post annos quatuor constructa domuncula cultiore receptui corporis eiusdem, ad orientem altaris adhuc sine macula corruptionis inuentum ibidem digno cum honore translatum est. Vbi merita illius multis sæpe constat, Deo operante, claruisse virtutibus. Hæc & de corporis eius incorruptione breuiter attigimus, vt quanta esset viri sublimitas legentibus notiùs existeret. quæ cuncta in libello eius sufficientius, & de aliis commilitonibus ipsius quisquis legerit inueniet.

** scilicet Hibernia, nam Scotia moderna nõ est insula per se, sed vna cum Anglia insulam facit.*

Ex Martyrologio Notkeri XVII. *Cal. Febr.*

IN pago Mandensi in Perona Monasterio S. Fursei Hiberniensis. Qui de hoc sæculo raptus multa mirabilia conspexit, & reuersus mortalibus admiranda narrauit: ac postmodum in austera districtione demigrauit.

Ex Martyrologio Rhabani Mauri.

XVII. Calend. Februarij. In pago Mandense in Perona Monasterio depositio S. Fursei Confessoris, qui in Hibernia natus, & nutritus patriam parentesque relinquens sacræ scripturæ studiis aliquot vacabat annis, vnde Monasterium in quodam construxit loco: sed dum Patriam, parentesque visitare properarat, vt inter illos sacri verbi semina Spiritualibus seminaret eloquiis: quadam die corporis ægrotantis molestia corripitur, ac post subitò in ectasi raptus, iacuit quasi exanimis à vespertina hora vsque ad galli cantum; sed dum ad se rediret, agnouit Angelicam esse visionem, & sumpto corpore ac sanguine Christi iacuit infirmus ipso die, & altera: tertia verò nocte iterum ab Angelis sublatus mirabiles vidit visiones, sicut liber vitæ ipsius testatur. Sed postquam ad se rediit 12. annos in prædicatione verbi Dei, & miraculorum clarescebat signis: nouissimè verò in Gallia Monasteriis constructis, ipse bonis auctus meritis inde migrauit ad Christum. Corpus verò eius ab Ercanvvaldo Duce & cæteris fidelibus in Perona Monasterio in Ecclesia S. Petri Apostoli, & cæterorum Apostolorum iuxta altare honorificè conditum est. *Hucusque Rhabanus.*

Ex Chronico Vniuersali Mundi ætate 6. fol. 121.

FOrseus quoque Hiberniæ Regis filius per id tempus cum duobus germanis, contemptis regni sui pompis, Monachalem habitũ susceperunt, & in magno precio euaserunt. Is Monasterium in loco, quem vocant Latiniacum construxit: Nec multo post ordinatis fratribus migrauit ad Dominum. Post quatuor autem annos ab Eligio & Ausberto Episcopis immaculatum corpus sine vlla putredine transfertur. Huius natale celebratur 4. Non. Martij.

Arnoldus Vvion in suo Ligno vitæ lib. 4. cap. 24.

S. Furseus Philtani Hiberniæ regis filius, multis annis in Scotia verbum Dei annunciauit. Et cætera ibidem.

VITA SANCTI BLAITHMAIC MARTYRIS
AVCTORE VVALAFRIDO STRABONE.

Quæ habetur tomo 6. antiquæ lectionis Henrici Canisij.

SI tantam meruêre suo pro carmine famam
qui scelerosorum mores & facta tulerunt
Laudibus in cælum perfusi dæmonis arte,
Friuola nectentes hominum monimenta malorum:
Cur non liberius sanctorum facta canamus,
quos placuisse Deo nobis miracula produnt,
quæ fidei virtute gerunt per munera Christi?
Nam scriptura canit, Domino spondente, pusillis,
Os aperire tuum studeas, ego verba ministro.
quapropter venerande pater, charissime Felix
Præceptis parere tuis ex corde paratus
Strabus ego, misit quem terra Alamannica natu,
Scribere dispo sui de vita & fine beati
Blaithmaic, genuit quem diues Hibernia mundo,
Martyriiq; sequens misit perfectio cælo.
Ipsius vt meritis veniam per sæcla capessam.
Regali de stirpe satus summumq; decorem.

Nobilitatis habens, florebat regius hæres
Iste Dei sanctus, vitam ducendo pudicam,
Quodq; solet rarò factum & non sæpe videri;
Quanto maior erat, tantò deiectior ibat.
Spes patriæ, fortuna patris, Rex ille futurus,
Iudicio iustus, prudens & corpore castus,
Sobrius, ornatus, iocundus, cautus, honestus,
Nobilis in genere egregio, generosior actu,
Obsequio locuples, melius virtutibus auctus,
Tractabat laïcus, quod Clericus efficiebat,
Cuius honorandum nomen sermone Latino
Pulcher natus adest, meritoq; probabilis illo
Nomine dignus erat, patrem qui cunctipotentem
Elegit pulchroq; Deum quæsiuit amore,
Sordebant terrena animo diuina petenti,
Secretumq; latens in solo pectore mansit,
Donec ad effectum processit sancta voluntas.
Cœnobium furtim quoddam sine teste petebat;
Quique fuit pridem patriæ per regmina Princeps,
Nomine pro Christi est factus tunc verna minoris,
Fascibus in mediis qui quondam terruit omnes
Omnibus admissis sibimet sine milite seruit.
Fama vt forte volans patris peruenit ad aures,
Hinc stupor atq; dolor mentem cinxêre parentis;
Subtractum dolet hæredem mittitq; senatum
Agmina, Prætores, populum, præcepta, maniplos;
Duxq; comesq; ibant, properanter Episcopus astat;
Abbatumq; cohors, vicini carne propinqui
Hoc solum nitente manu, si qualibet arte
Efficerent reducem vitata pericula mentem
Corde subire alio, ô talis, quàm cæca voluntas,
Ille procellarum se vix de gurgite dempsit,
Quæsitoq; diu titubans stetit anchora portu
Nondum curarum potuit laxasse rudentes,
Nec terra fixisse pedem, cum concita ventis
Aura pharetratis impegit ab æquore puppim,
Vique sua tremulam dissolueret vnda carinam;
Ni regeret proram, qui sæcula cuncta gubernat,
Mox miro à cunctis semper complexus amore,
Cunctorum studuit fieri diciq; minister.
Mente humilis, linguæ custos, & norma bonorum,
Verba Dei capiens sitienti corde libenter
Discendi studiosa gerens præcordia libris.
Perdidicit diuina animo documenta sagaci
Sicq; vigens doctrinarum morumq; nitore
Agmina multorum rexit veneranda virorum,
Exemplis sua dicta probans, vanosq; fauores
Pro nihilo ducens, cui laus & gloria solum
Christus erat, Christus sermo, Christus documentum;
Pax, clypeus, lorica, preces, patientia, bellum,
Mucro Dei Verbum, spes & dilectio totum,
Nulli detraxit, nulli conuitia struxit,
Singula quid fari per singula verba necesse est?
Cum quidquid legitur virtutum ritè teneret,

Et

Et quidquid vitij monstrat scriptura caueret,
Omnibus existens feliciter omnia factus,
Vt cunctos faceret Christo sua lucra referre,
Vtilis & prudens seruus per ouilia Christi,
Tempore qui certo mensuram farris opimi
Conseruis tribuens radiauit vbique fidelis,
Vtq; nihil meriti,nihil & probitatis abesset,
Martyrij palmam quæsiuit mente benigna,
Sæpius hac causa peregrinas visere terras
Nisus, ab incepto populo retrahente quieuit,
Vnde animo sedit fugitiuo calle parumper
Optatam tentare viam cum discipulorum
Agmine non multo pretiosa monilia secum
Virtutum sub mole gerens, ruptísq; tenebris
Nocte fugam capiens properanter abire parabat,
Ecce superueniens fugitiuis turba sequentum,
Ad caulas capto retrahit pastore bidentes.
Hoc quoque non taceam sanctus quod spiritus illi,
More Prophetarum rerum secreta ferebat;
Nam dum fama patrem longè latéq; beati
Ipsius ad superos vita fugiente volasse
Proderet, exposuit non esse, sed esse futurum,
Post modicum tempus sancto Spiramine doctus.
Insula pictorum quædam monstratur in oris
Fluctiuago suspensa salo, cognominis Eo
Qua sanctus Domini requiescit carne Columba;
Hanc petiit voto patiendi stigmata Christi
Illic namque frequens pagana caterua Danorum
Aduentare solet furiis armata malignis.
Sed sanctus Domini tales tentare leones
Disponens animo vana formidine mentem
Exuit,& clypeo fidei, galeáq; salutis
Munitus, hominum non horruit arma malorum.
Qui cum doctiloquo potuit cecinisse propheta
Est Deus adiutor mihimet, timor improbus absit.
Iam quoque doctus erat per publica bella ministros
Temnere dæmonicos,ipsum qui rite Tyrannum
Strauerat, & cunctis solus superauit in armis.
Tempus erat,quo magna Dei clementia seruum
Consociare suum nitidis super astra maniplis
Disposuit, certamque bono conferre coronam
Victori, cum sancta viri mens præscia rerum
Venturos properare lupos,vt membra piarum
Diuiderent ouium,sensu prænosceret alto.
Vos, ait, ô socij vobiscum mente sagaci
Quærite, si pœnas Christi pro nomine vobis
Sit tolerare animus mecum quicumque potestis
Exspectare, precor sensus armare viriles,
At quibus infirmi pauitant penetralia cordis
Ecce fugam celerent, vt parta pericula vitent,
Ad meliora suos armantes vota lacertos:
Proxima stat nobis certæ tentatio mortis
Firma fides vigilet rebus suspensa futuris
Cauta minus fortes seruet tutela fugatum.

Hic dictis compuncta cohors, quod posse videbat
Hoc animo statuit, quidam sub pectore firmo,
* qui. Sacrilegas spectare manus gladio * furenti
Supposuisse caput gaudebant mente serena:
Ast alij quibus hoc nondum fiducia mentis
Persuasit per nota fugam loca calle capescunt.
Aurea discutiens tenebras aurora madentes
Claruit, & nitidus pluchro Sol orbe refulsit.
Cum sacer hic doctor Missarum sancta celebrans
Officia ante sacram vitulus stetit integer aram,
Hostia grata Deo mucrone litanda minaci
Cætera turba iacet, lacrymis precibusque Tonanti
Commendans animas de pondere carnis ituras.
Ecce furens maledicta cohors per aperta ruebat
Tecta viris minitando pericula sæua beatis
Et reliquis rabida sociis feritate peremptis,
Ad sanctum venêre patrem, pretiosa metalla
Reddere cogentes, queis sancti sancta Columbæ
Ossa iacent, quam quippe suis de sedibus arcam
Tollentes tumulo terra posuêre cauato,
Cespite sub denso gnari iam pestis iniquæ.
Hanc prædam cupiêre Dani, sed sanctus inermi
* loco cor- * Restitit manu firmo conamine mentis
rupto. Contra stare aciem pugnamque lacessere doctus
Cedere dissuetus tibi talia barbare dicta
Ingerit, ignoro penitus quod quæritis aurum,
Quo sit humi positum, tectum quibus atque latebris?
Quod si scire mihi, Christo admittente, liceret,
Numquam nostra tuis hoc auribus ora referrent.
Barbare duc gladios, capulum cape, iamque trucida
Auxilio Deus alme humilem commendo tuo me.
Hinc pia truncatis discerpitur hostia membris.
Quodque ferox miles censu pensare nequibat
Rimari in gelidis cœpit per vulnera fibris.
Nec mirum, nam semper erant, semperq; resurgunt,
Quos furor in famulos Domini malus excitet omnes
Vt quod pro cunctis Christi censura peregit,
Cuncti hoc pro Christo faciant licet impare facto.
Ille igitur Christi factus pro nomine Martyr,
Testis, fert vt fama, loco requiescit eodem,
Multa vbi pro meritis dantur miracula sanctis,
Quo colitur Dominus digno veneranter honore,
Cum sanctis, quorum meritis mea crimina solui
Credo quibus laudum supplex donaria misi,
Nil negat his Christus, cui maxima lucra tulerunt,
Qui cum Patre pio, sanctóque in sæcula Flatu,
Regnat & æterno pollet sine fine decore.

INCIPIT

INCIPIT REGVLA S. COLVMBANI TRANscripta ex manuſcripto membrano Monaſterij Bobienſis.

Regula incipit. Primo omnium docemur Dominum diligere ex toto corde, tota mente, totis viribus, & proximum ſicut noſipſos, deinde opera.

De obedientia. CAP. I.

AD primum verbum ſenioris omnes ad obediendum audientes ſurgere oportet, quia obedientia Deo exhibetur dicente Domino noſtro Ieſu Chriſto; *qui vos audit me audit.* Si quis igitur verbum audiens non ſtatim ſurrexerit, inobediens iudicandus: Qui autem contradixerit, crimen incurrit; ideo non ſolum inobedientiæ reus eſt, ſed etiam contradictionis aditum aliis aperiens multorum deſtructor æſtimandus eſt. Si quis verò murmurauerit, & ipſe tanquam, non ex voto obediens, inobediens putandus eſt; idcircò opus eius abiiciatur, donec illius bona voluntas cognoſcatur. Obedientia autem vſque ad quem modum definitur? vſque ad mortem certe præcepta eſt; quia Chriſtus vſque ad mortem obediuit Patri pro nobis; quam ipſe nobis per Apoſtolum inſinuat, dicendo: *hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, & ſpecie inuentus vt homo, humiliauit ſemetipſum factus obediens Patri vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Nihil itaque recuſandum eſt obedientibus, veris Chriſti diſcipulis, quamuis durum, & arduum ſit, ſed cum feruore, & lætitia arripiendum eſt, quia ſi talis non fuerit obedientia non erit acceptabilis Domino, quia ait: *& qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus*, & ideo dicit de digno diſcipulo, *vt vbi ego ſim, ibi & miniſter meus mecum.*

De taciturnitate. CAP. II.

SIlendi regula diligenter cuſtodienda decernitur; quia ſcriptum eſt: *cultus autem iuſtitiæ ſilentium, & pax*, & ideo ne reatus de verboſitate conquiratur; exceptis vtilitatibus, & neceſſariis, opus eſt vt taceatur, quia iuxta ſcripturam: *in multiloquio non deerit peccatum*: idcirco Saluator ait: *ex verbis tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Iuſtè damnabuntur, qui iuſta dicere noluerunt cum potuerunt, ſed mala, iniuſta impia, inania, iniurioſa, incerta, falſa, contentioſa, contumelioſa, turpia, fabuloſa, blaſphema, aſpera, ac flexuoſa loqui garrula verboſitate maluerunt. Tacendum igitur de eis, & talibus, & cum cautela, & ratione loquendum eſt, ne aut detractiones, aut tumidæ cōtradictiones in loquacitate vitioſa prorumpant.

De cibo, & Potu. CAP. III.

CIbus ſit vilis, & veſpertinus Monachorum ſatietatem fugiens, & potus ebrietatem, vt & ſuſtineat, & non noceat. Olera, legumina, farinæ aquis mixtæ cum paruo pane paxemati, ne venter oneretur, & mens ſuffocetur; etenim vtilitati, & * vſui tantum conſulendum eſt æterna deſiderantibus præmia, ideo temperandus eſt ita * vſus, ſicut temperandus eſt labor: quia hæc eſt vera diſcretio, vt poſſibilitas ſpiritualis profectus cum abſtinentia carnem macerante retentetur: ſi enim modum abſtinentia exceſſerit, vitium non virtus erit: virtus enim multa ſuſtinet bona, & continet. Ergo quotidie ieiunandum eſt, ſicut quotidie reficiendū eſt, & dum quotidie edendum eſt, viliùs & parciùs corpori indulgendum eſt, quia ideo quotidie edendum eſt, quia quotidie proficiendum eſt, quotidie orandum eſt, quotidie laborandum, quotidieque eſt legendum.

*Forte victui. *Forte victum.

De cupiditate calcanda. CAP. IIII.

MOnachis, quibus pro Chriſto mundus crucifixus eſt, & ipſi mundo, cupiditas calcanda eſt, nimirum dum non ſolum ſuperflua eos habere damnabile eſt, ſed etiam velle: quorum non cenſus, ſed voluntas quæritur: qui relinquentes omnia, & Chriſtum Dominum cum timoris cruce quotidiani ſequentes, in cælis habent theſauros. Idcirco dum in cælis multum ſunt habituri, paruo extremæ neceſſitatis cenſu in terris debent eſſe contenti, ſcientes lepram eſſe cupiditatem Monachis imitatoribus filiorum, Prophetarum,

* Fortè proditionem, perditionem. ac discipulo Christi * proditione atque perditione Apostolorum quoque * dubiis sectatoribus mortem; ideò ergo nuditas, * fortè denuit. & facultatum contemptus prima perfectio est Monachorum: Secunda, vera purgatio vitiorum: Tertia, perfectissima Dei continuata dilectio, ac diuinorum iugis amor, qui terrenorum succedit obliuioni. * fortè est. quæ cum ita sint paucis nobis opus * sunt iuxta verbum Domini, aut etiam vno; pauca namque sunt necessaria vera, sine quibus non transigitur, aut etiam vno, quasi cibo iuxta literam; puritate autem sensus indigemus per gratiam Dei, vt intelligamus spiritualiter quæ sunt illa pauca charitatis, quæ Marthæ à Domino suggeruntur.

De vanitate calcanda. CAP. V.

VAnitas quoque quàm sit periculosa breuibus demonstratur verbis Saluatoris, qui discipulis hac lætantibus vanitate dixit: *Vidi Sathanam sicut fulgur de cælo cadentem*; & Iudæis aliquando se iustificantibus ait; *quod autem altum est hominibus, abominatio est in conspectu Domini.* His, & illo Pharisæi famosissimo se iustificantis exemplo colligitur, quod interemptrix sit omnium bonorum vanitas, & gloriatio elata dum bona vanè laudata Pharisæi perierint, & peccata publicani accusata euanuerint. Non exeat igitur verbum grande de ore Monachi, ne suus grandis pereat labor.

De Castitate. CAP. VI.

CAstitas vera Monachi in cogitationibus iudicatur, cui nimirum cum discipulis ad audiendum accedentibus à Domino dicitur: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo*; dum enim votum illius consideratille, cui consecratus est, verendum est ne inueniat in animo, quod abominatur, ne forte iuxta sancti sententiam Petri habeant oculos luxuriæ plenos, atque adulterij: & quid prodest virgo corpore, si non sit virgo mente, Dominus enim Spiritus in Spiritu habitat, ac mente, quem immaculatum viderit, in quo nulla sit adultera cogitatio, nulla Spiritus coinquinati macula, nulla peccati labes sit.

De cursu. CAP. VII.

DE synaxi ergo, id est, de cursu Psalmorum, & orationum modo canonico quædam sunt distinguenda, quia variè à diuersis memoriæ de eo traditum est: Ideo iuxta vitæ qualitatem, ac temporum successionem variè à me quoque literis idem insinuetur: non enim vniformis esse debet pro reciproca temporum alternatione: longior enim per longas noctes, breuiorque per breues esse conuenit, inde & cum senioribus nostris ab 8. Calendas Iulij cum noctis augmento sensim incipit crescere cursus à duodecim choris breuissimi modi in nocte Sabbathi, siue Dominicæ vsque ad initium hiemis, id est Kalendas Nouembris, in quibus vigintiquinque canunt antiphonas Psalmorum eiusdem numeri duplicis, qui semper tertio loco succedunt Psaltis, ita vt totum Psalterium inter duas supradictas noctes numero cantent duodecem choris, cæteras temperantes tota hieme noctes; qua finita per ver sensim per singulas hebdomadas terni semper decedunt Psalmi, vt duodecim in singulis noctibus tantum antiphonæ remaneant, id est quotidiani hiemalis triginta sex Psalmi, cursus; vigintiquatuor autem per totum ver, & * æstate, & vsque ad autumnale equinoctium, id est * Fortè æstatem. 8. Kalendas Octobris, in quo similitudo synaxeos est, sicut in vernali equinoctio, id est, in 8. Kalendas Aprilis, dum per reciprocas vices paulatim crescit, & decrescit. Igitur iuxta vires consideranda vigilia est maximè, cum ab authore salutis nostræ iubemur vigilare, & o[illegible]re omni tempore, & Paulus præcipit sine intermissione orare, sed quia orationum canonicarum noscendus est modus, in quo omnes simul orantes horis conueniant statutis, quibusque absolutis vnusquisque in cubiculo suo orare debet. Per diurnas terni Psalmi horas pro operum interpositione statuti sunt à senioribus nostris cum versiculorum augmēto interuenientiū pro peccatis, primùm nostris, deinde pro omni populo Christiano, deinde pro sacerdotibus, & reliquis Deo consecratis sacræ plebis gradibus, postremò pro eleemosynas facientibus; postea pro pace Regum, nouissimè pro inimicis; ne illis Deus statuat in peccatum quod persequuntur, & detrahunt nobis, quia nesciunt quid faciunt. Ad initium verò noctis duodecim Psalmi, ad mediumque noctis duodecim similiter Psalluntur: ad Matutinum verò bis deni, bisque bini per tempora breuium, vt dictum

ctum est, noctium, sunt dispositi pluribus iam vt dixi, semper nocti Dominicæ ac Sabbathi vigiliæ deputatis; in quibus sub vno cursu septuaginta quinque sigillatim cantantur. Hæc iuxta communem dicta sunt synaxim. Sed vera, vt dixi, orandi traditio, vt possibilitas ad hoc destinati sine fastidio voti præualeat, siue sua perfectio possibilitatis permittat, vel capacitas mentis illius cum necessitatum consideratione, vel vitæ qualitas possit admittere * cui quantum vniuscuiusque feruor exegerit. Si liber ac solutus sit, aut eruditionis eius quantitas postulauerit, aut status etiam, aut magnitudo studij, aut operum qualitas, aut ætatum diuersitas permiserit, ita variè licet vnius rei perfectio æstimanda est, quia cum labore, ac loco vices partitur: & ideo licet longitudo standi, aut cantandi sit varia, vnius tamen perfectionis erit æqualitas oranti in corde, ac mentis cum Deo iugis intentio: Sunt autem quidam Catholici, quibus idem est canonicus duodenarius Psalmorum numerus, siue per breues, siue per longas noctes, sed per quaternas in nocte vices hunc canonem reddunt, ad initium noctis, ad mediumque eius, pullorum quoque cantus, ac matutinum; qui cursus sicut in hyeme paruus aliis videtur, ita in æstate satis onerosus, & grauis inuenitur, dum crebris in noctis breuitate expeditionibus, non tam lassitudinem facit, quam fatigationem. Noctibus vero reuerentissimis Dominicæ scilicet, vel Sabbathi, ad Matutinũ ter idem voluitur numerus, id est ter denis, & sex Psalmis. Quorum pluralitas, ac sancta conuersatio hunc numerum canonicum multis dulci indixit suauitate, tanquam & reliquam disciplinam, sub quo, nimirum regula nullus inuenitur lassus, & cum tanta pluralitas eorum sit, ita vt mille Abbates sub vno Archimandrita esse referantur, nulla ibi à conditione cœnobij inter duos Monachos rixa fuisse fertur visa, quod sine Dei ibi habitatione dicentis: *Ego in eis habitabo, & inter illos ambulabo, & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus*, esse non posse manifestum est. Merito itaque creuerunt, & quotidie, Deo gratias, crescunt, in quorum medio Deus habitat, quorum meritis mereamur saluari à saluatore nostro. Amen.

*forte in quantũ.

De Discretione. CAP. VIII.

DIscretio monachis quàm sit necessaria multorum error ostendit, & aliquorum ruinæ demonstrant: qui sine discretione incipientes, & absque moderatrice scientia degẽtes vitam finire laudabilem non potuerunt: quia sicut sine via tendentibus error euenit; ita sine discretione viuentibus excessus in promptu est, qui semper virtutibus in medio inter vtramque nimietatem positis contrarius est. Cuius impactio periculi * res eius, dum iuxta semitam discretionis directam, inimici prauitatis offendicula, ac diuersorum errorum scandala ponunt. Orandus igitur iugiter est Deus, quo lumen veræ discretionis largiatur ad illuminationem huius viæ tenebris sæculi vtrinque obscurissimis circumdatæ, quo sui ad se sine errore veri adoratores possint has euadere tenebras. Discretio igitur à discernendo nomen accepit, eo quod ipsa in rebus discernit inter bona, & mala, inter media quoque, ac perfecta: diuisa namque sunt ab initio sicut lux, & tenebræ vtraque, id est bona & mala, postquam mala per diabolum boni deprauatione esse cœperunt. Sed per Dominum illuminantem prius ac postea diuidentem, inde Abel pius bona elegit, Cain vero mala * incepit. Bona fecit Deus cuncta quæ creauit, mala vero diabolus superseminauit dolosa calliditate, ac subdola ambitionis intuitæ suasione. Quæ sunt igitur bona illa? scilicet quæ integra sunt, ac incorrupta, sicut creata, permanserunt, quæ solus creauit Deus, & præparauit iuxta Apostolum, vt in illis ambulemus. Quæ sunt opera bona, in quibus in Christo Iesu creati sumus? bonitas scilicet, integritas, pietas, iustitia, veritas, misericordia, charitas, pax salutaris, lætitia spiritualis, cum spiritus fructu. Hæc omnia cum fructibus suis bona sunt: his vero contraria mala sunt, scilicet malitia, corruptela, impietas, iniustitia, mendacium, auaritia, odium, discordia, amaritudo cum fructibus eorum multiplicibus, qui ab eis nascuntur: Innumerabilia enim sunt, quæ de vtrisque contrariis, id est bonis, & malis procreantur. Quod autem declinat à bonitate condita, & integritate, hoc primum malum est, vt est superbia malitiæ primæ, cui contraria est piæ bonitatis humilis existimatio suum creatorem agnoscentis, & glorificantis,

*forsã euenit.

*forte in cœpit.

quod est rationabilis creaturæ primum bonum. Sic & cætera per duplices sensim partes in immanem nominum syluam creuêre. Quæ cum ita sint, tenenda sunt fortiter bona, Dei habentibus auxilium, quod semper orandum est per prospera, & aduersa, ne aut extollamur in prosperis in vanitatem, aut deiiciamur in aduersis in desperationem, ideo continendum ab vtroque periculo, id est ab omni nimietate per temperantiam gloriosam, & veram discretionem, quæ Christianæ humilitati adhæret, & viam perfectionis veris Christi militibus aperit, discernendo scilicet semper in dubiis recte, ac inter bona, & mala vbique diuidendo iuste, siue inter vtraque foris, siue inter corpus intus, & animam, siue inter opera, & mores, siue inter curam, & quietem, siue inter publica, & secreta. Mala itaque cauenda sunt, similiter, superbia, inuidia, mendacium, corruptela, impietas, mala morum, transgressio, gula fornicatio, cupiditas, ira, tristitia, instabilitas, vana gloria, elatio, detractio: bona quoque virtutum sectanda sunt: humilitas, benignitas, puritas, obedientia, abstinentia, castitas, largitas, patientia, lætitia, stabilitas, feruor, impigritia, vigilantia, taciturnitas: quæ per fortitudinem sufferentem, & temperantiam moderantem, quasi in quadam ponderatrice discretionis statera statuenda in actu sunt operis assueti per capitula conatus nostri, sufficientia vbique quærentibus: nam cui sufficientia non sufficiunt, excessisse discretionis modum, nulli dubium est, & quidquid ipsum modum excesserit vitium esse manifestum est. Igitur inter paruum, & nimium rationabilis est in medio mensura reuocans semper ab omni vtrinque superfluo in omni re posita, certum vbique necessitatis procurans, ac irrationabile superfluæ voluntatis declinans, & hæc mensura veræ discretionis omnes nostros pondere trutinans iusto actus, nequaquam nos deuiare ab iusto permittet. Neque si illam vice ducis per directum semper sequamur, errorem pati * dum enim de vtraque parte semper est continendum, iuxta illud dictum: *continete vos à dextris, & sinistris*, in directum semper per discretionem tendendum est, id est per lumen Dei, dicentibus sæpius, atque Psalmistæ victoris versiculum cantantibus: *Deus meus illumina tenebras meas, quoniã in te eripiar in tentatione, tentatio enim est vita hominis super terram.*

* *Deest poterimus, vel quid simile.*

De mortificatione. CAP. IX.

MAxima pars regulæ monachorum mortificatio est, quibus nimirum per sacram Scripturam præcipitur: *sine consilio nihil facias*, ergo si nihil sine consilio faciendum, totum per consilium est interrogandum, inde & iam per Moysen præcipitur. *Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi*; sed licet duris dura videatur hæc disciplina, vt scilicet homo semper de ore pendeat alterius: certis tamen Dominum timentibus dulcis, ac secura inuenietur, & si ex integro, & non ex parte conseruetur; quia nihil incertius est conscientiæ securitate, & nihil securius animi impunitate, quam nullus sibi ipsi per se potest tradere, quæ propriè aliorum est examinis. Hoc namque defendit à timore iudicij, quod iam examinauerit iudicantis censura, cui alieni ponderis imponitur moles, & totum portat quod suscipit periculum, *maius enim*, vt scriptum est, *periculum iudicantis, quam eius, qui iudicatur.* Quicunque itaque semper interrogauerit, si seruauerit, nunquam errabit, quia si alterius errauerit responsum, fides credentis, & labor obedientis non errabũt, neque mercede interrogati carebunt. * Nam si per se aliquid discusserit qui debuit interrogare, hoc ipso arguitur errasse, quod iudicare præsumpsit qui debuit iudicari; & si rectum, fuerit prauum illi reputabitur, dum per hoc à recto declinauit, quia nihil audet per se iudicare, cuius officium est tantum obedire. Cum igitur hæc ita sint, cauenda vbique est monachis superba libertas, ac vera humilitas discenda sine murmuratione, & hæsitatione obedientibus, quo iuxta Domini verbum, *iugum Christi suaue, & onus eius leue* sentiant, alioquin donec Christi humilitatem discant suauitatem iugi eius, & oneris illius leuitatem non sentient; humilitas enim cordis, requies animæ est vitijs, ac laboribus fatigatę, ac vnicũ illius de tot malis refrigeriũ; & quantũ ad hanc consideratione tota de tantis foris vagis, ac vanis * attrahatur, tantum intus requiescit, & refrigeratur, ita etiam & amara, illi sint dulcia, ac dura, & ardua ante habita plana, ac facilia esse sentiat, mortificatio quoque superbis, ac duris intollerabilis, illi fit consolatio,

* *forsè* quod.

* *forsè* attrahitur.

ſolatio, cui hoc ſolum placet, quod humile, ac manſuetum eſt. Sciendum autem eſt quod neque hanc martyrij felicitatem, neque aliud quid vtile ſuperueniens poterit perfectè complere quis, niſi qui in hoc ſtudium ſingulare poſuerit, vt non inueniatur imparatus; ſi enim iuxta hoc ſtudiũ, ſuas * aliquas ſectari aut nutrire * voluerit intentiones, continua interpoſitorum occupatione detentus, turbatus totus ſequi quò iuſſio ducit, gratusque ſemper non poterit: neque vt competit complere poteſt, qui turbulentus eſt, & ingratus. Mortificationis igitur triplex eſt ratio: non animo diſcordare, non lingua libita loqui, non ire quòquam abſolutè. Suum ſemper eſt dicere ſeni quamuis contraria iubenti: non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis: iuxta exemplum ſaluatoris, qui & alibi ait: *Deſcendi de cælo non vt faciam voluntatẽ meam, ſed voluntatem eius qui me miſit patris.*

* fortè aliquis. * fortè noluerit.

De Perfectione monachi. CAP. X.

MOnachus in monaſterio viuat ſub vnius diſciplina patris, conſortioque multorum, vt ab alio diſcat humilitatem, ab alio patientiam: vnus eum ſilentium, alter doceat manſuetudinem, non faciat quod vult, commendat quod iubetur, habeat quantum acceperit, operis ſui penſum perſoluat, ſubijciatur cui non vult, laſſus ad ſtratum veniat, ambulanſq; dormitet, nec dum expleto ſomno ſurgere compellatur. Paſſus iniuriam, taceat. Præpoſitum monaſterij timeat vt Dominum, diligat vt parentem: credat ſibi hoc eſſe ſalutare, quidquid ille præceperit, nec de maiorum ſententia iudicet, cuius officium eſt, obedire, & implere quæ iuſſa ſunt dicente Moyſe: *Audi Iſrael.* & reliqua.

EXPLICIT REGVLA.

Homilia 5. S. Columbani de fallacia vitæ humanæ.

O Tu vita quantos decepiſti, quantos ſeduxiſti, quantos excæcaſti, quæ dum fugis nihil es, dum videris vmbra es, dum exaltaris fumus es, quæ quotidie fugis, & quotidie venis, veniendo fugis, quæ fugiendo venis, diſſimilis euentu, ſimilis ortu, diſſimilis luxu, ſimilis fluxu, dulcis ſtultis, amara ſapientibus. Qui te amant non te ſciunt, qui te contemnunt ipſi te intelligunt, ergo non es vera, ſed fallax. Te oſtendis tanquam veram, te reducis quaſi fallacem. Quid ergo es humana vita? via es mortalium, non vita, à peccato incipiens vſque ad mortem: vera enim eſſes ſi te peccatum primæ tranſgreſſionis humanæ non interrupiſſet. Et tunc caſſabunda, & mortalis deueniſti, cum omnes tuos viatores morti aſſignaſti: via ergo es ad vitam, non vita, vera enim es via, ſed non plana, aliis longa, aliis breuis; aliis lata, aliis anguſta, aliis læta, aliis triſtis, omnibus ſimiliter feſtinans, & irreuocabilis: via es, inquam, via es, ſed non omnibus manifeſta es. Multi enim te vident, & pauci te viam eſſe intelligunt, ſic enim ſubtilis es, & ſic ſeductrix, vt paucorum ſit te ſcire viam. Interroganda ergo es, & non credenda, nec iudicanda, tranſeunda, non habitanda miſera humana vita; nullus enim in via habitat, ſed ambulat, vt qui ambulant in via, habitent in patria. Quare tu mortalis vita habitaris, diligeris, vindicaris? diligeris à ſtultis, contemneris à ſenſatis, caueris à ſaluandis. Timenda itaque es humana vita, & multum cauenda, quæ ſic fugitiua es, ſic lubrica, ſic periculoſa, ſic breuis, ſic incerta, vt quaſi vmbra, aut imago, aut nubes, aut nihil, aut inane diſſolueris. Dum ergo nihil es ô mortalis vita, niſi viæ imago, fugitiua, vt auis, vt nubes incerta, & fragilis vt vmbra, vt ſomnium, ſic per te iter agendum eſt, tam ſollicite, tam caute, tam expedite, vt viatorum more ad veram patriam omnibus intelligentibus feſtinandum ſit. De tranſacto ſecurus de Deo, quod reſtat ſollicitus, nihil enim tibi prodeſt aſcendere, quod aſcenderis, niſi quod reſtat euaſeris, via enim, & aſcenſus quidam, putanda eſt vita hæc. Non quæramus in via, quod futurum eſt in patria, labor enim, & fatigatio in itinere verſatur, in patria requies, & ſecuritas paratur. Cauendum eſt itaque nobis ne forte per viam ſecuri ſimus, & ad veram patriam noſtram non perueniamus, ſunt enim reuera nonnulli in hoc itinere ſecuri, deſides, liuidi, vt non tam in via, quam in patria eſſe videantur, & non tam voluntarij, quam inuiti eunt ad patriam, nimirum

iam perditam. Hic enim in via peruſi ſunt patria & de breui vita æternam mortemr mercati ſunt, aliena caduca dilexerunt, & propria æterna neglexerunt. Quapropter quamuis ſint læta, quamuis blanda, quamuis ſint ſpecioſa, aliena terrena deuitemus, vt propria æterna non perdamus. Fideles in alienis inueniamur, vt in propriis, ac noſtris hæredes efficiamur donante Domino Ieſu Chriſto, cui gloria in ſæcula ſæculorũ. Amen.

Extant & in eodem Monaſterio Bobienſi, alia S. Columbani Opuſcula, continentia inſtructiones ſeu Homilias 13. quarum præcedens quinta eſt; Item exhortationes, & de pænitentia ſermonem; denique regulas ſeu canones pænitentiales. Sed hæc ad manus noſtras non dum peruenêre.

CARMEN MONOSTICHON
BEATI COLVMBANI ABBATIS.

Ex codice Manuſcripto Friſingenſi.

Quod habetur tom. j. antiquæ Lectionis Henrici Caniſij.

a. L. vt. — *HÆc præcepta legat deuotus, [a] & impleat actu,*
Virtutum titulis vitam qui quærit honeſtam,
Vel homines inter cupiat præclarus haberi,
Vel morum meritis cæleſtia regna mereri,
Atque Deo Chriſto ſocius ſine fine videri.
Impleat ipſe Dei, qui vult ſua vota venire
* *Viue Deo fidens Chriſti præcepta ſequutus.*
* *Sint tibi diuitiæ, diuina dogmata legis.*
b non eſt in L. & repetitur. 93. — [b] *Diuitias, Domini faciet benedictio claras.*
Corporis exſuperat vires prudentia mentis.
Omnibus eſt mundi melior ſapientia gazis.
Semper amanda quidem eſt rerum doctrina bonarum.
Optimus eſt animus Chriſti veſtitus amore.
Dæmonas aduerſus magna eſt oratio Virtus.
Vt moneas carum noli deſiſtere amicum.
Morbi cauſa mali nimia eſt quæcũq; voluptas.
c L. in dare ne. c. p. & prendere pergas. — [c] *Tu dare ne claudas palmas, & prẽdere pãdas.*
Semper in ore tuo reſonent bona verba ſalutis.
Ne rogo vindictam tua mens meditetur amarã.
Sint tibi pacifici magna dulcedine mores.
d hic verſus abeſt in L. — *Ne tua pæniteat, caueas victoria temet.*
[d] *Fer patris imperium, dũ verbis exit in iras.*
e L. cogites. — *Quiſque dies vitæ eſt velut vltimus ecce putandus.*
f & hic repetitur infra verſu. 105. — *Quod dare non e poſſis, noli promittere verbis.*
[f] *Qui prodeſſe poteſt, nõ eſt fugiendus amicus*
Octenas ſtudeas vitiorum vincere turmas.
g L. triũphis. — *Te ferat ad cælum quadriga repleta [g] ſalutis.*
Lingua ſuos habeat frænos in corde ligatos.

Vir bonus eſſe nequit, niſi qui [h] ſtet omnibus æquus. — h L. ſit in.
Qui ſcelera abſcondit, veniã nõ [i] forte meretur. — i L ne forte meretur?
Qui bona deſueſcit, mox hic conſueſcit iniqua.
Non tu quẽſo iocis lædas, nec carmine quenquã.
[k] *Sæpius auditu inſtrueris, quàm voce fruaris.* — k L S. a frueris quam voce ſalutis.
Sit ſeruus mentis venter; ſit ſerua libido.
Non perdit pietas quidquid [l] largire videtur. — l L. largiri forte largita.
Nõ opibus bona fama datur, ſed moribus almis.
Fac ne temeritò verbis [m] irrideat alter. — m L deridear.
Pro miſero miſerans lachrymas effunde ſodali.
Eripe, ſi valeas, non ſuggere tela furenti.
Sæpe nocet puero miſeratio blanda magiſtri.
Ignotum noto nunquam præponis amico.
Omnia quæ dicunt homines tu credere noli.
Non ſibi quis viuat, Chriſto ſed viuat vbique.
Non tua, ſed Chriſti quæras; qui diligis illum.
Non te, non mundũ, Chriſtum ſed dilige ſolum.
Cum ſapiente loquens perpaucis vtere verbis.
Nil oculi proſunt, quibus eſt mẽs cæca vidẽdi.
Diuitis opprobrium gemitus eſt pauperis ingens.
Plurima diſcenti ſemper ſapientia creſcit.
Iudicium reſtat cunctis certiſſimè factis.
Adueniet Iudex cunctis qui iuſta rependat.
Inclyta perpetuam præſtat [n] patientia vitam. — n L. ſapientia.
Te feritate magis faciet moderatio clarum.
Egregios faciet mentis conſtantia mores.
Conſilio facias, rogo. ſit tibi quidquid agendum.
Omnis quippe ætas aliquo ſub faſce laborat.
Vera quidem veterũ iuuenis paradigmata rẽre.
Felix qui cauſam loquitur prudentis in aurem.
Tantũ verba valent, quãtum mens ſentiat illa.

Omnibus est locuples qui rebus abūdat[o] honestis
Non erit antiquo nouus anteferendus amicus.

o L. amicis.

Difficile inuenies verum fortaßis amicum.
Moribus egregiis facias tibi nomen honestum.
Nemo quidem plures habuit, quàm [p] perdit amicos.

p L. expedit.

Cui prodest, socio qui non prodesse probatur?
Sola fides fidei dono [q] ditabitur almo.

q L. probabitur.

[r] Leuis non animam torquentis cura fatiget.

r L. Leuia non animi orquentis cura fatiget.

Res[s] seuera quidem semper declarat honestū.

s L. te vera.

Quid peius, quā seuit iungat, habitator iniquus?
Actibus, aut verbis noli tu adsuescere prauis,
Est non esse quidem satius quàm viuere prauè.
Mens bona thesauros praecellit munere cunctos.
Vitam quippe tuam tota virtute tuère.
Omnia pro vita sunt amittenda tuenda.
Praemeditata quidem leuius sufferre valebūt.
Quae subitò aduenient multò grauiora vidētur.
Gaudia sunt populi rector pius atque benignus.
Mors aliena monet propriae nos mortis vbique.
Felix alterius[t] cuius documenta flagella.

t L. cui sunt.

Praemia non capiet, ingrato qui bona praestat.
Sit tibi carus homo, vt frater; Deus vt pater almus.
Omnis paulatim letho nos applicat hora.
Ante diem mortis nullus laudabilis exstat.
Qualibet ex [u] fructu proprio cognoscitur arbor.

u L. f. cognoscitur arbor in orbe.

Doctor erit magnus, factis qui quod docet implet.
Quod tibi vis fieri, hoc alij praestare memento.
Pauperibus iustis caelestis gloria restat.
Quod tibi non optes, alij ne feceris vlli.
Æquum pondus habe, teneas & statera[x] iustū.

x L. iusta.

Non tibi sit modius duplex, nec statera dupla.
Corripe prudentem: reddetur gratia verbis.
Si tu recta facis, ne cures verba malorum.
Vtile consilium Dominus ne despice serui.
Inter conuiuas fac sis sermone modestus.
Cum quid peccaris, castiga, te ipse subinde.
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.
Diuitias Domini faciet benedictio claras.
Æternam tribuit felix clementia vitam.
Vtere quaesitis opibus, fuge nomen auari.
Disce, sed à doctis; indoctos ipse doceto.
Contra verbosos noli contendere verbis.
Sermo datur multis, animi sapientia paucis.
Non laeta extollant animū, non tristia frangāt.
Proximus esto bonis, si non potes optimus esse.
Quantò maior eris, tantò tu cautior esto.
Cumque alium causes, propriam prior inspice vitam.
Plus tua, quàm alterius dānabis crimina iudex.
Sis bonus atque bonis, laesus nec laede nocentē.
Qui prodesse potest, non est fugiendus amicus.

Cum fueris faelix, quae sunt aduersa caueto.
Quae culpare soles, haec tu ne feceris ipse.
Vita aliena tuae tibi sit[y] cathagita vitae.
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

y L. cathegita id est doctrix, magistra.

Sit sale iam Sophiae sermo tibi conditus omnis.
Magna quidem virtus nostrae est moderatio linguae.
Crede Deo, & proprios tūc tu tibi dirige gressus.
Lux, timor est Domini, cordis: hunc dilige sēper.
In Domino sperans nullus confunditur vnquā.
Vir prudens animo est melior, quàm fortis in armis.
Corporis excellit vires sapientia mentis.
Diuitias animo iniustas attendere noli.
Verbum dulce quidē tibi multiplicabit amicos.
Conuerti ad Dominum ne tardes tramite recto.
Doctrinis etiam varijs non flexilis esto.
Te via nam Domini teneat firmißima semper.
Iustitiae & pacis placeant tibi verba loquendo.
Pax precor alma tuo placeat tibi semper in ore.
Semper in ore tuo resonent pia salutis.
Rex sapiens populum melius defendit ab hoste.
Insipiens rector populum disperserit omnem.
Gloria magna quidem regi est sapientia iusta.
Iniuriasque tuas in fratrem vlciscere noli.
Semper auarus amat mendacia, furta, rapinas.
Sufficiat rerum dederat tibi quod Deus ipse.
Quid terrenus homo, puluis & terra superbit?
Principium sceleris proh dira superbia constat.
Sit tibi cura, tuae tota virtute salutis.
Vna dies, quales fuerint, ostendit amicos.
Peccasti solus, ignoscere tu tibi noli.
Quod tacitum cupias, tacito committe sodali.
Inuidiam nimio cultu vitare memento.
Inuidiae maculat famam mala pestis honestam.
Nil sine consilio facias, sic facta probantur.
Qui Domino credit, seruat mandata salutis.
Semper enim sapiens metuit sibi iudicis iram.
Instanter facias, sors quae tibi tradat agenda.
Cum homine iniusto nolito manere frequenter.
Nec redit vnda fluēs, nostrū nec tēpus in annis.
Omnia finis edax deuastat gaudia mundi.
Qui pius & clemens, Dominus miserebitur illi.
Infer nullatenus benefactis mente querelas.
Improperes nunquā, dederis munuscula si qua.
Omnis pertractet primum mens verba loquelae.
Corporis auxilium medico permitte fideli.
Dum poteris, benefac caro tu semper amico.
Sic nouus atq; nouum vinū veterascat amicus.
Rebus in aduersis nunquam dimittis amicum.
Semper amicus amat, duratq; fidelis[z] amicus.

z L. vbique.

Alma dies noctem sequitur; sic dona labores.
Tēpora dū variant, animus sit semper honestus.
Consilio mentis quodque imminet antè videto.

Dum tibi vita viget, lachrymis mala crimina purges.
Noli iterare scelus, lachrymis dum diluis illud.
Luxuriis animo noli seruire malignis.
Qui modica spernit, minuit maiora per horas.
Tollitur ex numero sanctorum perfidus omnis.
Oderit insipiens sapientis verba magistri.
Excitat in risus fratres verbosus amaros.
Nil illo peius, sceleri qui gaudet iniquo.
Cui secreta quidem credas cautissime cerne.
Corripe peccantem; noli & dimittere amicum.
[a] *Corripere est melius notum quam perdere amicum.*
Qui fratri ignoscit, ignoscit Christus & illi.
Obseruat sapiens sibi tempus [b] *in ore loquendi.*
Insipiens loquitur spretum sine tempore verbũ.
Multiloquax animã meritis denudat honestis.
Gloria quippe Deum Dominumq; est magna timere.
Radix est Sophiæ Dominũ [c] *de mente timere.*
Aurum flãma probat; homines tentatio iustos.
Sperate in Domino, & veniet miseratio vobis.
Dilige, qui cupias cæli bona gaudia, Christum.
Felices faciet natos benedictio patris.
Pauperis & miseri mentẽ ne afflixeris vnquã.
[d] *Diligit in Sophia se semper Christus amantẽ.*
Ne citus in lingua fueris, nec segnis in actu.
[e] *Non erit innocuus falsus per famina testis.*
Diuitias addit Domini benedictio plures.
[f] *Iam magnum reddas modico tu munus amico.*
Semper amicus amat: amor est preciosior auro.
Diues erit, durè semper qui operatur in agro.
Otia qui sequitur, veniet huic semper egestas.
Omnibus est opibus melior vir mente fidelis.
[g] *Exsuperat numerus iustorum regna potentum.*
Ecce timens Dominum viuet felicibus annis.
Exspectat lætus cælestia gaudia iustus.
Impius horrendas spectat pro crimine pœnas.
Corruit in præceps populus rectore nefando.
Præparat æternam mitis clementia vitam.
Qui bona sectatur, prima bene surgit in hora.
Multorum profert sapientis lingua salutem.
Hostibus in bello dominatur dextera fortis.
Seruiet & segnis duro sub fasce laborum.
Lingua placata sibi multos acquirit amicos.
Pone tuis verbis vectes serasque loquelis.
Qui præcepta Dei metuit, in pace moratur.
Nam bona perpetuam tribuet doctrina salutẽ.
Diligit hic natum, virgo qui corrigit illum.

a Abest in m. s. Frising.
b L. more
c L. cum mente.
d L. Diligit omnipotens Sophiã sibi semper amãtem.
e Abest in m. s. Fris.
f L. Iam magno reddas medio tu munus amici.
g L. Exaltat numerus iustorum regna potenter.

FINIS.

Obseruet, diligens Lector, Manusculam. L. in margine præcedentis carminis sæpius positam, significare Leodicensem, siue manuscriptum codicem Abbatis sancti Laurentij Leodicensis, ex quo pater Martinus Delrius Societatis Iesu, hoc ipsum carmen accepit, & in lucem emisit anno 1601. Hoc obseruato, facile cognoscet ea in quibus codex Frisingensis, ex quo Canisius hoc carmen desumpsit, ab illo Leodicensi discrepat.

SANCTI COLVMBANI ABBATIS EPISTOLA.

In qua detestatur auaritiam.

Columbanus Hibernus Hunaldo discipulo.

PRæfixo hoc titulo, Canisius tomo suprà citato, initium Epistolæ sic ponit; *Suscipe Hunalde libens, & perlege mente serena;* Sed R. P. Sirmondus Societatis Iesu, qui eandem Epistolam cum Opusculis B. Eugenij Tolotani Episcopi in lucem edidit Anno 1619. illi versui alios 17. præmisit; in progressu Epistolæ, nonnulla est inter vtriusq; authoris editionem discrepantia: in fine verò Sirmondus tres apposuit Versus, qui apud Canisium non inueniuntur. Porrò quia vtrũq; authorem ex authenticis codicibus ipsam Epistolam desumpsisse supponimus, ac proinde, quæ ambo habent, ex eiusdem Sancti operibus esse, ne quidquam operum eius pereat; ea quæ Sirmondus suprà Canisium ad fert, in principio & fine adijciemus; eaq; in quibus in progressu dissident, in margine notabimus.

C O L V M B A N V S H V N A L D O

Casibus innumeris decurrunt tempora vitæ,
Omnia prætereũt, menses voluuntur, & anni.
Labitur in seniũ momentis omnibus ætas.
Vt tibi perpetuam liceat cõprehēdere vitã.
Molles illecebras vitæ nunc sperne caducæ.
Blandâ luxuriâ virtus superatur honesta.
Ardet auaritia, cæcáque cupidine pectus.
Nescit habere modũ vanis mēs dedita curis.
Vilius argentum est auro, virtutibus aurũ.
Sũma quies nil velle supra quã postulat vs⁹.
Hos ego versiculos misi tibi sæpe legendos,
Vt mea dicta tuis admittas auribus oro.
Nec te decipiat vana & peritura voluptas,
Aspice quã breuis est procerũ, regũq; potestas
Lubrica mortalis citò trãsit gloria vitę.
Da veniã dictis, fuimus fortasse loquaces.
Omne quod est nimiũ sēper vitare memēto.

Hucusque Sirmondus.

Suscipe [a] Hunalde libens, & perlege mente serena
Dicta Columbani, fida te voce monentis:
Quæ licet ornatu careant sermonis honesti,
Vota tamen mentisque piæ testantur amorem.
** Viue Deo fidens, Christi præcepta sequendo,*
Dum modò vita manet, dũ tēpora certa salutis;
Tempus & [b] illa volat, momentis labitur ætas.
Despice, quæ pereunt, fugitiuæ gaudia vitæ.
Non fragiles sectetis opes & inania lucra,
Nec te sollicitet circumflua copia rerum.
** Sint tibi diuitiæ, diuinæ dogmata legis,*
Sanctorúmque patrum castæ moderamina vitæ,
[c] Omnia quæ dociles scripserunt ante magistri,
Vel quæ doctiloqui cecinerunt carmina vates:
Has cape diuitias: semper contemne caducas:
In mentémq; tibi veniat tremebunda senectus,
Quam gelidæ tandē sequitur violentia mortis.
Vltima iam sapiens meditatur tempora vitæ,
Torpentes senio vires morbósque frequentes,
Incertúmque diem lethi certósque dolores.
Multa senem fragilis vexant incõmoda carnis:
Nam macie turpi tabescunt languida membra,
Tunc genuũ iunctura riget, venásq; per omnes
Illius in toto frigescit corpore sanguis.
Sic baculo nitens artus sustentat inertes.
Quid tristes memorē gemit⁹? quid tædia mētis?
Somnus abest oculis, illũ sonus [d] excitet omnis.
Quid tunc argenti, fului quid proderit auri
Improba congeries, multos collecta per annos?

a Sirmõdus habet *quæso.*
a Alius *scribe.*
* Iste in monosticho est versus 3.
b Sirmũdus. *hora.*
* Iste in monosticho est secundus.
c Sirm. pro hoc & sequẽti versu, vnũ hũc duntaxat habet: *omnia quæ dociles Scripserũt carmine vates.*
d Sirm. *excitat.*

Munera quid procerũ? ditis quid prãdia mēsæ?
Quid meminisse iuuat transacta gaudia vitæ,
Venerit extremi tandem cum terminus æui?
Hæc, dum vita volat, vigili qui mēte retractat,
Spernit auaritiam, vanósque refutat honores.
Quid modò terrenis mentes intendere curis
Mortales cupiũt? quid turpia lucra sequuntur?
[e] Sēper auar⁹ eget, nec habet quod habere videtur
Ille domi solus nummos abscondit in arca,
Diuitias cumulans, dum sese nescit amare,
Plus amat hæredem, seruat cui cuncta fidelis.
O nimium felix, parcus, cui sufficit vsus,
Corporis vt curam moderamine temperet æquo,
Non misera capitur cæcaque cupidine rerum,
Nec maiora cupit, quàm quæ natura reposcit;
Non lucri cupidus nummis marsupia replet,
Nec molles cumulat tinearum ad pabula vestes,
Pascere non pingui procurat fruge caballos,
Nec trepido tales doluit sub pectore curas,
Ne subitis pereat collecta pecunia flammis.
Aut fracta nummos rapiat fur improbus arca.
Viuitur argento sine, iam sine viuitur auro;
Nudi nascuntur, nudos quos terra receptat.
Diuitibus nigri reserantur [f] limina ditis,
Pauperibusquè pijs cœlestia regna patescunt.
Temnere diuitias monuit Saluator auaros.
Quisquis amat Christũ, sequitur vestigia Christi:
Nam breuis & fragilis moritura gloria carnis
Quicquid habet, rapidi velox fuga tēporis aufert
Pulchrè veridici cecinit vox talia vatis.
Tempora dinumerans æui vitęque caducæ.
Omnia tēpus agit, cũ tēpore cuncta trahuntur:
Alternãt [g] alimenta vices & tempora mutant.
Accipiunt [h] alimenta dies noctésque vicissim.
Tempora sunt florum, retinet sua tēpora messis,
Sic iterum spisso vestitur gramine campus.
Tēpora gaudendi: sunt tempora certa dolendi:
Tempora sunt vitæ; sunt tristia tēpora mortis.
Omnia dat, tollit, minuitque volatile tempus.
Ver, æstas, autũnus, hyems, redit annus in annũ
Omnia cum redeant, homini sua non redit ætas.
Hanc sapiens omni semper reminiscitur hora,
Atque domum luctus epulis præponit opimis.

e Sirm. *Semper auarus eget nũmo testante poëta, Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit, Indiget inter opes, nec habet quod habere videtur.* Vbi vides loco vnius, tres esse apud Sirmõdum.
f Sirm. *Lumina Ditis.*
g Sirm. *Elementa.*
h Sirm. *Augmenta.*

Hactenus Canisius: tres sequentes ex Sirmondo desumpsimus.

Vltima nunc humili concludam verba precatu,
Sis memor ipse mei, versus cum legeris istos,
Tempora sic habeas optatæ longa senectæ.

FINIS.

Incipiunt Versus in Columbani festiuitate, ad mensam legendi.

Lare Sacerdos cluis — almo fultus decore
Tuis Columba decus, — qui redoles in orbe.
Monachorum cohortes — te clarum dicunt patrem,
Te sophistam proceres — te vatem dixêre Reges.
** Aunent decorata — tuis factis præcepta,*
Religionis forma — præbet nitorem sacra
Sic virtutum decus — miles Christi in æuum
Comptus haberis sacris — pandens præcepta dictis
Quid tibi his dignis — æquantur in metallis
Vel comparantur sanctis — sæclorum gesta factis
Non aureum caput — Babylona Persarum
Argenteus Darius — Medus habuis priscus
Nec Ceneus Macedo — olim signauit bello
Vel sepultus salo — Nilicola, & Cenchris.
Nil dignum simile — horum gessêre gestis
Smyrneus Homerus, — & Mantuanus Maro.
Non Pœnus Hannibal — non pernix Pollucendus
Non Marius Catulus — Scipio, Scylla, Gracchus.
Non ferreus Cæsar — Bacchus Numida, Ambro,
Celtiberus Scyta, — Hyberus, & Sycamber.
Fertilis vt cedrus — palmaque poma præbens
Italiæ thesaurus — tu gratus vt abrigum.
Tu Sabæorum grata — thurea oles virga
Tu balsama sudas — virga Engaddi secta.
Tu palmatis opaca — manes in vite vera
Tu oleum & pinguis — diffundis vt oliua.
Tu lenitate polles — benignitate clares,
Mystica rimando — intacta penetrando.
Ædificasti domum — petra supra insertam
Quem olim omnium rerum — firmauit conditarum.
Quam suprà quis positus — manet firmus in æuum,
Quæ lapis angularis — chrysophasus hyacinthus
Serdonius Smaragdus — topasius, Berillus
Chrysolytus, & Iaspis — saphyrus Ametistus.
Calcedon, & Sardinus — candida margarita
Herilus Herusalem — positus fundamentum.
Tu mortuus viuis — dum vitam morte emis
Tu damnanda perdis — dum carnis damna sentis.
Tu cruciando cares — dum Christi crucem geris
Patriam dum fugis — ad patriam tu redis.
Æterno sociaris Regi — dum Reges contemnis
Paradisi amœna — tu penetras per æuum.
Possessurus læta — virentia per rura.
Quem Dominus virtutum — coronauit amator.
Sedibus æternis — te collocant suis
Ibi canes iucunda — carmina voce sacra
Iam capis thesauros — quos dudum recondidisti,
Commercio quos pio — commutasti in sæculo
Choros Angelorum — cernis & Prophetarum,
Martyrum candidatus — cateruas, & iustorum.

* Annuit

Hoc carmen habetur post vitā S. Colūbani in libro Ionæ Abbatis in monasterio Bobiensi. cum titulo hic eis præfixo.

Per

Permixtus luce fulua
Receptus tu in castris
Dominum inuenisti
Qui trophæum de mundo
Graderis per viam,
Quæ ducit ad æterna
Mundum spreuisti
Cum quo manes per æua
Gloria Trinitatis
Præsentia per æuum,
his clares duce Christo
hoste sica perempto
quem Iesum hic quæsisti
sic reddit triumphanti,
quam olim præparasti,
gaudia paradisi,
vt Messiam haberes.
sine fine futura.
semper canenda virtus
& omnia futura.

Duo sequentes Hymni reperti sunt in Bobio, in libro officiorum S. Columbani, & duorum successorum eius, Attalæ, & Betulphi.

Ad Vesperas, & Nocturnum Hymnus.

ACtori mirabilium
Cantemus nouum canticum,
Sublata cuius gratia
Nostra frustrantur merita.
Quibus ergo miraculis
Enituit in populis
Columbanus sanctissimus
Dicamus in sequentibus.
Hunc paritura filium
Vidit mater per somnium
de sinu lucem surgere
Et terris lucem fundere.
Hic factus alter Moyses
Traxit de petra latices
In colligendis messibus
Suspendit imbrem nubibus.
Coruus hoc despiciens
Eliæ quamuis seruiens
Chyrothecas, quas abstulit
Furtim, patenter attulit.
Pro boue, quem necauerat
Vrsus onus subierat,
Bouis implens officium
Iussu patris vt proprium.
De trunco lapsus cuneus
Os frontis fregit protinus
Quod sanctus Dei famulus
Sputo sanauit citius.
Mundauit lepræ maculam
Dæmonum fugans copulam
Febricitantem fœminam
Sanat per fidei gratiam.
Patrata cuius gratia
Sunt tanta mirabilia
Nos, & hunc locum protege
Rex in æternum Domine.
Præsta Pater pijssime, &c.

Ad Laudes, Hymnu

DVm messem frater meteret
Et digitum incideret,
Beati Patris precibus
Casus sanatur digitus.
Paucis ceruisiæ potibus
Et ex duobus panibus
Omnibus fit largissimus
Potus, cibusque fratribus.
Christi spirante gratia
Implentur promptuaria,
Ne panis à penuria
Fratrum periret copia.
Vos insufflatum soluitur,
Et per frusta diuiditur,
Quo facto admirabili
Sunt stupefacti barbari.
Cantemus ergo pariter
Quod cantat Dauid iugiter:
Mirabilis est Dominus
In suis Sanctis omnibus.
Patrata cuius gratia
Sunt tanta mirabilia,
Nos, & hunc locum protege
Rex in æternum Domine.
Præsta Pater pijssime, &c.

In secundis Vesperis, ad Magnificat, Antiphona.

Columbanus sacer, sanctissimus, summus, & egregius Hibernia ortus, humatus ruribus Apenninis intercedat pro nobis quæsumus ad Dominum.

Alius Hymnus de eodem.

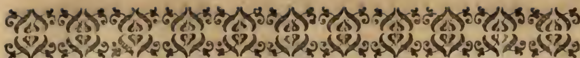
Istud etiam in Bobiensi libro Ionæ habetur, cũ hac inscriptione. *Hymnum subdidi, quẽ eius in transitu præcipiatis canere; quia primus, quem vobis nuper transmisi, eius virtutes continet.* Ex hoc titulo colligũt aliqui, ipsum Ionam huius hymni authorem esse.

Ostris solemnis sæculis refulget dies inclyta
Qua sacer cælos Columba ascendit ferens trophęa.
Sed prius quàm eum mater in auras lucis ederet
E sinu solem prospicit terris lumen diffundere.
Qui post altus Hibernia sacro edoctus dogmate
Gallica arua adiens plebi salutem tribuit.
Ægri sanantur ocyus cautes producunt latices
Piscis in vsu præbetur cædit imber à segete;
Prolemque capit sterilis, ales rapinam reddidit ,
Farres horreo augetur, abscissa caro sospes est.
Tactus vidit nec cernitur sensit damna ergastulum,
Fugit pestis ab homine, quem dęmon sęuus miserat
Liger scapham retinet. ablata furto prodeunt.
Cæcusque lumen recipit, præbendo cibus augetur,
In escas alites veniunt, feræ iussis obediunt
Fides patrare conscia nouit quę poscit omnia.
Gloria tibi Trinitas æqualis vna deitas
Et ante omnia sæcula, & nunc, & in perpetuum.

Hunc Hymnum, prout eum habet Canisius tomo 5. antiquæ lectionis, suprà vitæ Sancti Columbani præfiximus; sed cum eundem postmodum è monasterio Bobiensi, simul cum Regula S. Columbani, versibus, & hymnis mox positis, nobis transmisisset R. P. Hugo Cauellus, cui propterea vna nobiscum lectores gratias debent: & in multis à priori discrepare animaduerteremus; vt vitia, quibus prior scatere videtur, ex posteriori corrigantur, non abs re fore duximus, eum hîc inserendum.

SERMO SANCTI GALLI CONFESSORIS DICTVS CONSTANTIÆ, IN TEMPLO S. STEPHANI, in consecratione Ioannis Episcopi Constantiensis.

De hoc Vvalafridus Strabus supra lib. 1. vitæ S. Galli cap. 24. mentionem facit.

Et habetur tomo 5. antiq. lect. Henrici Canisij.

Empiternus & inæstimabilis Deus, cum coæterna sibi sapientia, hoc est, Filio sempiterno, & charitate sibi, & filio suo consempiterna, id est, Spiritu sancto, absque vlla inchoationis, vel temporis mutabilitate, vel locorum, vel ministeriorum indigentia, semper in semetipso beata & immortali maiestate subsistens. Nequaquam tamen sine congruo sibi seruitorum obsequio solitarius mansisse putandus est, cum manifestissimè dicat Apostolus: *Elegit nos in Christo ante constitutionem mundi*, prædestinatione scilicet æterna, non creatione temporaria, sed vocatione gratuita, vel indebita gratia. Sed qui semper omnia futura in sua bonitate, & maximè sanctorum Angelorum, & hominum societatem, præsentialiter contuendo quasi facta disponit, aliquando etiam præscitam & prædestinatam immobili consilio creaturam, ad se laudandum, & ex se, & in se, & per se beatè viuendum omnipotentissimo dignatus est opificio creare de nihilo, & super cœlestia quidem beatis Spiritibus habitaculum fecit: terram verò futuris hominibus præparauit. Quorum creationis caussam nosse nos conuenit, fratres Christianissimi, ne viles vos & abiectos arbitrantes pecudum conuersatione dignitatem vestram nullificetis.

Deus summè bonus, beneuolentia plenus, inuidia carens, malitiæ nescius, spiritus Angelicos exemplo sui rationabiles creare disposuit, vt ipsum Dominum, suæ cognoscentes originis autorem, dilectionis eius pinguedine referti, in ipso delectarentur esse beati. Sed cum de illis aliqui nondum de eius dulcedine degustata, seipsos sibi esse principium, & caput, vitamque, & suauitatem, cursu temerario & stultissimo persuadere sibi præsumerent: intus inanes & vacui, superbiæque pondere prægrauati, de tranquillissimo cœlorum habitaculo, in huius aëris tempestuosam turbulentiam, vsque in diem generalis, & sempiterni iudicij, repentino sunt casu detrusi. Sed immutabilis benignissimi creatoris voluntas præfinitum beatissimi cœtus numerum supplere disponens, humanum genus in eorū locum substituit. Quos homines ratione præditos, præceptis instructos, minis coërcitos, proprio dereliquit arbitrio, vt imitatione Dei praua & iniqua contemnerent, ac recta & æqua retinere curarent. Impius autem homicida Satanas, qui nec sibimetipsi pepercit, tantum à Deo terrigenis honorem collatum perdolens, casum, quo ipse superbus periit, incautis & fallaciæ nesciis inuidus persuasit, vt videlicet non creatorem sempiternum pro Deo venerari: sed creaturam temporalem, hoc est, seipsos sibi pro diis habere delectatione mortifera consentirent. Quod maximum & immanissimum peccatum tanta flagitia & facinora, vel etiam crimina sunt subsecuta, vt iustitia diuina mundum, quem omnimodo decorauit ornatu, cum humano genere, quod eidem regendo præfecit, aquis diluuij delere decreuerit: Et faceret, nisi multam malitiam nostram, eius immensa bonitas superaret.

Ergo nec tanta scelera inulta dereliquit, nec tamen creaturam benè conditam penitus consumpsit. Ex omnibus hominibus, vno delecto iusto, per cuius prouidentiam, imò suam admonitionem, talis quædam archa construeretur, in qua ipse cum domo sua, &

reliqua creatura ad resuscitandum semen competente, in supremis licet periculis se quasi defuncti mundi superstitem remanere miraretur. Cumque post totius anni penè circulum præsago nomine Noë nuncupatum, quasi consolatorem tantæ, licet iustissimæ vindictæ, de claustri illius ergastulo creator miseratus eduxisset, & ipsum cum prole sua, & seminarium cunctæ creaturæ noua benedictione ditauit. Iamque renascentibus filiis Adam reuixit, & superbia dudum in radice damnata, adeò vt Lutei mortales luteo & bitumine turrim construere molirentur, de cuius cacumine sidereum & immortale habitaculum, Deo possessore inuito possent inuadere. Cuius tam inuicti (vt stolidis videbatur) machinamenti conspirationem tam facile omnipotentissima sapientia dissipauit, vt linguis omnium confusione diuersissima, vel similitudine dissimillima disparatis, nullus consanguinei, vel fratris sui linguam intelligere posset: Et idcircò vniuersi per regiones & loca varia disiecti, vt terris & loquela diuisi, ita & religione, vel potius furore dispersi, & alij quidem cœlestem naturam hominum ministeriis, Deo autore prouisam, diuino cultu & seruitute venerati sunt. Alij verò mortuis hominibus, simulacra facientes, malignos spiritus assidentes eis, quasi tutores & fautores animæ, vel corporis viuorum, licet iustè mortalium dementes colere cœperunt. Sed adhuc indefessa pietas immortalis & veræ deitatis creaturam benignè conditam, non vsquequaque sua miseratione priuatam dispulit, sed de medio idololatriæ deditarum gentium Abraham patrem futurorum fidelium, ad se, verum & viuum Deum cognoscendum de cœlo vocauit.

Qui incomparabili plenus obedientia diuino parens imperio, exiit de terra & cognatione sua, nesciens adhuc quò ire deberet, dummodo Dei iussionem expleret. Qua de re huiuscemodi desuper accepit oraculum, quod & terram peregrinationis suæ in possessionem esset accepturus: quod factum est in Iudæis de carne eius, mortali propagine descendentibus: & quod in semine ipsius benedicerentur omnes gentes. Quod in nobis ipsis per Christum, ex eius semine, secundum carnem, procreatum per Virginem, completum esse gaudemus. Huius igitur fidei in præputio comprobatæ quasi quoddam signaculum eidem patri Abraham circumcisionis imposuit signum. Quo tàm diu gentem de eius femore propagatam oportuit insigniri, donec ille veniret, qui omnes in se credentes ab omni peccato, & circumcisionis iniuria, sua passione redimeret. Cum autem populus de illo non modicus exortus, caussa famis de terra Canaan, quam incolebant, terram ingrederentur Ægypti, quo Deus vnum de pronepotibus eius, caussa multorum salutis, direxit, per cuius prouidentiam mundus penè totus, alimentorum penuria periclitatus, aliquatenus conseruaretur; & iuxta ritum gentis illius milleformia cœpissent monstra venerari, durissimis etiam operibus premerentur ab Ægyptiis, recordatus Deus fidei, probitatisque Patrum, direxit ad eos seruum suum Moysen, qui per multa signa & plagas intolerabiles, domitis Ægyptiis, Dei populum ad terram, Patriarchæ Abraham dudum promissam, cœlesti ducatu directus introduceret. Cumque de terra illa progressi inter oram rubri maris & vastissimam solitudinem fessi consedissent, Rex Ægyptiorum damno seruitutis amissæ stimulatus, congregato exercitu, iunctisque curribus, eos ita quasi pisces in gurgustio conclusit. Quibus ad Deum verum læuantibus vocem, aquæ maris huc atque illuc diuisæ, iter siccum viantibus præbuerunt. Quod cernentes cultores simiarum, & caniformis Anubis, Neptunum iam superuacuè placandum sibi putabant, sic vndis in partes diuisis. Omnes igitur sequentes vestigia commeantium, extremò suorum baratrum ingressi, nouissimoque plebis Dei ad naturale littus transgressi, ita sunt montibus aquarum inuoluti, vt nullus remaneret, qui factum, domi residentibus referre potuisset.

Cum autem expensæ, quas de Ægypto secum tulerant, Hebræis defecissent (quod nomen populo Dei idcirco impositum est quia transierant de gente in gentem, & de regno ad populum alterum) dedit eis Deus panem vel carnes de cœlo, aquam verò vel amaram dulcorauit, vel non habitam de petra produxit, & sic eos per desertum quadraginta annos ad terram promissionis circumduxit, donec desuescerent idololatriam, de qua erant educti, & quam vbicunque venirent, erant inuenturi, à qua, sicut & de cæteris malis, de cœlis illos cauere monuit, & ad se cognoscendum, vel alia bona & iusta sectanda, diligenter instructos, tandem in terram, pollicitationis suæ memor, miseratus introduxit. Et vt pridem rubrum mare, ita modò Iordanem fluuium nauigabilem siccis pedibus transmeare præcepit

cepit & fecit. Dumque adhuc, qui hæc mirabilia viderunt, superstites in carne vixerunt, notitia & cultus veræ Deitatis & diuinæ veritatis incontaminata perseuerauit. Illis verò ad patres suos repositis, filij de carne ipsorum propagati, non fidei bonum imitati, sed circumpositarum gentium simulacra colendo, sunt in præcipitium idololatriæ deuoluti. Pro quo scelere dati sunt in manus inimicorum suorum, circumcirca vel longè positorum. Et cum aliquando pressi iustissimè, per preces ad Deum patrum suorum fuissent reuersi, suscitauit illis aliquem de fratribus eorum, qui eis & saluator contra hostes, & ad concordiam inuicem retinendam iudex idoneus existeret. Cumque multo tempore influctuarent, idest, vt cum aliquando illis prosperitas arrideret, ad venerationes idolorum defluerent: Quum verò tempestas persecutionum immineret, ad Deum verum, ad tutissimum portum, omni adnisu, redire conarentur.

Tandem dedit illis Regem, nomine Dauid, qui & à finitimarum gentium incursionibus defenderet, & timorem Dei, cuius ipse plenissimus erat, & iuxta nomen suum, Manu fortis, continuis retineret habenis. Post cuius mortem, cum propter peccatum filiorum eius, non amplius de duodecim tribubus filiorum Israel (quod nomẽ patri eorum, & ipsis idcirco impositum est: quia visione sua Deus eundem dignaretur) quàm duæ tantum, Beniamin scilicet & Iuda, à qua & Iudæi sunt appellati, posteris Dauid cum paucis Sacerdotibus & Leuitis adhærerent, (quo nomine omnes diuino ministerio mancipandi, à patre suo Leui sunt nuncupati). Reliquæ verò decem, vel potius vndecim tribus per Regem vnà subuersorem suum Hieroboam nuncupatum, & pessimam ipsius progeniem ad immunditiam idololatriæ fœditatis à gloria sua, Deo scilicet sempiterno, immanissima dementia recesserunt. Qui & tradidit eos in manus inimicorum suorum, quibus subiecti, idola, sunt etiam qui nollent adorare compulsi. Sed & fidelissimi Dauid propagatio ad infidelitatis malum non post multum temporis aberrauit, adeo vt & ipsi Reges & Sacerdotes, neglecto vnius veri Dei cultu, Saturnos, Iunones, turpissimumque Priapum, in ipsa Hierusalem, quam ciuitatem cum templo in sanctificationem sibi delegit, acti furore, venerarentur. Propter quod competenti satis talione impiè derelictus ab eis, iustè dereliquit eos Deus, in potestatem paganorum, vt impleretur, quod eis antea comminabatur. Sicut seruistis Diis alienis in terra vestra, sic seruietis diis alienis in terra non vestra, qui non dabunt vobis requiem.

Sed & tunc non oblitus Fidei Abraham, & Dauid, aliquos ex iis, pro reliquiis, in terra sua retinuit, templumque suum in Hierusalem ad tempus aliquantulum conseruauit, donec peccatis eorum crebrescentibus, etiam ipsum cum ciuibus & ciuitate mereretur incendi. Sed neque tunc eos vsquequaque diuina deseruit clementia, quin imò de fauillis & ruinis vrbis euersæ quosdam reseruauit, quibus aptissimè propheticum illud conueniret: Facti estis quasi torris de incendio raptus, & nec sic redistis ad me, dicit Dominus. Quod quidem in eis, quos in terra sua residere fecit, completum cognouimus, vt peccata peccatis addentes, & se mutua cæde vastantes vltima necessitate, vt sibi videbatur, compulsi, in Ægyptum quasi reseruandi, contra vetitum diuini oraculi, verè trucidandi confugissent. Qui vero à Rege, qui superbiam eorum Dei voluntate domuerat in captiuitatem longinquam fuissent abducti, ibi ad Deum Patrum suorum ex toto corde conuersi, ita tribulationis igne decocti sunt, vt nec igne materiali ab ipsius possent amore diuelli.

Tandem ergo misericors & miserator Dominus tam graues eorum labores miseratus, Regum adeo animos, qui eosdem in captiuitate tenuerunt, ad indulgentiam & relaxationem voluntariam illorum permutauit, vt de publicis redditibus & ærariis, plurima impendi præciperent, in adminiculum ad terram suam reuertendi, & templum Dei in ea demum restaurandi. Sed heu! prò dolor! cum legem Dei vel ceremonias, in quantum à finitimis, imò commixtitiis hostibus impediri non poterant, sedulò curassent obseruare; quod nullus vnquã vel excogitare potuisset, repentino casu Rex nefandissimus Græcorum, vt puta, præuius & præco malignissimi Antichristi, eos ita oppressit, vt non nisi manu cœlestis Imperatoris se vllo modo vlterius crederent alleuari. Qui & tanto miraculo ab immanissimorum, diuersissimorum atque innumerabilium aduersariorum eos impetu liberauit, vt paucissimi de Iudæis, plurimis eorum interfectis, reliquis, qui manere po-

terant, non parum incuterent vbicunque terroris. At cum illi, qui talibus flagellis eruditi, Dominum patrum suorum metuere nollent diuersis casibus absumpti, morte sua mundum reliquissent orbatum, & propter peccata in seculo remanentium; Primum viles personæ de successoribus eorum populo Dei præficerentur: Postea verò & ipsi alienigenis miscerentur, vel potius seruitutis eius iugo subiicerentur, necessarium erat, vt ipsa diuina sapientia, per quam cuncta sunt facta, reficiendo generi humano per seipsam consulere dignaretur.

Sed quia in sua incomprehensibili maiestate, natura illa diuina ab infirmis, & mortalibus comprehendi non poterat, mira pietatis dispensatione procurauit, vt nostræ infirmitatis mortali, manente tamen incommutabilitatis suæ potentia conformata, de incorruptæ Virginis vtero nasceretur, & consueto nobis more vsque ad iuueniles annos ætate & incrementis, gratia verò & sapientia singulari perueniret. Nec tamen cum carne sua Deitas illius esset obumbrata, per totum potuit humanis mentibus abscondi, his duntaxat, qui eum cognitum suscipere voluissent. Quando & in hora Natiuitatis illius Angelus Domini cum magna claritate pastoribus gentis ipsius apparuit, & ortum eius omnibus gentibus profuturum nunciauit, in quæ verba eidem Angelo multitudo cœlestis militiæ occinuit. Sed & ipsa hora in remotioribus Orientis partibus sapientissimis, & astrorum gnaris hominibus noua stella inopinatò apparens, eos ad ortum noui Regis attraxit. Nec non & quadragesimo natiuitatis eius die, cum eum ad templum Dei, pro solenni eius gentis consuetudine, Mater Virgo præsentandum deferret, ibidem à sanctis hominibus mundi Saluator est agnitus, & ab eis cæteris fidelibus nuntiatus.

Duodecimo quoq; ætatis anno cum in eodem templo parentibus remaneret ignaris, videlicet æstimantibus inter cognatos & notos eum secessisse de vrbe, sed eo non inuento, regrederentur ad templum, & ibi eum post triduum in medio Doctorum sapientissimè se agentem reperissent, interrogante Matre, cur eam dolentem reliquisset: respondit: in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse: vtique insinuans templum non minus ad se, quàm ad Deum patrem pertinere. Trigesimo verò, ex quo inter homines conuersari cœpit, anno, ad Baptisma seruuli sui properauit, vt ex eo scilicet sequacibus suis exemplum tribueret, ne quis ab inferiori persona baptizari contemneret, quando ipsum Dominum & Deum suum famuli sui manibus baptizatum meminisset. sed quia non aliqua sui necessitate, sed humilitatis propagandæ gratia voluisset in aqua lauari: Ecce Deus pater cum voce de cœlo delata, contestatus est, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacitum est, ipsum audite. Et Spiritus sanctus, cuius iam & opere conceptus est, ad declarandam sanctitatis eius innocentiam, in columbæ super eum specie descēdit.

Ita ergo CHRISTVS homo glorificatus & confortatus ad prælium cum diabolo conferendum, quadraginta dierum ieiunium exacturus, abiit in desertum. Quibus expletis, callidissimus aduersarius, ex aliquibus, vt creditur, humani corporis gestibus, aut habitu, illum esurire persentiscens, & idcircò hominem eum tantum esse reputans. Sed propter vitam innocenter actam super homines formidans, hac arte illum aggreditur, vt si quidem esuriem suam pane de lapide facto, vt ipse suadebat, consolari potuisset, diuina in eo potentia deprehensa, ab eius iniuriis & insectationibus quieuisset. Si in tanta necessitate nec seipsum recreare quiuisset, puro tamen homine comprobato, non minus eum sibi, quàm cæteros mortalium obnoxium consideraret. Sed admirabilis Magister pietatis, ita versutias eius elusit, vt nec in panes lapidibus permutatis, diuinitatis in eo deprehenderet insignia, nec impossibilitate confessa, ad nostra animaretur infirma. Dicens, quod vita rationalis animæ non tantum in materiali consistat alimento, sed in omni verbo, quod procedit de ore DEI.

In hoc ergo conflictu certior factus, quàm ante fuerat, diabolus per ostentationem inanis gloriæ, qua plurimū delectari mortalium mentes agnouerat, diuinitatem Christi se explorare posse putabat. Assumpto eo, & super fastigia celsissimi templi posito, suasoque, vt inde, si filius Dei esset, se præcipitem daret, & non læderetur. Ad quem bellator inuictus huiusmodi temperauit eloquium, vt nec filium Dei se negaret, nec diaboli suasionibus consentiendum esse doceret, dicens: quia sanæ mentis non esset, vt quisquam Dominum & Deum suum tentare præsumeret. Igitur & in hoc elisus certamine inimicus, per auaritiam

auaritiam, qua mundum ſe peremiſſe gaudebat, & Chriſtum ſibi ſubiugare non diffidens, oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, eo pacto, vt ſi pro his accipiendis ipſum proſtratus adoraret, talibus ab eo donatus abiret. Quam immaniſſimam blaſphemiam magiſter humilitatis exhorreſcens, turbida indignatione monſtrum nefandiſſimum à ſe repulit, dicens: Religioſi cordis eſſe, Dominum Deum adorare, & illi ſoli ſeruire. Cuius vi fulminis attonitus aduerſarius, & ab eo receſſit vſq; ad tempus. Victorioſiſſimum verò Regis noſtri triũphum admirantes angeli, debitis eũ venerati ſunt obſequiis.

His ergò ita peractis, Chriſtus Dominus ad homines regreſſus, ſecundum ſcripturam, operatus eſt ſalutem in medio terræ: Cœcis viſum reſtituens, ſurdis auditum, mutis loquelam, leproſis emundationem, mancis opificia, dæmoniacis mentem, paralyticis vigorem, claudis greſſum, & mille ſine nomine morbis omnimodam impertiens medelam. Quin & ſequentum quatuor millia de ſeptem panibus, & pauciſſimis piſcibus ſaturauit: Aliquando verò de quinque panibus & duobus piſcibus ita quinque millia virorum, excepta mulierum & paruulorum immenſa numeroſitate, repleuit, vt de fragmentis reliquarum, quæ de his pauculis rebus, inter manus & dentes conuiuantium ſuccreuerant, duodecim corbes ad teſtimonium tanti miraculi farcirentur. Mare quoque ſiccis pedibus ambulauit, & fœtentes mortuos de ſepulchro ſuſcitauit, & ad conuiuium vocatus, aquas in vina mutauit. Et ſuper hæc omnia, Pater de cœlo, quondam, diſcipulis audientibus, interdum verò turbis infinitis aſtantibus, pariter & auſcultantibus, eum filium ſuum commendauit, & ſe illum iam clarificaſſe, & adhuc clarificaturum promiſiſſe.

De doctrina verò eius quis aliquid dignè commemoret? cum & diſcipulis ſuis talia mandata proponeret, quæ vix aut nequaquam humana poſſibilitas, niſi valida Dei ipſius adiuta vel attracta poſſet exequi, & omni ſexui vel conditioni tàm leuia, & ita ſalubria ipſa monita intimare curaret, vt nullus omninò, niſi multum ignarus, & per omnia diuina gratia vel protectione indignus, à regno Dei debeat excludi. Denique ipſis Apoſtolis, & eorum ſequacibus ita bonum virginitatis arripiendum perſuaſit, vt hoc ſcirent non humanæ induſtriæ; ſed muneris eſſe diuini. Abrenuntiationem quoque omnium facultatum & affectionum ſic eiſdem aggrediendam intimauit, vt ſe cognoſcerent & in hoc ſeculo multo plura, quàm reliquerant, accepturos, & in futuro vitam æternam poſſeſſuros, & in die magni iudicii cum ipſo iudices eſſe venturos. Cæteros autem fideles docuit, vt humilitate, manſuetudine, pace, miſericordia, iuſtitia vel patientia Deos ſuos & ſibi regnum Dei, perſecutiones etiam improborum, ſi ita neceſſitas incumberet, ſuſtinendo acquirere non laſſarentur. In commune autem cunctis præceptum dedit, ne fratribus nati conuitiorum maledicta in eos iacularentur, vel his occaſionibus non amputatis, ad homicidia laberentur. Et ne quis vxorem proximi ſui impuro contueretur oculo, & idcirco maculari poſſet adulterio, & ne temere iurare præſumeret, ne fortè periuraret, nec quiſquam obſtinatè aduerſario ſuo reſiſteret, & inde non ſolùm animæ, ſed & corporis periculum incurreret.

Porrò autem perfectioris vitæ cupidis, & regni cœlorum auidis, ita nuditatem & contemptum terrenorum indixit, vt tamen nequaquam hæc ſibi defutura confiderent, cum cæteros Chriſtianos his abundantes ita ad illorum accenderet, obſequium, vt quicunq; illorum hæc ſuis pauperibus miniſtraret, ipſi Chriſto & Deo Patri ſe impendere non dubitaret. Fictos autem Dei cultores, & de generis nobilitate gloriantes, Hipocritas & genimina viperarum nuncupauit. Ipſos quoque ſacerdotes, qui pietatem nomine prætendebant, & maliciam in corde contegebant, cæcitatis notauit, & cæcorum duces redarguit, & multum conuenienti comparatione ſepulchris dealbatis aſſimiles deuicit, quæ à foris quidem apparent hominibus pulchra, intus verò plena ſunt omni ſpurcitia. Nec non & Phariſæos, qui ſibi iuſti videbantur, & aſpernantes cæteros, pænitentiam peccatorum recipere noluerunt, ita confutauit, vt ſeipſum diceret ideo veniſſe, non vt iuſtos, ſed peccatores & perditos inquireret, & ſaluos faceret. Et ſe eſſe verum Dei filium, non ſolum atteſtatione ſignorum, & incomparabili ſapientia manifeſtauit, ſed etiam propheticis literis, ac inuictiſſimis allegationibus approbauit, ſed increduli Iudæi quotiens in Sanctis ſuis Deum contemnere non timuerunt, nec ab vnico filio eius maliciæ ſuæ manimenta continuerunt, iniuriis eum laceſſentes & maledictis, inſuper & lapidibus eum

insectantes. Cùm ergò incorrigibiles eos peruideret, cum discipulis suis secedens ab eis seorsum, ruinam miserorum iam iamque incumbere, sed & mundi totius finem non longè post futurum renunciauit: & se pro salute generis humani cito crucis patibulum subiturum, & die tertia se resurrecturum esse prophetauit.

Interea gens impia vnum de discipulis iam dudum auaritiæ morbo corruptum, promissa pecunia, ad proditionem Magistri & Domini sui protrahere curauerat: dum ille diabolo plenus, & iam vltrò inimicis eum tradere paratus esset. Captata igitur opportunitate quando sine turbis, quæ illum frequentissimè sequi solebant, ita ab aduersariis capi, ligari, trahique potuisset, vt euadendi vel defendendi facultas ei, sicut illis videbatur, non esset. Post orationem, quam valdè prolixam pro salute nostra Deo Patri profudit, obuiam persecutoribus suis processit, & quem quærerent, interrogauit. Qui cum se Iesum (quod nomen eius erat propitium) quærere dixissent, & ille se esse responderet, iterum atque iterum retroacti abierunt, & ceciderunt in terram. Sed qui ad hoc venerat, vt passione sua nos ab æterna damnatione liberaret, tandem aliquando maiestatis suæ potentia ad tempus abscondita, in potestatem furentium se spontè permisit, vt indebita morte sua nos ab omnibus debitis peccatis absolueret. Captum ergò & ligatum impij ministri ad Tribunal Pilati præsidis perduxerunt, quod gentem illorum subuerteret, & tributa Cæsari dare prohiberet, & Christum regem se esse diceret, & idcircò Iudex ipse, si amicus Cæsaris esse voluisset, talem viuere in sui condemnationem capitis permittere non deberet. Tum ille necessitate compulsus, dedit illum militibus suis, ad illudendum. Qui irrisoria veste, veluti qui Regium sibi nomen vsurpare præsumeret, induens: Et corona spinea pro diademate coronatum, quin & arundine pro sceptro imperiali dexteram completum, sputis in faciem illius proiectis, & colaphis alapisque creberrimis, ferulisque cædentibus eum iniuriantes, & regis nomine salutantes: insuper & singulorum nomina prodere velatum postulantes, quasi vile mancipium (vt interim Dei filium taceam) maximum Prophetam, & tantorum effectorem signorum, sapientissimumque virum turpissimè tractare studuerunt, & ita illusum, imò castigatum, & vt apertius quidem dicam, mortificatum præfecto suo iterato illum præsentauerunt.

Propriū.

Iudæi verò nec dum tantis eius iniuriis saturati, petiuerunt præsidem, vt eum crucifigi præciperet. Quod cum ille sæpius abnueret, dicens: in eo se nihil dignum morte inuenire: Tunc impia gens, & cunctis abominanda, tali maledicto se damnauit, vt imprecarentur, sanguinem eius venire super se & super filios suos, adiicientes, quia ipsi legem haberent, & ille secundum legem deberet mori, qui se Dei filium præsumptuosè faceret, sed ne verbo quidem simplici diceret, nisi eo modo, vt ipsi ex operibus, quæ in nomine Patris sui faciebat, metirentur, aut coniectarent, vtrum tantorum mirabilium operator, filius Dei dici & credi meritò deberet. His igitur præses tremefactus, & maximè propter illud constrictus, quòd quasi maximum & intolerabile sibi metuebat obiectum; Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris, adiudicauit fieri petitionem eorum.

Tunc imposuerunt ei crucem, quam ad locum vsque portaret, sed tamen quasi honorantes & compatientes ei, quem tam indigna morte perimere satagerunt, coëgerunt quendam alienigenam crucem ferre post illum. Et cùm venisset ad locum, qui Caluariæ dicebatur, pro eo quod ibidem ad mortem condemnati truncari solebant, Christum Dominum crucifigentes; vt ex hoc turpissima mors redderetur infamior, latrones vnum à dextris, alterum suspenderunt à sinistris, & his verbis irridere gaudebant: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Vnus etiam de latronibus simili bacchatus insania dixit ad illum. Si tu es filius Dei, saluum fac teipsum & nos: alter verò, cuius Deus illuminare dignatus est mentem, ad cognoscendam veritatem præsentem, increpabat socium, & obsecrauit Dominum pendentem, vt suimet in regno suo meminisse dignaretur. Cuius credulam mentem & os confitens Christus approbans, eodē die secum in paradiso illum spopondit affuturum. Dum hæc creator à creatura, quam rationabilem condidit, pertulisset: irrationabilia & insensibilia maiestatis eius nutu conterrita, defectum sui mortalibus minabantur: Cùm & sol in tenebras sit conuersus, & terra mota, & petræ scissæ, & monumenta aperta, & rerum natura turbata, quæ iniuriam Dei ferre non sustinebat. Posthæc verò cùm omnia reliqua, quæ fieri oportuerat, essent impleta, vt con-

summaretur

ſummaretur Scriptura, quod aceto potandus eſſet: ſitire ſe dixit, & cùm accepiſſet acetum, & ſuum ſpiritum in manus patris commendaſſet, dixit: Conſummatum eſt, & ſic inclinato capite tradidit ſpiritũ, & honorificè ſepultus ab amicis, cautiſſimè ſeruabatur à cuſtodibus, metuentibus videlicet, ne die tertia, ſicut ante prædixit, reſurgere potuiſſet.

Sed angelus cœlo veniens, milites ſepulchrum euigilantiſſimè cuſtodientes, mortuorum inſtar ſtupefactos reddidit, & poſt modicum recreato animo & ſpiritu, teſtes glorioſæ reſurrectionis eius effecit. Porrò interim cùm ipſi iacerent, vt exanimes, pias cum aromatibus eius * corrumpendi corporis viſitatrices idem angelus * gratanter affatus, nec timerent hortatus eſt. Et quia Dominus Ieſus Chriſtus deuicto mortis imperio reſurrexit, certo patefecit iudicio, & vt locum viderent, vbi poſitus erat Dominus admonuit. Quo cùm intrarent, viderunt duos angelos in albis ſedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, quondam ibi requieſcentis, & modò reſurgentis inde autoris æternæ vitæ. Cumque pauefactæ cœpiſſent egredi, aufugere cupientes, occurrit eis ipſe Dominus benigniſſimè, ſalutatas ad diſcipulos ſuos deuictæ mortis nuntias deſtinauit. Et eodem die Petro ſpecialiter apparuit. Qui & duobus ambulantibus, & de ſermocinantibus conuiator effectus, de ſcripturis aſſeruit, quia ſic oporteret Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam. A quibus etiam inuitatus ad cœnam, in fractione panis eſt agnitus, cum ob cæcitatem cordis prius videretur ignotus.

f. vngẽdi
** fort. gaudẽter*

Serò quoq; cùm factũ eſſet, ipſa die apparuit Apoſtolis ſuis, & eis gaudia pacis mandãs inſufflauit, & dixit: Accipite ſpiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. Ad confirmanda quinetiam corda dubitantium, qui ſe putarent, ſpiritum potius videre quàm corpus, oſtendit eis manus & pedes recentiſſimæ paſſionis ſigna retinentes, vt indubiè reſurrectionis eius fierent idonei teſtes. Sed illis adhuc non credentibus & mirantibus præ gaudio, vt per effectum commeſtionis veritas pateſceret carnis, interrogauit, ſi haberent aliquid ad manducandum. Cûmque obtuliſſent ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis, manducans coram illis, reliquias dedit eis, & commemorauit hæc eis eſſe verba, quæ ante paſſionem ſuam prædixerat, quomodo neceſſe eſt ſua morte mortis imperium diſſolui, & in ſua reſurrectionis agnitione pœnitentiam & remiſſionem peccatorum, cunctis gentibus prædicari, nec non & ipſos adhuc glorioſiſsima Spiritus ſancti miſsione roborari promiſit. Nec tamen ita inſtructos, & tali promiſsione conſolatos mox abſceſſu corporali diſcedere voluit, ſed per quadraginta dies in vniuerſis argumentis eos viſitauit. Nunc foribus clauſis, in medio eorum conſiſtere, nunc verò per totam noctem fruſtra in piſcando laborantibus, ipſe ſtans in littore multitudine piſcium rete eorum compleuerat, & inter prendandum beato Petro poſt claues regni cœlorum, ac retentiones relaxationesve peccatorum, ouium ſuarum curam præcepit, & quia pro earundem cura ouium crucem ſubiturus eſſet intimauit. Deinde in montem quendam ſequutos in fide ſolidauit, & præcepit, vt irent docere omnes gentes, & baptizare eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: docentes ſeruare omnia quæcunque ipſe mandauerat illis, & ait illis: Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.

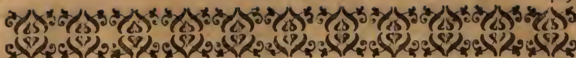
Et quia irritatores Dei & increduli Iudæi, & gentes Idololatriæ dediti ſignis erant ad fidem nutriendi, dedit Apoſtolis ſuis virtutem ſuper omnia dæmonia, & vt languores curarent, cæcos illuminarent, læproſos mundarent, ipſos & mortuos reſuſcitarent, & præcepit illis, vt annuntiarent regnum Dei appropinquare. Et quia cunctis gentibus & linguis nouam hanc doctrinam prædicare debuerunt, dedit eis diuerſarum linguarum agnitionem. Quinetiam ipſis & eorundem fidei ſequacibus multo maiora promiſit & conceſsit, ita vt dum plurimarum linguarum hominibus in vna loquerentur à cunctis intelligerentur, & vmbra illorum tranſeuntium infirmi ſanarentur, & ſudariis vel cingulorum fimbriis nequam ſpiritus fugarentur. Sed cum hæc in alia regione, hoc eſt, in Galilæa, vel ante paſsionem, vel poſt reſurrectionem ſuam diſcipulis edidiſſet, vt in vicinia eius loci ad alta cœli conſcenderet, vbi crucis ignominiam paulò antè ſubiit, atque ipſo quoque nomine diſpenſationem incarnationis, paſsionis, reſurrectionis, aſcenſionis in cœlum fidelibus aperiret, Bethaniam, quæ domus obedientiæ dicitur, vnde cœlos peteret, cum Apoſtolis inuiſit, doctore gentium, quid hæc ſignificent, exponente: Ieſus Chri-

ſtus factus eſt obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus illum exaltauit. Cumque illum, qui conuenerant, interrogarent, ſi dies iudicij & manifeſtatio regni Dei iam immineret, dicebat: non eſſe illorum, vel cuiuſquã mortalium; ſed ne ipſorum quidem Angelorum, noſſe tempora & momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate, potiuſque in ciuitate Hieruſalem aduentum ſancti Spiritus eis expectare præcipiebat. Quo ſpiritu roborati, teſtes illi eſſent primum in eadem vrbe, deinde in tota Iudæa & Samaria, ad poſtremum verò, vſque ad vltimum terræ. Et his præmiſſis, eleuatis manibus ſuis benedixit illis, & cunctis nihilominus opinantibus quaſi pennis columbæ incorruptibile corpus ſuum librauit ad cœlum. Cuius rei mox duo Angeli, hoc eſt, quia cœlum penetraret adſtipulatores adſtiterunt, & quia in eadem ſpecie, qua aſſumptus eſt ab illis, ad iudicandos viuos & mortuos venturus eſſet, dixerunt. Tunc vt ſibi à dominatore cœli præceptum erat, Hieruſalem ingreſſi, ſancti Spiritus aduentum ſuſpenſi præſtolabantur. Qui decima poſt hæc die venit, & ſcientiæ perfectione illos edocuit, & linguarum varietate donauit, & aduerſus rabiem perfidorum roborauit. Congruentibus ad hæc ſignis oſtenſis, ſono videlicet flatus vehementis, & linguis igneis, cuius authoritate confortati, reſurrectionem Domini noſtri Ieſu Chriſti authoritate prophetica comprobantes mille Iudæorum eodem die ad fidem conuertuntur. Et inſequentibus aliquot millia. Quandam verò turbam Sacerdotum obedire fidei perſuaſerunt.

Interea verò dum omnia ſupra dicta fierent, dimiſit Dominus omnes gentes ingredi vias ſuas, & diuerſiſſimorum errorum opinionibus impleri, ita vt quidam Solem, & Lunam, & ſtellas, miniſteria videlicet humanis vſibus attributa, diuinis honoribus celebrarent. Alij verò maiore dementia capti, non ſolum aurum & argentum, ſed & ligna & lapides, quadrupedia, ſerpentia ſeu volatilia, & ipſa terræ virentia, pro Deo autore venerarentur. Tandem ergò pius creator omnium, quando & nos ipſos adinuentionum & peſſimorum actuum noſtrorum pigere deberet, ac tædere, direxit ad nos Apoſtolos ſuos, qui docerent nos ab his vanis conuerti ad Deum viuum & verum: & expectare filium eius de cœlis, & in perceptione Spiritus ſancti, quem in Chriſto regenerati percepimus, remiſſionem peccatorum conſequi nos crederemus.

Huius igitur legationis nos indigni noſtris temporibus vicem gerentes, obſecramus pro Chriſto, vt ſicut quondam in baptiſmo, ita ſemper abrenuncietis diabolo, & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius, & cognoſcatis vnum verum Deum Patrem ſemper in cœlo regnantem, & ſempiternam ſapientiam eius in tempore pro nobis incarnatam, & ſanctum Spiritum æternæ pignus ſalutis in hac vobis peregrinatione conceſſum, atque ita viuere curetis, ſicut Dei filios decere cognouiſtis, deuitantes gulæ concupiſcentiam, & ebrietatis inſaniam, fornicationis immunditiam, auaritiæ idololatriam, iræ veſaniam, triſtitiæ nebulam, tædij rancorem, inuidiæ rubiginem, inflationis inanitatem, ſuperbiæ ſubuerſionem, & nullus cuilibet Chriſtiano furtum aut homicidium, vel conuitium conferre, aut falſum teſtimonium de qualicunque crimine præſumat inurere, ſed ſitis inuicem benigni: & donantes vobiſmetipſis, ſicut Deus donauit vobis peccata veſtra. Et delicta præterita pœnitentiæ remediis, vel eleemoſynarum largitate redimentes, imminentia cum Dei adiutorio præcauere ſtudeatis. Scientes & diem generalis iudicij iam iamque proximare, & incertam ſingulis exitus ſui horam impendere. Et quidem magni iudicij nouiſſima dies, cunctis eſt mortalibus expaueſcenda, vt puta in qua nihil incorrectum abſque æternali pœna remanebit inultum.

Sed non minus cunctis ſapientibus quotidianum Dei iudicium formidandum eſt, quo & quoſdam probandos diſpenſatoriè reliquit in mundo ad tempus, quoſdam verò his iuſtè condemnatos obliuiſcitur in perpetuum. Alios quoque diu iacentes in criminibus manu miſericordiæ ſuæ leuat: Alios autem de peracta iuſtitia præſumentes fœdè quondam paſſioni concedit: hos verò quocunque verbere coërcitos vſque in finem ab omni prorſus ſcelerum labe cuſtodit. Quocirca ſub his Dei iudiciis vnicuique in hac vita metuendum eſt, vt in futuro iudicio ab omni metu peccatum & mortis abſolui mereatur. Deus omnipotẽs, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, qui hæc per miniſterium linguæ noſtræ, auribus veſtræ fraternitatis infudit, ipſe per gratiam ſuam eadem in cordibus veſtris fructificare faciat, cooperante Domino noſtro Ieſu Chriſto, & Spiritu paracleto benedictus Deus in ſecula. Amen.

TRACTATVS

DE QVIBVSDAM HIBERNIÆ MIRACVLIS, AVCTORE

Giraldo Cambrensi in Topographia Hiberniæ, Dist. 2.

Admonitio ad Lectorem.

HÆc miracula subiungere libuit, tùm quod à nostro proposito non sint aliena, tametsi vitas eorum sanctorum, à quibus patrata sunt, opere præsenti non comprehenderimus: tùm quod non ab omnibus haberi potest ipse author, ex quo ea deprompsimus. Authoris verbis vt plurimum in progressu vtar: materiam totam ex ipso transsumam: & si quid aliunde addam, id vel in margine vel alibi significabo: ordinem non semper sequar: vbi aliquid superfluum occurret, omittam: pro capitibus quibus ipse vtitur, paragraphos apponam; & plures vel pauciores prout magis expedire videbitur, ad confusionem vitandam. Sequentem præfationem iisdem miraculis, & mirabilibus (de quibus postea in descriptione Hiberniæ) ipse auhor præfixit.

Præfatio Giraldi Cambrensis.

NVnc ad ea, quæ contra naturæ cursum, digna stupore videntur. Ex his igitur, quæ per se miranda, suique nouitate conspicua, in his terrarum finibus natura reposuit: ex his etiam quæ Sanctorũ meritis egregiè nimis, & valdè miraculosè gesta sunt: quorũ memoria ex certis quibusdam indiciis perenniter extant memoratu dignissima: stylo perstringere non superfluum duxi. vt sicut orientalium regionũ prodigia diligentia authorũ operâ in publicæ notitiæ lucem dudũ prodiêre: sic & occidentalia hactenus quidem abdita ferè & incognita, nostro tandem labore, his vel occiduis temporibus inueniant editorum. Scio tamen & certus sum, me nonnulla scripturum, quæ lectori vel impossibilia prorsus, vel etiam ridiculosa videbuntur. Sed ita me Dij amabilem præstent, vt nihil in libello apposuerim, cuius veritatem vel oculata fide, vel probatissimorum & autenticorum comprouincialium virorum testimonio, cum summa diligentia non elicuerim. Nec mihi calumniæ nubila liuor obducat. Quæ namque oculis subiecta fidelibus, ipse conspexi, firmiter & indubitanter hæc assero. Quæ vero tantùm demissa per aures, quia segnius irritant, horum non assertor sed recitator existo. Singulis tamen prout à multis, & autenticis, à quibus & visa sunt, accepi, fidem adhibeo, aliorumque fidei & assertioni non incredulus acquiesco. Nec mirum tamen circa eius opera, qui omnia, quæcumque voluit, fecit, mira reperiantur, referantur, & scribantur: apud quem nihil impossibile, quique naturam (vtpote naturæ dominus) quò vult inflectit, & & quasi de non natura, naturam facit. Prætereà, contra primæuam & veram, quæ Deus est, naturam, qualiter verè fieri quicquam dicetur, quod ipso constat authore creatum? contra naturam ergo vsuali sermone, quam proprio magis, ea sola fieri dicuntur, quæ contra eiusdem non potentiam, sed frequentiam prodire videntur Cum ita mirabilis sit Deus in Sanctis suis, & magnus in omnibus operibus suis; *venite, & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram.* *Psal* 45.

Quælibet nimirum regiones, insulæ præsertim, & partes à centro remotissimæ, propriis quibusdam prodigiis pollent. Semper enim, & quasi ex industria, seria sui negocia, nouis quibusdam natura depingit: vt sic manifestè doceat, & declaret, quod licet humanis vtcumque ingeniis vsualia eiusdem opera valeant attendi, potentialis tamen effectus nequeat comprehendi. Hoc etiam diligens lector aduertat, quod historia veritati non parcit, potiusque vera, quam verisimilia sectatur. Si quid ergo nouum hic & inauditum emerserit: non statim liuidi vel contemnant, vel demordeant: sed nunc ignoscen-

do, nunc approbando, ſtudia procedere ſinant. Nam, vt poëta canit:

Si patribus noſtris, nouitas inuiſa fuiſſet,
Vt nobis; quid nunc eſſet vetus, aut quid haberet
Quod legeret, tereretque viritim publicus vſus.

Deſinant ergo aliquid damnare, quia ſit nouum, quod labentis temporis beneficio, dùm nouitati arguitur, deſinit eſſe nouum. Habeat hic igitur & præſens tempus quod laceret: & poſteritas quod laudet: habeat hoc, quod lædat, illa quod legat: habeat hoc, quod damnet, illa, quod amet: habet hoc, quod reprobet, illa, quod probet.

De pomis. S. *Keivvini.* §. 1.

NVnc ad miracula tranſeamus: & à S. *Keivvino* nobili cõfeſſore & Abbate initium ſumamus. Sãctus igitur *Keivvinus*, cùm apud *Glindalachan* vita, & ſanctitate claruiſſet: puer quidã nobilis, quẽ alumnũ habuerat, ægrotãs forte poma deſiderabat. Cui Sancto compatiente, & orationem ad Dominum fundente, ſalix quædam non procul ab Eccleſia poma protulit, tam puero, quam aliis ægrotantibus ſalutifera: & vſque in hordiernum diem, tam ſalix illa, quam aliæ ex ea circa cæmiterium tranſplantatæ, more pomarij (ſalicis tamen aliâs per omnia, tam foliis, quam frondibus natura permanet) ſingulis annis poma producunt. Sunt autem hæc poma, alba, & oblonga, ſalubria magis quam ſapida; in magna reuerentia ab indigenis habita: quæ etiam ad remotas Hiberniæ partes, contra varios conferentia morbos, à multis deferuntur; & S. *Keivvini* poma dicuntur.

De coruis S. *Keivvini.* §. 2.

Tertio Iunij. DIe ſolemnitatis eiuſdem Sancti, corui de *Glindalachan*, quia forte lac alumni ipſius fuderant, per eius imprecationem, nec ad terram deſcendunt, nec cibum ſumunt; ſed circa villam, & Eccleſiam cum magno clamore volantes, eodem die tam à requie ſuſpenduntur, quam refectione.

In Italia quoque apud vrbem nobilem *Rauennam*, die ſolemnitatis S. *Apollinaris*, omnes vndique corui, cornices, & monedulæ, à cunctis Italiæ partibus, ſingulis annis, tanquam ex condicto conueniunt. Quibus eodem die, ex antiqua conſuetudine, equi vnius cadauer datur. Si rei iſtius quæſtionem facias, vt rationem quæras; aſſignare non præſumo; niſi forte longo ex vſu tractu temporis inolito, & quaſi in naturam iam conuerſo, vbi corpus fuerit, & aquilæ congregantur; vel potius aliquo Sancti illius miraculo iſta contingunt. vnde & quoniam ab hoc coruorum conuentu, Teutonica lingua, primò *Rauensburgh*, id eſt, coruorum vrbs eſt dicta: inde, & *Rauennam* vocatam nonnulli coniectant.

Item decollato in Hiſpania B. *Vincentio*, corui, qui ad corpus eius, tanquam ad cadauer deſcenderunt, ſtatim omnes occubuerunt. Et quoniam perſonale delictum, in genus plerumque redundat; in auſus illius vindictam, diuina procurante gratia, quam in Sanctis ſuis ipſe mirabilem oſtendit, ab illa ſemper hora, circa corpus Martyris, corui tanquam excubitores aſſiſtunt. Vnde, & eodem corpore, à *Carthagine* (Hiſpanica dico, non Africana) *Vliſſiponam*, per mare tranſlato, & corui in naue circa corpus iugiter affluerunt. In Eccleſia quoque S. *Vincentij Vliſſiponenſi*, in vrbe vbi corpus eiuſdem, nobili in feretro reconditum iacet, corui circa altare, vſque ad moderna fere tempora excubare ſolent: circa ſenarium numerum, vel infra: nec ſemper iidem, ſed ſucceſſiuè diuerſi. In huius rei ſignum, ſignacula quæ à peregrinis ab inde deferuntur, cum Martyris imagine, inſcriptum etiam corui imaginem habent. Vulgari quoque nuncupatione, S. *Vincentius* de coruo, vocatur: & quod in vita non habuit, poſt mortem, euentus agnomen dedit.

In quibuſdam Prouinciæ partibus, cùm corpus B. *Firmini Vſceſſienſis* Epiſcopi, & natione Narbonenſis, *Vſceſſiam* deferretur: bobus forte, qui rhedam trahebant, ad paſcua ſolutis, vnus eorum ab vrſo quodam ſubitò eſt deuoratus. Quo comperto. S. *Ferreolus*, qui & *Firmini* nepos, & nobilis vecturæ procurator extiterat, eidemque *Firmino* in Epiſcopalem ſedem ſtatim ſucceſſit, diuina obteſtatione ad ſe incontinenti vrſum aſciuit: qui & eadem accedens hora, ſe ſponte iugo ſuppoſuit, & boui perdito quaſi vicarius ad trahendum deuotuſque ſucceſſit: & ſic pluribus ab inde miliaribus *Firmino Vſceſſiam* tam miraculosè tranſuecto; eiuſdem exequiis celebriter ibidem, & gloriosè completis,

pletis, accepta quasi à *Ferreolo* licentia, vrsus indemnis ad montana secessit. Qui & singulis post modum, quamdiu vixerat, annis, die solemnitatis S. *Firmini*, ad Ecclesiam eandem ex consuetudine veniebat, & omninò bestiali feritate interim * deposita, se populo quasi mansuetum, palpabilem & tractabilem exhibebat: tanquam ob ausum pœnalem, crimenque commissum, seruire, pœnamque subire paratus. Vnde, & corium eiusdem, vsque hodie in Ecclesia S. *Firmini* in veneratione reconditum habetur: & ob tanti miraculi memoriam transeuntibus & peregrinis ostendi solet. * *al. exuta.*

In partibus Cónstantinopolitanæ regionis, plaga videlicet * Crebonensi; corpore *B. Clementis*, in mari miraculosè reperto: singulis annis die solemnitatis eiusdem Sancti, & circiter eundem octo, præter solitum à sæculo cursum, mare ibidem se refluum exhibere, & peregrinis, populisque deuotè accedentibus, reuelata terræ facie, miraculosum iter ostendere solet. Quibus solemniter completis, ad antiquas rediens metas, mare spatiosum vndique se transfundens, statim occupat vniuersa, nec nisi reuoluto ferè anni circulo, vlla viæ illius vestigia comparebunt. Sic itaque nostris diebus, in quos fines sæculorum deuenerunt, famosum illud Rubri maris miraculum, singulis annis ex parte repræsentari solet. Igitur, *Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus; & benedictum nomen maiestatis eius in æternum.* Quoniam ad declaranda Sanctorum suorum merita; & vt glorificatos in cælis, amplius glorificet & in terris; Aues, maria, feræ obediunt ei. Sed hæc hactenus. Ad *Keivvinum* nostrum redeamus. * *Cherso-nensi.* *Psal. 71.*

De Merula S. Keivvini. §. 3.

Sanctus igitur *Keivvinus*, quadragesimali quodã tempore, hominum frequentiam ex consuetudine fugiens: solitudine quadam tugurio modico, quo à sole tantùm & pluuia defenderetur, soli contemplationi vacans, lectioni & orationi insistebat; qui cùm manum more solito per fenestram ad cælum eleuaret, ei forte merula insedit, & quasi nido fungens, oua posuit. Cui prædictus Sanctus tanta mansuetudine & patientia compassus est, vt nec manum clauderet, nec retraheret: sed vsque ad plenam pullorum exclusionem, eam infatiganter extenderet, & aptaret. In huius autem signi perpetuam memoriam, omnes imagines S. *Keivvini* per Hiberniam, in manu extensa merulam habent.

De cercellis. S. Colemanni, quasi mansuetis, & ad iniurias fugitiuis. §. 4.

Est in Lagenia * stagnum modicum, aues S. *Colemanni* continens: anates scilicet minores; quæ vulgari vocabulo cercellæ vocantur. Hæ à tempore Sancti, tam mansuetæ factæ sunt, vt de manibus cibos sumant, & vsque hodie hominum * accessus non reformident. Sunt autem semper quasi conuentum adimplentes circa xiij. numero. Quoties verò vel Ecclesiæ & clero, vel ipsis auiculis iniuria fit forte, vel aliqua molestia illata fuerit: statim euolantes in lacu quodam procul inde remoto se recipiunt: nec ad priorem locum redeunt, donec condigna satisfactio fuerit subsecuta. Interim vero dum absentes fuerint: aquæ stagni illius, quæ limpidissimæ prius & claræ fuerant, fætidæ fiunt, & corruptæ; & nec ad hominum, nec ad pecorum vsus accedunt. * *al. nemus.* * *al. turbas.*

Contigit aliquando, quodam ibi aquam, nocturno tempore, hauriente, vnam auicularum, non sponte, sed casu hausisse, & cum carnes in aqua illa diu coquerentur, nec excoqui possent Tandem auis in olla supernatans inuenta est prorsus illæsa: quæ cùm ad stagnum relata fuisset, statim carnes excoctæ sunt. *1. Miraculum.*

Contigit etiam temporibus nostris, *Roberto* filio *Stephani* cum *Dermicio* Rege Lageniæ per locum illum transeunte, sagittarium quendam, vnam auium illarum sagitta percussisse; quam cùm secum ad hospitium detulisset, & in olla quadam cum carnibus coquendam imposuisset: trium ignium consumpta materia, vsque ad mediam noctem coquendo non profecit. Sed iam tertiò carnes extractæ; semper tamen * minus crudæ repertæ sunt, quam cùm fuerunt impositæ. Tandem verò cùm hospes inter frusta carnium, auiculam conspexisset, audiensque quòd de stagno illo fuisset: statim cum lacrymis exclamauit: Me miserum, quod vnquam infortunium istud in domum meam incidere, & in ea contingere debuit. De auibus enim S. *Colemanni*, vna hæc erat. & statim carnes per se impositæ, cocturam quam amiserant, admiserunt. Sagittarius verò non multò post, rebus humanis miserabiliter exemptus est. 2. * *al. non minus.*

Præterea accidit, & miluum, cum vna auicularum istarum, quam rapuerat, in arborem 3.

quandam propinquam se recepisse; qui & multis intuentibus, membris omnibus statim irriguit, nec prædam sub pedibus prædo respexit.

4. Accidit etiam glaciali quodam in tempore, vulpeculam, auium istarum vnam rapuisse: quæ mane facto, in tugurio quodam lacui coniuncto, & S. *Colemanni* conuersatione olim venerabili, intra fauces, auiculâ vitalem spiritum * præludente, bestia inuenta est suffocata. * Relatus igitur ad lacum, auibus prorsus illæsis, optimi patroni beneficio, præda indemni, mortis pænas prædo persoluit vterque.

* al. præcludente.
* for. Relatus.

De lapide quotidiè vinum miraculosè continenti. §. 5.

IN Australi Momonia, circa partes Corcagiæ, est insula quædam Ecclesiam continens S. *Michaelis*, antiquæ nimis, & autenticæ religionis: vbi lapis est extra ostium Ecclesiæ à dextris, ipsi fere cohærens ostio, in cuius superioris partis concauitate, quotidie mane, per merita Sanctorum loci illius, tantum vini reperitur, quantum ad Missarum solemnia, iuxta numerum sacerdotum, qui ibi eodem die celebraturi fuerint, conuenienter sufficere possit.

Simile huic miraculum in Dialogo reperies. Refert enim S. *Gregorius* de *Martino* Campaniæ Monacho, qui Monte Marisco multis annis in specu angustissimo inclusus fuerit, cuius hoc miraculum primum fuit, quod vt se prædicti montis foramine conclusit, ex petra eadem, quę in se ipsa concaua, angustum specum fecerat: aquæ stilla de nouo prorupit: quæ Dei famulo in vsu quotidiano sufficeret, & nec plus adesset, nec necessitati deesset.

De pulicibus à S. Nannano deportatis. §. 6.

EST in Connactia vicus quidam, quem S. *Nannani* illustrat Ecclesia: vbi ab antiquo tanta pulicum excreuerat multitudo, vt ea pestilentia; locus ille fere desertus, & habitatoribus vacuus extitisset: donec intercessione S. *Nannani*, in pratum quoddam proximum sunt deportati; vt nec vnus postmodum hic reperiri potuisset. In tantum igitur meritis Sancti illius, locum illum vis diuina inundauit. In prato verò tanta superabundat copia, vt non tantum hominibus, verumetiam bestiis, semper maneat inaccessibile.

De Ratis, per S. Yuorum à Fernigena expulsis. §. 7.

* vulgo Vvexfordia.

EST in Lagenia, prouincia quædam, quæ Fernigenan dicitur, quam à * Gvvesefordia, solùm Slanensis aqua disterminat. Vnde mures maiores, qui vulgariter Rati vocantur, per imprecationem S. *Yuori* Episcopi, (cuius fortè libros corroserant) prorsus expulsi, nec ibi posteà nasci, nec viuere possunt inuecti.

De Campana fugitiua. §. 8.

EST in Lagenia, in terra scilicet Mactalevvi, campana quædam, quę nisi à custode suo, exorcismo quodam ad hoc composito, singulis noctibus adiuretur, & vinculo quolibet vel fragili ligetur: mane in Media apud Clunarech in Ecclesia S. *Finnani*, vnde venerat, reperitur: quod, & aliquoties certum est contigisse.

De mirandis Sanctorum refugiis. §. 9.

IN vlteriore Vltonię parte sunt montana quædam, in quibus grues & grutæ, auesque variæ suò in tempore abundè nidificant, propter refugium & pacem non tantùm hominibus, verumetiam pecoribus & auibus ab incolis ibidem exhibitam, ob reuerentiam scilicet S. *Beani*, cuius Ecclesia locum illustrat. Sanctus iste miro & inaudito more, non tantùm aues, sed & auium suarum oua tuetur. Si enim, vt oua rapias, manum admoueas; videas protinus pullos marcidos, & rubros, & tanquam eadem hora iam exclusos. Sin autem manum retrahas cum voluntate, videas iterum, seu miraculosè, seu fantasticè, contra naturæ cursum, pullos in oua vel conuersos, vel reuersos. Accedant duo, inspector simul & raptor; hic pullos, ille oua videbit.

Refugiũ S. Beani in Vltonia. Nota.

In Australi Momonia, inter collem *Brendani* & mare spatiosum, quod Hispaniam interluit & Hiberniã, est locus quidã non modicus, vno ex latere, fluuio piscoso: altero verò riuulo quodã inclusus: qui ob reuerentiam S. *Brendani*, aliorumque loci illius Sanctorum, non tantum hominibus, & pecoribus; verumetiam ipsis feris tam aduenis, quam indigenis refugium præstat inauditum. Vnde non tam cerui, quam apri, & lepores, aliæque feræ, cum canes è vestigio sequentes nullatenus fugere posse se præsentiunt: à partibus

Refugiũ S. Brendani in Momonia.

bus procul inde remotis ad locum istum quantocyus transferuntur. Qui, vt riuulum pertransierunt, canibus ibidem cursum sistentibus, nec vlterius insequentibus, ab omni statim periculo tuti sunt. Mira Dei virtus, quod Sanctorum meritis, nec natura vorax, nec venator instigans, & præda præcurrens, prædones impios & pertinaces promptam transuehunt ad rapinam. *Nota.*

In duobus refugiis istis, ex longo pacis vsu, quasi domesticæ, hominum frequentiam aues & feræ non refugiunt.

Ex altero loci prædicti latere fluuius illabitur piscosissimus, & præcipuè Salmonibus ad miraculum vsque fœcundissimus. Hospitalitatis namque gratia, quam Sancti ibidem viri pro viribus, imò longè supra vires, in peregrinos & aduenas infatiganter exercere solebant: ad charitatis explendæ tam sufficientiam, quam experientiam, piscium indulta est copia tanta. Et ne auaritiæ stimulis, (vt assolet) ad emolumentum mercimoniale cupidos mortalium animos ipsa prouocaret abundantia, ad Mannæ modum, remedium diuinitus est indultum, vt nunquam vltra primam capturæ noctem pisces vtiliter reseruentur. Quantumlibet enim sale conditi, putredini tamen semper obnoxii, insipidi manent & insulsi. Nec arte quantalibet in crastinum reseruati, vel ad vsum prouenient, vel ad esum.

Præterea fluuius iste natiuam quandam rupem transfluit, & transcurrit, nec nisi cum impetu magno, ab alto (vt assolet) ad ima descendit. In summitate rupis istius, est modica quædam concauitas, Sanctorum virorum manibus olim exsculpta: ad quam Salmones abundanti in copia ab imis ad summa, quantùm hastæ longissimæ est altitudo, saltu mirabili transferuntur, & (nisi piscis proprietas hoc exigeret) miraculoso. Hoc enim piscium genus, saltum appetit ex natura: vnde & à saltu Salmo nomen accepit. *Saltus Salmonis.*

Modus autem saliendi, & proprietas hæc est. Pisces huiusmodi, naturaliter aquæ cursum contra nitentes, (sicut enim auibus contra flatus; sic & piscibus contra fluctus, mos est eniti) cum obstaculum inueniunt valdè præruptum, caudam ad os replicant: interdum etiam ad maiorem saltus efficaciam, caudam ipso ore * comprimit; dumq; a circulo huiusmodi, se subito resoluunt; cum impetu quodam, tanquam subita virgæ circulatæ explicatione, se ab imis ad alta cum intuentium admiratione, longe transmittunt. *Modus Saliendi.* ** f. comprimunt.*

Similis huius in * Auenpliphensi fluuio non procul à Dublinia, saltus reperitur, sed non tantus. Australi quoque in *Gvvallia, Teiuensi* scilicet in fluuio, tertius est saltus, & trium præruptissimus. ** f. Liffensi.*

De vita S. Brendani. §. x.

EA verò quæ de S. *Brendano* tam miraculosè referuntur, & in scripta etiam sunt redacta. Quanto quidem labore, septenni nauigatione mare lustrauerit. De Angelorum multiformi specie. De paschalis solemnitatis supra monstruosam maris beluam; annua, per septenne spatium, celebratione. De miserrimi illius, nec miserabilis tamen, Iudæ proditoris in scopulo marino positione; & priuilegiatæ lucis beneficio, relegatione simul ac religatione. Denique post longos & infatigabiles labores, desideratissima Paradisi terrestris visione, & diuina opitulante gratia, prosperè demum ad propria reuersione. Incredibilia nimirum videri possent; nisi quoniam credenti, omnia sunt possibilia; & quoniam omnia, quæcumque voluit Dominus fecit in cælo, & in terra, in mari, & in omnibus abyssis: & quia mirabilis Deus in Sanctis suis, & magnus in omnibus operibus suis, semperque mundi extremitates nouis quibusdam prodigiis pollent. Tanquam in publico dignitatem obseruans, licentius natura ludat in priuatis. Hæc autem si quis audire gestierit; qui de vita *Brendani* scriptus est, libellum legat.

De insula, cuius pars vna bonis, altera malis spiritibus est frequentata. §. xi.

EST lacus in partibus Vltoniæ continens insulam bipartitam, cuius pars altera probatæ religionis Ecclesiam habens, spectabilis valde est, & amœna angelorum visitatione, Sanctorumque loci illius visibili frequentia incomparabiliter illustrata.

Pars altera hispida nimis, & horribilis, solis dæmoniis dicitur assignata; quæ vt visibilibus cacodæmonum turbis, & pompis, fere semper manet exposita. Pars ista nouem in se foueas habet in quarum aliqua, si quis forte pernoctare præsumpserit (* quod à temeratiis hominibus nonnunquam constat esse probatum) à malignis spiritibus statim ** tenere est hac Giraldi coniura.*

arripitur, & nocte tota tanquam pœnis cruciatur; tot tantisque, & tam ineffabilibus ignis, & aquæ, variique generis tormentis incessanter affligitur: vt mane facto vix, vel minimæ spiritus superstitis reliquiæ in misero corpore reperiantur. Hęc vt asserunt, tormenta, si quis semel ex iniuncta pęnitentia sustinuerit, & infernales amplius pęnas (nisi grauiora commiserit) non subibit.

Hic autem lacus purgatorium *Patricij* ab incolis vocatur: de infernalibus namque reproborum pœnis: de vera post mortem perpetuáque electorum vita, vir sanctus ad gentem incredulam dum disputasset: vt tanta, tam inusitata, tam inopinabilis rerum nouitas, rudibus infidelium animis occulata fide certius imprimeretur: efficaci orationum instantia, magnam & admirabilem vtriusque rei notitiam, duræque ceruicis populo pertutilem meruit in terris obtinere.

De insula vbi hominum corpora sub dio posita non putrescunt: & nec nascuntur, nec viuunt mures. §. XII.

Est insula quędam in occidentali Connactię solo posita, cui nomen Aren, à Sancto *Brendano*, vt aiunt, consecrata. In hac hominum corpora nec humantur, nec putrescunt, sed sub dio posita & exposita, permanent incorrupta. Hic homines auos, atauos, & tritauos, longamq; stirpis suę retro seriem, mirando conspiciunt, & cognoscunt.

Est & aliud ibi notabile. Quia cum per totam Hiberniam copiose nimis mures abundent, hæc tamen insula mure caret. Mus enim nec nascitur hic; nec viuit inuectus: sed si forte allatus fuerit, statim præpeti cursu in proximum mare se præcipitat. Sin autem impediatur, statim emoritur.

De mira Hibernicæ terræ contra venenosa efficacia. §. XIII.

INter omnia vermium genera solis non nociuis Hibernia gaudet: venenosis enim omnibus caret. Caret serpentibus, & colubris; caret bufonibus & ranis; caret tortuis & scorpionibus; caret & draconibus. Habet tamen araneas; habet sanguisugas; habet & lacertas, sed prorsus innocuas. Vnde satis historicè; satisq; facetè dici vel etiã scribi potest.

Ranæ in Gallia & Italia clamosæ, & garrulæ:
in Britannia mutæ, in Hibernia nullæ.

Quidam vero figmento satis fauorabili coniectant S. *Patricium*, aliosque terrę Sanctos, pestiferis cunctis insulam purgasse. Sed probabilior asserit historia à primis temporibus, longéque ante omnem fidei reuelatę gratiam; sicut aliarum quarundam rerum, sic & istarum naturali quodam defectu, semper insulam destitutam fuisse.

Nec mihi mirandum videtur, quod vermium istorum, sicut & piscium auiumque & ferarum quarundam naturalem defectum terra patitur. Sed hoc stupore dignum occurrit; quod nihil venenosum aliunde aduectum vnquam continere, vel potuit, vel potest. Legitur namque in antiquis terræ istius Sanctorum scriptis, quod aliquoties experiendi causa, serpentes in ollis ęneis delati sunt: sed quam cito medium maris Hibernici cursum transmeauerant, exanimes & mortui reperti sunt. Toxicum quoque similiter allatum mediis in fluctibus innata malitia benignior aura priuauit. De his autem *Beda* scribit in hunc modum, de Hibernia loquens. Nullum ibi reptile videri soleat, nullus viuere serpens valeat. Nam sæpe illò de Britannia allati serpentes, mox vt proximante terris nauigio, odore aëris illius afflati fuerint, intereant. Quin potius omnia pęne, quę de eadem insula sunt; contra venena valeant. Scrutatores tamen Oceani mercatores, asserentes audiuimus quod cum naues in portu Hibernico aliquoties exonerassent, bufones casu illatos in fundo nauis inuenerunt, quos dum viuos in terram proiecissent, statim verso ventre, videntibus, & admirantibus multis, medij crepuerunt & interierunt. Constat igitur, quod vel * Scotorum meritis; (sicut vulgata per orbem asserit opinio) siue ex aëris noua quidem & inaudita, benignissima tamen clementia; siue ex terræ ipsius vi quadam occulta, & venenis inimica; nec animal venenosum hîc subsistere potest, & venenum quodlibet aliunde aduectum, omnem malignitatis efficaciam prorsus amittit. In tantum siquidem terra hæc inimica veneno est, vt si aliarum regionum, seu viridaria, seu quælibet alia loca puluere ipsius aspergantur, venenosos ab inde vermes procul exterminet. Corrigiæ quoque terræ istius, non adulterinæ, sed veræ, & de coriis animalium, quæ hîc nata sunt, factæ: contra bufonum, serpentumque morsus, in aqua rasæ & potæ efficax remedium

* *melius, vt videtur* Sanctorũ *vide infra de baculo Iesu.*

dium ferre solent. Vidi oculis meis corrigiam huiusmodi strictam & arctam bufoni circulariter, periculi causa circumpositam; ad quam perueniens & transire volens, statim tanquam percussus capite, retro cecidit: partesque ad oppositas se transferens, & corrigiam vndique inuentam tanquam pestem quandam fugiens, in medio tandem circuli spatio terram fimosam subito pedibus effossam, multis intuentibus subintrauit.

Quinimo omnia pæne, quæ de eadem insula sunt, iuxta Bedæ assertionem; contra venena valent. Asserit enim se vidisse, quibusdam à serpentibus percussis, rasa folia codicum, qui de Hibernia fuerunt, & ipsam rasuram aquæ immissam, protinus totam vim veneni grassantis, totum inflatu corporis absumpsisse, ac sedasse tumorem. Contigit autem nostris diebus in Borealibus Angliæ finibus, iuuenis os dormientis, colubrum intrasse, & per guttur apertum in ventrem descendisse. Qui male suum incontinenti remunerans hospitem, eius intestina rodere dentibus, & lacerare non cessauit. Adeo vt iuuenis ille tãtis angustiis torqueretur, quòd morte mori mallet quàm vitam ducere mortis, post cibum tamen sumptum aliquam quietem respectu temporis alterius habebat: ante vero penitus nullam. Cùm autem loca Sanctorum Dei per Angliam lustrasset diu & incassum; tandem saniori consilio in Hiberniam transuectus; statim aquis terræ illius salubriter haustis, & cibariis sumptis, lætalem hostem lætaliter extinctũ per inferiora transmisit, & lætus sanitate resumpta, repatriauit.

Nostris tamen temporibus apud *V vaterfodiam*, herbosis in pascuis rana inuenta fuit: & coram Roberto Poërio, tunc ibi rectore, aliisque multis tam Anglicis, quàm Hibernicis in curiam viua delata est. Cumque ipsam multùm Anglici, multóque plus Hibernici, cum admiratione conspexissent. Demum Duuenaldus Rex Ossyriensis, vir prudens in gente sua; & fidelis; tunc forte præsens, cum grandi capitis concussione, grauique cordis dolore, verbum hoc eructauit: Pessimos in Hiberniam rumores vermis iste portauit. Vtensque tanquam prognostico verbo, certissimum hoc signum esse dicebat aduentus Anglorum, imminentisque conquisitionis, & expugnationis gentis suæ.

Arbitrari tamen nemo præsumat, quòd vnquam vermis iste hic natus fuisset, quia non hic, vt alibi, *Semina limus habet virides generantia ranas.*

Quod si foret, frequentius & numerosius, vel ante, vel post inuentæ fuissent. Sed forte liquidi & limosi seminis particulam thæreo calore in nubes attractam, & vi ventorum, huc impulsam: vel etiam vermiculum ipsum iam fomatum, nubeculæ descendentis concauitate sursum eleuatum, & huc casu * aduentum, terra inhospita & inimica suscepit. vel potius rana portu propinquo forte * fortuitu naue deuecta, & in terram proiecta (quia vermis venenosus non est) aliquandiu subsistere, & viuere præualuit. *Quæ praecedenti paragrapho comprehenduntur, in 1. dist. habet Giraldus.*

* *f. aduectum.*
* *al. fortuitò.*

De mirabili vi receptiua loci cuiusdam. §. XIIII.

Est in Connactia locus quidam muratus, ampli castelli similitudinem præferens, à *S. Patricio*, vt aiunt, consecratus; in quem tot armenta nunquam introeunt, (cum tamen totius prouinciæ præda, refugii causa sæpissimè includi soleat) quin multò plura intrare potuerunt: donec forte, vel sufficientiæ, vel * diffidentiæ verbum erupetit.

* *al. hæsitationis.*

De duabus insulis, in quarum altera nemo moritur: in alteram, fæminei sexus animal non intrat. §. XV.

Est lacus in Momonia Boreali, duas continens insulas; vnam maiorem, & alteram minorem. Maior Ecclesiam habet antiquæ religionis. Minor verò capellam, cui pauci cælibes, quos cœlicolas, vel colideos vocant, deuotè deseruiunt. In maiorem nunquam fæmina, vel fæminei sexus aliquod animal intrare potuit, quin statim moreretur. Probatum est hoc multoties per canes & catos, aliaque sexus illius animalia, quæ periculi causa frequenter aduecta statim occubuerunt. Mirum de auibus terræ illius, quæ cum masculæ fruticibus insulæ passim insideant, alterius sexus illius auiculæ præteruolando, partes ibi relinquunt, & tanquam insitæ virtutis non ignaræ, insulam illam quasi pestem fugiunt. In minori verò insula nemo vnquam moritur, vnquam mortuus est, vel morte naturali mori potuit: vnde & *viuentium insula* vocatur. Morbo tamen lætali grauissimè interdum vexantur, & vsque ad extremam exhalationem miserabiliter afficiuntur: cumq; nihil amplius spei, nihil iam vitæ vitalis superesse præsentiunt: cumque inualescente va-

letudine tam finaliter afflicti fuerint, vt morte mori malint, quam vitam ducere mortis; in maiorem demum insulam se nauicula deferri faciunt, qui statim vt terram attingant, spiritum reddunt.

Hîc mihi notandum videtur quod in primo Scholasticæ historiæ, & circa principium, de insulis huiusmodi viuentium, fit mentio: vbi & de arbore Solis dicitur, quia qui fructu eiusdem vescitur, (sicut Rex Alexander Aristoteli scribit) vitam extendit in immensum.

De alia insula, in quam fœmineus sexus non intrat. §. XVI.

EST in Vltonia cœmiterium quoddam, locusque sacer, Sanctorum virorum diutina frequentia consecratus. Fœmineus hic sexus quoque non admittitur: huc sponsũ, sponsa non sequitur; celebratóque locali diuortio, consortes orationum non effecti, in hac parte iam ad imparia iudicantur: huc sine gallina gallus intrabit. Vbi & pastu quolibet intus inuento, (mirabile visu) voce monitoria sociæ quoque suadet, nèc persuadet.

Est in Boreali Britanniæ parte insula quædam, quæ & Sancta vocatur, vbi mulieres non pariunt. Concipiunt tamen, & prægnantes effectæ, vsque ad pariendi articulum naturaliter intumescunt. Quo imminente, ad alteram insulam aduectæ, naturali libertati naturæ indulgent. Quæ si forte detentæ fuerint, (sicut aliquoties probandi causa compertum est) intolerabili statim vexatione torquentur, & vsque ad ipsas ferè mortis angustias, donec emittantur, dolore premuntur.

Obseruet lector, ea quæ sex proximè præcedentibus paragraphis continentur, non inter miracula Sanctorum, sed inter mirabilia naturæ, vel qualitates terræ, Giraldum reposuisse. Ego verò inter miracula potius collocanda esse duxi, cùm ex ipsa historia facile colligi possit, ea non minus quam reliqua à Sanctorum virtutibus originem duxisse & dudum perseuerasse. Nam purgatorium S. Patricij, *de quo in §.11. tractatur, miraculo singulari nimis inuentum est. Quæ §. 12. habentur, meritis* S.Brendani, *attribuenda existimo. Quæ verò §.13. continentur, non clementiæ aeris, nec naturæ terræ, sed Sancto nostro Patrono,* Patricio *nimirum, adscribenda esse multo probabilius censeo; & qui fusiorem contrariæ opinionis refutationem videre desiderat; legat suprà elucidationem 4. in caput 170. vitæ S. Patricij. Et quæ §. 14. referuntur, eidem Sancto deberi ipsa narratio non obscurè indicat. Quæ demùm §. 15. & 16. habentur, ab aliquibus Sanctis emanasse, ipsarum rerum historia insinuat.*

De cruce Dubliniæ loquente, & testimonium veritati perhibente. §. XVII.

NVnc ea, quæ circa moderna contigerunt tempora, explicemus. Dubliniæ, in Ecclesia S.Trinitatis, est crux quædam virtuosissima, vultum præferens Crucifixi. Hæc non multis annis ante aduentum Anglorum, (Ostmannorum scilicet tempore) pluribus audientibus, sacrum os in verba resoluit. Contigerat enim quendam ciuium, super contractu quodam eam solam testem & quasi sponsorem inuocasse. Processu verò temporis, eo, cum quo contraxerat, pactum penitus inficiente, & pecuniam, quam eius fidei crediderat constanter abnegante: de censura ciuium, Ironica magis tamen, quam seria: astantibus ad hoc in Ecclesia prædicta, multis & audientibus, crux adiurata, & obtestata testimonium perhibuit veritati.

De eadem cruce immobili facta. §. XVIII.

COmite RIC. primò Dubliniam cum exercitu veniente: ciues, mente, malorum plerumque præsaga, casum ciuitatis metuentes, & de defensione diffidentes; cum fugam iam nauigio machinarentur, crucem illam secum ad insulas asportare volebant. Quod cùm omni conamine & diligentia effectui mancipare tentassent, totius ciuitatis populus nec vi, nec ingenio eam à loco mouere potuerat.

De Denario cruci oblato, bis resiliente, & tertiò post confessionem remanente. §. XIX.

CApta verò ciuitate, cum sagittarius quidam inter alios, denarium ad crucem obtulisset; reuertens, eundem statim post se volantem à tergo suscepit. Cui iterum eundem resumenti, & ad crucem reportanti; videntibus & admirantibus multis, idem euenit. Tum verò coram omnibus confessus est, se domos Archiepiscopi, intra Ecclesiæ illius septa, eodem die spoliasse: & sic pecunia super hoc ei iniuncta, redditisque vniuersis, quæ ei obuenerant; tertiò denarium eundem cum timore magno & reuerentia ad crucem retulit; qui & ibidem tùm demum sine motu permansit.

De

De ocreis ferreis miraculosè restitutis. §. xx.

ITem Reymundo Comitis Rich. tunc Constabulario, cùm iuuenis quidam de familia sua, ferreas ocreas furto sustulisset: tota eiusdem familia, in Ecclesia S. Trinitatis, super crucem præfatam se ab hoc facinore, Sacramento purgauit. Nec multò post, iuuenis ille reuersus ab Anglia, quò secesserat, nemine, de ipso, hoc suspicante, ad pedes Reymundi, macilentus & miser se prostrauit, de scelere perpetrato & satisfactionem offerens, & veniam quærens. Confessus est etiam publicè, se tantam à cruce persecutionem perpessum esse; vt post periurium, semper ei in collo, graui cum pondere, iacuisse videretur, ita vt nec postmodum dormire, nec requiem vllam habere potuisset. His igitur, aliisque virtutibus, & signis variis, in primo nostrorum aduentu, crux vbique veneranda, se venerabilem hic exhibuit.

De frenetico apud Fernas, verbis de præterito futura prædicente. §. xxi.

TEmpore quo filij Mauricij castrum apud Fernas obtinuerunt; iuuenis quidam de eorum familia Phantasticus agnomine vocatus, cum Ecclesiam S. *Maidoci* spoliasset, in Phrenesin raptus, statim insaniuit; & nescio quo Spiritu ductus, Prophetizare cœpit, & verbis de præterito futura * prædicare: video, inquit, homines nostros interfectos, (plures etiam ex nomine designans) & castellum omnino destructum, & iam non est hic. Sic ergo quotidie cum magna cunctorum admiratione, vociferabat, nec cessauit, donec hostili inuasione, cuncta in breui, sicut prædixerat, sunt completa.

Spoliator Ecclesiæ S. Maidoci insanit.

** f. prædicere.*

De Sagittario, qui sepem S. Brigidæ transiliit, insaniente. §. xxii.

APud Kildariam Sagittarius quidam de familia Rich. Comitis, sepem transiliens, ignem *Brigidæ* ore sufflauit; qui statim resiliens, demens esse cœpit, & cuicunque obuiabat, insufflans in eius os, dicebat, viden? Sic ignem *Brigidæ* sufflaui. Sic quoque per domos totius villæ discurrens, vbicumque ignem inuenit, eadem verba ingeminans, eum exsufflauit. Tandem verò captus à sociis, & ligatus, rogauit, vt ad aquam proximam duceretur. Ad quam ductus, ore desiccato, tantum exhausit, quod inter eorum manus medius crepuerit, atque expirauerit.

De alio tibiam amittente. §. xxiii.

ALius verò vt ad ignem intraret, cùm tibiam alteram trans sepem iam posuisset, & à sociis tamen retractus esset, & retentus: pes ille cum crure statim exaruit. Vnde & postmodum quamdiu vixit, claudus & imbecillis permansit.

Reliqua S. Brigidæ miracula, quæ Giraldus hac distinctione complexus est: suprà post ipsius Sanctæ vitam apposuimus.

De tritici semine per imprecationem Corcagiensis Episcopi, non proueniente, & anno sequente è Siligine miraculosè conuerso. §. xxiiii.

CVm apud Corcagiam miles quidam terram S. *Finbarri*, citra præsulis assensum occupasset, & aratam terram, tritici semine iam perfunderet: accedens loci illius Episcopus, ex parte Dei & Sanctorum Ecclesiæ suæ, prohibuit, ne terram illam amplius, vel violenter occuparet, vel seminaret. Quod cùm miles prætermittere nullatenus voluisset: reuertens Episcopus cum lacrymis: Deum, inquit, omnipotentem oro, vt nunquam tibi ad messem semen istud proueniat. Contigit autem eodem anno, in campis illis; toto ciuitatis populo vehementer admirante, non tantum spicam non prosiluisse, sed nec in herbam, vel vnum granum germinasse.

Anno verò sequente, aliis ibidem cum Præsulis assensu Siliginem seminantibus, frumentum purum, & siligini penitus impermixtum, in Autumno messuerunt: vel siliginis grano, in tritici naturam miraculosè conuerso; vel potius prioris anni semine tunc non proueniente; vsque in anni secundi messem, Sancti viri meritis reseruato.

De Philippo Vvigorniensi apud Ardmachiam passione percusso. §. xxv.

CVm apud Ardmachiam *B. Patricij* sedem, & proprium totius Hiberniæ primatiæ locum, Philippus Vvigorniensis, quadragesimali tempore exercitum duxisset: & in diebus sacris à clero sacro tributum non modicum violenter extorsisset; reuertens cum spoliis, & anno, non procul abinde subita passione percussus, vix euasit.

De Hugone Tyrello diuinitus flagellato. §. xxvi.

HVgo verò Tyrellus cacabum magnum, qui conuentus clericorum fuerat; cùm totius cleri maledictione ad * Luuedensem secum ciuitatem asportauit. Sed eadem

** Lunensem antiq.*

nocte, igne, proprio eiusdem hospitio accenso, equi duo, qui cacabum retraxerant, cum aliis rebus non paucis, statim combusti sunt: pars etiam villæ maxima, eadem occasione igne est consumpta. Quo viso, Hugo Tyrellus mane cacabum inueniens prorsus illæsum, pecunia ductus, Ardmachiam eum remisit. Episcopus verò * Luuedensis tunc præsens existens, de eodem Hugone, multis de exercitu audientibus, dixit. Homo iste hoc anno magnum infortunium indubitanter incurret. Nunquam enim tot bonorum virorum lacrymæ; nunquam tot maledictiones sunt frustra prolatæ. Quod & ei per discordiam inter ipsum & Hugonem de Lacy, suis instigantibus, exortam, (vnde & regnum ferè totum turbari cœperat, & peruerti) anno nondum completo vidimus euenisse.

* Lunësis.

De Molendino, quod nec diebus Dominicis nec de furto, vel rapina, quicquam molit. §. XXVII.

APud Ossyoriam est Molendinum *S. Lucherini* Abbatis; quod diebus Dominicis nihil; de furto verò vel rapina nunquam molit.

*Lutherni

De Molendino, quod fœmina non intrant. §. XXVIII.

IN Media apud * Fouenam est molendinum, quod S. *Phechinus* in latere cuiusdam saxi, miraculosè nimis, manibus suis exsculpsit. Hoc, sicut & Ecclesiam Sancti istius, mulieres non intrant. Nec in minori reuerentia Molendinum istud ab indigenis, quam vna Ecclesiarum Sancti eiusdem haberi solet. Contigit autem Hugone de Lacy exercitum per locum illum ducente, sagittarium quendam mulierem violenter attractam in ipso Molendino libidinosè violasse. Qui repentina vltione, igne infernali in membro percussus, vsque in ipsum corpus statim exarsit, & nocte eadem expirauit.

* f Foueriam.

De duobus equis, qui auenam de eodem Molendino raptam comedentes statim interierunt. §. XXIX.

ITerum exercitu ibidem pernoctante annonam, quam ab Ecclesiis & Molendino passim rapuerant, Hugo de Lacy totam restitui fecit, præter pauculam auenæ particulam de Molendino surreptam, quam coram dextrariis suis, duo milites occultè reliquerant. Quorum vnus in insaniam versus, eadem nocte in stabulo, confracto cerebro interiit. Alter verò mane, (milite, qui insidebat ei, alios, qui annonam reddiderāt, super ficta religione irridente) subita, & improuisa morte, iuxta latus Hugonis de Lacy, vidente, & admirante maiori exercitus parte, obiter occubuit.

De sagittariis apud Fineglas, diuinitus condemnatis. §. XXX.

COntigit verò temporibus nostris, Ioue præter solitum in Hibernia tonante, & Rege Henrico ibidem expeditionem agente; plurimas sagittariorum turmas in vico quodam Archipræsulis Dublinensis, cui nomen Fineglas, aliquamdiu forte moram fecisse: qui & statim in fraxinos, & taxos, arboresque varias, quas nobilis Abbas *Kenacus*, aliique viri Sancti, (quorum frequens religio locum illustrauerat,) propriis manibus, quasi ad ornatum Ecclesiæ, circa cœmiterium olim plantauerant, enormiter, & irreuerenter desæuire cœperunt. Cum enim sylua propinqua esset; non insolita, sed insolenti tamen populi praui malitia, & hominum officii illius intemperantia, prædictas arbores frondibus mutilatas; alias verò stirpitus euulsas, omnes ferè in breui, igne consumpserunt. Et verè officium illud, & ab officiendo non per antiphrasin, sed propriè dictum est. Talibus enim ascripti officiis, officiosissimè semper potius officere parati sunt, quam proficere. Sed incontinenti, à Deo, diuina indignatione (quæ sibi vindictam reseruari iubet, & Sanctorum suorum iniuriam vindicare dignatur & in terris) subita quadam & singulari pestilentia percussi sunt; vt pars eorum maxima intra paucissimos dies, eodem in vico miserabiliter expirassent, districti iudicis examine, vbi deliquerant, foro subiacentes: Pars vero residua, cùm nauigio fugæ præsidium attentasset, naufragio submersa, eundem in extremis tam terræ, quam maris dominatorem inuenit. Cuius quidem à facie, nec fugere quis potest, nec effugere.

Quò fugis ergo manum Regis gens impia Regum?
An nescis longas Regibus esse manus?

Quia, quo fugis * ex illo, qui claudit cuncta pugillo? Sed inter mille modos mortis, mors illa timori est, qua cœpêre mori. Sic ergo veri, summique Tonantis iram, quam prauitas in terris prouocauerat, Neptunus in vndis vindicauit. Audi namque Prophetam Amos. *Non*

*f. ab illo.

erit

erit fuga eis. Fugient, & non saluabitur ex eis qui fugerit. Si descenderint vsque ad infernum, inde manus mea deducet eos, & si ascenderint vsque ad cælum, inde detraham eos: & si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos. Et si celauerint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos & si abierint in captiuitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladio & occidet eos, & ponam oculos meos super eos in malum, & non in bonum. Audi & Abdiam. *Si exaltatus fueris, vt aquila, & si inter sidera posueris nidum tuum, inde traham te, dicit Dominus.* Audi insuper Ionam à facie Domini fugientem, & tamen * hic dicentem: *Dominum Deum cæli ego timeo, qui fecit mare & aridam.* Super quod Hieronymum audi. *Cum confiteatur creatorem maris, & aridæ, cur aridam relinquens, arbitratur se conditorem in mari posse vitare?* Audi & Psalmistam. *Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum ades; Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.*

Amos 9.
Abdiæ v. 4.
** f. Hæc Iona 1.*
Psal. 138.

De lupo Sacerdotem alloquente. §. XXXI.

Ircà triennium ante aduentum comitis Ioannis in Hiberniam: contigit quendam sacerdotem de partibus Vltoniæ, versus Mediam itinerantem, in sylua quadam coniuncta Mediæ pernoctasse. Cumque ad igniculum, quem sibi sub arbore quadam frondosa congesserat, vno tantum comitatus puerulo lucubrasset: ecce lupus ad eos accedens, qui & statim in huiusmodi verba prorupit: Securi estote, & nolite timere, non enim trepidandum vobis est, vbi timor non est. Cumque ipsi tantò vehementius consternatis animis obstupuissent, verba de Deo sana subiunxit. Et obtestatus à sacerdote, adiuratusque per Deum omnipotentem, & per fidem Trinitatis, ne eis noceret, & quænam creatura fuisset, quæ sub bestiali forma, humana verba proferret. Catholicum in omnibus responsum præbens, tandem tamen subiecit: De quodam hominum genere sumus Ossyriensiũ: vnde quolibet septennio, per imprecationem Sancti cuiusdam, *Natalis* scilicet Abbatis, duo, videlicet mas, & fæmina, tam à formis, quàm finibus exulare coguntur, formam enim humanam prorsus exuentes, induunt lupinam. Completo verò septennij spatio, si forte superstites fuerint, aliis duobus, ipsorum loco, simili conditione subrogatis, ad pristinam redeunt; tam patriam, quam naturam. Et mihi quidem peregrinationis huius socia, non procul hinc grauiter infirmatur. Cui, si placet, iam in extremis agenti, sacerdotale solatium, intuitu diuinæ pietatis indulgeas. Quo dicto, lupum præcedentem vsque ad arborem quandam satis propinquam, presbyter sequitur tremebundus. In cuius concauitate, lupam conspicit, sub specie ferina, gemitus & planctus humanos emittentem. Quæ statim, vt ipsum vidit, præmittens salutationem satis humanam, gratias etiam Deo retulit, quòd in tali articulo, tanto eam solatio dignatus esset visitare: & sic vsque ad extremam communionem, à sacerdote cuncta ritè peracta suscepit, quam & ipsam constanter efflagitauit, attentius supplicans, vt viatici largitione, beneficium consummaret. Quo, sacerdos cum se carere firmiter asseruisset, lupus, qui parumper abscesserat, iterum accessit, ostendens ei paruulum librum manualem, & aliquot hostias consecratas continentem: quæ more patriæ, presbyter itinerans, sub indumento, à collo suspensa deferebat. Rogabat etiam, ne Dei donum, & subsidium, eis diuina prouidentia destinatum, aliquatenus denegaret.

Et vt omnem abstergeret dubietatem, pede quasi pro manu fungens, pellem totam à capite lupæ retrahens, vsque ad vmbilicum, replicauit. Et ita statim, expressa forma vetulæ cuiusdam apparuit. Quo viso, tandem sacerdos obnixè postulantem, & deuotè suscipientem, terrore tamen magis quam ratione compulsus communicauit, & statim à lupo pellis retractata, priori formæ se coaptauit.

His ergo rite potius quam rectè peractis, humanam potius quam bestialem societatem eis ad igniculum tota nocte lupus exhibuit. Mane verò facto, extra syluam ipsos conducens, presbyteroque præbens iter, viam ei certissimam longè præostendit. Multas etiam sacerdoti super impenso beneficio gratias in discessu referebat, promittens efficaciores multo se ei gratias relaturum, si Dominus eum ab hoc exilio, cuius iam duas partes compleuerat, reuocauerit.

Inter vltima verò confabulationis huius verba, quæsiuit presbyter à lupo, vtrum gens inimica, quæ in insulam superuenerat olim foret, diuque in ea permansura. Cui lupus: *Anglos intelligit.*

propter peccata, inquit, populi noſtri, & vitiorum enormitates, ira Dei deſcendens in generationem prauam, dedit eam in manus inimicorum. Quamdiu ergo gens ea mandata Domini cuſtodierit, & in viis eius ambulauerit, tota manebit, & inconuulſa: Sin autem, (quia procliuis eſt curſus ad voluptates, & imitatrix eſt natura vitiorum) ad noſtros ex conuictu mores forte condeſcenderint, diuinam in ſe quoque proculdubio vindictam prouocabunt. Similem quoque ſententiam in Leuitico reperies; Domino ad populum Iſraëliticum loquente, in hunc modum: *omnes enim execrationes iſtas* (prædictas ſcilicet) *fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam. Cauete ergo, ne & vos ſimiliter euomat, cum paria feceritis: ſicut euomuit gentem, quæ fuit ante vos.* Totum hoc autem poſtmodum contigit, primo per Chaldæos; & poſteà per Romanos. Item & in Eccleſiaſtico: *Regnum à gente in gentem transfertur, propter iniuſtitias, & iniurias, & contumelias, & diuerſos dolos.*

Leuitici 18.

Eccl. 10.

Biennio verò poſt elapſo, contigit me per Mediam tranſitum feciſſe; vbi Epiſcopus terræ illius, Synodum tunc forte conuocauerat: Epiſcopos etiam & Abbates vicinos aſciuerat, vt ſuper hac re (quam ex Sacerdotis confeſſione iam didicerat) quid agendum illi foret, communicato concilio certius inſtrueretur. Audiens ergo me tranſire per partes illas, duos mihi de clericis ſuis tranſmiſit, rogans, vt tanto negocio tractando, in propria perſona, ſi fieri poſſet, intereſſem: ſin autem, de aſſenſu meo literis ſaltem eos certificarem. Audito ergo ab illis ſeriatim negocio (quod & prius tamen ab aliis audieram) quia cauſis quibuſdam vrgentibus adeſſe non potui, literarum beneficio, conſilio quidem abſens non fui. Cui & Epiſcopus cum Synodo obtemperans, ſacerdotem ipſum cum literis ſuis rem geſtam, & ſacerdotis confeſſionem continentibus; appoſitis etiam Epiſcoporum, & Abbatum, qui intererant, ſigillis, ad ſummum Pontificem deſtinauit.

Non itaque diſcredendum eſt, ſed potius fide certiſſima eſt amplectendum, diuinam naturam pro ſalute mundi, humanam naturam aſſumpſiſſe: cùm hic ſolo Dei nutu ad declarandam ſui potentiam & vindictam, non minori miraculo humana natura lupinam aſſumeret.

Sed animal huiuſmodi, brutum an homo dicetur? Animal namque rationale à bruto longè alienum videtur eſſe. Prætereà, animal quadrupes, pronum in terram, nec riſibile, humanæ naturæ quis adiunget? Item, qui hoc animal occiderit, nunquid hominem occiderit, & homicida dicetur? Sed miracula diuina, non in rationem humanæ diſputationis trahenda ſunt, ſed admiranda.

Auguſtinus tamen lib. 16. de Ciuitate Dei, cap. 8. vbi de Monſtroſis hominum generibus, quos Oriens parit, quæſtionem mouet: quorum quidam caninis capitibus; alij verò capite carentes, oculos in armis habere dicuntur, & variis deformati formis: vtrum à primo parente propagati reuerà homines dicendi ſunt. Tandem ſubiungit: Idem de iſtis ſentiendum eſt, quod & de Monſtruoſis hominum partubus, quos fieri perſæpè audimus: & quicquid hominis definitionem (animal ſcilicet rationale mortale) ſub quacunque forma recipit; illud hominem eſſe, vera ratione teſtatur.

Idem lib. 18. de Ciu. Dei, cap. 18. refert de Archadibus, qui ſorte ducti tranſnatabant quoddam ſtagnum, atque ibi conuertebantur in lupos, & cum ſimilibus feris per illius regionis deſerta viuebant. Si autem carne non veſcerentur humana: rurſum poſt annos nouem, * renato ſtagno reformabantur in homines. Cumque ibidem de variis hominum in lupos mutationibus ſermonem produxerat, demum ſubnectit: Nam & nos cum eſſemus in Italia, audiebamus talia, de quadam regione illarum partium: vbi ſtabularias mulieres imbutas iis malis artibus, in caſeo dare ſolebant (vti dicebant) viatoribus, vnde in iumenta illico verterentur, & neceſſaria quæque portarent; poſtque perfuncta opera iterum ad ſe redirent: nec tamen in eis mentem fieri beſtialem, ſed rationalem, humanamque ſeruari: ſicut Apuleius in libris, quos *Aſini aurei* titulo inſcripſit, ſibi ipſi refert accidiſſe, vt accepto veneno, humano animo permanente, aſinus fieret.

* al. renatato.

Noſtris quoque temporibus quoſdam vidimus, qui Magicis artibus imbuti, pingues, vt videbantur, porcos, ſed tantum rubros, ex quacunque præiacente materia producentes, in nundinis vendebant. Sed hi, ſtatim vt aquam aliquam tranſibant, euaneſcentes in propriam & veram reuertebantur naturam: quantalibet autem induſtria ſeruatis, aſſumpta ſpecies

p̄ta species vltra triduum non durabat. Item vetulas quasdam tam in Gvvallia, quam in Hibernia, & in Scotia, se in leporinam transmutare formam, vt adulterina sub specie, vbera sugendo, lac alienum occultius surripiant; vetus quidem & adhuc recens, frequensque querela est.

Dæmones igitur, seu malos homines, sicut nec creare, ita nec naturas veraciter mutare posse, simul cum Augustino sentimus: sed specie tenus, quæ à vero Deo creata sunt ipso permittente, vt scilicet videantur esse quod non sunt sensibus hominum mira illusione captis & sopitis, quatenus res non videantur sicut se habent, sed ad falsas quasdam & fictitias videndum formas, vi fantasmatis, seu Magicæ incantationis mirabiliter abstrahantur.

Sed omnipotentem Deum, sicut naturas creare, sic & easdem, cum voluerit, in se inuicem permutare: seu vindicando, seu diuinam potentiam declarando; vel vnam in alteram penitus transferre sicut vxoris Loth contra Dominicum præceptum respicientis, in statuam salis; sicut etiam aquæ in vinum mutatione: vel interiore manente natura, solum exterius transformare, sicut in præpositis patet exemplis; potentissimum esse, indubitata veritate credendum est. De illa vero speciali panis in corpus Christi mutatione, nec speciali, imo verius substantiali (quia specie tota manente, substantia sola mutatur) hîc prætereundum tutius existimaui: quoniam supra humanam longè intelligentiam, alta nimis & ardua est eius complexio.

Quæ præcedenti paragrapho continentur, Giraldus inter mirabilia Hiberniæ recenset. Sed nescio cur non potius inter Sanctorum miracula; præsertim cùm hic expressè narretur, eiusmodi homines in lupos conuersos fuisse, per imprecationem. S. Natalis Abbatis. *Hac igitur ratione ductus, ea inter miracula reposui.*

De Campanis, & baculis, aliisque huiusmodi Sanctorum reliquiis, ab Hibernis in magna reuerentia habitis. §. XXXII.

HOc etiam non prætereundum puto, quod Campanas, baiulas, baculosque Sanctorum in superiore parte recuruos, auro & argento, vel ære * contextos, in magna reuerentia, tam Hiberniæ & Scotiæ, quam & Gvvalliæ populus & clerus habere solent: ita vt Sacramenta super hæc longè magis quam super Euangelia, & præstare vereantur, & peierare. Ex vi enim quadam occulta, & iis quasi diuinitus insita, nec non & vindicta (cuius præcipuè Sancti illi appetibiles esse videntur) plerunque puniuntur contemptores, & grauiter animaduertitur in transgressores.

* *al. contectos.*

De baculo virtuosissimo, quem baculum Iesu vocant. §. XXXIII.

INter vniuersos Hiberniæ baculos, ligneæque naturæ Sanctorum reliquias, virtuosus ille, & famosus (quem *Baculum Iesu* vocant) non immeritò primus & præcipuus esse videtur. Per quem * vulgari opinione, *S. Patricius* venenosos ab insula vermes eiecit. Cuius siquidem tam incertus est ortus, quam certissima virtus. Nostris autem temporibus, & nostrorum opera, nobilis thesaurus ab Ardmachia Dubliniam est translatus.

* *vide quæ supra post. §. 13. dicta sũt.*

De cornu S. Patricij, ob cuius temerarium vsum, sacerdos duplici passione miraculosè percussus est. §. XXXIV.

VIdimus quoque in Gvvallia (vnde & vehementius admiramur) Hiberniensem baiulum quendam, cornu quoddam æneum, quod *S.* * *Patricij* fuisse dicebat, pro reliquiis in collo gestantem. Dicebat autem ob reuerentiam Sancti illius, neminem ausum hoc sonare. Cum igitur (Hibernico more) circumstanti populo cornu porrigeret osculandum: sacerdos quidam Bernardus nomine, de manibus eius illud arripuit, & oris apponens angulo, aëremque impellens, sonare cœpit; qui & eadem hora multis astantibus, ore quidem aure tenus paralyticè retorto, duplici passione percussus est. Cum enim torrentis eloquij prius extitisset, & delatoris linguam detractor habuisset, sermonis cuiuslibet statim amisit vsum. Vnde & in hac parte sic læsus est, vt semper hactenus linguæ fuerit impeditæ. Præterea lethargum patiens, sic statim obliuioni cuncta tradiderat, vt vix etiam se nomen habuisse meminisset. Enimuerò tam enormiter in memoria læsus fuerat, vt Psalmos quos anteà corde tenus optimè nouerat, multis ab inde diebus quasi de nouo recordantem videremus: & literas etiam, quarum notitiam copiosè satis habuerat, denuò mendicantem, tanquam elementarium, senem miraremur. Cui tandem

* *al. Brandini.*

in Hiberniam ad *S. Patricium*, exceſſus huius cauſa, peregrè profecto, plenior valetudo rediit, ſed non plena.

Quæ tribus proximè præcedentibus paragraphis habentur; non in ſecunda, ſed in tertia diſtinctione Topogr. Hib. Giraldus poſuit.

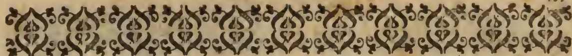
Quod Sancti Hiberniæ, animi vindicis eſſe videntur. §. xxxv.

HOc etiam mirabile mihi & notabile videtur; quod ſicut nationis huius homines hac in vita mortali, præ aliis gentibus impatientes ſunt, & præcipites ad vindictam: ſic & in morte vitali, meritis iam excelſi, præ aliarum regionum Sanctis, animi vindicis eſſe videntur. Nec alia mihi ratio euentus huius occurrit, niſi quoniam gens Hibernica caſtellis carens, prædonibus abundans, Eccleſiarum potius refugiis, quàm caſtrorum municipiis, & præcipuè Eccleſiaſtici viri, ſe ſuaque tueri ſolent: diuina prouidentia ſimul & indulgentia, graui frequentique animaduerſione in Ecleſiarum hoſtes opus fuerat. Vt & ſic ab Eccleſiaſtica pace, impiorum prauitas procul arceatur: & ipſis Eccleſiis ab irreuerenti populo debita veneratio vel ſeruiliter exhibeatur.

Atque hæc ex Giraldo locis ſuprà memoratis.

FINIS.

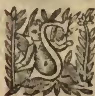

SERMO SANCTI PATRICII HIBERNIÆ APOSTOLI, AD Hibernos habitus, Anno circiter 430.

Ex Richardo Stanihurſto Hiberno lib. 2. de vita S. Patricij.

PATRICIVS *igitur* (inquit Stanihurſtus) *celeberrima populi gratulatione, vt ante* (lib. 1.) *ſcripſi, acceptus* (ab Hibernis), *ſtato quodam die concionem vidit maximam, ſuſpenſis atque occupatis animis expectantem, quid noui tandem nouus hoſpes tantæ talique coronæ nunciaret. Auditorum itaque expectationi pius Præſul occurrens, huiuſcemodi eis adhibuit orationem.*

Sancti Patricij ad Hibernos ſermo.

SI quis intraret in aliquod ergaſtulum, intolerabili pædore fœtidum, in quo magnam frequentiam & multitudinem hominum offenderet, quorum corpora conſtricta eſſent vinculis, quorum membra carnifices, omnem humanitatem abijcientes, continuis tormentis laniarent: credo ego, illius aduentum his miſeris fore exſpectatiſſimum, qui eos viâ & ratione doceret, quomodo poſſent, ſi modò vellent, à moleſto & putido pædore ad odorem ſuauitatus, à tetris tenebris ad lumen Solis, à diuturnis vinculis ad nouam libertatem, à grauibus pœnis ad deſiderata ſolatia, ſine vlla retractatione, peruenire: Hoc cùm ita naturâ comparatum ſit, vt certè eſt, non poſſum, non adduci in ſpem maximam, meum vobis aduentum pergratum fore, qui idem ſanè nuncius ſum, qui vobis captiuis optatum nuntium adfero, fontemque ſalutis aperio, qui vos è longâ ſeruitute in perpetuam libertatem, modò dicto audientes eritis, vindicabit. Quorſum, inquiet aliquis, iſta? Captiui ſcilicet ſumus, cùm liberi viuamus; In carcerem coniecti, qui longè lateque vagamur? Iacemus in tenebris, qui cæleſte illud iubar apricantes conſpicimus? Mira, Patrici nuntias, non modò à noſtrâ intelligentiâ diſiuncta, ſed etiam à conſuetudine communis ſenſus abhorrentia. Bene narras. Atque hoc ipſo is miſer quàm maximè miſerandus mihi videtur, qui non ſentit, quantâ miſeriâ implicatus viuat. Nam ſi quis eſſet in facinore manifeſto deprehenſus, iudicis ſententiâ condemnatus, certuſque dies conſtitueretur, quo pœnas legibus & iudicio daturus ſit, niſi ante definitum mortis tempus reſipiſcat, atque vt ignoſcatur, pœnitente deprecatione poſtulet: nónne illius caſus vobis miſerrimus videretur, ſi reus ſibi perſuaderet, ſe nunquam ad tale maleficium acceſſiſſe, extra omne periculum eſſe, qua inani confidentiâ elatus, admiſſum ſcelus agnoſcere, iudicis miſericordiam concitare, impunitatemque ſcelerum ſuorum adſequi pro derelicto habet; ad eundem modum nos omnes, qui vitam cum maximis miſeriis permiſtam viuimus, in hoc vno, tota mente omnique animi impetu, verſari debemus, vt damna, quibus adficimur; ſeruitutem, qua vexamur; tyrannidem, qua opprimimur; intentis oculis intueamur; ne fortè, dum de ſecuritate ſumma in periculis maximis, & de falſa felicitate in veris miſeriis inaniter gloriamur, de omni gradu raptim deiecti, ad interitum ruamus ſubitum & ſempiternum. Primùm itaque in noſtras calamitates conſiderationem intendamus, tum deinde quâ ratione his miſeriis leuari poſſimus, magnâ cum curâ & diligentiâ perſcrutemur.

Effector cæli & terræ molitorq; Deus in primâ vniuerſitatis ſtructurâ hominem ad imaginē & ſimilitudinē ſuā creauit. Atq; in hunc cōmunem noſtrū parentem congeſſit Deus ornamenta, multitudine varia; bo-

nitate diuina; stabilitate etiam firma; modò ipse Numinis voluntati firmè & constanter paruisset. Eum etiam in Paradiso collocauit, id est, in nitidissimo viridissimoque campo, omni amœnitate perfuso. Cui voluptario loco nihil defuit, quod oblectaret, nihil adfuit, quod offenderet. Ceterùm non ita diu tantæ voluptatis vsuram habuit. Nam, teterrimus hostis humani generis, dæmon, de cælo cum suo superbo sodalitio, ob superbiam, præcipitatus, parentis nostri felicitati maximè inuidebat. Vidit enim post suam ruinam hominum genus in illius locum, diuinâ electione, cooptari. Quocirca in hoc vnum omnem conatum parabat, vt aditum nobis ad cælitum congressum vafre & malitiosè intercluderet. Cuius rei rationem hac astutiâ conatus est. Posuit Deus hominem in Paradisum voluptatis, vt operaretur & custodiret illum, præcepitque ei dicens: Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas: in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris. Hanc legem viuendi Deus homini dedit, quam vt primus parens perrumperet, sempiternus noster hostis omni studio eniti non tardauit. In quo conatu victor euasit. Nam mulierem veterator callidus ludificauit, mulier maritum suum in fraudem induxit: quandoquidem ambo fructum prohibitum comederunt. Atque in hoc primo parente omnes peccauerunt: qui merito atque optimo iure reus mortis a Deo, iusto iudice, pronuntiatus, se ac posteros suos innatâ illâ dignitate spoliauit, nostrumque collum in horribilem dæmonis laqueum miserabiliter inseruit. Fuit enim cum suâ vxore ex Paradiso eiectus, primis illis ornamentis atque deliciis orbatus, conscientiâ oppressus delicti sui, ex quo delicto, veluti ex impuro gurgite, omnia humana scelera profluxerunt. Nam ante hunc lapsum Deus animæ partes ita ordinauit, vt appetitus rationi, quasi suæ legitimæ dominæ, moderandi & regendi sui potestatem tradiderit Ast vbi homo à Numinis imperio defecit, omnia fuerunt in contrariam partem versa. Nam appetitus, tanquam intractatus & nouus equus, immoderatâ ferocitate, reiectis habenis, exsultans, rationi morigerari diutius noluit, imò verò in omni actione in eam dominari furibunda bellatrix voluit. Iure id quidem. Nam indignus est, cui inferiora pareant, qui superiori Deo obsequi recusat. Nec verò hoc tantùm interno bello ardebat homo, sed extrinsecus etiam rerum omnium confusio & perturbatio erat. Nam ipsæ bestiæ, cicures creatæ, in quibus ante peccatum naturalem habuit auctoritatem homo, post peccatum immansuetæ effectæ eundem indignari cœperunt. Imò verò quocunque illius oculi inciderunt, pericula sibi vndique proponi satis perspicuè intellexit. Mare vidit, at nantem fluctibus obruere potuit. Montes itidem conspexit, qui mole suâ præcipitantem obtererent; campos conculcauit, qui inexspectato & repentino hiatu ambulantem absorberent: aërem oculis creuit, qui tabificâ peste spirantem inficeret, & variis morborum cruciamentis nauseantem adflictaret; ignem adspexit, qui mortale ac patibile illud suum corpusculum aut flammis amburere, aut fumo posset suffocare: In solis radios aciem intendit, cuius accessu calore cremari, contrâque discessu frigore conglaciari poterat. Quoties sementem faceret, toties in messe pro frumentis spinas, pro frugibus vepres, aliasque herbas inimicissimas frugibus colligebat. Post sarmentorum immissionem surculi vel pruina repressi pubescere non potuerunt, vel siti exusti exaruerunt. Atque ita aduersante & repugnante cœli satu terræque conceptu, eximios labores exiguus fructus compensauit. Quid de ipsis hominibus dicam, quorum vnus alteri arma, vim, necem intentabat? Quot bella suscepta? Quantæ pugnæ pugnatæ? Quæ vulnera adflicta? Quot clades adlatæ? Quanta multitudo interfecta? Quot homicidia perpetrata? Atque ad hunc modum dæmon in vniuerso terrarum orbe, tanquam in suo regno, tyrannidem furenter exercens, nullum genus crudelitatis præteriit, sed vsque eò hominum mentes excæcauit, vt relicto veri Numinis cultu, nouos sibi deos fingerent, in quorum clientelam, quoties in aliquam difficultatem incurrebant, se conferrent. Hic Soli litare voluit; iste Lunæ superstitiosa sacrificatione se addixit; alius Dei sui architectus idolo picto vel ficto diuinitatis honorem, cæco animi impetu, tribuit. Singulis omnium quodcunque numen placebat, eligendi potestas fuit. Nam flocci facit

cit Dæmon qualem quiſque Deum colat, dummodo verum Deum reſpuat. Etenim quamdiu homines ex tam craſsâ inſcientiâ laborant, non poſſunt non ſine oculis, non ſine mente viuere, deprauatos motus in animis ſuis impreſſos & inuſtos habere, atque omni miſeriâ ad extremum profligari. Ad extremum dico, quod ſanè Extremum vobis, in ignoratione harum rerum verſantibus, eſt prorſus incognitum. Nam ſi vt præſentis vitæ, ita noſtrarum ærumnarum finis aliquis reperiri poſſet, noſtræ miſeriæ non eſſent miſeriæ nominandæ. Siquidem illud non eſt miſerum, in quo reperitur aliquod extremum. Verum alius, præter præſentem, mundus exſiſtit, in quo Deus in impios & conſceleratos pœnas conſtituit, genere, abſque controuerſiâ, horribiles, varietate infinitas, acerbitate grauiſſimas, perpeſſu intolerandas, perennitate interminatas, quarum ſola recordatione metu exhorreſcens exalbeſco, atque omnibus artubus contremiſco. In hanc carnificinam, omnibus ærumnis & miſeriis cumulatam, iſti homines poſt mortem compelluntur, qui hoc in mundo ſceleribus ſeſe adſtringunt, atque dæmonis tyrannidi mancipati viuunt. Atque ad iſtum ipſum carcerem primus noſter parens, à Dei mandato in Paradiſo diſcedens, ſe ac ſuos poſteros perditè amandauit. De humanis miſeriis perpauca expoſui, de earundẽ remedio nonnulla audietis.

Cùm in his miſeris temporibus ac perditis moribus, quibus dæmon nos à profugio & portu æternæ beatitudinis excluſit, noſtra ſalus extra modum adflicta fuiſſet: Deus opt. max. miſeratione permotus, humanum genus, omnium ſcelerum colluuione turpificatum, diuturnâ hac calamitate leuare ſtatuerat. Quamobrem filium ſuum in mundum miſit, qui naturæ noſtræ particeps effectus, omniſque peccati labeculæ expers, acerbitatem à nobis omnibus ſuo pretioſo ſanguine redemit. Infinitæ clementiæ euidentiſſimum ſignum. Quid etiam nobis aut dignitate maius, aut bonitate melius accidere potuit, quàm tali tantoque pretio ab interitu vindicari? Quæ ſane myſteria vt intelligenter à me dicantur, rogo, vt à vobis attentè audiãtur. Dominus noſter Ieſus Chriſtus, Dei filius, ex diuiniſſimâ virgine Mariâ, natus fuit inter Iudæos Iudæus. In quos cùm innumerabilia beneficia contuliſſet, illius diuinâ liberalitate immoderatè & ingratè abuſi ſunt. Adtribuit enim cæcis viſum; ſurdis auditum; mutis linguam; claudis inceſſum; ægrotis ſalutem; mortuis vitam; &, quod caput eſt, pœnitentibus veniam. Veruntamen Iudæi tam inuſitatæ inauditæque gratiæ nimis ingrati, eum diris ſuppliciis mactare ſtudent, quem omnibus officiis proſequi debent: Chriſtum itaque comprehenſum ad Caipham, principem ſacerdotum, ducunt. Quicquid autem malitia architectari, fraus fingere, inuidia machinari, vanitas poteſt excogitare; in nefario crimine, & fraude capitali, Chriſto, totius innocentiæ exemplo, impiè nefariéque imponunt. Coniuratos item teſtes perditi proditores infirmati conſcientiâ fraudum ſuarum, ſubornant, quorum linguæ, mercede adſtrictæ, ad calumniatorum nutum fictæ ſunt & accomodatæ. Poſtea eum Pontio Pilato præſidi tradere, à quo iniquo iudice barbarè & iniquè tractatum, ad militum ludibrium poſitum, verberibus crudeliſſimè adfectum, inimici, furore incenſi, in crucem tollere. Quo genere mortis nihil fuit cùm apud alias nationes, tum apud Iudæos, aut ad æſtimationem turpius, aut ad dolorem acerbius. Quantam verò tormentorum vim præſidium ſalutis libertatiſque noſtræ id temporis pertulerit, nemo homo poterit animo complecti, multoque minus verbis explicare. In quam te cunque corporis particulam oculorum coniectu dares, nihil non cruentum, nihil non ad viuum reſecatum diſpiceres. Caput cerneres ſpinea corona redimitum; manus ingentibus clauis perforatas; pedes pari diritate cruci ſuffixos; cor militari lanceâ tranſuerberatum; linguam ſiti torridam; cutem verberibus diſtortam; varices plagarũ multitudine tumidos ac turgidos; neruos ad ſummã crudelitatem intẽtos: venas recentiſſimo cruore, inſtar ſtillicidij, redundantes. O terram illam beatiſſimam, quæ diſfluentem hunc ſanguinem abſorbere potuit! Iam verò quorſum ad internos dolorum aculeos orationem conuertam, quorum acerbitatem humani pectoris anguſtiæ capere nullo modo poſſunt, omnes omnium gentium linguæ explicare nequeunt. Quis itaque tam ferus & ferreus eſſet, qui hoc lamentabile ſpectaculum, abſque infinitâ

vi lacrymarum & dolorum, oculis vſurparet? Quod vſque eo immane fuit, vt ipſe Sol, ne Iudæorum ſcelus videret, extraordinario contectus integumento, (nihil enim ex omni ſeculorum memoria tale fuit viſum) ſe abdiderit, craſſæque tenebræ, meridiano tempore, terram opacauerint. Vnde effectum eſt, vt Dominus noſter, qui in ortu ſuo ſtellam effecerit lætantem, in ſuo etiam interitu ſolem habuerit mœrentem. Nec verò ſuperiora tantùm illa mœſto fuerunt & conturbato vultu, ſed inferiora etiam ſuum pariter dolorem ſuſceperunt. Quantus in cauernis mugitus; qualis in antris fremitus? Quam horribiles terræ motus? Quanta monumenta aperta? Quæ petræ ſciſſæ? vt etiam ipſa ſaxa domini ſui tormentis mollita, langueſcerent, ad cuius pœnas marmorea ſceleratiſſimorum Iudæorum corda obduruerunt. Quid multa? Nullus poſt homines natos & notos, tantos vſpiam cruciatus pertulit, vel perferre, pro communi conditione vitæ, prorſus vllo modo potuit: & tamen humanæ incolumitatis reſtaurator, noſtram ſalutem ſitienter appetens, crudeliſſimis his exemplis interimi voluit. Nam niſi ipſe hæc tormenta ſubire voluiſſet, nullam ei vim inferre inimici potuiſſent. Hoc enim mortis genere ſubuenire hominum ſaluti maximo conſilio Chriſtus decreuit. Siquidem per lignum Dæmon victor de homine triumphauit; per lignum Dæmon victus homini ſuccubuit. Primus homo, relinquens & abiiciens obedientiam, nos è paradiſo exturbauit; ſecundus homo factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, nobis in cælum non modò aditum, ſed etiam introitum aperuit. Quid igitur ad hanc manſuetudinē addi potuit? Si amicus pro amico, aut æqualis pro æquali mortem oppeteret, næ ille quidē nimis agreſtis & inhumanus eſſet, qui tanti beneficij memoriam abiiceret, quique ſingularem honorem tam ſingulari amico, etiam mortuo, non tribueret. Qualem igitur gratiam Ieſu Chriſto habere poterimus, qui à noſtrâ miſeriâ oculos ſuos non deiecit, ſed iuſtus pro iniquis, dominus pro captiuis, filius pro exſulibus, domeſticus pro peregrinis, liber pro ſeruis, agnus pro lupis, amicus pro hoſtibus, Deus pro homulis, ex argilla & luto fictis, vitam profudit? Quâ pleniſſimâ hoſtiâ pro nobis ſatisfecit, & cæleſtem patrem nobis placauit. Atque adeò tertiâ die à mortuis glorioſè reſurgens, immortalitatem eſt conſecutus; ſedenſque ad dexteram patris, ſeruos ſuos, è dæmonis faucibus ereptos, ſuauiſſimo ſuo adſpectu in perpetuum beat. Ad quam ſedem vobis apertus eſt curſus, modò veterem caliginem ab animis veſtris diſpellere, fictis & commētitiis ſuperſtitionis fabulis renuntiare, atque in Chriſti auctoritatem vos conferre volueritis, qui acerrimam vim teterrimæ belluæ debilitauit & fregit, noſque, ſuo ſanguine, maximis tormentis ſeruitutis atque interitus liberauit.

Hæc oratio (Stanihurſti ſunt verba) *benignè & diligenter audita, multorum animos magnoperè percuſſit, quos anteactæ vitæ pudere & tædere cæpit; in quorum mentibus nouum adhuc motum concitauit hoc, de quo iam ſcribere inſtituo. Dum hanc orationem in concione Patricius habuit, haſtile eius, in quod toto corpore incubuit, in pede cuiuſdam principis, qui turbæ interfuit, vel potius præfuit, inſcius infixit: cumque in dicendo omni genere amplificationis exarderet, baculi ſpiculo reguli pedem effodere. Exiſtimauit vulneratus, Præſulem deditâ operâ, illius pedem perforaſſe, vt vel ex hoc ſtimulo conıecturam faceret, quam acerrima in cruce tormenta hominū liberator pertulerit. Nam in eam religionis noſtræ partē, magno orationis impetu Antiſtes ferebatur. Hac item mente Dynaſta fuit, oportere illos, quorum mentes ad Chriſtianam religionem fingerentur, in aliqua corporis parte diſcruciari. Proinde vultu occultans ſententiam, pedem de loco, ne tranſuerſum quidem vnguem, dimouere voluit. Vt primùm Pontifex errrorem ſuum obſtupefactus agnouit, Dynaſtæ virtutem admirans, quòd frontem ſaucius non contraxerit, ſe ei purgat, confirmans hoc per imprudentiam contigiſſe. Suppliciter itaque Deum Præſul obſecrat, perfoſſo medicamentum adhibere: cuius precibus ſupremus medicus locum non relinquens, plagam, nulla cicatrice obducta, apprimè optimè ſanauit. Hoc miraculo ingens hominum multitudo incitata, Chriſtianæ doctrinæ adſenſum præbuit.*

S. Patricius doctrinam ſuam miraculo confirmat. Vide locum ſup. c. 74. vita S. Patricij.

Hæc Stanihurstus loco suprà citato. Verum autem ex vetustis M.S. aut libris impressis hanc S. Patricij orationem seu sermonem desumpserit, an accõmodatè ad id quod à S. Patricio tunc dici aut prædicari potuit, ipse more suo ingeniosè & facundè eam composuerit, nobis incompertum est. Vnum duntaxat est, ex quo colligi videtur eam aliunde desumptam, nimirum quòd notis quibúsdam seu virgulis marginalibus tota hæc oratio, præ reliqua narratione, apud ipsum notetur: Hoc autem an ab alio compositam arguat, an secus, prudentis Lectoris arbitrio decidendum relinquo.

Dubium circa Authorem Orat. suprà positæ.

FINIS.

Omnia quæ in hoc volumine comprehenduntur, vnius, Sanctæ, Catholicæ, & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ iudicio, & correctioni sunto subiecta.

Errata, itemque prætermiſſa, quæ ſunt corrigenda, & addenda in hoc tomo: corrigenda prius, correcta poſterius habentur.

IN tractatulo præambulari, membro 2. § 1. prope finem, *ſat*, lege *ſatis*. ibidem §.6. prope initium, *conuerſia*, *controuerſia* In Prologo Iocelini pag 1. lin. 18 *prodiis*, *prodigiis*. Ibid. pag. 2. lin. 9. poſt, *ſi quis*, adde, *vero*. In vita S. Patricij deeſt titulus cap. 1. qui eſt huiuſmodi, *De Parentibus & natiuitate S. Patricij*. cap. 4 lin 23. *quaſi*, *contra*. c. 5. l. 8. *rebus*, *caſibus*. c. 11. l. 33. *aggregata*, *congregata*. c 4. lin. 6. *protenderet*, *prætenderet*. ibid. lin. 33. *impertientur*, *impartientur* c 15. l. 26. poſt *& cooperatorem affore*, adde, *copiamque ſui illi exhibiturum tempore opportuno, & loco*. ibid l. 29. *pulchre*, *perpulchre*. c. 19. l 17. poſt, *mole*, adde, *quaſi*, c. 20. l. 10. poſt, *ad*, adde, *viſitandum, &*. ibid. l. 15. *exemptio*, *ereptio*. c. 22 l 21 poſt. *ordinum*, adde *eccleſiaſtico*. ibid. l. 39 *reuerſus*, pro, *regreſſus*. c. 23 l 12 poſt, *Sanctitatis*, adde, *& regiminis*. ibid. l. 20. *tandem*, *tandemque*. ibid. l 32 *prætendebant*, *pretenderent*. c. 24. l. 1. poſt, *animo*, deeſt, *Sancti*. ibid. l 58. *eulogia egregia*, *eulogium egregium*. c. 25 l. 33. *Solomum*, *Solonium*. c. 26 *impotentem*, pro, *impotem*. c. 28. l. 19. *ſacra*, *ſacrata* ibid. l. 23 *a Domino*, *à Deo*. ibid. l. 25 *extollentes*, *extollentem* ibid. *Domini*, *Dei*. ibid. l. 30. *euidentius*, *euidenter*. c. 29. l 20 *propterea*, *perpetua*, c. 31 l 13 *veri*, *Chriſti*. c. 32. l. 4. poſt *præſagium*, adde, *præcisè* ibid. l. 6. *de partibus*, *à partibus*. ibid. l. 15. *ſubſiſtis*, *ſubſiſtit* c 33. l. 22. *ſacrificijs*, forte legendum, *ſacramentis*. c. 36. l. vlt. *reſoluti*, *reſoluit* c 40. *incedentes*, pro, *inſtantes*. c. 48. l. 59. *igni*, *igne*. c. 76. l. 17. *immiſericordiam*, *immiſericordium*. c. 89. l. 5 *frater illius minor natu*, pro *filius illius* ibid. l. 11. *germanus eius natu prior*, pro, *pater eius* ibid. l. 18. *fratrem tuum*, pro, *filium tuum* c. 125 l. 23. *ſub cucullas ſiccas*, pro, *ſub cuculla ſiccas* c. 128 l 18. *ſpiritu Sãcto*, pro, *ſpiritus Sãcto*. c. 152. l 24. *applacuit*, *applicuit*. c. 166. *producuntur*, *producantur*. In elucidationibus ad Iocelinum, elucid. 3. lin 16. *prohibentur*, *perhibentur*. In vita S. Brigidæ c. 9. l. 15 *antequam*, *antiquam*. In tranſlatione l 1. *Patronum*, pro *patronorum*. In vita S Columbani. c. 2. l 87. *Xenodochia*, *cænodoxia*. In miraculis S. Columbani pag 246. col. 1. l. 42 *anctoq;* pro, *Sanctoque;* In vita S. Magni. c. 10. l. 35. poſt, *Quo audito*, adde, *Beatus Gallus paterno honore, omni neceſſitatum ſubſidio, &c.* quæ verba fere omnia ibidem in margine habentur. In vita S. Kiliani pag. 321. col. 1. l. 7 *perfectus*, *perfectu*. In vita S. Virgilij pag. 338 col. 2. ad finem vltimæ lineæ adde, *inter ipſas ſupplicationes, &c.* In vita S. Malachiæ c. 1. l. 60. *idolis*, *indolis*. ibid c. 2. l. 45. *iuxtam*, *iuxta* ibid. lin. 75. *viſitatam*, *vſitatam*. pag 409. col. 2. l. 21. poſt, *pia*, deeſt, *verba*. pag 410. col. 2. l. 25. *virgo*, *virga*. ibid lin. 27. *Manuſculam*, *Manuſculam*. pag. 419 l. 31. *Deos ſuos*, *Deum ſuum*.

Cætera quæ ſunt leuiora prudens, corrigat Lector; ſeu colligat & amicus & corrigenda admoneat.

